BIBLIOTHECA
CANONICA, JURIDICA, MORALIS, THEOLOGICA

NEC NON

ASCETICA, POLEMICA, RUBRICISTICA, HISTORICA, &c.

De principalioribus, & fere omnibus, quæ in dies occurrunt, nec penes omnes facile, & prompte reperiri possunt,

EX UTROQUE JURE, SUMM. PONTIF. CONSTITUTIONIBUS, CONCILIIS, SACR. CONGREGATIONUM DECRETIS, SACR. ROT. ROM. DECISIONIBUS AC PROBATISSIMIS ET SELECTISSIMIS AUCTORIBUS

Accurate Collecta, Adaucta, Ordine Alphabetico congesta

AC IN DECEM TOMOS DISTRIBUTA

AB ADM.

R. P. LUCIO FERRARIS

Soler-Alexandrino, Ordinis Regular. Observ. Lectore Jubilato Exprov. Examinat. Synod. ac S. Officii Consultore.

POST PLURES ITALICAS

EDITIO POSTREMA AUCTIOR ET EMENDATIOR

Cui præter ea, quæ Clariss. ANONYMUS Jurisconsultus Romanus suis locis adjecerat, sublatis de medio quæ conspirantibus Catholicorum fere omnium Imperantium legibus proscripta sunt, accesserunt ex aliena manu permulta tum THEOLOGIAM, tum maxime JUS CANONICUM & Civile concernentia, eaque scitu dignissima, & omnibus præsertim ECCLESIASTICIS VIRIS apprime utilia & necessaria.

TOMUS QUINTUS.

I — K

VENETIIS, MDCCLXX.

TYPIS VINCENTII RADICI

SUPERIORUM PERMISSU.

INDEX

Titulorum, ſeu Materiarum, quæ in hoc Quinto Tomo continentur.

I

IDOLOLATRIA. pag. 1.
Jejunium. ibid.
Jeſu Societas. 22
Ignorantia. ibid.
Illegitimus. 25
Imagines. ibid.
Immunditia. 29
Immunitas Eccleſiaſtica, & Eccleſiarum. ibid.
Impediens. 58
Impedimenta Matrimonii. 60
Impotentia. 86
Impudicitia. ibid.
Incendiarii. ibid.
Incenſatio. 87
Inceſtus. ibid.
Incorrigibilis. ibid.
India, Indi. ibid.
Indignus pro Prælaturis. ibid.
Indulgentia. 87
Infamia, Infamis. 149
Infernus. 151
Infirmitas, Infirmus. 156
Ingreſſus. 161
Inimicus. ibid.
Injuria. ibid.
Inquiſitionis S. Officium, Inquiſitores. 162
Inſana, Fabuloſa, Mendoſa Propoſitio. 166
Inſignis, Inſignitas. ibid.
Inſignia. 168
Inſordeſcens, Inſordeſcentia. 170
Inſtitutio, ſeu inſtituere in Beneficiis. 171
Inſtructio Parochorum, & Confeſſariorum pro Caſibus, pro quorum abſolutione, ſeu diſpenſatione recurrendum eſt ad Sacram Pœnitentiariam. 174
Inſtrumenta. 178
Intentio. ibid.
Interdictum. 183
Interlocutoria Sententia. 190
Interpretatio Legis. ibid.
Interſtitia. ibid.
Intruſus in Beneficium. 192
Invidia. ibid.
Job Propheta. 193
Ira. ibid.
Irregularitas. 194
Jubilæum. 205
Judæus. 235
Judaica Propoſitio. ibid.
Judas Iſcariotes. ibid.
Judex. ibid.
Judicium. 240
Judicium temerarium, ſuſpicio, & dubitatio. 243

Jura-

Juramentum. 245
Jurisdictio. 263
Jus, Justitia. 268
Juspatronatus. 273

K

KALENDARIUM. 297
Kyrie Eleison. 304

ADM.

ADM. REVER. P.

F. LUCII FERRARIS PROMPTA BIBLIOTHECA

Canonica, Juridico-Moralis, Theologica &c.

IDOLOLATRIA.

IDololatria, ut patet ex nominis etymologia, divinum cultum erga falsos Deos, & creaturam exhibens, ac peccatum quidem semper gravissimum; Vide verbum *Superstitio n. 8. & 9.* ubi dicitur quid, & quotuplex sit, quomodo, & quando opponatur fidei, & Religioni, necnon de Excommunicatione ob eamdem Idololatriam quando incurratur.

JEJUNIUM.

Articulus I.

Quoad ea, quæ concernunt jejunii esse, obligationem, modum, & tempus.

SUMMARIUM.

1 *Jejunium unde dictum?*
2 *Jejunium generatim sumptum est quadruplex, scilicet Spirituale, Naturale, Morale, & Ecclesiasticum.*
3 *Jejunium spirituale quid sit?*
4 *Jejunium naturale quid sit?*
5 *Jejunium morale quid sit?*
6 *Jejunium Ecclesiasticum quid sit?*
7 *Ad jejunium Ecclesiasticum tria requiruntur, scilicet abstinentia ciborum certi generis, abstinentia plurium refectionum, ac certa hora refectionis.*
8 *Diebus jejunii abstinendum est a carnibus.*
9 *Et in quadragesima etiam ab ovis, & lacticiniis.*
10 *Consuetudo abstinendi a lacte, caseo, & ovis pro solo tempore Quadragesimæ, non item pro aliis diebus jejuniorum obligat, universaliter loquendo.*
11 *Particulariter tamen loquendo standum particularibus locorum consuetudinibus, & privilegiis.*
12 *Regulares in jejuniis uti possunt ovis, & lacticiniis extra tempora ab Ecclesia universaliter prohibita.*
14 *Ad jejunium requitur una tantum refectio moraliter continuata.*
14 *Ultra dictam refectionem licita est etiam serotina collatiuncula.*
15 *Hora debita refectionis, licet alias esset hora vespertina in Quadragesima, & hora nona pro aliis diebus jejunii, modo tamen est hora sexta proxima meridiei, seu hora meridiana.*
16 *Consuetudo sumendi refectionem in meridie diebus omnibus jejunii quando cœperit?*
17 *Jejunium Ecclesiasticum quo ad substantiam consistit in unica comestione, & abstinentia a carnibus.*
18 *Præceptum jejunii obligat sub mortali diebus ab Ecclesia præscriptis.*
19 *Jejunium quamvis ab Ecclesia sit determinatum quoad tempus, tamen non est solum de præcepto positivo Ecclesiæ, sed de implicita præordinatione divina Fidelibus demandatum.*
20 *Diebus Dominicis quamvis ex se licitum esset jejunare, tamen dignis de causis statutum est ab Ecclesia non esse in ipsis jejunandum.*
21 *Affertur Decretum Sacræ Congregationis Supremæ, & Universalis Inquisitionis prohibens jejunium etiam ex devotione diebus Dominicis & Festivis solemnibus.*
22 *Consectaria quædam ex prædictis afferuntur.*
23 *Si Vigilia Sancti Joannis cadat in Festo Corporis Christi, anticipandum est jejunium feria 4.*
24 *Idem declaratum est pro Vigilia S. Antonii de Padua.*
25 *Si Vigilia cum jejunio occurrat in Festo solemni alicujus Patroni Principalis, potest licite ab Episcopo fieri commutatio jejunii in die præcedenti.*
26 *Non potest tamen auctoritate Episcopi anticipari Vigilia S. Mathiæ, etiamsi occurrat ultima die Bacchanalium.*
27 *Fratres Minores tenentur ad præceptum jejunii Feriæ 6. occurrente in die Natalis Domini.*
28 *Alii tamen defendunt contrarium.*
29 *Sed tamen immerito, ac idem, quod dictum est pro Fratribus Min. valet pro quocumque habente votum jejunii.*
30 *Moniales S. Claræ non tenentur nunc sub mortali ad jejunia Regulæ, scilicet Adventus, & Feriæ sextæ.*
31 *Dispensatus circa esum carnium ob debilitatem virium, & ad eas recuperandas, est etiam dispensatus a jejunio.*
32 *Non sic tamen est dispensatus a jejunio, qui est dispensatus, quia cibi &c. jejunales sunt ei nocivi, seu nauseales.*
33 *Colligitur hoc aperte ex Bullis, & Edictis Summorum Pontificum.*
34 *Affertur Edictum de ordine Clementis XI. editum, & duplex Breve Benedicti XIV. & affertur etiam validissima ratio.*
35 *Post hæc emanavit alia ejusdem Benedicti XIV. explanatio, & declaratio, quæ ad litteram affertur.*
36 *Qui frangit jejunium sæpius comedendo carnes, peccat mortaliter toties, quoties comedit carnes.*
37 *Quomodo autem peccet, qui frangit jejunium sæpius comedendo cibos licitos, variant Doctores.*
38 *Jejunium non frangitur per sumptiones factas, non per modum cibi, vel refectionis, sed per modum medicinæ, vel potus.*

39 *Sic pariter non frangit jejunium libere extra tempus refectionis quemcumque purum potum, etiam vinum, cerevisiam, mulsum, etiamsi fiat non præcise ad sedandam sitim, sed etiam aliqualiter ad sedandam famem.*

40 *Jejunium non frangit, & licita est sumptio Caffei, Thei, & Cocholati in die jejunii, quando illa sumuntur medicinaliter.*

41 *Si tamen sumantur non medicinaliter, variant Doctores, & præsertim de Cocholato.*

42 *Collatio vespertina etiam ad nutritionem sumpta est licita.*

43 *Pro qualitate ciborum in hac vespertina collatione sumendorum variant Doctores.*

44 *Sic etiam variant Doctores pro quantitate.*

45 *Probabilius modica, & licita quantitas pro collatione vespertina a variis censetur quarta, vel quinta pars cœnæ ordinariæ. At dicendum 4. vel 5. uncias; & attendendum Apostolicæ decisioni Benedicti XIV. in responsione ad dubium sub hoc numero allatum.*

46 *Tempus ordinarium collationis est vespertinum, unde qui cum commutat sine justa causa, sumendo mane collationem, & vespere prandium, peccat saltem venialiter. Si autem hoc faciat cum justa causa, nullimode peccat.*

47 *Immo varii censent probabile nequidem peccare venialiter, etiamsi hoc faciat sine speciali causa.*

48 *Tempus ordinarium prandii scilicet horam sextam proximam meridiei, notabiliter v.g. per unam, vel alteram horam anticipare absque causa, varii graves Doctores volunt esse peccatum mortale; communior tamen, & probabilior sententia tenet esse veniale tantum.*

49 *Si vero aliqua justa causa subsit, nullum erit peccatum ne quidem veniale.*

50 *Sicuti nullum est peccatum in privilegiatis, ut in Religiosis, qui per privilegium etiam sine causa possunt una hora anticipare.*

51 *Prandium interrumpere, seu dividere in die jejunii sine justa causa non licet.*

52 *Justa tamen interveniente causa, ut Paupertas, Officium, Negotium, licet.*

53 *Sic non peccat, qui inter prandendum garrit, nugatur, nova nuntia legit, & hujusmodi, si tempus refectionis non excedit duas horas.*

54 *Item si quis prandium finierit, & mappulam plicarit cum proposito nil amplius comedendi, seu surrexerit e mensa, etiam gratiis actis, potest intra quadrantem circiter mutata voluntate iterum assidere, & comedere.*

55 *Item qui mensam relinquit in uno loco intendens absolvere in alio, ubi expectatur, non peccat saltem graviter, dummodo prandium non excedat duas horas, vel intervallum quadrantem circiter.*

56 *Prandium protrahi potest licite ad duas horas, non autem ultra.*

57 *Qui mane culpabiliter sumpsit jentaculum æquivalens refectioni, tenetur illo die abstinere a refectione; Etsi jentaculum sumptum modicum fuerit, tenetur abstinere a Collatione.*

58 *Qui inculpabiliter per inadvertentiam sumpsit mane jentaculum sufficiens ad prandium, non potest amplius illo die prandere, sed solum vespere sumere collationem.*

59 *Qui iter facturus mane prandet, & postea mutatis rebus iter non agit, non potest amplius illo die prandere; sed solum vespere sumere collationem.*

60 *Qui post prandium sumpsit aliquid cibi, tanto minus debet postea sumere in collatione; & si quasi ad tempus collationis sumpsit cibum æquivalentem ad ipsam, debet illo die omnino abstinere ab illa.*

61 *Qui frangit jejunium multiplici præcepto ex eodem motivo imperatum unicum tantum specie, & numero peccatum committit.*

62 *Idem probabilius dicendum est de Franciscanis non jejunantibus feria 6. quatuor temporum cadente in Vigilia, & Quadragesima.*

63 *Violatio autem ejusdem jejunii ab Ecclesia præcepti, a Superiore imperati, a Confessario pro pœnitentia injuncti, & voto debiti habet quatuor distinctas speciei malitias.*

64 *Violatio jejunii per comestionem carnium distinguitur specie a violatione per comestionem lacticiniorum, & Ovorum.*

65 *Statuens deliberate per totam Quadragesimam non jejunare, vel non jejunans quot peccata committat?*

66 *Qui statuta die non jejunavit sive inculpabiliter, sive culpabiliter, non tenetur postea jejunare alia die, & an, & quando jejunium anticipate solvi debeat?*

67 *Peccant mortaliter etiam qui ad frangendum jejunium aliis proxime cooperantur, inducunt, aut cum possint, & debeant, non impediunt.*

68 *Jejunium ex voto, vel præcepto majoris est meriti, quam ex electione, vel consilio.*

69 *Alia remissive.*

Jejunium secundum etymologiam nominis dictum est a 1
Jejuno intestino quodam animalis, quod semper va-
cuum, & subtile est, quod nimirum Jejunium hominem
cibo vacuum & consequenter non pinguem, sed macrum,
& subtilem reddat; Sporer *tom.* 1. *Append. ad* 3. *præce-*
ptum Decalogi sect. 1. *nu.* 1. Jejunium generatim sumptum 2
est quadruplex, scilicet Spirituale, Naturale, Morale, &
Ecclesiasticum. Jejunium *spirituale* est abstinentia a vitiis, 3
& illicitis voluptatibus, ut habetur expresse ex *cap. Je-*
junium 24. *dist.* 5. *de consecratione* ubi ex verbis S. Au-
gustini sic præcise dicitur: *Jejunium autem magnum, &*
generale est abstinere ab iniquitatibus, & ab illicitis volu-
ptatibus seculi, quod est perfectum Jejunium & cap. 58.
Isaiæ, ibi: *Nonne hoc est magis Jejunium quod elegi? Dis-*
solve colligationes impietatis. Et S. Basilius *homil.* 1. *de*
Jejunio dicit: *Verum Jejunium est ab omnibus vitiis esse* 4
alienum. Jejunium *naturale* est abstinentia ab omni pror-
sus cibo, & potu etiam per modum medicinæ in stoma-
chum transmisso, quale Jejunium a tempore mediæ noctis
requiritur de præcepto Ecclesiastico ad sumptionem Eu-
charistiæ, nam, ut ait S. Augustinus *Epist.* 118. *ad Ja-*
nuarium: „ Placuit Spiritui Sancto, ut in honorem tan-
„ ti Sacramenti, prius in os Christiani Corpus Domini-
„ cum intraret, quam reliqui cibi, nam ideo per univer-
„ sum Orbem mos ille servatur. " Idem traditur in Con-
cilio Africano *can.* 8. Carthaginens. 4. & 29. quæ extant
tom. 1. *Concilior.* Item in Concilio Matiscon. *cap.* 6. An-
tissiodorensi *cap.* 19. Toletan. 7. *can.* 1. quæ extant *tom.*
2. *Concilior.* Hinc Rubricæ Missalis *tit. de defectibus di-*
spositionis corporis sic loquuntur: „ Si quis non est Jejunus
„ post mediam noctem, etiam post sumptionem solius a-
„ quæ, vel alterius potus, aut cibi, per modum etiam
„ Medicinæ, & in quantumcumque parva quantitate, non
„ potest communicare, nec celebrare. " Ubi tamen mox
subjungitur in hæc verba: „ Si reliquiæ cibi remanentes
„ in ore transglutiantur, non impediunt communionem,
„ cum non transglutiantur per modum cibi, sed per mo-
„ dum salivæ. Idem dicendum, si lavando os degluciatur
„ stilla aquæ præter intentionem. " Jejunium *morale*, ac 5
philosophicum dictum est actus temperantiæ moderantis
appetitum, & usum cibi, ac potus secundum Regulam
rectæ rationis, cujus velut partes sunt abstinentia, & so-
brietas; abstinentia enim moderatur affectum, & usum
ciborum, sobrietas vero moderatur affectum, & usum po- 6
tius potentis inebriare. Jejunium *Ecclesiasticum* est absti-
nentia a carnibus, & quibusdam aliis cibis ab Ecclesia im-
perata cum unica refectione tempore designato sumenda;
Ita in re communis.

Ad Jejunium Ecclesiasticum tria requiruntur, scilicet ab- 7
stinentia ciborum certi generis, abstinentia plurium refe-
ctionum, & certa hora refectionis; *Communis*. Quantum 8
igitur spectat ad primum, nempe ad *abstinentiam ciborum*
certi generis, sive (ut loquitur Concilium Tridentinum
sess. 25. *cap.* 21.) *Delectum ciborum*, abstinendum est die-
bus Jejunii carnibus, ut statuitur in *cap. Statuimus dist.* 4.
cap. Utinam dist. 70. *Concil. Toletan.* 8. *c.* 9. & sæpe alibi.
Et in Quadragesima ab ovis, & lacticiniis, scilicet, la-
cte, butyro, caseo, & quidquid ex lacte conficitur, ut 9
præcipitur in *Synodo Trullana canon.* 56. & *cap. Denique*
dist. 4. ibi: „ Par autem est, ut quibus diebus a carnibus ani-
„ malium abstinemus, ab omnibus quoque, quæ sementi-
„ nam carnis trahunt originem, Jejunemus, a lacte vide-
„ licet, caseo, & ovis; " & facit Propositio sequens 32.
inter damnatas ab Alexandro VII. *die* 13. *Martii* 1666.,
ibi: „ Non est evidens, quod consuetudo non comedendi
„ ova, & lacticinia in Quadragesima obliget. " Unde con- 10
suetudo abstinendi a lacte, caseo, & ovis pro solo tem-
pore Quadragesimæ, non item pro aliis diebus Jejunio-
rum obligat, universaliter loquendo; Sic Doctores com- 11
muniter cum S. Thoma 2. 2. *quæst.* 147. Castropalao *part.*
7. *disput.* 3 *punct.* 2. §. 1. & aliis passim. Particulariter ta-
men loquendo est particularibus locorum consuetudinibus,
& privilegiis, cum alicubi ova, & lacticinia prohibean-
tur solum tempore Quadragesimæ, & extra illud non sint
vetita; & alicubi etiam diebus Jejunii extra Quadragesi-
mam non permittantur & alicubi sive ex consuetudine,
sive ex privilegio permissum videatur vesci, nedum ovis,
& lacticiniis, sed etiam sagimine, seu pinguedine expres-
sa a lardo porcino, item adipe anserum, ac aliorum ani-
malium, item sanguine animalium forciminum &c. ut
observant, & affirmant Gloss. *in cap. Presbyter dist.* 82.
verb. Sagimine, Hostiens. *in summa Rubr. de observat.* 12
jejunii, Abbas *in cap. Consuluit num.* 2. *de Judæis*, &
alii. In Jejuniis Regulares uti possunt ovis & lacticiniis,
extra tamen tempora ab Ecclesia universaliter prohibita,
ut fuit determinatum in Capitulo generali Cappuccino-
rum 1596. & fuit approbatum *a Sacra Congregat. Episcop.*
& Regul. in Consentina 15. *Julii* 1606. apud Nicol. in
Floscul. verb. Cappuccini num. 9. & apud Pitonium *Con-*
stitut. & decis. Pontificat. ad Regulares tom. 2. *numer.*
1674.

Quantum ad secundum, nempe *ad abstinentiam plurium* 13
refectionum, certum & indubitatum est ex universali, &
perpetua Ecclesiæ consuetudine ad Jejunium requiri unam
tantum refectionem moraliter continuatam, excludendo
rese-

refectionem iteratam. Unde merito Alexander VII., die & anno, quo supra, damnavit sequentem propositionem 29. in ordine: *In die jejunii, qui sæpius quid comedit, etsi notabilem quantitatem in fine comederit, non frangit*

14 *jejunium*. Ex Ecclesiæ tamen tolerantia, & tacito consensu, & longæva universali consuetudine ultra dictam unicam refectionem introducta est, & licite permissa parva serotina collatiuncula in sublevamen corporalis infirmitatis, quæ mundo senescente semper magis augetur.

15 Quantum ad tertium, nempe *ad certam refectionis horam* licet alias talis refectio tamquam cœna sumenda esset hora vespertina in Quadragesima, uti patet ex *c. Solent 49. dist. 1. de consecr.*, ibi: „ Solent plures, qui se jejunare putant in Quadragesima, mox ut signum audierint ad horam nonam comedere, qui nullatenus jejunare credendi sunt, si ante manducaverint, quam vespertinum celebretur officium. „ & hora nona, quæ est tertia post meridiem, in aliis jejuniis infra annum, ut testatur S. Bernardus *serm. 4. de Quadragesima*; & Micrologus *de Ecclesiasticis observat. cap. 49.*, ibi: In hoc „ Quadragesimale Jejunium ab aliis differt, quod in talibus „ post Nonam, in hoc post Vesperam reficere debemus. „ Nec juxta canones quadragesimaliter jejunare censemur, si ante vesperam reficimur; „ Tamen quia Mater Ecclesia ob corporis, & naturæ semper magis declinantis infirmitatem refectionem illam tamquam prandium sumi indulsit hora sexta proxima meridiei, retento nomine Cœnæ ob memoriam antiquitatis (unde ordinavit ut in ipsa meridiana refectione preces pro benedictione Mensæ dicantur in Cœna) statuit, ut in Quadragesima dicantur Vesperæ, & in aliis diebus jejunii Nona

16 semper ante refectionem meridianam. Hæc autem consuetudo sumendi refectionem in meridie diebus omnibus jejunii cœpit fere temporibus S. Thomæ Aquinatis circa annum Christi 1270, ut insinuat ipsemet S. Thomas 2. 2. *q. 147. art. 7.* & passim Doctores alii.

17 Jejunium Ecclesiasticum quoad substantiam consistit in unica comestione, & abstinentia a carnibus; *Communis*.

18 Præceptum jejunii obligat sub mortali diebus ab Ecclesia præscriptis; *Communis*; unde Alexander VII. *die 24. Sept. 1665.* merito damnavit sequentem Propositionem 23. in ordine: „ Frangens jejunium Ecclesiæ, ad quod tenetur, non peccat mortaliter, nisi ex contemptu, vel „ inobedientia hoc faciat, puta, quia non vult se subjicere

19 „ præcepto „. Jejunium quamvis ab Ecclesia sit determinatum quoad tempus, tamen non est solum de præcepto positivo Ecclesiæ, sed de implicita præordinatione divina Fidelibus demandatum; *Concil. Moguntin. VI. cap. 47.* ibi: „ Eos, vero, quos necessitas nulla excusat, etiam ad „ statuta Ecclesiæ jejunia observanda inducant, ipsamque „ jejunium Divini esse præcepti doceant. Tempora vero „ jejunandi prout salubritati corporum, & animarum „ expedire videbatur, ab Ecclesia ordinata „. Unde Ecclesia ipsa Christum Dominum jejunii cognoscit auctorem, prout in suis orationibus confitetur, inquiens: „ Perfice quæsumus Domine benignus in nobis observantiæ sanctæ subsidium, ut quæ te auctore facienda cognovimus, te operante impleamus; *& iterum*: Populum tuum quæsumus Domine propitius respice, & quos „ ab escis carnalibus præcipis abstinere, a noxiis quoque „ vitiis cessare concede „. Monacell. *tom. 2. tit. 16. formul. 4. num. 3.* Fagnan. *lib. 3. Decretal. in cap. Explicari 3. de observat. jejun. num. 31.* & alii ibi ab ipso citati.

20 Die Dominico quamvis ex se licitum esset Jejunare, ut clare patet ex *cap. Utinam 11. dist. 76.* tamen propter hæresim Manichæorum, qui in contemptum Resurrectionis Domini dicebant Jejunium die dominico necessarium esse, & propter alias hæreses, superstitiones, & errores statutum est ab Ecclesia non esse Jejunandum Dominicis diebus; *Sic in canone 65. Apostolorum cap. Jejunium 14. & cap. Ne quis Jejunet 15. dist. 3. de consecr. & in cap. Placuit 9. dist. 3. de consecrat. & c. Quadragesima 15. dist. 5. de consecrat.* Ecclesia a Quadragesima excipit dies Dominicos. Unde si Jejunium alicujus Vigiliæ incidat in diem Dominicam, anticipari præcipit præcedenti Sabbato; *cap.*

21 *Ex parte 1. & cap. Consilium 2. de observat. Jejunii*. Et Sac. Congregatio Universalis Inquisitionis Romanæ anno 1686. præcepit, ut nullo pacto ex devotione etiam B. Virginis imponatur Jejunium, quod indifferenter amplectatur dies Dominicos, & Festivos solemnes, puta faciendum una die Hebdomadæ totius anni, cum sit contra usum & praxim Ecclesiæ. Et hanc Sacræ Congregationis dispositionem asservari in Archivio suæ Provinciæ Panormitanæ testatur Felix Potestas *tom. 1. part. 3. n. 28. 25.*

22 Ex dictis *num. 20* consectarium est, quod si quis vovisset, vel voveret Jejunare per unum, vel plures annos, subintelligeretur exemptus diebus Dominicis a Jejunio; eo quia a lege Jejunii dies Dominicos excipit Ecclesia: Immo nec hujusmodi Dominicis teneretur abstinere a carnibus; tempore enim Quadragesimæ diebus Dominicis intantum tenemur abstinere, quia sic ab eadem Ecclesia dispositum est; quod hic non supponitur dispositum nec a vovente: si autem vovisset, vel quis voveret cum expressa intentione Jejunandi etiam singulis diebus Dominicis, quoties id malo fine fecisset, vel faceret, votum esset omnino nullum; si vero cum bona fide, Jejunium esset nullum solum quoad hanc partem, tanquam illicitum, scilicet quoad dies Dominicos; & ratio est, quia in primo casu intentio est omnimodo mala, & irreligiosa ob pravum finem, in secundo autem non sic, ut est clarum. Item si quis vovisset, vel voveret Jejunare per plures annos ea hebdomadæ die, qua sit Festum Sanctissimæ Annuntiationis, cum expressa intentione comprehendendi dies Dominicos, quoties talibus diebus contingat præfatum Festum, de tali voto discurrendum esset in sensu quo supra; At si non habuisset nisi intentionem rectæ Jejunandi, nempe vero cultu, & juxta sensum Ecclesiæ (quod in dubio est præsumendum) occurrente Festo Annunciationis diebus Dominicis, anticipare deberet Jejunium die Sabbati: recta enim intentio usum, & morem Ecclesiæ sequi tenetur, quæ occurrente Vigilia alicujus Sancti die Dominico, in diem Sabbati onus transfert implendum.

Addit tamen Felix Potestas *loco supra citato num. 2828.* ex Thom. del Bene, Alano, & Sanchez, quod si fuerit votum Jejunandi solis aliquibus diebus Dominicis ob beneficium, aut honestum aliquem finem, secluso scandalo, & omni alio pravo mortali fine, & etiam secluso vero singularitatis studio, valeret votum, quia tunc est de re licita, eo maxime quia nunc haud amplius vigent præmissæ hæreses: Intellige (juxta ipsum) Manichæorum, qui dixerunt, ut sub *num. 20.* & Arii, ac Erasmi volentium non fore Jejunia statuto tempore instituenda, sed pro arbitrio eligenda.

Si Vigilia S. Joan. Baptistæ cadat in Festo Corporis 23
Christi anticipandum est Jejunium feria quarta; Urbanus VIII. 14. *Octobr. 1638. in appendic. 2. Constitut.* 45. incip.
Cum evenire. Idem declaratum est pro Vigilia S. Antonii 24
de Padua apud Conventuales; Quia etiam Fratres Minores Conventuales ex Constitutione Urbana tenentur peragere Vigiliam S. Antonii de Padua, & insuper Jejunare; oblata ab ipsis supplicatione Sacræ Rituum Congregationi quid agendum, quando præfata Vigilia occurrit in Festo Corporis Christi: Ead. Sacra Congr. respondit, hujusmodi Jejunium feria quarta immediate antecedenti esse anticipandum; Facta autem in prædictis Sanctissimo relatione, Sanctitas sua annuit, ac prælibatos Fratres a præcepto, quo ipsis Urbana Constitutione Jejunium prædictum patet injunctum, absolvit, *die 26. Maji 1659.*

J. Episcop. Sabinen. Card. Sacchettus.

Loco ✠ Sigilli.

F. Maria Phœbæus S. Rit. Congr. Sec.

In Regesto ejusdem fol. 140.

Hinc colligitur, si aliqua Vigilia cum Jejunio occurrat 25
in Festo solemni alicujus Patroni principalis, posse licite ab Episcopo fieri commutationem Jejunii in diem præcedentem, ad eum modum, quo Vigiliæ solemnitatum, & Sanctorum occurrentium feria secunda non Jejunantur die Dominico, sed in Sabbato antecedenti, ut disponit textus in *cap. Ex parte 1. & c. Consilium 2. de observat. Jejunior.*, ibi: *Sanctorum quoque Vigiliæ, quorum Festivitates oportet secunda feria celebrari, in præcedenti sunt Sabbato Jejunandæ*. Fagnan. *in cit. cap. Consilium num. 31.* Innocent. Abbas, & Præpositus ab ipso *ibi cit.* Silvest. *verb. Jejunium num. 10.* Sanchez *in Consiliis lib. 5. d. 5. num. 7.* Anton. a Spiritu Sanct. *tom. 1. tract. 6. disp. 2. sect. 5. num. 130.* Felix Potestas *tom. 1. part. 3. n. 2822.* &
alii. Non potest tamen auctoritate Episcopi anticipari Vi- 26
giliæ S. Mathiæ, etiamsi occurrat ultima die Bacchanalium; *sacr. Rit. Congregat. 23. Jan. 1694. & 11. Julii 1699.* apud Monacell. *part. 2. tit. 16. form. 4. n. 12.*

Fratres Minores tenentur ad præceptum Jejunii feria 27
sexta occurrente in die Natalis Domini; *arg. cap. Explicari 3. de observat. Jejunior.* ubi Summus Pontifex Honorius III. Episcopo Pragensi super hoc puncto interroganti respondit, „ Explicari per Sedem Apostolicam postulasti: *& infra*: Respondemus, quod illi, qui nec „ Voto, nec Regulari observantia sunt adstricti in feria „ sexta, si Festum Nativitatis Dominicæ die ipso venire contigerit, carnibus propter Festi excellentiam vesci possunt secundum consuetudinem Ecclesiæ generalis. Nec tamen hi reprehendendi sunt, qui ob devotionem voluerint abstinere. Et sic tenent nostræ Regulæ Expositores, & Doctores passim, ut Corduba, Miranda, Rodriq. Portell. Marchant. *in exposit. Regul. cap. 4.* Felix Potestas *tom. 1. part. 3. num. 2834.* Reiffenstuel *lib. 3. Decret. tit. 46. num. 3.* ubi testatur de communi, & sic probat praxis totius nostræ Religionis, & ex exteris tenent Natal. Alexand. *Theolog. moral. tom. 2. lib. 4. de Decalogo cap. 4. artic. 7. resolut. 7.* Fagnan. *lib. 3. in cit. cap. Explicari num. 27.* Barbos. *ibid. num. 3.* & varii alii *ibi citat.* Pirhing. *ibidem num. 6.* citans
alios. Melphi tamen *in Comment. cap. 3. Statut. 13. quæ-* 28
stion. 5. cum Diana, Bonacina, Gobat, Fagundez, & aliis apud ipsum, tenent expresse contrarium, & ad citatum Canonem Honorii III. respondent ibi esse ser-

 monem

monem de iis solum, qui sunt adstricti Voto jejunii, & hoc expresse comprehendere diem Natalis Domini, aut Regulari observantia de vita Quadragesimali, ut Fratres
29 Minimi, cujusmodi non sunt Fratres Minores, adeoque &c. Ast vero talem dictum Canonem sic exponere, est ipsum torquere, ut patet ex ipsismet verbis, & ex communi Canonistarum interpretatione cum Fagnano, Barbosa, Pirhing. Reiffenstuel *locis citatis*, & aliis passim; ac ex dictis etiam haberi debet, quod si quis vovisset jejunium v. g. quolibet die Martis, vel Sabbati, contingente Nativitate Domini ipsis diebus, tenetur jejunare: *Arg. quod supra*, ni vovens talem diem a jejunio excepisset expresse.

30 Moniales S. Claræ non tenentur nunc sub mortali ad jejunia Regulæ, nempe Adventus, & Feriæ sextæ: Quamvis enim olim tenerentur sub mortali ad jejunium perpetuum ex vi primæ Regulæ in 12. Capitula traditæ a S. P. N. Francisco, & approbatæ ab Innocent. IV. 16. Sept. 1253. Constitut. 12. incipient. *Solet annuere*, ubi in tertio capitulo imponitur Jejunium perpetuum, & ex vi secundæ Regulæ in 26. capitula dispositæ, & confirmatæ ab Urbano IV. 1263. Constitut. 7. incipient. *B. Clara*, tenerentur sub mortali ad jejunium a Festo Nativitatis B. M. V. ad Festum Resurrectionis Domini, & Feriis sextis, ut patet in capitulo undecimo ejusdem: Modo tamen ex dispositione, seu declaratione Eugenii IV. Constitut. 28. incipient. *Ordinis tui*, edita *Nonis Februarii* 1446. ad supplicationem S. Joannis de Capistrano, tunc nostri Ordinis Vicar. Generalis, non tenentur nisi ad jejunia Fratrum Minorum de Observantia, scilicet Adventus a die omnium Sanctorum usque ad Nativitatem Domini exclusive, & cujuslibet Feriæ sextæ; Et ad hoc neque sub mortali, uti sunt obligati dicti Fratres; Nam ibi Pontifex quantum ad nostrum casum de jejunio, duo disponit, primo obligationem temporis, reducendo tempus perpetuum primæ Regulæ ad dictum tempus Fratrum, scilicet Feriæ sextæ, & Adventus, & secundo obligationem peccati ipsam retrahendo a linea peccati mortalis, nam postea descendendo ad obligationem peccati cunctorum præceptorum dictæ Regulæ numero centum & trium quæ refert, & inter quæ sub Capitulo tertio est jejunium, subdit: „ Tenore præsentium decla„ ramus, & volumus, quod in nullius prædictorum „ transgressione, præter quam eorum quatuor, quæ con„ cernunt principalia vota, Obedientiæ scilicet, Pau„ pertatis, Castitatis, & Clausuræ, & super Electione „ Abbatissæ, & Depositione, peccatum mortale incur„ rant, „ ubi, ut recte notat Felix Potestas *tom. 1. part. 3. num.* 2838. habetur expressa exceptio, & positiva aliorum præceptorum exclusio, inter quæ est jejunium; Exceptio autem firmat regulam in contrarium; *l. in his, quæ 15. ff. de Legibus, l. Quæsitum 12. §. 43. ff. de Instructo, vel instrumento legato, capitulo Dominus 6. caus. 32. quæst. 7. capitulo Quoniam 2, de conjugio leprosorum*.

31 Dispensatus circa esum carnium ob debilitatem virium, & ad eas recuperandas est etiam dispensatus a jejunio, ita ut possit sæpius in die comedere, *Communis*. Et ratio est, quia in ipso pro recuperandis viribus adest vera necessitas multiplicis comestionis. Necessitas autem facit licitum, quod alias est illicitum, *cap. Quoniam 1. quæst. 7. cap. Omnes 1. de Fer. cap. Consuluisti 3. de celebrat. Missar.* cum similibus „ & necessitas non habet legem; *cap. Sicut 11. de consecrat. dist. 1.* Non sic tamen est dis-
32 pensatus a jejunio, qui est dispensatus circa esum carnium, quia cibi Quadragesimales, seu jejunales sunt ei nocivi, seu nauseales; Sic Sporer *tom. 1. append. ad tertium præceptum Decalog. sect. 2. num.* 40. Grassius, Toletus, Lessius, & alii cum Layman *lib. 4. tract. 8. cap. 3. num.* 8. Filiucc. *cap. 3. d. 7. quæst. 4. num.* 53. Henno *tom. 1. tract. 1. de peccatis actualibus disp. 4. quæst. 4. conclus.* 3. Thomas Hurtad. *de Resid. tom. 1. resolut.* 5. La Croix *lib. 3. part. 2. num.* 1269. Rodriq. *in summ. cap.* 24. Felix Potestas *tom. 1. part. 3. num.* 2883. Reginald, Cajetan. Navarr. Medina, Angles, Bonacina, & alii plurimi.

33 Et hoc colligitur aperte ex Bullis, & Edictis editis a Summis Pontificibus, qui diserte declararunt, eos, cum quibus dispensarunt a præcepto de abstinentia a carnibus, quod cibi Quadragesimales eorum saluti noxii esse possent, non excipi a lege jejunii, sed teneri tempore Quadragesimæ unicam in die sumere refectionem; *Gregor. XIII.* in Bulla *Cruciatæ* pro Regno Lusitaniæ sic statuit: *Præterea indulgemus, ut dicto triennio durante, carnibus de consilio utriusque Medici temporibus jejuniorum, tum Quadragesimalium, quam quarumcumque dierum totius anni vesci possint, ac pro eorum libitu ovis, & lacticiniis, ita quod, qui carnes comederint, servata in ceteris jejunii Ecclesiastici forma, dicto jejunio satisfecisse censeantur. Alexand. VII.* Pontifex Maximus anno 1657. Romæ promulgavit Edictum, quo propter pestem, quæ anno præcedenti in Urbe sævierat, dispensavit tempore Quadragesimæ cum Civibus Romanis a præcepto de abstinentia carnis in diebus Dominicæ, Lunæ, Martis, & Jovis, expresse tamen declarans eos jejunium servare debere, excepta die Dominica, in aliis diebus, in quibus libere possent carnibus vesci. Similem dispensationem a præcepto de abstinentia carnis, tempore Quadragesimæ anno 1658. totius Ducatus Mediolanensis Fidelibus indulsit idem Pontifex, ea apposita Clausula *citra tamen exemptionem a jejunio*. Denique, in Edicto, quod Romæ pro observatione Quadragesimæ sub Pontificatu Clem. XI. anno 1703. publicatum est, hæc Clausula inserta fuit: *Ed osservare il digiuno, alle di cui Leggi sono tenuti anche quelli, che per giusta causa si cibano di carni salubri*: Quæ verba sic latine redduntur: *Et debent observare jejunii Legem, ad quam obstringuntur illi, quibus justa de causa permittitur, ut tempore Quadragesimæ carne salubri vescantur*. Sed, cum hæc inserta clausula quibusdam displicuisset, diligentius hujusce rei examen selectis Viris eruditis commisit Clem. XI. Pontifex Maximus, atque post perlecta, & ad Sanctuarii pondus librata hinc inde illorum Censoria suffragia, tandem ad marginem Edicti, quod Romæ pro Quadragesimæ observatione anno 1704. typis edendum, ac vulgandam erat, sicut singulis annis fieri solemne est, hanc clausulam, propriam manu scriptam, Edictoque inserendam ipsemet Pontifex Clemens XI. apposuit: „ Ed osservare il digiu„ no, alle di cui Leggi siano tenuti anche quelli, che si „ cibano di carni salubri col motivo di esser loro nocivo „ il vitto Quaresimale. Quæ verba latine redduntur: Et „ tenentur observare jejunium, a cujus lege non dispen„ santur illi, qui salubri carne vescuntur, eo solo ducti „ motivo, quod eorum saluti noceant Quadragesimales „ cibi. Et cum prædicta Pontificis clausula Edictum pro observatione Quadragesimæ Romæ anno 1704. fuit Publicatum. Extat etiam Edictum *Pauli Manfredi* Urbis Romæ, totiusque Status Ecclesiastici Protomedici Generalis, datum Romæ pro observatione Quadragesimæ anno 1703. in quo expresse asserit eos, quibus ex speciali Ecclesiæ indulgentia licet tempore Quadragesimali vesci carnibus, quod cibi Quadragesimales eorum sanitati haud modicum damnum afferre possent, non dispensari juxta mentem Summi Pontificis Clementis XI. & declarationem *Gasparis Carpegnæ*, Cardinalis Vicarii ejusdem Summi Pontificis ab observatione jejunii: „ Nè pertanto li „ dispensano dall' Astinenza, e Digiuno in tutte le fere „ obbligate, non dovendosi, nè potendosi li Medici scio„ gliere da questa obbligazione, che per altro è saluta„ re, e giovevole, benchè per la loro sanità se gli con„ ceda il mangiare, carni, conforme espressamente, „ coll' oracolo di nostro Signore, dichiara nel suo Edit„ to Sua Eminenza, seu Cardinalis Gaspar Carpegna Summi Pontificis Clementis XI. Vicarius in suo Edicto, quod jussu ejusdem Summi Pontificis pro observatione Quadragesimæ Romæ anno 1703. publicavit, quod ut ab omnibus legi possit, hic verbatim affertur.

EDITTO

per l' Osservanza della Quaresima. 34

Gasparo per la Misericordia di Dio Vescovo di Sabina, della Santa Romana Chiesa Cardinale di Carpegna, della Santità di Nostro Signore Vicario Generale &c.

ACciò il tempo quaresimale consacrato a' digiuni, e ad altre opere di penitenza, e perciò detto da Santa Chiesa *tempus acceptabile, dies salutis*, sia in quell' Osservanza; che si deve, e si rimovano le occasioni, che possano indurre qualche scandalo, o rilasciamento in quel, che appartiene al precetto del digiuno, o all' astinenza de' cibi proibiti; La Santità di Nostro Signore inerendo alla disposizione del Sacro Concilio di Trento nel Decreto *de delectu ciborum, & jejuniis*, ed agli Editti, altre volte emanati per l' Osservanza della quaresima, ci ha incaricato coll' oracolo della sua viva voce di pubblicare il presente Editto, e di ordinare la piena esecuzione delle cose infrascritte.

I. Che nessuna Persona, durante detto tempo, venda, o tagli (come si suol dire) carni in qualsivoglia luogo della Città di Roma, eccetto, che nelli Macelli deputati per gl' Infermi, e Valetudinarj, o malsani. Le quali carni debbano essere solo di quelle chiamate salubri, cioè di Castrato, Vitella, e Capretti, nè le tenghino fuori di detti Macelli, ma dentro, in modo, che appariscano, nè si vedano in pubblico.

II. Quelli, che comprano le dette carni per gl' Infermi, o malsani, come sopra, debbano, per evitar ogni scandalo, portarle coperte, in modo, che non siano viste.

III. Che non si tengano da qualsisia Persona pubblicamente a vendere, o si portino vendendo per la Città le dette, o altre carni, anche cacciaggioni, o salvaticinia, molto meno porcina, nè ova, formaggio, o altra sorte di latticinj e cibi proibiti in detto tempo.

IV. Li Pollaroli, ed altri, che sogliono vendere carni

salva-

salvaticine, ed uccellami, tenghino nelle Botteghe (però in modo, che non si vedano in pubblico) solo quelle, che secondo la testimoniale del Signor Protomedico possono annoverarsi tra le carni salubri, e non altre.

V. Che nessuna Persona di qualsivoglia stato, grado, e condizione possa comprare, o far comprare, ovvero cibare d'alcuna sorte di carne, o d'altri cibi proibiti, senza la licenza, secondo la forma da Noi prescritta, che li sarà insinuata dalli Reverendi Parrochi; Qual licenza prima si dovrà scrivere di propria mano dal Medico ordinario, e come tale si sottoscriverà in lingua volgare in tutto gratis; dopo dovrà esser sottoscritta dal proprio Parroco delli detti infermi, o malsani, e per ultimo si porterà a sottoscriver da alcuno degl'infrascritti R. R. P. P. Nostri Deputati solamente, e non da altri in nome loro, alli quali incarichiamo di considerare, ed osservare dette licenze, e quando non siano concepite secondo la solita forma, non le dovranno sottoscrivere.

VI. Avvertendo ciaschedun Medico, e Parroco, che, se sottoscrivono le dette licenze senza legitima causa, ovvero, se l'esibiscono, e presentano ad alcuno senza considerare, se abbia cause sufficienti, oltre il partecipare, che saranno dei peccati d'altri, nel che resterà molto aggravata la loro coscienza, saranno da Noi puniti ad arbitrio Nostro, anche con pene corporali, come si è strettamente incaricato al Signor Protomedico.

VII. Avvertano di più, tanto i Medici, quanto quelli, che domandano le medesime licenze, d'attendere alla qualità delle carni, cioè che siano salubri, perchè solo quelle son permesse nella Quaresima, a chi per giusta causa non può cibarsi de' cibi Quaresimali, e se al bisogno si può supplire con ova, e latticinj, non devono quelli permettere loro, nè quelli respettivamente cibarsi delle carni anche salubri, ma contentarsi dell'ova, e latticinj, ed osservar il digiuno, *alle di cui leggi siano tenuti anche quelli, che si cibano di carni salubri col solo motivo d'esser loro nocivo il vitto Quaresimale*. In oltre, se per tutto l'anno si astengono dalla carne nel Venerdì, Sabbato, Quattro tempori, e Vigilie di precetto, molto più devono osservare tale astinenza ne' suddetti giorni in Quaresima, non ostante la licenza, che otterranno, eccetto, quando ci fosse nuova causa, che richiedesse altrimente, e non potendosi in questo particolare dare certa regola, deve ogn'uno considerare prima il suo bisogno, e le sue indisposizioni; e che non siano affettate, perchè ne dovranno rendere conto strettissimo nel Tribunale di Dio, dove non potranno scusarsi con la licenza estorta con cause supposte, o finte: onde riflettano bene, che non ingannaranno il Medico, o il Parroco, ma se medesimi, e l'anime loro quelli, che espongono indisposizioni non vere, ma figurate per ottenere la detta licenza.

VIII. Che li Osti, Tavernari, Albergatori, Bettolieri, o qualunque altro di qualsivoglia stato, grado, o condizione, non permettino, o tollerino, che nelle loro Osterie, Taverne, Alberghi, Bettole, e Casa, s'abbia a cuocere, o mangiare alcuna sorte di cibi proibiti, così nel detto tempo di Quaresima, come nelli altri giorni, in cui parimente vengano proibiti dalla Santa Romana Chiesa, eccetto, che per gl'infermi, o malsani, che averanno licenza, come sopra, sotto pena a chi trasgredirà in ciascheduno de' casi compresi in questo nostro Editto di scudi venticinque, e tre tratti di corda, e di altre pene a nostro arbitrio secondo la qualità delle Persone.

IX. Ordiniamo, che in tutto il tempo Quaresimale nessuno di qualsivoglia stato, grado, e condizione faccia, o assista a quelle conversazioni, o altre adunanze, dove si facciano suoni, e balli, e che nè meno di notte si vada per Roma sonando, o cantando, ovvero facendo serenate in luogo fermo sotto le pene suddette.

X. Esortiamo per fine tutti i Fedeli, non solo all'Osservanza del digiuno Quaresimale, consagrato da Cristo Signor Nostro col suo esempio, ma ad attendere con divozione a quegli Esercizj spirituali, che il medesimo tempo ricerca, non meno per placare l'ira di Dio, che per prepararsi a celebrare degnamente la Santa Pasqua.

Dato in Roma dalla nostra solita Residenza questo dì 23. Febrajo 1705.

G. Card. Vicario.

Niccolò Antonio Cuggiò Seg.

Et ad id afferuntur duo Brevia novissime edita a Benedicto XIV.

Venerabilibus Fratribus Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis, Archiepiscopis, Episcopis universis gratiam, & communionem sedis Apostolicæ habentibus

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres Salutem, & Apostolicam Benedictionem.

NOn ambigimus, Venerabiles Fratres, quin universis Catholicæ Religionis Cultoribus notum sit a tota per Christianum Orbem Ecclesia inter præcipua Orthodoxæ disciplinæ capita perpetuo adnumeratum retineri quadragesimale Jejunium, quod olim in Lege, & Prophetis primitus adumbratum, ipsius Domini Nostri Jesu Christi exemplo veluti consacratum, ab Apostolis traditum, a Sacris Canonibus ubique præscriptum; & ab universali Ecclesia ab ipso sui primordio retentum, & observatum est. Hoc nimirum, ut veteres tradidere Patres, nobis quotidie peccantibus communis pœnitentiæ constituto remedio, per consortium Crucis Christi nos etiam aliquid in eo, quod ipse propter nos præstitit, agimus. simulque ad recolenda secretiora Redemptionis nostræ mysteria, quæ per Dominicæ Passionis, ac Resurrectionis memoriam Quadragesimali potissimum tempore solemnius celebrantur, purificatis Jejunio corporibus, & animis dignius paramur. Hac veluti nostræ militiæ tessera ab inimicis Crucis Christi secernimur, flagella Divinæ ultionis avertimus, & cœlesti præsidio in dies adversus Principes tenebrarum munimur. Hoc despectu habito, non contemnendum Divinæ gloriæ detrimentum, non leve Catholicæ Religioni dedecus, nec dubium animabus Christifidelium periculum oboritur; nec aliunde populis calamitates, Rebusque publicis, & privatis cladem, exitiumque importatum esse constat. Ab hac vero insita, inhærentique in omnium Catholicorum hominum animis de Sacratissima quadragesima, aliisque diebus Jejunio consecratis peritatione, & reverentia, quam aliena, quam discors, quam absona sit hodierna Jejunantium consuetudo, quantum ab ipsa Jejuniorum Institutione, & servata semper, ubique, & ab omnibus disciplina quam longissime distet, Vos Venerabiles Fratres, qui Populorum curæ vestræ commissorum usus probe nostis, pro singulari Sapientia vestra præ ceteris clarius intellicitis. Nos sane, quibus in hac sublimi Apostolicæ procurationis specula constitutis, undique gentium nuntii afferuntur, lacrymis deplorare non possumus, augustissimam quadragesimalis Jejunii observantiam ob nimiam, nullis urgentibus legitimis causis, ubique indiscriminatim dispensandi facultatem plane sublatam esse, ita ut Orthodoxæ quidem Religionis Cultores merito querantur; hæreticum vero Sectatores illudant, & exultent. Perniciosæ huic corruptelæ plurimorum insuper licentiam adjunctam esse graviter dolemus, quæ usque adeo invaluit, ut nulla Apostolici Instituti, Sacratissimique præcepti habita ratione Jejuniorum tempore palam, & impune ab iisdem agitentur Convivia, & epulæ interdictæ promiscue inferantur: Ea propter quemadmodum quibus curis, sollicitudinibus, & angoribus urgeamur, cum Fraternitatibus vestris communicamus; ita facere non possumus quin pro injuncto Nobis Supremo Sacrosancti Apostolatus Officio, & ardentissimum Fraternitatum vestrarum zelum ad opportunum hisce malis adhibendum remedium excitemus, & ad congruentes hujusmodi abusibus penitus extirpandis Leges præscribendas meditemur.

Interea, Venerabilis Fratres, gaudium & corona nostra, nobiscum considerantes, nihil Deo acceptius, nihil Pastorali ministerio nostro dignius, nihil gregibus curæ nostræ vero commissis utilius, quam ut verbo, & exemplo præuntes, Christifideles ad tam salutarem Christianæ pœnitentiæ, & pietatis exercitationem alacrius suscipiendam, & constantissime retinendam, & ea, quæ instituta fuit, disciplina peragendam vehementius inflammemus, omni opera, atque industria studeamus, ut fideles populi in conspectu Dei per austeriorem jejuniorum observantiam tales permaneant, quales in ipso Paschali Festo dignum est inveniri. Debitum igitur paternæ uniuscujusque vestrum sedulitatis, & charitatis officium jure postulat, ut omnibus notum faciatis, & annuncietis, nemini quidem sine legitima causa, & de utriusque medici consilio, multitudini vero, veluti populo, aut Civitati, aut genti indiscriminatim integre, nonnisi gravissima, & urgente necessitate, & in casibus per Sacra Canonum statuta præscriptis cum debita Apostolicæ hujus S. Sedis reverentia a Quadragesimali Jejunio dispensationem toties quoties opus fuerit, concedendam, nec audacter, fidenterque usurpandam, nec superbe, & arroganter ab Ecclesia, sicut alicubi in more positum esse accepimus, esse postulandam. Gravissimam vero urgentemque necessitatem, etsi non est cur Vobis explicemus, nolumus tamen vos ignorare, cum hujusmodi necessita-

cessitate, & servandam esse potissimum unicam Comestionem, sicut alias hic Romæ, ac nos ipsi hoc anno urgentibus caussis dispensantes, expresse præscripsimus, & licitas atque interdictas Epulas promiscue minime apponendas esse. Porro quemadmodum de ejusmodi Indulgentia tam caute impertienda, si secus fieret, Nos persuasum habemus districtam Supremo Divino Judici redditum iri rationem, ita Conscientiam uniuscujusque Vestrum onerandam esse ducimus. Insimul Fraternitates vestras rogamus, & in Domino exhortantes obsecramus, ut Populos, qui communem omnium Christifidelium pœnitentiam, ac disciplinam servare nequeant commonere satagatis, ne per alia pietatis opera, ut sua cuique Devotio suggeret, peccata sua expiare, & Deo satisfacere negligent; quinimmo sanandis vulneribus, quibus humana infirmitas sauciatur, diligentem adhibere studeant curationem, ut culpas de mundano pulvere contractas, dum casta Jejunia decoquere non possunt, per pia opera redimant. Interim solatium, & levamen non leve mœrori nostro a Pastorali vigilantia, & Charitate vestra præstolantes, ac certo Nobis pollicentes, Apostolicam Benedictionem cum uberi Cœlestium Charismatum copia conjunctam in eosdem Populos vestros redundaturam, Vobis, Venerabiles Fratres, permanenter impertimur.

Volumus autem, ut præsentium transumptis, sive exemplis etiam impressis manu alicujus Notarii publici subscriptis & sigillo Personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem prorsus ubique fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberi posset, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 30. Mensis Maji 1741. Pontificatus nostri Anno I.

D. Cardinalis Passioneus.

Venerabilibus Fratribus, Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis, Archiepiscopis, & Episcopis universis gratiam, & communionem Sedis Apostolicæ habentibus

BENEDICTUS XIV.

Venerabiles Fratres, Salutem, & Apostolicam Benedictionem.

IN suprema Universalis Ecclesiæ procuratione, meritis licet imparibus, per ineffabilem Divinæ bonitatis abundantiam, ut Orthodoxæ Fidei assertores, sic etiam Ecclesiasticæ disciplinæ Custodes, ac vindices constituti, Quadragesimale præsertim Jejunium, quod inter præcipua Orthodoxæ disciplinæ capita semper, & ubique ab ipso Ecclesiæ exordio numeratum esse nemo ex Catholicis inficiatur, ab hodierna jejunantium corruptela vindicare, & in pristinam, quantum benedicente Domino fieri posset, observantiam revocare cupientes, per alias nostras in simili forma Brevis Litteras ad Fraternitates vestras die XXX. proxime elapsi mensis Maji currentis anni datas eximium Fraternitatum vestrarum Zelum excitandum curavimus, ut adlaborare studeretis, ne hac in parte, & optatum Apostolicæ nostræ sollicitudinis angoribus levamen, & salutare abolendæ sacratissimi Jejunii corruptelæ remedium deesset. Quoniam autem Paternæ Pontificiæ charitatis, quæ novit imbecillitates infirmorum sustinere, atque etiam cum infirmantibus infirmari, non immemores quemadmodum Jejunio aliquando legitima caussa, aut gravissima, urgentique necessitate exigente dispensandum esse ex Apostolica benignitate censuimus.

Ita inter cetera præscripsimus unicam comestionem servandam, & licitas, atque interdictas epulas minime esse apponendas. Hinc factum esse accepimus, quod non defuerint, qui per humanas, & hominibus a Christiana pœnitentia abhorentibus duntaxat dignas illusiones sibi, aliisque persuadeant, unicam potissimum comestionem servari, atque epulas licitas, & interdictas minime apponi debere, cum multitudini quidem indiscriminatim ob urgentem gravissimamque necessitatem, non vero singulis ob legitimam, & de utriusque Medici consilio dispensatur; Quam sane persuasionem a sententia nostra alienam, ut ex omnium animis penitus evellamus, Nos quibuscumque, quacumque occasione, sive multitudini indiscriminatim ob urgentem, gravissimamque necessitatem, sive singulis ob legitimam caussam, & de utriusque Medici consilio, dummodo nulla certa, & periculosa valetudinis affectæ ratio intercedat, & aliter fieri necessario exigat, in Quadragesima, aliisque temporibus anni, & diebus, quibus carnium, ovorum, & ab omnibus omnino, nemine excepto, unicam comestionem servandam, & licitas, atque interdictas epulas minime esse apponendas tenore præsentium declaramus, & edicimus; quemadmodum per singulas nostras in pari forma Brevis Litteras singulis utriusque Sexus Christifidelibus ob corporis infirmitates, quibus noxii reperiuntur, in Sacratissima Quadragesima, aliisque diebus Jejunio consecratis vescendi prohibitis licentiam dantes unicuique expresse præscribimus, atque præcipimus. Et propter Fraternitates vestras rogamus, atque in Domino obsecramus, ut populos vestræ curæ commissos ad tam opportunum sanandis vulneribus, quibus per humanam infirmitatem quisque sauciatur, Sanctissimi Jejunii remedium alacriter adhibendum cohortantes sedulo, ac paterne moneatis, rem agi non quidem exiguam, sed longe gravissimam, de observando, sustinendoque Jejunio, purificandis animis, corporibusque salutari. In spem igitur illos erigite Cœlestium præmiorum, quibus assequendis non sunt condignæ passiones hujus temporis, immo leve, ac momentaneum non tribulationis, sed modicæ abstinentiæ nostræ incommodum magnum gloriæ pondus operatur in Cœlis. Ab omnibus se abstinent, qui in agone contendunt, ut corruptibilem coronam accipiant; pudeat tam imbelles, ac delicatos Christianæ militiæ milites refugientes a consortio Crucis Christi, qui coronam legitime certantibus propositam sperare præcipit incorruptam, ad cujus auspicium, & pignus Fraternitatibus vestris Apostolicam benedictionem iisdem etiam populis vestris nostro nomine impertienda peramanter elargimur. Volumus autem, ut præsentium transumptis, sive exemplis etiam impressis manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo Personæ in Dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus ubique fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, & adhiberi posset, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die XXII. mensis Augusti, millesimo septingentesimo quadragesimo primo, Pontificatus nostri Anno secundo.

D. Cardinalis Passioneus.

Et ratio est, quia jejunium est præceptum dividuum includens duo præcepta distincta, unum de unica comestione, alterum de abstinentia a carnibus; unde quamvis in ipso ratione dispensationis cesset obligatio abstinendi a carnibus, non cessit tamen obligatio de unica comestione, quia præceptum Ecclesiæ, quando non potest servari in totum, nihilominus in parte, servandum est; *arg. c. Dilecti 6. de dolo, & contum.* Et patet a simili, nam qui non potest recitare totum divinum Officium, & potest recitare partem tenetur ad recitandum partem, quam potest. Hinc Innoc. XI. *die 2. Martii* 1679. merito damnavit sequentem Propos. 54. in ordine: *Qui non potest recitare matutinum, & laudes, potest tamen aliquas horas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad se minorem.* Tum quia nedum unica comestio est æque essentialis Jejunio, ac abstinentia a carnibus, ut dicunt Henno, Felix Potestas *l. cit.* & alii passim Doctores; immo magis essentialis, ut probat Hurtad. *loc. cit.* quem sequitur La Croix *loc. cit.* & alii. Sed & insuper ratio formalis Jejunii sita est in unica refectione, & non in abstinentia a carnibus, cum certum sit ex Pontificiis Bullis, & Edictis supra laudatis solvi Jejunium, si bina in die fiat refectio, & viceversa non solvi Jejunium, si quis post legitimam a Superioribus Ecclesiasticis obtentam dispensationem semel in die tempore Quadragesimæ carnibus vescatur, ut recte probat Graveson *Hist. Eccles. tom.8.p. 2. colloquio 6.* ubi mordeus, & suo more egregie defendit hanc nostram sententiam. Et de facto non dicitur esse jejunium illis diebus, quibus sumuntur plures refectiones, quamvis non manducentur carnes, ut patet in diebus Veneris, & Sabbathi, in quibus ob facultatem sumendi plures refectiones non dicitur esse jejunium, sed tantum abstinentia.

Post hæc emanavit alia ejusdem Summi Pontificis Benedicti XIV. explanatio, & declaratio, quæ ut omnibus plene innotescat, hic ad litteram datur.

Venerabilibus Fratribus, Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis, Archiepiscopis, & Episcopis Universis Gratiam, & Communionem Sedis Apostolicæ habentibus

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, Salutem, & Apostolicam Benedictionem.

LIbertissime quidem amplectimur, quæ nobis offeruntur occasiones ad vestros animos excitandos, ut Ecclesiasticæ disciplinæ reparandæ sedulam curam conferatis. Etenim Summi Pontificatus Dignitati, ad quam Nos, licet immerentes, erecti sumus, conjunctam esse intelligimus sollicitudinem aliarum Ecclesiarum Nobis commendatam, qui plane tenuitatem virium nostrarum non ignoramus.

Cum itaque præsentium litterarum argumentum totum sit de jejunio, quod tempore Quadragesimæ veteris Ecclesiæ instituto, ac lege Fidelibus indicitur, supervaca-

neum

nem duximus longam orationem conficere de Quadragesimæ institutione, & Patrum, & Conciliorum omnes super hac re in medium proferre auctoritates. Difficile id quidem Nobis parum videretur, sed potius alienum, & nullo modo consentaneum vobis, quos doctrinæ laude, Canonum, & Sacræ Historiæ cognitione præstantes arbitramur. Porro ad scribendas has litteras adducti fuimus gravissimis illis verbis Tridentinæ Synodi, quæ *sess. 25. de Reformat.* præcepit Episcopis omne studium impendere, ut Fideles ipsorum curæ traditi magna Religione perficiant ea, quæ a Sacris Canonibus præscribuntur: *Ut illis omnibus, & iis præcipue sint obsequentes, quæ ad mortificandam carnem conducunt, ut Ciborum delectus, & jejunia.*

Ubi primum Bononiensem Ecclesiam administrandam suscepimus (ad quam beneficio Clementis XII. felic. record. a Sede Anconitana translati fuimus) mandatum evulgavimus (quod *libr. primo Institutionum Nostrarum pro viris Ecclesiasticis decimo quinto loco continetur*) in illo plures difficultates indicavimus, ob quas minime solvendos jejunii legibus putabamus illos, qui ob legitimam causam, & legitima prius auctoritate interposita Quadragesimæ abstinentiam non observarent; minime inquam solvendos a jejunio, itaut non liceret ipsis quolibet die mensam bis instituere, non unica vice, vespertina superaddita refectione, quæ permitti jejunantibus consuevit. Tandem in hac Pontificia Sede collocati, Nos rem totam in examen iterum revocavimus, & præstantissimis quoque Viris demandavimus ipsam diligenter, accurateque perpendere, ac suas deinde opiniones Nobis exponere. His peractis, hujusmodi controversiæ finem tribuere constituimus, illudque decrevimus, ne ulla in posterum sive peculiaris, sive generalis pro aliqua Civitate, vel Oppido concedatur facultas adhibendi carnes ad mensam tempore jejunii, vel Quadragesimæ, nisi conditio servandi jejunii, sive unius comestionis interponatur, & illud quoque monitum addatur, nequaquam licere mensam eandem carne ac piscibus instruere. Equidem declinatis hac ratione nimium implicatis quæstionibus, existimavimus unicam singulis diebus comestionem inducere illis etiam, qui carnibus uti, cum jejunium indicitur, rite obtinuerint, & pravam illam consuetudinem, quæ apud multos jam nimis invaluerat, penitus evellere, afferendi nempe carnes in mensam cum piscibus, postquam ipsi quadragesimalis abstinentiæ præcepto soluti fuerunt, ob eam potissimum causam, quod grave detrimentum saluti ab esu piscium accipiant.

Hæc apertissime constant ex nostris Apostolicis Litteris, quas in forma Brevis dedimus ad omnes Episcopos orbis Catholici anno 1741. quarum primæ incipiunt: *Non ambigimus*, alteræ vero: *In suprema*. Nos profecto nulli unquam elargiti sumus vesci carnibus, cum tempus Quadragesimæ sive aliud jejunium præcipitur, nisi indicta scriptaque conditione, quam superius commemoravimus. Maximam pariter lætitiam percepimus, cum redditæ Nobis fuerunt plures Epistolæ, ac mandata vestra litteris Nostris Apostolicis omnino consentanea, quibus pro virili parte contendistis adducere populos vobis subjectos, ut propositam in illis disciplinam pie servarent.

Interim promulgatis iisdem Apostolicis Litteris, quas paulo ante nominavimus, plures cavillationes excogitatæ sunt a nonnullis, uti Nos antea facili conjectura suspicati fuimus. Plures etiam quæstiones propositæ Nobis fuerunt, exigui quidem ponderis, ac momenti, quemadmodum Nos opinamur, cum illæ vel ipsius legis verbis, vel sensu penitus corruant, ac dissolvantur. Attamen Sacro Tribunali Nostræ Pœnitentiariæ rerum hujusmodi conscio, ac peritissimo easdem quæstiones expendendas commisimus, quibus omnibus plane, cumulateque, quoties opus fuit, satisfecit.

Archiepiscopus Compostellæ in Hispaniarum Regnis primus Inquisitor nuperrime vita functus, longam ad Nos dedit Epistolam, qua plures recensebat difficultates, quæ Litteris Nostris Apostolicis adversabantur, quominus executioni mandarentur, eo quod nonnulli Theologi in diversas opiniones, ac sententias abirent in solvendis quibusdam quæstionibus, quibus Litteræ Nostræ Apostolicæ causam, & occasionem præbebant, ac proinde de illis judicium Nostrum exquirebat. Equidem Archiepiscopi litteræ Nos gravissimis, difficillimis temporibus occupatos deprehenderunt. Attamen dum quæstiones in ipsis expositas percurrimus, visum Nobis est non quidem expedire, ut iis quæstionibus responsum fieret, ipsisque solutis nullum impedimentum, sive obstaculum Nostris Litteris Apostolicis superesset, sed potius ut abjectis cavillationibus ad optatum finem ipsæ minime adducerentur. Accedit etiam, quod Epistola Archiepiscopi multis argumentationibus, & obscuris vocibus redundabat. Quamobrem licet plures hortarentur, ne ullum Archiepiscopo, responsum redderemus; illi tamen satisfecimus, res præcipuas ex ejus litteris delibantes, & quæstiones omnes ad certum numerum redigentes. Primum Nostris occupationibus tribuendum testati sumus, quod tarde ipsi responsum daremus, ejus studium commendavimus, & etiam magnopere probavimus, quod anceps, ac dubius ad hanc Sanctam Sedem confugerit, ut consilium exposceret. Deinde prolatis quæstionibus satisfacere non prætermissurus illum tamen monentes de Instituto Summorum Pontificum, qui leges condere solent, disciplinam decernere, neque ullam habere rationem illorum, qui dubitandi causas objiciunt, ut quæ constituta sunt, perturbent, ac everrant.

Vix redditis Litteris, Archiepiscopus paulo post vitæ cursum absolvit. Itaque non immerito suspicamur. Responsa Nostra, quæ Litteris continebantur, haud cognita fuisse, & perspecta illis, qui quæstiones excitaverant. Post hæc alii pariter ex Hispaniis Episcopi, nonnullas ex iisdem quæstionibus Nobis proposuerunt; quare iisdem Responsis usi fuimus, quæ tradita prius Archiepiscopo Compostellæ a Nobis fuerant. Non defuerunt etiam præstantes inter Italos Theologi, qui Litteras Nostras Apostolicas datas anno 1741. egregiis commentariis illustrarunt. Idem contigit Responso, quod fecimus Archiepiscopo Compostellæ die octava Julii anno 1744. quod sane integrum suis libris præfigendum curaverunt. At quoniam libri ejusmodi ad Vos fortasse nondum pervenerunt, vel curis aliis distenti illos percurrere minime potuistis, his Litteris Encyclicis adjungimus, illas pariter, quas (uti dictum sæpius est) ad Archiepiscopum Compostellæ jam pridem scripsimus, ut quæ disciplina vestris in Diœcesibus tenenda sit, plane cognoscatis, ac ne vos deterreant difficultates, si quæ a captiosis hominibus concitentur.

Venerabili Fratri Archiepiscopo Compostellæ

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabilis Frater, Salutem, & Apostolicam benedictionem.

SI Fraternitas tua secum reputabit, quot gravissimis, & maximis curis propemodum obruamur, quantumque, hoc præsertim difficillimo tempore, prorsus Nos teneat imposita tenuitati Nostræ sollicitudo omnium Ecclesiarum, non sane mirabitur tandiu sibi procrastinatum fuisse responsum ad eas Litteras, quibus Apostolica auctoritate dissolvendas rogasti obortas in Hispania disputationes aliquas e duabus Nostris Epistolis ad omnes Episcopos superioris anni 1741. 30. *Maji*, & 22. *Augusti*, quibus intra legitimos fines coercuimus invalescentem Ecclesiastici jejunii relaxationem. Potius tibi in mentem veniet cogitare de singulari Nostro in religiosissimam Hispanam Ecclesiam amore. Unde Nos, immensa licet rerum mole fatigatos, ad expediendum sibi in omni sua perplexitate salutis inter opem Nostram præsto habet. Quamquam igitur dum prænuntiatas Constitutiones edidimus, non aliud propositum Nobis fuerit, quam refrænare paucorum nimis ingenio fidentium Theologorum licentiam, qui opinionum novitate gaudent; nec otium, nec animus Nobis fuerit definire quidquid subtili indagatione deduci posset ex proposita a Nobis jejunandi regula; Tamen eximia Paterna charitate complectimur adeo observantissimos Romanæ Sedis Hispanos, tantique facimus obsecrationes tuas, ut occurrere anxietati vestræ adjecerimus animum, ut Nos ipsi quæstiones abs te propositas dirimendas constituerimus; sic autem se habent:

Utrum quæ in antedictis Nostris Litteris in forma Brevis de unica comestione, & de epulis non permiscendis præscribuntur, sub gravi etiam præcepto prohibeantur?

Respondemus. Concedentes facultatem vescendi carnibus tempore vetito sub gravi teneri easdem facultates non aliter dare, quam geminis hisce adjectis conditionibus, videlicet unicæ in diem comestionis, & non permiscendarum Epularum. Eos vero, qui hujusmodi facultatibus utuntur, sub gravi ad binas ipsas conditiones implendas obligari.

An ii, quibus concessum est vesci carnibus, possint in vespertina refectiuncula ea quantitate carnis vesci, quæ jejunantibus permittitur?

Respondemus. Non licere; sed opus habere, eo cibo, eaque uti portione, quibus utuntur homines jejunantes rectæ meticulosæ conscientiæ.

An qui jejunii tempore vesci carnibus permittuntur, & unica comestione uti debent, horam jejunantibus præscriptam servare opus habeant? *Edicimus* observandam iis esse.

Quænam sint epulæ licitæ, quæ vetantur cum interdictis conjungi?

Respondemus. Epulas licitas pro iis, quibus permissum est carnes comedere, esse carnes ipsas. Epulas interdictas, esse pisces, adeoque utrumque simul adhiberi non posse. Piscibus tamen edendis non interdicuntur ii, quibus datur tantum facultas adhibendi ova, & lacticinia.

An præceptum de utroque Epularum genere non miscendo, dies quoque Dominicos Quadragesimales complectatur? *Affirmatur* complecti.

Utrum hæc lex ad eos quoque pertineat, qui ex Bulla Cruciatæ edere possunt ova, & lacticinia?

Rescribimus, nihil in Nostris prænunciatis Apostolicis Litteris statutum, esse quod respiciat gratiosum Cruciatæ

Diploma. Quare qui eo gaudent, illius tenorem stricte & considerate perpendant, ex ejusque sententia se gerant. Caveant autem, ne inani quapiam excusatione se se solutos esse arbitrentur præscriptis ibi Legibus.

Utrum memorata duo præcepta urgeant extra Quadragesimam?

Respondetur; Urgere extra Quadragesimam utrumque præceptum: Illud scilicet unicæ comestionis cum reliquis legibus in secundo, & tertio ad hæc postulata Responso expressis: Et alterum non permiscendi Epulas licitas cum interdictis, ut in quarto postulato definitum est.

Habeas, Venerabilis Frater, penitus explicatum quidquid apud vos ex Nostris sæpius nuncupatis Apostolicis Litteris dubitationem attulisse scribis. Qua quidem in re laudavimus consilium tuum interrogandæ supremæ Romanæ Sedis, ut libero, & non vacillanti gressu ad Oves vera doctrina imbuendas incedere Pastores queant. In isloque tuo suscepto consilio agnovimus Hispanam Religionem, nihil sibi tutum nisi, e Divi Petri Cathedra acceptum reputantem, qua splendidissima gloria tantum nomen, & incorruptæ Fidei fructum sibi peperit. Cavendum autem vobis est (ideoque ad te plurimum pertinet, qui illustris Archiepiscopi, & Inquisitoris geris præcipuum munus), ne in expendendis Apostolicæ Sedis Constitutionibus pro nimia exhauriendi argumenti sollicitudine nullus fiat disserendi ambigendique modus; sedula deinde opera conferenda, ut ejusmodi dubia, quæ facile pro ingeniorum varietate, disputando emergunt, penitus inter vos dirimantur; ne diuturna unquam disceptatione fluctuent animi, præsertim cum Constitutiones ipsæ Apostolicæ scopum, quo tendunt, aperte demonstrent, & illuc prompte dirigi potest quidquid dubitando interturbare videatur. Id si animadvertissent, qui de præsenti negotio plura dubitarunt, nodum sibi exsolvissent. Patebat enim nihil aliud Nobis in animo fuisse, quam cohibere vivida nonnullorum Theologorum ingenia, qui nimium sani jejunii fines prætergressi, & non parum obliti, illud ad retinendum in officio corpus divinitus institutum hosti huic spiritus infensissimo blandiebantur. Statim siquidem comperiissent, quid in propositis quæstionibus constituendum esset, nec sibi molestiam exhibuissent, nec Nobis, quos gravissimæ undique circumstant curæ, non parum temporis occupassent, quod tamen pro singulari Nostro in vestram gentem studio, atque amore libenter impendimus ad rectum vobis iter monstrandum; In posterum simul præcaventes quomodo in hujusmodi quæstionibus firmare gressus vestros in promptu sit. Reliquum est, Venerabilis Frater, ut tibi, quod facimus ex animo præcipuæ benevolentiæ Nostræ pignus Apostolicam benedictionem permanenter impertiamur. Dat. &c. 8. Julii 1744.

Cum hæc ita se habeant, satis muneri Nostro fecisse videmur, ne illi, quibus licet carnes cedere, cum jejunium tempore Quadragesimæ, vel extra Quadragesimam Fidelibus præscribitur, unius comestionis limites excedant, ac ne piscibus simul, & carnibus parari sibi mensam patiantur; neve cavillationes perscrutentur, uti legi tenebras affundant. Pauca tamen adhuc supersunt, quæ remedium a Nobis deposcunt.

Siquidem advertimus jam multis ab hinc annis non solum plures in qualibet Italiæ Urbe vestra auctoritate dissolvi a Quadragesimali abstinentia, sed etiam magno studio contendisse, ut universam Civitatem, totamque Diœcesim eadem abstinentia liberemus. Hinc factum est, ut in quibusdam Civitatibus, ac Diœcesibus jam per multos annos Fideles universi absque ullo discrimine carnibus per Quadragesimam utantur. Id quidem maximam Nobis affert sollicitudinem, eo quod deprehendimus certis testimoniis in quibusdam Regionibus Septentrionis toto Quadragesimæ cursu lactis, & ovorum usum libere permitti, quia per plures annos eandem facultatem petierint, & ab hac Sede Apostolica consecuti fuerint. Quamobrem illi Populi sibi in animum induxerunt, non esse rursus ad Pontificem confugiendum pro hujusmodi facultate impetranda, sed priores concessiones singulis annis acceptas sufficere, ut lactis, & ovorum consuetudo per Quadragesimam comprobetur. Præterea maximi faciendа esse duximus ea verba Tridentini Concilii *sessione 25. capit. 18. de Reformat. Sicuti publice expedit Legis vinculum quandoque relaxare, ut plenius evenientibus casibus, & necessitatibus pro communi utilitate satisfiat, sic frequentius legem solvere exemploque potius, quam certo personarum rerumque delectu petentibus indulgere, nil aliud est, quam unicuique ad Leges transgrediendas aditum aperire.*

In Litteris Nostris Apostolicis quas anno 1741. ad omnes Episcopos Catholicos dedimus, huic corruptelæ viam præcludere cogitavimus ea ratione, illisque verbis, quæ rursum hic subjicimus: *Debitum igitur Paternæ uniuscujusque vestrum sedulitatis, & charitatis officium jure postulat, ut omnibus notum faciatis, & annuncietis, nemini quidem sine legitima causa, & de utriusque Medici consilio: Multitudini vero veluti Populo aut Civitati aut Genti indiscriminatim integre nonnisi gravissima, & urgente necessitate, & in casibus per Sacra Canonum statuta præscriptis, cum debita Apostolicæ hujus Sanctæ Sedis reverentia a Quadragesimali jejunio dispensationem toties, quoties opus fuerit concedendam, nec audacter, fidenterque usurpandam, nec superbe, & arroganter ab Ecclesia, sicuti alibi in more positum esse accepimus, esse postulandam.*

Porro Nos hanc normam secuti sumus, cum multitudinem, veluti Populum, aut Civitatem integram Quadragesimali abstinentia immunem declaravimus. In primis Loci Episcopus id postulare a Nobis debuit ac de gravissima, urgentique necessitate suum testimonium interponere. Deinde carnes minime permissæ fuerunt, si lactis, & ovorum usus satis esse videretur. Tum vero facultas edendi carnes tribui solum consuevit, cum interposito Episcopi testimonio id omnino necessarium judicaretur, nec sufficiens necessitati remedium afferri constaret, si ova solum, & lacticinia concederentur. Quoties autem abstinentia quadragesimæ nostra auctoritate soluta fuit, certos tamen dies præscripsimus, quibus integra abstinentia servaretur, nempe diem Cinerum, dies quatuor temporum, vigilias præcepto obeundas, ac dies Majoris Hebdomadæ a Dominica Palmarum. Quandoque recensuimus etiam totam hebdomadam Cinerum. Aliquando etiam indiximus abstinentiam feriis sextis, ac Sabbatis, etiamsi facultas a Nobis tradita lactis, & ovorum usum solum complecteretur. Postremo etiam conditionem semper addidimus, ne jejunii Lex unius per diem comestionis ullo modo violaretur, ac ne simul in mensa carnes, & pisces apponerentur.

Dum rationem hujus consilii Nostri serio perpendimus, haud plane acquiescimus ob eam sollicitudinem, ac dubitationem, ne causa ab Episcopo Loci prolata, quam Nos legitimam credidimus ad solvendam Quadragesimæ abstinentiam, ejus naturæ fortasse non sit, quæ veram, & urgentem necessitatem contineat. Quippe illud Nobis semper ante oculos propositum habuimus, ut nihil a ratione alienum, nihil inconsulto, ac temere faciamus. Hærent pariter animo defixa Sancti Bernardi verba ad Pontificem Eugenium *lib. 3. de consideratione cap. 4. Facitis hoc, quia potestis. Sed utrum debeatis, quæstio est, & quomodo.* Attamen fidem præstitimus iis, quibus præstanda fuerat, Episcopis nempe Locorum; Non enim alio pacto exerceri potest sollicitudo peculiarium Ecclesiarum, ac Diœcesum, nisi fides habeatur Episcopis, a quibus illæ administrantur; Sed in posterum, ut gravissimum hoc negotium tutius, quam fieri possit, geratur, molestum vobis non sit, animum iis advertere, quæ subjicimus.

Non ignoratis ab Innocentio III. Prædecessore Nostro *cap. Consilium, de observatione jejuniorum* inter causas legitimas solvendi abstinentiam a carnibus jejunii tempore, recenseri veram, & existentem reipsa ægritudinem: *Præterea de illis, qui in Quadragesima, vel in aliis jejuniis solemnibus infirmantur, & petunt sibi esum carnium indulgeri, respondemus; Quod cum non subjaceat legi necessitas, desiderium infirmorum, cum urgens necessitas exigit, supportare potes, & debes, ut majus periculum in eis evitetur.* Idem statuerant multo ante Innoc. III. Patres VIII. Conc. Tol. *Can.* 9. quod anno 653. celebratum fuit: *Quisquis absque inevitabili necessitate, atque fragilitatis evidentis languore, seu etiam ætatis impossibilitate diebus Quadragesimæ esum Carnium præsumpserit attentare, non solum erit reus Resurrectionis Dominicæ verum etiam alienus ab ejusdem diei Sancta Communione .... Illi vero, quos aut ætas incurvat, aut languor extenuat, aut necessitas arctat, non ante probibita violare præsumat, quam a Sacerdote permissum accipiant.*

Nemo est qui non intelligat, hujusmodi causas satis esse, ut aliqui a jejunii legibus, & abstinentia immunes existimentur, non autem ut Populus, vel integra Civitas idem privilegium obtineat. Quis enim sibi persuadere possit, Cives universos alicujus Urbis, vel Diœcesis eodem tempore gravissimo morbo teneri, vel in eodem discrimine versari omnes, ut periculosam ægritudinem contrahant? Nisi forte eos morbos intelligamus, qui ab aeris intemperie, vel infectione promanant, de quibus paulo post verba faciemus; Quis credat unquam Populum universum alicujus Diœcesis, vel communi languore penitus extenuatum, vel extrema senectute confectum?

Neque vero causa sufficiens habenda est, ut aliqua civitas, vel Populus abstinentia Quadragesimali liberetur, ipsique carnes permittantur, si forte pisces, vel ova caro pretio vendantur. Sicut enim Urbes habent egenos Cives, ita etiam opulentos, e quibus etiam alii vitæ sustentationem labore, ac sudore sibi comparant, alii vero Patrimonio, ac divitiis satis superque abundant; Itaque si emendis piscibus grave pretium solvendum sit, id quidem egenis Civibus, non vero divitibus suffragatur. Id asserunt etiam nonnulli Theologi haud severioris disciplinæ, quorum sententiam recensuimus *c.* 9. *l.* 3. *Nostrarum Institutionum*, quas Bononiæ typis impressimus.

Illud etiam inane Commentum prorsus existimari debet, solvendas esse abstinentiæ Quadragesimæ Civitates, vel Diœceses, ubi exercitus versantur, eo quod Milites in iis locis permanentes abstinentiæ leges minime observant. Id potius animo Civium inflammare deberet ad Jejunium

rite,

rite, religioseque suscipiendum, ut nempe Milites tanta virtute Temperantiæ permoti, ipsorum exemplum sequatur. Illud solum pro legitima causa in medium proferri potest, copiam militum tantam afferre Civitati penuriam herbarum, atque olei, licet Quadragesimæ Jejunio non obtemperent, ut harum rerum pretia summopere augeantur. Tunc autem eadem statuenda sunt, quæ paulo ante diximus, cum Pisces, & Ova cariori pretio comparantur. Igitur peculiares morbi, quamvis frequentes, in posterum pro causa solvendæ abstinentiæ non adducantur, nisi forte civibus universis iidem morbi communes habeantur ob aliquam aeris corruptionem, neque in posterum, herbarum, Olei, Piscium, & Ovorum pretia tanti ponderis esse censeantur, ut omnis Civitas, vel Diœcesis ab instituto quadragesimæ Jejunio, ac temperantia liberari contendat. Quod si veras, ac legitimas a Nobis causas ad hanc facultatem obtinendam expetitis, duas potissimum percensebimus, quarum prima ex jure Canonico; altera vero ab ipsa rerum magistra experientia, deprompta est.

Innocentius III., quem superius nominavimus, *eodem cap. Consilium, de observatione Jejuniorum*, Archiepiscopo Bracharensi postulanti, qua pœna plectendos judicaret illos, qui tempore Quadragesimæ a carnibus non abstinuerant ob summam rerum caritatem, & angustiam, ita ut plures fame enecarentur? Respondit his verbis: „ Cum autem quæsieris, quæ sit illis pœnitentia injungenda, qui diebus Quadragesimalibus, tempore, quo tantæ famis inedia ingruebat, quod magna pars Populi propter inopiam annonæ periret, carnes comedere sunt coacti. Respondemus: Quod in tali articulo illos non credimus puniendos: Preces tamen Domino pro illis, & cum illis effundas, ne ipsis aliquatenus imputetur, quia bonarum mentium est ibi timere culpam, ubi culpa minime reperitur. " Si quis hoc tempore Episcopus adductus exemplo Bracharensis Antistitis idem consilium peteret ab Sede Apostolica, tamquam ineptus, ac simplex haberetur. Sed illo Ecclesiæ felicissimo sæculo maxime pendebatur, uti æquum est, Quadragesimæ præceptum. Hinc magna severitate inquirebantur illi, qui minime paruissent, licet talis causa intercederet, ut liberi ab eodem præcepto viderentur, nec ulla ratio habebatur Virorum Principum, licet ipsorum incolumitas cum Reipublicæ felicitate conjuncta putaretur, uti nos fuse ostendimus in *decima quinta Nostrarum Institutionum libri primi*; Sed iis omissis, & aliis bene multis, quæ in hanc rem a Nobis congeri possent, illud primum delibabimus ex responso Innocentii III, tum Quadragesimæ abstinentia solvi posse integram Civitatem, vel Diœcesim, cum reipsa non suppetunt ea, sine quibus præceptum quadragesimæ observari nequit. Itaque si revera in aliquo loco neque Oleum, neque Pisces comparari possint, tunc incolis ejusdem loci permitti fas est, ut lacte, & Ovis utantur; Si hæc autem revera deficiant, tunc carnis, salubris tamen, edendæ facultas concederetur, interposita semper servandi Jejunii conditione.

Insula Sancti Dominici in America Meridionali in temporalibus paret carissimo in Christo Filio nostro Ludovico Gallorum Regi Christianissimo, neque ullus ei præest Episcopus. Præfectus Patrum Societatis Jesu anno 1742. a Nobis quæsivit, an ex concessione sibi facta a Sede Apostolica dispensandi super esu carnium, ovorum, & lacticiniorum tempore Jejuniorum, & quadragesimæ, dici posset sibi etiam datam fuisse facultatem dispensandi, nedum particulares personas, sed etiam multitudinem hominum, & omnes sui districtus incolas, quando coram Deo id expedire judicasset: habitoque responso facultatem ei fuisse concessam dispensationem indulgendi particularibus hominibus, non autem multitudini hominum, & omnibus incolis sui districtus, pro concessione exoravit. Pro causa exposuit veneficam piscium qualitatem, exiguum piscatorum numerum, qui longe ab insula piscantes pisces deferebant, aut fœtentes, aut corruptos ob nimios calores, paupertatem earum gentium, quæ oleum emere non poterant pro cibis quadragesimalibus necessarium, deficientiam denique oleorum, & leguminum, quæ in ea regione facile corrumpuntur, aut a vermibus consumuntur. Re subinde mature discussa coram Nobis in Congregatione Generali Sanctæ Romanæ, & Universalis Inquisitionis *die* 12. *Aprilis anno* 1742. habita ratione regionis nimis remotæ, a qua quolibet anno impossibilis erat ad Sedem Apostolicam recursus; Indulgentes necessitati Fidelium degentium in insulis regionis Gallicæ in America, facultatem concessimus Præfectis Missionum illarum partium in casu veræ, & ineluctabilis necessitatis, & tantum de anno in annum, præfataque vera necessitate durante, & non aliter, nec alio modo, ut possent, & valerent cum Fidelibus Populis ipsorum regimini commissis dispensare super esu ovorum, & lacticiniorum, & etiam carnium tempore quadragesimali, indicta simul cum hujusmodi dispensatione observantia Jejunii per unicam comestionem, onerataque prædictorum Præfactorum conscientia, si adamussim juxta præscriptum concessa facultate usi non fuissent.

Sed jam ad experientiam devenimus. Quindecim abhinc annis per totam fere Europam morbus invaluit, qui pectoris inflammationem inferebat, ita tamen, ut ex una Civitate in aliam, & ex una Provincia in aliam hæc funesta lues promanaret: id contigit annis 1730. 1733. 1740. Licet autem morbus ejusmodi, qui universos hominum ordines, atque ætates corripiebat, lentam solum in pectore inflammationem excitaret, tamen senibus matura jam ætate debilitatis extremam afferebat perniciem, nam ex ipso febres acutissimæ, ac mortales sequebantur. Idem morbus in periculum trahebat juniores etiam, qui paullulum infirmo pectore laborarent; Postremo multorum pectora adeo labefactavit, ut deinde gravissima mala provenerint.

Alios quoque morbos hujus generis pectoris inflammationem magno cum periculo afferentes, ægros in discrimen vitæ eduxisse, Medici scriptores luculenter testantur. Itaque si Medicinæ professores acciti, monitique graviter, ut nihil a veritate alienum respondeant, unanimi consensu fateantur (uti Nobis ipsis accidit, cum adhuc Bononiæ versaremus) morbum esse talis naturæ, qualem superius commemoravimus, itaut nulla ætas libera, & incolumis esse queat, & affirment illis ipsis, qui inter Cives salvi, & integri numerantur, eamdem perniciem imminere; Id præterea conferre plurimum ad hujusmodi luem depellendam, aut evitandam; si tum ægrotantes, tum sani, a piscibus, & oleo, & quandoque pariter a lacte, & ovis abstineant; Si, inquam, res ita se habeat, tum procul dubio causa sufficiens judicanda est, quæ experientiæ innititur, & quæ semper probata, & in posterum probanda videtur, ut nempe Populus, seu Civitas integra a Carnibus abstinendi præcepto non teneatur.

Neque ulla difficultas removere vos debet a consulendis medicis, qui præstantiores habeantur. Cavendum pariter, ut quidquid revera senserint, scripto testari non prætermittant, quæ conditio si desit, in posterum nulla unquam facultas Civitati aut Diœcesi carnibus, aut lacticiniis vescendi tempore quadragesimæ tribuetur. Quippe id necessarium omnino videtur. Accedit etiam, quod medici facilitate quadam incredibili peculiares quidem Cives a quadragesimæ præcepto liberos, & immunes decernere soleant (qua de re gravissime monendi a Vobis sunt, ne suas animas indulgendo nimis aggravent); cum vero pro universis Civibus idem statuendum proponitur, tum se difficiles, anxios, ac sollicitos præstare nos ipsi experti sumus. Postremo si velint percurrere, quæ in Italia, & extra ipsam præclarissimi Auctores Medici typis evulgarunt, facile deprehendent, abstinentiam, ciborumque parsimoniam ab illis magnopere commendari, discrimen inter morbos constitui, & certis rationibus ostendi, in curandis quibusdam morbis nequaquam requiri, ut jusculum, & carnes loco piscium, olei, & herbarum substituantur; in aliis vero iuvare plurimum, si sublatis carnibus; cum indicitur Jejunium, oleo, vel lacte ægrotantes utantur. Demum advertent quam diligenter, accurateque scribant de pectoris incommodis, cum in omnibus generatim excitantur, ne corripiantur eodem morbo, qui adhuc incolumes a communi lue supersunt.

Hæc vobis indicanda putavimus. Reliquum est, ut vos hortemur, ne tam facile suscipiatis negotium petendæ facultatis utendi carnibus, & lacticiniis tempore quadragesimæ pro universa Civitate, vel Diœcesi. Quippe abrumpenda tandem est consuetudo, ob quam jam per tot annos in quibusdam locis hæ facultates tribui consueverunt. Illud etiam experientia a vobis compertum erit, delicatis quoque, ac mollibus abstinentiam quadragesimæ nullam inferre perniciem, neque plures ob hanc causam inter ægrotos, vel mortuos recenseri. Hanc rationem, & institutum Nos ipsi secuti sumus Romæ, & Bononiæ (cujus Sedem adhuc retinemus) cum nuper quadragesimæ tempus ageretur. Si vos id quoque præstabitis, neque facile a Nobis pro universa Civitate, vel Diœcesi facultatem solvendi quadragesimæ abstinentiam postulabitis, vel (si necessarium id arbitremini) non aliter quam servatis præmissis conditionibus dispensationis instantia ad Nos deferetur, non solum in fructus provenient, quos jam indicavimus, sed etiam repulsæ pudorem evitabitis, Nosque pariter ea molestia vindicabitis, quam ferimus dum votis vestris minime obsecundamur. Postremo vos omnes peramanter amplectimur, & Apostolicam benedictionem Vobis, Populisque Vestris impertimur. Datum ex Arce Castri Gandulphi die 10. Junii 1745. Pontificatus Nostri anno quinto.

Qui semel fregit Jejunium, & eadem die sæpius comedit, si fregit Jejunium esu carnium, peccat toties mortaliter, quoties iterum comedit carnes. *Communis*; Si vero frangit sola replicata refectione cum cibis die Jejunii permissis, variant Doctores: Castropal. *tom.* 25. *part.* 2. §. 2. *numer.* 8. Fagundez *præcept.* 4. *lib.* 1. *cap.* 4. *numer.* 8., & alii ab ipso citati, Diana *part.* 1. *tom.* 9. *resol.* 44. cum quatuordecim aliis sibi citatis, Mastrius *disp.* 14. *Theolog. moral. numer.* 9. Reiffenstuel *Theolog. moral. tract.* 10. *de præcept. Eccles. disp.* 2. *quæst.* 2. *numer.* 20 Felix Potestas *loco citato numer.* 2346. & alii dicunt, 36

non peccare moraliter, nisi per secundam comestionem, non vero per tertiam, vel alias subsequentes. Et ratio est, quia præceptum Jejunii non obligat ad impossibile, posita autem secunda comestione, impossibile est, ut quis unica refectione contentus sit, adeoque peccatur tantum in secunda comestione, & non in aliis, quia statim ac illa posita, est violatum præceptum Jejunii, & amplius non obligat. Medina autem, Mai. Montes, Covarr. Molan., Silvester, Loth., & alii multi apud La Croix *loc. citat. num.* 1265. valde probabiliter tenent, peccare mortaliter, quoties iterum sumit plenam refectionem, quia per negationem aliarum refectionum adhuc obtineri potest notabilis mortificatio carnis, quæ est finis legis. Vivald. vero, Diana *resol.* 53. Illsung. *tom.* 4. *decis.* 1. *num.* 45. dicunt, in aliis comestionibus post secundam, ne quidem venialiter peccare. Ac ipse La Croix *loc. cit.* recte dicit, tenendum esse cum communissima sententia, peccare saltem venialiter; quia est contra finem legis, qui est mortificatio carnis, & non esse plusquam veniale, docet cum aliis Lessius *lib.* 4. *cap.* 2. *numer.* 17. (a).

38 Jejunium quamvis frangatur per iteratas veras refectiones, non frangitur tamen per alias sumptiones, non per modum cibi, vel refectionis, sed per modum medicinæ, vel potus. Sic non solum non frangit Jejunium sumere ipsas formales medicinas, sed neque universaliter electuaria, seu confecta, cum principaliter non sumantur, ut cibi, sed ut medicinæ; *Communis* cum S. Thomas 2. 2. *quæst.* 137. *art.* 6. *ad* 3. Item non frangit Jejunium, qui ad confortandum stomachum debilem mane sumit offam, frustum panis, saccarum, & hujusmodi, vel extra tempus refectionis bibit quacumque de causa, (b) & addit bolum panis, amygdala, & hujusmodi, quia similia habent potius rationem medicinæ, ne videlicet noceat haustus, quamvis per accidens nutriant, ut
39 observant communiter DD. apud Layman *lib.* 4. *tract.* 8. *cap.* 1. *num.* 7. Sic pariter non frangit Jejunium bibere extra tempus refectionis quemcumque purum potum etiam vinum, cerevisiam, mulsum, etiamsi fiat non præcise ad sedandam sitim, sed etiam aliqualiter ad sedandam famem, & nutriendum; Sic S. Thomas 2. 2. *quæst.* 147. *art.* 6. *ad* 2., & alii passim cum Navar. *cap.* 21. *num.* 13. Layman *lib.* 4. *tract.* 8. *cap.* 1. *num.* 7., Castropal. *part.* 2. §. 2. *num.* 4. Tambur. *in Decalog. lib.* 4. §. 2. *num.* 4. Diana *part.* 1. *tract.* 9. *resolut.* 23. contra S. Antonin. Alons. Riccard. Rosell. Silvestr., & alios; & ratio a S. Thoma, & aliis allata est, quia Ecclesia diebus Jejunii prohibet solum ea, quæ per se ordinantur ad nutriendum corpus, potus autem quicumque purus per se non ordinatur ad nutriendum corpus, sed potius ad sitim extinguendam, naturam refrigerandam, & cibi concoctionem adjuvandam, & quamvis vinum, cerevisia, mulsum per accidens aliquantulum nutriant, eorum tamen Ecclesia rationem non habuit, adeoque &c.

40 Jejunium non frangit, & licita est sumptio Caffæi, Thæi, Salviati, & Cocholati in die Jejunii, quando illa sumuntur medicinaliter ad curandam infirmitatem reallem; *Communis*. Si tamen sumantur non medicinaliter,
41 variant Doctores, & maxime de Cocholato, quod Jejunium non frangere absque ulla limitatione tenent Hurtadus, Lopez, & plures alii apud Tamburin. *tom.* 1. *pag.* 135. Leandrum *de præcept. Eccles. tract.* 5. *disp.* 5. Dianam *part.* 11. *tractat.* 5. *resolut.* 54. Item tenet Henriq. *verb. Jejunium* referens Urbanum VIII. oblatis ingredientibus, & in ejus conspectu confecto cocholato, de illo gustato dixisse esse, & manere potum. Idem etiam, ut testantur plures Doctores apud Illsung. *tom.* 4. *decis.* 1. *num.* 39. responderunt Gregor. XIII. S. Pius V., & Paulus V. Ipsis accedit consuetudo, & timoratorum, doctorumque Virorum Religiosorum usus sine ullo scrupulo. E contra plurimi alii cum Castropal. *loc. cit. part.* 2. §. 2. Boudeuvio *part.* 2. *quæst.* 17. *In Ventilabro Medico-Theologico*, Tambur. *loco citato* consideratis ingredientibus, & vi nutritiva illius, docent frangere Jejunium; Probabilior tamen, & securior sententia cum Leandro *de præceptis Eccles. tract.* 5. *disp.* 5. Diana *part.* 11. *tract.* 6. *resol.* 53. Felice Potest. *loco citato num.* 2877. Remigio, Escobar, & aliis, apud ipsos docet, cocholatum non frangere Jejunium, si id, quod est cibi, misceatur aquæ in minori quantitate; ita ut superabundet aqua, quia tunc cum bibatur tenue, habet rationem potus, & potus ab Ecclesia non prohibetur; Si vero id, quod est cibi, misceatur aquæ in majori quantitate, ita ut superabundet cibus, tunc dicit frangere Jejunium, quia cum tunc coquatur instar densæ pultis, habet rationem cibi, & sic videtur ab Ecclesia prohibita ejus sumptio, eo vel maxime, quod in eo casu valde opponitur fini præcepti Jejunii, qui est maceratio carnis, cum cocholatum similiter sumptum sit præ ceteris cibis nutritivum, & elevativum spirituum vitalium, ut experientia patet.

42 Collatio, seu refectiuncula vespertina etiam ad nutritionem sumpta est licita; *Communis*. 43 Pro qualitate tamen ciborum in hac vespertina refectiuncula sumendorum varia varii sentiunt Doctores. Aliqui enim volunt, talem refectiunculam sumendam esse in modico pane, & & fructibus, seu herbis, & non in cibis proprie dictis, ut sunt omnes pisces cocti, ova, lacticinia, legumina cocta, aliique cibi substantiales. Alii concedunt modicum casei, butyri, lactis, pultis amygdalinæ, & hujusmodi. Alii permittunt panem coctum cum amygdalis, seu coctum in aqua, aut alio liquore una simul cum sale. Alii dicunt licere comedere parvos pisces. Alii concedunt omnis generis cibos, quorum comestio licita est in prandio diei Jejunii, modo servetur quantitas. Alii permittunt juscula cocta ex cibis illis, qui liciti sunt in collatione, V. G. ex vino, vel cerevisia, pane, herbis, fructibus, oleo, vel butyro condita. Alii docent, in corlatiuncula non esse attendendam qualitatem ciborum, sed quantitatem tantum, adeo ut ex omnibus cibis, qui die Jejunii licite possunt sumi in prandio, etiam piscibus, leguminibus, placentis, ovis, lacticiniis &c. immodica quantitate liceat sumi etiam in vespertina refectiuncula, seu collatione; Sic Gajetan. *verb. Jejunium cap.* 1. *in fine* Marchant. *Tribunal. part.* 2. *tract.* 12. *tit.* 13. *quæst.* 3. *dub.* 1., & aliis citatis Bonacin. *de legibus disp. ult. punct.* 3. *quæst.* 1., quam sententiam omnino probabilem, & tutam esse dicit Sporer *loco citato num.* 32. Unde in tanta varietate opinionum, salvo meliori judicio, dicerem ego servandam esse consuetudinem, & praxim, quam in qualibet Regione, & Provincia sequuntur Timorati; Et ratio est, quia, cum collatio, seu refectiuncula vespertina non sit ab Ecclesia universali instituta, sed tantum a particularibus paulatim introducta, & tandem a S. Sede tolerata, eo modo sumi debet, quo fuit in singulis Provinciis introducta, & a Timoratis recepta; Vide Sporer *loco citato a numer.* 39. *ad* 32. La Croix *lib.* 3. *part.* 2. *a num.* 1297. *ad* 1303. ubi multa ad rem.

44 Sic etiam pro quantitate ciborum in hac vespertina refectiuncula, seu collatione sumendorum, varii varia sentiunt. Aliqui concedunt solum tres uncias. Alii quattuor Alii sex. Alii octo. Alii rectius docent, non posse unam generalem pro omnibus quantitatem secundum pondus, & mensuram determinari, sed variam esse posse pro varietate personarum, & ætatis, complexionis, occupationis, item regionis calidioris, vel frigidioris; & hoc quidem verissimum est, sine dubio enim plus indiget, & sumere potest homo provectæ ætatis, quam alius ætatis consistentis, homo pluribus occupationibus, vel laboribus exercitatus, aut continuis studiis deditus, aliisque negotiis fatigantibus caput, quam omnimode vacans; in primis enim spiritus magis deficiunt; item plus indiget, & sumere potest degens in regionibus frigidioribus, quam in calidioribus. 45 Ut autem aliqualis recta regula assignetur pro omni-

(a) R. P. Paulus Gabriel Antoine tractat. de Virtut. Moralibus, Append. quæst. V. proponit: An toties qui peccat mortaliter, quoties die Jejunii sumit refectionem iteratam? Et respondet: Non pauci affirmant. Quia juxta omnes toties quis peccat, quoties carnes comedit, quia præceptum abstinendi a carnibus est negativum. At præceptum abstinendi a pluribus refectionibus est etiam negativum: nam non præcipit unam refectionem, sed præcise plures refectiones prohibet. Ergo sicut peccatur per quasvis comestiones carnium, ita & per quamlibet, & singulas refectiones ultra unam. Præcepta enim negativa violantur non solum per primum, & secundum actum, sed etiam per quoscumque alios sequentes. Videsis & rationes alias, ab Auctore expositas, quæ potiores videntur rationibus a nostro Auctore expositas.

(b) Non est probata a Theologis gravioribus Ferraris assertio, qua putat Jejunii legem non violare, *qui extra tempus refectionis bibat quacumque de causa*: Nam si in fraudem legis Jejunii bibat, & quidem frequenter, hoc est, si bibat non per modum potus, sive ad extinguendam sitim, & faciliorem digestionem procurandam, sed ad sensum famis eludendum, & ad nutritionem habendam, quæ ventris famem propulsent, tunc contra legem Jejunii agere, eamque violare videtur. *Legem enim violat, qui in fraudem legis aliquid facit*, ut ait S. Thom. *in* IV. *dist.* XV. *quæst.* III. *art.* I. *ad dub.* 1. *num.* 17. de eo loquens, *qui potat extra horam nona comestionis, qui non dicitur sic manducare, & propter hoc nec statutum Ecclesiæ frangit, nisi fraudem faciat; quia legem violat, qui in fraudem legis aliquid facit*. Itaque non adeo certum est, legem Jejunii non infringere, qui extra comestionem quacumque de causa bibat, ut Auctor pronunciat.

omnibus, varii dicunt probabilius modicam, & licitam sine scrupulo quantitatem pro collatione, seu refectiuncula vespertina censeri quartam, vel quintam partem Cœnæ ordinariæ, quam quis alias spectata sua persona, ætate, conditione, occupatione, fatigatione, regione ordinarie ad sufficientiam naturæ sumere solet; Reginald. *tom.* 2. *lib.* 4 *num.* 185. Layman *loc. cit. num.* 9. Busembau *lib.* 3. *part.* 2. *cap.* 3. *dub.* 1. La Croix *ibid. numer.* 1299. Sporer *loc. cit. n.* 26. Filiucc. *tract.* 2. *part.* 2 *cap.* 2. *quæst.* 7. *num.* 33. dicens ita decisum fuisse in celebri Academia Theologorum, qui omnes in quartam partem consenserunt. Idem probat Escobar. E. 13. *cap.* 3. *n.* 61., & alii. Et ratio est, quia etiam in aliis præceptis, ut auditione Missæ, recitatione Horarum, & hujusmodi, semper quarta pars censetur quasi modica, & non notabilis (nisi tota esset valde notabile magnum) unde cum homo pro Cœna ordinaria non ita magnam quantitatem comedere soleat, merito quarta, vel quinta pars Cœnæ ordinariæ censeri potest quantitas modica, quam quis pro collatione, seu refectiuncula vespertina licite sumere potest. Verum salva omni debita reverentia, ultra quod allata ratio etiam in quartam partem prandii detorqueri posset, licet quarta pars Cœnæ respectu Cœnæ, aut prandii respectu prandii, dici possit modica; non tamen respectu collatiunculæ, & Jejunii, quemadmodum perpendenti fiet palam: unde arbitror ipse dicendum, quatuor, vel quinque uncias pro refectiuncula esse quantitatem servandam, nisi circumstantiæ superius recensitæ, vel consimiles aliter expostulent legitime: atque reminiscantur laxi, Jejunium ad carnis passionumque mortificationem, peccatorum expiationem, & temporis acceptabilis salutem consequendam institutum esse, & nec tantillum prioribus Ecclesiæ temporibus fuisse in usu pro refectiuncula. Accedit nunc quoad supradicta attendendum esse Apostolicæ decisioni Benedicti XIV qui ad 2. dubium: *An quibus concessum est vesci carnibus, possint in vespertina refectiuncula ea quantitate carnis vesci, quæ Jejunantibus permittitur? Respondit non licere, sed opus habere eo cibo, eaque uti portione, quibus utuntur homines Jejunantes recta meticulosa conscientia.* ut patet in sua Encyclica Epistola data *sub die* 8. *Julii* 1744., & ad litteram adducta *sub num.* 35.

46 Tempus ordinarium sumendæ collationis, seu refectiunculæ vespertinæ sine dubio est vespertinum, unde qui absque omni causa pro mero suo libitu illud commutat, sumendo mane collationem, & vespere prandium, seu Cœnam, peccat saltem venialiter, quia pervertit receptam consuetudinem, & universalem uniformitatem Ecclesiæ; *Communis* cum Layman *lib.* 4. *tract.* 8. *cap.* 11. *n.* 10. Si vero aliqua justa causa interveniat, v. g. copia negotiorum non permittentium sumptionem prandii in meridie, vel periculum infirmitatis, occasio itineris, & hujusmodi, nullimode peccat; Rursus *Communis* cum Marchant. *Tribunal. part.* 2. *tract.* 12. *tit.* 3. *q.* 3. *dub.* 3. ubi sic præcise dicit; Ratio mihi clara est, quasi si Mater Ecclesia cum comedente in meridie dispensat, ut collatiunculam vespere sumat ad confirmationem, ne deficiat, in hoc condescendens humanæ infirmitati; potior sane dispensationis ratio est in eo, qui, ut in die iter agat, aliudve negotium commode exerceat, ad vesperam usque

47 suam Cœnam transfert, & mane collatiunculam sumit; & in eo est majus periculum deficientiæ. Ubi igitur eadem ratio militat, idem omnino secura conscientia concludi existimo. Et hæc praxis communi usu timoratorum in dies confirmatur. Hactenus ille. Immo Reginald. *lib.* 4. *n.* 186. Mastrius *in Theolog. Moral. disp.* 12. *num.* 8. J. Sanc. *disp.* 53. *num.* 2. Tambur. *loc. cit.* §. 3. *n.* 10. Sanchez *dub.* 27. Azorius, & quidam alii probabile esse censent, talem nec venialiter peccare, quamvis sine speciali causa differat prandium ad noctem, dummodo sumat refectiunculam hora consueta prandii, & non prius, nisi adsit alia justa causa. Et ratio istorum est, quia, dicunt ipsi, talis modus Jejunandi neque ex toto, neque ex parte solvit substantiam Jejunii. Quinimmo talis modus Jejunandi magis conducit ad finem Jejunii, qui est mortificatio carnis, unde & olim in Ecclesia primitiva refectio sumebatur ad vesperam in Quadragesima, & ad horam nonam, quæ est tertia post meridiem in aliis Jejuniis, ut patet ex adductis sacris Canonibus, & Patribus *sub n.* 15

48 Tempus ordinarium comestionis, seu prandii in die Jejunii scilicet horam sextam proximam meridiei notabiliter, verbi gratia, per unam, vel alteram horam anticipare absque justa causa, volunt varii graves Auctores esse peccatum mortale, quia notabili anticipatione refectionis ante horam determinatam notabiliter violatur Jejunium; *arg. cap. Solent* 49. *dist.* 1. *de de consecrat.* ubi olim præveniens reficiendo horam vespertinam in Quadragesima non censebatur Jejunare, ibi: *Qui nullatenus Jejunare credendi sunt, si ante manducaverint, quam vespertinum celebretur Officium.* Sic Navarr. *in Manual. cap.* 21. *num.* 27. Marchant. *in Tribunal. part.* 2. *tract.* 12. *tit.* 3. *quæst.* 2. Covarruv. Paludan. Cajetan. Sancius & alii. Communior tamen, & probabilior sententia tenet, non esse peccatum mortale, sed veniale tantum, etiam notabiliter, & sine justa causa prævenire dictam horam refectionis, seu prandii. Et ratio est, quia sic non violatur substantia præcepti Jejunii, sed solum circumstantia quædam accidentalis de secundario requisita ad Jejunium Ecclesiasticum; Sic Innocent. Angel. Tolet. Medina, & alii cum Lessio *lib.* 4. *de justit. & jur. cap.* 2. *num.* 13. Layman. *loco citato num.* 10., *& sequent.* Sporer *loco citato num.* 24. Filiuc. *loco citato num.* 70. 71. 72. & plurimis 49
citatis Diana *part.* 1. *tract.* 9 *resolut.* 33. Reiffenstuel *Theolog. moral. loc. cit. num.* 33. Busembau, & La Croix *loc. cit. num.* 1278., & alii passim. Si autem aliqua justa causa subsit, ut si iter sit ineundum, si Hospites dimittendi, si Concio habenda, lectio frequentanda, aliudve 50
negotium in meridie, & hujusmodi, nullum erit peccatum ne quidem veniale; *Communis*. Sicuti nullum est peccatum in privilegiatis, ut in Religiosis, qui per privilegium, etiam sine causa, possunt una hora anticipare; La Croix *lib.* 3. *part.* 2. *num.* 1277. Tamburin. *cap.* 4. §. 4. *num.* 3. Stephan. *tom.* 1. *decis.* 5. *num.* 121., & alii passim.

Prandium, seu refectionem interrumpere, vel divide- 51
re in die Jejunii sine justa causa non licet; *Communis*. Justa tamen interveniente causa, ut Paupertas, Officium, 52
negotium, licet; *Communis*. Si enim interveniat *Paupertas*, qualis est eorum, qui ostiatim mendicant, & omnium aliorum, qui non habent, quo unica refectione sufficienter reficiantur, utique poterunt isti refectionem suam interrumpere cum intentione continuandi, ubi novam eleemosynam invenerint, & novum cibum habuerint. Sic si interveniat *officium*, quale est eorum, qui tempore prandii ministrant, vel legunt ad mensam, isti possunt sumere cibum etiam in magna quantitate, per horam circiter ante prandium suum, & postea hoc complere expleto suo servitio, & officio. Item si interveniat *negotium*, quale est eorum mercatorum, qui refectione, seu cœna nondum finita ob occurrentes Emptores, alias apud se non empturos, discedere coguntur e mensa nondum plene, & sufficienter saturati; isti enim, confecto negotio, reverti possunt ad eam refectionem finiendam, præsertim intra modicum tempus, v. g. unius horæ; censetur enim moraliter una refectio propter intentionem; *Communis*.

Sic non peccat, qui inter prandendum garrit, nota- 53
tur, nova nuntia legit, & hujusmodi, si tempus refectionis non excedit duas horas, quia ordinarie tantum temporis conceditur refectioni sumendæ, nec censentur tunc partes moraliter dividi. Item si quis finierit prandium, & plicarit mappulam, cum proposito nihil amplius comedendi, seu surrexerit e mensa, etiam gratiis 54
actis, potest intra quadrantem circiter, mutata voluntate, iterum assidere, & comedere, quia moraliter censebitur una comestio. Item, qui mensam relinquit in uno loco intendens absolvere in alio, ubi expectatur, non peccat saltem graviter, dummodo prandium non excedat duas horas, nec intervallum quadrantem circiter, quia diversitas locorum non videtur hic ad rem facere, præsertim ubi id requirit honestas. Prandium protrahi potest licite ad duas horas, non autem ultra; Tamburin. *lib.* 4. *cap.* 4. §. 2. *n.* 15. La Croix *loc. cit. n.* 1283. Fagundez, & alii passim.

Qui mane culpabiliter sumpsit jentaculum æquivalens 57
refectioni, tenetur illo die abstinere a refectione. Et si jentaculum sumptum modicum fuerit, tenetur abstinere a collatione; Sanch. *in Consil. lib.* 5. *cap.* 1. *dub.* 28. La Croix *loc. citat. num.* 1286. Castropalao *tom.* 25 *part.* 2. §. 3. *num.* 5., & alii passim. Et ratio est, quia, etsi Jejunium factum sit ipsi impossibile quoad circumstantiam temporis, potest tamen servari quoad alia, & ideo, si iterum comedat, quasi nihil sumpsisset, incurrit novum peccatum. Qui inculpabiliter per inadvertentiam sumpsit 58
mane jentaculum sufficiens ad prandium, non potest amplius illo die prandere, sed solum vesperi sumere collationem, quia habuit unam plenam refectionem, & æque nutritus est, sive sciens, sive nesciens jentaverit; Layman *lib.* 4. *tract.* 8. *cap.* 1. *num.* 14. La Croix *loco citato num.* 1285. Lessi. *lib.* 4. *cap.* 2. *dub.* 3. *num.* 18., *&* 19. Diana, Castropal., & alii plures contra Paludan. Vivald. Fagund. & alios volentes, posse illum adhuc prandere, quia, cum sit factum ex ignorantia Jejunii non 59
computatur pro prandio. Qui iter facturus mane prandet, & postea rebus mutatis iter non agit, non potest amplius illo die prandere, sed solum vesperi sumere collationem; Sic Doctores citati *num. anteced.* propter eamdem rationem, contra J. Sanchez *disp.* 53. *n.* 2., *& alios* volentes posse illum iterum prandere, ac si nihil sumpsisset. Qui post prandium sumpsit aliquid cibi, tanto minus debet postea sumere in refectiuncula vespertina. Et si 60
quasi ad tempus ipsius refectiunculæ vespertinæ sumpsit cibum æquivalentem ad collationem, debet illo die omnino ab ipsa abstinere: quia prior comestio censetur fuisse collatio; *Communis*.

61 Qui frangit Jejunium multiplici præcepto ex eodem motivo imperatum, unicum tantum specie, & numero peccatum committit. Unde quia Ecclesia ex eodem motivo formali temperantiæ præcipit jejunium in Quadragesima, & in Quatuor Temporibus, & in Vigiliis, si Vigilia v. g. S. Mathiæ occurrat in Quadragesima, & quatuor Temporibus; quamvis tria sint Ecclesiastica præcepta Jejunii pro eadem die, ejus tamen transgressio non erit nisi unicum specie, & numero mortale peccatum, gravius tamen, adeoque ea circumstantia non erit necessario in Confessione exprimenda; *Sic communis Doctorum*. Et ratio est, quia licet tali die sit obligatio Jejunandi ex tribus præceptis, illa tamen tria præcepta sunt tantum materialiter diversa, sed formaliter unum tantum, cum omnia respiciant eamdem Virtutem Temperantiæ, & obligent ad Jejunium ex eodem motivo Virtutis Temperantiæ. Peccata autem non multiplicantur numero ex multiplicitate præceptorum, quando respiciunt eamdem Virtutem, sed solum, quando respiciunt diversam Virtutem, & diversum finem. Et sic in simili, qui non audit Missam in Festo de præcepto, occurrente in Dominica, non committit nisi unum mortale peccatum. Et sic Religiosus professus, ac simul in Sacris constitutus non committit duplex Votum violatum, nempe Votum Castitatis Religiosæ, & Castitatis Sacro Ordini annexum, cum talia Vota non sint distinctæ speciei, & sic de aliis consimilibus, ut patet ex dictis in titulo de peccatis.

Idem propter eamdem rationem probabilius est dicen-
62 dum de Franciscanis non Jejunantibus feria sexta Quatuor Temporum cadente in Vigilia, & Quadragesima; quia Jejunium feriæ sextæ in Regula eodem plane fine, & motivo Temperantiæ præcipitur Franciscanis, quo ab Ecclesia præcipitur omnibus fidelibus, adeoque licet Franciscani non Jejunantes tali die quatuor transgrediantur præcepta, non committunt tamen nisi unicum specie, & numero peccatum, quamvis gravius; Sic contra Vasquez, Navarrum, Gonetum, & quosdam alios tenent expresse Marchant. *Tribunal. part. 1. tract. 3. tit. 3. q. 4.* Spor. *tom. 1. Append. ad tertium præceptum Decal. sect. 4. num.* 44. Henno *tom. 1. tract. 1. disp. 1. quæst. 12. conclus. 1.* cum Herincx ibi citato, & probabilius Felix Potestas *tom. 1. part. 4. cap. 6. num.* 1744., & alii. Nec valet cum adversariis dicere, quod Franciscani voveant Regulam, & consequenter Jejunium feriæ sextæ in eadem Regula contentum, adeoque peccent etiam in tali casu contra Religionem, eo quod violent Votum. Non valet, inquam, quia licet Franciscani voveant servare Regulam dicendo in actu Professionionis: *Voveo, & promitto ..... servare Regulam Fratrum Minorum &c.* non tamen vovent omnia contenta in Regula servare tamquam vota, sed eo modo, quo in Regula proponuntur. At vero non omnia contenta in Regula proponuntur servanda ut Vota, sed aliqua quidem ut Vota, nempe tria essentialia: *Vivendo in Obedientia, sine proprio, & in Castitate*, alia ut nuda præcepta, inter quæ est etiam præceptum Jejunii feriæ sextæ & utriusque Quadragesimæ, & alia ut consilia tantum; Et ratio est, quia si vovendo servare Regulam voverent servare tanquam vota omnia contenta in Regula, tenerentur ex Voto servare nedum præcepta, sed etiam consilia contenta in Regula, quod nullimode est dicendum, cum nè unus quidem Franciscanus hanc obligationem agnoscat; Tum quia, si Franciscani ex quo voveant servare Regulam, sub duplici peccato, nempe ratione præcepti, & ratione voti, tenerentur ad omnia omnino Regulæ præcepta, sicque melius esset, ut advertit Herincx allegatus, & sequutus ab Henno *loc. cit.* ut omnia contenta in Regula essent mere Vota, & non præcepta, quia tunc Franciscani aliquid transgrediendo non committerent nisi unicum peccatum. Tum quia Summi Pontifices, qui Franciscanorum Regulam accurate examinarunt, declararunt, in ipsa contineri solum 25. præcepta obligantia, & nunquam de hac duplici illius obligatione mentionem fecerunt. Unde non videtur imponenda; cum sit valde grave onus sine sufficienti fundamento, ut recte advertit Henno *loc. citat.* Notari tamen debet, quod dum dicitur, cadente Feria sexta Quatuor Temporum in Vigilia, & Quadragesima, Franciscani non Jejunantes tali die, quatuor transgrediantur præcepta, id intelligitur de Fratribus Minoribus, qui annum vigesimum primum excesserunt, non autem de iis, qui hujusmodi annum nondum expleverunt; quia licet Fratres Minores a Regula obligentur ad Jejunia Feriæ sextæ, & Quadragesimæ, (ut etiam a Festo Omnium SS. usque ad Nativitatem Domini) tamen non obligantur vi Regulæ ad Jejunium Vigiliarum, & Quatuor Temporum: eo quia Regula de iis non loquitur; sicut patet cap. 3. ejusdem Regulæ; Unde minores ætate 21. ann. contra unum duntaxat Regulæ præceptum, scilicet Feriæ sextæ, vel Quadragesimæ, ut a Regula impositæ in dicto casu facerent non Jejunando. Diximus Feriæ sextæ, vel Quadragesimæ; eo quia tali tempore Feria sexta, & Quadragesima prout sunt a Regula pro uno eodemque præcepto confunduntur, sicut consideranti est obvium; & ideo dictum est supra, quod quatuor transgrediantur præcepta; alias debuisset dici quinque transgredi præcepta.

Aliter autem esset dicendum de eo, qui violavit statu-
to die Jejunium ab Ecclesia præceptum, a Superiore ex 63
obedientia sibi mandatum, a Confessario sibi pro pœnitentia Sacramentali impositum, & ad quod se ex speciali voto obligavit: Tunc enim incurrerent quatuor quasi leges formaliter diversæ respicientes diversos fines, & virtutes, adeoque per unam physice dicti Jejunii violationem contraheret quatuor specie diversas malitias in Confessione explicandas, dicendo, Violavi Jejunium, ad quod graviter obligabar ratione præcepti Ecclesiæ ex motivo Temperantiæ, ratione mandati Superioris ex motivo obedientiæ, ratione impositionis Confessarii ex motivo pœnitentiæ, & ratione specialis voti ex motivo Religionis; Sic Sporer *loc. cit. num.* 44. La Croix *lib.* 3. n. 135. & alii.

Qui violat Jejunium uno die per comestionem carnium, 64
& altero per comestionem lacticiniorum, aut ovorum, peccat duplici specie distincto peccato, adeoque in Confessione utraque prout est violatio est distincte explicanda, quia violatio Jejunii per comestionem carnium distinguitur specie a violatione per comestionem lacticiniorum aut ovorum. Item qui frangit Jejunium uno die per comestionem carnium, & altero per multiplicem comestionem in piscibus, peccat duplici specie peccato, adeoque non sufficit dicere in Confessione, *Duobus diebus violavi Jejunium*, sed debet dicere, quod uno die violavit per comestionem carnis, & altero per multiplicem comestionem in piscibus: Violatio enim per comestionem carnis distinguitur specie a violatione per multiplicem comestionem; *Communis*.

Quin unico voluntatis actu deliberate statuit non Jeju- 65
nare per totam Quadragesimam, seu singulis diebus Quadragesimæ, non committit tot numero peccata, quot sunt dies Quadragesimæ, sed unum tantum numero, gravius tamen, & sufficit, quod in Confessione dicat: *Habui deliberatam voluntatem frangendi Jejunium per totam Quadragesimam*. Et ratio est, quia hujusmodi distinctio numerica objectorum, nempe omnium dierum Quadragesimæ est tantum materialis, cum actus hic, aut intentio frangendi Jejunium singulis diebus Quadragesimæ respiciat omnino illa Jejunia per modum unius solius objecti formalis, totalis, & adæquati. Quamvis ceteroquin singula illa objecta possent dare illi actui, seu illi intentioni deliberatæ completam malitiam, tamen ut conjunguntur, atque ab actu seu intentione respiciuntur per modum unius, conferunt actui, seu intentioni simul unam solam malitiam, graviorem tamen. Si autem postea dictam deliberatam voluntatem executioni mandaret, tot committeret peccata numero distincta fractionis Jejunii, quot violaret dies Jejunales. Et ratio est, quia obligatio Jejunii fertur supra totam Quadragesimam, & singulos dies divisim, adeout Jejunium cujuslibet diei sint in distincto per se præcepto, adeoque quot Jejunalibus diebus non Jejunaret, tot committeret numero distincta peccata mortalia ob multiplicatam omissionem externam præcepti Jejunii; *Communis*.

Qui statuta die non Jejunavit, sive inculpabiliter, si- 66
ve culpabiliter, non tenetur postea Jejunare alio die sequenti. Et ratio est, quia cum Jejunium sit statutæ diei alligatum, semel ac violatum est tali die, amplius servari non potest, nec consequenter debet: Censetur enim statuta talis dies ad finiendam obligationem, adeoque fracto tali die Jejunio, cessat Jejunandi obligatio. Aliter autem esset dicendum, si dies esset statuta ad implendum Votum, seu pœnitentiam Sacramentalem, & ad non differendam obligationem, ut si quis vovisset Jejunare feria sexta, & Sabbatho unius hebdomadæ, seu id ei fuisset pro pœnitentia Sacramentali impositum; tunc enim cum dies sit solum statuta ad non differendam obligationem Voti, seu pœnitentiæ Sacramentalis, si Jejunium statutis diebus violetur, aliis similibus diebus alterius hebdomadæ erit servandum; *Communis*. Unde sequitur ex dictis, quod si quis vovisset ex devotione Jejunium uno integro determinato anno V. G. toto anno Jubilæi, & prætermitteret aliqua Jejunia sive culpabiliter, sive inculpabiliter, non teneretur ea altero anno supplere propter rationem nuper assignatam; at si vovisset Jejunium pro uno integro anno, non intelligendo determinate annum A, vel B, sed intelligendo tantum tot Jejunia, quot sunt dies in anno, prætermittendo aliqua Jejunia sive culpabiliter, sive inculpabiliter, teneretur ea supplere propter rationem oppositam item assignatam: verumtamen non teneretur supplere dies Dominicos ob dicta numer. 20., & 22. nisi vovens ad id expresse intellexisset se obligare. Item si quis vovisset Jejunium v. g. quolibet die Sabbathi ob devotionem B. M. V. quoties pro tali die Jejunii impedimentum occurrat, non tenetur prævenire, seu anticipare Jejunare; siquidem Vovens ad illam determinatam diem se obligavit, Jejuniumque alligavit; At si vovisset Jejunium pro aliquo tempore, de-

terminato solum ex intentione ne ultra illud tempus differatur Jejunium, poterit anticipate Jejunio satisfacere: eo quia intentio fuit ne ultro differatur, non vero ne citius onus adimpleatur; immo tenetur prævenire, seu anticipate satisfacere, si quandoque prævideat supervenicns impedimentum, eo quia votum fuit ut diximus ad non, & ultro differendam, non vero ad finiendam Jejunii obligationem; ac id sive culpabiliter sive inculpabiliter non præstando, adhuc teneretur supplere postea ad eandem rationem, ut jam constat supra.

Vide etiam num. 22.

67 Peccant mortaliter non solum ipsi, qui Jejunium frangunt, sed etiam qui ad frangendum Jejunium aliis proxime cooperantur, ut Patres, & Matres familias, Domini, Superiores, & hujusmodi die Jejunii suis Domesticis cœnam, vel carnes sine legitima causa excusante ministrantes. Item Caupones, seu Tabernarii in locis Catholicis carnes, vel cœnam ministrantes iis, quos sciunt a Jejunio non excusari, & quando sine suo gravi incommodo, & spe fructus recusare possent; *Communis*. Regula enim generalis est, quod non solum peccant, qui præceptum transgrediuntur, sed etiam qui causa sunt, ut illud absque legitima causa alii transgrediantur.

68 Jejunium ex voto, vel præcepto majoris est meriti, quam ex mera electione vel consilio; eo quia hoc habet meritum Religionis, & ex præcepto etiam meritum obedientiæ; & licet votum, atque præceptum necessitatem inducant non quidem coactionis, sed obligationis erga Deum: hæc tamen plenam executionis libertatem relinquit incolumem, ut est manifestum.

69 Alia ad rem, Vide verb. *Vigilia*.

Supplementa Auctoris e II. Editione.

70 JEjuniorum observantia Episcoporum vigilantiæ potissimum a Concilio Tridentino commendata fuit. Be-
ned. XIV. tom. 1. Constitut. 150. incip. *Libentissime* §. 1.
71 Jejunii diebus unica comestio servari debet ab iis etiam,
quibus ob peculiares causas permi[illegible]titur esus carnium, ovo-
rum, & lacticiniorum. Idem Constitut. 10. incip. *Non*
ambigimus §. 4., & Constitut. 99. incip. *Si Fraternitas* §.
1. Amplia, sive dispensatio fuerit personalis, sive gene-
72 ralis pro integra Civitate, aut Loco, sive Universitate.
Item Constitut. 27. incip. *In Suprema*.
73 Jejunii diebus epulæ licitæ cum vetitis non sunt ap-
ponendæ, non obstante dispensatione super qualitate ci-
borum. Idem cit. Constitut. *Non ambigimus*, §. 4., & cit.
74 Constitut. *Si Fraternitas*, §. 1. In vespertina refectiuncu-
la carnes non sunt apponendæ. Idem cit. Constitut. *Si*
75 *Fraternitas*, §. 1. Horæ etiam Jejunantibus præscriptæ
servari debent. Idem *ibid*.
76 Quæstiones de Jejunio cum esu carnium jungendo, Pon-
tificis lege diriguntur in cit. Constitut. *Libentissime*, §. 3.
Aliæ quæstiones deinde exortæ solvuntur per organum
77 Pœnitentiariæ Apostolicæ. Idem *ibid.* §. 5. Aliæ vero per
78 Litteras in forma Brevis solutæ fuerunt. Idem *ibid.* §. 6.
Constitutiones de Jejunio editæ, quomodo intelligendæ;
interrogatus Pontifex ipse in Constitutione 55. incipien-
te: *Cognovimus*, sic precise respondit: *Respondemus igitur*
postulato tuo, Nos in iisdem Litteris definiendum non suscepis-
se, an qui Ecclesiastica auctoritate ab Jejunio excusarentur,
non solum vetitis cibis uti, sed jussa pariter vespertina absti-
nentia fines egredi queant: Præcipimus autem Episcopis, eorum-
que delegatis, ut nemini vescendi carnibus, aliisque cibis ve-
titis veniam tribuant, nisi sub gravi, imperata simul unica
comestionis norma, ita universale istud præceptum pro tua spe-
ctatissima vigilantia Gregi tuo indicendum jubeto. Sic expresse
respondit Archiepiscopo Valentiæ die 12. Maji 1742. in
cit. Constitut. *Cognovimus*. Ubi, ut vides, quæstionem
in abstracto definire non intendit, sed præscribere Legem
concedendæ dispensationis.
79 Jejunii leges æque observandæ sunt tempore Quadra-
gesimæ, ac cæteris Jejunii diebus per annum. Idem cit.
80 Constitut. *Si Fraternitas* §. 1. Jejunii Leges servandæ
sunt, non obstante dispensatione quoad qualitatem ci-
borum, in vim Bullæ Cruciatæ. Idem Constitut. 88.
incip. *Quoniam* §. 6. Jejunii dispensatio per alia opera
81 pia compensari debet. Idem cit. Constit. *Non ambigi-*
mus. Vide supra, ubi allata est dicta Constitutio una cum
aliis.
82 Jejunii Ecclesiastici leges, nec non naturalis ante sum-
ptionem Eucharistiæ, sunt a Græcis servandæ. Idem
83 Constitut. 57. incip. *Etsi Pastoralis* §. 6. Jejunia, & vigi-
lias Ecclesiæ Latinæ observare non tenentur Italo Græ-
ci servantes Jejunia Orientalis Ecclesiæ. Idem *ibid.* §. 9.
84 Jejunia Ecclesiæ Græcæ observari debent a Monachis
Ruthenis Ordinis S. Basilii. Idem Const. incip. *Inter plu-*
85 *res*. Jejunium in Sabbatis Quadragesimæ excepto Sabbato
Sancto, non præcipitur Græcis, sed tantum abstinentia
a carnibus. Idem cit. Const. *Etsi Pastoralis* §. 9. Jejunium
86 Sabbati in Jubilæis, vel alias indictum, in alium diem
transferri conceditur pro Græcis. Idem *ibidem* Jejunium
87 frangi a Sacerdote utente Sacris indumentis, quibus alius
eodem die usus fuerit, inepta est quorumdam de vulgo
apud Græco-Melchitas opinio. Idem Constitut. incip. *Demandatam*. §. 8.

Jejunii præceptum ante sumptionem Eucharistiæ non 88
est juris Divini, sed Ecclesiastici. Idem tom. 2. Constit.
3. incip. *Declarasti Nobis*.

Ad confirmanda quæ diximus supra n. 26. affertur se- 89
quens Encyclica Benedicti XIV.

Lettera Circolare della Santità di nostro Signore Benedetto Papa XIV. agli Arcivescovi e Vescovi dello Stato temporale Pontificio sopra la Vigilia di S. Mattia, che in quest'anno 1751. cade nell'ultimo giorno del Carnevale.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabilis Frater, salutem, & Apostolicam Benedictionem.

SOtto il giorno primo di Gennaio del 1748. spedimmo una Lettera Circolare a tutti gli Arcivescovi, e Vescovi del nostro Stato temporale Pontificio, per porre il dovuto riparo a tre gravissimi inconvenienti, che pur troppo succedevano nel tempo del Carnevale. Il primo era quello, che nell'ultima notte di Carnevale tanto s'inoltravano le veglie, i balli, ed i giuochi, che s'intaccava il principio del primo giorno di Quaresima; in tal maniera, che succedeva alle volte il vedere, che dal ballo, dal giuoco, è dalla veglia partendo le persone, andavano a dirittura, benchè senza maschera al volto, con gli abiti però, co' quali si erano mascherati, alla Chiesa per sentire la Messa, e prendere le Ceneri portandosi dipoi a Casa, e dormendo nel proprio Letto per lo meno tutta la mattina del primo dì di Quaresima. Il secondo inconveniente era, che in alcuni luoghi dello Stato temporale Pontificio permettevasi l'uso della maschera anche ne' giorni di Venerdì, e negli altri festivi di precetto. Il terzo inconveniente era, che anche nella mattina delle Feste in alcuni luoghi dello stesso Stato, ed anche ne' dopo pranzi nel tempo de' Vesperi, e della Dottrina Christiana, permettevasi a' Saltimbanchi il fare il loro mestiere nelle Piazze, e pubbliche Contrade. Dammo i dovuti ripari a' predetti scandali nell'accennata Lettera, che è la 45. nel tom. 2. del nostro Bollario; e quanto in essa fu ordinato, viene anche oggi da Noi pienamente confermato, inculcandone l'osservanza ai Cardinali Legati, ai Governatori dello Stato, ed a chiascheduna Vescovo nella sua Diœcesi.

Questo però non è il solo motivo, per cui abbiamo creduto dover da Noi spedirsi la presente nostra Lettera Circolare. Se ne aggiunge un altro, che riguarda l'anno corrente, cioè il Carnevale di quest'anno 1751. nel di cui ultimo giorno cade la Vigilia col digiuno di S. Mattia Apostolo: ed acciò ciascheduno de' Vescovi del nostro Stato resti pienamente informato, soggiugneremo quanto in appresso, informando di quanto è seguito in questo proposito.

Prima, che incominciasse l'anno corrente 1751. da varie parti anche remote dall'Italia, ci sono arrivate istanze di varj Vescovi, e Prelati, che considerando cadere in quest'anno la Vigilia di S. Mattia col digiuno nell'ultimo dì del Carnevale, dopo averci esposto, che sarebbero stati inevitabili, ed anche pubblici, e forse ancora comuni gli scandali della violazione del digiuno, sapendosi pur troppo, non avere la baldanza Carnevalesca verun ritegno, particolarmente nell'ultimo giorno, e nella notte dell'ultimo giorno del Carnevale; proponevano il seguente temperamento, di trasportare in quell'anno la Vigilia di S. Mattia, anticipandola nel Sabbato precedente, ultimo giorno della settimana di Sessagesima; appoggiando questo loro temperamento all'opinione di alcuni Autori, che insegnano, potere il Vescovo colla sua Ordinaria autorità nella sua Diocesi, concorrendovi una grave, e legittima causa, trasportare da un giorno all'altro i digiuni, ed anche le Feste di precetto, ed individualmente potere colla stessa sua autorità ordinaria, pel timore di Scandali, e della pubblica violazione del precetto del digiuno, cadendo la Vigilia di S. Mattia nell'ultimo dì del Carnevale, trasportarla al Sabbato precedente.

Non credemmo di dover trascurare la sopraddetta instanza, o di darcene per non intesi, lasciando all'acqua libero il corso senza mettervi riparo; essendo Noi, per la notizia, che abbiamo delle intemperanze Carnevalesche, pienamente persuasi, che lasciando le cose come sono, e non pensando a qualche temperamento, il digiuno ingiunto nella Vigilia di S. Mattia, sarà negletto e forse anche pubblicamente, e che volendosi gastigare i delinquenti, non caderà il castigo, che sopra alcuni pochi miserabili, restando immuni le persone potenti, o perchè vi sarà modo di fare, che le loro mancanze non arrivino alle orecchie de' Superiori, o perchè anche giugnendo i fatti alla loro notizia, non lascierà la prudenza della carne di suggerir loro, che non comple per simili cose prendere impegno, e guastare la buona corrispondenza, tanto necessaria pel buon governo, colle persone

po-

potenti del Secolo; e però rispondemmo come in appresso.

Primo, non essere timor panico, ma ben fondato, che cadendo in quest'anno il digiuno colla Vigilia di San Mattia nell'ultimo dì del Carnevale, sarà dispregiato, e negletto.

Secondo, non essere cosa nuova che, concorrendo una legittima causa, si trasportino la Vigilia, ed il digiuno a qualche altro giorno antecedente. Ciò si vede nella Vigilia della Festa di S. Giovanni Battista, qual Vigilia cadendo nel Giovedì del Corpus Domini, il digiuno si anticipa nel Mercoledì precedente, giusta la Constituzione *Cum evenire*, la 232. del Pontefice Urbano VIII., senza, che nel detto Mercoledì si faccia veruna menzione della Vigilia nell'Officio, o nella Messa, giusta il Decreto della Congregazione de' Riti, approvato dalla santa memoria di Clemente XI., ch'è il 9. del suo Bollario fra i Decreti della detta Congregazione. Ciò pure si vede nella Festa solenne di qualche santo principale Protettore della Città, e Diocesi; imperocchè se nel dì della Festa cade qualche digiuno, questo si trasporta al giorno precedente, come ben osserva il Cardinal Gaetano *nella sua Summa in verb. Jejunium, Quo ad tertium §. De rationabili*, e vanno proseguendo, coll'allegare altri concordanti, il Sanchez *lib. 5. Consilior. cap. 1. dub. 5. num. 27.*, il Leandro *Oper. Mor. p. 3. tract. 5. disp. 10. quaest. 39.*

Non parliamo del caso, in cui cadendo questa Festa solenne Lunedì, ed avendo questa Festa Vigilia e digiuno, si trasporta il digiuno al Sabbato precedente, secondo il Testo della Decretale nel *cap. Ex parte, de observantia Jejuniorum*, sapendo Noi, che per altri superiori motivi, e per confondere l'Eresia de' Manichei, che inimici della vera Risurrezione di Cristo, in disprezzo d'essa digiunavano la Domenica, fu dalla Chiesa Cattolica proibito a' suoi seguaci il digiuno nella Domenica, come ben osserva il Silvio *in 2. 2. D. Thomae quaest. 147. art. 5. quaest. 8.* ma considerando gli altri sopradetti casi anticipava il digiuno per far solennizare la Festa con una proporzionata allegrezza, esclusa la mestizia del digiuno; con molta maggior ragione potevasi anticipare il digiuno, per non esporlo al pericolo d'una scandalosa, e pubblica, e quasi comune irriverenza; tanto più che entrando nelle viscere dell'affare, non dovrebbe apparire irragionevole il dire, che quasi corre la stessa ragione fra i predetti casi, ed il nostro, anticipando forse anch'in essi il digiuno, non meno per escludere la mestizia dalla solennità, che pel timore, che il detto digiuno non si osservi in un giorno di pubblica allegrezza.

Ai tre divisati punti succedendo il quarto, che consisteva nel vedere, se dovendosi anticipare il digiuno di S. Mattia nel Sabbato di Sessagesima, ciò possa farsi da' Vescovi nella loro Diocesi colla loro autorità Ordinaria, senza verun bisogno della nostra Pontificia, riflettemmo, esser due le oppinioni delli Autori Una dà tutto all'autorità Ordinaria del Vescovo nella sua Diocesi, purchè vi concorra una grave, e legittima causa, valutando per grave, e legittima causa l'evidente pericolo della violazione del digiuno, che, che succederebbe pur troppo nell'ultimo dì del Carnevale, se in esso si dovesse digiunare. Quest'e il sentimento del Gobat *nella sua Theologia Sacramentale tract. 5. cas. 3. sect. 2. in appendice num. 3., & seq.* della Croix nel *tom. 1. lib. 3. part. 2. n. 1273.* il che ripete nel *tom. 2. al lib. 6. num. 2083.* ove soggiugne, che quantunque nel 1694. fosse decretato dalla Congregazione de' Riti, non doversi anticipare il digiuno nell'ultimo Sabbato del Carnevale. quando cade la Vigilia di S. Mattia nell'ultimo, giorno del detto Carnevale (come può vedersi nel Decreto 92.) inserito nel Bollario d'Innocenzo XII. qual Decreto viene anche *per extensum* riferito dai Salmanticensi *nel Corso Morale tom. 1. tract. 23. cap. 2. punct. 1. num. 93.* ciò però debba aver luogo, quando il Vescovo non crede espediente al bene dell'anime l'antipare il digiuno, ma non mai quando ha giusti motivi per farlo anticipare.

L'altra poi contraria all'anticipazione del digiuno, sostiene, non poter il Vescovo nella sua Diocesi ordinarla, ancorchè la Vigilia di S. Mattia cada nell'ultimo giorno del Carnevale. Così con molta energia scrivono Teofilo Raynaudo *Heteroclit. Spiritual. tom. 15. pag. 273. num. 34.* Il Merati *ad Gavantum tom. 2. part. 1. sect. 7. cap. 4. sub num. 23. §. si vigilia.* Il Cavalerio *ad Decreta Congregationis Sacrorum Rituum part. 2. tom. 1. pag. 134., & seq.* Il Diana *in Edit. coord. tom. 3. tract. 3. quaest. 88. num. 3.* Il Leandro *part. 3. tract. 5. disp. 10. quaest. 42.* Il Monacello *in formul. 4. num. 12.* Il Ferraris *nella Bibliotheca Canonica tom. 4. in verb. Jejunium num. 26.*

Non può negarsi, che questa seconda opinione non sia la più comune, ed anche la più ragionevole, e meglio fondata: imperocchè, ciocchè siasi delle ragioni portate dai predetti Autori per confermar il loro assunto, alle quali con sarebbe molto difficile il rispondere adequatamente, se la Vigilia col digiuno per la Festa di S. Mattia fu con precetto ordinata da Innocenzo III. *nel Cap. Ex parte, de Observantia Jejuniorum*, ove sopì la controversia insorta, e mossa da taluni, che volevano non doversi far la Vigilia, nè digiunare in onore di S. Mattia, per la ragione, che quantunque fosse stato Apostolo, non era però stato chiamato a dirittura dalla voce di Cristo; se prima d'Innocenzo III. il Pontifice Alessandro III. interrogato da quelli, che anche in quel tempo osservavano la Vigilia col digiuno per la Festa di S. Mattia, come dovevano regolarsi nell'anno bisestile rispose, dovere mai sempre la Vigilia celebrarsi nel giorno precedente alla Festa, eccettuato il caso, in cui cadesse nel giorno di Domenica „ *Festum B. Matthiae, juxta consuetudinem Ecclesiarum, Vigilia eatenus praecedat, ut nec prohibeatur, nec quolibet alio modo, inter se, & solemnitatem, aliam diem admittat; in qua utique, nisi Vigilia venerit in Dominica die, Jejunium celebretur* „ come si legge *nel cap. Quaesivit §. Festum, de verborum significatione*, Decretale dello stesso Pontefice riferita ancora nell'Appendice al Concilio terzo Lateranense *cap. 22. pag. 1718. tom. 10. de' Concili* della Collezio Labbeana, e altresì appresso il Martene *de antiquis Ecclesiae ritibus tom. 3. lib. 4. cap. 31. num. 23.* Non vi vuol molto a comprendere al Sabbato precedente la Vigilia di S. Mattia, ancorchè cada nell'ultimo giorno del Carnevale; non potendo l'autorità Ordinaria, o derogare, o dispensare nelle cose stabilite da Romani Pontefici, e dal Diritto Canonico, come si è da Noi dimostrato *nel nostro Trattato de Synodo Dioecesana al lib. 7. cap. 30.*

Così abbiamo risposto ai Vescovi, e Prelati, che ci hanno richiesto, se potevano trasportare la Vigilia di S. Mattia al Sabbato precedente; senza però tralasciare d'insinuare a Loro, che, arrivando la nostra Autorità Pontificia a quel segno, a cui non arriva la di loro autorità Ordinaria, ben volentieri davamo loro la licenza di potere in quest'anno anticipare la Vigilia di S. Mattia col digiuno, facendola celebrare nel Sabbato di Sessagesima, e così staccandola per questa volta dal giorno immediato precedente alla Festa di S. Mattia, essendo pur troppo persuasi, che dovendosi fare nell'ultimo giorno del Carnevale sarebbe quasi inevitabile la trasgressione del precetto Ecclesiastico, ed essendo anche convinti dell'obbligo, che abbiamo di dare tutto l'ajuto e la mano a' nostri Fratelli, acciò tengano lontane dalle loro Diocesi le offese di Dio. E' noto a ciascheduno, che sino da' tempi Apostolici nelle Chiese si facevano quelli onesti Conviti, chiamati Agape, così ben descritti da Tertuliano *nel suo Apologetico al cap. 39.* E' noto altresì, che segregavansi dalla comunione de' Fedeli quelli, che si astenevano dal frequentarli, pel qual motivo fu anche detestata la condotta degli Eretici Eustaziani nel Sinodo Cangrense *al Can. 11.* Ed è noto finalmente, che per li disordini, che s'incominciarono a scorgere nelle Agape, furono le stesse proibite dal Concilio Laodiceno *al Can. 28.*, e dal Concilio terzo Cartaginense *al Can. 30.* Chiunque rifletterà colla dovuta attenzione alla sopradetta condotta dell'Ecclesiastica Disciplina, che pe' disordini seguiti non ha avuta difficoltà di levare per sempre un'antica Apostolica usanza, non dovrà punto maravigliarsi, se in vista d'irreparabili desordini, non per sempre, ma per una volta sola, si varia il giorno del digiuno, restando però l'obbligo di doverlo adempiere nel giorno surrogato. Ci saremmo potuti prevalere di molti, e molti altri esempi di deroghe ancora più forti ai precetti Ecclesiastici, che s'incontrano negli Annali della Chiesa; ma abbiamo prescelto quello delle Agape, come più prossimo, ed adeguato al caso nostro, giacchè in quello, ed in questo si tratta del vizio della gola.

Rispondendo ai sopradetti Vescovi, e Prelati, abbiamo di più incaricato l'esortare gli Ecclesiastici Secolari, e Regolari a non prevalersi dell'anticipazione del digiuno, ma a digiunare nella vera Vigilia di S. Mattia, che è lo stesso che dire nell'ultimo dì del Carnevale; non dovendosi credere di loro, che siano immersi ne' disordini Carnevaleschi, come per lo più sono i Secolari.

Ecco quanto abbiamo risposto a chi è ricorso a Noi, per sapere come doveva regolarsi quest'anno nell'ultimo giorno di Carnevale in cui cade la Vigilia di S. Mattia. Ora con questa nostra notifichiamo il tutto agli Arcivescovi, e Vescovi del nostro Stato, acciò taluno di loro temendo nella sua Diocesi, o Città la trasgressione del digiuno nell'ultimo dì del Carnevale, possa prevalersi del rimedio addicato, nel modo, e forma di sopra espressi, dandogli in ciò un'ampia licenza; e quando di ciò non tema, lasci l'affare nel suo corso naturale. E mentre ci raccomandiamo alle vostre Orazioni, Venerabile Fratello, diamo a Voi, ed al Gregge alla vostra Cura commesso l'Apostolica Benedizione.

Datum Romae apud S. Mariam Majorem die 30. Januarii 1751. Pontificatus Nostri Anno Undecimo.

At rem subnectitur hic sequens novissima Clementis XIII. Encyclica super observantia Quadragesimalis Jejunii Episcopis universi Orbis exarata.

CLEMENS PAPA XIII.

„ APpetente Sacro Quadragesimali tempore, quod plenum mysteriis non sine mysterio magnam illam Paschæ celebritatem præcedit, qua una omnium solemnitatum dignitas est consecrata, providendum, Venerabiles Fratres, ut Sacratissimum Jejunium sancte, religioseque a Fidelibus observetur, quod Legis, & Prophetarum testimonio commendatum, a Christo Domino consecratum, ab Apostolis traditum Ecclesia Catholica perpetuo retinuit, ut per macerationem carnis, & animæ humiliationem ad Dominicæ Paschaliumque Sacramentorum Mysteria paratiores accedamus, & in ejus resurrectione resurgamus, in cujus Passione, deposito veteri homine, simus commortui. Cujus tam sanctæ, tamque salubris institutionis retinendæ studio fel. recor. Prædecessor Noster Benedictus XIV., etsi binis ad vos Litteris in forma Brevis eximium Fraternitatum Vestrarum zelum excitavit, quo pluribus labefactata corruptelis Quadragesimalis Jejunii disciplina ad pristinam observantiam vestra opera, & studio revocaretur; ob eamque rem nonnullas cavillationes, quibus omnis sacrorum vis Jejuniorum infringebatur, de medio sustulit; tamen cum ab que intensissimo humani generis hoste tam multæ, & assiduæ sint Gregi Dominico insidiæ; verendumque propterea sit, ne subinde infirmiorum animis novas veterator illa rationes, pravasque suggerat consuetudines, quibus enervata Jejunii severitas, unde revocata dudum fuerat illuc iterum relabatur; necessarium existimavimus vobis has Litteras dare, quantoque in timore simus, ne qua vetus remanserit corruptela, vel nova labes cum Fidelium animarum pernicie Ecclesiasticæ in hac re disciplinæ inferatur, Fraternitatibus Vestris significare. De quo quidem timore nostro tantum intelligimus minui oportere, quantum ex eo sollicitudinis ad pastoralem vestram vigilantiam accesserit; qua sive quidpiam de veteri corruptela post memoratas supradicti Prædecessoris Nostri Litteras fortasse reliquum fuerit, sive nova infringendis Jejunii legibus, vel opinionum commenta, vel a vera Jejunii vi, & natura abhorrentes consuetudines humani pravitate ingenii novissive sint invectæ, ea omnia, quantum juvante Domino fieri potest, radicitus convellanda curetis. In quibus profecto abusum illum censemus omnino numerandum, quem rumor quidam ad Nos pertulit; cum nonnulli, quibus ob justas, & legitimas causas ab abstinentia carnium dispensatum fuerit, & licere sibi putant potiones lacte permixtas sumere, contra quam prædicto Prædecessori Nostro visum fuerit, qui censuit, tam dispensatos a carnium abstinentia, quam quovis modo Jejunantes, unica excepta comestione, in omnibus, æquiparandos iis esse, quibuscum nulla esset dispensatio, ac propterea tantummodo ad unicam comestionem posse carnem, vel quæ ex carne trahunt originem, adhibere.

„ Verum neque commodius, nec majori proficiendi spe revocare homines aggredimini ad sacrosanctam Jejunii legem observandam, quam si illud populos doceatis; Christiani hominis Pœnitentiam præter cessationem a peccatis, & male anteactæ vitæ detestationem, eorumdemque peccatorum Sacramentalem Confessionem, illud etiam postulare, ut per Jejunia, eleemosynas, orationes, & alia spiritualis vitæ opera divinæ justitiæ satisfaciamus: omnem enim iniquitatem, parva, magnave sit, aut ab ipso pœnitente, aut a Deo vindicante puniri oportere: nisi igitur a Deo puniri velimus, id non aliter vitare nos posse, quam si ipsi nos puniamus. Quæ quidem doctrina si constanter populorum animis inculcetur, & a Fidelibus denique alte imbibatur, minus profecto verendum erit, ne qui profligatos mores abjecerint, ac per Sacramentalem Confessionem peccata sua eluerint, non eadem peccata velint atterenda carnis concupiscentia per Jejunium expiare. Præterea quibus persuasum fuerit se peccatorum minus dubie pœnitere, cum se impunitos esse non sinant, ii profecto pœnitentiæ amore capti, lætabuntur, Quadragesimali tempore, cæterisque certis diebus, cum S. Mater Ecclesia edicit Fidelibus Jejunandum, oblatam sibi occasionem qua dignos Pœnitentiæ fructus faciant. Cumque nullo non tempore oporteat domitas habere concupiscentias; scriptum est enim, post concupiscentias non eas, & a voluntate tua avertere; facile animam inducant, Sacratissimo totius anni potissimum tempore, corporis intemperantiam mitigare Jejunio; ut anima cognitione sui recepta intelligat, qua compunctione parare se debeat ad Sanctissima Passionis, mortis, & Resurrectionis Jesu Christi recolenda mysteria. Itaque pœnitentiæ stimulis tacti, minus suavitates exquirant in dapibus, minus sectentur cupediarum delicias; quæ quamvis cum abstinentia a vetitis cibis non discrepare videantur, tamen eas, qui mensæ apponat suæ, illum non immerito dixeris, non tam usitatas abjecisse delicias, quam cupiditatem suam ad insolitas illecebras traduxisse: minus denique, aut, quibus se subducant a Jejunio, quærant effugia, aut argutiis studeant Ecclesiasticam legem infringere.

„ Vestrum igitur est, Venerabiles Fratres, exemplo æque ac verbo populis præeuntes, tantum in eorum animos pœnitentiæ studium, & amorem injicere, ut alacriter Jejunium aggressi, & illud ad præscriptas a Catholica Ecclesia leges observent, & eleemosynis etiam atque oratione sanctificent: & id, quo maxime spectat Ecclesia, denique consequuti, ad novam in Paschali Solemnitate novi hominis vitam revocati, magna cum fiducia reviviscenti Christo Domino possint occurrere. Gratia Domini Nostri Jesu Christi cum vobis omnibus, quibus Apostolicam Benedictionem benevolentiæ in vos, & charitatis nostræ pignus, amantissime impertimur.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem die 20. Decembris Anno 1759. Pontificatus nostri Anno secundo.

ARTICULUS II.

Jejunium quoad ea, quæ concernunt Personas obligatas, & causas excusantes, vel non.

S U M M A R I U M.

1 *Jejunium obligat omnes Christianos, quibus est ætas competens.*
2 *Ad Jejunium obligantur etiam Hæretici.*
3 *Non obligantur tamen Infideles.*
4 *Præceptum Jejunii incipit obligare quoslibet Fideles anno ætatis 21. completo.*
5 *Regulares licet nondum compleverint annum 21. ætatis suæ, tenentur ad Jejunia suæ Regulæ.*
6 *Alii sentiunt contrarium.*
7 *Ad Jejunia Ecclesiæ, de quibus sua Regula non loquitur, non tenentur Regulares, nisi post completum annum 21.*
8 *Causæ excusantes a Jejunio sunt principaliter quatuor, scilicet Ætas, Impotentia, Labor, & Pietas.*
9 *Ratione ætatis excusantur a Jejunio quo ad plures refectiones omnes ante completum annum 21. dummodo ad illud non teneantur ex Voto, vel Professione Regulari. Non excusantur autem quoad abstinentiam a carnibus, cum ad ipsam obligentur omnes post annum septimum.*
10 *Senes quoque ratione ætatis a Jejunio excusantur.*
11 *Senes excusari a Jejunio eo ipso, quod annum 56. attigerint, dixerunt aliqui; merito tamen ab omnibus rejecti.*
12 *Alii volunt quod absolute sint excusati a Jejunio senes sexagenarii, quamvis sint robustæ valetudinis.*
13 *Alii econtra rectius volunt sexagenarios teneri Jejunare, si per præsentes vires commode possint.*
14 *In dubio an sexagenarii sint robusti, & habiles ad Jejunandum non tenentur Jejunare.*
15 *Senes post annum 60. non tantum excusari a Jejunio Ecclesiastico, sed etiam a Jejuniis debitis ex Voto, vel Professione, volunt aliqui, sed rectius negant alii.*
16 *Sic etiam, si alicui per legitimam dispensationem commutaretur Votum castitatis perpetuæ in Jejunium omnibus feriis sextis, remaneret obligatus ad Jejunium etiam post annum 60.*
17 *Fœminæ censentur ab aliquibus absolute excusari a Jejunio in ætate quinquaginta annorum; sed rectius negant alii.*
18 *Ratione impotentiæ quinam a Jejunio excusentur.*
19 *Et qui non excusentur?*
20 *Ratione laboris quinam a Jejunio excusentur?*
21 *Et qui non excusentur?* usque ad n. 24.
25 *Ab obligatione Jejunii excusat etiam labor honestus, qui non est vitæ sustentandæ necessarius, nisi fiat in fraudem Legis, & nisi sit levis.*
26 *Labor illicitus non excusat defatigatos a Jejunio, nisi sit periculum alicujus morbi contrahendi.*
27 *Omne iter sive pedibus, sive equo, sive curru, sive aliter confectum, & non susceptum in fraudem legis, nec in finem illicitum (si aliunde graviter fatigat itinerantem) excusat a Jejunio.*
28 *Quantum debeat esse iter ad hoc, ut censeatur causare gravem defatigationem, & sic excusare itinerantes a Jejunio?*
29 *Qui in fraudem Jejunii de loco, ubi viget præceptum Jejunandi, se transfert ad locum, ubi non Jejunatur, peccat graviter.*
30 *Adducitur ratio intrinseca.*
31 *Qui autem de loco, ubi Jejunatur, non in fraudem Jejunii, sed bona fide transit ad loca, seu per loca, ubi non Jejunatur, non tenetur Jejunare.*
32 *Sic qui non in fraudem Jejunii, sed negotiorum causa de loco proprii domicilii, ubi nondum est incepta Quadragesi-*

gesima, pergit ad locum, ubi per hebdomadam est jam incepta Quadragesima, non tenetur Jejunare illic per octo alios dies Pascha ad complendam Quadragesimam.

33 *Econtra vero, si talis in loco sui domicilii complesset Quadragesimam, non tenetur postea alibi observare illos octo dies, & remissive quoad Peregrinos, & Advenas.*

34 *Ratione pietatis quinam excusentur, vel non a Jejunio?*

35 *In dubio an incommodum sit grave, vel leve, ad tollendos scrupulos recurrendum est pro dispensatione ad Superiores, qui assignantur.*

36 *Subnectuntur Supplementa Auctoris ad n. 55.*

1 AD Jejunium obligantur omnes Christiani, quibus est ætas competens: *Communis. & certa* ex Divo Leone *serm. 11. de Quadragesima*, ubi sic expresse dicit: *Adest maximum, sacratissimumque Jejunium, quod observantiam sui*
2 *universis Fidelibus sine exceptione denuntiat.* Hinc ad Jejunium obligantur etiam Hæretici, cum sint Christiani, & Ecclesiæ subditi, & ideo cum hæresi abjurata, confessionem instituunt, debent omnes violationes Jejuniorum aperire; Henno *tom. 1. tract. 1. de peccatis actualibus disp. 4. quæst. 7. concl. 1.* & alii passim. Non tenentur
3 tamen ad Jejunium Infideles omnes, qui numquam actu Baptismi Ecclesiam ingressi sunt. Et ratio est, quia, cum non sint Ecclesiæ subditi, ita nec Ecclesiæ præce-
4 ptis ligari possunt; *Communis.* Præceptum Jejunii incipit obligare quoslibet Fideles anno ætatis 21. completo, nisi aliqua justa causa excusentur; *Sic communis* cum S. Thoma 2. 2. *q.* 147. *art.* 4. *n.* 2. Et ratio est, quia Adolescentes ante completum 21. annum frequentiore, & abundantiore cibo indigent ratione augmentationis, seu ob crescentem ætatem, & caloris abundantiam, unde Ecclesia noluit eisdem imponere obligationem Jejunandi ante completum dictum 21. ætatis annum. Regulares vero, licet nondum expleverint annum 21. ætatis suæ, tenentur ad Jejunia suæ Regulæ, quia per Professionem suæ Regu-
5 læ, vi Voti emissi censentur renunciasse privilegio ætatis; alia enim est obligatio Religionis, & Regulæ, & alia obligatio Ecclesiæ; hæc non incipit nisi post completum ætatis annum 21. & illa incipit statim post emissam Regularem Professionem; Pontas *verb. Jejunium cas.* 2. & 3. cum Silvio, Silvestro, Tabiena, Azorio ibi citatis, Reiffenstuel *Theol. moral. tract. 10. de præceptis Eccles. dist. 2. q. 3. num.* 44. Layman *lib. 4. tract. 8. cap. 3. num. 2.* & de communi sententia testantur Thom. Sanch. *lib. 4. moral.* Henno *loc. cit. q. 7. conclus. 2. cap. 11. n.* 56. Felix Potestas *tom. 1. part. 3. n.* 2892. Sporer *tom. 1. append. 3. ad præcept. Decalog. sect. 4. n.* 49. Sa, Fagundez, uterque Sanchez, & alii plurimi. Medina tamen, Grass.
6 Ascanius, Tamburin. & alii apud La Croix *loc. cit. num.* 1275. dicunt non teneri, quia præsumi potest Regulam non obligare eos sub mortali, quos non obligat Ecclesia; & utramque sententiam dicit probabilem, & tutam Thomas Tamb. *lib. 4. cap. 5 §. 7. n. 6. & 8.* Ad Jejunia au-
7 tem Ecclesiæ, de quibus propria Regula non loquitur, non tenentur Regulares, nisi post completum annum 21. sicuti ceteri Sæculares, & sic Fratres Minores ante completum annum 21. non tenentur ad Jejunia Vigiliarum & quatuor Temporum; Henno *loc. cit.* Felix Potestas *loc. cit.* Sporer *loc. cit. n.* 49. & alii passim.
8 Causæ excusantes a Jejunio sunt principaliter quatuor, scilicet *Ætas*, Impotentia, Labor, & Pietas. Ratione ætatis excusantur a Jejunio quoad plures refectiones omnes
9 ante completum annum 21. dummodo ad illud non teneantur ex Voto, vel Professione, ut supra dictum est. Non excusantur autem quoad abstinentiam a carnibus, cum ad ipsam obligentur omnes post annum septimum. Senes
10 quoque ratione ætatis a Jejunio excusantur, ut concordant omnes Doctores, qui tamen discordant in assignando, quinam sint tales senes. Aliqui enim, teste Diana
11 *part. 11. tract. 3. resol. 9.* excusant omnes Viros hoc ipso, quod annum 55. attingerint, sed merito rejiciuntur ab
12 omnibus communiter. Alii volunt quod absolute sint excusati, & liberati a præcepto Jejunii senes sexagenarii, quamvis adhuc robustæ sint valetudinis; Sanchez *de Matrimon. tom. 2. lib. 7. disp. 32. num. 17. & in Consil. lib. 5. cap. 1. d. 4. num. 7.* Mastrius *Theolog. moral. disp. 12 num.* 30. Felix Potestas *loc. cit. num.* 2891. Diana *part. 1. tract. 9. resolut.* 20. Navarr. *cap. 21. num.* 16. Tolet. *lib. 6. cap. 4.* Marcant. *Tribunal. part. 1. tract. 2. quæst. 4. § 1.* Burg *cent. 3. cas. 4.* Trull. Lamas, Angles, Portell. J. Sanch. Castropal. Tamburin. Stephan. apud La Croix *loc. cit. num.* 1317. Sporer *loc. cit. num.* 50. ubi dicit, esse hanc jam communem DD. sententiam, & eam mordicus defendit dicens ex Diana, Marchant, & aliis, hanc ætatem 60. annorum esse declaratam a S. Pio V. Figmentum esse hujusmodi quo venditatur S. Pii V. vivæ vocis oraculum sexagenarios excusans a Jejunii lege; evidentissime ostendit P. Daniel Conc. in quæstione a se proposita persoluta, quam præmisit editioni Dict. casuum Jo: Pontas factæ Venet. vivæ vocis oraculo an. 1570. ut refert Lamas infra citandus. Et in Bullis Cruciat. prohibens Regulares ab eorum privilegio quoad usum Ovorum, & lacticiniorum in Quadragesima, excepit sexagenarios, quos declaravit ad Jejunium non teneri, ut sub asseveratione infallibili tamquam testis oculatus refert Hieronymus Lamas *part. 3 methodi cap. 5. §. 20.* addens: *Gratias Deo, quod Regula deinceps tenebitur certa a Summo Ecclesiæ Pastore decreta.* Et ratio est, quia generatim expedit legis obligationem ita definitam esse, ut sciatur quinam ea comprehendantur, vel non, ne ex una parte facile humana negligentia, ex altera vero nimia sollicitudo, & anxietas oriatur, ergo sicut Juvenibus certa ætas definita est, ante quam Jejunii lege non obligatur, ita etiam sane senibus definienda erat, ultra quam non obligentur; idque certe potiori ratione, cum majus sit periculum deficientiæ in senectute, quam in juventute; Ætas autem illa rectissime definitur 60. annorum; nam ejusmodi robur senum est illusivum, & ambiguum, & crebra sustentatione indiget, nec est expectandum ulterius, ne omnino deficiat: Nec obstat, quod aliqui ultra eam ætatem robusti, & ad Jejunia habiles reperiantur, quia Ecclesia pia mater intendit obligare secundum communem cursum roboris, & deficientiæ humanæ; *Hactenus ille.*

Alii econtra rectius volunt, sexagenarios teneri Jejunare, si per præsentes vires commode possint; Sanctus 13
Antonin. *part. 2. tit. 6. cap. 2. §. 6.* Pontas *verb. Jejunium cas.* 17. Barthol. Medin. *in instruct. lib. 1. cap. 14. §. 10.* Joan. Medina *quæst. 9. de Jejunio.* Less. *lib. 4. cap. 2. dub. 6.* Valent. *disp. 9. part. 5.* Azor. *tom. 1. lib. 7. cap. 17. q. 4.* Layman *lib. 4. tract. 8. cap. 3. n. 2.* Tolet. Lezana, Tanner, Fagundez, Filiucc. Bonacina, Cajetan., Silvest. & alii. Et ratio est, quia pro Senectute non est ita definitum tempus ætatis, sicuti pro adolescentia, sed alii citius, alii tardius senescunt; & declaratio facta a S. Pio V. pro ætate sexagenaria, cum fuerit vivæ vocis oraculo, videtur non vigere, cum omnia vivæ vocis oracula fuerint per Gregorium XV. & Urbanum VIII. expressissime revocata. Unde Henno *loc. cit. quæst. 7. concl. 7.* miratur, quosdam Auctores etiam Modernos tali privilegio adhærere. Tum quia lex Jejunii obligat omnes Jejunandi capaces; sed plurimi sexagenarii Jejunare possunt sine gravi incommodo, immo æque commode, ac varii quinquagenarii, ac quadragenarii, cum de se fateatur Navarrus licet vir studiis continuo deditus, quod octogenarius adhuc Jejunaret, perinde ac cum esset sexagenarius, aut quinquagenarius: adeoque &c. Tum etiam quia, sicuti, si constet aliquem vere senuisse, ac viribus defecisse circa annum ætatis 50. a Jejunii præcepto liber censeri debet, ita, & viceversa, si certum sit, aliquem sexagenarium, aut septuagenarium adhuc integris corporis viribus pollere, talis obligatus esse videtur, cum revera senex sine viribus propter ætatem deficiens non sit. Et hanc sententiam esse æque probabilem, & magis piam, & tutam fatetur ipsemet Sporer *loco citato numer. 50. in fine*, quamvis priorem absolute defendat, & ipsi adhærens dicat se secure mane- 14
re. In dubio, an sexagenarii sint robusti, & habiles ad Jejunandum, non tenentur Jejunare, quia stante tali dubio exponerent se periculo gravis incommodi. *Sic communis* DD. teste Reiffenstuel *loco citato numer.* 63. (a).

Senes post annum 60. non tantum excusari a Jejunio 15
Ecclesiastico, sed etiam a Jejunii debitis ex Voto, & Professio-

---

(a) Auctor ex Probabilistis docet, sexagenarios a Jejunio excusari; sed viri Sancti, gravesque Theologi veluti laxam hanc opinionem rejiciunt. S. Vincentius Ferrarius *Ser. 1. fer. IV. Ciner.*, *A Jejunio*, inquit, „ excusantur senes „ in certa ætate, scilicet quando habent talem senectutem, quæ aufert ab eis appetitum comedendi, vel quia per„ diderunt dentes, & comedunt sæpe, vel sæpius, sicut faciunt pueri. Sed senes octoginta annorum, vel amplius, „ qui semel bene possunt comedere, tales non excusantur in aliquo prædictorum, quin ipsi peccent mortaliter: & „ ideo cum diligentia omnes Jejunemus. “ S. Antoninus 11. *part. tit. 6. cap. 11. §. 6.* inquit, „ Senes si sunt mul„ tum debiles, eo modo possunt excusari, sicut dictum est de infirmis. Ratione autem senectutis tantum non excu„ santur, si sint fortes ad sufferendum Jejunium. Nec est determinata ætas ab aliquo, usque ad quos annos tenetur „ ad Jejunium. “ Navarrus *in Man. cap. 22. num. 19.* inquit, *Impotentia eximit ab hac lege pueros usque ad vigesimum primum annum*; de senibus vero nil determinari posse contendit, cum alii citius aliis impotentes fiant, & cum vel ipsi octogenarii eadem facilitate, ac Juniores Jejunare possint, ut de se ipso octogenario testatur Navarrus, & post Navarrum Pontas, & alii: Hinc Sanctus Basilius *ser. 2. de Jejunio*, dixit: *Senibus assuetudo ac familiaritas ab antiquo ad Jejunium ipsum, levem facit laborem*, Vide Concin. *lib. 2. de Eccl. Præcept. dist. 2. de Jejunio q. 5.*, ubi ostendit, falsam esse declarationem viva voce datam a S. Pio V. Idem de Fœminis dicendum est.

fessione, ut si quis vovisset toto tempore vitæ suæ jejunare feria sexta, & post sexagesimum annum adhuc satis valens esset ad Jejunium, docent Sanchez *lib. 4. moral. cap. 11. num. 54.* Tamburin. *lib. 4. cap. 5. §. 7. num. 9.* Fagundez, Diana. & alii, eo quod, dicunt ipsi, Votum, seu Professio Regularis obligat instar legis Ecclesiasticæ; hæc autem juxta ipsos non afficit Sexagenarios quoad Jejunium: ergo nec jam votum. At dato sed non concesso (nisi adsit legitima excusans causa) quod Sexagenarii exempti sint a Jejunio Ecclesiastico, rectius dicendum est cum Layman *lib. IV. tract. VIII. cap. 3. num. 2.* & aliis, eos teneri, ac obligatos esse ad Jejunia ex voto, vel professione debita; quia licet verum sit votum obligare instar Legis Ecclesiasticæ quoad modum, & formam Jejunii, non tamen quoad personas, & durationem, nam personæ, quæ pro tali tempore non obligantur Jejunio, possunt se sine dubio ad Jejunium obligare Voto voluntario, & sponte renunciare privilegio ætatis, ut patet in Juvenibus ante annum 21. adeoque etiam Senes post annum 60. manebant obligati suo Voto Jejunandi perpetuo feria sexta, posito quod satis sint robusti ad Jejunandum, quamvis eo
16 tempore lege Ecclesiastica ad Jejunium non amplius obligarentur. Sic etiam, si alicui per legitimam dispensationem commutaretur Votum castitatis perpetuæ in Jejunium omnibus feriis sextis, remaneret obligatus ad Jejunium etiam post annos 60. nam etiam post talem 60. annum obligaretur ad castitatem; subrogatum autem sapit naturam ejus, cujus loco subrogatur; *cap. Ecclesia 3. Ut lite pendente, cum similibus*, La Croix *loc. cit. num. 1320.* ubi dicit, quod ratio a priori est, quia videtur sic facta commutatio, *quamdiu vis frui matrimonio, tamdiu utere jejunio*. Tamburin. tamen *loc. cit.* tenet, talem post annum 60. esse excusatum. At valde mirum, quod difficile habeatur ætas immunis a peccatis, & quod de facili inveniatur ætas impotens ad onera præceptorum sustinenda: quisque igitur sibi caveat, ne se ipsum in fraudem æternitatis suæ decipiat, dum facile est decipi, ubi credere dulce est.

17 Fœminæ, quia citius senescunt, & de se sunt debilioris complexionis, censentur ab aliquibus absolute excusari a Jejunio in ætate quinquaginta annorum; sic Pelliz. Lother. March. Narbona, neque damnare audet Diana *p. 9. tract. 7. resol. 73.* At Sanchez *lib. 7. de Matrim. disp. 32. n. 16. & seq.* Reiffenstuel *Theolog. moral. tract. 10. dist. 2. q. 5. n. 64.* dicunt, sententiam illam esse probabilem speculative loquendo, sed in praxi non esse tutam, & Layman *loc. cit. cap. 3. num. 2.* Tamburin. *loc. cit. num. 5.* Fagundez, Joann. Sanch. & alii dicunt esse omnino improbabilem, & Layman concludit, se nescire aliquem Doctorem Classicum, qui eam defenderit: Absit igitur, ut quis illam amplectatur.

18 Ratione impotentiæ excusantur omnes illi, qui sine gravi aliquo incommodo, vel notabili damno Jejunare non possunt; *Communis*. Hinc excusantur infirmi, & convalescentes; quamvis infirmitatem propria culpa contraxerint. Mulieres prægnantes, aut lactantes, quoties sine gravi incommodo sui vel parvuli Jejunare nequeunt, Pauperes, & Mendici ostiatim mendicantes, & quicumque non habent, quo semel sufficienter reficiantur. Quinimmo, si alium cibum invenire non possunt, isti etiam carnes sibi datas licite comedunt, quia necessitas facit licitum, quod alias est illicitum; *cap. Quoniam 1. quæst. 7. cap. Omnis 2. de feriis, cap. Consuluisti 3. de celebr. Miss.* & necessitas non habet legem; *cap. Sicut 11. de consecrat. dist. 1.* Excusantur etiam qui infirma admodum sunt complexione, debili stomacho laborant, ut Jejunium in toto, vel in parte tolerare nequeant, aut quidpiam comedunt ad evitandam capitis vertiginem vel membrorum istis potius per modum medicinæ, quam cibi. Non excusantur tamen qui ob Jejunium molesta insomnia patiuntur,
19 qui enim dormire non possunt, nisi vesperi plene refecti, debent in prandio sumere collationem, & vesperi prandium; unde merito proscripta est hæc propositio ab Academia Lovaniensi: *Qui dormire nequit, nisi vesperi sumpta cœna, non tenetur jejunare, immo neque in prandio collationem sumere, quum hoc modo isti incommodo obviare possit, quia nemo tenetur pervertere ordinem refectionum.* Sic Henno *l. c. q. 8. art. 1. concl. unica*, & cum multis La Croix *loc. cit. n. 1323.*

Ratione labores excusantur omnes illi; qui ad suam, 20
suorumque vitam sustentandam ita laborant, ut sine gravi incommodo Jejunare nequeant, fiatque illis Jejunium moraliter incompossibile cum tali labore; *Communis*. Hinc excusantur Agricolæ, Fossores, Cæmentarii, Navigeri, Fabri, Ferrarii, Lignarii, Argentarii, Ænearii, Stannearii, Lapicidæ, Pistores, Sutores, Coriarii, opere textorio fabricantes pannos, telas, & hujusmodi, ubi occupantur in operibus gravioribus, & fere per totam diem. Non excusantur tamen Pictores, Sartores, Acupingentes, Notarii, Scribæ, Mercatores, Typographi componentes (a- 21
liud est si prælo immediate, & assidue insudent), Medici, Chirurgi, Barbitonsores, & hujusmodi, horum enim, & similium labor non exhaurit vires. Non excusantur to- 22
taliter a lege Jejunii Judices, Advocati, Consiliarii, Procuratores, Computistæ, Professores, Scholares, & hujusmodi, qui, si sint applicationibus, & studiis assidui, possunt utique uti largiore collatione, sed non duplici plena refectione. Si tamen nequeant officium suum exequi cum Jejunio, & sine valde gravi suo incommodo, ut ordina- 23
rie accidit in Concionatoribus integræ Quadragesimæ, in Professoribus, & Ludimagistris per magnam partem diei docentibus, & Computistis itidem per tantum temporis applicatis, tunc, licet hujusmodi propter mercedem facerent, excusantur a Jejunio; Cajetan., Lessius, Navarr. Filiucc. Layman, Diana, & alii passim cum Sporer *loc. cit. sect. 4. num. 59. & 63.* Non excusantur a Jejunio Reipublicæ Officiales, nisi laborem exemptioni proportio- 24
natum exerceant; Unde Alexander VIII. *die 18. Martii 1666.* merito damnavit propositionem trigesimam ordine: *Omnes Officiales, qui in Republica corporaliter laborant, sunt excusati ab obligatione jejunii, nec debent se certificare, an labor sit compatibilis cum jejunio.*

Ab obligatione Jejunii excusat etiam labor honestus, 25
qui non est vitæ sustentandæ necessarius, nisi fiat in fraudem legis, & nisi sit levis, & parvus labor, seu artis parum laboriosæ; *Communis*, & patet experientia in divitibus, qui laborando sufficienter in die Jejunii eximuntur ab ipso, & habetur ex declaratione Eugenii IV. (a) anno 1440. his verbis a Baileo *verb. Jejunium 2. num. 7.* relatis: *Opifices suas artes exercentes, aut Coloni colendis, serendisque agris, aut aliis ejusmodi rebus operam dantes, sive sint divites, sive pauperes, ad jejunium sub peccato mortali non tenentur, & a Confessariis absolvi possunt, consulendo illis, ut in eleemosynis, aliisque piis operibus occupentur.* Labor illicitus non excusat defatigatos a Jejunio, nisi sit periculum alicujus morbi contrahendi. Unde me-
rito Facultas Lovaniensis proscripsit sequentem propositio- 26
nem, *Defessus ex quocumque labore licito, vel illicito, v. g. cum fœminis commixtione, liberatur a lege jejunii.* Et ratio est, quia non potest rationabiliter præsumi, quod Ecclesia velit tales reos ab obligatione Jejunii eximere; cum illa, licet benigna, nunquam faveat peccatoribus, maxime si suo favore abutantur, & ad peccandum animentur. Unde si debeant defatigationem illam cum aliquo incommodo tolerare, suæ malitiæ, & iniquitati debent imputare. Dicitur autem notanter; *Nisi sit periculum morbi contrahendi*, quia cum teneamur ex lege naturali vitam nostram conservare, ex eadem lege tenemur morbum, etiamsi ex crimine proveniat, impedire: Lex enim Ecclesiastica cedit legi naturali. Aliud est de corporis fatigatione, quæ non censetur infirmitas, sed quoddam incommodum, quod possumus licite, immo & meritorie tolerare sine remedio, ut patet in Cæmentariis, & aliis, qui licet valde fatigati, sæpe tamen jejunant die veneris in quadragesima, & quidem cum magno merito; Hactenus Henno *loc. cit. art. 2. concl. 3.*

Omne iter sive pedibus, sive equo, sive curru, sive a- 27
liter confectum, & non susceptum in fraudem Legis, nec

(a) Certum est ex propositione damnata relata ab Auctore *num. 24.* quemcumque laborem corporalem non excusare a Jejunio. Itaque plures sunt, qui in Republica laborant, & nihilominus lege Jejunii adstringuntur. Neque subsistit Eugenii IV. declaratio, quæ ab aliis vivæ vocis oraculum appellatur. Nam S. Antoninus, qui hoc tempore scripsit, illius oraculi non meminit; Immo docuit oppositum. Nam *p. 2. tit. 9. cap. 2. num. 11. §. 6.*, inquit: *Multum laborantes, quibus immineat necessitas multum laborandi, si non possunt jejunium observare, excusantur. Alias, si possunt utrumque facere commode, tenentur jejunare.* Hic loquitur de exercentibus artes laboriosas, ut sunt Agricolæ, Fabri Lignarii, Lapidicinæ, Cœmentarii, Figuli, Textores, Fullones, Linarii, Bajuli, Aurigæ, aliique, & inter hos robustis, & sine notabili incommodo Jejunare volentes, teneri ad Jejunium affirmat. Item divites artem laboriosam exercentes, non ex indigentia, sed majoris lucri gratia, non excusantur a Jejunio, ut post S. Th. 2. 2. *quæst. 147. art. 4. ad 3.*, docuit idem S. Antoninus per hæc verba; *Si possunt differre..... aut subtrahere, vel diminuere, ita ut possint jejunare, & ex hoc non incurrerent detrimentum sui status, tenentur ad jejunium.* Demum S. Vincentius Ferrerius *ser. 1. de jejunio fer. 4. Cin.*, ait: *Sutores autem, & Sartores, Notarii, & similes, qui sedendo faciunt opera sua, non excusantur a jejunio.* Fateor tamen, hos & alios Artifices ex necessitate laborantes, si debiles sint, ac sine gravi incommodo Jejunare non possint, excusari; non ob laborem præcise, sed ob peculiarem sui corporis habitudinem, quæ exigit refectionem, ut possit laborem artis sustinere. Si ergo talis sit habitudinis homo, ut opera artis cum Jejunio sine gravi incommodo componere valeat, Jejunare debet. Id vero prudenti Superioris, & Confessarii judicio discerni, ac definiri debet.

in finem illicitum (si aliunde graviter fatiget itinerantem) excusat a Jejunio; *Communis*, & *certa*; Quia cum iter sit quidam labor corporalis, æque est discurrendum de ipso, ac de labore; omnis autem labor graviter fatigans, laborantem excusat a Jejunio; adeoque &c. Quantum au-

28 tem debeat esse iter pedibus, quantum equo, quantum curru, ut censeatur causare gravem defatigationem, ut sic itinerans excusetur a Jejunio, non est assignabilis una, & certa regula pro omnibus, cum pro diversitate circumstantiarum, personarum, viarum, temporum, & hujusmodi aliqui duabus horis peditantes magis fatigentur, deficiant, & restauratione alimenti egeant, quam alii quatuor, aut sex horis itidem peditantes; & aliqui equo, vel curru itinerantes tantum fatigentur, quantum alii pede itinerantes, & e contra. Unde cum Layman *loc. cit. cap.* 3. *num.* 4. Marchant. *loc. cit. quæst.* 4. §. 4. Sporer *loc. cit. num.* 58. La Croix *loc. cit. num.* 1344. & communiori aliorum dicendum est, tunc solum excusari itinerantes a Jejunio, quando cum labore itineris quomodocumque fiat sive pedibus, sive equo, sive curru, non potest (consideratis personis, viis, temporibus, aliisque circumstantiis) consistere Jejunium sine magna difficultate, & incommodo. Semper tamen, & ab omnibus præ oculis habenda est propositio 31. inter merito damnatas ab Alexand. VII. die, & anno quo supra: *Excusantur absolute a præcepto Jejunii omnes illi, qui iter agunt equitando, utcumque iter agant; etiamsi iter necessarium non sit, & etiamsi iter diei conficiant*.

29 Notanter autem fuit dictum: *Non susceptum in fraudem legis*, quia fraus, & dolus alicui patrocinari non debent; *cap. Sedes* 15. & *cap. Ex tenore* 16. *de rescriptis*; *c. Tuæ* 12. *de Clericis non resident. cap. Ex litteris* 2. *de dolo, & contumacia*: *l. In fundo ff. de rei vendic. l. Cum hi ff. de transf. l. Si Legatarius C. de Legatis*, cum similibus. Unde si quis de loco, ubi viget præceptum Jejunandi, in fraudem Jejunii se transferat ad locum, ubi non Jejunatur, ut si die Cinerum de Diœcesi Papiensi, ubi ad morem Ecclesiæ Romanæ incipit Jejunium quadragesimale, se transferat quis malitiose in fraudem Jejunii ad Diœcesim Mediolanensem, ubi more Ambrosiano incipit quadragesima solum prima Dominica; Et die 23. Julii, quo Panormi fit Jejunium, se transferat quis in fraudem Jejunii ad Montem Regalem, ubi illa die non Jejunatur, & sequenti die, quo ibi Jejunatur, redeat Panormum, peccat graviter, *argum. citatis Juribus*, & Concil. Mediolanens. 1. Præside S. Carolo Borromæo *part.* 11. *tit. de Jejunio*, ibi: *Illorum vero damnamus ingluviem, qui primis quatuor quadragesimæ diebus Romanæ Ecclesiæ more institutis, Mediolanum se conferunt, patriæ ritum in Jejunio, & civium abstinentiam fugientes*; & colligitur a pari ex Constitutione Clementis X. inc. *Superna*, ubi in §. 6. decernitur posse Confessarium Regularem absolvere pœnitentes confluentes ex alia Diœcesi a peccatis in ipsa reservatis, *nisi eosdem pœnitentes noverit in fraudem reservationis ad alienam Diœcesim pro absolutione obtinenda migrasse*; ubi ut vides ratione fraudis nequeunt absolvi a reservatis confluentes ad aliam Diœcesim in fraudem reservationis; sic a pari in casu nostro se transferens in fradem Jejunii ad alium locum, ubi non Jejunatur, ratione fraudis peccat graviter non Jejunando.

30 Et ratio intrinseca est, quia licet quantum est ex se quis possit uti Jure suo, & sic de loco, ubi Jejunatur, transire ad locum, ubi non Jejunatur; nemo tamen potest uti tali Jure in fraudem legis, quia Jus nostrum est subordinatum legi ex Apost. 13. *ad Romanos*, ibi: *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, non est enim potestas nisi a Deo &c. Itaque qui resistunt potestati, Dei ordinationi resistunt*, & de Jure tum Canonico, tum Civili, Fraus, & dolus alicui patrocinari non debent, *citat. Juribus*; Sic tenent Natalis Alexander *Theol. dogmatico moral. tom.* 2. *lib.* 4. *de Decal. cap.* 5. *art.* 7. *regul.* 8. Reiffenstuel *Theolog. moral. tract.* 2. *de legibus dist.* 3. *quæst.* 4. *num.* 41. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 3. *n.* 2905. Rodriq. *in Summa tom.* 2. *cap.* 219. *num.* 2. Silvius cum Pontas *tom.* 2. *verb. impedimentum Clandestinitatis cas.* 22. Sa, Fernandez, & alii plures contra Dianam *p.* 1. *tract.* 9. *resol.* 16. & *tractat.* 10. *resol.* 14. Bonacinam *disp.* 1. *de legibus quæst.* 1. *punct.* 6. *num.* 64. & alios plures, quos ibi refert ipse Bonacina, & Tamburin. *tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 5. §. 2. *n.* 12. volentes, talem non peccare, quia videtur uti jure suo.

31 Qui autem de loco, ubi Jejunatur, non in fraudem Jejunii, sed bona fide, V.G. negotiorum, aut peregrinationis causa, transit ad loca, seu per loca, ubi non Jejunatur, non tenetur jejunare, quia lex illa jejunii est affixa loco; Suarez 3. *p. q.* 24. *art.* 8. Aloza *verb. Lex*, Navarr. *in Manual. cap.* 28. *n.* 120. Felix Potestas *tom.* 1. *p.* 1. *n.* 163. & *part.* 3. *n.* 2907. Fagnan. *lib.* 3. *Decretal. in cap. Consilium* 2. *de observat. jejunior. n.* 33. & 36. & alii passim. Sic qui non in fraudem Jejunii, sed negotiorum causa, aut alio rationabili motivo de loco proprii domicilii, ubi ob discrepantiam novi, & veteris Kalendarii nondum est incepta Quadragesima, pergit ad locum, ubi per hebdomadam est Quadragesima jam incepta, & observatum Jejunium, non tenetur illo anno Jejunare illic per adhuc alios octo dies Paschæ ad complendam integram Quadragesimam, sed potest licite se accommodare moribus eorum, apud quos est; *arg. cap. Illa* 11. *dist.* 12. ubi Glossa in verb. *Societatem* refert illud vulgatum (a):

Si fueris Romæ, Romano vivito more.
Et si sis alibi, vivito sicut ibi.

Sic cum multis aliis Delbene *de Immunit. Eccles. cap.* 12. *d.* 2. *sect.* 4. Lessius *lib.* 4. *de Justit. & jur. cap.* 2. *n.* 59. Bonacina *disp.* 1. *de legibus quæst.* 1. *punct.* 6. *num.* 64. Reiffenstuel *Theolog. moral. tract.* 2. *de legibus dist.* 3. *quæst.* 4. *num.* 40. Fagnan. *loc. cit.* & alii passim. E 32
contra vero si talis in loco sui domicilii complesset Quadragesimam, non teneretur postea alibi observare illos
octo dies, quia præceptum illud jam implevit, & Eccle- 33
sia tantum obligat ad unam Quadragesimam; Delbene *loc. cit.* & *sect.* 5. Sanchez *in Decalog. lib.* 1. *cap.* 12. *nu.* 22. Lessius *loc. cit. num.* 52. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 42. & alii passim; dummodo tamen caveat, ne alii scandalizentur, juxta illud Apostoli 1. *ad Corinth. cap.* 7. *Si scandalizavero Fratrem meum, non manducabo carnes in æternum*. Quid autem dicendum sit de Peregrinis, & Advenis circa Jejunium, Vide verb. *Lex a num.* 2. *ad* 39.

Ratione pietatis excusantur a Jejunio omnes illi, qui 34
operibus præstantioribus, ac majoris momenti incumbunt, quæ una cum Jejunio absque gravi incommodo perficere nequeunt; *Communis*. Et ratio est, quia Jejunium præcipitur ut promotivum ad bonum, & non ut impeditivum majoris boni, unde si alia pietatis exercitia præstantiora Jejunio pro tempore, & loco, aliquibus personis occurrant, & ipsa obire nequeant cum jejunio sine suo gravi incommodo, tunc a Jejunio excusantur. Hinc excusantur Concionatores Quadragesimales, si quotidie, aut fere quotidie concionem habeant cum magno labore, & studio; Minime vero Concionatores illi, qui ob Conciones alibi repetitas, vel ob memoriæ facilitatem non indigent longo studio, & labore, cum in ipsis cesset causa exemptionis, nempe labor notabilis. Sic excusantur a Jejunio Lectores, & Ludimagistri, quorum labor est notabilis, aut complexio debilior. Item Confessarii complexione debiliores, & suo muneri assiduiores. Item excusantur Cantores illi, qui ex officio canendi vivunt, & Jejunando redderentur inhabiles. Sic de primo ad ultimum excusantur omnes exercentes opera misericordiæ, tum corporali, tum spiritualis, quando ea exercere nequeant absque notabili, & gravi suo incommodo. Secus autem, si opera illa possint de facili exercere sine tali gravi incommodo. In dubio autem, an incommodum sit grave, vel leve, ad tollendos omnes scrupulos tutius est recurrere ad legitimum Superiorem pro dispensatione. Qui legitimus Superior in universa Ecclesia est Papa, in sua Diœcesi Episcopus, & in ejus absentia in sua Parochia Parochus, & in Religionibus Superior, nedum Generalis in tota Religione, Provincialis in sua Provincia: sed etiam Localis in suo Monasterio, seu Conventu.

* Filios, seu famulos non servare Jejunium Quadragesimæ quoad abstinentiam a carnibus eo quod paterfamilias dispensatur, nec potest sufficere sumptibus duplicis mensæ, id non sine maxima abusione admitteretur. Benedictus XIV. *Instit. Eccles.* 15. §. 25.

Ad-

(a) Vide Probabilistarum dialecticam. Dum homo ad locum veniat, in quo sit quadragesimæ cursus absolutus, non tenetur quadragesimale Jejunium continuare per dies, qui juxta proprium Kalendarium supersunt; sed potest se moribus eorum, apud quos degat, accommodare; contra vero, si in loco, ex quo discessit, Jejunium absolvit quadragesimale, non tenetur se conformare incolis loci in quem venerit, si secundum illorum Kalendarium adhuc per dies aliquot jejunandum sit. Quis non stupeat? Loci consuetudini accommodare se potest homo, dum libere vivendum sit; non debet vero se conformare moribus aliorum, dum de Jejunio agitur. Vide vero de re verbum Kalendarium; ubi ostenditur quando teneatur quis ad absolvendum quadragesimale Jejunium in iis etiam locis, ubi sit jam Pascha celebratum juxta diversum Kalendarium; quia viget præceptum de servando proprio ritu, & de celebrandis festis, servandisque Jejuniis juxta proprii Kalendarii præscriptum, ut facere debent Latini, qui inter Orientales versantur.

Additio ex Auctore.

35 Jejunium observantia Episcoporum vigilantiæ potissi-
mum a Concilio Tridentino commendata fuit; Ben. XIV.
tom. 1. Constitut. 130. incip. *Libentissime* §. 1. Jejunii die-
36 bus unica comestio servari debet ab iis etiam, quibus ob
peculiares causas permittitur esus carnium, ovorum, &
lacticiniorum; Idem Constitut. 19. incip. *Non ambigimus*
37 §. 4 & Constitut. 99. incip. *Si Fraternitas* §. 1. Amplia,
sive dispensatio fuerit personalis, sive generalis pro inte-
gra Civitate, aut Loco, sive Universitate; Idem Consti-
tution. 27. incip. *In Suprema*.
38 Jejunii diebus epulæ licitæ cum vetitis non sunt appo-
nendæ, non obstante dispensatione super qualitate cibo-
39 rum; Idem cit. Constitut. *Non ambigimus* §. 14. cit. Con-
stitut. *Si Fraternitas* §. 1. In vespertina refectiuncula car-
nes non sunt apponendæ; Idem cit. Constitut. *Si Frater-*
40 *nitas* §. 1. Horæ etiam Jejunantibus præscriptæ servari de-
bent; Idem *ibid*.
41 Quæstiones de Jejunio cum esu carnium jungendo, Pon-
42 tificis lege dirimuntur in cit. Constitut. *Libentissime* §. 3.
Aliæ quæstiones deinde exortæ solvuntur per organum
43 Pœnitentiariæ Apostolicæ; Idem *ibid*. §. 3. Aliæ vero
per Litteras in forma Brevis solutæ fuerunt; Idem *ibid*.
§. 6. Constitutiones de Jejunio editæ, quomodo in-
telligendæ, interrogatus Pontifex, ipse in Constitut. 55.
incip. *Cognovimus*, sic præcise respondit; *Respondemus
igitur postulatio tuo, Nos in iisdem Litteris definiendam
non suscepisse, an qui Ecclesiastica auctoritate ab jejunio ex-
cusarentur, non solum vetitis cibis uti sed jussæ pariter
vespertinæ abstinentiæ fines egredi queant. Præcipimus au-
tem Episcopis eorumque delegatis, ut nemini vescendi
carnibus, aliisque cibis vetitis veniam tribuant, nisi sub
gravi imperata simul unicæ comestionis norma. Ita uni-
versale istud præceptum pro tua spectatissima vigilantia Gre-
gi tuo indicendum jubeto.* Sic expresse respondit Archie-
piscopo Valentiæ die 12. Maji 1745. in citat. Constitut.
Cognovimus. Ubi, ut vides, quæstionem in abstracto de-
finire non intendit, sed præscribere Legem concedendæ
dispensationis.
44 Jejunii leges æque observandæ sunt tempore Quadrage-
45 simæ, ac ceteris Jejunii diebus per annum; Idem citat.
Constit. *Si Fraternitas* §. 1. Jejunii lege servandæ sunt,
non obstante dispensatione quoad qualitatem ciborum, in
46 vim Bullæ Cruciatæ; Idem Constitut. 88. incip. *Quoniam*
§. 6. Jejunii dispensatio per alia opera pia compensari de-
bet; Idem citat. Constitut. *Non ambigimus*; Vide supra,
ubi allata est dict. Constitutio una cum aliis.
47 Jejunii Ecclesiastici leges, necnon naturalis ante sum-
ptionem Eucharistiæ, sunt a Græcis servandæ; Idem Con-
48 stitut. 57. incip. *Etsi Pastoralis* §. 6. Jejunia, & vigilias
Ecclesiæ Latinæ observare non tenentur Italo-Græci ser-
49 vantes Jejunia Orientalis Ecclesiæ. Idem *ibid*. §. 9. Jeju-
nia Ecclesiæ Græcæ observari debent a Monachis Ruthe-
nis Ordinis S. Basilii; Idem Constit. 98. incip. *Inter plu-*
50 *res*, Jejunium in Sabbatis Quadragesimæ, excepto Sabba-
to Sancto, non percipitur Græcis, sed tantum abstinen-
51 tia a carnibus; Idem cit. Constitut. *Etsi Pastoralis*. §. 9.
Jejunium Sabbati in Jubilæis, vel alias indictum, in a-
52 lium diem transferri conceditur pro Græcis; Idem *ibid*.
Jejunium frangi a Sacerdote utente Sacris indumentis,
quibus alius eodem die usus fuerit, inepta est quorundam
de vulgo apud Græco-Melchitas opinio; Idem Const. 87.
incip. *Demandatam* §. 8.
53 Jejunii præceptum ante sumptionem Eucharistiæ non est
juris Divini, sed Ecclesiastici; Idem tom. 2. Constit. 3.
incip. *Declarasti Nobis*.
64 Ad confirmanda quæ diximus supra art. 1. num. 26.
affertur sequens Encyclica fel. recor. Summi Pontificis
Benedicti XIV.

„ Lettera Circolare della Santità di N. Signore Benedet-
„ to PP. XIV. agli Arcivescovi, e Vescovi dello Sta-
„ to temporale Pontificio sopra la Vigilia di S. Mat-
„ tia, che in quest'anno 1751. cadde, nell'ultimo Gior-
„ no del Carnevale.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabilis Frater, salutem, & Apostolicam Benedictionem.

SOtto il giorno primo di Gennajo del 1748. spedimmo una Lettera Circolare a tutti gli Arcivescovi, e Vescovi del nostro Stato temporale Pontificio, per porre il dovuto riparo a tre gravissimi inconvenienti, che pur troppo succedevano nel tempo del Carnevale, il primo era quello, che nell'ultima notte di Carnevale tanto s'inoltravano le veglie, i balli, e i giuochi, che s'attaccava il principio del giorno di Quaresima; e in tal maniera, che succedeva alle volte il vedere, che dal ballo, dal giuoco, e dalla veglia, partendo le persone, andavano a dirittura, benchè senza maschera al volto, con gli abiti però co' quali si erano mascherati, alla Chiesa per sentire

la Messa, e prendere le Ceneri portandosi dipoi a Casa e dormendo nel proprio Letto per lo meno tutta la mattina del primo dì di Quaresima. Il secondo inconveniente era, che in alcuni luoghi dello Stato temporale Pontificio permettevasi l'uso della maschera anche ne' giorni di Venerdì, e negli altri festivi di precetto. Il terzo inconveniente era, che anche nella mattina delle Feste in alcuni luoghi dello stesso Stato, ed anche ne' dopo pranzi nel tempo de' Vesperi, e della Dottrina Cristiana, permettevasi a' Saltimbanchi il fare il loro mestiere nelle Piazze, e pubbliche Contrade. Demmo i dovuti ripari a' predetti scandali nell'accennata Lettera, che è la 45. nel tomo 2. del nostro Bollario: e quanto in essa fu ordinato, viene anche oggi da Noi pienamente confermato, inculcando l'osservanza ai Cardinali Legati, ai Governatori dello Stato, ed a ciaschedun Vescovo nella sua Diocesi.

Questo però non è il solo motivo, per cui abbiamo creduto dover da Noi spedirsi la presente nostra Lettera Circolare. Se ne aggiunge un altro, che riguarda l'anno corrente, cioè il Carnevale di quest'anno 1751. nel di cui ultimo giorno cade la Vigilia col digiuno di S. Mattia Apostolo; ed acciò ciascuno de' Vescovi del nostro Stato resti pienamente informato, soggiungeremo quanto in appresso, informando di quanto è seguito in questo proposito.

Prima che incominciasse l'anno corrente 1751. da varie parti anche remote dell'Italia, ci sono arrivate Lettere di varj Vescovi, e Prelati, che considerando cadere in quest'anno la Vigilia di S. Mattia col digiuno nell'ultimo dì del Carnevale dopo averci esposto, che sarebbero stati inevitabili, ed anche pubblici, e forse ancora comuni gli scandali della violazione del digiuno, sapendosi pur troppo, non avere la baldanza Carnevalesca veruna ritegno, particolarmente nell'ultimo giorno, e nella notte dell'ultimo giorno del Carnevale; proponevano il seguente temperamento, di trasportare in quest'anno la Vigilia di S. Mattia, anticipandola, nel Sabbato precedente ultimo giorno della settimana di Sessagesima; appoggiando questo loro temperamento nell'opinione di alcuni Autori, che insegnano, potere il Vescovo colla sua ordinaria autorità nella sua Diocesi, concorrendovi una grave, e legittima causa, trasportare da un giorno all'altro i digiuni, ed anche le Feste di precetto, ed individualmente potere colla stessa sua autorità ordinaria, pel timore di Scandali, e della pubblica violazione del precetto del digiuno, cadendo la Vigilia di S. Mattia nell'ultimo dì del Carnevale, trasportarla al Sabbato precedente.

Non credemmo di dover trascurare la sopraddetta istanza o il darcene per non intesi lasciando all'acqua libero il corso senza mettervi riparo; essendo Noi, per la notizia, che abbiamo delle intemperanze Carnevalesche pienamente persuasi, che lasciando le cose come sono, non pensando a qualche temperamento il digiuno ingiunto nella Vigilia di S. Mattia, sarà negletto, e forse anche pubblicamente; e che volendosi gastigare i delinquenti, non caderà il gastigo; che sopra alcuni pochi miserabili, restando immuni le persone potenti, o perchè vi sarà modo di fare, che le loro mancanze non arrivino alle orecchie de' Superiori, o perchè anche giungendo i fatti alla loro notizia, non lascierà la prudenza della carne di suggerir loro, che non comple per simili cose prendere impegno, e guastare la buona corrispondenza, tanto necessaria pel buon governo, colle persone potenti del Secolo; e però rispondemmo come in appresso.

Primo, non essere timor panico, ma ben fondato, che cadendo in quest'anno il digiuno colla Vigilia di San Mattia nell'ultimo dì del Carnevale, sarà dispregiato, e negletto.

Secondo, non essere cosa nuova che, concorrendo una legittima causa, si trasportino la Vigilia, ed il digiuno a qualche altro giorno antecedente. Ciò si vede nella Vigilia della Festa di S. Giovanni Battista, qual Vigilia cadendo nel Giovedì del Corpus Domini, il digiuno si anticipa nel Mercoledì precedente, giusta la Costituzione *Cum evenire*, la 232. del Pontefice Urbano VIII., senza, che nel detto Mercoledì si faccia veruna menzione della Vigilia nell'Officio, o nella Messa, giusta il Decreto della Congregazione de' Riti, approvato dalla santa memoria di Clemente XI., ch'è il 9. del suo Bollario fra i Decreti della detta Congregazione. Ciò pure si vede nella Festa solenne di qualche santo principale Protettore della Città, e Diocesi; imperocchè se nel dì della Festa cade qualche digiuno, questo si trasporta al giorno precedente, come ben osserva il Cardinal Gaetano *nella sua Somma in verb. Jejunium*, *Quo ad tertium* §. *De rationabili*, e vanno proseguendo, coll'allegare altri concordanti, il Sanchez *lib. 5. Consilior. cap. 1. dub. 5. num.* 27., il Leandro *Oper. Mor. p. 3. tract. 5. disp. 10. quæst.* 39.

Non parlammo del caso, in cui cadendo quella Festa solenne Lunedì, ed avendo questa Festa Vigilia e digiuno, si trasporta il digiuno al Sabbato precedente, secondo il Testo della Decretale nel *cap. Ex parte*, *de observantia Jejuniorum*, sapendo Noi, che per altri superiori motivi, e per confondere l'Eresia de' Manichei, che inimici della vera Risurrezione di Cristo, in disprezzo d'essa digiunavano la Domenica, fu dalla Chiesa Cattolica proibito a' suoi seguaci il digiuno nella Domenica,

come ben'osserva il Silvio *in* 2. 2. *D. Thomæ quæst.* 147. *art.* 5. *quæst.* 8. ma considerando gli altri sopraddetti casi, riflettemmo in terzo luogo, che se si anticipava il digiuno per far solennizzare la Festa con una proporzionata allegrezza, esclusa la mestizia del digiuno; con molta maggior ragione potevasi anticipare il digiuno, per non esporlo al pericolo d'una scandalosa, pubblica, e quasi comune irriverenza; tanto più che entrando nelle viscere dell'affare, non dovrebbe apparire irragionevole il dire, che quasi corre la stessa ragione fra i predetti casi, ed il nostro, anticipando forse anch'in essi il digiuno, non meno per escludere la mestizia dalla solennità, che pel timore, che il detto digiuno non si osservi in un giorno di pubblica allegrezza.

Ai tre divisati punti succedendo il quarto, che consisteva nel vedere, se dovendosi anticipare il digiuno di S. Mattia nel Sabbato di Sessagesima, ciò possa farsi da' Vescovi nella loro Diocesi colla loro autorità Ordinaria, senza verun bisogno della nostra Pontificia; riflettemmo, esser due le opinioni degli Autori. Una dà tutto all'autorità Ordinaria del Vescovo nella sua Diocesi, purchè vi concorra una grave, e legittima causa, valutando per grave, e legittima causa, l'evidente pericolo della violazione del digiuno, che succederebbe pur troppo nell'ultimo dì del Carnevale, se in esso si dovesse digiunare. Quest'è il sentimento del Gobat *nella sua Teologia Sacramentale tract.* 5. *cas.* 2. *sect.* 2. *in appendice num.* 3. *& seq.* de la Croix nel *tom.* 1. *lib.* 3. *part.* 2. *numer.* 1273. il che ripete nel *tom.* 2. *al lib.* 6. *num.* 2083. ove soggiunge, che quantunque nel 1694. fosse decretato dalla Congregazione de' Riti, non doversi anticipare il digiuno nell'ultimo Sabbato del Carnevale, quando cade la Vigilia di S. Mattia nell'ultimo giorno del detto Carnevale (come può vedersi nel Decreto 92. inserito nel Bollario d'Innocenzo XII.) qual Decreto viene anche *per extensum* riferito dai Salmaticensi *nel corso Morale tom.* 5. *tract.* 23. *cap.* 2. *punct.* 1. *num.* 93. ciò però debba aver luogo, quando il Vescovo non crede espediente al bene dell'anime l'anticipare il digiuno, ma non mai quando ha giusti motivi per farlo anticipare.

L'altra poi contraria all'anticipazione del digiuno, sostiene, non poter il Vescovo nella sua Diocesi ordinarla, ancorchè la Vigilia di S. Mattia cada nell'ultimo giorno del Carnevale. Così con molta energia scrivono Teofilo Raynaudo *Heteroclit. spiritual. tom.* 15. *pag.* 273. *num.* 34. il Merati *ad Gavantum tom.* 2. *part.* 2. *sect.* 7. *cap.* 4. *sub num.* 23. §. *Si vigilia*, il Cavalerio *ad Decreta Congregation. Sacrorum Rituum part.* 2. *tom.* 1. *pag.* 134., *& seq.* il Diana *in Edit. Coord. tom.* 3. *tract.* 3. *quæst.* 88. *num.* 3. il Leandro *part.* 3. *tract.* 5. *disp.* 10. *quæst.* 42. il Monacello *in formul. Legal. part.* 2. *tom.* 16. *formul.* 4. *num.* 12. il Ferraris *nella Biblioteca Canonica tom.* 4. *in verb. Jejunium num.* 26.

Non può negarsi, che questa seconda opinione non sia la più comune, ed anche la più ragionevole, e meglio fondata; imperocchè, ciocchè siasi delle ragioni portate dai predetti Autori per confermare il loro assunto, alle quali non sarebbe molto difficile il rispondere adequatamente, se la Vigilia col digiuno per la Festa di S. Mattia fu con precetto ordinata da Innocenzo III. *nel Cap. Ex parte, de Observantia Jejuniorum*, ove sopì la controversia insorta, e mossa da taluni, che volevano non doversi far la Vigilia, nè digiunare in onore di S. Mattia, per la ragione, che quantunque fosse stato Apostolo, non era però stato chiamato a dirittura dalla voce di Cristo; se prima d'Innocenzo III. il Pontefice Alessandro III. interrogato da quelli, che anche in quel tempo osservavano la Vigilia col digiuno per la Festa di S. Mattia, come dovevano regolarsi nell'anno bisestile, rispose, dovere mai sempre la Vigilia celebrarsi nel giorno precedente alla Festa, eccettuato il caso, in cui cadesse nel giorno di Domenica; *Festum B. Mathiæ, juxta consuetudinem Ecclesiarum, Vigilia catenus præcedat, ut nec pro bissexto, nec quolibet alio modo, inter se, & solemnitatem, aliam diem admittat; in qua utique nisi Vigilia venerit in Dominica die Jejunium celebretur*, come si legge *nel cap. Quæsivit §. Festum, de verborum significatione*, Decretale dello stesso Pontefice riferita ancora nell'Appendice al Concilio terzo Lateranense *cap.* 22. *pag.* 1718. *tom.* 10. *de' Concilj* della Collezione Labbeana e altresì appresso il Martene *de antiquis Ecclesiæ ritibus tom.* 3. *lib.* 4. *cap.* 31. *num.* 23. Non vi vuol molto a comprendere, non poter l'autorità Ordinaria trasportare al Sabbato precedente la Vigilia di S. Mattia, ancorchè cada nell'ultimo giorno del Carnevale; non potendo l'autorità Ordinaria, o derogare, o dispensare nelle cose stabilite da' Romani Pontefici, e dal Diritto Canonico, come si è da Noi dimostrato *nel nostro Trattato de Synodo Diœcesana al lib.* 7. *cap.* 32.

Così abbiamo risposto ai Vescovi, e Prelati, che ci hanno richiesto, se potevano trasportare la Vigilia di S. Mattia al Sabbato precedente: senza però lasciare d'insinuare a Loro, che arrivando la nostra Autorità Pontificia a quel segno, a cui non arriva la di loro autorità Ordinaria, ben volentieri davamo loro la licenza di potere in quest'anno anticipare la Vigilia di S. Mattia col digiuno, facendola celebrare nel Sabbato di Sessagesima, e così staccandola per questa volta dal giorno immediato precedente alla Festa di S. Mattia, essendo pur troppo persuasi, che dovendosi fare nell'ultimo giorno del Carnevale, sarebbe quasi inevitabile la trasgressione del precetto Ecclesiastico, ed essendo anche convinti dell'obbligo, che abbiamo di dare tutto l'ajuto e la mano a' nostri Fratelli acciò tengano lontane dalle loro Diocesi le offese di Dio. E' noto a ciascheduno, che sino da' tempi Apostolici nelle Chiese si facevano quegli onesti Conviti, chiamati Agape, così ben descritti da Tertulliano *nel suo Apologetico al cap.* 39. E' noto altresì, che segregavansi dalla comunione de' Fedeli quelli, che si astenevano dal frequentarli, pel qual motivo fu anche detestata la condotta degli Eretici Eustaziani nel Sinodo Gangrense *al Can.* 11. Ed è noto finalmente, che per li disordini che s'incominciarono a scorgere nelle Agape, furono le stesse proibite dal Concilio Laodiceno *al Can.* 28., e dal Concilio terzo Cartaginese *al Can.* 30. Chiunque rifletterà colla dovuta attenzione alla sopraddetta condotta dell'Ecclesiastica Disciplina, che pe' disordini seguiti non ha avuta difficoltà di levare per sempre un'antica Apostolica usanza, non dovrà punto maravigliarsi, se in vista d'irreparabili disordini, non per sempre, ma per una volta sola, si varia il giorno del digiuno, restando però l'obbligo di doverlo adempiere nel giorno surrogato. Ci saremmo potuti prevalere di molti e molti altri esempj di deroghe ancora più forti ai precetti Ecclesiastici, che s'incontrano negli Annali della Chiesa; ma abbiamo prescelto quello delle Agape, come più prossimo, ed adequato al caso nostro, giacchè in quello, ed in questo si tratta del vizio della gola.

Rispondendo ai sopraddetti Vescovi, e Prelati, abbiamo di più incaricato l'esortare gli Ecclesiastici Secolari, e Regolari a non prevalersi dell'anticipazione del digiuno, ma a digiunare nella vera Vigilia di S. Mattia, che è lo stesso che dire nell'ultimo dì del Carnevale; non dovendosi credere di loro, che siano immersi ne' disordini Carnevaleschi, come per lo più sono i Secolari.

Ecco quanto abbiamo risposto a chi è ricorso a Noi, per sapere come doveva regolarsi quest'anno nell'ultimo giorno di Carnevale, in cui cade la Vigilia di S. Mattia. Ora con questa nostra notifichiamo il tutto agli Arcivescovi, e Vescovi del nostro Stato, acciò taluno di loro temendo nella sua Diocesi, o Città la trasgressione del precetto del digiuno nell'ultimo dì del Carnevale, possa prevalersi del rimedio additato, nel modo, e forma di sopra espressi, dandogli in ciò un'ampla licenza; e quando di ciò non tema, lasci l'affare nel suo corso naturale. E mentre ci raccomandiamo alle vostre Orazioni, Venerabile Fratello, diamo a Voi, ed al Gregge alla vostra Cura commesso l'Apostolica Benedizione.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem die 30. Januarii 1751. Pontificatus Nostri Anno Undecimo.

APPENDIX

Seu novus de Jejunio

ARTICULUS.

IN hoc Articulo paucis expediemus Ecclesiastici Jejunii historiam, & Catholica dogmata. Ac primum varia Ecclesiæ Jejunia juxta veterem, ac recentem disciplinam; deinde præsentem Occidentalis, & Orientalis Ecclesiæ disciplinam exponemus: de dogmate denique disputabimus.

Jam igitur primum omnium satis constat, quadragesimale Jejunium, utpote ex ipsa Apostolorum Traditione descendens: quidquid inepte, & imperite prorsus effutiant Calviniani Hæretici illud inter superstitiosa hominum inventa adnumerantes, longe antiquissimum esse. Ut enim D. Augustinus habet libro adversus Donatistas quarto, capite 24. *Quod universa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, nonnisi auctoritate Apostolica traditum rectissime creditur*. Jam vero quadragesimalis institutio Jejunii, neque ex divinis Scripturis, neque ex cujuspiam Concilii Decreto ostendi potest. Et Catholici quidem vel ipsis primis Ecclesiæ sæculis hæc eadem Apostolica Traditione instructi Jejunium quadragesimale semel in anno servabant; Hæretici autem Montanistæ, tribus quadragesimis quotannis corpora sua macerabant, ut auctor est D. Hieronymus in Epistola ad Marcellam scribens: *Nos unam quadragesimam secundum traditionem Apostolorum, toto anno tempore nobis congruo Jejunamus. Illi* (nempe Montanistæ) *tres in anno faciunt quadragesimas, quasi tres passi sint Salvatores*. Atque Jejunium istiusmodi ad dies quadraginta, vel prope quadraginta, scilicet triginta sex, minime vero vel ad horas quadraginta, vel ad unum tantum, aut tres dies extendere consuevisse primi temporis Christiano ex luculentissimis SS. Patrum testimoniis satis constat,

quæ

quæ hic brevitatis gratia missa facimus. Initium vero talis Jejunii non eodem semper tempore cœptum est. 4 Nam primum feria secunda consequente Dominicam, quæ Quinquagesimæ dicitur, Jejunium quadragesimale incepisse Patres complures testantur, desiisse vero Sabbato præcedenti Majorem hebdomadam: nam hæc, propterea quod severiori Jejunio, quod ab antiquis Scriptoribus Antipaschale appellari consuevit, transigebatur, intra dies quadraginta computari haud solebat. Cœpit deinde initium Jejunium hoc a feria secunda post Dominicam, quæ prima dicitur Quadragesimæ, atque ad usque Pascha extendi consuevit; & ex præcedenti hæbdomada, scilicet Quinquagesimæ, additi sunt dies quatuor ad subsequentes, tametsi hujus sit incertum additionis tempus; sed antiquam tamen esse Ecclesiastici Scriptores produnt quamplurimi.

5 Post quadragesimale sequitur quatuor temporum Jejunium, quod sane perinde ac illud antiquum in Ecclesia esse multis demonstrari posset, si opus foret. Nam S. Leo Pontifex sermone VII. Jejunia hæc ab universa Ecclesia suo tempore servata commemorat, atque Apostolicæ Traditioni accepta refert. Sed circa tempus ea servandi, ac numerum præterea Jejuniorum ejusmodi aliqua fuit in Ecclesia varietas. Primum siquidem, trium duntaxat temporum servabatur Jejunium, quartum deinde, ut observatum est a Clarissimo Bellarmino, decreto Callisti Romani Pontificis additum fuit. Quantum vero ad tempus spectat, primum Jejunium, quod erat vernum, sub initium Mensis Martii servabatur, secundum celebrabatur hebdomada secunda Mensis Junii, tertium hebdomada tertia Septembris, quartum vero hebdomada quarta Decembris. Communiorem tamen hæc servandi Jejunia morem hunc fuisse scribunt S. Leo & Gelasius Primus Pontifices, videlicet ut primum in prima quadragesimæ hebdomada, secundum in hebdomada Pentecostes, tertium in hebdomada tertia Septembris, quartum denique in tertia Decembris hebdomada celebraretur; qui certe mos etiamnum in Romana Ecclesia servatur.

6 Tertio in loco statui debet, ab antiquissimo tempore in Ecclesia receptum quartæ & sextæ feriæ Jejunium. Commendatum namque, ac præceptum legimus hoc Jejunium in Apostolicis Canonibus, Canone 69., ubi hæc leguntur: *Si quis Episcopus, vel Presbyter, vel Diaconus, vel Lector, vel Cantor Sanctam Paschæ Quadragesimam non jejunat, vel quartam diem, vel parasceven, deponatur.* Atque Origenes homilia 10. in Leviticum: *Habemus* (inquit) *quartam, & sextam septimanæ dies, quibus solemniter jejunamus*. Illud est autem observandum, Jejunium, de quo hic loquimur, non fuisse tamquam ad præceptum, sed ad consilium tantum spectans in Ecclesia receptum. Superflua quippe fuissent quatuor temporum Jejunia, si per totum annum in prædictis feriis vi præcepti Jejunare fideles debuissent.

7 Obtinuit olim in Ecclesia Jejunium etiam Sabbati in memoriam sepulturæ Christi, ex Apostolo Petro, ut nonnulli existimant, derivatum. Multi tamen variis temporibus prodiere Conciliorum Canones illud Jejunium vetantes, excepto Sabbato majoris hebdomadæ; idque ea de causa fuit vetitum, ne Fideles cum Manichæis sentire viderentur, qui Sabbato jejunandum esse putabant ad ostendendum odium erga malum Deum, quem Mundi hujus, ac colendi Sabbati auctorem comminiscebantur. Ex his Canonibus occasionem sumpserunt Græci Jejunium Sabbati improbandi, quia dum in Oriente præsertim Hæretici Manichæi Jejunio Sabbati abutebantur, congruum omnino erat eos morem illorum declinare. Cum autem Ecclesia Latina hanc non habuerit occasionem, propterea Sabbati Jejunium non improbavit, immo commendavit, ac retinuit.

8 Quartum Jejunium erat, quod dicebatur Adventus, cujus mentionem faciunt Scriptores doctrina & vetustate percelebres, ut Perpetuus Turonensis Episcopus, Concilium item Turonense, ac Matisconense sæculo sexto celebrata. A Monachis primum, tum a Laicis ex devotionis fervore singulis diebus a festo S. Martini ad Natalem usque diem Domini hoc Jejunium servari cœptum est. Atque ejusdem observantia Jejunii tametsi non eadem semper ubique fuerit, cum non ex aliquo universali præcepto penderet; penes Monachos tamen, aliosque Sacrorum Ordinum Regulares nunquam intercisa fuit, licet alii a festo S. Martini, alii a festo omnium Sanctorum, ut Minoritæ, a festo S. Catharinæ alii, aliique denique a Dominica propinquiore festo S. Andreæ Apostoli, quæ prima Adventus Dominica appellatur ab Ecclesia, prædicti Jejunii sumpserint exordium.

9 Celebres ac frequentes erant primis Ecclesiæ sæculis Stationes, & cum stationibus conjuncta Jejunia. Statio autem, auctore Eminentissimo Cardinali Cozza in libro *de Jejunio*, *part. 2. artic. 19.*, aliud non erat, quam *Fidelium cultus seu officium, quo certis diebus ad Martyrum convenientes sepulcra, ibique a solis ortu stantes, orationibus, Sacrarum Scripturarum lectionibus, jejunio usque ad horam Nonam vacabant*. Verum temporis decursu hanc stationum disciplinam collapsam restauravit, licet sub diversa forma ab antiqua, S. Gregorius Magnus. Diebus deinde Dominici Adventus, & quadragesimæ Stationes consignatæ cum fuerint, a Jejunio separatæ remanserunt. Quamobrem in hoc maxime nostrorum temporum Stationes ab antiquis differunt, quod illæ Jejunium habuerint conjunctum, nostræ non item. Nec mirum id videri debet, cum non ex præcepto constanti quopiam, sed ex varia pendeat pro temporum opportunitate Ecclesiæ disciplina.

Stationibus simillimæ erant Vigiliæ, quæ tum ab exemplo Christi, de quo scripsit Lucas *cap. 6. Erat pernoctans in oratione Dei*, tum Apostolorum, ut ex Actorum *c. 16.* liquet, originem trahunt suam; nisi quod vigiliæ nocturnæ erant, Stationes vero diurnæ. Vigilias hujusmodi agebant Fideles vigilantes, orantes, ac jejunantes ad Martyrum sepulcra nocte præcedente solemnitatem aliquam. Diu hæc vigiliarum disciplina in Ecclesia obtinuit; nam ex Concilio Oxonensi anno 1212. celebrato apparet apertissime, eam sub id tempus in Anglia viguisse; quinetiam perseverasse adhuc sextodecimo sæculo in Provincia Forojuliensi ex Aquilejensi Concilio sub Clemente octavo celebrato anno 1596. satis clare colligitur. Sed viris duntaxat, non mulieribus licitum erat vigilias agere. Siquidem jam inde a quarti sæculi initio fœminis vetitum fuit vigilare in locis, in quibus & viri vigilabant; sed in privatis oratoriis domi ipsæ agebant vigilias. Sublatis tandem omnino vigiliis, earum loco remanserunt jejunia, quæ nunc etiam temporis ex Ecclesiæ præscripto servantur. 10

Inter alia præterea Jejunia, quæ intra annum primi celebrabant Christiani, est memorabile illud, quod observabant Kalendis Januarii. Nam ille dies Gentilibus solemnis maxime erat; in eo & convivia, & victimas multiplicabant, festumque erat eodem die Jano, Æsculapio, & Jovi sacrum. Patres igitur, ut omnem superstitionis speciem ab animis fidelium amoverent, illum ipsum diem consecrarunt jejunio. Atque a Patribus passim ejus diei jejunium commendatum legitur, maxime vero ab Ambrosio. 11

Tandem circa Rogationum Jejunium, cum consilii illud, non præcepti fuerit, varia fuit, estque etiamnum Ecclesiæ disciplina. Rogationes, hoc est publicas preces ad Dei misericordiam in ærumnis implorandam, nonnulli Mamerco, seu Mamerto Viennensi Episcopo referunt auctori, alii antiquiores illo existimant, sed ab eo putant restauratum earum usum. Ecclesiæ quædam eas celebrant modo cum triduano jejunio, aliæ cum solo jejunio feriæ quartæ: atque unusquisque Ecclesiæ suæ consuetudinem, ac morem tuto servare potest. 12

Hæc, quæ paucis complexi sumus, antiquam Jejuniorum disciplinam in Ecclesia receptam spectant; sequitur ergo ut quæ præsens, seu recens sit tum Occidentalis, tum Orientalis Ecclesiæ disciplina circa jejunia, nunc indicemus. Et quidem quod ad Ecclesiam Occidentalem attinet, neminem latet, præter quadragesimale Jejunium, quatuor temporum, ac vigiliarum, quas aliquibus solemnitatibus, festisque Sanctorum præmittendas esse Ecclesia decrevit, Jejunium aliud nullum habere fideles sub præcepto. Diebus Veneris & Sabbati abstinentia a carnibus, sed non jejunium præcipitur. At longe diversus est apud Græcos & Orientales in celebrandis Jejuniis mos, & disciplina, ut demonstratum est a multis præclarissimis Viris, qui scriptis suis Græcorum ritus sunt persequuti. Etenim non omnes eadem habent Jejunia, neque eodem modo illa servant. Mengrelienses, Græcum & ipsi in sacris peragendis ritum sequentes, licet proprio utantur idiomate, quatuor habent Quadragesimas. Prima ante Pascha, & a quinquagesima incipit; secunda post Pentecosten; tertia initium sumit a Kalendis Augusti usque ad festum Assumptionis B. Virginis; quarta Adventus Domini, quæ quadraginta complectitur dies. Abstinent a carnibus, nonnisi post solis occasum cœnant, in majori hebdomada vinum haud gustant, ultimisque tribus diebus ejusdem ab omni prorsus cibo abstinent. Apud Syros autem Jacobitas, præter feriam quartam & sextam, quinque sunt celeberrima Jejunia. Primum Quadragesimæ, alterum Apostolorum, tertium Migrationis, seu Assumptionis B. Virginis, quartum Nativitatis, quintum Niniviticum. Jejunium Quadragesimæ octo supra quadraginta diebus absolvitur; Apostolorum vero a feria secunda post Pentecosten usque ad diem vigesimam nonam Junii producitur. Et Migrationis Jejunium a Kalendis Augusti usque ad diem decimamquintam; Nativitatis vero alii a Kalendis Decembris auspicantur, nonnulli a die decima Decembris per duas Hebdomadas observant. Denique Ninivitarum Jejunium a feria secunda, quæ tribus hebdomadibus præcedit Jejunium quadragesimale, usque ad feriæ quintæ Matutinum observant aliqui, nonnulli autem usque ad Matutinum Sabbati. Syri Nestoriani præter quinque recensita Jejunia, & ferias quartam & sextam, in quibus haud multum dissident a cæteris Orientalibus (est enim sola varietas quantum ad numerum Jejunii, ejusque initium) duo habent particularia Jejunia, nempe Jejunium Eliæ, seu Crucis per hebdomadas septem, a Dominica prima Eliæ, quæ quartam Æstatis sequitur, usque ad feriam sextam quartæ hebdomadæ Crucis, seu septimæ Eliæ; ac Jejunium virginum tribus post festum Epiphaniæ diebus. Je- 13 14

junium

junium virginum tribus post festum Epiphaniæ diebus. Jejunium Niniviticum sic est appellatum, quia dum Populi peste, aliisve calamitatibus affligerentur, Episcopi indictis supplicationibus, ac Jejunio, Ninivitarum usi sunt exemplo ad Dei opem implorandam. Jejunium autem Virginum ita est appellatum, quod originem habuerit ex supplicationibus ea occasione indictis, in qua Rex Arabum, sive, ut alii volunt, Persarum imperaverat, ut sibi ex urbe Hirta quadraginta Virgines adducerentur. Tunc enim ob beneficia illis supplicationibus accepta statuerunt, ut quolibet anno Jejunium illud observaretur. Conveniunt cum Syris Jacobitis circa Jejunii disciplinam Cophti, & Æthyopes. Armeni autem non ubique eadem Jejunia servant. Qui Constantinopoli commorantur Armeni sive Catholici, sive hæretici a feria secunda Quinquagesimæ Jejunii quadragesimalis sumunt exordium. Hæretici ante Nativitatis festum, quod die octava Januarii celebrant, septem diebus Jejunant, atque in vigilia Jejunium ad vesperam usque protrahunt, tum sacrum faciunt, ac deinde cœnant, & in ea utuntur lacticiniis & ovis. At Catholici in vigilia duntaxat Nativitatis, cujus festum diverso ab Hæreticis die celebrant, Jejunare solent, atque a piscibus etiam abstinent. Ante Epiphaniam septem diebus Jejunant omnes tum Catholici, tum Hæretici. Festum Assumptionis B. Virginis semper die Dominico celebrant, & die Lunæ ad Sabbatum usque, quo die lacticiniis utuntur, solent Jejunare; eademque ratione Jejunia servant, quæ præcedunt festum Transfigurationis, & Exaltationis Sanctæ Crucis. A feria secunda post Pentecosten ad feriam usque sextam Jejunium colunt, quod vocant Sancti Eliæ, atque ejusdem rationis sunt alia Jejunia, scilicet Sancti Gregorii illuminatoris, Sancti Jacobi Episcopi, Sancti Sergii Martyris, & Sancti Gregorii, quem Thaumaturgum appellant, in quibus a feria secunda usque ad sextam Jejunant. Hæc sunt, quæ Orientalis Ecclesiæ circa Jejunia præsentem disciplinam spectant, de qua satis hactenus diximus.

15 His breviter ac dilucide, quantum satis esse potest ad Orientalium circa Jejunium disciplinam dignoscendam, indicatis, restat ut pauca de Jejunii dogmate edisseramus. Ac principio quidem animadvertimus, Calvinianos, Lutheranos, aliosque recentes Novatores Jejunia omnia e medio sustulisse, ut perspicue apparet ex iis, quæ libro Institutionum quarto capite 12. scribit Calvinus, ubi quadragesimale Jejunium superstitiosam appellat observationem. Ac tametsi fateri non dubitent, Jejunium præceptum in veteri lege fuisse, cum id expressum legatur apud Joelem, Jonam, atque alibi in veteris Testamenti libris; negant tamen audacter eidem Jejunio obnoxios esse Christianos, propterea quod a legis vinculo soluti sint, Ecclesiamque Jejunia sub præcepto indicere posse. Sed illorum error facile convelli potest. Annon enim apud Matthæum 6. dicitur: *Tu autem cum Jejunas, unge caput tuum &c.* Nec officit, quod Jejunii præceptum ad legem veterem pertineret; satis etenim constat, ceremonialia tantum præcepta, non autem moralia, cujusmodi procul dubio est præceptum Jejunii, illucescente Evangelio abrogata fuisse. Id quod mirifice ex Augustini doctrina in epistola ad Casulanum, quæ est 36., confirmari potest; Sic enim eo loci habet S. Pater: *Ego in Evangelicis & Apostolicis litteris, totoque Instrumento, quod appellatur Testamentum Novum, animo id revolvens, video præceptum esse Jejunium. Quibus autem diebus non oporteat Jejunare, & quibus oporteat, præcepto Domini, vel Apostolorum non invenio definitum:* Audiant Augustinum Novatores ajentem, in sacris novi fœderis litteris Jejunium esse præceptum, determinationem vero illorum dierum, in quibus Jejunium colendum sit, Ecclesiæ potestati, ac libertati esse relictam. Quod vero possit Ecclesia suis legibus Jejunia præcipere fidelibus, & stabilire certa Jejunii tempora, vel ex ipso Synagogæ exemplo demonstratur, quæ Judæis imponebat, ut apud Jeremiam, Estherem, ac Zachariam legere est. Quod si ea potestate pollebat Judæorum Synagoga, quid est, quod eamdem Ecclesiæ Christi denegandam esse putent Novatores? An dicturi sunt minori gaudere Ecclesiam potestate, quam Synagoga habuerit? At ridiculum id est. Deinde Ecclesiæ Prælati non minus ac Principes sæculares potestate gaudent leges condendi ad fidelium spirituale bonum promovendum. Nemo autem dubitare potest, Jejunium valde opportunum, atque optimum esse ad spiritualem finem consequendum remedium, ex quo Angelicus Doctor 2. 2. quæst. 147. deducit, Jejunium sub præcepto quoque naturali cadere. Potest igitur Ecclesia prædictum remedium fidelibus præcipere, sicut sæculares Principes exercitium illorum actuum, qui alioquin liberi essent, præcipiunt subditis qui vergunt in eorumdem subditorum bonum. Extra dubium est ergo, & in sacris litteris novi fœderis præceptum esse Jejunium, illudque fidelibus præcipere posse Ecclesiam. Quæ contra hujusmodi doctrinam objicere solent Hæretici, adeo levia, inepta, ac futilia sunt, ut vix digna sint lucubratione aniculatum; in iis propterea exsufflandis tempus terere nolumus.

JESU SOCIETAS.

Additio ex Auctore.

Societas Jesu merito laudatur a Benedicto XIV. tom. 2. 1
Constitut. 49. incip. *Constantem*. Societati Jesu unus 2
locus inter Consultores Congregationis Sacrorum Rituum 3
perpetuo assignatur; Idem *ibid.* Societatis Jesu Colle-
gium in Civitate S. Dominici in Insula Hispaniola in
publicam studiorum Universitatem erigitur; Idem Con-
stitut. 37. incipient. *In Supereminenti*. Ejusque Colle- 4
gii Rectori tribuitur facultas conferendi gradus, Cumu-
lativa tamen cum Priore P. P. Prædicatorum; Idem
ibid.

In Societate Jesu Congregationes Generales ex Brevi 5
Innocentii X. singulis novenniis haberi jubentur; & Of-
ficia ultra triennium exerceri prohibentur; Idem Con-
stitut. 24. incip. *Devotam majori*. Societas Jesu variis 6
temporibus institit pro abrogatione hujusmodi Brevis;
Idem *ibid.* Illud tamen quoad triennalem Officiorum du- 7
rationem abrogatum fuit ab Alexandro VIII. Idem *ibid.* 8
Benedictus XIV. Innocentii Legem quoad novennalem
Congregationem abrogat; Idem *ibid.* Et quoad præfinitio- 9
nem termini triennalis Officiorum abrogationem jam fa-
ctam confirmat; Idem *ibid.*

In Societate Jesu vacatio Beneficiorum non inducitur 10
per emissionem votorum simplicium; Idem Constitut. 25. 11
incip. *Ex quo dilectus Filius*. Sed in ipsius Congrega-
tione Generali V. decretum fuit, illius Alumnos exple-
to probationis biennio, Beneficia Ecclesiastica dimittere
debere; Idem *ibid.*

Ex Societate Jesu Theologus Consultor Pœnitentiariæ 12
Apostolicæ assumi consuevit; Idem tom. 1. Constitut. 96.
incip. *In Apostolicæ* §. 15.

IGNORANTIA.

SUMMARIUM.

1 *Ignorantia in genere quid sit?*
2 *Ignorantia ut sic dividitur in positivam, privativam, & negativam, & quæ singulæ sint?*
3 *Ignorantia, & Nescientia differunt, & quomodo?*
4 *Ignorantia privativa dividitur in ignorantiam Juris, Facti, & Pœnæ, & quæ singulæ sint?*
5 *Ignorantia rursus dividitur in antecedentem, concomitantem, & subsequentem, & quæ singulæ sint?*
6 *Ignorantia dividitur ulterius in invincibilem, & vincibilem, & quæ utraque sit?*
7 *Ignorantia vincibilis subdividitur in affectatam, & non affectatam, & quæ utraque sit?*
8 *Ignorantia non affectata alia est crassa, & supina, & alia non crassa, nec supina, & quæ utraque sit?*
9 *Ignorantia invincibilis Juris Divini excusat a peccato.*
10 *Etiam ignorantia invincibilis Juris naturæ excusat operantem ab omni peccato.*
11 *Ignorantia invincibilis non solum Juris, sed etiam Facti excusat omnino a culpa.*
12 *Ignorantia invincibilis, non solum antecedens, sed etiam concomitans excusat a peccato.*
13 *Ignorantia vincibilis, sive antecedens, sive concomitans non excusat a peccato.*
14 *Ipsa vero ignorantia vincibilis, quamvis non excuset a culpa in toto, minuit tamen in parte.*
15 *Magis minuit culpam ignorantia non crassa, nec supina, quam crassa, & supina.*
16 *Ignorantia affectata, nedum non minuit culpam, sed potius eam auget.*
17 *Ignorantia invincibilis, tam Juris, quam Facti, sicuti excusat ab omni culpa, ita etiam excusat, & liberat ab omni pœna per Leges positivas decreta.*
18 *Etiam ignorantia Facti, aut ipsius Juris statuentis pœnam, vincibilis, & culpabilis quæcumque non crassa, vel supina excuset a pœna per Legem decreta.*
19 *Non excusat tamen a pœna per Legem decreta, ignorantia Juris, vel Facti crassa, vel supina.*
20 *Ignorantia, sive vincibilis, sive invincibilis solius pœnæ, & non Juris, vel Facti, non excusat ab ipsa pœna transgressores Legis eam statuentis, excepta pœna Censurarum.*
21 *Ignorantia censurarum excusat ab eis incurrendis.*
22 *Ignoranti non currit tempus.*
23 *Ignorans, & impeditus æquiparantur.*
24 *Et quidem dicitur impeditus impedimento Juris, & Facti.*
25 *Ideoque ignoranti tanquam impedito est subveniendum.*
26 *Immo respectu rei ignoratæ consideratur tanquam rei inanimata.*

27 *Nec præstat consensum.*
28 *Nec itidem censetur remittere jus suum.*

1 IGnorantia in genere, nomine, & re, nihil aliud est,
quam carentia notitiæ, seu cognitionis alicujus rei;
Communis. Ignorantia ut sic dividitur in Positivam, Pri-
2 vativam, & Negativam. Ignorantia positiva, seu *pravæ
dispositionis* est carentia notitiæ, seu cognitionis veritatis
veritatis cum positivo contrario errore. Talis ignorantia
datur in Judæis, Hæreticis, & Paganis, qui non solum
alicujus veritatis præsertim supernaturalis cognitionem
non habent, sed insuper erronee judicant rem aliter es-
se, ac revera est; Ipsi enim non solum V. G. ignorant
Christum esse Deum, sed insuper erronee judicant esse
purum hominem. Ignorantia privativa, seu *meræ pri-
vationis* est privatio, seu carentia scientiæ eorum, quæ
quis ex natura, & conditione sua aptus natus est scire,
ut si homo adultus, & rationis compos ignoret ea, quæ
secundum statum suum scire posset. Ignorantia negativa,
seu *puræ negationis* est carentia notitiæ in subjecto non
apto habere talem notitiam, vel ex natura sua, ut igno-
rantia Dei in lapide, vel ex statu suo, ut talis ignoran-
tia Dei in amente, & infante. Et talis ignorantia ex
S. Thoma 1. 2. *quæst.* 76. *art.* 2. non est appellanda pro-
3 prie ignorantia, sed *Nescientia*. Unde, ut vides, *Nescien-
tia*, & ignorantia licet quandoque promiscue una pro
alia accipiatur, tamen differunt; *C. Per quas pers. nobis
acquir. leg.* 2. *Cod. de rei uxor. action. leg.* 1. §. 1. Qui
enim nescit, experiendi potestatem non habet, teste Cajo
in leg. Annus, de calum. Ignorare autem est id nescire
quod sciri potest, vel etiam debet. Hinc nescire latius
patet, quam ignorare, quippe omnis qui ignorat, nescit,
sed non e contra; Calvin. *in Lexico Jurid. verb. Nescire*.
Qui *ibidem sub verb. Nescientia* subjungit „ Et dici po-
test, quod Nescientia differat ab ignorantia, quia igno-
rantia est eorum, quæ scire tenemur. Nescientia vero
eorum, quæ scire non tenemur, unde ignorantia in ma-
lam partem, nescientia vero in bonam partem; Gloss.
*leg. de statu, de testament. gloss. Rubr. de jur. & fact.
ignor.* „. Hæc ille.
4 Ignorantia privativa dividitur in ignorantiam Juris, in
ignorantiam Facti, & in ignorantiam Pœnæ. Ignorantia
Juris est, qua quis ignorat jus, seu legem, aut præce-
ptum, quod rem aliquam vetat, aut præcipit, ut quan-
do ignoratur lex, seu præceptum, quo prohibetur fur-
tum, aut quo præcipitur Jejunium. Ignorantia *Facti* est,
qua quis ignorat, non quidem legem, aut præceptum,
sed actionem in particulari esse contra legem, aut præ-
ceptum, ut si quis nesciat carnem esse, quam comedit
die Jejunii, vel non advertat, aut recordetur esse diem
Jejunii, nam nomine ignorantiæ comprehenduntur etiam
inadvertentia, inconsideratio, & oblivio. Ignorantia
Pœnæ est, qua quis ignorat pœnam latam in delinquen-
tes, ut si quis ignoret Excommunicationem latam in in-
jicientes manus violentas in Clericos, in Simoniacos, &
hujusmodi.
5 Ignorantia rursus dividitur in antecedentem, concomi-
tantem, & subsequentem. Ignorantia *antecedens* est, quæ
præcedit factum, & omnem voluntatis actum circa illud;
ac proinde nullo modo, nec directe, nec indirecte est
voluntaria, estque aliquo modo causa, cur fiat opus, in
quantum removet scientiam, quæ si adesset, opus non
fieret; talis ignorantia est in Venatore, qui existimans
occidere feram, interficit hominem, quem nullatenus
occidisset, si esse hominem scivisset. Ignorantia *concomi-
tans* est, quæ concomitanter se habet ad actum volun-
tatis, & nec movet ad operandum, nec removet ab ope-
ratione, sed ita afficit operantem, ut eodem modo ope-
raretur, si talis ignorantia abesset, unde actum volun-
tatis nec antecedit, nec sequitur, sed tantum concomi-
tanter se habet ad illum, ut cum Venator ille pro fera
inimicum suum, non de eo cogitans, interficit, quem
tamen occidisset, si novisset esse suum inimicum. Igno-
rantia *subsequens* est, quæ a voluntate directe, vel indi-
recte est volita, adeoque sequitur illam, ut ejus effectus,
estque simpliciter voluntaria, & culpabilis; Talis igno-
rantia directe seu indirecte volita reperitur in illis, qui,
vel expresse ignorare volunt, vel non curant, ut de-
bent, addiscere ea, quæ scire possunt, & tenentur.
6 Ignorantia dividitur ulterius in invincibilem, & incul-
pabilem, & in vincibilem, & culpabilem. Ignorantia *in-
vincibilis*, & *inculpabilis* est, quæ morali diligentia vin-
ci, vel tolli nequivit, utpote quia, vel nunquam venit
in mentem cogitare, vel dubitare de tali re, vel etiamsi
in mentem venisset, tamen morali, & ordinaria adhibita
diligentia, ignorantia illa vinci, seu tolli, & veritatis
cognitio acquiri non potuisset, & hæc simpliciter non est
voluntaria, nec directe, nec indirecte, ideo etiam *ante-
cedens*, quia omnem actum voluntatis antecedit. Igno-
rantia *vincibilis*, & *culpabilis* est, quæ morali adhibita
diligentia vinci, ac superari, & opposita scientia acquiri
potuisset, & debuisset, & hæc ignorantia semper est ali-
quo modo voluntaria directe, vel indirecte, ideoque e-
tiam dicta *subsequens*, quia actum aliquem voluntatis sub-
sequitur.
Ignorantia vincibilis, & culpabilis subdividitur in affe- 7
ctatam, & non affectatam, quæ inter se differunt, quod
illa directe voluntaria sit, & hæc indirecte, ut cum S.
Thoma 1. 2. *quæst.* 76. *art.* 3. observant passim Doctores.
Hinc ignorantia *affectata*, & *directe voluntaria* est, cum
quis data opera vult ignorare, & non inquirere verita-
tem, sive ob discendi tædium, ac pigritiam, sive ut le-
gis obligatione ignorata, vel excusationem aliquam me-
reatur a transgressione legis, vel liberius sine remorsu
conscientiæ peccare possit, de quo Regius Psaltes *Ps.* 35.
ait: *Noluit intelligere, ut bene ageret*, & Job. *cap.* 21.
legitur: *Qui dixerunt Deo, recede a nobis, & scientiam
viarum tuarum nolumus*, & S. Thomas *cit. quæst.* 76. *art.* 1.
in corpore dicit, quod *talis ignorantia videtur augere vo-
luntarium, ex intentione enim voluntatis ad peccandum
provenit, quod aliquis vult subire ignorantiæ damnum
propter libertatem peccandi*. Ignorantia *non affectata*, &
indirecte tantum voluntaria est, cum quis, non quidem
vult ipsam ignorantiam in se, sed solum non vult adhi-
bere sufficientem, ac debitam diligentiam inquirendi, ac
cognoscendi veritatem, ideoque eo ipso indirecte velle
ignorantiam convincitur. Et hæc ignorantia alia est *cras- 8
sa*, seu *supina*, ad quam superandam, veritatemque co-
gnoscendam nulla prorsus diligentia, vel cura adhibita
est, qualis plerumque esse solet ignorantia earum rerum,
quæ communiter ab ejusdem status vel conditionis ho-
minibus cognoscuntur, vel etiam cognosci debent. &
alia est *non crassa*, *nec supina*, ad quam tollendam ali-
qua quidem, sed tamen non sufficiens diligentia est ad-
hibita, seu ea est, quæ non tam facile superari, & tolli
potuit.
Ignorantia invincibilis juris divini excusat a peccato; 9
Communis, ac certa, & habetur expresse ex Joann. 15.
ibi: *Si non venissem, & locutus fuissem eis, peccatum
non haberent; nunc autem excusationem non habent de
peccato*. Unde Sanctus Pius V. *die* 1. *Octobris* 1567. Con-
stitut. incip. *Ex omnibus*, merito damnavit inter alias
propositiones Michaelis Baii sequentem 68. in ordine: *In-
fidelitas pure negativa in his, quibus Christus non est præ-
dicatus, peccatum est*, quam damnationem confirmarunt
Gregor. XIII. *die* 29. *Januarii* 1579. Constit. incip. *Pro-
visionis nostræ*; & Urban. VIII. *die* 6. *Martii* 1641. Con-
stitut. incip. *In eminenti*. Etiam ignorantia invincibilis 10
Juris naturæ excusat operantem ab omni peccato; *Com-
munis*. Unde Alexander VIII. *die* 7. *Decemb.* 1690. inter
alias merito damnavit sequentem propositionem 2. in or-
dine: *Tametsi detur ignorantia invincibilis Juris naturæ,
hæc in statu naturæ lapsæ operantem ex ipsa non excusat
a peccato formali*. (a)
Ignorantia invincibilis, non solum juris, sed etiam fa- 11
cti, excusat omnino a culpa; quia ubi non est volonta-
rium, uti in ignorante ignorantia invincibili, tam juris,
quam facti, ibi nulla est culpa; Ita Sanctus Augustinus
l. 3. *de liber. arbitr. cap.* 18. & *lib. de duabus animabus
cap.* 10. & 11. S. Thomas 1. 2. *quæst.* 76. *art.* 4. S. Bona-
ventura *in* 2. *sent. dist.* 2. *art.* 2. *quæst.* 3. & communis
aliorum. Ignorantia invincibilis non solum antecedens, 12
sed etiam concomitans excusat a peccato; Ita Suarez
lib. 1. *moral. cap.* 16. *num.* 13. Azor. *lib.* 1. *cap.* 14. *qu.* 4.
Layman *lib.* 1. *tract.* 2. *cap.* 4. *num.* 8. Card. *lib.* 2. *qu.* 19.
Reiffenstuel *Theolog. Moral. tract.* 1. *dist.* 1. *quæst.* 5. *nu-
mer.* 43. Sporer. *tom.* 1. *tract.* 1. *proœmial. cap.* 2. *sect.* 4.
num. 35. ubi testatur de communi contra Cajetanum,
Covarr. Sayrum, & alios; Et ratio est, quia ignorantia
invincibilis etiam concomitans tantum, & non causans
opus, vere, & invincibiliter reddit incognitum, & con-
sequenter involuntarium id, quod cum tali ignorantia
agitur, sed ubi non est voluntarium, ibi non est culpa,
ergo qui invincibiliter ignorat hominem esse, quem pro
fera occidit, quamvis nihilominus occidisset, si antece-
denter cognovisset esse suum inimicum, nullam incurrit
culpam; Deus enim non imputat homini peccata, quæ
faceret, si hoc, vel illud in mentem ei veniret, sed di-
vinæ

(a) Huic propositioni nectenda hæc altera propositio: Nullus hominum compos sui invincibili ignorantia Juris naturæ laborat. Id docet Apostolus illis verbis ad Rom. c. 2. v. 15. *Gentes, quæ legem* (scriptam) *non habent ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conscientia ipsorum, & inter se invicem cogitationibus accusantibus, aut etiam defendentibus*. Ex quibus verbis S. Augustinus l. 2. serm. Dom. in Monte c. 9. infert, nullam esse animam, *quæ tamen ratiocinari potest, in cujus conscientia non loquatur Deus*. Videsis P. Jo. Laur. Berti De Theolog. Discipl. lib. 21. cap. 10., & si libet, etiam Jo. Gotth. Heineccium Jur. Nat. & Gen. lib. 1. cap. 1.

vinæ gratiæ adscribendum est, quod in animo de facto
non incidat, ut ex S. Augustino recte docent Suarez
tom. 2. de relig. lib. 3. de juramento cap. 7. num. 6. Sanch.
lib 3. moral. cap. 5. Layman *loc. cit. num.* 8. Sporer *loc.*
cit. num. 35. Tum quia licet actus homicidii v. g. factus
cum ignorantia concomitante tantum habuerit adjunctum
affectum, vel propositum adhuc occidendi, etiamsi co-
gnovisset esse hominem suum inimicum, vel postea com-
perto revera fuisse hominem suum inimicum, sequatur
gaudium, complacentia, & approbatio, manent quidem
illa voluntaria, & peccata seorsim homicidii interni: &
ipse actus, ut homicidii externi, sicuti de facto est inco-
gnitus, ita est non voluntarius, & consequenter non
peccaminosus, quod optime tradidit Sotus *tract. de ra-
tione evadendi peccata lect.* 2. ibi: *Ignorantia concomitans,
nec accuset, nec excusat, cum nec voluntaria sit, nec in-
voluntaria. Itaque occisio inimici, dum putatur occidi fe-
ram, non fuit tunc peccatum, quia non est voluntaria,
erit tamen peccatum, quando opus placuerit.*

13 Ignorantia vincibilis, sive antecedens, sive concomi-
tans, non excusat a culpa; *cap. 1. de ordinat. ab Episcop.
qui renunciav. Episcopat. & cap. Apostolicæ de Cleric. ex-
com. ministr.* S. Thomas 1. 2. *quæst.* 76. *art.* 4. & alii com-
muniter. Quod enim fit ex ignorantia, vel cum igno-
rantia vincibili, est voluntarium, adeoque peccamino-
14 sum, Ipsa vero ignorantia vincibilis saltem non affecta-
ta, quamvis non excuset a culpa in toto, minuit tamen
in parte; *Communis*. Et ratio est, quia actus quanto mi-
nus est voluntarius, tanto minus est peccaminosus, actus
autem procedens ex ignorantia licet vincibili, etiam
crassa, vel supina, saltem non affectata, est minus vo-
luntarius, ut de se patet, quam actus procedens ex scien-
tia, adeoque licet talis ignorantia vincibilis non excuset
a culpa in toto, minuit tamen in parte, & quidem pro-
portionaliter, quanto minus est voluntaria ignorantia,
& culpabilis, eo minus erit peccaminosus actus ex ipsa
15 procedens. Hinc magis minuit culpam ignorantia non
crassa, nec supina, utpote minus voluntaria, ut patet
16 ex traditis *supra num.* 8. Notanter autem fuit dictum *sal-
tem non affectata*; quia ignorantia affectata, nedum non
minuit culpam, sed potius auget, quam minuat volun-
tarium: Ipsa enim adeo adhæret peccato, ut etiam pro
majori libertate sine ullo conscientiæ scrupulo peccandi,
horreat scientiam avocantem a peccato ut patet *ex Job.*
21. ubi consimiles impii affectati ignorantes *dixerunt Deo,
recede a nobis, & scientiam viarum tuarum nolumus*,
& alius apud Regium Psaltem *Psalm.* 35. *Noluit intelli-
gere, ut bene ageret*, & sic notavit S. Gregorius *lib.* 25.
moral, cap. 11. & docuit S. Thomas *cit. quæst.* 76. *art.* 1.
in corpore per precisa verba adducta *sub num.* 7. & te-
nent Corduba *lib. 2. quæst.* 10. Navarr. *in cap. Statendum
4. d. 2. de pænit.* Sanchez *lib. 1. moral. cap. 17. num.* 5.
Castro *lib. 2. de lege pænali cap.* 14. Layman *loc. cit. n.* 9.
& alii passim.

17 Ignorantia invincibilis tam Juris, quam Facti, sicuti
ex dictis *sub num.* 11. excusat ab omni culpa ita etiam
excusat, & liberat ab omni pœna per leges positivas
decreta; *Communis, ex cap. Nullus, & cap. Qui locus
1. quæst.* 4. Cum enim pœna decernatur propter culpam,
cessante culpa tamquam causa, cessare etiam debet pœna
tamquam effectus. Sic v. gr. qui percussit Clericum in-
vincibiliter ignorans eam percussionem esse ab Ecclesia
prohibitam sub pœna excommunicationis in *cap. Si quis
suadente Diabolo 29. caus. 17. quæst.* 4. aut nesciens, vel
non advertens illum esse Clericum, sine dubio non in-
currit pœnam excommunicationis, textu expresso *in cap.
Si vero 4. de sentent. excommunic. & cap. Ut animarum*
18 *periculis 2. de Constitutionib. in 6.* Etiam ignorantia fa-
cti, aut ipsius juris statuentis pœnam, vincibilis, &
culpabilis quæcumque non crassa, vel supina, excusat a
pœna per legem decreta: Ut si in allato exemplo du-
bitans, vel suspicans forte esse Clericum, absque suffi-
cienti inquisitione, & diligentia credat non esse, & per-
cutiat, non incurrit excommunicationem, & sic in si-
milibus; *Communis*, textu expresso *in cit. cap. Ex ani-
marum periculis, 2. de constitution. in 6.*, ibi: *Ut ani-
marum periculis obvietur, sententiis per statuta quorum-
cumque Ordinariorum prolatis ligari nolumus ignorantes,
dum tamen eorum ignorantia crassa non fuerit, aut supi-*
19 *na*. Ubi, ut vides, a pœna per legem decreta non excu-
sat ignorantia juris, vel facti, crassa, vel supina, ibi;
Dum tamen eorum ignorantia crassa non fuerit, aut supina;
Communis.

Ignorantia sive vincibilis, sive invincibilis solius pœnæ, 20
& non Juris, vel facti, non excusat ab ipsa pœna trans-
gressores legis eam statuentis (a), excepta pœna censu-
rarum. Qui enim non ignorat legem latam, seu factum
aliquod lege esse prohibitum, ignorat autem annexam pœ-
nam, si illam lege prævaricetur, non culpæ solum, sed
etiam pœnæ reus efficitur; Sic Covarruvias *in cap. Alma
mater p. 1. §. 10. num.* 9. Sotus *in 4. dist. 6. quæst.* 8. Azo-
rius *part. 1. lib. 1. cap. 15. quæst. 1. & 2.* Jul. Clarus *§. fin.
quæst. 83. vers. Secundus est casus*, Henricx *part. 2. tract. 3.
disp. 5. quæst. 3. num. 28. & 29.* Layman *lib. 1. tract. 4. cap.
20. num.* 6. Molina *tract. 5. disp. 71. num.* 9. Sanchez *lib. 9.
de Matrim. disp. 32. num.* 21. Reiffenstuel *lib. 5. decretal.
tit. 3. §. 13. num.* 321. Sporer *loco citato num.* 29. & alii pas-
sim contra paucos quosdam apud Tamburin. *lib. 1. in de-
calog. cap. 2. §. 10. num.* 12. Et ratio est, quia ignorantia so-
lius pœnæ non tollit causam pœnæ, idest culpam, ergo
nec effectum, seu ipsam pœnam. Tum quia universali
praxi omnium Tribunalium, tum Ecclesiasticorum, tum
Laicalium constat, Malefactores, & legum Transgresso-
res variis affici pœnis rotæ, patibuli, gladii, combustio-
nis, exilii, quamvis invincibiliter ignorent, delicta a se
committenda, & commissa pœnis hujusmodi subjacere. 21
Dicitur autem notanter *excepta pœna Censurarum*; quia ex
communi omnium sententia ignorantia Censurarum excu-
sat ab eis incurrendis quamvis ceteroquin contra legem
agendo gravissime quis peccet, *arg. cap. Si vero 4. de sent.
excomm., & cap. Ut animarum periculis 2. de Constitutio-
nibus in 6.* Ad incurrendum enim Censuras requiritur con-
tumacia, hæc autem non adest, ubi ignorantia Censura-
rum habetur, adeoque &c. Navarrus *in Manual. cap. 27.
num.* 274. Silvest. *verb. ignorantia num.* 14. Reiffenstuel
lib. 5. decret. tit. 3. num. 323., & tit. 39. num. 31. San-
chez *loc. cit. num.* 13. Sporer *loc. cit. num.* 39. Layman
lib. 1. tract. 4. part. 5. num. 7. & alii complures.

Ignoranti non currit tempus; Innocent. *in cap. Ne pro* 22
defectu num. 2. de election. Calder. *Consil.* 366. *Mandavit
alios 37. de testament. in fin.* Baldus *consil.* 92. *Quædam
in princip. lib.* 1. Fagnan. *lib. 3. decretal. in cap. Signifi-
catum est 11. de Regularibus num.* 18. Ignorans, & impe-
ditus æquiparantur; Rota *recent. part. 2. decis. 662. num.* 23
9. *in fine*. Et quidem dicitur impeditus impedimento Ju- 24
ris, & Facti; *Annot. ad Decis. 3. sub num. 17. part.* 3. 25
Rota recent. Ideoque ignoranti tamquam impedito est sub-
veniendum; *Ibidem num.* 18. Immo respectu rei ignora-
tæ consideratur tamquam res inanimata; *ibidem sub num.*
11. Nec præstat consensum; *Annot. ad decis. 10. num. 26.* 27
part. 3. Nec itidem censetur remittere jus suum, & se 28
renunciare, donare, & repudiare; *Annot. ad dec. 1. num.
50. & 51. p.* 8.

Novæ additiones ex aliena manu.

IGnorantia est *simplex negatio scientiæ*. At si quis forma- 1
vit de re perversam ideam, est potius error. Plerum- 2
que vero confundi solent. 3
Ignorantia vel est Juris, vel facti, & hæc vel facti alie- 4
ni vel facti proprii. 5
Notissima autem est Regula, ignorantiam Juris nocere; 6
L. 9. princip. ff. de Jur., & Fact. ignorant. Sed ne in erro- 7
res incidamus, distinguendum inter lucrum, & damnum; 8
In lucro ignorantia juris utique nocet, sed excipiendi
sunt Minores, *L. 11. C. eodem*, & Milites *L. 9. §. 1. ff. eo-
dem*. Damnum est, distinguente *Donello Comment. Jur. ci-* 9
vil. lib. 1. cap. vel rei amissæ, vel rei amittendæ, In damno
rei amissæ pariter ignorantia Juris nocet, sed excipi de- 10
bent non solum Minores, & Milites, verum, & Fœmi-
næ; *Leg. ultim. Cod. eodem*, tum Rustici; *Leg. in fin. de* 11
Jure Fisci, In damno vero rei amittendæ omnibus non
idest nulli nocet; *leg. 8. ff. eodem*. Exempla tradit *Donel-
lus* ubi supra.
Hæc obtinent secundum Jus Romanum. Ceterum du- 12
bitari hodie solet, an juris ignorantia noceat in casibus il- 13
lis, in quibus de Jure Romano nocebat. Duplex a Jure
Romano assignatur ratio, cur ignorantia juris nocere de- 14
beat. Prior, *quia jus* (ut ait Jurisconsultus in *Leg. 2. ff.
eodem*) *est finitum, & possit esse, & debeat*. Sed non
male respondet Schilter. *in Pr. Jur. Roman. Ex. 24. §. 34.*: 15
*Jus hodie minus est finitum, recepto præter patria jura
etiam*

(a) Ne putes Lector quamcumque ignorantiam excusare hominem a censura; nam si affectata sit ignorantia, quæ scientiæ æquivalet, a censura hominem non excusat, ut optime advertit Suarez *disp. 4. sect.* 10. Quamobrem graviores Theologi ut falsam, & laxam Salmanticensium opinionem rejiciunt, quæ immunem a censura efficit hominem, qui ignorantiam affectat, ut liberius, & impudentius peccet. Immo si generalia sint Canonum statuta, quæ ab omnibus sciri, & custodiri debeant, quo in casu invincibilis ignorantia censuræ legi universali annexæ præsumi non potest, non adeo facile censura immunes declarandi erunt ignorantiæ prætextu harum legum transgressores. Quis enim a censura eximeret illum, qui duellum committeret, sciens ab Ecclesia prohibitum esse, quia ignorat huic prohibitioni annexam esse censuram? Quia ergo difficile est dari ignorantiam vere invincibilem talis censuræ, idcirco ejusmodi ignorantia si esset in casu, petere absolutionem debere: , inquit Doctissimus Auctor Theologiæ Christianæ,

etiam *Romano*, & *Pontificio*, & *utroque in lingua pere-*
grina descripto, *variisque Interpretum opinionibus*, & *dif-*
16 *sensionibus diffuso* : Altera, quod consulendi sunt Peritio-
17 res; *leg.* 9. §. 3. *ff. eodem* : „ Sed certe (*ut respon-*
„ *det Stryk.*, in us. modern. Pandect. lib. 22. tit. 6. §. 1.)
„ in quibusdam negotiis hoc consilium quidem sequendum
„ esse credo, sed ut omnibus in casibus ex Jurisconsulti
„ consilio, & ore quis pendere possit, possibile est. Sci-
„ licet quæ negotia ita comparata sunt, ut omnes scire
„ possint multa solemnia in iis attendenda esse, ibidem
„ omnino adhibendos esse Jurisconsultos constat, nec ex-
„ cusare poterit ignorantia juris, veluti in Processibus pe-
„ ragendis, testamentis condendis, aliisque maximi mo-
„ menti negotiis expediendis, quia hic facillime Homi-
„ nes scire poterant, talia absque Peritorum consi-
„ lio peragi non posse. At in aliis causis, & casibus,
„ ubi probabiliter non adeo opera Jurisconsultorum u-
„ tendum judicamus, sane durum esset, si quis ho-
„ die indistincte ob ignorantiam juris, jure suo privandus
„ esset.
18 Patet hinc, prudentem Judicem perpensis peculiaribus
negotiis debere arbitrari, an hodie ignorantia juris noce-
re debeat, nec ne.
19 De Militibus nostri temporis quæri etiam solet, an da-
tum sit ipsis jus ignorare prout datum erat de jure Ro-
20 mano. Distinguit plures casus Trentacinq. *variar. Re-*
solut. libr. 2. *Resolutio* 1. *numer.* 49. & secundum eos
declarat, qua ratione Milites nostri hoc privilegia gau-
dere queant. Confer etiam *Stryk. loco citato* §. 4. ubi
de militia provinciali ait, „ Non æque omnia privile-
„ gia Militum applicari possunt, quia tantum in sub-
„ sidium constituitur Provinciæ defendendæ gratia, ut
„ intra Provinciam maneat, nec Milites in illam lecti
„ vacant ubique armis, sed agriculturam exercent. Quod
„ si tamen imminente necessitate acta militare compel-
„ lantur non deneganda ipsis erunt Militum Privilegia."
Hactenus de ignorantia juris.
21 Quod vero concernit ignorantiam facti, ea si sit *facti*
alieni excusat simulque præsumitur; *leg.* 3. §. 1. *Probat.*
modo non sit nimis crassa, & affectata; *L.* 23. §. 1. *leg.* 6.
leg. 9. §. 2. *ff. de Jur.*, & *Fact. ignorant.* vel alias
a lege reprobata ob publicam utilitatem. Consule *Do-*
nell. Comment. jur. Civil. libr. 1. qui exemplis rem illu-
strat.
22 Difficilius vero ignorantia *facti proprii* excusat, nisi ju-
sta & probabilis afferatur causa propter memoriæ hu-
manæ imbecillitatem. Adi *Hann. ad Vvesembec. lib.* 2.
tit. 26. *num.* 3.

ILLEGITIMUS.

Vid. verb. *Filius*.

IMAGINES.

SUMMARIUM.

1 *Imago quid sit?*

2 *Licitum est in nova lege Deum, & Sanctissimam Trinitatem depingere, & repræsentare in forma corporea, & visibili.*

3 *Hæc assertio, quamvis sine temeritate negari non possit propter universalem Ecclesiæ consuetudinem, tamen non est de fide.*

4 *Certissimum vero est non posse depingi Deum ad repræsentandam ejus veram naturam, formam, aut figuram.*

5 *Licitum est etiam depingi, vel sculpi Angelos in forma corporea visibili.*

6 *Catholica Fide tenendum est certe depingi Imagines Christi Domini Beatæ Virginis Mariæ & aliorum Sanctorum, tum memoriæ, tum venerationis causa.*

7 *Adducitur ad hoc textus Concilii Tridentini.*

8 *Imagines D. N. Jesu Christi, & Deiparæ V. Mariæ, ac Angelorum, Apostolorum, Evangelistarum, aliorumque Sanctorum, & Sanctarum nequeunt sculpi, aut pingi cum habitu peculiari alicujus Ordinis Regularis, seu alio modo in Ecclesia Catholica inconsueto; & jam sic sculptæ, & pictæ probibentur teneri, & publico aspectui exponi, & mandatur ab Ecclesiis, & ab aliis locis quibuslibet amoveri, & deleri sub gravissimis pœnis.*

9 *Imago Christi non est repræsentanda in Agno sed in figura humana.*

10 *Imagines Sanctorum non sunt pingendæ habitu profano vel indecentiam, aut inhonestatem præseferente, & Ordinarii judicant in hoc etiam exemptos.*

11 *Imagines Sanctorum non sunt pingendæ cum procaci venustate.*

12 *Imagines lascivæ in Ecclesiis non sunt tolerandæ.*

13 *Imagines Sacræ pingi non possunt in Ecclesia inconsulto Parocho.*

14 *De novo non sunt collocandæ Imagines in Ecclesiis etiam exemptis, nisi ex Episcopi probatione.*

15 *Imagines Sanctorum, qui a Sed. Apostolica non sunt canonizati, vel beatificati, non possunt pingi cum radiis, & splendoribus; nec aliud, quod cultum indicet, potest illis tribui.*

16 *Imagines præfatas sic pingentes ab Episcopo, & Inquisitore sunt judicandi, & quas pœnas incurrant?*

17 *Imagines istorum hominum, si ad Ecclesias deferantur, debent, teneri in loco secreto, donec a Sede Apostolica super illis fuerit aliquid constitutum.*

18 *Tales imagines pingi, & retineri nequeunt, etiamsi fuerint eorum, qui cum opinione Sanctitatis mortui sunt.*

19 *Tolerari non debet, ut in locis publicis, & sordidis stent depictæ diversæ Cruces, ac Sanctorum imagines in derisum Christianæ Religionis.*

20 *In choro teneri non debent aliæ imagines quam Sanctorum.*

21 *Imagines illorum, qui cum Sanctitatis, seu Martyrii fama decesserunt, non sunt apponendæ in Oratoriis, vel Ecclesiis, tam Sæcularibus, quam Regularibus, antequam declarentur Beati, neque ad eorum sepulcra accendendæ sunt lampades, aut tabellæ affigendæ sine licentia Sedis Apostolicæ.*

22 *Non ideo tamen præjudicandum erit in aliquo illis, qui, aut per communem Ecclesiæ consensum, aut immemorabilem temporis cursum, aut per Patrum, virorumque Sanctorum scripta, vel longissimi temporis scientia, & tolerantia Sedis Apostolicæ vel Ordinarii, coluntur.*

23 *Sacræ Imagines Dei, Christi, Angelorum, & Sanctorum licite, & sanctæ coluntur, & adorantur.*

24 *Adducitur probatio ex Scriptura.*

25 *Adducitur probatio ex ratione.*

26 *Imagines quæcumque nequeunt coli cultu absoluto, sed solum respectivo.*

27 *Hinc imagines Sanctorum coluntur cultu Duliæ respectivo. Imagines B.V. Mariæ cultu Hyperduliæ respectivo. Imagenes Dei, Christi, ejus Crux, sudarium, & hujusmodi cultu latriæ respectivo.*

28 *Imagines non adorantes sunt Hæretici, & anathema est contrarium dicens.*

29 *Imagines Sanctorum non sunt violandæ, & illas violantes, vel prosternentes sunt graviter puniendi.*

30 *Imaginum usus est maximæ necessitatis, & utilitatis in Ecclesia.*

31 *Imagines etiam in veteri lege fieri solitæ erant, & adoratæ erant.*

31 *In lege nova fuerunt imagines in usu usque a tempore Apostolorum, & in Concilio Antiocheno tempore eorumdem celebrato statutum fuit imagines Sanctorum esse depingendas, & adorandas.*

33 *Primi Christiani imagines Apostolorum sibi fieri curabant.*

34 *Affertur objectio Hæreticorum ex Scriptura.*

35 *Solvitur talis objectio.*

36 *Imaginis in translatione ex uno loco Ecclesiæ ad aliam locum ejusdem Ecclesiæ non habet locum Concilium Tridentinum* session. 21. cap. 7. de reformation.

37 *Imagines devotæ non possunt ex una in aliam Ecclesiam transferri sine beneplacito Apostolico, & sic translatæ non sustinentur.*

38 *Inscriptiones omnes Imaginum SS. Francisci; & Antonii de Padua, in quibus asseritur talem formam Habitus esse eamdem, quia ipsi fuerunt &c. interdicuntur.*

39 *Suspenduntur quoque, & prohibentur Imagines S. Augustini, & S. Nicolai de Tolentino, & aliorum Sanctorum ejudem Ordinis impressæ, & depictæ a Fratribus discalceatis Augustinianis in eorum Habitu; ex post tamen fuit revocata dicta suspensio, & prohibitio.*

40 *Non debet ad quamcumque Sanctam Imaginem impediri concursus.*

41 *Dummodo non publicentur miracula prius non approbata.*

42 *Si Imagines publicantur miraculosæ absque interventu Ordinarii, ipse debet eas claudere, informationes capere, Romanque transmittere.*

43 *Administratio oblationum Imagini factarum intus aliquam*

Parochiam etiam Regularium existenti spectat ad Ordinarium, qui eas erogabit in Ecclesia inibi ædificanda, & alios pios usus.

44 *Urbanus VIII. comburi jussit Imaginem cum tribus buccis, tribus nasis, & quatuor oculis, & alias si quæ invenirentur similes; hæc enim nova inventio repræsentandi Sanctissimam Trinitatem tolerabilis non videtur.*

45 *Translatio, Imaginis non miraculosæ private est facienda.*

46 *Imago Beati pingitur cum radiis tantum, Canonizati vero cum diademate circa caput.*

47 *In Altari, in quo exponitur SS. Sacramentum pro oratione 40. Horarum cooperienda est quæcumque Imago, aut Statua ibi existens, nec sunt ponendæ Sanctorum Reliquiæ, aut eorumdem Statuæ; Nec figuræ animarum Purgatorii, etiam in particularibus expositionibus pro earumdem Suffragio factis.*

48 *An Imago, & Statua B. M. V. ac aliorum Sanctorum deferri possit in processionibus cum Baldachino, & intertitiis?* remissive.

49 *Affertur breviter historia miraculosissimæ Imaginis B. M. V. asservatæ in altari majori Ecclesiæ Aracœlitanæ Urbis.*

50 *Eadem est, quam detulit processionaliter S. Gregorius Magnus tempore maximæ pestilentiæ in urbe grassantis.*

51 *Ad conspectum hujus miraculosissimæ Imaginis statim cessavit maxima illa pestilentia.*

52 *Et auditæ sunt in aere Angelicæ voces cantantes Antiphonam* Regina Cœli lætare, alleluja, *cui S. Gregorius statim adjunxit:* Ora pro nobis Deum, alleluja.

53 *Ac in perennem memoriam tam insignis miraculi, & perpetuam gratiarum actionem tanti recepti beneficii, quoties in publicis supplicationibus transeundum est per pontem S. Angeli hujus miraculi locum, Religiosi Aracœlitani Conventus semper, & soli cantant supradictam Antiphonam* Regina Cœli *ibi ab Angelis tunc cantatam.*

54 *Alia ad rem*, remissive.

55 *Subnectuntur Supplementa Auctoris*, ad n. 78.

1 IMago proprie definitur figura picta, vel sculpta vere repræsentans aliud, cujus est Imago, quæ differt ab idolo, quod falsum quid repræsentat, ut imago chimeræ.

2 Licitum est in nova lege Deum, & Sanctissimam Trinitatem depingere, & repræsentare in forma corporea, & visibili v. g. Divinus Pater in forma Viri Senis, quia est antiquus dierum, & principium aliarum Personarum; Divinus Filius in forma Viri juvenis, quia est Filius Patris, & talis naturam humanam assumpsit: Spiritus Sanctus in forma columbæ, quia talis apparuit. *Communis Catholicorum* ex universali usu, & praxi Ecclesiæ, & desumitur ex Sacra Scriptura, qua constat Deum ipsum hominibus apparuisse in forma corporea, & visibili. *Genes.* 3. apparuit Adæ tamquam homo deambulans ad auram post meridiem. *Genes.* 18. apparuit Abrahæ in specie trium Virorum. *Genes.* 28. Jacob vidit Deum in forma virili *in-*

3 *nixum summitati Scalæ*. *Isaias cap.* 8. vidit *Dominum sedentem super solium excelsum*. *Daniel cap.* 6. vidit *Antiquum dierum in throno sedentem*, capite, & crine canum, seu capillis albis, prout pingitur Dominus Pater. *Matth.* 3. apparuit Spiritus Sanctus in specie columbæ; Unde Nicolaus I. *Epist.* 2. sic ait: *Apparuit nempe Deus Abrahæ Patri nostro, non in carne, neque in anima, sed in specie trium Virorum..... apparuit denique Jacob per subjectæ creaturæ speciem, unde, & dixit, Vidi Dominum facie ad faciem, & salva facta est anima mea. Ecce incorporeus Deus, & invisibilis per speciem subjectæ Creaturæ, ita se mortalium voluit videri obtutibus, ut credentibus esset ad gratiam.* Atqui licite depingitur, & repræsentatur, quod revera gestum est, ergo si Deus ipse ita apparuit, ut ex tali forma corporea mentem hominis erigeret

4 ad incorporea, & spiritualia apprehendenda, etiam nobis licitum erit id pia recordatione pictis, vel sculptis imaginibus imitari, repræsentare, & colere. Hæc autem assertio, quamvis sine temeritate negari jam non possit propter universalem Ecclesiæ consuetudinem, tamen non est de fide ut observant Bellarmin. *lib.* 2. *de tract. sacris imaginibus cap.* 8. Layman *lib.* 4. *tract.* 7. *cap.* 5. *num.* 2., & alii; cum non tantum sit contra Hæreticos præsertim Calvin. *lib.* 1. *Inst. c.* 11. sed etiam contra quosdam Catholicos, Durand. *in* 3. *d.* 9. *q.* 2. Abulens. *in cap.* 4. *Deuteron. q.* 5. Henric. de Gandavo *quodlibet* 10. *q.* 2., & alios dicentes, id non licere maxime ob periculum idololatriæ. Certissimum vero est non posse depingi Deum ad repræsentandam ejus veram naturam, formam, aut figuram. *Communissima omnium* ex Trident. *sess.* 25. *decret. de venerat. Reliqu.*, & *cultu imaginum*, ibi: *Non propterea divinitatem figurari, quasi corporeis oculis conspici, vel coloribus, aut figuris exprimi possit*. Cum enim dipingitur secundum modos supradictos, pingitur solum ad repræsentandam oculis historiam, secundum quam Deus in forma corporea, & visibili seipsum hominibus, ut supra pluries videndum ostendit, seu ad repræsentandam aliquam sui proprietatem, affectionem, operationem, vel mysticam significationem propter finem adductum *sub n.* 2.

Licitum etiam est Angelos depingi, vel sculpi in forma 5
corporea visibili, & consueta in Ecclesia Catholica. *Communis Catholicorum* contra Hæreticos, & ita docuerunt contra Iconoclastas Patres Concilii VII. Generalis *act.* 5., & *act.* 7., & colligitur ex Sacra Scriptura, tum veteris, tum novi Testamenti, ubi, non solum Angeli in tali forma sæpissime apparuisse referunt, sed etiam in veteri Testamento Cherubini in forma corporea, & visibili ad Arcam, in Templo, ac alibi etiam ex auro erecti, repræsentati sunt; ergo recte a nobis etiam sic figurantur, depinguntur, & repræsentantur, ut mens nostra ex forma visibili, & similitudine sibi nota erigatur ad spiritualia, & incorporea facilius intelligenda, sicuti docet S. Dionysius Areopag. *de Cœlesti Hierarchia cap.* 2., & 15.
Catholica fide tenendum est, recte depingi imagines Chri- 6
sti Domini, B. Virginis Mariæ, & aliorum Sanctorum, tum memoriæ, tum venerationis causa. Sic definitum est in secundo Nicæno Concilio contra Iconomachos, qui Judæos, Samaritanos, Mahometanos imitati, omnem imaginum cultum Idololatriam dixerunt, ideoque eas flammis, & ferro addixerunt, & est etiam contra modernos Calvinistas, eorumque successores omnem prorsus usum imaginum Christi, & Sanctorum etiam extra historiam eliminantes, Lutherani vero non prohibent usum imaginum Christi, & Sanctorum etiam extra historiam solum pro memoria, sed tantum prohibent quoad cultum; e contra nos Catholici, & pro memoria, & pro cultu eas admittimus. Unde Concil. Trident. *sess.* 25. *in decreto de invocat. & venerat. & Reliquiis Sanctorum, & Sacris imaginibus* sic statuit, ut sequitur.

Imagines porro Christi, Deiparæ Virginis, & aliorum 7
Sanctorum in Templis præsertim habendas, & retinendas, eisque debitum honorem, & venerationem impertiendam non quod credatur inesse aliqua in iis Divinitas, vel virtus propter quam sint colendæ, vel quod ab eis aliquid petendum, vel quod fiducia in imaginibus sit figenda; veluti olim fiebat a Gentibus, quæ in idolis spem suam collocabant; sed quoniam honor, qui eis exhibetur, refertur ad prototypa, quæ illæ repræsentant; ita ut per imagines, quas osculamur, & coram quibus caput aperimus, & procumbimus, Christum adoremus, & Sanctos, quorum illæ similitudinem gerunt, veneremur. Id quod Conciliorum, præsertim vero secundæ Nicænæ Synodi decretis contra imaginum oppugnatores est sancitum. Illud vero diligenter doceant Episcopi, per historiam mysteriorum nostræ redemptionis picturis, vel aliis similitudinibus expressis, erudiri, & confirmari populum in articulis Fidei commemorandis, & assidue recolendis: tum vero ex omnibus Sacris imaginibus magnum fructum percipi; non solum quia admonetur populus beneficiorum, & munerum, quæ a Christo sibi collata sunt; sed etiam quia Dei per Sanctos miracula, & salutaria exempla oculis Fidelium subjiciuntur, ut pro iis Deo gratias agant, ad Sanctorumque imitationem, vitam, moresque suos componant, excitenturque ad adorandum, ac diligendum Deum, & ad pietatem colendam. Si quis autem his decretis contraria docuerit, aut senserit, anathema sit. In has autem sanctas, & salutares observationes, si qui abusus irrepserint, eos prorsus aboleri Sancta Synodus vehementer cupit, ita ut nullæ falsi dogmatis imagines, & rudibus periculosi erroris occasionem præbentes statuantur. Quod si aliquando historias, & narrationes Sacræ Scripturæ, cum id indoctæ plebi expediet, exprimi, & figurari contigerit, doceatur populus non propterea Divinitatem figurari, quasi corporeis oculis conspici, vel coloribus, aut figuris exprimi possit. Omnis porro superstitio in Sanctorum invocatione, Reliquiarum veneratione, & imaginum sacro usu tollatur; omnis turpis quæstus eliminetur; omnis denique lascivia vitetur, ita ut procaci venustate imagines non pingantur, nec ornentur.

Imagines D. N. J. Christi, & Deiparæ V. Mariæ, ac 8
Angelorum, Apostolorum, Evangelistarum, aliorumque Sanctorum, & Sanctarum prohibentur sculpi, aut pingi cum habitu peculiari alicujus Ordinis Regularis, seu alio modo in Ecclesia Catholica inconsueto, & jam sic sculptæ aut pictæ prohibentur teneri, & publico aspectui exponi, & mandantur ab Ecclesiis, & aliis locis quibuslibet amoveri, & deleri. Et Regulares, & Moniales parere negligentes possunt a Locorum Ordinariis, & Legatis Apostolicis Juris remediis, & etiam Censuris Ecclesiasticis, & aliis eorum arbitrio ad observantiam cogi; Et quoad loci Superiores etiam privationis Officii, ac vocis activæ, & passivæ pœnis compelli. Sic expresse statuit Urban. VIII. 15. Martii 1642. Constitution. incipit. *Sacrosancta Tridentina* 163. *Bullar. Cherubin. tomo* 5.

Imago Christi non est repræsentanda in agno, sed in 9
figura humana, *Cap. Sextam Synodum dist.* 3. *de consecration.*, ibi: *Sextam Synodum recipio cum omnibus Canonibus suis, in quibus dicitur: In quibus picturis Sancto-*

rum

rum imaginum agnus Præcursoris digito ostensus depingi-
tur , qui in figuram gratiæ transit verum nobis per le-
gem Moysi demonstrans Agnum Jesum Christum Dominum
nostrum; Antiquis ergo figuris , & umbris ad veritatis
præfigurationem Sanctæ Ecclesiæ traditis valedicentes ,
gratiam, & veritatem præferimus , & sic plenitudinem
Legis recipimus ; Verum igitur agnum Dominum nostrum
Jesum Christum secundum imaginem humanam amodo etiam
in imaginibus pro veteri agno dipingi jubemus. Vide infra
num. 58. *&* 71.
10 Imagines Sanctorum non sunt pingendæ habitu profa-
no , vel indecentiam , aut inhonestatem præferentes , &
Ordinarii judicant in hoc etiam exemptos. Urban. VIII.
11 citat. Constitut. *Sacro-Sancta Tridentina* . Imagines San-
ctorum non sunt pingendæ cum procaci venustate . *Con-*
cil. Senonens. in decr. moral. cap. 40. *Concil. Mediolanens.*
I. part. 1. *tit. Quæ servanda sunt de sacris imaginibus*
num. 15. *Concil. Moguntin. cap.* 41. *num.* 2. *Concil. Trident.*
sess. 25. *in decret. de invocat. Sanct.*, *& de Sacris ima-*
12 *ginibus* . Imagines lascivæ in Ecclesiis non sunt toleran-
dæ . *Conc. Senonens. loc. cit. Concil.* Moguntin. *loc. cit.*
13 Imagines Sacræ pingi non possunt in Ecclesia inconsulto
Parocho . Conc. Senon. *in decretis morum cap.* 40. Conc. Med.
1. *tit. Quæ servanda sunt de Sacris imaginibus* . De novo
14 non sunt collocandæ imagines in Ecclesiis , nisi ex pro-
batione Episcopi , nec etiam in Ecclesiis exemptis expo-
ni possunt sine Episcopi approbatione . Concil. Mediola-
nens. I. *tit. Quæ servanda sunt de Sacris imaginibus* .
15 Imagines Sanctorum , qui a S. Sede Apostolica non
sunt canonizati , vel beatificati , non possunt pingi cum
radiis , & splendoribus , nec aliud , quod cultum indicet ,
aut repræsentet , potest illis tribui . Urban. VIII. Con-
stitut. 37. incip. *Sanctissimus* . Imagines præfatas sic pin-
16 gentes ab Episcopo , & Inquisitore sunt judicandi , & quas
pœnas incurrant ? *ibidem* §. 7. Imagines istorum homi-
17 num , si ad Ecclesias deferantur , in loco secreto de-
bent teneri , donec a Sede Apostolica super illis fuerit
18 aliquid constitutum . Urbanus VIII. *ibidem* . Eadem con-
firmat idem Urbanus VIII. in Constitut. 22. (in appen-
dice) incip. *Cælestis* ; ubi iterum prohibet , ne pingantur ,
aut teneantur in publicis aut privatis locis cum splendo-
ribus , radiis , aut aliis sanctitatis signis , imagines quo-
rumcumque etiam cum opinione Sanctitatis mortuorum ,
si a Sancta Sede Apostolica non sint canonizati , vel bea-
tificati .
19 Tolerari non debet , quod in locis publicis , & sordidis
fient depictæ diversæ Cruces , ac Sanctorum imagines in
20 derisum Christianæ Religionis . *Sac. Congregat. Rit.* 22. *Ma-*
ji 1596. In Choro teneri non debent aliæ imagines , quam
Sanctorum , *Sacr. Congregat. Rit.* 7. *Augusti* 1609. Ima-
21 gines illorum , qui cum Sanctitatis seu Martyrii fama de-
cesserunt , non sunt apponendæ in Oratoriis , vel Eccle-
siis , tam Sæcularibus , quam Regularibus antequam decla-
rentur Beati neque ad eorum sepulcra accendendæ sunt
lampades , aut tabellæ affigendæ sine licentia Sedis Apo-
stolicæ ; *Sacr. Rituum Congregat.* 13. *Martii* 1625. Urban.
22 VIII. Constitut. incip. *Cælestis Jerusalem* . Non ideo ta-
men præjudicandum erit in aliquo illis , qui , aut per com-
munem Ecclesiæ consensum , vel immemorabilem tempo-
ris cursum , aut per Patrum , virumque Sanctorum Scri-
pta , vel longissimi temporis scientia , ac tolerantia Sedis
Apostolicæ , vel Ordinarii coluntur ; *Sacr. Congreg. Rit.*
eadem die 13. *Martii* 1625. Urban. VIII. in dict. Const.
inc. *Cælestis Jerusalem* .
23 Sacræ imagines Dei Christi , Angelorum , & Sancto-
rum licite , & sancte coluntur , & adorantur ; *Communis-*
sima inter Catholicos . Quamvis enim , ut notant Arriaga
tom. 6. *disput.* 5. Viva *ad proposit.* 25. *damnat. ab Ale-*
xandro VIII. sub num. 1. , & alii , nihil hactenus defini-
tum sit expresse in Conciliis de imaginibus Dei , merito
tamen ab Alexandro VIII. *die* 24. *Augusti* 1690. fuit
damnata sequens propositio 25. in ordine: *Dei Patris seden-*
tis Simulacrum nefas est Christiano in Templo collocare . Et
jam hoc licitum esse , nec posse sine temeritate negari propter
universalem Ecclesiæ consuetudinem , fuit dictum supra *nu-*
mer. 2. , *&* 3. Quoad imagines Angelorum eas habendas ,
& venerandas esse fuit contra quosdam Hæreticos expres-
se definitum *in septima Generali Synodo act.* 7. Quod au-
tem imagines Christi Deiparæ , & Sanctorum sint colen-
dæ , & adorandæ , fuit expresse definitum in variis
Conciliis infra citandis , & præsertim in Tridentino *ses-*
sion. 25. *in decreto de invocation. venerat.* , *& Reli-*
quiis , *& Sacris Imaginibus* , ibi : *Imagines porro Christi* ,
Deiparæ & aliorum Sanctorum , *in Templis præsertim*
habendas , *& retinendas* , *eisque debitum honorem* , *ac ve-*
nerationem impertiendam . Et Sacr. Congregat. Rit. 17.
Aprilis 1602. expresse decrevit , non esse impediendam
Devotionem ad imagines Sanctas . Et Gregorius XIII. in
Constitution. 33. tom. 2. Bullar. præscribendo formam
professionis Fidei Græcis §. 15. sic fieri mandat : *Fir-*
missime assero , *imagines Christi* , *ac Deiparæ semper Virgi-*
nis , *nec non aliorum Sanctorum habendas* , *& retinendas*
esse , *atque eis debitum honorem* , *ac venerationem imper-*
24 *tiendam* . Et hoc probatur ex Sacra Scriptura ; *Exodi*
enim 25. erecti sunt duo Cherubim super Arcam Testa-
menti , *Num. cap.* 21. Jussu Dei erectus est in sublime ser-
pens æneus . Has imagines , seu sacra signa honorata es-
se , & honorari debuisse constat ex regula S. Augusti-
ni *lib.* 3. *de doctrina Christiana cap.* 9. dicentis , signa
utilia divinitus instituta honoranda esse , quia honor eo-
rum ad prototypon transit ; atqui imagines illæ Cherubi-
ni , & Serpentis fuerunt quam maxime utiles , & divini-
tus institutæ , ut Sacra Scriptura testatur , ergo fuerunt
honorandæ , & de facto honoratæ ; Hinc si licuit venera-
ri imagines Angelorum , cur non etiam Sanctorum ? Si li-
cuit venerari Christum in imagine serpentis (serpens enim
ille æneus fuit figura Christi ipsomet Christo testante *Jo.*
ann. 3. *Sicut exaltavit Moyses serpentes &c.* , debet potius
licere venerari imaginem Christi in forma propria hominis .
Ostenditur etiam efficacia ratione . Homo dignus est ve- 25
neratione , quia est imago Dei , juxta illud S. Cyrilli *Ca-*
techesi 12. *Imago lignea terreni Regis honoratur* , *quanto ma-*
gis rationalis imago Dei ? ergo , & cæteræ imagines Dei ,
Christi , & Sanctorum veneratione dignæ sunt : quod enim
uni imagini convenit , quia imago est , omnibus imagini-
bus , quia imagines sunt , convenire debet . Tum quia
imago Regis est venerabilis cultu civili , ergo etiam
imagines Dei , Christi , & Sanctorum debent esse venera-
biles cultu aliquo religioso competente suis prototypis .
Tum etiam quia imagines capaces sunt injuriæ , & con-
tumeliæ , & cavet quis imaginem Regis injuria , & con-
tumelia afficere , ergo a contrario sunt etiam capaces ho-
noris , & cultus .
Imagines quæcumque nequeunt coli , & adorari cultu , 26
vel adoratione absoluta propter se ipsas , quasi credatur
inesse in ipsis aliqua divinitas , vel virtus , propter quam
sint colendæ , sed solum possunt , & debent coli , & ado-
rari cultu , vel adoratione respectiva , propter respectum
nempe ad sua prototypa ; *c. Prælatum* 26. *dist.* 3. *de con-*
secrat. Gregor. I. *lib.* 9. *Reg. Epist.* 9. Gregor. II. *Epist.*
10. *&* 12. Concil. Senonens. *cap.* 4. & clare explicat , &
definit Concilium Tridentinum *sess.* 25. *loc. cit.* ibi : *Ima-*
gines porro Christi , *Deiparæ Virginis* , *& aliorum Sancto-*
rum , *in Templis præsertim habendas* , *& retinendas* ,
eisque debitum honorem , *& venerationem impertiendam* ;
non quod credatur inesse aliqua in iis divinitas vel vir-
tus , *propter quam sint colendæ* ; *vel quod ab eis sit ali-*
quid petendum , *vel quod fiducia in imaginibus sit figen-*
da , *veluti olim fiebat a Gentibus* , *quæ in Idolis spem*
suam collocabant , *sed quoniam honor* , *qui eis exhibetur* ,
refertur ad prototypa , *quæ illa repræsentant* , *ita ut per*
imagines , *quas osculamur* , *& coram quibus caput a-*
perimus , *& procumbimus* , *Christum adoremus* , *& Sanctos* ,
quorum illæ similitudinem gerunt , *veneremur* . *Id* , *quod*
Conciliorum , *præsertim vero Secundæ Nicænæ Synodi de-*
cretis contra imaginum oppugnatores est sancitum . Hinc 27
imagines Sanctorum coluntur , & venerantur cultu Du-
liæ respectivo , Imagines B. Mariæ Virginis cultu Hy-
perduliæ respectivo , Imagines Dei , & Christi , ejus Crux ,
Sudarium , Clavi , Spinæ , & hujusmodi cum suis imagini-
bus cultu Latriæ respectivo ; *Communis Catholicorum* .
Imagines non adorantes sunt Hæretici , & anathema 28
est contrarium dicens . Concil. Roman. III. sub Greg. II.
Concil. Nicæn. II. *action.* 2. Idem *act.* 4. 5. *&* 7. in qui-
bus fere idem repetitur , Concil. Constantiens. *in Constitut.*
Martini V. circa medium , Concil. Mogunt. IV. *cap.* 41.
Concil. Trident. *sess.* 25. *in citato decreto* . Imagines San-
ctorum non sunt violandæ ; Violantes , vel prosternen- 29
tes imaginem Crucis , B. M. V. vel Sanctorum graviter
sunt puniendi ; *cap. Prælatum* 26. *d.* 3. *de consecrat. cap.*
Si Canonici , *de Offic. Ordinarii in* 6. Imaginum usus est 30
maximæ necessitatis , & utilitatis in Ecclesia . Grego-
rius II. *Epist.* 12. Concil. Senonens. *cap.* 14. Conc. Mogunt.
IV. *cap.* 42. Conc. Trid. *cit. sess.* 25. *decreto* .
Imagines etiam in veteri lege fieri solitæ erant , & a- 31
doratæ erant ; Adrian. I. *Epist.* 1. *&* 2. Nicolaus I. *Epist.* 2.
Et in lege nova fuerunt imagines in usu usque a tempo-
re Apostolorum & in Concilio Antiocheno tempore eo- 32
rumdem celebrato , *Canon.* 8. statutum fuit imagines San-
ctorum esse depingendas , & adorandas : Sic refert Gon-
zal. *in Decretali in apparatu de origin. & progress. Ju-*
ris Canon. fol. 17. *num.* 39. Card. Petra *tom.* 1. *comment.*
ad Constitut. 1. *Innocentii II. num.* 33. Et Adrianus I.
Epist. 1. sic expresse dicit ; *Nam & ipse Apostolus B. Pe-*
trus , *qui Apostolicæ sedi primitus præsedit* .... *Et ipse*
quoque suis consulit , *& tradidit divino jussu Successoribus*
Pontificibus , *quorum traditione Christi sacram effigiem* , *San-*
ctæque ejus Genitricis Apostolorumque , *vel omnium San-*
ctorum venerantur imagines . Unde primi Christiani ima-
gines Apostolorum fieri sibi curabant , ut testatur D. Gre-
gorius *Epist.* 1. *ad Leonem Isauricum* ; Cardin. Petra *loc.*
cit. num. 34.
Hæretici autem adducunt varios Sacræ Scripturæ tex- 34
tus , quibus prætendunt prohiberi omnes imagines ; Exo-
di 20. *Non facies tibi sculptile* , *neque omnem similitudi-*
nem , *quæ est in Cœlo desuper* , *& quæ in Terra deorsum* ,
aut eorum , *quæ sunt in aquis sub terra* ; *quo non adora-*
bis ea , *neque coles* . Levit. 26. *Non facietis vobis idolum* ,
ut adoretis . Isai. 40. *Cui similem facietis Deum* , *aut quam*
imaginem ponetis ei ?

35 Respondetur tamen cum communi Doctorum, quod in adductis Scripturæ locis solum prohibebatur, ne fierent simulacra, aut imagines, quæ cultu Latriæ instar Deorum adorarentur, ut faciebant Gentiles, unde in textu *Exod.* 20. ut supra patet, statim subjungitur: *Non adorabis ea, neque coles*; Non vero prohibebantur absolute prorsus imagines, aut sculptilia. Et clare patet ex eo, quod ipsemet Deus præcepit Moysi, ut construeret Imagines duorum Cherubim aureorum *Exod.* 25. & ut faceret serpentem æneum *Numer. cap.* 21. Et Salomon posuit in Templo Hierosolymitano duos Cherubim 3. *Reg.* 6. Tum quia dato etiam, quod per citatos textus fuerint in veteri lege absolute prohibitæ omnes Imagines, aut sculptilia, hoc fuit ob nimiam, & pravam inclinationem Hebræorum ad Idololatriam; Unde illud præceptum, utpote mere positivum, & cæremoniale cessavit in lege nova; cessante enim tali periculo, cessavit tale præceptum, quia cessante ratione, & causa legis, cessat lex, seu obligatio ipsa *leg. Adigere* §. 2. *ff. de jure patron.* Sic Card. Petra *loc. cit. n.* 43. *Viva ad proposition.* 25. *Alexand. VIII. n.* 13. Sporer *tom.* 1. *tract.* 2. *in* 1. *præcept. Decalog. cap.* 8. *sect.* 4. *n.* 31. & alii passim.

36 Imaginis in translatione ex uno loco Ecclesiæ ad alium locum ejusdem Ecclesiæ non habet locum *Concilium Tridentinum sess.* 21. *cap.* 7. *de reformat. Sacr. Congr. Concil. in Burgi S. Domnini* 4. *Decembris* 1632. apud Barbos. *in Summa Apostolic. dec. verbo Imago nu.* 1. Imagines devotæ non possunt ex una in aliam Ecclesiam transferri sine bene-
37 placito Apostolico; si sine tali beneplacito sit jam facta translatio, non sustinetur, nec est approbanda; *S.C.C. in Nullius Ferentilli* 31. *Julii* 1706. apud Card. Petram *tom.* 5. *comment. ad Const.* 5. *Pauli II. n.* 30.

38 Inscriptiones omnes Imaginum SS. Francisci, & Antonii de Padua, in quibus dicitur formam habitus, qua depicti sunt, esse eandem, qua ipsi usi fuerunt, vel in quibus asseritur in hoc, vel illo Ordine S. Francisci esse veram, legitimam, & non interruptam ejusdem S. Patris in filios successionem, inhærendo decreto alias edito *die* 20. *Junii* 1658. prohibentur *Romæ* 20. *Novembris* 1663. Sic mandavit decerni Alexander VII. & inseri, seu apponi in Indice librorum prohibitorum, ut de facto reperitur, ibi verb. *Inscriptiones*. Suspenduntur quoque, & prohi-
39 bentur Imagines S. Augustini, Sancti Nicolai de Tolentino, & aliorum Sanctorum ejusdem Ordinis impressæ, & depictæ a Fratribus discalceatis Augustinianis in eorum habitu, prout in Decreto *Sac. Rit. Congr.* edito *die* 19. *Decembris* 1637. quod ab Urbano VIII. fuit approbatum, & confirmatum 23. *Januarii* 1638. Const. incip. *Exponi Nobis* la 240. tom. 5. Bullarii.

40 Non debet ad quamcumque Sanctam Imaginem impediri concursus; *Sac. Congr. Episcop. & Regul. in Taurinensi* 30.
41 *Julii* 1620. Modo non publicentur miracula prius non approbata; *Ead. Sacr. Congr. Episcop. & Regul. in Feretrana* 15. *Sept.* 1603. *& in Trevicana* 22. *Dec.* 1621.

42 Si Imagines publicentur miraculosæ absque interventu Ordinarii, ipse debet eas claudere, informationes capere, Romamque transmittere; *Ead. Sac. Congr. Episcop. & Regul. in Mutinensi* 6. *Octobris* 1617. Administratratio oblationum
43 Imagini factarum intus aliquam Parochiam, etiam Regularium existenti, spectat ad Ordinarium, qui eas erogabit in Ecclesia inibi ædificanda, & in alios pios usus; *Ead. Sac. Cong. Episcop. & Regul. in Perusina* 20. *Sept.* 1605.

44 Urbanus VIII. comburi jussit Imaginem cum tribus buccis, tribus nasis, & quatuor oculis, & alias, si quæ invenirentur similes; hæc enim nova inventio repræsentan-
45 di Sanctissimam Trinitatem tolerabilis non videtur; *In Mediolanensi* 11. *Augusti* 1628. apud Nicol. *in Flosculis verb. Imago n.* 6. Translatio Imaginis non miraculosæ private est facienda; *Sac. Congr. Episcop. & Regul. in Perusina* 17. *Nov.* 1617.

46 Imago Beatificati pingitur cum radiis tantum, Canonizati vero cum Diademate circa caput, ut inter eos appareat differentia; Sic ex aliis Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 25. *num.* 1.

47 In Altari, in quo exponitur SS. Sacramentum pro Oratione 40. Horarum, cooperienda est quæcumque Imago, aut Statua ibi existens; sicuti etiam parietes Tribunæ Altari vicinæ, si non habeant ornamenta fixa, tegi debent pannis; at apparatus nullam continere debet historiam, aut rem profanam. Super Altare non sunt ponendæ Sanctorum Reliquiæ, aut eorumdem statuæ, exceptis tamen statuis Angelorum figuram, seu vicem candelabrorum facientibus. Multominus ponendæ sunt figuræ Animarum Purgatorii quacumque materia factæ; Et hoc prohibetur etiam in omnibus expositionibus particularibus, & etiam in illis, quæ aliquando fiunt pro Suffragio dictarum Animarum; Sic Clemens XI. & XII. *in instructione observanda pro Oratione continua* 40. *horarum cum expositione SS. Sacramenti* §. 2. allata sub verb. *Eucharistia in fine*.

48 An Imago, & Statua Beatæ M. Virginis, ac aliorum Sanctorum deferri possint in Processionibus cum Baldachino, & intorticiis? Vide verb. *Processiones n.* 37. & 3.

49 Hic juvat afferre breviter historiam miraculosissimæ Imaginis B. M. V. in altari majori Ecclesiæ nostri Aracœlitani Urbis Conventus magnificentissime, & religiosissime asservatæ: Hæc enim prodigiosissima Mariæ Virginis Imago sublamentantis, & Filii sui Domini nostri Jesu Christi mortem plangentis speciem præferens fuit a S. Luca Evangelista depicta, ut ex multis tradunt Annales Minorum VVadingi novissime Romæ
reimpressi *tom.* 3. *fol.* 258. *num.* 46. & 47. Et eadem est, 50
quam S. Gregorius Magnus in publica supplicatione detulit in magna mortalitate, quæ Romam adeo vehementi pestilentia laniavit, ut etiam corporali visu sagittæ cœlitus venire, & singulos quosque percutere viderentur. In 51
illa namque processione hac sacra Imagine deportata, ecce tota aeris turbulentia cedebat Imagini, ac si ipsam Imaginem fugeret, & ejus præsentiam nullatenus ferre posset; sicque post Imaginem mira serenitas & aeris remanebat. Tunc miræ voces in aere cantantium, dicentium:
Regina cœli lætare, Alleluja, Quia quem meruisti porta- 52
re, Alleluja, Resurrexit, sicut dixit, Alleluja, juxta Imaginem sunt auditæ. Statim autem Beatus Gregorius id, quod sequitur, adjunxit: *Ora pro nobis Deum, Alleluja*. Post hæc Beatus Gregorius vidit supra Castellum Crescentii Angelum, qui revocabat in vaginam gladium cruentatum, ex quo intellexit, quod pestis illa cessasset, & sic factum est. Et ideo illud Castrum, Castrum S. Angeli deinceps est vocatum, & ipse Angelus cum gladio in vagina sculptus in lapide miræ magnitudinis ab illo tempore in antea mansit in cacumine dicti Castri, inde tamen dejectus sinistrante fortuna per ictum machinæ, obsidionis tempore per Romanos. Est etiam ad memoriam revocandam ad plenam fidem omnium prædictorum, quod in Castri cacumine prælibati Cappella erat pulcherrima ad honorem Archangeli Michaelis constructa per Dominum recol. mem. Nicolaum Papam III. de domo Ursinorum, & erat ibi Indulgentia singularis. Item in prædicta Cappella erat depicta tota forma, & historia hujus Processionis, & Litaniæ, hujus Imaginis gloriosæ, & sic scriptum in Imagine legebatur: *Hæc est Sacra Imago Ecclesiæ Aracœli*. Hæc etiam eadem historia, & forma Processionis depicta est in quadam Cappella, quæ dicitur studium S. Gregorii, in appendicio Ecclesiæ S. Joannis Lateranensis. Item tempore magnæ mortalitatis, quæ fuit anno Dom. 1388. incepit occupare Romam in principio mensis Junii, & per totum mensem Augusti in suo robore perduravit, fuit per Urbem hæc Sacra Imago cum aliis Reliquiis honorifice, & devotissime deportata, & dum applicuit ad portam Sancti Petri, ille Angelus marmoreus existens in cacumine exhibendo reverentiam huic Imagini se pluries inclinavit. Quod miraculum ultra sexaginta digni fide, tactis Sacrosanctis, se hoc vidisse oculis corporeis affirmabant, clamantes Imagini *Misericordiam* vocibus elatis &c. Sic ad litteram cum pluribus aliis in supradictis Annalibus ex quadam Tabula vetusta refecta anno MDLXII. totam rei seriem referente, & palam appensa ad rei confirmationem, & plenam omnium notitiam.

In perenne testimonium sic insignis miraculi ab ista pro- 53
digiosa Imagine patrati, & in perpetuam memoriam, & gratiarum actionem tanti Beneficii ab ipsa recepti, quotiescumque ad supplicationes publicas transeundum est per molem Adriani, seu Pontem S. Angeli, hujus miraculi locum, Religiosi Aracœlitani Conventus semper, & soli cantant supradictam Antiphonam *Regina cœli Lætare &c.* ab Angelis ibi cantatam; Ita citati Annales *tom.* 3. *fol.* 261. *num.* 50.

Alia ad rem, vide verb. *Veneratio Sanctorum*.

Additio ex Auctore.

IMagines Deum repræsentantes sub ea forma, qua ipse 54
hominibus apparuit, licitæ sunt; Benedictus XIV. tom. 1. Constitut. 141. incip. *Sollicitudini* §. 12. *& sequent.*
Imagines Sanctissimam Trinitatem repræsentantes sub cer- 55
tis formis licitæ sunt, nempe quæ Deum Patrem continent in forma hominis senis, in cujus sinu Christus, & inter utrumque Spiritus Sanctus in forma Columbæ,
vel Imagines, in quibus seorsim Deus Pater in forma ho- 56
minis senis, & seorsim Christus, sed propinqui ambo, & inter utrumque Spiritus Sanctus in forma Columbæ; Idem *ibid.* §. 25. 32. & 36.

Pingi etiam potest Pater solus; seorsim ab aliis Perso- 57
nis; Item Æternus Filius seorsim a Patre, & Spiritu
Sancto, & etiam sub forma Agni. Idem Spiritus Sanctus, 58
vel tanquam de Cœlo descendens die Pentecostes in fi-
gura linguarum ignis, vel alias in Columbæ specie seor- 59
sum pariter ab aliis Divinis Personis; Non tamen Spiri- 60
tus Sanctus seorsim a duabus aliis Personis humana specie, seu viri, seu Juvenis depingi potest; Idem *ibid.* §. 36.

Non licet Sanctissimam Trinitat. pingere in utero B. 61
M. V.; *Idem* §. 27. Nec sub figura hominis tricipitis;
Idem *ibid.* §. 28. An autem sub figura trium hominum æ- 62
qualium, & similium, disputatur; Idem §. 29. Imagines
Divinam Personam repræsentantes sub alia forma, quam 63
quæ ab eadem assumpta fuerit, tolerari non debent; Idem *ibid.* §. 22.

Ima-

64 Imagines æterni Patris permissæ, & approbatæ sunt,
ut pingatur solus, tamquam ambulans, & loquens in Pa-
65 radiso auditus ab Adamo. Item, ut innixus mysticæ scal-
66 læ visus est Jacob, seu ut miro modo conspiciendum se
præbuit Moysi, seu ut Isaiæ tamquam Rex in solio se-
dens, seu ut Danieli, veluti senex albo vestimento ami-
67 ctus; Idem *ibid.* §. 36.
68 Imagines æterni Filii permissæ, & approbatæ sunt, ut
pingatur solus, uti cum hominibus in diebus carnis suæ
conversatus est, atque etiam postquam a mortuis resur-
rexit non semel Apostolis, aliisque manifestus apparuit.
69 Item sub humana forma Cruci affixus, & mortuus; Item
70 in forma Agni; Idem *ibid.* §. 32. *&* 36.
71 Imagines Spiritus Sancti permissæ, & approbatæ sunt,
ut pingatur in forma Columbæ; Idem *ibid.* §. 16. *ad* 20.
72 *&* §. 36. Item in figura linguarum ignis, ubi repræsen-
73 tatur Mysterium Pentecostes; Idem *ibid.* §. 21. *&* 36.
Imagines autem Spiritus Sancti sub humana Juvenis for-
ma damnantur, & reprobantur, ac removeri jubentur;
Idem *ibid.* §. 10, 23, 33. 36. *&* 37.
74 Imagines insolitæ, & errori occasionem præbentes dam-
nantur, & prohibentur; Idem *ibid.* §. 23. Imagines Ser-
75 vorum Dei, quorum cultus ab Ecclesia non est appro-
batus publice distribui, & venerari non licet; Idem *ibi-*
76 *dem* §. 41. Imagines Beatorum non ubique publicæ ve-
nerationi exponi possunt; Idem Constitut. 108. incipient.
Quoniam §. 10.
77 Imagines plurium Sanctorum apponi possunt super Al-
tari, in quo Sacrum peragitur; Idem tom. 2. Constitut.
17. incip. *Accepimus*.
78 Placet hic subnectere, quæ de significatione symbolo-
rum, quibus pingi solet Imago S. Antonii Abbatis pro-
fert eruditiss. Card. Lambert. postea Benedictus XIV. *In-
stitut. Eccles.* 47. *an.* 5. *ad* 8. ubi sequentia adducit.

Effigies S. Antonii variis symbolis distingui solet; ignem, & porcum ad pedes jacentem habet; librum cum baculo dextra manu gerit, tintinnabulum sinistra; Thau quoque super vestem depingitur.

Quid hæc significent, varia Scriptores prodiderunt, inter quos P. Menochius *nelle stuore parte* 2. *cap.* 25. Sarnelius *in Epist. Ecclesiast. tom.* 3. *lit.* 6. & fusius P. Theophilus Raynaudus *tom.* 8. in eo libro, qui inscribitur: *Symbola Sancti Antonii*.

Molanus *lib.* 3. *de Imaginibus*, suem ad pedes Antonii jacentem hoc pacto interpretatur, quod illius patrocinio bruta sanitatem consequantur: *Thau* salutis indicium esse ex Sacris Litteris deprehendimus (*Ezech. cap.* 9. *v.* 6.) *Omnem autem super quem videritis Thau, ne occidatis*. Nos quidem Sancti Antonii patrocinium non inficiamur pro his brutis, quæ vitæ alendæ, commodoque mortalium inserviunt, hæc tamen per effigiem porci nobis declarari minime existimamus: *nam si idcirco* (Ait P. Theophilus Raynaudus *lib. superius allato*, §. 8. *Tandem*) *appingitur S. Antonio porcus, quia sospitatem excorat brutis, cur potius ei appingitur porcus, quam asinus, aut equus*, & paulo post: *Cur igitur sus, quam aliud quodpiam brutum, B. Antonio appingatur, ægre assignari potest valida ratio, si sistamus in præsidio, quod brutis a Sancto Antonio suppetit; cujuscumque enim generis bruta Beato huic Cœlitis sospitatori commendari ex usu est, & eventus felix sæpe vota secundat*.

Itaque sententiam suam his verbis exprimit: *Existimarim vero non minus commode, symbolo illo porci jacentis, ad Sancti Viri pedes insinuari triplex genus porcinorum hominum ab eo domitorum, ac prostratorum; Ethnicos dico, & hæreticos, ac voluptarios Christianos*. Aliqui (P. Ajala *lib. Pictor Christianus, lib.* 5. *cap.* 4. *num.* 7.) putaverunt murem Ægyptium porco similem ad pedes S. Antonii appingi consuevisse, ut Antonium Ægyptium a reliquis omnibus secernerent. Hinc paulatim usus obtinuerit, ut loco muris Ægyptii imago suis sufficeretur. Hæc præcise laudatus Pontifex.

79 Subdunt ad rem eruditissimi Bollandistæ *tom.* 2. *in Legenda* ipsius Sancti *ad diem* 17. *Januar.* quod adpingi, seu sculpi etiam solet Nola, & Ecclesia: hæc ceu primæ Domus, seu Ecclesiæ Antonianæ imago: illa quia a Nunciis Eleemosynariæ Domus, seu Ecclesiæ (idest Ecclesiæ S. Mariæ, quæ de Eleemosyna dicebatur) Antonianis ad colligendam stipem concursantibus deferri in adventus sui signum cum reliquis solita; cum baculo insuper ob baculum ad *Potentiæ*, vel signi *Thau* modum, & figuram a Sancto ipso cuidam Gastoni Provinciæ Viennensis in Gallia viro nobilissimo ac opulentissimo in magnam arborem succrescentem in visione præostensum, ad ei indicandum, fore ab se, suisque sociis, atque alumnis in posterum miseros igneo morbo, sacroque igne perustos ac mutilatos, atque egestate pressos omnimode sustentandos; seu, ut in *Vita S. Pauli* dicitur, senex infirmos artus baculo regente sustentans: quæ verba peregre proficientem indicant, aut certe ideo apposita, quod baculum Monachi gestare solerent, ut tradidit Cassianus *lib.* 1. *Institut. cap.* 9. & ita baculo instructus pingi solet S. Antonius. Sic ex laudatis Bollandistis *loc. cit.* Vide *ibi*, ubi multa scitu dignissima. Hinc facile colligitur, quare ei appingatur signum *Thau & ignis*, tum ex hic adductis, tum ex allato textu *Ezechielis cap.* 6. *num.* 4. *&* 6. tum ex traditis a nobis *tom.* 6. sub *verb. Religiones Regulares, art.* 3. *num.* 27. vide *ibi*.

Novæ additiones ex aliena manu.

Sollicitudo sacrarum imaginum præcipue spectat ad E- 1
piscopum. Atque hinc est, quod citra Episcopi consensum haud licet pingere, aut insculpere in Ecclesia insolitam aliquam imaginem, vel eam exponere. Non licet transferre Sacras Imagines ac Reliquias, Episcopo invito, vel contradicente Rectore Ecclesiæ, vel Patrono. Maxime si fuerint Ecclesiæ dono datæ ad conservandam memoriam donantis; Vide Rota *in Uratislavien. Translationis Imaginis* 17. *Martiis* 1738. *cor. clar. memor. Calcagninus*.

IMMUNDITIA. Vide verb. *Gula n.* 27. & verb. *Luxuria num.* 36.

IMMUNITAS ECCLESIASTICA ET ECCLESIARUM.

Articulus I.

Immunitas quoad ea, quæ concernunt ejus naturam, divisionem, & jus, a quo provenit.

SUMMARIUM.

1 *Immunitas unde derivetur?*
2 *Immunitas Ecclesiastica, & immunitas Ecclesiarum, quamvis passim pro eodem sumantur, tamen proprie, & rigorose non sunt idem*
3 *Affertur ratio.*
4 *Affertur aptior Immunitatis definitio.*
5 *Talis definitio competit omni membro definiti.*
6 *Immunitas sic descripta recte dividitur in localem, realem, & personalem; & quæ sit quælibet?*
7 *Immunitas realis, & personalis est de jure divino.*
8 *Immunitas localis Ecclesiarum, seu privilegium Asyli non competit Ecclesiis, aliisque piis locis de Jure naturali, & divino, sed solum de Jure humano, Civili, & Canonico.*
9 *Affertur objectio.*
10 *Satisfit objectioni.*
11 *In lege Evangelica non habetur aliquod Jus positivum, sive scriptum, sive traditum decernens talem Immunitatem.*
12 *Contraria sententia est probabilis.*
13 *Satisfit rationi sententiæ contrariæ.*
14 *Affertur alia ratio corroborativa nostræ sententiæ, & infirmativa contrariæ.*

Immunitas derivatur a verbo *Munus*, quod licet gene- 1
raliter captum tria significet, scilicet Donum, Officium cum onere, & Onus sine honore; proprie tamen sumptum, solum tertium significatum importat, scilicet Onus sine honore, seu onus, functionem, & obligationem alicui impositam, sive lege, aut more ei incumbentem; *leg. Munus proprie* 214. *ff. de verbor. significat.* ibi: *Munus proprie est quod necessario obimus lege, more, imperiove ejus, qui jubendi habet potestatem*. Unde qui a tali onere, aut obligatione liber, aut exemptus est, immunitate gaudere dicitur; *l. Munus* 18. *& ibi Gloss. verb. Onus, & verb. Officium, ff. de V. S. & leg.* 1. *ff. de jure*
Immunitatis. Immunitas Ecclesiastica, & immunitas Ec- 2
clesiarum, quamvis passim a plurimis pro eodem sumantur, & unica definitione describantur dicendo, *Immunitas Ecclesiastica est jus, seu exemptio, qua Ecclesiæ, res, & personæ Ecclesiasticæ a publicis muneribus, & oneribus sæcularibus sunt liberæ*; tamen proprie, & rigorose loquendo non sunt idem, sed quid diversum, ut recte advertunt Riccius *in praxi aurea part.* 2. *resolut.* 53 *num.* 2. Engel *lib.* 3. *Decret. tit.* 49. *num.* 2. Reiffenstuel *ibid. numer.* 3. & alii intelligentes pro *Immunitate Ecclesiarum* solam Immunitatem localem competentem Ecclesiis, aliisque locis sacris, & pro *Immunitate Ecclesiastica* solam Immunitatem personalem, & realem competentem personis Ecclesiasticis, & rebus ad tales personas, vel ad Ecclesias, seu loca sacra pertinentibus; *argum. cap. Inter cunctas* 1. *Extravagant. de privileg. inter commun.* §. *Incendiarios*; ubi distincti ponuntur, & nominantur violatores Immunitatis Ecclesiarum, & libertatis (idest immunitatis) Ecclesiasticæ, ibi: *Ecclesiarum Immunitatis, & libertatis Ecclesiasticæ*.
Et hoc videtur rationi congruere, quia allata definitio 3
Immunitatis communiter divisæ in *localem*, *realem*, *& personalem* non convenit omni definito, cum non possit aptari *Immunitati locali*, ac juri Asyli, ut clare patet. Unde aptius definitur *Immunitas*, dicendo, quod sit *Jus*,

4 *quo Ecclesiæ, & alia loca sacra nec non personæ Ecclesia-*
sticæ, ac res ipsarum liberæ, ac immunes sunt a muneri-
bus, & oneribus sæcularibus, atque ab actibus earum san-
5 *ctitati, & reverentiæ debitæ repugnantibus*. Hæc enim
definitio competit omni membro definiti, cum per ly
Jus, quo Ecclesiæ, & alia loca sacra, nec non personæ
Ecclesiasticæ, ac res ipsarum liberæ, ac immunes sunt a
muneribus, & oneribus sæcularibus, denotatur, *Immuni-*
tas realis, & personalis, & per ly *atque ab actibus ea-*
rum sanctitati, & reverentiæ debitæ repugnantibus, de-
notatur *Immunitas localis*.
6 Immunitas sic descripta recte dividitur in localem, rea-
lem, & personalem. Immunitas *localis* est, quæ conve-
nit Ecclesiis aliisque locis piis, seu Religiosis. Immuni-
tas *realis* est, quæ competit rebus Ecclesiasticis, idest
bonis ad Ecclesias, vel personas Ecclesiasticas pertinen-
tibus. Immunitas *personalis* est, quæ competit personis
Ecclesiasticis.
7 Immunitas realis, & personalis est de jure divino; ut
colligitur ex pluribus Sacræ Scripturæ locis. *Genes. enim*
47. *vers.* 22. sub Pharaone Ægypti Rege habetur Sacer-
dotes, & Levitas exemptos fuisse a jurisdictione sæcula-
ri, & a lege solvendi tributa, & refertur *in cap. Non*
minus 4. *de Immunit. Eccles.* ubi idcirco graviter arguun-
tur plurimi Christiani Principes, quod *deterioris condi-*
tionis factum sub eis sacerdotium videatur, quam sub Pha-
raone, qui legis divinæ notitiam non habebat, ubi nota
illa verba *legis Divinæ*: & similiter colligitur *ex cap.*
ultimo vers. 28. *Levitici, & ex cap.* 3. *Numer. vers.* 20.
& cap. 45. *vers.* 14. *&* 15. *& ex primo Esdræ cap.* 7. *vers.*
25. *& cap.* 17. *Matthæi vers.* 25. *&* 26. sed ne repetantur
omnia jam scripta, vid. verb. *Clericus art.* 2. *a num.* 77.
usque ad 85. inclusive, & verb. *Bona Ecclesiastica art.* 2.
a num. 16. ubi late probatur conclusio per citatas Scri-
pturas, per varios Sacros Canones, & per Concilium
Trid. *sess.* 25. *cap.* 10. *de reform.* ubi expresse contestatur
Ecclesiæ, & personarum Ecclesiarum immunitatem Dei
ordinatione, & canonicis sanctionibus constitutam. Et
sic tenent ultra Doctores *loc. cit.* adductos, Beller. *Dis-*
quisit. Cleric. part. 1. *de exempt. Cleric.* §. 1. *num.* 1. Dia-
na *part.* 1. *tract.* 2. *resolut.* 1. Reiffenstuel *lib.* 3. *Decret.*
tit. 49. *art.* 9. *num.* 235. Tambur. *de Jure Abbat. tom.* 1.
disp. 15. *quæst.* 10. Thom. Delbene *tom.* 1. *de immunit. Ec-*
cles. part. 1. *cap.* 1. *dub.* 1. *per tot.* Fagn. *in cap. Non mi-*
nus 4. *de immun. Eccles. num.* 4. Bonacina *de Censuris*
disp. 1. *quæst.* 16. *sect.* 2. *punct.* 1. *& seq. & in* 8. *præcept.*
Decalog. disp. 10. *quæst.* 2. *part.* 1. §. 1. *num.* 3. & late
Card. Petra *tom.* 2. *comment. ad Constitut.* 1. *Honorii III.*
a num. 3. & alii.
8 Immunitas localis Ecclesiarum, seu privilegium Asyli
non competit Ecclesiis, aliisque piis locis de jure natu-
rali, & divino, sed solum de jure humano, tum Civili,
tum Canonico, & quod hæc localis Immunitas sit de
Jure Civili, habetur *ex tot. tit. Cod. de his, qui ad Ec-*
clesiam confugiunt, & authent. de mandatis Principum §.
Neque autem homicidii, collat. 3. & quod sit de Jure Ca-
nonico, habetur *ex cap. Inter alia* 6. *de immunitate Eccles.*
ibi: *Juxta sacrorum statuta Canonum, & traditiones le-*
gum Civilium .... fugiens ad Ecclesiam; & cap. Id
constituimus 36. *caus.* 17. *quæst.* 4. *ex Concil. Aurelianens.* I.
cap. 3. ibi: *Id constituimus observandum, quod Ecclesia-*
stici Canones decreverunt, & lex Romana constituit, ut
ab Ecclesiæ atriis, vel domo Episcopi reos abstrahere
omnino non liceat; & cap. Eos qui 6. *dist.* 87. *ex Conci-*
lio Arausicano canon. 5. ibi: *Eos, qui ad Ecclesiam con-*
fugiunt, tradi non oportere, sed loci sacrati reverentia,
& intercessione defendi; & cap. Sicut antiquitus 6. *cap.*
Reum 9. *cap. Si quis* 20. *cap. Definivit* 35. *caus.* 17. *quæ-*
stion. 4.
9 Nec valet objicere, quod Deus in lege veteri præter
Civitates refugii, de quibus *Numer.* 35. *Deuter.* 19. *Josue*
20. constituerit pro Asylo Templum Hierosolymitanum,
ut videtur colligi *ex cap.* 21. *Exodi*, ibi: *Constituam tibi*
locum, in quem fugere debeas, videlicet Altare Templi;
& quod etiam Gentiles ex instinctu naturæ aliqua loca
10 designaverint, quæ vocabantur *Asyla*. Non valet in-
quam, quia, præterquam quod Abulensis *cap.* 25. *Josue*
quæst. 7. & alii plures negant Templum Hierosolymita-
num pro Asylo constitutum fuisse, dato etiam hoc, &
non concesso, hujusmodi lex post mortem Christi, utpo-
te ad Cæremonialia pertinens, jam expirasset; Unde Jus
Asyli jam non habetur ex veteris legis obligatione, sed
solum ad quamdam similitudinem, & secundum con-
gruam Juris naturalis æquitatem (quam etiam Gentiles
agnoverunt) de facto per Jura humana, tum Civilia,
tum Canonica Ecclesiis, aliisque locis piis concessum
11 fuit. Neque in nostra nova lege Evangelica habetur ali-
quod Jus positivum, sive scriptum, sive Apostolis tradi-
tum decernens talem immunitatem, siquidem Christus
præter leges naturæ, & Fidei nullas leges cæremoniales
præscripsit, nisi circa ritus Sacrificii, & Sacramentorum,
reliqua Ecclesiæ statuenda relinquens. Sic tenent Suar.
tom. 1. *de Religion. lib.* 3. *de locis sacris cap.* 8. *num.* 9.
10. 11. *&* 13. Covarr. *lib.* 2. *resolut. cap.* 20. *num.* 1. 2.,
& 3. Layman *lib.* 4. *tract.* 9. *cap.* 3. *quæst.* 1. *num.* 1. Pi-
rhing. *lib.* 3. *Decretal. tit.* 49. *sect.* 2. *num.* 15. Engel *ibid.*
num. 7. Zoesius *ibid. cap.* 2. *num.* 1. Reiffenstuel *ibid. nu-*
mer. 22. *& lib.* 2. *tit.* 2. *num.* 131. *& in Theologia morali*
tract. 12. *dist.* 2. *num.* 2. cum communiori aliorum con-
tra Delbene *de immunitate, & jurisdiction. Eccles. cap.*
16. *dub. & num.* 2. ubi illud Jus naturale esse asserit, &
contra Fagn. *in appendice de immunitate cap.* 2. *num.* 9.
Decium, & Tuscum existimantes esse Juris Divini posi-
tivi.
Quam sententiam scilicet Jus Asyli etiam in novo Te- 12
stamento esse Juris divini naturalis, vel positivi non
improbabilem censet etiam Reiffenstuel *lib.* 3. *Decretal.*
tit. 49. *num.* 26. Eo vel maxime quod videatur ei favere
Sacra Scriptura locis citatis *sub num.* 9. Tridentinum *sess.*
25. *cap.* 20. *de reform.* per verba adducta *sub num.* 7. *&*
cap. Quamquam 4. *de censibus in* 6. & quia apud omnes
fere Gentes vigebat tale Jus Asyli, ut videre est apud
ipsum Reiffenstuel *loc. cit. num* 26. Covar. *loc. cit. cap.* 10.
Gonzalez *in cap. Inter alia* 6. *de immunit. Eccles. num.* 9.
& alios.
Tamen ad id de Scriptura, & Gentilibus fuit jam res- 13
ponsum *sub num.* 19. & ad Tridentinum, & textum Ca-
nonicum communiter respondetur non loqui de immu-
nitate locali, seu Asyli, sed solum de immunitate reali,
& personali, idest de immunitate personarum Ecclesia-
sticarum, & rerum ad eos, vel ad Ecclesias pertinen-
tium, quam esse de Jure divino etiam nos docuimus *sub*
num. 7. Et si quis contendat Tridentinum loco citato lo-
qui etiam de immunitate locali, seu de Jure Asyli; Res-
pondetur, quod ut Jura Juribus concordentur juxta *cap.*
Cum expediat, de elect. in 6. quantum ad immunitatem
Asyli, plus non vult Concilium, quam ipsam ad imita-
tionem veteris legis, atque instinctu divino per Canoni-
cas sanctiones constitutam esse. Tum quia, si Jura Asyli 14
essent de Jure divino naturali, nunquam potuissent, nec
adhuc possent mutari, quia Jura naturalia semper firma,
& immutabilia permanent, ut dicitur §. *Sed naturalia*
11. *Instit. de Jure naturali, Gent. & Civil.* nec potuis-
sent ab aliquo etiam Summo Pontifice minui, immutari,
aut dispensari, cum inferior in lege Superioris nullam
habeat potestatem; *cap. Cum inferior* 16. *de majorit. &*
obed. & Clement. Ne Romani, de election. Neque po-
tuissent consuetudine abrogari, aut eis in aliquo deroga-
ri, cum consuetudo contra Jus divinum nihil valeat:
cap. Cum tanto 11. *de consuetudin.* Atqui Jus Asyli per
Pontificem fuit immutatum, quoad certa crimina, & per-
sonas restrictum, ac limitatum, ut patet *ex cap. Inter*
alia 6. *de immunitat. Eccles.* & ex Constitutionibus Gre-
gorii XIV. & Benedicti XIII. art. seq. adducendis, adco-
que &c.

Novæ additiones ex aliena manu.

QUæstio, num immunitas personalis sit de Jure divi- 1
no, an potius humano, magni momenti est, & sur-
sum, atque deorsum versata, non modo a Jurisconsul- 2
tis, sed etiam a Theologis. Nam alii contendunt, Cle- 3
ricos privilegio fori uti de Jure divino. Ita *Auctor nu-*
mer. 7. & qui ab ipso allegantur. E diverso alii in con-
trarium nituntur id esse in Jure humano; *Innocent. in*
cap. 2. *de Major. & obed. Alciat. in cap. Quum non ab*
homine, de Judic. & alii apud *Peregrin. de Immunit.*
Eccles. in princip. quos ex Theologis sequitur *Medina in*
tit. de Restit. quæst. 15.
Mihi haud displicet opinio *Covarruv.* 3. *practic.* 31. qui 4
distinguit, ut si agatur de rebus spiritualibus, Clerici
immunes sint de Jure divino a jurisdictione Laicorum, si
autem de rebus temporalibus, de Jure humano sint exem-
pti ex Legibus potissimum Constantini Magni *in Cod. de*
Episcop. & Cleric.
Prima pars probatur, quia Summus Pontifex de Jure 5
divino ex institutione Christi politus est ad regimen Ec-
clesiæ, quum ei dedit potestatem pascendi oves suas, sol-
vendi & ligandi, deditque claves Regni Cœlestis, & vo-
luit, ut aliquando conversus confirmaret Fratres suos. Ex
quibus Pontifex factus est in spiritualibus caput totius
Orbis Christiani, & præsertim Clericorum, qui militan-
tis Ecclesiæ partes sunt magis connexæ. Hi igitur ex 6
eodemmet Jure divino facti in spiritualibus sunt subditi
Summi Pontificis a quo regi debent; nam ex quo Jure
est potestas capitis, ex eodem est subjectio subditorum.
Patet altera pars, tum ex dictis, tum etiam quia ipsi 7
Clerici in Sacris constituti a Summo Pontifice sæpe Ju-
dici Laico traduntur, ut eosdem puniat, *cap. In audien-*
tia, cap. Contingit, cap. Perpendimus, de sentent. Excom-
municat. cap. Ex parte, de Privil. cap. Ad abolendam,
de Hæretic. Ergo exemptio Fori Clericorum in Tempo- 8
ralibus Juris est humani; Idque quia Summus Pontifex 9
non solum immutare haud potest Jus divinum, sed nec
ob causam licet justam dispensare: bene vero declarare
& interpretari.
Nec negotium facessere debet *Can. Si Imperator dist.* 10
99. ubi Joannes Pontifex ait: *Clerici ex Divina Institu-*
tione a Summo Pontifice sunt judicandi, quod etiam ha-
betur *in cap. Quamquam, de Censib. in sexto*; nam, ut
recte

11 recte observavit *Covarr.* ubi supra, Jus divinum ibi usur-
patur pro Canonico, quod novum haud est.
12 Hinc facile est judicare, quid dicendum sit *de Justi-
niano*, qui *in leg. si quis in conscribendo*, *Cod. de Pactis*
statuit, *Sacerdotem*, qui se non usurum promiserit ex-
ceptione Fori, promissis stare teneri, ita ut possit dein
coram Laico conveniri, ea reddita ratione, quod possit
13 quisque Juri pro se introducto renunciare. Non ignoro
in hoc Textu explicando se varie torquere DD.; eorum-
que plurimos *Justinianum* reprehendere, quod legem tu-
lerit statui Ecclesiastico contrariam; At distinguendum
14 videtur potestatem inter, & justitiam. Porro potuit Ju-
stinianus id statuere, cum, ut mox dictum est, Fori Pri-
15 vilegium, quod habent Clerici in Temporalibus, sit Ju-
ris humani; sed non juste fecit, quia ratio qua Justinia-
nus utitur minime convincit; nam regula, quæ ait posse
16 quemque Juri suo renunciare, intelligitur, cum Jus est
personale, quod sane non accidit in Clericis, quorum
exemptio in gratiam totius Collegii Ecclesiastici est in-
17 ducta. Qua de ratione recte *in cap. Si diligenti*, *de For.
Competent.* corrigitur lex *Justiniani*, & statuitur, ut Cle-
ricus ne Juramento quidem possit Foro suo renunciare.
18 Inficias haud eo, sæpe *Justiniano* libuisse pervertere
19 Christianorum sanctiones, ut inquit *Procopius in Historia
Arcana pag.* 123. At sæpius non tam pervertit, quam
20 præscripsit: Nam quidquid in Canonibus Ecclesiasticis
erat insigne, id voluit auctoritate sua stabilitum, decla-
ratum, ac pœnis vindicatum. Factum hinc est, ut Epi-
scopi Orientales *ex Justiniani* legibus eas sibi concinna-
21 verint regulas, quas *Nomocanonem* nuncuparunt. *Nomo-
canonem* enim scripsit *Joannes scholasticus*, qui a *Justi-
niano* suffectus est *Eutychio Constantinop. Patriarchæ* in
exilium pulso. Alium postmodum composuit *Photius Pa-
triarcha etiam Constantinop.*, quem *Theodorus Balsamon*
notis suis illustravit.

ARTICULUS II.

Quoad ea, quæ specialiter concernunt immunitatem localem, seu Jus Asyli, loca, delicta, & personas, quibus competit, vel non.

SUMMARIUM.

1 *Jus Asyli quid sit?*
2 *Immunitate, seu Jure Asyli gaudent omnes Ecclesiæ auctoritate Episcopi erectæ.*
3 *Etsi nondum sint consecratæ.*
4 *Immo etiamsi in iis divina adhuc non sint celebrata.*
5 *Quinimmo immunitate gaudent etiam Ecclesiæ interdictæ.*
6 *Immunitate gaudent etiam Ecclesiæ pollutæ.*
7 *Immunitate gaudent etiam Ecclesiæ dirutæ, dummodo non sint dirutæ auctoritate Episcopi, & subsit spes reædificationis.*
8 *Immunitate gaudet Cœmeterium quamquam ab Ecclesia separatum; dummodo auctoritate Episcopi sit deguatum.*
9 *Item immunitate gaudet porticus Ecclesiæ.*
10 *Item Atrium.*
11 *Item Tectum.*
12 *Item Campanile, quamvis ab Ecclesia disjunctum, dummodo non ultra triginta passus distet.*
13 *Item Sacristia, si Ecclesiæ, vel Cœmeterio cohæreat, & etiam non cohærens, si Altare habeat, secus non.*
14 *Item scholæ exteriores Ecclesiæ.*
15 *Item Fores, seu Portæ saltem manu tactæ, & apprehensæ, cum clausæ reperiuntur.*
16 *Sic etiam gaudet immunitate, qui tangit aliam partem exteriorem Ecclesiæ V. G. muros.*
17 *Privilegium immunitatis extenditur circumquaque per quadraginta passus in Majori Ecclesia, & per triginta in Cappellis, & in minoribus Ecclesiis.*
18 *Dicta autem immunitate triginta passuum pro Ecclesiis minoribus non gaudent Ecclesiæ, seu Cappellæ, quæ sint intra ambitum murorum Castellorum.*
Immo non desunt, qui dicunt Jus Asyli in spatio quadraginta, vel triginta passuum pro omnibus Ecclesiis sublatum esse consuetudine contraria, sicque non amplius observari posse, aut debere.
20 *Unde juxta varia decreta attendenda est Locorum consuetudo, & praxis*, ad n. 21.
22 *Immunitate gaudent Monasteria, & Conventus.*
23 *Eadem immunitate gaudent omnia loca intra eorum septa.*
24 *Item immunitate gaudent Villæ, sive Grangiæ, quas etiam recreationis gratia habent Regulares.*
25 *Omnia loca Religiosa, ut Seminaria, Hospitalia, Nosocomia, & hujusmodi auctoritate Episcopi erecta gaudent immunitate Asyli.*
26 *Item immunitate gaudet domus Collegii de propaganda Fide.*
27 *Confugiens ad SS. Eucharistiæ Sacramentum, quod portatur ad ægrotum, vel inde reportatur, aut in processione circumfertur, gaudet immunitate.*
28 *Item gaudet immunitate etiamsi solum se associet Processioni Sanctissimi, aut illis, qui Sanctissimum comitantur.*
29 *Qui confugit ad Crucem existentem in via extra Civitatem, gaudet immunitate Ecclesiæ, si adsit consuetudo.*
30 *Cappellæ seu Oratoria in Palatiis, aut Domibus privatorum non gaudent immunitate.*
31 *Alii tamen sentiunt contrarium, si talia Oratoria sint auctoritate Episcopi erecta.*
32 *Ecclesia Campestris gaudet immunitate.*
33 *Ecclesia quælibet, dummodo sit erecta auctoritate Episcopi, gaudet immunitate, etiamsi non fuerit benedicta.*
34 *Immo locus, in quo construitur Ecclesia, jam injecto solemniter lapide, est immunis.*
35 *Cappellæ, sive Ecclesiæ in Arcibus sive Castellis existentes gaudent immunitate.*
36 *Ecclesia sita in Fortalitio S. Urbani gaudet immunitate.*
37 *Cappella carcerum, vel contigua carceribus non gaudet immunitate.*
38 *Cappella contigua, ut dicitur* al Corpo di Guardia *erecta, ut milites ibi degentes audiant Missam, maxime diebus Festivis, permittitur declarari non esse locum immunem.*
39 *Cappella ruralis, vulgo dicta* una Maestà *posita in publica via, nisi probetur fuisse constructa auctoritate Ordinarii non gaudet immunitate.*
40 *Mandante Sanctissimo clauduntur Cappellæ Civitatis etiam cum muro, attento, quod confugiti committunt continuos abusus, & scandala.*
41 *Quando Cappella existens in Palatio Gubernatoris est perpetua, & invariabilis, gaudet immunitate; Secus vero non.*
42 *Cappella vero privati Palatii regulariter non gaudet immunitate.*
43 *Domus Confraternitatis gaudere debet privilegio immunitatis Ecclesiasticæ.*
44 *Locata vero Laicis non gaudet.*
45 *Sic immunitate non gaudent Apothecæ laicis locatæ habentes ingressum ex platea, vel via publica.*
46 *Nec gaudet immunitate Domus contigua Ecclesiæ quæ præter januam viæ publicæ correspondentem, habet etiam ingressum in Choro, maxime si sit Laicorum.*
47 *Gaudet immunitate domus Ecclesiæ, quæ inservit pro habitatione Sacristæ, etsi ab Ecclesia disjuncta.*
48 *Item immunitate gaudet domus annexa, & addicta Ecclesiæ.*
49 *Domus a Suffraganeo Veliterno conducta gaudet immunitate, præterquam in parte reservata locatori. Tenetur tamen Suffraganeus impertiri licentiam pro transitu super parte ab eodem conducta pro faciendis executionibus a Curia Sæculari contra locatorem.*
50 *Domus contigua Ecclesiæ gaudet immunitate.*
51 *Sic domus contigua Ecclesiæ, ad quam habet aditum, ad viam publicam vero medio cortilis, gaudet immunitate.*
52 *Domus contigua Ecclesiæ, a qua nullus patet aditus ad Ecclesiam, & Laicis locata, non gaudet immunitate.*
53 *Domus Commendæ Religionis Hierosolymitanæ habens in inferiori parte Cauponam habentem communicationem internam media parte Domus Superioris cum Ecclesia, non gaudet immunitate, & claudatur aditus ad Ecclesiam.*
54 *Domus posita super Sacristiam Confraternitatis Laicis locata non gaudet immunitate Ecclesiastica.*
55 *Domus, in qua habitat Vicarius Sanctissimæ Inquisitionis non gaudet immunitate Ecclesiastica, nisi habeat Ecclesiam cohærentem, vel adsit consuetudo.*
56 *Mansiones Conventus olim suppressi annexæ Ecclesiæ, nunc Commendatæ, Laicis locatæ præter servitium Ecclesiæ, non sunt immunes.*
57 *Non constat, quod sit locus immunis Domus empta a Regularibus ad effectum ampliandi suam Ecclesiam, & Conventum, in qua Episcopus unica vice celebravit sacrum, sed deinde locata fuit Laicis, nec ullum habet ingressum ad Ecclesiam.*
58 *Non constat esse locum immunem Capannam spectantem ad Regulares positam in distantia quinquaginta septem palmorum ab Ecclesia, & septem a Claustro Regularium, quæ est locata Laico, & est intra ambitum Civitatis.*
59 *Domus Canonicales gaudent immunitate.*
60 *Non est permittendum Ædes Canonicales in Canonica existentes locari per Canonicos Laicis ad inhabitandum.*
61 *Immo Episcopus hanc locationem prohibeat sub pœnis sibi benevisis.*

62 Et

62 *Et quidem sub pœnis pecuniariis arbitrio Episcopi.*
63 *Laudatur Archiepiscopus Florentinus ob reintegrationem Ecclesiæ mediis Censuris procuratam in causa perquisitionis factæ auctoritate Laicali in domibus Canonicalibus.*
64 *Ob perquisitionem, & extractionem rerum a Cubiculis Cathedralis, Clericus absolvatur arbitrio Episcopi, impositis gravibus pœnitentiis salutaribus.*
65 *Domus Præpositur contigua Ecclesiæ gaudet Immunitate etiam respectu bonorum ibidem existentium, quamvis pars ejusdem domus sit Laico locata.*
66 *Domus Parochialis gaudet immunitate.*
67 *Etiamsi ab Ecclesia distans, modo non sit locata, & inhabitata a Laicis.*
68 *Attamen distans ab Ecclesia Parochiali spatio circiter tertiæ partis milliarii non gaudet Immunitate.*
69 *Domus, quæ habitatur a Parocho, sed non est Parochialis, idest de pertinentia Parochiæ, non gaudet Immunitate.*
70 *Domuncula de juribus Ecclesiæ, ab ea tamen, & a domo Parochi distans circa triginta passus, quæ solum inservit pro usu, & servitio Parochi, non gaudet immunitate.*
71 *Palatia Cardinalium gaudent Immunitate Asyli.*
72 *Solum tamen gaudent tali privilegio extra Urbem Romanam.*
73 *Sic immunitate gaudent Palatia Nunciaturarum, seu Nunciorum Apostolicorum.*
74 *Palatium Episcopi gaudet immunitate Asyli.*
75 *Etiamsi ab Ecclesia Cathedrali abesset ultra 40. passus.*
76 *Palatium Mensæ Episcopalis etim situm extra Diœcesim gaudet immunitate, ac si esset in propria Diœcesi pro tempore, quo Episcopus illud inhabitat.*
77 *Palatium Episcopi conductum pro sua habitatione Episcopali gaudet Immunitate.*
78 *Palatium tamen conductum ab Episcopo in propria Diœcesi pro propria habitatione, in quo etiam habitat Dominus ejusdem Palatii, gaudet Immunitate tantum quoad portionem Episcopi, & suæ Familiæ.*
79 *Palatia ruralia Episcoporum in locis eorum Diœcesis, & ab ipsis interpolate, seu recreationis gratia habitata, & quæ ab eorum Affictuariis continuo habitantur, non gaudent Immunitate Ecclesiastica.*
80 *Confugiens ad Palatium Episcopi gaudere debet Immunitate.*
81 *Quare carceratus in Palatio Episcopi est ibidem restituendus.*
82 *Sicut etiam Sacerdos captus in Palatio Episcopi gaudet Immunitate, & ibidem est restituendus.*
83 *At quando Episcopus ordinat carcerationem in proprio Palatio, Reus non gaudet immunitate Ecclesiastica.*
84 *Sicut in casu, quo Baroncellus, & Birruarii Curiæ Episcopalis, qui tentarunt absque ordine carcerationem Sacerdotis inventi cum falce vinitoria præ manibus, & ob resistentiam eis factam, ipsum taliter percusserunt, ut secundo die obierit, unde vocati ab Episcopo ad proprium Palatium pro reddenda ratione hujus facti, ibidem de mandato Episcopi carcerantur, & deinde pœna Triremium puniuntur, non gaudent Immunitate.*
85 *Reus allegans Clericatum Baroncello, ductus liber ad Vicarium Generalem, cui in Palatio Episcopi dixit, se non esse Clericum, sed velle uti immunitate Palatii Episcopalis, quam Vicarius admisit, gaudet Immunitate, & Baroncellus non incidit.*
86 *Executio etiam pro debitis civilibus fieri non potest in Palatio Episcopi, nec in domibus, seu Mansionibus Clericorum in Regno Neapolitano, attenta consuetudine in dicto Regno ad eorum favorem.*
87 *Concedenda est facultas exequendi in Palatio Episcopi quatenus a Creditoribus Episcopi petatur.*
88 *Magistratus Sæcularis absolvitur ad cautelam, eo quod demoliri fecerat murum ædificatum ante Palatium Episcopi, quod prætenditur spectare ad mensam Episcopalem.*

Ad hoc ut clarius percipiantur delicta, quibus competit, vel non Jus Asyli, dantur hic ad litteram duæ Pontificiæ Constitutiones, quæ debent ad hæc esse vera norma, & Regula.

89 *Affertur Constitutio Gregorii XIV.*
90 *Affertur Constitutio Benedicti XIII.*
91 *Delicta, quibus competit Jus Asyli, sunt ea omnia, & singula, quæ specialiter non sunt excepta.*
92 *Delicta, seu crimina, quibus non competit Jus Asyli, sunt omnia expressa, & excepta in allata Gregoriana, & Benedictina, ad n. 93.*
94 *Primo, Immunitate non gaudent publici Latrones, viarumque Grassatores, qui quantum ad præsens pro eodem sumuntur.*
95 *Publici Latrones, & Grassatores viarum qui sint?*
96 *Alias, ut publici Latrones, & Grassatores viarum non gauderent immunitate, requirebantur plures actus, & modo sufficit unus actus.*
97 *Tales publicos Latrones, & Grassatores licet sine ulla pœna, vel culpa occidere.*
98 *Non tamen sine Irregularitate.*
99 *Secundo, Immunitate non gaudent depopulatores agrorum.*
100 *Depopulatores agrorum qui sint?*
101 *Affertur, & solvitur instantia.*
102 *Tertio, Immunitate non gaudent committentes homicidia, & mutilationes membrorum in ipsis Ecclesiis vel earum Cœmeteriis.*
103 *Notabilis extensio quo ad hæc facta a Benedicto XIII.*
104 *Pontifex hic quatuor de novo disponit, & quæ?*
105 *Unde caute legendi sunt Auctores, qui aliter scripserunt.*
106 *Mutilatio membrorum quæ debeat esse, ut privet immunitate?*
107 *Qui graviter aliquem vulnerat in Ecclesia, etiam cum magna sanguinis effusione & carnis læsione, si vulnus non sit lethale, gaudet immunitate.*
108 *Quarto, immunitate non gaudent occidentes proditorie proximum suum.*
109 *Nomine proximi sui, qui veniant?*
110 *Nomine Homicidæ proditoris quis intelligatur?*
111 *Proditor non est, qui occidit inimicum etiam per insidias, & a tergo.*
112 *Homicidium proditorium committit, qui nulla præcedente inimicitia occidit Dominum suum, Familiarem, Contubernalem, & hujusmodi.*
113 *A fortiori homicidium proditorium committit, qui nulla præcedente inimicitia occidit parentem, prolem, Conjugem, Affinem, Consanguineum.*
114 *Homicidium proditorium committit etiam occidens Infantem, seu puerum usu rationis carentem.*
115 *Mater occidens Filium infantem non gaudet Immunitate.*
116 *Alia quo ad homicidium proditorium, remissive.*
117 *Quinto, immunitate non gaudent Assassini Rei.*
118 *Quid sit Assassinium, & qui Assassini?*
119 *Assassini sunt, non solum Mandatarii, sed etiam Mandantes.*
120 *Ad Assassinium requiritur aliquod pretium certum, & determinatum.*
121 *Qui absque pretio sibi dato, vel promisso, sola spe præmii, & animo complacendi alteri aliquem occidit, non committit Assassinium.*
122 *Non sufficit attentatum, sed requiritur reipsa patratum Assassinium.*
123 *Et sic jam decreverat Sacra Congr. Episcop. & Immunitatis.*
124 *Si Mandatarius nihil adhuc attentaverit, licet mandatum cum pecunia receperit, mandans non privatur Immunitate.*
125 *Immunitate gaudet, qui mandat, & mandatum recipit, vel cooperatur propter pretium acceptum, vel promissum ad faciem ferro cuidam deformandam, vel vulnerandam.*
126 *Sexto, immunitate non gaudent Hæresis Rei, si ob ipsius Hæresis crimen, non item ob alia crimina, ad Ecclesias confugiunt.*
127 *Septimo, immunitate non gaudent Rei criminis læsæ Majestatis in personam ipsiusmet Principis.*
128 *Rei criminis læsæ Majestatis qui sint?*
129 *Ad hoc tamen, ut similes Rei non gaudeant, requiritur, quod sint subditi illius Principis, & quod Princeps sit absolutus, & supremus.*
130 *Ultra supradicta crimina a privilegio Immunitatis excepta, alia sunt novissime excepta a Benedicto XIII. quæ assignantur.*
131 *Jure Asyli gaudent omnes Catholici utriusque sexus.*
132 *Clerici gaudent Immunitate Asyli, prout gaudent Laici.*
133 *Etiam Regulares.*
134 *Immo Regularis gaudet etiam in Ecclesia Conventus proprii domicilii, & extractus ab ipsa debet restitui.*
135 *Afferuntur novissima decreta quoad immunitatem Regularium, ad n. 136.*
137 *Supradicti omnes tam Laici, tam Clerici, sive Sæculares, sive Regulares gaudent Jure Asyli, etiamsi sint personaliter interdicti, aut excommunicati, etiam denunciati, & publici Clericorum percussores.*
138 *Judæi, Pagani, & ceteri Infideles gaudent Immunitate Asyli.*
139 *Etiam Hæretici gaudent Jure Asyli, si non propter crimen Hæresis, sed ob aliud delictum, confugiunt ad Ecclesiam.*
140 *Immunitate Asyli non gaudet, qui ligatus ducitur per locum sacrum ad carceres, vel ad supplicium, quamvis dicat:* Voglio quì goder l'Immunità, *maxime in casu, quo alia secura via e loco capturæ ad carceres, seu e carceribus ad locum supplicii non sit; secus autem, si alia secura existente via per locum sacrum duceretur.*
141 *Is, ad quem Eucharistia in carceres defertur, non gaudet Immunitate.*
142 *Confugitus non gaudet Immunitate Ecclesiæ, quando ligatus una cum Birruario ad Ecclesiam confugit.*

143 Item

143 *Item confugiens ad murum Ecclesiæ, sed semper detentus, & nunquam dimissus a Birruariis, non gaudet immunitate.*

144 *Similiter Sacerdos in Processione publica occidens alium Sacerdotem captus a Birruario Curiæ Laicæ de ordine Vicarii Foranei, semper detentus ab ipso Birruario, etiam quando vi confugit ad Ecclesiam, non gaudet immunitate.*

145 *Gaudent tamen immunitate confugientes ad Ecclesiam, etiamsi ligati catenis, & ferris confugiant.*

146 *Sic etiam Reus, qui effugeret e manibus Birruariorum ligatus ad Ecclesiam, gaudet immunitate, adeoque est restituendus.*

147 *Ablatus a propriis consanguineis e manibus Satellitum, & inde confugiens in Ecclesiam, gaudere debet immunitate.*

148 *Qui cum armis prohibitis confugiunt ad Ecclesiam gaudent immunitate.*

149 *Confugiens ad Ecclesiam, dum ducitur ad supplicium, gaudet Immunitate.*

150 *Confugiens ad Ecclesiam, si ab ea exeat cum salvo conductu, & carceretur a Curia Laicali, est restituendus.*

151 *Condemnatus ad supplicium mortis, effringens carceres, non autem compedes, si confugiat ad Ecclesiam, gaudet Immunitate.*

152 *Condemnatus ad Triremes, aufugiens e carcere ad Ecclesiam, gaudet immunitate.*

153 *Confugiens metu inimicorum eum in Ecclesia obsidentium, ab Ecclesia exiens, gaudet immunitate; ideoque restituendus est eidem.*

154 *Confugiens ad Ecclesiam, cadens sub stillicidio, si inde extrahatur, est restituendus Ecclesiæ.*

155 *Confugiens ad Ecclesiam pro debito civili gaudet Immunitate.*

157 *Hic attendenda est novissima dispositio Clementis XII. quæ affertur.*

1 IMmunitas localis, seu Jus Asyli est Jus Ecclesiis, &
sacris, aliisque quibusdam locis competens confugientibus ab ea Malefactoribus securitatem præstans ad hoc,
2 quod inde violenter extrahi non possint, nec in vita,
nec in membris puniri valeant; *Est in re communis; arg.*
cap. Inter alia 6. de Immunitat. Ecclesiar. Immunitate, seu
Jure Asyli gaudent omnes Ecclesiæ auctoritate Episcopi
erectæ; *cap. Inter alia 6. de immunit. Eccles.* & concordat
cap. Immunitate 10. eod. cap. Eos, qui 6. dist. 87. cap. Sicut antiquitus 6. cap. Reum 9. cap. Si quis 20. cap. Defini-
3 *vit 35. & cap. Id constituimus 36. caus. 17. quæst. 4* Etsi
nondum sint consecratæ, textu expresso in *cap. Ecclesia*
9. de immunitatem Eccles., ibi: *Ecclesia, in qua divina*
mysteria celebrantur, licet adhuc non extiterit consecrata, nullo modo privilegium immunitatis adimitur. Immo etiamsi in
4 iis divina adhuc non sint celebrata; *arg. citat. Ecclesia;*
ubi pro ratione immunitatis subjungitur: *Quia obsequiis*
divinis dedicata, nullis est temerariis usibus profananda;
Unde, cum pro ratione ibi Pontifex non alleget celebrationem divini Officii jam factam, sed quia obsequiis, ac
Officiis divinis est dedicata, seu deputata, debent Ecclesiæ gaudere immunitate, etiamsi in iis divina adhuc non
sint celebrata; cum ex eo solo, quod Ecclesiæ auctoritate Episcopi ad usus sacros sint deputatæ, jam existunt
loca sacra, ac religiosa, ita ut ad usus profanos redire, & applicari amplius nequeant, textu claro *in cap.*
Ad hæc 4. de religiosis domibus, & sic tenent Abbas *in cit.*
cap. Ecclesia num. 5. Fagnan. *ibid. num. 8.* Hostiens. *ibid.*
verb. Celebrantur, Barbos. *lib. 2. Jur. Eccles. univers. cap.*
5 *3. num. 59.* Covarruv. *lib. 2. variar. resolut. cap. 20. numer. 4.* & alii communiter. Quinimmo immunitate gaudent etiam Ecclesiæ interdictæ; Fagnan. *in cit. cap. Ecclesia 9. de immunitat. Ecclesiar. num. 11.* Abbas *ibid. num.*
8. Ventriglia *tom. 2. annotat. 23. §. 1. de immunit. Eccles*
numer. 5. Pirhing *lib. 3. decretal. tit. 49. numer. 3.* Reiffenstuel *ibid. numer. 29.* Engel *ibid. num. 11.* Layman *lib.*
4. tract. 9. cap. 3. num. 2. Silvester *verb. Immunitas 1.*
quæst. 1. dicto 2. Barbosa *loco citato numer. 60.* cum pluri-
6 mis aliis ibi citatis. Immunitate gaudent etiam Ecclesiæ pollutæ; Fagnan. *loco citato numer. 13.* Ventriglia *loc.*
citat. numer. 5. Barbos. *loco citato numer. 61.* cum Suarez,
Giurb. Bonacin. Bobadill., & Fagundez *ibi* citatis & alii
7 *numer. anteced.* adducti. Item gaudent immunitate Ecclesiæ dirutæ, dummodo non sint dirutæ auctoritate Episcopi, & subsit spes reædificationis *argum. cap. Quæ*
semel 4 caus. 19. quæst. 4. leg. Æde sacra 73. ff de contrahend. emption. Fagnan. *loco citato numer. 14.* Engel *loco*
citato numer. 10. Ventriglia *loco citato numer. 4.* Barbosa *loco citato numer. 62.* cum plurimis ibi citatis, & alii
passim.

8 Immunitate gaudet Cœmeterium, quamquam ab Ecclesia separatum, dummodo auctoritate Episcopi sit designatum, *cap. Cum Ecclesia 5. de immunitat. Ecclesiar.* Fagnan. *loco citato numer. 21.* Barbosa *loco citato numer. 63.*
cum plurimis ibi citatis, & alii communiter. Item im- 9
munitate gaudet Porticus Ecclesiæ; *cap. Si quis contumax*
20. caus. 17. quæst. 4. & declaravit *Sacra Congregatio Immunit. in Spoletana 7. Februarii 1630. in Camerinen. 3.*
Aprilis 1635. in Asculana 20. Decembris 1657. & in Cortonen. 9. Septembris 1670. apud Pignatell. *tom. 1. consult. 171.*
sub numer. 15 in fine. Item immunitate gaudet Atrium; 10
citat. cap. Si quis contumax 20. & cap. Id constituimus 36
caus. 17 quæst. 4. Item immunitate gaudet Tectum, cum
supra illud existens dicatur esse intra situm Ecclesiæ; 11
Suarez *tom. 1 tract. 2. lib. 3 cap. 9. numer. 8. vers. Sed*
quid si quis supra Tectum, Peregrin. *de immunitate numer.*
282. Diana *part. 6. tract. 1. resolut. 73.* Sperell. *decis. 63.*
numer. 9. Ventriglia *loco citato numer. 9.* Barbosa *loco citato numer. 66.* & alii passim. Item immunitate gaudet
Campanile Ecclesiæ, quamvis ab ipsa disjunctum sit,
dummodo non ultra triginta passus distet, uti bis declaravit Sacr. Congregat. apud Delben. *de immunit. d. 9. sect.*
6. Diana *part. 4. tract. 1. resolut. 108.* Joan. Anton. Navar. *tit. de immunitat. Eccles. numer. 26.* Barbosa *loco cita-* 13
to numer. 66. Reiffenstuel *loco citato numer. 29.* La Croix
lib. 4. sub num. 1391. & alii. Item Sacristia, si Ecclesiæ, vel Cœmeterio cohæreat, & etiam non cohærens,
si Altare habeat; Secus autem si non cohæreat Ecclesiæ,
vel Cœmeterio, nec Altare habeat ad celebrandum;
Sperell. *decis. 61. a principio, & decis. 62. numer. 19.* La
Croix *loco citato* cum variis aliis, Ventriglia *loc. cit. num.* 14
32. ubi dicit hoc certum esse. Item immunitate gaudent
Scalæ exteriores Ecclesiæ; Suarez *tom. 1. tract. 2. lib. 3.*
cap. 11. n. 9. Barbosa *loc. cit. n. 66.* cum pluribus aliis,
Farinac. *tract. de immunit. n. 180.* ubi refert Sac. Cong.
ita censuisse.

Item immunitate gaudent Fores, seu Portæ Ecclesiæ 15
saltem manu tactæ, & apprehensæ, cum clausæ reperiuntur; Suarez *loco citato lib. 3. cap. 9. numer. 8.* Navar.
in Manual. cap. 25. numer. 17 ad finem. La Croix *lib. 4.*
sub numer. 1372. Barbosa *loco citato numer. 65.* Pignatell.
tomo 6. consult. 4. numer. 81. & seq. ubi ad propositum affert declarationes, ac decreta Sacræ Congreg. præsentis
tenoris: *Innixus Stipiti Portæ Ecclesiæ gaudet immunitate in*
Amerina 28. Maji 1628. Item *evadens e manibus Birruariorum, & adhærens valvis Ecclesiæ, gaudet Immunitate in*
Firmana 13. Julii 1657. Item *tenens annulum Valvarum Ecclesiæ gaudet immunitate 7. Septembris 1638.* Item *qui in actu*
carcerationis cohæreat Valvis Ecclesiæ unico pede, & unica
manu, gaudet immunitate in Brundusina 4 Septembris 1640.
Item *captus a Birruariis in janua Conventus, seu Monasterii gaudet immunitate in Rossanen. 18. Februarii 1653.* Sic 16
etiam gaudet immunitate, qui tangit aliam partem exteriorem Ecclesiæ, v. g. muros; Barbos. *loco citato numer.*
65. Riccius *in praxi tom. 3. resolut. 560. numer. 8.* Navarrus *in Summa Bulla de immunitate numer. 16.* Bonacina *disp. 3. in decalog. 3. punct. 4. numer. 5.* Pignatel. *loco*
citato numer. 82. affert sequentia decreta Sacræ Congr.
Adhærens muro Ecclesiæ gaudet immunitate *in Amerina*
18. Februarii 1632. & in Camerinen. 13. Julii 1638. Item
qui elapsus e manibus satellitum confugit ad Ecclesiam,
& apprehendit parietem aut seras Valvarum, gaudet immunitate; *Sac. Cong. Episcop. 31 Martii 1604. & in 18. Julii*
1614. & 20. Decembris 1616. refert Pignatell. *loco cit. num.*
107.

Privilegium immunitatis non restringitur ad portas, 17
aut parietes, vel Atrium Ecclesiæ tantum, sed per quadraginta passus in majori Ecclesia, per triginta in Cappellis, vel minoribus Ecclesiis, extenditur circumquaque,
ut est definitum in *cap. Sicut antiquitus 6. caus. 17. quæst.*
4. ibi: „ Sicut antiquitus a Sanctis Patribus statutum est,
„ statuimus, ut major Ecclesia per circuitum quadraginta passus habeat, Cappellæ vero, vel minores Ecclesiæ triginta, qui autem confinia earum confringere
„ tentaverit, aut personam hominis, vel bona ejus inde
„ subtraxerit .... excommunicetur, & concordat *cap.*
Definivit 35. eod. caus. 17. & quæst. 4. & utrobique notant, & tenent Gloss. Archidiaconus, & Doctores omnes,
ut testatur & sequitur Fagnan. *in cit. cap. Ecclesia 9. de*
immunitat. Ecclesiar. numer. 16. Covarruv. *lib. 2. variar.*
resolut. cap 20. num. 5. Hostiens. *in cap. Inter alia 6. de immunit. Eccles. num. 2.* & ibi etiam Joann. Andr. *num. 7.*
Abbas *in ult. notab.* Felin. *num. 2.* Marian. Soccin. *num.*
10. Silvester verb. *Immunitas 3. num. 1.* Barbosa *in cit.*
cap. Sicut antiquitus 6. caus. 17. quæst. 4. Reiffenstuel *lib.*
3. decretal. tit. 49 num. 31. Turrecremata, Præpositus,
& alii. Dicta autem immunitate triginta passuum pro 18
Ecclesiis minoribus non gaudent Ecclesiæ, seu Cappellæ quæ sunt intra ambitum murorum Castellorum,
ut expresse habetur *in cap. Quisquis 21. caus. 17. quæst.*
4., ibi: " Cappellæ quæ sunt infra ambitum murorum
„ Castellorum, non ponuntur in hac triginta passuum observatione. " Et ratio est, quia si dictæ Ecclesiæ, seu
Cappellæ gauderent immunitate etiam ad triginta passus
ob loci angustiam, immunitas fere totum Castrum quandoque absorberet, ut observat Glossa *1. in cit. cap. Sicut antiquitus*; & docent Fagnan. *loc. cit. num. 17.* Covarr. *loc.*

cit. n. 5. Abbas *in cit. cap. Ecclesia n. 10.* Reiffenstuel *loc.*
cit. n. 32. Silvester *loc. cit.* & alii communiter.
19 Immo non desunt, qui dicant, Jus Asyli in spatio qua-
draginta, vel triginta passuum pro omnibus Ecclesiis subla-
tum esse consuetudine contraria, sicque non amplius ob-
servari posse, aut debere; *arg. cap. Cum tanto 11. de consue-*
tud. Ita Igneus *in leg. 1. in princip. n. 58. ff. ad Syllanian.*
quem refert Remig. *de immunit. Eccles. fol. 52. in 6. amplia-*
tion. Clarus *in §. fin. q. 30. vers. Hinc est*, ubi dicit non esse
ab hac communi consuetudine recedendum, præterquam
in domibus Ecclesiæ cohærentibus; Covart. *loc. cit. n. 5.*
Haunold. *de just. & Jur. tom. 6. n. 152.* & ex Zerola *in*
praxi Episcop. part. 1. verb. Immunitas §. 12. Testatur. En-
gel *lib. 3. decret. tit. 49. a n. 10.* hodie immunitatem non
attendi ultra fines Cœmeteriorum; & Card. de Luca *lib.*
14. part. 4. Miscellan. disc. 12. num. 17. dicit, quod Immuni-
tas talis spatii prope Ecclesias recessit ab aula, & Pi-
20 gnatell. *tom. 1. consult. 435.* ubi, postquam ad quæsitum:
An carceratus infra spatium quadraginta passuum circa Ca-
thedralem gaudere debeat immunitate sitque restituendus?
respondit affirmative, si adsit consuetudo, & ita decla-
rasse Sacram Congregationem Immunitatis in una Inte-
ramnen. pro Petro Paulo Mangonio 17. *Julii* 1663. sub-
jungitur: *Verum eadem Sacr. Congreg. die 27 Januarii* 1665.
cognito per plurimos casus, quod gravia inferat publicæ Quieti
Narniensis Civitatis præjudicia plateam Ecclesiæ Cathedralis
ex quadam veteri consuetudine haberi pro loco immuni, cujus
securitate, qua sæpissime abutuntur Criminosi, Contumaces, &
debitores maxime non sine justitiæ detrimento, censuit, si San-
ctissimo D. N. placuerit, plateam eamdem imposterum pro loco im-
muni non habendam, & existimandam, ac ad ipsam confugien-
tes immunitate Eccles. non gaudere, injungendumque Episcopo,
ut triduo a publicatione hujus decreti, eam ut talem teneri cu-
ret, & mandet, quibuscumque non obstantibus. Et facta rela-
tione sub die 21. Februarii 1665. Sanctissimus annuit, & ita
exequi jussit. Et idem Pignatell. *tom. 6. consult. 25. n. 13.*
cum multis ibi citatis concludit hos passus gaudere, si ad-
sit in loco legitima consuetudo, juxta supra allatum de-
cret. *in Interamnensi*; Secus vero non. Unde hos passus
non gaudere declaravit eadem Sac. Cong. Immunit. *sub*
anno 1634. in Spoletana relata a Donato *de Asylo resol. 43.*
num. 1. & 2. Vide ibi Pignatell. *per totam cons. 25.* ubi
multa erudite.
21 Affertur aliud consimile decretum, ut sequitur. Licet
die 9. Februarii 1694. lib. 1. decret. Valleman. pag. 104. de-
claratum fit, Atrium circumductum muris ante Ecclesiam
Beatæ Mariæ Montis Virginis extensum per quadraginta
passus gaudere immunitate, attamen, mandante Sancti-
ssimo, Ordinarius declaret eidem loco non suffragari am-
plius immunitatem Ecclesiasticam, & reputari tamquam
non immunem; & insuper ne possit allegari ignorantia,
& ad perpetuum documentum apponat in loco opportuno
lapidem cum præfata declaratione; *Sac. Cong. Immunit. in*
Nullius Montis Virginis 31. Decembris 1697. lib. 2. decret.
Vallem. pag. 125.
22 Immunitate gaudent Monasteria, & Conventus: *cap.*
Quisquis 21. caus. 17. q. 4. Leg. Omnia privilegia Cod. de Epi-
scop. & Cleric. Constitut. Gregorii XIV. incip. *Cum alias*
Monasteriis, domibus Regularibus, locisque Sacris, aut Religio-
sis: Fagnan. *loc. cit. n. 28.* Barbosa *loco cit. n. 72. & communis*
23 aliorum. Eadem immunitate gaudent omnia loca intra
eorum septa, scilicet Claustra, Cellæ, ac habitacula,
immo etiam eorumdem Monasteriorum horti, areæ, do-
mus Familiarum, stabula animalium, officinæ, cunctaque
alia loca, quæ intra Monasteriorum septa continentur:
arg. l. Pateant Cod. de his, qui ad Ecclesiam confugiunt: ibi:
Nec sola Altaria, & Oratorium; &c. sed quidquid fuerit in-
terjacens, sive in cellulis sive in domibus, hortulis, balneis,
areis, atque porticibus confugientes interioris templi vice tueatur;
&c. Id *constitutionis 16. causa 17. q. 4.* & cit. Constitut. Gre-
gorii XIV. *in cap. Cum alias*; Barbos. *loc. cit. n. 72.* Lezana
verb. *Immunitas n. 3.* Portell. *in dub. Regular. verb. Immu-*
nitas, & communis aliorum.
24 Item immunitate gaudent Villæ, sive Grangiæ, quas
etiam recreationis gratia habent Regulares; Sic habetur
ex privilegio concesso ab Eugenio IV. Cisterciensibus, &
consequenter omnibus aliis cum illis communicantibus,
quod privilegium ex compendio Ordinis Cisterciensis re-
fert Eman. Rodericus *tom. 2. quæst. Regular. quæst. 75. art. 2.*
his verbis: *Concessit, quod Grangiæ Monasteriorum Cistercien-*
sium sicut Ecclesiæ atria pravorum hominum incursu, & vio-
lentia libera, & quieta debeant esse, ita ut nemo in eis ho-
minem capere, spolium aut rapinam exercere præsumat in vir-
tute Spiritus Sancti inhibendo statuit. Sic ex hoc privilegio
late probat Card. de Lugo *in Respons. moral. lib. 3. dub. 15.*
per totum, ubi n. 3. refert, quod cum quidam Episcopus
Sacram Congregationem Romæ super hoc consuluisset,
respondit; *Si Cappella illa erat in grangia, observandum pri-*
vilegium; Villalobos *in Summa tom. 2. tract. 39. difficul. 5. n.*
6. Peregrinus *de immunitate cap. 1. n. 58.* La Croix *lib. 4. sub*
n. 1392. Diana *part. 6. tract. 1. resolut. 6. vers. Et tantum in fi-*
ne & alii contra Barbosam *loc. cit. num. 76.* Gambacurt.
lib. 1. cap. 4. num. 7. Trullench. *lib. 1. cap. 12. dub. 1. num. 6.*
Lezanam *tom. 3. verb. Immunitas n. 3.* Qui tamen Au-
ctores ideo negarunt talem immunitatem, quia, ut dicit
Card. de Lugo *loc. cit. n. 2.* vel non viderunt supra re-
latum privilegium Eugenii IV., vel illius memores non
fuerunt.
Omnia loca religiosa, ut Seminaria, Hospitalia, No- 25
socomia, Orphanotrophia, & hujusmodi auctoritate Epi-
scopi erecta gaudent immunitate Asyli; *Communis arg. cap.*
Ad hæc 4. & cap. Nimmia 9. de Religiosis domibus; l. Sancimus
Cod. de Sacros. Ecclesiis, l. Omnia Cod. de Episcop. & Cleric. Item 26
immunitate gaudet Domus Collegii de Propaganda Fide;
Sac. Congr. Immun. die 8. Martii 1650. Contingens ad SS. 27
Eucharistiæ Sacramentum, quod portatur ad ægrotum,
vel inde reportatur, aut in Processione circumfertur, gau-
det immunitate; Barbosa *loc. cit. n. 69.* Layman *loc. cit. n. 4.*
Silvester verb. *Immunitas n. 1.* Reiffenstuel *loc. cit. n. 48.*
& *communis* aliorum, & Pignatell. *tom. 6. consult. 4. n. 89.*
ubi affert declarationem Sacr. Congreg. editam *in Melitensi*
28. Maji 1628. tenoris sequentis: *Carceratus sequens, &*
manu tenens fimbriam vestis Sacerdotis redeuntis ad Ecclesiam
cum SS. Eucharistiæ Sacramento gaudet immunitate. Item gau- 28
det immunitate etiamsi solum se associet pro cessioni San-
ctissimi, aut illis, qui Sanctissimum comitantur; Barbosa
loc. cit. n. 69. Diana *part. 1. tract. 1. resolut. 23.* Reiffenstuel
loc. cit. n. 49. & alii passim, & Pignatell. *loc. cit. n. 90.* ubi
affert declarationem Sac. Congr., ut sequitur: *Associans*
Processionem Sanctissimi Sacramenti gaudet immunitate 30. Se- 29
ptembris 1636. Qui confugit ad Crucem existentem in via
extra Civitatem, gaudet immunitate Ecclesiæ, si adsit
consuetudo, *Sac. Congreg. Immunit. in Melevitana 1. Decembris*
1638. lib. 3. decret. Paulut. pag. 81.
Cappellæ, seu Oratoria in Palatiis, aut domibus Pri- 30
vatorum non gaudent Immunitate. Pignatell. *tom. 1. con-*
sult. 93. ubi testatur de communi, & citat plurimos Do-
ctores, *tom. 6. cons. 4. n. 103.* ubi affert decretum, ut se-
quitur: *Cappellæ privatorum palatiorum non gaudent immuni-*
tate. Sac. Cong. Episcop. & Regul. in Marsicana 17. Novembris
1617. & Sac. Cong. Immunit. in Perusina 9 Decembris 1631. La
Croix *l. 4. sub n. 1392.* Barbosa *lib. 2. Juris Eccles. univers.*
cap. 3. n. 63. & in *summa Apostol. decis. verb. Immunitas n.*
5. referens utrobique citatum decretum, & *cit. cap. 3.* ci-
tans plurimos alios Doctores, & Riccius in Synops. verb.
Cappella; ubi refert sequens decretum: *Cappellæ vere pri-*
vati Palatii regulariter non gaudent immunit. Sac. Cong. Im- 31
munit. in Tudertina 4. Junii 1663. lib. decret. Ricci pag. 219.
Fagnanus vero *lib. 3. decretal. in cap. Ecclesiæ 9. de immun. n.*
23. cum pluribus ibi citatis. Reiffenstuel *loc. cit. n. 43.*
& alii volunt alia Oratoria etiam in domibus privatorum,
dummodo auctoritate Episcopi sint erecta, gaudere immu-
nitate, quia ut dicunt ipsi, cum talia Oratoria sint vere
loca religiosa, nec amplius ad usus profanos applicari pos-
sint; *c. Ad hæc. 4. de Religiosis domibus*, & insuper jurisdi-
ctioni, & visitationi Episcopi sint subjecta, non minus
debent gaudere immunitate, ac Oratoria publica Episco-
pi auctoritate erecta. Ad citata autem decreta omnes con-
trarii Doctores respondent esse intelligenda, & respecti-
ve intelligenda de Oratoriis, & Cappellis sine auctorita-
te Episcopi erectis, uti plura habentur in domibus pri-
vatorum, quæ cum Religiosa non sint, & ad nutum Do-
mini Domus iterum ad usus profanos possint applicari,
& converti, quamvis de licentia Papæ, aut Episcopi in
eis super Altare portatili celebratæ fuerint Missæ, non
debent gaudere immunitate Asyli, uti tenent communi-
ter Doctores, & censuit Sacra Congreg. in relatis de-
cretis. 32
Ecclesia Campestris gaudet immunitate *Sac. Cong. Im-*
mun. in Brundusina 18. Decemb. 1694 lib. 1. decret. Val- 33
lem. pag. 162. Ecclesia enim quælibet, dummodo sit fun-
data auctoritate Episcopi, gaudet immunitate Ecclesiasti-
ca, etiamsi non fuerit benedicta; *arg. cap. Ecclesiæ 9. de* 34
immunit. Ecclesiar. & expresse *Sac. Cong. Immunit. in Ar-*
centrana 19. Junii 1635. lib. 2. decret. Paul. pag. 226. Im-
mo Locus, in quo construitur Ecclesia, jam injecto so-
lemniter primo lapide, est immunis. *Sac. Congreg. Immu-*
nit. in Januen. 5. Octobris 1688 lib. decret. Marcelli pag. 358. 35
Cappellæ, sive Ecclesiæ in Arcibus sive Castellis existen-
tes gaudent Immunitate *Sac. Congreg. Immunitat. sub anno*
1563. apud Pignatell. *tom. 6. consult. 4. num. 121.* Eccle-
sia sita in Fortalitio S. Urbani gaudet immunitate Ec- 36
cles. *Sac. Congreg. Immunitatis in Bononien. 16. Julii 1675.*
lib. 1. decret. Altovit. pag. 1122.
Cappella carcerum vel contigua carceribus non gaudet 37
immunitate. *Sac. Congreg. Immun. in Tudertina 12. Junii*
1663. apud Pignatell. *tom. 1. cons. 471.* Cappella conti-
gua, ut dicitur, *Al Corpo di guardia*, erecta, ut milites
ibi degentes audiant Missam maxime diebus Festivis, per-
mittitur declarari non esse locum immunem. *Sac. Cong.*
Imm. in una Nullius Orbetelli 16. Febr. 1633. lib. 3. decret. 38
Altoviti pag. 142. Cappella ruralis, vulgo dicta *una Mae-*
stà, posita in publica via, nisi probetur fuisse constru-
ctam auctoritate Ordinarii, non gaudet immunitate. *Sac.*
Congregatio Immunitat. in Spoletana 2. Martii 1642. lib. 3.
decret. Paul. pagina 171. Mandante Sanctissimo claudan-
tur

tur Cappellæ Civitatis, etiam cum muro, attento, quod
confugiti committunt continuos abusus, & scandala, &
onera Missarum transferantur in alias Ecclesias arbitrio
Episcopi. *Sac. Cong. Immunit. in Lycien. 19. Maji 1679. lib.*
41 *1. decret. Altoviti pag.* 1249. Quando Cappella existens in
Palatio Gubernatoris est perpetua, & invariabilis, con-
fugientes ad eam gaudent immunitate; secus si sit varia-
bilis, & non perpetua. *Sac. Cong. Immunit. in Tudertina*
42 *7. Maji 1658. lib. decret. Recci pag.* 89. Cappella vero pri-
vati Palatii, ut jam dictum est sub *num.* 30. regulariter
non gaudet immunitate. *Ead. Sac. Congr. in eadem Tuder-
tina 2. Junii 1663. libro decret. Recci pag.* 489.

43 Domus Confraternitatis gaudere debet privilegio Im-
munitatis Ecclesiasticæ. *Sac. Cong. Immunit. In una Civi-
tatis Castelli 23. Julii 1652. lib. 4. decret. Paul. pag.* 189.
Locata vero Laicis non gaudet. *Ead. Sac. Congr. Immun.*
44 *in Reatina 14. Decembris 1628. lib. 1. decret. Paul. pag.* 115.
45 Sic immunitatem non gaudent Apothecæ Laicis locatæ
habentes ingressum ex platea, vel via publica. *Ead. Sac.
Congr. Immun. in Narniensi 27. Februarii 1662.* Nec gaudet
46 immunitate domus contigua Ecclesiæ, quæ præter januam
viæ publicæ correspondentem, habet etiam egressum in
Choro ejusdem Ecclesiæ, maximæ si sit Laicorum. *Ead.
Sacr. Congr. Immun. in una Pennensi 28. Februarii 1662.* Gau-
47 det tamen immunitate Domus Ecclesiæ, quæ inservit pro
habitatione Sacristæ, etsi ab Ecclesia disjuncta. *Eadem
Sacr. Congr. Immun. 29. Februar. 1662.* apud Pignatelli. *tom.*
48 *1. consul.* 456. Item immunitate gaudet domus annexa, &
addicta Ecclesiæ. *Ead. Sacr. Congreg Immun. in Pertuen. 30.
Martii 1666. lib. decret. Borrom. pag. 151. & pag.* 754.

49 Domus a Suffraganeo Veliterno conducta gaudet immu-
nitate, præterquam in parte reservata locatori. Tenetur
tamen Suffraganeus impertiri licentiam pro transitu super
parte ab eodem conducta, pro faciendis executionibus a
Curia Sæculari contra locatorem. *Ead. Sac. Congr. Immun.*
50 *in Veliterna 24. Januarii 1696. lib. 2. decret. Vallem. pag.* 5.
Domus contigua Ecclesiæ gaudet immunitate. *Ead. Sacr.
Congr. Immun. in Firmana 8. Januarii 1665. lib. 1. decret.
Vallem. pag.* 165. Sic Domus contigua Ecclesiæ, ad quam
51 habet aditum, ad viam publicam vero medio Cortili,
gaudet immunitate. *Ead. Sac. Congr. Immun. in Theatina
31. Julii 1674. lib. 1. decretal. Altoviti pag.* 976. Domus con-
52 tigua Ecclesiæ, a qua nullus patet aditus ad Ecclesiam,
& Laicis locata, non gaudet immunitate. *Ead. Sac. Cong.
Immun. in Marsicen. 16. Junii 1682. lib. 3. decr. Alt. pag.
51. & in Pisauren. 16. Julii 1686. ibi pag.* 584. Domus
53 Commendæ Religionis Hierosolymitanæ habens in infe-
riori parte Cauponam, habentem communicationem inter-
nam media parte Domus superioris cum Ecclesia, non
gaudet immunitate, & claudatur aditus ad Ecclesiam.
*Ead. Sac. Congr. Immun. In Perusina 27. Maji 1687. lib. de-
cret. Martelli pag.* 107. Domus posita super Sacristiam Con-
54 fraternitatis Laicis locata non gaudet immunitate Eccles.
Ead. Sac. Cong. Immun. in Reatina 4. Decemb. 1628. l. 1. de-
55 *cret. Paul. pag.* 115. Domus, in qua habitat Vicarius San-
ctissimæ Inquisitionis, non gaudet immunitate Ecclesiasti-
ca, nisi habeat Ecclesiam cohærentem, vel adsit consue-
tudo. *Ead. Sac. Congr. Immun. in Marianen. 6. Novembris*
56 *1634 lib. 2. decret. Paul. pag.* 206. Mansiones Conventus
olim suppressi annexæ Ecclesiæ, nunc Commendatæ, lai-
cis locatæ præter servitium Ecclesiæ, non sunt Immu-
nes. *Ead. Sac. Cong. Immun. in Recitanen. 28. Jan. 1682.
l. 2. decret. Alt. pagine* 2147. Non constat, quod sit locus
57 immunis Domus empta a Regularibus ad effectum amplian-
di suam Ecclesiam, & Conventum, in qua Episcopus uni-
ca vice celebravit Sacrum, sed deinde locata fuit Laicis,
nec ullum habet ingressum ad Ecclesiam. *Ead. Sac. Congr.*
58 *Immun. in Perusina 29. Feb. 1684. lib. 3. decret. Alt. pag.* 287.
Non constat esse immunem capannam spectantem ad Re-
gulares, positam in distantia quinquaginta septem palmo-
rum ab Ecclesia, & septem a Claustro Regularium, quæ
est locata laico, & est intra ambitum Civitatis. *Eadem
Sacr. Congr. Immun. in Albanen. 11. Jul. 1684. lib. 3. decret. Al-
toviti pag.* 340.

59 Domus Canonicales gaudent Immunitate. *Ead. Sac. Cong.
Immun. in Florentina 8. Maji 1694. leg. 1. dec. Val. pag.* 120.
60 Non est permittendum Ædes Canonicales in Canonica
existentes locari per Canonicos laicis ad inhabitandum.
Ead. Sac. Cong. Immun. in Lauret. 16. April. 1652. lib. 2.
61 *decret. Paulucci pag.* 180. Immo Episcopus hanc locationem
prohibeat sub pœnis sibi benevisis. *Ead. Sac. Cong. Immun.
in Perusina 14. Maji 1652. l. 2. decret. Paul. pag. 184. &*
62 *23. Septembris 1692. lib. decret. Crim. pag.* 200. Et quidem
sub pœnis pecuniariis, arbitrio Episcopi: *Ead. Sac. Cong.
Immun. in Mantuana 16. Aug. 1704. leg. 3. decret. Vallema-
ni pag.* 618. Laudatur Archiepiscopus Florentinus ob rein-
63 tegrationem Ecclesiæ mediis Censuris procuratam in cau-
sa perquisitionis factæ auctoritate laicali in domibus Ca-
nonicalibus. *Ead. Sac. Cong. Immunit. in Florentina 8. Maji
1694. leg. 1. decret. Vallem. pagina* 226. Ob perquisitio-
64 nem, & extractionem rerum e cubiculis Cathedralis,
Clericus absolvatur arbitrio Episcopi, impositis gravi-
bus pœnitentiis salutaribus. *Ead. Sac. Cong. Immun. in*

Perusina 25. Septembris 1694. leg. 1. decret. Valleman. pag. 147.
Domus Proposituræ contigua Ecclesiæ gaudet immu- 65
nitate, etiam respectu bonorum ibidem existentium,
quamvis pars ejusdem domus sit Laico locata. *Ead. Sac.
Cong. Immun. in Castri Durantis, sive in Urbanien. 19 Aug.
1630. lib. 2. decret. Paul. pag.* 54. Domus Parochialis gau- 66
det immunitate. *Ead. Sac. Cong. Immun. in Comen. 25.
Feb. 1698. lib. 2. decret. Vallem. pag.* 138. Etiamsi ab Ec-
clesia distans, modo non sit locata, & inhabitata a Lai- 67
cis. *Ead. Sacr. Congr. Immun. in Cesenaten. 17. Novembris
1654. l. 5. decr. Paul. pag.* 24. Attamen distans ab Eccle-
sia Parochiali spatio circiter tertiæ partis milliarii, non 68
gaudet immunitate. *Ead. Sac. Cong. Immun. in Civitatis
Castelli 4. Jul. 1673. lib. 1. decret. Altoviti pag.* 817. Do-
mus, quæ habitatur a Parocho, sed non est Parochialis, 69
idest de pertinencia Parochiæ, non gaudet immunitate.
*Ead. Sac. Cong. Immun. in Alatr. 5. Maji 1699. l. 2. decret.
Vallem. pag.* 217. Domuncula de juribus Ecclesiæ Paro-
chialis, ab ea tamen, & a domo Parochi distans circa
triginta passus, quæ solum inservit pro usu, & servitio
Parochi non gaudet immunitate. *Ead. Sac. Cong. Immun. in
Feretr. 27. Jul. 1682. l. 3. decret. Altoviti pag.* 209.

Palatia Cardinalium gaudent immunitate Asyli. *Com-* 71
munis, ut testantur, & tenent Mans. *in tract. de Cardi-
nal. cap. 8. in 18. privil.* Julius Clarus *in §. final. p. 3. vers.
Item adde*, Fagnan. *in cit. cap. Ecclesiæ 9. de immun. n.* 32.
Barbosa *loc. cit. num.* 71. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 53. &
alii passim. Solum tamen gaudent tali privilegio extra 72
Urbem Romanam, ut testantur Card. Tuschus *in verb.
Ecclesia conclus. 9. n.* 12. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 53. Pax
Jordan. *Lucubration. lib. 2. tit. 3. num.* 206. ubi testatur,
delinquentes ex Cardinalium domibus ad carceres, & sup-
plicia fuisse abstractos, idque, ne ob Asylorum nimiam
frequentiam delinquentes passim manerent impuniti cum
gravi boni publici jactura, Fagn. *loc. cit. num. 33. & 34.* ubi
refert id declarasse Julium III. non solum per domibus Ba-
ronum, Comitum, Ducum, & Principum Oratorum,
sed etiam pro domibus Episcoporum, Archiepiscoporum,
Patriarcharum, & S. R. E. Cardinal. Et tale privilegium
immunitatis a Palatiis Cardinalium abstulerunt pro Urbe
etiam Greg. XIII. & Sixtus V. ut refert Felis Potestas
tom. 1. part. 2. num. 614. La Croix *lib. 4. sub. num.* 1392. &
alii passim, & a Palatiis Legatorum Principum esse abla-
tum hoc privilegium satis declaravit etiam Innocent. XI.
ut testatur La Croix *loc. cit.* Immo nec jam ibi gaudent
tali privilegio propter abusus statuæ, aut palatia Re- 73
gum, & Principum, ut testatur Delbene *f.* 17. 10. La Croix
loc. cit. & alii Palatium Nunciaturæ Neapolis gaudet im-
munitate. *Sac. Cong. Immun. 3. Maji 1686. l. 3. decret. Altovi-
ti pag.* 562. & sic pariformiter omnia Palatia aliarum Nun-
ciaturarum.

Palatium Episcopi gaudet immunitate Asyli, *cap. Id* 74
constituimus 36. caus. 17. quæst. 4., ibi: *Id constituimus,
ut a domo Episcopi reos abstrahere omnino non liceat.* Etiamsi 75
ab Ecclesia Cathedrali abesset ultra quadraginta passus;
Abbas *in citato cap. Ecclesia 9. de immunit. numer.* 9. Fa-
gnan. *ibid. numer.* 29. Barbosa *loco citato* Navarr. *in Ma-
nuali cap. 25. numer.* 18. La Croix *loco citato* & alii com-
muniter cum Reiffenstuel *loco citato numer.* 52. Et quam-
vis in palatio nullum esset Oratorium, quia *citato cap. Id
constituimus* loquitur absolute de domo Episcopi, nulla fa-
cta mentione de Oratorio. Navarr. Tusch. Suarez, Del-
bene cum La Croix *loco citato* & hæc magis elucescunt
ex sequentibus decretis. Palatium Mensæ Episcopalis 76
etiam situm extra Diœcesim gaudet immunitate, ac si
esset in propria Diœcesi pro tempore, quo Episcopus
eum inhabitat. *Sacra Congregatio Immunit. in Castren. 8.
Julii 1670. lib. 1. decret. Alt. pag.* 453. Palatium Episco- 77
pi conductum pro sua habitatione Episcopali gaudet im-
munitate; *Eadem Sacra Congregatio Immunit. in Aquitanen.
19. Novembris 1666. lib. 1. decret. Altov. pagina* 59. Pala-
tium tamen conductum ab Episcopo in propria Diœcesi 78
pro propria habitatione, in quo etiam habitat Dominus
ejusdem Palatii, gaudet immunitate tantum quoad por-
tionem Episcopi, & suæ Familiæ. *Eadem Sacra Congre-
gatio Immunit. in Sagonen. 8. Julii 1692. lib. decret. Crim. pagina*
157. Palatia ruralia Episcoporum in locis eorum Diœ-
cesis, & ab ipsis interpolate, seu recreationis gratia ha-
bitata, & quæ ab eorum Affictuariis continuo habitan- 79
tur, non gaudent immunitate Eccles. *Eadem Sacra
Congregatio Immunitat. in una Civitatis Plebis 2. Septem-
bris 1681. lib. 2. decret. Alt. pag.* 2248. Confugiens ad pa- 80
latium Episcopi gaudere debet immunitate. *Eadem Sa-
cra Congregatio Immunit. in Forosempronen. 4. Junii* 1630.
lib. 2. decret. Paulucci pagina 44. Quare carceratus in 81
palatio Episcopi, est ibidem restituendus. *Eadem Sa-
cr. Congreg. Immunit. in Lycien. 19. Januar. 1638. lib. 3. decret.
Pauluc. pag.* 51. Sicut etiam Sacerdos captus in Palatio 82
Episcopi, gaudet immunitate, & ibidem est restituen-
dus. *Eadem Sacr. Congregat. Immunit. in Fanen. 17. Septem-
bris 1658. lib. decret. Recci pag.* 120. At quando Episcopus 83
ordinat carcerationem in proprio palatio, Reus non gau-
det immunitate Eccles. *Eadem Sacra Congregatio Immunit.*

84 *in Signina* 31. *Julii* 1703. *lib.* 3. *decret. Vallem. pag.* 206. Si-
cut in casu quo Baroncellus, & Birruarii Curiæ Episco-
palis qui tentarunt absque ordine carcerationem Sacer-
dotis inventi cum falce vinitoria præ manibus, & ob
resistentiam eis factam, ipsum taliter percusserunt, ut
secundo die obierit, unde vocati ab Episcopo ad pro-
prium Palatium pro reddenda ratione hujus facti, ibi-
dem de mandato Episcopi carcerantur, & deinde pœna
Triremium puniuntur, non gaudent immunitate; *Eadem
Sacr. Congregat. Immunit in Imolen.* 8. *Augusti* 1673. *lib.* 1.
85 *decret. Alt. pag.* 828. Reus allegans Clericatum Baroncel-
lo, ductus liber ad Vicarium Generalem, cui in Palatio
Episcopi dixit, se non esse Clericum, sed velle uti Im-
munitate Palatii Episcopalis, quam Vicarius admisit,
gaudet immunitate, & Baroncellus non incidit; *Eadem
Sacr. Congregat. Immunit. in Sutrina* 17. *Novembris* 1699. *lib.*
86 2. *decret. Vallem. pag.* 257. Executio etiam pro debitis ci-
vilibus fieri non potest in Palatio Episcopi, nec in do-
mibus, seu Mansionibus Clericorum in Regno Neapoli-
tano, attenta consuetudine in dicto Regno ad eorum fa-
vorem; *Eadem Sacr. Congregat. Immunit. in Conversanen.* 12.
Novembr. 1647. *lib.* 4. *decret. Paul. pag.* 30. Concedenda est
87 facultas exequendi in Palatio Episcopi, quatenus a Cre-
ditoribus Episcopi petatur; *Eadem Sacr. Congregat. Immu-
nit. in Anagnina* 20. *Junii* 1651. *ibi pag.* 148. Magistratus
88 Sæcularis absolvitur ad cautelam eo quod demoliri fece-
rat murum ædificatum ante Palatium Episcopi, quod
prætenditur spectare ad mensam Episcopalem; *Ead. Sacr.
Congregat. Immunit. in Trojan.* 6. *Februarii* 1694. *lib.* 1. *decret.
Vallem. pag.* 104.

Ad hoc, ut clarius percipiantur delicta, quibus competit, vel non Jus Asyli, dantur hic ad litteram duæ Pontificiæ Constitutiones, quæ debent ad hæc esse vera norma, & regula.

GREGORIUS PAPA XIV.

Ad perpetuam rei memoriam.

89 CUm alias nonnulli Prædecessores nostri, & præsertim
fel. record. Sixtus Papa V. nec non Pius etiam V. sancto zelo ducti diversas facultates, & indulta extrahendi etiam in casibus quibusdam a Jure non permissis, ex Ecclesiis Criminosos, & delinquentes, compluribus sæcularibus Principibus, eorumque Curiis, & Magistratibus sub variis modis, & formis concesserint, prout in illis plenius continetur.

§. 1. Experientia postmodum docuit, tum ob diversitatem, & differentiam hujusmodi Indultorum, tum quia plerique eorumdem Principum Ministri, ex hoc ipso diversimode, etiam latius, quam par erat, & ad suum libitum interpretandi occasionem arripuerant, illisque abuti cœperunt, subortam esse non mediocrem in aliquibus locis, libertatis, & Immunitatis Ecclesiasticæ perturbationem, & confusionem, alibi vero, ne ipsos quidem Laicos indultis hujusmodi uti voluisse, aut potuisse, quod populis inveterata erga Ecclesias reverentia devotis, & assuetis scandali potius, quam quietis occasionem præberent. Illud etiam absurdum sæpe numero secutum est, ut infimæ interdum conditionis Laici, non modo Juris, sed etiam litterarum penitus ignari, & imperiti, dum quasi Potestates, & Ministri Curiæ sæcularis in aliquo Castro, aut Oppidulo jurisdictionem exercebant, facultatum, & indultorum hujusmodi limites longe excesserint, eaque suo arbitrio in sensus minus rectos, & ab intentione concedentis omnino alienos detorserint, & illorum prætextu, quidquid sibi in mentem venit, attentare præsumpserint, in grave jurisdictionis, & Immunitatis Ecclesiasticæ præjudicium, locorum, & personarum divino cultui dicatarum contemptum, ipsius divinæ Majestatis offensam, & scandalum plurimorum. Quare pro commisso nobis a Domino Pastoralis Officii munere, prædictis absurdis, & scandalis obviare, ac differentias hujusmodi ad uniformem regulam reducere, omnemque dubitandi, ac perperam interpretandi occasionem dilucida declaratione submovere, abusus tollere, & ne Ecclesiastica Jura plane conculcentur, & negligantur, opportune providere decrevimus, prout etiam dictus Sixtus V. Prædecessor noster, iisdem de causis motus, statuere decreverat, licet morte præventus hoc adimplere nequiverit, ita tamen, ut quando præsens temporum calamitas, & nimia, quæ jam invaluit, perversorum hominum malitia exposcit, aliquid etiam ad terrorem delinquentium, & ad coercenda eorum facinora, ultra id, quod prisca illa Majorum nostrorum disciplina, & vetus Sacror. Canonum norma præscripserat, in quibusdam casibus, congrua moderatione adhibita, permittamus.

§. 3. Hac itaque nostra perpetuo valitura Constitutione, omnia, & quæcumque privilegia, indulta, & gratias, tam per dictum Sixtum, & Pium V. quam alios quoscumque nostros Prædecessores, aut nosmetipsos, Sedem Apostolicam, ejusque Legatos, super abducendis, vel extrahendis ab Ecclesiis, Monasteriis, Sacellis, domibus Regularibus, Locisque sacris, aut religiosis, aliisque in casibus a Jure permissis hominibus certorum tunc expressorum, vel non expressorum criminum Reis, aut fraudulentis decoctoribus, etiam in odium certorum delictorum, & pro bono, pace, & quiete publica, & ex causis urgentissimis, ac necessariis, & æqui pollentibus casibus in Jure expressis, atque ex paritate, identitate, aut majoritate rationis extensis perpetuo, vel ad nondum elapsum tempus quomodolibet concessa, etiam iteratis ac multiplicatis vicibus approbata, & innovata, ac usu recepta, litterasque Apostolicas sub plumbo, aut in forma Brevis, seu alias quomodocumque desuper confectas, quarum tenores hic haberi volumus pro expressis, ac ad verbum insertis, sublata penitus omni differentia, ita ad unam tantum formam reducimus, & moderamur.

§. 3. Ut Laicis ad Ecclesias, Locaque sacra, & religiosa prædicta confugientibus, si fuerint publici Latrones, viarumque Grassatores, qui itinera frequentata, publicasque stratas obsident, ac Viatores ex insidiis aggrediuntur, aut Depopulatores agrorum, quive homicidia, & mutilationes membrorum in ipsis Ecclesiis, earumque Cœmeteriis committere non verentur, aut qui proditorie proximum suum occiderint, aut assassinii, vel hæresis, aut læsæ Majestatis personam ipsiusmet Principis Rei, Immunitas Ecclesiastica non suffragetur. Sed universis, & singulis Venerabilibus Fratribus nostris, Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, ceterisque Ecclesiarum, & Monasteriorum Prælatis, tam sæcularibus, quam cujusvis Ordinis Regularibus, districte præcipiendo mandamus, & præcipimus, ut Laicos in casibus prædictis delinquentes ad eorum Ecclesias, Monasteria, Domos, & alia loca supradicta sacra, seu religiosa respective confugientes, & in eis se recipientes, atque morantes, qui prædicta delicta, eorumque aliquid judicio suo commisisse videbuntur, quando a Curia Sæculari fuerint requisiti, & quilibet eorum fuerit requisitus, Ministris, & Officialibus Curiæ sæcularis absque Irregularitatis nota, aut alicujus Censuræ Ecclesiasticæ incursu tradi, & consignari curent, & faciant, & quilibet eorum curet, & faciat.

§. 4. Ne autem Curiæ Sæcularis prædictæ Ministri facultate illos per se, & propria auctoritate extrahendi, & abducendi, sibi olim, ut præfertur, attributa, & per præsentes revocata abutantur; Volumus, dictaque auctoritate decernimus, & declaramus, ut Curia Sæcularis, ejusque Judices, & Officiales ab Ecclesiis, Monasteriis, Locisque sacris prædictis Laicum aliquem, ut præfertur, delinquentem, in nullo ex casibus supradictis, sine expressa licentia Episcopi, vel ejus Officialis, & cum interventu Personæ Ecclesiasticæ, ab eo auctoritatem habentis (ad quos solos, & non alios Episcopis inferiores, etiamsi alii Ordinarii sint, aut nullius Diœcesis, aut Conservatores ab hac Sede specialiter, vel generaliter deputati prædictam licentiam dandi facultas pertineat. Occurrente autem casu in loco exempto, & nullius Diœcesis, tunc ad Episcopum viciniorem devolvatur hæc cognitio, & non ad alios) capere, extrahere, aut incarcerare non possint, nisi eo casu quo ipse Episcopus, & dictæ personæ Ecclesiasticæ requisitæ, illos in delictis superius expressis culpabiles tradere, aut capturæ, & carcerationi intervenire, & assistere recusarint, tuncque reverentiæ Ecclesiæ, & locis sacris debitæ memores, prædictos delinquentes, minori quoad id fieri poterit, scandalo, & tumultu extrahere curent.

§. 5. Quodque delinquentes Laici prædicti, postquam, ut refertur, ab Ecclesiis Locisque extracti, & capti fuerint ad carceres Curiæ Ecclesiasticæ reponi, & inibi sub tuto, & firmo carcere, ac opportuna custodia, data illis, si opus fuerit, per Curiam Sæcularem, detineri debeant, nec inde extrahi, Curiæque Sæculari prædictæ consignari, nec tradi possint, nisi cognito prius per Episcopum, seu ab eo deputatum, an ipsi vere crimina superius expressa commiserint, tuncque demum de mandato Episcopi per Judicem Ecclesiasticum Curiæ Sæculari, quacumque appellatione seposita, consignentur.

§. 6. De crimine vero hæresis cognitio ad Forum Ecclesiasticum tota pertineat, neque in eo Curia Sæcularis se quoquo modo intromittat.

§. 7. Sicuti etiam prohibemus, ne contra Ecclesiasticas personas, sæculares, aut cujusvis Ordinis, vel Militiæ etiam S. Joannis Hierosolymitani Regulares, quoquo modo etiam vigore prædictorum privilegiorum, Indultorum, aut Concessionum, quæ omnia ad terminos Juris per præsentes reducimus, procedant, aut se intromittant, illasve ab Ecclesiis, Monasteriis, Domibus, Locisque Sacris, aut Religiosis, etiam in casibus in hac Constitutione expressis extrahere, abducere, capere, carcerare, aut cognoscere de criminibus ad Forum Ecclesiasticum pertinentibus, alias quam de Jure, & per privilegia eisdem Ordinibus, ac Militiis concessa permittitur, quomodolibet præsumant.

§. 8. Quod si quis quacumque Dignitate, & auctoritate præditus, præmissorum, aut alio quovis prætextu quidquam præter, aut contra hujus nostræ Constitutionis tenorem attentare præsumpserit, declaramus eum ipso fa-

cto

ffo Censuras, & pœnas easdem incurrere, quæ contra Libertatis, Juris, Immunitatis Ecclesiasticæ violatores, per Sacros Canones, Conciliorum Generalium, nostrorumque Prædecessorum Constitutiones sunt promulgatæ.

§. 9 Sicque per quoscumque Judices Ordinarios, vel Delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, & S. R. E. Cardinales, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, in quavis causa, & instantia judicari, & definiri debere, nec non irritum decernimus, & inane, si secus super his per quoscumque quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

§. 10. Non obstantibus præmissis tam Sixti, & Pii V., quam aliorum quorumcumque Prædecessorum nostrorum litteris Apostolicis, privilegiis, Indultis, & facultatibus quibusvis personis, etiam Imperiali, Regia, Ducali, aut alia quavis dignitate, & auctoritate fulgentibus, aut Rebuspublicis, Dominiis, Regnis, Provinciis, Civitatibus, Terris, & Locis, eorumque Curiis, Communitatibus, Universitatibus, Collegiis, aut Præsidentibus, Pro-regibus, Gubernatoribus, Locumtenentibus, Vicariis, Potestatibus, aliisque Magistratibus, Officialibus, Ministris, aut Consiliariis, ex prædictis, vel aliis etiam gravioribus, & urgentibus causis tam illorum intuitu, & contemplatione, sive ad eorum preces, & instantiam, quam etiam motu proprio, & ex certa scientia, deque Apostolicæ Potestatis plenitudine, ac per modum statuti, & legis perpetuæ, etiam in vim contractus, de Fratrum nostrorum consilio, & quibuscumque tenoribus, & formis, & cum quibusve præservativis, restitutivis, mentis attestativis, derogatoriarum derogatoriis, aliisque validissimis, & efficacissimis, & insolitis clausulis, necnon irritantibus, & aliis decretis, etiamsi ibi caveatur expresse, quod illis, nisi sub certis modis, & formis, & nisi de expresso eorum consensu, ad quorum favorem concessæ fuerint, derogari possit, & aliter factæ derogationes nullius sint roboris, vel momenti, & alias quomodolibet concessis, etiam sæpius approbatis, & innovatis. Quæ omnia, & singula, ac illorum tenores pro expressis habentes, quatenus præmissis in aliquo adversentur, aut plures, quam superius expressos casus, contineant, auctoritate, & tenore præmissis, omnino, ac perpetuo tollimus, & abrogamus, ac ad terminos præsentis Constitutionis quoad superius descripta duntaxat reducimus, & nolumus cuiquam de cetero suffragari, & qualibet alia dictæ Sedis Indulgentia generali, vel speciali, per quæ præsentibus non expressa, vel ad verbum non inserta, effectus earum quomodolibet valeat impediri. Ut autem præsentes Litteræ &c.

Datum Romæ in monte Quirinali Anno Incarnationis Dominicæ millef. quingent. nonag. primo. Nono Kalendas Junii Pontificatus nostri anno primo.

Constitutio, qua san. memor. Gregorii Papæ XIV. Littera Apostolica certa excipientes delicta, & casus, in quibus inquisiti Laici Ecclesiastica Immunitate gaudere non debent, confirmantur, declarantur, & ad alia etiam delicta, & casus extenduntur, ac ampliantur. Nec non Curiis Ecclesiasticis forma in eorumdem inquisitorum extractione a locis immunibus observanda præscribitur, cum aliis ordinationibus, & clausulis, ac derogationibus opportunis.

BENEDICTUS PAPA XIII.

Ad perpetuam rei memoriam.

90 EX quo divina disponente Clementia ad supremum universi Christiani populi regimen assumpti fuimus, considerantes debitum, quo obstringebamur, Ecclesiarum, Sacrorumque Locorum Immunitatem sartam tectam inviolatamque ubique custodiendi, inter graviores suscepti Apostolici Ministerii curas merito recensuerit: diu multumque rationes, ac media Nobiscum expendere non omisimus, quibus ipsa Immunitas in pristinum venerationis, & reverentiæ locum restitui posset, ac in omnibus Orbis Catholici regionibus ita observaretur, quemadmodum prisca Majorum nostrorum disciplina, & vetus Canonicarum sanctionum norma præscripsit.

§. 1. Dum hæc solicito animo revolveremus, in oculos primum incurrit celebris illa Constitutio a fel. rec. Gregorio Papa XIV. Prædecessore nostro edita, quæ incipit *Cum alias*, qua quidem Constitutione idem Gregorius Prædecessor pro pastorali zelo suo hunc ipsum in scopum intendens, facultates, & Indulta a quibusdam Romanis Pontificibus, ac præsertim a S. Pio V., & Sixto etiam V. Prædecessoribus itidem nostris, tunc suis, concessa aliquibus Principibus, eorumque Officialibus, & Magistratibus extrahendi, ac abducendi ab Ecclesiis, aliisque Locis immunibus certorum criminum reos, & delinquentes, reformavit, moderatusque fuit. Simul autem delictorum frequentiæ, unde publica tranquillitas maxime perturbatur, occurrere volens, ac impedire, quantum licebat, ne aliqua graviora a pravis hominibus patrarentur sub certa impunitatis spe, quam ex confugio ad loca immunia sibi parabant, nonnulla expressit, & explicavit crimina, & casus, in quibus Laicos delinquentes Ecclesiastica Immunitate nequaquam gaudere voluit, & decrevit, ac insuper Judices constituit, qui in occurrentibus casibus, an delictum esset nec ne in eadem Gregoriana Constitutione exceptum, cognoscere, & declarare deberent, certamque demum formam in extractione prædictorum delinquentium a locis immunibus observandam stabilivit, & inviolabiliter ab omnibus perpetuo observari mandavit; quemadmodum in prædicta Constitutione anno Incarnationis Dominicæ 1591. nono Kal. Junii promulgata ulterius continetur.

§. 2. Quoniam vero post editam hujusmodi Constitutionem ob varias Doctorum eam interpretantium sententias, & variam itidem Curiarum Ecclesiasticarum in illius executione praxim multiplices contentiones super vero, rectoque ejus sensu inter Ecclesiastica, & sæcularia Tribunalia exortæ fuerunt, quamplures Romani Pontifices, ac præsertim piæ mem. Clemens IX. Clemens X. Clemens XI. Prædecessores similiter nostri de præfatis contentionibus dilucida casuum exceptorum explicatione submovendis non semel, sicut accepimus, deliberarunt; faciliorenque insuper eos probandi, & declarandi methodum, ut ejusdem Gregorii Prædecessoris mens plenius executioni demandaretur, Curiis Ecclesiasticis præscribere cogitabant, sed ab aliis distracti curis; ac interim morte præventi, destinata perficere nequiverunt. Hinc igitur est, quod nos omnino expedire arbitrantes, ut ejusmodi controversiis finis aliquando imponatur, eorumdem Prædecessorum pio, atque salubri proposito inhærentes motu proprio, ex certa scientia, ac matura deliberatione nostris, deque Apostolicæ Potestatis plenitudine hac nostra perpetuo valitura Constitutione, in primis providam memorati Gregorii Prædecessoris Constitutionem cum omnibus, & singulis in ea contentis, atque dispositis amplissime confirmamus, approbamus, & innovamus, & quatenus opus sit, criminum in illa exceptorum reis, & delinquentibus Immunitatem Ecclesiasticam suffragari nequaquam debere, iterum, ac de novo decernimus, & declaramus. Præterea non absque gravi animi nostri dolore animadvertentes ob auctam, atque in dies invalescentem perversorum hominum malitiam sæpe ac sæpius nonnulla alia gravia crimina perpetrari, quæ non minus, quam illa in Gregoriana Constitutione, ut præfertur, excepta, publicam quietem perturbant, proinde ad delinquentium audaciam, ac ejusmodi delictorum frequentiam, quantum fieri poterit, coercendam, pro Apostolici muneris nostri debito, ea, quæ inferius explicabuntur, statuenda censuimus.

§. 3. Cum itaque prædicta Gregoriana Constitutione cautum sit, ut publicis Latronibus, viarumque Grassatoribus, qui itinera frequentata, vel publicas stratas obsident, aut viatores ex insidiis aggrediuntur, Immunitas Ecclesiastica minime suffragetur; non levis autem inter Doctores emerserit controversia, an quis ex unico actu publicus Latro, & Grassator dici possit, vel plures ad id actus requirantur. Nos ejusmodi controversiam dirimere intendentes, unicam tantum Grassationem in via publica, aut vicinali admissam sufficere ad hoc, ut quis publicus Latro, & Grassator dici valeat, dummodo tamen Grassati mors, aut membrorum, mutilatio secuta fuerit, tenore præsentium definimus, & declaramus.

§. 4. Insuper ab Ecclesiasticæ immunitatis beneficio excludimus, atque repellimus, & pro exclusis, atque repulsis haberi volumus, nedum eos, qui homicidia, aut mutilationes membrorum in Ecclesiis, earumve Cœmeteriis committere audent; quemadmodum in Gregoriana Constitutione sancitum est; verum etiam eos, qui stantes in Ecclesia, vel Cœmeterio interficiunt stantes extra Ecclesiam, vel Cœmeterium, aut ipsis membrum mutilant. Nec non eos, qui stantes extra Ecclesiam, vel Cœmeterium occidunt stantes intra Ecclesiam, vel Cœmeterium, aut iis membrum mutilant: ac eos tandem, qui confugientibus vim inferunt, atque ipsos ab Ecclesiis aliove loco immuni violenter extrahunt, & abducunt. Declarantes in quatuor præmissis casibus ejusmodi Reos, non illius tantum Ecclesiæ, quam violarunt, sed cujuscumque etiam alterius Ecclesiæ Immunitate gaudere nequaquam posse, aut debere.

§. 5. Ad hæc in crimine Assassinii non modo Mandatarios, qui in ipsamet Gregoriana Constitutione aperte excipiuntur, sed etiam mandantes, qui certum præmium, aut mercedem, sive in pecunia, sive in aliis rebus tradiderint, aut promiserint, quamvis promissio nullum habuerit effectum, dummodo Assassinium re ipsa patratum fuerit, ab Ecclesiasticæ Immunitatis beneficio excludimus, ac pro exclusis perpetuo haberi volumus, & mandamus.

§. 6. Excludimus pariter, repellimus, atque privamus ejus-

ejusdem Immunitatis privilegio Iaterficientes proximum suum animo præmeditato, ac deliberato: Falsificantes Litteras Apostolicas: Ministros Montis Pietatis, vel alterius publici Telonii, aut Banci pro depositis Principis, privatarumque Personarum destinati, furtum, aut falsitatem in prædictis locis committentes, cujus ratione Arca pecuniaria ita minuatur, ut pœnæ ordinariæ locus sit: Conflantes, adulterantes, vel detondentes quascumque monetas aureas, vel argenteas, etiam Principum exterorum, quotiescumque in loco, aut provincia, ubi crimen admittitur, liberum habeant usum, & commercium, vel ipsas monetas conflatas, adulteratas, aut detonsas scienter ita expendere, & erogare præsumentes, ut fraudis conscii, atque participes censeri possint: Illos demum, qui sub nomine Curiæ sese introducunt in alias domos animo ibidem perpetrandi rapinas, easque reipsa committunt cum homicidio, aut mutilatione membrorum alicujus ex domesticis earumdem ædium, vel etiam extranei, quem ibi forte reperiri contigerit, dummodo homicidium, vel membrorum mutilatio sequatur.

§. 7. Ceterum cum diuturna experientia compertum fuerit, Curias Ecclesiasticas in casibus, qui hactenus evenerunt, difficulter probare, & consequenter, declarare potuisse delictum, pro quo quis ad Ecclesiam confugerat, fuisse comprehensum in numero exceptorum propter variam earumdem Curiarum praxim, & varias pariter opiniones Doctorum, qui antedicti Gregorii Prædecessoris mentem quoad normam ab ipso præscriptam recipiendi probationes, & procedendi ad declarationem criminum exceptorum, interpretari voluerunt, statuimus, præcipimus, & mandamus nullam, in hoc de cetero haberi rationem cujuscumque interpretationis ejusdem Gregorianæ Constitutionis, quæ a quocumque Doctore prodierit, neque praxis a quibuslibet Curiis, aut Tribunalibus invectæ, immo nec quarumcumque declarationum quæ ab hujus Almæ Urbis nostræ Tribunalibus, sive etiam a Congregatione Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium Immunitati Ecclesiasticæ præpositorum emanaverit, quatenus præsenti nostræ Constitutioni adversentur; sed in occurrentibus, normam hic a nobis præscribendam inviolabiliter ab omnibus observari volumus & sancimus.

§. 8. Quotiescumque igitur Curia Ecclesiastica a Curia Sæculari fuerit requisita, ut Laicum aliquem delinquentem e loco immuni extrahi, ac illi consignari faciat, eaque super delicti excepti qualitate, ac personæ reitate subministrata, vel acquisita sint indicia, quæ ad capturam decernendam sufficere videantur, tunc Curia Eccles. ad ejusdem delinquentis extractionem ab Ecclesia, aliisve locis immunibus ope ac medio suorum Executorum, implorato etiam, quatenus opus sit, brachii Sæcularis auxilio, & cum interventu personæ Ecclesiasticæ ab Episcopo deputandæ, procedere teneatur, extractumque ad suos Carceres asportari, ac ibi sub tuta custodia detineri curet, & faciat. Ubi vero ex Processu informativo super conficiendo constet de crimine excepto, ac insuper adversus eumdem extractum, talia resultent indicia, ut crimen ab eo fuisse patratum moraliter credi possit (quæ quidem indicia juxta regulas Juris vocantur ultra torturam) eo tandem casu præfatum Extractum Ministris, & Officialibus Curiæ Sæcularis tradere, & consignare possit, ac debeat, exacta tamen, receptaque prius ab ipsis obligatione in forma Juris valida restituendi Extractum Ecclesiæ sub pœna excommunicationis latæ sententiæ Nobis, ac pro tempore existenti Romano Pontifici reservatæ, quatenus idem Extractus indicia contra ipsum acquisita in suis defensionibus purget, ac diluat. Quod si ea minime purgaverit, & vere delinquens repertus fuerit, Curiæ Sæculari in ipsum tali casu, ut Juris esse censuerit, agere, atque procedere liceat.

§. 9. Præterea considerantes sæpe dictum Gregorium Prædecessorem in sua Constitutione optimo quidem Jure sanxisse, ut soli Episcopi, & non alii Episcopis inferiores, etiamsi Locorum Ordinarii sint, aut nullius Diœcesis, aut Conservatores a Sede Apostolica specialiter, vel generaliter deputati cognoscere, & declarare valeant, an delicta, pro quibus Inquisiti ad loca immunia confugerunt, & in eis se receperunt, sint nec ne de genere, ac numero exceptorum; Nos providam ejusmodi dispositionem approbantes, & confirmantes, eique inhærentes, motu, scientia, ac potestatis plenitudine similibus, tenore præsentium quibuscumque Magistratus, Officialibus, & Ministris Sæcularibus, nec non quibusvis aliis personis cujuscumque gradus, & conditionis existant, etiamsi Imperiali, Regia, Ducali, aut alia quavis mundana Dignitate, aut auctoritate præfulgeant, districte interdicimus, ac inhibemus, ne hujusmodi causis, vel conficiendo processus, vel Inquisitos extrahendo a locis immunibus, vel declarando crimina ab eis admissa esse de exceptis in Gregoriana, aut in præsenti nostra Constitutione, ullo pacto sese ingerant, aut immisceant. Quod si secus quidquam attentare præsumpserint, ex nunc omnia in contrarium præmissorum gerenda irrita, & inania, nulliusque roboris, vel momenti perpetuo fore, ipsosque attentantes in Censuras, & alias pœnas a Sacris Canonibus, & Constitutionibus Apostolicis adversus eos, qui Jurisdictionem Ecclesiasticam quoquo modo lædunt, ac violant, volentes, intendentes, ac expresse mandantes, quod omnimoda cognitio, atque judicium in Gregoriana Constitutione exceptis, & a Nobis superius explicatis, tum etiam de aliis, quæ in præsenti nostra Constitutione adjicienda, & similiter excipienda diximus, quemadmodum, ut præfertur, adjecimus, & excepimus, ad Episcopos tantum privative quoad omnes alios, perpetuo spectet, atque spectare debeat: & donec ipsi in occurrentibus casibus declaraverint delictum esse de exceptis, & cetera omnia a Nobis superius constituta adimpleverint, Inquisitos Ecclesiæ, vel alterius loci Sacri ad quem confugerunt, immunitate gaudere tuto debere, ac in ea conservandos, & manutendos esse statuimus, præcipimus, & mandamus.

§. 10. Universos demum, & singulos Venerabiles Fratres nostros Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, & Episcopos quos hujus nostræ Constitutionis Executores deputamus, in visceribus Domini nostri Jesu Christi hortamur, & paterna Charitate admonemus, ut quanti momenti sit hoc negotium, serio cogitantes, in occurrentibus casibus qualitatem Testium, & probationum pondus summo studio, ac vigilantia scrutentur, omnemque fraudem, dolum, procul arceri satagant; quin etiam Sacerdotali pectore, quotiescumque opus fuerit, iis omnibus obsistant, qui ejusdem præsentis Constitutionis executionem, abobservantia quomodocumque temerario ausu impedire præsumerent. In reliquis porro casibus, tam in hac nostra, quam in Gregoriana Constitutione non exceptis, memores quam acriter semper, & qua eximia, ac prorsus singulari animi fortitudine Majores nostri pro Ecclesiastica Libertate, ac Immunitate pugnaverint, nihil de illa immuni permittant, neque sacris Juribus labem ullam irrogari patiantur, sed ea pari sane zelo, atque constantia tueri curent: ab omni tamen tumultu, ac perturbatione caventes, ne jactantiæ causa potius, quam miserationis, & justitiæ titulo Ecclesiastica privilegia asserere velle videantur.

§. 11. Decernentes easdem præsentes Litteras, & in eis contenta quæcumque semper valida, & firma, & efficacia existere, & fore, suosque integros, atque plenarios effectus ubique sortiri, & obtinere, ac ob omnibus, & singulis, ad quos spectat, & pro tempore spectabit quomodolibet in futurum inviolabiliter, & inconcusse observari, sicque, & non aliter in præmissis per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores ac S. R. E. Cardin. etiam de Latere Legatos, & Apostolicæ Sedis Nuncios, aliosve quoslibet quavis præeminentia, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate ac auctoritate, judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, si quid secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

§. 12. Non obstantibus quibuscumque Cancellariæ nostræ Apostolicæ Regulis, &c. quibus ad præmissorum effectum plenissime derogat ceteris contrariis quibuscumque. §. 13. Ut præsentes Litteræ ad omnium notitiam deveniant &c. prout de stylo. §. 14. Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc &c. item prout de stylo.

Dat. Romæ apud S. Petr. Anno Incarn. Dom. 1725. 6. Idus Junii Pont. nostri anno 2.

Delicta, seu crimina, quibus competit Jus Asyli, sunt 91
ea omnia, & singula, quæ specialiter non sunt excepta,
textu expresso *in cap. Inter alia 6. de Imm. Eccl.*, ibi:
Fugiens ad Ecclesiam . . . quantorumque gravia maleficia perpetraverit, non est violenter ab Ecclesia extrahendus, nec inde damnari debet ad mortem, vel ad pœnam . . . Nisi publicus Latro fuerit, vel nocturnus Depopulator agrorum, & patet ex
Gregoriana §. 3. Exceptio enim unius firmat regulam in
casibus non exceptis; *leg. In iis, quæ, ff. de legibus*; Et
sic *communis* Doctorum. Crimina autem, quibus non com- 92
petit Jus Asyli, sunt omnia expressa, & excepta in d.
Bulla Gregoriana §. 1. ubi ita statuitur: *Ut Laicis ad Ecclesias, locaque sacra, & religiosa prædicta confugientibus, si fuerint publici Latrones, viarumque grassatores, qui itinera frequentata, vel publicas stratas obsident, ac Viatores ex insidiis aggrediuntur, aut Depopulatores agrorum, quique homicidia, & mutilationes membrorum in ipsis Ecclesiis, earumque Cœmeteriis committere non verentur, aut qui proditorie proximum suum occiderint, aut Assassinii, vel Hæresis, vel læsæ Majestatis in personam ipsiusmet Principis rei, immunitas Ecclesiastica non suffragetur.* Et omnia illa, quæ sunt novis- 93
sime expressa, & excepta in mox allata Constitutione
Benedicti XIII. §. 4. 5., & 6. quæ Constitutio est valde attendenda, cum multo plura delicta excipiat quam
Constitutio Gregoriana. Vide infra *num. 156. & seq.*
Crimina igitur excepta, seu casus, pro quibus non 94
gaudent Rei Jure Asyli, sunt sequentia. Primo, publici
Latrones, viarumque Grassatores, qui itinera frequentata, vel publicas stratas obsident, ac Viatores ex insidiis
aggrediuntur, uti expresse *in cit. Gregoriana §. 3. confir-*
mata

mata in d. Benedictina , & concordant *cap. Inter alia 6. de Immunit.* , *& cap. Sicut 6. cauſa 17. quæſt.* 4. Quamvis enim a multis *Latrones* , *& Graſſatores viarum* diſtinguantur per hoc , ut dicunt ipſi , quod *Latrones* nedum violenter homines aggrediantur , & ſpolient , ſed inſuper occidant ; *Graſſatores* vero ſolum violenter homines aggrediantur , & ſpolient , ſed ſine occiſione ; unde ambo conveniunt in ſpolio violento , ſed ratione homicidii diſtinguantur ; Tamen quantum ad præſens pro eodem ſumuntur , & confunduntur a Fagn. *in cap. Inter alia 6. de Immun. num.* 23. Farin. *in Appendice de immun. cap.* 10. *num.* 549. Caſtropalao *part.* 2. *tract.* 11. *diſp. unic. punct.* 9. *num.* 2. Pirhing. *lib.* 3. *Decret. tit.* 49. *numer.* 59. Felic. Poteſt. *tom.* 1. *part.* 2. *num.* 639. , & aliis pluribus ; & pro eodem ſumere videtur etiam noviſſime Benedict. XIII. in d. ſua Conſtitut. §. 3. ibi : *Ut quis publicus Latro , & Graſſator dici valeat , dummodo tamen Graſſati mors , aut membrorum mutilatio ſecuta fuerit* , ubi notanda ſunt verba *Graſſati mors*. Hinc publici Latrones , & Graſſato-
95 res viarum dicuntur illi , qui publicas vias , aut vicinales obſident , ac viatores ex inſidiis aggrediuntur ad ipſos ſpoliandos , ſeu interficiendos , ut colligitur *ex cit. Conſtit. Gregoriana , & Benedictina*.

96 Alias , ut publici Latrones , & Graſſatores viarum non gauderent Immunitate , ſeu Jure Aſyli , requirebantur plures actus , ſeu plura latrocinia , & graſſationes , ut patet ex Decretis Sacr. Congregat. Immunit. ſub verb. *Graſſator* ; At modo ſufficit unus actus , ſeu unica tantum graſſatio , cum morte , aut membrorum mutilatione Graſſati , prout noviſſime definivit , & declaravit Benedict. XIII. in cit. Conſtit. incipient. *Ex quo* §. 3. ibi : „ Cum itaque prædicta Gregoriana Conſtitutione cautum „ ſit , ut publicis Latronibus , viarumque Graſſatoribus , „ qui itinera frequentata , vel publicas ſtratas obſident , „ ac viatores ex inſidiis aggrediuntur , Immunitas Ec- „ cleſiaſtica minime ſuffragetur ; non levis autem inter „ Doctores emerſerit controverſia , an quis ex unico actu „ publicus Latro , & Graſſator dici poſſit , vel plures ad „ id actus requirantur ? Nos ejuſmodi controverſiam di- „ rimere intendentes , unicam tantum graſſationem in via „ publica , aut vicinali admiſſam ſufficere ad hoc , ut „ quis publicus Latro , & Graſſator dici valeat , dum- „ modo tamen Graſſati mors , aut membrorum mutilatio „ ſecuta fuerit , tenore præſentium definimus , & decla- „ ramus , *& poſtea* in §. 7. ſtatuit , & præcipit non eſſe attendendas quaſcumque declarationes a Sacra Congregatione Immunitatis emanatas , quatenus præſenti ſuæ
97 Conſtitutioni adverſentur . Tales publicos Latrones , & Graſſatores viarum licet ſine ulla pœna , & culpa occidere ; *Cap. Cum homo* 19. *cauſ.* 23. *quæſt.* 5. *leg.* 1. *Codic. Quando liceat unicuique ſine judic.* Gloſſa *in cit. cap. Inter alia , verſ. Niſi publicus Latro* , & ibi Hoſtienſ. *numer.* 2. Fagnan. *num.* 24. Pirhing *loc. citat. num.* 19. & *communis*
98 aliorum . Non tamen ſine Irregularitate ; *Cap. Interfecisti* 2. *& cap. Si perfodiens* 3. *de homicidio* . Fagnan. *loco citato numer.* 25. Pirhing. *loco citato num.* 19. , & alii communiter ; Niſi eſſet ob neceſſariam vitæ defenſionem , textu expreſſo in Clementina unica . *Si Furioſus , de homicidio*.

99 Secundo , excipiuntur ſeu jure Aſyli carent *Depopulatores agrorum* , ut expreſſe in citata Bulla Gregorii XIV. confirmata a Benedicto XIII. in cit. Conſtitut. *Ex quo* & concordat *cit. Cap. Inter alia 6. de Immunit.* , ibi : *Nocturnus Depopulator agrorum* . Illi autem dicuntur De-
100 populatores agrorum , qui agrorum ſegetes , aut vinearum fructus depopulantur , eoſdem comburendo , deſtruendo , devaſtando , & hujuſmodi ; ſive id faciant animo nocendi proprio Domino , ſive ſibimet conſulendo , ſive occulte , ſive publice id faciant , quia cum indiſtincte loquantur , debent etiam indiſtincte intelligi ; *Leg. de pretio . ff. de publiciana in rem actione. cap. Quia circa* 22. *de privileg.* Nec officit quod *in cit. cap. Inter alia* , ut quis
101 privetur jure Aſyli ratione depopulationis , requiratur expreſſe quod ſit *Nocturnus Depopulator* , quia Bulla Gregoriana confirmata a Benedictina omiſit ly *Nocturnus* , & abſolute poſuit *Depopulatores agrorum* ; & eos indiſtincte privavit jure Aſyli , & præcepit , ut forma ibi tradita ſervaretur , quamvis forſan antiqui Canones mitiores fuiſſent , ex quo ſufficienter videtur correctum Jus commune antecedens ; *arg. cap. Licet* 1. *de Conſtitutionibus in* 6. Sic Farinac. *in Appendice de Immunitate cap* 11. *numer.* 161. Barboſa *loc. cit. num.* 87. Reiffenſtuel *loco cit. num.* 98. , & alii .

102 Tertio , excipiuntur , & jure Aſyli privantur , qui *homicidia , & mutilationes membrorum in ipſis Eccleſiis , vel earum Cœmeteriis committere non verentur* , uti expreſſe in cit. Bulla Gregorii XIV. §. 3. confirmata a Benedicto XIII. & concordat *Cap. Immunitatem* 10. *de Immunitate Eccleſiarum* . Immo Benedictus XIII. in dicta Conſtitutio-
103 ne *Ex quo* §. 4. quo ad hæc notabilem facit extenſionem , *ibi* : „ Inſuper ab Eccleſiæ Immunitatis beneficio „ excludimus , atque repellimus , & pro excluſis , atque „ repulſis haberi volumus , nedum eos , qui homicidia , „ aut mutilationes membrorum in Eccleſiis , earumque „ Cœmeteriis committere audent ; quemadmodum in Gre- „ goriana Conſtitutione ſancitum eſt . Verum etiam eos „ qui ſtante in Eccleſia , vel Cœmeterio interficiunt ſtantes extra Eccleſiam , vel Cœmeterium , aut ipſis mem- „ brum mutilant ; Nec non eos , qui ſtantes extra Eccle- „ ſiam , aut Cœmeterium occidunt ſtantes intra Eccle- „ ſiam , vel Cœmeterium , aut iis membrum mutilant . „ Ac eos tandem , qui confugientibus vim inferunt , at- „ que ipſos ab Eccleſiis , aliove loco immuni violenter „ extrahunt , & abducunt . Declarantes in quatuor præ- „ dictis caſibus ejuſmodi Reos non illius tantum Eccleſiæ , „ quam violarunt , ſed cujuſcumque etiam alterius Ec- „ cleſiæ , immunitate gaudere nequaquam poſſe , aut de- „ bere .

Unde hic Pontifex quatuor de novo diſponit . Primo 104
declarat , non gaudere Immunitate eos , qui ſtantes in Eccleſia , vel Cœmeterio interficiunt ſtantes extra Eccleſiam vel Cœmeterium , aut ipſis membrum mutilant . Secundo declarat , neque gaudere Immunitate eos , qui ſtantes extra Eccleſiam , aut Cœmeterium occidunt ſtantes intra Eccleſiam , vel Cœmeterium , aut iis membrum mutilant . Tertio declarat , & ſtatuit neque gaudere immunitate eos , qui confugientibus vim inferunt , atque ipſos ab Eccleſiis , aliiſque locis immunibus violenter extrahunt , & abducunt . Quarto declarat , quod in tribus dictis novis caſibus , & in alio jam ſtatuto ib. *cap. Immunit.* 10. *de immunit.* & in dict. Gregoriana , nempe quod , qui *homicidia , & mutilationes membrorum in ipſis Eccleſiis , vel earum Cœmeteriis committere non verentur* , non gaudeant immunitate hujuſmodi Rei , non illius tantum Eccleſiæ , quam violarunt , ſed cujuſcumque etiam alte- 105
rius Eccleſiæ immunitate gaudere nequeant . Et hinc ſunt
caute legendi Auctores , qui hactenus aliter docuerunt , 106
& ſcripſerunt . Mutilatio membrorum ad hoc , ut ſit privativa immunitatis , debet eſſe alicujus membri corporis , quod ſpeciale officium ab officio aliorum membrorum habet , ut ſunt oculus , pes , aures , nares , manus , lingua , membrum virile , & ſimilia , quæ habent peculiares functiones diſtinctas a ceteris membris non ſic autem digitus etiam pollex , vel index , dentes , ungues , capilli , barba , teſtes , articuli digitorum , pars aliqua carnis , vel copia ſanguinis , & ſimilia , quæ proprium non habent officium diſtinctum ab aliis membris , uti notant communiter Doctores cum Gambacurta *de immun. lib.* 5. *cap.* 13. *ſub num.* 7. Covarr. *in Clement. Si furioſus part.* 3. *num.* 8. Bonac. *tom.* 2. *diſp.* 3. *quæſt.* 7. *punct.* 6. §. 2. *ſub num.* 8.
Ventriglia *tom.* 2. *annotat.* 23. § 1. *de immunit. num.* 22. 107
Unde , qui graviter aliquem vulnerat in Eccleſia etiam cum magna ſanguinis effuſione , & carnis læſione , ſi vulnus non ſit lethale , gaudet adhuc immunitate Aſyli ; Sic declaravit Sac. Congr. apud Pignatell. *tom.* 6. *conſult.* 4. *num* 106. præciſis his verbis : *Qui faciem , vel vultum , vel os cuipiam in Eccleſia vulnerat , gaudet immunit.* 16. *Novemb.* 1618. & ſub aliis verbis refert Barboſa in *Summa Apoſtolic. deciſ. verb. Immun. n.* 12.

Quarto , ſecundum Bullam Gregorianam excipiuntur , 108
& jure Aſyli non gaudent , qui *proditorie proximum ſuum occiderint* , ut expreſſe in cit. Gregoriana §. 3. confirmata a dict. Benedictina , & concordat *cap. Si quis* 1. *de*
homicidio . Nomine *proximi ſui* intelliguntur omnes homi- 109
nes cujuſcumque conditionis , vel cultus , ſeu Religionis , quibus etiam in charitate , ac dilectione ſubvenire tenemur ; *cap. Charitas* 2. *de pœnit. diſt.* 2. *& cap* 10. *Lucæ* ac ibi ; proximus enim intelligitur omnis rationalis creatura , ut docet S. Auguſtinus *cap.* 23. *de doctrina*
Chriſt. Nomine autem homicidæ proditoris intelligitur il- 110
le , qui nulla præcedente inimicitia , aut rixa aliquem occidit ſub ſimulata amicitia , aut fidelitate , ad quam ratione muneris , conditionis , aut perſonæ erat ſpecialiter obligatus , ita ut prudenter ab occiſo nec deberet timeri , nec præcaveri . Ut ſi nulla præcedente inimicitia vir uxorem , aut e contra , filius patrem , aut e contra , ſervus dominum , aut ſi quis alius Fratrem , ſocium itineris , commilitonem , contubernalem , familiarem occidit ; Sic *in re communis* cum Pignatello *tom.* 9. *conſult.* 18. *per totam* , ubi ad rem affert plura decreta , ſub *num.* enim 6. ſic ait : Declaravit *Sacra Congreg. Immunit. in Beneventana* 18. *Auguſti* 1637. his verbis : „ Ad probationem homicidii proditorii requiritur amicitia præcedens , num. 7. „ *ſubjungit* : & Sac. Congr. ſuper Epiſcopis in Rhegienſi „ 12. Octob. 1602. & in Bojanenſi 6. Aprilis 1622. *declaravit* ; Dicitur Proditor , qui aliquem , cui ſe tamquam ſocium , & amicum adjunxerat in via , nulla rixæ cauſa interveniente , occidit , ſeu qui doloſe ſub „ amicitiæ colore ſeducit aliquem , ut occidat ; num. 8. „ *addit* : In Cuſentina Eadem Sacr. Congreg. 8. Aprilis „ 1603. Generaliter homicidium commiſſum ſine præce- „ dentibus inimicitiis , dicitur proditorium , & non gau- „ det Immunitate ; num. 9. *ſubjungit* ; die 16. Aprilis „ 1611. Ead. Sacr. Congregat. declaravit , tunc dici præ- „ ceſſiſſe inimicitias , quando conſtat inter homicidam , „ & occiſum aliquot ante dies fuiſſe ſecutam rixam , „ & numero 10. *addit* . Etiamſi non occidat ferro , ſed „ veneno , vel quolibet alio modo , dicitur proditor ,

ut

" ut censuit Sacra Congregatio Concilii 7. Decembris
" 1632. & num. 11. *superaddit :* Non est tamen prodi-
" tor, qui occidit inimicum etiam per insidias. & a
" tergo, *ut censuit* Sac. Congreg. Episcop. in Bojanen. 6.
" April. 1612.

112 Homicidium proditorium committit, qui nulla præce-
dente inimicitia occidit Dominum suum, familiarem,
contubernalem, commilitonem, socium itineris, peregri-
num, seu hospitem susceptum; Item si hospes susceptus
occidat susceptorem, seu cauponem, & e contra, & sic
de similibus. omnes enim isti ratione status; conditionis,
& muneris sui, sunt, vel deberent esse, ac supponuntur
113 amici, & fideles. Unde a fortiori homicidium pro-
ditorium committit, qui nulla præcedente inimicitia pa-
rentem, prolem, conjugem, affinem, consanguineum oc-
cidit, quia omnes isti, vel sunt, vel debent esse amici,
& ut tales supponuntur; unde non potest, nec pruden-
114 ter debet ab istis mors timeri, & præcaveri. Immo ho-
micidium proditorium committit etiam occidens infan-
tem, seu puerum usu rationis carentem, quia vere oc-
cidit hominem omnino incautum, qui præcavere non
poterat, & qui est inimicitiæ incapax. Unde *Sacr. Cong.
Conc. 3. Decembr.* 1632. apud Barbosam *in Summa Apostolic.
decis. verb. Immun. num. 9.* & apud Pignatell. *tom. 6. con-
sult.* 4. declaravit, quod *Mater occidens filium infantem
non gaudet immunitate Ecclesiæ.* Quinimmo neque gaudet
115 immunitate Mulier procurans abortum malis medicamen-
tis, ut expresse declaravit *Ead. Sacra Congr. Concil. ead.
die 3. Decembr. & anno* 1632. apud Barbosam *loc. cit. n. 11.*
& apud Pignatell. *loc. cit. n. 105.* Alia quoad homicidium
116 proditorium, vide verb. *Homicida, Homicidium a num. 79.
usque in finem.*

117 Quinto, secundum Bullam Gregorianam excipiuntur,
& in jure Asyli privantur *Assassinii Rei*, ut expresse in cit.
Gregoriana §. 3. confirmata a dict. Benedictina, & con-
cordat *cap. Pro humani redemptione 1. de homicid. in 6. As-*
118 *sassinium* est, & dicitur, quando pro pecunia, aut alia
re pretio æstimabili accepta, vel promissa, committitur
homicidium. *Assassini* vero sunt, & dicuntur tam illi,
qui pretio conducti alium occidunt, quam qui pretium
dant, aut promittunt, ut talis occidatur. *Ita in re com-
munis Doctorum, arg. cap. Pro humani redemptione 1. de ho-
micid. in 6.* & cit. Constitut. Benedicti XIII. incip. *Ex
quo* §. 5. ubi sic novissime expresse statuitur: " Ad hæc
" in crimine Assassinii non modo Mandatarios, quis in
" ipsamet Gregoriana Constitutione aperte excipiuntur,
" sed etiam Mandantes, qui certum pretium, aut mer-
" cedem sive in pecunia, sive in aliis rebus tradiderint,
" aut promiserint, quamvis promissio nullum habuerit
" effectum, dummodo Assassinium reipsa patratum fuerit,
" ab Ecclesiasticæ Immunitatis beneficio excludimus, ac
" pro exclusis perpetuo haberi volumus, & mandamus: "
119 Ubi, ut vides, statuitur, quod Assassini sunt non so-
120 lum Mandatarii, sed etiam Mandantes, ibi: *Sed etiam
Mandantes.* Item quod ad Assassinium requiritur pretium
aliquod certum, & specificum, seu determinatum in pe-
cunia, vel aliis rebus consistens, & non sufficit incertæ
generalis, ac vagæ rei promissio, ibi: *Qui certum pretium,
aut mercedem, sive in pecunia, sive in aliis rebus tradide-*
121 *rint, aut promiserint.* Item quod qui absque pretio sibi
dato, vel promisso spe præmii, & animo complacendi al-
teri aliquem occidit, non committit Assassinium, ibi:
122 *tradiderint, aut promiserint.* Item quod non sufficit atten-
tatum, sed requiritur reipsa patratum Assassinium, ibi:
123 *Dummodo assassinium reipsa patratum fuerit.* Et sic jam de-
creverat *Sacr. Congreg. Episcopor. & Regul. in Sarzanen.* 21.
Febr. 1620. nempe quod *antequam sequatur effectus, qui
pecuniam dedit propter homicidium, gaudet immunitate.* Sic
refert Pignatell. *tom. 2. consult.* 69. n. 8. & idem pluries
declaravit Sacr. Congreg. Immunitatis approbante felic.
rec. Urbano VIII. & signanter *in una Bononien.* 10. *Apri-
lis* 1628. *in una Neapolitana* 26. *Maji* 1626. *in una Medio-
lanensi* 21. *Decembr.* 1633. *in alia pariter Mediolanensi* 20.
124 *Junii* 1636. ut refert Sperell. *decis.* 120. *num.* 58. Item si
Mandatarius nihil adhuc attentaverit, licet mandatum
cum pecunia receperit, Mandans non privatur Immuni-
tate; *Sacr. Congreg. Episcop. & Regul. in dicta Sarzanensi*
125 21. *Februarii* 1620. Item immunitate Ecclesiastica gaudet,
qui mandat, & mandatum recipit, vel cooperatur pro-
pter pretium acceptum, vel promissum ad faciem ferro
cuidam deformandam, aut vulnerandam, quia tales im-
proprie sunt Assassini; *Sacr. Congr. Episcop. & Reg. in Neap.*
25. *Julii* 1601.

126 Sexto, secundum Bullam Gregorianam excipiuntur, &
jure Asyli carent *Hæresis* Rei, ut expresse in citat. Gre-
goriana §. 3. confirmata a dict. Benedictina. Intellige ta-
men si ob ipsius *Hæresis* crimen, non item ob alia crimi-
na ad Ecclesias confugiunt, uti jam dictum est sub verb.
127 *Hæreticum* n. 58. Septimo secundum Bullam Gregorianam
excipiuntur, & jure Asyli privantur *læsæ Majestatis in per-
sonam ipsiusmet Principis Rei*, ut expresse in cit. Grego-
128 riana §. 3. confirmata a dict. Benedictina. Rei criminis
læsæ Majestatis non gaudentes immunitate Ecclesiastica
sunt occidentes, vulnerantes, percutientes, conjurantes,
machinantes, hostiliter insequentes personam Principis,
revelantes hostibus secretum Principis ut ab ipsis ca-
piatur, item ad hoc efficaciter consulentes, auxilian-
tes, & favorem præstantes; Peregrin. *de immunitat. cap.*
10. *num.* 11. Mar. Ital. *lib. 1. cap. 5. §. 7. nu.* 52. Bonac.
tom. 2. disp. 3. quæst. 7. punct. 7. §. 6. num. 10. Ventriglia
tom. 2. annotat. 23. §. 2. nu. 45. de immunitate. & alii pas-
sim. Ad hoc autem, ut tale crimen læsæ Majestatis
committentes in personam ipsiusmet Principis non gau- 129
deant immunitate, requiritur quod sint subditi illius
Principis, & quod Princeps sit absolutus, & supremus
neminem Superiorem recognoscens, ut Papa, Imperator,
Reges, Duces, Principes, Respublicæ, ut Veneta,
Januensis, Lucensis &c. Magnus Magister Equitum Hie-
rosolymitanorum, & similes habentes in temporalibus su-
premam jurisdictionem. Unde nomine Principis, quantum
ad hoc, non veniunt Principes, & Duces pure titula-
ti, Ministri, Proreges, Fratres, Filii, & Uxores Re-
gum, nisi sint Reginæ in capite jure successionis, vel ex
morte Regis.

Ultra supradicta crimina a privilegio Immunitatis ex- 130
cepta in citat. Gregoriana, & in quibusdam declarata, &
extensa a dicta Benedictina, ut patet supra *num.* 96. *num.*
103. & 104. *num.* 119. 120. 121. & 122. Alia sunt noviss-
me excepta a Benedicto XIII. in dict. Constitut. *Ex quo*
§. 7., ibi: " Excludimus pariter, repellimus, atque pri-
" vamus ejusdem immunitatis privilegio interficientes pro-
" ximum suum animo præmeditato, ac deliberato; Fal-
" sificantes Litteras Apostolicas, Ministrorum Montis
" Pietatis, vel alterius publici Telonii, aut Banci pro
" depositis Principis, privatarumque personarum destina-
" ti, furtum, aut falsitatem in prædictis locis com-
" mittentes, cujus ratione Arca pecuniaria ita minua-
" tur, ut pœnæ ordinariæ locus sit; Conflantes, adul-
" terantes, vel detondentes quascumque monetas au-
" reas, vel argenteas, etiam Principum exterorum,
" quotiescumque in loco, aut Provincia, ubi crimen
" admittetur, liberum habeant usum, & commercium,
" vel ipsas Monetas conflatas, adulteratas, aut deton-
" sas scienter ita expendere, & erogare præsumentes,
" ut fraudis consilii, atque participes censeri possint. Il-
" los demum, qui sub nomine Curiæ sese introducunt in
" alias domos animo ibidem perpetrandi rapinas, easque
" reipsa committunt cum homicidio, aut mutilatione
" membrorum alicujus ex domesticis earumdem ædium,
" vel etiam extranei, quem ibi forte reperiri contige-
" rit, dummodo homicidium, vel membrorum mutilatio
" sequatur.

Personæ, quæ gaudent, vel non, jure Asyli, As- 131
signantur. Jure Asyli gaudent omnes Catholici utriuf-
que sexus; *arg. cap. Inter alia 6. de Immunitat. Ecclesiar.
& cap. Reum 9. caus. 17. quæst. 4.* & Constitut. Grego-
rii XV. incip. *Cum alias;* nec non Constitut. Benedicti
XIII. incip. *Ex quo.* Unde audiendi non sunt, qui di- 132
cunt, Clericos non gaudere Immunitate Ecclesiastica,
ut pluries declaravit Sacra Congregatio Episcoporum,
& Regular. & signanter *in Tropien.* 24. *Januarii* 1617.
his verbis: *Immunitate gaudent Clerici, qui post delicta pa-
trata ad Ecclesia. confugiunt extra casus in Bulla Gregoria-
na* (adde nunc etiam in Benedictina) *comprehensos. quo
in casu Abbatis opinio communiter est rejecta, ac reprobata,*
ita apud Pignatell. *tom. 6. consultat.* 4 *numer.* 101. *& in
Faventina* 20. *Augusti* 1601. *& in eadem Tropien.* 24. *Januar.*
1617. his verbis: *Clerici confugientes ad Ecclesiam gaudent
immunitate etiam respectu utriusque judicis.* Pignatell. *loc.
cit. n.* 110. & pluries declaravit etiam Sacr. Cong. Immun.
& signanter *in Romana* 17. *Januar.* 1628 *lib. 1. decret. Paul.
pag.* 76 his verbis: *Clerici confugientes ad Ecclesiam gaudent
Immunitate Ecclesiastica*, & in *Sulmonen.* 9. *Octobris* 1635.
lib. 2. decret. Paulut. pag. 236., ibi *Clericus percussor alterius
Clerici confugiens ad Ecclesiam gaudere debet Immunitate.*

Immo etiam Regularis captus in loco immuni pro de- 133
licto non excepto in Bulla Gregorii XIV. (adde nunc et-
iam in Bulla Benedicti XIII.) gaudere debet Immunita-
te Ecclesiastica; *Sacr. Congreg. Immunitat. in Fulginaten.*
9. *Martii* 1639. *lib. 1. decret Paulut. pag* 116. Quinim- 134
mo Regularis Sacerdos de ordine Prioris Conventus, &
Commissarii causæ criminalis extractus ab Ecclesia Con-
ventus, ad quam confugerat, e carceribus ipsius Con-
ventus restituendus est, & injungitur Archiepiscopo, ut
mandet restitui; *Ead. Sacr. Congreg. Immunitat. in Neapo-
litana* 11. *Octobris* 1692. *lib. decret. Grimald. pag.* 209. Un-
de caute legendi sunt Doctores, qui aliter scripserunt,
ex quo in *una Æsina die* 19. *April.* 1701. fuerit ab eadem
Sac. Congreg. Immunit. facta declaratio, ut sequitur:
" Exposuit Sacræ Congregationi super immunitate & con-
" troversiis jurisdictionalibus Frater Carolus de Mon-
" techio Ordinis Minorum Observantiæ Reformatorum
" S. Francisci se extractum fuisse de Mandato Patris Pro-
" vincialis ab Ecclesia Conventus Æsini, in quo moraba-
" tur, instando propterea declarari incidisse in Excommu-
" nicationem, tam ipsum Provincialem, quam Fratres

Exe-

„ Executore. Et eadem Sacra Congregatio, auditis rationibus a Patre Procuratore Generali allatis, inter quas adductum fuit prædictum Fratrem Carolum extractum fuisse ad correctionem, & ob id ad domum disciplinæ translatum, censuit Provincialem, aliosque Fratres professos non incurrisse.

„ Romæ hac die 19. Aprilis 1701.

G. Cardinalis Carpineus.

Jo. Vallemanus Secret.

BEATISSIMO PADRE.

136 „ FRA Pietro Paolo di Cirignola per grazia di Vostra Santità Procurator Generale della Cismontana Riformata Famiglia di S. Francesco prostrato a' suoi Santissimi piedi riverentemente espone, come i Ministri Provinciali, e Guardiani delle Riformate Provincie di detta Famiglia, dovendo per debito de' loro Uffici, e per la manutenzione della disciplina Regolare talvolta penitenziare i loro Sudditi deliquenti, con farli anche mettere in carcere *ad correctionem, seu in domo Disciplinæ*, acciocchè non fuggano, come viene loro concesso dalle Costituzioni Generali dell'Ordine, e ultimamente decretò la Sagra Congregazione de' Vescovi *in una Bergom. 5. Dec.* 1698. i suddetti Delinquenti a pretesto di godere l'Immunità Ecclesiastica, si rifugiano con iscandalo del Secolo nelle Chiese degl'istessi Conventi pretendendo che tanto li Superiori, che comandano, che siano estratti, come quelli, che li estraggono, siano Violatori dell'immunità Ecclesiastica, non ostante, che la Sacra Congregazione dell'immunità *in una Æsina 10. Apr.* 1701. abbia decretato il contrario.

„ Quindi umilissimamente supplica la somma Clemenza di Vostra Santità a degnarsi confermare i suddetti Decreti e più espressamente dichiarare,

Posse a Ministris Provincialibus, & Guardianis suos subditos intra septa Monasterii delinquentes constringi ad subeundas pœnitentias salutares, & quatenus ob id ad Ecclesias confugiant, licite posse extrahi.

Et Deus &c.

Die 19. mensis Septembris 1734.

Sanctissimus ex causis in supplici libello expositis, impartitus fuit licentiam, & facultatem Ministris Provincialibus, & Guardianis Ordinis, de quo in precibus, ducere faciendi delinquentes Religiosos, & contumaces ab Ecclesiis eorum respective Conventuum ad claustrales carceres, quibuscumque in contrarium non obstantibus.

Loco ✠ Sigilli.

N. Cardin. Corsinus.

PAPIEN.

Discusso in S. Congregatione super Immunitate Ecclesiastica, & Controversiis Jurisdictionalibus Articulo: An Pater Antonius de Vignali Provincialis Provinciæ Papien. Ord. Min. Observ. Reform. incurrerit in Censuras ob Extractionem ab Ecclesia S. Crucis ejusdem Civitatis, & successivam, implorato militum brachio, carcerationem P. F. Caroli de Gambolo, & Fratris Joachimi de Cartunio ab eo demandatas;

Eadem Sacra Congregatio, auditis rationibus diffuse allatis a prædicto Patre Provinciali ex una, & a recensitis Fratribus, partibus ex altera, rescripsit sub die 18. Februarii proxime præteriti: Non incurrisse, & Superiores procedant, prout de jure.

Iterumque proposita causa sub die 24. currentis Julii ipsa Sac. Congreg. pariter rescripsit.

In decisis & Amplius.

In quorum fidem &c.

Datum Romæ hac die 28. Julii 1736.

Georgius Cardinalis Spinola.

Locus ✠ Sigilli.

Joseph Maria Arch. Damas. Secret.

Dalla Segreteria de' Memoriali li 28. Luglio 1736.

„ Essendo stata di sentimento la Congregazione dell'Immunità di supplicare la Santità di Nostro Signore per rilevanti motivi, di rivocare l'indulto, e facoltà conceduta per Segretaria de' Memoriali sotto li 19. Settemb. 1734. ad istanza di Fra Pietro Paolo di Cirignola Procurator Generale della Cismontana Riformata Famiglia di S. Francesco poter estrarre i Religiosi delinquenti refugiati nelle Chiese de' loro respettivi Conventi, per condurli alle carceri claustrali, la Santità Sua è restata servita di comandare, che in avvenire non abbia alcun vigore, e forza il rescritto del detto indulto, e facoltà, volendo, ed ordinando, che un tale affare si riduca a termini di ragione con lasciare illesa la dipendenza, che devono avere in simili casi i Superiori Regolari dai Vescovi. Per tutto ciò, ed in virtù d'espresso comandamento di Sua Beatitudine il Cardinal Corsini dà l'avviso al Padre Gio. da Pietrafitta Vice-Commissario Generale de' Riformati di S. Francesco, e in lui assenza al P. Lettor Felice da Roma Pro-Vicecommissario Generale, ad effetto, che abbiano notizia della Mente Santissima, per eseguirla, e facciano anche palese a tutti li Ministri Provinciali, e Guardiani dell' Ordine, che è quanto in adempimento degli Ordini Santissimi.

E Dio gli prosperi.

Præsens copia de verbo ad verbum collationata cum suo originali concordat.

Locus ✠ Sigilli.

Frater Franciscus Antonius a Cirignola Secretarius Generalis.

Supradicti omnes, tum Laici, tum Clerici, sive Sæcula- 137
res, sive Regulares gaudent Jure Asyli, etiamsi sint personaliter interdicti, aut excommunicati etiam denuntiati, & publici Clericorum percussores; Tuschus verb. *Ecclesiis conclus.* 10. *num.* 26. Covarruv. *lib.* 2. *variar. resolut. cap.* 20. *num.* 11. Silvester verb. *Immunitas de except. num.* 2. Layman *lib.* 4. *tract.* 7. *cap.* 3. *num.* 10. Pirhing *lib.* 3. *decretal. tit.* 49. *num.* 22. Reiffenstuel *ibid. num.* 55. Remigius *de Immunit. Eccles. in* 19. *fallen. num.* 1. Jul. Clarus *in* §. *final. quæst.* 30. *vers. Quarto etiam numquid excommunicati?* Fagnan. *in citat. Inter alia* 6. *de immunit. num.* 42. cum aliis ibi citatis, & Boer. *dec.* 120. *n.* 7. qui dicit esse communem. 138
Judæi, Pagani, ac ceteri Infideles, qui in Christum non credunt, gaudent Immunitate Asyli; Sic pluries declaravit Sac. Congregatio immunit., & signanter *in Sarzanen.* 26. *septemb.* 1651. *lib.* 4. *decret. Paul. pag.* 161. his verbis: „ Hebræus confugiens ad Ecclesiam gaudet privilegio Immunitatis Ecclesiasticæ, *& in Pisauren.* 26. *Martii* 1685. *lib.* 3. *decret. Altov. pag.* 550. his verbis: „ Judæus captus a Birruariis sub tecto, seu stillicidio Ecclesiæ gaudet immunitate, *& in Cathacen.* 18. *Feb.* 1631. apud Pignatel. *tom.* 6. *consult.* 4. *num.* 112. his verbis: „ Infidelis sive sit servus sive mancipium gaudet immunitate Ecclesiastica."
Etiam Hæretici gaudent jure Asyli, si non proprie ob crimen Hæresis, sed ob aliud delictum fugiunt ad Ecclesiam, 139
aut alium religiosum locum Pirhing *lib.* 3. *decretal. tit.* 49. *num.* 40. Reiffenstuel *ibid.*; *num.* 80. Zoesius *ibid. num.* 16. Sannig. *ibid. cap.* 2. *num.* 7. & alii passim, & jam fuit dictum *supra num.* 126. & sub *verb. Hæreticus num.* 58. Et ratio in universum est, quia privilegium Immunitatis non conceditur intuitu personarum, sed propter honorem, & reverentiam, quæ locis sacris, & Divino cultui debetur; *l. Præsenti vers. Ipsis servata loci reverentia, Cod. de his, qui ad Eccles. confugiunt cap. Reum* 9. *cap. Frater* 10. *& cap. Definivit* 35. *caus.* 17. *q.* 4.

Immunitate Asyli non gaudet, qui ligatus ducitur per 140
locum sacrum ad carceres, vel ad supplicium, quamvis dicat: *Voglio qui godere l'Immunità*, maxime in casu, quo alia secura via e loco capturæ ad carceres, seu e carceribus ad locum supplicii non sit. Secus autem si alia secura existente via per locum sacrum duceretur; Peregrin. *de Immunitat. cap.* 5. *num.* 8. Diana *part.* 1. *tractat.* 1. *resolut.* 13. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 155. & videtur congruere conciliationi factæ a Pignatello inter decreta Sacræ Congregationis Episcoporum, & decreta Sacræ Congregationis Immunitatis ab ipso relata *tom.* 6. *resolut.* 4. *num.* 108. his verbis: „ Gaudet etiam comprehensus, qui per locum sacrum ducitur; Sacr. Congregat. Episcopor. in Sypontina 12. Martii 1603. & in Thanensi 13. Julii, & in Hieracensi eodem die, ac anno. Verum contra censuit Sacra Congregatio Immunitat. ut supra, sed alibi eas conciliamus." Et ratio primæ partis conclusionis est, quia talis reus ad Ecclesiam libere non confugit, sed invitus ducitur; Ecclesia tamen tutatur confugientem libere, non vero inductum; nam Gregoriana Constitutio confirmata a Benedictina non loquitur de ductis, sed confugientibus ad Ecclesias. Et confirmatur a simili ex Engel *loc. cit. num.* 17. de confugiente ad Sacerdotem portantem Eucharistiam, qui apud
eum Immunitatem reperit, quæ non suffragatur ei, ad 141
quem Eucharistia ad carceres defertur, ut declaravit *Sacra Congregat. Immunitatis* 21. *Februarii* 1707. *apud Riccium in Synopsi* verb. *Extractus num.* 45. Sic Engel *loc. cit.* Sperel. *decis.* 194. *num.* 62. Vital. *in Clementin.* 1. *num.* 87. *de pœnitent. & remiss. in quæstione*: An violetur Immunitas, si captus per Ecclesiam deducatur, & inde invitus abstrahatur; ubi concludit his verbis: „ Attende, quia iste non confugit ad Ecclesiam, & sic non debet gaudere." Ratio autem secundæ partis esse potest, quia alia existente via, nulla adesset necessitas ducendi reum per locum sacrum, & sic Ecclesia tutaretur reum ratione violatæ indebite a Ministris reverentiæ sibi debitæ per *leg. Præsenti vers.*

Ipsi servata loci reverentia, *Cod. de his*, *qui ad Eccles. confug. cap. Reum 9. cap. Fratres 10*, *& cap. Definivit 35. caus. 17. quæst. 4.*

142 Confugiens non gaudet immunitate Ecclesiæ, quando
ligatus una cum Birruario ad Ecclesiam confugit; *Sacr.
Congregat. Immunit. in Florentina 6. Novembris 1634. lib.*
143 *2. decret. Paul. pag. 105.* Item confugiens ad murum Ec-
clesiæ, sed semper detentus, nec unquam dimissus a Bir-
ruariis, non gaudet immunitate; *Eadem Sacr. Congregat.
Immunit. in Alatrina 2. Martii 1660. lib. decret. Rocci
pag. 236.* Etiamsi ingrediatur Ecclesiam; *Eadem Sacr.
Congregat. Immunit. in Albanen. 11. Octobris 1679. lib. 2.
decretal. Altovit. pag. 1856.* Similiter Sacerdos in pro-
144 cessione publica occidens alium Sacerdotem captus a
Birruario Curiæ Laicæ de ordine Vicarii Foranei sem-
per detentus ab ipso Birruario, etiam quando vi confu-
git ad Ecclesiam, non gaudet immunitate, *Eadem Sacr.
Congregat. Immunit. in una S. Agathæ Gothorum 18. Mar-*
145 *tii 1692. libr. decretal. Grimald. pag. 105.* Gaudent ta-
men Immunitate confugientes ad Ecclesiam etiam liga-
ti catenis, & ferreis confugiant; *Sac. Congregat. Immu-*
146 *nit. in Beneventana 6. Maji 1653. lib. 5. decret. Paul.
pag. 12.* Sic etiam Reus, qui effugerit e manibus Bir-
ruariorum ligatus ad Ecclesiam, gaudet immunitate, a-
deoque est restituendus; *Sacra Congreg. Immunit. in Ra-*
147 *gusina 5. Maji 1699. lib. 3. decr. Vallem. pag. 218.* Abla-
tus a propriis consanguineis e manibus Satellitum, & in-
de confugiens in Ecclesiam, gaudere debet immunitate;
*Eadem Sacr. Congreg. Immunit. in Beneventana 11. Fe-
bruarii 1648. lib. 4. decr. Paul. pag. 42.*

148 Hic juvat adducere varia decreta Sacræ Congregat. relata a Pignatello *tom. 6. consult. 4.* ubi sub *num. 76.* sic refert: Qui cum armis prohibitis ad Ecclesiam confugiunt, gaudent Immunitate; *in Salernitana 30. Septembris 1626.*

149 Confugiens ad Ecclesiam, dum ducitur ad supplicium, gaudet Immunitate; *In Vallisoletana 19. Maji 1627.* apud eumdem *num.* 78.

150 Confugiens ad Ecclesiam, si ab ea exeat cum salvo conductu, & carceretur a Curia Laicali, est restituendus; *In Ariminen. 3. Maji 1628.* apud eumdem *num.* 79.

151 Condemnatus ad supplicium mortis effringens carceres, non autem compedes, si confugiat ad Ecclesiam, gaudet Immunitate; *In Romana 11. Februar. 1648.* apud eumdem *num.* 91.

152 Condemnatus ad Triremes confugiens a carcere ad Ecclesiam gaudet immunitate; *In Anglarensi 22. Junii 1660.* apud eumdem *num.* 94.

153 Confugitus metu inimicorum eum in Ecclesia obsidentium, ab Ecclesia exiens, gaudet immunitate; ideoque restituendus est eidem Ecclesiæ; *Sacr. Congregat. Immunit. in Spoletana 4. Junii 1641. lib. 3. decret. Paul. pag. 146.*

154 Confugiens ad Ecclesiam cadens sub stillicidio, si inde extrahatur, est restituendus Ecclesiæ; *Sacr. Congreg. Immunit. in Firmana 18. Martii 1698. lib. 2. decr. Vallem. pag. 142.*

155 Confugiens ad Ecclesiam pro debito civili gaudet immunitate; *Sacr. Congr. Episc. in Cotronensi 21. Julii 1617. in Beneventana 10. Maji 1619. & in Senegalien. 22. Novembris* ejusdem anni apud Pignatell. *loc. cit. num.* 77. 101. & 102.

156 Hic attendenda est Constitutio Clementis XII. incipien. *In supremo justitiæ solio*, edita pro ditione temporali Pontificia, & deinde per particularia Brevia extensa ad diversa alia Dominica, ac signanter ad totum Dominium invictissimi nostri Regis Sardiniæ a Benedicto XIV. ut in ejus *Instructione dependenter; a Concordatis Benedicti XIII. pro Immunitate, & exercitio Jurisdictionis Ecclesiasticæ §. IX.* in qua Constitutione dictus Clemens XII. confirmatis Constitutionibus Gregorii XIV. incipien. *Cum alias*, & Benedicti XIII. incip. *Ex quo*, ad id editis, declarat insuper non gaudere Immunitate Ecclesiastica Reum homicidii, quamvis in rixa commissi, dummodo non fuerit casuale, vel ad propriam defensionem, ibi: „ Item declaramus, omnes, & singulos prædictos, tam Laicos, quam Ecclesiasticos, qui in Urbe, „ ac ditione præfatis, ex causa, & occasione homicidii, „ etiam in rixa commissi cum armis, seu instrumentis „ suapte natura aptis ad occidendum inquisiti & processati, vel in contumaciam banniti, & condemnati fuerint, dummodo homicidium non fuerit casuale, vel ad „ propriam defensionem, Immunitatis præfatæ beneficio „ minime etiam gaudere. “ Et quia Benedictus XIII. in dicta sua Constitutione excipiendo casum homicidii animo præmeditato, ac deliberato commissi, nullam fecit mentionem de Ecclesiasticis, nec expressit, an Reis homicidii præmeditati suffragari deberet beneficium minoris ætatis, & an non solum occidens homicidio præmeditato, sed etiam omnis consulens, & adjuvans similem homicidium, excludatur ab Immunitate locali, Clemens XII. in cit. sua Constitutione extendit, & ampliat Constitutionem Benedicti XIII. etiam ad Ecclesiasticos reos homicidii præmeditati ibi: „ Ad ipsos Ecclesiasticos cujuscumque gradus, & Ordinis existant, in Urbe, ac „ in universa Ditione Nobis, & Sedi Apostolicæ mediate, vel immediate subjecta homicidium animo similiter „ præmeditato, ac deliberato patrantes, extendimus quoque, & ampliamus; *Et insuper declarat ut sequitur*: „ Declaramus, homicidii reos natu minores viginti quinque, majores vero viginti annis, tam laicos, quam Clericos, atque omnes, & singulos sive Laicos, sive Clericos, qui mandatum, consilium, instigationem, auxilium cooperativum; aut aliam operam occisori præbuerint, ex quorum singulis pravis actibus homicidium evenerit, in dicta Benedicti Prædecessoris Constitutione comprehensos esse, ac deinceps censeri debere, eamque quatenus opus sit, ad ipsos pariter extendimus. *Et ne iracundiæ calor liberum possit reddere homicidam a pœna ordinaria, sic expresse declarat*, ibi; „ Occisor pœna pariter „ ordinaria puniatur, licet homicidium secutum sit in rixa, si homicida rixæ auctor fuerit: neque calor iracundiæ a pœna ordinaria delinquentem nusquam eximat, ubi inter tempus rixæ ac patratum homicidium sex „ horarum spatium intercesserit, id sufficere volumus, ut „ reus ad actu extraneos diverterit, vel divertisse, debuerit. “ Ac alia saluberrima ad homicidia, impedienda ibi disponit, & merito uti scitu dignissima ibi videnda ac attendenda.

Præfatas Constitutiones, nempe Gregorii XIV. Benedictus XIII.; atque Clementis VII. novissime confirmavit Bened. XIV. Constitut. incip. *Officii nostri*, in qua insuper declaravit, beneficio immunitatis exclusos etiam Ecclesiasticos, & mulieres reas homicidii, sicut etiam occidentes baculo aut saxo. Alia quoque statuit ac magis declarat, quæ ut melius innotescat, Constitutionem ipsam hic ad litteram subjicimus. 157

ARTICULUS III.

Quoad ea, quæ concernunt privilegia, extractionem, & restitutionem Confugentium, & pœnas violantium jus Asyli, & absolutionem ab eisdem.

SUMMARIUM.

1. *Rei debent recipi in locis sacris, ad quæ confugiunt, nec possunt inde repelli, aut excludi.*
2. *Rei confugiti nequeunt a loco sacro, seu immuni per vim extrahi, nisi commiserint aliquod crimen exceptum.*
3. *Neque possunt rei confugiti capi, & extrahi ab Ecclesia de eorum consensu.*
4. *Possunt tamen rei confugiti sponte ab Ecclesia exire, et permittere, ut egressi capiantur.*
5. *Rei confugiti quamdiu in loco sacro existunt, non possunt per sententiam aliquam condemnari ad mortem, aut aliam pœnam corporalem.*
6. *Notant tamen multi huic juri in pluribus locis derogatum esse consuetudine contraria.*
7. *Rei confugiti, licet quandiu existunt in loco sacro damnari non possint pœna mortis, vel alia corporali, possunt tamen puniri pœna pecuniaria.*
8. *Immo, si per sua crimina alios damnificarunt non solum possunt, sed & debent compelli ad eis satisfaciendum per pecuniam, vel alia bona temporalia, si quæ habent.*
9. *Rei confugiti nequeunt in loco sacro carcerari, nec vinculis constringi.*
10. *Immo neque possunt in loco sacro custodiri.*
11. *Custodiæ confugentibus ad locum immunem sunt removendæ, cum non permittantur, & sint contra libertatem Ecclesiasticam.*
12. *Episcopus curet, etiam Juris remediis, amoveri Custodias, seu Obsides Confugitorum ad Ecclesiam.*
13. *Monetur Episcopus non esse bonam pœnam apponere custodias modo, & forma, quibus ab eo appositæ fuerunt; nempe duorum militum die, & quatuor de nocte.*
14. *Monetur Archiepiscopus, ut amoveat Custodes, seu Cursores ab Ecclesia, in qua degunt confugiti.*
15. *Custodias appositas loco immuni, in quo restitui fuere Hebræi violenter extracti, Vicarius Generali curet auctoritate sua ordinaria removeri.*
16. *Custodiæ ipsæ etiamsi remotæ sunt prohibendæ.*
17. *Apponentes Custodias loco immuni incidunt in Censuras comminatas contra Violatores Immunitatis Ecclesiasticæ, & indigent absolutione.*
18. *Custodes Refugitorum absolvuntur in forma Ecclesiæ, impositis gravibus pœnis salutaribus.*
19. *Semotis prius Custodiis per Regios datur facultas Archiepiscopo extrahendi Clericum, & processum conficiendi super ejus delictis.*
20. *Apponentes compedes, & manicas ferreas confugitis in locis immunibus incidunt in Censuras.*
21. *Contra ponentes compedes, & manicas ferreas, et custodientes confugitos in Ecclesiam, Episcopus conficiat processum.*
22. *Archiepiscopus omnino removeri curet Custodiam ab Ecclesia.*

clesia, & Conventu, & liberari Confugitum a compedibus, & manicis ferreis.

23 Injungitur Episcopo, ut curet Confugitos ad Ecclesiam liberari a manicis ferreis, & a compedibus, & si adsint indicia de delictis exceptis in Bulla, extrahat, & retineat dd. Confugitos, nec non conficiat processum.

24 Appositio compedum, & manicarum ferrearum confugitis in Ecclesiis, & aliis locis immunibus de ordine Archiepiscopi, est improbata.

25 Declarantur excommunicati ex causa Custodiæ Baroncelli in Ecclesia custodientes Reos ad illam confugientes.

26 Potest tamen a Curia sæculari poni custodia extra locum sacrum.

27 Nemo potest prohibere quo minus victus, & vestitus, aliaque necessaria deferantur Reis Confugitis.

28 Neque Rei confugiti impediri possunt, quominus naturam etiam extra locum Asyli (si reverentia loci id exigat) exonerare possint.

29 Rei confugiti, si aliunde non habeant, unde sustententur, debent de bonis Ecclesiæ, seu loci sacri sustentari.

30 Secus autem, si possint sustentari ex bonis propriis, aut a consanguineis, aut ab amicis, aut ex eleemosynis.

31 Rei confugiti non possunt spoliari rebus suis, quæ secum tulerunt in locum Asyli.

32 Immo neque possunt spoliari armis.

33 Etiamsi dicta arma sint prohibita.

34 Arma ablata confugitis, sunt omnino restituenda.

35 Vel Episcopus sibi consignari faciat ad effectum disponendi juxta ordines Sacræ Congregationis.

36 Ablatio Armorum a Confugitis non est permissa absque facultate Sanctæ Sedis.

37 Contra auferentes arma a confugitis procedendum est ad declarationem Censurarum.

38 Laudatur Episcopus excommunicans eos, qui Confugitos in locis immunibus armis spoliarunt.

39 Possunt tamen a Confugitis auferri arma, sicuti & alia bona, quæ non sunt sua, sed aliena, & ipsa tradi propriis Dominis.

40 Assignatur modus servandus pro extrahendis Confugitis a locis immunibus.

41 Curia Sæcularis nullimode potest propria auctoritate extrahere Reos e loco immuni in casibus exceptis.

42 Immo Curia Sæcularis neque se potest ingerere in dignoscendo an Rei gaudeant immunitate, & crimina commissa sint de exceptis nec ne?

43 Soli Episcopi, aut eorum Vicarii Generales, & non alii Episcopis inferiores possunt circa id cognoscere, & declarare.

44 Occurrente casu in loco exempto, & Nullius Diœcesis, tunc hæc cognitio, & declaratio spectat ad Episcopum viciniorem, & non ad alios.

45 Sic etiam, Sede vacante, talis cognitio, & declaratio non spectat ad Vicarium Capitularem, sed ad Episcopum viciniorem.

46 In casibus non exceptis non est licita Episcopo extractio absque facultate Apostolica, & sic extracti restitui debent Ecclesiæ.

47 Episcopus, qui sine dicta facultate extraxit, acriter corrigitur pœnis Sanctissimo benevisis.

48 Homicidæ extracti ab Ecclesia de mandato Episcopi ad instantiam Communitatis ad effectum evitandi publicum malum, sunt restituendi.

49 Miles extractus ab Episcopo ob plurima delicta, sed non de exceptis, debet restitui.

50 Extractus a Curia laica ob delictum exceptum, Episcopus curet sibi consignari, vel retineri in carceribus laicalibus, reportata obligatione retinendi nomine Sacræ Congregationis usque ad novum ordinem.

51 Archiepiscopus abstineat a captura in Ecclesia, quando non agitur de casibus exceptis.

52 Ordinarius loci non potest extrahere bona Decoctorum absque facultate Sedis Apostolicæ.

53 Episcopus non potest extrahere Decoctores, cum non sint de exceptuatis in Bulla Gregorii XIV.

54 Sacra Congregatio tribuit Archiepiscopo facultatem præfigendi Confugito dolose decocto congruum tempus, intra quod, vel solvat, vel concordet cum Creditoribus, & quatenus neutrum exequatur, attentis gravissimis circumstantiis in ipso casu concurrentibus, ejiciendi e dicto loco immuni, & extrahendi libros, ac res ad eumdem pertinentes.

55 Deinde attentis prædictis circumstantiis datur facultas illum extrahendi ad formam Bullæ, & retinendi in carceribus Eccles. nomine Sac. Congreg. nec non perquirendi, & extrahendi res in forma.

56 Mercatori fraudulenter Decocto, annuente Sanctissimo, præfigitur terminus duorum mensium, intra quem recedere debeat a loco immuni, si parti non satisfecerit, vel illam acquiescere non curaverit.

57 Datur Episcopo facultas assecurandi libros Decoctoris Confugiti repositos in loco immuni, ad effectum custodiendi, & de iis disponendi, prout de jure.

58 Ut consulatur indemnitati Creditorum qui nequeunt

exequi facere Mandatum contra Debitores, qui res suas in locis immunibus transtulerunt, dantur Episcopo Litteræ perquisitionis in forma.

69 Aliquando præfatæ Litteræ diriguntur Nuncio Apostolico juxta formam consuetam ad annum.

60 Ne Creditores damnum patiantur a Debitoribus Decoctis, qui una cum rebus suis confugerunt ad Conventum N. datur facultas D. Nuncio illas perquirendi, & extrahendi in forma ad effectum illas consignandi inventariatas Judici competenti.

61 Datur aliquando facultas, ut Debitores ex causa civili cogantur exire a loco immuni.

62 Perceptor proventuum Regiorum Confugitus ad Ecclesiam de rigore juris gaudet immunitate ob debitum prætensum a Camera Regia ex causa administrationis; sed ex gratia facto verbo cum Sanctissimo, concedi potest, ut præfigatur eidem terminus duorum mensium, intra quem, si non reddiderit computa, vel concordaverit, seu satisfecerit Cameræ Regiæ, ejiciatur a loco immuni.

63 Injungitur Archiepiscopo, ut præfigat terminum Agenti Regis Poloniæ, qui receperat scuta duodecim millia paucis diebus antequam se declararet Decoctum, ad recedendum a loco immuni, & extrahere faciat pecunias, ac bona ibidem translata ad effectum ea consignandi Judici competenti in forma.

64 Aliquando, annuente Sanctissimo, injungitur Internuntio, ut præfigat terminum Appaltatoribus, seu Arrendatoribus Patrimonii Regii, & Gabellarum Civitatis, confugitis, quo elapso, si summa debita erit magna, vel si sibi videbitur intervenisse fraudem, extrahat, retineat, & certioret.

65 Committitur Archiepiscopo, ut extrahere faciat Debitores Regiæ Cameræ confugitos ad loca immunia a quocumque loco immuni ad formam Bullæ Gregorianæ, & mancipari carceribus Ecclesiasticis, donec integraliter persolvant Regiæ Cameræ.

66 Item, annuente Sanctissimo, permittitur Episcopo Perusino, ut Debitor extractus pro debitis in egregia summa Communitatis, & Cameræ Apostolicæ, retineatur in carceribus.

67 Debitor egregiæ summæ vocans Creditorem ad propriam domum, ac armata manu una cum aliis extorquens quietantiam 2000. Scutorum, gaudet immunitate: sed agendum cum Sanctissimo pro pœna extraordinaria attenta mala qualitate Rei.

68 Censetur dolose extractus Debitor habens promissionem a Creditore, quod non faciet exequi mandatum personale contra ipsum; verum, cum exierit a loco immuni, carceratus fuit ad instantiam ipsius Creditoris.

69 Debitor Virginis, & pauperrimæ, nisi intra terminum unius mensis solvat, datur facultas Ordinario ipsum ejiciendi e domo immuni.

70 Licet non constet ex processu de extractione dolosa, seu blandis verbis Confugiti ab Ecclesia, quia tamen ex confessione extrajudiciali habetur dolose extractum fuisse, Sacra Congregatio resolvit gaudere, & restituendum esse Ecclesiæ.

71 Item declaravit gaudere illum, qui dolosis verbis extractus fuit ex atrio Collegii, seu Domus Piæ Litteratorum Romæ.

72 Similiter, qui fuit impeditus a Birruariis existentibus in loco immuni, ne confugeret ad locum immunem.

73 Item, qui tempore capturæ jam tetigerat columnam positam in angulo superiori domus Ministrorum inservientium Monialibus Sancti Silvestri Romæ.

74 Constat de dolosa extractione a loco immuni, quando Baroncellus fingens se velle manducare cum Confugito, mittit ipsum cum vino ad fontem, ubi capitur a Birruariis.

75 Est dolosa extractio, quando simulatus Confuga seduxit Judæum Confugitum exire de loco immuni, asserens non adesse Birruarios, a quibus mentitis vestibus captus fuit.

76 Constat de dolosa Extractione, quando Birruarii mentitis vestibus, & incogniti sub prætextu emendi certa mobilia inducunt Confugitum ad exeundum ab Ecclesia, & veniendum domi, ubi ipsum carcerant.

77 Constat de dolosa Extractione, quando Debitor sub promissione Creditoris de uno faciendo exequi mandatum personale contra ipsum, carceratur ad instantiam Creditoris postquam exiit a loco immuni.

78 Item, quando sub promissione reconciliationis faciendæ cum suo Adversario Confuga egreditur ab Ecclesia, & capitur a Birruariis.

79 Constat de dolosa Extractione, quando Confugitus exit ab Ecclesia sub assecuratione Baroncelli, quod non carcerabitur, & postea ab ejusdem Birruariis carceratur.

80 Quando Confuga egreditur de Ecclesia, quamvis absque præcedenti tractatu cum Curia laica, nec de ejus mandato, sed amici, vel alterius privatæ personæ suasione habentis animum tradendi ipsum in manibus dictæ Curiæ, prout de facto contigit, constat de dolosa extractione, adeoque est restituendus.

81 Confito de dolosa Extractione a loco immuni, extractus debet restitui Ecclesiæ.

82 Sarcina papyri fraudulenter extracta a Conventu per ministrum Appaltatoris, qui se finxit Dominum d. papyri, & decipiens Portuarium Conventus fraudulenter inde extraxit, est restituenda in Ecclesia.

83 Non videtur constare de dolosa Extractione, quando quis tamquam privatus promittit Confugito eum benigne tractandum a Judice Ecclesiastico, in cujus propterea Curia se constituit.

84 Non constat de dolosa Extractione, quando confugitus exiit a loco immuni ex eo, quod Tribunus Militum, ut fieret Miles, ei promisit omnem securitatem, nullo tamen habito tractatu per Tribunum cum Curia laica, a quo extra locum immunem captus fuit.

85 Non constat de dolosa Extractione in causa Confugiti ad Ecclesiam ob debitum contractum cum duobus Mercatoribus, cum quibus iniit contractum societatis, eo quod exierit ab Ecclesia virtute transactionis factæ cum uno solo Mercatore sine mandato, & conscientia alterius socii principalioris in interesse; qui renuit ratam habere d. transactionem, tamquam ei præjudicialem, & fecit carcerare debitorem.

86 Non constat de Extractione dolosa a loco immuni, quando Confugitus causa debitorum exiit ab Ecclesia sub promissione, & juramento unius Creditoris, de non inferendo ei ullam molestiam, sed postea carceratus fuit ad instantiam alterius Creditoris, absque intelligentia cum primo creditore.

87 In causa dolosæ Extractionis Episcopus procedat ad declarationem prout de jure.

88 Aliquando injungitur, ut informet super dolosa Extractione, & interim supersedeat in fulminatione Censurarum, & curet sibi consignare Carceratum.

89 Post declarationem: Non constare de dolosa Extractione, Curia Ecclesiastica tenetur admittere novas probationes.

90 Extractus fraudulenter a Conventu gaudet immunitate Ecclesiastica.

91 Extracti tamen ex fraude alicujus personæ privatæ non gaudent Immunitate Ecclesiastica.

92 Recedens ab Ecclesia ex fraude suorum inimicorum non gaudet immunitate Ecclesiastica.

93 Exiens ab Ecclesia de consilio personæ particularis, & accidentaliter captus a Curia, nulla habita intelligentia cum ipso Consiliario, non censetur dolose extractus.

94 Mulier extracta ab Ecclesia blandis verbis, & circumventionibus a Notario, & Birruariis Curiæ laicalis est eidem Ecclesiæ restituenda.

95 Dolose abductus a particulari persona ex concordia cum Curia ad exeundum ab Ecclesia, & postea ab eadem Curia carceratus, gaudet immunitate Ecclesiastica.

96 Extractus ab Ecclesia blandis verbis, scilicet sub prætextu impunitatis promissæ a Barone gaudet immunitate.

97 Exiens ab Ecclesia cum assecuratione sibi facta a Scriba Curiæ Episcopalis de immunitate ad dandam querelam in eadem Curia, a Vicario Generali post horum notitiam retentus in carceribus, restituatur, & Vicarius consulat conscientiæ suæ.

98 Extractus ab Ecclesia sub promissione substituti Curiæ laicæ de illum dimittendo post examen, & postea detentus in carceribus, gaudet immunitate, & est restituendus.

99 In ordine ad dolosas extractiones frequenter allegari solitas, attendendæ sunt novissime emanatæ Resolutiones.

100 Affertur decretum pro tollendis abusibus &c.

101 Affertur Epistola Encyclica.

102 Affertur alia Encyclica Epistola.

103 Rei confugiti per vim extracti, non servato modo præscripto, debent iterum restitui.

104 Etiamsi notorie constet ipsos Confugitos commisisse crimen exceptum.

105 Confugiti etiamsi licite sint extracti, debent iterum restitui, si indicia contra ipsos acquisita in suis defensionibus purgent, ac diluant.

106 Immo debent restitui confugiti, etiamsi de eorum consensu, & voluntate fuerint extracti.

107 Restitutio extractorum fieri debet eidem Ecclesiæ, a qua fuerunt extracti; & ad hoc, ut restitutio alteri Ecclesiæ fieri possit, requiritur dispensatio Papæ, nec sufficit solus consensus partium.

108 Amplia, quamvis extractus moram trahat in loco distanti ab Ecclesia extractionis.

109 Quando plures sunt extracti, qui restitui debent eidem Ecclesiæ ad evitanda scandala, restitutio fit diversis Ecclesiis, & diverso tempore.

110 Aliquando extractus ex facultate Sanctissimi, restituitur Ecclesiæ S. Joan. Lateranensis, uti Matri Ecclesiarum, loco Ecclesiæ, a quo fuit extractus.

111 Permittitur, annuente sanctissimo, quod Restitutio extractorum fiat alteri ab Ecclesia extractionis, ex causis urgentibus allatis a Curia laica.

112 Item permittitur, ut extractus, qui ob infirmitatem non potest restitui Ecclesiæ violatæ, restituatur alteri ab ipso eligendæ.

113 Restitutio extracti conceditur fieri alteri ab Ecclesia extractionis ob minas, & periculum occisionis Parochi, & cum idonea cautione de non offendendo inimicum, & testes, ac de non accedendo ad locum Ecclesiæ, a qua fuit extractus.

114 Aliquando Sanctissimus concedit Archiepiscopo facultatem restituendi extractum alteri ab Ecclesia extractionis pro conscientia, & arbitrio ipsius.

115 Aliquando injungitur Archiepiscopo, ut dato in actis Curiæ Eccles. consensu extracti, permittat restitui in alia ab Ecclesia extractionis extra Diœcesim electa ab extracto.

116 Fur extractus fuit ab una Ecclesia, & Episcopus ordinavit restitui eidem Ecclesiæ; sed Curia laica, in cujus carceribus erat, attenta ejus infirmitate, & distantia loci, restitui fecit in alia Ecclesia insignivi, & elapso aliquo tempore, cum idem fur ob nova furta carceratus fuerit in loco non immuni a Curia laica, petiit denuo restitui Ecclesiæ primæ extractionis, Sacr. Congreg. dixit gaudere, & esse restituendum Ecclesiæ extractionis pro reintegratione.

117 Extractus violenter a quadam Ecclesia Parochiali Diœcesis S. Miniati per Curiam Sæc. ac in carceres laicales, a quibus aufugerat, conjectus, pendente processu Curiæ Episc. contra Extractores pro reparatione læsæ immunitatis, denuo fugiens ex ipsis carceribus, in eademmet Ecclesia se recepit; Inde Romam veniens lapsis circiter tribus annis, novis ob delicta ab Executoribus Em. Urbis Vicarii in carceres iterum truditur, verum allegata per ipsum immunitate, appellavit a sententia ejusdem Em. Vicarii ad Sacram Congregationem, quæ declaravit: Restituendum esse Ecclesiæ, sed cum Sanctissimo, ut Restitutio fiat in Urbe Ecclesiæ per extractum eligendæ.

118 Extractus restituitur Ecclesiæ, sed annuente Sanctissimo, præstita cautione de non offendendo Mulierem, quam tentavit occidere.

119 In restitutione extracti Ecclesiæ sæpissime requiritur idonea cautio de non offendendo testes, inimicum, ac querelantes.

120 Episcopus restituat extractum loco immuni, sed prius provideat, ne oriantur scandala in præjudicium, & cum periculo Parochi ex parte extracti.

121 Restitutio carceratorum a Curia laica in locis immunibus facienda est propriis Ordinariis Ecclesiarum, non D. Nuncio.

122 Pendente articulo, an extractus gaudeat immunitate? restituendus est in carceribus Ecclesiasticis.

123 Discedens a loco immuni cum salvo conductu Commissarii, ut ipsum Commissarium alloquatur, & postea carceratus, de ordine Sanctissimi restituendus est Curiæ Eccles.

124 Episcopus faciat restituere Canonicum extractum de ejusdem ordine ab Ecclesia, quatenus non habeat aliquid relevans in contrarium.

125 Restitutio extracti debet fieri publice ipsi Ecclesiæ violatæ per eos, qui extraxerunt.

126 Non sufficit restitutio extracti facta Episcopo, seu Vicario Generali, aut repositio in carceribus Ecclesiasticis.

127 Nec etiam sufficit simplex excarceratio.

128 Ultra restitutionem Rei extracti tenentur etiam male extrahentes ad restitutionem omnium rerum, & etiam armorum, quæ fuerunt ablata in extractione.

129 Violatores immunitatis Asyli ultra gravissimum commissum Sacrilegium & nullitatem omnium eorum actorum, incurrunt excommunicationem majorem latæ sententiæ.

130 Talem excommunicationem majorem incurrunt omnes violatores cujuscumque sint Dignitatis, & auctoritatis.

131 Sic eam incurrunt omnes capientes, extrahentes, incarcerantes, vincientes Reum in loco Asyli existentem.

132 Item complices extractionis, & hujusmodi.

133 Item Fautores.

134 Item Cooperatores.

135 Item Mandantes.

136 Item Cogentes, Obsidentes, & Custodientes &c.

137 Item dolose, & blande suadentes Confugito, ut exeat a loco immuni, ut capiatur.

138 Item Tentantes.

139 Item ipsi Extrahentes, quamvis extractum consignaverint Potestati Ecclesiasticæ.

140 Nec supradicti excusantur, quamvis Reus libere consentiat capi, carcerari, extrahi, & hujusmodi.

141 Appellatio contra Declaratoriam Episcopi non admittitur.

142 Ab-

142 *Absolutio a Censuris contractis ex causa violatæ immunitatis est reservata Summo Pontifici.*

143 *Et ita est reservata Summo Pontifici, ut vacante Sede Apostolica, desit potestas absolvendi.*

144 *Episcopi absolventes Censuratos hujusmodi sine facultate Sedis Apostolicæ incidunt in excommunicationem eidem Sedi Apostolicæ reservatam.*

145 *Quare præcipitur Archiepiscopo, qui sine dicta facultate absolvit Censuratos ex causa extractionis Confugiti ab Ecclesia, ut reaffigat Cedulones contra ipsos.*

146 *Sic pariter absolutio concessa ab Eminentissimo Legato sine facultate Apostolica non suffragatur, & injungitur Episcopo, ut denuo absolvat auctoritate Sacr. Congregat.*

147 *Absolutio obtenta a Censuris ex causa violatæ immunitatis vigore Brevis Sacræ Pœnitentiariæ non suffragatur in foro exteriori.*

148 *Nec absoluti ex causa præfata in vigore Bullæ Cruciatæ habentur pro bene absolutis a Sacra Congregatione, & injungitur reaffixio Cedulonum.*

149 *Absolutio data vigore Bullæ Anni Sancti per Confessarium a Censuris incursis ex causa violatæ immunitatis non suffragatur in foro exteriori.*

150 *Absolutio vigore Jubilæi non suffragatur Censuratis, & reaffigi possunt, ac debent Cedulones.*

151 *Ordinario inferiori concedi non debet facultas absolvendi Censuratos ex causa violatæ immunitatis, sed Episcopo viciniori.*

152 *Absolutio a Censuris incursis ab violatam immunitatem non datur, nec dari potest; & data non valet, nisi prius restituto Reo, & facta satisfactione læsæ Ecclesiæ.*

1 REi debent recipi in locis sacris, ad quæ confugiunt, nec possint inde repelli, aut excludi; *Communis*; *arg. l. 2. & 3. & l. Præsenti 6. Cod. de his, qui ad Ecclesias confugiunt*, ibi: *Ex his* (Religiosis) *locis, eorumque finibus nullos expelli, aut aliquando ejici patimur*; *c. Reum 9. caus. 17. q. 4.* ubi statuitur, ut *Rectores Ecclesiarum pacem, & vitam, & membra ejus* (Rei nempe) *obtinere studeant*, & concordat *c. Inter alia 6. de Immunitate Ecclesiar.*, ibi: *Rectores Ecclesiarum sibi obtinere debent membra, & vitam*, scilicet Confugiti ad Ecclesiam, Rei con-
2 fugiti nequeunt a loco sacro, seu immuni per vim extrahi, nisi commiserint aliquod crimen exceptum; *Communis*, textu expresso *in cap. Definivit 35. caus. 17. q. 4.*, ibi: *Nullus audeat confugientes ad Ecclesiam, & residentes inde abstrahere*, & *cit. cap. Inter alia 6. de Immunit. Ecclesiar.*, ibi: *Quantumcumque gravia maleficia perpetraverit* (nisi sint de exceptis) *non est violenter de Ecclesia extrahendus*, & concordat *l. 2. Cod. de his, qui ad Ecclesias confugiunt*, ibi: *Sancimus, nemini licere ad Sacros. Ecclesias confugientes abducere*.

3 Neque possunt Rei confugiti capi, & extrahi ab Ecclesiis de eorum consensu; *Sac. Congreg. Immunit. in Cajacen. 20. Nov. 1640. lib. 3. decr. Paul. pag. 143.* quia non obstante illorum consensu, & expressa renuntiatione privilegio immunitatis, adhuc violaretur Ecclesiæ immunitas, cum tale privilegium sit concessum potius Ecclesiæ, quam personæ; *leg. Præsenti 6. Cod. de his, qui ad Ecclesias confugiunt*, *c. Reum 9. cap. Fratres 10. & cap. Definivit 35. caus. 17. q. 4.* & privilegio Ecclesiæ, seu locali persona nequeat renunciare; *argum. c. Contingit 36. de sententia excomm.* ubi statuitur, quod excommunicatus sit, qui in Clericum etiam volentem, & consentientem manus injecerit violentas, & Clericus, qui se sponte subjecerit, excommunicetur, cum Clericus renunciare non possit privilegio Clericali, utpote non tam ob favorem personæ, quam totius status Clericalis introducto, ibi: *Cum ille Canon non tam in favorem Clerici ordinati, quam in favorem ordinis Clericalis fuerit promulgatus*, & generale sit, ut privilegio in favorem duorum concesso alter altero invito renunciare non possit; *c. Ad Apostolicam 16. de Regularibus*, & ibi Glossa communiter recepta in verb. *Monasterii*, Fagnan. *in cit. cap. Inter alia 6. de immunit. n. 87. & seq.* Pignatell. *tom. 6. consult. 2. n. 29.* Farinacius *in Append. de immunit. cap. 19. n. 304.* cum aliis ibi citatis, Reiffenst.
4 *lib. 3. decret. tit. 49. n. 161.* & alii apud ipsum. Possunt tamen Rei confugiti sponte ab Ecclesia exire, ac permittere, ut egressi capiantur, quia tunc non violatur Immunitas, cum nec ipsis, nec Ecclesiæ fiat injuria; Non ipsis, quia volentibus non fit injuria; *leg. Cum donationis Cod. de transactionibus*, & *Regula 17. Juris in 6.* Non Ecclesiæ, quia in tali casu nec capiuntur in ipsa, nec ab ipsa violenter extrahuntur, sed prius Rei ab ipsa sponte recedunt, unde Ecclesiæ nulla fit injuria; *arg. l. Quod factum ff. de pactis*. Gulielm. de Monte Laudun. & post eum Vitalin. *in Clement. 1. n. 85. de pœnit. & remiss.* Fagnan. *loc. cit. n. 90.* Pignatell. *loc. cit. n. 29.* Farinac. *loc. cit. num. 306.* Reiffenstuel *loc. cit. n. 161.* & alii.

5 Rei confugiti quandiu in loco Sacro existunt, non possunt per sententiam aliquam condemnari ad mortem, aut aliam pœnam corporalem; *c. Reum 9. c. Id constituimus 36. caus. 17. quæst. 4. cap. Inter alia 6. de Immun.*, ibi: *Nec inde damnari debet ad mortem, vel ad pœnam*; quæ verba Fagnan. *ibid. num. 12.* adductis variis Canonibus dicit non posse intelligi de executione ipsius sententiæ, sed esse intelligenda de ipsa sententiæ prolatione, seu condemnatione, ut innuit verb. *Damnari*. Et dicit, Judices sæculares in perniciem animarum suarum proferre sententias capitales, vel corporis afflictivas in confugientes ad Ecclesias, & ibi commorantes; Abbas *in cit. cap. Inter alia n. 3.* Hostiens. *ibid. n. 1.* Joan. Andr. *ibid. n. 3.* Innocent. *ib. in verb. Ad pœnam*, Silvester *verb. Immunitas 3. q. 4.* Layman *lib. 4. tract. 9. cap. 3. n. 13.* Pirhing *lib. 3. decret. tit. 49. num. 47.* Reiffenstuel *ibid. num. 166.* & alii. Notant tamen 6
Haunoldus *tom. 6. tract. 1. num. 249.* Castropalao *part. 3. tract. 11. disputat. unic. punct. 11. num. 11.* Jul. Clar. *in Appendic. de Immunitate cap. 19.* & alii, huic Juri in pluribus locis derogatum esse consuetudine contraria, vi cujus rei ad loca Sacra confugientes a Judice citantur, & non comparentes condemnantur pœna Juris ordinaria, quamvis sententia executioni mandari non possit, nisi rei sponte exeant, aut alias extra loca Sacra deprehendantur. Et a Fagnan. *loc. citat. sub num. 15.* advertitur, „ Sacram Congregationem Immunitatis in causa Mantuana 10. Septembris 1629. censuisse, Judicem etiam Laicum posse procedere contra confugientem ad locum immunem prout Juris in contumacia, & in Januensi die 9. Octobris 1629. Nicolaum de Valle restituendum esse Ecclesiæ, sed Judicem Laicum posse contra illum ad pœnam exilii, & ad alias in contumaciam procedere.

Rei confugiti licet quandiu existunt in loco sacro, da- 7
mnari non possint pœna mortis, vel alia corporalia, possunt tamen puniri alia pœna, videlicet pecuniaria; *Communis, ac certa, arg. cap. Reum 9. cap. Id constituimus 36. caus. 17. q. 4. & cap. Inter alia 6. de Immunit.*, ibi: „ Super hoc tamen quod inique gessit, est alias legitime puniendus.“ Immo si per sua crimina alios damnificarunt, non solum possunt, sed & debent compelli ad eis satisfaciendum per pecuniam, aut alia bona temporalia, si quæ habent; *arg. cit. cap. Reum*, ibi: „ Tamen legitime componat, quod inique fecit:“ componere autem pro damno
dato est pecunialiter satisfacere, ut notat Archidiaconus 8
in cit. cap. Reum num. 3. & Fagnan. *in cit. cap. Inter alia num. 17.* & *cit. cap. Id constituimus*, ibi: „ Ei, cui fuerit criminosus (idest obnoxius, ut explicat Glossa ibidem) de satisfactione conveniat.“ Et ideo, non obstante, quod ipsi existant in loco sacro, adhuc ex communi praxi licite fit executio in eorum bonis.

Rei confugiti nequeunt in loco sacro carcerari, nec 9
vinculis constringi; *arg. l. Præsenti, Cod. de his, qui ad Ecclesias confugiunt*, ibi: „ Non patimur .... in Ecclesiis quempiam detineri, atque constringi, & *cap. Definivit 35. caus. 17. q. 4.* communis cum Farinacio *loc. cit. n. 297.* Reiffenstuel *loc. cit. n. 171.* Pignatell. *tom. 6. consult. 4. n. 93.* ubi refert sic decrevisse Sacram Congregationem his verbis: „ Confugientes non possunt retineri in Ecclesia in compedibus, aut ligari, in Cosentina 11. Junii 1627.
Immo neque possunt in loco sacro custodiri, & tam Cu- 10
stodes, quam apponentes compedes, & manicas ferreas confugitis in locis immunibus incidunt in censuras, & ad hoc dantur hic varia decreta Sacræ Congregationis Immunitatis, prout referuntur a D. Riccio *in sua Synopsi verb. Custodes*.

Custodiæ confugientibus ad locum Immunem sunt remo- 11
vendæ, cum non permittantur, & sint contra libertatem Ecclesiasticam; *Sac. Congr. Immunit. in Aquinaten. 20. Augusti 1635. lib. 2. decret. Paul. pag. 230. Neapolitana 22. Junii 1627. lib. 1. decret. Paul. pag. 54. Regien. 6. Julii 1680. lib. 2. decr. Altov. pag. 2007.*

Episcopus curet, etiam Juris remediis amoveri Custo- 12
dias, seu obsides confugitorum ad Ecclesiam; *Reatina 5. Junii 1694. lib. 1. decr. Vallemani pag. 127.*

Monetur Episcopus non esse bonam praxim apponere 13
custodias modo, & forma quibus ab eo appositæ fuerunt, nempe duorum militum die, & quatuor de nocte; *Anconitana 24. Martii 1637. lib. 3. decretal. Paul. pag. 27.*

Monetur Archiepiscopus, ut amoveat Custodes, seu 14
suos Cursores ab Ecclesia, in qua degunt confugiti; *Salernitana 23. Augusti 1667. lib. 1. decretal. Altoviti pag. 147.*

Custodias appositas loco immuni, in quo restituti fuere 15
Hebræi violenter extracti, Vicarius Generalis curet auctoritate sua ordinaria removeri; *in Nullius Guastallæ 10.
Feb. 1680. lib. 2. decr. Altoviti pag. 1924.* Custodiæ istæ etiamsi 16
remotæ, sunt prohibendæ; *Isclana 14. Febr. 1634. lib. 2. decr. Paul. pag. 184.*

Apponentes Custodias loco immuni incidunt in Censu- 17
ras comminatas contra Violatores Immunitatis Ecclesiasti-
cæ, & indigent absolutione; *Aprutina 1. Oct. 1647. lib. 3. 18
decret. Paul. pag. 156.* Custodes Refugiatorum absolvuntur in forma Ecclesiæ, impositis gravibus pœnis salutaribus; *Soanen. 22. Maji 1694. lib. 1. decret. Vall. pag. 122. Hyeracen. 28. Augusti 1700. lib. 2. decretal. Valleman. pag. 309.*

Semotis prius Custodiis per Regios datur facultas Ar- 19
chiepiscopo extrahendi Clericum, & processum conficiendi su-

di super ejus delictis; *Cosentina* 19. *Aprilis* 1644. *lib.* 3.
decret. Paul. pag. 224.

20 Apponentes compedes, & manicas ferreas confugitis in
21 locis Immunibus incidunt in Censuras; *Catacen.* 25. *Septem-*
bris 1653. *lib.* 5. *decret. Paul. pag.* 21. Contra ponentes com-
pedes, & manicas ferreas, ac custodientes confugitos in
Ecclesia, Episcopus conficiat processum; *Capuana* 12. *Au-*
gusti 1659. *lib. decret. Rocci pag.* 20.

22 Archiepiscopus omnino removeri curet Custodiam ab
Ecclesia, & Conventu, & liberari confugitum a compedi-
bus, & manicis ferreis; *Rossanen.* 1. *Septembris* 1671. *lib.*
1. *decret. Altov. pag.* 195.

23 Injungitur Episcopo, ut curet confugitos ad Ecclesiam
liberari a manicis ferreis, & a compedibus, & amoveri
Custodiam a compedibus, & si adsint indicia de delictis
exceptis in Bulla extrahat, & retineat dictos confugitos,
necnon conficiat processum; *Materan.* 1. *Septembris* 1674.
lib. 1. *decret. Alt. pag.* 988. *Puteolana* 17. *Decemb.* 1676.
dict. lib. pag. 1187.

24 Appositio compedum, & manicarum ferrearum Confu-
gitis in Ecclesiis, & aliis locis immunibus de ordine Ar-
chiepiscopi est improbata; *Neapolitana* 20. *Januarii* 1654.
lib. 5. *decret. Paul, pag.* 31. *Caven.* 8. *Februarii* 1639. *lib.*
3. *decret. Paul. pag.* 85.

25 Declarantur excommunicati ex causa Custodiæ Baron-
celli in Ecclesia custodientes Reos ad illam confugien-
tes; *in Amerina* 4. *Decembris* 1629. *ex Sacra Congreg.*
Immunit. ut refert Pignatell. *tom.* 6. *consult.* 4. *n.* 17.

26 Potest tamen a Curia sæculari poni Custodia extra lo-
cum sacrum ad præcavendum, ne libere Rei confugiti ef-
fugiant, vel ut si extra fines Ecclesiæ, seu loci immunis
exierint, facilius capi, & puniri valeant, quia per talem
custodiam nulla penitus vis, aut injuria infertur loco sa-
cro, & ipsis Reis confugitis, cum, uti supponitur, &
debetur ex mox dicendis numero sequenti, liber permitta-
tur accessus deferentibus necessaria victui, & vestitui ipsis
Reis confugitis; & solum in loco non sacro ponantur Cu-
stodes, ut si ipsi Rei confugiti sponte exeant ab Ecclesia,
seu loco immuni, ibi capiantur, ubi jure capi possunt;
Farinacius *in Appendice de immunitate cap.* 19. *num.* 299.
Haunoldus *tom.* 6. *tract.* 1. *num.* 245. Castropalao *tract.*
11. *disput. unic. punct.* 11. *num.* 6. Suarez *lib.* 3. *de re-*
verent. debit. locis sacris cap. 12. *num.* 4. Felix Potestas
tom. 1. *part.* 2. *num.* 688. Pirhing *lib.* 3. *Decret. tit.* 49.
num. 48. Reiffenstuel *ibid. num.* 173. Bonacina *tom.* 2. *di-*
sput. 3. *quæst.* 7. *punct.* 3. citans Mar. Ital. *de Immunita-*
te lib. 1. *cap.* 6. §. 2. *num.* 52. Laymann *lib.* 4. *tract.* 9.
cap. 3. *numer.* 13. & alii passim.

27 Nemo potest impedire, seu prohibere, quo minus vi-
ctus, & vestitus, aliaque necessaria ad victum deferantur
reis confugitis, textu expresso *in leg. Præsenti* 6. *Cod. de*
his, qui ad Ecclesiam confugiunt, ibi: *Nec patimur in ip-*
sis Ecclesiis reverendis ita quemquam detineri, atque con-
28 *stringi, ut ei aliquid victualium rerum, aut vestis nege-*
tur, aut requies. Et ratio est, quia esset aperta coactio,
qua rei confugiti, vel ad exeundum, vel in Ecclesia mo-
riendum compellerentur; Ita *communis Doctorum.* Neque
Rei confugiti impediri possunt, quominus naturam etiam
extra locum Asyli (si reverentia loci id exigat) ex one-
rare possint; *cap. Definivit* 33. *caus.* 17. *quæst.* 4. ubi pro-
pterea trigenta passus in circuitu Ecclesiæ conceduntur,
qualiter ad requisitæ naturæ usum debitis exeant locis, &
nullo teneantur eventu necessitudinis, qui Dominicis se
defendendos commiserint claustris, ut præciis verbis ibidem
dicitur. Unde, qui necessitatis naturæ causa ad se exone-
randum egreditur e loco sacro propter ei debitam, & ali-
unde non salvabilem reverentiam, nequit capi a Curia
sæculari; Haunoldus *tom.* 6. *tract.* 1. *nu.* 238. & 274. cum
pluribus ibi citatis; Reiffenstuel *loc. cit. num.* 159. & alii
passim.

29 Rei confugiti, si aliunde non habeant, unde sustenten-
tur, debent de bonis Ecclesiæ, seu loci sacri sustentari;
arg. l. Præsenti 6. *Cod. de his, qui ad Ecclesias confu-*
giunt; *cap. Aurum* 69. *caus.* 12. *quæst.* 2., ibi: *Aurum*
Ecclesia habet, non ut servet, sed ut eroget in necessita-
tibus. Et ratio est, quia tenentur Rectores Ecclesiarum,
quicumque sint etiam Regulares, conservare Reorum con-
fugitorum vitam; *cap. Reum* 9. *caus.* 17. *quæst.* 4. *cap. Inter*
alia 6. *de Immunit.* Tum quia confugitis non prodesset
Jus Asyli, cum aliàs indirecte cogerentur ad exeundum,
& Curiæ sæculari se tradendum, aut fame moriendum;
Sic Glossa communiter recepta *in cit. cap. Definivit* 35.
caus. 17. *quæst.* 4. *verb. Defendantur*; Abbas *in cit. cap.*
Inter alia, de Immunitate nu. 28. Silvest. verb. *Immunitas*
3. *nu.* 5. Reiffenstuel *loc. cit. nu.* 157. Matthæucc. *Official.*
30 *Curiæ cap. de Immunitate nu.* 33. & alii passim. Notanter
autem dicitur, *si aliunde non habeant, unde sustententur,*
quia, si possint sustentari ex bonis propriis, aut a consan-
guineis, aut ab amicis, aut ex eleemosynis, in tali casu
de illis, & non de Ecclesiæ bonis vivere debent. Immo pos-
sunt cogi ad laborandum, & serviendum in commodum,
& utilitatem Ecclesiæ, seu Monasterii, ut sic expensæ in
ipsos factæ de bonis Ecclesiæ, quæ nonnisi ad causas pias,
& pauperes erogari possunt, compensentur, & etiam, ne
Immunitas sit eis occasio otiandi, & exinde etiam peccan-
di; ita Doctores supracitati, & alii.

Rei confugiti non possunt spoliari rebus suis, quæ se- 31
cum tulerunt in locum Asyli; *Communis*, *arg. cap. Sicut*
6. *caus.* 17. *quæst.* 4., ibi: *Qui personam, aut bona ejus*
subtraxerit (e loco Asyli) *excommunicetur*, & *cap. De-*
finivit 35. *ead. caus. & quæst.*, ibi: *Definivit Sacrum Con-*
cilium, ut nullus audeat confugientes ad Ecclesiam, vel re-
sidentes inde abstrahere, aut quodcumque nocibilitatis, vel
damni, vel spolii residentibus in loco sacro inferre. Immo ne- 32
que possunt spoliari armis, quidquid in contrarium sense-
rit Covarruvias *Variar. resol. cap.* 20. *nu.* 18. *corollar.* 36. &
post ipsum Reiffenstuel *loc. cit. nu.* 170. Felix Potestas *tom.*
1. *part.* 2. *num.* 689. & alii plures; Sic pluries resolvit Sacr.
Congregat. Immun. apud Sperell. *dec.* 127. *num.* 26. &
signanter *in una Neritonensi* 13. *Januarii* 1628, in qua
dixit practicandam non esse doctrinam Covarruviæ ex
adverso sentientis; Et quod non liceat Curiæ sæculari au-
ferre arma a Laicis confugientibus ad Ecclesias, & alia
loca immunia, decrevit *Ead. Sacr. Congr. Immunit. in*
Adjacen. 18. *Martii* 1630. *lib.* 2. *decret. Paul. pag.* 97.
in Motulana 11. *Augusti* 1631. *lib.* 2. *decret. Paul. pag.* 86.
in Tranen. 6. *Novembris* 1634. *lib.* 2. *decret. Paul. pag.* 33
207. Etiamsi dicta arma sint prohibita; *Ead. Sacr. Cong. in*
dict. Adjacensi 10. *Martii* 1630. *lib.* 2. *decret. Paul. pag.*
97. *in Venusina* 18. *Febr.* 1635. *lib.* 2. *decret. Paul. pag.* 215. 34
Quare arma ablata a confugitis sunt omnino restituenda;
Ead. Sacr. Cong. in Camerinen. 20. *Febr.* 1629. *lib.* 1. *decret.*
Paul. pag. 124. *in Januen.* 9. *Junii* 1637. *lib.* 3. *decret. Paul.*
pag. 34. *in Fanen.* 27. *Martii* 1703. *lib.* 3. *decret. Vallem.* 35
pag. 481. Vel Episcopus sibi consignari faciat ad effectum
disponendi juxta ordines Sacr. Congregationis; *Eadem*
Sacr. Congr. in Neapolitana 24. *Decembr.* 1672. *lib.* 1. *de-* 36
cret. Alt. p. 757. Ablatio armorum a Confugitis non est
permissa absque facultate S. Sedis. Et conceditur facultas
ad tempus Archiepiscopo auferendi arma a confugientibus
in Ecclesiis etiam exemptis, & aliis locis immunibus, hac
tamen conditione, ut arma retineantur apud Curiam Ar-
chiepiscopalem, & ablatio fiat per Ministrum ejusdem Cu-
riæ; *Ead. Sacr. Congr. in Neapolitana* 20. *Januar.* 1654. *lib.*
5. *decret. Paul. pag.* 31.

Contra auferentes arma a Confugitis procedendum est 37
ad declarationem Censurarum; *Ead. Sacr. Congregat. in*
Tranen. 6. *Novembr.* 1634. *lib.* 2. *decret. Paul. pag.* 207. 38
Immo laudatur Episcopus excommunicans eos, qui Confu-
gitos in locis immunibus armis spoliarunt; *Ead. Sacr. Con-*
gr. in Martoranen. 15. *Julii* 1636. *lib.* 3. *decret. Paul.* 39
pag. 9. Possunt tamen a Confugitis auferri arma, sicut &
alia bona, quæ non sunt sua, sed aliena, & ipsa tradi
propriis Dominis; *Communis arg. cit. cap. Sicut* 6. *caus.*
17. *quæst.* 4., ibi: *Aut bona ejus* (non alterius) *subtra-*
xerit.

Quod modum extrahendi delinquentes e locis immuni- 40
bus servanda est inviolabiliter novissima dispositio Bene-
dicti XIII. in citat. Constitut. incip. *Ex quo* §. 9. ubi sta-
tuit, quod, quotiescumque Curia Ecclesiastica a Curia sæ-
culari fuerit requisita, ut Laicum aliquem delinquentem
e loco immuni extrahi, ac illi consignari faciat, habitis
super delicti excepti qualitate, ac personæ reiteratis indi-
tiis, quæ ad capturam decernendam sufficere videantur,
tunc Curia Ecclesiastica ad ejusdem delinquentis extractio-
nem ab Ecclesia, aliisve locis immunibus, ope, ac medio
suorum Executorum, implorato etiam, si opus fuerit,
brachii sæcularis auxilio, & cum interventu personæ Ec-
clesiasticæ ab Episcopo deputandæ, procedere teneatur,
& extractum ad suos carceres asportari, ac ibi sub tuta
custodia detineri curet, & faciat. Ubi vero ex processu
informatio desuper conficiendo constet de crimine exce-
pto, ac insuper adversus eumdem extractum talia resultent
indicia, ut crimen ab eo fuisse patratum moraliter credi
possit, in eo tandem casu præfatum extractum Ministris,
& Officialibus Curiæ sæcularis tradere, & consignare pos-
sit, ac debeat, exacta tamen, & recepta prius ab ipsis obli-
gatione in forma juris valida restituendi extractum Ecclesiæ
sub pœna excommunicationis latæ sententiæ Papæ reser-
vatæ, quatenus idem extractus inditia contra ipsum acqui-
sita in suis defensionibus purget, ac diluat, quod, si ea
non purgaverit, & vere delinquens repertus fuerit, possit
in tali casu Curia sæcularis procedere contra ipsum, ut
juris esse, censuerit.

Curia sæcularis nullimode potest propria auctoritate Reos 41
extrahere ab Ecclesia, seu loco immuni in casibus exceptis,
citat. Gregoriana §. 4. & cit. Benedictina §. 9. Immo Curia 42
Sæcularis neque se potest ingerere in dignoscendo, an Rei
gaudeant immunitate, & crimina ab eis commissa sint de
exceptis nec ne; cit. Gregoriana §. 4. & cit. Benedictina 43
§. 9. Soli enim Episcopi, aut eorum Vicarii Generales, &
non alii Episcopis inferiores etiamsi locorum Ordinarii sint,
aut nullius Diœcesis, aut Conservatores a Sede Apostolica
specialiter, vel generaliter deputati cognoscere, & declara-
re valent, an delicta, pro quibus inquisiti ad loca immunia
confugerunt, sint necne de genere, ac numero exceptorum;
Sic expresse novissime statuit Benedictus XIII. in dict. Con-
stitutione *Ex quo* §. 9. confirmans dictam Gregorianam. Ce-

currente casu in loco exempto, & nullius Diœcesis,
tunc hæc cognitio, & declaratio spectat ad Episcopum vi-
45 ciniorem, & non ad alios, citata Gregoriana §. 4. con-
firmata a dict. Benedictina §. 9. Sic etiam, Sede vacan-
te, talis cognitio, & declaratio non spectat ad Vicarium
Capitularem, sed ad Episcopum viciniorem, colligitur *ex
citat. Constitutionibus* & expresse declaravit pluries Sacr.
Congreg. Immunitatis, & signanter *in Regiensi* 19. *No-
vemb.* 1652. *lib.* 4. *decret. Paul. pag.* 125. *in Calaritana* 30.
Septembr. 1698. *libr.* 2. *decret. Vall. pag.* 178. *& in una S.
Severini* 29. *April.* 1704. *lib.* 3. *decret. Vallem. pag.* 577.
46 In casibus non exceptis non est licita Episcopo extra-
ctio absque facultate Apostolica, & sic extracti restitui
debent Ecclesiæ; *Sacr. Congregat. in Brundusina* 24. *Au-
gusti* 1649. *lib.* 1. *decret. Vall. pag.* 141. Neque ad vitan-
dum populi tumultum; *Ead. Sacr. Congr. in Perusina* 1.
Martii 1695. *lib.* 1. *decret. Vallem. pag.* 176. Etiam respe-
ctu Clerici Sodomitæ, *in Angionen.* 2. *Junii* 1699. *libr.* 2.
decret. Vallem. pag. 224.
47 Unde Episcopus, qui sine dicta facultate extraxit, a-
criter corrigitur pœnis Sanctissimo benevisis; *Ead. sacr.
Congr. in Cajetana* 10. *Septembris* 1652. *lib.* 5. *decret. Pau-
luc. pag.* 197.
48 Homicidæ extracti ab Ecclesia de mandato Episcopi ad
instantiam Communitatis ad effectum evitandi publicum
malum, sunt restituendi; *Ead. Sacr. Congr. in Cassanen.*
1. *April.* 1704. *lib.* 3. *decr. Vallem. pag.* 568.
49 Militem extractum ab Episcopo ob plurima delicta, sed
de non exceptis, Episcopus faciat restituere; *Ead. Sacr.
Cong. in Lauretana* 29. *Decembris* 1625. *lib. Scripturarum
veterum pag.* 78.
50 Extractus a Curia laica ob delictum exceptum, Episco-
pus curet sibi consignari, vel retineri in carceribus laica-
libus, reportata obligatione retinendi nomine Sacræ Con-
gregationis usque ad novum ordinem; *Ead. Sacr. Congr.
in Alexandrina* 1. *Decembris* 1700. *lib.* 2. *decret. Vallem.
pag.* 220.
51 Archiepiscopus abstineat a captura in Ecclesia, quando
non agitur de casibus exceptis; *Eadem Sacr. Congregat.
in Cosentina* 23. *Julii* 1625. *ex Regul. Scripturar. veter.
pag.* 64.
52 Ordinarius loci non potest extrahere bona Decoctorum
absque facultate Sedis Apostolicæ; sic decrevisse *Sacr. Con-
grat. in Neritonen.* 17. *Januarii* 1628. refert Pignatell.
tom. 6. *consult.* 4. *num.* 98.
53 Episcopus non potest extrahere Decoctores, cum non
sint de exceptuatis; *Sacr. Congr. Immunit. in Panormita-
na* 21. *Januarii* 1626. *lib. Scripturar. veterum pag.* 90.
54 Sacra Congregat. tribuit Archiepiscopo facultatem præ-
figendi Confugito dolose Decocto congruum tempus, in-
tra quod, vel solvat, vel concordet cum Creditoribus
& quatenus neutrum exequatur, attentis gravissimis cir-
cumstantiis in isto casu concurrentibus, ejiciendi dicto
loco immuni, & extrahendi libros, ad eumdem pertinen-
tes: *Aventon.* 14. *Septembris* 1694. *lib.* 1. *decret. Vallem.
pag.* 164.
55 Deinde attentis prædictis circumstantiis datur facultas
illum extrahendi ad formam Bullæ, & retinendi in car-
ceribus Eccles. nomine Sacræ Cong. nec non perquirendi,
& extrahendi res in forma; *ibid.*
56 Mercatori fraudulenter Decocto, annuente Sanctissimo,
præfigitur tempus duorum mensium, intra quod recedere
debeat a loco immuni, si Parti non satisfecerit, vel il-
lam acquiescere non curaverit; *Meliten.* 13. *Decemb.* 1633.
lib. 2. *decret. Paul. pag.* 179. *Catacen.* 21. *Martii* 1634. *li-
br.* 2. *decret. Pauluc. pag.* 186.
57 Datur Episcopo facultas assecurandi Libros Decoctoris
confugiti repositos in loco immuni, ad effectum custo-
diendi, & de iis disponendi, prout de jure; *Ravennaten.*
3. *Julii* 1694. *lib.* 1. *decret. Vallem.*, *pag.* 131., *&* 15.
Augusti pag. 139.
58 Ut consulatur indemnitati Creditorum, qui nequeunt
exequi facere mandatum contra Debitores, qui res suas
in locis immunibus transtulerunt, datur Episcopo Litte-
ræ perquisitionis in forma; *Perusina* 17. *Augusti* 1695. *li-
br.* 1. *decret. Vallem. pag.* 110. *Ariminen.* 6. *Decemb. d. an.
& lib. pag.* 234. *& alibi*.
59 Aliquando præfatæ litteræ diriguntur Nuncio Aposto-
lico juxta formam consuetam ad annum; *Neapolitana* 25.
Junii 1695. *dict. lib. pag.* 196. quibus Litteris uti possit in
Ecclesiis suæ jurisdictioni subjectis; *In eadem* 11. *Januarii
d. an. & lib. pag.* 688.
60 Ne creditores damnum patiantur a debitoribus deco-
ctis, qui una cum rebus suis confugerunt ad Conventum
N. datur facultas D. Nuncio illas perquirendi, & extra-
hendi in forma, ad effectum illas consignandi inventaria-
tas Judici competenti; *Pisana* 6. *Augusti* 1695. *lib.* 1. *de-
61 cret. Vallem. pag.* 208. Datur aliquando facultas, ut De-
bitores ex causa civili cogantur exire a loco immuni;
S. Severinæ 18. *Decembris* 1635. *libr.* 2. *decret. Pauluc.
pag.* 240.
62 Perceptor proventuum Regiorum Confugitus ad Eccle-
siam, de rigore Juris gaudet immunitate ob debitum præ-
tensum a Camera Regia ex causa administrationis; sed
ex gratia, facto verbo cum Sanctissimo, concedi potest,
ut præfigatur eidem terminus duorum mensium, intra
quem, si non reddiderit computa, vel concordaverit, seu
satisfecerit Cameræ Regiæ, ejiciatur a loco immuni; *Ly-
cien.* 21. *Augusti* 1646. *lib.* 3. *decr. Paul. pag.* 290.
Injungitur Archiepiscopo, ut præfigat terminum Agen- 63
ti Regis Poloniæ, qui receperat scuta duodecim millia
paucis diebus, antequam se declararet Decoctum, ad re-
cedendum a loco immuni, & extrahere faciat pecunias,
ac bona ibidem translata ad effectum ea consignandi Ju-
dici competenti in forma; *Neapolitana* 9. *Octobris* 1629.
lib. 2. *decret. Paul. pag.* 9.
Aliquando annuente Sanctissimo, injungitur Internun- 64
cio, ut præfigat terminum Appaltatoribus, seu Arrendato-
ribus Patrimonii Regii, & Gabellarum Civitatis, confugi-
tis, quo elapso, si summa debita erit magna, vel sibi vi-
debitur intervenisse fraudem, extrahat, retineat, & cer-
tioret; *Neapolitana* 14. *Martii* 1625. *ex Regest. Script. Ve-
ter. pag.* 51.
Committitur Archiepiscopo, ut extrahere faciat Debi- 65
tores Regiæ Cameræ confugitos ad loca immunia a quo-
cumque loco immuni ad formam Bullæ Gregorianæ, &
mancipari carceribus Ecclesiasticis, donec integraliter per-
solvant Regiæ Cameræ; *Neapolitana* 18. *Junii* 1626. *lib.*
1. *Litterarum Paul. pag.* 19.
Item annuente Sanctissimo permittitur Episcopo Perusi- 66
no, ut Debitor extractus pro debitis in egregia summa
Communitatis, & Cameræ Apostolicæ retineatur in
carceribus; *Perusina* 18. *Sept.* 1635. *lib.* 5. *dec. Paul.
p.* 76.
Debitor egregiæ summæ vocans Creditorem ad propri- 67
am domum, ac armata manu, una cum aliis extorquens
quietantiam 2000. scutorum, gaudet immunitate: sed agen-
dum cum Sanctissimo pro pœna extraordinaria, attenta ma-
la qualitate Rei; *Sarzanen.* 11. *Januarii* 1684. *lib.* 3. *de-
cretal. Altovitii pag.* 271.
Censetur dolose extractus debitor habens promissionem a 68
Creditore, quod non faciat exequi mandatum personale
contra ipsum, verum, cum exierit a loco immuni, car-
ceratus fuit ad instantiam ipsius Creditoris; *Nucerina* 9.
Maji 1702. *lib.* 3. *decret. Vallem. pag.* 420.
Debitor virginis, & pauperrimæ, nisi intra terminum 69
unius mensis solvat, datur facultas Ordinario ipsum ejici-
endi e domo immuni; *Sabinen.* 6. *Novembris* 1634. *lib.* 2.
dec. Paul. pag. 207.
Licet non constet ex processu de extractione dolosa, 70
seu blandis verbis Confugiti ab Ecclesia, quia tamen ex
confessione extrajudiciali habetur dolose extractum fuisse,
Sac. Congregatio resolvit gaudere, & restituendum esse
Ecclesiæ; *Eadem Sacr. Congregat. Immun. in Ferrarien.*
24. *Januarii* 1673. *lib.* 1. *decret. Altovitii pag.* 765.
Item declaravit gaudere illum, qui dolosis verbis extra- 71
ctus fuit ex atrio Collegii, seu Domus Piæ Litteratorum
Romæ; *Eadem Sac. Congregat. Immun. in Romana* 16. *Ju-
lii* 1675. *lib.* 1. *decretal. Altovitii pag.* 1124. Similiter qui 72
fuit impeditus a Birruariis existentibus in loco immuni,
ne confugeret ad locum immunem; *In eadem ibidem*. Item 73
qui tempore capturæ jam tetigerat columnam positam in
angulo superiori Domus Ministrorum inservientium Mo-
nialibus S. Sylvestri Romæ; *In eadem ibid.*
Constat de dolosa extractione a loco immuni, quando 74
Birroncellus fingens se velle manducare cum Confugito,
mittit ipsum cum vino ad fontem, ubi capitur a Birrua-
riis; *Ead. Sac. Cong. Im. in Reatina* 27. *Martii* 1696. *lib.*
2. *dec. Vallem. pag.* 15.
Est dolosa extractio quando simulatus Confuga seduxit 75
Judæum Confugitum exire de loco immuni, asserens non
adesse Birruarios, a quibus mentitis vestibus captus fuit;
Ead. Sac. Congregat. Immun. in Anconitana 10. *Februarii*
1699. *lib.* 2. *decret. Vall. pag.* 201. Constat de dolosa Ex- 76
tractione, quando Birruarii mentitis vestibus, & incogni-
ti sub prætextu emendi certa mobilia inducunt Confugi-
tum ad exeundum ab Ecclesia, & veniendum domum,
ubi ipsum carcerant; *Bononien.* 3. *Decembris* 1697. *lib.* 2.
decret. Vallem. p. 123.
Constat de dolosa extractione, quando Debitor sub pro- 77
missione Creditoris de non faciendo exequi mandatum
personale contra ipsum, carceratur ad instantiam Credi-
toris, postquam exiit a loco immuni; *Nucerina* 9. *Maji*
1702. *lib.* 3. *decret. Vall. pag.* 420. Item quando sub pro- 78
missione reconciliationis faciendæ cum suo Adversario
Confuga egreditur ab Ecclesia, & capitur a Birruariis;
Ferentina 22. *Januarii* 1704. *lib.* 3. *decret. Vallem. pag.*
550.
Constat de dolosa Extractione, quando Confugitus 79
exit ab Ecclesia sub assecuratione Baroncelli, quod non
carcerabitur, & postea ab ejusdem Birruariis carcera-
tur; *Perusina* 22. *Septembris* 1693. *lib.* 1. *dec. Vallem.
pag.* 77.
Quando confuga egreditur de Ecclesia, quamvis absque 80
præcedenti tractatu cum Curia Laica, nec de ejus man-
dato, sed amici, vel alterius privatæ personæ suasione ha-
bentis animum tradendi ipsum in manibus dictæ Curiæ,
prout de facto contigit, constat de dolosa Extractione,
adeoque est restituendus; *Camerinen.* 20. *Septemb.* 1704.
lib. 3. *decret. Vallem. pag.* 618. Constito de dolosa Extra- 81
ctione

ctione a loco immuni. Extractus debet restitui Ecclesiæ;
Aliphana 12. *Julii* 1889. *lib. decret. Martelli pag.* 490.
Balneoregien. 11. *Januarii* 1695. *lib.* 1. *decret. Vallem.*
pag. 166. *Anconitana* 10. *Februarii* 1699. *lib.* 2. *decret.*
Vallem. pag. 236.
82 Sarcina papyri fraudulenter extracta a Conventu per
Ministrum Appaltatoris, qui se finxit Dominum d. papy-
ri, & decipiens Portuarium Conventus fraudulenter inde
extraxit, est restituenda in Ecclesia; *Civitatis Castelli* 21.
Novembr. 1684. *lib.* 3. *decr. Altov. pag.* 389.
83 Non videtur constare de dolosa Extractione, quando
quis tamquam privatus promittit Confugito, eum benigne
tractandum a Judice Ecclesiastico, in cujus propterea Cu-
ria se constituit; *Neapolitana, seu Nolana* 31. *Augusti*
1700. *lib.* 2. *decr. Vall. pag.* 311.
84 Non constat de dolosa Extractione, quando Confugitus
exiit a loco immuni, ex eo quod Tribunus Militum, ut
fieret miles, ei promisit omnem securitatem, nullo tamen
habito tractatu per Tribunum cum Curia Laica, a qua
extra locum immunem captus fuit. *Taurinen.* 9. *Martii*
1702. *lib.* 3. *dec. Vall. pag.* 420.
85 Non constat de dolosa Extractione in causa Confugiti
ad Ecclesiam ob debitum contractum cum duobus Merca-
toribus cum quibus iniit contractum societatis, eo quod
exierit ab Ecclesia virtute transactionis factæ cum uno
solum Mercatore sine Mandato, & conscientia alterius
socii principalioris in interesse, qui renuit ratam habere
d. transactionem tamquam ei præjudicialem, & fecit car-
cerare Debitorem; *Urbanien.* 9. *Martii* 1702. *lib.* 3. *decr.*
Vallem. pag. 420.
86 Non constat de Extractione dolosa a loco immuni,
quando Confugitus causa debitorum exiit ab Eccle-
sia sub promissione, & juramento unius Creditoris,
de non inferendo ei ullam molestiam, sed postea car-
ceratus fuit ad instantiam, alterius Creditoris, abs-
que intelligentia cum primo Creditore; *Nullius Or-*
betelli 31. *Novembris* 1684. *lib.* 3. *decretal. Altoviti*
pag. 390.
87 In causa dolosæ Extractionis Episcopus procedat ad de-
clarationem prout de jure; *Neapolitana* 12. *Januarii* 1700.
88 *lib.* 2. *decr. Vallem. pag.* 266. Aliquando jungitur, ut in-
formet super dolosa Extractione, & interim supersedeat
in fulminatione Censurarum, & curet sibi consignari car-
ceratum; *Reatina* 23. *Novembris* 1695. *lib.* 1. *decr. Vall.*
pag. 229. Post declarationem: Non constare de dolosa ex-
89 tractione, Curia Ecclesiastica tenetur admittere novas
probationes; *Perusina* 18. *Martii* 1698. *lib.* 2. *decretal.*
Vallemani pag. 148.
90 Extractus fraudulenter Conventu gaudet immunitate
Eccles. *In una Civitatis Vetulæ* 1. *Februar.* 1661. *lib. dec.*
91 *Ricci pag.* 312. Extracti tamen ex fraude alicujus personæ
privatæ non gaudent immunitate Ecclesiastica; *Æsina*
92 16. *Januarii* 1663. *lib. decretal. Rocci pag.* 450. Rece-
dens ab Ecclesia ex fraude suorum inimicorum non gau-
det immunitate Eccles. *Casalen.* 20. *Martii* 1662. *lib. de-*
cret. Rocci pag. 390. Exiens ab Ecclesia de consilio per-
93 sonæ particularis, & accidentaliter captus a Curia, nul-
la habita intelligentia cum ipso consiliario, non censetur
dolose extractus; *Ferrarien.* 2. *Junii* 1693. *lib. decr. Val-*
lemani pag. 50.
94 Mulier extracta ab Ecclesia blandis verbis, & circum-
ventionibus a Notario, & Birruariis Curiæ Laicalis, est
eidem Ecclesiæ restituenda; *Camerin.* 18. *Octobris* 1633.
lib. 2. *decr. Paulucci pag.* 173.
95 Dolose adductus a particulari persona ex concordia
cum Curia ad exeundum ab Ecclesia, & postea ab eadem
Curia carceratus, gaudet immunit. Eccles. *Ferrarien.* 26.
96 *Jun.* 1672. *lib.* 1. *decr. Altovit. pag.* 647. Extractus ab Ec-
clesia blandis verbis, scilicet sub prætextu impunitatis
promissæ a Barone, gaudet immunitate; *Tudertina* 18.
April. 1679. *lib.* 2. *dec. Altovit. pag.* 1749.
97 Exiens ab Ecclesia cum assecuratione sibi facta a Scri-
ba Curiæ Episcopalis de immunitate ad dandam quere-
lam in eadem Curia, & a Vicario Generali post horum
notitiam retentus in carceribus, restituatur, & Vicarius
consulat conscientiæ suæ; *Senogallien.* 24. *Novemb.* 1682.
98 *lib.* 5. *decret. Altov. pag.* 710. Extractus ab Ecclesia sub
promissione substituti Curiæ laicæ de illum dimittendo
post examen, & postea detentus in carceribus, gaudet
immunitate, & est restituendus; *Æsina* 13. *Novemb.* 1663.
lib. decret. Rocci pag. 515.
99 In ordine ad dolosas extractiones frequenter allegari so-
litas attendendæ sunt sequentes novissime emanatæ reso-
lutiones.

D E C R E T U M.

100 *Pro tollendis abusibus per eos invectis, qui ubi in carceres conjecti fuerint, ad eludendam justitiam, sese a locis immunibus, ad quæ confugerant, dolose extractos fuisse frequenter allegare solent.*

CUM ad aures Sanctissimi Domini Nostri Domini Clementis Papæ XI. delati fuerint graves abusus in plurimis locis, ac præsertim in Provinciis Italiæ, & Insulis eidem adjacentibus, atque etiam in Regnis Hispaniarum, a plerisque eorum invecti, qui ubi de mandato Judicum capti fuerint, & carceribus mancipati pro causis Civilibus, vel Criminalibus, ad eludendam justitiam, allegare frequenter solent sese ab Ecclesiis, aliisve Locis immunibus, ad quæ confugerant, blandis verbis, vel alias dolose extractos fuisse, & ad propriam allegationem comprobandam non solum in suis depositionibus facile pejerant, sed falsos insuper inducunt Testes, adhibitaque Consanguineorum, vel Amicorum suorum opera, etiam alia non minus damnabilia patrare non erubescunt; Quinimmo aliquando ipsimet sunt, qui ad effectum libere vagandi, & forsan etiam impune delinquendi, per Baroncellos, & Executores, aliosque vel similes Justitiæ Ministros, data opera, ab Ecclesiis, Locisve immunibus prædictis sese extrahi curarunt, ea spe freti, quod interim Ecclesiasticæ immunitatis beneficium ammittere non deberent. Hinc est, quod Sanctitas sua ejusmodi malis, quibus Justitiæ cassibus cursus inhibetur, animarumque salus magnum in discrimen adducitur pro eximia sua Pastorali sollicitudine, ac zelo occurrere intendens, exquisivit a Congregatione Particulari nonnullorum Eminentissimorum, ac Reverendissimorum S. R. E. Cardinalium, ac Illustrissimorum, & Reverendissimorum Romanæ Curiæ Prælatorum ad hunc effectum deputata, quomodo, & qua ratione provideri posset, ut tam graves abusus e medio tollerentur. Habita itaque Congregatione prædicta sub die 5. Octobris 1716. cui interfuerunt DD. Cardinales Tanarius, Spinula S. R. E. Camerarius, Vallemanus, Grimaldus, & Origus, ac R. R. P. P. Prosper Marefuschus Episcopus Cyrenensis ejusdem Sanctitatis suæ Auditor, Antonius Bancherius Protonotarius, Apostolicus, ac Sacræ Consultæ Secretarius, Carolus Cerrus Rotæ Romanæ Auditor, Scipio de Ricciis præfatæ Congregationis Secretarius, Prosper de Lambertinis Consistorialis Aulæ Advocatus, ac Fidei Promotor, & Nicolaus Jacobatius R. C. A. Procurator Fiscalis Generalis; re mature discussa eadem Congregatio censuit:

Consulendum Sanctissimo, quod omnibus Ordinariis tam Italiæ, Insularumque illi adjacentium, quam etiam Hispaniarum, scribantur Litteræ, per quas illis injungatur, ut publico Edicto notificent, & moneant omnes, & singulos, qui ad Ecclesias, aliave loca immunia confugerunt, vel in posterum confugient, ut quatenus gaudere velint beneficio Immunitatis Ecclesiasticæ Localis, curent in eisdem Ecclesiis, & Locis immunibus permanere, caveantque, ne ullo pretextu, causa, vel quæsito colore ad eas, vel ea deferenda se induci sinant; Nam si extra illas, vel illa ab Executoribus Justitiæ capti fuerint, minime eis proderit allegare, vel etiam probare, quod fallacibus suasionibus, blandis verbis, assecurationibus, dolosisve machinationibus extracti fuerint; Cum Animarum saluti, justitiæ administrationi, ac publicæ etiam delictorum vindictæ, ubi de Criminalibus agitur, expediat, ut decreto illæ duntaxat extractiones suffragentur, quæ aut violenter patratæ, aut sub fide Salvi Conductus ab aliquo Judice Ordinario, seu Delegato concessi, aut subscripti, secutæ fuerint; qui tamen Salvus-Conductus suffragari poterit pro tempore tantum in eo præscripto, intra quod extracti ad Loca immunia omnino reverti debebunt, si eorum Immunitate iterum gaudere intendant. Præterea iidem Ordinarii moneant, atque notificent in ejusmodi Edicto, quod, si quis vere extractionem dolose, ut supra, commissam ante promulgationem Edicti passus fuerit, ac Immunitatis Laicalis beneficio gaudere velit, Ecclesiasticum confugium repetere omnino debeat intra mensem a die promulgationis ejusdem Edicti numerandum, petito etiam, quatenus opus sit, ad hunc effectum Salvo-Conductu ab ipsis Ordinariis gratis concedendo, ita tamen, ut eo tempore elapso, si extra locum immunem deprehensus fuerit, perinde habeatur, ac si voluntarie, sponteque sua inde recessisset, nec audiri possit super extractione dolosa, quam de præterito se passum fuisse allegaret. Factaque eidem Sanctissimo Domino Nostro per me infrascriptum Secretarium de præmissis omnibus relatione, Sanctitas sua particularis Congregationis sententiam benigne probavit, ac desuper præsens Decretum edi, illudque a Sacra Congregatione Immunitati Ecclesiasticæ, & controversiis, jurisdictionalibus proposita promulgari, & executioni mandari præcepit. Hac die 22. Decembr. 1716.

S. A. Card. Tanarius.

Scipio de Ricciis Secretarius.

EPISTOLA

Encyclica jussu summi Pontificis ad Archiepiscopos Hispaniarum conscripta pro tollendis abusibus eorum, qui ubi in carceres conjecti fuerint, ad eludendam Justitiam, sese a locis immunibus, ad quæ confugerant, dolose extractos fuisse affirmare solent.

Illustrissime ac Reverendissime Præsul, uti Frater.

CUM ad aures Sanctissimi Domini Nostri Clementis Papæ XI. plurimæ pervenerint querelæ fide dignorum testimonio comprobatæ, adversus eos, qui ubi de mandato Judicum, sive in Criminalibus, sive etiam in Civilibus capti fuerint, & in carceres conjecti, ad eludendam Justitiam, falso plerumque affirmare solent sese ab Ecclesiis, aliisque Locis immunibus, ad quæ confugerant, blandis verbis, vel alias dolose extractos fuisse; dictumque suum perjurio confirmare audent, ac insuper adhibita consanguineorum, vel amicorum suorum opera, falsos testes inducere, & alia non minus detestabilia patrare non verentur; Quinimmo aliquando ipsimet sunt, qui ad effectum libere vagandi, & forsan etiam impune delinquendi, per Baroncellos, & Executores, aliosve similes Justitiæ Ministros, data opera, ab Ecclesiis, locisve immunibus prædictis sese extrahi fecerant, ea spe freti, quod interim Ecclesiasticæ Immunitatis beneficium amittere non deberent. Hinc est, quod Sanctitas sua graves ejusmodi abusus, quibus Justitiæ cursus inhibetur, animarumque salus in discrimen adducitur, pro Pastorali tua sollicitudine, eximioque zelo, e medio tollere, ac radicitus extirpare cupiens, audito prius nonnullorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, ac Romanæ Curiæ Prælatorum, super hac specialiter deputatorum consilio, decrevit per organum hujus Sacræ Congregationis Immunitati Ecclesiasticæ & Controversiis jurisdictionalibus præpositæ, injungi Amplitudini Tuæ, quemadmodum per præsentes injungitur, ut publico speciali Edicto, tenoris in adjuncto folio, expressi, moneat, denunciet, atque notificet, quod omnes, & singuli cujuscumque status, gradus, & conditionis fuerint, qui actu confugerunt, vel in posterum confugient ad Ecclesias, seu Loca immunia illius Diœcesis, si illorum Immunitate gaudere velint, curent attente in eis permanere, nec se ullo prætextu, causa, vel quæsito colore seduci sinant ad discendendum ab eisdem Ecclesiis, seu Locis immunibus: ubi etenim extra illas, seu illa ipsos deprehendi contingat, minime eis proderit allegare, & probare, quod fallacibus suasionibus, blandis assecurationibus, dolosisve machinationibus extracti, seu abducti inde fuerint; Cum ad occurrendum fraudibus, & abusibus supra expositis Sanctitas sua, de præfatorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, ac Prælatorum consilio, congruum, ac opportunum duxerit, firmiter decernere, & statuere, prout decernit, & statuit, quod deinceps ii tantum extra Ecclesias, & loca immunia, ad quæ confugerant, Ecclesiasticæ Immunitatis beneficio gaudere peragant, qui ab Ecclesiis, & locis immunibus hujusmodi violenter extracti fuerint, vel inde discesserint sub fide Salvi-Conductus ab aliquo Judice Ordinario, vel Delegato concessi, & subscripti, non tamen, nisi ad tempus in eo præfixum valituri. Jubet insuper præfatus Sanctissimus Dominus noster, quod Amplitudo Tua, eodem publico Edicto moneat, prout similiter annexa formula cavetur, omnes, & singulos, qui fuerint in ista Diœcesi, qui ante publicationem Edicti hujusmodi, revera blandis verbis, aut alias dolose ab Ecclesiis, aliisque Locis immunibus extracti fuerint, ut quatenus gaudere intendant beneficio Immunitatis eisdem Ecclesiis, & locis debitæ, debeant intra terminum unius mensis a die publicationis ejusdem Edicti computandum, redire ad Ecclesias, vel loca immunia, unde extracti fuerunt, exposcendo ad hunc effectum, quatenus opus sit, ab Amplitudine Tua Salvum-Conductum, pro tuo arbitrio, & prudentia limitatum, ac gratis concedendum; Addita insuper declaratione, quod, si elapso prædicto termino in manus Curiæ inciderint, ita habebuntur, ac si ab iisdem Ecclesiis, & locis immunibus sponte sua, nullaque prorsus interposita fraude discessissent, nec eis licebit amplius dolosam extractionem allegare. Ceterum, cum hæc Sanctissimi Domini Nostri provisio, non in tua tantum, sed & in aliis istius Provinciæ Diœcesibus servari omnino debeat: Sanctitas sua districte Tibi præcipit, ut hæc omnia, quæ per præsentes Tibi injunguntur, etiam Episcopis Suffraganeis tuis, aliisque Locorum Ordinariis Tibi Metropolitico jure subjectis accurate significes, & ab eis exacte pariter, ac diligenter observari cures, & facias. Placeat igitur Amplitudini Tuæ ita exequi, dum ego interea deprecor eidem veriores felicitates. Romæ 22. 10 Januarii 1717.

Amplitudinis Tuæ

Uti Frater Addictissimus

S. A. Card. Tanarius.

Scipio de Riccis Secretarius.

FORMULA EDICTI PROMULGANDI.

CUM ad notitiam Sanctissimi Domini Nostri Domini Clementis Papæ XI. delati fuerint graves abusus, a plerisque eorum invecti, qui ubi de mandato Judicum sive in Criminalibus, sive etiam in Civilibus capti fuerint, & in carceres conjecti, ut inde emittantur, allegare frequenter solent sese ab Ecclesiis aliisve locis immunibus, ad quæ confugerant, blandis verbis, vel alias dolose extractos fuisse, & ad propriam allegationem comprobandam, non solum in suis dispositionibus facile pejerant, sed falsos insuper inducunt testes, adhibitaque consanguineorum, vel amicorum suorum opera, etiam alia non minus damnabilia patrare non erubescunt; Quinimmo aliquando ipsimet sunt, qui ad effectum libere vagandi, & forsan etiam impune delinquendi per Baroncellos, & Executores, aliosve similes Justitiæ Ministros, data opera, ab Ecclesiis, locisve immunibus prædictis sese extrahi curarunt, ea spe freti, quod interim Ecclesiæ Immunitatis beneficium amittere non deberent. Hinc est, quod Sanctitas sua ejusmodi malis pro eximia sua sollicitudine, ac zelo occurrere intendens, speciali commissione per organum Sacræ Congregationis Immunitati Ecclesiasticæ, & controversiis Jurisdictionalibus præpositæ Nobis directa, & inferius registranda, districte nobis injunxit, ut ad præsentis Edicti promulgationem procederemus.

Apostolicis itaque Sanctitatis suæ mandatis, qua par est, veneratione, & obsequio morem gerentes, vigore præsentis publici Edicti, monemus omnes, & singulas personas cujuscumque status, gradus, & conditionis existunt, quæ actu confugerunt, vel in posterum confugient ad Ecclesias, & loca immunia, si beneficio Immunitatis hujusmodi gaudere velint, ne sub quovis prætextu exeant, vel discedant ab eisdem Ecclesiis, locisve immunibus, immo diligenter caveant, ne fidem adhibeant ulli assecurationi, quam sibi ad id a quavis persona, etiamsi fuerit Justitiæ Minister, offerri contigerit, nisi ei simul exhibeatur Salvus Conductus ab aliquo Judice Ordinario, vel Delegato concessus, ac subscriptus; quo casu Salvus Conductus hujusmodi, pro eo tamen duntaxat limitato tempore, pro quo concessus fuerit, ipsi suffragabitur.

Curent igitur omnes, & singuli Confugientes ad Ecclesias, & loca immunia præcise servare confugium; Quoniam, si deinceps extra Ecclesias, & loca immunia hujusmodi capti, ad manus Curiæ devenerint, nequaquam eis proderit, ad effectum fruendi beneficio Ecclesiasticæ Immunitatis allegare, vel etiam concludenter probare, quod blandis verbis, vel alias dolose ab Ecclesiis, vel Locis immunibus prædictis extracti seu abducti fuerint, cum Sanctissimi Domini Nostri mens sit, quod de cetero eæ tantum extractiones, seu abductiones extractis, seu abductis ad præfatum effectum suffragentur, quæ, aut violenter, aut sub fide Salvi Conductus, ut supra concessi, & subscripti secutæ fuerint.

Ceterum, ubi contingat in hac nostra Diœcesi aliquam reperiri personam, quæ revera blandis verbis, aut alias dolose ab Ecclesia, seu loco immuni extracta, vel abducta fuerit, serio illam per præsens Edictum admonemus, ut quatenus frui intendat beneficio Immunitatis Ecclesiasticæ localis, redeat ad confugium intra terminum unius mensis a die publicationis præsentis Edicti computandum, petito prius a Nobis Salvo-Conductu, quem gratis concedemus; Quod, si elapso prædicto termino extra locum immunem deprehensa fuerit, sciat se habendam esse, perinde ac si ab eodem loco immuni sponte sua discesserit, nec amplius audiendam super extractione dolosa, quam de præterito se passam fuisse allegaret, cum talis itidem sit mens Sanctitatis suæ.

Volumus autem hoc Nostrum monitoriale Edictum ad valvas Metropolitanæ Ecclesiæ hujus Civitatis affigi, & publicari, ac insuper in singulis Parochialibus Ecclesiis Nostræ Diœcesis, inter Missarum solemnia promulgari; sicque affixum, & publicatum, ac respective promulgatum post mensem a die illius affixionis, & publicationis, ac respective promulgationis computandum, omnes, & singulos, quos illud concernit, perinde arctare, & afficere, ac si unicuique eorum nominatim, & personaliter intimatum fuisset. Datum ex Nostro Palatio Archiepiscopali hac die ....

EPISTOLA ENCYCLICA

De eodem argumento conscripta Italico idiomate ad universos Italiæ, Insularumque adjacentium Ordinarios.

Illustrissimo, e Reverendissimo Monsignore come Fratello.

102 ESsendo pervenute da più parti alla Santità di Nostro Signore molte querele, che pur troppo si sono riconosciute appoggiate alla verità sopra gli abusi, ed inconvenienti, che frequentemente nascono dall' allegarsi da molti di quelli, che vengono carcerati, tanto per cause civili, quanto per criminali, di essere stati dolosamente estratti dalle Chiese, e Luoghi immuni; mentre li medesimi, per eludere la giustizia, bene spesso asseriscono falsamente di aver patita tale dolosa estrazione, e per sostenerla, spergiurano ne' loro Costituti, inducono Testimonj falsi, e commettono altre simili cose coll' ajuto anco de' loro Amici, e Congionti; anzi talvolta essi stessi sono quelli, che per potere liberamente vagare, e forse anco commetter delitti senza perder il beneficio dell' Immunità, che pretendono di continuare a godere, si erano fatti a bella posta estrarre per mezzo de' Ministri subalterni della giustiza dalle sudette Chiese, e Luoghi immuni. Quindi è, che la Santità Sua, per provvedere a tanti, e sì gravi inconvenienti, che accadono in pregiudizio della giustizia, ed in notabile aggravio dell' Anime de' Fedeli; Udito prima il parere di una particolare Congregazione di alcuni Signori Cardinali, e Prelati a tal' effetto specialmente deputati dalla Santità Sua, ordina, e comanda, che tutti gli Ordinarj de' Luoghi debbano ammonire, e notificare con pubblico Editto, che tutti quelli, che ora si trovano rifugiati, e che in qualunque tempo avvenire saranno per rifugiarsi nelle Chiese, ed altri Luoghi immuni di qualsivoglia stato, grado, e condizione siano, se vogliono goderne l' Immunità, avvertino di non partirne, nè si lascino indurre sotto qualsisia pretesto, causa, o colore a uscir fuori di dette Chiese, ed altri Luoghi immuni; poichè uscendone, se capiteranno nelle mani della giustizia, non valerà loro il dire, o pretendere di provare di esserne stati estratti dolosamente, o con fallaci suggestioni, o assicurazioni; volendo la Santità Sua, che dopo la detta ammonizione non possa più allegarsi, nè allegandosi, a chi si sia giovare l' estrazione dolosa, ma unicamente possa allegarsi, e giovar l' estrazione violenta, e quella, che fosse seguita sotto la sicurezza del Salvo-Condotto conceduto, e sottoscritto da qualche Giudice Ordinario, o Delegato, quale però dovrà valere solo per quel tempo limitato, per cui sarà stato conceduto. Siccome parimente dovranno notificare pubblicamente, come sopra, che se alcuno veramente fosse stato per il passato dolosamente estratto da qualche Chiesa, o luogo immune, e voglia godere del beneficio dell' Immunità locale, debba ritornare al Confugio Ecclesiastico dentro un Mese da decorrere dopo la pubblicazione del medesimo Editto, con chiedere agl' istessi Ordinarj, quando gli occorra, per tal' effetto il Salvo-Condotto, quale dovrà darsegli gratis, e per tempo limitato ad arbitrio de' medesimi Ordinarj. Avvertendo inoltre, che, se passato il detto termine d' un mese sarà catturato fuori del luogo immune, dovrà considerarsi, come se volontariamente, e senza alcuna frode ne fosse partito, nè dovrà udirsi sopra l' estrazione dolosa, che pretendesse aver patita. Avendo però Nostro Signore ordinato, che se ne faccia Lettera circolare, in esecuzione de' Supremi comandi della Santità Sua, partecipo il tutto a V. S. acciò possa adempire la mente di Sua Beatitudine, con farne pubblicare Editto secondo la forma espressa nell' annesso foglio, che le trasmetto come altresì sarà sua cura, che lo stesso si eseguisca da' Vescovi suoi suffraganei, e da altri Ordinarj dipendenti da cotesta sua Chiesa Metropolitana, a' quali perciò dovrà ella a tal' effetto pienamente significare quanto a lei stessa con la presente s' ingiunge. Ed io intanto col significarglielo, me le offro.

Roma 20. Gennajo 1717.

Di V. S.

Come Fratello Affezionatissimo,

S. A. Cardinal Tanara,

Scipione de' Rizzi segret.

103 REI confugiti per vim extracti, non servato modo præscripto a Benedicto XIII. in cit. Constitut. incip. *Ex Quo* §. 8., & relato supra *sub num.* 40. debent iterum restitui; *Communis, & certa, argum. cap. Sicut antiquitus 6. caus. 17. quæst. 4.* ubi excommunicari jubetur qui *personam hominis, vel bona ejus inde* (idest e loco Asyli) *subtraxerit quousque emendet, & quod rapuerit reddat; & cap. Miror 8. eadem caus. & quæst.* ubi sic expresse præcipitur: *Ecclesiæ igitur revoca, quæ religiosissimus rapuisti*, & cit. Benedictina §. 8. Etiamsi notoriæ 104
constet ipsos Confugitos commisisse crimen exceptum, quia ex cit. Gregoriana, & Benedictina ad extractionem requiritur semper prævia cognitio, & declaratio Episcopi, & ex novissima dispositione ipsius Benedictinæ §. 5. inviolabilis observantia modi ibi præscripti, aliter extractio est nulla, & consequenter extracti sunt restituendi; 105
Fagnan. *in appendic. de Immunitat. cap. 2. num. 51.* Diana *part. 1. tract. 1. resolut. 14.* Reiffenstuel *loc. cit. numer. 204.*, & alii passim. Confugiti etiamsi licite sint extracti, debent iterum restitui, si inditia contra ipsos aquisita in suis defensionibus purgent, ac diluant; cit. Benedictina §. 8.

Immo debent restitui Confugiti, etiamsi de eorum consensu, & voluntate fuerint extracti, quia quamvis renuntient immunitati, non possunt tamen per suam renuntiationem præjudicare Ecclesiæ; sic expresse decrevit *Sac. Congregatio Immunitatis in Cajacen. 20. Novembris 1640. lib. 3. decret. Paulnc. pag. 134.* 106

Restitutio Extractorum fieri debet eidem Ecclesiæ, vel Loco, a quo fuerunt extracti, & ad hoc, ut restitutio alteri Ecclesiæ fieri possit, requiritur dispensatio Summi Pontificis, nec sufficit solus consensus Partium; Sic pluries decrevit Sacr. Congregat. Immunitatis, & signanter *in Neapolitana 21. Aprilis 1634., & in Mediolanensi 28. Novembris 1634.* in hunc modum: *D. Secretarius juxta mentem; scilicet, ut mediante auctoritate Sanctissimi faciat convalidare restitutionem factam alteri Ecclesiæ, cum non dependeat a consensu partium, sed ab auctoritate Sanctissimi.* Sic refert Pignatell. *tom. 1. consult. 172. num. 10.* 107

Amplia quamvis extractus moram trahat in loco distanti ab Ecclesia extractionis, attamen, attento consensu extracti, in his casibus Sanctissimus dispensat, ut restituatur alteri Ecclesiæ; *Ead. Sacr. Congregat. Immunit. in Mediolanensi 28. Novembris 1634. libr. 2. decret. Paul. pagin. 210. in Vercellen. 25. Maji 1655. lib. 5. decretal. Paul. pag. 76. in Asculana 22. Junii 1655. lib. 5. decret. paul. pag. 67.* 108

Quando quamplures sunt extracti, qui restitui debent eidem Ecclesiæ, ad evitanda scandala Restitutio fit diversis Ecclesiis, & diverso tempore: *Eadem Sac. Congregat. Immun. in Castren. 4. Junii 1630. lib. 2. decretal. Paulnc. pag. 43.* 109

Aliquando extractus ex facultate Sanctissimi restituitur Ecclesiæ S. Joann. Lateranensis, uti Matri Ecclesiarum, loco Ecclesiæ, a qua fuit extractus; *Ead. Sac. Congregat. Immunit. in Spoletana 18. Septembris 1646. lib. 3. decretal. paul. pag. 293.* 110

Permittitur, annuente Sanctissimo, quod Restitutio Extractorum fiat alteri ab Ecclesia extractionis ex causis urgentibus allatis a Curia Laica; *Eadem Sacr. Congregat. Immunit. in Sarzan. 16. Januarii 1672. lib. 1. decretal. Altovit. pag. 643.* Item permittitur, ut extractus, 111
qui ob infirmitatem non potest restitui Ecclesiæ violatæ, restituatur alteri ab ipso eligendæ; *Ead. Sacr. Congregat. Immunit. in Aversana 10. Januarii 1703. libr. 3. decr. Vall. pag. 468.* 112

Restitutio extracti conceditur fieri alteri ab Ecclesia extractionis ob minas, & periculum occisionis Parochi, & cum idonea cautione de non offendendo inimicum, & testes, ac de non accedendo ad locum Ecclesiæ, a qua fuit extractus; *Eadem Sacr. Congregat. Immunit. in Casertana 22. Januarii 1697. lib. 2. decret. Vallem. pag. 71.* 113

Aliquando Sanctissimus concedit Archiepiscopo facultatem restituendi extractum alteri ab Ecclesia extractionis pro conscientia, & arbitrio ipsius; *Eadem Sacr. Congreg. Immun. in Æsina 15. Novembris 1661. lib. decretal. Rocci pag. 366. in Neapolitana 15. Januarii 1667. leg. 1. decr. Altov. pag. 80.* Aliquando injungitur Archiepiscopo, 114
ut dato in actis Curiæ Eccl. consensu extracti, permittat restitui in alia ab Ecclesia extractionis extra Diœcesim electa ab extracto; *Ead. Sacr. Congr. Immun. in Salernitana 20. Julii 1688. leg. decr. Mar. pag. 327.* 115

Fur extractus fuit ab una Ecclesia, & Episcopus ordinavit restitui eidem Ecclesiæ, sed Curia Laica, in cujus carceribus erat, attenta ejus infirmitate, & distantia loci, restitui fecit in alia Ecclesia insigniori, & elapso aliquo tempore, cum idem fur ob nova furta carceratus fuerit in loco non immuni a Curia Laica, petit denuo restitui Ecclesiæ primæ extractionis, Sacra Congregatio dixit gaudere, & esse restituendum Ecclesiæ extractionis pro reintegratione; *Eadem Sacr. Congreg. Immun. in Lauretana 8. Aug. 1702. lib. 3. decret. Vallemani pag. 435.* 116

Extractus violenter a quadam Ecclesia Parochiali Diœcesis Sancti Miniati per Curiam Sæcularem, ac in carceres laicales, a quibus aufugerat, conjectus, pendente pro- 117

cessu

ceſſu Curiæ Epiſcop. contra Extractores pro reparatio-
ne læſæ Immunitatis, denuo fugiens ex ipſis carceribus
in eademmet Eccleſia ſe recepit; inde Romam veniens
elapſis circiter tribus annis, nova ob delicta ab Execu-
toribus Eminentiſs. Urbis Vicarii in carceres iterum
truditur verum allegata per ipſum immunitate, appella-
vit a ſententia ejuſdem Eminentiſs. Vicarii ad Sacram
Congregationem quæ declaravit. Reſtituendum eſſe Ec-
cleſiæ, ſed cum Sanctiſſimo, ut reſtitutio fiat in Urbe Ec-
cleſiæ per extractum eligendæ *ead. Sacr. Congreg. Immu-
nit. in una Sancti Miniati 12. Julii 1707. liber. decr.
Maref.*

118 Extractus reſtituitur Eccleſiæ, ſed annuente Sanctiſſi-
mo, præſtita cautione de non offendendo Mulierem,
quam tentavit occidere, *eadem Sacr. Congreg. Immun. in
Caſalen. 19. Julii 1661. lib. decret. Rocci pag.* 348. In reſtitu-
tione extracti Eccleſiæ ſæpiſſime requiritur idonea cautio
de non offendendo teſtes, inimicum, ac querelantes *ea-
dem Sacr. Congreg. immun. in Civitatis Caſtelli 28. Febr. 1668.*
119 *lib. 1. decr. Alt. p. 200. in Portuen. 25. Septemp. 1696. lib. 2.
decret. Vall. pag. 5. in Cajetana 24. septemb. 1697. ibi pag.
113. in Montis Faliſci 30. Januarii 1703. lib. 3. decret. Vall.
pag. 471.*

120 Epiſcopus reſtituat extractum loco immuni, ſed prius
provideat, ne oriantur ſcandala in præjudicium, & cum
periculo Parochi ex parte extracti, *eadem Sacr. Congreg.
Immun. in Lauden. 20. Decembris 1702. lib. 3. decret.
Vall. pag. 462.*

121 Reſtitutio Carceratorum a Curia laica in locis immunibus
facienda eſt propriis Ordinariis Eccleſiarum, non D. Nun-
cio; *Ead. Sacr. Cong. Immun. in Neapolitana 10. Novem.
1676. lib. 1. dec. Alt. p. 1299.* Pendente articulo: An extra-
122 ctus gaudeat Immunitate reſtituendus eſt in carceribus Ec-
cleſiaſticis; *Ead. Sacr. Congr. Imm. in Aſten. 29. Junii 1679.
lib. 2. decret. Alt. pag. 1783.*

123 Diſcedens a loco immuni cum Salvo-Conductu Com-
miſſarii, ut ipſum Commiſſarium alloquatur, & poſtea
carceratus, de ordine Sanctiſſimi reſtitendus eſt Curiæ Ec-
cleſiaſticæ; *Ead. Sacr. Cong. Imm. in Ariminen. 3. Maji
1628. lib. 1. decr. Paulut. pag. 93.*

124 Epiſcopus faciat reſtituere Canonicum extractum de e-
juſdem ordine ab Eccleſia, quatenus non habeat aliquid
relevans in contrarium; *Ead. sac. Cong. Imm. in Ferent. 9.
Jan. 1700. lib. 2. decr. Vallemani pag. 264.*

125 Reſtitutio extracti debet fieri publice ipſi Eccleſiæ vio-
latæ per eos, qui extraxerunt, quia cum per injurioſam
extractionem fuerit facta publica injuria Eccleſiæ, ac po-
pulus publice ſcandalizatus, requiritur publicus pœniten-
tiæ actus correſpondens publico delicto, & tollens publi-
cum ſcandalum, *arg. cap. Filius 6. §. Illud autem, de pæ-
nis in 6.* & quidem per eos, qui extraxerunt, *cum pecca-
ta ſuos debeat tenere Auctores: l. Sancimus 22. Cod. de
pænis, & cap. Quæſivit 2. de his, quæ fiunt a majori par-
te Capituli.* Sic Pignatell. *tom. 1. conſult. 172. num. 7.* Pe-
regrin. *de immunitate cap. 15. num. 26.* Reiffenſtuel *loc.
cit. num. 208.* & alii, & ex decreto Sanctiſſimi ſervatum
fuit contra Gubernatorem Urbis in extracto ab Eccleſia S.
Mariæ de Pace 27. *Auguſti* 1629. in qua extractus repo-
ſitus fuit ab iiſdem Birruariis publice poſt meridiem; Sic
refert Pignatell. *loc. cit. num. 4.*

126 Nec ſufficit reſtitutio extracti facta Epiſcopo, ſeu Vica-
rio Generali, aut repoſitio in carceribus Eccleſiaſticis, quia
cum non poſſit fieri reſtitutio neque alteri Eccleſiæ ſine
diſpenſatione Summi Pontificis etiamſi extractus eſſet in
loco diſtanti ab Eccleſia violata, ſed neceſſario debeat fie-
ri reſtitutio ipſi eidem Eccleſiæ violatæ, ut abunde pa-
tet ex ſupra allatis Decretis, tanto minus poterit fie-
ri talis reſtitutio carceribus Eccleſiaſticis, aut Epi-
ſcopo, ſeu ejus Vicario Generali, quia Epiſcopus, ex quo
non ſit Dominus, ſed tantum Procurator Eccleſiæ, *arg.
cap. Si privatum 28. cauſ. 12. q. 1.* nequit remittere inju-
riam illi factam per extractionem, & retentionem con-
fugiti; Gloſ. *in cap. Si bis 28. cauſ. 13. qu. 4. verb. Poſ-
ſumus*, Abbas *in cap. Contingit 46. de ſententia excomm.
num. 21.* Innocent. *ibid. in princip.* Hoſtienſ. *ibid. num.
2.* Pignatell. *loc. cit. num. 9.* Reiffenſtuel *loc. cit. n. 207.*
& alii, quos refert Binsfeld. *de injur. & damn. dat. cap.
7. num. 4. & ult. concluſ.*

127 Nec etiam pro reſtitutione ſufficit ſimplex excarcera-
tio, aut admiſſio extracti, ſeu debet per extrahentes ne-
ceſſario reponi in eadem Eccleſia, ſeu loco, a quo fuit
extractus, ut reſpondit *Sacr. Cong. Immun. in una Medio-
lanenſi 23. Februarii 1688,* his verbis: *Scribatur Eminen-
tiſſimo Archiepiſcopo, ut Oratorem faciat reſtituere eidem
Eccleſiæ, a qua fuit extractus, nec ſufficere illius excarce-
rationem pro reintegratione violatæ Immunitatis Eccleſiæ
ob extractionem ipſius Oratoris*; Sic Pignatell. *loc. cit. n. 10.*
Reiff. *l. c. num. 209.* Riccius *in Synopſi verb. Reſtitutio nu-
mer. 1.*

128 Ultra reſtitutionem Rei extracti pro reintegratione te-
nentur etiam male extrahentes ad reſtitutionem omnium
rerum, & etiam armorum, quæ fuerant ablata in extra-
ctione; *Communis arg. cap. Sicut antiquitus 6. cauſ. 17.
§. 4.*, ibi: *Qui perſonam, vel bona ejus inde ſubtraxerit,*

*quoad uſque emendet, & quod rapuerit, reddat, excom-
municetur*: & ſic pluties decrevit Sacra Congreg. Immu-
nitatis, & ſignanter *in Aſculana 15. Januarii 1658.* apud
Riccium *in Synopſi verb. Reſtitutio num. 29.* his ver-
bis: *Ablata de tempore, quo quis fuit extractus ab Eccle-
ſia, Epiſcopus mandet reſtitui; & in Verulana 20. Februar.*
1608. apud Riccium *loc. cit. num. 22.*, ibi: *Nulliter ex-
tracti ab Eccleſia per Curiam Epiſcopalem Epiſcopus mandet
reſtitui, quidquid ſolvit pro ſua excarceratione Vicario, Can-
cellario, & aliis*, & in puncto de reſtitutione armorum
cenſuit Sacra Congregatio, quod ante abſolutionem facien-
da ſit reſtitutio in integrum armorum, *in una Lunen.
Sarzanen. die 4. Auguſti 1624. & die 24. etiam Auguſti
ejuſdem anni in una Brunduſina, & in una Mediolanenſi
die 28. Maji 1626.* apud Pignatell. *tom. 2. conſult. 172.
num. 13.*

Violatores immunitatis Aſyli, ultra graviſſimum ſacri- 129
legium, quod committunt *ex cap. Miror 7. cap. Frater 9.
cap. Quiſquis 17. cauſ. 17. quæſt. 4.* & aliis ſimilibus, &
nullitatem omnium eorum actorum ex cit. Gregoriana, &
Benedictina §. 9. incurrunt Excommunicationem majorem
latæ ſententiæ; Habetur ex cit. Gregoriana §. 8., ibi:
„ Quod ſi quis quacumque dignitate, & auctoritate præ-
„ ditus, præmiſſorum, quo alio quovis prætextu, quid-
„ quam præter, aut contra hujus noſtræ Conſtitutionis
„ tenorem attentare præſumpſerit, declaramus eum ipſo
„ facto Cenſuras, & pœnas ejuſdem incurrere, quæ con-
„ tra Libertatis Juris Immunitatis Eccleſiaſticæ Violatores
„ per ſacros Canones, Conciliorum Generalium, Noſtro-
„ rumque Prædeceſſorum Conſtitutiones ſunt promulga-
„ tæ," & conſimiliter habetur ex citat. Benedictina §. 9.
& hanc Excommunicationem eſſe latæ ſententiæ jam ha-
bebatur ex repetitis declarationibus juſſu Clementis VIII.
& Pauli V. editis, de quibus teſtatur Caſtropalao *tract.
31. diſp. unic. punct. 12. num. 3.* Bonacina *tom. 2. diſputat. 3.
quæſt. 7. punct. 8. num. 3.* Marius Ital. *de immunitat. lib. 1.
cap. 6. §. 2. num. 29. & ſequent.* Haunold. *tom. 6. tractat. 1.
num. 255.* & hodie poſt dictas Bullas, & declarationes eſt
certa, & communis. Unde violatores Aſyli, non ſunt ex-
communicandi, ſed ſolum ſunt declarandi excommuni-
cati, ſeu incurriſſe excommunicationem, ut optime tra-
dit Sperell. *deciſ. 48. num. 32. & deciſ. 105. num. 42.* &
alii paſſim.

Talem majorem Excommunicationem latæ ſententiæ 130
incurrunt quicumque cujuſvis dignitatis, & auctoritatis
exiſtant, qui aliquo modo immunitatem Aſyli violant;
Communis, ac certa, ex cit. Gregoriana §. 8. ex cit. Be-
nedictina §. 9. Sic eam incurrunt omnes capientes, ex-
trahentes, incarcerantes, vincientes Reum in loco Aſyli 131
exiſtentem; *Communis*. Item complices extractionis; &
hujuſmodi; *Sacr. Congreg. Immunitat. in Hydruntina 2. De-* 132
*cembris 1692. lib. 1. decret. Vallemen. pag. 7. Balneoregien. 11.
Januarii 1695. lib. 1. decretal. Vallemau. pag. 166. Re-
gien. 2. Julii 169.. lib. 1. decret. Vall. pag. 190.* Item Fauto- 133
res; *Eadem Sacr. Congregat. in Neapolitana 18. Novembris
1687. lib. decret. Martell. pag. 186.* Item Cooperatores; *Ea-* 134
*dem Sacr. Congregat. in Regien. 19. Decembris 1690. lib. decr.
Martell. p. 688. in una Aquipendii 13. Novemb. 1691. lib. de-
cret. Grimald. pag. 36. Signina 31. Jul. 1695. lib. decret.
Mart. pag. 751.* Item Mandantes; *Eadem Sacr. Congreg. in* 135
*Neapolitana 18. Novembris 1687. lib. decret. Martelli pa-
gin. 186 Camerinen. 3. Auguſti 1695. lib. 1. decret. Vall.
pag. 406.* Item Cogentes, Obſidentes, & Cuſtodientes Con- 136
fugitum, ut egrediatur ab Eccleſia, & capiatur; *Eadem
Sacr. Congreg. in Perufina 5. Junii 1694. lib. 1. decret.
Vallem. pag. 126. Hieracen. 28. Auguſti 1700. lib. 2. decr.
Vallem. pag. 209.* Item doloſe, & blande ſuadentes Con- 137
fugito, ut exeat a loco immuni, ut capiatur a Birruariis;
*Ead. Sac. Congr. in Marſicen. 31. Julii 1691. lib. decret.
Martelli pag. 249. in Aquipendii 13. Novembris 1691.
lib. decr. Grim. pag. 36. in Neapolitana, ſeu Caſtri Maris
23. Junii 1693. lib. 1. decr. Vall. pag. 58. in Camerinen.
13. Maji 1698. lib. 2. decr. Vallem. pag. 153.* Item Ten-
tantes; *ead. Sacr. Congreg. in Minerbinen. 1. Dec. 1693.* 138
*lib. 1. decret. Vall. pag. 96. in Sutrina 20. Auguſti 1695.
d. lib. pag. 210.* Item ipſi Extrahentes, quamvis extractum
conſignaverint Poteſtati Eccleſiaſticæ; *Eadem Sacr. Con-
gregat. in una Civitatis Caſtellanæ 18. Novembris 1687.
lib. 3. decret. Altovit. pag. 183.* Nec ſupradicti excuſantur
ab Excommunicatione, quamvis Reus libere conſentiat;
cap. Carcerari, Extraqi, & hujuſmodi, quia adhuc viola-
tur immunitas ex dictis ſupra *num. 3. & 106.*

Si Violatores Libertatis, vel Immunitatis Eccleſiæ ap- 141
pellaverint contra ſententiam declaratoriam Epiſcopi, ta-
lis appellatio non debet admitti, niſi prius Eccleſiæ fuerit
ſatisfactum; Pignatell. *tom. 2. conſult. 65. num. 26.* ubi af-
fert plures declarationes præciſis his verbis: *Appellatio a
declatoria Cenſurarum in materia violatæ immunitatis Eccle-
ſiaſticæ non admittitur, niſi prius Eccleſiæ quoad ſuum hono-
rem fuerit in integrum reſtituta. Sacr. Congregat. Epiſcop.
in Neapolitana 11. Octob. 1617. & Liparen. 4. Julii 1620.
& Rhegien. 28. Julii eodem anno, & Syracuſana 19. Ju-
lii 1622.* & pluries declaravit etiam Sacra Congr. Immuni-
tatis, ut refert Riccius *in Synopſi verb. Appellatio*; ubi

sub num. 3. sic præcise habet: „ Appellatio ad Metropolitanum super Censuris latis in causa violatæ Immunitatis non est attendenda ab Episcopo. *Sacra Congr. Immunit. in Bisacien.* 6. *Febr.* 1694. *lib.* 1. *decr. Vallem. p.* 102. & sub *nu*, 4. his verbis; „ Immo neque Appellatio ad „ Sanctissimum, & Sacram Congregationem admittitur „ quoad effectum suspensivum, sed solum quoad devolu„ tivum. *Maternen.* 9. *Sept.* 1631. *lib.* 2. *decret. Paul. pag.* 89. *Beneventana* 22. *Novemb.* 1639. *lib.* 3. *decret. Paul. pag.* 104. *In una Nullius Abbatiæ S. Joannis in Lamis* 19. *Octob.* 1695. *lib. decr. Vallem. pag.* 124. *Balneoregien.* 18. *Augusti* 1700. *lib.* 2. *decret. Vallem. p.* 307. & *sub n.* 7. sic refert; *Non obstante Appellatione interposita ad Nunciaturam per Baroncellum Excommunicatum ob violationem Immunitatis, Episcopus procedat contra ipsum ad ulteriora. In una Burgi S. Sepulcri* 7. *Maji* 1688. *lib.* 2. *decret. Vall. pag.* 151. & *sub numer.* 6. refert: *Non obstante Appellatione, procedendum prout de jure contra Violatorem Immunitatis Ecclesiasticæ. Pisauren.* 25. *Sept.* 1627. *lib.* 1. *decr. Paul. pag.* 67. & *sub n.* 11. sic habet; *Non admittitur Appellatio tam ad effectum devolutivum, quam suspensivum a Censuris in contumaciam promulgatis ex causa violatæ Immunitatis; Rossanen.* 8. *Aprilis* 1642. *lib.* 3. *decret. Paul. pag.* 173.

142 Absolutio a Censuris contractis ex causa violatæ Immunitatis, Libertatis, & jurisdictionis Ecclesiasticæ est reservata Summo Pontifici, nec ab alio potest concedi sub quocumque prætextu etiam restitutionis statim factæ Ecclesiæ, & opinio contraria improbatur; *Sic Sac. Congr. Immunitat. in Lycien.* 13. *Julii* 1638. *lib.* 3. *decr. Paul. pag.* 66. *Casertana* 24. *Jan.* 1651. *lib.* 4. *decr. Paul. pag.* 134.

143 Et ita est reservata Summo Pontifici, ut vacante Sede Apostolica, desit Potestas absolvendi; *Ead. Sac. Congr. In una S. Marci in Calabria* 2. *Junii* 1691. *lib. decret. Martelli pag.* 374. Sic refert Riccius *in Synopsi verb. Absolutio n.* 2.

144 Unde Ordinarii, & Episcopi absolventes Censuratos hujusmodi sine facultate Sedis Apostolicæ incidunt in Excommunicationem eidem Sanctæ Sedi reservatam, a qua regulariter datur facultas, ut se faciant absolvere a suis Confessariis privatim, & cum Sanctissimo agitur pro dispensatione irregularitatis, quatenus incurrerint; *Ead. Sacr. Congr. in Squillacen.* 16. *Decembris* 1664. *lib. decret. Rocci pag.* 608. *Acernen.* 29. *Jan.* 1636. *lib.* 2. *decr. Paul. pag.* 241.

145 Quare præcipitur Archiepiscopo, qui sine dicta facultate absolvit Censuratos ex causa extractionis Confugiti ab Ecclesia, ut reaffigat Cedulones contra ipsos; *Eadem Sacra Congreg. in Brundusina* 28. *Aprilis* 1671. *lib.* 1. *decr. Altoviti pag.* 546.

146 Sic pariter absolutio concessa ab Eminentissimo Legato sine facultate Apostolica non suffragatur, & injungitur Episcopo, ut denuo absolvat auctoritate Sacræ Congregationis; *Eadem Sacra Congr. in Papien.* 11. *Julii* 1676. *lib.* 1. *decret. Altovit. pag.* 1302.

147 Absolutio obtenta a Censuris ex causa violatæ Immunitatis vigore Brevis Sacræ Poenitentiariæ non suffragatur in foro exteriori; *Ead. Sacra Congr. in Gravinen.* 9. *Octobris* 1629. *lib.* 2. *decr. Paulucci pag.* 8.

148 Nec absoluti ex causa præfata vigore Bullæ Cruciatæ habentur pro bene absolutis a Sacra Congregatione, & injungitur reaffixio Cedulonum; *Ead. Sacr. Congr. in Cosent.* 21. *Julii* 1672. *lib.* 1. *decret. Altovit. pag.* 705.

149 Absolutio data vigore Bullæ Anni Sancti per Confessarium a Censuris incursis ex causa violatæ Immunitatis non suffragatur in foro exteriori; *Ead. Sacr. Cong. in Vicana* 27. *Aug.* 1675. *lib.* 1. *decr. Alt. pag.* 1141.

150 Absolutio vigore Jubilæi non suffragatur Censuratis, & reaffigi possunt, ac debent Cedulones; *Ead. Sacra Cong. in Aquilana* 17. *Decembris* 1630. *lib.* 2. *decret. Paul. pag.* 66. *Gravinen.* 1. *Octobris* 1641. *lib.* 3. *decret. Paul. pagin.* 157. *Hyeracen.* 4. *Decembris* 1657. *lib. decret. Rocci pag.* 47. *Aversana* 19. *Julii* 1661. *d. lib. pag.* 347. *Squillacen.* 9. *Maji* 1702. *lib.* 3. *decr. Vallem. pag.* 420.

151 Ordinario inferiori concedi non debet facultas absolvendi Censuratos ex causa violatæ Immunitatis, sed Episcopo viciniori; *Eadem Sacra Congreg. in una Nullius Meliten.* 23. *Augusti* 1632. *lib.* 2. *decret. Pauluc. pag.* 137. & sæpius alibi.

152 Absolutio a Censuris incursis ob violatam immunitatem non datur, nec dari potest, & data non valet, nisi prius restituto Reo, & facta satisfactione læsæ Ecclesiæ; *arg. cap. Ex litteris* 12. *de Constitution. cap. Qua fronte* 25. *de Appellat.* & *cap. Cum desideres* 15. *de sentent. excomm.* & expresse decrevit pluries Sacra Congreg. Immunit. & signanter *in Lauden.* 9. *Octobris* 1629. his verbis: *Absolutio ab Excommunicatione non prodest, nisi sequuta restitutione, & reintegratione Ecclesiæ.* Sic refert Pignatell. *tom.* 2. *consult.* 60. *numer.* 38. & similiter *in Messanen.* 11. *Augusti* 1638. *lib.* 3. *decret. Paul. pag.* 68. *in Marsicana* 24. *Januar.* 1645. *lib.* 3. *decret. Paul. pag.* 253. *in Aquen.* 18. *Februar.* 1659. *lib. decretal. Rocci pag.* 158. *in Rossanen.* 9. *Maji* 1662. *lib. decret. Rocci pag.* 399.

supplementa Auctoris e II. Editione.

153 Immunitatem, sive libertatem Ecclesiasticam publice violantes, a Poenitentiaria Apostolica nequeunt absolvi. Benedict. XIV. tom. 1. Constit. 95. incip. *Pastor bonus* §. 14.

154 Immunitate Ecclesiastica non gaudent Homicidæ tam laici quam Ecclesiastici &c. Vide verb. *Homicidæ*, & verb. *Banniti*, & dicta *art. sup. n.* 156.

155 * Poenæ contra turbantes immunitatem afficiunt etiam eos qui impediunt, ne Index Ecclesiasticus cognoscat in causis in quibus habet auctoritatem tantum cumulativam. Benedict. XIV. *Instit. Eccles.* 40. §. 10.

156 Si quis reus dolose extrahatur ab Ecclesia, & extra illam capiatur non per vim, aut per salvum conductum, illa dolosa extractio reo non suffragatur ut ex decreto Sacræ Congregat. diei 22. Decembris 1716. *Institut. Ecclesiast.* §. 9. *num.* 31. *

157 Quoniam ex facili Religiosorum unius Ordinis ad alios Ordines refugio omnium Ordinum disciplina collabitur; idcirco P. Procurator Ord. S. Augustini Eremitarum Mexicanæ Provinciæ pro hujusmodi abusu compescendo recursum habuit ad S. P. Clementem XII. a quo instantis supplicatione ad Congregationem Episcop. & Regularium remissa, ejusdem Congregationis prodiit Decretum, a Sanctissimo confirmatum, quo statuitur, aufugientes Superioribus sui Ordinis esse restituendos, sub conditionibus, & cautelis in sequenti expressis.

CLEMENS PAPA XII.

Ad perpetuam rei memoriam.

Alias pro parte dilecti filii Ignatii Padilla Fratris expresse professi, in Sacra Theologia Magistri, Provinciæ SS. Nominis Jesu Mexicanæ, Ordinis Eremitarum S. Augustini Procuratoris ad specialia negocia missi, Nobis expositum fuit, quod in dicta Provincia abusus vel de observantia regulari præjudiciales, nempe quod aliqui religiosi inquieti, & parum observantiæ sui instituti amatores obedientiam, reverentiamque, ac subjectionem suis Prælatis debitas parvifacientes ad Coenobia aliorum Ordinum, vel Congregationum, aut Institutorum prætextu evadendæ violentiæ, & effugiendi rigorem suorum Supereriorum confugiant, irrepserant; & licet Superiores prædicti a Prælatis Conventuum, ubi prædicti Religiosi confugiunt, petant, ut patiantur, quod obligatio obediendi propriis Superioribus, & sese ad propria Coenobia restituendi intimetur, vel quod illos propriis Superioribus tradant, neutrum obtineri solet, protestantes aliorum Ordinum, vel Congregationum, aut Institutorum Prælati, ubi dicti Religiosi confugiunt, eosdem gaudere immunitate refugii, & consequenter a proprio Prælato non posse extrahi, requiri, aut notificari, utpote in alieno territorio existentes, neque Superiores aliorum Ordinum prædictorum debere dictos Religiosos confugientes tradere: & in eadem expositione subjuncto, quod dilectus etiam filius modernus Prior Provincialis Provinciæ, & Ordinis prædictorum in angustia positus ad Venerabilem Fratrem modernum Archiepiscopum Mexicanum illius Regni Proregem recursum habere coactus fuerat, ut ei auxilium regium impertiretur, quo dispersum gregem ad Ovile proprii Ordinis reducere, & hoc tantum medio relatis præjudiciis occurrere posset. Cum autem minime lateat quod si hæc janua Asyli, aut refugii Religiosis pateat, funditus disciplina Regularis, ac debita propriis Superioribus obedientia corruant, necnon jurgia, & discordiæ inter Superiores respective Ordinum cum sæcularium scandalo proculdubio pullulent.

§. 2. Porro, ut tot malis occurreremus per Nos declarari summopere desiderabat, quod dictis Religiosis ad Conventus aliorum Ordinum, vel Congregationum, vel Institutorum confugientibus immunitas refugii, seu Asyli minime suffragetur, sed a proprio Superiore judicaliter ex alieno conventu unusquisque confugientium hujusmodi extrahi, & ad proprium quocumque privilegio Regularibus concesso hac in parte non obstante, reduci possit. Quod si dicti Religiosi adhuc rebelles in parendo propriis Superioribus ad suum Conventum eosdem redeundi jubentibus perseverent, vel dicti Superiores eos titulo refugii recipientes, & auxilium præstantes propriis Superioribus tradere renuerint, utrique poenas fugitivis, & eorum fautoribus, & protectoribus, necnon rebellibus, & inobedientibus per hanc Apostolicam Sedem impositas ipso facto, & absque alia declaratione incurrere debeant.

§. 3. Nos supplicem libellum nobis porrectum ad Congregationem Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinal. negotiis, & consultationibus Episcoporum, & Regularium præpositam remisimus, a qua emanavit Decretum tenoris, qui sequitur, videlicet: Sacra Congr. Eminentiss. & Reverendiss. S. R. E. Card. negotiis, & Consultationibus Episcoporum, & Regularium præposita, ad quam Sanctiss. Dominus Noster supplicem Libel-

bellum remisit, attenta relatione Eminentissimi Firrao præfati Ordini apud Sanctam Sedem Protectoris, re mature perpensa, decrevit, Regulares unius Religionis, Superioribus propriæ Religionis restitui debere a Prælatis alterius Religionis, ad quorum Ecclesias, & Monasteria confugiunt, præstito tamen ab iisdem Superioribus confugientium Juramento, & facta obligatione de servanda immunitate Ecclesiastica, & de restituendo confugientes præfatos Ecclesiis, vel Monasteriis, ad quæ conferunt, casu quo procedendum sit ad pœnas corporales, carceris perpetui, mortis, & triremium, propter delicta ab ipsis confugientibus commissa, secus, si ipsi Superiores procedere deberet ad pœnas ordinarias, & ad correctionem Regularem per Constitutiones Ordinis præscriptas, cujus rei declaratio ad definitorium Provinciale, vel ubi illud non fuerit, ad Consilium Conventus spectabit. Quod si constito Regulares confugientes pœnas duntaxat ordinarias, & per Constitutiones Ordinis ad correctionem præscriptas promereri, Prælati alterius Religionis renuant eos propriis Superioribus restituere, vel ipsi Regulares ad proprias religiosas Domos redire recusent, Sacra eadem Congregatio utrosque ad instar Apostatarum, vel Apostatas recipientium, in excommunicationem Summo Pontifici reservatam incursos declaravit.

Romæ 5. Sept. 1738.

J. Cardinalis Firrao.

C. Archiepiscopus Damiatæ Secretarius.

§. 4. Cum autem, sicut dictus Ignatius Procurator Nobis subinde exponi fecit, ipse decretum hujusmodi, quo firmius subsistat, & servetur exactius Apostolicæ confirmationis nostræ patrocinio communi plurimum cupiat.

§. 5. Nos ipsum Ignatium Procuratorem specialibus favoribus, & gratiis prosequi volentes, & a quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis a jure, vel ab homine quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium duntaxat consequendum harum serie absolventes, & absolutum fore censentes supplicationibus ejus nomine Nobis humiliter porrectis inclinati, Decretum præinsertum auctoritate Apostolica tenore præsentium confirmamus, & approbamus, illique inviolabilis Apostolicæ firmitatis robur adjicimus, salva tamen semper in præmissis auctoritate memoratæ Congregationis Cardinalium.

§. 6. Decernentes easdem præsentes litteras, firmas, validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac illis ad quos spectat, & spectabit in futurum plenissime suffragari, & ab eis respective inviolabiliter observari; sicque in præmissis per quoscumque Judices Ordinarios, vel Delegatos etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, si super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

§. 7. Non obstantibus, &c.

§. 8. Volumus autem, &c.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem, sub Annulo Piscatoris die 20. Decemb. 1738. Pontificatus nostri Anno IX.

Novæ additiones ex aliena manu.

1 IN hoc & superiore articulo plura *Auctor*, & quidem fuse, de immunitate locali habet, quæ tamen praxim tantum spectant: quæque ideo ansam nobis præbere videbantur, ut aliqua subnecteremus de ejusmodi immunitatis origine, progressu, fatis variis, & præsenti statu. Verum hoc non perfunctorii laboris esset opus, & vix quidem dignum, quod hic subjungeretur. Cui tamen vacat, eaque tenere capienti adeundus præ ceteris est *Mascambronius* recentissimus hujus generis scriptor in suo opere, Italice conscripto, cui titulus: *Degli asili de' Cristiani ragionamento*; ubi capite IV. illud præsertim enodatur, palamque fit: quomodo nimirum Asyli jus apprime cum Naturæ, & civili delictorum vindice jure conveniat: quam bene hominum societati prospiciat: & qui fines Sacerdotium inter, & Imperium intercedunt.

2 At ut operi, in quo versamur, serviamus, e re duximus quatuor hic transcribere regulas, quas idem *Mascambronius* in fine penultimi capitis statuit ad amputandas ambages illas, ac tricas, quas de trivio Scriptores inanibus movent quæstionibus, ibi: „ E conciossiacosache le
„ questioni, le quali spettano alla pratica della locale Im-
„ munità sieno presso che innumerabili, a cagione che
„ molti Autori hanno più amato fantasticare, e stillarsi
„ il cervello sulla corteccia delle parole, che consumare
„ inutilmente il tempo nell' investigare lo spirito della
„ Chiesa, e de' Canoni già prescritti sul modello de' Libri
„ santi, e delle Apostoliche Tradizioni, ho io divisato
„ di ridurre a poche regole tutto ciò, che è stato dibat-
„ tuto e messo in controversia sino ad ora dagli altri.

„ Per quello dunque, che concerne le persone, alle 3
quali prestare si dee dal Clero ajuto, e refugio, la prima regola con cui è da guidarsi tutto il sistema si è, che secondo l'indole primiera della Religione gli Asili, e gli Uffizj di Misericordia non sono da negarsi ad alcuno. Ma giacchè i Sommi Pontefici, i quali hanno da *Cristo* facoltà d'interpretare, ed accomodare eziandio l'eterne leggi, e le più sante istituzioni divine alle varie occasioni ed opportunità, le quali si moltiplicano senza misura, giacchè dico i Sommi Pontefici hanno dichiarato, che alcuni Delinquenti possono restare esclusi dal beneficio della Franchigia, non lice a noi ampliare la significazione delle parole usate da loro nelle Bolle e nelle Decretali più di quello, che porta la comune approvazione degli uomini. Facendo altrimenti s'accrescono sempre più le vane contese, e si reca spesse volte non picciolo pregiudizio ad una gran turba di Cristiani i quali restono esclusi da' luoghi immuni, sol perchè così piacque decidere al capriccio di pochi Autori. Così per modo d'esempio quando si dice esser privato della franchigia chi commette omicidio deliberatamente, ed a malizia, non sono per questo da escluderne quelli, che presi da tumultuaria passione tolgono altrui la vita. Oltre di che si dee sempre riguardare quella dolce indole del Sacerdozio, per cui furono constantemente difesi, ed ajutati, e tolti ancora per forza dalle mani della Giustizia tutti gli omicidi generalmente.

Similmente allorchè si dice esser escluso dal diritto del Refugio chi è reo di lesa Maestà, offendendo la Persona stessa del Principe, per tal nome di Principe non è da intendersi ogni Superiore, ma solamente il Sovrano, e per nome di delitto di lesa Maestà, non si dee prendere ogni trascorso, che si commette contro la volontà del proprio Signore, ma quella colpa, con cui, o si macchina contro la vita di lui, o si tenta d'offendere qualche parte del suo corpo, o di contaminare il suo onore con ingiurie, e villanie, o pur se si faccia congiura co' suoi Nemici, e loro si riveli il regio segreto, o finalmente se si concita ribellione, e tumulto, e gli si sollevino contro i Sudditi stessi. Questi, che sono delitti di lesa Maestà direttamente, e non gli altri, riguardati sono dalla Bolla di Gregorio con quelle parole: *Aut læsæ Majestatis in personam Principis Rei &c.* E per vero dire chi non comprende, che altrimente tutti i colpevoli sarebbero Rei di lesa Maestà, come quegli, i quali operando contro le leggi, sempre fanno contro la volontà del Legislatore?

L'altra regola è, che discendendo gli Asili dalle più 4
sincere massime della Carità Cristiana, o si neghino, o si concedano a' colpevoli, non mai però debbe mancare il Sacerdozio di usare in verso di loro qualche offizio di beneficenza, e di misericordia. Per la qual cosa debbono i Vescovi spedire quanto più presto si può il processo de' Delinquenti eccettuati, perchè non si accresca sempre più l'odiosità de' Laici contro l'Ecclesiastica Immunità, ma non debbono trascurare di farlo maturamente, affinchè sempre abbiano i Cristiani da riguardare ne' loro Pastori qualche particella delle antiche misericordievoli consuetudini, e del prisco amore inverso de' refuggiti. Anzi non potendo tai colpevoli esclusi dalla franchigia esser privati di ogni offizio di carità, e di clemenza, i Vescovi allorchè li consegnano al foro laicale, conviene, che s'interpongano quanto più possono efficacemente per ottener loro il perdono. Così mancando a' Cristiani locale Rifugio, non mancherà loro almeno il primiero Asilo, che fu l'intercessione, e l'amorevole sollecitudine de' loro Pastori.

La terza regola è, che essendo indirizzata la locale Im- 5
munità, non già perchè trionfi, e si dilati impunemente la colpa, ma bensì al correggimento, ed all'emenda de' tristi, si dee perciò attentamente invigilare acciocchè colui, che si ricovera nelle Chiese, non vi entri, e non vi dimori qual se fosse uno Scherano, ed un Malandrino corredato d'armi, e gonfio di arroganza, e di fasto, forse più disposto con dannevole esempio ad incendiare lo stesso Tempio di Dio, che a riconciliarsi col Prossimo, e a dare qualche contrassegno di pentimento. Questi perversi uomini a mio credere, e tutti eziandio coloro, che trasportano ne' luoghi immuni contrabbandi, ed illecite mercatanzie sarebbero indi da *Cristo* medesimo, che è il Padre delle Misericordie, e che nel Tempio giustificò il Pubblicano, discacciati, e mandati via bruttamente, come già fece una volta per nostro esempio. Io non dico già, che contro tai rifuggiti sia da rinnovellarsi l'antico rigore delle pubbliche penitenze, non solamente perchè una tal costumanza non fu giammai comune rispetto ad essi, ma molto più perchè colla natura del rifugio si adatta del pari la pubblica, che la privata penitenza: Dico però, che a sostenere il fine, per cui introdotti furono gli Asili tra' Cristiani, è uopo, che i Peccatori facciano almeno sembianza di ricorrervi umili, dimessi, e divoti: Non altrimenti, che non si riceve negli Ospedali, se non chi vi si presenta in forma o di meschino, o d'infermo. Quindi saviamente Gregorio IX., e con esso quasi tutti i migliori Canonisti, pronunziò quella bellissima sentenza, che non

debba

debba giovare il benefizio della legge a quelli, che mentre il chieggono, se ne abusano, e peccano contro la stessa legge.

6 La quarta regola da osservarsi è, che eccettuati gli Oratorj, e le private Cappelle poste entro le case de'Nobili, la franchigia non più conviene ad una Chiesa, che all' altra: Talchè debbono gli Ecclesiastici ajutare, e con coraggio, e con indifferenza tutte le Persone, che vi ricorrono. E se alcuni piccoli paesi fossero oltremodo ricchi ed abbondanti di sacri Edifizj, non vi si debbe però introdurre alcuna variazione prima di chiederne e consiglio, e licenza dalla S. Sede, la quale essendo guidata dal verace spirito di Carità, e di prudenza, saprà adoperarci quei rimedj, che più le parranno opportuni, e per servigio di Dio, e per bene pubblico. In tal proposito io non so comprendere, come i Laici abbiano continuamente molestati i Sommi Pontefici, affinchè restringessero l'Immunità a picciol num. dei delitti, e non abbianli anzi supplicati, acciocchè rivocando gli Asili alla primiera loro condizione, cioè al comune benefizio di tutti, gli avessero collocati, e stabiliti oltre alle case de'Vescovi, alle quali convengono di loro natura, nelle Chiese più nobili, come nelle Cattedrali, nelle Parrocchiali, e nelle insigni Collegiate. Anche ciò sarebbe ridondato senza alcun dubbio in molto svantaggio de' diritti del Sacerdozio, dal quale furono anticamente veduti i rifugj distesi anche alle Croci, che s' impiantavano per le vie, non che a tutte le Chiese, le quali non erano in poco numero appò i Maggiori, ed infino a lunghissimi spazj fuori delle loro porte, ed alle prossime case, ed a' Giardini, ed a' Cimiterj, ed a' vicini Portici, a' Bagni; Ma per lo meno non sarebbero stati i Sommi Pontefici costretti malgrado la soave indole loro, ora a negare agli uni, ora agli altri colpevoli i più sacrosanti Uffizj di misericordia, e di carità. Infinchè però la Santa Sede non prenda altri provvedimenti, giammai non sia, che alcuno osi variare sulla gelosissima materia de' sacri rifugj neppure le particolari consuetudini introdotte ne' luoghi intorno alla maggiore, o minore estensione della franchigia fuori de'Templi immuni; ma si badi bensì a togliere di mezzo le dissensioni, che nascono talvolta tra il Sacerdozio e l' Imperio a cagione o degli Orti, o de' Forni, o degli altri profani luoghi, ne' quali, contigui essendo alle Chiese, pretendono di rifuggiarsi impunemente i colpevoli. In tal maniera si toglie l'occasione a quei, che scrivono sul modello di Pietro Giannoni di mettere in derisione ciò, che è venerando e sacrosanto per sua natura a cagione degli abusi introdotti, i quali non hanno a fare cosa del mondo colla santa dottrina, e disciplina della Chiesa. Finalmente se la civil Potestà voglia rispetto agli Asili procurarsi vera quiete, e sicurezza di coscienza, basterà, che ripensi, e rivolga per l'animo suo, che quando anche il sacro Rifugio non discendesse dirittamente dalla dottrina di Cristo, è stato nondimeno mantenuto, e conservato in tutte le Chiese per lo lunghissimo spazio di tredici secoli, e che i Sacerdoti di tutte le cattoliche Provincie hanno sempre avuto in costume di fulminare gravissime pene contro di coloro, i quali hanno tentato di contaminarlo; e violarlo, e che i primi Dottori della Chiesa così Greca, come Latina, lo hanno vigorosamente sostenuto ad onta di tutti; senza ragionare della venerazione, con cui è stato riguardato da tanti Principi, e dagl' Imperatori più rinomati. E se in così lungo spazio di tempo conservati si sono gli asili a favore di tutti i Rei, quando non meno, che ora militavano i soliti pretesti della pubblica quiete, e del mal' esempio degli altri, perchè sono eglino da abolirsi nei giorni nostri con grave disprezzo di tanti Canoni Ecclesiastici, e di tante censure, e di tanti affaticamenti de' nostri Maggiori?

Articulus IV.

Quoad ea, quæ specialiter concernunt Immunitatem Realem, & Personalem, & pœna eam violantium, ac Absolutionem ab eisdem.

Summarium.

1 *Quid sit, & in quo consistat Immunitas Realis, & Personalis?*
2 *Nomine Personarum Ecclesiasticarum qui veniant?*
3 *Nomine bonorum, seu Rerum Ecclesiasticarum quæ veniant?*
4 *Omnes Personæ vere Ecclesiasticæ gaudent* Immunitate Personali.
5 *Omnes Res Ecclesiarum, & Personarum Ecclesiasticarum gaudent* Immunitate Reali.
6 *Immunitas Realis, & Personalis est de Jure divino.*
7 *Ecclesiastici etiam sponte non possunt solvere exactiones Laicales, & Laici a sponte dantibus non possunt accipere.*
8 *Quasnam pœnas incurrant Violatores hujus Immunitatis; quinam sint tales Violatores, & a quo possint, vel non ab eisdem pœnis absolvi?* remissive.
9 *Subnectuntur Supplementa Auctoris*, ad num 11.

Immunitas realis, & personalis ea est, & in hoc consi- 1
stit, quod Personæ Ecclesiasticæ, & bona cuncta, seu res omnes ad personas Ecclesiasticas, vel ad Ecclesiam aliquam pertinentes, sint immunes, & liberæ, ac exemptæ a jurisdictione cujusvis potestatis, & personæ Laicalis, atque ab exactionibus, & oneribus quibuscumque. Unde, ut vides, immunitas, qua res Ecclesiarum, & Ecclesiasticorum sunt immunes, vocatur *Realis*; Illa vero, qua personæ sunt exemptæ a jurisdictione, & ab oneribus personalibus, vocatur *Personalis*; Ita in re omnes communiter; *arg. c. Non minus 4. & c. Adversus 7. de Immun. Ecclesiarum, c. Quia nonnulli 1. de Imm. in 6. Clem. unic. eodem c. Quamquam 4. de Censibus in 6. Auth. Item nulla, Cod. de Episcop. & Cleric.*

Nomine personarum Ecclesiasticarum veniunt omnes Cle- 2
rici, tum Sæculares, tum Regulares utriusque sexus etiam
Novitii, & alii enumerati *sub verb. Clericus art. 1. a n. 5. ad* 3
18. & art. 2. fere per totum; Vide *ibi*. Nomine bonorum, seu rerum Ecclesiasticarum veniunt omnes Ecclesiæ, seu Templa ædificata una cum Cœmeteriis, item vasa sacra, paramenta, vestes, & alia sive consecrata, sive benedicta ad Divinum cultum deputata quasi instrumenta; Item bona a piis Fidelibus oblata, donata, & destinata pro dote, & manutentione Ecclesiarum, earum, earumque Rectorum, & Ministrorum; Item alia bona Ecclesiarum, & Ecclesia-
sticarum personarum patrimonialia. Omnes personæ vere 4
Ecclesiasticæ gaudent *Immunitate personali*, indeque liberæ, immunes, & exemptæ sunt ab omni jurisdictione, & foro cujusvis potestatis, & personæ laicalis, tum in causis civilibus, *ex cap. Bona quidem 1. dist. 96. cap. In Canonibus 57. caus. 16. q. 1. c. Ecclesia S. Mariæ 20. de Constitutionibus, c. Qualiter, & quando 17. de Judiciis, c. Si delinquenti 12. de Foro competenti, & Authent. Statuimus, C. de Episcop. & Cler.* cum similibus: Tum in causis criminalibus, *ex c.*
Nemo, unquam 1. c. Nullus Judicum 2. c. Relatum 13. caus. 11. 5
c. At si Clerici 4. de Judiciis cum similibus. Sic etiam omnes res Ecclesiarum, & personarum Ecclesiasticarum gaudent *Immunitate reali*, indeque liberæ, immunes, & exemptæ sunt ab omni Jurisdictione Laicali, & ab oneribus, & exactionibus quorumcumque Laicorum; *c. Quæ semel 4. caus. 19. q. 3. cap. Ligna 38. de consec. dist. 1. cap. Non minus 4. & cap. Adversus 7. de Immunitate Eccles. cap. Quia nonnulli 1. de Immun. in 6. Clement. unic. eod. cap. Sanctum est 1. de Censibus; c. Quamquam 4. eod. in 6. Authent. Item nulla; C. de Episcop. & Cleric. leg. Sancimus 21. Cod. de Sacrosanctis Eccles.* Vide verb. *Clericus art. 2. & art. 7. per totum*, ubi late quoad immunitatem, & exemptionem.

Immunitas Realis, & Personalis est de Jure divino, ut 6
jam probatum est antea *art. 1. n. 7.* & sub verb. *Clericus art. 2. a n. 77. usque ad 84. inclusive*, & verb. *Bona Ecclesiastica ar. 2. a n. 16.* Vide *ibi*. Ecclesiastici etiam sponte non
possunt solvere exactiones Laicales, & Laici a sponte dan- 7
tibus non possunt accipere; Sic expresse statuit Urbanus VIII. Constitut. incip. *Romanus Pontifex* §. 6. per extensum adducta sub verb. *Bona Ecclesiastica art. 2. n. 68.* ubi declarat illicitas, & invalidas, & restitutioni obnoxias exactiones Laicales etiam sponte datas, ibi: „ Nec non qualscumque „ contributiones, collectas, gabellas, militum hospitationes, decimas, vel alias fructuum partes, aliaque onera, & gravamina quæcumque super Ecclesiis, Monasteriis, & locis piis, præsertim vacantibus, personis „ Ecclesiasticis, earumque, vel eorum bonis, seu fructibus, etiam prætextu, vel causa facultatis bona stabilia „ acquirendi, seu retinendi, ac quomodolibet per Laicos „ præfatos, & quoscumque alios alias quomolibet qualificatos absque sufficienti facultate Apostolica impositas, „ exactasque etiam a sponte dantibus, vel contribuentibus. „ Et in §. 18. expresse excommunicantur Laici omnes cujuscumque sint Dignitatis, & auctoritatis, qui Collectas, Exactiones, aliave onera Clericis, aut Locis piis, eorumque bonis imposita, etiam a sponte dantibus, & concedentibus sine speciali, & expressa Sedis Apostolicæ licentia recipiunt, & ex declaratione Sac. Congr. Immunitatis *in Volaterana 18. Septembris 1629. Clericus non potest solvere collectas absque incursu Censurarum*, sic præcisis verbis refert Pignarell. *tom. 2. consult. 54. n. 62.* qui *ib. sub num.* 88. subdit: *Clerus non potest sponte solvere Gabellas a Laicis impositas; Eadem Sac. Congr. in Vicentina 15. Junii 1638. & in Adrienen. 27. Septembris 1632.* Quoad hæc, & similia, vide verb. *Bona Ecclesiastica art. 2. per tot.* & signanter *a num.* 68. ubi adducitur Bulla Urbani VIII. incip. *Romanus Pontifex*, in qua multa scitu necessaria statuuntur, & declarantur, ut ibi videre est, *& n. 69. cum sequent.*

Quas pœnas incurrant Violatores hujus immunitatis, 8
quinam sint tales Violatores, & a quo possint, vel non ab eisdem pœnis absolvi, jam satis dictum est sub verb. *Bona Ecclesiastica art. 3. per tot.* Unde ne jam scripta rescribantur, vide *ibi*.

Ne-

Notæ additiones ex aliena manu.

IN prima hujus Bibliothecæ editione ab *Auctore* facta in articulo *Bannitus num.* 22. impressa est quædam Epistola de mandato Pauli V. a Cardinali Sabellio data ad Nuncium Regni Neapolitani, eaque reperiri asseritur in Regestis Sacræ Congregationis Episcoporum & Regularium negotiis præpositæ *fol.* 55. Sub fide *Auctoris* hæc ipsa Epistola impressa est in ceteris, quæ postmodum factæ fuerunt editionibus in eodem articulo *Bannitus*, non excepta hac nostra postrema editione. Sed tandem aliquando animadversum fuit hanc Epistolam immane quantum lædere localem immunitatem, atque ideo inquiri cœpit, an ea vera esset nec ne? Et supposititia fuit deprehensa. In Regestis enim dictæ Sacræ Congregationis non ipsa, sed hæc alia Epistola fuit reperta, quam ad corrigendum errorem in quem nos traxit *Auctor* e re duximus hic imprimere.

„ Avendo Nostro Signore inteso, quello, che V. S. scrive alla Congregazione de Vescovi con sua de' 7. Giugno prossimo circa ai disordini, che nascono per la frequenza di quelli, che confuggono ai Luoghi Sagri, & inteso anche il senso di lei, che allargandosi seco la mano col concedergli facoltà di poter far' estrarre alcuni più insolenti, si potrà col castigo di pochi dar esempio, e reprimere l'insolenza agli altri; si contenta la Santità Sua di rimettere in lei, che in alcuni casi più gravi possa secondo la sua prudenza, dopo l'aver fatto ammonire li Delinquenti, che partano; se ciò non giova, dar licenza alla Corte Secolare di estraerli, persuadendosi Sua Santità, che Ella sia per valersi di questa facoltà solo quando conoscerà, che lo scandalo, ed il servizio pubblico lo ricerchi, dando però in ciascuno di detti Casi avviso del seguito; E per fine Dio ec.

Additio ex Auctore.

Immunitatem, sive libertatem Ecclesiasticam publice violantes, a Pœnitentiaria Apostolica nequeunt absolvi; Benedictus XIV. tom. 1. Constitut. 95. incip. *Pastor bonus*

30 §. 14. Immunitate Ecclesiastica non gaudent homicidæ tam Laici, quam Ecclesiastici &c. Vide *tom.* 3. verb. *Homicidæ*, & verb. *Banniti*.

31 Hic attendenda est novissima Constitutio felicis record. Summi Pontificis Benedicti XIV., quæ ut plurima continens circa Immunitatem scitu necessariissima, ad litteram datur.

BENEDICTUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei

Ad perpetuam rei memoriam.

OFficii Nostri ratio non eam modo sollicitudinem Nobis imponit, ut (a) Sacrorum Canonum leges, & Prædecessorum nostrorum Romanorum Pontificum Constitutiones, in quarum interpretatione nihil dubium, aut perplexum occurrit, exactissime servari, & impleri curemus; sed id etiam a Nobis exposcit, ut exorientem circa aliquas ex illis dubiorum segetem, quæ earum debitæ executioni multis modis officere dignoscitur, opportunis editis declarationibus, aut definitionibus, amputare, ac removere studeamus.

Sane fel. record. Prædecessor (b) Noster Gregorius Papa XIV. providam Juris Canonici sanctionem præ oculis habens, qua scilicet sub Tit. *De homicidio voluntario, vel casuali cap.* 1. innovatum fuit vetus præceptum Legis a Deo in Exodo latæ - *Si quis per industriam occiderit proximum suum, & per insidias ab Altari meo evelles eum ut moriatur* -; per suam Anno Incarnationis Dominicæ MDXCI. nono Kalendas Junii editam Constitutionem, quæ incipit - *Cum alias* -, iis, qui proditorie proximum suum occidissent, ad Ecclesias, Locaque Sacra, & Religiosa confugientibus, Ecclesiasticam immunitatem minime suffragari decrevit. Tum vero piæ mem. Prædecessor quoque Noster, ac Dignitatis Nostræ amplificator Benedictus Papa XIII. Anno Incarnationis Dominicæ MDCCXXV. sexto Idus Junii, edita Constitutione, quæ incipit - *Ex quo divina* -, non eos tantum, qui proditorio, ut præfertur, homicidium patrassent, verum etiam interficientes proximum suum animo præmeditato, ac deliberato, ab Ecclesiasticæ Immunitatis beneficio exclusit, & repulit; Demum san. mem. proximus Decessor Noster Clemens Papa XII. in sua Constitutione, quæ incipit - *In supremo Justitiæ solio* - Anno Incarnationis Dominicæ MDCCXXXIV. Kalendis Januarii edita, eos etiam, qui homicidium in rixa commisissent, dummodo homicidium non fuisset casuale, vel ad propriam defensionem, Immunitatis prædictæ beneficio minime gaudere voluit, atque decrevit.

Insuper iidem proxime (c) memorati Prædecessores Benedictus, & Clemens, ad ea, quæ in Jure Canonico, & in Gregoriana Constitutione recensebantur, nonnulla alia delicta addiderunt, quæ, si qui commisissent, eos a prædicto beneficio asyli, & confugii apud Ecclesias, ac loca Sacra, & Religiosa, exclusos fore statuerunt; variasque a Doctoribus, ac dicti Juris, & Constitutionum Apostolicarum interpretibus, ac de immunitate locali agentibus, excitatas quæstiones, & controversias, declarando, ac definiendo sustulerunt; ut ex eorumdem Constitutionum tenore colligere licet, atque etiam ex una e Nostris Institutionibus, quam olim dum Archiepiscopalem Bononiensem Ecclesiam præsentes moderabamur, pro illius Populi curæ Nostræ crediti instructione, edidimus, quæque impressa extat *tom.* 2. Editionis Italicæ *num.* 21., in Latina vero Editione *num.* 41.

Ad hoc autem (d) ut in Curia aliqua Ecclesiastica, in casu alicujus ex delictis exceptis hujusmodi, ad extractionem delinquentis e loco immuni procedere, eumque ad suos carceres transferre posset, quum præfatus Benedictus prædecessor satis esse voluisset, ut super delicti excepti qualitate, ac personæ reitate, ea suppeterent indicia, quæ ad capturam decernendam sufficientia reputari solent; ut vero extractum hujusmodi Ministris, & Officialibus Curiæ Sæcularis tradere, & consignare valeret, ea decrevisset indicia ex processu informativo adversus extractum ipsum confecto resultare debere, quæ, juxta regulas Juris, vocantur ultra torturam; alter deinde Prædecessor Clemens XII. ampliando declaravit, ut quoties Ecclesiastico Judici, ex indiciis, non quidem ultra torturam, sed ad torturam tantum sufficientibus, de delicto excepto per extractum commisso constaret, posset idem extractum hujusmodi Curiæ Sæculari tradere, & consignare. Cæterum iidem Prædecessores nec auctoritatem Ecclesiasticam ullo pacto per præmissa imminui, nec inde ullam Justitiæ lædendæ occasionem captari posse voluerunt (e). Siquidem extractiones delinquentium hujusmodi e loco immuni nunquam sine auctoritate Episcopi, & interventu Personæ Ecclesiasticæ ab ipso Episcopo deputandæ, fieri posse statuerunt; nec unquam extractos ipsos, prædictis etiam occurrentibus indiciis, Curiæ sæcularis Officialibus tradi, & consignari, nisi ea lege, sub gravissimarum censurarum pœnis servanda, ut Ecclesiæ, seu Loco immuni restituerentur, quatenus in progressu causæ iidem extracti indicia hujusmodi purgarent, atque diluerent.

Cum autem (f) ea, quæ per Clementem Prædecessorem prædictum, Juris communis, & Gregorianæ, ac Benedictinæ Constitutionum sanctionibus addita fuerunt, ultra fines temporalis Dominii Apostolicæ Sedis minime extenderentur; visum est Nobis, eadem ad alias quoque Regiones, quarum Supremi Principes id postulassent, opportune ampliari posse. Itaque in Concordatis, tum, quæ Ann. MDCCXLI. cum Carissimo in Christo Filio Nostro Carolo utriusque Siciliæ Regi Illustri, tum quæ anno sequenti MDCCXLII. cum alio pariter Carissimo in Christo Filio Nostro Carolo Emmanuele Illustri quoque Sardiniæ Rege sancita fuerunt, præmissas, aliasque in Clementis Litteris præfatis contentas dispositiones in eorumdem Regum Dominiis locum habere concessimus; mox etiam ad alia Principum id spectantium dominia, peculiaribus respective editis Litteris, quarum exemplum videre est in *tom.* 1. *Bullarii nostri Constitut.* 88., quæ incipit - *Alias felicis* - extendimus, & ampliavimus.

Verum, quum tot ista per Prædecessores Nostros prædictos (g), ac per Nos ipsos adhibita studia, non omnes quæstiones, quæ in Tribunalibus excitari solent, tam super qualitatibus homicidiorum, quæ pro exceptis haberi debeant, quam super modo exequendi præfatas Constitutiones in variis homicidiorum hujusmodi, aliorumque exceptorum delictorum casibus, de medio tollere, seu penitus antevertere valuerint; id adhuc oneris Nobis

(a) *Exordium.*

(b) *Romani Pontifices reos homicidii proditorii præmeditati, atque etiam in rixa voluntarie commissi, ab Immunitatis beneficio excluserunt.*

(c) *Alia quoque delicta eodem beneficio non gaudere decreverunt, & plures declarationes ediderunt.*

(d) *Reos a loco immuni extrahi permiserunt ex indiciis ad capturam, & Curiæ sæcularis Officialibus tradi ex indiciis* ad torturam *sufficientibus.*

(e) *Extractionem tamen auctoritate Ecclesiastica semper fieri voluerunt; Traditionem vero sub conditionibus Justitiæ conservandæ idoneis.*

(f) *Leges pro S. R. E. Dominiis hac de re editæ, ad nonnullorum Principum ditiones extensæ fuerunt.*

(g) *Plura tamen dubia adhuc declaranda supersunt.*

Nobis relictum esse judicavimus, ut constitutas in hoc rerum genere agendi regulas, ad quas sæpissime tam Ecclesiasticorum, quam sæcularium Judicum acta expendere, & exigere necesse est, nequaquam ultra difficultatibus, & dubiis involutas remanere pateremur. Itaque, omnibus mature pensatis, auditisque nonnullorum Venerabilium Fratrum Nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, aliorumque gravium Virorum, Jurisque Canonici peritorum, & in criminalibus judiciis versatorum consiliis, motu proprio, ac de Apostolicæ, qua fungimur, auctoritatis plenitudine, Nostram, & Prædecessorum Nostrorum mentem, in hunc, qui sequitur, modum declarare, & quædam etiam ex integro, ut infra, statuere decrevimus.

Ac primum (a) quidem, cum in memorata Gregorii Prædecessoris Constitutione, quæ incipit - *Cum alias* -, dum ea delicta enumerantur, quæ ab Ecclesiasticæ Immunitatis beneficio exclusa censeri debent, de Laicis delinquentibus duntaxat mentio habeatur; deque his etiam tantummodo loquutus fuerit alter Prædecessor Benedictus in supracitata Constitutione, quæ incipit - *Ex quo Divinæ* - placuit laudato Prædecessori Clementi XII. hujusmodi Constitutiones per suam, quæ incipit - *In Supremæ Justitiæ solio* -, ad Ecclesiasticos etiam cujuscumque gradus, & ordinis homicidium animo præmeditato, ac deliberato patrantes, extendere, & ampliare; itaut nec ipsi, in hujusmodi casu, Ecclesiastica immunitate juvari possint; dummodo tamen commissi per eos homicidii causa ab eorum Judice Ecclesiastico competente cognoscatur, ipsique ab eo, si rei reperti fuerint, citra pœnam sanguinis, ad præscriptum Sacrorum Canonum condigna puniantur animadversione. Cum autem dubitatum fuerit, an sub hac Clementis Prædecessoris ampliatione, & extensione Regularium quoque Ordinum Professores, & Alumni comprehendantur (b); Nos ad omnem super hoc dubitationem tollendam, decernimus, & declaramus, omnes, & singulos cujuscumque Ordinis, Congregationis, Militiæ, & Instituti Regulares, tam in ipsis expresse Professos, quam illis quomodolibet adscriptos, cujuscumque gradus, & conditionis extiterint, etiamsi ex ipsorum Ordinum Privilegio, seu alias, qualibet expressa, & individua mentio de ipsis, eorumque Ordinibus, ad hoc ut sub præsentis, aut præmissarum Constitutionum censura comprehendantur, habenda foret; si qui unquam, quod Deus avertat, homicidium animo præmeditato, ac deliberato patraverint, a beneficio Immunitatis Ecclesiasticæ, juxta formam earumdem Constitutionum Benedicti, & Clementis, exclusos fore, & censeri.

Et quoniam prædictus (c) Clemens Prædecessor speciali decreto edito die 5. Octobris 1736. expresse declaravit, Mulieres etiam, quæ aliquod delictum ejusmodi commisissent, quod inter excepta, & ab Immunitatis localis beneficio exclusa, juxta præmissa, haberi debeat, pari jure hac in re cum Viris censeri, & sub dispositione ipsius Litterarum incipient. - *In Supremo Justitiæ solio* -, æque in omnibus comprehendi debere: Nos hujus nostræ Constitutionis tenore declarationem prædictam approbamus, & confirmamus, eique inviolabilis legis, juxta quam in occurrentibus casibus judicari omnino debeat, plenarium robur adjicimus: Decernentes similiter, ac declarantes, sub ejusdem Clementis, nostræque hujus Constitutionis dispositione, (d) etiam Milites in omnibus, & per omnia comprehensos esse; nec ullum militare privilegium, hac in parte, ipsis suffragari posse, aut debere.

(e) Præterea quum in præfata Clementis Decessoris Constitutione ab Immunitatis prædictæ beneficio excludantur omnes, & singuli tam Laici, quam Ecclesiastici inquisiti, & processati, vel in contumaciam banniti, & condemnati, *ex causa, & occasione homicidii, etiam in rixa commissi cum armis, seu instrumentis suapte natura aptis ad occidendum, dummodo homicidium non fuerit casuale, vel ad propriam defensionem*; Sæpe disputari contingit, an is, qui non casu, vel ex propriæ defensionis necessitate, homicidium in rixa commiserit baculo, aut saxo; quæ scilicet, vel arma non sunt, vel si ita appellari possent; non tamen arma suapte natura ad occidendum apta reputari solent, ab Immunitatis localis beneficio exclusus haberi debeat. (f) Nos igitur, super hujusmodi dubio definiendo decernimus, quemcumque Homicidam sive Virum, sive Mulierem, sive Laicum, sive Ecclesiasticum sæcularem, aut cujusvis Ordinis Regularem, qui etiam baculo, aut saxo proximum suum occiderit, Ecclesiastici confugii beneficio minime gaudere, ubi ex delicti circumstantiis dignoscatur, illis actum, quamvis in rixa commissum, non casu, aut ex necessaria defensione, sed ex odio, & nocendi animo, ac voluntate prodiisse. Quæ quidem definitio nostra conformis est divinæ Legi, quæ habetur in Libro Numerorum cap. 35., ubi, designatis Civitatibus refugii pro iis, qui sanguinem proximi nolentes effudissent, ita subjungitur - *si quis ferro percusserit, & mortuus fuerit, qui percussus est; reus erit homicidii, & ipse morietur. Si lapidem jecerit, & ictus occubuerit, similiter punietur; Si ligno percussus interierit, percussoris sanguine vindicabitur. Propinquus occisi Homicidam interficiet, statim ut apprehenderit eum, interficiet. Si per odium quis hominem impulerit, vel jecerit quippiam in eum per insidias, aut cum esset inimicus, manu percusserit, & ille mortuus fuerit, percussor homicidii reus erit; cognatus occisi, statim ut invenerit eum, jugulabit: quod si fortuito, & absque odio, & inimicitiis, quidquam horum fecerit, & hoc audiente populo fuerit comprobatum, atque inter percussorem, & propinquum sanguinis quæstio ventilata, liberabitur innocens de ultoris manu, & reducetur per sententiam in Urbem, ad quam confugerat, manebitque ibi, donec Sacerdos Magnus, qui Oleo sancto unctus est, moriatur.*

(g) Accidit autem in homicidiis id, quod in aliis delictis exceptis locum non habet, ut qui percussus, aut ictus fuerit, non statim moriatur; sed plerumque per aliquot horas, aut dies spiritum trahat. Interim percussor ad Ecclesiam, aliumve locum immunem confugiens, asyli jure gaudet, quo privari non potest, ut homicida, quamdiu percussus ab eo in vivis agit; dumque ex ipso loco immuni de saucii vita sollicite explorare non desinit, si eum diutius victurum intelligit, a capto asylo nequaquam discedit; ubi vero illum ex accepto vulnere vitam amittere agnoscit, arrepta fuga, Magistratuum diligentiam prævertens, tempestive sibi consulit, meritasque pœnas evadit. Quod cum ab iis, qui justitiæ administrandæ præpositi sunt, Nobis expositum fuerit persæpe evenire, & quidem non sine magna publicæ tranquillitatis pernicie, ob impunitatis spem, quam facinorosi homines ex hujusmodi evasionis fiducia concipiunt; iidemque postularint, hujusmodi malum opportunis providentiæ Nostræ remediis submoveri.

(h) Ideo Nos, de prædictorum Fratrum nostrorum, aliorumque prudentium consilio, per præsentes decernimus, ac mandamus, ut percussore ad Ecclesiam, aliumve sacrum, aut religiosum locum confugiente, si Chirurgi ad inspiciendum vulnus acciti, *grave vitæ periculum* adesse retulerint, percussor ipse e loco immuni servatis servandis extractus, carceribus mancipetur; hac tamen lege, ut Ecclesiæ omnino restituatur, ubi is, qui vulneratus fuerit, ultra tempus a Legibus constitutum, superstes vivat, & quidem sub iisdem pœnis, quibus in memoratis Benedicti, & Clementis Litteris subjiciuntur, qui delinquentem ex indiciis ad torturam sufficientibus sibi traditum restituere recusent, postquam is in suis defensionibus hujusmodi indicia diluerit.

(i) Quod vero in citata Gregorii Prædecessoris Constitutione, circa facultatem demandandi extractionem delinquentium e loco immuni in casibus exceptis, statutum fuit; ut scilicet ea ad solos Episcopos, aliosque Episcopis superiores Prælatos pertineat, non vero ad alios Episcopis inferiores etiamsi alii Ordinarii sint, aut Nullius Diœcesis; ita ut occurrente casu in loco exempto, & Nullius Diœcesis, tunc negotium hujusmodi ad viciniorem Episcopum devolvatur; id quod ab alio quoque Prædecessore Benedicto in superius allegata ipsius Constitutione confirmatum fuit; idipsum Nos quidem præsentium Litterarum tenore approbamus, & confirmamus. Sed quoniam nonnullæ ad Nos querelæ super hoc delatæ fuerunt, quod quædam Curiæ Ecclesiasticæ pro parte Officialium Curiæ Sæcularis requisitæ, extractionem delinquentium in casibus exceptis hujusmodi, diutius quam par est, protrahere consueverunt; (k) Nos ipsis Venerabilibus Fratribus Episcopis, aliisque Superioribus Ecclesiarum Præsulibus, enixe, studioseque suademus, & respective mandamus, ut omnem querelarum occasionem in hoc rerum genere studeant amovere, & quoties de delinquentibus in casibus exceptis hujusmodi agatur, ad op-

por-

(a) *I. Circa personas in dictis Constitutionibus comprehensas.*
(b) *Comprehensi declarantur Regulares.*
(c) *Item Mulieres.*
(d) *Et Milites.*
(e) *II. Circa homicidium baculo, aut saxo commissum.*
(f) *Quod decernitur a beneficio Immunitatis exceptum, dummodo voluntarie, etiam in rixa commissum fuerit.*
(g) *III. Circa eos qui proximum vulnerarunt ad mortem.*
(h) *Hi etiam e loco immuni extrahi jubentur, restituendi tamen, si mors non sequatur intra tempus a Lege præfinitum.*
(i) *Episcoporum privativum jus in præmissis asseritur.*
(k) *Eorumdem diligentia excitatur ad promptam Constitutionum Apostolicarum executionem.*

portuna indicia adversus eos colligenda animum intendere non recusent; sique ea, quæ juxta præmissa requiruntur, revera suppetere agnoscant, eorumdem delinquentium extractionem e loco immuni quam primum decernant, ut vel in Episcopalibus Carceribus nomine Ecclesiæ detineantur, vel etiam ad Curiæ Laicalis Carceres ejusdem Ecclesiæ nomine retinendi, cum debitis cautelis transferantur. Nec enim Ecclesiastici zeli officium in eo statuendum est, ut justitiæ cursus per Apostolicas Constitutiones præscriptus adversus facinorosos homines impediatur; verum in Ecclesiam immunitate, aliisque omnibus Ecclesiasticarum locorum, & personarum juribus asserendis, & sustinendis, quum ea, contra sacrarum Legum præscriptum, infringi, ac violari contingat. (a) Quum tamen hujusmodi moras tunc maxime intervenire putemus, quum præfata delicta excepta non in Civitatibus, sed per Diœceses, in locis a Curiæ Ecclesiasticæ residentia remotis, perpetrantur; idcirco Nos per easdem præsentes prædictis Episcopis, aliisque Superioribus Prælatis facultatem concedimus, & impertimur, ut quoties in hujusmodi casibus pro parte Curiæ Laicalis requisiti fuerint, Vicariis suis Foraneis, sive etiam aliis Personis Ecclesiasticis ad id per ipsos Antistites deputandis, committere possint; ut indicia ad extractionem necessaria juridice colligant; ut his nimirum inspectis iidem Antistites, prout juris erit, ad delinquentium hujusmodi extractionem quantocius decernendam procedere valeant.

(b) Et quidem hæc omnia, quæ per præsentes hucusque declaravimus, definivimus; atque statuimus, tam in hac Urbe Nostra, & Bononien., Ferrarien., Beneventana, aliisque omnibus Civitatibus, Terris, & Locis, Nobis, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ mediate, vel immediate subjectis, etiam specialem, & individuam mentionem requirentibus eorumque Curiis Ecclesiasticis, & sæcularibus, etiam Baronalibus; quam etiam in aliis Regnis, Provinciis, atque Ditionibus, ad quas dictæ Prædecessorum Nostrorum Constitutiones, sive peculiaribus concessionibus, ut supra, sive per viam *Concordati*, extensæ & ampliatæ fuerunt, quatenus nimirum congruere dignoscantur cum eisdem Concordatis, quibus nulla in re derogare intendimus locum perpetuo habere, suosque debitos effectus sortiri, & obtinere, & ab omnibus, & singulis Ditionum, Regnorum, Locorumque hujusmodi tam Ecclesiasticarum, quam sæcularium Curiarum Judicibus, Magistratibus, Officialibus, & Ministris, aliisque omnibus, ad quos spectat, & pro tempore quandocumque spectabit, per omnia observari volumus, atque decernimus.

(c) Illud etiam, quod in præallegatis Nostrorum Prædecessorum Constitutionibus, sub gravissimarum pœnarum interminatione, districte vetitum fuit, ne scilicet Curiæ sæculares, earumque Magistratus, Judices, & Officiales quicumque, ab Ecclesiis, Monasteriis, locisque sacris, aliquem delinquentem, etiam in casibus exceptis, sine Ecclesiasticæ auctoritatis interventu, capere, extrahere, ut incarcerare; neve ad declarandum, crimina a prædictis admissa esse de exceptis in eorumdem Prædecessorum Constitutionibus (quum id ad solos, ut præfertur, Episcopos pertinere dignoscatur) quoquo modo procedere audeant, seu præsumant; Nos quoque iisdem motu, auctoritate, ac tenore confirmamus, & innovamus; itaque ab omnibus, ad quos pertinet, seu pertinebit in posterum, inviolabiliter etiam perpetuo observari præcipimus; contrafacientes quoque, & transgressores, easdem omnes pœnas, quæ in præallegatis Constitutionibus inflictæ sunt, omnino incurrere statuimus, atque sancimus: (d) Decernentes, in numero transgressorum hujusmodi eos etiam esse, & censeri, qui, in spretum Ecclesiasticæ auctoritatis, & Canonicarum sanctionum, præscripto ad Superiores Ecclesiasticos recursu posthabito, Ecclesias, & loca immunia obsidere præsumunt, ac impediendo, ne ad illos, qui Sacro Confugio se tuentur, alimenta deferantur, sive aliter, eosdem in Curiæ sæcularis potestatem se dedere cogunt; Nos enim eos, qui talia ausi fuerint, sive confugientes hujusmodi de exceptis delictis, sive de aliis non exceptis inquisiti sint, omnes, & singulas pœnas, atque censuras adversus Ecclesiasticæ immunitatis violatores, in jure, ac in prædictis Constitutionibus Apostolicis latas, atque statutas, incurrere decernimus, ac declaramus. Sane hujusmodi artes, atque violentias aliis etiam temporibus intentari consuevisse non ignoramus; (e) sed simul etiam ab Ecclesia damnatas semper, atque proscriptas fuisse comperimus; idque satis demonstrant ea, quæ in pluribus Provincialibus Conciliis, labentibus Decimotertio, ac Decimoquarto Ecclesiæ sæculis, statuta leguntur; (f) ibi enim, expositis Ecclesiarum circumsessionibus, interceptione alimentorum, aliisque artibus, quibus ii, qui ad Ecclesias confugerant, ad deditionem adigebantur, quicumque similia attentare præsumpserint, anathematis mucrone feriuntur. Et Nos igitur, qui Ecclesiæ spiritum circa præmissa toties aperte declaratum, atque a Prædecessoribus Nostris constanter servatum, exuere neque possumus, neque volumus, eidem per omnia inhærentes, decernimus, & declaramus, omnes, & singulos, qui sub Ecclesiasticæ immunitatis tutela degentibus, hujusmodi ratione vim inferre ausi fuerint, præter alias pœnas, atque censuras adversus ejusdem Immunitatis violatores, ut præfertur, latas, atque sancitas, sine alia declaratione incurrendas, omni beneficio, ac privilegio Ecclesiastici confugii, & Asyli tam apud Ecclesias, & loca immunia ab ipsis sic violata, quam apud alias quascumque Ecclesias, & Loca Sacra, & Religiosa, indignos, atque privatos fore, & habendos esse; non secus ac alii omnes, *qui confugientibus vim inferunt, aut ipsos ab Ecclesia, aliove loco immuni, violenter extrahunt, & abducunt*; quos scilicet laudatus Prædecessor Bened. XIII. in sua allegata Constitutione, *non illius tantum Ecclesiæ, quam violarint, sed cujuscumque etiam alterius Ecclesiæ immunitate gaudere nequaquam posse, aut debere* declaravit; & quorum Nos numero supradictos etiam jure & merito accensendos esse decernimus.

(d) Denique quum, sicut accepimus inter temporalis Dominii Nostri, ac nonnullarum finitimarum Ditionum Curias, reciproca quædam consuetudo inoleverit, ut qui certi generis delicta in alterutra ex Ditionibus hujusmodi commiserint, & intra fines alterius se receperint, instante Curia illius Ditionis, in qua delictum commissum fuit, capiantur, eidemque Curiæ tradantur; cumque, sicut etiam Nobis expositum fuit, hujusmodi traditionibus aliquando moram afferri contingat, propterea quod delinquentes hujusmodi, in Terris, ad quas confugerunt, sub Ecclesiæ alicujus, vel alterius loci immunis tutela se receperint; Idcirco Nos, Ecclesiasticæ Immunitatis rationes cum recta Justitiæ administratione, & Reipublicæ tranquillitate, opportune copulare volentes, decernimus, & mandamus, ut, si hujusmodi confugientes delictum aliquod ex iis, quæ in Apostolicis Constitutionibus præfatis excepta sunt, in temporali Romanæ Ecclesiæ Dominio patraverint, (g) Indicia ad capturam requisita, ab Episcopo Diœcesano, seu respective viciniori illius loci, in quo delinquens Asylum cepit, sine mora transmittantur; ut hic nimirum, quatenus traditioni præfatæ locus esse debeat, extractionem delinquentis e loco immuni, auctoritate sua, & cum interventu personæ Ecclesiasticæ, fieri mandet. Eadem ratione, si in præfatis aliorum Principum Ditionibus, in quibus traditionis prædictæ consuetudo viget, ejusmodi delictum commissum fuerit, quod, sive in vim Gregorianæ, aut Benedictinæ Constitutionis, sive ratione *Concordati* cum Apostolica Sede initi, sive extensionis alterius Constitutionis Clementis XII. ab eadem Apostolica Sede specialiter impetratæ, pro excepto haberi debeat; volumus, & statuimus, ut Episcopus ille, ad quem, ratione loci delicti commissi, id pertinere dignoscitur, memorata indicia ad capturam requisita cumulari faciat, eaque transmittat ad Episcopum Ditionis Ecclesiasticæ, intra cujus Jurisdictionis fines illius delicti reus Asylum delegit; ut hujus scilicet Antistitis auctoritate, aliisque servatis servandis, a confugii loco extrahi, ac, si ita res feret, externæ postulanti Curiæ valeat consignari. (h) Volumus tamen, in quolibet ex præmissis casibus, in quibus de delictis, ut supra, exceptis tantum-

(a) *Eisdem permittitur, ut indiciorum compilationem per Diœceses aliis Ecclesiasticis personis committere valeant.*
(b) *Hactenus decreta serventur in omnibus locis, ad quæ Clementis XII. Constitutio extensa fuit.*
(c) *Confirmantur pœnæ statutæ adversus violatores Immunitatis, & Jurisdictionis Ecclesiasticæ.*
(d) *Eorum numero habendos esse decernitur eos etiam, qui loca immunia obsidendo, aliisque artibus, confugientes in potestatem venire compellunt.*
(e) *Hujusmodi artes pluries Canonicis censuris damnatæ.*
(f) *Concilium Provinciale Lambetense hab. Anno* 1261. tom. 11. p. 1. *Labbeanæ Collectionis Conciliorum col.* 810. *Concil. Exoniense Anni* 1287. *tom.* 11. p. 2. *dictæ Collectionis col.* 1281. tit. 15. *Concil. Provinciale Nugaroliense Anni* 1303. *dicto tom.* 11. p. 2. *ejusdem Collectionis col.* 1473. can. 6. *Concil. Palentinum Anni* 1322. *dicto tom.* 11. p. 2. *præfatæ Collectionis col.* 1697. cap. 7. *Concilium Vallisoletanum Anni* 1322. tom. 3. *Collectionis Conciliorum Hispaniarum Cardinalis de Aguirre pag.* 564. tit. 18. num. 51. *Concilia Marcianense, & Sylvanectense Anni* 1326. *supracitato tom.* 11. *& col.* 1770. cap. 5. *Concilium Vaurense Anni* 1368. *eodem tom.* 11. *part.* 2. *dictæ Collect. col.* 2012. tit. 93.
(f) *De his, qui delictum exceptum in una ditione patrarunt, & ad locum immunem confugiunt in altera, ex qua, vigore mutuæ consuetudinis, traderentur Curiæ in loco delicti Jurisdictionem habenti.*
(g) *Indicia contra hos cumulentur ab Episcopo, ad quem spectat, ratione loci delicti, & transmittantur alteri, ad quem spectat extractionem decernere.*
(h) *In extractione & in quibus omnibus serventur serventur Constitutiones, & Concordata.*

modo agitur, prædictarum Benedicti, & Clementis Constitutionum, seu Concordatorum respective leges, atque tenores, inviolabiliter observari; tum scilicet in eo, ut delinquens Ecclesiæ nomine in carceribus obtineatur; tum etiam in eo, ut per Episcopos duntaxat, privative quoad omnes alios etiam Ecclesiasticos Judices, ex Indiciis, ut præfertur, ad torturam sufficientibus, declaretur, an delictum, de quo est quæstio, inter excepta connumerari debeat, nec ne? tum denique in eo quod pertinet ad obligationem restituendi reum ad formam dictarum Constitutionum, quatenus is in progressu Causæ, indicia hujusmodi sibi adversantia purgaverit, atque diluerit.

(a) Ipsas demum præsentes Litteras, & in eis contenta quæcumque, perpetuæ firmitatis vim, & robur habere, suosque integros, atque plenarios effectus, in locis, atque Ditionibus prædictis, ac respective ubilibet locorum, & gentium, sortiri, & obtinere, atque ab omnibus, & singulis, ad quos spectat, & quoquomodo pro tempore spectabit in futurum, etiam sub statutis pœnis, atque censuris per contravenientes ipso facto incurrendis, omnino servari; sicque, & non aliter in præmissis, per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, etiam de Latere Legatos, & Cardinalium hujusmodi Congregationes, Apostolicæ Sedis Nuncios, necnon sæculares Curias, & Magistratus, etiam supremos, aliosve quoslibet, quacumque præeminentia, & potestate fungentes, & functuros, etiam speciali nota, & mentione dignos, sublata eis, & eorum cuilibet, quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, judicari, & definiri debere, decernimus, ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

(b) Non obstantibus præmissis, aliisque quibuslibet Apostolicis Constitutionibus, Regulis, & Ordinationibus, necnon quarumcumque Ecclesiasticarum, aut Sæcularium Curiarum legibus, edictis, stilis, usibus, & consuetudinibus, etiam immemorabilibus: Privilegiis quoque, Indultis, & facultatibus, quibusvis Personis etiam speciali mentione dignis, & quavis quantumcumque sublimi dignitate, & auctoritate fulgentibus, & ex quibusvis etiam gravibus, & urgentissimis causis, seu quibuscumque Regularium Ordinibus etiam Mendicantium, & Militantibus, etiam S. Joannis Hierosolymitani, seu Monachorum, aut Clericorum Regularium Congregationibus, Societatibus, & Institutis, etiam Societatis Jesu, aliisque quibusvis etiam sub quibuscumque verborum tenoribus, & formis, cum quibuscumque clausulis, & Decretis, etiam motu, & potestatis plenitudine similibus, seu Consistorialiter quomodolibet in contrarium præmissorum concessis, ac pluries confirmatis, & innovatis; Quibus omnibus, & singulis, illorum tenores, formas, & causas præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, atque etiam insertis, ac respective servatis habentes, ad præmissorum effectum, ac vice duntaxat prædictis motu, scientia, & potestatis plenitune derogamus; & derogatum esse volumus, cæterisque contrariis quibuscumque: seu si aliquibus communiter, aut divisim ab hac eadem sit Sede indultum, quod nullo in casu, seu extra certos casus, certisque de causis excommunicari, suspendi, aut interdici non possint, nisi per Litteras ejusdem Sedis, facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de Indulto hujusmodi mentionem.

(c) Ut autem præsentes Litteræ, & in eis contenta hujusmodi, ad omnium notitiam perducantur, nec quisquam de eis ignorantiam prætendere valeat, volumus easdem ad Valvas Ecclesiæ S. Joannis in Laterano, & Basilicæ Principis Apostolorum de Urbe, necnon Cancellariæ Apostolicæ, Curiæque generalis Innocentianæ, aliisque locis solitis, & consuetis ejusdem Urbis per Cursores Nostros, ut moris est publicari, earumque exempla affigi, sicque publicatas, & affixas, omnes, & singulos, quos concernunt, seu concernent in futurum, perinde afficere, ac si unicuique illorum personaliter intimatæ, & notificatæ fuissent; earum quoque Transumptis, seu exemplis etiam impressis, manu Notarii publici subscriptis, ac sigillo personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eamdem fidem in judicio, & extra illud ubique haberi, quæ ipsis præsentibus haberetur, si originaliter exhiberentur, & ostenderentur.

(d) Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc nostrarum declarationum, definitionum, ordinationum, confirmationum, prohibitionum, mandatorum, decretorum, & voluntatum infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

(e) Datum Romæ apud S. M. Majorem Anno Incarnationis Dominicæ MDCCL. Idibus Martii, Pontificatus Nostri Anno Decimo.

D. Cardinal Passioneus.

J. Datarius.
Visa de Curia
J. C. Boschi.
Loco ✠ Plumbi.

Novæ additiones ex aliena manu.

De Immunitate reali vide quæ diximus *in additione ad verbum Bona art. 2. per tot.*

IMPEDIENS.

SUMMARIUM.

1 *Impediens aliquem a consecutione boni, ad quod habet jus quæsitum in re, vel ad rem peccat graviter contra justitiam, & tenetur proportionate ad restitutionem.*

2 *Etiamsi impediat absque vi, fraude, detractione, & mendacio.*

3 *Demonstratur quomodo sit facienda restitutio proportionata.*

5 *Impediens sine vi, fraude, & mendacio aliquem a consecutione boni, ad quod nullum habet jus in re, nec ad rem, peccat mortaliter, si faciat ex odio, & non tenetur ad restitutionem.*

5 *Tenetur autem ad restitutionem, juxta proportionem spei, probabilitatis, seu certitudinis habitæ illius boni consequendi, si per vim, fraudem, & mendacium impediat a consecutione talis boni.*

6 *Impediens aliquem a consecutione boni, revelando occultum, attamen verum crimen, peccat graviter, & tenetur ad compensationem, si id non facit ex justa causa.*

7 *Advocati, Procuratores, Medici, Chirurgi, Ludimagistri, Tonsores, Artifices, Mercatores, aliique similes, qui vi, fraude, mendaciis, criminationibus cum aliorum præjudicio curant ad se trahere illos, qui alios frequentabant, peccant graviter, & tenentur ad proportionatam restitutionem.*

8 *Non peccant autem contra justitiam, nec teneretur ad restitutionem, si id faciant sine ulla vi, fraude &c. sed solum communibus mediis, persuasionis, consilii, precum, &c.*

9 *Immo Lugo eos excusat etiam a peccato mortali, quamvis cum aliorum præjudicio curent ad suam operam, & officinam trahere eos, qui alios frequentare solebant.*

10 *Qui vi, fraude, minis impedit Procuratorem, vel Advocatum, ne assistant alterius causæ, seu liti, & sic impedit victoriam, peccat contra justitiam, & tenetur ad proportionatam restitutionem.*

11 *Item tenetur ad restitutionem, qui ex industria aliis negotiis occupat Procuratorem alterius, ne possit huic aliquod bonum obtinere, ad quod procurandum tenebatur.*

12 *Immo etiamsi Procurator esset voluntarius, & sponte vellet servire.*

13 *Injuste aperiens alterius litteras, ex quibus cognoscit ipsum aliquod pingue Beneficium certo medio consecuturum, certa negotiatione multum lucraturum, & hujusmodi, & postea prævenit, impedit, & sibi tali medio, & negotiatione, acquirit, peccat contra justitiam, & tenetur ad proportionatam restitutionem.*

14 *Item peccat contra justitiam, & tenetur sic ad restitutionem, qui dolose retinet litteras alienas quas ex justitia tenetur tradere, si ex morosa consignatione litterarum alicui fuit impedita consecutio alicujus boni.*

15 *Impediens bono fine, & zelo sine vi, vel fraude aliquem vere indignum, & ineptum a consecutione Cathedræ, Officii, vel Beneficii, etiamsi occulta ejus crimina manifestet, non peccat, nec tenetur ad restitutionem.*

16 *Talem autem impediens ex odio, vel vindicta, aut cum vi, seu fraude, licet non teneatur ad restitutionem, nec peccet contra justitiam, peccat tamen contra Charitatem, &c.*

17 *Impediens aliquem dignum a consecutione Cathedræ, Officii, vel Beneficii, ut Cathedra, Officium, vel Beneficium conferatur manifeste digniori, quovis modo in-*

(a) *Præsentes Litteræ omnimodam firmitatem, debitamque executionem sortiantur.*
(b) *Contrariis quibuscumque non obstantibus.*
(c) *Earum publicatio vim personalis intimationis; Transumpta vero authographi fidem obtineant.*
(d) *Sanctio.*
(e) *Dat. die 12. Martii 1750.*

modo impediat, non peccat, nec tenetur ad restitutionem.

18 *Impediens malo, & iniquo affectu digniorem, vel vere dignum quovis modo a consecutione Cathedræ officii, vel Beneficii, curans conferri manifeste indigno, peccat gravissime, & tenetur ad proportionatam restitutionem.*

19 *Impediens sine vi, & fraude, sed solis precibus, ne Cathedra, officium, vel Beneficium conferatur uni digno, & procurans conferri alteri, æque digno non peccat, nec tenetur ad restitutionem, peccat tamen, si id faciat vi, & fraude, & hujusmodi.*

20 *Impediens sine vi, & fraude, sed solis precibus, ne Cathedra, Officium, vel Beneficium simplex conferatur digniori, sed digno, non peccat graviter, nec tenetur ad restitutionem.*

21 *Peccat tamen graviter, & tenetur ad restitutionem proportionatam, si id faciat per vim, fraudem, &c.*

22 *Impediens etiam sine vi, & fraude & a fortiori cum vi & fraude, ne Cathedra vel Beneficium conferendum per concursum conferatur digniori, peccat gravissime, & tenetur ad restitutionem.*

23 *Impediens jurisdictionem Episcopi Censuris innodatur.*

24 *Item impediens ne Curia Ecclesiastica possit vocare Laicos ad comparendum personaliter pro examine.*

25 *Item impedientes in exercitio sui muneris Ministros Curiæ Ecclesiasticæ.*

26 *Birruarius impediens fugam Sacerdoti, eum detinens per pallium, absolvitur ad cautelam.*

27 *Ballivum addictum servitio utriusque Curiæ, si quis impediverit, ne inserviat Curiæ, Ecclesiasticæ, excommunicatur.*

28 *Et ubi sufficienter non constat de tali impedimento, sed potius fuerit pro aliquo actuali servitio Curiæ Laicalis, tunc datur absolutio ad cautelam.*

29 *Decretum Magistratus Sæcularis probibens, ne prædictus Ballivus inserviat Curiæ Ecclesiasticæ, est abolendum per actum publicum.*

30 *Gubernator Ballivum Curiæ Laicalis carcerans, eo quod ei præsentasset præceptum Curiæ Episcopalis, excommunicatur.*

1 IMpediens aliquem a consecutione boni, ad quod habet
jus quæsitum *in re*, vel *ad rem*, peccat graviter con-
tra justitiam, & tenetur proportionate ad restitutionem;
Communis, & certa cum S. Thoma 2. 2. *quæst.* 62. *ad* 4.
Navar. *in Manual. cap.* 17. *num.* 69. Card. de Lugo *disp.* 18.
2 *sect.* 5. *num.* 8. Etiamsi impediat absque vi, fraude, detra-
ctione, mendacio, quia quocumque modo impediat, vere
violat justitiam auferendo bonum alterius, id nimi-
rum, ad quod alter jam jus in re, vel ad rem habuit;
3 *Communis* cum supracitatis. Dicitur autem notanter tene-
ri ad restitutionem *proportinate*, quia impediens consecu-
tionem boni, ad quod alter jam habet jus perfectum, seu
jus in re, tenetur ad fere totum damnum compensan-
dum, scilicet reddendo, seu restituendo ipsum bonum ei
impeditum, V. G. Beneficium sibi jam collatum, & con-
firmatum, quamvis possessione nondum aditum, aut ejus
valorem, detracta tamen æstimatione possessionis nondum
habitæ, quæ etiam est pretio æstimabilis, quia *jus in re*
ante possessionem adhuc periculo subest, ideoque, minus
valet, quam ipsa res possessa; minus enim valet pecunia
V. G. tibi ablata, & restituenda, sed nondum restitu-
ta, & possessa, quam pecunia jam restituta, & possessa.
Impediens autem a consecutione boni, ad id quod habet
jus imperfectum, *& ad rem* tantum, non tenetur com-
pensare totum damnum, V. G. totum Beneficium promis-
sum, & præsentatum tantum, sed nondum collatum, nec
totum valorem ipsius; sed solum partem juxta æstimatio-
nem juris, & spei habitæ consequendi illud bonum; *Com-
munis* cum S. Thoma *loc. cit.* & Scoto *in* 4. *dist.* 15. *qu.* 2.
art. 4. *num.* 40. §. *Ad ultimum dico similiter*.
4 Impediens sine vi fraude, & mendacio aliquem a con-
secutione boni, ad quod nullum habet jus ex justitia,
nec *in re*, nec *ad rem*, peccat mortaliter, si id faciat ex
odio, & non ex justa causa, & non tenetur ad restitu-
tionem, quia non peccat contra justitiam; *Communis*.
5 Tenetur autem ad restitutionem juxta proportionem spei,
probabilitatis, seu certitudinis habitæ illius boni consequen-
di, si per vim fraudem & mendacium impediat a consecu-
tione talis boni; v. g. si Titio volenti relinquere hæredita-
tem, vel legatum Cajo, vim quis inferat, ne id faciat,
vel mendaciis, & falsis criminibus Caji relati avertat Ti-
tium ab hac voluntate, quia licet non habeat Jus absolu-
tum ad illud Legatum, habet tamen Jus absolutum, ne
per fraudem, & vim impediatur ejus potentia, spes, &
probabilitas ad illud; *Communis*, teste Card. de Lugo
6 *disp* 18. *sect.* 5. *num.* 91. Impediens aliquem a consecutione
boni, revelando cultum, attamen verum crimen, pec-
cat, graviter, & tenetur ad compensationem, si id non
facit ex justa causa; quia non solum peccat contra fa-
mam, sed etiam contra jus, quod ille habebat, ne ini-
que per talem detractionem impediretur a consecutione
talis boni; *Communis*,

Advocati, Procuratores, Medici, Chirurgi, Tonsores, 7
Artifices, Ludimagistri, Mercatores, aliique similes, qui
vi, fraude, mendaciis, criminationibus, cum aliorum præ-
judicio, curant ad se trahere illos, qui alios frequenta-
bant, peccant graviter, & tenentur ad restitutionem
juxta proportionem boni aliis impediti & consequenter
damni causati, quia tales nedum peccant contra Charita-
tem, sed etiam contra justitiam; *Communis*. Non pec- 8
cant autem contra justitiam, nec tenentur ad restitutionem,
si id faciant sine ulla vi, fraude, mendacio, & crimina-
tione, sed solis communibus mediis persuasionis, consi-
lii, precum, & hujusmodi absque intentione alios offen-
dendi, quia tales utuntur Jure suo, quod habent ad alios
persuadendos in sui utilitatem, nec alii habent jus stri-
ctum ad illos clientes, discipulos, & respective se fre-
quentantes; sicut enim poterant illi sine injustitia sponte
sua recedere, sic possunt sine injustitia suaderi; Sanchez
in consil. lib. 1. *cap.* 3. *dub.* 3. *num.* 2. Lugo *disp.* 18. *n.* 106.
ubi dicit hanc esse veriorem sententiam, & alii. Immo Lu-
go *ibid. num.* 111. eos excusat etiam a peccato mortali, 9
quamvis cum aliorum præjudicio curent ad suam operam,
& officinam trahere eos, qui alios frequentare solebant,
quia charitas non obligat ad consulendum bono proximi
cum magno proprio incommodo. Si enim peccarent mor-
taliter, ut volunt plures cum Sanchez *loc. cit. num.* 5. væ,
dicit Lugo, væ Magistris & Concionatoribus, qui omni-
bus artibus, & mediis utuntur, ut Auditores sibi accu-
mulent etiam cum præjudicio omnium concurrentium,
immo tunc majorem æstimant suam gloriam, quando ex
Schola, vel audientia aliorum retrahunt auditores ad
suam; quod quidem faciunt & Advocati, Procuratores,
Medici, Chirurgi, Tonsores, Artifices, Mercatores,
aliique similes.

Qui vi, fraude, minis impedit Procuratorem, vel Ad- 10
vocatum, ne assistat alterius causæ, seu liti, & sic ei
impedit victoriam, peccat contra justitiam, & tenetur
ad restitutionem juxta proportionem boni impediti, &
mali causati; *Omnes*. Item tenetur ad restitutionem, qui 11
ex industria aliis negotiis, verbi gratia invitando ad ve-
nationem, ludum, prandium, & hujusmodi, occupat Pro-
curatorem alterius, ne possit huic aliquod bonum obtine-
re, ad quod procurandum tenebatur, vel ex officio, vel
ex contractu, quia talis fecit fraudem, per quam est cau- 12
sa damni. Immo etiamsi Procurator esset voluntarius, &
sponte vellet servire, quia ita tacite, & industrialiter oc-
cuparet eum ignarum intentionis suæ, adhuc teneretur
restituere, quia adesset fraus, nam invitando ad venatio-
nem, ludum, prandium, & hujusmodi, aliud significaret,
& aliud intenderet, fraus autem, & dolus nemini patro-
cinari debent; *cap. Ex litteris 2. de dolo, & contuma-
cia, cap. Sedis 15. & cap. Ex tenore 16. de Rescriptis,
cap. Tuæ 12. de Clericis non resident.* Lugo *loc. cit. n.* 103.
La Croix *lib.* 3. *part.* 2. *num.* 78. & alii.

Injuste aperiens litteras alterius, ex quibus cognoscit 13
ipsum aliquod pingue beneficium certo medio consecutu-
rum, certa negotiatione multum lucraturum, & hujusmo-
di, & postea prævenit, impedit, & sibi tali medio, &
negotiatione acquirit, peccat contra justitiam, & tenetur
ad restitutionem juxta proportionem certitudinis, probabi-
litatis, vel spei habitæ illud bonum consequendi; quia ta-
lis injusta aperitio, & lectio litterarum fuit impeditiva
ipsius boni, & causa mali; Lugo *disp.* 18. *sect.* 5. *num.* 104.
& in *Respons. moral. lib.* 5. *dub.* 10. Lessius *lib.* 2. *cap.* 12. *a
n.* 130. Sporer *tom.* 2. *tract.* 4. *prælimin. ad præcepta se-
cundæ Tabul. cap.* 2. *sect.* 5. *num.* 205. La Croix *lib.* 3. *part.* 2.
num. 76. Item peccat contra justitiam, & tenetur sic ad re- 14
stitutionem, qui dolose retinet litteras alienas, quas ex
justitia, officio, vel contractu tenetur tradere si ex mo-
rosa consignatione litterarum alicui fuit impedita conse-
cutio alicujus boni; talis enim dolosa litterarum detentio
fuit graviter injuriosa, & præjudicialis ei, cui erant di-
rectæ; *Doctores citat.*, & alii passim.

Impediens bona fide, & zelo, vi, vel fraude, aliquem 15
vel indignum, & ineptum a consecutione Cathedræ, Offi-
cii, vel Beneficii, etiamsi vera ejus crimina occulta, &
ineptitudinem incognitam manifestet Collatori, nec peccat,
nec tenetur ad aliquam restitutionem, immo est potius
laude dignus; & merito quia maxime interest bono com-
muni Reipublicæ, & Ecclesiæ Cathedras, Officia, vel
Beneficia non conferri indignis, & ineptis, & ad illa nul-
lum prorsus jus habent indigni; *Communis, ac certa*.
Talem autem impediens ex odio, vel vindicta, aut cum 16
vi, seu fraude, licet non peccet contra justitiam, & non
teneatur ad restitutionem, ex quo indignus, & ineptus
nullum prorsus jus habeat ad illa, peccat tamen contra
charitatem, vel aliam virtutem juxta suam malam affectio-
nem, & iniquam artem adhibitam. Immo, si talem im-
pediat infamando injuste apud alios, peccat etiam contra
justitiam injusta læsione famæ alterius, & ad hujus re-
stitutionem tenetur, licet non teneatur ad restitutionem
pro impedita consecutione Cathedræ, Officii, vel Bene-
ficii propter rationem adductam; *Communis*.

Impediens aliquem dignum a consecutione Cathedræ, 17
Officii, vel Beneficiatus, ut Cathedra, Officium, vel
Beneficium conferatur manifeste digniori, quovis modo

H 2 impe-

impediat, nec peccat, nec tenetur ad aliquam restitutio-
nem, quia dignus nullum prorsus jus habet respectu di-
gnioris, unde illum impediendo, & hunc promoven-
do, recte agitur juxta intentionem Ecclesiæ, vel Rei-
publicæ volentis dare Cathedras, Officia, vel Beneficia
dignioribus, ita exigente justitia distributiva; *Communis*.
18 E contra impediens malo, & iniquo affectu digniorem,
vel vere dignum quovis modo a consecutione Cathedræ,
Officii, vel Beneficii, & curans conferri manifeste indi-
gno, peccat gravissime, & ad restitutionem tenetur ipsi
digniori, seu vero digno, juxta proportionem Juris, si
quod ad ipsa habebat, sin autem ipsi Ecclesiæ, vel Rei-
publicæ pro damnis consecutis, & primo loco restituere
tenetur ipse indignus habens Cathedram, Officium, vel
Beneficium, secundo loco Collator; tertio loco ipse sua-
sor, & promotor, seu cooperator; *Communis; arg. cap.
Quia per ambitiosam 15. de Rescriptis, & cap. Grave ni-*
19 *mis 29. de Præbend.* Impediens sine vi, & fraude, sed
solis precibus, & suasionibus, ne Cathedra, Officium,
vel Beneficium conferatur uni digno, & procurans con-
ferri alteri æque digno, nec peccat, nec tenetur ad resti-
tutionem; Si autem id faciat, vi, fraude, & hujusmodi,
licet non teneatur ad restitutionem, ex quo dignus non
habeat jus justitiæ supra æque dignum, peccat tamen ob
fraudem, & vim adhibitam, quia æque dignus gaudet ju-
re, ne malis artibus impediatur; *Communis*.
20 Impediens sine vi, & fraude, sed solis precibus, & sua-
sionibus, ne Cathedra, Officium, vel Beneficium simplex
conferatur digniori, sed digno, quamvis non desint ma-
gni nominis Doctores dicentes, quod peccet graviter,
tamen non esse peccatum mortale conferre Beneficia sim-
plicia nullam curam Animarum habentia personis di-
gnis, omissis dignioribus, tenent plurimi alii a nobis ci-
tati, & secuti sub verb. *Beneficia Ecclesiastica art. 5. num.
28. & sequent.* & cum La Croix *lib. 4. numer. 591.* cum
Rota recentior. *part. 10. dec. 262. num. 1. & 2.* ubi præ-
cise dicit, quod dignus in Beneficiis simplicibus eligi potest,
omisso digniori; quod, si aliud diceremus, omnes fe-
re Prælati essent in statu damnationis providentes Bene-
ficia simplicia dignis, prætermissis dignioribus quæ acer-
tissima profecto esset sententia; Hactenus Rota *loc. cit.*
plurima alia adducens, ut ibi videre est. Attamen *ibid.
sub num. 8.* dicit, quod tutius est etiam Beneficia simpli-
21 cia adjudicare dignioribus. Impediens autem per vim,
vel fraudem, aut aliam iniquam artem peccat, & tene-
tur ad restitutionem juxta proportionem certitudinis, aut
spei, vel probabilitatis, quam habuit dignior consequendi
illam Cathedram, Officium, vel Beneficium, quia ille
dignior gaudet jure, ne iniquis artibus impediatur; *Com-
munis*.
22 Impediens etiam sine vi, & fraude, & a fortiori cum
vi, & fraude, ne Cathedra, aut Beneficium conferen-
dum per concursum, & oppositionem conferatur dignio-
ri, peccat gravissime, & tenetur ad restitutionem, seu
ei resarciendum damnum judicio prudentis; colligitur ex
*cap. Metropolitano 19. dist. 63. ex cap. Licet 15. caus. 8. quæst.
1. ex cap. unico, Ut Ecclesiastica Beneficia*, ex Concilii Tri-
dent. *sess. 24. cap. 1. & cap. 18. de reformat.* & Constit.
S. Pii V. incip. *In conferendis Beneficiis* & ex propositio-
ne 47. inter damnatas ab Innocent. XI. *die 2. Martii 1676.*
& sic tenent Fagnan. *lib. 5. decretal. in cap. Mundato 46.
de Simonia num. 29.* Navarr. *in Manual. cap. 17. num.
74.* Lessius *lib. 2. 3. cap. 34. dub. 15. n. 75.* Lugo *disp. 18.
sect. 5. num. 167.* ubi testatur de communi, Et ratio est,
quia dignior judicatus in concursu habet jus ex lege, uti
recte dicit Navarr. cum Lessio *loc. cit. num. 72.* La Croix
lib. 4. n. 628. intervenit enim quasi contractus inter il-
los, qui indicunt concursum, & qui concurrunt, ut qui
dignior fuerit renuntiatus, consequatur Cathedram, seu
Beneficium, unde impediens digniori talem consecutionem,
ad quam habet jam perfectum Jus ratione habiti concur-
sus, facit gravem injuriam contra justitiam, & ideo tene-
tur ei restituere, seu compensare damnum. Vide verb. *Be-
neficia Ecclesiastica art. 5. a num. 18. ad 27.*
23 Impediens jurisdictionem Episcopi Censuris innodatur;
*Sac. Congr. Immunitat. in Ugentina 10. Martii 1699. lib.
24 2. decret. Vallem. pag. 207.* Ob recursum ad Judices Lai-
cos pro impediendo, ne Curia Ecclesiastica posset vocare
laicos ad comparendum personaliter pro examine, Ordi-
narius procedat; *Ead. Sacr. Congr. Immunit. in una Mon-
25 tis Cassini 20. Novemb. 1696. lib. 2. decret. Vallem. pag.
58.* Impedientes in exercitio sui muneris Ministros Curiæ
Ecclesiasticæ Censuris innodatur; *Ead. Sacr. Congr. Im-
26 mun. in Asculana in Apulia 9. Julii 1695. lib. 1. decret.
Vallem. pag. 199.* Birruarius impediens fugam Sacerdoti
eum detinens per pilium absolvitur ad cautelam; *Ead.
Sacr. Cong. Immunit in una S. Agathæ Gothorum 2. Junii
27 1698. lib. 2. decretal. Vallem. pag. 225.* Ballivum addictum
servitio utriusque Curiæ, si quis impedierit, ne inserviat
Curiæ Ecclesiasticæ, excommunicatur; *Ead. Sacr. Congr.
Immunit. in Nucerina 18. Novemb. 1687. lib. decret. Mar-
28 telli pag. 186.* Et ubi sufficienter non constat de servitio
Curiæ Laicalis, tunc datur absolutio ad cautelam; *ibid.*
29 Decretum Magistratus Sæcularis prohibens, ne prædictus
Ballivus inserviat Curiæ Ecclesiasticæ, est abolendum per
actum publicum; *Ead. Sacr. Congr. Imm. in Asculana 5.
Octobris 1688. lib. decret. Martelli pag. 356.* Gubernator
Ballivum Curiæ laicalis carcerans, eo quod ei præsentas- 30
set præceptum Curiæ Episcopalis, excommunicatur; *Ead.
Sacr. Congreg. Immun. in Sutrina 13. Januarii 1703. lib. 3.
decret. Vallemani pag. 468*

Novæ additiones ex aliena manu.

DE legitimo impedimento frequens est in Foro dispu-
tatio; Abs re igitur haud est de eo paucis disse- 1
rere.
Legitimum impedimentum enim tale definitur: *Justa cau- 2
sa alicui obstaculum creans, quominus quod ipsi faciendum
incumbebat præstare possit*.
Præstat I. legitimum impedimentum morbus non om- 3
nis, sed sonticus tantum, *Stryk. disput. 3. cap. 2. num. 3.
& 4.* qui *num. 16. & plur. sequent.* una tradit, an &
quando senectus præstet legitimum impedimentum. Sonti-
cus vero morbus, non solum proprius, sed & Conjugis, 4
tum Liberorum legitimum præstat impedimentum; *Car-
pzov. Jurispr. Forens. part. 1. Constit. 9. desin. 8. Zanger.
de Except. part. 2. cap. 9. num.* Nonnunquam & morbus 5
Advocati impedimentum legitimum præstat, tunc scilicet
quum reus facile alium Advocatum, aut Procuratorem
habere haud possit; *Stryk. disput. Juridic. tom. 5. cap. 2.
num. 10. & sequent.*, *Langius in Process. Jur. civil. & Sa-
xon. cap. 70. n. 71.*
II. Præstat impedimentum legitimum Captivitas, & qui- 6
dem etiamsi culpa præcesserit: *Mynsinger, Cent. 2. observ.
57. Rudinger. Centur. 2. observ. 10.* Idque extende ad vio- 7
lentem detentionem, & quidem etiamsi a Privato ea fiat;
Stryk. disput. juridic. tom. 5. disp. 3. cap. 2. num. 22.
III. Legitimum præstat impedimentum absentia Reipu- 8
blicæ causa. At num abesse Reipublicæ causa dici pos- 9
sint, & sic allegare legitimum impedimentum Deputati,
quia Civitate Municipali, aut Castro, aut Villa mittun-
tur, non convenit inter Doctores; Consule *Stryk. disput.
Juridic. tom. 5. disp. 3. cap. 2. n. 24. & plur. sequent.* qui
& de eo disputat, an legatio libera præstet impedimentum
legitimum.
IV. Militia legitimum impedimentum præstat; Et, quod 10
singulare est, etiam Milites Urbanici legitimum impedi-
mentum allegare valent; *Brunneman. ad L. 53. ff. ex quib. 11
caus. major. Stryk. juridic. Dissert. volum. 5. disput. 3. cap.
2. n. 32.*
V. Præstat legitimum impedimentum peregrinatio, sed 12
non omnis. Tributum id est peregrinationi studiorum cau- 13
sa, tum causa mercaturæ; *Stryk. disput. Juridic. tom. 5.
disput. 3. cap. 2. num. 38. & plur. sequent.*
VI. Locus non tutus præstat impedimentum legitimum; 14
Stryk. juridic. dissert. volum. 5. disput. 3. cap. 2. num. 46.
qui & exemplis rem illustrat; *Coler. de Process. executi.
part. 1. cap. 12. num. 21.*
VII. Præstat legitimum impedimentum litis pendentia; 15
*Zanger. de Except. 2. art. 2. c. 13. n. 3. Minden. de Process.
l. 3. §. 5. num. 11.*
Et ut alias causas legitimi impedimenti omittamus, de 16
quibus consuli potest *Stryk. juridic. dissert. volum. 5. cap.
2. a num. 50. ad fin.* præstat & illud factum Adversarii,
vel etiam Alterius cujuscumque.
De ratione probandi legitimum impedimentum adi eun- 17
dem *Stryk. juridic. dissert. vol. 5. cap. 3. per tot.* Nota 18
vero, quoad factum Adversarii vel Alterius cujuscumque,
satis haud esse illud probare, sed probare simul oportet,
omnes adhibitas esse diligentias pro ejus remotione, easque
nihil profuisse; *Decius consil. 677. num. 4. Minden. de Pro-
cess. lib. 2. cap. 19. num. 2.*
Probato legitimo impedimento, causa restituitur in pri- 19
stinum statum, in quo erat ante impedimentum, & de
novo secundum Juris ordinem proceditur. De specialibus
vero effectibus legitimi impedimenti pro varietate præser-
tim causarum ipsius, confer *Stryk. jurid. dissert. vol. 5. c.
4. per tot.*

IMPEDIMENTA MATRIMONII.

ARTICULUS I.

Quoad ea, quæ concernunt impedimenta mere impedien-
tia, & septem prima dirimentia.

SUMMARIUM.

1 *Impedimenta Matrimonii sunt duplicis generis, & quæ?*
2 *Datur in Ecclesia Dei potestas constituendi impedimenta
Matrimonii.*
3 *Impedimenta mere impedientia, spectato Jure antiquo,
fuerunt sex, & quæ?*
4 *Ecclesiæ vetitum quid sit?*
5 *Tempus feriatum quid, & quale sit?*
6 *Catechismus quid?*
7 *Crimen quid?*

8 *spon-*

8 *Sponsalia quid sint, & quando impediant?*
9 *Votum quid, & quale sit?*
10 *Ex assignatis sex impedimentis non vigent nunc nisi quatuor, & quae?*
11 *Impedimenta dirimentia, quae de jure antiquo erant tantum duodecim, nunc jure Tridentini sunt quatuordecim, & assignantur.*
12 *Error est quadruplex, scilicet Personae, Fortunae, Conditionis, & Qualitatis, & assignatur quilibet.*
13 *Error personae dirimit Matrimonium, non solum Jure positivo, sed etiam Jure naturae.*
14 *Error fortunae, aut Qualitatis non dirimit Matrimonium, nisi certo limitaret consensum contrahentis.*
15 *Conditio, seu impedimentum conditionis quid sit?*
16 *Error conditionis servilis dirimit Matrimonium, quando liber credens contrahere cum libera, contrahit cum serva, & econtra.*
17 *Intellige de servis, & ancillis proprie talibus, non autem de servis, & ancillis* Adcriptitiis, *&* Originariis.
18 *Matrimonium contractum a persona libera cum servili prius cognita ut tali, est validum, & licitum.*
19 *Item validum est Matrimonium contractum inter duas personas similes etiam invitis Dominis.*
20 *Item validum est Matrimonium contractum a persona serva cum alia pariter serva, quam tamen putabat liberam, & cui non nupsisset, si conditionem ejus servilem cognovisset.*
21 *Item validum est Matrimonium contractum a persona libera cum alia libera, quam ex errore putabat servam.*
22 *Item validum est Matrimonium contractum a persona serva cum libera, quam ex errore putat servam.*
23 *Votum quid, & quale sit?*
24 *Omne, & solum votum solemne per susceptionem Sacri Ordinis, & per professionem Religiosam emissum dirimit Matrimonium contrahendum.*
25 *Votum solemne Ordinis sacri est solum impedimentum dirimens respectu Matrimonii contrahendi, attamen non dirimit jam contractum, quamvis nondum consummatum.*
26 *Votum autem solemne Professionis Religiosae, non solum est impedimentum dirimens respectu Matrimonii postea contrahendi, sed etiam dirimit jam contractum nondum consummatum.*
27 *Cognatio est triplex,* Naturalis, Spiritualis, *&* Legalis; *Et quae sit naturalis, seu carnalis?*
28 *Stipes quid sit?*
29 *Linea consanguinitatis quid sit?*
30 *Haec linea est duplex. Recta, & Transversalis.*
31 *Quae sit linea recta?*
32 *Quae sit linea transversalis, tam aequalis, quam inaequalis? Et quid sit gradus, ac quare sic dictus?*
33 *Ad facilius dignoscendum, quot gradibus distent inter se consanguinei, dantur tres Regulae, prima pro linea recta, secunda pro linea transversali aequali, & tertia pro linea transversali inaequali.*
34 *Assignatur Regula pro linea recta.*
35 *Assignatur Regula pro linea transversali aequali.*
36 *Assignatur Regula pro linea transversali inaequali.*
37 *In linea transversali inaequali pro obtinenda in gradibus consanguinitatis dispensatione debent manifestari, nedum gradus remotior, sed etiam propinquior Stipiti.*
38 *Regulae traditae pro computatione graduum in linea transversali, tam aequali, quam inaequali valent solum in Jure Canonico, non autem in Jure Civili.*
39 *Assignatur ratio disparitatis.*
40 *Ordo computationis graduum statutus a Jure Civili servandus est etiam in Foro Ecclesiastico, & econtra ordo computationis graduum statutus a Jure Canonico servandus est etiam in Foro saeculari.*
41 *Cognatio naturalis non dirimit Matrimonium Jure Ecclesiastico, nisi infra quartum gradum, tam in linea recta, quam in transversali, sive aequali, sive inaequali.*
42 *Impedimentum consanguinitatis dirimit Matrimonium quoad primum gradum in linea recta, non solum jure humano, sed etiam divino, & naturali.*
43 *Immo probabilissimum est dictum impedimentum Consanguinitatis in linea recta dirimere Matrimonia Jure naturae, non solum quoad primum gradum, sed etiam quoad reliquos usque in infinitum.*
44 *Contraria tamen sententia docens dictum impedimentum in linea recta dirimere Matrimonia de Jure naturae solum quoad primum gradum, & non quoad alios, est vere probabilis.*
45 *Impedimentum cognationis naturalis in linea transversali dirimit Matrimonium Jure naturae, ac Divino quoad primum gradum.*
46 *Affertur ratio.*
47 *Impedimentum cognationis naturalis in linea transversali non dirimit Matrimonium quoad secundum, & ulteriores gradus Jure naturali, & Divino, sed solum Jure Ecclesiastico.*
48 *Cognatio spiritualis quid sit?*
49 *Affertur ratio, &c.*
50 *Impedimentum Cognationis spiritualis introductum est solum Jure Ecclesiastico.*
51 *Cognatio spiritualis antiquo Jure erat triplex, scilicet Paternitas, Compaternitas, & Confraternitas; & quid sit Paternitas spiritualis?*
52 *Compaternitas spiritualis quid sit?*
53 *Confraternitas spiritualis quid sit?*
54 *Jure autem novo Tridentini fuit omnino sublata dicta* Contraternitas Spiritualis, *& certo modo restricta* Paternitas, *&* Compaternitas.
55 *Cognatio spiritualis a quibus hodie contrahatur?*
56 *Cognatio spiritualis non oritur ex Baptismo & Confirmatione nulliter collata.*
57 *Cognatio spiritualis contrahitur ab accipiente puerum ab Obstetrice.*
58 *Cognatio spiritualis contrahitur etiam in Baptismo domi sequuto.*
59 *Cognationis spiritualis in primo gradu dispensatio concedi non solet.*
60 *Alia convenientia hanc cognationem spiritualem, remissive.*
61 *Cognatio Legalis unde dicta?*
62 *Cognatio Legalis quid sit?*
63 *Cognatio Legalis est triplex, scilicet Paternitas, Fraternitas, & Affinitas Legalis; & quid sit Paternitas Legalis?*
64 *Haec cognatio semper durat, & dirimit, etiamsi adoptio per emancipationem fuerit soluta.*
65 *Fraternitas Legalis quid sit?*
66 *Haec cognatio non durat semper, sed expirat expirante adoptione.*
67 *Affinitas Legalis quid sit? Haec cognatio semper durat, & dirimit etiam soluta adoptione.*
68 *Assignatur ratio differentiae, cur cognatio Legalis in linea recta descendentium, & Affinitatis duret semper, & non sic cognatio transversalis, seu Fraternitas Legalis.*
69 *Cognatio Legalis dirimens Matrimonium oritur inter ipsos filios adoptivos, si plures ab eodem adoptantur.*
70 *Cognatio Legalis dirimens Matrimonium non oritur inter adoptatum, & filiam illegitimam adoptantis; Nec inter filiam illegitimam adoptati, & adoptantem, vel legitimos ejus liberos.*
71 *Cognatio Legalis non oritur inter adoptantem, & parentes adoptati.*
72 *Neque cognatio Legalis dirimens Matrimonium oritur inter filios duorum fratrum adoptivorum.*
73 *Neque oritur inter filios legitimos, & naturales patris adoptantis, & filios adoptivorum.*
74 *Adoptio quid sit, & quis adoptare, & adoptari possit, & quomodo?*
75 *Adoptio est duplex, una propria, & perfecta; & alia impropria, & imperfecta; & quae sit utraque?*
76 *Assignantur differentiae vertentes inter adoptionem perfectam, & imperfectam.*
77 *Probabile est, quod cognatio legalis dirimens Matrimonium, non solum oriatur ex adoptione perfecta, sed etiam ex imperfecta.*
78 *Multi tamen sustinent contrarium.*
79 *Crimen dirimens Matrimonium est quadruplex: primum est solum homicidium; secundum est homicidium cum adulterio; tertium est Adulterium solum cum promissione Matrimonii de futuro; quartum est Adulterium solum cum alio Matrimonio contracto.*
80 *Solum homicidium quando dirimat?*
81 *Ad hoc, ut tale homicidium inducat impedimentum, requiruntur tres conditiones, & assignantur.*
82 *Homicidium cum adulterio quando dirimat?*
83 *Ad hoc, ut tale homicidium inducat impedimentum, requiruntur etiam tres conditiones, & assignantur.*
84 *Adulterium solum cum promissione Matrimonii de futuro quando dirimat?*
85 *Ut tale adulterium causet impedimentum, requiruntur quatuor conditiones; & assignantur.*
86 *Adulterium solum cum alio Matrimonio contracto, quando dirimat?*
87 *Ut tale adulterium causet impedimentum, requiruntur duae conditiones; & assignantur.*
88 *Criminis impedimentum non est inductum Jure naturae, vel Divino.*
89 *Hinc, si duo Infideles pro tempore infidelitatis commisissent tale crimen, & postea conversi ad fidem inter se contraherent, valide contraherent.*
90 *Non sic autem, si tale crimen fuisset commissum a duobus, quorum unus esset fidelis, & alter infidelis.*
91 *Cultus disparitas inter quos dirimat Matrimonium?*
92 *Hoc impedimentum non est inductum Jure naturae, aut Divino, sed solum Jure Ecclesiastico.*
93 *Si ex duobus conjugibus infidelibus unus convertatur ad Fidem, & alter monitus, & rogatus nolit converti, nec cohabitare sine injuria Creatoris, tunc Matrimonium, etiamsi fuerit consummatum, dissolvitur quoad vinculum.*
94 *Non potest autem fidelis conversus solvere Matrimonium*

nium quoad vinculum, quando infidelis vult cohabitare sine injuria Creatoris, licet nolit converti.

95 *Nec etiam solvitur Matrimonium quoad vinculum, si unus conjugum transeat ad infidelitatem, seu labatur in hæresim.*

96 *Immo nedum non dirimuntur Matrimonia propter hæresim, sed & valide contrahuntur cum hæreticis, si ritu Catholico contrahantur.*

97 *Secundum multos Matrimonia cum hæreticis, nedum sunt valida, sed etiam licita in locis, ubi Hæretici, & Catholici permixti vivant. Sed tamen multa quo ad hoc sunt advertenda,* remissive.

98 *Vis quantum ad præsens quid sit?*

99 *Vis, seu metus est duplex scilicet gravis, seu cadens in constantem virum, & levis, seu cadens in virum inconstantem; & qualis sit uterque?*

100 *Ad metum gravem quatuor conditiones requiruntur, & assignantur.*

101 *Metus alius est incussus a causa intrinseca, & alius a causa extrinseca libera; & qualis sit uterque?*

102 *Insuper metus alius est juste incussus, & alius injuste; & qualis sit uterque?*

103 *Matrimonium ex gravi metu injuste incusso contractum est ipso jure nullum, & invalidum.*

104 *Metus gravis injuste incussus dirimit Matrimonium Jure naturæ.*

105 *Metus levis, etiamsi sit injuste incussus, non dirimit Matrimonium.*

106 *Metus gravis ab intrinseco proveniens non dirimit Matrimonium.*

107 *Nec etiam dirimit Matrimonium metus gravis ab extrinseco proveniens, si sit juste incussus.*

108 *Alia ad rem,* remissive.

109 *Subnectuntur Supplementa Auctoris.*

1 IMpedimenta Matrimonii sunt duplicis generis, alia mere impedientia, & alia dirimentia. *Impedimenta mere impedientia* sunt illa, quæ mere impediunt Matrimonium contrahendum, sed non irritant jam contractum, unde quamvis Matrimonium cum aliquo ex his impedimentis nequeat licite & absque peccato contrahi, potest tamen valide. *Impedimenta dirimentia* sunt illa, quæ non solum impediunt, ne Matrimonium contrahatur licite, sed etiam ne valide; unde Matrimonium contractum cum aliquo ex his impedimentis est omnino nullum, ac irritum.

2 Datur in Ecclesia Dei potestas constituendi impedimenta, sive impedientia, sive etiam dirimentia Matrimonii; *Communiter*; inter Catholicos, atque definitum contra Modernos Hæreticos in Concilio Tridentino *sess. 24. cap. 4.*, ibi: „ Si quis dixerit, Ecclesiam non potuisse constituere impedimenta Matrimonium dirimentia, vel in iis constituendis errasse, anathema sit; *Et Can. 3.*, ibi: „ Si quis „ dixerit, eos tantum Consanguinitatis, & Affinitatis „ gradus, qui Levitico exprimuntur, posse impedire Matrimonium contrahendum, & dirimere contractum; „ Nec posse Ecclesiam in nonnullis eorum dispensare, aut „ constituere, ut plures impediant, & dirimant, anathema sit „; & colligitur ex *cap. Tuam 3. de Ordine cognitionum, cap. Ex litteris 1. de Consanguinit. & Affinit. cap. Multorum 10. caus. 35. quæst. 6.*

3 Impedimenta mere impedientia, spectato Jure antiquo, sex fuerunt sequentibus versiculis communiter comprehensa.

Ecclesiæ vetitum, necnon tempus feriatum;
Atque Catechismus, Crimen, sponsalia, Votum
Impediunt fieri; permittunt juncta teneri.

4 *Ecclesiæ vetitum* est prohibitio Ecclesiæ, quæ fit a Papa, ab Episcopo, vel Parocho ex justa causa ad certum tempus, v. g. ad evitandum scandalum, & tumultum, aut cognoscendum impedimentum aliquod, de quo dubitatur inter copulandos; *arg. cap. 1. 2. & 3. de Matrimonio contracto contra Interdictum Ecclesiæ, & cap. final. de Clandestin. desponsat.*

5 *Tempus Feriatum*, quo prohibetur, non Matrimonium, sed Matrimonii solemnitas, scilicet Benedictio nuptiarum solemnis, Sponsæ in domum Sponsi traductio, solemniora convivia, & tripudia &c. Tale tempus olim varium, & longius erat, ut patet *ex cap. 8. 10. & 11. caus. 33. qu. 4. & cap. Cappellanus 14. de Feriis* Ast in præsentiarum est restrictum a Concilio Tridentino *sess. 21. cap. 10. de reformat. Matrimonii*, ab Adventu usque ad diem Epiphaniæ, & a Feria quarta Cinerum usque ad Octavam Paschæ inclusive, ibi: „ Ab Adventu Domini Nostri Jesu „ Christi usque ad diem Epiphaniæ, & a Feria quarta „ Cinerum usque ad octavam Paschæ inclusive antiquas „ solemnium nuptiarum prohibitiones diligenter ab omnibus observari Sancta Synodus præcipit, in aliis vero „ temporibus solemniter celebrari permittit.

6 *Catechismus*, per quem intelligitur cognatio quædam spiritualis imperfecta, quæ olim contrahebatur ab eo, qui respondebat pro infante, quando supplebantur Cæremoniæ post Baptismum collatum privatim in necessitate, quamvis talis respondens infantem jam antea privatim baptizatum de sacro Fonte non levarit, *arg. cap. Contracto 5. de cognatione spirituali, & cap. Per Catechismum 2. eod. in 6.* Ast hodie non amplius viget hoc impedimentum, cum videatur sublatum a Tridentino *sess. 24. de reform. Matrim. cap. 2.* per illa verba: *Omnibus inter alias personas hujus spiritualis cognationis impedimentis omnino sublatis*, prout contra paucos alios advertunt Pontius *lib. 6. cap. 11. num. 3.* Sanch. *lib. 7. de Matrim. disp. 20. num. 10.* Reiffenstuel *lib. 4. decret. tit. 11. num. 3.* ipsisque textibus declaravit Sacra Congregatio, & Motus proprius S. Pii V. confirmatque ipsa praxis, & universalis Ecclesiæ consuetudo, quæ, ex *cap. Cum dilectus filius 8. de consuetudine, optima est legum interpres.* Et sic tenent Ledesma, Reginald. Rebellus, Guttierez, Bonacina, Molfesius cum Barbosa *super dict. cap. Concilii Tridentini n. 41.* Quamvis ipse Barbosa sibi contradicat, & teneat contrarium *in Summa Apostolicar. decis. verb. Cognatio spiritualis n. 7.* afferens Decretum *Sacræ Congregationis Concilii de anno* 1592. 22. *Decembris.*

Crimen, per quod intelligebantur varia enormia delicta, 7
quorum aliquod si quis committebat, nubere alteri licite amplius non poterat, *arg. cap. Qui Presbyterum 2. de pœnitentiis, & remissionib. cap. Si quis 1. & cap. Veniens 2. de eo, qui cognovit consanguineam, & cap. Statutum 33. caus. 17. q. 2. cap. Admonere 8. caus. 33. q. 2.* cum similibus, & Glossa in *cit. cap. Qui Presbyterum, verb. Absque spe conjugii*, ubi ipsa crimina comprehendit his versiculis:

Incestus, Raptus sponsatæ, Mors mulieris,
Susceptus propriæ prolis, Mors Presbyteralis,
Vel si pœniteat solemniter, aut Monialem
Accipiat, prohibent hæc conjugium sociandum.

Sponsalia, quæ sunt mutua promissio futurarum nuptia- 8
rum; *l. 1. ff. de sponsalibus, cap. Nostrates 3. caus. 30. q. 5.* quando sunt contracta cum una persona, impediunt Matrimonium cum alia, nisi prius sint rite dissoluta; *arg. cap. Ex litteris 2. & cap. Ad audientiam 4. de Sponsalibus, & cap. 1. de pactis*, & similibus.

Votum, per quod in proposito intelligitur Votum sim- 9
plex Castitatis, seu Votum simplex ingrediendæ Religionis, assumendi Ordinem Sacrum, non ineundi conjugium, quæ Vota impediunt Matrimonium contrahendum, sed non dirimunt jam contractum; *cap. Consuluit 4. & cap. Rursus 6. Qui Clerici, vel voventes Matrimonium contrahere possunt; cap. unic. de Voto in 6.*

Ex assignatis autem sex impedimentis mere impedien- 10
tibus, cum duo jam non amplius vigeant, nempe impedimentum *Catechismi* jam per consuetudinem contrariam abrogatum, & impedimentum *Criminis* jam per longævam desuetudinem abrogatum, hinc quatuor tantum hodie vigent impedimenta mere impedientia apte in hoc versiculo comprehensa.

Sacratum tempus, vetitum, sponsalia, votum.

Impedimenta dirimentia, quamvis Jure antiquo fuerint 11
tantum duodecim, tamen hodierno Jure sunt quatuordecim, cum ipsis duodecim impedimentis antiquis duo de novo sint adjecta a Concilio Tridentino, scilicet *Absentia* Parochi, & duorum Testium, ut habetur *sess. 24. cap. 1. de reformat. Matrimon.* & *Raptus* ut habetur *ead. sess. 24. cap. 6. de reformat. Matrim.* quæ omnia impedimenta comprehenduntur sequentibus versiculis relatis cum a S. Thoma *part. 3. quæst. 50. Supplement. art. 1.* tum a Scoto *in 4. dist. 42.* & ab aliis passim.

Error, Conditio, Votum, Cognatio, Crimen,
Cultus disparitas, Vis, Ordo, Ligamen, Honestas,
Si sis Affinis, si forte coire nequibis,
Si Parochi, aut duplicis desit præsentia testis,
Raptaque sit mulier, nec parti reddita tutæ;
Hæc socianda vetant connubia, facta retractant.

Error est quadruplex, scilicet Personæ, Fortunæ, Con- 12
ditionis, & Qualitatis, textu expresso in *cap. Quod autem caus. 29. quæst. 1.* ibi: *Error personæ est quando hic putatur esse Virgilius, & ipse est Plato; Error Fortunæ, quando hic putatur esse dives, qui est pauper, vel e converso; Error Conditionis, quando putatur esse liber, qui servus est, Error qualitatis, quando putatur bonus, qui malus est.*

Error personæ dirimit Matrimonium, non solum jure 13
positivo ex *cap. Tua nos 26. de Sponsalibus, & cit. cap. Quod autem caus. 29. quæst. 1.*, ibi: *Error personæ consensum conjugii non admittit*; sed etiam ex Jure naturæ, adeoque nullum est, etiamsi ab Infidelibus cum tali errore contrahatur; Et ratio est, quia errantis nullus est consensus; *arg. l. 8. & 9. Cod. de jur. & fact. ignorant.* Ubi autem non adest consensus non adest Matrimonium; *cap. Sufficiat 2. caus. 27. quæst. 2. cap. Cum locum 14. de Sponsalibus*, cum nuptias non concubitus, sed consensus faciat, *l. Nuptias 20. ff. de Regul. Juris.*

Error Fortunæ, aut Qualitatis non dirimit Matrimo- 14
nium, nisi certe limitaret consensum contrahentis; *Communis arg. cap. Cum in Apostolica 18. de Sponsalibus; & cit. cap. Quod autem caus. 29. qu. 1.*, ibi: *Error fortunæ, &*

qua-

qualitatis non excludit consensum . . . . *quæ nubit pauperi*
putans illum esse divitem, non potest renunciare priori con-
ditioni , quamvis oraverit . . . . *Similiter qui duxit in U-*
xorem meretricem , vel corruptam, quam putabat esse ca-
stam , vel virginem , non potest eam dimittere , & aliam
ducere . Dictum autem fuit notanter *nisi certe limitaret* ,
consensum contrahentis , quia invalidum est Matrimonium ,
si non intendat contrahere , nisi adsit talis qualitas , eo
quod tunc non censeatur adesse consensus in personam ,
nisi sub conditione qualitatis subsistentis , & consequenter
ubi non subsistit hæc , non subsistit ille ; omnis enim con-
tractus sub conditione honesta de præsenti initus , condi-
tione non subsistente , nullus est ; *l. Cum ad præsens* 37.
ff. de Rebus credit. & l. Cum in secundo princip. ff. de
injusto raptu , S. Thomas *in* 4. *dist.* 30. *qu.* 1. *art.* 2. *ad* 5.
S. Bonaventura *in* 4. *dist.* 30. *in Expositione litteræ nu.* 4.
& , teste Sanchez *lib.* 7. *disp.* 18. *n.* 21. , omnes alii .

15 *Conditio* quantum ad præsens , seu error Conditionis est
judicium , quo liber judicat personam , cum qua contra-
hit , esse liberam , cum non sit ; Conditio enim servilis
est status personæ , quæ non est sui juris , ut in re com-
16 muniter sentiunt Doctores . Hinc error Conditionis servi-
lis dirimit , & irritat Matrimonium , quando liber cre-
dens contrahere cum libera , contrahit cum serva , & con-
tra , textu expresso *in cap. Ad nostram* 4. *de conjugio ser-*
vorum ibi : *Mandamus quatenus si constiterit , quod Miles*
ignoranter contraxerit cum ancilla , ita quod postquam in-
tellexerit conditionem ipsius , nec facto , nec verbo consen-
serit in eadem . . . . *contrahendi cum alia libera ipsi con-*
cedas auctoritate Apostolica facultatem ; & concordat *cap.*
Si quis ingenuus 4. *caus.* 29. *qu.* 2. , ibi ; *Si quis ingenuus*
homo uxorem ancillam alterius acceperit , & existimat ,
quod ingenua sit , si ipsa fœmina postea in servitute fuerit
detecta , si voluerit aliam accipiat ; si autem ancillam eam
sciebat , legitimam eam habeat , similiter & mulier inge-
nua de servo alterius facere debet . Intellige tamen con-
17 clusionem de servis , & ancillis proprie talibus , non au-
tem de servis , & ancillis *Adscriptitiis* , nec de *Origina-*
riis ; Matrimonia enim contracta cum istis a personis li-
beris , etiamsi illarum conditionem ignoraverint , sunt va-
lida ut nemine dissentiente sentiunt omnes Doctores , &
docet praxis communis .

18 Matrimonium contractum a persona libera cum servili
prius cognita ut tali est validum , & licitum ; *Communis*
textu claro in *c. Proposuit* 2. *& c. Ad nostram* 4. *de conju-*
gio servorum ; *& cap. Si quis liber* 2. *cap. Si quis ingenuus*
4. *& cap. Si Fœmina* 5. *caus.* 29. *qu.* 2. ibi : *Si Fœmina in-*
genua acceperit servum sciens quod servus esset , habeat
19 *eum* . Item validum est Matrimonium contractum inter
duas personas serviles , etiam invitis Dominis ; *Commu-*
nis textu expresso *in cap. Dignum est* 1. *de conjugio ser-*
vorum , ibi : *Ita nec inter servos Matrimonia debent ulla-*
tenus prohiberi , & si contradicentibus Dominis & invitis
contracta fuerint , nulla ratione sunt propter hoc dissolven-
20 *da* , concordat *cap. Omnibus* 1. *caus.* 29. *qu.* 2. Item vali-
dum est Matrimonium contractum a persona serva cum
alia pariter serva quam tamen putabat liberam , & cui
non nupsisset , si conditionem ejus servilem cognovisset ;
21 Sic S. Bonaventura *in* 4. *dist.* 36. *art.* 2. *q.* 2. *in conclus.*
S. Thomas *in* 4. *dist.* 36. *art.* 1. *ad* 1. his verbis ; *Quia in*
Matrimonio est æqualis obligatio ex utroque parte ad debi-
tum reddendum , non potest aliquis requirere majorem obla-
tionem ex parte alterius , quam ipse possit facere , & pro-
pter hoc servus etiam si contrahit cum ancilla , quam cre-
dit liberam , non propter hoc impeditur Matrimonium , &
sic patet quod servitus non impedit Matrimonium , nisi
quando ignorata est ab alio conjuge , & si ille sit liberæ
conditionis . Sic etiam docet Scotus *in* 4. *dist.* 36. *qu.* 1. *§.*
Dic ergo ; Duran. *ibid. qu.* 2. Petrus Paludan. *ibidem q.* 1.
nu. 8. Pontas verb. *Impedimentum conditionis cas.* 2. & alii
passim . Item validum est Matrimonium contractum a
persona libera cum alia libera quam ex errore putat ser-
vam , quia exinde non deterioratur ejus conditio . *Com-*
munis cum Scoto *in* 4. *dist.* 36. *quæst.* 1. & Sanch. *lib.* 7.
disp. 19. *n.* 23. Hostiens. in *cap. Ad nostram* 4. *de conjugio*
servorum nu. 2. Reiffenstuel *lib.* 4. *decretal. tit.* 9. *nu.* 10.
22 Item validum est Matrimonium contractum a persona ser-
va cum libera , quam ex errore putat servam , quia me-
lioratur ejus conditio ; Scotus *in* 4. *dist.* 36. *q.* 1. Reiffen-
stuel *loc. cit. n.* 10. & alii communiter .

23 *Votum* , quod , ut sit impedimentum dirimens , debet
se solemne Castitatis , est illud , quod fit in professione
Religionis approbatæ , vel in susceptione Ordinis sacri ;
arg. cap. unic. de Voto in 6. , ibi : *Præsentis declarandum*
duximus oraculo sanctionis , illud solum Votum debere di-
ci solemne , quantum ad post contractum Matrimonium ,
dirimendum , quod solemnizatum fuerit per susceptionem
S. Ordinis , aut , per Professionem expressam vel tacitam
facta alicui de Religionibus per Sedem Apostolicam appro-
24 *batis* . Omne , & solum Votum solemne per susceptionem
sac. Ordin. vel per Professionem Religiosam emissum di-
rimit Matrimonium contrahendum ; *Communis* . Et qui-
dem de voto solemni per susceptionem sac. Ord. habetur
cap. De Diacono 1. *& cap. Ex litterarum tuarum tenore*
2. *Qui Clerici , vel voventes , cap. Si qui Clericorum* 1.
de Clericis conjugat. & concordat *c. Presbyter* 16. *dist.* 28.
cum similibus . De Professione autem Religiosa habetur
cap. Meminimus 3. *& cap. Insinuante* 7. *Qui Clerici , vel*
voventes , & de utroque Voto expresse definivit Conci-
lium Trid. *sess.* 24. *de Sacramento Matrimonii canon.* 9. ibi :
Si quis dixerit , Clericos Sac. Ordinib. constitutos , vel Re-
gulares Castitatem solemniter professos posse Matrimonium
contrahere , contractumque validum esse , non obstante Lege
Ecclesiastica , vel Voto . . . *Anathema sit* .

Adest tamen hæc differentia inter Votum solemne Or- 25
dinis Sacri , & Votum solemne Professionis Religiosæ ,
quod Votum solemne Ordinis Sacri est solum impedimen-
tum dirimens respectu Matrimonii postea contrahendi ;
Attamen non dirimit Matrimonium prius jam contractum
quamvis nondum fuerit consummatum ; *Communis* , textu
expresso , & definito a Joanne XXII. in Extravagant. *An-*
tiquæ , de Voto . ibi : *Quo licet Votum solemnizatum per*
sacri susceptionem Ordinis , quantum ad impediendum Ma-
trimonium contrahendum , ac ad dirimendum , si post con-
tractum fuerit , secundum statuta Canonum sit efficax repu-
tandum ; ad solvendum tamen prius contractum , etiamsi
per carnis copulam non fuerit consummatum , cum nec Jure
Divino , nec per sac. Canones reperiatur hoc statutum , in-
validum est censendum . Votum autem solemne Professio- 26
nis Religiosæ non solum est impedimentum dirimens re-
spectu Matrimonii postea contrahendi , sed etiam dirimit
jam contractum ratum , dummodo nondum fuerit consum-
matum . *Communis* , textu expresso *in c. Verum* 2. *& cap.*
Ex parte 14. *de convers. conjug.* & est expresse definitum
a Conc. Trident. *sess.* 24. *de Matrim. Can.* 6. ibi : *Si quis*
dixerit Matrimonium ratum non consummatum , per sole-
mnem Religionis Professionem alterius Conjugum non diri-
mi , anathema sit .

Cognatio est triplex , Naturalis , Spiritualis , & Legalis , 27
Cognatio naturalis seu carnalis , quæ consanguinitas dici-
tur , *est vinculum personarum ab eodem stipite , carnali*
propagatione descendentium , seu quarum una descendit ab
altera : quæ ultima verba adduntur , ne excludatur con-
sanguinitas genitorum cum genitis . Stipes *est illa perso-* 28
na , a qua aliæ personæ , de quarum cognatione tractatur ,
carnali propagatione descendunt , Linea consanguinitatis *est* 29
ordinata series talium personarum ab eodem stipite descenden-
tium , gradus continens & numeros distinguens . Hæc linea 30
est duplex , linea recta , & linea transversalis , seu collatera- 31
lis : Linea recta *est earum personarum , quarum una proce-*
dit ab altera ; quæ si fiat descendendo v. gr. a Patre ad
Filium , ac Nepotes suos , dicitur *linea recta descenden-*
tium : si autem fiat ascendendo , ut a Filio ad Patrem ,
a Nepote ad Avum , Proavum , Abavum , Atavum ,
Tritavum , & sic deinceps usque ad Adam dicitur *linea* 32
recta ascendentium . Linea *transversalis* , seu *collateralis est*
earum Personarum , quarum una non procedit ab altera ,
licet omnes procedant ab eodem Stipite , ut Fratres , Con-
sobrini , & hujusmodi . Linea *transversalis* , seu *colla-*
teralis est duplex , æqualis , & inæqualis . Linea trans-
versalis æqualis *est habitudo inter personas ab eodem com-*
muni stipite æqualiter distantes , ut inter Fratres , & So-
rores , Patrueles , & Consobrinas . Linea transversalis inæ-
qualis *est habitudo inter personas inæqualiter a communi*
stipite distantes , ut Fratres , & Filii sororis . Gradus con-
sanguinitatis *est ipsa distantia unius personæ ab altera in*
eadem linea consanguinitatis in ordine ad eumdem stipi-
tem . Et dicitur gradus ad similitudinem graduum scala-
rum , vel locorum proclivium , quia ita gradimur de pro-
ximo in proximum .

Ut facilius cognoscatur quot gradibus distent inter se 33
consanguinei , tres Regulæ communiter assignari solent .
Prima pro linea recta . Secunda pro linea transversali æ-
quali . Et tertia pro linea transversali inæquali . Regula 34
pro linea recta est hæc : *Ascendentium , & Descenden-*
tium tot sunt gradus , quot sunt personæ , de quibus quæ-
ritur , computatis intermediis , dempto stipite . Hinc , si vis
scire quantum distet *Abavus* ab *Antonio stipite* , computa-
to utroque , ac intermediis , inveniuntur quinque personæ ,
deme unam , nempe *Antonium stipitem* , quatuor rema-
nent gradus , ut clarissime demonstrat parvum sequens .

SCHEMA LINEÆ RECTÆ.

4.	Titius	Abavus.
3.	Cajus	Proavus.
2.	Petrucius	Avus.
1.	Franciscus	Pater.
	Antonius	Stipes.
1.	Franciscus	Filius.
2.	Petrucius	Nepos.
3.	Cajus	Pronepos.
4.	Titius	Abnepos.

Ubi , ut vides , *Franciscus* est in primo gradu conjun- 35
ctus cum *Antonio* , quia dempto ipso Stipite , qui est
Antonius una sola remanet Persona , nempe *Franciscus* .
Petrucius autem est in secundo gradu conjunctus cum
Antonio , quia *Antonio* Stipite dempto , remanent duæ
personæ , scilicet *Petrucius* , & *Franciscus* . *Cajus* vero
est

est in tertio gradu conjunctus cum *Antonio*, quia ipso *Antonio* stipite dempto, remanent tres personæ, nempe *Franciscus*, *Petrucius*, & *Cajus*. *Titius* denique est conjunctus cum *Antonio* in quarto gradu, quia ipso *Antonio* stipite dempto, remanent quatuor personæ, idest *Franciscus*, *Petrucius*, *Cajus*, & *Titius*.

36 Regula pro linea transversali æquali est hæc: *Quot gradibus quævis duarum personarum, de quibus quæritur, distat a proximo communi stipite, a quo ambæ descendunt, tot gradibus distant inter se*, & ad facilius hanc regulam percipiendam ponitur parvum sequens

SCHEMA LINEÆ TRANSVERSALIS.

Antonius Stipes.

Franciscus	*Frater, & Soror*	*1. grad.*	Maria
Petrucius	*Consobrini primi*	*2. grad.*	Lucia
Cajus	*Consobrini secundi*	*3. grad.*	Petronilla
Titius	*Consobrini tertii*	*4. grad.*	Agnes
Lucas	*in nullo gradu*		Clara

Ubi, ut vides, *Franciscus* est conjunctus in primo gradu cum *Maria*, quia uno gradu distant ab *Antonio* stipite, seu Patre. *Petrucius* est conjunctus in secundo gradu cum *Lucia*, quia duobus gradibus distant ab *Antonio* stipite. *Cajus* est conjunctus in tertio gradu cum *Petronilla*, quia tribus gradibus distant ab *Antonio* stipite. *Titius* est conjunctus in quarto gradu cum *Agnete*, quia quatuor gradibus distant ab *Antonio* stipite. *Lucas* denique in *nullo gradu* est conjunctus cum *Clara*, quia licet antiquo jure consanguinitas in *linea transversali* extenderetur usque ad septimum gradum inclusive; *cap. Nullum 7. cap. De consanguinitate 17. caus. 35. qu. 3.*, ibi: *De consanguinitate sua uxorem nullus ducat usque post generationem septimam*, cum similibus; tamen moderno jure in dicta *linea tranversali* non extenditur, nisi ad quartum gradum inclusive, ut expresse statuit Concilium Generale Lateranense *cap. 30.* relatum *in cap. Non debet 8. de consanguinitate, & affinitate*, ibi: Probibitio quoque copulæ „ conjugalis quartum consanguinitatis, & affinitatis gradum de cetero non excedat, quoniam in ulterioribus „ gradibus jam non potest absque gravi dispendio hujusmodi prohibitio generaliter observari.

36 Regula pro linea transversali inæquali est hæc: Quot „ gradibus remotior ex personis, de quibus quæritur, distat a communi stipite, a quo ambæ proxime descendunt, tot gradibus distant inter se". Unde ut vides, in allato schemate lineæ transversalis *Franciscus* in secundo gradu distat a *Lucia*, quia *Lucia*, quæ est persona remotior ab *Antonio* stipite, duobus gradibus distat ab ipso *Antonio* stipite, quamvis *Franciscus* ab ipso *Antonio* distet unico tantum gradu. Sic descendendo idem *Franciscus* in tertio gradu distat a *Petronilla*, quia *Petronilla*, quæ est persona remotior ab *Antonio* stipite, tribus gradibus distat ab ipso *Antonio* stipite. Item idem *Franciscus* in quarto gradu distat ab *Agnete*, quia *Agnes*, quæ est persona remotior ab *Antonio* stipite, quatuor gradibus distat ab ipso *Antonio* stipite.

37 Notandum tamen hic est, quod licet in linea transversali inæquali ita numeretur in ordine ad Matrimonii impedimentum cognoscendum; in ordine tamen ad obtinendam in gradibus consanguinitatis dispensationem, debet in memorialibus explicari, & manifestari, nedum gradus remotior, sed etiam gradus proximior, seu propinquior *Stipiti*, ut declaravit S. Pius V. Constitut. incipit. *Sanctissimus*, & Urbanus VIII., & Innocentius X. ambo in brevi incipient. *Alias pro parte*. Hinc in eodem allato schemate lineæ transversalis, *Franciscus* dicitur primo gradu in secundo conjunctus cum *Lucia*. Primo gradu in tertio cum *Petronilla*. Primo gradu in quarto cum *Agnete*. Denique primo in quinto cum *Clara*, & sic in nullo gradu, quia ultra quartum gradum nulla datur amplius cognatio, ex *cit. Cap. Non debet 8. de consanguinitate, & Affinitate*; & per hoc cum gradus remotior est ultra quartum, nec gradus proximior est exprimendus, nec dispensatio est necessaria, quia nulla amplius datur cognatio. Pariformiter *Petrucius* est secundo gradu in tertio conjunctus cum *Petronilla*, secundo in quarto cum *Agnete*; secundo in quinto cum *Clara*, & sic in nullo, cum ex dictis ultra quartum gradum nulla detur amplius cognatio. Similiter *Cajus* est tertio gradu in quarto conjunctus cum *Agnete*. Tertio in quinto cum *Clara*, & sic in nullo, propter rationem supradictam. Item *Titius* est quarto gradu in quinto conjunctus cum *Clara*, & sic in nullo propter semper eamdem rationem. *Lucas* denique in nullo gradu est conjunctus cum filia *Claræ*, cum hodie ex dictis ultra quartum jam non detur amplius ulterior gradus. Quæ autem exemplificata, & dicta sunt de viris in ordine ad fœminas, intelligenda omnimode sunt de fœminis in ordine ad viros. Unde *Maria* est conjuncta primo gradu in secundo cum *Petrucio*, primo in tertio cum *Cajo*, primo in quarto cum *Titio*, denique primo gradu in quinto cum *Luca*, & sic in nullo, cum ultra quartum gradum nulla amplius detur cognatio. Similiter *Lucia* est secundo gradu in tertio conjuncta cum *Cajo*, secundo in quarto cum *Titio*, secundo in quinto cum *Lucia*, & sic in nullo, & pariformiter discurrendum de ceteris.

Notandum est insuper, quod traditæ Regulæ pro computatione graduum in linea transversali, tam æquali quam inæquali, valent solum in Jure Canonico, non autem in jure Civili. Quamvis enim in linea recta ascendentium, & descendentium eodem modo computentur gradus consanguinitatis secundum Jus Civile, & secundum Jus Canonicum, ita ut pro utroque Jure valeat Regula tradita supra sub *num.* 34. ut clare habetur ex *Cap. Ad Sedem 2. caus. 35. quæst. 5.*, *& §. 1. ac sequent. Institution. de Grad. cognat.*. In linea tamen transversali, seu collaterali, tam æquali, quam inæquali aliter computantur gradus secundum Jus Civile in ordine ad capiendam ab intestato hæreditatem, & aliter secundum Jus Canonicum in ordine ad contrahenda Matrimonia; *Communis*, textu claro *in citat. cap. Ad sedem 2. caus. 35. quæst. 5.* Secundum enim Jus Canonicum observantur pro computatione graduum Regulæ traditæ supra *sub num. 35.*, *& 36.* Secundum autem Jus Civile pro tali computatione, tam in linea æquali, quam inequali observatur alia, & quidem unica sequens Regula: „ Tot sunt gradus, quot „ sunt ex utraque parte, vel linea, personæ, una dem„ pta, communi nempe stipite; *& consequenter*: Tot „ gradibus duæ personæ in linea transversali distant in„ ter se, quot ex utraque parte numerantur personæ usque ad communem stipitem, in quo ambæ conveniunt, „ una dempta, ipso nempe stipite communi „. Unde, ut vides, secundum Jus Civile in computatione duplicantur gradus, ita ut inter duos Fratres sint duo gradus; inter duos Patrueles quatuor gradus inter se, quia sunt tres personæ, duo Fratres nempe, & Pater, in quo tamquam in communi stipite conveniunt, & consequenter una persona dempta, scilicet *Stipite*, sunt duo gradus, quia remanent duæ personæ: secundum enim Jus Civile in linea transversali non datur gradus unicus, seu primus. Sic duo Patrueles distant quatuor gradibus inter se, quia ex utraque parte, seu linea usque ad communem stipitem sunt quinque personæ, ipsi nempe duo Patrueles, duo ipsorum Patres, & Avus, una autem persona, Avo nempe tamquam stipite, dempta, sunt quatuor gradus, quia remanent quatuor personæ, & sic de aliis, *arg. tot. tit. Institut. de Gradibus cognat.*, *& citat. cap. Ad Sedem 2. caus. 35. quæst. 5.* ubi habentur præcisa hæc verba: *Fratres, itaque qui secundum Leges sæculares dicuntur in secundo gradu, juxta Canones numerantur in primo. Filii Fratrum, qui illic numerantur in quarto, hic computantur in secundo*, & sic deinceps. Et ratio disparitatis est, quia Jus Canonicum computat gradus ob Ma- 39
trimonium, pro quo requiruntur duæ personæ ad constituendum gradum; Jus vero Civile ob successionem, in qua sufficiunt una persona proxima in gradu, *cit. Cap. Ad Sedem 2. caus. 35. qu. 5.*

Advertendum tamen hic est, quod ordo computationis 40
graduum statutus a Jure Civili pro successione hæreditaria ab intestato capienda, servandus est etiam in Foro Ecclesiastico, & Canonico, cum quoad hoc Jus Civile sit approbatum, & canonizatum a Jure Canonico, *argum. cit. cap. Ad Sedem 2. caus. 35. quæst. 5.* Et e contra Ordo computationis graduum statutus a Jure Canonico pro contrahendis Matrimoniis servandus est etiam in Foro sæculari, seu Civili, prout fatentur ipsimet Civiles Juristæ, *arg. cit. cap. Ad Sedem 2. caus. 35. qu. 5.*

Cognatio naturalis, vel carnalis, quæ dicitur consan- 41
guinitatis, idest *quasi sanguinis unitas*, non dirimit Matrimonium Jure Ecclesiastico, nisi infra quartum gradum tam in linea recta, quam in transversali, sive æquali, sive inæquali, ut colligitur ex *cap. Non debet 8. de Consanguinitate, & Affinitate*, ubi indistincte restringitur ad quartum gradum impedimentum Consanguinitatis, quod juxta Jus antiquum in *Cap. Nullum 7. in cap. de Consanguinitate 17. caus. 35. quæst. 3.*, & aliis similibus, extendebatur usque ad septimum gradum inclusive. Nec quid diversum ex post statutum reperitur in sacris Canonibus, neque pro linea recta, pro qua fuit præcipua lis inter Doctores; Sic tenent Sanchez *lib. 7. disput. 51. num. 22.* Fagnan. *in cap. Vir quæst. 9. de consanguinitate num. 31.* ubi dicit certum esse Matrimonium inter ascendentes, & descendentes non irritari in infinitum Jure Ecclesiastico; Henno *tom. 2. disp. ult. de Matrimonio quæst. 3. concl. 1.* Sporer *tom. 3. part. 4. cap. 1. sect. 4. numer. 67.* Felix Potestas *tom. 1. part. 4. num. 4042.* Leander, Tamburinus, Pontius, & alii plures contra Abbatem, Silvest., Engel, & Reiffenstuel *lib. 4. decret. tit. 14. num. 25.*, & alios volentes impedimentum consanguinitatis in linea recta dirimere Matrimonium Jure Ecclesiastico in infinitum.

Impedimentum consanguinitatis dirimit Matrimonium 42
quoad primum gradum in linea recta, non solum Jure humano, sed etiam Divino, & naturali *Communis*. Et ratio est, quia ipse instinctus naturalis Matrimonium inter parentes, & liberos abhorret propter pudorem; Unde merito in *Leg. Adoptivus 14. §. 2. ff.* de

de ritu nuptiar. sic dicitur: In contrahendis Matrimoniis na-
turale jus, & pudor inspiciendus est; contra pudorem est au-
tem filiam in uxorem suam ducere. Immo probabilissimum
43 est dictum impedimentum consanguinitatis in linea recta
dirimere Matrimonia Jure naturæ, non solum quoad pri-
mum gradum, sed etiam quoad reliquos usque in infini-
tum, adeo ut si Adam hodie viveret, nullam posset uxo-
rem ducere ex universo mundo, cum omnes Fœminæ per
lineam rectam ab ipso descendant, & ita Eva nullum pos-
set ducere maritum, cum omnes homines per lineam re-
ctam ab ipsa descendant; Ita Scotus in 4. dist. 40. §. De se-
cundo; Fagnanus in cap. Vir qui 9. de consanguinit., & affinit.
n. 25., Rosignolus contract. 15. de Matrimon. 11. praxit. 10.
sect. 2. n. 3. citans Glossam, & alios plures, Sporer tom. 3.
part. 4. cap. 1 sect. 1. n. 68. Herincx disp. 6. de Matrimonio q.
8. n. 50. Henno loc. cit. conclus. 2. Reiffenstuel loc. cit. n 27.
Pirhing. lib. 4. decretal. tit. 14. n. 9. Coninch disp. 32. de Sa-
crament. n. 16. Layman lib. 5 tract. 10. part. 4. n. 2. Busemb.
lib. 6. part. 3. cap. 3. dub. 2. n. 4. S. Antonin., Paludan., Du-
rand., Abbas, Bellarm., Vasquez, Hurtardus, Meracius,
Mastrius, & alii, arg. leg. ult. ff. de ritu nuptiar. ubi deci-
ditur, Jure gentium (per quod intelligitur a jurisconsul-
tis Jus naturæ) incestuosas esse nuptias in gradu ascen-
dentium, vel descendentium, ibi: „ Jure gentium ince-
„ stum committit, qui in gradu ascendentium uxorem
„ duxerit; & leg. Nuptiæ 53. ff. eod., ibi: Nuptiæ con-
„ sistere non possunt inter eas personas, quæ in numero
„ parentum, liberorumve sunt, sive proximi, sive ulte-
„ rioris gradus usque in infinitum. " Et ratio est, quia
in omnibus lineæ rectæ ascendentibus, quantumvis remo-
tis reperitur ratio principii, & principiati, & ascenden-
tes veniunt omnes nomine parentum, & descendentes
omnes nomine liberorum; arg. cit. Leg. Nuptiæ 53. de Ritu
nuptiar. Inter parentes autem, & liberos Matrimonium
est irritum Jure naturæ, adeoque &c. Tum quia, ut ob-
servant Reiffenstuel loc. cit. num. 27. Henno loc. cit. conclus.
2., & alii, nullibi legitur Summos Pontifices in tali gra-
du dispensasse, quæcumque occurrerit ratio, aut neces-
sitas.

44 Contraria tamen sententia docens dictum impedimen-
tum in linea recta dirimere Matrimonia de Jure naturæ
solum quoad primum gradum, & non quoad alios, est
vere probabilis, eamque docent S. Thomas in distinct. 40.
q. 1. art. 3., & ibi S. Bonaventura, & Ricardus q. 2. Ro-
fensis in tract. de Matrimonio Regis Angliæ fol. 3. Alexan-
der de Ales in secunda parte q. 169. Augustin. Triumph.
in Summa de potestate Eccles. q. 53. art. 6., & 6. Fagnan.
in cap. Vir, qui 6. de consanguinit, & affinit. n. 35. San-
chez lib. 7. disput. 51. n. 19. Cajetan. Victoria, Ledesma,
Pontius, Covarruv. Scotus, Valentia, Fagundez, Perez,
Bonacina, Aversa, Felix Potestas tom. 1. part. 4. n. 4042.
Pignatell. tom. 7. consf. 22. num. 45. & alii apud La Croix
lib. 6. part. 3. num. 608. ubi ultra rationem adductam
pro hac sententia solvit etiam rationem opinionis con-
trariæ.

45 Impedimentum cognationis naturalis, seu consanguini-
tatis in linea transversali dirimit Matrimonium Jure na-
turæ, ac Divino quoad primum gradum, nempe inter
Fratres, & Sorores, excepto casu absolutæ necessitatis
propagandi genus humanum, ut fuit ab initio mundi in-
ter filios, & filias Adæ, & Evæ; Scotus in 4. dist. 40. q.
unic. ubi solvit rationes oppositæ sententiæ, Gutierez
de Matrimonio cap. 98. n. 20. Rosignolus loc. cit. sect. 3. num.
2., & 5. Sanchez lib. 7. disp. 52. num. 11. Reiffenstuel loc. cit.
num. 28. Layman lib. 5. tract. 10. part. 4. cap. 4. Sporer loc. cit.
num. 70. Sotus, Vasquez, Bellarmin. Valentia, Ledesma,
Bonacina, Henriquez, Perez, & alii plures contra D.
Thomam 2. 2. q. 154. art. 9 Cajetanum, Pontium, & alios
citatos a Sanchez lib 7. disp. 52. num. 10., & a Felice Po-
test. tom. 1. part. 4. num. 4042. Colligitur autem nostra sen-
tentia ex cap Gaudemus 8. de divortiis, ubi Pontifex decer-
nit, quod Infideles conversi ad Fidem separari non de-
beant, si in secundo, & ulteriori gradu consanguinitatis
existentes antea Matrimonio juncti fuere, quia Legibus
Ecclesiæ Infideles non artiantur; ergo a sensu contrario,
si in primo gradu uniti essent, deberent separari, eo quod
talis gradus Jure naturæ dirimat, aliter Pontifex incon-
grue expressisset secundum, & tertium gradum, si etiam
primus de Jure naturæ non esset interdictus. Sic Con-
cilium Tridentinum sess. 24. de reformat. Matrimonii cap. 5.
decrevit, in secundo consanguinitatis gradu nunquam esse
dispensandum, & solum in tali gradu posse dispensari in-
ter magnos Principes, & ob publicam causam, ibi: In
secundo gradu nunquam dispensetur, nisi inter magnos Prin-
cipes, & ob publicam causam; ergo a sensu contrario in
primo gradu non; adeoque videtur primus gradus esse
de Jure naturæ, aliter incongrue Concilium expressisset
secundum gradum, si primus non esset de Jure naturæ,
& Divino.

46 Et ratio conclusionis est, quia ipsa natura suadente in-
ter fratrem, & sororem est naturalis quidam pudor, &
reverentia, cui valde adversatur actus conjugalis, utpo-
te, qui turpitudinem quamdam præsefert; Hinc, & ipse-
met nationes infideles solo lumine naturali dictæ abhor-

ruerunt ab hujusmodi conjugio, ut colligitur ex Aristo-
tele 2. Politicorum cap. 2. qui turpissimam censet conjun-
ctionem fratrum cum sororibus. Hinc, ut observant Reif-
fenstuel loc. cit. num. 29. Rosignol. loc. cit. num. 5. Hen-
no loc. cit. conclus. 3., & alii plures, Summi Pontifices
numquam in tali gradu dispensarunt ob quamcumque ne-
cessitatem occurrentem, quamvis Silvester verb. Papa q.
17. referat ex Archidiacono Martinum V. semel dispen-
sasse in tali gradu, ut evitaret gravia scandala alias even-
tura.

Impedimentum cognationis naturalis, seu consanguini- 47
tatis in linea transversali non dirimit Matrimonium quo-
ad secundum, & ulteriores gradus Jure naturali, & Di-
vino, sed solum Jure Ecclesiastico; Communis, arg. Cap.
Gaudemus 8. de divortiis, ubi Matrimonium Infidelium in-
ter consanguineos in secundo gradu agnoscitur validum,
adeoque non est contra Jus naturæ; & Concil. Trident.
sess. 24. de reformat. Matrimonii cap. 5. ubi expresse decer-
nitur posse in secundo gradu dispensari, adeoque secun-
dus, & a fortiori ulteriores non dirimunt Jure naturæ,
aliter Papa in ipsis non posset dispensare. Et quod diri-
mat Jure Ecclesiastico, habetur expresse in cap. Non debet
8. de consanguinitate, & affinitate, ubi statuitur dirimere
hodie solum usque ad quartum gradum, & restringitur
jus antiquum, quo tale impedimentum dirimebat usque
ad septimum gradum inclusive, ut patet ex Cap. Nullum
7., & Cap. De consanguinitate 17. caus. 36. q. 3. cap. Ad Sedem
2. caus. 35. q. 5., & similibus.

Cognatio spiritualis est propinquitas inter aliquas per-
sonas proveniens ex dispensatione Sacramentali solius Ba-
ptismatis, & Confirmationis: Scotus in 4. dist. 42. q. 1.
num. 2., & est in re communis, arg. tot. Titul. de cognatio-
ne spirituali, & caus. 30. q. 1. & 3. & Concil. Triden-
tin. sess. 24. de reform. Matrimonii cap. 2. Dicitur notan-
ter solius Baptismatis, & Confirmationis, quia per dispen- 49
sationem Baptismi, & Confirmationis fit spiritualis quæ-
dam generatio; Baptismus enim dat primam vitam spiri-
tualem, quæ dein per Confirmationem perficitur, & ro-
boratur, ut cum S. Thoma advertit S. Bonaventura in 4.
dist. 42. art. 1 quæst. 3. & notatur in cap. Ita diligere 1.;
& cap. Placitum 2. caus. 3. q. 1. Unde merito per solam
dispensationem Baptismi, & Confirmationis, & non per
dispensationem aliorum Sacramentorum contrahitur co-
gnatio spiritualis, ut expresse habetur in cap. Quamvis 3.
de cognatione spirituali in 6., ibi: Ex datione vero aliorum
Sacramentorum cognatio spiritualis nequaquam oritur, quæ 50
Matrimonium impediat, vel dissolvat. Impedimentum cogna-
tionis spiritualis introductum est solum Jure Ecclesiastico;
Communis, arg. tot. Titul. de cognatione spirituali, & caus.
30. q. 1. & 3. Et juste convenienterque Ecclesia hoc sta-
tuit impedimentum, quia sicuti ex generatione naturali
oritur cognatio naturalis Matrimonium dirimens, ita vo-
luit Ecclesia, ut etiam ex generatione spirituali cognatio
spiritualis oriretur, pariter Matrimonium dirimens, id-
que ex decentia, ac reverentia, quam spiritualiter nati
debent suis spiritualibus genitoribus, sicuti carnaliter,
& naturaliter nati debent suis carnalibus, & naturali-
bus, genitoribus arg. Cap. Ita diligere 1. & cap. Placitum 2. caus.
30. quæst. 3.

Cognatio spiritualis antiquo jure erat triplex, scilicet 51
Paternitas, & Compaternitas, & Confraternitas. Paternitas
spiritualis est propinquitas, seu cognatio spiritualis inter
Baptizantem, seu Confirmantem, eorumque uxores, &
Baptizatum, vel confirmatum; item inter Baptizati, aut
Confirmati Patrinum, ejusque uxorem, & ipsum Bapti-
zatum, seu Confirmatum; arg. Cap. Pervenit 1. cap. Si
quis 1., & Cap. De eo 5. caus. 30. quæst. 1. cap. Ita dilige-
re 2. caus. 30. quæst. 3. Cap. Nedum inter 2. de cognatione
spirituali in 6. cum similibus. Compaternitas spiritualis est
cognatio inter Baptizati, & Confirmati naturales paren- 53
tes ex una, & inter Baptizantem, & Confirmantem,
atque Patrinos, eorumque uxores ex altera parte; Cap.
Si quis 3. caus. 30. quæst. 4., & cap. Nedum inter 1. de
cognatione spirituali in 6. cum similibus. Confraternitas spi- 53
ritualis est cognatio inter Baptizatum, seu Confirmatum
ex una, & filios naturales Baptizantis, seu Confirman-
tis, atque Patrinorum ex altera; Cap. Placitum 2. & cap.
Non oportet 3. caus. 30. quæst. 3. cap. Utrum 1. cap. Super
eo 3., & cap. Tua nos 7. de cognatione spirituali cum simi-
libus.

Jure autem novo Concil. Trident. sess. 24. de reformat. 54
Matrimon. cap. 2. ad tollenda multa inconvenientia, &
scandala, & præcavenda multa peccata fuit omnino su-
blata dicta Confraternitas spiritualis, & certo modo re-
stricta Paternitas, & Compaternitas; ita ut hodie non am-
plius cognatio spiritualis oriatur inter virum, & uxo-
rem simul levantes infantem ex Baptismo, ut olim ex
cap. Quod autem 5. caus. 30. quæst. 4. Neque inter Bapti-
zatum, vel ipsius Patrem ex una, & Baptizantis, vel
levantis uxorem ex alia parte, ut olim ex cap. Martinus
4. de cognatione spirituali. Neque inter Baptizatum, &
Confirmatum ex una, & filiam Baptizantis, Confirman-
tis, levantis, seu tenentis ex altera, ut olim ex Cap.
Ex litteris 8. de cognatione spirituali. Neque inter n-

lium Compatris, & filiam Commatris, & e contra, ut
olim *ex Cap. Tua nos 7. de cognatione spirituali*. Neque in-
ter filiam spiritualem Baptizatam, & filium carnalem
Baptizantis, ut olim *ex Cap. Placitum 2. caus. 30. quæst. 3.*
Neque inter filium Spiritualem levatum de Sacro Fonte,
& inter filiam carnalem levantis, seu tenentis, ut olim
ex Cap. Non oportet 3. caus. 30. quæst. 3. Neque inter virum,
& Commatrem suæ Uxoris defunctæ, & e contra, ut
olim *ex Cap. Sciscitatur 1. caus. 30. quæst. 4.* Neque inter
Baptizantem, & levantem, levantisque uxorem, & fi-
liam, & hujusmodi.

55 Unde hodie cognatio spiritualis solum contrahitur. I.
A Baptizato, vel Confirmato cum Baptizante, vel Confir-
mante. II. A Baptizato, vel Confirmato cum Patrino,
vel Matrina, & hæ duæ cognationes dicuntur *Paternitas*,
& Filiatio spiritualis, *arg. cap. Pervenit 1. Cap. Si quis 2., & Cap. Dos 5. caus. 30. qu. 1. Cap. Ita diligere 1. caus. 3. q. 3. Cap. Nedum 1. de cognatione spirituali in 6.* III. Contrahitur a Pa-
trino, vel Matrina cum Patre, & Matre Baptizati, vel
Confirmati, IV. A Patre, & Matre Baptizati, vel Con-
firmati cum ipso Baptizante, vel Confirmante. & hæ duæ
posteriores dicuntur *Compaternitas*, *& Commaternitas arg. cap. Si quis 3. caus. 30. q. 4., & Cap. Nedum 1. de cognatione spirituali in 6.* Inter illos igitur solum contrahitur hodie
cognatio spiritualis dirimens Matrimonium, & non ultra
inter alios, ut expresse decrevit Concil. Tridentinum *sess. 24. de reformat. Matrimon. cap. 2.*, ibi: „ Docet experientia
„ propter multitudinem prohibitionum multoties in casi-
„ bus prohibitis ignoranter contrahi Matrimonia, in qui-
„ bus, vel non sine magno peccato perseveratur, vel ea
„ non sine magno scandalo dirimuntur. Volens itaque San-
„ cta Synodus huic incommodo providere, & a cognatio-
„ nis spiritualis impedimento incipiens statuit, ut unus
„ tantum vir sive mulier juxta Sacrorum Canonum sta-
„ tuta, vel ad summum unus, & una Baptizatum de
„ Baptismo suscipiant, inter quos, & Baptizatum ipsum,
„ & illius Patrem, & Matrem, necnon inter Baptizan-
„ tem, & Baptizatum, Baptizatique Patrem, & Matrem
„ tantum spiritualis cognatio contrahatur ... Quod si alii
„ ultra designatos Baptizatum tetigerint, cognationem
„ spiritualem nullo pacto contrahant, Constitutionibus in
„ contrarium facientibus non obstantibus ... Ea quoque
„ cognatio, quæ ex Confirmatione contrahitur, Confir-
„ mantem, & Confirmatum, illiusque Patrem, & Ma-
„ trem, ac tenentem non egrediatur, omnibus inter alias
„ personas hujus spiritualis cognationis impedimentis omni-
„ no sublatis.

56 Cognatio spiritualis non oritur ex Baptismo nulliter
collato, sicuti neque ex Confirmatione nulliter collata;
Communis. Et ratio est, quia cum ex talibus Sacramentis
nulliter collatis nulla sit generatio, & corroboratio vitæ
spiritualis, nulla quoque consurgit *Paternitas*, vel *Compa-
ternitas*, aut *Filiatio spiritualis*, quia quod nullum est, nul-
lum producit effectum: *Cap. Illud 8. de jure patronat.* Et
juxta *Regulam 52. juris in 6. Non præstat impedimentum, quod de jure non sortitur effectum*. Cognatio spiritualis contrahi-
57 tur ab accipiente puerum ab Obstetrice, neque est ne-
cesse, ut illum accipiat immediate a manu Baptizantis;
Sac. Congr. Concil. in dub. cognationis spiritual. 18. Decembris 1628. *lib. 38. decret. fol.* 618. Cognatio spiritualis contrahi-
58 tur etiam in Baptismo sine solemnitatibus ob necessitatem
domi sequuto *Sac. Cong. Concil. in dub. cognat. spirit. 5. Martii* 1578. *lib. 30. decret. fol.* 33. Cognationis spiritualis in pri-
59 mo gradu dispensatio concedi non solet: Sanchez *de Matrimon. lib. 8. disp. 24. n. 7.* Illam tamen concessam fuis-
se a Gregorio XIV. testatur Pontius *de Matrim. lib. 8. cap. 17. n. 18.*, & de Justis *de dispensat. Matrim. lib. 2. cap. 5. n. 74.* asserentes infelicem habuisse exitum: Sic apud Ursa-
yam *in Miscellaneo sacro, & profano primo*, verb. *Cognatio num.* 139.

60 Alia concernentia hanc cognationem spiritualem Vide,
verb. *Baptismus art. 7. per totum*, verb. *Cognatio spiritua-
lis*, verb. *Confirmatio art.* 3.

61 *Cognatio Legalis* sic est dicta, quia prius a Legibus in-
venta; *leg. Adoptivus 14. ff. de Ritu nuptiar. & §. 1. ac 2. Instit. de Nupt.* ac postea per Sacros Canones recepta est; *cap. Si quis 1. de cognatione Legali: & cap. Ita diligere 1. & cap. Per adoptionem 6. caus. 30. quæst. 3.* Cognatio Legalis est propin-
62 quitas personarum, quæ ex adoptione provenit, & inter
certas personas Matrimonium dirimit; *Est in re communis: arg. cit. leg. Adoptivus: & cit. § 1. & 2. Institut. de Nupt. & cit. cap. Si qui, & cap. Ita diligere 1. & cap. Per Adoptionem 6. caus. 30. q. 3.*

63 Cognatio Legalis est triplex, scilicet Paternitas, Fra-
ternitas, & affinitas Legalis. *Paternitas Legalis* est cogna-
tio inducens impedimentum in linea recta inter Adoptan-
tem tamquam Patrem legalem, & Adoptatum tamquam
Filium, & Adoptati descendentes usque ad quartum gra-
dum; *Est in re communis, arg. §. 1. Institut. de Nupt. & leg. Quin etiam 55. ff. de Ritu Nupt.* Hæc cognatio semper du-
64 rat, & dirimit, etiamsi adoptio per emancipationem fue-
rit soluta, *cap. Ita diligere 1. caus. 30. quæst. 3. §. 1. Institut. de nuptiis, leg. Quin etiam 55. ff. de ritu nuptiar.* Et ratio est,
quia, cum hæc cognatio Legalis pariat quamdam con-
junctionem similem naturali, & inde oriatur reverentia
inter cognatos sic constitutos, talis reverentia debita in-
ter ipsos cognatos adhuc perseverat, nec dissolvitur per
dissolutionem adoptionis.

Fraternitas Legalis est cognatio in linea transversali im- 65
pedimentum inducens inter liberos naturales legitimos
adoptantis, & adoptatum tamquam fratres, & sorores
Legales: *Est in re communis, arg. Si qui 1. de cognat. legal. & leg. Qui in adoptionem ff. de adoption.* Hæc cognatio non 66
durat semper, sed expirat expirante adoptione; *leg. Per adoptionem 17. ff. de ritu nuptiar.*, ibi: „ Per adoptionem
„ quæsita Fraternitas eousque impedit nuptias, donec ma-
„ net adoptio; ideoque eam, quam Pater meus adopta-
„ vit, & emancipavit, potero uxorem habere æque etsi
„ me emancipato illam in potestate retinuerit, poteri-
„ mus jungi Matrimonio; “ *& concordat cit. cap. Si qui 1. de Cognatione Legali*, ibi: „ Si qua mihi Soror per ado-
„ ptionem esse cœperit, quandiu durat adoptio, inter
„ me, & ipsam nuptiæ consistere non possunt.

Affinitas Legalis est cognatio inter adoptantem, &
ter uxorem adoptati, & vicissim inter adoptatum, &
uxorem adoptantis; *Est in re communis, arg. leg. Adoptivus 14. ff. de ritu nuptiar.* Hæc cognatio semper durat, & di-
rimit etiam soluta adoptione: *Communis*, textu expresso
in cit. leg. Adoptivus, ibi; „ Adoptivus filius, si emanci-
„ petur, eam, quæ patris adoptivi uxor est, ducere non
„ potest, quia Novercæ locum habet. “ Ratio autem
differentiæ, cur Cognatio Legalis in linea recta descen-
dentium, & Affinitas duret semper, & dirimat Matri- 68
monium etiam soluta per emancipationem adoptione,
non autem cognatio transversalis, seu Fraternitas Lega-
lis, est, quia cognatio in linea recta descendentium, &
Affinitatis trahit secum majorem reverentiam inter co-
gnatos debitam, quæ semper perseverat; cognatio autem
in linea transversali non trahit secum tantam reveren-
tiam, unde soluta per emancipationem adoptione, cessat
ipsa Cognatio, & prohibitio de contrahendo Matrimonio
in tali linea; Sanchez *lib. 7. de Matrimonio disput. 63. n. 24. in fine*, Rosignol. *controv. 15. de Matrimonio 11. præant. 10. sect. 5. n. 15.* & alii passim.

Cognatio Legalis dirimens Matrimonium non oritur in- 69
ter ipsos filios adoptivos, si plures ab eodem adoptan-
tur, unde valide possunt inter se Matrimonium contra-
here; Glossa communiter recepta *in cap. Si qui 1. de Cognat. Legali verb. Quandiu de Cognatione Legali*, Divus An-
toninus *3. part. tit. 1. cap. 13.* Bonacina *de Matrimon. q. 3. punct. 5. n. 7.* Rosignol. *loc. cit. n. 16.* & alii passim.
Nullo enim jure statutum invenitur tale impedimentum;
Tum quia inter Filium, & Filiam spiritualem ejusdem
Patris spiritualis non versatur impedimentum, ergo mul-
to minus inter duos adoptivos cum isti minus sint con-
juncti, quam illi; *arg. cap. Ita diligere 1. caus. 30. quæst. 3.*

Cognatio Legalis dirimens Matrimonium non oritur 70
inter adoptatum, & Filiam illegitimam adoptantis, nec
inter Filiam illegitimam adoptati, & adoptantem, vel
legitimos ejus liberos: *Communis*, cum Sanchez *lib. 7. de Matrimon. disput. 63. n. 30.* Sporer *tom. 2. part. 4. cap. 1. sect. 1. n. 85.* Pirhing *lib. 4. decretal. tit. 12. n. 9.* Reiffenstuel *ibid. num. 7.* Et ratio est, quia illegitimi non veniunt nomine
naturalium liberorum, neque sunt sub patris potestate;
§. Si adversus 12. Institut. de nupt. & tali potestate non
existente, seu cessante, cessat adoptio, & consequenter
etiam Cognatio Legalis, *cap. Per adoptionem 6. caus. 30. quæst. 3.*

Cognatio Legalis dirimens Matrimonium non oritur in- 71
ter adoptantem, & parentes adoptati, quia nullo jure
prohibitum est inter illos Matrimonium contrahi; *Communis* cum S. Thoma *in 4. dist. 42. quæst. 1. artic. 3. ad primum*, S. Antonin. *3. part. titul. 1. cap. 13.* Tolet *lib.* 72
7. Summa cap. 4. in fin. Rosignol. *loc. cit. n. 14.* Neque
Cognatio Legalis dirimens Matrimonium oritur inter Fi-
lios duorum Fratrum adoptivorum; Si enim ex dictis *su-
pra n. 69.* duo adoptivi possunt libere contrahere inter 73
se, a fortiori poterunt ad invicem contrahere eorum Fi-
lii; *Communis*. Neque Cognatio Legalis impediens Ma-
trimonium oritur inter Filios legitimos, & naturales pa-
tris adoptantis, & Filios adoptivorum; Sic Bonacina *q. 3. de Matrim. punct. 5. n. 6.* Rosignol. *loc. cit. n. 19.* & alii
plures. Et ratio est, quia de hac Cognatione nulla fit in
jure mentio, & illa tantum debet Cognatio agnosci, quæ
in ipso jure exprimitur, unde non debemus extendere
hanc Cognationem Legalem ultra terminos, ad quos ea-
dem jura extendunt, ut docet Navarr. *in Manual. cap. 21. num. 45.* Nec aliam extensionem per gradus debemus
agnoscere præterquam in linea recta; in linea enim trans-
versali, seu collaterali non fit extensio ultra primum
gradum; Rosignol. *loc. cit.* Felix Potest. *tom. 1. part. 4. n. 4031.* & alii.

Ut facilius percipiantur, quæ de Cognatione Legali dicta 74
sunt, & in dies occurrunt, cum ipsa ex adoptione prove-
niat, hic aliqua breviter de adoptione traduntur. „ Ado-
„ ptio igitur est extraneæ personæ in filium, vel filiam, ne-
„ potem, vel deinceps legitima assumptio. Est in re commu-
„ nis. “ Per ly *Persona extranea* intelligitur ea, quæ est
extra potestatem adoptantis, & a jure, ad quod assumitur,
alie-

aliena, sive alioquin sit ejus consanguinea, sive non. Per ly *in filium, vel filiam, nepotem, vel deinceps*, denotatur quod non potest quis adoptari in fratrem, vel parentem, quia, cum adoptio ex genere suo sit superioris ad inferiorem, & per illam adoptatus constituatur sub potestate adoptantis, non potest esse in fratrem, vel parentem, quia isti de genere suo non sunt inferiores, sed vel æquales, vel superiores, & hoc habetur expresse *in leg. Nec apud Cod. de hæred. Institut.* Per ly *legitima assumptio* denotatur, quod ad hoc, ut adoptio sit valida, debet fieri secundum formam a Lege, seu jure præscriptam, scilicet ut adoptio fiat inter præsentes, & non per Procuratorem; *leg. Neque, & leg. Post mortem §. Neque ff. de adoption.* Ut adoptans sit masculus; nam fœmina adoptare non potest, nisi ex speciali concessione Principis; *§. Fœminæ 10. Institut. de adopt.* Ut 18. annis præcedat adoptatum; *§. 4. Institut. de adoption.* Ut natura sit potens ad generandum; unde Castrati adoptare non possunt; *§. 9. Institut. de adoption.* Vide verb. *Patria Potestas n. 26. & 27.* ubi notatur differentia inter Spadones, & Castratos; Possunt tamen adoptare Sacerdotes, quia isti non a natura, seu physice, sed per accidens, & moraliter tantum inhabiles sunt ad generandum; Abbas *in cit. cap. Si qui 1. de Cognatione Legali n. 4.* Hostiens. *ibid. n. 4.* & alii passim. Ut adoptans sit sui juris, & major 25. annis, quia alias nondum habet administrationem suorum bonorum, quæ omnia, & alia habentur *tot. titul. ff. & Cod. de adoption. & Institut. eod.*

75 Adoptio est duplex, una propria, & perfecta, quæ *Adrogatio* dicitur, & alia impropria, & imperfecta, quæ *adoptio simplex, & in specie* vocatur; *leg. 1. ff. de adoption.* Adoptio perfecta, seu *Adrogatio* est illa, per quam adoptatus sui juris existens, Principis Rescripto transit in potestatem Adoptantis, fitque hæres necessarius ex testamento in quarta bonorum parte, ut filius legitimus, & naturalis, *arg. §. 1. Institut. de adopt. & leg. 2. Cod. eod.* Adoptio imperfecta, seu *Adoptio simplex, & in specie*, est illa, per quam adoptatus nondum sui juris existens, auctoritate cujuscumque Judicis competentis ita assumitur in filium, aut nepotem, ut non transeat in potestatem, & familiam adoptantis, sed adhuc maneat sub sui Patris naturalis, aut Avi potestate, nec fiat adoptantis hæres necessarius ex testamento, sed solum ei succedere possit ab intestato; *arg. §. Adoptio Institut. de adoption. leg. Generalis ff. de adoption.* Unde, ut vides, in multis differunt inter se Adoptio perfecta, & imperfecta. Primo, Adoptio perfecta, seu *Adrogatio* non potest fieri, nisi auctoritate supremi Principis, & adoptio imperfecta, seu *simplex, & in specie* potest fieri auctoritate cujuslibet Judicis, seu Magistratus competentis; *leg. Generalis 2. ff. de adoptionibus, §. Adoptio Institut. eod. tit.* Secundo Adoptio perfecta,
76 seu *Adrogatio* transfert jus in Adrogatum, ut non solum succedat ab intestato, sed etiam ex testamento in quarta parte bonorum adrogantis, unde Adrogans non potest penitus privare adrogatum per testamentum omnibus suis bonis, sed tenetur eidem servare quartam partem bonorum pro legitima; *§. Sed hodie Institut. de adoption.* Adoptio autem imperfecta transfert solum jus in adoptatum, ut succedat ab intestato, non vero, ut sit hæres necessarius ex testamento, unde adoptans potest per testamentum de bonis suis disponere in favorem alterius sine læsione, & injuria adoptati, *cit. §. Sed hodie Institut. de adopt.* Tertio Adoptio perfecta, seu *Adrogatio* petit, ut adrogatus ante sui assumptionem, seu electionem sit sui juris, cum per adrogationem transeat in potestatem adrogantis; Adoptio vero imperfecta non requirit, quod adoptatus sit sui juris, cum per adoptionem imperfectam adoptatus non transeat in potestatem adoptantis, adeoque nullum jus lædatur illius, sub cujus potestate est; *leg. 2. §. ultim. ff. de adoption.* Sunt adhuc aliæ differentiæ, quæ ut minus principales relinquuntur videndæ apud Legistas *in Institut. ff. & Cod. de adoption.*

77 Probabile est, quod Cognatio Legalis dirimens Matrimonium non solum oriatur ex Adoptione perfecta, seu Adrogatione, sed etiam ex Adoptione imperfecta, seu simplici: Glossa *in cap. Si qui 1. de adoptione Legali*, & ibi Abbas *num. 5.* Ancharanus *n. 8.* Covarruv. *part. 2. de Matrim. cap. 6. §. 5. n. 2.* Guttierez *de Matrimon. cap. 102. n. 5.* Barbosa *de Officio, & potestat. Episcop. allegat. 51. n. 189.* Reiffenstuel *loc. cit. n. 10.* ubi testatur de communi. Et ratio est, quia jura omnia inducentia hanc cognationem ad dirimendum Matrimonium loquuntur indistincte de adoptione, nulla facta mentione de imperfecta, vel perfecta, adeoque intelligenda sunt in tota sua latitudine, & sine
78 ulla restrictione; *cap. Quia circa 22. de Privileg.* Non desunt tamen etiam magni nominis Auctores, qui nedum dicunt probabile esse, sed etiam probabilius ex adoptione imperfecta non oriri cognationem Legalem dirimentem Matrimonium, sed tantum ex perfecta; Ita Innocentius *in cap. Si qui 1. de Cognatione Legali num. 1.* Silvester verb. *Matrimon. 8. quæst. 8.* & varii alii cum Rosignolo *loc. cit. num. 10.*

79 *Crimen* dirimens Matrimonium est quadruplex. Primum est solum homicidium. Secundum est homicidium cum adulterio. Tertium est Adulterium solum cum promissione Matrimonii de futuro. Quartum est Adulterium solum cum alio Matrimonio contracto. *Solum homicidium*, 80
scilicet Uxoricidium, vel Mariticidium est impedimentum dirimens, quando Vir, aut Mulier etiam sine adulterio, ex mutuo tamen consensu occidit suam, aut alterius consentientis conpartem cum animo Matrimonii inter se post mortem alterius conjugis contrahendi; *Communis arg. cap. Laudabilem 1. de conversion. Infidelium, & cap. Si quis vivente 5. caus. 31. quæst. 1.*

Ut autem tale homicidium sine adulterio causet impedimentum, requiruntur tres conditiones. *Prima*, ut tam 81 Vir, quam Mulier contrahere volentes moraliter, vel physice concurrant ad mortem conjugis innocentis; non enim sufficit, si unus tantum, vel una sine scitu, vel consensu alterius ad talem mortem concurrat, *arg. cit. cap. Laudabilem 1. de convers. infidelium.* Secunda, ut mors ex mutua eorum machinatione revera, & in effectu sequatur, non enim sufficit sola mera machinatio, si mors non sequatur; *Communis, arg. cit. cap. Si quis vivente 5. caus. 31. q. 1. & cit. cap. Laudabilem 1. de convers. Infidelium.* Tertia, ut conspiratio illa in mortem conjugis innocentis, ac mortis machinatio fiat, ex, vel cum intentione contrahendi invicem Matrimonium morte secuta, non enim sufficit, si fiat ex alio fine, seu motivo, v. g. ex odio, vindicta, & hujusmodi; *Communis, arg. cit. cap. Laudabilem, & cit. cap. Si quis caus. 31. q. 1.* ibi: *Occidisse notetur, ut conjungeretur*, ut notat. *ibid.* Glossa.

Homicidium cum adulterio est impedimentum dirimens, 82
quando solus adulter commisso adulterio occidit suam Uxorem, aut sola adultera suum Maritum etiam absque conspiratione cum complice, ex intentione tamen perveniendi ad Matrimonium cum complice adulterii; *Communis, argument. cap. Significaverit nobis 1. & cap. Super hoc 3. de eo, qui duxit in Matrimonium, & cap. Si quis vivente 5. caus. 31. quæst. 1.*

Ut tale homicidium cum adulterio causet impedimen- 83
tum requiruntur etiam tres conditiones. I. Ut unus complicum adulterii sit vera causa physica, aut moralis cædis conjugis innocentis, sola enim ratihabitio cædis jam factæ, aut approbatio non sufficit; *Communis argument. cit. cap. Si quis vivente 5. caus. 31. quæst. 1. cap. Significasti 6. de eo, qui duxit in Matrimonium.* Nec requiritur, quod uterque concurrat, sed sufficit, si unus solus eorum, etiam altero inscio id faciat; *argument. cit. cap. Si quis vivente*, ibi, *Nisi forte vir, aut mulier; & cit. cap. Significasti* ibi: *Nisi alter eorum in mortem fuerit machinatus.* II. ut mors ex tali machinatione realiter, & in effectu sequatur. Non enim sufficit sola machinatio, si revera mors non sequatur; *Communis, argument. cit. cap. Si quis vivente 5. caus. 31. quæst. 1. & cap. Laudabilem 1. de convers. Infidel.* III. Ut machinatio in mortem conjugis innocentis fiat ab alterutro eo fine, & animo contrahendi Matrimonium cum complice adulterii; Non enim sufficit, si fiat ex alio fine, aut motivo, v. g. ex odio, vindicta, & hujusmodi; *argument. cit. cap. Laudabilem 1. de convers. Infidel., & cit. cap. Si quis vivente 5. caus. 31 quæst. 1.* ibi: *Occidisse notetur, ut conjungeretur*, ut notat *ibid.* Glossa.

Adulterium solum cum promissione Matrimonii de futuro est 84
impedimentum dirimens, quando adulter, & adultera, sive ante, sive post adulterium commissum promittunt, & fidem dant de Matrimonio post mortem conjugis contrahendo, etiamsi ipsi in talem mortem non conspiraverint; *Communis argument. cap. Relatum est 4. caus. 31. quæst. 1. cap. Propositum 1. cap. Ex litterarum tuarum 4. cap. Significasti 6. & cap. Veniens 7. de eo, qui duxit in Matrimonium.*

Ut tale adulterium solum cum promissione Matrimonii 85
de futuro causet impedimentum, requiruntur quatuor conditiones. I. Ut intercedat seria, & acceptata ab altera parte promissio de futuro Matrimonio: Non enim sufficit adulterium sine tali acceptata promissione; *Communis argument. cap. Significasti 6. cap. Veniens 7. & cap. Si quis 8. de eo, qui duxit in Matrimonium.* Nec refert, an adulterium præcedat, vel subsequatur talem promissionem; textu expresso *in cit. cap. Si quis 8. de eo, qui duxit in Matrimonium*, ibi: *Si prius vel postea .... illam adulterio polluisset.* II. Ut promissio, & adulterium facta sint vivente eodem conjuge: Non enim sufficit, si fiant post mortem ipsius; *Communis argument. cap. Significasti 6. cap. Veniens 7. & cap. Si quis 8. de eo, qui duxit in Matrimonium*, ubi semper dicitur: *Si vivente Uxore.* III. Ut uterque adulterans sciat alterum esse conjugatum: Non enim sufficit, si neutra, vel altera pars nesciat se committere adulterium; *Communis, argument. cap. Propositum 1. de eo, qui duxit in Matrimonium*, ibi: *Quia tamen mulier erat inscia, quod ille aliam haberet uxorem viventem; & cap. Veniens 7. eodem.* IV. Ut adulterium sit perfectum, & consummatum: Non enim sufficit copula solum attentata; *Communis* cum Glossa *in cap. Si quis 8. de eo, qui duxit in Matrimonium, verb. Cognovit*, Joannes Andr. *ibid. n. 4.* Abbas *ibid. n. 6.* Barbosa *ibid. num. 4.* Et ratio est, quia non obest conatus, ubi injuria non habuit effectum; *arg. cap. Adolescens 32. de sponsalibus.*

86 *Adulterium solum cum alio Matrimonio contracto* est impe-
dimentum dirimens, quando adulter vivente legitima sua
Uxore cum altera adultera contrahit per verba de præ-
senti, vel adultera vivente legitimo suo Marito cum alio
adultero per verba de præsenti contrahit; tunc enim
etiam mortua Uxore adulteri, vel Marito adulteræ con-
trahere numquam possunt; *Communis, arg. cap. Propositum
1. cap. Cum haberet 5. cap. Veniens 7. cap. Si quis 8. de eo, qui du-
xit in matrimonium.*

87 Ut tale adulterium solum cum alio Matrimonio con-
tracto causet impedimentum dirimens, requiruntur duæ
conditiones:

I. Ut Matrimonium cum primo conjuge sit validum:
Non enim sufficit Matrimonium ex aliqua ratione invali-
dum; *Communis, arg. cap. Significavit 2. de eo, qui duxit in
Matrimonium.*

II. Ut Matrimonium cum primo conjuge contractum
sit notum secundo conjugi: Non enim sufficit primum
contractum Matrimonium, si secundus conjux ipsum pe-
nitus ignoraverit; *Communis, arg. cap. Propositum 1. & cap.
Veniens 7. de eo, qui duxit in Matrim.*

88 Criminis impedimentum non est inductum Jure natu-
ræ, vel Divino, ut patet in Davide, qui post adulte-
rium, & occisionem Uriæ, duxit ejus Uxorem Bethsa-
bæam, sed solum Jure Ecclesiastico; *Communis, arg. cap.
Si quis vivente 5. caus. 31. quæst. 1. cap. Propositum 1. cap.
Significavit 2. cap. super hoc 3. cap. Cum haberet 5. cap. Si-
gnificasti 6. cap. Veniens 7. & cap. Si quis 8. de eo, qui du-
xit in Matrimonium.*

89 Hinc, si duo infideles pro tempore infidelitatis commi-
sissent tale crimen, & postea conversi ad Fidem inter se
contraherent, valide contraherent, quod non possunt, si
tale impedimentum esset inductum Jure naturæ, cui &
ipsi infideles subduntur, licet non subdantur Juri Eccle-
siastico; *Communis.* Non sic autem, si tale crimen fuisset
90 commissum a duobus, quorum unus esset fidelis, & al-
ter infidelis; tunc enim non posset hic alteri post Ba-
ptismum jungi Matrimonio; *Communis arg. cap. Laudabi-
lem 1. de convers. Infidelium.* Et ratio est, quia tunc im-
pedimentum ab Ecclesia statutum directe in fidelem, re-
dundat etiam in infidelem, siquidem impedimentum ex
parte unius in contractibus correspectivis invalidat con-
tractum etiam respectu alterius, ut patet in impedimen-
to Voti solemnis in Professione Religiosa, quod quamvis
in uno tantum reperiatur, reddit tamen Matrimonium
invalidum etiam respectu alterius.

91 *Cultus disparitas*, seu diversitas Religionis dirimit Ma-
trimonium inter fidelem, & infidelem, seu baptizatum,
& non baptizatum; *Communis arg. cap. Cave 15. caus. 28.
quæst. 1. & tota fere illa quæstione.* Et ratio est, quia non
patet aditus ad alia Sacramenta sine Baptismo, cum Ba-
ptismus sit janua Sacramentorum. Hoc impedimentum
92 non est inductum Jure naturæ, aut Divino, sed solum
Jure Ecclesiastico, si non scripto, saltem consuetudina-
rio, consuetudine, & perpetuo usu Ecclesiæ approban-
te; Scotus *in 4. dist. 39 quæst. unic. art. 2.* & ibi S. Bo-
nav. *art. 1. quæst. 1.* Coninch. *de Matrimon. disp. 21. num.
41.* Sanchez *lib. 7. disp. 71. num. 7.* Perez. *disp. 36. sect.
1. n. 4.* Sporer *tom. 3. part. 4. cap. 1. sect. 1. num. 115.*
Reiffenstuel *lib. 4. decret. tit. 1. n. 355. & sequen.* & alii
communiter; Tempore enim Legis naturæ Esau duxit
Uxores Chananæas, *Genes. 16.* Joseph duxit Uxorem Asce-
net Ægyptiacam, *Genes. 41.* Tempore Legis scriptæ Moy-
ses accepit Sephoram Æthiopem, *Exod. 2.* Salomon plu-
rimas uxores Idololatras, *2. Reg. cap. 1. & 2.* Esther du-
xit Assuerum Caldæum *Esther. 2.*

93 Si ex duobus conjugibus Infidelibus unus convertatur
ad Fidem, & alter monitus, & rogatus nolit converti,
nec cohabitare sine injuria Creatoris, tunc Matrimo-
nium, etiamsi fuerit consummatum, dissolvitur quoad vin-
culum: ita ut conjux Fidelis possit aliud Matrimonium
contrahere cum Fideli ante omnem sententiam, Colligi-
tur *ex prima ad Corinth. cap. 7.*, ibi: *Quod si Infidelis di-
scedit, discedat: non enim servituti* (idest ligamini conju-
gali) *subjectus est Frater, aut Soror in hujusmodi*, & ex
cap. Si Infidelis 2. caus. 28. quæst. 2. ubi sic expresse ha-
betur: „ Contumelia quippe Creatoris solvit jus Matri-
„ monii circa eum, qui relinquitur; Infidelis autem di-
„ scedens, & in Deum peccat, & in Matrimonium, nec
„ est ei fides servanda Conjugii &c. & c. Quanto 7. de
„ divortiis, ibi: Si enim alter Infidelium conjugum ad
„ fidem Catholicam convertatur, altero, vel nullo mo-
„ do, vel sine blasphemia Divini nominis, vel ut eum
„ pertrahat ad mortale peccatum, ei cohabitare volen-
„ te, qui relinquitur, ad secunda voluerit vota, transi-
„ bit, & in hoc casu intelligimus, quod ait Apostolus:
„ Si Infidelis discedit, discedat; Frater enim, vel Soror
„ non est servituti subjectus in hujusmodi, & Canonem
„ etiam, in quo dicitur, Contumelia Creatoris solvit jus
„ Matrimonii circa eum, qui relinquitur, “ & Glos-
sa *ibid. verb. Contumelia*, ubi adducit sequentes versus:

Deserere spernentem, vel blasphemare volentem.
Vel te credentem scelus ad mortale trahentem.
Nam sunt absque mora sic vincula rupta priora.

Non potest autem Fidelis conversus solvere Matrimo- 94
nium quoad vinculum, quando Infidelis vult cohabitare
sine injuria Creatoris, licet nolit converti; Colligitur *ex
prima ad Corinth. cap. 7.*, ibi: *Si quis Frater Uxorem habet
infidelem, & hæc consentit habitare cum illo, non dimittat il-
lam. & si qua Mulier virum habet infidelem, & hic consen-
tit habitare cum illa, non dimittat illum*, & ex *cit. cap. Si
infidelis 2. caus. 28. quæst. 2. & cit. cap Quanto 7. & cap.
Gaudemus 8. de divortiis.* Et tenent S. Thomas *in 4. dist.
39. quæst. unic. art. 5. in corpore*, & ibi S. Bonavent. *art.
4. quæst. 1.* S. Antonin. *3. pars tit. 2. cap. 6. not. 3.* & alii
passim.

Nec etiam solvitur Matrimonium quoad vinculum, si 95
unus conjugum transeat ad Infidelitatem, seu labatur in
Hæresim, textu expresso *in cit. cap. Quanto 7. de divortiis*,
ibi: „ Si vero alter Fidelium conjugum, vel labatur in
„ Hæresim, vel transeat ad Gentilitatis errorem, non
„ credimus, quod in hoc casu, is, qui relinquitur, vi-
„ vente altero, possit ad secundas nuptias convolare; “ &
tenet communis Doctorum cum S. Thomas *in 4. dist. 39.
art. 1. in corpore*, ubi dicit: „ Si vero infidelitas conjugis
„ Matrimonium sequatur, non propter hoc vinculum Ma-
„ trimoniale dirimitur, sed potest fieri separatio a to-
„ ro, & cohabitatione, sicut & propter fornicationem
„ carnalem, “ & quod non solvatur tale vinculum pro-
pter Hæresim, definivit Concil. Trident. *sess. 24. de Ma-
trim. can. 5.*, ibi: „ Si quis dixerit, propter Hæresim,
„ aut molestam cohabitationem .... a conjuge posse dis-
„ solvi Matrimonii vinculum, anathema sit.

Immo nedum non dirimuntur Matrimonia propter Hæ-
resim, sed & valide contrahuntur cum Hæreticis, si ritu
Catholico contrahantur; Sic S. Thomas *in 4. dist. 39. quæst.
unica art 1 ad 5.* S. Bonaventur. *in 4. distin. 39. quæst. 1. art. 1.*
Abbas *in cap. Si conditiones 7. de conditionibus appositis num. 5.*
& ibi Cardinalis *n. 3.* Joan. Andr. *n. 8.* Sanchez *lib. 7. disp.* 97
72. num. 2. & communis aliorum, *arg. cap. Decrevit 14.
14. de Hæreticis in 6.* Quinimmo secundum Sanchez *loc. cit.
num. 5.* Azorium *lib. 8. cap. 11. quæst. 5.* & varios alios, Ma-
trimonia cum Hæreticis nedum sunt valida, sed insuper
sunt licita in locis, ubi Hæretici, & Catholici permixti
vivunt. Vid. tamen verb. Hæreticus *a num. 20. ad 26.* ubi 98
affertur in contrarium novissimum Decr. Clementis XI.
sub die 16. Junii 1710. relat. a Card. Petra tom. 4. Com-
mentar. in Constitut. 12. Joannis XXII. n. 4. Vide ibi,
ubi multa sapientissime adducit ad rem.

Vis, seu violentia, quantum ad præsens, est metus 99
gravis, & injuste incussus, inducens virum, seu Fœmi-
nam ad contrahendum Matrimonium, quod alioquin nul-
lo modo contraxisset, nisi ad id metu illo, seu violentia
fuisset compulsus, seu compulsa; *Est in re communis; arg.
cap. Abbas 2. cap. Ad audientiam 4. & cap. Cum dilectus 6.
de his, quæ vi, metusve causa fiunt; & leg. Metum autem
ff. eod.* Vis, & metus est duplex, scilicet gravis, seu ca-
dens in constantem virum, & levis, seu cadens in virum
inconstantem. Metus gravis, seu cadens in virum constan-
tem, est ille, quem vir constans, & fortis prudenter, &
rationabiliter concipit de gravi malo sibi, aut consangui-
neis, vel affinibus inferendo; *Est in re communis, arg. cit.
leg. Metum autem, & cit. cap. Ad audientiam.* Metus le-
vis, seu cadens in virum inconstantem, est ille, quem
vir pusillanimis concipit de levi tantum malo, aut gravi
quidem, sed immerito, ac irrationabiliter, & imprudenter,
ter, cum non certa, prudenti, & rationabili, sed solum
levi, & irrationabili sua æstimatione tale grave malum
ei immineat, & sit eventurum; *Est in re communis arg. cit.
leg. Metum autem, & cit. cap. Ad audientiam 4. & cit. cap.
Cum dilectus 6. de his, quæ vi, metusve causa fiunt.*

Ad metum gravem quatuor conditiones requiruntur. 100
primo quod malum, quod timetur, sit grave in se, &
non solum in vana æstimatione metuentis. Secundo quod
cum rationabili fundamento, & non leviter, & impru-
denter timeatur. Tertio ut metum incutiens potens sit
minas exequi. Quarto quod is, qui timet, non possit ul-
lo modo minanei resistere, aut vitare malum, quod ei
minatur; Quod si alterutra harum conditionum deficiat, me-
tus erit levis, seu cadens in virum inconstantem; *arg.
cap. Cum dilectus 6. de his, quæ vi, metusve causa fiunt.*

Metus alius est incussus a causa intrinseca, & alius a 101
causa extrinseca libera. Primus est metus intrinsecus ab
ipsomet metuente susceptus, vel ex propria passione, vel
ex causa naturali, ut est metus mortis imminentis ob
morbum, naufragium, bestias; item metus inferni, &
hujusmodi. Secundus est metus extrinsece ipsi metuenti
ab alio homine incussus, ut cum quis minatur alteri mor-
tem, mutilationem, carcerationem, spoliationem bono-
rum, & hujusmodi, nisi suæ voluntati adhæreat. Insu- 102
per metus alius est juste incussus, & alius injuste. Me-
tus juste incussus est, cum quis minatur alteri gravem
pœnam, nisi faciat aliquid, ad quod de justitia tenetur,
v. gr.

v. gr. nisi ducat, vel doceat puellam, quam violavit.
Metus injuste incussus e contra est, cum quis minatur
alteri gravem pœnam, nisi faciat aliquid, ad quod de
justitia non tenetur, v. gr. nisi ducat puellam, cui nec
ratione violationis tenetur.

103 Matrimonium ex gravi metu injuste incusso contractum
est ipso Jure nullum, & invalidum: *Communis arg. cap.
Cum locum 14. de Sponsalibus*, ubi dicitur, quod contracturus
Matrimonium *plena debet securitate gaudere, ne per
timorem dicat sibi placere, quod odit, & sequatur exitus, qui
de invitis solet nuptiis provenire, & cap. Veniens 15. & cap.
Consultationi 28. eod.* Metus gravis injuste incussus dirimit
104 Matrimonium Jure naturæ; S. Thomas *in 4. dist. 29. quæstion.
1. art. 3.* S. Bonaventura *ead. dist. n. 5.* Scotus *ead.
dist. 29. quæst. unic. §. de Secundo*, Covarruvias *part. 3. de
Matrimonio cap. 3. §. 5. n. 6.* Reiffenstuel *lib. 1. decretal.
tit. 41. n. 48. & sequent*, & alii plures, *arg. cit. cap. Cum
locum 14. de Sponsalibus*, ubi dicitur: *Cum locum non habeat
consensus, ubi metus, vel coactio intercedit.* Sine con-
105 sensu autem Matrimonium est nullum Jure naturæ, adeoque
&c. Metus levis etiamsi sit injuste incussus, non invalidat,
nec dirimit Matrimonium; *Communis*, textu claro
*in cap. Cum dilectus 6. de his, quæ vi metusve causa fiunt,
& leg. Metum autem ff. eod. & arg. cap. Veniens 15. & cap. Consultationi
28. de sponsalibus*, ubi requiritur, quod metus
sit talis, qui *cadere possit in virum constantem*, scilicet gravis.

106 Metus gravi ab intrinseco proveniens non invalidat,
nec dirimit Matrimonium; *argum. cap. Sicut Nobis 17. de
Regularibus*, ubi Votum Religionis emissum a constituto
in lethali infirmitate censetur validum, & servari jubetur;
ergo a pari idem dicendum est de Matrimonio contracto
ex metu gravi ab intrinseco proveniente, v. g. de
eo, qui metu imminentis mortis, & timore inferni contrahit
Matrimonium cum concubina; Ita Covarruvias *de
Matrimonio part. 2. cap. 3. §. 4. n. 26. & sequent.* Reiffenstuel
loc. cit. n. 26. Sanchez *lib. 4. de Matrimonio disp. 12. n. 4. & sequent.*
& alii passim. Nec etiam invalidat, & dirimit
107 matrimonium metus gravis ab extrinseco proveniens, si
sit juste incussus; *Communis; arg. cap. ex litteris 10. de sponsalibus*,
ubi matrimonium ante promissum, si contrahatur
metu excommunicationis per Judicem infligendæ,
108 validum censetur, & *cap. Pervenit 2. de adulter. & stupr.*
ubi ille, qui ob stuprum ad ducendam stupratam obligatus,
renuit nubere, jubetur excommunicari, & sic indirecte
cogi ad nubendum, & *leg. Continet 3. §. 1. ff. Quod
metus causa*.

Additio ex Supplemento Auctoris ad verb.
Adulterium.

109 Adulterium præcedens, seclusa machinatione, & fide
futuri Matrimonii, non est impedimentum dirimens Matrimonium;
Benedictus XIV. tom. 1. Constitut. 13. incipit
Reddita §. 12.

Novæ additiones ex aliena manu.

1 DE ratione probandi impedimenta matrimonii non inu-
2 tile est hic disserere. Distinctio autem in subjecta
materia recepta est, quod aut sumus in matrimonio nondum
contracto impedimento, & levis sufficit probatio.
3 Aut vero in matrimonio versamur, jam contractu dirimendo,
& probatio requiritur plenissima. Idque adeo verum
est, ut hoc in casu, nec utriusque sponsi confessio
de impedimento attendi queat, ut communiter firmant
*Schmalzgrueb. Jur. Eccles. univ. lib. 4. part. 3. tit. 13. n. 30. &
sequent. Pichler. Jur. Canon. lib. 3. tit. 13. n. 7. Sanchez de Matrim.
lib. 2. disput. 45. n. 3. Molin. de Rit. Nuptiar. lib. 1. comparat.
13. n. 32. & plur. sequent. Panimoll. decis. 19. adnotat. 4. n.
32. 55. & sequent.*
4 Quæstionis vero est, an idipsum obtineat si confessio
hæc emissa sit a sponsis ante matrimonium contractum?
Affirmare videtur Rota *cor. Penia decis.* 211. ex de ratione,
quod emissa sit eo tempore, quo suspicio collusionis
cadere haud potest.
5 At confessio conjugum de impedimento sive emissa sit
matrimonio constante, sive ante contractum matrimonium
6 rejicienda indistincte est, idque quia Sacri Canones dum
disponunt, ne stetur Confessioni Conjugum de impedimento,
se se fundant, non in periculo solum collusionis,
sed & in præjudicio inde obvenente Proli, aliisque bonis
matrimonii, ut notant *Barbos. in Collectan. ad. in decretal.
lib. 4. tit. 13. cap. Super eo n. 3.* Wagnerreck. *in Commentar.
7 exeget. Sacr. Canon. lib. 4. tit. 13. dict. cap. Super eo not. 1. Pirhing.
in Jus Canon. lib. 4. tit. 13. §. 3. n. 18. Schmalzgrueb. Jur.
Eccles. univers. lib. 4. part. 3. tit. 13. n. 33. Pichler. Jur. Can. lib.
4. tit. 13. n. 17. Molin. de Rit. Nupt. lib. 1. comparat. 15. n. 41. in
8 fin.* Hoc autem præjudicium, quum æque urgeat, si Confessio
Conjugum de Impedimento emissa sit vel matrimonio
constante, vel ante matrimonium contractum, utroque
propterea casu rejici debet, ut sensit Rota *in Compostellana
10. Januarii 1757. §. 12. cor. R. P. D. Cavalliac, & 27.
Novembris 1758. §. 13. & 15. coram Reverendiss. P. D. Bussio
Decano.*

Quod vero attinet *ad decisionem* 211. *Penia*, satis est 9
animadvertere, quod Rota *in decisione illa* citra ullam
causæ necessitatem dixit standum esse Confessioni Conjugum
de impedimento emissæ ante contractum matrimonium,
eo quia revera non concurrebat confessio hæc, ut
patet ex *n.* 16. Vulgatissimum autem est, nequaquam esse
attendenda quæ supremum hoc Tribunal præter necessitatem
causæ tangit.

De singulis impedimentis, de quibus hoc in articulo 10
agit Auctor, aliqua supplere utile esset, sed prolixum
nimis. Potius in sequenti articulo aliqua addemus de impedimentis
illis, de quibus frequentius in Foro disputari
contingit.

ARTICULUS II.

Quoad ea, quæ concernunt alia septem impedimenta dirimentia.

SUMMARIUM.

1 *Ordo quando sit impedimentum dirimens?*
2 *Etiam Græci in Majoribus constituti non possunt Matrimonium, nec valide, nec licite contrahere.*
3 *Ordo Sacer est quidem impedimentum dirimens respectu Matrimonii contrahendi, sed non dirimit Matrimonium jam prius contractum, uti dirimit Votum solemne Professionis Religiosæ.*
4 *Ordo Sacer dirimit Matrimonium solum Jure Ecclesiastico.*
5 *Voti solemnitas, ejusque vis dirimendi provenit solum a Jure Ecclesiastico.*
6 *Clericus in sacris constitutus Matrimonium contrahens, præter nullitatem Matrimonii, incurrit ipso facto Excommunicationem, & Irregularitatem.*
7 *Potest tamen talis Clericus, dimissa Uxore invalida, post longam pœnitentiam, & laudabilem vitam absolvi, dispensari, & suis Officiis restitui ab Episcopo.*
8 *Ligamen quid sit?*
9 *Hoc impedimentum dirimit Matrimonium, nedum Jure Ecclesiastico, sed etiam Divino.*
10 *Sancti Patres veteris Testamenti habuerunt plures Uxores ex Divina dispensatione.*
11 *Neutri conjugum licet, vel permitti potest quamvis auctoritate transire ad secundas nuptias, nisi habita notitia moraliter certa de morte alterius.*
12 *Si tamen quis sine tali morali certitudine de morte alterius conjugis transit ad secundas nuptias, illicite quidem, sed valide contraxit, si revera, quando contraxit, prior conjux erat mortuus.*
13 *Certitudo moralis quando habeatur.*
14 *Qui, stante dubio de morte conjugis, Matrimonium cum alio habente bonam fidem contraxit, tenetur huic reddere debitum, petere tamen non potest.*
15 *Si tamen deponat prudenter dubium, etiam petere potest.*
16 *Si vero ambo conjuges in dubio de morte conjugis contrahunt, ambo privati existunt jure, tam petendi, quam reddendi.*
17 *Si post Matrimonium etiam bona fide ab utroque conjuge contractum, constiterit conjugem putatum mortuum, adhuc vivere, statim sunt separandi, & qui contraxerat alterum Matrimonium, debet ad priorem conjugem omnino redire.*
18 *Si autem deprehendatur vixisse quidem priorem conjugem tempore contracti secundi Matrimonii, sed modo certe constet e vivis excessisse, adhuc separandi sunt a Toro; & si velint cohabitare ut conjuges, tenentur de novo contrahere legitime; Si autem nolint de novo legitime contrahere, non possunt ad hoc cogi.*
19 *Si tamen tale Matrimonium secundum fuit contractum ex judicio, & assensu Ecclesiæ, Filii ex ipso nati reputantur legitimi.*
20 *Honestas publica quid sit?*
21 *Impedimentum publicæ honestatis introductum est Jure Ecclesiastico.*
22 *Jure antiquo hoc impedimentum multum extendebatur.*
23 *Jure autem novo est valde restrictum*, ad n. 24.
25 *Impedimentum hoc ortum ex Matrimonio rato, & nondum consumato, sive valido, sive invalido, dummodo non fuerit invalidum ex defectu consensus, dirimit etiam nunc, sicut olim usque ad quartum gradum inclusive, & id totum exemplificatur variis casibus.*
26 *Sponsalia valida, quamvis mutuo libero consensu dissolvantur, inducunt adhuc publicæ honestatis impedimentum.*
27 *Assertur quo ad hoc decretum.*
28 *Affinitas*, remissive.
29 *Impotentia quid sit?*
30 *Hæc impotentia dividitur primo in naturalem, seu intrinsecam, & in accidentalem, seu extrinsecam, & qua sit utraque?*

31 *Di-*

31 Dividitur secundo in perpetuam, & temporalem, & quæ sit utraque?

32 Dividitur tertio in absolutam, & respectivam, & quæ sit utraque?

33 Impotentia perpetua, sive fuerit naturalis, sive accidentalis, sive absoluta, sive respectiva, dirimit Matrimonium contrahendum, tum Jure Ecclesiastico, tum Jure naturæ.

34 Si talis impotentia superveniat post Matrimonium jam contractum, ipsum non dirimit.

35 Impotentia perpetua antecedens dirimit Matrimonium sive fuerit antecedenter cognita, sive ignorata.

36 Affertur, & solvitur instantia.

37 Affertur ad hoc Constitutio Sixti V.

38 Post talem Constitutionem, Eunuchi, & quicumque impotentes nequeunt contrahere Matrimonium cum impedimenti, seu impotentia conscîis, neque ad societatem vitæ, & caste vivendum per modum fratris, & sororis.

39 Eunuchi autem, & spadones, unico tantum testiculo carentes valide, & licite Matrimonium contrahere possunt.

40 An autem, & quomodo Hermaphroditi possint valide, & licite Matrimonia contrahere? remissive.

41 Impotentia temporalis non dirimit Matrimonium.

42 In dubio, an impotentia sit temporalis, vel perpetua conceditur a Jure integrum triennium ad faciendum experimentum, si possit nec ne haberi perfecta copula?

43 Si tali facto experimento ambo conjuges in foro externo fateantur adesse impotentiam perpetuam ex parte unius, non potest illorum Matrimonium nec propria, nec Judicis auctoritate annullari, nisi prius sit facta legitima probatio ad præscriptum Sacrorum Canonum.

44 Sacri Canones requirunt juramentum Conjugum, & quatuordecim propinquorum.

45 Si vero unus Conjugum neget, & alter affirmet impotentiam perpetuam, tunc non requiruntur quatuordecim propinqui, sed sufficiunt, & adhibendi sunt solum septem ex parte affirmantis.

46 Si elapso triennio vir dubie Impotens neget copulam perfectam habitam esse, Mulier vero id affirmet, & non appareant certa signa impotentiæ, sed solum ambigua, & dubia, debet credi Uxori affirmanti, & pronunciari pro valore Matrimonii.

47 Item si elapso triennio mulier neget copulam perfectam habitam esse, & vir dubie impotens affirmet, si non appareant certa signa impotentiæ, sed solum dubia, debet credi viro affirmanti, & pronunciari pro valore Matrimonii.

48 Si impotentia antecedens sit perpetua certo sic cognita per inspectionem corporum, vel aliunde talis impotentia sit simpliciter evidens, Matrimonium debet statim declarari nullum absque concessione triennii ad faciendum experimentum, & absque interpositione juramenti propinquorum, & Conjugum.

49 Si per inspectionem, vel aliam probationem non habeantur signa physice certa, & simpliciter evidentia de impotentia, sed solum verisimilia, & quasi moraliter certa, tunc potest quidem, & debet declarari nullum Matrimonium, non expectato triennali experimento; & requiritur juramentum conjugum, & propinquorum.

50 Si post inspectionem aut aliam probationem non habentur nisi signa dubia de impotentia perpetua, præter dictum juramentum conjugum, & propinquorum, requiritur etiam triennale experimentum.

51 Quando certo, & evidenter constat de impotentia perpetua, dubitatur autem an præcesserit Matrimonium, vel illo jam contracto supervenerit; si sit impotentia naturalis, seu intrinseca, præsumitur præcessisse; si vero sit impotentia accidentalis, seu extrinseca, & conjux potens solum multo, & longo tempore elapso post contractum Matrimonium conqueri, & reclamare incipit de impotentia alterius, in Foro externo præsumitur eam fuisse subsecutam; Si autem conjux potens brevi tempore, uno, vel altero mense post contractum Matrimonium statim conqueri, & reclamare incipit de impotentia alterius, præsumitur eam præcessisse.

52 Dato casu, quo ob præsumptam, & allegatam perpetuam impotentiam dissolvatur Matrimonium, & conjux præsumptus, & allegatus impotens contraxerit cum alia, & cum ipsa perfectam copulam habuerit, comperto errore est dissolvendum secundum Matrimonium, & reintegrandum primum.

53 Excipitur primo, quando impotens factus est postea potens per solum miraculum.

54 Excipitur secundo, quando impotentia tollitur ope Dæmonis, aut per media illicita.

55 Excipitur tertio, quando impotentia perpetua est respectiva.

56 Excipitur quarto, quando impotentia provenit ex maleficio, & cum priori conjuge factum est triennale experimentum, & adhibita sunt omnes aliæ probationes a Jure præscriptæ.

57 Steriles, & senes possunt valide Matrimonium contrahere, dummodo natura, vel arte capaces sint ad habendam copulam perfectam.

58 Moribundi possunt, immo quandoque tenentur contrahere.

59 Clandestinitatis impedimentum quid sit?

60 Ad valorem Matrimonii requiritur præsentia Parochi proprii.

61 Nomine Parochi proprii qui veniant?

62 Sufficit Parochus proprius alterutrius Sponsi.

63 Est validum Matrimonium, etiamsi unus Parochus assistat in Parochia alterius, quamvis diversæ Diœcesis.

64 Immo potest proprius Parochus assistere Matrimonio suorum Parochianorum in alterius Parochia, sine licentia Parochi illius loci, in quo assistit.

65 Quinimmo non solum valide, sed etiam licite de Jure potest proprius Parochus alterutrius Sponsi assistere Matrimonio privatim, & absque solemnitate, & benedictione publica celebrato in aliena Parochia.

66 Parochus proprius est Parochus habitationis, seu domicilii, aut quasi talis, nec sufficit Parochus originis, nisi etiam sit habitationis.

67 Proprius Parochus valide, & licite assistit Matrimonio, etiamsi nondum sit Sacerdos.

68 Licentia tamen assistendi Matrimonio non potest concedi alicui, qui non sit Sacerdos.

69 An affectante Parocho non audire verba, vel non videre nutus attentantium clandestine contrahere Matrimonium, & revera illa non audiente, vel istos non vidente validum sit Matrimonium coram ipso attentatum? ad numer. 80.

81 Parochus valide assistit, etiamsi ex alia causa vocatus, adhibitus tamen ad illum actum.

82 Immo, etiamsi Episcopus illi facultatem assistendi Matrimoniis interdixerit.

83 Parochus valide assistit Matrimonio, quamvis sit putativus.

84 Item, quamvis habeat suam collationem nullam ob nullitatem concursus propter defectum Examinatorum Synodalium.

85 Item valide assistit, quamvis sit Irregularis, Suspensus, Interdictus, & Excommunicatus vitandus.

86 Parochus proprius vagorum in ordine ad Matrimonium est Parochus illius loci ubi vagi actu versantur.

87 Talis Parochus valide assistit vagorum Matrimonio, etiamsi ipsi ea intentione, & animo, ut liberius, & facilius in ea Parochia copulentur, a proprio domicilio discedant, sicque aliquam quasi fraudem, & dolum committant, dummodo vere, & non ficto animo illud deserant, & ad illud brevi redire revera non intendant; & afferuntur ad rem plures exemplares declarationes Sacræ Congregationis Concilii.

88 Parochi, quamvis vagorum Matrimoniis valide assistant sine præcedenti inquisitione de eorum statu libero, & habilitate ad contrahendum, tamen non possunt licite assistere, nisi præmissa diligenti inquisitione, & obtenta Ordinarii licentia.

89 Parochi quoad hoc transgressores graviter peccant, & possunt graviter ab Ordinariis puniri.

90 Matrimonium contractum ab eo, qui erat carceratus ad custodiam, vel ad correctionem coram Parocho carcerum, nullum est; Si vero contraheretur ab eo, qui esset damnatus ad carcerem in pœnam perpetuo, vel ad tempus, tunc esset validum.

91 Matrimonium contractum coram Cappellano Hospitalis nullum est.

92 Matrimonia puellarum expositarum degentium in Conservatoriis, & Hospitalibus non possunt contrahi coram Rectoribus, seu Cappellanis eorumdem locorum, sed coram proprio Parocho, in cujus Parochia sita sunt prædicta loca.

93 Matrimonium contractum a puella educanda ad Crates Monasterii coram testibus, & Parocho Ecclesiæ Parochialis, intra cujus limites situm est Monasterium, validum est, etiamsi Parochus fuerit alio prætextu vocatus.

94 Matrimonia contracta coram Cappellanis Exercitus a Militibus degentibus in Castris, & stationibus hybernis, vel æstivis, aut in expeditione etiam cum Militaribus Fœminis sine licentia Ordinarii loci, vel sine speciali facultate Sedis Apostolicæ, sunt nulla. Alia circa ista, remissive.

95 Principes, & Nobiles non possunt valide contrahere Matrimonium in omnibus sibi subditis locis, sed solum in loco, ubi habent veram habitationem, & coram Parocho Palatii, in quo ordinarie resident.

96 Si autem tales Principes, seu Nobiles, Marchiones, Comites &c. duo loca, seu duas Parochias æqualiter, aut fere æqualiter inhabitent, possunt indifferenter coram alterutro Parocho contrahere Matrimonium.

97 Si vero non æqualiter habitent utrobique, sed v. g. per septem menses in Urbe, & per quinque Ruri, non possunt valide contrahere Ruri.

98 Ad valorem Matrimonii ultra præsentiam Parochi, aut Delegati ab eo, vel ab Ordinario, requiruntur, & sufficiunt duo testes.

99 Ad

99 Ad valorem Matrimonii sufficiunt quicumque testes rationis capaces.

100 Ad valorem Matrimonii non sufficit praecise praesentia physica, & corporea Parochi, & testium, sed requiritur eorum praesentia moralis, rationalis, & humana.

101 Praesentia Parochi, & testium ad valorem Matrimonii debet esse simultanea, & non sufficit successiva.

102 Praesentia Parochi, & testium sufficit ad valorem Matrimonii, quamvis ob aliam causam sint vocati dolose, & fraudulenter illic adducti, inviti, & coacti, etiam cum protestatione, & contradictione ibidem existant, dummodo ad illum actum adhibeantur, & intelligant contrahentium consensum.

103 Praesentia Parochi, & testium an sufficiat ad valorem Matrimonii, etiamsi ipsi nihil eorum, quae agebantur, viderint, & intellexerint, si affectarunt non intelligere obturando aures, ne audirent?

104 Praesentia Parochi, & testium sufficit ad valorem Matrimonii, etiamsi fuerit accidentalis, seu casualis, & non requisita.

105 Alii tamen tenent contrarium. Istae tamen opiniones, sicuti & Sacra Congr. declarationes conciliantur.

106 Praesentia Parochi, & testium non requiritur in locis, ubi Concilium Tridentinum non est promulgatum.

107 Matrimonium contractum sine praesentia Parochi, & testium ab incolis loci, seu Provinciae, ubi fuit promulgatum, sed non receptum Tridentinum quoad disposita de Matrimonio Clandestino, est validum.

108 Item validum est Matrimonium contractum sine praesentia Parochi, & testium ab eo, qui e loco promulgati, & recepti Concilii pergit ad locum, ubi promulgatum, aut receptum non est, & ibi cum incola illius loci contrahit, secus vero econtra.

109 Si ambo Sponsi e loco publicati, & recepti Concilii transferant realiter suam habitationem ad locum, ubi non est publicatum, quamvis eo solo animo, ut absque Parocho, & testibus contrahant, validum est eorum Matrimonium. Secus vero si illuc se transferant cum tali fine, & habitationem realiter non mutent, seu retento suo domicilio in loco publicati Concilii transeant per locum, ubi non est publicatum, & ibi contrahant.

110 Valida sunt Matrimonia, quae Catholici v. g. Mercatores, aut peregrini contrahunt sine praesentia Parochi, & testium in locis infidelibus, aut in locis haereticis, ubi numquam fuit publicatum Tridentinum.

111 In locis autem haereticis promulgati Concilii Tridentini, si Parochus, aut Episcopus, vel alius Sacerdos ab ipsis deputatus haberi non potest, ad valorem Matrimonii requiruntur nihilominus duo testes.

112 Haeretici quoque in locis, ubi publicatum est Tridentinum, tenentur observare formam indictam ab ipso pro contrahendi Matrimonii.

113 Sunt tamen valida Matrimonia Haereticorum contracta sine praesentia Parochi, & testium in locis, ubi non fuit publicatum Tridentinum, & sine praesentia Parochi in illis locis, in quibus, quamvis sit publicatum, Parochus tamen, aut Episcop. Catholicus, seu alius Sacerdos ab ipsis deputatus non invenitur, nec potest tutus ad eum haberi accessus, dummodo in locis publicati Concilii adhibeantur duo testes.

114 Raptus impedimentum est statutum a Tridentino.

115 Raptus dirimens quid sit?

116 Violentia inducens raptum est non solum physica, sed etiam moralis.

117 Ad hoc, ut inducat impedimentum dirimens, debet talis violentia probabilius esse illata ipsi Foeminae raptae, nec sufficit, si sit illata solis parentibus, aut Tutoribus.

118 Alii tamen sentiunt contrarium.

119 Si puella consentiens, & volens abducatur invitis parentibus, & Tutoribus, ita ut neque puellae ipsi, neque parentibus, aut Tutoribus, vis inferatur, licet iis adhuc injuria fiat, non est raptus dirimens.

120 Nec etiam est raptus dirimens, quando post tractatum de Matrimonio legitime contrahendo, vel post sponsalia jam contracta, abducitur puella consentiens de domo patris, seu Tutoris, quamvis inviti, & reclamantis.

121 Quando puella, quae rapitur, erat prius raptori desponsata, licet ipsa proposito mutato, sit invita, si nullam habet justam causam resiliendi, non est raptus dirimens; bene vero si habet justam causam resiliendi.

122 Raptus factus, non causa libidinis explendae, non dirimit Matrimonium.

123 Raptus dirimit Matrimonium, etiamsi Foemina rapta non sit Virgo, sed corrupta, vidua, conjugata, inhonesta, vel etiam Meretrix.

124 Raptus, quo Foemina rapit virum, non dirimit Matrimonium.

125 Raptus non dirimit Matrimonium, si solum importunis precibus Foemina abducatur, dummodo preces tales non sint, ut violentiae aequiparentur.

126 Raptus, ut sit impedimentum, requiritur traductio Foeminae de loco ad locum.

127 Impedimentum raptus inter raptorem, & raptam perseverat, etiamsi rapta post raptum libere consentiat, si adhuc ipsa in potestate raptoris manserit; secus vero, si rapta a raptore separata, & in loco tuto, & libero constituta, illum in virum habere consenserit.

128 Raptores, & Fautores raptus dirimentis Matrimonium sunt ipso Jure excommunicati, & sunt perpetuo infames & incapaces omnium Dignitatum; & si Clerici sint, amittunt gradum Clericalem, & Raptor sive Matrimonium contrahat cum rapta, sive non, tenetur eam decenter dotare arbitrio Judicis.

129 Raptores eorumque auxiliatores, si fuerint Laici, morte plectuntur, & si fuerint Clerici, suspenduntur ab eorum Officiis, ad n. 132

134 Subnectuntur Supplementa Auctoris, ad n. 134.

ORdo quantum ad praesens est impedimentum quo Cle- 1
rici in sacris Ordinibus constituti, fuerunt ab Eccle-
sia inhabiles redditi ad valide contrahendum Matrimo-
nium, ut patet ex cap. De Diacono 1. cap. Ex Litterarum 2.
Qui Clerici, vel voventes, cap. Si qui Clericorum 1. de Cle-
ricis conjugatis, & concordant capit. Presbyter 8. distin. 27.
cap. Presbyter. 16. dist. 28. cum similibus, & expresse defi-
nivit Concilium Trident. sess. 24. de Matrimon. Canon. 9.,
ibi: „ Si quis dixerit Clericos in Sacris Ordinibus consti-
„ tutos, vel Regulares castitatem solemniter professos,
„ posse Matrimonium contrahere, contractumque validum
„ esse non obstante Lege Ecclesiastica, vel Voto ... ana-
„ thema sit.

Etiam Graeci in Majoribus constituti, non possunt Ma- 2
trimonium, nec valide, nec licite contrahere, quamvis
post contractum Matrimonium possint suscipere Sacros Or-
dines, & in his constituti cum Uxore, quam prius duxe-
rant, conjugaliter vivere; Azorius part. 1. lib. 13. cap. 12.
q. 5. Sanchez lib. 7. disp. 28. n. 3. Reiffenstuel lib. 4. de-
cretal. tit. 5. n. 4. & alii passim id ostendentes ex ipso
Graecorum usu, ac moribus, arg. cap. Cum olim, de Clericis
conjugatis, cap. Si quis eorum dist. 32. & similibus.

Ordo Sacer est quidem impedimentum dirimens respe- 3
ctu matrimonii contrahendi, sed non dirimit matrimonium
jam prius contractum, ut dirimit Votum solemne Pro-
fessionis Religiosae per Jura adducta articul. antecedent. sub
num. 25. & 26. Ordo Sacer dirimit matrimonium solum 4
Jure Ecclesiastico; S. Thomas 2. 2. q. 88. art. 11. Scotus
in 4. dist. 37. q. unic. Pirhing. lib. 4. tit. 6. n. 6. Reiffen-
stuel ibidem n. 15. & 17. & communis aliorum, & colligi-
tur ex Concil. Tridentin. sess. 24. de Sacramento Matrimon.
Canon. 9. (textum vide supra n. 1.) ubi impedimentum
hoc dirimens expresse adscribitur Legi Ecclesiasticae, & Vo-
to, non quidem simplici, cum istud non dirimat; argum.
capit. Consuit. 4. & capit. Rursus 6. Qui Clerici, vel Voven-
tes, sed solemni. Voti autem solemnitas, ejusque vis di- 5
rimendi provenit solum a Jure Ecclesiastico; cap. unico de
Voto in 6., ibi: Voti solemnitas ex sola constitutione Ecclesiae
est inventa, & idem declaravit Gregorius XIII. Constit.
incip. Ascendente. Sic etiam Votum simplex Societatis Je-
su solum coepit esse dirimens per dictam Constitutionem
Gregorii XIII. Ascendente, ante quam non dirimebat.

Clericus in Sacris Ordinibus constitutus Matrimonium 6
contrahens, praeter nullitatem Matrimonii, incurrit ipso
facto Excommunicationem, & Irregularitatem, capit. Si
qui Clericorum 1. de Clericis conjugatis, & Clementin. unic.
de consanguinat. & affinitat. ibi: Clericos in Sacris Ordinibus
constitutos Matrimonium contrahentes .... Excommunicationis
sententiae ipso facto subjacere decernimus. Insuper Concilium
Neocaesariense in cap. Presbyter. 9. dist. 28. ab Ordine il-
lum deponi jubet, ibi: Presbyter, si uxorem duxerit, ab
Ordine illum deponi debere &c. Quod Glossa explicat de de-
positione Officii, ut observat etiam Pignatell. tom. 8. con-
sult. 63. n. 32. sicut ipse, nedum Officio, sed & quolibet
Beneficio Ecclesiastico privari debet, capit. Decernimus 2.
dist. 28. ibi: Decernimus, ut hi qui in Ordine Subdiaconatus,
& supra, uxores duxerint .... Officio, atque Beneficio Eccle-
siastico careant, & concordant cap. Si qui Clericorum 1. cap.
Quod a te 3. de Clericis conjugatis cum similibus. Potest 7
tamen talis Clericus, dimissa uxore invalida, post lon-
gam poenitentiam, & laudabilem vitam absolvi, dispen-
sari, & suis Officiis restitui ab Episcopo; cit. Clementin.
unica, de consanguinit. & affinit. & cap. Si qui Clericorum,
1. & cap. Sane Sacerdotes 4. de Clericis conjugatis, ibi: Post
longam poenitentiam, & vitam laudabilem continentes Officio
suo restitui poterunt, & ex indulgentia sui Episcopi ejus exe-
cutionem habere.

Ligamen est vinculum conjugum ortum ex Matrimonio 8
rato, vel consumato, utroque conjuge vivente. Est in re
communis, arg. cap. Gaudemus 8. de divortiis, cum simili-
bus. Hoc impedimentum dirimit Matrimonium, nedum 9
Jure Ecclesiastico, sed etiam Jure divino. Communis, ex
cap. Gaudemus 8. de divortiis, & Concil. Trident. sess. 24.
de Sacramento Matrimonii Canon. 2. ubi expresse sic defini-
vit: Si quis dixerit licere Christianis plures simul habere uxo-
res, & hoc nulla Lege Divina esse prohibitum, anathema sit.
Et merito Concilium sic definivit: habetur enim hoc ex
Matthaei 19. Marci 10. & Luc. 16. Unde SS. Patres, qui
in veteri Testamento plures Uxores habuerunt, ex Di-
vina relatione, atque dispensatione eas duxerunt, & re-
tinuerunt propter necessitatem multiplicandi Fideles, ut

respon-

respondent communiter Doctores; *argument. citat. cap. Gaudemus 8. de divortiis.*

11 Neutri Conjugum licet, vel permitti potest quavis au-
ctoritate transire ad secundas nuptias, nisi habita notitia
moraliter certa de morte alterius, textu expresso *in Cap.
In præsentia 19. de sponsalibus, & cap. Dominus 2. de secun-
dis nuptiis.* Si tamen quis sine tali morali certitudine de
12 morte alterius conjugis transiit ad secundas nuptias, illi-
cite quidem, sed valide contraxit, si revera, quando con-
traxit, prior conjux erat mortuus, quia pro nunc erat
ligamen; *arg. cap. Dominus 2. de secundis nuptiis.* Certitu-
13 do autem moralis habetur, quando adest attestatio legiti-
ma Parochi, vel alia publica, & authentica facta a Ma-
gistratu Ecclesiastico, Politico, aut Militari, vel a No-
tario publico, aut alia persona publica auctoritate con-
stituta, aut duorum testium de visu; Sed quoad hoc est
omnino servanda Instructio emanata a Sacra Congregatio-
ne Supremæ, & Universalis Inquisitionis, quæ asserva-
tur in Cancellariis Episcopalibus, & adducitur a Mona-
celli *tom. 3. in Appendice ad formularium instruction. 6.* ubi
adducit etiam dubia aliquot circa exterorum Matrimonia
cum responsionibus Sacr. Cong.

14 Qui stante dubio de morte conjugis Matrimonium cum
alio habente bonam fidem contrahit, tenetur huic redde-
re debitum, petere tamen non potest: *Communis*, textu
expresso *in cap. Dominus 2. de secundis nuptiis.* Si autem
15 deponat prudenter dubium, etiam petere potest, *Commu-
nis, argum. cit. cap. Dominus, & cap. Inquisitioni 44. de sen-
tentia Excommunicationis.* Si vero ambo conjuges in dubio
16 de morte Conjugis contrahunt, ambo privati existunt Ju-
re tam petendi, quam reddendi, donec prudenter tale
dubium deponant, *Communis, ex cit. cap. Dominus, & cit.
Cap. Inquisitioni.*

17 Si post Matrimonium etiam bona fide ab utroque Con-
juge contractum constiterit Conjugem putatum mortuum,
adhuc vivere, statim sunt separandi, & qui contraxerat
alterum Matrimonium, debet ad priorem Conjugem omni-
no redire; *Communis*, textu expresso *in cit. Cap. Dominus
2. de secundis nuptiis, & cit. Cap. Inquisitioni 44. de senten-
tia excommunic.* Si autem deprehendatur vixisse quidem
18 priorem Conjugem tempore contracti secundi Matrimonii,
sed modo certo constet e vivis excessisse, adhuc separan-
di sunt a Toro, quia tale secundum Matrimonium fuit
invalidum, *arg. cit. Cap. Dominus, & Regul. 18. Juris in 6.*
ubi sic expresse statuitur: *Non firmatur tractu temporis,
quod de Jure ab initio non subsistit.* Et si velint cohabitare
ut Conjuges, tenentur de novo legitime contrahere: Si
autem nolint de novo contrahere, non possunt ad hoc
cogi, cum nullo Jure ad hoc adstringantur, quamvis ma-
19 xime expediat ad multas tricas evitandas. Si tamen ta-
le Matrimonium secundum fuit contractum ex judicio,
& assensu Ecclesiæ, Filii ex ipso nati reputantur legiti-
mi, & admittendi sunt ad hæreditatem; *Communis*, tex-
tu expresso *in cap. Perlatum est 7. Qui Filii sint legitimi.*

20 *Honestas* publica est propinquitas Jure Ecclesiastico oriens
ex Sponsalibus, aut ex Matrimonio rato. *Est in re com-
munis, arg. cap. Juvenis 3. cap. Ad audientiam 5. cap. Spon-
sam 8. de Sponsalibus, & Matrim. cap. unic. de Sponsalibus
in 5. Cap. Si quis desponsaverit 11., & cap. Si quis uxorem
14. caus. 27. q. 2.* cum similibus. Impedimentum publi-
21 cæ honestatis introductum est Jure Ecclesiastico, *Commu-
22 nis ex mox citatis Juribus.* Jure antiquo hoc impedimen-
tum dirimebat inter Sponsum, & consanguineos sponsæ,
& e converso, usque ad quartum gradum, *arg. Cap. Spon-
sam 8. de Sponsalibus.* Et oriebatur ex quibusvis Sponsa-
libus de futuro, & præsenti, etiamsi fuissent invalida,
dummodo non essent invalida ex defectu consensus, tex-
23 tu expresso *in cap. unico de Sponsalibus in 6.* Hodie autem
rigor dicti Juris antiqui non amplius viget, cum corre-
ctus, & temperatus sit a Concilio Tridentino *sess. 24. de
reformat. Matrimon. cap. 3.* his verbis: „ Justitiæ publicæ
„ honestatis impedimentum, ubi sponsalia quacumque ra-
„ tione invalida erunt, Sancta Synodus prorsus tollit;
„ Ubi autem valida fuerint, primum gradum non exce-
„ dant quoniam in ulterioribus gradibus jam non potest
„ hujusmodi prohibitio absque dispendio observari: " Ubi,
ut vides, declaratur, quod impedimentum publicæ hone-
24 statis non amplius oriatur ex Sponsalibus invalidis. Et
quod ortum ex Sponsalibus validis, dirimat inter Spon-
sum, & consanguineos Sponsæ, & e converso, solum
usque ad primum.

25 Impedimentum autem hoc ortum ex Matrimonio rato,
& nondum consummato, sive valido, sive invalido, dum-
modo non fuerit invalidum ex defectu consensus, dirimit
etiam nunc, sicut olim usque ad quartum gradum inclu-
sive: quia Tridentinum circa hoc nihil immutavit, ut
expresse declaravit S. Pius V. Constitut. incipient. *Ad
Romanum*, ibi: „ Motu proprio, auctoritate Apostolica,
„ tenore præsentium declaramus, & definimus, decre-
„ tum Concilii hujusmodi omnino intelligendum esse, &
„ procedere de Sponsalibus de futuro duntaxat, non au-
„ tem in Matrimonio sicut præfertur contracto, sed in
„ eo durare adhuc impedimentum in omnibus illis gra-
„ dibus, & casibus, in quibus de Jure veteri ante præ-
„ dictum decretum Concilii introductum erat, & ita ab
„ omnibus judicare debere mandamus, atque statuimus,
Unde, ut vides si Matrimonium tuum fuit invalidum,
ex quocumque alio impedimento, quam ex defectu con-
sensus, v.g. ex impedimento Voti, Sacri Ordinis, Liga-
minis, Consanguinitatis, Affinitatis, Criminis, & hu-
jusmodi, contraxisti hoc impedimentum cum consangui-
neis uxoris tuæ putantivæ, & illa vicissim cum consan-
guineis tuis usque ad quartum gradum inclusive, quia
ex Cap. unico de Sponsalibus in 6. non correcto per Tri-
dentinum, hoc impedimentum oriebatur etiam ex Spon-
salibus de præsenti invalidis, seu ex Matrimonio rato
etiam invalido; dummodo non fuerit invalidum ex de-
fectu consensus, qua validitate interveniente, puta de-
fectu consensus, ut si contraxisti cum errore personæ,
cum ignorantia qualitatis servilis, ex metu gravi injuste
incusso, & hujusmodi, non contraxisti hoc impedimen-
tum, cum Matrimonium invalidum defectu consensus
non pariat publicam honestatem, ut expresse habetur *in
dict. cap. unico de Sponsalibus in 6.* non correcto a Triden-
tino, & consequenter remanente in suo robore per illa-
tam declarationem Sancti Pii V. Totum exemplificatur
variis casibus.

I. Si Paulus V.G. contraxerit cum Francisca Sponsa-
lia de præsenti, seu Matrimonium ratum invalidum,
non ex defectu consensus, sed ex alio defectu, seu quo-
cumque alio impedimento, puta Voti, Sacri Ordinis,
consanguinitatis, criminis, & hujusmodi, non poterit
ipse Paulus contrahere cum ulla Franciscæ consanguinea
usque ad quartum gradum inclusive; *arg. Cap. Sponsam 8.
de Sponsalibus* ubi universaliter ita disponitur: *Sponsam
alterius nullus consanguineorum aliquo modo sibi potest Matri-
monio copulare*; intellige, juxta praxim, & communem
intelligentiam de consanguineis usque ad quartum gra-
dum instar affinitatis; *arg. Cap. Non debet 8. §. Prohibitio,
de consanguinit., & affinit.* quæ, & alia antiqua jura cir-
ca id non fuerunt correcta per Tridentinum, sed relicta
adhuc in suo robore juxta cit. Sancti. Pii V. declaratio-
nem; Concilium enim Tridentinum novum jus induxit
solum quoad sponsalia de futuro, decernendo quod si
ipsa fuerint invalida, nullum pariant impedimentum pu-
blicæ honestatis; & si fuerint valida, pariant dictum im-
pedimentum solum usque ad primum gradum, ut patet
ex ipsiusmet verbis supra allatis. Si vero tale ratum Ma-
trimonium fuisset invalidum ex defectu consensus, puta
ob errorem in personam, aut per vim, & gravem me-
tum, & hujusmodi, poterit adhuc libere contrahere cum
Franciscæ matre, vel filia, aut sorore, quia ex Matri-
monio rato invalido defectu consensus, non oritur impe-
dimentum publicæ honestatis, ut expresse cavetur *in Cap.
Ex sponsalibus unic. de Sponsalibus in 6.* non correcto per
Tridentinum, sed adhuc remanente in pleno suo robore
per citat. Constitutionem S. Pii V. Excipitur tamen Ma-
trimonium ratum impuberum, quia licet defectu perfecti
consensus sit invalidum in ratione Matrimonii, est tamen
validum in ratione Sponsalium, seu ex speciali Juris di-
spositione adhuc retinet vim Sponsalium, textu expresso
*in cap. Tua 14. de dispositione impuberum, & cap. unic. 3.
Idem quoque eod. in 6.* Unde tales impuberes adhuc con-
trahunt impedimentum publicæ honestatis ex Sponsalibus
usque ad primum gradum tantum; & tandem Matri-
monio post pubertatem adeptam ratificato, etiam im-
pedimentum usque ad quartum gradum ex Matrimonio
rato.

II. Si Paulus contraxit Sponsalia pura, & absoluta cum
Francisca, & postea contra fidem priorum Sponsalium
contrahat Matrimonium ratum cum ejus consanguinea
in primo gradu, puta cum ipsius Franciscæ matre, vel
filia, aut sorore, tale Matrimonium erit nullum ob im-
pedimentum dirimens publicæ honestatis; At nihilomi-
nus poterit, & debebit ducere priorem Sponsam de fu-
turo, non obstantibus secundis Sponsalibus de præsenti,
seu Matrimonio rato cum ejus consanguinea, si nulla,
ut supponit casus, intercesserit copula; Id enim habetur
non solum ex jure novo Concil. Tridentin. *loco superius
citato*; quia Matrimonium ratum, seu secunda Sponsalia
de præsenti sunt invalida, sed ex jure antiquo, *cap. Ex
Sponsalibus unic. de Sponsalibus in 6.* quia non debet admit-
ti inter ipsa veluti quædam reciproca actio, qua priora
Sponsalia vicissim a posterioribus irritentur contra ex-
pressam prohibitionem *dict. cap. Ex Sponsalibus*; Sic Lay-
man *lib. 5. tract. 10. part. 4. cap. 9 num. 3, & 5.* Spo-
rer *tom. 3. part. 4. cap. 1. num. 58.* Gobat *tom. 1. tract.
9. num. 386.* La Croix *lib. 6. part. 3. num. 682.* & alii
passim.

III. Si Paulus priora sponsalia contraxit cum Francisca
solum conditionate sub conditione pendente in futurum,
V. G. si parentes consenserint, si Papa dispensaverit, &
hujusmodi; & postea illa conditione non adimpleta, ab-
solute contrahat cum ejus consanguinea in primo gradu,
puta cum ejus Franciscæ matre, vel filia, aut sorore,
tunc ex neutris Sponsalibus impedimentum dirimens con-
trahet. Non ex primis quominus saltem valide cum se-
cunda contrahere possit, quia ex Sponsalibus conditionatis
ante

ante eventum conditionis non oritur impedimentum; actus enim sub conditione celebratus, conditione non impleta, nullum operatur effectum; *arg. §. Sub conditione 4. Instit. de verborum obligat. leg. unic. §. sin autem, Cod. de caducitatib. tollendis*, cum suspendatur ejus valor, usque ad eventum conditionis, *l. Is cui 24. ff. de actionib., & obligation. & l. Legata sub conditione 41. ff. de conditionib. & demonstrationib.* Neque ex secundis, quia cum sint contra fidem priorum sponsalium, sunt illicita, & invalida; & ex Sponsalibus invalidis non oritur impedimentum publicæ honestatis, ex Tridentino *cit. sess. 24. de reformat. Matrimon. cap.* 3. Sic citati Doctores & alii.

IV. Si Paulus absolute sibi desponsavit Franciscam, & postea copulam habeat cum sorore ejus Lucia, neutram in uxorem accipere potest; Non Franciscam ob impedimentum affinitatis; Non Luciam ob impedimentum publicæ honestatis. Si autem talis copula cum Lucia fuisset habita ante Sponsalia celebrata cum Francisca, posset Paulus ducere ipsam Luciam; Nam sponsalia cum Francisca essent de jure invalida ob impedimentum contractæ affinitatis. Sicque non inducerent impedimentum publicæ honestatis ex novo jure Tridentini *cit. sess. 24. de reformation. Matrimon. cap.* 3. Ita supracitati Doctores, & alii passim.

V. Si Paulus desponsavit sibi Franciscam, & hanc in uxorem postea duxit Petrus frater Pauli Matrimonio nondum consummato, Paulus etsi non teneatur, ob sibi fractam fidem, adhuc tamen si vult, potest ducere ipsam Franciscam, quia priora sponsalia ob publicam honestatem annullantia sequens Matrimonium, non possunt violari vicissim a sequenti Matrimonio, ne detur mutua quasi reactio inter duas desponsationes se reciproce irritandi contra expressam prohibitionem *cit. Cap. Ex sponsalibus un. de sponsalibus in 6.* Sic supracitati Doctores, & alii.

26 Sponsalia valida, quamvis mutuo libero consensu dissolvantur, inducunt adhuc publicæ honestatis impedimentum. Quamvis enim olim gravissimi Doctores negativam sententiam tenuerint, ut videre est apud Barbosam *de Offic., & potest. Episcop. allegat. 5. num.* 188. Palao *de Sponsalibus disp. 4. punct. 10. num.* 9. Guttierez *de Matrimon. cap. 103. num.* 11. Sanchez *de Matrimon. lib. 7. disp. 58. num.* 21. hodie tamen certa est nostra affirmativa sententia propter authenticam declarationem Sac. Congregationis Concilii ab Alexandro VII. approbatam, quam refert Fagnanus *lib. 4. decretal. in cap. Ad audientiam 4. de sponsalibus n.* 29. his verbis.

27 „ Alphonsus Ruiza, & Isabella Rodriquez Pacen. Diœcesis sponsalia per verba de futuro inter se contraxerunt; sed cum antequam se vidissent, aut simul colloquerentur, Isabella gravi morbo correpta fuisset, se invicem a promissione, & juramento absolverunt. Nunc autem Alphonsus volens Matrimonium contrahere cum Maria sorore germana dictæ Isabellæ, dubitat, an sponsalibus cum Isabella contractis, & mutuo consensu dissolutis ortum sit publicæ honestatis impedimentum? Sacra Congregatio censuit, Sponsalia hæc cum a principio valida fuerint, induxisse impedimentum publicæ honestatis; licet mutuo consensu dissoluta; quia Concilium hoc solum considerat, quod a principio valida sint, & quia si a principio valide dirempta per mortem, id impedimentum inducunt; ita, & dissoluta consensu. Et novissime, jubente Sanctissimo Domino Nostro, propositum fuit in Sacra Congregatione Concilii: An sponsalibus valide ab initio contractis, deinde mutuo consensu dissolutis, sit sublatum impedimentum justitiæ publicæ honestatis? Et pluries proposito dubio, ac mature examinato, tandem sub die 6. Julii 1658. Eminentissimi Patres in antiqua ejusdem Congregationis sententia consistentes, censuerunt non esse sublatum; Cujus sententiæ una cum rationibus hinc inde deductis, & recentioribus ejusdem Congregationis in hac materia responsis, facta relatione ad Sanctissimum, Sanctitas sua die 10. ejusdem mensis prædictam Congregationis resolutionem probavit, eamdemque jussit in dubium deinceps non revocari.

28 Affinitas. Vide verb. *Affinitas per tot.*

29 Impotentia prout est impedimentum dirimens, non est impotentia generandi, sed impotentia coeundi, seu perficiendi copulam conjugalem; *Communis, argum. tot. tit. de frigidis, & maleficiatis.* Hæc impotentia dividitur primo
30 in naturalem, seu intrinsecam, & in accidentalem, seu extrinsecam. *Prima* est illa, quæ oritur ex ipsius naturæ defectu, V. G. ex nimia frigiditate, debilitate, deficientia, aut ineptitudinem necessariorum, & in Fœmina talis vasis arctitudo, ut a viro penetrari nullatenus possit. *Secunda* est illa, quæ provenit non ex naturæ defectu, sed ex maleficio, vel hominis opera, qualis reperitur in Maleficiatis, Castratis, & hujusmodi. Secundo dividitur in perpetuam, & temporalem. *Perpetua* est illa, quæ non potest tolli, aut superari, nisi cum mortis periculo, aut miraculo, aut gravi peccato per media illicita. *Temporalis* est illa, quæ per media artis medicæ, aut Ecclesiæ, V. G. per Exorcismos, aut alia media spiritualia potest aliquando tolli, aut superari; *argum. cap. Fraternitatis 6. de frigidis, & maleficiatis.* Tertio dividitur in
absolutam, & respectivam. *Absoluta* est illa, quæ repe- 32
ritur in viro per ordinem ad quascumque mulieres, aut in muliere per ordinem ad quoscumque viros. *Respectiva* est illa, quæ solum constituit impotentem per respectum ad determinatam personam, & non ad alias.

Impotentia perpetua, sive fuerit naturalis, sive acci- 33
dentalis, sive absoluta, sive respectiva dirimit Matrimonium contrahendum, tum Jure Ecclesiastico, tum Jure naturæ; *Communis.* De Jure enim Ecclesiastico constat *ex cap. Accepisti 1. cap. Quod sedem 2. cap. Ex litteris 3. cap. Laudabilem 5. cap. Fraternitatis 6. & cap. Litteræ de frigidis, & maleficiatis.* De Jure autem naturæ inde patet, quod de essentia, & intrinseca ratione Matrimonii sit obligatio ad reddendum debitum, & traditio corporis apti ad congressum maritalem, seu copulam conjugalem; sed perpetuo impotens ad copulam non potest se obligare ad eam; *Impossibilium enim nulla est obligatio, leg. Impossibilium 185. ff. de Regulis Juris, & cap. Nemo potest 7. de Regulis in 6. &c.* Dicitur autem notan-
ter *Matrimonium contrahendum*, quia si talis impoten- 34
tia superveniat post Matrimonium jam contractum, ipsum non dirimit, ut tenet *Communis Doctorum*, textu expresso *in cap. Hi, qui 25. caus. 32. q. 7.*

Impotentia perpetua antecedens dirimit Matrimonium, 35
sive fuerit antecedenter cognita, sive ignorata, Navarr. *in Manual. cap. 22. num.* 60. Coninch *disputat. 31. dub. 7. num.* 79. Bonacina *de Matrimon. quæst. 3. punct. 3. proposit. 3. num.* 12. Rosignol. *controvers. 15. de Matrimon. 11. prænot. 17. num.* 5. Panormitanus, Hostiensis, & Innocentius *in cap. Consultationi 4. de frigidis, & maleficiatis*, Pirhing *libr. 4. decretal. tit. 15. num.* 9. Reiffenstuel *ibidem num.* 61. Henno *tom. 2. tractat. de Matrimon. disput. ultim. artic.* 6, & alii passim contra paucos. Et ratio est, quia talis impotentia, sive cognita, sive ignorata, est semper contra naturam, & essentiam Matrimonii, quia excludit traditionem corporis apti ad copulam conjugalem, quæ traditio corporis apti est de essentia Matrimonii, licet enim usus Matrimonii non sit de ejus essentia, potentia tamen ad usum est ipsi essentialis, ut recte docet S. Thomas *in 4. distinct. 34. quæst. unic. art. 2. ad 1.*, ibi: „ Quamvis actus carnalis copulæ non sit de essentia Matrimonii, tamen potentia ad hoc est de essentia ejus, “ & idem *ibidem* docent Scotus, Richardus, & Durandus.

Neque obstat, quod, qui novit impotentiam alte- 36
rius, videatur juri suo renunciare, si cum eo contrahat, ac proinde subsistere Matrimonium. Non obstat, inquam, quia cum cessio illa sit juris ad substantiam Matrimonii contractus spectantis, admitti non
potest, sicuti nec cessio, qua quis Matrimonium con- 37
trahens, indissolubilitatis Juri cedere præsumeret. Unde merito Sixtus V. Constitut. incipit. *Cum frequenter*, decrevit hujusmodi Matrimonio, sive contracta cum scientia, sive cum ignorantia, nulla, irrita, & invalida penitus esse, ibi: „ Fraternitati tuæ per præsentes committimus, & mandamus, ut conjugia per dictos, & alios quoscumque Eunuchos, & Spadones utroque teste carentes cum quibusvis mulieribus defectum prædictum, sive ignorantibus, sive etiam scientibus contrahi prohibeas, eosque ad Matrimonia quomodocumque contrahenda inhabiles auctoritate nostra declares, & tam Locorum Ordinariis, ne hujusmodi conjunctiones de cetero fieri quoquomodo permittant, interdicas, quam eos etiam, qui sic de facto etiam Matrimonium contraxerint, separari cures, & Matrimonia ipsa sic de facto contracta, nulla, irrita, invalida esse decernas. Hinc, si hæc verificantur, non obstante eadem scientia, inter perpetuo impotentes? De utrisque enim militat eadem ratio. Eo vel maxime, quod Sixtus V. in eadem citata Constitutione expresse declarat, impotentes minime esse aptos ad contrahendum, ibi: „ Secundum Canonum Sanctiones, & naturæ rationem, qui frigidæ naturæ sunt, & impotentes, iidem minime apti ad contrahendum reperiuntur.

Unde post dictam Sixti V. Constitutionem Eunuchi, 38
& quicumque perpetuo impotentes nequeunt contrahere Matrimonium cum impedimenti, seu impotentiæ consciis, neque ad societatem vitæ, & caste vivendum per modum fratris, & Sororis; Sanchez *lib. 9. disputat.* 97. ubi hanc vocat certissimam, Dicastill. *disputat. 7. dub.* 43. ubi vocat omnino veram, Tannerus *disput. 9. quæst. 4. num.* 136. ubi vocat certam, Perez *disputat. 37. sect.* 1. ubi hanc dicit esse communem sensum totius Scholæ, La Croix *lib. 6. part. 3. numer.* 785. ubi vocat communissimam, Sporer *tom. 3. part. 4. cap. 1. sect. 1. num.* 123. ubi dicit sic sentire Doctores communissime contra Pontium apud Dianam *part. 4. tractat. 4. resolutio* 75. Et ratio nostra, ultra fundamenta adducta citatis Doctoribus, est, quia citata Constitutio Sixti V. absolute definit impotentiam esse impedimentum dirimens Matrimonium, & nihil distinxit quoad hanc

hunc, vel illum usum, ubi autem Lex non distinguit ne-
que nos distinguere debemus; *Cap. Quia circa 22. de privi-
legiis*, *& leg. de pretio ff. de Publiciana in rem action.*
39 Eunuchi autem, & Spadones unico tantum testiculo
carentes valide, & licite Matrimonium contrahere pos-
sunt, *Communis argum. cit. Constitut. Sixti V.* Cum enim
dicantur esse invalida Matrimonia inita per Eunuchos, &
Spadones utroque testes carentes, videtur sequi, quod, si
unico tantum teste careant, possint valide, & licite con-
trahere. Et stat ratio, quia, licet ipsi sint minus poten-
tes, sunt tamen vere potentes ad actum conjugalem, &
ad generationem, ut praxis, & experientia docet. An
40 autem, & quomodo Hermaphroditi possint valide, & li-
cite Matrimonia contrahere? Vide verb. *Hermaphro-
ditus.*
41 Impotentia temporalis non dirimit Matrimonium, *Com-
munis*, textu expresso *in cap. Fraternitatis 6. de frigid.*,
42 *& maleficiat.* In dubio autem, an impotentia si tempo-
ralis, vel perpetua conceditur a Jureintegrum triennium
ad faciendum experimentum, si possit nec ne haberi per-
fecta copula, textu expresso *in cap. Laudabilem 5.*, *&
cap. Litteræ 7. de frigid.*, *& maleficiat.* Et hoc triennium
debet computari a die attentatæ copulæ, non vero a die
contracti Matrimonii Glossa *in cit. cap. Laudabilem verb.
Celebrati*; Sanchez *lib. 7. disp.* 110. *num.* 1. ubi testa-
tur de communi, Cum enim *in dicto cap. Laudabilem*,
dicitur *a tempore celebrati conjugii*, supponitur ex tunc
attentatam fuisse copulam, quia dictum triennium conce-
ditur ad experiendum, an impotentia perpetua adsit nec
ne? hoc autem experimentum inchoatur sola copulæ at-
tentatione, adeoque &c.
43 Si facto tali experimento ambo Conjuges in foro exter-
no fateantur adesse impotentiam perpetuam ex parte unius,
non potest illorum Matrimonium, nec propria, nec Ju-
dicis auctoritate annullari, nisi prius sit facta legitima pro-
batio ad præscriptum Sacrorum Canonum, *Communis*,
arg. cap. Accepisti 1. de frigid. & maleficiat. Sacri autem
Canones præscribunt in tali casu requiri juramentum vi-
44 ri, quod serio per tale tempus tentarit copulam, &
mulieris, quod etiam conata sit, nec impedierit. Item ju-
rare debent ex parte cujuslibet conjugis septem propin-
qui, vel his deficientibus, septem vicini, & sic inter o-
mnes quatuordecim bonæ famæ, quod credant conjuges
verum affirmare, textu expresso *in Cap. Litteræ 7. de*
45 *frigid. & maleficiat.*, & concordat *cap. Laudabilem 5.
eod.* Si vero unus conjugum neget, & alter affirmet im-
potentiam perpetuam, tunc non requiruntur quatuorde-
cim propinqui, seu ex qualibet parte septem, sed suffi-
ciunt, & adhibendi sunt solum septem ex parte affirman-
tis, Hostiens. Joannes Andreas, Ancharanus *in citat.
cap. Laudabilem 5. de frigid.*, *& maleficiat.* Rosignol. *loc.
cit. num.* 49. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 51. Sanchez *lib.
7. disp.* 102. *num.* 13. & alii passim, *arg. cap. Proposui-
sti 4. de probationibus.*
46 Si elapso triennio vir dubie impotens neget copulam
perfectam habitam esse mulier vero id affirmet, & non
appareant certa signa impotentiæ, sed solum ambigua, &
dubia, debet credi uxori affirmanti, & pronuntiari pro
valore Matrimonii, Sic Joann. Andreas, & Ancharan. *in
cit. cap. Laudabilem num.* 4. Sanchez *lib. 7. disp.* 109. *n.* 9.,
& communis aliorum, Et ratio est, quia id exigit favor
Matrimonii, *arg. cap. fin. de sent.*, *& re jud.*, & juxta
47 *Regul.* 65. *juris in* 6. *In pari . . . . causa potior est con-
ditio possidentis.* Item si elapso triennio, mulier neget co-
pulam perfectam habitam esse, & vir dubie impotens affir-
met, si non appareant certa signa impotentiæ, sed solum
dubia, debet credi viro affirmanti, & pronuntiari pro
valore Matrimonii, *arg. Cap si quis 3. caus.* 33. *quæst.* 1.,
& cap. Accepisti 1. de frigid., *& maleficiat.* & tenent Pi-
rhing *lib. 4. tit.* 15. *num.* 14. Engel *ibid. n.* 6. Reiffen-
stuel *ibid. num.* 49. Sanchez *lib. 7. disp.* 109. *num.* 2. &
alii passim.
Si impotentia antecedens sit perpetua certo sic cognita
per inspectionem corporum, ut posse, & debere fieri in-
48 sinuare videntur *cap. Fraternitatis 6. & cap. Litteræ
7. de frigid.*, *& maleficiat. cap. Proposuisti 4. & cap.
Causam Matrimonii 14. de probationibus*; vel aliunde talis
impotentia sit simpliciter evidens, Matrimonium debet
statim declarari nullum absque concessione triennii ad fa-
ciendum experimentum, & absque interpositione ju-
ramenti propinquorum, & conjugum, quod copulam
perfectam nunquam habuerint, Quando enim evidenter
constet de impotentia, evidens est etiam Matrimonium
esse nullum, & consequenter conjuges putativos separan-
dos esse ab omni commercio carnali, & posse conjugem
potentem, cui voluerit, nubere: *Communis* cum Abba-
te *in Cap. Fraternitatis 6. de frigid.*, *& maleficiat. nu-
mer.* 11. & Sanchez *lib. 7. disputat.* 107. *numer.* 7. Si
per inspectionem, vel aliam probationem non habean-
49 tur signa physice certa, & simpliciter evidentia de im-
potentia, sed solum verosimilia, & quasi moraliter cer-
ta, tunc potest quidem, & debet declarari nullum Ma-
trimonium, non expectato triennali experimento: Ast
debet uterque conjux jurare nunquam potuisse habere per-
fectam copulam, & de eorum digna credulitate debent
jurare affirmare quatuordecim propinqui, aut vicini boni
bonæ famæ, scilicet septem ex parte utriusque conjugis,
Sanchez *lib. 7. disp.* 107. *num.* 4. Engel *lib. 4. decretal.
titul.* 15. *num.* 6. Reiffenstuel *ibid. num.* 43. La Croix
lib. 6. part. 3. *num.* 787. & alii passim, *arg. cap. Laudabi-
lem 5. de frigid. & maleficiat.* Si post inspectionem, aut
aliam probationem non habeantur nisi signa dubia de impo-
tentia perpetua, præter dictum juramentum conjugum,
& propinquorum, requiritur etiam triennale experimen- 50
tum, *Communis* textu expresso *in cap. Litteræ 7. de fri-
gid.*, *& maleficiat.*, & concordat *cap. Laudabilem 5.
eodem.*
Si quando certo, & evidenter constat de impotentia 51
perpetua, dubitatur autem, an præcesserit Matrimonium,
vel illo jam contracto supervenerit? Si sit impotentia na-
turalis, seu intrinseca, præsumitur præcessisse; Sanchez
lib. 7. disp. 103. *nu.* 5. Gutierez *de Matrimonio cap.* 116. *n.*
2., & communis aliorum, *arg. cap. Litteræ 7. de frigidis,
& maleficiat.* Et ratio est, quia, quod a natura inest,
semper inesse videtur, & consequenter etiam anteceden-
ter inesse præsumitur, ut late probat Menochius *de præ-
sumptionibus lib. 1. præsumpt.* 14. *num.* 3. Si vero sit impo-
tentia accidentalis, seu extrinseca, ut proveniens ex ma-
leficio, aut mutilatione membri, & hujusmodi, & con-
jux potens solum multo, & longo tempore elapso post
contractum Matrimonium conqueritur, & reclamare in-
cipit de impotentia alterius, in foro externo præsumitur
eam fuisse subsecutam; Sanchez *lib. 7. disp.* 103. *num.* 6.
& seq. Gutierez *de Matrimon. cap.* 116. *num.* 2. Rosignol.
loc. cit. num. 63. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 30., & alii pas-
sim, *arg. cap. Accepisti 1. de frigid.*, *& maleficiat.*, ibi:
*Quia si proclamare voluit, cur tandiu tacuit? cito enim,
& in prævio tempore scire potuit, si secum coire potuisset.*
Si autem conjux potens brevi tempore, uno, vel altero
mense post contractum Matrimonium, statim conqueri,
& proclamare incipit de impotentia alterius, præsumitur
eam præcessisse, Ita Doctores citati, *arg. cit. cap. Accepi-
sti*, ibi: *Si autem statim in ipsa novitate post mensem aut
duos ad Episcopum, aut ejus Missum* (idest Vicarium) *pro-
clamaverit &c.*
Dato casu, quo ob præsumptam, & allegatam perpe- 52
tuam impotentiam dissolvatur Matrimonium, & conjux
præsumptus, & allegatus impotens contraxerit cum alia,
& cum ipsa perfectam copulam habuerit, comperto erro-
re, est dissolvendum secundum Matrimonium, & reinte-
grandum primum, *Communis*, textu expresso *in cit. cap.
Laudabilem 5. & Cap. Fraternitatis 6. de frigid.*, *& ma-
leficiat.* Excipitur autem *primo*, quando impotens factus 53
est postea potens per solum miraculum, quia ex eo, quod
impotens reddatur potens per miraculum, non sequitur
impotentiam fuisse temporalem; *Communis arg. cap. Fra-
ternitatis 6. de frigid. & maleficiat.* Excipitur *secundo*, 54
quando impotentia tollitur ope Dœmonis, aut per media
illicita, v. g. incantationem, & hujusmodi, quia impo-
tentia, quæ naturali, & licito modo tolli nequit, cen-
setur perpetua, quamvis tollatur modo illicito: *Commu-
nis; arg. cit. cap. Fraternitatis.* Excipitur *tertio*, quando 55
impotentia perpetua est respectiva, v. g. ob arctitudi-
nem vasis determinatæ mulieris, quia respectu hujus est,
& manet Matrimonium nullum, quamvis cum alia posset
latius vas habente, copulam perfectam habere posse, &
consequenter Matrimonium valide contrahat; Respectu
enim illius mulieris vas nimis arctum habentis habet im-
potentiam perpetuam, unde ab ipsa remanet perpetuo se-
lutus; Sanchez *lib. 7. capit.* 99. *numer.* 18. Henricus *in
capit. Fraternitatis 6. de frigid. & maleficiat. numer.* 12.
Rosignol. *loc. citat. numer.* 57. Reiffenstuel *loc. citat. nu.*
59., & alii passim. Excipitur *quarto*, quando impoten- 56
tia provenit ex maleficio, & cum priori conjuge factum
est triennale experimentum, & habitæ sunt omnes aliæ
probationes a Jure præscriptæ, quia frequentissime acci-
dit, maleficia perpetua fieri ad causandam impotentiam re-
spectu certæ tantum personæ, & non in omnium; Glos-
sa communiter recepta *in Cap. Accepisti*, *verb. Repara-
re*, *& Cap. Laudabilem*, *verb. Separentur*, *& verb. Re-
dire. & cap. Litteræ*, *verb. Cognoscendis*, *de frigid. &
maleficiatis*, Abbas *in cit. Cap. Accepisti num.* 7. S. Tho-
mas *in 4. dist.* 35. *q. un. art.* 3. *in corpore* & communis alio-
rum, textu expresso *in cap. Si per Sortiarios*, *atque ma-
leficos 4. caus.* 33. *quæst.* 1.
Steriles, & senes possunt valide Matrimonium contrahe- 57
re, dummodo natura, vel arte capaces sint ad habendam
perfectam copulam; Sanchez *lib. 7. disp.* 92. *num.* 26. En-
gel *lib. 4. decr. tit.* 15. *num.* 3. Reiffenstuel *ibid. nu-
mer.* 17. & 18. Pirhing *ibid. num.* 4. & communis alio-
rum; Tunc enim Matrimonium est in remedium concu-
piscentiæ, qui est finis secundarius, & minus principa-
lis ob quem etiam fuit institutum, juxta illud Apostoli
1. *ad Corinth.* 7. *Melius est nubere, quam uri.* Unde senex
annorum 73. qui votum castitatis emiserat, petiit, & ob-
tinuit dispensationem ducendi uxorem ob periculum incon-
tinentiæ *a Sac. Cong. Conc. in Senonensi 28. Septemb.* 1686.
lib. 36. decret. fol. 472. apud Ursayam *in Miscellaneo 1.
Sacr. & Prophan. verb. Senex numer.* 133. Moribundi 58
possunt, immo quandoque tenentur contrahere, si id exi-
gat

git honor concubinæ, aut proles legitimanda, aut etiam propriæ animæ salus, quæ ob nimium effectum erga concubinam periclitatur ex eo, quod non possit habere serium propositum eam dimittendi, quia licet non sint actualiter copulæ capaces, supponitur tamen ordinariam, nisi aliud probetur, potentiam generandi tantum esse impeditam, & non ablatam; Sanchez *de Matrim. lib.* 7. *disp.* 105. *num.* 3. Joan. Andreas *in cap. Tanta num.* 2. *Qui filii sint legitimi*, & ibi Antonius *num.* 14. Ancharanus *num.* 4. *notabil.* 2. Cardinal. *num.* 6. Præpositus *n.* 8. Barbosa *num.* 8. Pirhing *loc. cit. num.* 6. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 20. & communis aliorum, ut testatur Barbosa *loc. cit.*

59 *Clandestinitatis* impedimentum est, *si Parochi, aut duplicis desit præsentia testis*; Concil. Tridentin. *sess.* 24. *de reformat. Matrimon. cap.* 1., ibi: *Qui aliter, quam præsente Parocho, vel alio Sacerdote de ipsius Parochi, seu Ordinarii licentia, & duobus, vel tribus testibus, Matrimonium contrahere attentabunt, eos Sancta Synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit, & hujusmodi contractus irritos, & nullos esse decernit, prout eos præsenti* 60 *decreto irritos facit, & annullat*. Ad valorem igitur Matrimonii requiritur præsentia Parochi proprii, Concil. Trident. *loc. cit.* ibi: *Qui aliter, quam præsente Parocho*, & quidem proprio, ut expresse habetur ab eodem 61 Concilio *in cit. cap.* 1., ibi: *A proprio contrahente Parocho*. Nomine Parochi, non solum veniunt ipsi Parochi, sed etiam Papa in toto Orbe, Legati a Latere, & Nuncii in suis Provinciis, Cardinales in suis Titulis, Episcopi, & Vicarii Generales in suis Diœcesibus Archiepiscopi dum actu visitant Diœceses Suffraganeorum, & dum ad eos fit appellatio contra Episcopum Suffraganeum nolentem aliquos matrimonialiter conjungi, Vicarius Capitularis Sede vacante, Abbates Ecclesiarum nulli Episcopo subjectarum, & omnes Sacerdotes, sive Seculares, sive Regulares a supradictis respective delegati: *Communis* cum Barbosa *super Tridentin. sess.* 24. *de ref. Matr. cap.* 1. *& lib.* 2. *de Offic. & potest. Episcop. allegat.* 32.

62 Sufficit Parochus proprius alterutrius Sponsi; *Communis*. Sic enim declarasse Sacram Congregationem Concilii referunt Sanchez *lib.* 3. *disp.* 19. *num.* 4. Bosco *de Matrimon. disp.* 11. *sect.* 9. *concl.* 13. Fagnan. *lib.* 1. *decret. cap. Quoniam, de const. num.* 5. Reiffenstuel *lib.* 4. *decr.* 63 *tit.* 3. *num.* 56. & alii. Et est validum Matrimonium, etiamsi unus Parochus assistat in Parochia alterius, quamvis diversæ Diœcesis, v. gr. Parochus viri, seu Sacerdos ab ipso delegatus in Parochia mulieris, & e contra; sic declarasse *Sacram Congregat. Concil.* refert Pignatell. *tom.* 5. *consult.* 79. *a nu.* 16. ubi adducit ipsammet declarationem, & La Croix *lib.* 6. *part.* 3. *num.* 731. ubi adducit diffusam Sacræ Congregationis declarationem, & tenent passim Doctores. Immo potest propius Parochus 64 valide assistere Matrimonio suorum Parochianorum in alterius Parochia sine licentia Parochi illius loci, in quo assistit; Hurtado *de Matrimon. disput.* 5. *difficult.* 6. *numer.* 22. ubi extendit etiam extra Episcopatum, Sanchez, Salzed. Spinol. Passerin. Coninchius, Reginaldus, Bonacina, Guttierez, cum Barbosa *de offic. & potest. Episcop. lib.* 2, *allegat.* 32. *num.* 95. *& de offic. & potest. Paroch. part.* 2. *cap.* 21, *num.* 58. & super Concilium *session.* 24. *de reform. cap.* 11. *num.* 71. & ita tenent Bosco *de Matrim. disput.* 11. *sect.* 9. *conclus.* 11. *num.* 406. Castropalaus *de Sponsalibus disput.* 2. *punct.* 13. §. 9. *numer.* 3. Perez *de Matrim. disp.* 40. *sect.* 2. *num.* 7. Pirhing *lib.* 4. *decretal. tit.* 3. *num.* 15. Reiffenstuel *ibid. num.* 63. ubi testatur de communi contra Pontium, qui *lib.* 5. *de Matrimon. cap.* 16. *num.* 4. affert pro sententia contraria declarationem Sacræ Congregationis quæ tamen, ut recte respondent Sanchez *loc. cit. num.* 19. Bosco *loc. cit. num.* 408. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 64. & alii, intelligenda sunt de sola illicita assistentia solemni præsertim cum benedictione Sacerdotali, quia talis solemnis assistentia fit cum quodam quasi strepitu judiciario illicito in Territorio alterius. Et dato, quod tales declarationes militarent etiam contra valorem Matrimonii, respondetur eas esse correctas ab alia subsequenti declaratione recentiori, prout testatur Fagnanus *in cap. Quod nobis* 2. *de Clandestina desponsat. num.* 33. addens Sanctissimum audita relatione opinionum Congregationis statuisse, quod ita in futurum respondeatur, nulla habita ratione alterius decisionis editæ *die* 15. *Decembris* 1574.

65 Quinimmo, non solum valide, sed etiam licite de Jure potest prius Parochus alterutrius Sponsi assistere Matrimonio privatim, & absque solemnitate, benedictione publica celebrato in aliena Parochia. Perez *de Matrimon. disput.* 40. *sect.* 2. *num.* 7. Sanchez *lib.* 3. *disput.* 19. *numer.* 18. Guttierez *de Matr. cap.* 62. *num.* 6. Castropalao *loco citat. disputat.* 2. *punct.* 13. §. 9. *num.* 5. Bosco *loco citat. conclus.* 13. *num.* 11. Reiffenstuel *loc. citat. num.* 65. & alii plures contra Pontium, & alios. Et ratio est, quia nullo jure talis assistentia est prohibita, si fiat privatim, & sine solemnitate publica: Concilium enim Tridentinum ad valorem Matrimonii solum requirit, quod fiat in præsentia proprii Parochi, non vero, ut fiat in propria Parochia, eo quod per solam assistentiam, ubicumque Matrimonium celebretur, jam vitatur Clandestinum Matrimonium, adeoque finis Concilii servatur. Et Sacra Congregatio Concilii declaravit posse proprium Parochum assistere Matrimonio etiam in aliena Parochia, ut patet ex dictis *supra numer.* 63. ut refert etiam Fagnanus *in libr.* 1. *Decretal. capit. Quoniam de Constitut. num.* 25. Nec potest dici, quod illicite assistant, cum nemo possit extra proprium Territorium Jurisdictionem exercere; *argument. cap. final. de Constitutionibus in* 6. Non valet, inquam, quia talis assistentia non est actus pertinens ad jurisdictionem contentiosam immo neque ad voluntariam, ut recte notant Doctores cum Barbosa *l. c.* Proprius autem Parochus est Parochus habitationis, seu Domicilii, seu quasi talis nec sufficit Parochus originis, nisi etiam sit habitationis; *Communis* cum Bosco *loc. cit. conclus.* 11. *num.* 400. ubi asserit sic declarasse Sacram Congregationem Concilii.

Proprius Parochus valide, & licite assistit Matrimonio, 67 etiamsi nondum sit Sacerdos; Sic declaravit *Sacr. Congreg. Conc. in Abulensi* 12. *Martii* 1593. *lib.* 7. *decret. fol.* 193. apud Monacell. *tom.* 2. *tit.* 16. *formul.* 2. *num.* 34. & apud Piton. *Constitut. ad Parochus num.* 160. & jam propter talem declarationem tenent Reiffenstuel *loc. cit. num.* 70. Sanchez *lib.* 3. *disput.* 20. *a num.* 3. Pontius *lib.* 5. *cap.* 17. *num.* 1. Barbosa *in Concil. Trident. sess.* 24. *de reform. cap.* 1. *num.* 81. & 88. *& de offic. & potest. Episcop. allegat.* 32. *num.* 101. *& de offic. Parochi cap.* 21. *num.* 51. cum plurimis ibi citatis, & alii communiter contra nonnullos a Sanchez citatos. Li- 68 centia tamen assistendi Matrimonio non potest concedi alicui, qui non sit Sacerdos; Sanchez *lib.* 3. *disput.* 20. *num.* 10. Layman *lib.* 5. *tract.* 10. *part.* 2. *cap.* 4. *num.* 4. Palaus *de Sponsalib. disput.* 2. *punct.* 10. *num.* 5. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 81. & alii passim; *argument. Conc. Trident. loc. cit.* ubi expresse requirit, ut deligendus sit Sacerdos, ibi: *Vel alio Sacerdote*.

An affectante Parocho non audire verba, vel non vi- 69 dere nutus attentantium clandestine contrahere Matrimonium, & revera illa non audiente, vel istos non vidente, validum sit Matrimonium coram ipso attentatum? variant Doctores. Affirmativam sententiam inter alios tenent Fagnanus *in cap. Quoniam* 13. *de Constitutionibus n.* 25. *& in cap. Quæsitum est* 7. *de Pœnitentiis, & remissionib. num.* 7. testans Sacram Congregationem declarasse, *validum esse Matrimonium contractum coram Parocho etiam invito, & per vim adhibito, quamvis nihil eorum, quæ agebantur, vidit, & intellexit, si affectavit non intelligere; ut in Parocho, qui obturavit aures suas, ne audiret*; Riccius *in Prax. For. Ecclesiast. resolut.* 213. *numer.* 3. Pontius *de Matrim. lib.* 1. *cap.* 25. *sub num.* 12. Bossius *eod. tract. cap.* 3. *num.* 22. Leander *Oper. moral. tom.* 2. *tract.* 9. *disput.* 7. *quæst.* 50. Barbosa *de potest. Episcop. part.* 2. *allegat.* 32. *num.* 83. & 85. *de Officio Parochi p.* 2. *cap.* 21. *num.* 47. & 49. *ad Concil. sess.* 24. *de reform. Matrimon. cap.* 1. *n.* 73. & 75. Cardinal. de Luca *in annot. ad Concil. disc.* 25. *n.* 4. *& sequ.* Natal. ab Alexand. *in Theolog. Dogm. tom.* 6. *regul.* 10. *in fin. fol.* 424. quos omnes citat, & sequitur Rota *in Romana Matrimonii* 4. *Febrar.* 1697. *coram Ursino*, asserens in simili Matrimonio resultare ejus non intelligentiam, ab ipsius Parochi positivo facto processisse, proindeque dum ipse causam dedit, quominus intelligeret, de jure habendus est pro intelligente, dum nesciens ex quo noluit scire, vel affectavit nescire, habendus est pro sciente; *cap. Cum inhibitio* 3. §. *Si quis vero, de Clandestina desponsat.*

Et in dicta Romana circa finem eadem Rota expresse 70 subjungit, quodeoque magis inclinarunt DD. in hanc sententiam, ex quo ipsamet Sacra Congregatio Concilii Tridentini interpres, tam antiquis, quam modernis temporibus eidem sententiæ adhæsisse visa est, & signanter in una *Giennen.* 26. *Julii* 1582. in qua super dubio his verbis concepto: *Quid si Sacerdos nihil eorum, quæ agebantur, vidit, neque audivit? Congregatio declaravit, non valere Matrimonium, si non intellexit, nisi affectasset non intelligere*; in cujus sequelam paucis post annis *in una Ulixbon.* etiam consimile Decretum prodiit, ibi: *Congregatio censuit, si vera sunt, quæ narrantur, & Parochus affectaverit non intelligere, Matrimonium valere*, & in terminis themati, de quo disputatur, proximioribus *in una Sarzanen.* 16. *Februarii* 1648. ubi omissæ fuerunt denunciationes; Parochus contradicebat, & audivit tantummodo verba consensus præstiti per Sponsum, dum Sponsam habebat præ manibus: *Congregatio censuit, Matrimonium sustineri, etiamsi Parochus non intellexerit verba Sponsæ, dum tamen de illius consensu ex aliis signis, juxta juris communis dispositionem legitime constet*. Prout etiam *in Patavina* 16. *Maji* 1669. *in Tolentina* 18. *Novemb.* 1671. *& in Venetiarum* 11. *Mart.* 1673. in quibus omnibus juxta tenorem Decretorum, quæ hodie in foliis authenticis circumferebantur, resolutum legebantur, Matrimonium valere, etiamsi Parochus verba alterius ex contrahentibus non audierit, vel quia affectaverit non intelligere, vel quia ex quo terga vertit non auscultaverit, vel quia propter iram, aut rumorem, vel quid simile audire non potuerit. Et allegata præmissa resolutione in *Giennen.* fir-

mat Fagnan, tum in cap. *Quæsitum de Pœnit. & remissionib. num. 6, 7. & 8.* tum *in c. Quoniam n. 25. de Constitutionibus* una cum aliis supra allegatis. Hactenus Rota apud Ursayam *tom. 1. p. 2. discept. 2. n. 11. 12. & 13.* Negativam autem sententiam verius sustinent innumeri classici Doctores cum Theologi, cum Canonistæ, & signanter Pirhing *in*
71 *Jus Canonicum tom. 4. tit. 3. §. 3. n. 2.* Reiffenstuel *ibid. n. 106.* Engel *ibid. sub n. 14.* Pignatell. *tom. 9. consult. 133. n. 35.* Pamphil. *decis. 19. adnot. 1. n. 31. vers. Vel ab Altari fugam arripiat*; Monacell. *tom. 3. tit. 1. form. 5. a n. 6. ad 11.* Cabassut. *in Notit. Eccles. Not. ad Concil. Trident. n. 55. & in prax. Jur. Canon. lib. 3. cap. 26. sub num. 12.* Sanchez *de Matrimon. lib. 3. disput. 39. sub n. 6.* Dicastill. *de Matrimon. tract. 10. disputat. 19. n. 167.* Tancred. *de Matrimon. lib. 3. disput. 39. n. 2.* Marchant. *in Tribunal. Sacramen. de Matrimon. tract. 1. tit. 7. q. 5. conclus. 2. vers. Dices*, Rodignolus *in Prax. Theolog. Legal. tit. de Matrimon. 1. prænot. 32. sub n. 5.* & plurimi alii citati, & sequuti ab Ursaya *tom. 1. part. 2. discept. 1. n. 129. & discept. 2. num. 106. & sequent. & tom. 3. part. 1. discept. 1. §. 14. a n. 2. ad 15.*

72 Et ratio viva est, quia eo ipso quod Parochus affectando non audire verba, nec videre nutus contrahentium, ipsos revera non videt, & illa non audit, non potest esse testis contracti Matrimonii, ad quem effectum sub nullitatis poena illius præsentia præscripta fuit a Concilio *cap. 1. sess. 24. de reform. Matrimon.* atque tale Matrimonium tamquam deficiens in forma substantiali, hoc est in uno ex tribus testibus a Concilio pro forma requisitis, nullum est in radice; Et hoc verum est, sive voluntarie, sive ex quocumque alio motivo nequeat Parochus testificari de contracto Matrimonio, & modo quo in Testamentis, in quibus deficiente, sive ex propria culpa, & voluntate, sive ex alio accidenti, uno ex septem necessariis testibus, illud est nullum, textu expresso *in leg. Si unus 12. Cod. de Testamentis*, & observant Glossa *in leg. 1. §. Si qui neget, ff. Quemadmodum Testamenta aperiantur*, Fagnan. *in cap. Cum esses num. 37. de Testamentis*, Ursaya *tom. 1. part. 1. discept. 2. num. 115.* cum Rota, & aliis ibi allegatis.

73 Nec contra istam nostram sententiam militant resolutiones Sacræ Congregationis Concilii allegatæ *supra num. 70.* pro alia sententia, quia in tantum in dictis resolutionibus Sacra Congregatio censuit esse valida Matrimonia contracta coram Parochis affectantibus, dissentientibus, contradicentibus, fugientibus, ne mutui consensus contrahentium nutus viderent, aut verba audirent, in quantum illis non obstantibus perfectissime contrahentium consensum perceperunt; & quamvis consulto, & data opera affectassent, seu finxissent non intelligere, ac percipere, revera tamen intellexerunt, & perceperunt mutuum actualem contrahentium consensum, ut solide, & clare probat Ursaya *tom. 1. p. 2. discept. 2. num. 169. & seq.* adducens præcisa verba allatæ resolutionis *in Giennen. 26. Julii 1582.* & infra *num. 186. & seq.* adducens verba allatæ resolut. *in Ulixbonen.* & sub *num. 189. & seq.* adducens verba in alia *Sarzanen. 16. Februar. 1648.* & infra *n. 239.* adducens verba in allata *Patavina 16. Maji 1669.* & infra sub *n. 240. & seq.* adducens verba in allata *Tolentina 28. Nov. 1671.* & inde *num. 243.* adducens verba in allata *Venetiarum, seu Vicentina 11. Martii 1637.* Et in hunc sensum varias Sacræ Congregationis Concilii resolutiones citant, & sequuntur Bonacin. *tom. 1. de natura, & proprietat. Matrim. quæst. 2. punct. 8. num. 20.*, Ledesma *in 3. p. D. Thomæ q. 45. art. 5. fol. 201. vers. Quo posito*, Gonzalez *ad Regul. 8. Cancellar. gloss. 48. n. 7.* Pignatell. *tom. 5. consult. 79. num. 19.* Jorius *de Matrim. part. 4. q. 7. de Paroch. num. 8.* Rodriquez *in Summa cap. 218. n. 18.* De Justis *de dispensat. Matrim. lib. 2. cap. 19. num. 98.* & pluries resolvit *dict. Sacr. Congreg. Concil.* signanter *in Mediolanen. 15. Decemb. 1629. in Brugnat. 16. Martii 1630. in Comen. 2. Junii 1674. & in Ruremunden. 23. Augusti 1681.* apud Ursayam *tom. 1. p. 2. discept. 2. num. 109.* Et talem esse verum, & germanum sensum resolutionum Sacræ Congregationis Concilii circa Parochi affectationem late ostendit dict. Ursaya *tom. 3. p. 1. §. 14. per tot.* plurimos ad id allegans Doctores, & valida fundamenta adducens.

74 Nec valet dicere, uti prætendunt Patroni contrariæ sententiæ, quod in dictis casibus Parochi affectantis non audire verba, vel non videre nutus contrahentium, sufficiat sola ipsius Parochi præsentia physica, seu materialis; Non valet, inquam, quia talis opinio fuit expresse reprobata a *Sacr. Cong. Concil. die 6. Martii 1700.* Cum enim mandante Innocentio XII. die 10. Januarii 1699. fuerint in dicta Sacra Congregatione proposita resolvenda infrascripta quatuor dubia;

I. An Parochus teneatur prohibere, & quantum in se est positive resistere Clandestinis Matrimoniis? & quatenus affirmative.

II. An ob inopinatum casum deficientibus aliis mediis prohibendi, & resistendi, peccet, vel male faciat Parochus tentando fugam, claudendo oculos, & aures obturando?

III. An Parochi præsentia, de qua loquitur Sacrum Concilium in 2. part. cap. 1. sess. 24. de Reform. Matrimonii cum illis verbis; Qui aliter quam præsente Parocho &c. debeat esse moralis humano modo, vel cum advertentia, ita ut possit esse testis Matrimonii actualiter, & de facto contracti; non vero voluntatis contrahendi, vel sufficiat potius sola præsentia physica, & materialis?

IV. An affectante Parocho non audire verba, vel non videre nutus attentantium clandestine contrahere Matrimonium, & revera illa non audiente, vel istos non vidente, validum sit Matrimonium coram ipso attentatum?

Die 6. Martii 1700. Ead. sacra Congregatio Concilii reprobata opinione, quod sufficiat præsentia Parochi pure physica, seu materialis, censuit providendum esse in casibus particularibus.

J. Cardinalis Sacripantes Præfectus.

Jo. Dominicus Thomatus Sacr. Cong. Secretarius.

Sic refert Ursaya *tom. 1. p. 2. num. 20. & seq. & num. 258. sequent.* & *num. 279. & sequent.* Qui *in ead. discept. a n. 25. ad 29.* ad primum ex quatuor allatis dubiis respondet cum plurimis Doctoribus *Affirmative* per expressum textum Generalis Concilii Lateranensis relat. *in cap. Cum inhibitio 3. §. Sane, de clandestina disponsatione*, ibi: „ Sane si Parochialis Sacerdos tales conjunctiones prohibere contempserit, aut quilibet etiam Regularis, qui eisdem præsumpserit interesse, per triennium ab officio suspendatur, gravius puniendus, si culpæ qualitas postulaverit " quæ Conciliaris Sanctio fuit expresse renovata per Concil. Trident. *sess. 24. de reform. Matrimon. cap. post princip.* 75

Et ibid. *a num. 30. ad 32.* ad secundum dubium respondet *Negative*, quia ad evitandam suspensionis pœnam, & ad non committendum peccatum mortale, tenetur Parochus omnibus sibi possibilibus modis clandestinis Matrimoniis resistere; sicque aliis deficientibus modis, bene facit tentando fugam, claudendo aures, & oculos, ut ipso teste advertunt fere omnes classici Doctores, & Rota *part. 7. & recent. decision. 124. num. 17. part. 8. recentior. decis. 122. per tot.* & coram Rojas *decis. 432. num. 5.* & resolvit *Sacr. Congregat. Concil. in Comen. Matrimon. 2. Julii 1675. ut in lib. 28.* Decret. *fol. 312.* 76

Et infra *a num. 33. ad 101.* cum innumeris Doctoribus, variisque Decisionibus, ac Juribus resolvit tertium dubium, solide ostendendo, quod ad validitatem Matrimonii requiratur Parochi præsentia moralis humano modo, & talis naturæ, & advertentiæ, ut possit testificari de Matrimonio de facto coram ipso contracto; & nullimode sufficiat ejus præsentia pure physica, seu materialis ut pluries censuit *Sacr. Congregat. Concil.* & signanter *in Lauden. Matrimon. 28. Julii 1678.* in qua nullatenus pro valido canonizare voluit Matrimonium coram Episcopo materialiter, & physice præsente contractum, & novissime in *Romana Matrimonii die 6. Martii 1700.* absolute reprobavit *opinionem, quod sufficiat præsentia Parochi pure physica, & materialis*. 77

Et ultimo *ibid. a num. 103. usque in finem* plurimis adductis rationibus, decisionibus, & Auctoribus ad quartum dubium respondit *Negative*. 78

Nec supradictis obstant duæ, quæ solent allegari, resolutiones Sacræ Congregationis Concilii; Una in *Romana Matrimonii 6. Augusti 1607.* Et *in Amerina Matrimonii 15. Decembr. 1714. & 12. Januarii 1715.* ac si dicta Sacra Congregatio Concilii recedendo a prioribus aliis resolutionibus, & præcipue a dicta *Romana 6. Martii 1700.* in ea fuerit opinione in dict. *Romana, & Amerina*, ut sola physica Parochi præsentia pro Matrimonii validitate sufficiat, utque affectante Parocho non audire, & revera ex ipsius facto, seu affectatione, non audiente consensum contrahentium, adhuc Matrimonium sit validum. Tales enim Sacræ Congregationis resolutiones nihil officiunt, quia tantum ibi Sacra Congregatio censuit validum esse Matrimonium, non obstante affectatione Parochi, in quantum non obstante quod Parochus data opera, & consulto affectasset, seu finxisset non intelligere, ac percipere, revera tamen intellexit, & percepit mutuum actualem contrahentium consensum, ut clare ostendit dict. Ursaya *tom. 1. part. 2. disceptat. 2. num. 245. ad 253.* 79

Hinc manifeste apparet, nullatenus recessisse dictam Sacram Congregationem ab allegata *supra nu. 74. resolutione, in Romana 6. Martii 1700.* in qua raro exemplo interfuerunt 21. Eminentissimi PP. nempe Eminentissimi DD. Cardin. Bullonius, Acciajolus, de Carpineo, Petruccius, Colloredus, Cantelmus, De Judice, Morigia, Tanara, Cincius, S. Clementis, Sacripantes Præfectus, Noris, Paulucius, Radolonicus, Sperellius, Gabriellius, Bichius, Franciscus Barberinus, de Abertis, & Sancti Cæsarei. Unde fiat clarum, quod Sacra Congregatio Concilii declaravit quidem valida Matrimonia contracta coram 80

coram Parochis affectantibus, seu fingentibus non audire verba, vel non videre nutus contrahentium, sed in rei veritate illa audientibus, illos videntibus; Nunquam vero pro validis habuit illa Matrimonia contracta coram Parochis, ex virtuosa, & commendabili diligentia in exequendo sanctionem Generalis Concilii Lateranensis *cap. 51. relat. in cap. Cum inhibitio 3. §. Sane, de Clandestina dispensatione* & contracata a Concil. Trident. *sess. 24. de reformat. Matrimon. cap. 1. post princip.* affectantibus non audire verba, vel non videre nutus attentantium clandestine contrahere, & revera illa non audientibus, vel illos non videntibus, & sic nullatenus eorum consensum percipientibus; Ut enim recte dicit doctissimus Rosignolus *in Prax. Theolg. Legal. de Matrim. 1. prænot. 32. sub num. 5.* sequutus ab Urlaya *cit. disceptat. 2. num. 265.* „ Omnino improbabile est, quod Sacra Congregatio voluerit testimonium illius esse validum, qui nihil percipit eorum, quæ facta sunt; Quomodo enim testificari potest de Matrimonio, quod non cognovit „? Et clare evincitur de mente ipsiusmet Sacræ Congregationis Concilii, quæ in *cit. Romana die 6. Martii 1700. absolute reprobavit opinionem, quod sufficiat præsentia Parochi, pure physica, seu materialis*, hac viva ratione, quod non censeatur præsens, ad hoc ut de Matrimonio testificari possit, nisi vere intelligat, ac percipiat mutuum contrahentium consensum; *argument. leg. Coram Titio 209. ff. de verbor. signific.*, ibi: Coram Titio aliquid facere „ jussus, non videtur præsente eo fecisse, nisi is intelligat; scire autem, non etiam velle is debet, nam & „ invito eo, recte fit, quod justum est; *leg. Non multum 14. ff. de Auctorit. Tutor.*, ibi: „ Non multum interest an adfuerit Tutor, cum negotium contraheretur, an præsens ignoraverit, quale esset, quod contrahebatur; *leg. Apud Labeonem 246. ff. de verbor. significat. leg. Testium 18. Cod. de Testib.* cum similibus. Hinc sic recte concludit Gutierez *de Matrimon. in cap. 69. num. 1.* sequutus ab Urlaya *cit. discept. 2. num. 65.* „ Cum igitur Concil. Trident. ad valorem Matrimonii „ requirat præsentiam præcise Parochi &c. intelligi debet juxta Juris communis dispositionem, scilicet de „ præsentia more humano, hoc est cum intelligentia, & „ advertentia actus, qui celebratur. „ Vide ipsum Urlayam *tom. 1. part. 2. disceptat. 2. per tot & tom. 3. part. 1. disceptat. 1. per tot.* & signanter §. 13. & 14. ubi late, & solide ad rem.

81 Parochus valide assistit, etiamsi ex alia causa vocatus, adhibitus tamen ad illum actum; *Sacra Congreg. Concil.* apud Fagnan. *in cap. Quoniam 13. de Constitutionibus num.*
82 25. Immo etiam si Episcopus illi facultatem assistendi Matrimoniis interdixerit, quia Parochus ex Concilio Tridentino *loc. cit.* jure proprio, & non ex aliena facultate hanc assistentiam exercet, *arg. leg. More majorum ff. de Jurisd. omnium Judic.* ibi: *Qui etiam jure suo, non alieno beneficio habent.* Et sic declaravit *ead. Sac. Congr. Concil.* apud Fagnan. *loc. cit.* & tenet communis Doctorum, teste Reiffenstuel *loc. cit. num. 72.*

83 Parochus valide assistit Matrimonio, quamvis sit putativus; *Sacr. Congr. Concil. 12. Martii 1593.* teste Barbosa
84 *de offic. & potest. Parochi part. 2. cap. 21. num. 51.* Item quamvis habeat suam collationem nullam ob nullitatem concursus propter defectum Examinatorum Synodalium; *Ead. Sac. Congr. in Cæsenaten. 31. Julii 1627.* apud Barbos. *loc. cit.* Item valide assistit, quamvis sit Irregularis, Suspensus, Interdictus, & Excommunicatus, etiam vitandus, dummodo possessionem Beneficii adhuc retineat, & non sit actualiter depositus, quia talis adhuc est, & manet vere Parochus, adeoque &c. *Communis* cum Barbos. *loc. cit. num. 52.* Sanchez *loc. cit. num. 4.* Reiffenstuel *loc. cit. num. 73.* Fagnan. *in cap. Litteræ num. 26. de Matrimonio contracto contra interdictum Eccles.* ubi refert sic declarasse *Sacr. Cong. Concil. de Parocho publice denunciato Excommunicato*.

86 Parochus proprius vagorum in ordine ad Matrimonium est Parochus illius loci, ubi vagi actu versantur; Sanchez *loc. cit. num. 5. 8. & 11.* Pirhing. *loc. cit. num. 16.* Reiffen-
78 stuel *loc. cit. num. 88.* & alii communiter. Talis Parochus valide assistit vagorum matrimonio, etiamsi ipsi ea intentione, & animo, ut citius, & liberius in ejus Parochia copulentur, e proprio domicilio discedant, sicque aliquam quasi fraudem, & dolum committant, dummodo vero, & non ficto animo illud deserant, & ad illud brevi redire revera non intendant. In tali enim casu non patrocinatur illis fraus, sed conditio Parochiani, quam licite acquirunt; Card. de Luca *de Matr. disc. 1. num. 9. & sequent.* dicens sæpe esse declaratum a Sacra Congr. Concilii talem fraudulentiam non obstare mutationi domicilii, nec invalidare matrimonium; idem docet Fagnanus *lib. 3. Decretal. cap. Significavit 5. de Parochis num. 36. & seq.* ubi affert ad rem plures *Sacr. Congr. Concil. casus*, & signanter de quodam Juvene nobili, & Meretrice Senensi, qui timentes posse impediri in Civitate Senarum, ut facilius, & securius inter se matrimonium contraherent, Romam accesserunt, ibique aliquantisper commorati, coram Parocho, & testibus S. Anastasiæ, in cujus Parochia tunc habitabant, contraxerunt, & fuit judicatum pro validitate matrimonii. Item de quodam Scholari, qui Patavii quinque vel sex menses commoratus duxit Mulierem plebejam coram Parocho loci, & testibus. Item de quodam alio, qui ob eamdem causam se in Angliam transtulit, & ibi aliquantisper moratus coram Parocho habitationis cum Meretrice contraxit Matrimonium. Item de quodam viro, & Muliere Trajectensi, qui timentes impedimentum a parentibus ad vicinam Urbem Aquisgranensem se contulerunt, & ibi aliquandiu morati, matrimonium contraxerunt, & *Sac. Cong. Concil. respondit, quod si Aquisgranæ manserint saltem per tempus unius Mensis, danda est decisio pro validitate, alias de novo referendum in Congregatione*. Ex quibus, dicit Fagnanus, non videtur dubitandum quominus validum sit matrimonium contractum coram Parocho habitationis post quartum habitationis Mensem, & in hanc sententiam *Sacr. Congr. respondit*: Hæc ex Fagnano *loc. cit. a n. 36. ad 39.* inclusive. Et pro validitate matrimonii contracti in Civitate, ad quam data opera se contulerunt conjuges, respondit *sacra Congregatio in Cæsenaten. seu Forolivien. Matrimonii 20. Februarii 1723. & in Firmana Matrimonii 24. Aprilis ejusdem anni 1723.* Vide *Vagus, Vagabundus num. 4.*

Parochi autem quamvis vagorum matrimoniis valide 88
assistant sine præcedenti inquisitione de eorum statu libero, & habilitate ad contrahendum, tamen non possunt licite assistere, nisi prævia diligenti inquisitione, & obtenta Ordinarii licentia, ne forte sint alibi conjugati, aut habeant occultum impedimentum; Sic expresse statuit Concil. Tridentinum *sess. 24. de reformat. Matrimonii cap. 7.* ibi: „ Multi sunt, qui vagantur, & incertas „ habent sedes, & ut improbi sunt ingenii; prima uxore relicta, aliam, & plerumque plures, illa vivente, „ diversis in locis ducunt, cui morbo cupiens Sancta Synodus occurrere, omnes, ad quos spectat, paterne monet, ne hoc genus hominum vagantium ad matrimonium facile recipiant; Magistratus etiam sæculares „ hortatur, ut eos severe coerceant. Parochis autem „ præcipit, ne illorum matrimoniis intersint, nisi prius „ diligentem inquisitionem fecerint, & re ad Ordinarium delata, ab eo licentiam id faciendi obtinuerint. Unde Parochi, qui sine diligenti inquisitione præmissa, & licentia ab Ordinario obtenta assistunt Matrimoniis vagorum etiamsi unus tantum esset vagus, peccant mortaliter, & possunt graviter ab Ordinariis puniri, quia in re gravissima agunt contra tam urgens, & expressum præceptum Ecclesiasticum Trid. Conc. *Communis*.

Matrimonium contractum ab eo, qui erat carceratus 90
ad custodiam, vel ad correctionem coram Parocho carcerum, nullum est. Si vero contraheretur ab eo, qui esset damnatus ad carcerem in pœnam perpetuo, vel ad tempus, tunc esset validum, quia in hoc secundo casu carceratus acquirit domicilium, ut declaravit *Sac. Congr. Concil. in Farfen. matrim. 26. Martii 1707.* quod decretum legitur impressum in statuto Cleri Romani *cap. 3. de jure eligendi sepultur. §. 4. in addition.* Matrimonium con- 91
tractum coram Cappellano Hospitalis nullum est; *Sac. Congr. Concil. in Eugubina 12. Apr. 1651. lib. 19. decret. fol. 124. a tergo*. Matrimonium puellarum expositarum degentium in Conservatoriis, seu Hospitalibus non debent, neque possunt contrahi coram Rectoribus, seu Cappellanis eorumdem Locorum, sed coram proprio Parocho, in cujus Parochia sita sunt prædicta loca; Sic pluries declaravit *Sac. Congr. Concil. apud Pignatell. cons. 396. tom. 1.* & nuper *in Suessana 7. Septembr. 1697.* Matrimonium con- 93
tractum a puella educanda ad Crates Monasterii coram testibus, & Parocho Ecclesiæ Parochialis, intra cujus limites situm est Monasterium, validum est, etiamsi Parochus fuerit alio prætextu vocatus, nisi aliud obstet; *Sacra Cong. Concil. in Turritana 19. Decembr. 1648. lib. 18. decr. pag. 363.* Matrimonia contracta coram Cappellanis 94
Exercitus a militibus degentibus in Castris, & stationibus hybernis, vel æstivis, aut in expeditione etiam dum militaribus Fœminis sine licentia Ordinarii loci, vel sine speciali facultate Sedis Apostolicæ, nulla sunt; *Sac. Cong. Conc. 6. Martii 1694.* Vide verb. *Capellanus militum, ubi abunde per tot.*

Principes, vel Nobiles, quamvis per fictionem Juris 95
censeantur Cives omnium Urbium, & omnium Pagorum sui Principatus, vel dominii, non tamen possunt valide contrahere matrimonium in omnibus sibi subditis locis, sed solum in loco, ubi veram, & realem habitationem habent, & coram Parocho Palatii, in quo ordinarie resident, quia Concilium Tridentinum *sess. 24. de reformat. Matrimon. cap. 1.* exigens præsentiam proprii Parochi, aperte intelligit de Parocho proprio, apud quem vere, & non per fictionem Juris contrahentes habitant in proprio domicilio; Cardin. de Lugo *in Respons. moralib. lib. 1. dub. 37.* Gobat. *tract. 9. numero 497.* La Croix *lib. 3. part. 6. numero 724.* & alii; *argument. cap. Cum quis 2. de sepult. in 6.* Si autem tales Principes, vel Nobi- 96
les, Marchiones, Comites, & hujusmodi duo loca, seu duas Parochias æqualiter, aut fere æqualiter inhabitant, V. G. unam hyeme, alteram æstate, possunt indifferenter coram alterutro Parocho contrahere matrimonium,

ita

ita ut, si hyeme contrahant, possunt contrahere etiam coram Parocho æstivali, & e contra, quia uterque utroque tempore est proprius eorum Parochus; *arg. cap. Cum quis 2. de sepult. in 6. & leg. Assumptio §. Viris prudentibus ff. ad municipalem*. Guttierez *de Matrimon. cap.* 26. *num.* 4. *& cap.* 64. *num.* 2. Sanchez *de Matrimon. lib.* 3. *disp.* 24. *num.* 3. Barbosa *de potest. Episcop. allegat.* 32. *& de Officio Par. part.* 2. *cap.* 21. *num.* 41. Bonacina *in tit. de Matrimonio quæst.* 2. *punct.* 8. *num.* 5. *tom.* 1. Panimoll. *decis.* 120. *num.* 29. Lerentil. *in annotat. ad dec.* 713. Buratti *num.* 14. & alii passim cum La Croix *loc. cit. n.* 723. Lugo *loc. cit.* Gobat. *loc. cit. num.* 508. & Rota *in Toletana Matrimonii* 10. *Decembris* 1615. *& in Neapolitana Matri-
97 monii* 30. *Martii* 1629. *coram Merlino*. Si vero non æqualiter habitent utrobique, sed V. G. per septem menses in Urbe, & per quinque Ruri recreationis gratia, aut recolligendorum fructuum causa, invalide contrahunt Ruri, quia, ut possint contrahere in utroque loco, Jura requirunt æqualitatem habitationis in utroque, non quidem arithmeticam, sed saltem moralem, quæ in nostro casu non reperitur, cum dies 154. non sint numero moraliter æquales cum diebus 210. Lugo *loc. cit. dub.* 37. Gobat *loc. cit. num.* 508. La Croix *loc. cit. num.* 723. Conedo *quæst.* 30. *num.* 60. & ita firmasse Sac. Congr. Conc. testatur Garzias *de Benefic. part.* 5. *cap.* 7. *num.* 11. *ad* 4. Panimoll. *dec.* 120. *num.* 31. Guttier. *de Matrim. cap.* 63. *num.* 7. Navarr. *consil.* 7. *num.* 2. *sub tit. de Clandestin. despons. in noviss.* Menochius *consil.* 378. *num.* 5. 16. 21. 37. *& vol.* 4. Sanchez *de Matrimon. lib.* 3. *disp.* 23. *num.* 12. Riccius *in praxi tom.* 1. *resolut.* 214. *num.* 2. Barbosa *de potest. Episc. allegat.* 33. *num.* 65. *& de Offic. Parochi part.* 2. *cap.* 21. *num.* 37. Bonacina *loc. cit. num.* 3. Diana *resol. moral. part.* 3. *tract.* 4. *de Sacrament. resolut.* 231. & alii passim cum Rota *decis.* 656. *part.* 1. *divers.* & coram Seraphin. *dec.* 615.

98 Ad valorem Matrimonii ultra præsentiam Parochi, aut delegati ab eo, vel ab Ordinario requiruntur, & sufficiunt duo testes; *Communis*, textu expresso in Concil. Trident.
99 *sess.* 24. *de reform. Matrimon. cap.* Ad valorem matrimonii sufficiunt quicumque testes rationis capaces, & ea, quæ de Jure naturæ requiruntur habentes; sic sufficiunt etiam Impuberes, Consanguinei, Domestici, Religiosi, Fœminæ, Excommunicati, infames, infideles, hæretici, & alii etiam de Jure positivo ad testimonium ferendum inhabiles. Concilium enim Tridentinum *loc. cit.* duos, vel tres testes simpliciter, & sine ullius peculiaris qualitatis mentione ad valorem matrimonii requirit, adeoque &c. *Communis* cum Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. allegat.* 32. *num.* 138. Sanchez *lib.* 3. *disput.* 42. *num.* 5. Layman *lib.* 5. *tract.* 10. *punct.* 2. *cap.* 4. *num.* 6. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 103.

100 Ad valorem matrimonii non sufficit præcise præsentia physica, & corporea Parochi, & testium, sed requiritur eorum præsentia moralis, rationalis, & humana, ita ut intelligant sponsos de præsenti contrahere matrimonium; *Communis*, *arg. Concil. Trident. cit. sess.* 24. *cap.* 1. ibi; *Eorum mutuo consensu intellecto*; & sic expresse declarasse *Sacram Congregat. Concil.* refert Rebellius *part.* 2. *lib.* 2. *quæst.* 8. *num.* 4. *& 7. & post lib.* 4. per hæc verba formalia: „ Quartum dubium si Sacerdos adsuit, nihil tamen „ eorum, quæ agebantur, vidit, neque audivit; Utrum „ tale matrimonium validum sit sic contractum, vel potius tamquam sine Sacerdote nullius sit ponderis? Re„ spondit Sacra Congreg. non valere, si Sacerdos non in„ tellexit.

101 Præsentia Parochi, & testium ad validitatem matrimonii debet esse simultanea, nec sufficit successiva. Debent enim ita esse præsentes, ut de uno, eodemque contractu matrimonii testari valeant, quod facere nequeunt, nisi simul præsentes existant; *Communis*, *argum. Concil. Trid. loc. cit.* ubi expresse videtur requirere, simultaneam eorum præsentiam per illam copulativam dictionem: *Et præsen-
102 te Parocho, & testibus*. Præsentia Parochi, & testium sufficit ad valorem matrimonii, quamvis ob aliam causam sint vocati, dolose, & fraudulenter illuc adducti, inviti, & coacti, etiam cum protestatione, & contradictione ibidem existant, dummodo tamen ad illum actum adhibeantur, & intelligant, seu percipiant contrahentium consensum; Sic pluries declarasse Sacram Congreg. Conc. refert Sanchez *lib.* 3. *disp.* 39. *num.* 9. & signanter *die* 29. *Augusti* 1591. teste Gonet. *cap.* 4. *quæst.* 10. apud La Croix *lib.* 6. *part.* 3. *num.* 760. his verbis: *Sacr. Congreg. Concilii censuit Matrimonium coram Parocho, & testibus contractum, nisi aliud obstet, validum esse, quamvis Parochus invitus interfuerit, & alia de causa, quam, ut Matrimonio interesset, a contrahentibus accersitus fuerit*, & consimiliter 19. *Decembris* 1648. *lib.* 18. *decret. pag.* 563. & alios apud Pontium *lib.* 5. *cap.* 21. *num.* 5. & apud Farinacium *volum.* 4. *pag.* 267. & apud Reiffenstuel *loc. cit. num.* 108. his verbis: *Dummodo Parochus sit præsens, & intelligat id, quod agitur, licet dissentiat, & contradicat; adhibitus vero Parochus intelligitur, etiamsi ex alia causa vocatus sit, dummodo sit adhibitus ad illum effectum*. Et sic tenet communis Doctorum, quia Tridentinum *loc. cit.* plus non requirit, quam ut matrimonium contrahatur *Præsente Parocho, & duobus, aut tribus testibus*, quod revera fit, etiamsi ipsi dolo inducti, aut coacti, & inviti, seu dissentientes, & contradicentes sint præsentes; *arg. leg. coram* 209. *ff. De Verb. Sig.* ubi clare habetur, quod coram aliquo quid fieri dicatur, etiamsi eo invito fiat, ibi: *scire autem, non etiam velle, is debet*, Vide *supra num.* 80.

Præsentia Parochi, & testium an sufficiat ad valorem 103
matrimonii, etiamsi ipsi nihil eorum, quæ agebantur, viderint, & intellexerint, si affectarunt non intelligere, obturando aures suas, ne audirent? Ut pro valore declarasse Sacram Congregationem Concil. refert Fagnan. *lib.* 1. *decr. cap. Quoniam de Constitutionibus num.* 25. *& lib.* 5. *cap. Quæsitum est, de pœnitent. & remissionibus num.* 7. præcisis his verbis; *Sacra Congregat. Concilii alias respondit, validum esse matrimonium contractum coram Parocho etiam invito, & per vim adhibito, quamquam nihil eorum, quæ agebantur, vidit, & intellexit, si affectavit non intelligere, ut in Parocho, qui obturavit aures suas, ne audiret*, Vide supra *a num.* 69. *ad* 80. & conclude ut *ibi*.

Præsentia Parochi, & testium sufficit ad valorem ma- 104
trimonii, etiamsi fuerit accidentalis, seu casualis, & non requisita, seu contrahentes se sisterint coram ipsis transeuntibus per viam, consabulantibus in congressu, convivantibus in mensa, rem Divinam Parocho ad Altare faciente, ad ipsum accedente, & ab ipso recedente, & testibus inservientibus, seu assistentibus, & hujusmodi, dummodo tam Parochus, quam testes contrahentium consensum intelligant; Sic declarasse *Sacram Congregationem Concilii* refert Salzedo *ad practic.* Diaz. *cap.* 37. *dub.* 5. & Rosignol. *contract.* 15. *de Matrimon.* 1. *prænot.* 32. *num.* 10. his verbis: „ An si adsit Parochus, dum contrahitur „ matrimonium, casu non cogitans se ad id vocatum, „ sed aliud agens audivit duos inter se contrahentes ma„ trimonium, sit validum tale matrimonium, in quo „ fuit præsens, non autem certioratus, neque ad id ex„ presse vocatus, neque interponens suam auctoritatem „ dicto, vel facto, vel potius sit nullum, quasi assisten„ tia auctoritativa per Concilium requiratur, non nuda, „ vel carnalis præsentia? Sacra Congregatio Concilii „ censuit valere, etiamsi Parochus aliam ob causam ad„ hibitus sit ad illum actum: & consimiliter fuisse sæ„ pius resolutum *ab eadem Sacra Congregatione* refert Ledesma *de Matrimon. quæst.* 45. *art.* 5. *in* 2. *dub.* Guttierez *de Matrim. cap.* 69. *num.* 3. & tenuit Rota *de Mente ejusdem Sacræ Congregat.* coram Card. Seraphin. *decis.* 1099. *num.* 5. *& in Ulixbonen.* Matrimon 16. *Novembris* 1622. *coram Manzanedo, & part.* 7. *recent. decis.* 124. *num.* 17. *&* 18. *& part.* 11. *decis.* 301. *num.* 7. *& part.* 4. *tom.* 2. *decis.* 431. *num.* 2. *&* 3. & Annotat. *ad dictam decis.* 431. *a num.* 23. *ad* 24. & sic tenent Barbos. *de Offic. & potest. Episcop. allegat.* 32. *num.* 88. *& de Offic. & potest. Parochi part.* 2. *cap.* 21. *num.* 50. *& supra Concil. sess.* 24. *de reformat. cap.* 1. *num.* 77. ubique plurimos alios citans; Rosignol. *loc. cit. num.* 10. Navarrus *lib.* 4. *consil. in prima edit. tit. de sponsalibus consil.* 20. *& in secunda tit. de clandestin. desponsat. consil.* 11. Segura *secund. part. director. Judic. cap.* 51. *num.* 54. Sanchez *loc. cit. disp.* 41. *num.* 7. Bosco *disp.* 11. *sect.* 9. *conclus.* 14. *num.* 558. Gobat. *tract.* 9. *cas.* 18. *num.* 292. Joannes Angelus Bossius *de Matrimon. contractu cap.* 3. *num.* 6. *& alii innumeri apud eumdem*, & apud La Croix *lib.* 6. *part.* 3. *num.* 760. Et ratio est, quia quomodocumque Parochus, & testes sint præsentes, sive expresse rogati, sive non rogati, per talem præsentiam satisfit fini Conc. Trident., cum taliter præsentes, etiam non rogati, possint, ac si data opera interessent, testificari de contracto matrimonio, & consequenter impedire, ne sic contrahentes, stante hoc, aliud contrahere possint; *arg. l. Ad fidem* 11. *ff. de testibus*, ibi; *Ad fidem rei gestæ faciendam etiam non rogatus testis intelligitur*.

Alii tamen, ut Gonzalez *ad regul.* 8. *Cancellar. glossa* 105
48. *num.* 35. Fagnan. *lib.* 4. *decretal. cap. Quod nobis* 2. *de clandestina desponsat. num.* 34. §. *Cave*, Pontius *lib.* 5. *cap.* 21. *num.* 4. Bonacina, Leander, & Amicus tenent ad valorem matrimonii requiri, ut Parochus, & testes formaliter sint adhibiti, idest requisiti, & rogati, & adducunt pro sua sententia duas declarationes Sacræ Congreg. Conc., quas allegant Pontius *loc. cit.* Rebellius *part.* 2. *lib.* 2. *q.* 8. *sect.* 3. *num.* 51. *&* 73. & alii, quorum prima sic sonat; „ Parochus præsens matrimonio debet esse, ut „ appareat a contrahentibus adhibitum fuisse, secus, si „ præsens casu fuisset. Secunda sic habet: An sit matri„ monium, si duo contrahant per verba de præsenti pro„ prio Parocho præsente, & aliis requisitis non omissis, „ cui contractui Parochus formaliter adhibitus non fuit, „ sed dum forsan convivit, vel consabulationis, vel „ aliud tractandi causa aderset, accidit hujusmodi con„ tractum fieri, & postea alter contrahentium velit ab „ hujusmodi contractu ratione hujus defectus resilire? „ Congregatio respondit, posse, nisi alia intervene„ rint, quæ Parochum a contrahentibus adhibitum fuis„ se arguant, qui diceretur adhibitus, ut supra, quam„ vis ex alia causa vocatus, dummodo sit adhibitus ad

„ illum

„ illum actum. Ast istæ, & consimiles Sacræ Congregationis declarationes possunt, & debent conciliari cum primis adductis numero antecedenti, dicendo esse intelligendas pro quando Parochus, & testes accidentaliter, & casualiter præsentes non adverterunt, quæ dicerent, & facerent contrahentes, nec potuerunt percipere, & intelligere serium esse in tali circumstantia reciprocum eorum consensum, prout explicant Joannes Angelus Bossius *loc. cit. num. 7. in fine*, Rosignol. *loc. cit. num. 10.* & alii. Hinc Parochus, & testes licet solum accidentaliter, & casualiter præsentes adhuc dici possunt sufficienter ad eum actum adhibiti, ex eo quod contrahentes coram illis consensum manifestaverint, ad finem servandi ea, quæ a Tridentino *loc. cit.* præscribuntur, dummodo contrahentium consensum intellexerint, & perceperint. Vide *supra a n. 71. ad 80.*

106 Præsentia Parochi, & testium non requiritur in locis, ubi Concilium Tridentinum non est promulgatum. Colligitur ex ipsomet Concilio *loc. cit.* ubi expresse disponit Decretum suum in aliquo loco, seu Parochia non tenere, nisi ibidem fuerit promulgatum, ibi: *Decernit insuper, ut hujusmodi decretum in unaquaque Parochia suum robur post triginta dies habere incipiat a die primæ publicationis in eadem Parochia factæ enumerandos*, & explicite declaravit Sacra Congregatio Concil. apud Bosco *part. 5. disp. 11. sect. 9. concl. 5.*, ibi: *Sacra Congregatio censuit, ubi decretum Concilii Tridentini sess. 24. cap. 1. de reformat. Matrimonii non est publicatum, valere Matrimonia contracta absque observatione formæ a Concilio præscriptæ.*

107 Matrimonium contractum sine præsentia Parochi, & testium ab incolis loci, seu Provinciæ, ubi fuit promulgatum, sed non receptum Tridentinum quoad disposita *de Matrimonio clandestino*, est validum; *Communis, & certa*.

108 Item validum est Matrimonium contractum sine præsentia Parochi, & Testium ab eo, qui e loco promulgati, & recepti Concilii pergit ad locum, ubi promulgatum, aut receptum non est, & ibi cum incola illius loci contrahit: Secus vero e contra, si e loco non promulgati Concilii pergat ad locum, in quo est promulgatum, & ibi contrahat sine præsentia Parochi, & testium, semper enim habenda est ratio loci, ubi Matrimonium per verba de præsenti contrahitur; *Communissima*, & sic declarasse Sacra Congregationem Concil. referunt Uvamesius *in consil. tom. 2. consil. 530.* Pignatell. *tom. 5. consult. 79. num. 23.* La Croix *lib. 6. part. 3. numer. 714.*

109 Si ambo Sponsi e loco publicati, & recepti Conc. transferant realiter suam habitationem ad locum, ubi non est publicatum, quamvis eo solo animo, ut absque Parocho & testibus contrahant, validum est eorum Matrimonium: Secus vero, si illuc se transferant cum tali fine, & habitationem realiter non mutent, seu retento suo domicilio in loco publicati Conc. transeant per locum, ubi non est publicatum, & ibi contrahant; Sic quoad omnes tres partes respondit Sacra Congreg. Conc. 5. Sept. 1626. quæ responsio fuit confirmata ab Urbano VIII. in Brevi, ut sequitur:

URBANUS VIII.

Ad futuram rei memoriam.

EXponi Nobis fecit Venerabilis Frater Archiepiscopus Coloniensis, quod habito nuper per eum ad Venerabiles Fratres Nostros S. R. E. Cardinales, Sacri Concil. Trid. Interpretes, recursu supra infrascriptis dubiis, videlicet. Primo, An Incolæ tam masculi, quam fœminæ loci, in quo Concilium Tridentinum in puncto Matrimonii est promulgatum, transeuntes per locum, in quo dictum Concilium non est promulgatum, retinentes idem domicilium, valide possint in illo loco matrimonium sine Parocho, & testibus contrahere? Secundo, quid si eo prædicti incolæ, tam masculi, quam fœminæ solo animo sine Parocho, & testibus contrahendi se transferant habitationem non mutantes? Tertio, quid si iidem incolæ tam masculi, quam fœminæ eo transferant habitationem illo solo animo, ut absque Parocho, & testibus contrahant? Iidem Cardinales ad primum, & secundum non esse legitimum matrimonium inter sic se transferentes, ac transeuntes cum fraude. Ad tertium vero dubiorum hujusmodi, si domicilium vere transferatur, matrimonium esse validum responderunt, & resolverunt, prout in Decreto desuper emanato plenius continetur.

Cum autem sicuti eadem expositio subjungebat, dictus Archiepiscopus responsum, seu dubiorum prædictorum resolutionem hujusmodi pro illius subsistentia firmiori Apostolicæ Nostræ Confirmationis robore communiri summopere desideret; Nos eumdem Archiepiscopum specialibus favoribus, & gratiis prosequi volentes, supplicationibus illius nomine Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, responsum, seu dubiorum prædictorum resolutionem hujusmodi Auctoritate Apostolica tenore præsentium approbamus; & confirmamus, illique inviolabilis Apostolicæ firmitatis robur adjicimus, decernentes illud, seu illam, necnon præsentes Litteras validas, firma, & efficacia existere, & fore suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, sicque, & juxta illa per quoscumque Judices Ordinarios, & delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter, contigerit attentari.

Non obstantibus Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die 14. Augusti anno 1627. Pontificatus nostri Anno V.

Valida sunt matrimonia, quæ Catholici V. G. Mercatores, aut peregrini contrahunt sine præsentia Parochi, aut testium in locis infidelibus, ut in Regno Turcarum, Persarum, & hujusmodi, aut in locis hæreticis, ubi nunquam fuit publicatum Concilium Tridentinum, ut in Saxonia, Prussia, Svecia, Anglia, Scotia, Dania, Pomerania, & aliis partibus septentrionalibus, quæ jam ante Concilium Tridentinum a vera fide defecerant; *Communis*, & sic declarasse Sacram Congregationem Concilii refert Bosco *part. 5. disp. 11. sect. 9. conclus. 5.* & sic respondit Episcopo Tricaricensi ad primum dub. 19. Januar. 1605.; V. G. in Hollandia, Zelandia, Frisia, & hujusmodi. In locis autem hæreticis promulgati Conc. Trid. si Parochus, aut Episcopus, vel alius Sacerdos ab ipsis deputatus haberi non potest, ad valorem matrimonii requiruntur nihilominus duo testes, quia illi facile haberi possunt; Sic declaravit *Sacra Congregatio Concilii, & respondit Episcopo Tricaricensi 19. Januar. 1605.* ad quartum, & quintum dubium, ibi: „ Quarto. Ubi etiam constat Decretum Conc. esse observatum, sed Parochialis Ecclesia „ utpote vacans proprio Parocho caret, & Cathedralis „ itidem Episcopo, atque Capitulo, habentibus a Concilio facultatem alium Sacerdotem ad id delegandi, nullusque alius ibi sit, qui vices Parochi, vel Episcopi „ suppleat, matrimonium valere absque præsentia Parochi; servata tamen in eo, in quo potest, forma Conc. „ nempe adhibitis saltem duobus testibus. Quinto. Si „ extent quidem Parochus, & Episcopus, sed nullo constituto Vicario, uterque metu hæreticorum lateat, ita „ ut vere ignoretur, ubinam sit, vel eodem metu a Diœcesi absit, nec ad alterutrum sit tutus accessus, validum est matrimonium contractum absque forma Concilii, adhibitis tamen, ut dictum est, duobus testibus. 110

111

Hæretici quoque in locis, ubi publicatum est Concilium Tridentinum, tenentur observare formam injunctam ab ipso pro contrahendis matrimoniis, unde, si sine præsentia Parochi, & testium ibi contrahant, eorum matrimonia sunt nulla; Sic respondit *Sacra Congregatio Concilii Episcopo Tricaricensi 19. Januarii 1605. ad tertium dubium*, ibi: *Tertio Hæreticos quoque, ubi Decretum dicti cap. 1. est publicatum, teneri talem formam observare, & præterea ipsorum etiam Matrimonia absque forma Concilii, quamvis coram Ministro hæretico vel Magistratu loci contracta, nulla, atque irrita esse*, & similiter declaravit *in Ruremondensi Matrimonii die 2. Maji 1676.* ubi declaravit nullum matrimonium contractum coram Magistratu sæculari in loco, ubi Concilium Tridentinum est receptum, & Parochus commode haberi, & adiri poterat. Sunt autem valida matrimonia hæreticorum contracta sine præsentia Parochi, & testium in locis, ubi non fuit publicatum Tridentinum, & sine præsentia Parochi in illis locis, in quibus, quamvis sit publicatum, Parochus tamen, aut Episcopus Catholicus, seu alius Sacerdos ab ipsis deputatus non invenitur, nec potest tutus ad eum haberi accessus, dummodo in illis locis promulgati Concilii adhibeantur duo testes; *Communis*; & patet ex allatis declarationibus Sacra Congreg. *sub num. 99. & 100.* 112 113

Raptus impedimentum est statutum a Tridentino *sess. 24. de reform. Matrimonii cap. 6.* his verbis: *Decernit Sancta Synodus, inter raptorem, & raptam, quandiu ipsa in potestate raptoris manserit, nullum posse subsistere Matrimonium; quod, si rapta a raptore separata, & in loco tuto, ac libero constituta illum in virum habere consenserit, eam raptor in uxorem habeat, & nihilominus raptor ipse, ac omnes illi consilium, auxilium, & favorem præbentes sint ipso Jure excommunicati, ac perpetuo infames, omniumque Dignitatum incapaces, & si Clerici fuerint, de proprio gradu decidant. Teneatur præterea raptor mulierem raptam, sive eam uxorem duxerit, sive non duxerit, decenter arbitrio Judicis dotare.* 114

Raptus dirimens Matrimonium est violenta abductio fœminæ in ordine ad contrahendum matrimonium; *Est in re communis*. Violentia inducens raptum est, non solum physica, v. g. per violentam manuum injectionem, sed etiam moralis, v. g. per minas, aut gravem metum; *Communis*. Ad hoc, ut inducat impedimentum dirimens, debet talis violentia probabilius esse illata ipsi fœminæ raptæ, nec sufficit, si sit illata solis parentibus, aut tutoribus. Unde si puella volens, & consentiens abducatur, quamvis sint inviti, & reclament parentes, seu tutores, 115 116 117

tores, non oritur impedimentum raptus; Sanchez *lib.* 7. *disp.* 13. *num.* 13. Coninch. *disp.* 41. *num.* 48. Perez *disp.* 38. *sect.* 4. Sporer *tom.* 3. *part.* 4. *cap.* 13. *sect.* 1. *num.* 28. Reiffenstuel *lib.* 4. *decretal. tit.* 1. *num.* 374. Pignatell. *tom.* 5. *consul.* 80. Gobat. *num.* 546. Mastrius *num.* 108. Krimier *num.* 514. Kugler *num.* 1633. Uvex *num.* 42. Aloysius Riccius *resolut.* 342. *num.* 5. *part.* 4. Hurtad. *disp.* 23. *diffic.* 3. *vers. Secundo*, La Croix *lib.* 6. *part.* 3. *num.* 628. cum Aversa, Lessio, Reginald. Tanner. ab ipso citatis. Et ratio est, quia Tridentinum præcise intendit cavere, ne lædatur libertas matrimonii, quæ utique non læditur, si puella libere consentiens abducatur, quamvis violentiam, seu vim patiantur parentes, vel inviti reclament, cum libertas puellæ nubere volentis non dependeat a voluntate parentum, & validissimum sit matrimonium contra eorum voluntatem ab ipsa contractum, ut decrevit ipsum Concilium Tridentinum *cit. sess.* 24. *de reform. Matrimonii cap.* 1. anathematizando contrarium sentientes, ibi: „ Eos Sancta Synodus anathemate damnat . . . . . qui falso affirmant matrimonia a filiis familias sine consensu parentum contracta, irrita esse, & „ parentes ea rata, vel irrita facere posse. Tum quia Tridentinum statuit impedimentum raptus cessare, si fœmina rapta sit *separata a raptore, & in loco tuto, ac libero constituta*, sive restituatur parentibus, sive non, & ideo etiam *cap. Cum causam* 6. *de raptoribus*, Lucius III. statuit, ut sequitur: *Iste raptor dici non debet, cum habuerit mulieris assensum, & prius eam desponsaverit, quam cognoverit; licet parentes reclamarent, a quibus eam dicitur rapuisse.*

120 Non desunt tamen magni nominis Doctores, qui contrarium sustinent, nempe quod raptus fœminæ consentientis, si sint inviti parentes, dirimat matrimonium; Sic Barbosa *super Concil. sess.* 24. *de reform. cap.* 6. *num.* 3. cum Salzedo, Henriq., Vega, Card. Tusch., Zerola, Petro Ledesma, Rebellio, Guttier., Bonæc. ibi citatis, Navar. *lib.* 5. *cons.* 2. *num.* 1. *de Raptor.*, Molina, Henno, & alii, & consentit Card. de Luca *de Matrim. disc.* 5. *& ad Trident. discurs.* 28. pro casu, quo non præcesserunt Sponsalia, vel tractatio matrim. ineundi, quia secundum S. Thomam 2. 2. *quæst.* 154. *art.* 7. *O. Quandoque violentia infertur patri, sed non virgini, puta cum ipsa consensit, ut ipsa per violentiam de domo patris abstrahatur, qualitercumque enim violentia adsit, salvatur ratio raptus.* Ast ex dictis patet, ut recte advertit La Croix *loc. cit.* & alii, quod S. Thomas ibi vult tantum, tunc quomodocumque puellam rapi parentibus, sed non ideo est raptus dirimens matrimonium, cum non præjudicet puellæ libertati, quam tantum Tridentinum vult ibi salvari, nihil reflectens ad consensum parentum, quibus etiam invitis, & contradicentibus potest validissime matrimonium contrahere ex ipsomet Concilio *citat. sess.* 24. *cap.* 1. per textum numero antecedenti adductum.

121 Conveniunt tamen omnes, quod, si puella consentiens, & volens abducatur insciis parentibus, vel tutoribus, ita ut neque puellæ ipsi, neque Parentibus vis inferatur, licet his adhuc injuria fiat, non sit raptus dirimens, quia raptus, sicut & rapina aliquam violentiam continent, ut ex communi notat Navar. *lib.* 1. *consil.* 3. *num.* 1. *de raptor.* Sanchez *lib.* 7. *disp.* 12. *num.* 36. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 373. Layman *lib.* 5. *tract.* 10. *part.* 4. *cap.* 13. *arg. cap. Cum causam* 6. *de Raptorib.* Sic etiam omnes conveniunt, quod non sit raptus dirimens matrimonium, quando post tractatum de matrimonio legitime contrahendo, vel post sponsalia jam contracta abducitur puella consentiens de domo patris, seu tutoris, quamvis inviti, & reclamantis, ut expresse respondit Lucius III. *in cap. Cum causam* 6. *de Raptoribus*, per verba præcisa adducta *sub num.* 117. *in fine*. Quando puella, quæ rapitur, erat prius raptori desponsata, licet ipsa, proposito mutato, sit invita, adhuc negant oriri impedimentum Barbosa *in cap. Cum sam* 6. *de Raptoribus*, & *supra Concil. Tridentin. sess.* 24. *de remomervion. cap.* 5. *num.* 6. Farinac., Henriq., Fr. Emmanuel Joseph Sesse, Rebell., Lessius, Genuensis, Molfesius ab ipso Barbosa citati, & alii cum Tamburin. *lib.* 7. *in Decalog. cap.* 6. § 2. *num.* 15. *arg. cit. cap. Cum causam* 6. *de raptorib.*, ibi: *Iste raptor dici non debet, cum habuerit mulieris assensum, & prius eam desponsaverit, quam cognoverit*. Et ratio est, quia talis puella prius desponsata cogitur ad id, quod facere tenebatur; Quæ sententia tenenda est, præsertim, si sponsa nullam habeat justam causam resiliendi; Secus vero non; Gobat. *cas.* 19. *num.* 554. Sporer *loc. cit. num.* 27. La Croix *loc. cit. num.* 637. & alii cum Krimer *num.* 514. quia, cum sponsa justam causam habet resiliendi, si invita rapiatur, fit ei vera violentia raptus impedimentum inducens, eo vel maxime, quod Sanchez, Aversa, Escobar, Hurtado, & alii velint simpliciter, & absolute oriri impedimentum ex raptu, quo sponsus rapit propriam sponsam invitam.

122 Raptus factus non causa contrahendi Matrimonium cum rapta, sed solum causa libidinis explendæ non dirimit Matrimonium; Sanchez *lib.* 7. *disp.* 13. *num.* 4. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 377. Barbosa *super Triden. sess.* 24. *de reform. cap.* 6. *num.* 2. Salzed. Fr. Emmanuel, Vega, Lessius, Molfesius, Reginald., Guttier. Hurtad. citati a Barbosa *ibidem*, Sporer *loc. cit. num.* 29. & alii plures cum Tambur. *loc. cit. num.* 11. Gobat. *loc. cit. num.* 542. & alii cum La Croix *loc. cit. num.* 631. ubi ex Gallemart. in declaratione ad eum locum refert, *a sacr. Congregatione Concilii decisum fuisse* 23. *Januarii* 1586., Raptores ob aliam causam, quam ut in Uxores ducant, non comprehendi a Tridentino illis infligente pœnam Excommunicationis. Et ratio est, quia Concilium eo decreto nihil intendit, nisi libertati Matrimonii providere, adeoque agit de solo raptu, & violenta abductione puellæ ad contrahendum Matrimonium. Sa tamen, Bonacina, & alii cum Platell. *n.* 1179. tenent contrarium.

Raptus dirimit Matrimonium, etiamsi fœmina rapta 123
non sit virgo, sed corrupta, vidua, conjugata, inhonesta, vel etiam meretrix; Barbosa *loc. cit. num.* 4. cum Bonacina, Reginald. Sanchez, ibi citatis, Bosco *de impediment. Matrim. disp.* 12. *sect.* 9. *conclus.* 4. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 375. La Croix *loc. cit. num.* 637. & alii passim. Et ratio est, quia Concilium *loc. cit.* non attendit ad qualitatem virginis, seu honestæ, sed solum ad libertatem cujuscumque fœminæ respectu Matrimonii, universaliter enim, & indistincte de rapta loquitur, & ubi Lex non distinguit, neque nos distinguere debemus; *l. De pretio ff. de Publiciana in rem actione*; & verba generalia generaliter sunt intelligenda; *cap. Quia circa* 72. *de privileg.* præsertim ubi, ut in præsenti, est eadem ratio; *arg. l. Ideo ff. de legibus.*

Raptus, quo fæmina rapit virum, non dirimit Matri- 124
monium; Sporer *loc. cit. num.* 30. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 376. Barbosa *loc. cit. n.* 5. cum Farinac., Sanchez, Pontio, Molfes., Reginald., Petro Ledesma, Bonacina, Riccio, Hurtado *ibi ab ipso citatis*? La Croix *loc. cit. num.* 635. cum Dicastill., Escobar, Gobat. & aliis *ibi a se citatis*, Bosco *loc. cit. conclus.* 3. *a num.* 81. Herinex *de impedimento Raptus disp.* 6. *num.* 80. & communior aliorum contra Henriquez, Guttier. Vegam, & alios. Et ratio est, quia Concilium *loc. cit.* loquitur solum de raptore, & non de raptrice, unde tale decretum, utpote odiosum, & pœnale, non est extendendum ad raptricem *arg. cap. Odia* 15. *cap. Quæ a jure* 28. *& cap. In pœnis* 49. *de regul. Juris in* 6.

Raptus non dirimit Matrimonium, si solis importunis 125
precibus fœmina abducatur; dummodo preces tales non sint, ut violentiæ æquiparentur; Barbosa *loc. cit. num.* 7. Sanchez *lib.* 7. *disp.* 13. *num.* 11. Guttierez *de Matrimonio cap.* 86. *num.* 15. Bonacina *de Matrimon. quæst.* 4. *punct.* 8. *num.* 5. *&* 6. & alii passim. Raptus ut sit impedimen- 126
tum dirimens, requiritur traductio fœminæ de loco ad locum, si enim quis virginem repertam in domo patris, aut in alia domo non educit de ea domo, sed illam ibi opprimit, aut trahit de uno cubiculo ad aliud, ut ibi illam commodius violet, non incurrit impedimentum raptus; Sanchez *lib.* 7. *disp.* 13. *n.* 7. Navarrus *consil.* 1. *num. unic. sub tit. de Raptoribus*, Barbosa *l. c. n.* 8. Fr. Emmanuel *in Summa tom.* 1. *cap.* 232. *n.* 2. Coninch. *de Sacrament. & Censur. tom.* 2. *disp.* 31. *num.* 48. Bonacina *loc. cit. punct.* 8. *n.* 6. *&* 8. ubi citat Molinam, Gutties. Cardin. Tuschul. & alios.

Impedimentum raptus inter raptorem, & raptam perse- 127
verat etiamsi rapta post raptum libere consentiat, *si adhuc ipsa in potestate raptoris manserit, secus vero si rapta a raptore separata, & in loco tuto, & libero constituta illum in virum habere consenserit*; *Communis* textu expresso in Tridentino *cit. sess.* 24. *de reformat. Matrimon. cap.* 6. Ubi insuper declaratur, quod Raptores, & fauto- 128
res raptus dirimentis Matrimonium sint ipso Jure excommunicati, & sint perpetuo infames, & incapaces omnium Dignitatum, & si Clerici sint, amittant gradum Clericalem; & Raptor sive Matrimonium contrahat cum rapta, sive non, tenetur eam decenter dotare arbitrio Judicis. Vide verba præcisa Concilii *supra n.* 114.

Raptores, & eorum auxiliatores, si fuerint Laici, mor- 129
te plectuntur: *§. Sin autem per vim Instit. de public. judic. & l.* 1. *Cod. de raptu Virg.* Et insuper incurrunt Excommunicationem ipso facto; *cap. Raptor, cap. Statutum* 27. *quæst.* 2. *cap. Eos, cap. Raptores cap. De puellis, cap. Nullus* 36. *quæst.* 3. & expresse Concil. Trid. *sess.* 24. *de reformat. cap.* 6. Talis autem excommunicatio nemini est 130
reservata; Barbosa *in Tridentin. loc. cit. n.* 22. Panimoll. *Decis.* 62. *num.* 8. & multi alii apud ipsos. Si autem sint 131
Clerici, deponuntur, seu suspenduntur ab eorum officiis; 132
Concil. Trid. *loc. cit.* Dictam tamen suspensionem non incurrunt ante sententiam Judicis; Barbos. *loc. cit. num.* 13. Panimoll. *loc. cit. num.* 9. & alii plures citati ab ipsis, Urlaya *Instit. crim. lib.* 2. *tit.* 7. *num.* 146. Vide ipsos ibi, ubi multa habent ad rem.

Impedimentum justitiæ publicæ honestatis ex Matrimo- 133
nio rato non consummato fortius est eo quod ex sponsalibus oritur. Benedict. XIV. Constitut. 89. tom. 1. incip. 134
Inter omnigenas §. 15. Ubi Pontifex mandat Episcopis & Missionariis Serviæ, quod idcirco ab hujusmodi dispensatione concedenda abstinere debeant, non obstantibus amplis facultatibus sibi concessis.

Quoad jam tradita in hoc *art. a n.* 69. *ad* 80. & *n.* 103. 135
de

de Parocho affectante non audire verba, non videre nutus attentantium clandestine contrahere Matrimonium, advertendum est, quod illa exceptio, *Nisi affectasset non intelligere*, apposita in Decretis ibi allatis intelligenda est de eo casu, ubi Parochus qui, si nec vidit, nec intellexit, ipse sibi in causa fuit, ut non videret, nec intelligeret, propterea quod, vel aures sibi obstruxerit, vel faciem velaverit, ne audire, & aspicere cogeretur, sicuti colligitur ex Fagnano in *cap. Quoniam numer.* 26. *de Constitution. & in cap. Quæsitum num.* 7. *& 8. de pœnit. & remiss.* Neque porro æquum est, ut arbitrio, factoque Parochi pendeat, libertatem Matrimonii impedire, ut recte docet Benedictus XIV. *de Synodo Diœcesana libr.* 13. *cap.* 23. *num.* 10. *&* 11. ubi ad litteram subjungit, ut sequitur.

136 Ex hactenus dictis recte colligitur, prædicta verba: *Nisi affectasset non intelligere*, de eo casu accipienda esse, quo Parochus invitus ad Matrimonii contractum adhibitus, ideo nec videt, nec percipit, quia data opera neque videre voluit, neque percipere, cum tamen & videre, & percipere naturaliter potuisset, eadem ratione, qua testes ad eum ipsum actum adhibiti, & vidisse se, & percepisse fatentur. Celebris fuit anno præterito 1753. causa *Charthaginen. Matrimonii* in Concilii Congregatione agitata, & judicata, in qua agebatur de quodam Matrimonio contracto coram Parocho domi suæ inopinate deprehenso, qui virum quidem aspexerat, ejusque verba perceperat, fœminam vero nec viderat, nec audiverat. Porro, cum ex iis, qui controversiæ Judices esse debent, totidem ex una parte pro Matrimonii validitate, totidem vero ex alia pro illius nullitate opinati fuerint, opportunum Nobis visum est Congregationem ipsam coram Nobis indicere; Jussis prius Theologis aliquot, aliisque Juris Canonibus professoribus sententias suas hac de re scriptis exponere, qui sane maxima diligentia, ac labore collatis inter se tum Theologorum, & Canonistarum placitis, tum Decretis ejusdem Congregationis, & actis similium causarum, quæ alias coram ipsa agitatæ fuerunt, & ab ea definitæ, in hoc facile convenerunt, ut ad Matrimonii validitatem, necessarium omnino esset, contrahentes a Parocho videri, eorumque verba mutuum consensum exprimentia ab eodem audiri; eo scilicet principio præ oculis habito, quod si Parochus Matrimonio interest, tamquam testis Ecclesiæ auctorizabilis nullo modo poterit de Matrimonio contracto fidem facere, ubi nec utrumque viderit conjugem, nec utriusque consensum audierit. Sed cum factum ipsum, de quo agebatur, accurate perpensum fuerit ejusque circumstantiæ omnes diligenter excussæ, manifesto compertum est; quod si Parochus mulierem non vidit, ejusque verba non intellexit, hoc ideo evenit, quia ipse obfirmato animo eadem videre, & audire noluit, cum eam facile videre, & audire potuisset, quemadmodum bene viderant, recteque audierant testes ad eum actum adhibiti. Itaque pronunciatum fuit, Nobisque annuentibus sententia prodiit pro Matrimonii validitate. Hæc ille. Vide dictam Causam in nostro tomo 8. in *Carthaginen. Matrimonii* ubi ipsa adducitur sub *die* 1. *Septembris* 1753. & sub *die* 22. *Septembris ejusdem anni* 1753. sub dubio, *An constet de validitate Matrimonii in casu &c.* Et Sacr. Congreg. Concil. *dicta die* 22. *Septembris* 1753. Respondit *Affirmative pro validitate Matrimonii, attentis facti circumstantiis in casu, de quo agitur.*

Novæ additiones ex aliena manu.

De impedimento *impotentiæ*, tum de impedimento *clandestinitatis* aliqua addere abs re haud est.
1 Quod attinet ad impedimentum impotentiæ aliud est,
si uterque ipsum fateatur, aliud si una Pars impotentiam
alleget, altera eamdem neget.
2 Priori casu non est continuo Matrimonium irritum de-
3 declarandum. Quando defectus est occultus, tunc Par-
4 tes cohabiteant per triennium; *Cap.* 5. *&* 7. *de frigid. &*
malefic. Triennium autem incipit currere non a tempore
monitionis per Judicem, sed potius a tempore, quo primus
5 impotentiæ defectus fuit observatus, quamvis aliquod
6 tempus arbitrarium ad preces peragendas a Judice statui
posse non negaverim per *Cap.* 7. *de frigidis & malefic.*
Requiritur præterea Jure Canonum, ut cum septima ma-
nu Propinquorum, vel vicinorum bonæ famæ, si Pro-
pinqui defuerint, tactis sacrosanctis Evangeliis, uterque
jurejurando dicat, quod nunquam per carnis copulam
una caro effecti fuerint; *Zoes. ad tit. decretal. de frigid.*
& malefic. num. 9. *Simon. de Impotent. conjugal. cap.* 7.
7 *thes.* 3. *num.* 4. Quod si defectus patens sit, triennium
8 haud est observandum, nec juramentum septimæ manus
9 desideratur, ita nec ipsorum Conjugum juramentum ne-
10 cessarium est, sed sufficit juramentum Medicorum, vel
Matronarum ea signa per inspectionem attestantium; *Si-*
mon. de Impotent. c. 7. *thes.* 3. *n.* 5. *& sequent.*
11 Posteriori casu si Mulier in ipsa statim novitate post
mensem, aut duos proclamaverit ad Episcopum, vel ejus
Missum, irritum declarari potest Matrimonium, dum-
12 modo præterea accusatio per *justum judicium* probetur;
C. Si quis 53. *quæst.* 1. *Simon. de Impotent. cap.* 7. *thes.* 4. 13
num. 2. *&* 3. Sin autem post mox dictum tempus ad Epi-
scopum clamaverit ajendo, quod non sit cognita, Mari-
tus interim contrarium affirmet, Marito tanquam Mulie-
ris capiti credendum; *Cap.* 1. *de frigid. & malefic. Simon.*
de Impotent. cap. 7. *thes.* 4. *num.* 4. *& seq.* Sed an inspe- 14
ctio decerni debeat, consule *Bohemer. in decretal. lib.* 4.
titul. 15. §. 24. *& plur. sequent.* qui de inspectione fuse
disserit.
De eo hic disquirit Auctor, an Parte impotente con-
trahente novum Matrimonium, irritum ipsum declaran-
dum sit. Placet simplicius distinguere. Primum Matrimo-
nium, aut fuit irritum declaratum ex nimia membri ma-
gnitudine, & fœminæ arctitudine, aut ex frigiditate, aut
ex maleficio. Si prius quum impotentia non sit absoluta, 15
sed respectiva, potest uterque Conjux Matrimonium cum
alia Persona contrahere. Quod si ex frigiditate, secun- 16
dum Matrimonium irritum declarari debet, sin ex male- 17
ficio firmum illud permanet; *Simon. de Impotent. dict.*
cap. 7. *thes.* 4. *n.* 1. *& plur. sequent.*
Quod concernit impedimentum *clandestinitatis*, nimium
esset de eo pro dignitate disserere. Satis sit adnotare ali-
qua, quæ auctor vel erronee, vel parum probabiliter fir-
mavit.
Male Auctor *numer.* 61. ait Cardinalem in suo Titulo 18
venire nomine Parochi, quoad assistentiam Matrimonii.
Ex his quæ dicta sunt supra *in not. & addit. ad verb.*
Cardinalis Articul. III. Patet non habere amplius Cardi-
nalem jurisdictionem in Populos & Parochianos. Quocir- 19
ca non est, cur Matrimoniis assistere amplius valeat.
Nec erat, cur *Auctor num.* 71. *& plur. seq.* sequendo 20
Ursajam sustineret, quod affectante Parocho, non audire
verba, vel non videre signa attentantium contrahere Ma-
trimonium, & revera illa non audiente, vel hæc non
vidente invalidum sit Matrimonium coram ipso contra- 21
ctum. Licet enim admittamus non satis esse ad implen-
dam formam volitam a *Tridentino Concilio*, materialem
illam, & physicam præsentiam Parochi, sed requiri præ-
sentiam moralem cum advertentia actus qui geritur; Di- 22
stinguendum tamen est inter Parochum præsentem, &
ex vi naturalis vel accidentalis impotentiæ non audien-
tem verba, aut signa mutui consensus non videntem, &
Parochum præsentem quidem, sed nolentem, & studio-
se, & voluntarie affectantem non audire eadem verba,
aut videre signa mutui consensus. Primo enim casu ma- 23
terialis & physica Parochi præsentia non sufficit ad va-
liditatem Matrimonii; Secundo vero casu materialis
præsentia satis superque est: sufficitque audivisse, vel
vidisse Testes, si Parochus audire, aut videre nolit,
quum posset.
Et ratio vehementissima est, quia *Concilium Tridenti-* 24
num non requisivit consensum Parochi in contrahendo
Matrimonio, neque Matrimoniorum libertatem ita angu-
stiare voluit, ut esset in cujusque Parochi potestate illo-
rum celebrationem impedire per suam ultimam volunta-
tem, & affectatam non intelligentiam, sed præsentiam
Parochi, uti publicæ personæ requisivit ad tollendam
clandestinitatem actus; ideoque si Parochus præsens est,
repugnet licet non audire, fugiat, increpet, faciat quod
jubet, satis est esse præsentem, ut respondit *Rota in Ma-*
joricen. Matrimonii 1. *Julii* 1748. *cor. R. P. D. Canillac.*
Et fuit sensus S. Congregationis Concilii interpretis *in*
Nicien. Matrimonii 27. *Martii* 1751.
De Matrimoniis contractis, non servata forma *Concilii* 35
Tridentini, inter Hæreticos, vel Hæreticos inter & Ca-
tholicos, in Locis Hæreticorum, in quibus fuit promul-
gatum *Concilium Tridentinum*, de quibus agit *Auctor nu-*
mer. 112., 113. tum alibi, vide quid decrevit Benedictus
XIV. die quarta Novembris 1741. *super dubiis respicien-*
tibus Matrimonia in Hollandia & Belgio contracta, &
contrahenda.

ARTICULUS III.

Quo ad ea, quæ concernunt facultatem dispensandi in impedimentis Matrimonii.

SUMMARIUM.

1 *Papa dispensare potest super quovis impedimento impediente, & super impediment. de Jure Ecclesiastico dirimentibus.*

2 *Papa ex præsumpta Dei voluntate, urgente aliqua gravi necessitate, dispensare potest super impedimentis de Jure Divino dirimentibus, quando originem trahunt a voluntate humana, & ad Deum referuntur.*

3 *Hinc Papa dispensari potest, gravi urgente necessitate, ut Presbyter seu Religiosus, vel religiosa contrahat Matrimonium.*

4 *Afferuntur gravia exempla similium dispensationum.*

5 *Papa dispensare potest in Matrimonio rato nondum consummato.*

6 *Nequit autem Papa dispensare in Matrimonio Fidelium jam consummato.*

7 *Affertur, & solvitur instantia.*

8 *Papa proprie, & rigorose loquendo nequit dispensare in illis impedimentis, quæ sunt Juris divini naturalis independentis quoad originem ab humana voluntate.*

9 *Potest tamen Papa Jus Divinum interpretari, & declarare, quod in aliquo casu valde particulari propter aliquas gravissimas circumstantias, non obliget.*

10 *Legati a latere, & Nuncii Apostolici possunt dispensare in sua Provincia super omnibus illis impedimentis, super quibus possunt dispensare Episcopi in sua Diœcesi.*

11 *Insuper solent Legatis, & Nunciis concedi a Summo Pontifice aliquæ aliæ speciales facultates, quæ quantum ad præsens dispensandi super impedimentis Matrimonii enumerantur.*

12 *Omnes tamen debent attendere præcisum tenorem specialium facultatum sibi concessarum.*

13 *Consimiles dispensandi facultates solent obtinere Episcopi Germaniæ, Indiarum, aliique in aliis remotioribus partibus.*

14 *Episcopi independeter a similibus specialibus facultatibus possunt pro utroque Foro ex aliqua justa causa dispensare in duobus impedimentis Jure Ecclesiastico solummodo impedientibus, scilicet* Sacrato tempore, & Vetito.

15 *Episcopi possunt etiam ex justa causa dispensare super impediente impedimento Voti cujuscumque, Papæ non reservati.*

16 *Episcopi ordinarie, & regulariter loquendo nequeunt de Jure communi dispensare in ullo impedimento dirimente.*

17 *Extraordinarie tamen, seu in casu magnæ, & urgentis necessitatis possunt Episcopi dispensare pro foro conscientiæ in impedimentis de Jure Ecclesiastico dirimentibus, si concurrant aliquæ conditiones, quæ enumerantur.*

18 *Immo, etiam ante contractum Matrimonium possunt Episcopi dispensare in impedimentis de Jure Ecclesiastico dirimentibus, quando adest urgentissima necessitas, & non patet aditus ad Papam &c.*

19 *Vicarius Generalis Episcopi vi officii sui sine speciali mandato nequit dispensare super impedimentis Matrimonii occultis in foro interno, super quibus potest Episcopus Jure ordinario.*

20 *Multo minus potest Vicarius Generalis vi Officii sui sine speciali mandato dispensare pro foro externo super illis impedimentis super quibus Episcopus dispensare potest ex speciali facultate a Papa sibi concessa.*

21 *Episcopus potest Vicario Generali, & aliis Sacerdotibus idoneis communicare dispensandi facultatem, quam habet ex privilegio, seu speciali facultate pro utroque foro.*

22 *Et communicare etiam eam facultatem, quam habet Jure ordinario pro foro interno.*

23 *Non sufficit tamen generalis dispensatio, sed requiritur speciale mandatum, seu specialis delegatio, seu concessio.*

24 *Capitulum, Sede vacante, ejusque Vicarius Capitularis valide, & licite potest dispensare pro foro conscientiæ super eisdem impedimentis occultis, super quibus potest Episcopus Jure ordinario.*

25 *Non potest tamen dispensare super iis impedimentis, super quibus dispensat Episcopus ex speciali facultate, seu privilegio.*

26 *Commissarius Bullæ Cruciatæ potest dispensare pro foro conscientiæ in contracto ante Matrimonium impedimento affinitatis ortæ ex copula fornicaria in primo, vel secundo gradu, tam lineæ transversalis, quam rectæ, dummodo concurrant aliquæ conditiones, quæ assignantur.*

27 *Commissarius Cruciatæ potest legitimare prolem susceptam ex Matrimonio hujusmodi post notitiam utriusque conjugis de impedimento quo ad Ordines & Beneficia tantum.*

28 *Non potest tamen Commissarius Cruciatæ legitimare prolem, quæ ex impedimento est illegitima, quando uterque conjux est in mala fide, nisi dispenset etiam in Matrimonio, & Matrimonium cum effectu contrahatur.*

29 *Commissarius Cruciatæ dispensare potest super impedimento orto ex affinitate superveniente ad petendum debitum.*

30 *Omnes Confessarii Regulares Mendicantes vi privilegiorum possunt dispensare super quovis impedimento Voti non reservati.*

31 *Non habent dicti Confessarii Regulares privilegium dispensandi super omnibus impedimentis, tam dirimentibus, quam impedientibus, super quibus jure ordinario dispensare possunt Episcopi.*

32 *Juxta varios magni nominis Doctores possunt Confessarii Regulares post Matrimonium, sive bona, sive mala fide jam contractum, dispensare in foro interno super occulto impedimento affinitatis, etiam in primo gradu, & prolem inde susceptam legitimam declarare.*

33 *At vero contraria sententia tenenda est cum communiori aliorum.*

34 *An, & quando, & cum quibus possint Regulares, & alii dispensare ad petendum debitum?* remissive.

35 *An dispensatio sine justa causa sit valida, & licita?* remissive.

36 *Regulares in iis, in quibus habent privilegium dispensandi, non possunt hoc facere extra Sacramentum Pœnitentiæ.*

37 *Alii tamen tenent oppositum.*

38 *Subnectuntur Supplementa Auctoris*, ad n. 42.

PAPA potest dispensare super quovis impedimento im- 1
pediente, & super impedimentis de Jure Ecclesiastico
dirimentibus; *Communis, arg. cap. cap. Proposuit 4. de
concessione Præbendæ*, ubi Pontifex de sua potestate lo-
quens sic expresse dicit: *Qui secundum plenitudinem po-
testatis de Jure possumus supra Jus dispensare*. Papa ex 2
præsumpta Dei voluntate, urgente aliqua gravi necessi-
tate, dispensare potest super impedimentis de Jure Divi-
no dirimentibus, quando originem trahunt a voluntate
humana, & ad Deum referuntur, uti in impedimento
Voti solemnis, & hujusmodi; Hostiensis *in cap. Non
est 5. de Voto num. 1.* & ibi Abbas *num. 5.* D. Thomas *in
4. dist. 38. quæst. 1. art. 4. quæstiuncula prima in corpore*,
& ibi Richardus *art. 9. nu. 1. in corpore, & ad primum*;
Henriquez *lib. 8. de Eucharistia cap. 13. num. 2. in com-
ment. litt.* R. Rossignolus *contract. 15. de Matrimon. 3.
prænot.* 10. *nu.* 1. Sanchez *lib. 8. disp. 6. n. 2.* ubi testatur
de communi. Hinc Papa dispensare potest, gravi urgen-
te necessitate, ut Presbyter, & Religiosus, seu Religio- 3
sa contrahat Matrimonium; S. Thomas *in 3. dist. 38. q. 1.
art. 4. ad 3.* ubi præcise sic dicit: *Si communis utilitas
totius Ecclesiæ, aut unius Regni, vel Provinciæ exposce-
ret, posset convenienter, & in voto continentiæ, & in vo-
to Religionis dispensari, quantumcumque esset solemniza-
tum; non enim per votum posset se homo deobligare ab eo,
in quo tenetur alteri. Unde talis posset imminere necessi-
tas, ut posset alicui juste prohiberi ne continentiam, aut
Religionem voveret, & eadem necessitate manente, potest
etiam in Voto dispensari jam facto.* S. Antonin. *in 3. part.
tit. 11. cap. 2. §. 9. & in 3. part. tit. 1. cap. 15. §. 3.* Medi-
na *de sacror. homin. continentia cap. 21. cum pluribus se-
quent.* Tolet. *in Summa lib. 4. cap. 18. nu. 5.* & plurimis
aliis citatis, Fagnan. *lib. 3. decretal. in cap. Cum ad Mo-
nasterium 6. de statu Monachor. n. 65. & 66.* ubi dicit hanc
esse sententiam communem Theologorum, ac fere omnium
Canonistarum, quam etiam tacite approbarunt varii Sum-
mi Pontifices, qui dispensarunt cum Episcopis, Cardina-
libus, Religiosis, & Monialibus, ut videre est apud Cor-
rad. *in prax. dispensat. lib. 8. cap. 10. n. 28.* & apud ipsum
Fagnan. *loc. cit.* & alios.

Cœlestinus enim III. dispensavit cum Constantia Filia 4
Rogerii Siciliæ Regis, quæ cum esset Monialis professa
Panormi, nupsit Henrico VI. & ex tali conjugio jam
quinquagenaria genuit Fridericum Secundum, ut referunt
Cajetanus *in 2. 2. qu. 88. art. 11. in princip.* Fagnan. *loc.
cit. num. 69.* & alii. Alexander III. dispensavit ad nuben-
dum cum Nicolao Justiniano Sacerdote Monacho in Mo-
nasterio S. Nicolai Ordinis S. Benedicti ad instantiam Ve-
netorum Ducis, ut referunt Bartholomæus a S. Fausto
de thesaur. Religios. lib. 3. quæst. 36. num. 5. & Pineda
§. 1. *pag. 84.* Fagnan. *loc. cit. numer. 66.* Gregorius XIII.
dispensavit cum fratre Cardinalis Jojosæ Gallo Sacerdote
professo, & Provinciali Ordinis Capuccinorum, ut refe-
runt Bartholomæus a S. Fausto *loc. cit. quæst. 36. a n. 8.*
Fagnan. *loc. cit. n. 66.* & alii. Alexander VIII. 14. *Ja-
nuarii* 1690. cum Francisco Leopoldo Comite Slabata Ca-
nonico Passaviensi Subdiacono, ut refert Reiffenstuel *lib. 4.
decretal. tit. 6. num. 16.* ubi testatur fuisse alias sic di-
spensatum cum Cæsare Borgia, qui prius erat Cardina-
lis Diaconus; cum Ramiro Aragonum Rege, qui prius
erat Episcopus, & cum pluribus aliis, & Justus Redn.
tom. 2. operis Canonico-Politici tit. 8. fol. 208. refert, quod
Juditta fuit Monialis Ratisponensis, & dein trium Re-
gum Conjux, scilicet Bretislai Bohemiæ, Mesicani Polo-
niæ, & Petri Hungariæ. Et multa alia exempla simi-
lium dispensationum refert Urlaya *tom. 4. part. 2. dispu-
tat. 5. per tot.*

Papa dispensare potest in Matrimonio rato nondum 5
consummato; *Communis*, teste Romana *dec. 101. num. 7.
part. 2. divers. & in una Burgensi dissolut. Matrimon. 27.
Junii* 1594. *relat. inter impressas post secund. volum. Consil.
Farinac. q. 86. n. 1. in fin.* ubi sic præcise habet: *Et Do-
mini quoad potestatem dissolvendi Matrimonii rati non con-
summati dixerunt non esse dubitandum, quia hæc est com-
munis opinio Canonistarum, præsertim de consensu conjugum,
& ex justa causa, c. Ex publico, ibi Glossa verb. Consumma-
tum, de convers. conjug.* Et de facto in Matrimonio rato
dispen-

dispensarunt Gregorius VII. Martinus V. Eugenius IV. & S. Pius V. ut referunt Arsdekin *tom. 2. part.* 129. Delbene *part. 2. de inquisit. dub.* 336. *sect.* 66. *num.* 20. Gregorius XIII. Urbanus VIII. ut refert Justus Redn. *tom.* 1. *Operis Canonico-Politici tit. 3. sect. 2. n. 26. & 27. fol.* 46. & teste Sanchez *l. 2. disp.* 4. dictus Gregorius XIII. uno die quatuordecim Matrimonia rata dispensando dissolvit quoad vinculum. Et plurima exempla similia dispensationum refert Ursaya *tom. 2. part. 1. discept. 3. per tot. & tom. 3. p. 2. discept. 21. per tot.* adducens *num.* 153. Votum Sacræ Congr. Concil. sub die 20. Maji 1719. etiam dissentiente uno ex Conjugibus.

6 Nequit autem Papa dispensare in Matrimonio Fidelium jam consummato: *Communis* inter Catholicos contra Hæreticos volentes etiam Matrimonium consummatum quoad vinculum solvi posse propter unius adulterium, aut discessum a vera Religione. Et ratio est, quia, cum Matrimonium Fidelium elevatum sit a Christo in Sacramentum, & significet unionem indissolubilem ipsius Christi cum Ecclesia per carnem assumptam, expresse ipsemmet Christus præcepit *Matth.* 19. quod a nulla humana potestate posset dissolvi, ibi: *Quos Deus conjunxit, homo non*
7 *separet*. Nec valet dicere, quod Matrimonium ratum, & consummatum non differant, nisi accidentaliter. Unde si Papa dispensare potest in rato, possit etiam in consummato. Non valet, inquam, quia dato etiam, & non concesso, quod differant solummodo accidentaliter physice loquendo, differunt tamen substantialiter moraliter ob supervenientiam illius significationis, quæ fundatur in unitate carnis, quæ ante consummationem non aderat; duo enim Conjuges fiunt una caro per copulam conjugalem, *arg. cap. Debitum 6. de bigamis*, ubi dicitur: quod Matrimonium ratum significat solummodo unionem Christi cum anima per gratiam, quæ, quia sæpe in anima solvitur, etiam Matrimonium ratum solvi potest; At Matrimonium consummatum, cum ex *dicto cap. Debitum*, significat indissolubilem unionem Christi cum Ecclesia, etiam ipsum est indissolubile per quamcumque humanam potestatem, aliter aptum non esset ad illam indissolubilem unionem Christi cum Ecclesia repræsentandam.

8 Papa proprie, & rigorose loquendo nequit dispensare in illis impedimentis, quæ sunt Juris Divini naturalis independentis quoad originem ab humana voluntate; *Est fere communis*. Et ratio est, quia Jus naturale Divinum est supra quamcumque potestatem creatam, etiam Pontificiam; adeoque Pontifex non potest absolute, proprie, & rigorose loquendo super eodem dispensare, quia directe dispensatio tenderet in Jus Divinum naturale, ad quod non extenditur ejus facultas. Sic enim se habet Papa ad legem Dei, sicut inferior ad legem superioris. Immo minor est proportio Papæ ad Legem Divinam, quam inferioris Prælati ad Legem humanam; *c. Damnamus 1. de Summa Trinitate vers. Quia inter Creatorem, & Creaturam*; sed & in Lege humana inferior nequit dispensare in Lege Superioris; *cap. Inferior 4. dist. 21. cap. Cum inferior 16. de majorit. & obedient. Clementina Ne Romani 2. de election.* §. 1. ubi expresse habetur, *quod Lex Superioris per inferiorem tolli non potest*; ergo nec Papa dispensare potest in illis impedimentis, quæ sunt Juris Divini naturalis independentis, quoad originem ab humana voluntate, cum hoc videatur contrarium Sacris Canonibus; *cap. Sunt quidam 6. cap. contra Statuta 7. cap. Omne 8. caus. 25. quæst. 1. cap. Super eo 4. de Usuris, cap. Litteras 13. de restitut. spoliat. cap. Cum ad Monasterium 6. de statu Monachor.*

9 Potest tamen a Papa Jus Divinum interpretari & declarare, quod in aliquo casu valde particulari propter aliquas gravissimas circumstantias non obliget, cum scilicet ex Divinæ Legis observantia aut aliquod majus bonum impeditur, aut aliquod grave damnum inde sequitur; cujus exempla sunt *in cap. Licet 23. de testibus, in cap. Quanto 18. de Jurejurando*, Glossa *in cap. Non est 5. de Voto*. Et ratio est, quia, si Pontifex in aliquo simili gravi, & urgente casu non posset Legem Divinam interpretari, & declarare cum pro interpretatione ad Deum recursus non pateat, non fuisset ipse bonus Paterfamilias (quod nullimode est dicendum) si gregem suum dimisisset sine Pastore, qui in casibus dubiis, & arduis posset Jus Divinum interpretari, & declarare, & sic omnibus suis ovibus pro necessitate consulere. Abbas *in cap. Proposuit 12. de concession. præbend.* Alman. *de potest. Eccles. cap.* 13. Turrecremat. *in Summa de Eccles. lib. 2. cap. 7. & lib. 3. cap. 53. & in cap. Conjunctione 2. caus. 35. quæst. 3. num.* 3. Covarruv. *4. decret. 2. part. cap. 6. §. 9. num.* 4. Silvester *verb. Papa quæst. 16. & 17.* Navarr. *lib. 4. consil. in 2. edition. tit. de Sponsalib. consil. 39. num. 16. & tit. de desponsat. impub. consil. 4. num.* 16. Sotus *de Just. & Jure lib. 10. quæst. 3. art.* 1. Vasquez *in opuscul. moral. in tract. de Benefic. cap. 4. §. 2. dub. 1. num.* 122. Suarez *de Eucharistia quæst. 74. art. 2. disp. 43. sect. 4. vers. Tertia sententia*, Cardinalis *in cap. Cum ad Monasterium 5. de statu Monachor. §. ultim. num.* 6. Catharinus *lib. 6. in Cajetanum in quæstione illa: an Pontifex possit dispensare in voto solemni Religiosorum?* Barbosa *rub. ff. sol. Matrimon. 2. part. numer.* 104. S. Thomas *in 2. 2. quæst. 54. art. 6. & in quodlib. 4. art. 3. in corpor. & ad primum*, Durandus *in 4. dist. 33. quæst. 1. num.* 15. Rosignolus *contract. XV. de Matrim. III. prænot. X. num.* 15. Reiffenstuel *lib. 1. decretal. tit. 2. num.* 454. Fagnan. *lib. 1. decr. in cap. Cum pridem 4. de pactis num.* 30. & alii passim.

Legati a Latere, & Nuncii Apostolici possunt dispensa- 10
re in sua Provincia super omnibus illis impedimentis, super quibus possunt dispensare Episcopi in sua Diœcesi; ipsi enim reputantur Ordinarii Judices suæ Provinciæ, textu expresso *in cap. Legatos 2. de Officio Legati* 11
in 9. Insuper solent Legatis & Nunciis concedi a Summo Pontifice aliquæ aliæ speciales & facultates; & quantum ad præsens dispensandi super impedimentis Matrimonii; *Primo* dispensandi in tertio, & quarto, tam *consanguinitatis*, quam *affinitatis* gradu simplici, & mixto tantum cum pauperibus in contrahendis Matrimoniis; In contractis vero cum hæreticis conversis etiam in secundo simplici, & mixto, dummodo nullo modo attingat primum gradum; & in his casibus prolem susceptam declarandi legitimam. *Secundo* dispensandi super impedimento *publicæ honestatis* ex sponsalibus proveniente. *Tertio* dispensandi super impedimento *Criminis*, neutro tamen conjugum machinante, & restituendi Jus petendi debitum amissum. *Quarto* dispensandi in impedimento *Cognationis spiritualis* præter levantem, & levatum in Baptismo. *Quinto*, Nuncii Hispaniæ ex privilegiis Sancti Pii V. sub die quarta Augusti 1571. & Gregorii XIII. sub die 25. Junii 1576. possunt dispensare cum Judæis in omnibus gradibus Jure Divino non prohibitis, vel conjunctis, vel attinentibus, & aliquando etiam dispensant in impedimentis dirimentibus post Matrimonium contractum, si occulta fuerint; & alii alias ampliores solent a Summo Pontifice pro exigentia temporum locorum, & personarum obtinere facultates dispensandi, unde quisque stare debet suis obtentis concessionibus, & privilegiis. Omnes tamen ad hoc, ut vi talium 12
privilegiorum, seu facultatum possint valide dispensare in impedimentis Matrimonii, debet omnino observare clausulam, quam Papa similibus dispensandi privilegiis adjicere solet his verbis: *Hæ vero Matrimoniales dispensationes non concedantur, nisi cum clausula: dummodo mulier rapta non fuerit, vel si rapta fuerit, in potestate raptoris non existat, & in dispensationibus hujusmodi declaretur expresse illas concedi tamquam a Sedis Apostolicæ Delegato. Ad quem effectum, etiam tenor ejusdem facultatis inseratur cum expressione temporis, ad quod fuerint concessæ, alias nullæ sint.*

Consimiles dispensandi facultates solent obtinere Episco- 13
pi Germaniæ, Indiarum, aliique in aliis remotioribus partibus, quas sibi concessas debet quisque attendere, nec excedere, semper servato adamussim sibi factæ concessionis tenore, & plene observata supradicta clausula. 14
Episcopi independenter a similibus specialibus concessionibus possunt pro utroque Foro justa ex causa dispensare in duobus impedimentis jure Ecclesiastico solummodo impedientibus, scilicet *Sacrato tempore*, & *Vetito*, nisi Papa aliquod Matrimonium specialiter vetet: *& Communis & certa*. Episcopi possunt etiam ex justa causa dispensare super impediente impedimento Voti cujuscumque Papæ non reservati, v. gr. *Castitatis* ad tempus, vel in perpetuum, si est conditionale, vel pœnale, item Voti non nubendi, vel Ordines suscipiendi; *Communis, & certa, arg. Extravag. Etsi Dominicis. de pœnitent. & remission.* ubi inter vota reservata Summo Pontifici non comprehenduntur supradicta. Votum enim Castitatis perpetuæ ibi reservatum intelligitur de voto perfecto, & absoluto, & quidem præcise quoad substantiam, non item quoad qualitates, vel circumstantias eorum, quia cum talis reservatio sit præjudiciosa Juri ordinario Episcoporum, tamquam odiosa est stricte interpretanda juxta communissimam Doctorum sententiam; *arg. c. Odia 15. de Regul. Juris in 6.*: ibi: *Odia restringi & favores convenit ampliari.*

Episcopi ordinarie, & regulariter loquendo nequeunt 16
de Jure communi dispensare in ullo impedimento dirimente; *Communis*. Et ratio est clara, quia omnia impedimenta Jure Ecclesiastico dirimentia sunt introducta decreto Summi Pontificis, aut alicujus Concilii Generalis, Episcopi, autem uti inferiores Papa, & Generali Concilio nequeunt in eorum lege dispensare; *arg. cap. Inferior 4. dist. 21. c. Cum inferior. 16. de majorit. & obedient. & Clementina, Ne Romani 2. de election.* ubi expresse dicitur: *Lex superiori per inferiorem tolli non potest*. Extraordinarie tamen, seu in casu magnæ, & urgen- 17
tis necessitatis possunt Episcopi dispensare pro foro conscientiæ in impedimentis de Jure Ecclesiastico dirimentibus: si concurrant sequentes conditiones. 1. Si impedimentum sit occultum 2. Si Matrimonium sit publicum. 3. Si sit contractum bona fide, sive cum ignorantia impedimenti. 4. Si adest gravis causa, seu necessitas, v. g. impediendi scandalum, quod certo orietur in separatione. 5. Si necessitas sit urgens, ita ut patiatur dilationem, quia conjuges nequeunt abstinere ab usu Matrimonii, donec dispensatio a Pontifice, vel Nuncio veniat; Sic tenent communiter Doctores cum Reiffenstuel *libr. 4. decretal. in Appendice de dispensatione super impedimentis numer.* 15.

Barbosa *de Offic. & potestat. Episcop. allegat.* 35. Sanchez *lib.* 2. *de Matrimon. disp.* 40. *per tot.* La Croix *lib.* 6. *part.* 3. *numer.* 835. *arg. cap. Quoniam* 13. *cons.* 1. *quæst.* 7. *cap. Sicut* 11. *de consecrat. dist.* 1. *cap. Omnes* 1. *de Feriis*, *cap. Concilium* 2. *de observ. jejunior. cap. Consuluisti* 3. *de celebrat. Missar. & cap. Quod non est* 4. *de Regulis Juris*, ibi: *Quod non est licitum in Lege, necessitas facit licitum*. In qualibet enim dispositione intelligitur excepta necessitas; *capit. Licet* 6. *de pænit. & remissionib.* Fagnan. *lib.* 1. *decret. in cap. Nihil* 44. *de election.*

18 Immo etiam ante contractum Matrimonium possunt Episcopi dispensare in impedimentis de Jure Ecclesiastico dirimentibus, quando adest urgentissima necessitas salutis animæ, & non est aditus ad Papam, vel ratione moræ in expectatione dispensationis Pontificiæ est periculum incontinentiæ, aut alterius gravis mali spiritualis: *arg. Omnibus cit. Juribus*, quia, ut expresse dicitur *in citat. cap. Sicut* 11. *de consecrat. dist.* 1. *Necessitas non habet legem*, & *in cap. Consilium* 2. *de observ. jejunior.*, ibi *Cum non subjaceat Legi necessitas*, & tenent Reiffenstuel *loc. cit. num.* 15. Barbosa *loc. cit.* Sanchez *loc. cit.* Bosco *de Matr. disput.* 12. *sect.* 13. *conclus.* 3. Guttierez *qq. Canon. lib.* 1. *capit.* 23. Cardenas *in* 1. *Crisi diss.* 97. *num.* 4. *& in* 2. *Crisi diss.* 2. *a num.* 636. Vasquez, Salas, Præpol. Castropal. Hurtadus Reginald. Pont. Bonacina, Villalob. Basilæus, Silvius, Victorellus, Molfesius, Diana, Leander, Homobon. Cornejo, Machado, Candidus, & alii, quos citat, & sequitur la Croix *loc. citat. numer.* 838. Et ita declarasse Sixtum V. testatur Pyrrus Corradus *in praxi dispensat. lib.* 3. *cap.* 4. Et ratio est, quia non est præsumendum, nec ullo modo credendum, quod Papa in tali casu necessitatis velit privative quoad Ordinarios sibi reservare cum dispendio boni communis animarum potestatem a Christo Domino in bonum commune ipsarum animarum concessam: Hoc enim non esset consonum fini ejusdem reservationis, qui est ad evitanda scandala, pericula, & peccata, non autem ut eisdem irretiantur, & esset contra suavem, & providam gubernationem Ecclesiæ, quæ potestatem suam gerere debet, non in destructionem, sed in ædificationem animarum, juxta illud Apostoli 2. *ad Corinth.* 10., ibi: *Nam etsi amplius aliquid gloriatus fuero de potestate nostra, quam dedit nobis Dominus in ædificationem, & non destructionem vestram &c.*

19 Vicarius Generalis Episcopi, vi Officii sui, sine speciali mandato, nequit dispensare super impedimentis Matrimonii occultis in foro interno, super quibus potest Episcopus jure ordinario; *arg. cap. Quid agendum* 4. *de Procurat. in* 6. *& cap. In generali concessione* 81. *de Regul. Juris in* 6. *& leg. Illud ff. de Min.* & tenentur Sanchez *lib.* 2. *disp.* 40. *num.* 12. Vincentius de Justis *lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 158. *&* 159. *de dispensationibus*, Puteus *dec.* 53. *num.* 2. *lib.* 3. Loterius *de Re Benefic. lib.* 1. *quæst.* 28. *num.* 123. Bosco *de Matrim. disp.* 12. *sect.* 13. *Conclus.* 3. *num.* 189. Guttierez *lib.* 1. *canonic. qq. cap.* 19. *num.* 15. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 34. Barbosa *de Offic. & potest. Episc. alleg.* 54. *num.* 121. post Glossam communiter receptam *in c. Qua de causa* 9. *caus.* 2. *c.* 4. *vers. Quidquid*, ubi ita argumentatur, *Cum dispensatio se habeat instar restitutionis in integrum; & restitutio in integrum non delegetur per mandatum generale*; *arg. leg. Illud ff. de Min.* ergo nec dispensatio. Et ratio est, quia cum dispensatio sit ex arduis, & extraordinariis, non venit in generali mandato, & in quo ardua, & extraordinaria non comprehenduntur, & patet a simili in dispensatione pro foro interno in suspensionibus, & irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus, quæ dispensatio, vi Officii sui, non competit Vicario Generali sine speciali mandato, ac commissione ex Concilio Tridentino *session.* 24. *de refor. cap.* 6., ibi: *Per seipsos, aut Vicarium ad id specialiter deputan-*
20 *dum*. Multo minus potest Vicarius Generalis, vi Officii sui, sine speciali mandato, dispensare pro foro externo super illis impedimentis, super quibus Episcopus dispensare potest ex speciali facultate a Papa sibi concessa; *Communis, ac certa*.

21 Episcopus potest Vicario Generali, aut aliis Sacerdotibus idoneis communicare dispensandi facultate, quam habet ex privilegio, seu speciali facultate pro utroque foro; *Communis*; constat enim clare ex clausula, quæ expresse solet apponi in simili privilegio, seu facultate, ibi: *Com-*
22 *municandi hos facultates in totum, vel in partem*. Et communicare etiam eam facultatem, quam habet jure ordinario pro foro interno; *Communis*; *arg. cap. Cum Episco-*
23 *pus* 7. *de Offic. & potest. Delegati in* 6. Non sufficit tamen generalis deputatio, seu commissio ad hoc, ut Vicarius Generalis possit dispensare in dictis impedimentis, sed requiritur speciale mandatum, seu specialis delegatio, vel concessio, dicendo v. gr. *Concedo tibi etiam omnem facultatem, quam ego habeo, sive jure ordinario, sive ex privilegio, aut speciali Papæ concessione dispensandi pro utroque foro in impedimentis Matrimonii*; Sic contra paucos Barbosa *de Offic. & potestat. Episcopi allegat.* 54. *num.* 59. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 40. Engel *de Offic. Vicarii n.* 10. eoque teste alii communiter; *arg. cap. Quid agendum* 4. *de Procurat. in* 6. *& cap. In generali concessione* 81. *de Regul. Juris in* 6.

24 Capitulum, sede vacante, ejusque Vicarius Capitularis valide, & licite potest dispensare pro Foro conscientiæ super eisdem impedimentis occultis, super quibus potest Episcopus jure ordinario; *Communis*. Et ratio est, quia Capitulum, sede vacante, succedit Episcopo in omnibus, quæ sunt Jurisdictionis ordinariæ (demptis solis casibus in jure specialiter exceptis) *arg. cap. His, quæ* 11. *& cap. Olim* 14 *de majorit. & Obedient. cap. Ad abolendam* 9. *de hæretic. cap. Ecclesiæ Cathedralis* 4. *de suppleند. negligent. Prælator. in* 6. *c. Cum nullus* 3. *de temporib. ordinat. in* 6. cum si- 25
milibus. Non potest tamen dispensare super iis impedimentis, super quibus Episcopus dispensat ex speciali facultate sibi concessa, aut particulari privilegio; *arg. cap. Pastoralis* 11. §. *Præterea de Offic. Judic. Ordinarii*, *& cap. Privilegium* 7. *de Regul. Juris in* 6., ibi: *Privilegium personale personam sequitur, & extinguitur cum persona*, *& leg. In omnibus ff. de Reg. Juris* ibi: *In omnibus causis id observatur, ut, ubi personæ conditio locum facit beneficio, ibi deficiente ea, beneficium quoque deficiat*.

Commissarius Bullæ Cruciatæ potest pro foro conscien- 26
tiæ dispensare in contracto ante Matrimonium impedimento affinitatis ortæ ex copula fornicaria in primo, vel secundo gradu, tam lineæ transversalis, quam rectæ, dummodo concurrant sequentes conditiones, scilicet quod Matrimonium fuerit jam cum dicto impedimento contractum, servata forma Concilii impedimentum sit occultum, alter conjugum bona fide, & ignarus, impedimenti contraxerit, & quod conjux ignorans de nullitate Matrimonii moneatur (tacita causa nullitatis, si videatur expedire ad evitanda scandala) ut sic Matrimonium etiam secrete de novo tales conjuges inter se contrahere possint; *Communis*; patet enim hoc totum ex ipsammet Bulla Cruciatæ, & cum aliis docet Vincentius de Justis *lib.* 2. *cap.* 2.
num. 167. *de dispensationibus*. Commissarius Cruciatæ po- 27
test legitimare prolem susceptam ex Matrimonio hujusmodi post notitiam utriusque Conjugis de impedimento
quoad Ordines, & Beneficia tantum; Pontius *lib.* 8. *cap.* 28
13. *num.* 8. de Justis *loc. cit. num.* 168. & alii. Non potest tamen Commissarius legitimare prolem, quæ ex impedimento est illegitima, quando uterque conjux est in mala fide, nisi dispenset etiam in Matrimonio, & Matrimonium cum effectu contrahatur; Sanchez *lib.* 8. *disp.* 6. *numer.* 26. de Justis *loc. cit. num.* 171. & alii passim. Pontifex enim facultatem Commissario concedendo, id facit in
gratiam Matrimonii. Commissarius Cruciatæ dispensare 29
potest ab impedimento orto ex affinitate superveniente ad petendum debitum; Sanchez *l. c. num.* 13. Pontius *l. c. nu.* 10. De Justis *l. c. n.* 169. & alii communiter.

Omnes Confessarii Regulares Mendicantes vi privile- 30
giorum possunt dispensare super quovis impedimento voti non reservati; idest super impedimento voti. I. Suscipiendi Ordinem. II. Castitatis non perpetuæ. III. Etiam perpetuæ, sed pœnalis IV. Conditionati. V. Vel ex metu emissi. VI. Vel urgente necessitate. VII. Non nubendi; Sporer *in* 2. *præceptum Decal. cap.* 3. *sect.* 3. *num.* 54. Sanch. *lib.* 4. *Moral. cap.* 43. *num.* 2. Henricx *disp.* 4. *de votis quæst.* 6. *n.* 65. & communis aliorum, tam Theologorum, quam Canonistarum, ut testatur, & tenet Reiffenstuel *lib.* 3. *decr. tit.* 34. *n.* 39. *& lib.* 4. *in Appendice de dispensatione super impedimentis* §. XI. *num.* 538. *&* 539. & patet clare ex pluribus privilegiis Summorum Pontificum, ut Innocentii VIII. Eugenii IV. Martini V. Pauli III. Gregorii XIII. ut videre est in Compendiis Privilegiorum Dominicanorum, Minorum, Augustinianorum, Carmeli-
tarum, Societatis Jesu, ac aliorum Regularium. Non 31
habent tamen dicti Confessarii Regulares privilegium dispensandi super omnibus impedimentis, tam dirimentibus, quam impedientibus, super quibus jure ordinario dispensare possunt Episcopi ut prætendunt aliqui. Et ratio nostra est, quia talis facultas non competit Regularibus, nec ex Jure, ut omnes concedunt, nec ex privilegio, cum nullum allegari possit, prout etiam ipsi Adversarii nullum allegant. Nec valet, dicere, quod sicuti Confessarii Regulares Mendicantes possunt dispensare super quovis impedimento Voti non reservati, super quo jure ordinario possint Episcopi, ita etiam possunt dispensare super omnibus impedimentis, tam dirimentibus, quam impedientibus, super quibus dispensare possunt Jure ordinario Episcopi. Non valet, inquam, quia in tantum possunt dispensare super votis, super quibus possunt Jure ordinario Episcopi, in quantum ad hoc habent specialia, & expressa privilegia sibi concessa a variis Summis Pontificibus, ut patet *supra num.* 30. Nullum autem privilegium habent dispensandi super omnibus impedimentis, super quibus possunt Episcopi. Unde Adversariorum opinio non est sequenda, utpote omnino periculosa, & penitus improbabilis, ut recte advertunt Gobat. *in Theologia experimentali tract.* 9. *nu.* 731. Reiffenstuel *lib.* 4. *decr. in cit. Appendice n.* 140. *&* 141. Cardenas *in* 2. *Crisi diss.* 2. *num.* 379. La Croix *lib.* 6. *part.* 3. *num.* 892. & alii passim.

Juxta varios magni nominis Doctores possunt Confessa- 32
rii Regulares post Matrimonium, sive bona, sive mala fide jam contractum, dispensare pro foro interno super occulto impedimento affinitatis, etiam in primo gradu, & prolem inde susceptam legitimam declarare; Sic expresse docent Richardus, Roffensis Episcopus, ab omnibus etiam Adversariis summe laudatus tamquam Vir celeber-

leberrimæ doctrinæ, & Sanctitatis, ab Henrico VIII. Angliæ Rege in odium Fidei Catholicæ occisus, & consequenter Martyr, in suo libello *de causa Matrimonii Regis Angliæ*; Castanig. *de privileg. Regular. tract.* 5. *cap.* 5. *proposit.* 3. Veracrux 2. *part. Speculi aurei art.* 27. *vers. Et hoc confirmatur expresse*, Reiffenstuel *lib.* 4. *decretal. in cit. Appendice num.* 542. *& sequent.* & alii, & probant ex privilegio, quod dicunt per Bullam fuisse a Leone X. concessum Augustinianis, scilicet, „ Quod cum his, qui „ in primo affinitatis gradu scienter, aut ignoranter con„ traxerunt, modo notorium id non fuerit, neque in „ Judicium productum, dispensare valeant, ut de novo „ contrahant, & in eodem contracto Matrimonio rema„ neant, prole etiam legitimata „. Ita tenor privilegii, uti patet ex Bulla Leonis.

Hoc privilegium in terminis etiam adducit doctissimus Rodriquez noster *tom.* 3. *quæst. Regul. quæst.* 2, *art.* 2. dicens verum esse, *Quod Leo X. Fratribus Augustiniani Ordinis concessit dictum privilegium per totum Orbem Christianum, quemadmodum in ejus Bulla palam continetur*; sunt formalia verba Rodriquez, quæ non protulisset, si Bullam non vidisset, & legisset, Et addit, *Roffensis Episcopi testimonio certe credendum est propter ejus maximam Sanctitatem, siquidem pro Fide Catholica gladiis impiorum occubuit*. Licet postea idem privilegium impugnet, dicens cum aliis non esse in usu. Idipsum privilegium ex Veracrux adducit etiam Quintanadvenas *singularium tract.* 9. *singular.* 1. *num.* 1. addens ad finem, *Veracrucio, utpote Augustiniano, in privilegiis sui Ordinis scribenti, Fides adhibenda videtur*. Idem privilegium allegat etiam Sanchez *lib.* 8. *disp.* 9. *num.* 28. Pellizarius *in Manuali Regularium lib.* 8. *cap.* 2. *num.* 343. Gobat. *in Theologia experimentali tract.* 6. *num.* 719. Bassæus. Bonagratia, & alii communiter.

Nec (dicunt defensores hujus privilegii) Nec valet asserere, hoc privilegium non esse in usu, quia dato, & non concesso, quod non sit in usu, id provenit ex ignorantia ejusdem privilegii, quasi non usu privilegia minime amittuntur, juxta Innocentium *in c. Accedentibus princ. de privil.* Donat. *tom.* 1. *tract.* 12. *quæst.* 6. *num.* 6. *arg. leg. His usumfructum, ff. quibus modis ususfructus amittitur*. Nec etiam obstat, addunt ipsi, allegatum privilegium non competere Episcopis, quia constat Regulares pluribus aliis etiam privilegiis gaudere, quibus carent Episcopi, uti bene *loc. cit.* observat Chassaing. Hactenus Reiffenstuel *loc. cit. a num.* 542. qui dein adductis, & solutis aliis Adversariorum objectionibus *sub num.* 549. sic expresse concludit; „ Ex quibus omnibus, cum aperte „ constet viros doctrina, & virtute celeberrimos, fide„ que dignissimos pro certo asserere, & testari sæpe di„ ctum privilegium per Bullam Leonis X. revera fuisse „ concessum, rationes vero, & fundamenta Doctorum „ idem privilegium impugnantium solum apparentia, „ non autem efficacia videantur, sufficienter probata „ videtur . . . . . . vera existentia quæstionati privi„ legii.

33 Ast vero, cum sententia defendens tale privilegium sit contra communiorem aliorum, ut fatetur ipsemet Reiffenstuel *loc. cit. n.* 342. & deinde *sub n.* 550. dicit consultum non esse, ut Regulares Mendicantes ordinarie, vel passim illo etiam pro solo conscientiæ foro utantur, sed ad Pœnitentiariam recurrant, dicendum est cum communiori, & veriori sententia, non licere in praxi uti tali privilegio, adeoque non posse Regulares post contractum Matrimonium dispensare pro foro interno super occulto impedimento affinitatis in primo gradu. Sic pluribus adductis probat, & tenet Cardena *in* 2. *Crisi differt.* 2. *a num.* 348. *Sanchez lib.* 8. *de Matrimon. disp.* 6. *num.* 28. Gobat. *loc. cit. tract.* 9. *num.* 725. La Croix *lib.* 6. *part.* 3. *n.* 892. Quintanadvenas, Vega, Henriquez, & alii communiter observantes tale privilegium Leonis X. non reperiri apud illos, qui diligenter collegerunt Mendicantium privilegia, nec ullibi reperiri assertam Bullam similis concessionis.

34 An autem, quando, & cum quibus possint Regulares, & alii dispensare ad petendum debitum? Vide verb. *Debitum conjugale art.* 2. *per totum*.

35 An vero dispensatio sine justa causa sit valida, & licita? Vide verb. *Dispensatio*.

36 Hic pro complemento est advertendum, quod Regulares in iis, in quibus habent privilegium dispensandi, non possunt uti tali privilegio extra Sacramentum Pœnitentiæ, ut probabilius tenent Rosignolus *contract. XV. de Matrimon. III. prænot. XII. num.* 31. Corduba *in Summa quæst.* 152. Manuel *in Bulla Cruciatæ §.* 8. *num.* 113. *reg.* 9. Ludovicus Lopez 2. *part. instruct. ubi de clavibus cap.* 9. *col.* 9. Vega *tom.* 2. *summæ cap.* 120. *caus.* 34. Hieronymus Sorbus Capuccinus *in suis adnotationibus ad compendium privilegiorum Minorum, verb. Votum, not.* 9. Ludov. Beja *part.* 1. *mor. resp. cas.* 9. Sayrus *lib.* 6. *Clavis cap.* 11. *num.* 105. *& lib.* 5. *cap.* 60. *num.* 10. Sanctarellus *de Jubilæo cap.* 8. *dub.* 8. Suarez *tom.* 2. *de Relig. lib.* 6. *cap.* 16. *numer.* 4. & alii magis communiter. Et ratio deducitur ex eo, quod habetur in privilegio Pauli III. concesso Religiosis Societatis Jesu, ubi dicitur: *Et confessionibus diligenter auditis conceditur facultas absolvendi, nec non & vota commutandi*: ubi per ly *confessionibus diligenter auditis* importatur ablativus absolute positus; ablativus autem absolute positus importat conditionem requisitam: *l. A testatore, ff. de condition. & demonst.* Tum quia hujusmodi facultas non conceditur Regularibus quomodocumque; sed Regularibus Confessariis deputatis, ut constat ex privilegio *in compendio Societatis Jesu, verb. Dispensatio* §. 10. ibi: *Per facultatem Benedictionis concessam a Martino V. possunt nostri Confessores deputati dispensare in votis &c.* ergo præcise in actu Confessionis; aliter superfluo exigeret statum, & qualitatem Confessarii, si etiam extra Confessionem posset dispensare. Quamvis enim commutatio, & dispensatio in votis non exigat secundum se Confessionem Sacramentalem, prout tamen fit a Confessario Regulari ex concessione Pontificum, exigit talem Confessionem, cum Regulares non exerceant judicium, nisi in ipsa Confessione.

Contrarium tamen tenent Sanchez *de Matrim. lib.* 8. 37 *disp.* 16. *num.* 11. Henriquez *lib.* 7. *de Indulgentiis cap.* 30. *num.* 6. Quintanadvenæ *tract.* 9. *singular.* 11. Diana *part.* 3. *tract.* 2. *resolut.* 14. Gobat *tract.* 10. *num.* 604. Portell. Aversa, & alii volentes, quod Regulares possint dispensare etiam extra Confessionem. Immo Quintanadvenas *loc. cit.* & Gobat *loc. cit. num.* 604. dicunt posse Regulares dispensare etiam cum absentibus, & proinde, si Parochus scribat alicui Religioso facultatem habenti, *Peto a R. V. ut dispenset cum N. N.* (tacito proprio nomine) *in debiti petitione*, erit res salva, cum Confessarius rescripserit, *Dispenso*; dummodo subsit causa rationabilis, quæ vix potest deesse. Sic Gobat *loc. cit. num.* 604. (a)

Additio ex Auctore.

Impedimentum dirimens Matrimonium non oritur ex 38 præcedenti adulterio, si machinatio absit, & fides futuri Matrimonii; Benedict. XIV. tom. 1. Constitut. 113. incipient. *Redditæ* §. 15. & 30. Vide supra verb. *Adulterium*. Impedimentum justitiæ publicæ honestatis ex Ma- 39 trimonio rato non consummato est fortius eo, quod ex sponsalibus oritur; Idem Constitut. 89. incip. *Alias* §. 15. ubi Pontifex mandat Episcopis, & Missionariis Serviæ, quod idcirco ab hujusmodi dispensatione concedenda abstinere debeant, non obstantibus amplis facultatibus sibi concessis.

Supplementa Auctoris, e III. Editione.

Dispensatio Matrimontalis super tertio, & quarto gra- 40 du simplici, non se extendit, nec tollit impedimentum duplicis, tertii, & quarti gradus; Benedict. XIV. Constitut. incipient. *Etsi Matrimonialis* §. 1. & 6. Dispensatio Matrimontalis obtenta super gradu remotiori, reticito proximiori, est valida, modo hic primum gradum nullatenus attingat. Idem *ibidem* §. 6. Hinc validum est Matrimonium contractum ope dispensationis obtentæ super quarto gradu, nulla tertii gradus facta mentione, & antequam litteræ declaratoriæ præscriptæ a S. Pio V. Constitut. incip. *sanctissimus*, fuerint obtentæ. Idem *ibid.* §. 6. Et jam declaraverat S. Congr. Concil. *in Lucerin. Nullitatis Matrimonii* 28. *Martii* 1722. quamvis sine dictis litteris declaratoriis Matrimonium esset illicitum. Idem *ibid.* §. 6. Dictæ enim litteræ declaratoriæ super propinquiori gradu requiruntur, ut caveatur scandalum, ne forte aliqui videntes Oratores fuisse dispensatos in gradu remotiori, existiment Matrimonium esse nullum, si per dictas Apostolicas Litteras non sit declaratum non obstare distantiam propinquioris gradus: Unde Ordinarius in foro externo, exequendo litteras dispensationis, non debet dispensare, nisi exhibitis litteris declaratoriis super gradu propinquiori: Quod si post contractum Matrimonium, sciat Oratores (aliquo tamen denunciante) non expressisse gradum propinquiorem, deberet illos separare, donec dictas litteras declaratorias exhibuerint; At vero si ob omissionem expressionis hujusmodi nullum scandalum immineat, nec res deducta sit ad forum externum, valebit Matrimonium sine hujusmodi litteris declaratoriis, quæ deserviunt tantum pro foro externo, & pro scandalo vitando; ut recte docent Pyr. Corrad. *in praxi dispensat. lib.* 7. *c.* 7. *c.* 19. & alii passim.

Dispensatio in radice Matrimonii a solo Romano Pon- 41 tifice & quidem nonnisi ex causis admodum urgentibus conceditur. Idem Pontifex, *ibid.* §. 7. Dispensatio autem in radice Matrimonii intelligitur solum de impedimento ortum habente a Jure Ecclesiastico, non autem a Jure Divi-

(a) Absit tamen, ut quis hanc sententiam ad praxim deducat.

Divino, aut naturali, & per eam non fit, ut Matrimonium nulliter contractum, non ita fuerit contractum, sed effectus de medio tolluntur, qui ob hujusmodi Matrimonii nullitatem, ante indultam dispensationem, atque etiam in ipso Matrimonii contrahendi actu, producti fuerunt. Idem *ibid.* §. 7. se referens ad tradita ab ipso in discursu confecto dum in minoribus Secretarii Congr. Conc. munere fungeretur in causa *Prag. Matrim.* proposita *diei* 13. *Junii* 1720. 16. *Jan.* 1723. 28. *Augusti ejusdem anni*, *& tandem resoluta die* 18. *sequentis Septembris*, uti videri potest *tom.* 1. *&* 2. *Thesauri Resolutionum* dictæ Congregationis, ubi dicit, quod quemadmodum Summus Pontifex potest legem Ecclesiasticam irritare, & revocare, non tantum quoad imposterum secuturos effectus ne incurrantur, sed etiam affectus antea productos, juxta Textum *in Clementina Quoniam, de Immunit. Eccles.* sic dispensando in radice Matrimonii, idest in origine, seu initio ipsius, & revocando impedimentum dirimens Matrimonium, & simul, & semel abrogando legem Ecclesiasticam, quæ dictum statuit impedimentum, facit ut dispensatio retrotrahatur ad originem, sive initium Matrimonii, & sic quod proles quoad omnes effectus legitima sit, & habeatur, & quidem quoad effectus etiam civiles directe in Territoriis suæ temporali jurisdictioni subjectis, juxta ea, quæ ex celebri responso Innocentii Papæ Tertii *in c. Per venerabilem, qui filii sint legitimi*, plane colliguntur, & quoad Territoria alienæ temporalis jurisdictionis saltem indirecte quoad dictos effectus civiles.

42 Dispensatio in radice Matrimonii ab altero obtenta, sub narrativa, quod alter conjux impedimentum ignoret, nulla est, si alter demonstret, se impedimenti conscium fuisse ante petitam, obtentamque dispensationem. Idem *ibid.* §. 7. Scientia tamen, aut dissensus post dispensationem superveniens, non attenditur. Idem *ibid.*

Novæ additiones ex aliena manu.

1 UT Episcopus dispensare valeat super impedimentis dirimentibus, Matrimonio jam contracto, tunc quum facile recurri ad Sedem Apostolicam nequit, plura concurrant oportet, quam ea, quæ affert Auctor *num.* 17. I. Scilicet ut Matrimonium contractum sit servata forma *a Concilio Tridentino* præscripta. II. Ut bona fide sit contractum. III. Ut sit *consummatum*, quam conditionem, eamque omnino necessariam omittit *Auctor*. IV. Ut impedimentum sit occultum. V. Ut nequeat sine gravi scandalo fieri separatio; *s. M. Benedictus XIV. de Synod. Diœces. lib.* 6. *cap.* 12. *num.* 1. 2. *&* 3. *P. Girald. in not. ad Maschar. Instit. Canonic. lib.* 4. *tit.* 31. *tract. ibidem inserto de dispensat. Matrimon.* §. 6.

2 Ceterum si occultum illud impedimentum postea detegatur, & deducatur ad Forum contentiosum, nova, eaque pontificia dispensatione opus est; *Iidem Auctores locis mox citatis*.

3 Matrimonio vero nondum contracto, etiamsi gravis urgeat necessitas, Episcopum haud dispensare posse super impedimentis dirimentibus publicis, quidquid nonnulli sentiant, & cum his fortassis Auctor *num.* 18. qui non limitat suam propositionem ad impedimenta occulta ex mente Sacræ Congregationis universalis Inquisitionis, tum Sacræ Congregationis Concilii Interpretis, probat *S. M. Benedictus XIV. ubi supra*, qui ita concludit: *Sacræ Urbis Congregationes, Concilii videlicet, & Supremæ Inquisitionis, non semel proscripserant tamquam falsam, & temerariam propositionem asserentem Episcopo jus dispensandi super impedimento dirimente publico, quod obstat Matrimonio contrahendo, etiamsi gravis urgeat illud contrahendi necessitas.*

IMPOTENTIA. Vide verb. *Impedimenta Matrimonii art.* 2. *a num.* 29. *ad* 38.

IMPUDICITIA. Vide *Luxuria a num.* 70. *usque ad finem.*

INCENDIARII.

SUMMARIUM.

1 *Incendiarius qui proprie sit, & dicatur?*
2 *Assignatur pœna Incendiarii proprie talis.*
3 *Assignatur pœna illius, qui sine dolo malo ex sola negligentia, vel imprudentia cum aliqua tamen culpa, sive lata, sive levi, sive levissima incendium causavit.*
4 *Talis incendiarius non tenetur ad restitutionem in foro interno ante sententiam Judicis, nisi ex sua culpa lata Theologica graviter peccaminosa sit causatum incendium, seu damnum.*
5 *Incendium mere fortuitum sine ullius culpa ortum in nullo foro obligat ad restitutionem, nec ullam pœnam in aliquem inducit.*
6 *De Jure Canonico Incendiarii Ecclesiarum, & Locorum piorum, seu ipsis ad triginta passus contiguorum, incurrunt Excommunicationem ipso facto.*
7 *Tales Incendiarii, antequam per sententiam Ecclesiæ sint publice, & nominatim denunciati, possunt absolvi ab Episcopo.*
8 *Postquam autem sunt publice, & nominatim denunciati, a solo Papa possunt absolvi.*
9 *Incendiarii rerum profanarum, seu locorum non sacrorum, eorumque Fautores non incurrunt Excommunicationem ipso facto, seu latæ sententiæ, sed solum sententiæ ferendæ.*
10 *Incendiarii, qui dolo malo id faciunt, nequaquam absolvi, nisi damna causata resarciant, & jurent se non amplius id facturos.*
11 *Incendiarii, si impœnitentes decedant, privari debent Ecclesiastica sepultura.*
12 *Si autem ante mortem pœnitentes fuerint ab excommunicatione absoluti, possunt in loco sacro sepeliri, & eorum hæredes tenentur ad reparationem damnorum ex incendio causatorum.*
13 *Quando nescitur, unde incendium sit exortum, præsumitur exortum culpa inhabitantium.*
14 *Tamen inhabitantes ad damna inde secuta resarcienda etiam in foro externo non obligantur, nisi culpa alicujus in specie, & determinate rationabiliter præsumatur.*
15 *Qui adhibitis debitis cautelis in agro suo ignem accendit, ut stipulas, vel spinas comburat, si ex improviso ventorum vi ignis ulterius egrediatur, & damna aliis causet, non tenetur ad restitutionem.*
16 *Incendiarii, quando non sunt Depopulatores agrorum, gaudent Immunitate Ecclesiastica.*

INcendiarius proprie loquendo est, qui dolo malo, ex 1
odio, vel vindicta, vel alicuius commodi, aut lucri consequendi gratia, Civitatem, Oppidum, Pagum, Prædium, Ædes, vel alia bona aliena, ut segetes, acervos fructuum, fœni, lignorum, silvam, & hujusmodi supposito igne incendit, vel ad hoc mandatum, auxilium, vel consilium scienter dat; *Est in re communis*, *arg. cap. Pessimam* 32. *caus.* 23. *quæst.* 8. *cap. Si quis domum* 6. *de injuriis*, *& leg. Qui ædes* 9. *ff. de incendio*, *& ruina*, cum similibus. Pœna incendiarii dolo malo, data opera, ut 2
supra, incendium causantis de Jure Civili habetur statuta, ut sequitur, *in leg. Qui ædes ff. de incendio*, *& ruina*, ibi: *Qui ædes, acervumve frumenti juxta domum positum combusserit, vinctus, & verberatus igne necari jubetur.* Item in *leg. fin. ff. de incendio*, *& ruina* sic statuitur: *Qui data opera in Civitate incendium fecerint, si humiliori loco sint, bestiis objici solent, si aliquo gradu id fecerint, capite puniuntur, aut certe in Insulam deportantur*, ubi Glossa *in fine addit*, *ut igne crementur* Item in *leg. Capitalium* 28. §. 12. *ff. de pœnis* ita habetur: *Incendiarii capite puniuntur, qui ob inimicitias, vel in prædæ causa incederunt quid intra oppidum, & plerumque vivi exuruntur, qui vero Casam, aut villam aliquanto levius*, & ut statuit Carolus V. in sua constitutione *artic.* 125. 3
Incendiarii dolosi omnes indistincte debent vivi igne comburi.

Qui autem sine dolo malo, ex sola negligentia, vel imprudentia, cum culpa tamen, sive lata, sive levi, sive levissima, incendium causavit, non tenetur ad pœnam ordinariam, sed de Jure civili tenetur ad resarciendum damnum illatum, & ad aliam mitiorem pœnam arbitrio Judicis imponendam; *argument. leg. Qui ædes* 9. *ff. de incendio*; *& ruina*; *leg. Capitalium* 28. §. 12. *de pœnis* §. *Incendiarii*, *verf. Nam fortuita*, *juncta Glossa verb. Jaĉtura*, *leg.* 1. *ff. de Effract.* Farinac. *in praxi criminal. quæst.* 110. *num.* 10. Reiffenstuel *lib.* 5. *decretal. tit.* 17. *num.* 28. *& sequent.* Pirhing. *ibid. num.* 48. & alii passim. Ad ta- 4
lem vero restitutionem non tenetur in foro interno ante sententiam Judicis, nisi ex sua culpa lata Theologica graviter peccaminosa sit causatum incendium, seu damnum; culpa enim Juridica levis, vel levissima non obligat in foro interno ad reparationem damni ante sententiam Judicis; Lugo *disput.* 8. *de Jure*, *& Justit. sect.* 3. *num.* 46. *sect.* 4. *num.* 54. Lessius *lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 44. Reiffenstuel 5
loc. cit. num. 3. *& tit.* 36. *num.* 43 & alii communius, & probabilius. Incendium mere fortuitum sine ullius culpa ortum, in nullo foro obligat ad restitutionem, nec ullam pœnam in aliquem inducit; *leg. Si fortuito* 11. *ff. de incendio*, *& ruina*, *leg. Si quis* 9. §. 3. *ff. locati*, *& leg. Ex* 6
conducto 15. §. 2. *&* 3. *ff. eod.*

De Jure Canonico Incendiarii Ecclesiarum, aliorumque locorum Sacrorum, & locorum ipsis ad triginta passus contiguorum, juxta *cap. Desiravit* 35. *caus.* 17. *quæst.* 4. si dolo malo id faciant, sunt ipso jure, seu facto, ex- 7
communicati; *argument. cap. Canonica* 107. *caus.* 11. *quæst.* 3. *cap. Omnes Ecclesiæ* 5. *caus.* 17. *quæst.* 4. *cap. Si quis* 31. *quæst.* 33. *num.* 8. Tales Incendiarii antequam per Ecclesiæ 8
sententiam sint publice, & nominatim denunciati, possunt absolvi ab Episcopo, Hostiens. *in Summa Rub. de incendiariis*

diariis tit. 17. n. 9. Silvester, *verb. Incendiarius q. 2.* Pirhing *lib. 5. decret. tit. 17. n. 49.* Reiffenstuel *ibid. num. 35.* Postquam sunt publice, & nominatim denunciati, a solo Papa possunt absolvi ab ipsa Excommunicatione, textu Clarissimo *in cap. Tua nos 19. de sentent. Excom.* ibi: *Incendiarii, ex quo*
9 *sunt per Ecclesiæ sententiam publicati, pro absolutionis beneficio ad Apostolicam sedem sunt mittendi.* Incendiarii rerum profanarum, seu locorum non sacrorum, sicuti & mandantes, & qui auxilium, vel consilium dolo malo eis dederint, incurrunt Excommunicationem, solum sententiæ ferendæ, non autem latæ; aut ipso facto, textu expresso *in cap. Si quis 31. & cap. Pessimam 32. caus. 23. q. 8.*

10 Incendiarii, qui dolo malo id faciunt, nequeunt absolvi, nisi damna caussata resarciant, & jurent se non amplius id facturos, textu expresso *in cit. cap. Pessimam 32. caus. 23. q. 8.* ubi de incendiario sic statuitur: *Nec absolvatur, nisi prius damno, cui id intulit, secundum facultatem suam, resarcito, juret se ulterius ignem non appositurum.* Incendiarii, si impœnitentes decedant, privari debent Ecclesiastica sepultura, textu expresse *in cit. cap. Pessimam*, ibi: *Et si mortuus fuerit Incendiarius, Christianorum careat sepultura.* Si autem ante mortem pœnitentes fuerint ab Excommunicatione absoluti, possunt in loco sacro sepeliri; At si ab ipsis non fuit facta reparatio damnorum ex incendio causatorum, tenentur ipsorum hæredes, & ad id compelli possunt, textu Clarissimo *in cap. In litteris 5. de Raptoribus, Incendiariis &c.*

13 Quando nescitur, unde incendium sit exortum, præsumitur exortum culpa inhabitantium, cum ædium incendia plerumque aliqua, si non lata, saltem levi, vel levissima culpa, & negligentia inhabitantium oriantur; *leg. Nam salutem 3. §. 1. ff. de Offic. præf. Vigil.* ibi: *Plerumque incendia culpa fiunt inhabitantium.* Tamen inhabitantes ad damna inde secuta resarcienda etiam in Foro externo non obligantur, nisi culpa alicujus in specie, & determinate rationabiliter præsumatur; Farinacius *in praxi criminal.*
14 *q. 110. n. 94.* Gailus *practic. observ. 21. num. 3.* Alexander *consil. 50. n. 9.* Reiffenstuel *l. c. n. 38.* & communis aliorum. Et ratio est, quia Incendium, non probata culpa certi hominis, inter casus fortuitos numeratur; Gailus *l. c. arg. leg. Incendium. C. Si certum petatur.* Tum quia non præsumitur dolo alicujus certi factum tale incendium, quia dolus dolus nunquam præsumitur; *leg. Merito 51. ff. Pro socio*, sed claris indiciis probari debet; *l. Dolum 6. C. de dolo malo*, ibi: *Dolum ex judiciis perspicuis probari convenit.* Probatio enim debet esse certa, alias nihil valet; *c. In præsentia 8. de probationibus.*

15 Incendium dicitur casus fortuitus in eo, qui in agro suo ignem accendit, ut stipulas, vel spinas comburat, ut facilius arare, & serere possit, seu ut agrum impinguet, & fœcundet; & ex post orta tempestate, & ventorum vi ulterius egrediatur, & fundo vicini damnum faciat; Tunc enim is, qui ignem sic suo agro accendit, non tenetur de tali incendio, & damno, tamquam de casu fortuito, dummodo tamen adhibuerit diligentiam circa tempus, circa locum, & alias circumstantias, ne ignis longius egrederetur; Marian. *in cap. Si quis domos n. 13. de injur. & damn. dat.* Angelus *de Malefic. in verb. Incendiario n. 9. ad med.* Rubeus *de igne n. 6.* Farinac. *in tit. de var. & divers. crim. q. 110. n. 140. & 141.* Panimoll. *decis. 55. n. 19. & 20.* Joseph Lodovic. *decis. Perusin. 21. n. 9.* Salicet. *consil. crimin. divers. 31. n. 2. vers. Vel etiam si subita vi lib. 1. parvis*, Cephal. *consil. 362. n. 22.* Cepol. *de servit. rustic. prædior. cap. 44.* & alii passim.

16 Incendiarii, quando non sunt Depopulatores agrorum, gaudent Immunitate Ecclesiastica, seu Asyli. Farinac. *de immunitate Eccles. cap. 6. n. 105.* *Diana resol. moral. p. 6. tract. 1. de immunitat. Eccles. resolut. 16. vers. Sed hæc opinio*; Panimoll. *decis. 79. n. 27.* Bonacina, & alii passim. Hoc enim crimen non excipitur in Bulla Gregorii XIV. incip. *Cum alias*, nec in Bulla Benedicti XIII. incip. *Ex quo.* Quamvis enim hoc crimen sit simile Depopulationi agrorum, tamen, cum non sit idem, sed diversum, Illius criminis exceptio firmat regulam in hoc alio casu excepto; *arg. l. In iis quæ ff. de legibus.* Unde ipsammet Sacra Congregatio Immunitatis decrevit, ut sequitur: „ Gaudent immunitate mulieres detentæ in Hospitali dedita opera Incendiariæ ipsius Hospitalis, & ideo una ex eis carcerata in dicto Hospitali, est eidem loco restituenda. Et Vicarius mandans, superior Hospitalis consulens, ac Birruarii exequentes carcerationem, consulant conscientiæ suæ; Sacra Congreg. Immunit. in Ferrarien. 13. Maji 1692. lib. decret. Grimald. pag. 129.

INCENSATIO. Vide verb. *Thurificatio per tot.*

INCESTUS.

INcestus. Vide *Luxuria a n. 12. ad 20.* & verb. *Pœna art. 2. a n. 138. ad 134.*

Additio ex Auctore.

1 Incestuosum Matrimonium quomodo, & quando in radice sanari possit. Et incestuosa proles quomodo legitimetur, vide *tom. 3.* verb. *Filius.*

INCORRIGIBILIS.

REquiritur sententia declaratoria Judicis Ecclesiastici super Incorrigibilitate Clerici, antequam possit consignari Curiæ Laicæ; *S. C. Immunit. in Hyeracen. 26. Aug. 1636. lib. 3. decret. Pauluc. pag. 12.* 1

Ejectus a Religione tamquam incorrigibilis gaudet privilegio Fori juribus juxta decretum editum de ordine S. M. Urbani VIII. de Regularibus Apostatis, & Ejectis; *S. C. Immun. in Nolana 11. Maji 1660. lib. decret. Rocci pag. 253.* 2

Conceditur facultas extrahendi incorrigibilem, & induratum in suis iniquitatibus, existentem in loco immuni, & retinendi in carceribus Ecclesiasticis ad correctionem usque ad novum ordinem; *Eadem Sacra Cong. Immun. in Sarzanen. 20. Septemb. 1667. lib. 1. decretal. Altoviti pag. 162.* 3

Datur facultas extrahendi Clericos incorrigibiles, & vitæ scandalosæ, & retinendi in carceribus ad correctionem; *Eadem Sacr. Congreg. Immunit. in Lycien. 18. Junii 1669. lib. 1. decret. Altoviti pag. 368. in Lauretana 2. Martii 1677. lib. 2. decret. Altoviti pag. 1357. in Asculana 31. August. 1677. ibi pag. 1449. in Terracinen. 13. August. 1678. ibi pag. 1627.* 4

Sacerdos vulnerans propriam Concubinam, & dans signa incorrigibilitatis extrahitur cum facultate Sacræ Congregat. & retinetur in carceribus ad correctionem; *Ead. Sac. Cong. Immunit. in Bituntina 11. Julii 1676. lib. decret. Alt. pag. 1276.* 5

Alia vide verb. *Ejecti per tot.*

INDIA, INDI,

supplementa Auctoris e II. Editione.

IN Indiarum Regionibus Hispaniæ Regi subjectis permittitur esus carnium diebus Sabbati per annum; Bened. 1
XIV. Tom. 1. Const. incip. *Jampridem.* Indos Paraquariæ, 2
& Brasiliæ in servitutem redigere prohibetur: Idem Const. 36. incip. *Immensa.*

In Indiis Maris Oceani S. Pius V. indulserat, ut animarum cura a Regularibus exerceretur independenter ab Ordinariis. Idem tom. 2. Const. 1. incip. *Quamvis ad confirmandum.* Idque a Gregorio XIV. confirmatum fuit; Idem *ibidem.* Sed non constat privilegium executioni demandatum fuisse; Idem *ibid.* Innocentius autem X. illud declaravit procedere in locis in quibus esset defectus Parochorum; Idem *ibid.* 3 4

In Indiis Regulares ad Curam animarum non admittuntur, nisi cum examine, & approbatione Episcoporum; Idem *ibid.* In Indiis tam Orientalibus, quam Occidentalibus servari jubentur Decreta Concilii Tridentini de jurisdictione Episcoporum in omnes animarum Curam exercentes; Idem *ibidem.* 5

INDIGNUS PRO PRÆLATURIS.

Vide verb. *Abbatissa num. 49.* & verb. *Electio artic. 4. num. 40. & seq.*

INDULGENTIA.

ARTICULUS I.

Indulgentia quoad ea, quæ concernunt ejus naturam, antiquitatem, & divisionem.

SUMMARIUM.

1 *Indulgentiæ nomen, quod a verbo* Indulgeo *derivatur, sumitur duobus præcipue modis, qui assignantur.*
2 *Indulgentia quid sit?*
3 *Indulgentiæ descriptio explicatur.*
4 *Datur Thesaurus Ecclesiasticus, & describitur.*
5 *Thesaurus Ecclesiæ constat ex meritis, & satisfactionibus Christi infinitis, & ex meritis B. Mariæ Virginis, & omnium Sanctorum.*
6 *Thesaurus Ecclesiæ ubi repositus sit, & existat?*
7 *Indulgentiarum usus est antiquissimus.*
8 *Indulgentia dividitur in plenariam, & partialem, & quæ sit utraque?*
9 *Indulgentia plena, plenior, & plenissima quoad effectum non differunt.*
10 *Potest tamen inter ipsas notari aliquid discrimen, si non quo ad effectum, saltem quoad specialia privilegia, & annexas facultates.*
11 *Quid intelligatur per Indulgentiam concessam instar Jubilæi, in forma Jubilæi, & per modum Jubilæi.*
12 *Indulgentia partialis quid sit?*

13 In-

13 *Indulgentia partialis, alia vocatur* Quarena, Quadragena, Quarantena. *Alia vocatur* Septena. *Alia vocatur* Catena, *& quid per ipsas omnes intelligatur?*
14 *Alia vocatur Centum dierum, centum annorum, mille annorum, centum mille annorum, biscentum mille, seu tercentum mille annorum & hujusmodi.*
14 *Alia vocatur Indulgentia tertiæ, vel quartæ partis peccatorum, & quid sit?*
16 *Indulgentia partialis concessa cum plenaria quomodo debeat intelligi?*
17 *Indulgentia, alia est perpetua, alia temporalis, & alia indefinita, & qualis sit quælibet?*
18 *Indulgentia insuper, alia est localis, alia realis, & alia personalis, & qualis sit quælibet?*
19 *Afferuntur aliqua notanda circa Indulgentiam localem.*
20 *Afferuntur aliqua notanda circa Indulgentiam realem.*

1 INdulgentiæ nomen, quod a verbo *Indulgeo* derivatur sumitur duobus præcipue modis. Primo sumitur pro lenitate, seu condescendentia, *ut 1. ad Corinth. 7. Hoc autem dico secundum Indulgentiam, non secundum imperium.* Secundo sumitur pro remissione, *ut Isaiæ cap. 61. Prædicare captivis; Indulgentiam*, quæ verba in Evangelio S. Lucæ *cap. 4.* sic referuntur: *Prædicare captivis remissionem.* Hinc Indulgentia recte describitur quod sit
2 *remissio pœnæ temporalis debitæ pro peccatis actualibus quoad culpam jam remissis; facta extra Sacramentum ab ha-*
3 *bente facultatem Thesauri Ecclesiastici; Est in re communis.* Dicitur primo *Remissio pœnæ temporalis*, quia per Indulgentiam non remittitur culpa, sed pœna tantum temporalis, restans in hac vita, vel in Purgatorio luenda; Unde quando in forma, seu concessione Indulgentiæ dicitur per illam concedi remissionem *peccatorum* accipitur peccatum pro pœnâ peccati, juxta illud 2. *Machabæor. 12. Ut a peccatis solvantur*, & quando vocatur Indulgentia a *pœna, & culpa*, intelligitur, quod per talem Indulgentiam conceditur facultas absolvendi a culpa etiam reservata, ut notant Lezana *tom. 3. verb. Indulgentia*, Raynaldus *in scapulari p. 2. q. 5. n. 1.* Gobat. *in Quinario tract. 4. cap. 2. n. 17.* & alii. Secundo dicitur *Debitæ pro peccatis actualibus &c.* quia peccatum originale, ejusque pœna remittitur per Baptismum. Dicitur 3. *Facta extra Sacramentum ab habente facultatem*, quia concessio Indulgentiarum est actus Jurisdictionis Ecclesiasticæ (non Ordinis) in foro externo competes Papæ plenarie, & aliis partialiter. Dicitur 4. *Per applicationem Thesauri Ecclesiastici*, ut ostendatur istam remissionem non esse omnino gratuitam, sed habere annexam solutionem pœnæ æquivalentem.

4 Dari autem in Ecclesia Catholica Thesaurum Ecclesiasticum spiritualem, satisfactorium, qui nihil aliud est, quam *maximus quidam, & inexhaurabilis cumulus meritorum, & satisfactionum, quæ e Christo Domino ejusque vivis membris superfuerunt, & in acceptatione, memoriaque Divina servantur, & in utilitatem Ecclesiæ membrorum erogari possunt per legitimam Indulgentiarum concessionem*, tenent omnes Catholici, atque patet, tum ex perpetua traditione, ac sensu Ecclesiæ, tum ex Concilio Tridentino *sess. 25. in decreto de Indulgentiis*, tum ex Extravag. *Unigenitus, de pœnitentiis, & remissionibus inter communes*, ubi sic expresse habetur: ,, Unigenitus Dei
,, Filius de sinu Patris in uterum dignatus est descende-
,, re Matris, in qua, & ex qua nostræ mortalitatis sub-
,, stantiam divinitati suæ, in suppositi unitate, ineffabili
,, unione conjunxit, id, quod fuit permanens, & quod
,, non erat, assumens, ut haberet, unde hominem lapsum
,, redimeret, & pro eo satisfaceret Deo Patri. Ubi enim
,, venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum, fa-
,, ctum sub Lege, natum ex muliere, ut eos, qui sub
,, Lege erant, redimeret, ut adoptionem reciperent Fi-
,, liorum; ipse namque factus nobis a Deo Sapientia, Ju-
,, stitia, Sanctificatio, & redemptio, non per sanguinem
,, hircorum, aut vitulorum, sed per proprium Sanguinem
,, introivit semel in Sancta, æterna Redemptione inven-
,, ta. Non enim curruptibilibus auro, & argento, sed
,, sui ipsius Agni incontaminati, & immaculati pretioso
,, Sanguine nos redemit, quem in ara Crucis innocens
,, immolatus, non guttam Sanguinis modicam, quæ ta-
,, men propter unionem ad Verbum pro redemptione to-
,, tius humani generis suffecisset, sed copiose, velut quod-
,, dam profluvium noscitur effudisse; itaut a planta pedis
,, usque ad verticem capitis, nulla sanitas inveniretur in
,, ipso. Quantum ergo exinde, ut nec supervacua, ina-
,, nis, aut superflua, tantæ effusionis miseratio redderé-
,, tur, Thesaurum militanti Ecclesiæ acquisivit volens suis
,, thesaurizare Filiis Pius Pater, ut sic sit infinitus The-
,, saurus hominibus, quo, qui usi sint, Dei amicitiæ par-
,, ticipes sunt effecti. Quem quidem Thesaurum, non in
,, sudario repositum, non in agro absconditum, sed per
,, Beatum Petrum Cœli clavigerum, ejusque Successores,
,, suos in Terris Vicarios commisit Fidelibus salubriter
,, dispensandum, & propriis, & rationabilibus causis,
,, nunc pro totali, nunc pro partiali remissione pœnæ
,, temporalis pro peccatis debitæ, tam generaliter, quam
,, specialiter (prout cum Deo expedire cognoscerent)
,, vere pœnitentibus, & confessis misericorditer applican-
,, dum. Ad cujus quidem Thesauri cumulum Beatæ Dei
,, Genetricis, omnium Electorum a primo justo usque
,, ad ultimum merita, adminiculum præstare noscuntur,
,, de cujus consumptione, seu minutione, non est ali-
,, quatenus formidandum, tam propter infinita Christi
,, (ut prædictum est) merita, quam pro eo, quod
,, quanto plures ex ejus applicatione trahuntur ad justi-
,, tiam, tanto magis accrescit ipsorum cumulus merito-
,, rum.

Unde, ut vides, Thesaurus Ecclesiæ constat in primis 5
ex meritis, & satisfactionibus Christi, quæ, cum sint valoris infiniti, constituunt thesaurum inexhauribilem; & ulterius constat ex meritis B. V. Mariæ, & omnium Sanctorum; Quamvis enim satisfactiones Christi, utpote infinitæ, de se sufficiant, & superabundent ad constituendum Ecclesiæ Thesaurum sufficientem, & superabundantem pro omnibus, congruum tamen fuit, ut ex divina dignatione ad constituendum hunc spiritualem Ecclesiæ Thesaurum assumerentur etiam merita, & satisfactiones Sanctorum, ne alioquin eorum merita, & satisfactiones quoad vim satisfactoriam a Deo irremunerata remaneant, & ut per hoc magis elucescat perfecta unio Sanctorum cum Christo capite suo, & in corpore mystico Ecclesiæ perfecta servetur *Communio Sanctorum*. Nam corpus mysticum Ecclesiæ, non solum constat Christo, tamquam capite, sed etiam Sanctis tamquam nobilimis membris, juxta illud Apostoli *ad Romanos 12. Multi unum sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra.* Thesaurus autem hic, cum sit mere spiritualis, non reperitur repositus, sicut alii thesauri in aliquo loco materiali hujus mundi, sed existit duntaxat in mente, seu memoria divina, in quantum ante oculos Dei merita, & satisfactiones superabundantes Christi, & Sanctorum nondum oblivioni sunt traditæ, sed adhuc vivunt, & vigent, donec aliis indigentibus Ecclesiæ membris opportune communicentur, & sic quantum fieri potest, remunerentur.

Indulgentiarum usus non est noviter ab Ecclesia indu- 7
ctus, ut prætendunt hæretici, sed est in Ecclesia Catholica antiquissimus. Multi enim Sacri Interpretes, & Theologi apud Henricx *de Sacramento Pœnitentiæ disputat. 4. quæst. 7. num. 44.* docent S. Paulum 2. *ad Corinth. 2.* dedisse incestuoso jam pœnitenti Indulgentias, dum ait: *Nam & ego quod donavi, si quid donavi propter vos in persona Christi*, & esse antiquissimum usum Indulgentiarum in Ecclesia Catholica tradit expresse Tridentinum *sess. 25. decreto de Indulgentiis*, ubi loquens de facultate conferendi Indulgentias concessa a Christo Ecclesiæ, docet, quod *antiquissimis etiam temporibus illa usa fuerit.* Et de facto plures antiquissimos Summos Pontifices concessisse Indulgentias referunt ex probatis Auctoribus Bellarminus *lib. 1. de Indulgentiis cap. 3.* Kilianus Kazenberger *in supplemento Theologiæ Patritii Sporer cap. 3. de Indulgentiis n. 5.* & alii passim.

Indulgentia dividitur in plenariam, & non plenariam 8
seu partialem. *Communis*, textu expresso in citat. & adducta supra *num. 4.* Extravagant. *Unigenitus Dei Filius, de pœnitent. & remission.* Indulgentia Plenaria est illa, quæ remittit totam pœnam temporalem ex peccatis omnibus quoad culpam jam dimissis restantem, & debitam. *Est in re communis.* Circa hanc Indulgentiam plenariam ali- 9
qui distinguunt inter Indulgentiam plenam, pleniorem, & plenissimam, *argum. Extravag. Antiquorum, de pœnitentiis, & remissionibus, inter communes*, in qua dicitur: *Non solum plenam, & largiorem, immo plenissimam omnium suorum concedimus veniam delictorum.* At vero quoad effectum nullum inter eas apparet discrimen, cum non solum Indulgentia plenissima, sed etiam plenior, & plena in rite dispositis, & confessis conferat remissionem omnium pœnarum pro peccatis quoad culpam jam remissis debitarum; Ita enim docet modernus Stylus Curiæ Romanæ plurimorum jam annorum usu, & Sapientum Judicio, & Auctoritate roboratus, nempe quod per Indulgentiam *plenariam* idipsum designetur quod per *plenissimam*, ita ut quoties datur Indulgentia plenaria, toties censeatur dari, & fieri relaxatio, seu remissio omnium pœnarum, quas quis in Purgatorio luere deberet. Sic testantur Sotus *in 4. distinct. 21. quæst. 2. artic. 1.* Suarez *tom. 4. disp. 50. sect. 2.* Corduba *quæst. 11.* Kazenberger *loc. cit. num. 7.* Bonacina, Toletus, Lugo, Bellarminus, aliique prope omnes apud Gobat. *tract. 4. de Indulgentiis part. 2. cap. 2. num. 273.* Immo Pontifex *in cit. Extravagant. Antiquorum* per illum loquendi modum nihil aliud intelligere voluit quam concedere *Indulgentiam adeo plenam prout Clavium potestas se extendit;* sicuti ipsummet Papam interpretatum fuisse in Consistorio testatur Glossa *ibid. Plenissimam.*

Potest tamen, si non quoad effectum, saltem quoad 10
specialia privilegia, & annexas facultates, cum Marcantio *tom. 3. Tribunalis tract. 5. tit. 2. quæst. 3.* Mastrio in *Theologia morali disp. 21. num. 21.* Reiffenst. *in Theologia tract. 12. dist. 3. quæst. 2. num. 16.* & aliis. sequens inter dictas Indulgentias notari discrimen, ut Indulgentia dicatur *Plena*, quando tota pœna pro peccatis jam remissis

debita

debita restituitur: *Plenior* quando potestas extraordinaria absolvendi a casibus reservatis superadditur. *Plenissima* quando ultra hæc, etiam dispensationes in votis, & humfaredi vinculis conceduntur, prout fieri solet in Jubilæo, de quo procedit *citat. Extravagant Antiquorum* cum ibi, ut patet, sit sermo de Jubilæo Anni Sancti.

11 Indulgentia concessa *instar Jubilæi*, *vel per modum Jubilæi*, *vel in forma Jubilæi* nihil aliud importat, quam Indulgentiam plenariam sine tamen annexa facultate absolvendi a reservatis, commutandi vota, & hujusmodi, quæ alias conceditur in Jubilæo; Unde Indulgentia instar Jubilæi, in forma Jubilæi, vel per modum Jubilæi non distinguitur ab Indulgentia plenaria, ut pluribus efficacibus rationibus probat Gobat *in suo Quinario tract. de Jubilæo cap. 7. & tract. 4. de Indulgentiis part. 2. cap. 5.* & sic tenent Suarez *tom. 3. in 3. part. disp. 7. sect. 5. num. 7.* Viva de Jubilæo *q. 1. art. 1.* Lessius *in Auctar. verb. Indulgentia, casu 3.* Kazenberg. *l. c. num. 2.* La Croix *lib. 6. part. 6 n. 1380.* Navarrus, Diana, Cotonius, & alii. Unde Summi Pontifices ideo aliquam indulgentiam plenariam vocant instar Jubilæi, in forma Jubilæi, vel per modum Jubilæi, ut ostendant majorem; non effectus, sed affectus, & causæ abundantiam; atque ut in Fidelibus majorem lucrandæ Indulgentiæ curam, majoremque ex ea consolationem excitent.

* Illud insuper accedit, a Clemente VIII. aliisque aliorum Pontificum Decretis abrogatas fuisse Indulgentias *in forma Jubilæi* concessas. Quare quicunque sibi facultatem asserit Indulgentiam aliquam publicandi in forma Jubilæi, debet omnino exhibere concessionis litteras, enuntiatam formulam præseferentes, ac insuper ostendere, datas eas fuisse post Pontificatum Clementis VIII. & post alia Decreta, ejusmodi gratias abrogantia. Ita egregie Benedictus XIV. in suo Tract. *de Synodo Diœcesana lib. 13. cap. 18. num. 9.* Videantur hac de re P. Theodorus in suo Tract. *de Indulgentiis, part. 2. c. 4. §. 2.* & P. Minderer in suo Tractatu pariter *de Indulgentiis, par. 1. confer. 4. quæst. 10. num. 130.* & in Tractat. *de Jubilæo Confer. 1. §. 2. casu 1.* cum Auctoribus ibidem citatis.

12 Indulgentia partialis est illa, quæ remittit solum partem pœnæ temporalis peccatis quoad culpam jam remis-

13 sis debitæ. *Est in re communis.* Indulgentia partialis, alia vocatur *Quarena*, *Quadragena*, *Quarantena*, quæ significant Indulgentiam 40. dierum, idest remissionem tantæ pœnæ, quanta fuisset remissa ob pœnitentiam quadraginta dierum, olim ab Ecclesia pro certis peccatis in Pœnitentialibus Canonibus statutam: alia vocatur *Septena*, per quam significatur Indulgentiam septem annorum, seu remissio tantæ pœnæ, quanta fuisset remissa ob pœnitentiam septem annorum. Alia vocatur *Carena*, quæ secundum multos est Indulgentia utramque supradictam complectens, ita ut sit remissio tantæ pœnæ, quanta fuisset remissa ob pœnitentiam quadraginta dierum in pane, & aqua peractam, & per aliam pœnitentiam septem annorum subsequentem. Ita Tannerus *tom. 4. disp. 6. dub. 8. num. 99.* Suarez *tom. 4. disp. 50. sect. 5. num. 14.* Bonac. *disp. 6. quæst. 1. punct. 2.* Reiffenstuel *in Theolog. moral. tract. 12. dist. 3. quæst. 2. num. 20.* ubi asserit ita sentire alios magis communiter, & ita videtur nomen *Carena* accipi *in cap. Accusasti 8. de accusationibus*, ibi: *Quadraginta dies in pane, & aqua (quod carena vocatur) cum septem sequentibus annis pœniteat.* Alii tamen per *Carenam* intelligunt pœnitentiam agendam solum per 40. dies in pane, & aqua, & ideo dicebatur *Carena*, quia adferebat carentiam ciborum, & consortii humani. Ita Glossa *in cit. cap. Accusasti*, verb. *Carena*, ubi sic habet: *Carena vulgare est Lombardorum, & dicitur a carentia hominum, quia tales recluduntur solitarii per quadraginta dies ad agendum pœnitentiam.* Layman *lib. 5. tract. 7. cap. 3.* La Croix *loc. cit. num. 1381.* Kazenberger *loc. cit. num. 7.* & alii.

14 Alia vocatur *Centum dierum*, *Centum annorum*, *mille annorum*, *centum mille annorum*, *bisentum mille*, *tercentum mille annorum*, & hujusmodi, per quam non est intelligendum, quod totidem dies, vel anni pœnæ luendæ in Purgatorio remittantur, seu mora tanti temporis futura in Purgatorio relaxetur, cum non sit verisimile, quod Purgatorium duraturum sit ad bisentum mille, seu tercentum mille annos, pro quibus Indulgentia aliquando conceditur, sed per similem Indulgentiam debet intelligi, quod per ipsam remittatur tanta pœna, quanta remitteretur virtute illius pœnitentiæ per Canones Pœnitentiales in jure Canonico post Decretum Gratiani impressos, statutæ, si ipsa per tot dies, vel annos in hoc mundo peragaretur. Sic Mastrius *in Theologia moral. disp. 23. quæst. 2. artic. 2.* Gobat. *tract. 4. de Indulgentiis par. 2. cap. 3. num. 283.* Layman *lib. 5. tract. 7. cap. 3.* Reiffenstuel. *loc. cit. num. 19.* La Croix *loc. cit. num. 381.* cum Bellarmin. Suarez & aliis. Kazenberg. *loc. cit. num. 10.* ubi testatur de communi. * Has tamen Indulgentias sublestæ esse fidei ob suos millenarios annos affirmat P. Minderer in suo Tract. *de Indulg. par. 2. conf. 8. n. 501.* Sotus *in 4. sent. dist. 21. q. 2. art. 1.* asserere non dubitavit, fuisse commenta Quæstorum. Estius *in 4. sent. dist. 20. §. 10.* aperte ait, confictas commentitiasque esse, ac nullatenus S. Sedi tribuendas; Ven. Card. Thomasius *Tom. 7. Operum*, incredibiles ac plane improbabiles esse concludit. Vide Benedict. XIV. *lib. 13. de Synodo cap. 18. num. 2.* & P. Minderer citatum, *part. 1. Conf. 4. quæst 4. num. 213. & Confess. 11. num. 809.* *

Alia vocatur Indulgentia tertiæ, aut quartæ partis 15
peccatorum, & hæc est remissio tantæ pœnæ, quanta persolvi debuisset hic, vel in Purgatorio pro tertia, vel quarta parte peccatorum jam remissorum, Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. allegat. 88. numer. 4.* cum multis ibi citatis, Sporer *loc. cit. numer. 6.* & alii passim.

Quando cum Indulgentia plenaria reperitur concessa 16
etiam alia partialis, tunc debet intelligi, vel quod fuerint diversi Indulgentiarum Largitores, ita ut unus concesserit Indulgentiam plenariam, & alter partialem; aut si sit unus solus concedens simul utramque Indulgentiam, illos dies, vel annos Indulgentiæ partialis additos Indulgentiæ plenariæ ad hunc finem concedi, ut possint per modum Suffragii aliis applicari, quod utrumque docet Suarez *tom. 4. disp. 5. sect. 4. n. 9.* Paltus *part. 3. tract. 14. n. 12. de Jubilæo p. 15. dub. 9.* citans Pinellum, Gobat *tract. 4. de Indulgentiis part. 2. cap. 2. n. 275.* Kazenberger *loc. cit. n. 6.* & alii. Vel debet intelligi, quod illa additio Indulgentiæ partialis ad Indulgentiam plenariam fiat ad cauthelam, ut scilicet simus certi causam Indulgentiæ esse sufficientem saltem ad acquirendam illam partialem, si non totalem. Sic Reginald. *lib. 7. n. 149.* post Cordubam, & Valentiam, Gobat *loc. cit. n. 9.*

Indulgentia, alia est perpetua, alia temporalis, alia in- 17
definita. *Perpetua* est, quæ expresse est concessa in perpetuum, *Temporalis* est, quæ expresse est concessa ad certum solum, & determinatum tempus, *Indefinita* est, quæ indefinite est concessa; nulla temporis, vel durationis mentione facta; & circa hanc notant, tum Scholastici, tum Summistæ apud Sporer *loc. cit. n. 11.* quod sit habenda pro perpetua, cum non sit major ratio, cur Indulgentia indefinita concessa pro tanto tempore intelligenda sit, & non pro majori, eo vel maxime, quod cum Indulgentia sit favor, & beneficium, potius ample, quam stricte sit interpretanda; *arg. cap. Odia 15. de Regul. Juris in 6.* ibi: *Odia restringi, favores convenit ampliari*, dummodo tamen non adsit aliqua lex, & Regula Apostolica limitans, vel declarans, & terminans Indulgentias hujusmodi indefinite concessas, quia tunc præsumitur, quod Pontifex indulgentiam concedat juxta consuetum Curiæ stylum, ut recte advertunt Navarrus, Henriquez, Faber, Mastrius apud Kazenberg. *loc. cit. n. 11.*

Indulgentia insuper, alia est localis, alia realis, & alia personalis. *Indulgentia localis* est, quæ conceditur alicui pro loco, idest fidelibus aliquam determinatam Ecclesiam, seu Cappellam visitantibus, & in ea juxta expressa in formula Indulgentiæ orantibus. *Indulgentia realis* est, quæ conceditur rebus mobilibus, ut Coronis, Crucibus, Medaliis, & hujusmodi, idest Fidelibus tales res penes se devote habentibus, & opera præscripta ad indulgentiæ consecutionem præstantibus. *Indulgentia personalis* est, quæ independenter a loco, & re conceditur directe, & immediate alicui personæ, aut individuæ, & particulari, aut communi, & generali, ut toti Religioni, aut Communitati, ut eam lucretur, ubicumque fuerit, vel in articulo mortis, vel quoties tale, aut tale opus peregerit. *Omnes.*

Circa Indulgentiam localem hæc veniunt notanda. 1. 19
Si Ecclesia, seu Cappella totaliter destruatur, & non reædificetur, perit, & cessat Indulgentia, quia ipsa non erat concessa loco simpliciter, sed Ecclesiæ, seu Capellæ. Layman *lib. 5. tract. 7. cap. 3. num. 5.* Gobat *tract. 4. de Indulgentiis part. 2. cap. 6. n. 320.* Kazenberger *loco cit. n. 14.* & alii passim. 2. Si Ecclesia totaliter destruatur, ut ibidem in meliorem formam reædificetur, seu ut auctoritate Superioris in alium meliorem situm transferatur sub eodem titulo, & Patrono, retinent eadem Indulgentiam. Glossa *in Regula 7. Juris in 6.* Innocentius *in cap 2. de novi operis nuntiatione.* Ludovicus Bologninus *in tractatu de Indulgentiis n. 79.* Antoninus *part. 1. tit. 19. cap. 1. §. 2.* Layman *loc. cit.* Kazenberger *loc. cit.* Suarez *tom. 4. in tertia parte disp. 42. sect. 1. n. 9. & lib. 8. de legibus cap. 5. in fine*, Bonacina, & alii citati a Gobat *loc. cit. n. 320.* Et ratio est, quia Indulgentia non est concessa ratione situs, & loci, ut supponitur, sed absolute Ecclesiæ sub tali suo proprio nomine, & titulo adhuc retento, licet in meliorem situm translatæ, seu in meliorem formam reædificatæ; unde censetur adhuc eadem moraliter Ecclesia. 3. Si Ecclesia non totaliter destruatur, sed tantum per partes, & paulatim reædificetur, retinet eamdem Indulgentiam; certum enim est sic manere eamdem moraliter Ecclesiam, adeoque eamdem perseverare Indulgentiam. *Communis* cum supracitatis.

Circa Indulgentiam realem hæc notanda sunt. 1. Si 20
destruatur res, in qua erat Indulgentia, perit ipsa Indulgentia. 2. Si Crux, seu Imago, cui est affixa Indulgentia, ita frangatur, ut non amplius referat speciem Crucis, aut Imaginis, cessat Indulgentia; Non cessat tamen, si quod infractum est, maneat, & adhuc referat speciem Cru-

Crucis, aut Imaginis, aut partes fractæ, seu disjunctæ, denuo copulentur, & compaginentur. 3. Si frangatur Chorda, seu funiculus Coronæ, cui est affixa Indulgentia, non perit ipsa Indulgentia, sicut nec perit, quamvis penitus frangatur Crucula Coronæ, aut certa circiter pars granorum, pro quibus alia substituuntur, quia per mutationem Chordæ, seu dictorum granorum, aut cruculæ non censetur mutata moraliter Corona. 4. Si frangatur dimidia pars dictæ Coronæ Indulgentia non remanet in parte integra, quia una solum dimidia pars non constituit Coronam, aliter si Corona divideretur in duas dimidias partes, ex una Corona fierent duæ, ambæ gaudentes sua peculiari indulgentia, quod nequaquam est dicendum, cum unica tantum indulgentia sit concessa pro tota Corona. 5. Ut aliquis, sive moribundus lucretur indulgentias concessas Crucibus, Medaliis, Rosariis, Coronis, & hujusmodi. debet Crucem, Medaliam, Rosarium, Coronam secum habere, secum portare, penes se habere. Non est tamen opus manibus tenere rem Indulgentia affectam. 6. Nemo potest lucrari dictam indulgentiam realem utendo Rosario, seu Medalia aliena, Corona, aut Cruce aliena, & hujusmodi. Sic enim expresse decrevit Alexander VII. *die 6. Februarii 1657. anno secundo sui Pontificatus* decreto incip. *Sanctissimus*, relato ad litteram a Gobat *tractat. de Indulgentiis part. 2. cap. 37. n. 789* & Innocentius XIII. *die 5. Junii* 1721. Decret. incip. *Nuper Sacra*, relato a Kazenberger in *Appendice Alphabetica Bullarum verb. Indulgentia*. Ita quoad supradicta communiter Doctores cum Kazenberger *loc. cit. num.* 15. Gobat *tract. 2. de Indulgent. cap. 14. a n.* 387.

Articulus II.

Indulgentia quoad ea, quæ concernunt Auctoritatem eam concedendi, personas, quæ possunt eam concedere, & lucrari, & requisita ad ipsam.

Summarium.

1 *Est de Fide dari in Ecclesia Catholica auctoritatem concedendi Indulgentias.*

2 *Summus Pontifex potest de jure divino concedere quibusvis Fidelibus Indulgentias, tum plenarias, tum partiales, tum perpetuas, tum temporales, tum locales, reales, & personales.*

3 *Papa potest concedere tales Indulgentias, etiam ante suam consecrationem.*

4 *Papa solus potest concedere quibusvis Fidelibus, sive vivis, sive defunctis qualibet Indulgentias; Nec id potest sine Papa Concilium Generale.*

5 *Inferiores Papa, ut Cardinales, Legati, Nuncii Patriarcha, Primates, Archiepiscopi, Episcopi non habent potestatem concedendi Indulgentias jure divino, sed solum Ecclesiastico.*

6 *Supradicti Inferiores Papa habent limitatam facultatem concedendi Indulgentias.*

7 *Assignantur Indulgentia, quas possunt concedere Episcopi.*

8 *Tales Indulgentias possunt Episcopi concedere etiam in perpetuum.*

9 *Tales Indulgentias possunt Episcopi concedere etiam non consecrati, aut ordinati, dummodo sint electi, & confirmati.*

10 *Episcopi possunt concedere Indulgentias pro suis tantum subditis, licet extra Diœcesim existentibus, & tantum per modum absolutionis, adeoque solis vivis.*

11 *Episcopi possunt concedere Indulgentias etiam pro Religiosis, & locis exemptis.*

12 *Episcopi possunt facultatem concedendi Indulgentias aliis delegare, non solum Sacerdotibus, sed etiam Clericis.*

13 *Hanc tamen facultatem non possunt Episcopi delegare Laicis.*

14 *Episcopi excommunicati, denunciati, seu vitandi non possunt Indulgentias concedere.*

15 *Episcopi valide concedunt Indulgentias, quamvis in peccato mortali existant.*

16 *Archiepiscopi, Primates, & Patriarcha possunt in suis Diœcesibus Indulgentias, quas concedere possunt Episcopi in suis, & insuper in tota sua Provincia.*

17 *Et quidem id possunt etiam extra tempus visitationis.*

18 *Etiamsi tales Indulgentia fuerint jam concessa a suis respective Episcopis, possunt adhuc similes conferre Archiepiscopi, seu Primates, & Patriarcha.*

19 *Immo secundum multos Archiepiscopi, Primates, & Patriarcha possunt concedere Indulgentiam 80. dierum, ubi Episcopi solum 40.*

20 *Episcopi, seu Archiepiscopi Coadjutores nequeunt per se concedere Indulgentias.*

21 *Neque eas concedere possunt Episcopi, seu Archiepiscopi Titulares.*

22 *Nuncii, & Legati Apostolici quas Indulgentias concedere possint?*

23 *Cardinales quas Indulgentias concedere possint?*

24 *Summus Pœnitentiarius quas Indulgentias concedere possit?*

25 *Si supradicti inferiores Papa concedunt Indulgentias excedentes facultatem sibi competentem, licet tales Indulgentia non valeant quo ad excessum: valent tamen quo ad partem non excedentem.*

26 *Prælati Episcopo inferiores nequeunt concedere Indulgentias jure proprio, & ordinario.*

27 *Prælati Regulares nequeunt jure proprio, & ordinario concedere Indulgentias suis subditis.*

28 *Possunt tamen jure delegato, & ex speciali concessione.*

29 *Vicarius Generalis de jure sine speciali commissione non potest Indulgentias concedere.*

30 *Capitulum, seu Vicarius Capitularis, Sede vacante, nequit Indulgentias concedere.*

31 *Solus Papa potest concedere Indulgentias pro defunctis applicandas.*

32 *Non potest tamen Papa tot, & tantas concedere Indulgentias defunctis applicandas, ut totum Purgatorium evacuet.*

33 *Ut valide concedatur Indulgentia etiam a Papa, requiritur ultra legitimam potestatem, etiam justa, & rationabilis causa.*

34 *Immo causa concedendi Indulgentiam, non solum debet esse justa, & rationabilis, sed etiam spectatis omnibus circumstantiis, proportionata.*

35 *In aliquibus circumstantiis sufficit una causa pro concedenda Indulgentia, qua non sufficisset in alia.*

36 *Si causa non sit sufficiens pro Indulgentia plenaria, erit saltem sufficiens pro non plenaria &c.*

37 *Indulgentias lucrari possunt omnes baptizati, rationis capaces, & debitores pœnarum temporalium.*

38 *Catechumeni tam vivi, quam defuncti secundum multos sunt capaces Indulgentiarum saltem per modum suffragii.*

39 *Alii tamen sustinent contrarium.*

40 *Indulgentias lucrari possunt etiam qui illas concesserunt.*

41 *Assignantur conditiones requisita ad lucrandas Indulgentias.*

42 *Subnectuntur Supplementa Auctoris.*

Est de Fide dari in Ecclesia Catholica auctoritatem 1 concedendi Indulgentias, seu dispensandi Thesaurum Ecclesiæ; habetur clare ex cit. Extravagant. *Unigenitus, de pœnit. & remissionibus, inter Communis*. Et est definitum in Concilio Tridentino *sess. 25. cap. 21. de reformat. in Decreto de Indulgentiis*, ibi „ Cum potestas conferendi Indulgentias a Christo Ecclesiæ concessa sit, atque hujusmodi potestate divinitus sibi tradita antiquissimis etiam temporibus illa usa fuerit: Sacrosancta Synodus Indulgentiarum usum Christiano populo maxime salutarem, & Sacrorum Conciliorum auctoritate probatum, in Ecclesia retinendum esse docet, & præcipit, eosque anathemate damnat, qui aut inutiles esse asserunt, vel eas concedendi in Ecclesia potestatem esse negant “ Et hæc Catholica veritas evincitur ex verbis Christi *Matthæi 16. Tibi dabo Claves Regni Cœlorum, & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in Cœlis*, per quæ verba Christus Dominus contulit B. Petro, & ejus in Officio successoribus potestatem solvendi vincula peccatorum quantumcumque gravium, quibus correspondet pœna æterna, ergo multo magis pœnarum temporalium ex culpis jam dimissis relictarum per Indulgentias.

Summus Pontifex potestate a Christo accepta, adeoque 2 de jure divino, potest concedere quibusvis Fidelibus Indulgentias, tum plenarias, tum partiales, tum locales, reales, & personales, textu expresso *in cit. Extravagant. Unigenitus*; & patet ex adductis *num. antecedenti*, & est *Communissima* inter Catholicos cum S. Thoma *in 3. d. 20. q. 1. art. 4.* S. Bonaventura *art. 2. quæst.* 3. Barbosa *de Offic., & potest. Episc. part. 3. alleg.* 88. *num.* 5. Layman *lib. 5. tract. 7. cap. 4. num.* 1. Kazenberg. *loc. cit. num.* 19. Papa potest concedere tales Indulgentias etiam ante suam 3 consecrationem; Hujusmodi enim potestas est Jurisdictionis, & non Ordinis, *cap. Quod autem, pœnit., & remissionibus*, & tenent communiter Doctores cum Barbosa *loc. cit. num.* 6. Kazenberger *loc. cit. num.* 19. Gobat *tract. 4. de Indulgent. part. 1. cap. 6. num.* 54. Papa solus potest 4 concedere quibusvis Fidelibus, sive vivis, sive defunctis quaslibet Indulgentias. Unde nec Concilium Generale sine Papa, sive hic vivat, sive sit mortuus, habet talem potestatem. Suarez *disp. 55. sect. 1. num.* 7. Bellarm. *lib. 1. cap.* 11. Barbosa *loc. cit. num.* 16. Layman *l. c. cit. num.* 1. La Croix *lib. 6. part. 6. num* 1317. Diana *part. 10. tract. 6. resol.* 12. Kazenberger *loc. cit num.* 19. ubi testatur de communi. Attamen Corduba *de Indulgentiis quæst. 10. proposit.* 8. Henriquez, Navar. & alii apud Barbosam *loc. citat. num.* 6. tenent, quod Concilium Generale, vacante Sede, jure divino Indulgentias concedere possit.

Inferiores Papa, ut Cardinales, Legati, Nuncii, Patriar- 5 chæ, Primates, Archiepiscopi, Episcopi non habent potestatem, concedendi Indulgentias jure divino, sed solum

Jure

Jure Ecclesiastico, scilicet ex concessione Summi Pontifi-
cis. Ita S. Thomas *loc. cit. art. 4. quæst. 3.* Richard. *art. 5.*
q. 3. Durand. *q. 5. ad 2.* Suarez *disp. 49. sect. 1. n. 14.*
Coninch. *disput. 12. dub. 1. conclus. 4.* Silvester *verb. In-*
dulgentia q. 5. Augustinus de Ancona *lib. de potest. Eccles.*
q. 29. art. 5. Layman *loc. cit. n. 1. assertion. 2.* Kazenber-
ger *loc. cit. n. 20.* Bellarmin. *loc. cit.* Barbosa *loc. cit n. 8.*
contra Sotum, Navarrum, Medin. Valen. & quosdam
alios, quos citant, & improbant Bonacina *de Sacrament.*
disp. 6. q. 1. punct. 3. n. 1. Sanctarellus *de Jubilæo Anni*
Sancti cap. 3. dub. 2. litt. B. Azorius *Institut. Moral. par. 2.*
lib. 3. cap. 54. q. 2. Henriquez *in Summ. lib. 7. cap. 21. §.*
3. Lavorius *de Indulgentiis part. 2. cap. 11. n. 45. cum se-*
quent. & alii.

6 Supradicti inferiores Papa habent limitatam potestatem
concedendi Indulgentias. *Communis.* Episcopi enim possunt
7 solum concedere Indulgentiam unius anni in Dedicatione
Ecclesiæ, sive ab uno solo Episcopo, vel a pluribus de-
dicetur, & in Anniversario Dedicationis, & aliis etiam
casibus, & rationabilibus causis possunt concedere solum
Indulgentiam 40. dierum. *Communis*, textu expresso *in*
cap. Cum ex eo 14. de pœnit. & remissionibus in fin. ibi: *De-*
crevimus, ut, dum dedicatur Basilica, non extendatur Indul-
gentia extra annum sive ab uno solo, sive a pluribus Episco-
pis dedicetur, ac deinde in Anniversario Dedicationis tempore
40. dies de injunctis pœnitentiis indulta remissio non excedat;
Hunc quoque dierum numerum Indulgentiarum Litteris præci-
pimus moderari, quæ pro quibuslibet casibus aliquoties conce-
8 *duntur.* Tales Indulgentias possunt Episcopi concedere
etiam in perpetuum, idest recurrente omni anno. Lessius
in Auct. verb. Indulgentia casu 1. La Croix *loc. cit. n. 1319.*
Kazenberger *loc. cit. num. 20.* & alii. Tales Indulgentias
9 possunt concedere Episcopi etiam non consecrati, aut or-
dinati, dummodo sint electi, & confirmati, quia talis
potestas est Jurisdictionis, & non Ordinis. *Communis* cum
Barbosa *loc. cit. n. 7.* Episcopi possunt concedere Indul-
10 gentias pro suis tantum subditis, licet extra Diœcesim
existentibus, & tantum per modum absolutionis, adeo-
que solis vivis. Kazenberger *loc. cit. n. 20.* La Croix *loc.*
cit. n. 1320. Barbosa *loc. cit. n. 23. 24. & 27.* & alii ibi
11 citati. Episcopi possunt concedere Indulgentias etiam pro
Religiosis, & locis exemptis; Religiosi enim exempti
possunt sicut alii lucrari Indulgentias concessas ab Epi-
scopis, quia inducta in favorem non debet converti in eo-
rum læsionem, & facta in augmentum non debent pare-
re diminutionem; *leg. Quod favore, Cod. de Legibus, leg.*
Legata inutiliter, ff. de Legatis 1. cap. Quod ad gratiam 61.
de Regul. Juris in 6., ibi: *Quod ob gratiam alicujus conceditur,*
non est in ejus dispendium retorquendum, Barbosa *loc. cit.*
n. 27. Bellarmin. *de Indulgent. lib. 1. cap. 11. q. 3.* Navar-
rus *de Indulgent. notabil. 31. n. 12.* Ludovic. Bolognin. *tract.*
de Indulgentiis n. 93. Sanctarellus *de Jubilæo Anni Sancti cap.*
8. dub. 2. Paludan. *in 4. dist. 20. part. 4. art. 4.* Reginald.
Cochier, Alzed. Lavor. Bonacina apud Barbosam *loc. cit.*
n. 27. & alii passim.

12 Episcopi possunt facultatem concedendi Indulgentias
aliis delegare non solum Sacerdotibus, sed etiam Cleri-
cis. Barbosa *loc. cit. n. 10.* Bellarmin. *de Indulgentiis lib.*
2. cap. 11. Emmanuel Sa *verb. Indulgentia n. 16.* Suarez
disp. 51. sect. 5. n. 6. Reginald. Valentia, Lavorius, Nu-
gnus, Ugolin. Bonacina, Azorius, Alzedo, Torreblanca,
citati a Barbosa, ubi *supra n. 10.* Kazenberger *loc. cit. n.*
20. Lugo, Viva cum La Croix *loc. cit. n. 1320.* & alii
13 communiter. Hanc tamen potestatem non possunt Epi-
scopi delegare, & concedere Laicis, cum Laici Jure hu-
mano removeantur a muneribus Ecclesiasticis, ut post
Jacob. de Graff. Suarez & Reginaldum resolvunt Bonaci-
na *de Sacramentis disp. 6. q. 1. punct. 3. n. 12.* Lavorius *de*
Indulgentiis part. 2. cap. 11. n. 49. Barbosa *loc. cit. n. 11.*
14 Episcopi Excommunicati, denunciati, seu vitandi non
possunt Indulgentias concedere, quia Excommunicati vi-
tandi carent usu Jurisdictionis, & consequenter invalida
sunt ipsorum acta ad Jurisdictionem pertinentia, *cap. Tan-*
ta 18. de excessibus Prælator. cap. Pia consideratione 1. de ex-
15 *ceptionibus in 6.* Barbosa *loc. cit. n. 12.* cum pluribus aliis
ibi citatis. Episcopi valide concedunt Indulgentias, quam-
vis in peccato mortali existant, nec peccant seclusoscan-
dalo non prævisso: Peccatum enim mortale præcise non
tollit Jurisdictionem. *Communis* cum Barbosa *loco citato*
num. 13.

16 Archiepiscopi, Primates, & Patriarchæ possunt in suis
Diœcesibus concedere Indulgentias, quas concedere pos-
sunt Episcopi in suis, & insuper in tota sua Provincia,
textu expresso *in cap. Nostro 15. de pœnit. & remiss.* Et qui-
17 dem id possunt etiam extra tempus Visitationis; nam cit.
cap. Nostro, non loquitur de visitatione, ut illud legenti
18 patet. Nec obstat, quod jam tales Indulgentiæ fuerint
concessæ a propriis respective Episcopis, non possunt ni-
hilominus similes conferre Archiepiscopi, Primates, &
Patriarchæ, ita ut quis simul lucretur Indulgentias &
Episcopi, & Archiepiscopi seu Primates, & Patriarchæ;
Suarez *disp. 55. sect. 2. n. 7.* Gobat. *tract. 4. de Indulg. cap.*
6. n. 37. Rotella *n. 397.* Barbosa *loc. cit. n. 16.* & alii.
19 Immo secundum multos Archiepiscopi, Primates, & Pa-
triarchæ possunt concedere Indulgentias 80. dierum, ubi
Episcopi possunt solum 40. Barbosa *loc. cit. n. 26.* Azorius
part. 2 lib. 3. cap. 55. q. 6. Alzedo *part. 2. cap. 5. n. 23.* Les-
sius, Henriquez, & alii.

Episcopi, seu Archiepiscopi Coadjutores etiam cum fu- 20
tura successione Indulgentias per se concedere non pos-
sunt; *Sacr. Congreg. Rit. 13. Januarii 1591.* Cardin. Petra *tom.*
3. comment. ad Constit. 6. Alexandri IV. n. 13. Neque eas con-
cedere possunt Episcopi, seu Archiepiscopi Titulares; 21
Cardin. Petra *loc. cit. num. 32.* & alii passim. Nuncii, &
Legati Apostolici possunt subditis suæ Nunciaturæ, &
Legationis pro quocunque opere concedere 100. aut plu-
rium dierum Indulgentiam; attamen semper minus, 22
quam annum. Pro Templo autem, seu Cappella possunt
concedere Indulgentiam 7. annorum, & septem Quadra-
genarum pro illis, qui confessi communicaverint, & in
eo loco de more oraverint ad intentionem Ecclesiæ.
Quamvis enim talis facultas non reperiatur ipsis concessa
in Jure communi scripto, ut recte observant Suarez *tom.*
4. in 3. par. disp. 55. sect. 3. n. 22. Gobat. *loc. cit. n. 56.* & alii,
tamen a Summo Pontifice inter alias facultates solet
etiam ista ipsis concedi, uti patet in facultatibus Nun-
ciaturæ Coloniens. *1. Octobris* 1680. ab Innocentio XI. con-
cessis. La Croix *loc. cit. num. 1322.* Kazenberger *loc. cit. num.*
20. & alii.

Cardinales ultra Indulgentias, quas concedere possunt 23
in suis respective Diœcesibus seu Provinciis, si sint Epi-
scopi, seu Archiepiscopi, possunt concedere Indulgen-
tiam centum dierum in Ecclesiis suorum Titulorum,
quamvis non sint nec Episcopi, nec Sacerdotes; Lavorius
de Indulgentiis part. 2 cap. 11. n. 15. Pavin. *de potestate Capi-*
tuli Sede vacante part. 1. princip. q. 4. num. 4. Jacob de Graff. *in*
aureis decis. in Append. lib. 2. cap. 2. num. 42. Barbosa *loc. cit.*
sub num. 16. & 18. & alii passim. Summus Pœnitentiarius
concedit Indulgentias centum dierum, non quod adsit 24
aliquod Jus, sed ex vivæ vocis oraculo, aut consuetudi-
ne, Papa sciente & tolerante; Azorius *loc. cit. cap. 55.*
vers. Sexto quæritur, Lavorius *loc. cit. num. 17.* Navarr. *tract.*
de Indulgen. notab. 31. n. 17. Barbosa *loc. cit. sub num. 16. in fi-*
ne. Immo Summus Pœnitentiarius, audiente, & testan-
te Paludano *in 4. dist. 20. q. 4. art. 2.* semel dixit: *Au-*
ctoritate nostra ordinaria damus vobis 100. dies Indulgentiæ;
Sic Gobat. *loc. cit.* Si supradicti Papa inferiores in conce- 25
dendis Indulgentiis excedant facultatem sibi competentem,
quamvis tales Indulgentiæ non valeant, quoad excessum,
valent tamen quoad eam partem, quæ numerum præscri-
ptum, seu facultatem eis competentem non excedit, quia
est res separabilis, & in separabilibus utile per inutile
non vitiatur; *leg. Utile ff. de regulis Juris: leg. 1. §. Trebatius*
ff. de aqua quotid. & æstiva. Sic enim resolvunt per textum
in cap. Indulgentiæ 3. de pœnit. & remissionib. in 6. Glossa *ibid.*
verb. Certum est, Aloysius Riccius *in praxi fori Ecclesiast. dec.*
217. num. 5. in 1. edit. & resolut. 102. num. 5. in 2. edit. Navarr.
de indulgent. notabil. 31. num. 16. Suarez *disp. 55. sect. 3. n. 11.*
Bonacina *de Sacram. disp. 6. quæst. 1. punct. 3. num. 3. & 4.*
Azorius *loc. cit. cap. 55. quæst. 9.* Lavorius *loc. cit. cap. 11. num.*
39. & 42. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 7. num. 120.* Bar-
bosa *loc. cit. num. 22.* & apud ipsum Ugolinus, Petrus So-
tus, Sanctarellus, Alzed. Torreblanca, Fagnan. *in capi-*
tul. Cum ex eo 14. de pœnitent. & remissionib. num. 15. &
alii passim.

Prælati Episcopo inferiores, quamvis in ceteris ha- 26
beant potestatem quasi Episcopalem, non possunt tamen
jure ordinario, & proprio concedere Indulgentias, cum
id nullibi reperiatur eis concessum; *arg. cap. Accedenti-*
bus 12. de excessibus Prælatorum, Fagnan. *in dict. cap. Ac-*
cedentibus a num. 7. usque ad num. 20. Barbosa *loc. cit. n.*
17. cum communi aliorum. Hinc jure proprio, & ordi- 27
nario nequeunt Prælati Regulares, ut Generales, &
Provinciales, Indulgentias concedere, neque Regularibus
sibi subditis; *argum. cit. cap. Accedentibus*, Suarez *disp. 55.*
sect. 5. num. 1. Emman. Rodriq. *qq. Regular. tom. 2. q. 86.*
art. 1. Fagnan. *loc. cit. num. 17.* Barbosa *loc. cit. num. 19.*
Gobat. *loc. cit. num. 72.* & alii communiter, & sic decre-
vit *Sacr. Cong. Rit. 27. Septemb. 1659. apud Card. Petram*
tom. 5. Comment. ad Constitut. 4. Calisti III. num. 102. Di- 28
citur autem notanter *Jure proprio, & ordinario*, quia dicti
Prælati Regulares ex concessione facta Provincialibus de
Ordine Minorum a Leone X. & Visitationibus Societatis
Jesu a Gregorio XIII. & aliis Ordinibus ab aliis Summis
Pontificibus possunt concedere Indulgentiam plenariam
suis Religiosis peracta visitatione Conventus. Nec tales
Indulgentias esse revocatas, quamvis alioquin viva tan-
tum voce concessas, respondit, & declaravit Urbanus
VIII. ut referunt, & tenent La Croix *lib. 1. n. 861.* Kazen-
berger *loc. cit. n. 21.* Herincx *part. 4. disp. 4. de Sacrament. Pœ-*
nitentiæ q. 6. n. 61. & tenet praxis communis. Vide infra
art. 4. num. 11.

Vicarius Generalis de jure sine speciali commissione 29
non potest Indulgentias concedere; *arg. cit. cap. Acceden-*
tibus 12. de excessibus Prælator. Barbosa *de Offic. & potest.*
Episc. part. 3. alleg. 54. n. 91. & alleg. 88. sub n. 10. Go-
bat. *loc. citat. numer. 68.* Borgas *de Irregul. part. 3. tit. de*
Indulgent. Episcop. & part. 7. cap. fin. num. 25. Rebuffus

tit. de forma Vicarii num. 173. Sbroz. *lib.* 2. *quæst.* 50. *n.* 3. Azor. *lib.* 3. *cap.* 45. *quæst.* 13. Franc. Leo *in thesauro fori Ecclesf. part.* 1. *cap.* 10. *num.* 12. *in fine*, Benzon. *de Jubileo lib.* 2. *cap.* 30. *vers. Conveniunt*, Lavorius *de Indulgent. par.* 2. *cap.* 11. *num.* 51. Fagnan. *in cit. cap. Accedentibus num.* 17. cum pluribus ibi citatis, Gard. Petra *tom.* 3. *Comment. ad constitut.* 16. *Alexandri IV. n.* 16.

30 Neque Indulgentias concedere potest Capitulum, seu Vicarius Capitularis, Sede vacante, quia non succedit Episcopo in potestate Jurisdictionis extraordinariæ, saltem in iis, quæ sunt reservata Dignitati Episcopali; *arg. cit. cap. Accedentibus*, Barbosa *cit. allegat* 88. *num.* 21. cum pluribus citatis, Fagnan. *loc. cit. num.* 17. cum pluribus aliis ibi adductis, Monacell. *tom.* 4. *supplement. ad* 3. *tom. num.* 64. ubi dicit, quod posset Vicarius Capituli accusari, tempore Sedis vacantis ipsum concessisse Indulgentias, quas Episcopus vivens concedere consuevit; nam talem potestatem Vicarium Sedis vacantis non habere constat ex declaratione *Sacræ Congregation. Concilii* 13. *Novembr.* 1688. quæ dubio proposito respondit: *Vicarius Capitularis se abstineat*, Card. Petra *loc. cit. n.* 28. Vide verb. *Vicarius Capitularis art.* 1. *n.* 15.

31 Solus Papa potest concedere Indulgentias pro defunctis applicandas, quia Indulgentiæ applicantur defunctis per modum meræ solutionis, offerendo pretium ex Thesauro Ecclesiæ; solus autem Papa habet Claves Thesauri Ecclesiæ; *Communis* cum Diana *part.* 10. *tract.* 6. *resol.* 12. La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *num.* 1348. Raynaudo *in Heter. Tom.* 15. *part.* 12. *sect.* 3. *punct.* 5. *num.* 15. Non
32 potest tamen Papa tot, & tantas concedere Indulgentias Defunctis applicandas, ut totum Purgatorium evacuet, quia non potest esse rationabilis causa tantæ concessionis; La Croix *loc. cit. a num.* 1318. Raynaudus *loc. cit. n.* 13. Gobat *tract. de Indulgent. cap.* 7. *num.* 87. ubi dicit, quod asserere posse Papam evacuare totum Purgatorium est alienissimum ab opinione, & persuasione fidelium nominatim S. Thomæ *in* 4. *dist.* 45. *q.* 2. *art.* 2.

33 Ut enim valide concedatur Indulgentia etiam a Papa, requiritur ultra legitimam potestatem, etiam justa, & rationabilis causa; *Communis*, cum S. Bonavent. *in* 4. *dist.* 20 *part.* 2. *art. unic. quæst.* 6. Herinc. Gandavens. *quodlibet*, 15. *quæst.* 15. Major. *in* 4. *dist.* 20. *quæst.* 2. Cajetan. *de Indulgent. tract.* 9 *quæst.* 1. *& tract.* 15. *cap.* 4. *quæst.* 1. Scoto *dist.* 21. *quæst.* 2. *art.* 2. Coninch. *disp.* 12. *dub.* 7. Corduba *de Indulgent. quæst.* 17 Navarr. *de Indulgent. notabil.* 15. *num.* 7. Henriquez *lib.* 7. *cap.* 14. Suarez *disp.* 54. Kazenberger *loc. cit. num* 22. Gobat *tract.* 4. *de Indulgent. part.* 1. *cap.* 7. *num* 86. Reiffenstuel *Theolog. Moral. tract.* 12. *dist.* 2 *quæst.* 3. *num.* 30. Bellarmin. *lib.* 1. *de Indulgen. cap.* 11. Layman *lib.* 5. *tract.* 7 *cap.* 4. *n.* 1. Fagnan. *lib.* 5. *decret. in cap. Cum ex eo* 14. *de pœnit. & remiss.* La Croix *loc. cit. num.* 1301. *&* 1316. & desumitur ex *cit. Extravag. Unigenitus, de pœnit. & remiss. inter communes*, ubi expresse dicitur: „ Christum Ecclesiæ Thesaurum per suos Vicarios reliquisse dispensandum salubriter, & propriis & rationabilibus causis. “ Et ratio est, quia Papa non est Dominus Thesauri Ecclesiastici, sed solum Dispensator, ex *cit. Extrav. Unigenitus, & ex prima ad Corinth.* 4. ibi, „ Sic nos existimet homo, ut Ministros Christi, & Dispensatores Mysteriorum Dei, *& quidem* in ædificationem, & non in destructionem “ ex eadem *prima ad Corinth.* 10. Foret autem in destructionem, si absque ulla rationabili causa, & excessive dispensaret, *argum. cap. Cum ex eo* 14. *de pœnis. & remissionib.* ubi sic expresse habetur: „ Quia per indiscretas, & superfluas Indulgentias, quas quidam Ecclesiæ Prælati facere non verentur, & Claves Ecclesiæ contemnuntur, & Pœnitentialis satisfactio enervatur.

34 Immo causa concedendi Indulgentiam, non solum debet esse justa, & rationabilis, sed etiam, spectatis omnibus circumstantiis, proportionata, ut quanto major est Indulgentia, tanto major causa requiratur, aliter non valebit Indulgentia, nisi secundum proportionem causæ; Albertus Magnus *in* 4. *dist.* 20. *art.* 17. Cajetan. *de Indulg. tract.* 6. *quæst.* 1. Suarez *disp.* 54. *sect.* 4. *num.* 5. Sotus *disp.* 21. *quæst.* 2. *art.* 2. Henriquez *lib.* 7. *cap.* 14. *num* 3. Coninch. *disp.* 13. *dub.* 6. *conclus.* 2. Layman *loc. cit. cap.* 4. *sub num.* 1. Gobat *loc. cit. num.* 92. Busembau *lib.* 6. *part.* 2. *dub.* 4. *art.* 2. *num.* 2. La Croix *ibid num.* 1301. *&* 1316. Tanerus *tom.* 4. *disp.* 6. *quæst.* 7. *num.* 84. *& seq.* Kazenberger *loc. cit. num.* 22. Mastrius *Theol. moral. disp.* 22. *quæst.* 3. *art.* 1. *num.* 40. cum communiori, & probabiliori sententia S. Bonaventuræ, Caietani, Suarez, Amici, & aliorum passim; *arg. citat. Extravag. Unigenitus, & cit. cap. Cum ex eo* 14. *de pœnit. & remissionib.* Et ratio est, quia, si ad Indulgentiam valide concedendam non requireretur causa proportionata, posset concedi Indulgentia plenaria etiam sanis extra articulum mortis pro sola pronunciatione nominis *Jesu*, seu *Mariæ*, & hujusmodi, quæ Indulgentia cederet in maximum contemptum Clavium Ecclesiæ, & in enervationem Thesauri Ecclesiastici, ut loquitur textus adductus in
35 fine numeri antecedentis *ex cit. cap. Cum ex eo*. Dicitur notanter *Spectatis omnibus circumstantiis*, quia in aliquibus circumstantiis sufficit una causa pro concedenda Indulgentia, quæ non sufficeisset in aliis; sic in circumstantia articuli mortis pro moribundis adscriptis alicui Congregationi, vel habentibus certas Cruces, Coronas, Medalias, & hujusmodi, vel solitis facere aliquod præscriptum pium opus, facilius conceditur Indulgentia plenaria ob Sacrosanctorum nominum *Jesu*, *& Mariæ* pronunciationem, quam alias tempore perfectæ sanitatis. Dicitur etiam notanter; quod *aliter non valebit Indulgentia, nisi secundum proportionem causæ*, quia, si fortasse causa non es-
fet sufficiens pro Indulgentia plenaria, erit saltem suf- 36
ficiens pro non plenaria, si non pro perpetua, saltem pro temporali, si non pro majori quantitate v. gr. pro tercentum mille annis, seu dimidiæ partis peccatorum, saltem pro minori quantitate, v. gr. mille annorum, mille dierum, seu tertiæ, vel quartæ partis peccatorum, quæ, & obtineri poterit, quia *verba aliquid operari debent*, ut ut dicitur *in cap. Si Papa* 10. *de privilegiis in* 6. Sic recte Gobat *loc. cit. n.* 93. & alii passim per ea, quæ adduximus *supra n.* 23.

Indulgentias lucrari possunt omnes baptizati, rationis 37
capaces, & debitores pœnarum temporalium; *Communissima inter Catholicos*. Immo secundum multos etiam Catechumeni, tam vivi, quam Defuncti, sunt capaces Indulgentiarum saltem, per modum suffragii; Navarrus *de Indulgent. notabil.* 31. *in fine*, Benzonius *lib.* 5. *de Jubileo cap.* 15. *dub.* 28. *assert.* 6. Henriq. *lib.* 7. *cap.* 18. *num.* 3. Layman *loc. cit. cap.* 6. *num.* 1. Granad. *in* 3. *parte*, teste Diana *part.* 5. *tract.* 12. *resolut.* 9. Tannerus *tom.* 4. *disp.* 6. *quæst.* 7. *num.* 93: Lugo *tom* 6. *disp.* 27. *sect.* 5. *num.* 77. Gobat *tract.* 4. *de Indulgent. cap.* 12. *num.* 145. & alii. Et ratio est, quia
Catechumeni, cum sint per Fidem, & Charitatem Chri- 38
sto uniti, sunt aliquo modo membra Ecclesiæ, adeoque etiam ipsis applicari potest communis Thesaurus satisfactionum, si non per modum absolutionis, & justitiæ, saltem per modum suffragii, & impetrationis. Tum quia Ecclesia etiam pro Catechumenis offert Missæ Sacrificium,
ut observat Gobat. *loc. cit. num.* 145. Alii tamen sentiunt 39
contrarium; Sic Suarez *tom.* 4. *in* 3. *part. disp.* 53. *sect.* 4. *num.* 8. cum aliis ibi citatis Kazenberger *loc. cit. num.* 27. Mastrius *disp.* 23. *Theol. Moral. quæst.* 4. *num.* 55. & alii plures apud Sanchez *lib.* 4. *moral. cap.* 37. *num.* 37. Coninch. *disp.* 12. *dub.* 7. *in princip.* & Benzonium *loc. cit.* Et ratio illorum est, quia quamvis Catechumeni per Fidem sint Christo uniti, tamen, quia talem Fidem nondum solemniter professi sunt in Baptismo, nec per talem Baptismi januam sunt adhuc hanc visibilem Ecclesiam ingressi, ideo Ecclesia in eos Jurisdictionem exercere non potest, uti significat Concil. Trident. *sess.* 14. *cap.* 2 *de Sacrament. Pœnitent.* ibi: *Cum Ecclesia in neminem Judicium exerceat, quia non prius in ipsam per Baptismi Januam fuerit ingressus*. Indulgentiæ autem non prosunt, nisi subditis; *arg. cap. Quod autem* 4. *de pœnit. & remissionibus*. 40

Indulgentias lucrari possunt etiam, qui illas concesserunt; *Communis*, cum S. Thoma *in addit. ad* 3. *part. qu.* 27. *art.* 4. Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. alleg.* 88. *n.* 28. Et ratio est, quia Indulgentias concedentes non debent esse deterioris conditionis aliis. Nec obstat, quod nemo possit uti Jurisdictione in seipsum, quia hoc verificatur solum in actibus Jurisdictionis contentiosæ, vel coactivæ, non autem in actibus Jurisdictionis voluntariæ, cum Superior cum seipso dispensare possit, si habeat potestatem dispensandi generaliter cum omnibus suis subditis, & a fortiori poterit, ut persona privata lucrari illas Indulgentias, quas, ut persona publica & Superior concessit.

Ad lucrandas Indulgentias requiruntur sequentes condi- 41
tiones I. Ut lucraturus Indulgentiam sit in gratia Dei constitutus eo tempore, quo Indulgentiam consecuturus est, quia reatus pœnæ nunquam auferet, nisi ablata culpa. 2. Ut sit subditus concedentis, seu si sit exemptus, existat saltem intra Territorium Jurisdictionis illius, per dicta *superius num.* 11. 3. Ut non sit ligatus Excommunicatione majore, quia hæc privat communione bonorum spiritualium 4. Ut opera præscripta integre perficiat 5. Ut ea perficiat ad intentionem Concedentis Indulgentiam. Ut ea perficiat per seipsum, excepta eleemosyna, quæ etiam per famulum potest fieri a Domino. 7. Ut saltem ultimum opus præscriptum perficiat in statu gratiæ. 8. Ut habeat intentionem saltem habitualem, & interpretativam eas lucrandi.

* Indulgentiæ a Pontifice concessæ iis, qui cum con- 42
fessione, & communione Ecclesiam aliquam visitant, non exigunt, ut Ecclesia visitetur post confessionem & communionem; sed sufficit, ut si visitetur ante statum gratiæ, dispositio tamen habeatur eadem die confitendi, & communicandi, ut ex pluribus Theologis firmatur a Benedict. XIV. *Institut.* 48. §. 10 *

Ut acquiratur Indulgentia, quæ concessa est pro con- 43
fessis, & Sacra Communione refectis, requiritur confessio actualis, & communio Sacramentalis. Idem Pontifex Constitut. incip. *Inter præcipuas* §. 3. Et solis Missionariis in partibus infidelium commorantibus indultum fuit, ut hujusmodi indulgentias lucrari possint præmisso contritionis actu; Idem *ibid.* §. 6.

Pro

44 Pro lucranda indulgentia non sufficit opera injuncta præstare ad quæ alias quis tenetur alio titulo puta justitiæ &c. Idem *ibid.* §. 53.

45 Indulgentia plenaria in certos dies aliquam Ecclesiam visitantibus, aut aliud pium opus peragentibus concessa, semel duntaxat in die obtineri potest. Idem *ibid.* §. 84.

46 Ad rem attendendum est novissimum Decretum Sacr. Congregat. Indulgentiis præpositæ, emanatum die 19. Maii 1759. tenoris ut sequitur.

Ut Christifideles scire possint, quid sibi tenendum foret pro acquirendis Indulgentiis in Sententiarum varietate super intelligentia verborum; *qui vere pœnitentes, confessi, ac sacra Communione refecti Ecclesiam visitaverint*: quæ in Indulgentiarum Brevibus inseri solent, in Congregat. Indulgentiis, sacrisque Reliquiis præposita discussis die 31. Martii proximi præteriti, nonnullis dubiis, eadem Sacra Congregat. fuit in voto, Confessionem Sacramentalem, quando in Brevibus apponitur pro Indulgentiarum consecutione, peragi omnino debere etiam ab iis, qui sibi lethalis peccati conscii non sunt; nec non præfatam Confessionem suffragari etiam posse, si expleatur in vigilia Festivitatis. Quod autem ad Ecclesiæ visitationem spectat, eam impleri posse, sive ante, sive post aliorum piorum operum implementum.

Factaque de iis per infrascriptum ejusdem Sacr. Congregat. Secretarium relatione Sanctissimo D.N. Sanctitas sua ejusdem Sac. Congregat. votum benigne approbavit, illudque publicari mandavit, quibuscumque in contrarium facientibus non obstantibus,

F. I. Card. Portocarrero Præf.

A. E. Vicecomes S. C. Indulg. Secr.

* Addendum est hoc aliud Decretum ejusd. Sac. Congregat. in declarationem præced. emanatum.

CUM S.C. Indulg. & Sacr. Reliquis præposita die 31. Martii 1759. fuerit in voto Confessionem sacramentalem, quando in Brevibus apponitur pro indulgentiæ consecutione, peragi omnino debere, etiam ab his, qui sibi lethalis peccati conscii non sunt, nec non præfatam confessionem suffragari etiam posse si in vigilia Festivitatis expleatur, Votumque Congregationis SS D. D. N. Clemens Pp. XIII. benigne approbaverit, illudque typis publicari sub datum 19. Maii prædicti anni mandaverit; quamplures supplices libelli tum Regularium Communitatum, & præsertim Monialium, tum etiam Parochorum & nonnullorum Episcoporum pro suis Diœcesibus porrecti sunt, quibus maxima exponebatur difficultas, quæ interdum, immo persæpe incidit, pro sacramentali Confessione sive in Festo, vel ad minus in vigilia peragenda. Quamobrem, ut adeo proficuus Indulgentiarum Thesaurus reddatur Fidelibus accommode comparandus, enixis precibus supplicabant Sanctitati Suæ, ut opportuno aliquo remedio de Apostolica benignitate providere dignaretur, quibus precibus ad prædictam Sacr. Congr. remissis, propositum in ea fuit dubium, „ An & quomodo sit con„ sulendum Sanctissimo super præfati Decreti Executione „ vel declaratione in casu &c. " *Responsum fuit* „ Con„ sulendum SS. DD. N. ut concedere dignetur Indul„ tum omnibus Christifidelibus, qui frequenti peccato„ rum confessione animam studentes expiare, semel sal„ tem in hebdomada ad Sacramentum pœnitentiæ acce„ dere, nisi legitime impediantur, consueverant, & nul„ lius lethalis culpæ a se post peractam ultimam Con„ fessionem commissæ sibi conscii sunt, ut omnes, & „ quascumque indulgentias consequi possint, etiam sine „ actual. Confessione, quæ ceteroquin juxta præfati De„ creti definitionem ad eas lucrandas necessaria esset. „ Nihil tamen innovando circa Indulgentias Jubilæi tam „ Ordin. quam Extraord. aliasque ad instar Jubilæi con„ cessas pro quibus assequendis sicut & alia opera injun„ cta " ita & Sacramentalis Confessio tempore *in earum concessione præscripto peragatur*. Et facta per me Infrascriptum ejusdem S.C. Secret. de Præmissis omnibus SS. D. N. relatione, Sanctitas Sua piis Bonorum desideriis ac votis satisfacere, & Indulgentiarum gratias iis potissimum, qui pie, sancteque vivendo, donis Divinæ Misericordiæ digniores efficiuntur, elargiri, quam maxime cupiens benigne annuit, & præfatum Indultum in forma suprascripta expediri & publicari mandavit, quibuscumque in contrarium non obstantibus.

Datum ex Secretaria Sacræ Congr. Indulgent. die 9. Decemb. 1763.

N. Card. Antonellus Præfectus.

Joseph. de Comitibus S. Congregat. Indulgent. Secret. *

ARTICULUS II.

Indulgentia quoad ea, quæ concernunt ejus effectus, & tempus acquirendi tam pro vivis, quam pro defunctis.

SUMMARIUM.

1 *Effectus Indulgentiæ non est remittere peccatum.*

2 *Effectus Indulgentiæ est remissio pœnæ temporalis ex peccatis quoad culpam dimissis residuæ, & restantis.*

3 *Pœna temporalis relicta, & restans ex peccatis condonatis luenda ab homine, est duplex, & assignatur.*

4 *Indulgentiæ plenariæ effectus est remittere omnem pœnam debitam in Foro Sacramentali, seu liberare totaliter pœnitentem ab obligatione implendi quamlibet pœnitentiam etiam medicinalem sibi impositam a Confessario.*

5 *Afferuntur probationes.*

6 *Affertur, & solvitur instantia.*

7 *Affertur, & solvitur alia instantia.*

8 *In praxi decet, quod Confessarius imponat pœnitentiam saltem* medicinalem, & præservativam, *& eam pœnitens admittat.*

9 *Indulgentiæ plenariæ effectus est etiam remittere omnem pœnam debitam in foro Dei.*

10 *Affertur, & solvitur instantia.*

11 *Hactenus dicta de effectu Indulgentiæ plenariæ, sunt proportionaliter, & suo modo applicanda etiam Indulgentiæ partiali.*

12 *Effectus cujuscumque Indulgentiæ non est remittere pœnam debitam pro peccato veniali nondum remisso.*

13 *Indulgentiæ possunt a Summo Pontifice concedi, & applicari etiam defunctis in Purgatorio detentis.*

14 *Solum tamen per modum suffragii, seu piæ solutionis, & exhibitæ satisfactionis.*

15 *Quomodo differat Indulgentia per modum absolutionis ab Indulgentia per modum suffragii?*

16 *Indulgentia pro defunctis rite concessa, & acquisita secundum ordinariam Dei Legem prosunt certo, & infallibiliter illis determinatis animabus quibus applicatur.*

17 *Afferuntur rationes.*

18 *Affertur, & solvitur instantia.*

19 *Affertur, & solvitur alia instantia.*

20 *Plures animæ remanent adhuc in Purgatorio, non obstantibus Indulgentiis plenariis pro ipsis applicatis, & a Deo acceptatis, quia descenderunt in Purgatorium cum peccatis venialibus nondum quo ad culpam dimissis.*

21 *Ut quis lucretur Indulgentias pro defunctis, non requiritur, quod sit in gratia.*

22 *Aliqui sentiunt contrarium.*

23 *Indulgentia concessa pro vivis non potest etiam defunctis applicari, nisi in concessione exprimatur.*

24 *Sic etiam Indulgentia concessa per Papam alicui Cappellæ pro defunctis, non extenditur ad vivos.*

25 *Indulgentia concessa per Papam, ut possit quis eam lucrari pro se, vel pro defunctis, non potest applicari pro se, & defunctis simul.*

26 *Indulgentiæ effectus potest sæpius obtineri, si sæpius opus injunctum peragatur, quando Indulgentia est perpetua, & absque temporis determinatione concessa.*

27 *Secus autem est dicendum, quando Indulgentia est concessa pro tempore determinato.*

28 *Uno, & eodem opere nequeunt diversæ, & plures Indulgentiæ obtineri, nisi forsan illæ essent per modum unius.*

29 *Sic cum visitantibus certam Ecclesiam conceduntur, V.G. Indulgentiæ omnium Ecclesiarum Urbis possunt omnes illæ Indulgentiæ obtineri unica sola visitatione.*

30 *Per unicam solam Confessionem, & Communionem potest quis lucrari plures Indulgentiam eodem die diversis Ecclesiis concessas.*

31 *Immo idem dicendum est, licet secunda Indulgentia non eodem die, sed sequenti, vel intra debitam distantiam occurrat, dummodo perseveret in statu gratiæ.*

32 *Quantum se extendat ly* Vel intra debitam instantiam?

33 *Quando Papa concedit Indulgentiam vere pœnitentibus, & confessis, non est necessarium ad acquirendam talem Indulgentiam facere Confessionem die, vel tempore, quo Indulgentia est lucrifacienda, sed satis est, quod sit in gratia.*

30 *Immo neque requiritur Confessio Venialium, nisi in concessione Indulgentiæ expresse requiratur Confessio etiam de solis venialibus.*

35 *Est autem necessaria Confessio actualis, nec sufficit Contritio ad lucrandam Indulgentiam, quando in Bulla concedente Indulgentiam requiritur Confessio, & lucraturus Indulgentiam habet peccatum mortale.*

35 *Quando vero in concessione Indulgentiæ non expresse præscribitur Confessio, sufficit, ut lucraturus Indulgentiam sit in gratia sanctificante per contritionem perfectam.*

37 *Tempus lucrandi Indulgentias in Festis (nisi aliud in*

Bulla

Bulla concessionis caveatur) communiter nunc incipit a primis Vesperis usque ad occasum solis sequentis diei.

38 *Per primas Vesperas quale tempus intelligatur in Festis extra Quadragesimam?*

39 *Et quale intelligatur in Festis intra Quadragesimam?*

40 *In feriis, & non festis diebus, tam in Quadragesima, quam extra Quadragesimam tempus lucrandi Indulgentias incipit a nocte intempesta usque ad alteram noctem intempestam.*

41 *Per solis occasum quale tempus intelligatur?*

42 *Quando in Brevi Indulgentiarum ponitur hæc clausula:* Præsentibus ad septennium tantum valituris, *hoc septennium incipit currere, non a die publicationis, sed a die Data Brevis Romæ.*

43 *Quando in Brevi ponitur clausula* Præsentibus ad septem annos proximos, seu ad septennium proximum valituris; *debet inter ipsos annos computari, & numerari etiam annus Jubilæi, si intra id temporis occurrat; Secus autem, si dicatur simpliciter ad septennium, seu ad septem annos.*

44 *Clausula in Brevi solita apponi*, dummodo in Ecclesia tot Missæ quotidie celebrentur, *quomodo debeat intelligi?* ad n. 45

46 *Clausula:* Volumus autem, ut si alias Christifidelibus dictam Ecclesiam visitantibus aliqua alia Indulgentia perpetua, vel ad tempus nondum elapsum duratura concessa fuerit, præsentes Litteræ nullæ sint, *quomodo debeat intelligi?* remissive.

47 *Missa celebrata de Festo currente in Altaribus privilegiatis, in diebus, quibus non licet Missas de Requiem celebrare, habent eamdem vim, & easdem Indulgentias, perinde ac si essent celebrata Missa de Requiem, seu Defunctorum.*

48 *Translato Festo, in cujus die conceditur Indulgentia, non transfertur etiam ipsa Indulgentia, nisi ex concessione speciali.*

49 *Indulgentia tamdiu durat, quamdiu vult is, qui eam concessit.*

50 *Indulgentia simpliciter, & absolute concessa, seu sine appositione determinati temporis, durat perpetuo.*

51 *Nec perit Indulgentia morte concedentis, nisi in ipsa concessione ponatur explicite, vel implicite iste terminus.*

52 *Indulgentia concessa* usque ad Beneplacitum concedentis *non est perpetua, sed perit morte ipsius concedentis.*

53 *Indulgentia autem concessa* Ad Beneplacitum Sedis Apostolicæ, aut interim dum Sedis Apostolica voluerit, *non expirat morte Papæ concedentis.*

54 *Indulgentia non cessat, quamvis cessat causa, propter quam concessa fuit.*

1 Effectus Indulgentiæ non est remittere peccatum, neque mortale, neque veniale. *Communis*, cum Maldonato *tom. 1. de pœnit. quæst. 6. tit. de Indulgent. part. 1. quæst. 1.* ubi sic expresse dicit: *Uno ore omnes Theologi, nemine exce-*
2 *pto, respondent: Indulgentiam non esse remissionem culpæ, sed pœnæ.* Unde quando in forma, seu concessione Indulgentiæ dicitur per illam concedi remissionem *peccatorum*, accipitur peccatum pro pœna peccati, juxta illud 2. *Machabæor.* 12., ibi: *Ut a peccatis solvantur*; & quando vocatur Indulgentia a pœna, & culpa, intelligitur, quod per talem Indulgentiam conceditur facultas absolvendi a culpa etiam reservata, ut fuit dictum *art. 1 num.* 3. Effectus Indulgentiæ est remissio pœnæ temporalis ex peccatis quoad culpam dimissis, residuæ, & restantis. *Com-*
3 *munis.* Pœna autem temporalis relicta, & restans ex peccatis condonatis luenda ab homine, est duplex; una, ad quam persolvendam homo obligatur ex Sacramentali Pœnitentia a Confessario injuncta; Altera, ad quam persolvendam in hoc mundo, vel Purgatorio est obligatus a Justitia Dei. *Communis.*

4 Unde Indulgentiæ Plenariæ effectus est remittere omnem pœnam debitam in Foro Sacramentali, seu liberare totaliter pœnitentem ab obligatione implendi quamlibet pœnitentiam, etiam medicinalem sibi impositam a Confessario. Sic S. Th. *in 4. dist. 20. quæst. 2. art. 3. quæst. 1.* S. Bonav. *in leg. 4. dist. 20. art. 1. quæst. 2.* Gobat *tract. 4. de Indulg. part. 1. cap. 3. num.* 24 Kazenb. *loc. cit. num.* 40. Lugo *tom. 7. disput. 27. sect. 2. num.* 22, & ipso teste communis
5 aliorum. Et hanc conclusionem probat Lugo *loc. cit. num.* 33. primo, *ex cap. Cum ex eo 14. de pœnit. & remiss.* ubi Innoc. III. dicit *per indiscretas, & superfluas Indulgentias satisfactiones Sacramentales enervari*: ergo ideo quia aufertur obligatio implendi pœnitentias; alioquin, si manet obligatio implendi illas saltem ratione medicinæ, nihil prorsus enervabitur satisfactio. Secundo probat ex Bonifacio VIII. qui, ut refert Glossa *in Extravagant Antiquorum, de pœnit. & remiss.* nolebat, Confessarios imponere aliquam pœnitentiam iis, qui Jubilæum anni Sancti lucrebantur, quia nimirum satisfactione alia non indigebant, & Auctor ipsius Glossæ dicit, se id ab ipsomet Pontifice audivisse, ut observat etiam Lugo *loc. cit. n.* 17. Tertio, probat ratione a priori, quia Confessarius imponit pœnitentiam, ut pœnam ad satisfaciendum pro peccato: ergo sublato debito totius pœnæ, prout fit per Indulgentiam plenariam, cessat omnino fundamentum illius obligationis, sicut, si condonaretur a Principe pœna debita pro aliquo crimine, eo ipso cessaret obligatio imposita per sententiam Judicis ad pœnam aliquam pro illo delicto subeundam.

Nec valet dicere, quod per lucrationem Indulgentiæ 6
plenariæ tollatur quidem obligatio implendi pœnitentiam Sacramentalem impositam a Confessario, quatenus est satisfactoria pro peccatis præteritis, non autem quatenus est medicinalis pro præcavendis peccatis futuris. Non valet, inquam, quia licet pœnitentia subinde etiam imponatur ut medicina, Confessarius tamen illam imponere non potest, nisi in pœnam peccati: sicuti licet Judex procurare debeat quod pœna delinquentis sit talis, ut simul sit medicina in futurum, non tamen posset illam pœnam imponere etiam ut medicinam, si illa pœna fuisset a Principe condonata: ergo si per Indulgentiam plenariam condonatur, & remittitur pœnitentia ut satisfacto- 7
ria, etiam tolletur ut medicinalis. Nec etiam valet dicere, quod adhuc remaneat obligatio implendi pœnitentiam, saltem propter reverentiam Sacramenti, & ejus integritatem, ne maneat Sacramentum imperfectum sine una parte integrante. Non valet, inquam quia Sacramentum Pœnitentiæ non exigit pro parte integrali satisfactionem Sacramentalem, nisi ex supposito quod adhuc adsit pœna temporalis satisfacienda, seu solvenda, cum ad hanc remittendam illa unice injungi debeat a Confessario, adeoque satisfacta, & soluta, seu remissa omni pœna temporali restante, non requiritur talis integritas satisfactionis, cum non amplius possit juste exigi satisfactio ab eo, qui jam integre satisfecit, & debitum jam integre solvit, vel remissionem debiti integre consecutus est, ut verificatur in eo, qui lucratus est Indulgentiam plenariam: Unde post lucrationem ipsius, nec reverentia Sacramenti, nec Confessarii præceptum obligabit eum ad pœnitentiam adimplendam. Sic optime Lugo *loc. cit n.* 21. & 27. Kazenberger *loc. cit. num.* 40. & alii.

In praxi tamen tempore indulgentiæ etiam plenariæ 8
decet, quod Confessarius semper imponat pœnitentiam saltem *medicinalem, & præservativam*, quando judicat necessariam, eamque Pœnitens admittat, quamvis Indulgentiam plenariam certo consequatur, quia hoc necessarium judicat Suar. apud Mastrium *Theol. Moral. disput.* 23. *quæst.* 2. *num.* 29. & alii. Immo tenetur Confessarius injungere *pœnitentiam medicinalem*, atque etiam *vindicativam*, seu *satisfactivam*, quando probabiliter credit pœnitentem non consecutum esse, aut mox non consecuturum esse indulgentiam plenariam, teneturque pœnitens in tali casu illam adimplere; Si autem Confessarius probabiliter credat pœnitentiam jam consecutum esse, aut mox consecuturum esse Indulgentiam plenariam, potest omnem pœnitentiam, in quantum est vindicativa, seu satisfactiva, omittere juxta S. Thomam, S. Bonaventuram, & plurimos Antiquiores, & Recentiores apud Tannerum, Dianam, & Gobat *de Jubilæo cap.* 25. ob rationes *num. antecedenti* allatas. Ob reverentiam tamen Sacramenti Pœnitentiæ convenit Confessario levem saltem pœnitentiam injungere, & pœnitenti eam adimplere, quia licet non sit necessaria pro satisfactione pœnæ temporalis debitæ, cum supponatur integre remissa per lucrationem Indulgentiæ plenariæ, prodest tamen multum ad meritum, quod pluris faciendum est, quam redemptio pœnæ temporalis, ut recte cum aliis advertit Lugo *loc. cit. n.* 21.

Indulgentiæ plenariæ effectus est etiam remittere omnem 9
pœnam debitam in Foro Dei, idest omnem pœnam relictam ex peccatis dimissis, ad quam persolvendam in hoc mundo, vel in Purgatorio est homo obligatus a Justitia Dei. Sic S. Thomas *in 4. disput. 20. quæst. 1. art. 3. quæstiuncul.* 1. communiter receptus ab omnibus Recentioribus, ut testatur, & sequitur Gobat *loc. cit. num.* 25. & est jam communis, & certa doctorum sententia ut testatur Lugo *loco cit. num.* 7. Immo, ipso teste, docet Suarez *disput. 30. sect.* 2 *num.* 2. de Fide esse, Papam virtute clavium habere potestatem remittendi pœnam illam etiam in Foro Dei; & de facto Sixtus IV. damnavit sequentem Petri Oxomensis propositionem: *Papa non potest indulgere alicui vivo pœnam Purgatorii*. Sic refert Kazen- 10
berger *loc. cit. num.* 39. Nec valet dicere cum nonnullis antiquis per Indulgentias non relaxari pœnam in Foro Dei, sed solum remitti pœnitentiam in Foro Sacramentali debitam, idest obligationem implendi pœnitentiam a Confessario injunctam. Non valet, inquam, quia, ut optime eos confutant S. Thomas *loc. cit.* Lugo *loc. cit.* Gobat *loc. cit.* Kazenberger *loc. cit.* & alii passim, sequeretur ex eorum sententia, quod Ecclesia concedendo Indulgentias, potius obesset, quam prodesset Fidelibus, cum sic illos liberaret levibus pœnitentiis, & remitteret ad graviores pœnas Purgatorii; clarum enim, & manifestum Fidelium gravamen esset, velle per Indulgentiam remitti solum debitum implendi pœnitentiam, relinquendo debitum pœnæ, cum esset utilius pœnitentibus

bus

bus implere pœnitentiam ad remitendam pœnam ipsa sine dubio graviorem. Unde, cum Tridentinum Concil. *sess.* 25. *cap.* 21. *in decreto de Indulgentiis* definiat: *Indulgentiarum usum esse populo Christiano maxime salutarem*, pa-
11 tet, eorum sententiam esse falsissimam. Quod hactenus dictum est de effectu Indulgentiæ plenariæ, hoc proportionaliter, & suo modo applicandum est etiam Indulgen-
12 tiæ partiali. Effectus cujuscumque Indulgentiæ non est remittere pœnam debitam pro peccato veniali nondum remisso; quia pœna non potest remitti, nisi prius remissa culpa. Kazenberger *loc. cit. num.* 8. Gobat *loc. cit. num.* 278. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 4. *cap.* 8. *de Indulgentiis num.* 2788. Reiffenstuel *Theol. moral. tractat.* 12. *dist.* 3. *quæst.* 2. *numer.* 12., *&* 13. & ipso teste communis aliorum.

13 Indulgentiæ possunt a Summo Pontifice concedi, & applicari etiam Defunctis, qui in Purgatorio detinentur. *Communis, ac certa*. Id enim constat ex communi usu, & praxi Ecclesiæ, in qua nihil tam usitatum est, quam applicare Indulgentias pro Defunctis, & tradit Joannes VIII.
14 *in Epistola* 144. & Leo X. in Constitut. incip. *Exurge Domine*, contra Lutherum. Non possunt tamen ipsis Defunctis concedi Indulgentiæ per modum absolutionis habentis annexam solutionem, sicut conceduntur vivis; sed solum per modum suffragii, seu piæ solutionis, & exhibitæ satisfactionis. *Communis* fere omnium Theologorum cum S. Thoma *in* 4. *dist.* 45. *quæst.* 2. *art.* 3. *quæst.* 2. S. Bonaventura *part.* 2. *art.* 1. *quæst.* 5. Mastrio *Theolog. moral. disput.* 23. *quæst.* 4. *num.* 57. Kazenberger *loc. cit. n.* 43. Reiffenstuel *Theol. moral. tract.* 12. *dist.* 3. *quæst.* 4. *n.* 41. *&* 42. Et ratio est, quia Summus Pontifex Christi in terris Vicarius non habet Jurisdictionem in Defunctos, sicuti in Fideles viventes, cum acceperit a Christo potestatem solvendi solum *super terram*, non vero *sub terra*. Qui autem non habet Jurisdictionem in alium tamquam sibi subditum, nequit eidem concedere Indulgentias per modum absolutionis, quia concedere Indulgentias per modum absolutionis est actus Jurisdictionis, adeoque Summus Pontifex nequit Defunctis concedere Indulgentias per modum absolutionis, sed tantum per modum suffragii.

15 Indulgentia autem per modum absolutionis differt ab Indulgentia per modum suffragii specialiter per hoc, quod Indulgentia per modum absolutionis conceditur, quando Superior sibi subditum immediate, & directe liberat a pœna temporali. Sic Summus Pontifex tamquam Superior, & Minister a Deo constitutus immediate, & directe liberat Fideles vivos tamquam sibi subditos a pœnis temporalibus relictis in peccatis jam quoad culpam dimissis, concedendo eis Indulgentiam *per modum absolutionis habentis tamen annexam solutionem*; quia hæc absolutio fit cum aliqua solutione ex Thesauro Ecclesiæ, scilicet applicatione, & exhibitione satisfactionum Christi, & Sanctorum. Indulgentia vero *per modum suffragii* dicitur concedi, quando non immediate, & directe, sed indirecte, & mediate, scilicet mediante actione alterius. Sic Summus Pontifex concedit Indulgentias Defunctis, mediantibus aliquibus piis viventium Fidelium operibus tamquam pretium æquivalens ex Thesauro Ecclesiæ Deo oblatum pro solutione illarum animarum, quibus ex mente Pontificis applicatur. Sic videtur insinuare, aut potius supponere S. Thomas *in* 4. *dist.* 45. *quæst.* 7. *articul.* 3. *quæstiuncul.* 2. ubi dicit Indulgentias concedi defunctis *non directe, & principaliter, sed tantum secundario, & indirecte*; & videtur esse communior Doctorum, quamvis alii aliam explicationem afferant, ut videre est apud Gobat *tract.* 4. *de Indulgent. part.* 2. *a num.* 477. Filliuc *tom* 1. *tract.* 8. *cap.* 8. *num.* 104. *& sequent.* Lugonem *tom.* 6. *disput.* 27. *sect.* 4. *a num.* 58. *ad* 75. *inclusive*.

16 Indulgentiæ pro defunctis rite concessæ, & acquisitæ secundum ordinariam Dei Legem prosunt certo, & infallibiliter illis determinatis animabus ex intentione Summi Pontificis applicantur, ita ut animæ illæ de Thesauro Ecclesiæ per modum suffragii sibi applicato juventur, vel ad totalem remissionem pœnæ, & totalem liberationem e Purgatorio, si Indulgentia est plenaria, vel ad partialem, si Indulgentia est partialis. Navarr. *de Indulgent., & Jubilæo notabil.* 22 Lugo *tom.* 6. *disp.* 47. *sect.* 5. *num.* 59. Roderic. *tom.* 2. *quæst. Regular. quæst.* 67. *art.* 3. Gobat *loc. cit. num.* 484 Filliuc. *tom.* 1. *tract.* 8 *cap.* 8. *n.* 208. Suarez *tom.* 4. *disp.* 53. *sect.* 4. Sotus *quæst.* 2. *articul.* 3. Reiffenstuel *Theolog. moral. tract.* 12. *quæst.* 4. *dist.* 5. *num.* 44. Herincx *disp.* 4. *de Sacramento Pœnit. quæst.* 8. *num.* 66., & apud ipsum Bellarminus, Arriaga, Dicastillus, & alii, Kazenberg. *loc. cit. num.* 43. ubi cum aliis testatur sic tenere Recentiores communiter, Mastrius *Theolog. moral. disp.* 24. *num.* 47. asserens hinc esse communiorem, & probabiliorem sententiam. P. Roa *de Purgatorio cap.* 15. Raynaud. *sect.* 3. *punct.* 1. *a num.* 17. *punct.* 5. *a num.* 9. *punct.* 6. *num.* 12. citatus, & secutus probabiliter a La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *num.* 1330. qui *lib.* 6. *part.* 2. *num.* 534. dicit quod, si impleantur conditiones requisitæ, effectum liberationis determinatæ animæ esse infallibilem, ut tenent S. Thom. Ledesma, Sotus, Valent. Coninch, Less. Filliuc. Castrop. Diana, Gran. Lugo, Tanner. Mendo *d.* 13. *num.* 96. Arriaga *d.* 15. *sect.* 1., & optime Suarez *d.* 79. *sect.* 10. ubi ostendit S. Augustinum, Chrysostomum, & Cyrillum idem sentire, & dicit quod contrarium tenent S. Bonaventura, Richardus, Durad. Cajetan. Cordub. Bonacin. Layman, Amic. & alii multi.

Ratio autem nostra est, quia Leo X. in Constitut. in- 17
cip. *Exurge Domine* contra Lutherum absolute, & æqualiter absque hæsitatione promittit effectum suum illis Indulgentiis, quæ applicantur defunctis ac illis, quas sibi vivi lucrantur; dicit enim expresse: „ Omnes, tam vivos, quam Defunctos, qui veraciter omnes Indulgentias hujusmodi consecuti fuerint, tanta temporali pœna secundum divinam justitiam pro peccatis suis actualibus debita liberari, quanta concessæ, & acquisitæ Indulgentiæ æquivalet. Et ita ab omnibus teneri, & prædicari debere sub Excommunicationis latæ sententiæ pœna &c. Autoritate Apostolica decernimus " atque Indulgentiæ rite concessæ, & acquisitæ infallibiliter prosunt illis vivis, qui eas sibi lucrantur, ergo etiam debent prodesse infallibiliter illis determinatis defunctis, quibus applicantur. Tum quia Summi Pontifices in Brevibus Altarium privilegiatorum concedere solent, *Ut quicumque Sacerdos*, servatis servandis, ac diebus in Brevis specificatis „ Missam Defunctorum pro anima cujuscumque Fidelium Defunctorum ad præfatum Altare celebrabit, anima ipsa de Thesauro Ecclesiæ per modum suffragii Indulgentiam consequatur, ita ut Domini nostri &c. suffragantibus meritis a Purgatorii pœnis liberetur ". Ubi ut vides ex *ly pro anima cujuscumque*, & ly *anima ipsa* videtur promitti liberatio animæ determinatæ a Purgatorio. Tum etiam quia licet Deus, ut recte probat Kazenberger *loc. cit. num.* 44. non teneantur acceptare applicationem Indulgentiarum Defunctis factam ex eo, quasi Papa haberet immediate Jurisdictionem in Defunctos; tamen ex eo tenetur Deus acceptare applicationem Indulgentiarum Defunctis factam a Papa, quia Deus voluit in Ecclesia esse Communionem Sanctorum; quare ex decreto hujus Communionis inter Ecclesiam Triumphantem, Militantem, atque etiam Purgantem tenetur acceptare illas satisfactiones, sive pro vivis, sive pro Defunctis oblatas; & sic si infallibiliter prosunt illis vivis, qui eas sibi lucrantur, etiam infallibiliter debent prodesse illis determinatis defunctis, quibus applicantur.

Nec valet dicere, quod Deus non acceptat Indulgen- 18
tias semper pro illis, quibus applicantur, sed pro illis, qui ex hac vita decesserunt magis digni tali gratia, quia V. G. in vivis fuerunt magis solliciti in acquisitione Indulgentiarum, & oratione pro defunctis, ut in simili de Missæ Sacrificio, eleemosynis, & orationibus dicit S. Augustinus *lib. de cura pro mortuis cap. ultim.* relatus *in cap. Non æstimemus* 19. *caus.* 13. *quæst.* 2. his verbis: „ Non pro quibus fiunt, omnibus prosunt, sed his tantum, pro quibus dum vivunt, cooperantur, ut prosint, & in cap. Tempus 23. eadem caus. & qu. his verbis: Sed hæc eis prosunt, qui cum viverent hæc sibi, ut postea possent prodesse meruerant. Non valet, inquam, quia licet etiam de mente S. Augustini credibile sit, quod Deus facilius pro illis Defunctis, qui in vita fuerunt magis solliciti pro acquisitione Indulgentiarum, & oratione pro mortuis, acceptet, nedum Missæ Sacrificia, orationes, eleemosynas, jejunia, & alia hujusmodi suffragia, sed etiam Indulgentias generaliter pro Defunctis omnibus applicatas, hoc tamen (secundum Legem Dei ordinariam) non videtur dicendum de Indulgentiis pro aliquo determinato defuncto applicatis, nisi hic ex speciali Dei providentia, & dispositione fuisset merito privandus, ex quo, dum viveret alios defraudasset similibus debitis suffragiis, & Indulgentiis, ut de exemplo Promi numero sequenti referendo.

Nec valet objicere quod soleat sæpius pro una & ea- 19
dem anima in Altari privilegiato sacrificari, & Indulgentia plenaria applicari, quod esset superfluum, si Indulgentia certo, & infallibiliter prodesset pro illa determinata anima, cui applicatur. Non valet, inquam, quia merito pro una, & eadem anima plures Missæ etiam in Altari privilegiato celebrantur, & plures Indulgentiæ plenariæ applicantur propter varias rationes. Primo, quia non constat, an causa, ob quam Pontifex concessit Indulgentiam plenariam, sit justa, & sufficiens, defectu cujus sufficientis justæ causæ est invalida etiam Indulgentia concessa a Papa, ut ex communi diximus *art.* 2. *num.* 33. Secundo, quia non constat, an, & quomodo prior Sacerdos celebrans applicuerit suam intentionem, seu an Altare, in quo celebravit, habeat omnia requisita ad esse privilegiatum. Tertio, quia non constat, an, qui plenariam Indulgentiam alicui animæ applicavit, omnes conditiones necessarias impleverit. Quarta, quia ignoratur, an non ob aliquam peculiarem causam velit Deus circa hanc, aut illam animam facere exceptionem

a sua

f

a sua generali promissione, scilicet ob rationes omnino
peculiares, non permittendo, ut Indulgentia, in actu se-
cundo prosit huic certæ animæ, ut habetur in vita Ra-
bani Mauri, ubi narratur rejecto suffragiorum pro de-
mortuo Cœnobii Promo, qui vivus defraudaverat defun-
ctos subsidio eleemosynæ per Abbatem constitutæ, sic re-
fert Raynaudus *tom. 7 part. 2. q 5. fol. 289. col. 1., & 2.*
& ex ipso Gobat *tract. 4. de Indulgent. part. 2. cap. 19. num.*
458., *& cap. 22. num. 186.* Quinto, quia nostra sententia
nondum est omnino certa, quamvis sit probabilior, at-
que communior inter Theologos; Unde merito pro iisdem
animabus reiterantur Missæ, Sacrificia, & Indulgentiæ.
*Melius enim supersunt ista eis, quibus non obsunt, quam eis
desunt quibus prosunt*, ut docet S. Augustinus relatus *in
citato cap. Non æstimemus 19. caus. 13. q. 2.*

20 Quod autem plures animæ remaneant adhuc in pœnis
Purgatorii non obstantibus Missarum Sacrificiis, & In-
dulgentiis plenariis pro ipsis applicatis, & a Deo acce-
ptatis, hoc oritur ex quo ipsæ descenderint in Purgato-
rium cum peccatis venialibus nondum quo ad culpam di-
missis. Unde Indulgentiæ etiam plenariæ nequeunt tol-
lere, seu remittere pœnas a talibus animabus persolven-
das, cum pœna non tollatur, seu non remittatur, nisi
prius remissa culpa, ex dictis *supra num. 12.* Culpa au-
tem venialis nequit remitti per Indulgentiam etiam ple-
nariam (hæc enim remittit solam pœnam) sed per sa-
tisfactionem propriam usque ad novissimum quadrantem
extingui debet in Purgatorio, ut recte docet Scotus *in
4. dist. 21. q. 1.*, & omnes sui apud Mastrium *in 4. disp.
4. q. 9.*, & Kazenberger *loc. cit. n. 45.*

Ut quis lucretur Indulgentias pro defunctis, non re-
21 quiritur, quod sit in gratia, seu opera requisita adimpleat
in statu gratiæ. Navarr. *in Comment. de Anno Jubilæi notab.
22. n. 31.* Graff. *in Appendic. dec. aur. l. 2. tit. de Indulg.
cap. 4. num. 21., & 36.* Monacell. *tom. 2. formula 6. n. 2.*,
Felix Potestas *tom. 1. part. 4. num. 3789.* Raynaud. *sect.
3. part. 5. n. 22.* Escob. *tom. 7. E. 5. cap. 7. n. 45.* He-
rincx *disp. 4. de Sacram. Pœnit. q. 11. n. 77.* Diana *part.
5. tract. 12. resol. 38.* ubi ex Joanne Præposito, Trul-
lench, Reginaldo, & aliis cum D. Th. ut refert Viva *de
Jubilæo q. 6. art. 2. n. 6.* docet, quod lucrari potest In-
dulgentiam pro mortuis, etiam qui omnia opera injuncta
posuit in statu peccati, quia ratio satisfactionis, seu præ-
tium pœnarum non est illud opus positum in statu pec-
cati, sed Thesaurus meritorum Christi, & Sanctorum,
qui applicatur ab Ecclesia, posito tali opere; Illud autem
opus fit nomine Ecclesiæ, in qua numquam deest gratia,
& ita etiam prodest Domino eleemosyna, quam mandat
dari per suum Servum quamvis peccatorem. Busemb. *lib.
6. part. 2. dub. 4. art. 2. num.* 10 La Croix *ibidem num. 1331.,
& 1410.* Reginald. *lib. 7. num. 195.* apud Gobat *tract. 4. de
Indulg. part. 2. cap. 23. num. 490., & seq.* Bonacina *indulg.
disp. 6. quæst. 1. punct. 6. propos. 1. num. 11.* cum aliis pluribus
ipse sic præcise dicit. Qui vero facit opus ad consequen-
dam Indulgentiam pro defuncto, non est necesse, ut sit in
gratia, quamvis existens in peccato mortali non possit
suis operibus satisfacere per se, aut pro alio, nihilomi-
nus potest Indulgentiam pro defuncto lucrari, si faciat
opus præscriptum ad obtinendam Indulgentiam pro de-
functo: tunc enim ipse non dicitur satisfacere, sed face-
re opus, quo posito, Summus Pontifex applicat defuncto
Indulgentiam, idest satisfactionem Christi, & Sanctorum;
nam Indulgentia habet suum valorem ex opere operato,
& non dependet a gratia illius, qui pro defuncto Indul-
gentiam lucratur. Hæc ipse. Sic etiam tenent Toletus
in Summa lib. 6. cap. 26. num. 5. Gabriel *sup. Canon. Missæ
sect. 57.* Portell. *verb. Indulgent. in addit. num. 25.* Sua-
rez, Palao, & alii plures. Lugo tamen *tom. 6. disp. 27.
num. 75.* dicit esse magis commune, & secundum Fide-
22 lium sensum, quod requiratur status gratiæ saltem in fi-
ne operis; consentiunt Dicastil. *tom. 2. in 3. part. tr. 9 disp.
2. dub 7.* & alii, ut testatur Tolet. *loc. cit.* quamvis pro-
babiliter teneatur nostram.

Indulgentia concessa pro vivis, non potest etiam de-
23 functis applicari, nisi in concessione exprimatur, quia
Indulgentia sicuti pendet ab auctoritate, & a voluntate
concedentis. Laym. *lib. 5. tract. 7. cap. 7. n. 2.* Busemb.
loc. cit. n. 7. La Croix *ibidem*, & communis aliorum. Sic
etiam Indulgentia concessa per Papam alicui Cappellæ
pro defunctis non extenditur ad vivos, adeout qui vi-
24 vens celebrat, aut ibi celebrari facit pro se Missam, il-
lam non consequitur. Navarr. *concl. 39. part. 2. de pœnit.
& remiss.* Monacell. *formul. 6. n. 1.*, & alii passim. In-
dulgentia concessa per Papam, ut quis eam lucrari pos-
25 ut pro se, vel pro defunctis, non potest applicari pro se,
& defunctis simul; quia tantum concessa est sub disjun-
ctione, ut quis, vel pro se, vel pro defunctis eam lu-
cretur, non autem ut pro se, & pro defunctis. Quin-
tadven. *dub. 12. num. 4.* La Croix *lib. 6. part. 2. n. 1366.*,
& alii passim. Indulgentiæ enim tantum valent, quan-
tum sonant.

Indulgentiæ effectus potest sæpius obtineri, si sæpius
26 opus injunctum peragatur, quando Indulgentia est perpe-
tua, & absque temporis determinatione concessa, v. g. si
in concessione Indulgentiæ dicatur: *Quicumque visitave-
rit talem Ecclesiam, consequatur talem Indulgentiam.* He-
rincx *disp. 4. de Pœnit. quæst. 11.* Kazenberger *loc. cit. n.
51.* Reiffenstuel *Theolog. moral. tract. 12. dist. 3. quæst. 5.
num. 56.* ubi testatur de communi. Secus autem est di- 27
cendum, quando Indulgentia est concessa pro tempore de-
terminato v. g. pro tali die, nisi adsit speciale privile-
gium. Sic Suarez, Lugo, Bonacina, & alii apud Kazen-
berger *loc. cit. num. 51.*, & sic indubitanter tenendum
esse dicit Reiffenstuel *loc. cit. num. 57.* ob decretum sa-
cræ Congregat. circa Indulgentias editum, ac per Innocen-
tium XI. *die 7. Martii 1678.* approbatum, & inviolabili-
ter servari jussum, ubi §. *final.* declaratur: *Semel dunta-
xat in die plenariam Indulgentiam in certos dies Ecclesiam vi-
sitantibus concessam, vel aliud pium opus peragentibus, lu-
crifieri.* Ita sonat decretum.

Uno, & eodem opere nequeunt diversæ, & plures In- 28
dulgentiæ obtineri; nisi forsan illæ essent per modum
unius, v. g. habens duas Medalias diversas Indulgentiis
affectas, & uni sit annexa Indulgentia quadraginta die-
rum, & alteri centum dierum obtinenda a recitantibus
unum Pater, & Ave, per unicam solam hujusmodi reci-
tationem non lucrabitur utramque Indulgentiam, scili-
cet, & illam quadraginta dierum, & aliam centum die-
rum; sed debet duplicare talem recitationem, quia ad
utramque illam Indulgentiam requiritur causa propria,
& consequenter reiterata, seu duplicata recitatio. Ita
Suarez, Præpositus, & alii communius cum Herincx
disp. 4. de Pœnit. quæst. 11. num. 8. Kazenberger *loc. cit.
num. 49.* Lugo *loc. cit. num. 90.* Mastrius *loc. cit. num. 65.*
Reiffenstuel *loc. cit. num. 54.* Dicitur autem notanter; 29
Nisi forsan illa concessa essent per modum unius, ut cum vi-
sitantibus certam Ecclesiam conceduntur v. g. Indulgen-
tiæ omnium Ecclesiarum Urbis, quia tunc, ut ipsamet
formula concessionis demonstrat, unica sola visitatione
possunt omnes illæ Indulgentiæ obtineri. Kazenberger *loc.
cit. num. 49.* Reiffenstuel *loc. cit. num. 55.*, & communis
aliorum.

Sic etiam per unicam solam Confessionem, & Com- 30
munionem potest quis lucrari plures Indulgentias eodem
die diversis Ecclesiis concessas, Lugo *loco citato numer. 93.*
Gobat *tract. 3. cap. 26. numer. 180.* Kazenberger *loco ci-
tato numer. 49.* Reiffenstuel *loco citato numer. 51.* ubi te-
statur esse certam, & communem Doctorum sententiam. 31
Immo idem dicendum est, licet secunda Indulgentia non
eadem die, sed sequenti, vel intra debitam distantiam
occurrat; Dummodo perseveret in statu gratiæ. Lugo
tom. 6. sect. 6. num. 93. Gobat *tract. 3. Quinarii cap. 26.
num. 181.* Comitolus *quæst. 39.* Kazenberger *loco citato nu-
mer. 51.* Portell. *in dubiis Regular. verb. Indulgentia nume-
r.* 5 Graff *part. 1. decis. aur. lib. 4. cap. 11. numer. 34.* Bis-
sæus *verf. Indulgentia numer. 2.* Escobar *tract. 7. Exam. 5.
numer. 57* Turrian. *in Select. part. 2. disp. 51. dub. 64.*
Diana *tom. 3. tract. 4. miscellan. resol. 166.*, & alii plu-
res. Et ratio est, quia Confessio, & Communio non vi-
dentur exigi directe, tamquam opus injunctum per mo- 32
dum oneris, sed solum præsuppositive, tamquam major
dispositio subjecti ad lucrandam Indulgentiam. Quan-
tum autem se extendat ly *vel intra debitam distantiam*,
non omnino conveniunt Doctores. Aliqui enim nedum
extendunt ad duos, vel tres dies, sed etiam ad quatuor
dies, dummodo intra id temporis in statu gratiæ perse-
veret. Portell. *in dubiis Regular. verb. Indulgentia num. 5.*
post Comitolum, & Bonagrat. Hablenl. *in Summula
Quæstionum Regularium verb. Indulgentia numer. 225.* post
Bassæum. Alii autem extendunt ad quinque, vel sex dies
dummodo semper intra id temporis in statu gratiæ per-
severet. Sic Gobat *tract. 3. Quinarii cap. 26. numer. 181.*
post Comitolum *quæst. 39.* qui interrogatus utrum, qui
primo die Augusti Sacramenta Confessionis, & Commu-
nionis susceperat, nil plane cogitans de Indulgentia,
quæ omnibus Confessis, & Communicatis proponebatur
ad diem sextam ejusdem mensis, posset sine nova Confes-
sione, & Communione lucrari illam indulgentiam, rotun-
de respondit *posse*; eam potissimum ob caussam, quod il-
le, de quo erat sermo, vere potuerit dici esse confessus,
& communicatus. Sic refert, & tenet Gobat *loc. cit. n.*
181, & Reiffenstuel *loc. cit. n. 52.* Idem tenent Turria-
nus, Diana, Escobar apud La Croix *lib. 6. part. 2. num.*
1372. qui ibidem insuper subjungit, quod Theologi Col-
legii Romani (uno excepto, qui contradixit) interroga-
ti ab ipsius Provincia putarunt ad lucrandas Indulgen-
tias in Festo Circumcisionis sufficere, quod quis in Festo
Nativitatis Christi Confessus communicarit referendo etiam
ad Indulgentias Circumcisionis. 33

Accedit quod, quando Papa concedit Indulgentiam
vere pœnitentibus, & Confessis, non est necessarium
ad acquirendam talem Indulgentiam facere Confessio-
nem die, vel tempore, quo Indulgentia est lucrifa-
cienda, sed satis est, quod post ultimam Confessio-
nem perseveret in gratia usque ad talem, vel tempus
Indulgentiæ lucrifaciendæ. Sic Navarr. *in Comment.*

de Ju-

de Jubil., & Indulgent. notabil. 18. num. 18. Kazenberger
loc. cit. num. 29. Leo Thesaur. for. Eccles. part. 1. cap. 7. de
Indulg. num. 27. Bonacina tit. de Indulgent. disp. 6. qu. 1.
punct. 5. proposit. 2. num. 7. ubi citat Navarr., Filliuc.,
Henriquez, Suarez, Reginald., & alios. Viva de Jubi-
læo quæst. 8. art. 3. num. 2. cum multis ibi citatis. Gobat
tract. 3. Quinarii cap. 28. num. 167. Monacell. tom. 2. for-
mul. 6. num. 3., & 4. Reiffenstuel loc. cit. num. 50. Graffius
part. 1. decis. aur. lib. 4. cap. 15. num. 34., & alii passim.
Et ratio est, quia non exigitur Confessio tanquam opus
injunctum per modum oneris, sed solum requiritur ex
parte subjecti, tamquam dispositio ad lucrandam Indul-
gentiam; Unde, qui post ultimam Confessionem persevc-
rat in statu gratiæ, consequitur effectum Indulgentiæ,
implet enim formam Indulgentiæ, cum sit vere pœni-
tens, & rite confessus. Unde illud participium Confessis
exponendum est hoc pacto, idest qui sunt, vel fuerunt
34 confessi, ut recte Graffius loc. cit., & alii. Immo, ne-
dum non requiritur Confessio peccatorum mortalium alias
rite confessorum, sed neque Confessio venialium, nisi in
concessione Indulgentiæ expresse requiratur Confessio etiam
de solis venialibus. Navarr. loc. cit. notabil. 30. num. 6.
Graffius in Appendice decis. aur. lib. 2. de Indulgent. cap. 5.
num. 9. Kazenberger loc. cit. num. 29. Bonacina, & omnes
supracitati. Herincx disp. 4. de Pœnit. num. 80. Suarez
disp. 52. sect. 3. num. 5., & alii passim. Et ratio est, quia,
quando in Bulla exprimitur Confessio, sermo est de Con-
fessione respectu illius, qui conscientiam habet peccati
mortalis obnoxiam, nisi aliud exprimatur; Confessio enim
simpliciter dicta ex communi usu, & sensu Ecclesiæ,
censetur Confessio mortalium, arg. cap. Omnis utriusque
sexus, de pœnitent, & remiss., & ob id Ecclesia, sicut
non solet præcipere Confessionem venialium, ita neque
consuevit Confessionem venialium requirere ad conse-
quendam Indulgentiam, ut recte Bonacina loc. cit. Mo-
nacell. loc. cit. Kazengerber loc. cit. & alii. * Nunc
autem servanda est dispositio Decreti supra relati art. 2.
num. 46. *

35 Est autem necessaria Confessio actualis, & non sufficit
contritio ad lucrandam Indulgentiam, quando in Bulla
concedente Indulgentiam requiritur confessio, & lucra-
turus Indulgentiam habet peccatum mortale. Sic commu-
nior, probabilior, & tutior Theologorum sententia cum
Kazenberger loc. cit. num. 29. Reiffenstuel loc. cit. num. 49.
Et ratio est, quia tunc Confessio actualis censetur esse
conditio necessario requisita ad Indulgentiæ consecutio-
nem: Indulgentiæ enim tantum valent, quantum sonant,
& explicandæ, & acquirendæ sunt, sicut in Bullis ex-
primitur. Et hoc verum est, etiamsi in Bulla dicatur,
quod conceditur Indulgentia contritis, & confessis, quia
particula, & non est disjunctiva, & copulativa; dispo-
sitio autem copulativa utriusque partis veritatem exigit.
36 Quando vero in concessione Indulgentiæ non expresse
præscribitur Confessio, sufficit, ut lucraturus Indulgen-
tiam existat in gratia sanctificante per contritionem per-
fectam, quia existens in gratia sanctificante per contritio-
nem est capax Indulgentiarum, nec in concessione ipsa-
rum requiritur actualis Confessio, ut supponitur, adeoque
in tali casu non est necessaria actualis confessio. Sic Na-
varrus, Suarez, Reginaldus, Bonacina, Faber & alii cum
Kazenberger loc. cit. num. 29., & communis aliorum cum
Mastrio Theolog. moral. disp. 23. quæst. 4. num. 63. Reif-
fenstuel loc. cit. num. 48.

37 Tempus lucrandi Indulgentias in Festis extra Quadra-
gesimam (nisi aliud in Bulla concessionis caveatur) com-
muniter nunc incipit a primis vesperis usque ad occasum
solis sequentis diei. Communis cum Gobat tract. 4. part. 2.
de Indulgent. cap. 6. Quintanadvenas in Appendice ad sua
singularia tract. 4. dub. 3., & 4. Kazenberger loc. cit. num.
57. Per primas Vesperas intelligitur illud tempus, quo
38 ex probato usu solent, aut possunt in illo loco, ubi est
Indulgentia, recitari Vesperæ incipiendo non solum ab
illa hora in qua Vesperæ in Choro inchoantur, sed ab ea
etiam, qua ad Vesperas Campanæ pulsantur, aut pulsari
solent; & si in loco, in quo est Indulgentia, Vesperæ
non canantur, habenda est ratio vel moris Diœcesani,
vel vicini Oppidi, vel generalis consuetudinis. Quinta-
39 nadvenas cum Gobat loc. cit. sub num. 657. In Quadrage-
sima autem tempus lucrandi Indulgentiam pro sequente
Festo die concessam incipit media decima hora antemе-
ridiana diei præcedentis; cum eo tempore in Quadrage-
sima Vesperæ dici possint, & soleant. Gobat, Quinta-
40 nadvenas, & Kazenberger locis citatis. In feriis autem,
& non Festis diebus, tam in Quadragesima, quam extra
Quadragesimam tempus lucrandi indulgentias incipit a
nocte intempesta usque ad alteram noctem intempestam,
idest a media nocte antecedente usque ad mediam no-
ctem sequentem, & sic illius mensura est dies naturalis;
arg. leg. More Romano, ff. de Feriis, leg. Consuluit, de
Offic. delegat. Gobat loc. cit. num. 656. vers. Rursum quæ-
41 ras, Kazenberger loc. cit. num. 57. Per solis occasum in-
telligitur illud tempus, quo sol jam plane sub horizon-
tem est abditus, & plane totus occubuit. Gobat loc.
cit. numer. 655. Quintanadvenas loc. cit. Kazenberger loc.
cit.

Quando in Brevi Indulgentiarum ponitur hæc clausu- 42
la: *Præsentibus ad septennium tantum valituris*, hoc se-
ptennium incipit currere a die Datæ Brevis Romæ. Sic
expresse declaravit Sacra Congregatio Indulgentiis, & Re-
liquiis præposita die 18. Maji 1711., & approbavit San-
ctissimus die 20. ejusdem Mensis, & anni, ut apparet in
sequenti decreto: *Discusso dubio in Sacra Congregatione In-
dulgentiis, & S. Reliquiis præposita, An attentis verbis,
quæ in Brevibus Indulgentiarum apponi solent: Præsenti-
bus ad septennium tantum valituris, septennii initium a
die publicationis Brevis desumendum sit? Eadem Sacra Con-
gregat. die 18. Maji 1711. declaravit, non a die publica-
tionis, sed a die Datæ Brevis septennii tempus incipere.
Et facta relatione Sanctissimo Domino nostro per me infra-
scriptum Secretarium die 20. ejusdem Mensis, Sanctitas Sua
Congreg. sententiam approbavit.*

I. M. Cardin. Gabriellus Præfectus.
Raphael Cosmus de Hieronymis Secretarius.

Quando in Brevi ponitur clausula *Præsentibus ad se-* 43
*ptem annos proximos, seu ad septennium proximum valitu-
ris*, debet inter ipsos annos computari, & numerari e-
tiam annus Jubilæi, si intra id temporis occurrat. Go-
bat de Jubilæo num. 56. & de Indulgent. num. 663. Bel-
legambe part. 2. sect. 4. quæst. 6. La Croix lib. 6. part. 2.
num. 1378. Kazemberger loc. cit. num. 60. Si autem dica-
tur simpliciter ad septennium, seu ad septem, annos, Go-
bat loc. cit. Viva quæst. 4. art. 5. apud La Croix, & Ka-
zenberger loc. cit. contra Pasqualigum putant durare ad
septem annos utiles.

Clausula in Brevi solita apponi: *dummodo in Ecclesia* 44
tot Missæ quotidie celebrentur, debet intelligi juxta De-
clarationem, datam de mandato Sanctissimi a Sacra Con-
greg. Concilii, in qua die 30. Julii 1701. propositis se-
quentibus tribus dubiis responsum fuit, ut infra.

I. *An absentibus Religiosis ex causa prædicationis tem-
pore Quadragesimæ, & Adventus, vel quando occasione
Festivitatum, vel Funerum, aut similium a Superioribus
ad celebrandum alibi transmittuntur, Indulgentiæ concessæ
in certo numero Missarum, qui ob dictas causas adimpleri
non potest, prorsus cessent? Vel pro eo tempore, quo dictus
numerus Missarum non fuerit adimpletus sint suspensæ; vel
potius remaneant in suo robore?* Quoad primam partem
pro tempore Adventus, & Quadragesimæ remanere sus-
pensas; non autem in reliquis, dummodo raro contin-
gat.

II. *An idem sit statuendum deficiente præfixo numero
Missarum ob infirmitatem Sacerdotum tam Regul. quam Sæ-
cularium?* Non remanere suspensas.

III. *An pariter idem sit statuendum deficiente dict. nu-
mero Missarum ob absentiam ab Ecclesiis sæcularibus Cano-
nicorum, ac Sacerdotum per aliquot dies, & menses?* Sa-
tis provisum in primo.

Cum quibus resolutionibus processit Congr. Concil. Trid. 45
in Isclana 25. Septembris 1713. quando renuente Episcopo
Isclano exequi Breve concessum Ecclesiæ B. Mariæ Lau-
retanæ Terræ Forigii ejusdem Diœcesis, eo quia in illo
aderat clausula: *Dummodo in dicta Ecclesia 14. Missæ quo-
tidie celebrentur*. Ipse autem Episcopus facta diligenti com-
putatione omnium Missarum invenerat illas fixe, & ex
obligatione quolibet anno celebrandas in eadem Ecclesia,
esse solum 3491. & sic longe minus quam 14. qualibet
die. Licet computando alias, quæ ex magna devotione
confluentium ad eamdem Ecclesiam in illa celebrantur,
Missæ prædictæ ex obligatione unitæ cum adventitiis lon-
ge superabant numerum 14. quotidianarum, ut ipsemet
Episcopus in ejus relatione testabatur, asserens sibi diffi-
cultatem facere possibile decrementum, & diminutionem
ejusdem numeri Missarum Adventitiarum pro uno, vel
altero brevi tempore; Nihilominus habito recursu ad di-
ctam Cong. Indulgent. per Administratores dictæ Eccle-
siæ primo dubio: *An Episcopo Isclano relati Brevis publi-
catio injungenda sit?* Responsum fuit *Affirmative*.

Clausula: *Volumus autem, ut si alias Christifidelibus dict.* 46
*Ecclesiam visitantibus aliqua alia Indulgentia perpetua,
vel ad tempus nondum elapsum duratura, concessa fuerit,
præsentes Litteræ nullæ sint*, debet intelligi juxta decla-
rationem Sacræ Congregationis Indulgent. & Sacr. Reli-
quiis præpositæ a Sanctissimo approbatam; Vide verb.
Altare privilegiatum, num. 7. ubi affertur integre ipsa de-
claratio.

Missæ celebratæ de Festo currente in Altaribus privi- 47
legiatis in diebus, quibus non licet Missas de Requiem
celebrare, habent eamdem vim, & easdem Indulgentias,
perinde ac si essent celebratæ Missæ de Requiem, seu
defunctorum; Sic expresse statuerunt tres Summi Ponti-
fices, scilicet Alexander VII. die 22. Januarii 1667. Con-
stitut. incipient. *Creditæ*; Clemens IX. die 23. Septem-
bris 1669. Constitut. incipient. *Cum felicis*, Innocent. XI.
die 24. Maji 1688. Constitut. incipient. *Alias*, & novis-
sime Sacra Congr. Rituum in Urbis, & Orbis 15. Septem-
bris 1714. specialiter approbante Clemente XI. die 29.
ejusdem mensis; Vid. verb. *Missa* art. 15. num. 10. 11. 12.
& 13. ubi afferunt tales Constitutiones, & resolutiones
ad litteram.

48 Translato Festo, in cujus die conceditur Indulgentia, non transfertur etiam ipsa Indulgentia, nisi ex concessione speciali; *Sac. Congreg. Rit.* 30. *Novembris* 1679. *&* 30 *Junii* 1690. *Sic in Rubr. Breviarii Fratrum Minor. tit.* 10. & apud La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *decr.* 298.

49 Indulgentia tandiu durat, quandiu vult is, qui eam concessit, quia, sicuti ab ejus voluntate pendet in fieri, ita & in conservari; *Communis, arg. cap. Omnis* 1. *de Regulis Juris*, ibi: *Omnis res, per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvitur.*

50 Indulgentia simpliciter, & absolute concessa, seu sine appositione determinati temporis durat perpetuo per se loquendo, nam, cum Superior concedens eam non limitaverit, nec nos limitare debemus; Herinex *dis.* 4. *de Pœnitentia quæst.* 12. *num.* 87. Kazenberger *loc. cit. num.* 55. & ipso teste, communissima aliorum, *arg. cap. Quia circa* 22. *de privilegiis.*

51 Nec perit Indulgentia per mortem concedentis, nisi in ipsamet concessione ponatur explicite, vel implicite iste terminus. Kazemberger *loc. cit. num.* 55. Gobat *tract.* 4. *de Indulg. part.* 2. *cap.* 36. *num.* 646. Suarez *disp.* 57. *sect.* 2. *num.* 2. & ipso teste, certa, & communis aliorum; *arg. cap. Decet* 16. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Decet concessum a Principe beneficium esse mansurum.*

52 Indulgentia concessa *usque ad beneplacitum Concedentis*
non est perpetua, sed, si non fuerit prius revocata, perit
morte ipsius concedentis. Gobat *loc. cit. num.* 641.
Kazemberger *loc. cit. num.* 55. Filliucius *tract.* 8. *num.* 235.
& alii: nam beneplacitum extinguitur extincto privilegiante;
arg. cap. Si gratiose 5. *de rescriptis*, ibi: *Hujusmodi*
gratia per ejus obitum (per quem ipsius beneplacitum omni-
53 *no extinguitur) eo ipso expirat.* Indulgentia autem con-
cessa *ad beneplacitum Sedis Apostolicæ, aut interim dum*
Sedes Apostolica voluerit, non expirat morte Papæ concedentis, sed durabit perpetuo, nisi a Successore fuerit revocata, quia Sedes ipsa non moritur. Kazenberger *loc. cit.* Gobat *loc. cit.* Filliucius *loc. cit. & communis* aliorum *arg. cit. cap. Si gratiose*, ibi: *Secus autem si usque ad Apostolicæ Sedis beneplacitum gratia concedatur prædicta.*

54 Indulgentia non cessat, quamvis cesset causa, propter quam concessa fuit. Constat enim ob causam temporalem sæpe concedi Indulgentiam perpetuam; si enim v. g. Indulgentia perpetua sit concessa propter fabricam Templi, vel propter Conversionem ad Fidem alicujus Provinciæ, non cessat talis perpetua Indulgentia, quamvis templum sit jam absolutum, vel Provincia sit jam conversa. *Communis* cum Gobat *loc. cit. n.* 6. Filliuc. *loc. cit. n.* 246. Suarez *disp.* 57. *sect.* 7. *n. ult.* Kazenberger *loc. cit. n.* 56. Mastrio *Theolog. Moral. disp.* 23. *quæst.* 3. *n.* 50.

55 Quoad dicta supra num. 33. ad 36. attendenda, & observanda est novissima Sanctio, & Declaratio Benedicti XIV. adducta infra in *Supplementis* ad verb. *Jubilæum* num. 83. c. sequent.

ARTICULUS IV.

Indulgentia quoad ea, quæ concernunt Indulgentias revocatas, & Apocryphas; aliasque non tales, de Stationibus Urbis, ac variis declarationibus.

SUMMARIUM.

1 *Omnis Indulgentia potest revocari a suo Concedente, vel ejus Successore, aut Superiore, antequam suum sortiatur effectum.*

2 *Ad hoc, ut Indulgentia censeatur revocata, debet sufficienter promulgari ejus revocatio.*

3 *Quando revocantur Indulgentiæ alicujus Ecclesiæ, aut Ordinis, non censentur revocatæ Indulgentiæ alteri loco, aut Ordini instar earum concessæ.*

4 *Immo, revocatis Indulgentiis omnibus, quæ alicui Ecclesiæ sunt concessæ, non censentur revocatæ illæ, quas habet unum, alterumve illius Ecclesiæ Altare privilegiatum.*

5 *Assignantur Indulgentiæ revocatæ a S. Pio V.*

6 *Assignantur Indulgentiæ revocatæ a Paulo V.*

7 *Affertur ad hoc integra ejus Constitutio alias Indulgentias concedens.*

8 *Assignantur variæ Indulgentiæ quæ non censentur revocatæ a Paulo V.*

9 *Fratres Minores de corpore Observantiæ lucrantur Indulgentiam plenariam obeundo spiritualia Exercitia solum per octo dies.*

10 *Regulares infirmitate, aut itinere, aut undequaque vere impediti, nec possunt Ecclesiam propriam adire ad recitandas preces injunctas pro consecutione cujuscumque Indulgentiæ, possunt illas ubilibet recitare.*

11 *Provinciales Societatis Jesu, aliique Prælati Regulares in actu Visitationis Conventuum largiuntur Indulgentiam plenariam etiam absque comprecatione, seu institutione 40. horarum.*

12 *Regulares, non obstante revocatione facta a Paulo V. possunt consequi omnes Indulgentias, quas consequi possunt Sæculares.*

13 *Indulgentiæ ipsis Regularibus concessæ, & a Paulo V. revocatæ, non sunt censendæ hodie revalidatæ.*

14 *Innocentius XI. plurimas Indulgentias, ut falsas, confictas, apocryphasque declaravit.*

15 *Affertur ad hoc per extensum Decretum.*

16 *Regulares per Visitationem suarum respective Ecclesiarum possunt lucrari omnes Indulgentias Stationum Urbis.*

17 *Assignantur, & afferuntur Indulgentiæ Stationum Urbis.*

18 *Indulgentiæ Stationum nequeunt applicari defunctis, nisi ab habentibus Bullam Cruciatæ. Item nisi Indulgentiæ Stationum expresse sint concessæ pro defunctis.*

19 *Indulgentiæ Stationum unde dictæ?*

20 *Afferuntur varia decreta novissime emanata, in quibus multa de Indulgentiis statuuntur, & declarantur; & aliqua ut falsa, & apocrypha interdicuntur.*

21 *Decretum de Indulgentiis, quas gestantes Scapulare Conceptionis B. V. Immaculatæ, & Cincturati S. Augustini, & S. Monicæ consequi possunt.*

22 *Decretum, quo tria Summaria assertarum Indulgentiarum Confraternitatibus S. Rochi concessarum proscribuntur, easdemque Confraternitates non aliis Indulgentiis gaudere posse declaratur, nisi illis, quæ a Paulo V. in Brevi dato 3. Novembris 1606. concessæ reperiuntur.*

23 *Decretum, quo bina summaria Indulgentiarum, ut apochrypha proscribuntur, eorumque usus interdicitur.*

24 *Decretum quoad Indulgentias Rosariis, seu Coronis S. Birgittæ a Summis Pontificibus concessas.*

25 *Decretum, quo Summarium Indulgentiarum Regularibus Ordinis Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis Captivorum, nonnullas continens Indulgentias ad quæstum damnatur, & prohibetur.*

26 *Decretum, quo declaratur necessariam esse delationem Scapularis ad lucrandas Indulgentias concessas Sodalibus Confraternitatum Ordinis Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis Captivorum.*

27 *Decretum, quo declaratur Indulgentiam pro feriis sextis Mensis Martii dari solitam comprehendi sub Clausula* Volumus autem &c. *quæ in Brevibus Apostolicis apponi consuevit.*

28 *Decretum, quo Summarium quoddam Indulgentiarum Regularibus Ordinis Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis Captivorum Christianorum concessarum, ut continens quamplurimas falsas Indulgentias, prohibetur, ejusque usus interdicitur.*

29 *Decretum, quo duo Summaria typis impressa, ut continentia nonnullas Indulgentias falsas, apocryphas, aut ab Apostolica Sede revocatas, prohibentur, eorumque usus interdicitur.*

30 *Decretum, quo statuitur, ut pro aggregationibus Archiconfraternitatibus Almæ Urbis, seu potius pro illarum expensis nihil ultra unum scutum aureum recipi valeat.*

31 *Indulgentiæ a nemine quantumvis exempto, etiam Regulari publicari possunt sine expressa licentia Episcopi, non obstante quacumque contraria consuetudine.*

OMnis Indulgentia potest revocari a suo Concedente, 1
vel ejus Successore, aut Superiore antequam suum sortiatur effectum. *Communis, arg. cap. Omnis res* 1. *de Regulis juris*, ibi: *Omnis res per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvitur.* Dicitur autem *antequam suum sortiatur effectum*, quia, si Indulgentia sit jam effectum consecuta, non potest amplius revocari quoad illum effectum; nam remissio pœnæ semel facta, non potest retractari, & Divina Clementia, dimissa, in ultionem ulterius redire non patiatur, ut inquit Gelasius Papa relatus *in cap. final. de Pœnitent. distinct.* 4.

Ad hoc, ut Indulgentia censeatur pro omnibus revo- 2
cata, necessarium est, ut sufficienter ejus revocatio promulgetur; quamvis enim revocatio Indulgentiæ sit facta publice, & affixa Romæ Bulla revocatoria illius, non tamen statim incipit ubique desinere ejus valor. Navarrus *de Jubilæo notabil.* 31. *num.* 28. Gobat. *tract.* 4. *de Indulg. part.* 2. *cap.* 37. *num.* 666. Kazenberg *loc. cit. num.* 63. *&* 64., & alii communiter; *arg. cit. leg. Si procuratorem, ff. de Procuratoribus.* Sed tandiu singulis in Provinciis durat, donec communi, & morali modo ad eas potuerit pervenire revocatio, quia alioquin orirentur maxima incommoda, & infinitæ propemodum deceptiones. *Sic recte* Suarez *tom.* 4. *in* 3. *part. disp.* 57. *sect.* 2. *num.* 9. Filliucius *tract.* 8. *num.* 241. Gobat. *loc. cit.* Kazenberger *loc. cit.* & alii passim.

Quando revocantur Indulgentiæ alicujus Ecclesiæ, aut Ordinis, non censentur revocatæ Indulgentiæ alteri loco aut Ordini instar earum concessæ. Ita Nazarius *de Jubilæo notabil.* 26. *num.* 8. Gobat *loc. cit. num.* 675. Kazenberger *loc. cit. n.* 65. Et ratio est, quia etsi ejusmodi Indulgentiæ a prioribus dependerint quoad productionem,

non timen pendent quoad conservationem; sicut privilegia uni Academiæ instar alterius Academiæ privilegiorum concessa, non tolluntur sublatis illius alterius privilegiis, ut recte docet Baldus communiter receptus *in l. Omnia C. de Episcop. & Cleric.* Immo revocatis Indulgen-
4 tiis omnibus, quæ alicui Ecclesiæ sunt concessæ, non censentur revocatæ illæ, quas habet unum, alterumve illius Ecclesiæ Altare privilegiatum: Nam non est ratio, cur nomine Ecclesiæ intelligantur in hac odiosa materia etiam Altaria; *arg. cap. Odia 15. de Regul. Juris in 6.* ibi: *Odia restringi, favores convenit ampliari*; Ita Gobat *loc. cit. num. 676.* Lezana *vers. Bulla Cruciatæ num. 41.* Kazenberger *loc. cit. num. 65.*

5 S. Pius V. Pontifex maximus Constit. incip. *Etsi Dominici*, edita sexto Kalendas Februarii 1567. revocavit omnes Indulgentias, quæ quæstum continebant. Vide etiam Concilium Tridentinum de hac re *sess. 25. in Decreto de Indulgentiis, & sess. 21. cap. 9. de reformat.*

6 Paulus V. Summus Pontifex Constit. incipit *Romanus Pontifex*, edita 23. Maji 1606. revocavit omnes Indulgentias per suos Prædecessores Summos Pontifices concessas quibuslibet Regularibus cujusvis Ordinis, & alias de novo concessit; quæ Constitutio, ut ab omnibus præ oculis habeatur, hic ad litteram datur.

PAULUS PAPA V.

Ad perpetuam rei memoriam.

Romanus Pontifex in B. Petri Sede constitutus, cui inter alia cœlestis Indulgentiarum Thesauri dispensandi cura incumbit, sollicite prospicere debet, ac solerter, ut hujusmodi Indulgentiarum dispensatio, & usus ad Dei gloriam, & animarum salutem præcipuo dirigatur, & ne ex illarum multiplicitate confusio, aut inanis interpretatio exoriatur.

§. I. Proinde cum felic. recor. Clemens Papa VIII. Prædecessor Noster magna cum diligentia, & sollicitudine procuraverit abusus, & corruptelas, tum in communicando Indulgentiarum thesauros, tum in medio illos recipiendi irreptos tollere, & propterea sua quadam Constitutione formam aggregandi, instituendi, & recte administrandi Societates, & Confraternitates præscripserit, licet morte præventus hanc piam ejus voluntatem ad finalem executionem deducere, neque etiam, ut cogitaverat, circa Indulgentias a plerisque Romanis Pontificibus Prædecessoribus, Religionibus, & Ordinibus monasticis, & Mendicantibus diversis temporibus concessas aliquid deliberare potuerit;

§. II. Nos, qui nullis nostris meritis, sed sola Dei benignitate, ad Summi Apostolatus officium vocati sumus, susceptum a tanto Pontifice pium hoc opus ad optimum finem perducere cupientes, ubi primum Catholicæ Ecclesiæ Regimen suscepimus, Venerabilibus Fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus ad hoc opus a dicto Clemente Prædecessore deputatis, de quorum numero tempore ipsius Clementis Prædecessoris eramus, injunximus, ut in illo opere ad ulteriora progrederentur, & Indulgentias Regularibus concessas recognoscerent, iisque recognitis rem nobiscum communicarent.

§. III. Cum itaque præfati Cardinales privilegia, concessiones, & gratias prædictis Religionibus, & Ordinibus concessas diligenter inspexerint, & examinaverint, ac eorumdem Ordinum Superiores, & Officiales plures audierint, ac circa easdem Indulgentias, varia dubia, & incertitudines, & confusiones adesse comperierint, & ex judicio eorum etiam Regularium, & aliquorum ex illis nobis proposuerint, valde expedire pro eorum securitate, & beneficio, ut Indulgentias ipsis Religionibus, & Ordinibus adinstar, vel per Communicationem, aut alio modo hactenus concessas annullaremus & revocaremus, ac alias particulares illis concederemus.

§. IV. Nos matura super hoc consultatione præhabita, cupientes Personis Regularibus quibuscumque quorumvis Ordinum, tam Monasticorum, quam Mendicantium spirituale solatium, & juvamen afferre, infrascriptas Indulgentias, & gratias, quas personis Regularibus intra claustra, aut extra, cum licentia tamen suorum Superiorum legitima de causa illis concessa degentibus, tantummodo suffragari debere declaramus, concedendas duximus.

§. V. Omnibus igitur Christi fidelibus, qui canonice, & juxta Ordines cujuslibet Religionis, & Constitutiones Apostolicas Habitum Regularem a legitimis Superioribus, causa profitendi in illo, susceperint, die primo eorum ingressus in ipsam Religionem, si vere pœnitentes, ut confessi sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum sumpserint, plenariam.

§. VI. Ac cuilibet Novitio, qui pœnitens, & confessus, ac Sacra Communione refectus post completum probationis annum Professionem emiserit, etiam plenariam.

§. VII. Nec non cuilibet Religioso intra Claustra sui Monasterii viventi, qui in Festo principali sui Ordinis confessus, & Sacra Communione refectus fuerit, aut Missam recitans, pro Christianorum Principum Concordia, hæresum extirpatione, Romani Pontificis salute, ac Sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione, pias ad Deum preces effuderit, etiam plenariam.

§. VIII. In cujuslibet vero mortis articulo, si pariter vere pœnitens, & confessus, ac Sacra Communione refectus, vel quatenus id facere nequiverit, saltem contritus, Nomen Jesu, ore, si potuerit, sin autem corde devote invocaverit etiam plenariam.

§. IX. Qui vero ad Presbyteratus Ordinem Canonice promotus, & confessus primam Missam celebrabit, nec non etiam iis Religiosis, qui pariter confessi, & Sacra Communione refecti eidem Missæ interfuerint, aut ipso die Missam similiter celebrabunt, etiam plenariam.

§. X. Iis vero, qui de suorum Superiorum licentia, a negotiis per decem dies alieni, in Cella commorabuntur, aut ab aliorum conversatione separati, in piorum librorum, & aliarum rerum spiritualium, animos ad devotionem, & spiritum inducentium, lectionibus operam suam dederint, addendo sæpe considerationes, & meditationes Mysteriorum Fidei Catholicæ, Divinorum beneficiorum, quatuor novissimorum, Passionis Domini Nostri Jesu Christi, & aliorum exercitiorum, orationum Jaculatoriarum, aut vocalium, & saltem per duas horas in die, & nocte orationibus mentalibus sese exercendo, faciendo eodem tempore Confessionem generalem, aut annalem, vel ordinariam, Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum sumpserint, aut Missam celebraverint, toties pro quolibet prædictorum exercitiorum, plenariam similiter omnium peccatorum suorum Indulgentiam, & remissionem misericorditer in Domino concedimus.

§. XI. Præterea iidem Religiosi intra Claustra viventes, qui suam Ecclesiam devote visitaverint, & ut Præfertur, oraverint, consequantur easdem Indulgentias, quas visitantes Ecclesias Urbis, & extra eam diebus Stationum consequuntur in omnibus diebus, perinde ac si ipsas Urbis Ecclesias personaliter visitarent.

§. XII. Omnibus item Religiosis intra claustra, ut supra, viventibus, qui quinquies Orationem Dominicam, & toties Salutationem Angelicam ante Altare eorum Ecclesiæ in quolibet die oraverint, quinque annos, & totidem quadragenas.

§. XIII. Iis vero qui de suorum Superiorum licentia in itinere existentes, aut extra Claustra degentes, tamquam Prædicatores, & Lectores, quinquies eamdem orationem Dominicam, & toties Salutationem Angelicam ante quodlibet Altare similiter dixerint, etiam quinque annos & totidem quadragenas.

§. XIV. Nec non etiam eisdem Religiosis, qui per mensem integrum singulis diebus spatio mediæ horæ Orationem mentalem fecerint, ac Confessi, & Sacra Communione ultima Dominica Mensis hujusmodi refecti fuerint, sexaginta annos, & totidem quadragenas.

§. XV. Qui vero contrito corde, & pœnitentes eorum culpas, & peccata, ac imperfectiones in Capitulis culparum accusabunt, & spiritualiter communicabunt, & exercitium virtutum facient, tres annos, & totidem quadragenas.

§. XVI. Quotiescumque autem de licentia Summi Pontificis, aut suorum Superiorum in ditiones, & terras infidelium, aut hæreticorum ad concionandum aut Catholicos docendum, vel infideles, & hæreticos ipsos ad Fidem Catholicam convertendum, & Ecclesiæ gremio reducendum, missi fuerint, si pœnitentes, & confessi, ac Sanctissima Communione refecti fuerint, vel Missam celebraverint, ut melius ad hujusmodi opus sese parare valeant, pro duabus vicibus, videlicet quando itineri se accingent, & quando in Provinciam, ubi prædicta opera eis exercenda erunt, ingressi fuerint, plenariam omnium peccatorum suorum indulgentiam, & remissionem misericorditer in Domino pariter concedimus, & elargimur.

§. XVII. Et insuper, cum Superior in visitationibus generalibus, orationes quadraginta horarum pro bono visitationis progressu collocare voluerit, iis Religiosis qui dictis orationibus saltem spatio duarum horarum in diverso tempore interfuerint, & ibi pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, Romani Pontificis salute, ac Sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione, nec non disciplinæ, & observantiæ Regularis augumento, pias ad Deum preces, ut supra dictum est, effuderit, si confessi, & Sacra Communione refecti fuerint, aut Missam celebraverint, plenariam similiter omnium peccatorum Indulgentiam, & remissionem, ut præfertur, concedimus.

§. XVIII. Volumus autem, ut omnes supradictæ Indulgentiæ, & gratiæ Religiosis Regularibus cujusvis Ordinis, tam Monastici, quam Mendicantis, duntaxat, ut præfertur, concessæ, etiam omnibus Monialibus cujusvis Regulæ approbatæ, & intra claustra cum tribus votis solemnibus viventibus, & perpetuam clausuram servantibus, tam Ordinariis locorum, quam etiam Regularibus cujuscunque Ordinis, Regulæ, & Instituti subjectis suffragentur, præsentibus perpetuis futuris temporibus duraturis.

§. XIX. Ceterum omnes, & singulas Indulgentias quibuscumque Ordinibus, & Institutis, Regularibus hujusmodi etiam mendicantibus, & quibuslibet personis

Regularibus, tam vigore privilegiorum, & litterarum Apostolicarum, quam vivæ vocis oraculo, aut alias quovis modo, per quoscunque Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac Nos, & Apostolicam Sedem hactenus concessas, confirmatas, approbatas, & innovatas, auctoritate, ac tenore prædictis perpetuo revocamus, cassamus, annullamus, & abrogamus, & ad præsentium nostrarum Litterarum præscriptum reducimus, & moderamur.

§. XX. Non obstantibus quibusvis Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, ac eorumdem Ordinum, & Institutorum Regularium, etiam Juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, privilegiis quoque, Indultis, & Litteris Apostolicis, etiam Mare magnum, & Bulla aurea nuncupatis eisdem Ordinibus, Institutis, eorumque Monasteriis, & Conventibus, Collegiis, Domibus, Superioribus, & Personis in contrarium præmissorum quomodolibet concessis, confirmatis, & approbatis. Quibus omnibus, & singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione, de illis, eorumque totis tenoribus, specialis, specifica, expressa, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quævis alia expressio habenda foret, tenores hujusmodi præsentibus pro expressis, & ad verbum insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice duntaxat specialiter, & expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

§. XXI. Volumus autem, ut præsentium transumptis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo alicujus Personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem fides habeatur ubique, quæ præsentibus ipsis originalibus Litteris haberetur.

Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die 23. Maji 1606. Pontificatus nostri anno secundo.

8 Per hanc tamen Indulgentiarum revocationem factam a Paulo V. non intelliguntur revocatæ variæ Indulgentiæ, quas adhuc lucrari possunt Regulares, ut recte notant, & pro certo tenent Peyrinus, Lezana, Quintanadvenas, Gobat *tract. 4. de Indulgent. part. 2. cap. 27.* Kazenberger *loc. cit. n. 77. Primo* igitur non sunt revocatæ Indulgentiæ promiscue Regularibus, & sæcularibus concessæ, unde adhuc iis frui possunt Regulares omnes. *Secundo*, non sunt revocatæ Indulgentiæ Regularium locales, seu Ecclesiis, & Cappellis Regularium concessæ, ut declaravit *Sac. Congreg. 7. Septembr. 1607.* apud Vivam *in Appendice Indulgentiarum §. 1. n. 6. & Peyrinum de Privilegiis tractat. 5. cap. 9. n. 82. Tertio*, non sunt revocatæ Indulgentiæ, quæ impertitæ erant Parentibus, Cognatis, Servitoribus Religiosorum. Quintanadvenas *in Appendice* suorum singularium *tract. 4. dub. 13. n. 4.* Gobat. *loc. cit. numer. 546.* Kazenberger *loc. cit. n. 77. Quarto*, non sunt revocatæ indulgentiæ concessæ ipsis Religiosis pro animabus Purgatorii, ut v. gr. possint tali die orando, vel sacrificando liberare animam a Purgatorio. Sic idemmet Paulus V. testatus est 23. *Febr.* 1609. ut refert Viva *in Appendice Indulg. §. 1. n. 6.* cum aliis ibi citatis, Quintanadvenas *loc. cit.* Gobat *loc. cit.* Kazenberger *loc. cit. Quinto* non sunt revocatæ Indulgentiæ, quas poterant Regulares concedere, tam Regularibus, quam Sæcularibus pro aliquo opere, ut est Indulgentia, quam Regulares Concionatores dare possunt audientibus ipsorum Conciones, aut Indulgentia plenaria, quam Provinciales suis largiuntur in fine visitationis, ex dictis *art. 2. n. 28. & infra n. 11.* Sic Kazenberger *loc. cit. n. 77.* Gobat *loc. cit. nu. 546.* Quintanadvenas *loc. cit. n. 8. Sexto*, non sunt revocatæ etiam Indulgentiæ directe concessæ Regularibus, vel agonizantibus in articulo mortis, vel jam vita functis; Sic probabilissime Lezana, *verb. Indulg. n. 11. & 12.* Kazenberger *loc. cit. n. 77.* Gobat *loc. cit. num. 547.* Diana *part. 4. tract. 9. resolut. 21.* Pellizarius *tract. 8. cap. 5. nu. 181.* referens etiam Peyrinum, & Alphonsum Leonem. Et ratio est, quia, ut dicit Gobat *loc. cit.* Indulgentiæ pro articulo mortis, & defunctis sunt ita favorabiles, ut non censeantur involvi etiam Bullis tametsi universalissime suspendentibus omnes Indulgentias. Immo addit Pellizarius *loc. cit. n. 182.* cit. a Gobat *l. c. n. 547.* Kazenberger *loc. c. n. 77.* nec illas esse revocatas, quæ erant quidem directe concessæ Regularibus vivis, & sanis, ita tamen, ut possent applicare defunctis, Religiosis, aut Sæcularibus, hoc enim ipso, quod possint applicari defunctis, gaudent privilegio concessarum immediate defunctis. *Septimo*, non sunt revocatæ Indulgentiæ concessæ nostris Tertiariis substantialia Religionis vota non emittentibus intra, vel extra claustra degentibus, ut declaravit Innocent. XI. *die 10. Octobr.* 1686. per suum Breve incipiens: *Alias emanavit.* Vide *Rubricas nostri Breviarii Franciscani particulares n. 173.*

9 Circa deposita in dicta Constitutione Pauli V. notandum est, quod, ubi ipse §. 10. concedit Indulgentiam plenariam omnibus Regularibus obeuntibus spiritualia exercitia per decem dies. Alexander VII. *die 11. Junii* 1659. eamdem plenariam Indulgentiam concessit Fratribus Minoribus de corpore Observantiæ dicta spiritualia Exercitia obeuntibus per solos octo dies: quæ Constitutio, ut ab omnibus in promptu habeatur, hic ad litteram datur.

ALEXANDER PAPA VII.

Ad futuram rei memoriam.

CUm, sicut nobis nuper exponi fecit dilectus Filius Michael Angelus Sambuca Ordinis Fratrum Minorum S. Francisci Minister Generalis, in Capitulo Generali ejusdem Ordinis novissime Toleti celebrato inter alia decretum fuerit, ut secessus, & spiritualia mortificationis, & Orationis mentalis Exercitia in omnibus Provinciis Cismontanæ Familiæ Ordinis prædicti reassumantur, & illis Fratres earumdem Provinciarum aliquoties singulis annis vacent.

Nos, qui probe novimus quantopere conducant Exercitia hujusmodi dirigendis in viam Domini, & confirmandis in illa Christifidelium mentibus, devotionem Fratrum memorati Ordinis, qui de suorum Superiorum licentia operi adeo pio, & salutari vacaverint, Cœlestium Ecclesiæ thesaurorum elargitione magis invitare volentes, de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, omnibus, & singulis prædicti Ordinis Fratribus, tam Clericis, quam Laicis, seu Conversis, qui in Domibus Regularibus Provinciarum prædictarum de suorum Superiorum licentia exercitia prædicta per Octidui spatium, quandocunque peregerint, & interea temporis vere pœnitentis, confessi, Sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum sumpserint, quoties id egerint, plenariam omnium peccatorum suorum Indulgentiam, & Remissionem in Domino concedimus præsentibus in perpetuum valituris. Volumus autem, quod, si pro impetratione, præsentatione, & admissione, seu publicatione præsentium aliquid, vel minimum detur, aut sponte oblatum recipiatur, eædem præsentes nullæ sint eo ipso, quodve earumdem præsentium transumptis etiam impressis, manu Notarii publici, vel Secretarii dicti Ordinis subscriptis, & sigillo Personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ, vel Ministri Generalis prædicti Ordinis munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, quæ præsentibus ipsis adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die 11. Junii 1659. Pontificatus nostri anno quinto.

G. Gualterius.

Habetur in Constitutionibus Generalibus Nostri Ordinis fol. 374. & in Theatro Regularium Lantusca verb. Exercitia Spritualia.

Item notandum est, quod ubi ipse Paulus V. in cit. sua Constit. §. 11. & 12. varias Indulgentias concedit Regularibus omnibus, qui suas respective Ecclesias visitaverint, ac in ipsis oraverint, & ante Altare præscriptas orationes recitaverint; Si dicti Regulares fuerint, aut infirmitate, aut itinere, aut undecumque vere impediti, ne possint Ecclesiam propriam adire ad recitandas preces injunctas pro consecutione cujuscunque Indulgentiæ, possint illas ubilibet recitare, ut habetur *in compendio privilegiorum verb. Indulgentia §. 2. & in Soc. J. Summario privileg. Sanctæ Justinæ.* Ita doctissimus P. Viva *in Appendice Indulgentiarum §. 1. n. 6.* Kilianus Kazenberger *in cit. supplement. Theologiæ Sacramentalis Patris sporer cap. 3. sect. 2. de Indulgentiis in specie num. 83.* Et addit Sborgar *tract. 9. cap. 2. n. 24.* Religiosos infirmos posse consequi Indulgentias in suo lecto, si non possint adire Ecclesiam, dummodo satisfaciant operi a pio Confessario ipsis imposito; Ita declaravit ipse *Paulus V. Congregationis S. Mariæ Fulien. die 14. Novembr.* 1609. 10

Item notandum est, quod, ubi ipse Paulus V. in cit. sua Constitutione §. 17. concedit Indulgentiam plenarium Religiosis, qui orationibus quadraginta horarum a Superioribus in Visitationibus Generalibus ordinatis spatio duarum horarum in diverso tempore interfuerint, & confessi communicaverint, aut celebraverint; hujusmodi Indulgentiam Provinciales Societatis in visitatione largiuntur absque hoc onere (intellige institutione 40. horarum) ut ex Card. de Lugo docet Viva *l. cit. §. 3.* Kazenberger *loc. cit. n. 83.* ex concessione prius Gregorii XIII. deinde Urbani VIII. post revocationem factam a Paulo V. Et talem Indulgentiam plenariam posse etiam Prælatos, & Visitatores aliarum Religionum concedere suis respective Religiosis peracta Visitatione Conventus, ut diximus *supra art. 2. num. 29. Vid. ibi.* 11

Item notandum est, quod, non obstante dicta Constitutione Pauli V. possunt Regulares consequi omnes Indulgentias, quas consequi possunt Sæculares. Sic communissima Doctorum cum Kiliano Kazenberger *loc. cit. num. 83.* Reiffenstuel *loc. cit. numer. 64.* Bonagratia Hibernensi *in Summula, verb. Indulgentia num. 221.* Peyrin. Lezana, Quintanadven. & aliis. Et ratio est, quia Regulares non debent esse deterioris conditionis, quam Sæculares. Tum quia generatim loquendo revocatæ sunt solum illæ Indulgentiæ, quæ concessæ erant directe, & principaliter ipsis Regularibus, & ipsemet Paulus V. solum dicit a se revocari Indulgentias *Quibuscumque Ordinibus, & Institutis Regularibus, & quibuslibet Regulari-* 12

bus

bus personis concessas; quæ verba, cum sint correctiva Jurium antiquorum, atque odiosa, merito intelliguntur; *arg. cap. Odia 15. de Reg. Juris in 6.* maxime quia Pontifex potuisset facile apponere clausulam *Quomodocumque*; quam, quia non apposuit, censendus est non voluisse subintelligi; *arg. cap. 2. de translat. Episcop.* Sic recte Gobat *tract. 4. de Indulgen. cap. 27. n. 546.* & alii. Indulgentiæ autem ipsis
13 Regularibus concessæ, & a Paulo V. revocatæ non sunt censendæ hodie revalidatæ, ut patet ex sequenti propositione 37. in ordine inter merito damnatas ab Alexandro VII. *die 18. Martii 166.* ibi: *Indulgentiæ concessæ Regularibus, & revocatæ a Paulo V. hodie sunt revalidatæ.*

14 Innocentius XI. Summus Pontifex anno 1678. 7. Martii in decreto quod incipit: *Delatæ sæpius*, plurimas Indulgentias revocavit, & ut falsas, confictas, apocryphasque declaravit unde, ut ab omnibus, quæ sint, percipiatur, datur hic ad litteram ipsummet

DECRETUM.

15 DElatæ sæpius fuere ad Sac. Congregationem Indulgentiis Sacrisque Reliquiis præpositam indulgentiæ quædam confictæ, & omnino falsæ, quæ per diversa Orbis Christiani partes circumferuntur; aliæ vero examinandæ, quæ adhibito studio, inventæ sunt vel Apocryphæ, vel a Romanis Pontificibus revocatæ, vel nullæ, quod datum eis tempus præteriisset; Quarum quidem plurimæ, cum non facilem cognitionem habeant, Christifideles harum rerum minus peritos fallunt, qui spe Indulgentiæ remissionisque peccatorum suorum consequendæ frustrantur. Quamobrem eadem Sacra Congregatio vehementer cupiens huic malo magis in dies serpenti occurrere, animarum profectui, & Indulgentiarum dignitati consulere, plures illarum singulari diligentia colligi, & in Indice referri curravit.

Tales in primis sunt illæ, uti asserunt, concessæ a Joanne II. & Sixto IV. recitantibus Orationem C[illegible]ritatis Jesu Christi Domini Nostri: Precor te piissime Domine &c. ab Urbano II. Ecclesiæ S. Mariæ, ut vulgo dici solet; Campagnolæ, & S. Victoriæ; ab Eugenio III. revelationi de plaga in humero Jesu Christi, factæ S. Bernardo; ab Innocentio III. Archiconfraternitati, & Ordini Redemptionis; a Bonifacio IX. visitantibus Cappellam S. Nicolai de Tolentino in ejus die Festo, a Joanne XXII. osculantibus mensuram plantæ pedis B. Mariæ Virginis, ab Alexandro VI. Imagini B. Mariæ, vulgo dictæ, Lagherti, a Leone X. gestantibus funiculum S. Francisci, primum in Urbe impressa, deinde Mediolani anno 1665. (suas tamen habent, & veras Confratres Archiconfraternitatis Chordigerorum S. Francisci) recitantibus salutationem Angelicam ad pulsum horologii, & Imagini Conceptionis Mariæ Virginis Immaculatæ in circulo depictæ, cujus pedibus Luna subjecta est, a Pio V. Principi Senarum a Clemente VIII. dicentibus Orationem: O magnum mysterium &c. & Ecclesiæ S. Mariæ, quam vocant Montis Ferrati Avenione impressæ, tum aliæ pro Animabus Christifidelium defunctorum impressæ Matriti 20. Julii 1606. a Paulo V. cantantibus hymnum: Te Matrem Dei laudamus, Te Mariam Virginem confitemur &c. vel si die Sabbati interfuerint, dum is canitur, & Coronis, Rosariis, Imaginibus, & numismatibus, quæ Medalias appellant, ab ea benedictis Friderico Cardinali Borromæo supplicante anno 1611., dum Ecclesia Romæ in honorem S. Caroli ædificaretur, & ab eodem Paulo, & Gregorio XV. dicentibus: Sia lodato il Sanctissimo Sagramento: Laus Sanctissimo Sacramento, ab Urbano VIII. in honorem ejusdem Sacramenti precibus Cardinalis Magalotti, & Sacerdotibus celebrata Missa dicentibus: Ave filia Dei Patris, Ave Mater Dei Filii &c. a Clemente X. recitantibus mane, meridie, ac Vespere consuetam Antiphonam: Angelus Domini &c. & in fine Deo gratias, & Mariæ: Ac demum aliæ a nonnullis Romanis Pontificibus tributæ, ut ajunt, Coronis Mysteriorum Passionis Domini Nostri Jesu Christi prece Magni Ducis Etruriæ.

Talis est Indulgentia sodalitatis S. Nicolai, quia repetita quinquies Oratione Dominica, & Salutatione Angelica unam liberari animam quolibet die a Purgatorii pœnis affirmant. Tales aliæ Perusii Confraternitatis SS. Sebastiani, & Rochi, & Romæ Societatis S. Bernardi ad columnam Trajani; Tales demum aliæ Crucesignatorum S. Eustorgii Mediolani, Arimini, & Bononiæ.

Ejus generis sunt & illæ concessæ, ut ajunt, Cappellæ Rosarii in Ecclesia S. Antonii de Rovigo, seu Rhodigii, vel Ecclesiæ Sanctissimæ Trinitati Bergomi, aut S. Petri Montis Todoni, die Festo Inventionis Sanctissimæ Crucis, vel gestantibus funiculum S. Francisci de Paula, vel celebrantibus Missas S. Augustini, aut alias quinque in honorem quinque Festivitatum B. V. vel recitantibus Officium S. Franciscæ Romanæ, aut Antiphonam: O passio magna &c. in memoriam Passionis Jesu, aut Rosarium S. Annæ (quod Congregatio Sacrorum Rituum non probat) aut Orationem, quæ impressa cum Imagine S. Annæ circumferri solet Ave gratia plena &c. (quæ Oratio prohibetur) aut Officium Conceptionis B. Virginis Immaculatæ, quod asserunt a Paulo V. probatum fuisse, aut Orationem: Deus qui nobis in Sancta Syndone &c. (excipitur Indulgentia 100. dierum anno 1671. concessa precibus Ducissæ Sabaudiæ ad annos 25. cunctis in illius ditione degentibus) aut aliam, Ave Filia Dei &c. post communionem recitandam, vel alio conspicuo signo venerantibus Sanctissimi Eucharistiæ Sacramenti nomen; Indulgentia rursus octoginta millium annorum veteri de tabula exscripta, quam in Basilica Lateranensi asservari affirmant pro dicentibus orationem illam vere piam, Deus qui pro Redemptione mundi &c. Tum quæ impressæ fuerunt Papiæ anno 1670. sub hoc titulo, *Sommario delle Indulgenze concesse dalla Santità di N. Signore Papa Leone X. all' Immagine della Concezione della Gloriosa Vergine Maria*, vel Pisauri sub nomine B. Joannæ anno 1618. evulgatæ, vel Barlettæ, seu Baruli a recitantibus quasdam non sane malas orationes, lucrandæ, vel Parmæ visitantibus per Quadragesimæ dies Ecclesias Tertii Ordinis S. Francisci, vel Pistorii; & Vastallæ a recitantibus orationem, Ave Sanctissima Maria, Mater Dei, Regina Cœli &c. & aliæ in peculiari impresso libro descriptæ, quibus frui dicunt devotos Seraphicos, & benefactores.

His annumerandæ sunt, quæ Crucibus Caravacensibus tributæ dicuntur, vel Coronæ sive Stellario Conceptionis Virginis Immaculatæ, quod ex duodecim globulis precariis constat, vel Granis, Crucibus, & Coronis Alosiæ ab Ascensione Hispanæ Monialis Ordinis S. Claræ, vel Mensuræ Altitudinis Jesu Christi Domini Nostri, vel Imagini, aut mensuræ vulneris Lateri ejus inflicti, vel orationi, ut ajunt, innixæ Revelationi factæ SS. Birgittæ, Mechtildi, & Elisabeth, vel Beatæ Joannæ de Cruce, & concessæ, ut asserunt, granis quæ aliquod ex tribus granis tetigerint, extantibus penes Romanum Pontificem, Hispaniarum Regem, & Ministrum Generalem Fratrum Minorum Observantiæ S. Francisci.

Omnes vero, & singulas jam dictas Indulgentias Sacra Congregatio partim esse confictas, & plane falsas declarat, partim Apocryphas, vel ex alio capite nullas, quæ nemini suffragari possunt, easque in futurum ullo in loco, ut veras publicari, & lucrandas Christifidelibus proponi vetat, foliaque, & libros, ubi sic proponuntur, seu afferuntur, omnino præcipit aboleri, nisi prædictæ indulgentiæ fuerint diligenter expunctæ: Nec ideo tamen vult alias, quas hoc decretum non continet, pro veris, & legitimis taciteque probatis haberi.

Ac demum omnes Indulgentias concessas ante Decretum Clementis VIII. latum die 9. *Januarii* 1587. Coronis, Rosariis, granis, seu calculis, Crucibus, & Imaginibus Sacris, vel ante Breve Pauli V. quod incip. *Romanus Pontifex &c.* editum 23. Maji anno 1606. Personis Regularibus qualiumcumque Religionum, & Ordinum etiam Mendicantium, vel ante Constitutionem 115. [Clementis VIII. cujus initium: *Quæcumque &c.* & 68 Pauli V. incipientem *Quæ salubriter &c.* habitas per aggregationem, vel aliam Communicationem ab Archiconfraternitate ulla, Ordine, Congregatione, Societate etiam Jesu, Capitulo, vel Cœtu quocunque, vel ab eorum Officialibus, aliisque personis, vel persona, etiamsi earum, vel ejus mentio specialis, & individua facienda esset, nisi fuerint deinde Romani Pontificis auctoritate innovatæ, aut confirmatæ, nullius esse roboris, & momenti pariter declarat.

Porro Summaria Indulgentiarum pro Congregationibus Doctrinæ Christianæ, Confraternitatibus SS. Trinitatis, & Redemptionis Captivorum, Nominis Dei, Rosarii, B. Mariæ de Mercede, & Redemptionis Captivorum, B. Mariæ de Monte Carmelo, Cincturæ S. Augustini, & S. Monicæ, nisi ab eadem Congregatione recognita, non permittuntur.

Indulgentia vero Stationum Urbis, quæ a Romanis Pontificibus singulari quodam Beneficio, vel communicatæ sunt, vel communicabuntur interdum aliquibus locis, Ordinibus, aut personis, diebus tantum stationum in Missali Romano descriptis suffragari posse declarat: semel autem duntaxat in die plenariam indulgentiam in certos dies Ecclesiam visitantibus concessam, vel aliud pium opus peragentibus lucrifieri.

De quibus relatione facta per Secretarium ad Sanctissimum, cuncta Sanctitas sua probavit, & inviolate servari jussit. Datum Romæ die 7. Martii 1678.

In quo Decreto, ut vides, circa finem, §. *Indulgentias* 16
vero stationum Urbis, cum Innocentius XI. varia disposuerit quoad acquisitionem Indulgentiarum stationum Urbis, & Paulus V. in citata Constit. incip. *Romanus Pontifex* §. 11. concesserit, quod eas lucrari possint Regulares qui suam respective Ecclesiam devote visitaverint, & ibi, ut præfertur, oraverint, hic juvat adducere, & assignare dies ipsos stationum in Missali Romano descriptos, & Indulgentias, quæ in iisdem acquiri possunt, prout reperiuntur in libro Regulæ Tertii Ordinis S. P. N. Francisci Romæ edito a R. P. Angelo Auda a Lantusca Ordinis nostri Seraphici, & approbato a Reverendissimo P. Hyacintho Libello Ordinis Prædicatorum sacri Palat. Apostol. Magistro anno 1665. 11. Martii; qui liber postea fuit etiam Mediolani, Viennæ in Austria, & novissime anno 1697. Frisingæ denuo approbatus, & eas ex ipso, ordine,

ordine, ut sequitur, refert Kazemberger *loco citat. numer.* 81.

IN JANUARIO.

In Circumcisione Domini, Statio ad S. Mariam Trans-Tiberim; Indulgentia plenaria, & 25000. annorum.

In Epiphania Domini, Statio ad S. Petrum, Indulgentia plenaria, & 18000. annorum, & totidem Quadragenarum.

IN FEBRUARIO.

Dominica Septuagesimæ, Statio ad S. Laurentium extra muros, & Indulgentia plenaria.

Dominica Sexagesimæ, Statio ad S. Paulum, & Indulgentia plenaria, & 10000. annorum, & totidem Quadragen.

Dominica Quinquagesimæ, Statio ad S. Petrum, & Indulgentia plenaria, & 28000. annorum cum totidem Quadragen. & remissione tertiæ partis peccatorum.

IN QUADRAGESIMA.

Feria 4. *Cinerum*, Statio ad S. Sabinam, & Indulgentia plenaria cum 3000. annis, & totidem Quadragenis.

Feria 5. *post Cineres*, Statio ad S. Gregorium, & Indulgentia 10000. annorum.

Feria 6. Statio ad SS. Joannem, & Paulum, & Indulgentia 10000. annorum.

Sabbato post Cineres, Statio ad S. Tryphonem, & Indulgentia 1000. annorum, & plenaria.

Dominica 1. *Quadragesimæ*, Statio ad S. Joannem in Laterano, & Indulgentia plenaria cum 28000. annis, & liberatione animæ e Purgatorio.

Feria 2. Statio ad S. Petrum ad Vincula, & 100000. ann. Indulgentiarum, uti etiam indulgentia plenaria.

Feria 3. Statio ad S. Anastasiam, & Indulgentia 28000. annorum cum totidem Quadragenis; & liberatio animæ e Purgatorio.

Feria 4. Statio ad S. Mariam Majorem, & Indulgentia 28000. annorum, & remissio tertiæ partis peccatorum.

Feria 5. Statio ad S. Laurentium in Panarna, & Indulgentia 1000. annorum, uti etiam plenaria.

Feria 6. Statio ad Ss. duodecim Apostolos, & Indulgentia 11000. annorum uti etiam plenaria.

Sabbato, Statio ad S. Petrum, & Indulgentia 18000. annorum & totidem Quadragenarum, & plenaria.

Dominica 2. *Quadragesimæ*, Statio ad S. Mariam Majorem, & Indulgentia 18000. annorum, & totidem Quadragenarum.

Feria 2. Statio ad S. Clementem, & Indulgentia prenaria.

Feria 3. Statio ad S. Balbinam, & 10000. anni Indulgentiarum.

Feria 4. Statio ad S. Cæciliam, & Indulgentia 10000. annorum.

Feria 5. Statio ad S. Mariam Trans-Tiberim, & Indulgentia 25000. annorum.

Feria 6. Statio ad S. Vitalem, & Indulgentia 10000. annorum.

Sabbato. Statio ad Ss Marcellinum, & Petrum, & Indulgentia plenaria, item 10000. annorum, & liberatio animæ e Purgatorio.

Dominica 3. *Quadragesimæ*, Statio ad S. Laurentium extra muros, & Indulgentia 19000. annorum, & 43. Quadragenarum, & liberatio animæ e Purgatorio.

Feria 2. Statio ad S. Marcum, & Indulgentia plenaria, 10000. annorum.

Feria 3. Statio ad S. Pudentianam, & Indulgentia plenaria, & 1000. annorum.

Feria 4. Statio ad S. Sixtum, & Indulgentia plenaria, & 100000. annorum.

Feria 5. Statio ad Ss. Cosmam, & Damianum, & Indulgentia 10000. annorum.

Feria 6. Statio ad S. Laurentium in Lucina, & Indulgentia 10000. annorum.

Sabbato, Statio ad S. Susannam, & Indulgentia 13000. annorum.

Dominica 4. *Quadragesimæ*, Statio ad S. Crucem in Jerusalem, & Indulgentia plenaria, & liberatio animæ e Purgatorio.

Feria 2. Statio ad Ss. quatuor Coronatos, & Indulgentia 10000. annorum.

Feria 3. Statio ad S. Laurentium in Damaso, & Indulgentia 10000. annorum, & remissio tertiæ dartis peccatorum.

Feria 4. Statio ad S. Paulum, & Indulgentia plenaria, ac 10000. annorum.

Feria 5. Statio ad Ss. Silvestrum, & Martinum, & Indulgentia 10000. annorum.

Feria 6. Statio ad S. Eusebium, & Indulgentia 10000. annorum.

Sabbato, Statio ad S. Nicolaum in Carcere, & Indulgentia plenaria.

Dominica Passionis, Statio ad S. Petrum, & Indulgen. 18000. annorum, & totidem Quadragenarum, & remissio tertiæ partis peccatorum.

Feria 2. Statio ad S. Chrysogonum, & Indulgentia 10000. annorum.

Feria 3. Statio ad S. Cyriacum, & Indulgentia 10000. annorum.

Feria 4. Statio ad S. Marcellum, & Indulgentia 10000. annorum.

Feria 5. Statio ad S. Apollinarem, & Indulgentia 10000. annorum.

Feria 6. Statio ad S. Stephanum in Cœlio Monte, & liberatio animæ e Purgatorio.

Sabbato, Statio ad S. Joannem ante Portam Latinam, & Indulgentia 13000. annorum, & liberatio animæ e Purgatorio.

Dominica Palmarum, Statio ad S. Jonnem in Laterano, & Indulgentia plenaria cum 25000. annis & totidem Quadragenis, ac liberatio animæ e Purgatorio.

Feria 3. Statio ad S. Praxedem, & Indulgentia plenaria, & 15000. annorum.

Feria 3. Statio ad S. Priscam, & Indulgentia plenaria, & 18000 annorum.

Feria 4. Stato ad S. Mariam Majorem, & Indulgentia plenaria, & 28000. annorum.

In Cœna Domini, Statio ad S. Joannem in Laterano, & Indulgentia plenaria 11000. annorum, 38. Quadragenorum, & liberatio animæ e Purgatorio.

In Parasceve, Statio ad S. Crucem in Jerusalem, & Indulgentia plenaria.

Sabbato Sancto, Statio ad S. Joannem in Laterano, & Indulgentia plenaria, item 11000. annorum, 45. Quadragenarum, & liberatio animæ e Purgatorio.

Dominica Resurrectionis, Statio ad S. Mariam Majorem, & Indulgentia plenaria, & 280000. annorum, & totidem Quadragenarum.

Feria 2. Statio ad S. Petrum, & Indulgentia plenaria, & 28000. annorum.

Feria 3. Statio ad S. Paulum, & Indulgentia plenaria, item 20000. annorum & 28. Quadragenarum.

Feria 4. Statio ad S. Laurentium extra muros, & Indulgentia 280000. annorum, totidem Quadragenarum, & remissio tertiæ partis peccatorum.

Feria 5. Statio ad Ss. 12. Apostolos & Indulgentia plenaria, & 25000. annorum.

Feria 6. Statio ad S. Mariam ad Martyres, & Indulgentia 15000. annorum.

Sabbato in Albis, Statio ad S. Joannem in Laterano, & Indulgentia plenaria, item 15000. annorum, & liberatio animæ e Purgatorio.

Dominica in Albis, Statio ad S. Pancratium, & Indulgentia plenaria, & 15000. annorum.

IN APRILI.

Die 25. *in Festo S. Marci Evangelistæ*, Statio ad S. Petrum, & Indulgentia plenaria, item 25000. annorum, & totidem Quadragenarum.

IN MAJO.

Feria 2. *Rogationuum*, Statio ad S. Mariam Majorem, & Indulgentia 6048. annorum, & totidem Quadragenarum, & remissio tertiæ partis peccatorum.

Feria 3. *Rogationum*, Statio ad S. Joannem in Laterano, & Indulgentia plenaria.

Feria 4. *Rogationum*, Statio ad S. Petrum, & Indulgentia plenaria.

In Ascensione Domini, Statio ad S. Petrum, & Indulgentia plenaria, & 28000. annorums.

IN JUNIO.

Sabbato in Vigilia Pentecostes, Statio ad S. Joannem in Laterano, & Indulgentia plenaria, & liberatio animæ a Purgatorio.

Dominica Pentecostes, Statio ad S. Petrum, & Indulgentia plenaria.

Feria 2. Statio ad S. Petrum ad Vincula, & Indulgentia plenaria.

Feria 3. Statio ad S. Anastasiam, & Indulgentia 18000. annorum & remissio tertiæ partis peccatorum.

Feria 4. Statio ad S. Mariam Majorem, & Indulgentia 60000. annorum, & totidem Quadragenarum.

Feria 5. Statio ad S. Laurentium extra muros, & Indulgentia 28000. annorum, & remissio tertiæ partis peccatorum, & liberatio animæ e Purgatorio.

Feria 6. Statio ad Ss. 12. Apostolos, & Indulgentia multorum annorum.

Sabbato ante Festum SS. Trinitatis, Statio ad S. Petrum, & Indulgentia 6040. annorum, totidem quadragenarum, & remissio tertiæ partis peccatorum.

IN

IN SEPTEMBRI.

Feria 4. quatuor temporum septembris, Statio ad S. Mariam Majorem, & Indulgentia plenaria, item 24000. annorum, & totidem Quadragenarum.

Feria 6. quatuor temporum Septembris, Statio ad Ss. 12. Apostolos, & Indulgentia plenaria, & 27000. annorum.

Sabbato quatuor temporum Septembris, Statio ad S. Petrum, & Indulgentia 28000. annorum, & remissio tertiæ partis peccatorum.

IN DECEMBRI.

Dominica prima Adventus, Statio ad S. Mariam Majorem, & Indulgentia plenaria, item 28000. annorum, & totidem Quadragenarum, & remissio tertiæ partis peccatorum.

Dominica 2. Adventus, Statio ad S. Crucem in Jerusalem, & Indulgentia plenaria, & 200. annorum.

Dominica 3. Adventus, Statio ad S. Petrum, & Indulgentia plenaria, & 28000. annorum.

Feria 4. quatuor temporum Adventus, Statio ad S. Mariam Majorem, & Indulgentia plenaria, item 28000. annorum, totidem Quadragenarum, & remissio tertiæ partis peccatorum.

Feria 6. quatuor temporum Adventus, Statio ad Ss. 12. Apostolos, & Indulgentia plenaria & 10000. annorum.

Sabbato quatuor temporum Adventus, Statio ad S. Petrum, Indulgentia plenaria, & 28000. annorum.

Dominica 4. Adventus, Statio ad Ss. 12. Apostolos, & Indulgentia plenaria.

In Vigilia Nativitatis Domini, Statio ad S. Mariam Majorem, & Indulgentia plenaria, item 28000. annorum, & totidem Quadragenarum.

In Nativitate Domini ad primam Missam in nocte, Statio ad S. Mariam Majorem ad Præsepe, & Indulgentia plenaria, item 20000. annorum, & totidem Quadragenarum.

Ad Missam in Aurora, Statio ad S. Anastasiam, & Indulgentia plenaria, item 28000. annorum, & totidem Quadragenarum.

Ad 3. Missam in die Nativitatis Domini, Statio ad S. Mariam Majorem, & Indulgentia plenaria.

In Festo S. Stephani Proto-Martyris, Statio ad S. Stephanum in Cœlio Monte, & Indulgentia plenaria, item 8000. annorum, & totidem Quadragenarum.

In Festo S. Joannis Apostoli; & Evangelistæ, Statio ad Sanctam Mariam Majorem, & Indulgentia plenaria, item 50000. annorum, & liberatio animæ e Purgatorio.

In Festo SS. Innocentium, Statio ad S. Paulum, & Indulgentia plenaria, item 15000. annorum, & totidem Quadragenarum.

* Has Indulgentias merito suspectas habet P. Minderer *in Tract. de Indulg. p. 2. Confer. 4. q. 8. num. 211. & seqq.* cum sæpe præter plenarias tot millia annorum addantur, quod est contra rationem Indulgentiæ plenariæ, & contra disciplinam Ecclesiæ in concedendis Indulgentiis. Præterquam quod similes multorum millium annorum concessiones inter apocryphas reponit Benedictus XIV. ut supra demonstratum est *art. 1. num. 14.* *

18 Indulgentiæ Stationum nequeunt applicari defunctis, nisi ab habentibus Bullam Cruciatæ. Item nisi Indulgentiæ Stationum expresse sint concessæ pro defunctis, ut est liberatio animæ e Purgatorio Gobat. *tractat. 4. de Indulgent. part. 2. c. 8. num.* 346. Kazenberger *loc. cit. n.* 82. & alii.

19 Indulgentiæ autem Stationum sunt eæ, quæ conceduntur visitantibus certas quasdam Romanas Stationes, idest Romanas Ecclesias, quæ sint instar Stationum, seu præsidiorum, excubiarumque spiritualium, ut declarat partim Emmanuel Rodriq. *q. 86. art. 1.* partim Cardinalis Toletus *lib. 6. cap. 28.* ubi sic loquitur: *Ut intelligas Stationum originem, adverte ex Tertulliano cap. 29. Apol. ex tempore persecutionis solere Christianos noctu convenire in Basilicas Martyrum, tum ad laudes Dei, tum ad negotia circa Religionem tractanda, tum ad corrigendos Fratres, qui non bene ambulabant. Postea persecutione cessante Fideles remittebantur, & negligentes erant in Stationibus continuandis; Propterea Gregorius Magnus ad attrahendas animas Fidelium, ne vacarent a Divinis laudibus, adjunxit magnas indulgentias visitantibus loca, seu Stationes: nam nomen Stationis significat locum, in quo frequenter conveniri solet ad negotia tractanda.* Ita Toletus, ex quo sicut etiam ex Rodriquez colliges, Auctorem Stationum fuisse S. Gregorium Magnum, ut ex ipsis referunt etiam Gobat. *tract. 4. p. 2. de Indulgent. cap. 8. num.* 337. Kazenberger *loc. cit. num.* 79. & alii.

20 Afferuntur varia Decreta novissime emanata, & in Bullario Clementis XI. relata, in quibus multa de Indulgentiis statuuntur, & declarantur; & aliqua ut falsa, & apocrypha prohibentur, & interdicuntur.

DECRETUM

De Indulgentiis, quas gestantes Scapulare Conceptionis B. V. Immaculatæ, & Cincturati S. Augustini, & Sanctæ Monicæ consequi possunt.

Præcipuas inter Curas, quibus Sacra Congregatio Indulgentiis, & Sacris Reliquiis præposita sedulo incumbit, ut est, ut Indulgentias, quæ a nonnullis interdum temere evulgantur, mature expendat, & quas, aut revocatas, aut apocryphas esse deprehenderit ne Fideles illarum assequendarum spe decipiantur, palam detegat, atque perhibeat. 21

Cum itaque Sacræ Congregationi delatum fuerit in libello quodam Veronæ impresso anno 1711. cui titulus: *Breve notizia del Santo Abitino, che si dispensa da' Padri Teatini ad onore dell'Immacolata Concezione di Maria Vergine in virtù d'un Breve Apostolico di Clemente X. confermato con altro del Regnante Sommo Pontefice in data delli 12. Maggio 1710. Con le Indulgenze proprie, e dell'aggregazione alla loro Religione &c.* plurimas Indulgentias falso contineri, veluti a Summis Pontificibus concessas, aut quoquomodo communicatas gestantibus scapulare parvum cærulei coloris, quod vocant Conceptionis Beatissimæ Virginis Immaculatæ; Ideo re mature perpensa die 22. Februarii 1712. declaravit, nullas alias Indulgentias pro gestatione prædicti scapularis acquiri, nisi illas, quas Sanctissimus Dominus Noster Litteris in forma Brevis desuper editis die 12. Maji anno 1710. clementer concessit his verbis: *Omnibus, & singulis utriusque sexus Christifidelibus, quibus Scapularia benedicta hujusmodi, ut præfertur, in posterum distribuentur, die, quo illa primum susceperint, si vere pœnitentes, & confessi Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum sumpserint, plenariam; Necnon eisdem in cujuslibet eorum mortis articulo, si etiam vere pœnitentes, & confessi, ac Sac. Communione refecti, vel quatenus id facere nequiverint, saltem contriti Nomen Jesu, ore si potuerint, sin minus, corde devote invocaverint, itidem plenariam; Ac ipsis pariter vere pœnitentibus, & confessis, ac eadem Sac. Communione refectis, qui aliquam ex Ecclesiis dictæ Congregationis, vel Cappellam, sive Oratorium die Festo ejusdem Conceptionis B. M. V. Immaculatæ a primis Vesperis usque ad occasum solis diei hujusmodi singulis annis devote visitaverint, & ibi pro Christianorum Principum &c. preces effuderint, plenariam similiter omnium peccatorum suorum Indulgentiam, & remissionem misericorditer in Domino concedimus. Insuper prædictis Christifidelibus, etiam vere pœnitentibus, & confessis, ac Sacr. Communione refectis Ecclesiam, & vel Cappellam, seu Oratorium hujusmodi in aliis ejusdem B. M. V. Festis diebus, ut præfertur, visitantibus, ibidem orantibus, quo die prædictorum id egerint, septem annos, & totidem Quadragenas de injunctis eis, seu alias quomodolibet debitis pœnitentiis in forma Ecclesiæ consueta relaxamus &c.*

Cumque pariter Sacræ Congregationi innotuerit, in alio libello Bononiæ impresso anno 1707. qui inscribitur: *Sacro Diario delle grazie, e Indulgenze concesse ai a Compagnia della Cintura di S. Agostino, e di S. Monica &c.* multas pro Cincturatis referri Indulgentias, quarum aliquæ, aut revocatæ, aut falsæ omnino sunt; Ideo Sacra eadem Congregatio prædicta die 22. Februarii 1712. similiter declaravit, Cincturatos nullas alias Indulgentias pro gestatione Cincturæ lucrari posse, nisi illas, quæ expresse continentur in Brevi san. mem. Clemente X. desuper edito, quod incipit: *Ex injuncto Nobis cœlitus*, Dato die 27. Martii 1675.

Et ut omnis in posterum erroris, ac deceptionis occasio auferatur, districte prohibuit, ne aliæ Indulgentiæ voce, aut scripto publicentur pro gestatione supramemorati parvi Scapularis, aut prædictæ Cincturæ, præter eas, quæ in supradictis Brevibus Sanctissimi Domini Nostri Clementis XI. & san. mem. Clementis X. respective continentur. Ac insuper recensitos Libellos, alterum Veronæ, alterum Bononiæ impressum, proscribendos censuit sub pœnis in Indice Librorum prohibitorum contentis.

Quibus per me Secretarium Sanctissimo Domino Nostro relatis, Sanctitas Sua sententiam Sacræ Congregationis approbavit, & in omnibus servari jussit.

Datum die 24. Februarii 1712.

Fr. Thomas Maria Card. S. Clementis.

Raphael Cosmus de Hieronymis Secret.

Die, mense, & anno quibus supradictum Decretum affixum, & publicatum fuit ad valvas Curiæ Innocentianæ, ac in Acie Campi Floræ, & aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Joannem Baptistam de Cappellis Apost. Curs.

Ludovicus de Cappellis Pro Mag. Curs.

DE-

DECRETUM,

22 *Quo tria Summaria assertarum Indulgentiarum Confraternitatibus S. Rocchi concessarum proscribuntur, easdemque Confraternitates non aliis Indulgentiis gaudere posse declaratur, nisi illis, quæ a San. mem. Pauli V. in Brevi dato 3. Novembris 1606. concessæ reperiuntur.*

CUM tria nuper Indulgentiarum Summaria Sac. Congreg. Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis præpositæ delata fuerint, in quibus quam plurimæ Indulgentiæ, aut falsæ, aut apocryphæ, aut nonnullis Romanis Pontificibus signanter vero a fel. record. Paulo V. Brevi dato 3. Novembris Anni 1606. expresse revocatæ continentur, & quod longe deterius est, multæ etiam facultates, & concessiones, & nonnulla itidem privilegia, aut pariter revocata, aut omnino conficta, non sine magno Fidelium scandalo, & animarum periculo temere evulgantur: Sacra eadem Congregatio, quæ fideli, ac prudenti cœlestis Indulgentiarum Thesauri dispensationi præest, die 12. Mensis Martii labentis anni, re mature perpensa, declaravit Confraternitates S. Rocchi, in quibusvis locis existentes, & Archiconfraternitati de Urbe aggregatas, nullis aliis Indulgentiis, concessionibus, & privilegiis uti, & frui posse, nisi illis, quæ in supradicto Brevi San. mem. Pauli V. continentur, & quæ in aggregationibus ab eadem Archi-Confraternitate expediri solitis de verbo ad verbum referuntur. Prædicta autem Summaria, quorum unum ita inscribitur: *Sommario delle Indulgenze concesse da' Sommi Pontefici alla Venerabile Compagnia di S. Rocco d'Ancona aggregata &c. In Ancona nella Stamperia Camerale 1661.* Alterum vero: *Sommario del celeste Tesoro dell' Indulgenze, doni, grazie, facoltà, e privilegj concessi per molti Romani Pontefici, ed ultimamente confermati, ed ampliati dalla Santità di Nostro Signore Gregorio per la Divina Providenza Papa XIV. alla Veneranda Compagnia, ed Ospedale di S. Rocco di Roma da potersi concedere dalli Commissarj deputati a questo Sant'Offizio della publicazione di tante divine grazie a ciaschedun Fedel Cristiano, che vorrà entrare nella S. Confraternita di S. Rocco di Roma. In Roma appresso Paolo Blado Stampatore Camerale 1591.* Tertium denique: *Sommario del celeste Tesoro dell' Indulgenze, doni, grazie, facoltà, e privilegj concessi &c. a ciascun Fedel Cristiano, che vorrà entrare nella Santa Confraternità di S. Rocco di Roma, e comunicare alla Confraternità del medesimo S. Rocco, e Sebastiano nella Chiesa della Beata Vergine Maria di Loreto nella Città di Roveredo: In Roma, ed in Roveredo per Giuseppe Antonio Gojo 1712.* sub pœnis in Indice Librorum prohibitorum contentis proscribenda esse censuit, atque insuper districte prohibuit, ne aliæ Indulgentiæ, Concessiones, aut privilegia supradictis Confraternitatibus S. Rocchi voce, aut scripto evulgentur, nisi ea, quæ in sæpe memorato Brevi Pauli V. concessa reperiuntur; Quam Sacræ Congregationis sententiam per me Secretarium Sanctissimo Domino Nostro relatam, Sanctitas Sua probavit, & executioni mandari jussit. Datum die 14. Martii 1714.

L. Card. Picus Præfectus.
Raphael Cosmus de Hieronymis Secr.

Die, Mense, & Anno quibus supra supradictum decretum affixum, & publicatum fuit ad Valvas Curiæ Innocentianæ, & in Acie Campi Floræ, ac aliis locis solitis, & consuetis Urbis, ut moris est, per me Franciscum Bartholotum Apostol. Cursor.

Ludovicus Cappellus Mag. Curs.

DECRETUM,

23 *Quo bina Summaria Indulgentiarum, ut apocrypha proscribuntur, eorumque usus interdicitur.*

SAcra Congregatio Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis præposita die 13. mensis Julii anni 1714. mature perpensis duobus Indulgentiarum Summariis, quorum unum ita inscribitur: *Sommario dell' Indulgenze, grazie, e doni concesse da molti Romani Pontefici e nuovamente confermate dalla Santità di Nostro Signore Papa Clemente XI. alla Venerabile Chiesa, e Ospitale di S. Maria di Monferrato di Catalogna, ed alli Confratelli, e Consorelle d'essa Madre Vergine, in Palermo presso Francesco Cichè 1714.* Alterum vero: *Sommario dell' Indulgenze concesse da diversi Romani Pontefici, ed ultimamente ampliate, e confermate da Nostro Signore Clemente XI. alli Fratelli, e sorelle del Sacro Reale, e Militare Ordine, così dell' Osservanza, come delli Scalzi di Nostra signora della Redenzione de' schiavi Cristiani fra gl' Infedeli. In Roma nella Stamperia della Reverenda Camera Apostolica. In Messina nella Stamperia di Amico, ed in Palermo per Felice Marino 1710.* dictorum Summariorum usum interdixit, illaque prohibenda esse censuit sub pœnis in Indidice librorum prohibitorum contentis. Quibus Sanctissimo Domino Nostro die 18. ejusdem mensis Julii per me Secretarium relatis, Sanctitas sua Sententiam Sacræ Congr. approbavit, & executioni mandari jussit.

Dat. 6. Julii Anni 1714.

L. Card. Picus Præfectus.

Raphael Cosmus de Hieronymis Secr.

Die 19. Julii 1714. Supradictum Decretum affixum, & publicatum fuit ac valvas Basilicæ Principis Apostolor. Curiæ Innocentianæ, ac in aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Petrum Remolatium Apost. Cursorem.

Sebastianus Vasellus Mag. Curs.

DECRETUM,

Quoad Indulgentias Rosariis, seu Coronis, quas S. Birgittæ vocant a Summis Pontificibus concessas. 24

LEO Decimus Pontifex Maximus per Litteras suas incipientes: *Ex Clementi*, datas Idibus Julii 1515. concedit omnibus, & singulis utriusque sexus Christifidelibus, qui per, & super Rosaria, seu Coronas S. Birgittæ devote oraverint, pro qualibet Oratione Dominica centum dies, & totidem pro Salutatione Angelica, & pro quolibet Symbolo, si dixerint, vel recitaverint etiam centum dies Indulgentiarum; nec non pro quolibet Psalterio (idest Rosario, aut Corona quindecim Decadum B. Mariæ Virginis) super illis integre per eosdem Christifideles, per se ipsos, aut cum Socio, vel familiari, qui eamdem Indulgentiam consequatur, dicto, vel recitato septem annos, & totidem Quadragenas.

Sanctissimus Dominus Noster Clemens XI. Pontifex Maximus in suo Brevi, quod incipit: *De salute Gregis Dominici*, dato 22. Septembris 1714. concedit omnibus, & singulis utriusque sexus Christifidelibus confessis, & Sacra Communione refectis, ac pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, ac S. Matris Ecclesiæ exaltatione orantibus, qui quotidie per integrum annum Coronam S. Birgittæ, dummodo sit saltem quinque decadum, recitaverint, semel in anno, die per unumquemque Christi fidelem eligenda plenariam Indulgentiam omnium peccatorum, cum facultate etiam eamdem plenariam Indulgentiam applicandi animabus in Purgatorio existentibus.

Ad lucrandum hujusmodi Indulgentias requiritur, ut Coronæ a PP. Superioribus Monasteriorum, seu ab aliis Religiosis Ordinis Sanctissimi Salvatoris, seu S. Birgittæ ad id specialiter deputatis benedicantur.

DECRETUM,

SAcra Congregatio Indulgentiis & Sacr. Reliquiis præposita die 26. Novembris 1714. censuit permitti posse impressionem præsentis Summarii Indulgentiarum concessarum Coronis, quas vocant S. Birgittæ, addita declaratione, quod omnes aliæ Indulgentiæ, quæ in præsenti Summario expresse non continentur, sunt aut apocryphæ, aut nullæ, aut a Sanctissimo Domino Nostro Clemente XI. revocatæ per supradictum Breve datum die 22. Septembris 1714.

Prohibet insuper eadem Sac. Congr. ne hujusmodi Coronæ vendantur, aut alteri commodentur, & si secus fiat, declarat supradictas Indulgentias cessare, & nullius esse roboris, vel momenti.

Datum die 4. Decembris 1714.

L. Card. Picus Præfectus.

Raphael Cosmus de Hieronymis Secr.

DECRETUM,

Quo Summarium Indulgentiarum Regularibus Ordinis Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis Captivorum, nonnullas continens Indulgentias ad quæstum damnatur, & prohibetur. 25

QUamvis Indulgentiæ omnes pro porrigentibus manus adjutrices non semel ab Apostolica Sede, signanter vero a S. Pio V. *Constit.* 30. quæ incipit: *Etsi Dominici Gregis*, dat. 6. Idus Februarii anno 1567. revocatæ fuerint, Quæstoresque damnati; nonnulli tamen interdum docentes ea, quæ non oportet, Indulgentias ad quæstum evulgare præsumunt; Quapropter Sacra Congregatio Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis præposita, huic malo occurrere cupiens, Summarium quoddam, cui titulus: *Breve Sommario delle principali grazie, ed Indulgenze concesse alli Religiosi dell' Ordine della Santissima Trinità della Redenzione delli Schiavi, delle quali godono tutti quelli, che portano il Scapulario, ovvero Abitino, e visiteranno le Chiese, o Cappelle di dett' Ordi-*

Ordine &c. impressum Neapoli apud Hyacintum Pittante anno 1703. ubi nonnullæ Indulgentiæ ad quæstum continentur, die 28. Januarii labentis anni 1716. sub pœnis in Indice Librorum prohibitorum contentis, damnandum censuit, insimul declarando Confraternitates a Superioribus Ordinis Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis Captivorum initiatas, nullis aliis Indulgentiis gaudere, nisi illis, quæ expresse continentur in earum Summario, alias, nempe die 31. Januarii anni 1675. ab eadem Sacra Congregatione recognito, atque approbato, & deinde Romæ Typis Rev. Cameræ Apostolicæ impresso anno 1682. Quibus Sanctissimo Domino Nostro per me Secretarium relatis; Sanctitas Sua sententiam Sacræ Congregat. probavit, & executioni mandari jussit.

Datum die 11. Martii 1716.

L. Card. Picus Præfectus.

Raphael Cosmus de Hieronymis Secret.

Die, Mense, & anno, quibus supradictum Decretum affixum, & publicatum fuit ad valvas Curiæ Innocentianæ, ac in aliis locis solitis, & consuetis Urbis, ut moris est, per me Jo. Baptistam de Cappellis SS. D. N. PP. Cursorem.

Bartholomæus de Camillis Mag. Curs.

DECRETUM,

Quo declaratur, necessariam esse delationem Scapularii ad lucrandas Indulgentias concessas Sodalibus Confraternitatum Ordinis Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis Captivorum.

IN Sacra Congregatione Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis præposita habita die 28. Aprilis labentis anni 1716. relatis precibus P. Joannis a S.Francisco Procuratoris Generalis Fratrum Ordinis Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis Captivorum Excalceatorum nuncupatorum Congregationis Hispaniæ humiliter postulantis declarari, an Sodales Confraternitatum sui Ordinis loco Scapularii, quod plerique gestare solent, exiguum panni albi frustulum, cui parvula Crux rubri, & Cerulei coloris acu intexta est, vesti assutum deferentes, lucrari valeant Indulgentias concessas iis, qui Scapularium deferunt; Eminentissimi Patres declararunt, non lucrari. Datum die 27. Aprilis 1716.

L. Cardinalis Picus Præfectus.

Raphæl Cosmus de Hieronymis Secr.

DECRETUM,

27 *Quo declaratur Indulgentiam, * pro Feriis sextis Mensis Martii dari solitam, comprehendi sub clausula* Volumus autem &c. *quæ in Brevibus Apostolicis apponi consuevit.*

NE contra veterem, & probatam in Ecclesia consuetudinem, Indulgentiarum numero nimis aucto, Ecclesiastica disciplina enervetur, sæpius in Brevibus apponi consuevit clausula illa: *Volumus autem, ut si alias Christifidelibus dictam Ecclesiam qualibet anni die visitantibus, alia Indulgentia perpetua, vel ad tempus nondum elapsum duratura concessa fuerit, præsentes litteræ nullæ sint.* Cum autem alias pro ejusdem clausulæ explicatione supplicatum fuerit; Sac. Congr. Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis præposita declaravit, „ ea nullatenus comprehendi Altaria privilegiata pro defunctis, neque Indulgentias, aut certo Personarum generi concessas, ut Confraternitatibus, Regularibus, & Capitulo, aut certum pium opus in ipsa Ecclesia peragentibus, ut Litanias, aliasque hujusmodi recitantibus, de iis, qui Christiana Doctrina erudiuntur, vel alios erudiunt, & qui Sanctissimi Eucharistiæ Sacramenti expositioni cum Oratione quadraginta horarum intersunt, neque Stationum Urbis, & septem Altarium Indulgentias ad instar septem Altarium Basilicæ Vaticanæ concessas, neque demum quæ pro unica vice conceduntur. Ceterum si alia Indulgentia sive plenaria, sive non plenaria in perpetuum, vel ad tempus, tum ab eodem, tum ab alio Romano Pontifice generatim Christifidelibus Ecclesiam, vel aliquod ejus Altare, seu Cappellam visitantibus eodem die, vel diverso concessa fuerit, de qua non fiat in litteris Apostolicis mentio, has litteras ob dictam „ clausulam prorsus irritas, ac nullas. Ut expresse habetur in decreto ab eadem Sacra Congregatione desuper edito die 23. Junii anno 1673. Postea tamen eidem Sacræ Congregationi delatum fuit, non paucos esse, qui prædictum Decretum non recte intelligentes sibi suadent, quod in aliqua Ecclesia jam concessæ reperiuntur Indulgentiæ, quæ pro Feriis sextis mensis Martii dari solent, & postea in eadem Ecclesia alia Indulgentia concedatur cum appositione in Brevi supramemoratæ clausulæ *Volumus autem* &c. Indulgentia, quæ postremo loco data est, valida sit. Quapropter, ut omnis in posterum erroris occasio auferatur, eadem Sacra Congregatio habita die 18. Aprilis anni 1716. declaravit, Indulgentiam ultimo loco ita concessam ob sæpe dictam clausulam *Volumus autem* &c. Litteris Apostolicis insertam, esse nullam.

Datum die 11. Septembris 1716.

L. Card. Picus Præfectus.

Raphael Cosmus de Hieronymis Secret.

* Cum vero ex frequenti Concessione Indulgentiarum pro ipsis Feriis sextis Martii seu Quadragesimæ frequens pariter sequatur nullitas reliquorum Brevium, quæ de stylo cum restrictivis postea expediuntur; idcirco eadem Sac. Congregatio re maturius perpensa ad tollendas quascumque dubietates ac Brevium nullitates, quibus Christifideles quandoque decipi possent, die 9. Februarii 1745. censuit, hujusmodi indulgentias Feriarum sextarum Mensis Martii seu Quadragesimæ excipiendas esse, ita ut alias quaslibet impedire nequeant, ac propterea præfato Elencho indulgentiarum exceptarum die 23. Junii 1676. ab eadem Sacra Congregatione edito, addendas esse. De quibus facta per me infrascriptum Secretarium die 13. ejusdem Mensis Sanctissimo Domino Relatione, Sanctitas sua Votum Sacræ Congregationis approbando benigne annuit.

R. C. Card. de Hieronymis Præfectus.

A. M. Erba Proton. Apost. Secr.

Ita Carolus Maria Perusinus *in Chronolog. Seraph. tom. 3. part. 2. ad Capitul. General. 83. fol.* 471. Sicut ergo Indulgentiæ Stationum Urbis, septem Altarium &c. non invalidant alias Indulgentias, sive ante, sive post illas, impetratas, sic nec Indulgentiæ Feriarum sextarum Mensis Martii; quia per præfatum Decretum prioribus æquiparatæ sunt, & in eorum Elenchum repositæ. Vid. Munderer *part. 2. Confer. 4. num.* 243.

DECRETUM,

Quo Summarium quoddam Indulgentiarum Regularibus Ordinis Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis Captivorum Christianorum concessarum, ut continens quamplurimas falsas Indulgentias prohibetur, ejusque usus interdicitur.

DEcet Sacram Congregationem Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis præpositam, Indulgentias, aut revocatas, aut falsas, & apocryphas detegere, atque prohibere, ut quæ veræ sunt, a Fidelibus dignoscantur, & circumspecte prospicere, ut omnis in re tam Sacra turpis quæstus prorsus eliminetur.

Mature itaque perpenso Summario quodam Indulgentiarum, quod inscribitur: *Breve Sommario delle principali grazie, e Indulgenze concesse alli Religiosi dell'Ordine della Santissima Trinità della Redenzione de' Schiavi Cristiani, delle quali godono tutti quelli, che portano il Scapulario, ovvero Abitino, e visiteranno le Chiese, o Cappelle di detto ordine, le quali Indulgenze sono state approvate da' Sommi Pontefici, e di nuovo dalla fel. mem. di Papa Innocenzio XII. come si vede nella Bolla spedita l'anno 1693.* Et incipit: *Saranno privi di guadagnare le predette Indulgenze*, impresso Neapoli anno 1716. in quo Summario, nedum quamplurimæ Indulgentiæ falsæ continentur, verum etiam contra Apostolica Decreta pro earumdem Indulgentiarum assecutione pecuniæ solutio præscribitur. Sacra eadem Congregatio die 20. Decembris anni 1718. dicti Summarii Neapoli, ut supra, impressi, vel denuo ubicumque imprimendi usum interdixit, illudque prohibuit sub pœnis in Indice librorum prohibitorum contentis. Insuper declarando, nullis aliis Indulgentiis frui posse Confraternitates erectas, seu in posterum erigendas sub titulo Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis Captivorum, nisi illis, quæ habentur in Summario alias Romæ impresso, & ab eadem Sacra Congregatione approbato die 31. Januar. 1675.

Quibus per Secretarium Sanctissimo Domino Nostro relatis, Sanctitas Sua sententiam Sacræ Congregationis approbavit.

Datum die 22. Decembris 1718.

J. D. C. Parraccianus.

Raphael Cosmus de Hieronymis Secretar.

DECRETUM,

29 *Quo duo summaria Typis impressa, ut continentia nonnullas Indulgentias falsas, apocryphas, aut ab Apostolica Sede revocatas prohibentur, eorumque usus interdicitur.*

CUm Sacra Congreg. Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis præposita, re mature perpensa deprehenderit, nonnullas Indulgentias falsas, apocryphas, aut ab Apostolica Sede revocatas contineri in Libello impresso per Carolum Josephum Afforinum anno 1712. Papiæ & Laudis Pompejæ, cui titulus: *Compendio della Regola del Terz' Ordine de' Penitenti del Serafico Padre San Francesco confermata da Papa Niccolò IV. nuovamente per comodità de' Terziarj, e Terziarie, che oggidì si trovano sotto la protezione del medesimo Santo padre ristampato ad istanza delli Fratelli, e Sorelle di dett' Ordine, eretto nell' insigne Chiesa di San Francesco di questa Città di Lodi con l' aggionta d' una breve notizia delle Indulgenze, favori, e privilegi più cospicui concessi da' Sommi Pontefici a quest' Ordine*, & in quodam Summario Indulgentiarum edito Ulyssipone anno 1681. Typis Antonii Græsbeech de Mello, quod inscribitur: „ Summario de Thesauro celestial „ das Indulgencias, gracias, faculdades, & privilegios „ concedidos per muytos Romanos Pontifices ao Sagra„ do, & Apostolico Hospital de Santo Spirito em Sa„ xia de Cidade de Roma, confirmandas ora nuo„ vamente pelo Sanctissimo Papa Gregor. XIII. nosso „ Senhoras, quaes se concedem pelos Commissarios, „ Collectores Deputados por este Sancto Officio a todos „ e cada hum dos Fieis Christaos, que quizerem entrar„ na Sanctissima Confraria da Casa, & Hospital de nossa „ Senhora da Victoria desta Cidade de Lisboa. Eadem Sacra Congregatio die 29. Januarii anni 1720. censuit, libellum supra enunciatum, prædictumque Summarium prohiberi, illorumque usum interdici debere sub pœnis in Indice librorum prohibitorum contentis. Quam Sacr. Congregationis sententiam per me Secretarium Sanctissimo D. N. relatam Sanctitas Sua approbavit die 31. ejusdem mensis.

Datum 14. Februar. 1720.

J. D. C. Parraccianus.

Raphael Cosmus de Hieronymis Secret.

DECRETUM,

30 *Quo statuitur, ut pro aggregationibus Archiconfraternitatibus Almæ Urbis, seu potius pro illarum expensis, nihil ultra unum scutum aureum recipi valeat.*

AD tollendos nonnullos abusus, qui in expediendis Litteris patentibus Aggregationum Archiconfraternitatibus Almæ Urbis retro actis temporibus irrepserant, Sacra Congregatio Indulgentiarum Decreto edito die 6. Martii 1608. approbante San. mem. Paulo V. statuit, atque decrevit, ut pro expeditione prædictarum Litterarum aggregationum, sed potius pro expensis desuper faciendis, nempe pro pergamena, scriptura, sigillo, capsulis, cordulis, cera, Secretarii, Notariique labore, vel mercede, aliisque omnibus quibuscumque nihil omnino ultra scutum unum aureum pro singula aggregatione, institutione, vel confirmatione, quovis prætextu, aut colore, etiam meræ eleemosynæ exigi, aut recipi valeat, sub pœna ipso facto incurrenda nullitatis aggregationis, omniumque Indulgentiarum, & spiritualium gratiarum in aggregationibus contentarum, cum privatione etiam facultatis aggregandi, & privatione pariter Officiorum, & inhabilitate ad eadem Officia in posterum obtinenda pro Ministris, Superioribus, Officialibus, aliisque contra prædictum Decretum facere præsumentibus, quæ a nullo alio, nisi a Romano Pontifice pro tempore existente remitti valeat, aliisque etiam suo gravioribus pœnis arbitrio ejusdem Romani Pontificis pro tempore existentis imponendis. Ne autem longo temporis decursu prædicti Decreti oblivio induci, se denuo abusus irrepere possint, Sacra Congregatio Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis præposita, habita die 9. Aprilis 1720. decrevit, atque mandavit singulis Ordinibus, Regularibus, Institutis, & Archiconfraternitatibus, eorumque Superioribus, Ministris, atque Officialibus quocumque nomine nuncupatis, ut pro expediendis litteris patentibus aggregationum, seu potius pro illarum expensis quibuscumque nihil ultra unum scutum aureum sub quovis prætextu, aut quæsito colore, etiam a sponte dantibus, aut titulo eleemosynæ recipere audeant, aut recipi permittant sub iisdem pœnis contentis in supra memorato Decreto edito die 6. Martii 1608. ne Confraternitates aggregandæ sumptibus nimium graventur, & ut omnes intelligant, cœlestes Ecclesiæ Thesauros non quæstus, aut alicujus lucri causa, sed ad pietatem Fidelium excitandam ex Apostolicæ Sedis benignitate aperiri. Quibus per me Secretarium Sanctissimo Domino Nostro Clementi XI. relatis, Sanctitas sua Decretum Sacræ Congregationis approbavit, & in omnibus executioni mandari Jussit.

Datum Die 10. Apr. 1720.

J. D. C. Parraccianus.

Raphael Cosmus de Hieronymus Secr.

Die, Mense, & Anno, quibus supra, supradictum Decretum affixum, & publicatum fuit ad valvas Curiæ Innocentianæ, ac in aliis locis solitis, & consuetis Urbis, ut moris est, per me Josephum Badialem Apost. Curs.

Jo. Triphellius Mag. Curs.

Ut omnis tollatur occasio evulgandi Indulgentias falsas, seu apocryphas, debent Episcopi, antequam eas permittant, diligentissime, & accuratissime examinare, cum ad ipsos privative spectet recognitio Brevium Indulgentiarum, quæ de novo per Papam conceduntur. Nec aliquis sine eorum licentia, vel auctoritate potest illa Brevia, seu illas Indulgentias publicare, non obstante quacumque exemptione, & prætensa consuetudine in contrarium, etiamsi pro Regularium Ecclesiis concedantur, ut *Sacra Congreg. Concil. cap. 9. sess. 21. de reformat. decisum fuit* apud Monacell. *tom. 2. tit. 16. formul. 6. n. 8. & in una Sancti Severini* 30. *Maji* 1699. & 4. *Februarii* 1702. apud Petram *tom. 5. comment. ad Constit. 4. Calisti III. num. 96.* & ita declaravit quoque *Sacra Congr. Immunitatis in Firmana 12. Julii 1703. lib. 3. decret. Vallem. pag. 494.* his verbis: *Quoad consuetudinem assertam immemorabilem in Civitate Firmi, & aliorum in Picæno publicandi per Magistratum Laicum Brevia Indulgentiarum absque licentia, seu participatione Tribunalis Ecclesiastici, Sac. Congreg. decernit, Ministros Laicos, quoad præteritum non esse amplius molestandos, sed quoad futurum non licere sine licentia Ordinariorum, & omnino abstineant.* Sic apud D. Petrum Andr. Riccium *in sua Synopsi decretor. Sacr. Congreg. immun. verb. Indulgentiæ*, quod Decretum citat etiam Monacell. *loc. cit. n. 8.*

ARTICULUS V.

Indulgentia quo ad ea, quæ concernunt Indulgentias concessas tribus Ordinibus S. P. N. Francisci, eorumque Ecclesiis, Benefactoribus, & Confraternitati Chordigerorum,

SUMMARIUM.

1 *Indulgentia Stationis Sanctissimi Sacramenti, per quam Minores lucrantur magnum cumulum Indulgentiarum.*
2 *Istæ Indulgentiæ non fuerunt revocatæ a Paulo V.*
3 *Hoc authentice confirmatur ex Rubricis particularibus nostri Breviarii Franciscani.*
4 *Unde ista Indulgentia obtinuit nomenclaturam Stationis Sanctissimi Sacramenti?*
5 *Talis cumulus Indulgentiarum potest acquiri etiamsi orationes injunctæ recitentur extra Ecclesiam, & in quocumque alio loco, quacumque hora diei, vel noctis.*
6 *Nec ad ipsas Indulgentias consequendas requiritur modo, ut sex Pater Noster, Ave Maria, & Gloria Patri dicantur brachiis extensis.*
7 *Quot, & quam maximæ sint Indulgentiæ Stationum Urbis?*
8 *Indulgentiæ Terræ Sanctæ tum plenariæ, tum non plenariæ, recensentur.*
9 *Omnes supradictæ Indulgentiæ non plenariæ cum aliis non plenariis Compostellæ, & Portiunculæ plures eodem die obtineri possunt, & idem dicendum est de supradictis plenariis cum aliis plenariis Compostellæ, & Portiunculæ quatenus Defunctis applicabiles.*
10 *Fratres Minores, Clarissæ, Tertiarii, & Chordigeri lucrantur Indulgentiam plenariam recitando Coronam B. Mariæ Virginis.*
11 *Item Fratres Minores, aliique Regulares lucrantur Indulgentiam plenariam pro animabus Purgatorii, quoties recitant Coronam D. N. Jesu Christi, aut septem Psalmos Pœnitentiales, aut Psalmos Graduales, aut Officium Defunctorum; & si sint infirmi, aut senes decrepiti quoties recitant Psalmum* Miserere, *aut* Magnificat, *aut hymnum* Ave Maris Stella.
12 *Fratres Minores, Clarissæ, & Tertiarii possunt applicare*

care per modum suffragii omnes Indulgentias, & opera meritoria animabus Purgatorii.

13 Sacerdotes Fratrum Minorum celebrando tres Missas in Altari sibi assignato a suis Superioribus liberant animam suorum Parentum in primo, secundo, & tertio gradu a pœnis Purgatorii, secuti si celebrarent super Altare S. Gregorii, & S. Sebastiani Romæ.

14 Fratres Minores Sacerdotes celebrando diebus Dominicis, & in Solemnitatibus Domini Nostri Jesu Christi, & B. Mariæ Virginis, & illi, qui non sunt Sacerdotes communicando lucrantur Indulgentiam plenariam pro Defunctis.

15 Fratres Minores, aliique Regulares in casu mortis alicujus ipsorum, aut Patris, aut Matris, aut alicujus habentis Filiantiam, seu suffragia, aut soliti in domo sua hospitare Fratres, possunt unica Missa per modum suffragii ipsum liberare a pœnis Purgatorii.

16 Fratres Minores Regularis Observantiæ docentes Doctrinam Christianam, & eisdem in hoc pio opere cooperantes, quas Indulgentias lucrentur?

17 Fratres Minores, Moniales, Tertiarii, aliique Confratres, & Consorores quarumcumque Confraternitatum, & Societatum in eorum Ecclesiis canonice erectarum, & erigendarum vacantes Orationi Mentali, quas Indulgentias lucrentur?

18 Fratres Minores de Observantia in suis Missionibus, ipsisque interessentes possunt consequi Apostolicam Benedictionem, & Indulgentiam plenariam.

19 Moniales Ordini nostro Seraphico subjectæ fruuntur ipsæ, & earum Ecclesiæ omnibus Indulgentiis nobis, & nostris Ecclesiis concessis.

20 Immo Moniales omnes a Cura regularium suorum Ordinum ad immediatam Jurisdictionem Episcoporum translatæ, & transferendæ fruuntur iisdem privilegiis, & Indulgentiis, quibus ante hujusmodi translationem fruebantur.

21 Fratres, & Sorores Tertii Ordinis S. P. N. Francisci, qui emissis tribus substantialibus Religionis votis collegialiter vivunt, gaudent omnibus Indulgentiis, quibus gaudent Minores primi Ordinis, Moniales S. Claræ, & ceteri alii Regulares.

22 Si prædicti Tertiarii, & Tertiariæ subdantur Nostro Superiori Generali, gaudent ipsi, & eorum Ecclesiæ omnibus Indulgentiis, quibus gaudemus nos, & nostræ Ecclesiæ.

23 Prædicti Tertiarii, & Tertiariæ, si nostræ directioni subdantur gaudent eisdem nostris Indulgentiis, etiamsi in propriis domibus sæcularibus habitent.

24 Adducitur ad hoc Constitutio Innocentii XII.

25 Assignantur aliæ Indulgentiæ directe, & specifice concessæ ipsis Tertiariis in propriis domibus sæcularibus viventibus.

26 Tertiarii, & Tertiariæ quas Indulgentias lucrentur conveniendo ad Congregationem Mensium.

27 Adducitur ad hoc Constitutio Clementis V.

28 Tertiarii nostri, etiam in sæculo degentes, & nostræ directioni subjecti possunt uti nostro Franciscano Breviario.

29 Chordigeri eximiis Indulgentiis fruuntur.

30 Chordigeri lucrari possunt etiam illas Indulgentias, quas Paulus V. concessit omnibus Regularibus.

31 Chordigeri possunt etiam omnes Indulgentias Fratribus Minoribus directe, & in specie concessas, & non revocatas, lucrari.

32 Chordigeri lucrari possunt Indulgentias Stationis SS. Sacramenti, & alias quæ assignantur.

33 Chordigeri gaudent in articulo mortis privilegio Absolutionis generalis.

34 Adducitur Constitutio Innocentii XI. in ordine ad Indulgentias Confratrum Chordæ, & Fratrum Tertii Ordinis S. P. N. Francisci.

35 Benefactores nostri Seraphici Ordini maximas Indulgentias consequuntur, quæ pro singulis assignantur, usque ad num. 37.

38 Morientes, seu sepeliri eligentes in habitu Fratrum Minorum, sicut & Monialium S. Claræ, & Tertiæ Regulæ S. P. N. Francisci lucrantur Indulgentiam plenariam, & varias alias partiales.

39 Ad lucrandas tamen has Indulgentias necesse est recipere talem Habitum a Superioribus, seu ab aliis ad id deputatis.

40 Petentes, & suscipientes dictum nostrum Habitum, quamvis possint dare nobis aliquam eleemosynam pro Habitu Religioso, non tamen pro ipsa Indulgentia consequenda, alias esset nulla.

41 Habitum Fratrum Minorum, sicut & aliorum Mendicantium osculantes lucrantur quinque annos, & quinque quadragenas de injunctis pœnitentiis.

42 Eamdem Indulgentiam lucrari possunt iidemmet Regulares.

43 Generales, & Provinciales Ordinis Minorum possunt communicare suffragia, Indulgentias, Ordines, & bona spiritualia Benefactoribus Ordinis.

44 Indulgentiæ plenariæ concessæ nostris Ecclesiis in specialibus Festivitatibus assignantur.

45 Assignantur Indulgentiæ, quas possunt lucrari fideles omnes assistentes divinis Officiis in nostris, & aliis Ecclesiis in certis quibusdam Festivitatibus.

46 Assignantur Indulgentiæ, quas possunt lucrari visitantes Ecclesias Fratrum Minorum in certis quibusdam diebus, & Festivitatibus.

47 Assignantur Indulgentiæ, quas lucrari possunt facientes celebrari Missas in Ecclesiis Fratrum Minorum.

48 Assignantur Indulgentiæ, quas lucrari possunt audientes Conciones Fratrum Minorum, aliorumque Regularium privilegiatorum.

49 Indulgentia Porciunculæ Assisatensis est immediate a Christo Domino concessa.

50 Per hanc Indulgentiam Portiunculæ tria Fidei, & Ecclesiæ dogmata confirmantur.

51 Indulgentia Portiunculæ extenditur ad omnes Ecclesias Seraphici Ordinis pro secunda die Augusti a primis Vesperis usque ad occasum solis diei hujusmodi.

52 Talis Indulgentia in omnibus Ecclesiis Ordinis Seraphici pro secunda die Augusti potest applicari etiam pro defunctis.

53 Talis Indulgentia plenaria in Ecclesia S. Mariæ Angelorum prope Assisium est perpetua quolibet anni die.

54 Eadem Indulgentia plenaria est etiam perpetua quolibet anni die in Ecclesia S. P. N. Francisci Civitatis Assisi.

55 Talis Indulgentia plenaria pro die 2. Augusti non suspenditur Anno Sancto in Ecclesia S. Mariæ Angelorum prope Assisium.

56 In aliis vero Ecclesiis, & locis Ordinis suspenditur Anno Sancto pro vivis, minime pro defunctis.

57 Indulgentia Portiunculæ pro 2. die Augusti a primis Vesperis usque ad occasum Solis potest acquiri toties, quoties, in omnibus Ecclesiis Ordinis Seraphici.

58 Indulgentiæ concessæ obeuntibus Viam Crucis a nobis erectam, sive in locis ad nos spectantibus, sive in aliis non subjectis, nec dependentibus ab Ordine nostro.

59 Adducitur Constitutio Benedicti XIII.

60 Adducitur declaratio Clementis XII.

61 Adducuntur Admonitiones datæ, seu Avvertimenti necessarj per regolar il divoto esercizio della Via Crucis.

62 Adducuntur Litteræ Encyclicæ Superioris Generalis, & novissimum Breve Benedicti XIV. cum admonitionibus, ecumlive.

63 Indulgentiæ Crucum, & Coronarum Hierosolymitanarum recensentur.

64 Indulgentiæ Coronarum, & Crucum Hierosolymitanarum, & Caravacensium declarantur.

65 Omnes personæ trium Ordinum S. P. N. Francisci possunt semel in vita, & in mortis articulo absolvi ab omnibus peccatis, & Indulgentiam plenariam consequi, & traditur forma pro tali Absolutione.

66 Item possunt consequi eamdem plenariam absolutionem, & Indulgentiam, & insuper Papalem Benedictionem quater in anno, diebus quibus maluerint, & traditur forma pro tali Absolutione, & Papali Benedictione.

67 Item possunt consequi plenariam absolutionem, & Indulgentiam in omnibus Solemnitatibus, seu Festis Domini Sabaoth, & B. Mariæ Virginis, omniumque Sanctorum, & Apostolorum Petri, & Pauli, ac S. Francisci, & S. Claræ, & per totam Majorem Hebdomadam: & traditur forma pro tali Absolutione.

68 Item semel in quolibet anno possunt plenarie absolvi, & Indulgentiam plenariam consequi in Festo S. Catharinæ Virginis, & Martyris, & traditur forma pro tali Absolutione.

69 Advertentia pro ipsis consequendis.

70 Omnes personæ utriusque sexus trium Ordinum S. P. N. Francisci lucrari possunt Indulgentiam novissime concessam a Benedicto XIII. & quæ sit?

71 Omnes tres Ordines a S. P. N. Francisco instituti, ultra recensitas, & alias Indulgentias sibi specialiter concessas, possunt etiam lucrari Indulgentias aliis Regularibus concessas.

72 Sic etiam ceteri alii Regulares gaudent nedum Indulgentiis sibi specialiter concessis, sed etiam per viam Communicationis gaudent Indulgentiis trium nostrorum Ordinum, & quorumcumque aliorum.

73 Communicatio Indulgentiarum inter Regulares quomodo sit intelligenda? usque ad num. 76.

77 Fratres Minores de Observantia vacantes Exercitiis spiritualibus per octiduum lucrantur Indulgentiam plenariam.

78 Missæ celebratæ per quoscumque Sacerdotes, sive Regulares cujusvis Ordinis, sive sæculares ad quodcumque Altare Ecclesiarum Fratrum Minorum, & Mo-

nialium sub regimine Ministri Generalis totius Ordinis existentium, pro animabus ad. Religiosorum, & Monialium, suffragantur eisdem, ac si ad Altare privilegiatum celebrantæ fuissent.

79 *Subnectuntur Supplementa Auctoris*, ad n. 81.

1 LEO X. Summus Pontifex concessit omnibus Fratribus Minoribus Regularis Observantiæ, ac Monialibus Sanctæ Claræ, & Tertii Ordinis, quod dicendo quinquies Pater noster cum Ave Maria, & in fine cujuslibet Gloria Patri ad intentionem Pontificis, & aliud Pater, & Ave Maria, & Gloria Patri pro Indulgentias concedente, lucrentur Indulgentias omnes, tam plenarias, quam non plenarias concessas Ecclesiis Romanis, Hierosolymitanis, Compostellanis, & Portiunculæ quacumque hora diei, vel noctis prædicta 6. Pater noster, Ave Maria, & Gloria Patri recitaverint; Ita Casarubios *in Compendio nostrorum privilegiorum verb. Indulgentiæ Stationum* §. 15. P. Rodriquez *in nova Collatione Bullarii fol.* 318. *nu.* 24. Lantusca *in libro Regulæ Tertii Ordinis S. P. N. Francisci Romæ edito, & approbato a Reverendissimo P. Hyacintho Libello Ordinis Prædicatorum Sacri Palatii Apostolici Magistro anno* 1665. 11. *Martii*, Kazenberger *loc. cit. nu.* 88. Viva *in Appendice Indulgentiarum* §. 3. ubi testatur hoc etiam haberi *in compendio privilegiorum Societatis* §. 23. & alii plures.

2 Istæ Indulgentiæ non fuerunt revocatæ a Paulo V. quia Paulus V. non revocavit Indulgentias Regularium Ecclesiis concessas, seu locales, sed solum personales, ut Sacr. Congregat. declaravit 7. *Septembris* 1607. apud Vivam *in Appendice Indulgentiarum* §. 1. *num.* 6. Nec revocavit Indulgentias pro animabus Purgatorii Regularibus concessas, ut idemmet Pontifex 23. *Februarii* 1606. testatus est, sicut ex Gobat. Pellizario Quintanadv. & Diana refert Viva *in cit. Appendice nu.* 6. Nec etiam revocavit pro Regularibus Indulgentias concessas pro omnibus Christifidelibus indiscriminatim, ut pro certo tenent Doctores communiter cum Gobat *tract.* 4. *de Indulgent. part.* 2. *cap.* 27. Kazenberger *loc. cit. numer.* 77. Viva *in cit. Appendice Indulgentiarum num.* 6. cum Peyrino, Lezana, Quintanadven. & aliis. Unde cum prædictæ Stationum Indulgentiæ non fuerint primitus concessæ Personis Regularibus, sed certis Ecclesiis, & locis indiscriminatim pro omnibus Christifidelibus, & ipsarum multæ fuerint concessæ etiam pro animabus Purgatorii, sequitur, quod tales Indulgentiæ non fuerint revocatæ, & adhuc possint eas lucrari Regulares privilegati; Siquidem in hoc casu Summus Pontifex solum dispensavit in modo lucrandi prædictas Indulgentias, videlicet, ut prædictæ personæ absque eo quod se Hierosolymam, Romam, Compostellam, & Portiunculam conferrent, ibidem personaliter Ecclesias, seu loca visitarent, præfatas Indulgentias lucrari possent visitando proprias Ecclesias, & ibi recitando prædicta 6. Pater noster, Ave Maria, & Gloria Patri, sicut Romæ etiam Sæculares lucrantur Indulgentias visitantes Ecclesias Stationum. Hinc cum hujusmodi concessio non sit revera Indulgentia, eo quod solum spectet ad modum lucrandi Indulgentias; ideo in revocatione illa Indulgentiarum facta a Paulo V. non intelligitur revocatum hoc Indultum, atque adeo tales Indulgentiæ possunt adhuc obtineri a Regularibus privilegiariis; Lantusca *loc. cit.* Kazenberger *loc. cit. n.* 88. Fr. Joannes a Conceptione *cap.* 6. P. Antonius Natalis *in cœlestibus Aurifodinis cap.* 6. *nu.* 43. Rodriquez *tit.* 2. *qu.* 84. *art.* 7. Viva *in cit. Appendice Indulgent.* §. 1. *sub num.* 6. & §. 13. *verb. Leo X.* & alii passim.

3 Hoc authentice confirmatur *ex Rubricis particularibus nostri Breviarii Franciscani novissime* confirmatis ab Innocent. XII. quæ *num.* 88. sic habent; *Circa Stationem Sanctissimi Sacramenti ex sex Pater noster, & Ave Maria cum totidem Gloria Patri &c. coalescentem quotidie, & præsertim die Sabbathi observandum est statutum Julii III. cap. 5. sic decernens; In omnibus etiam Conventibus statim post Ave Maria, Fratres omnes ad Ecclesiam vadant, & ante Sanctissimum Sacramentum dicant brachiis extensis sex Pater noster, & totidem Ave Maria, & Gloria Patri, ultimum pro eodem Sanctissimo D. N. Papa pro lucranda Indulgentia plenaria, & n. 89. cui statuto consonat omnino aliud hujus tenoris: & quia Indulgentiæ Stationis Sanctissimi Sacramenti revocatæ non sunt, (ipsius recitatio quotidiana omnibus tam Fratribus, quam Monialibus, & Tertiariis Sæcularibus enixe commendatur) quod adest insertum, & specifice confirmatum in Brevi, cujus initium:* Debitum Pastoralis *a Sanctissimo Domino nostro Innocentio* XII. *die* 29. *Maji* 1694. *benigne concesso*: Hucusque Rubricæ nostri Franciscani Breviarii *n.* 88. & 89.

4 Unde illa Indulgentia obtinuit nomenclaturam stationis Sanctissimi Sacramenti, quia acquiritur recitando prædicta sex Pater noster, Ave Maria, & Gloria Patri ante Venerabile Altaris Sacramentum juxta adductas Rubricas, & primam concessionem Leonis X. apud Casarubios, *in Compendio privilegiorum verb. Indulgentiæ Stationum num.* 11. ibi: *Coram Sacramento Altaris*, & juxta concessionem Pauli V. ab Urbano VIII. confirmatam apud Hieronymum Rodriquez *in Compendio resolution.* 47. Quintanadv. *in Appendice tractat.* 4. *dub.* 2. *num.* 7. Antonium a Spiritu Sancto *num.* 22. Antonium Natalem *loc. cit. cap.* 9. Vivam *in cit. Append. Indulg.* §. 3. *vers. Leo X.* & alios passim.

Potest tamen adhuc secundum plurimos non spernendos Doctores acquiri talis cumulus Indulgentiarum a Regularibus privilegiariis, etiamsi prædicta sex Pater noster, Ave Maria, & Gloria Patri recitent extra Ecclesiam in propriis Cellis, & in quocumque alio loco, quacumque hora diei, vel noctis, ut concessit Leo X. apud Casarubios *loc. citat. numer.* 15. ibi: „ Idem Leo concessit omnibus Fratribus Minoribus Regularis Observan„ tiæ, ac Monialibus Sanctæ Claræ, & Tertii Ordinis, quod dicendo quinquies Pater noster cum Ave Maria, & in fine cujuslibet Gloria Patri, & pro Sanctitate sua „ unum Pater noster cum Ave Maria, similiter cum „ Gloria Patri, lucrentur Stationes, Indulgentias, & „ remissiones tam Urbis, quam etiam Portiunculæ, si„ ve Jerusalem, ac Sancti Jacobi in Compostella, & „ quod quacumque hora diei, vel noctis, & quocum„ que in loco dicant, scilicet Choro, Ecclesia, Clau„ stro, Oratorio, ac Cella, lucrentur illas. " Et quod tales Indulgentias lucrentur quotidie Regulares privilegiarii, ubicumque recitent dictas Orationes, referunt de novo id concessisse etiam Paulum III. Summum Pontificem Rodriquez *tom.* 2. *quæst.* 84. *artic.* 7. & ex ipso Viva *loc. citat.* §. 1. *num.* 6. & §. 3. *vers. Leo X.* & hoc tenent plurimi alii, & passim scribentes in Regula tertii Ordinis plurimis in locis, etiam de recenti impressis dicentes, quod, qui recitant supradictas Orationes ante Sanctissimum Altaris Sacramentum lucrantur Indulgentias supradictarum Stationum ex tribus concessionibus, scilicet Leonis X. Pauli III. & Urbani VIII. Qui vero illas recitant in aliis locis, lucrantur tales Indulgentias ex duabus concessionibus, scilicet Leonis X. & Pauli III. Nec ad ipsas Indulgentias lucrandas requiritur modo, ut prædicta sex Pater noster, Ave Maria, & Gloria 6 Patri recitentur brachiis extensis, ut ex multis notat Kilianus Kazenberger *loc. cit. n.* 90.

Quot autem, & quam maximæ sint Indulgentiæ Sta- 7 tionum Urbis, habes *supra articulo antecedenti num.* 37. & P. Antonius Natalis *in suo Purgatorio cap.* 9. relatus, secutus a Viva *in citat. Appendice Indulgentiarum* §. 1. *num.* 8. dicit, Indulgentias plenarias Romæ variis Ecclesiis concessas, esse quotidie ad minimum octo & triginta, easque per modum Suffragii applicabiles pro defunctis: Ac præterea extraordinarias esse singulis mensibus plurimas alias, nempe Mense Januarii 63. Februarii 41. Martii 55. Aprilis 24. Maji 44. Junii 22. Julii 52. Augusti 145. Septembris 58. Octobris 3. Novembris 59. Decembris 103. Non plenariæ vero sunt innumerabiles, eæque pariter per modum suffragii pro defunctis applicabiles; & P. Natalis *loc. cit.* recenset plurimas quotidianas, & quas solum recenset, ascendunt ad bis centum, ac ter mille nongentos tres annos, ac centum septuaginta millia sexcentum Quadragenarum, & undecies habetur remissio tertiæ partis peccatorum, sic ex ipso Viva *loc. cit. num.* 8.

Indulgentiæ Terræ Sanctæ, tum plenariæ, tum non 8 plenariæ recensentur *in Familiari Regularium a P. Fr. Josepho Neapoli edito Neapoli* 1706. ubi *fol.* 319. tenore sequenti reperiuntur.

Indulgentiæ Plenariæ Terræ Sanctæ.

„ In Ecclesia S. Sepulcri, ubi Dominus Noster Jesus „ Christus triduo jacuit, est Indulgentia liberationis unius „ animæ a pœna, & culpa.

„ In loco, ubi fuit inventa crux Dominica una cum „ Clavis, quibus in illa fuit confixus, est indulgentia „ plenaria.

„ In Domo Pilati, ubi Dominus noster fuit flagellatus, & spinis coronatus, ac morti adjudicatus est In„ dulgentia plenaria.

„ In Domo Herodis, ubi Christus fuit illusus, & ve„ ste alba indutus, est Indulgentia plenaria.

„ In Ecclesia S. Annæ, ubi nata est B. Virgo Maria, „ Indulgentia plenaria.

„ In Templo, ubi ead. B. Virgo fuit præsentata, & „ postea desponsata, est indulg. plenaria.

„ In Porta, quæ denominatur aurea, per quam Chri„ stus ingressus est Dominica Palmarum, indulgentia ple„ naria.

„ In Ecclesia, ubi est Sepulcrum B. Virg. in quo ali„ quandiu jacuit, indulg. plenar.

„ In Ecclesia, quæ est in loco, ex quo Christus ascen„ dit visibiliter in Cœlum, indulg. plenar.

„ In Ecclesia, ubi antiquitus fuit Domus habitationis „ B. Virginis, indulg. plenar.

„ In Ecclesia ubi juxta Præsepe natus est Salvator Mun„ di indulg. plenar.

„ In Cœnaculo, ubi fuit institutum Sacramentum Al„ taris &c. indulg. plenar.

„ In Monte Calvario, ubi Christus crucifixus est In„ dulg. plenaria.

„ In-

„ In Bethania, ubi est Sepulcrum Lazari, a quo fuit „ resuscitatus per Christum, Indulg. plenaria.
„ In Monte, seu Deserto, in quo Christus jejunavit „ quadraginta diebus, Indulg. plen.
„ Apud fluvium Jordanis in loco, ubi Christus baptizatus est, Indulg. plen.
„ In Nazareth in loco, ubi fuit salutata ab Angelo B. „ Virgo Indulg. plen.
„ In Ecclesia, ubi fuit Domus S. Elisabeth, & ubi natus est S. Joannes Baptista, Indulg. plen.
„ In loco, ubi Christus parvulus natus, & pannis mundis involutus est, Indulg. plen.
„ In Altari, ubi Christus fuit circumcisus, Indulgentia „ plenaria.
„ In Monte Thabor, ubi Christus trasfiguratus est, Indulg. plenaria.
„ Infra Ecclesiam Montis Sion, ubi sunt Sepulcra Regum Juda, & aliquorum Prophetarum, Indulg. plenar.

Ultra supradictas plenarias Indulgentias, sunt multæ aliæ Indulg. Annorum, & Quadragenarum in diversis locis Terræ Sanctæ, & primo in Jerusalem.

„ In introitu Civitatis Jerusalem consequuntur peregrini, qui ingrediuntur per portam Civitatis, quadraginta annos, & totidem quadragenas remissionis.
„ In Horto, ubi Dominus post Resurrectionem apparuit Magdalenæ in specie Hortulani, sunt sexcenti anni, & totidem quadragenæ remiss.
„ In loco, ubi itidem Dominus apparuit post Resurrectionem suæ Matri, sunt septem anni, & totidem quadragenæ.
„ Ubi fuit super vestem Christi missa sors, sunt septem „ anni, & totidem quadragenæ.
„ In Domo Annæ, ubi fuit alaphizatus Christus, sunt septem anni, & totidem quadragenæ.
„ Item in loco, ubi angariaverunt Simonem Cirenæum, „ ut portaret Crucem Christi, sunt septem anni, & septem „ quadragenæ.
„ In quodam loco, ubi Dominus Jesus prædicabant, „ septem anni, & tot Quadragenæ.
„ In Cœnaculo, ubi Dominus lavit pedes Discipulorum „ suorum, sunt septem anni, & tot quadragenæ.
„ Ibidem in loco, ubi post Resurrectionem intravit Januis clausis, & apparuit Apostolis, sunt etiam septem „ anni, & totidem quadragenæ indulgentiarum.
„ In via, ubi apparuit Dominus tribus Mariis redeuntibus a Sepulcro, sunt septem anni, & septem quadragenæ.
„ In loco, ubi Dominus conversus ad mulieres lamentantes super eum dixit: *nolite flere super me*, sunt septem anni, & septem quadragenæ.
„ In loco, ubi dicitur spasmus B. Virginis, ubi videns „ Christum bajulantem Crucem cecidit velut mortua, sunt „ etiam septem anni, & totidem quadragenæ.
„ Itidem in loco, ubi sunt duæ petræ albæ, super quas fedit Christus lassatus ex pondere Crucis, sunt septem „ anni, & septem quadragenæ.
„ In Torrente Cedron, ubi erat lignum, ex quo facta „ fuit Crux, sunt septem anni, & septem quadragenæ.
„ In Horto, ubi oravit tribus vicibus, & sudavit sanguinem, sunt septem anni, & totidem quadragenæ.
„ In loco, ubi Dominus illuminavit cæcum, sunt septem anni, & totidem quadragenæ.
„ In Domo Simeonis, qui accipiens Christum in ulnas „ dixit: *Nunc dimittis servum tuum &c.* sunt septem anni, & septem quadragenæ.
„ In Agro empto ex pretio Sanguinis Christi, qui dicitur Aceldama, sunt septem anni, & septem quadragenæ. Alias triginta anni, & totidem quadragenæ.
„ In Ecclesia, quæ fuit domus, in qua habitavit B. Virgo post Ascensionem Christi, sunt septem anni, & septem quadragenæ.
„ In Cappella, ubi S. Joannes Evangelista celebravit Missam B. Virgini post Ascensionem Filii sui, sunt septem anni, & totidem quadragenæ.
„ In Oratorio, ubi B. Virgo faciebat orationem, sunt septem anni, & septem quadragenæ.
„ Item in loco, qui appellatur palma B. Virginis, sunt 40. anni, & 40. quadragenæ.
„ Item in loco, ubi Judæi voluerunt arguere Christum „ propter sua opera, sunt septem anni, & septem quadragenæ.
„ Juxta lapidem quemdam, ubi fertur, quod Dominus „ sanavit multos infirmos, sunt septem anni, & totidem „ quadragenæ.
„ In specu subterranea, ubi Petrus post trinam negationem fecit pœnitentiam, sunt indulgentiæ quadraginta annorum, & totidem quadragenarum.
„ In Turri David, quæ fertur se inclinasse Christo ab „ ea descendenti, sunt decem anni, & totidem quadragenæ.
„ In loco, ubi decollatus est Jacob Zebedæus, sunt 30. „ anni, & totidem quadragenæ.

Secundo apud civitatem Bethleem sunt sequentes.

„ In domo, ubi tres Magi Orientales invenerunt, & adoraverunt Christum puerum, sunt septem anni, & totidem quadragenæ remissionis.
„ In loco, ubi disparuit eis Stella, quam viderant in Oriente, sunt septem anni, & septem quadragenæ.
„ In quadam Cappella ubi sunt Sepulcra SS. Innocentium, sunt etiam septem anni, & septem quadragenæ.
„ Item in quadam Ecclesia intitulata B. Virgini, ubi „ Angeli ei appaŕuerunt, & insinuaverunt viam Ægypti, „ ut illuc fugeret cum puero suo Jesu, sunt septem anni, „ & septem quadragenæ.
„ In loco, ubi Angeli apparuerunt Pastoribus, & cecinerunt: *Gloria in Excelsis Deo*: sunt septem anni, & „ totidem quadragenæ.

Tertio apud Bethaniam sunt istæ pauca.

„ In Domo Simonis Pharisæi, ubi Christus pepercit „ Magdalenæ sua peccata, sunt septem anni, & septem „ quadragenæ.
„ In domo, ubi ante sex dis Paschæ fecerunt ei Cœnam, „ & Magdalena attulit alabastrum unguenti, & cetera, „ sunt septem anni, & totidem quadrahenæ.
„ In domo S. Marthæ sunt septem anni, & totidem „ quadragenæ.
„ In domo Magdalenæ totidem.

Quarto in Monte Oliveti. & circumcirca reperiuntur sequentes.

„ Apud Bethphage, ubi Dominus ascendit super asinam „ in die Palmarum, sunt quindecim anni, & totidem quadragenæ.
„ In via, seu loco, ubi Dominus videns Civitatem Jerusalem flevit super eam, sunt septem anni, & septem „ quadragenæ.
„ In loco, ubi Angelus præsentavit Virgini Palmam „ ante suam mortem, sunt septem anni, & septem quadragenæ.
„ Ibidem in Viculo Bethphage, ubi Apostoli composuerunt Symbolum, sunt septem anni, & septem quadragenæ.
„ Item in loco, ubi Dominus docuit Apostolos orare, „ & composuit Pater noster, sunt septem anni, & septem „ quadragenæ.

Quinto in Vallibus Josaphat, & Siloe, habentur infrascripta.

„ In loco, ubi Dominus fuit captus, & ligatus in nocte passionis, sunt septem anni, & totidem quadragenæ.
„ In loco, ubi S. Stephanus fuit lapidatus, sunt septem „ anni, & totidem quadragenæ.
„ In loco, ubi fuit sepultus idem S. Stephanus a Gamalie, sint totidem anni, & quadragenæ.
„ In loco, ubi Dominus in nocte passionis dimisit octo „ discipulos, & assumpsit tres, scilicet Petrum &c. sunt „ etiam septem anni, & totidem quadragenæ.
„ In Valle Siloe dicitur esse quidam fons, in quo B. Virgo „ lavabat pannos pueri Jesu, quando cum eo existente „ parvulo ascendebat in Jerusalem ad Templum, & ibi „ sunt septem anni, & septem quadragenæ.
„ In natatoria Siloe, quo misit Christus cæcum, ut lavaretur, & illuminaretur, sunt septem anni, & totidem quadragenæ.

Sexto apud Civitatem Nazareth sunt hæ.

„ In Domo S. Joachim Patris B. Virginis, ubi est quoddam Monasterium, sunt septem anni, & totidem quadragenæ.
„ Juxta fontem, ex quo fertur, quod Jesus Dominus „ noster, cum esset parvulus, deferebat aquam Matri suæ, „ sunt septem anni, & totidem quadragenæ.
„ Item in domo, ubi dicitur fuisse Schola, in qua B. Virgo didicit litteras, sunt septem anni, & totidem quadragenæ.
„ In domo, ubi nati sunt Jacobus major, & Joannes „ Evangelista, sunt decem anni, & triginta quadragenæ.

Septimo in Montanis Judææ sunt istæ.

„ In Domo Zachariæ Patris Joannis Baptistæ, ubi B. „ Virgo salutavit Elisabeth, sunt septem anni, & septem „ quadragenæ.
„ Item ibidem, ubi dixit Zacharias: *Joannes est nomen* „ *ejus*, & composuit Canticum *Benedictus*, sunt septem „ anni, & septem quadragenæ.
„ In eisdem Montanis ultra fluvium Jordanis est quoddam Monasterium, ubi est quædam pars Crucis Christi, „ & sunt etiam septem anni, totidemque Quadragenæ Indulgentiæ.

„ Ibi-

„ Ibidem est aliud Monasterium S. Joannis Baptistæ, ubi „ septem anni, & totidem Quadragenæ.

„ In deserto, ubi S. Joannes fecit pœnitentiam, sunt „ septem anni, & totidem Quadragenæ remissionis.

Octavo apud Vallem Hebron, sunt sequentes.

„ In Campo Damasceno, ubi ex limo terræ formavit „ Deus primum hominem, dicuntur esse decem anni, & „ quindecim Quadragenæ Indulgentiæ.

„ In loco, ubi sepultus est Adam primus homo, sunt „ septem anni, & totidem Quadragenæ.

„ In eadem Valle in spelunca, ubi sepulti sunt Abra„ham, Isaac, & Jacob, sunt septem anni, & septem „ Quadragenæ.

„ Ubi dicitur nata fuisse arbor Crucis, sunt viginti an„ni, & totidem Quadragenæ.

„ In Monte, quo Diabolus tentans Christum, duxit „ eum in locum excelsum &c. sunt septem anni, & se„ptem Quadragenæ.

Nono apud Galilæam.

„ In loco Galilææ, ubi Dominus complens promissum „ suum apparuit Apostolis, sunt septem anni, & septem „ Quadragenæ.

D. Defendens Brusatus Vic. Gen.

9 Omnes supradictæ Indulgentiæ non plenariæ cum aliis non plenariis Compostellæ, & Portiunculæ pluries eodem die obtineri possunt, si pluries iteratur recitatio dictarum Orationum, scilicet sex Pater noster, Ave Maria, & Gloria Patri &c. Idemque dicendum est de supradictis plenariis cum aliis plenariis Compostellæ, & Portiunculæ quatenus pro Defunctis applicabiles. Et ratio est, quia Decretum Innocentii XI. incip. *Delatæ sæpius* adductum *supra art. antecedenti num.* 15. quo sancitur, neminem lucrari posse pluries eodem die plenariam Indulgentiam, cum non exprimat Indulgentias pro Defunctis applicabiles, non videtur eas comprehendere; nam sicut in concessione alicujus Indulgentiæ non intelligitur, quod ea sit pro Defunctis applicabilis, nisi exprimatur, ut communiter docent Doctores cum Lezana *verb. Indulgentia num.* 24. Suarez *disp.* 53. *sect.* 1. Viva *loc. cit.* §. 1. *sub num* 8. Molfes. & aliis ex D. Thoma *in* 3. *dist.* 45. *quæst.* 3. *art.* 3. *quæstiuncul.* 2. ita a fortiori in revocatione Indulgentiarum non intelliguntur illæ revocatæ pro Defunctis, nisi etiam exprimatur, ut patet ex revocatione facta a Paulo V. in citat. Constitut. incip. *Romanus Pontifex*, ubi, ex quo non expressit se revocare etiam Indulgentias Defunctis applicabiles, ipsemmet *sub die* 23. *Februarii* 1609. ut diximus *supra num.* 2. testatus est, non revocasse illas Indulgentias, quæ pro Defunctis poterant a Regularibus applicari.

10 Fratres, & Sorores de Ordine Minorum, & consequenter Tertiarii, & Chordigeri recitando coronam B. Mariæ Virginis ex 72. Ave Maria & 7. Pater noster, cum adhuc uno Pater, & Ave pro Summo Pontifice, lucrantur Indulgentiam plenariam tam in primis concessam a Leone X. quam Paulus V. post generalem Indulgentiarum Regularibus concessarum revocationem, de novo concessit 8. *Junii* 1608. ad instantiam P. Ludovici a S. Joanne Evangelista Commissario Generali Ultramontanæ Familiæ Minorum de Observantia, ut referunt Lantusch. *in Theatr. Regular. verb. Indulgentia num.* 3. Kitzenberger *loc. citat. num.* 91. Portell. Sbogar, Sanz. Peyrin. Rodriquez, Bordon. Quintanadven. & alii passim; & demum confirmavit Innocentius XI. Quod certum esse patet ex Rubricis particularibus nostri Breviarii Franciscani novissimi confirmatis ab Innocentio XII. quæ *num.* 90. ita habent: *Sabbatho præsertim, & singulis aliis hebdomadæ diebus privatim recitanda est a Nostratibus ex devotione Corona Beatæ Virginis Mariæ Dominæ nostræ approbata a san. mem. Leone X. in Brevi*: Exponi nobis *die* 14. *Septembr.* 1517. *concesso, & per aliud ejusdem Pontificis Breve quod incipit*: Dum præexcelsi, *die* 19. *Junii* 1515. *ea Indulgentia decorata, quam Paulus V. post generalem Indulgentiarum revocationem benigne innovavit, & recol. mem. Innocentius* XI. *per suas etiam in forma Brevis Litteras similiter incipientes*: Exponi nobis, *die* 15. *Maji* 1688. *firmam esse voluit, atque sancivit.*

11 Item Fratres Minores, & alii Regulares ex concessione Julii II. & Leonis X. quoties recitant Coronam D. N. Jesu Christi ex triginta tribus Pater, & totidem Ave Maria in honorem annorum, quibus inter mortales vixit Christus Dominus, aut septem Psalmos Pœnitentiales, aut Graduales, aut Officium Defunctorum lucrantur Indulgentiam plenariam pro Animabus Purgatorii. [Et Leo X. pariter pro hac Corona concessit Minoribus plenariam sibi ipsis applicandam; quam tamen Paulus V. revocavit. Sed Peyrinus, Rodriquez, Bordon. *quæst.* 2. *num.* 18. & Quintanadv. *in Append. ad Jubil. tom.* 4. *dub.* 4. *num.* 7. cum Viva *in Appendix Indulgentiarum passim acquisibilium* §. 3. asserunt illam Minoribus ab eodem Paulo V. restitutam esse. Unde ab omnibus privilegiatis Regularibus acquiri poterit. Et hanc plenariam Indulgentiam ægroti, & Senes decrepiti obtinent, si pro ea recitent unum Psalmum, vel Hymnum Beatæ Virginis, vel Domini nostri ex concessione Leonis X. apud Casarub. *in Compend. Privileg. vel Indulgentiæ Plenariæ quoad Fratres*; *n.* 13. Et sic tenent supracitati Doctores, & alii plures. Immo Portel. & Resigninus in templo Salomonis apud P. Antonium Natalem cap. 9. testantur illam omnibus Christifidelibus concessisse eundem Paulum V. ut constat ex authenticis Romæ impressis anno 1609. Sic expresse sapientissimus P. Viva *loc. cit.*

Fratres Minores, Clarissæ, & Tertiarii possunt appli- 12
care per modum suffragii omnes Indulgentias, & opera
meritoria animabus Purgatorii *ex concessione Gregorii XV.*
per suum Breve sub die 10. *Novembris* 1622. Sacerdotes 13
Fratrum Minorum ex concessione Leonis X. celebrando
tres Missas in Altari sibi assignato a suis Superioribus liberant animam suorum parentum in primo, secundo, & tertio gradu a pœnis Purgatorii, sicuti si celebrarent super Altare S. Gregorii, & S. Sebastiani Romæ; Sic refert Peyrin. *in Constit.* 8. *Pauli V. num.* 6. *pag.* 252. & alii.
Fratres Minores Sacerdotes ex concessione Innocentii VIII. 14
celebrando diebus Dominicis, & in Solemnitatibus D. N. Jesu Christi, & B. V. Mariæ, & illi, qui non sunt Sacerdotes, quoties communicaverint, lucrantur Indulgentiam plenariam pro defunctis, sed non pro se ipsis, cum fuerit revocata a Paulo V. Sic refert Peyrin. *in cit. Con-*
stit. 8. §. 9. *num.* 8. *pag.* 252. & alii. Fratres Minores, 15
aliique Regulares ex concessione Clementis VIII. in casu mortis alicujus ipsorum, aut Patris, aut Matris, aut alicujus habentis Filiantiam, seu Suffragia, aut soliti in domo sua hospitare Fratres possunt unica Missa per modum suffragii ipsum liberare a pœnis Purgatorii; Sic refert Peyrinus *in Constit.* 6. *Clementis VIII. num.* 2. *pagin.* 234. & alii.

Fratres Minores Regularis Observantiæ docentes Do- 16
ctrinam Christianam, & eisdem in hoc pio opere cooperantes, lucrantur eximias Indulgentias concessas ab Innocentio XI. 30. *Maji* 1680. Constitutione incip. *Pietatis*, quæ, ut ab omnibus præ oculis habeatur, hic ad litteram datur.

INNOCENTIUS PAPA XI.

Ad perpetuam rei memoriam.

Pietatis, ac Christianæ Charitatis opera ubique locorum cum divini cultus incremento, exerceri cupientes, Christifideles quoscumque præsertim sub suavi Religionis jugo, Altissimo famulantes, & ut ad illa exercenda promptiores reddantur Indulgentiis, & peccatorum remissionibus invitamus, prout ad Christianam Religionem propagandam, & animarum salutem procurandam conspicimus in Domino salubriter expedire. Cum itaque (sicut accepimus dilecti Filii Fratres Ordinis Min. S. Francisci de Observantia nuncupatorum, inter pia, quæ exercent, opera, etiam adultos, & pueros quoscumque per universum Christianum Orbem Catholicæ Fidei rudimenta, & Christianas virtutes omnes recte doceant. Nos pro nostri Pastoralis Officii munere, hoc pium, Christianæque Reipublicæ necessarium opus, ex quo hactenus uberrimi fructus provenire, ac multo uberiores post ex eo quoque proventuros speramus, confovere volentes, ut eorumdem Fratrum devotio ad dictum opus exercendum in dies magis augeatur, de Omnipotentis Dei Misericordia, ac BB. Petri & Pauli Apostoli ejus auctoritate confisi, supplicationibus etiam Dilecti Filii Francisci Diaz a S. Bonaventura Commissarii Generalis Curiæ pro Ultramontana Familia dicti Ordinis, nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, Omnibus, & singulis dicti Ordinis Fratribus, & aliis universis Christifidelibus, ubivis locorum existentibus, ac cum iisdem Fratribus ad infrascripta cooperantibus, qui de Superiorum suorum licentia respective, ac de consensu Ordinariorum locorum pueros, & adultos quoscumque Doctrinam Christianam juxta Decreta Concil. Trident. docere, vel eidem (dum docetur) interesse consueverint, si vero pœnitentes, ac confessi SS. Eucharistiæ Sacramento die Festo (ab iisdem Ordinariis, in Ecclesiis, in quibus Doctrina Christiana docetur, semel in anno) designando, refecti fuerint, Plenariam: nec non ipsis (qui vere similiter pœnitentes, & confessi, SS. Eucharistiæ Sacramentum sumpserint, aut id facere non valentes animo contrito Nomen Jesu, saltem corde in mortis articulo devote invocaverint) similiter plenariam omnium peccatorum suorum Indulgentiam & remissionem misericorditer in Domino concedimus. Præterea illis, qui pariter vere pœnitentes, & confessi, semel quodlibet mense SS. Eucharistiæ Sacramentum sumpserint, septem annos, & tot Quadragenas: Qui vero in causa fuerint, ut pueri famuli, aut quævis aliæ personæ Doctrinam Christianam frequentent, & qui diebus Stationum Almæ Urbis nostræ, hanc Doctrinam in Ecclesiis, aut Oratoriis de Ordinariorum licentia docuerint, ac etiam illi, qui ad eamdem discedam accesserint easdem

Indul-

Indulgentias consequantur, quas consequuntur, & consequi possent, si Ecclesias Stationum ejusdem Urbis personaliter visitarent: Easdem etiam Indulgentias Visitatores Scholarum Doctrinæ hujusmodi (qui ex commisso tibi officio visitabunt illas Scholas, quas illo die visitare potuerunt) consequantur, si peccata sua confessi SS. Eucharistiæ Sacramentum sumpserint, Insuper iis, qui diebus feriatis Doctrinam Christianam, aut publice, aut privatim explanaverint, centum dies: nec non omnibus, & singulis præceptoribus, qui diebus Festis Discipulos suos ad Doctrinam Christianam duxerint, eosque illam docuerint, septem annos; Et qui diebus feriatis in propriis scholis eamdem Doctrinam explicaverint, aut Collationes fecerint (licet illo die non intervenerint) in aliqua Schola discendi causa, septem annos: Omnibus, & singulis Patribus, & Matribus familias, qui in suis domibus liberis, famulis, & familiaribus utriusque sexus Doctrinam Christianam similiter explicaverint, qualibet vice id fecerint, centum dies: Item iis, qui per Civitates, Terras, & alia loca viros, mulieres, qui pueros ad discendam eamdem Doctrinam Christianam ducendi causa convocando circumierint, septem Annos, ac etiam, qui extra Civitatem ad illam docendam per Castra, & Villas exeunt, decem Annos: Omnibus etiam Christifidelibus (qui per mediam horam Doctrinæ prædictæ, aut discendi, aut docendi caussa studuerint, aut eidem interfuerint) centum dies; Eisdem etiam, qui doctrinam prædictam docere solent, si infirmos visitaverint, quoties id fecerint, ducentos dies de injunctis iis, seu alias quomodolibet per eos debitis pœnitentiis, in forma Ecclesiæ consueta relaxamus Præsentibus perpetuis futuris temporibus valituris: non obstantibus Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, ut (si aliquæ aliæ Indulgentiæ prædictis Fratribus præmissa agentibus a Nobis, vel Prædecessoribus nostris ad tempus nondum elapsum, vel perpetuo duraturæ concessæ fuerint) præsentes nullæ sint; Unde earumdem præsentium Litterarum transumptis, seu exemplis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici, vel Secretarii Generalis dicti Ordinis subscriptis, & Sigillo Ministri Generalis ejusdem Ordinis, vel alterius Personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides ubique locorum habeatur, quæ ipsis præsentibus haberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ, apud S. Petrum sub annulo Piscatoris 30. Maji 1686. Pontificatus nostrii anno decimo.

17 Fratres Minores, Moniales, Tertiarii, aliique Confratres, & Consorores quarumcumque Confraternitatum, & Societatum in eorum Ecclesiis canonice erectarum, & erigendarum, qui per quadrantem horæ Orationi Mentali vacaverint, pro qualibet vice lucrantur Indulgentiam centum dierum, & si saltem per quadrantem horæ singulis diebus, & per totum mensem dabunt operam, & confessi communicaverint pro quolibet mense lucrantur Indulgentiam plenariam etiam per modum suffragii defunctis applicabilem; sic concessit Innocent. XII. *die* 24. *Decembris* 1690. Constit. incip. *Ad ea*, quæ habetur in Rubricis particularibus Breviarii nostri Franciscani novissimi *num.* 117. *&* 118. ut infra.

INNOCENTIUS PAPA XII.

Ad perpetuam rei memoriam.

AD ea, per quæ animarum Christifidelium salus procuratur, libenter intendimus, & eorumdem Christifidelium devotionem, ut spiritualibus exercitiis ferventius incumbant, cœlestium munerum elargitione libenter fovemus, & incitamus. Itaque de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, supplicationibus quoque Dilecti Filii Francisci Diaz a S. Bonaventura Ordinis Fratrum Minorum S. Francisci de Observantia nuncupatorum Definitoris Generalis, necnon Missionum pro Familia Ultramontana dicti Ordinis Procuratoris nomine, Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, omnibus, & singulis Fratribus, & Monialibus, ac aliis utriusque sexus Personis, Ordinum & Congregationum Obedientiæ, seu directioni Ministri Generalis ejusdem Ordinis nunc, & pro tempore subjectis, ac etiam Christifidelibus Confratribus, & Consororibus quarumlibet Confraternitatum, & Societatum, sive sub Immaculatæ Conceptionis B. Mariæ Virginis, sive sub alio quolibet titulo, seu invocatione, tam hactenus in eorumdem Fratrum, & Monialium Ecclesiis canonice erectarum, quam in posterum canonice pariter erigendarum, qui per quadrantem horæ Orationi mentali vacaverint, pro qualibet vice centum dies: Qui per duos quadrantes continuatos vel saltem per quadrantem horæ singulis diebus, & per totum mensem dabunt operam, & vere pœnitentes, & confessi SS. Eucharistiæ Sacramentum sumpserint, ac pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, ac S. Matris Ecclesiæ exaltatione, pias ad Deum preces effuderint; Plenariam semel quolibet mense suorum peccatorum omnium Indulgentiam, & remissionem, quam per modum Suffragii animabus Christifidelibus, quæ Deo in charitate conjunctæ ab hac luce migraverint, applicare possint, Apostolica auctoritate tenore præsentium misericorditer in Domino concedimus.

18 Fratres Minores de Observantia missi a suis Superioribus de Ordinariorum locorum licentia ad exercendas Missiones; & omnes utriusque sexus fideles ipsorum Missionibus interessentes possunt consequi Apostolicam Benedictionem, & Indulgentiam plenariam, ut concessit Innocentius XI. *die* 12. *Martii* 1688. per suum speciale Breve, quod hic ad litteram datur.

INNOCENTIUS PAPA XI.

Ad perpetuam rei memoriam.

Universis Christifidelibus præsentes Litteras inspecturis salutem, & Apostolica Benedictionem.

,, CŒlestium munerum thesauros, quorum dispensatore esse Nos voluit Altissimus, libenter iis impartimur, quos pro sua in Deum, & proximos charitate, & Christianæ Religionis zelo, animarum salutem omni studio procurare intelligimus. Quo in genere cum Fratres Minores Ordinis S. Francisci de Observantia nuncupatos habeamus, eosque imprimis, quos dilecti Filii eorumdem Fratrum Superiores ob hanc causam hoc ipso, & consequentibus annis in diversas Christianæ Reipublicæ Provincias mittere constituerint: Nos sane eorumdem Fratrum pietatem, ac operam, eorumque, ad quos illi mittendi erunt, Religionem, & Devotionem spiritualibus gratiis confovere, atque augere cupientes, eorumque Superiorum precibus Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, piamque illorum deliberationem, quantum cum Domino possumus promovere volentes, de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, omnibus, & singulis Fratribus de Observantia dicti Ordinis ad Missiones in quibusvis locis de Ordinariorum licentia respective exercendas in futurum mittendis (ubi tamen non erunt Missionarii Congregationis de Propaganda Fide) & aliis utriusque sexus Christifidelibus, ad quos ipsi mittendi accesserint, nostram, & Apostolicam benedictionem per præsentes impartimur; Nec non iisdem vere pœnitentibus, & confessis, & Sacra Communione refectis, qui pro S. Romanæ Ecclesiæ exaltatione, Principum Christianorum unione, infidelium conversione, hæresum extirpatione, prout unicuique suggeret devotio, pias ad Deum preces effuderint, plenariam omnium peccatorum suorum Indulgentiam, & remissionem misericorditer in Domino, auctoritate Apostolica tenore præsentium pro unica vice duntaxat pro unaquaque Missione de Ordinariorum locorum licentia respective facienda concedimus, & elargimur.

,, Hortantes Venerabiles Fratres Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, Episcopos, & alios Ecclesiarum Prælatos, Rectores, ac verbi Dei Prædicatores, ut in suis quisque Ecclesiis, cum populus frequentior fuerit, præsentes Litteras, ac omnia in eis contenta publicent, & pubblicari faciant, ac omnem iisdem Religiosis favorem, & auxilium in præmissis præstent, præsentibus ad septennium tantum valituris. Volumus autem, ut præsentium transumptis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ obsignatis, eadem prorsus fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die decima secunda Martii 1688. Pontificatus nostri anno duodecimo.

J. F. Albanus.

19 Moniales Ordinis S. Claræ, aliæque subjectæ Ordini nostro Seraphico, & Generali nostro Ministro, fruuntur ipsæ, & earum Ecclesiæ omnibus Indulgentiis nobis, & nostris Ecclesiis concessis: sic declaravit, & concessit Innocentius XI. *die* 5. *Septembris* 1686. & approbavit Innocentius XII. anno 1695. decimo septimo Januarii Const. incip. *Sua nobis*, ut habetur in Rubricis particularibus nostri Breviarii Franciscani novissimi *a nu.* 182. Immo nedum Moniales Ordini, & Superiori nostro Generali subjectæ, sed etiam illæ, quæ sunt sub immediata jurisdictione Episcoporum, gaudent omnibus Indulgentiis, & privilegiis nobis concessis, sicut generatim omnes Moniales a cura Regularium suorum Ordinum ad immediatam jurisdictionem Episcoporum translatæ, aut transferendæ, fruuntur iisdem privilegiis, ac Indulgentiis, quibus ante ejusmodi translationem fruebantur, ut non semel declaravit Sacra Congregatio Indulgentiis, & Sac. Reliquiis præposita, & signanter novissime sequenti Decreto a Sanctissimo approbato.

DECRETUM

Quo declaratur, Monasteria Monialium a cura Regularium suorum Ordinum ad immediatam jurisdictionem Episcorum translata, aut transferenda iisdem privilegiis, ac Indulgentiis frui debere, quibus ante ejusmodi translationem fruebantur.

„ LIcet ab hac Sacra Congr. Indulgentiis, & Sacr. Reliquiis præposita non semel declaratum fuerit, nonnulla Sanctimonialium Monasteria, quæ antea sub gubernio Fratrum sui Ordinis degebant, per hoc quod Episcopo loci subjecta deinde fuerint, privilegia, & Indulgentias, quibus antea fruebantur, nullatenus amisisse. Tamen, cum sæpius alia etiam Monasteria, quæ simili modo sub immediatam Episcoporum jurisdictionem translata sunt, idem ab Apostolica Sede declarari humiliter postulaverint, ut nulla in posterum dubitandi ratio supersit. Eadem Sacra Congregat. re mature discussa die 20. Aprilis 1711. declaravit; Monasteria omnia Sanctimonialium, quæ a cura & gubernio Fratrum suorum Ordinum sub immediatam jurisdictionem Episcoporum translata sunt, & in posterum transferri aliqua ratione contigerit, non ideo privilegia, & Indulgentias, quibus antea gaudebant, amisisse, seu amissura fore, sed eodem modo cunctis prædictis privilegiis, & Indulgentiis uti, & frui debere, ac si sub gubernio Fratrum suorum Ordinum actu existerent. Quam Sacræ Congregationis sententiam Sanctissimus Dominus Noster die 22. ejusdem Mensis approbavit.

Datum Romæ die 14. Maji 1714.

L. Card. Picus Præfectus.

Raphael Cosmus de Hieronymis Secret.

Ad rem addendum est sequens ejusdem *Sacr. Congregationis Indulgentiarum* decretum.

Viennen. in Austria.

PER Decreto della *Sagra* Congregazione dell' Indulgenze e Reliquie 20. Aprile 1711. li Monasterj di Monache, passate, e che passeranno sotto la giurisdizione degli Ordinarj, godono l' istesse Indulgenze de' suoi respettivi Ordini; e per altro Decreto de' 3. Decembr. 1736. li Monasterj delle Monache Elisabettine godono l' istesse Indulgenze il dì 23. *Settembr.* 1741. il *Papa*, audito prius voto ejusdem S. C. il giorno 19. dell' istesso mese, dichiarò, & quatenus opus sit, concessit, Ecclesias Monialium Clarissarum gaudere Indulgentia Portiunculæ nuncupata die 2. Augusti per tutti i Fedeli nel modo, che godono le Chiese di tutti gli Ordini di *San* Francesco: e finalmente 18. Maggio 1744. dichiarò, che tutte le Monache soggette agli Ordinarj godono le Indulgenze de' suoi respettivi Ordini, di cui recitano l' Officio, e professano l' Istituto. Et his non obstantibus, per parte delle Monache del terz' Ordine di S. Francesco della Congregazione delle Elisabettine della Città di Vienna in Austria fu proposto il seguente dubbio: *An Indulgentiæ generaliter concessæ Ecclesiis Fratrum pariter & Monialium tum in diebus festivis Sanctorum Ordinis, tum in aliis hujusmodi solemnitatibus cunctæ & singulæ æque lucrari queant a Christifidelibus visitantibus Ecclesias Monialium, quæ Ordinariorum gubernio & jurisdictioni subsunt*: Et Sacra eadem Congregat. die 19. Augusti 1747. ad formam alterius Decreti diei 23. Februarii 1673. respondit, ac declaravit, *Gaudere*. De quibus facta per me infrascriptum ejusdem Sacr. Congregat. Secretarium die 26. ejusdem mensis Sanctissimo Domino relatione, Sanctitas sua votum Sacræ Congregationis benigne approbavit -- Fr. J. Card. Portocarrero. -- A. M. Erba Prot. Apost. Secr. -- Cum vero pro parte Monialium Elisabethinarum præfatarum dubitatum fuerit: An ipsæ, earumque Ecclesiæ in præinserto favorabili Decreto comprehendantur, ex eo quod licet consueta vota substantialia Instituti & Ordinis S. Francisci profiteantur, attamen non divinum vigore proallegati Decreti 18. Maji 1744. sed B. M. V. Officium tantummodo recitant. Et eadem *Sacr.* Congregatio die 5. Febr. 1748. ejusmodi præposito dubio rescribendum censuit: *Consulendum Sanctissimo pro benigna declaratione*. De quibus facta per me infrascriptum ejusdem Sacr. Congregat. Secretarium die 2. Mensis Martii prædicti anni Sanctissimo Domino relatione, Sanctitas sua votum Sacræ Congregationis approbando benigne annuit, ac ejusmodi declarationem, seu concessionem quibuscumque etiam reliquis Monialibus Instituti & Ordinis S. Francisci Assisinatis, earumque Ecclesiis suffragari voluit.

Fr. J. Card. Protocarrero Præfectus.

A. M. Erba Proton. Apost. Secret.

Die, mense, & anno, quibus supra, supradictum Decretum affixum, & publicatum fuit ad valvas Curiæ Innocentianæ, & in Acie Campi Floræ, ac aliis locis solitis, & consuetis Urbis, ut moris est, per me Josephum Bastalem Apost. Curs.

Sebastianus Vassellus Mag. Curs.

Fratres, & Sorores Tertii Ordinis S. P. N. Francisci, 21
qui emissis tribus substantialibus Religionis votis collegialiter vivunt, gaudent omnibus Indulgentiis, quibus gaudent Fratres Minores primi Ordinis, & Moniales S. Claræ, ac ceteri alii Regulares, cum veri Religiosi, & Religiosæ existant; *Communis, & certa*. Et si prædicti Ter- 22
tiarii, & Tertiariæ subdantur nostro Seraphico Ordini, & nostro Superiori Generali, gaudent ipsi, & eorum Ecclesiæ omnibus Indulgentiis, quibus gaudemus nos Franciscani, & gaudent nostræ Ecclesiæ ex cit. concessione facta ab Innocentio XI. & approbata ab Innocentio XII. in dict. Constitutione incip. *Sua nobis*. Prædicti autem 23
nostri Tertiarii, & Tertiariæ in propriis domibus sæcularibus habitantes gaudenti in primis omnibus Indulgentiis Regularibus in communi concessis ex concessione Gregorii XV. Constit. incip. *Injuncti nobis*, edita 1621. tertio Nonas Junii apud Lanculsam *in Regula Tertiariorum*. 24
Secundo ex concessione Leonis X. Pauli V. Innocentii XI. & XII. gaudent omnibus Indulgentiis nostro Ordini Seraphico elargitis, modo nostræ directioni subdantur, ut patet ex verbis Innocentii XI. & XII. in cit. Constitut. incip. *sua nobis*, quæ cum plurima contineat ad rem facientia, hic ad litteram datur.

Bulla Innocentii fel. recor. Papæ XII. executionem litterarum Apostolicarum, & communicationem privilegiorum, & Indulgentiarum etiam plenariarum inter Ecclesias, Loca, Confraternitates, Congregationes, Ordines, & Personas utriusque sexus Obedientiæ, vel directioni Ministri Generalis de Observantia, & in specie Indulgentias Viæ Crucis, & Montis Calvarii concernens, Anno 1695. 17. Kalendas Januarii edita, & ad Archiepiscopum Valentinum actualem Inquisitorem Generalem, & Nuntium Hispaniarum directa.

INNOCENTIUS EPISCOPUS &c.

Salutem &c.

„ SUA nobis dilectus Filius Fr. Franciscus Diaz a S. Bonaventura Sacrarum Congregationum indicis, Rituum, & super Disciplina, seu Reformatione Regularium Consultor, ac Missionariorum diversarum Provinciarum Ordin. FF. Minorum Sancti Francisci Familiæ Ultramontanæ Procurator petitione monstravit, quod alias ad ipsius instantiam a fel. recor. Innocentio papa XI. Prædecessore nostro Litteræ in forma Brevis die 5. Septembris de Anno Domini 1686. emanarunt, in quibus confirmata reperitur communicatio privilegiorum, & Indulgentiarum etiam plenariarum, usque tunc non revocatarum inter Ecclesias, Loca, Confraternitates, Congregationes, Ordines, & Personas utriusque sexus Obedientiæ, vel directioni Ministri Generalis Ordinis Fratrum Minorum Sancti Francisci subjectas, a pluribus Romanis Pontificibus, ipsius Innocentii, & nostris etiam Prædecessoribus eisdem per diversa privilegia concessa, a qua communicatione, prout iteratis vicibus a Sede Apostolica extat declaratum, resultare dignoscitur, quod, quando decoratum reperitur Altare unius loci, vel una Ecclesia, aut una Confraternitas, seu quævis Congregatio, Ordove aliquarum e dictis personis aliqua Indulgentia, sive plenaria, sive non, applicabili per modum suffragii, vel non applicabili pro animabus Purgatorii, ad favorem earumdem tantum Personarum, vel omnium simul Christifidelium concessa, minime tamen revocata; qui in eo Loco, Altari, vel Ecclesia Confraternitatum in diebus in concessione expressis perfecerint, quod per eamdem concessionem fuerit præscriptum, in omni Loco, Altari, vel Ecclesia Confraternitatum, Congregationum, Ordinum, & Personarum præfatarum, eadem indulgentia ab omnibus respective acquiratur, qui iisdem diebus, easdem ibi emiserint diligentias in concessione taxatas. Verum sicut eadem petitio subjungebat prætendentibus nonnullis scrupulosis, quod in præfata communicatione generali comprehensa non veniant Loca, & Ecclesiæ Terræ Sanctæ, aliarumque partium Orientis, existentium extra Jerusalem, ad tollenda de medio quæcumque dubia, fuit Nobis pro parte præfati Ordinis humiliter supplicatum, quatenus non essent exclusa præmemorata loca, & Ecclesiæ Terræ Sanctæ, & multo minus aliarum partium Orientis a communicatione mutua, & reciproca, quæ includitur in ea generalitate amplissima, sub qua loquuntur privilegia, & Constitutiones Pontificiæ præfatæ ad hoc, ut indulgentiæ sæpe dictæ eisdem concessæ, & usque modo non revocatæ, obtineri valeant sine ullo dubio in aliis Ecclesiis, Altaribus, & locis piis, ac devotis spectantibus ad Personas præmemoratæ, obedientiæ, vel directioni subjectas, stante quod Sanctæ Sedis mens fuit semper hæc omnia loca reddere æqualiter condecorata, & a fidelibus venerata, ob meritum æquale, uniforme, vel æquivalens, quod jam dictæ Personæ in Dei, & Sanctæ Ecclesiæ servitio peragunt de continuo, declarare de benignitate Apostolica dignaremur. Nos vero præfatam Declarationem commisimus Congregationi dilectorum Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium

„ Con-

Concilii Tridentini Interpretum, quæ sub die 16. mensis Julii currentis anni, perpensis prædictis Litteris dicti Innocentii XI. Prædecessoris nostri declaravit, prædicta Loca, & Ecclesias Terræ Sanctæ, aliarumque partium Orientis extra Jerusalem esse comprehensa, sive comprehensas in dictis privilegiis, Indultis, & Indulgentiis, & deinde sub die 27. ejusdem mensis sententiam prædictæ Congregationis approbavimus, ut in decreto dictæ Congregationis desuper edito latius continetur.

„ Sed quia adhuc post prædictum Decretum dubitabant nonnulli, an mens dictæ Congregationis fuerit, stabilire, quod pia loca Viæ Crucis, seu Calvariæ ad recolendam, seu meditandam Christi Passionem a præmemoratis Personis, seu Ordinibus adinstar Stationum Calvarii Montis juxta diversa etiam privilegia S. Sedis erecta, comprehensa sint in præfata mutua communicatione, eadem Congregatio sub die mensis Novembris mox elapsi declaravit, etiam præfata pia loca comprehendi in sæpe dictis Litteris Innocentii XI. prædecessoris nostri, ac proinde frui, & gaudere posse Indulgentiis, Privilegiis in eisdem Litteris contentis, & expressis, ac nos sententiam præmemoratæ Congregationis sub die 15. ejusdem mensis Novembris pariter benigne approbavimus, sicuti in Decreto præfatæ Congregationis desuper similiter emanato plenius continetur. Cum autem sicut dicta petitio etiam subjungebat, idem exponens pro majori, tam præfatorum Missionariorum, quam ceterarum Personarum præmemoratarum quiete, cupiat, ut Litteræ præfatæ, ac declarationes, & Decreta a memorata Congregatione cum nostra approbatione desuper emanata, suum ubique sortiantur effectum, non obstante forsan sinistra interpretatione nonnullorum Religiosorum aliorum Ordinum mendicantium in illis partibus commorantium adversariorum, quod facere nequit absque speciali nostro rescripto, ideo ne Litteræ, & declarationes, ac Decreta hujusmodi suo debito careant effectu, Nobis humiliter supplicari fecit, exponens prædictus, ut ei in præmissis opportune providere de simili benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur statum, merita causæ, & caussarum hujusmodi præsentibus pro expressis habentes, ipsumque exponentem a quibusvis Excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Censuris, & pœnis Ecclesiasticis a Jure, vel ab homine, quavis occasione latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium tantum consequendum, harum serie absolventes, & absolutum fore censentes, supplicationibus inclinati, Discretioni vestræ, attento, sicut dictus exponens asserit, quod agitur inter exemptos, per Apostolica scripta mandamus, quatenus vos, vel duo, aut unus vestrum, vocatis dictis adversariis, & aliis, qui fuerint evocandi, ad executionem memoratarum Litterarum, ac declarationum, nec non Decretorum hujusmodi, juxta illorum formam, & tenorem, prout de jure, dummodo judicium super præmissis alibi cœptum non sit, auctoritate nostra, procedatis, procedique mandetis, & faciatis. Nos enim vobis, & cuilibet vestrum etiam per Edictum publicum, constito de non tuto accessu, quos, quibus, quoties, ubi, quando opus fuerit, citandi illis, & quibus videbitur, sub sententiis, Censuris, & pœnis inhibendi, contradictores in illas incidisse, servata forma Concilii Tridentini, declarandi, aggravandi, reaggravandi, & interdicendi, auxiliumque brachii sæcularis ad hoc, si opus fuerit, invocandi, nec non alia in præmissis necessaria, & opportuna faciendi, exercendi, exequendi plenam, & liberam, Apostolica auctoritate, tenore præsentium concedimus facultatem. Non obstantibus præmissis, ac Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque ".

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ 1695. decimo septimo Kalendas Januarii, Pontificatus nostri Anno quinto.

Hæc Bulla videri potest in Breviario nostro Franciscano in Rubricis particularibus num. 182. & sequent.

Insuper Paulus V. Constitut. incip. *Cum certa*, Data Romæ apud S. Petrum die 11. Martii 1607. concessit etiam sequentes Indulgentias Tertiariis directe, & specifice etiam in propriis domibus viventibus.

25 I. Die, quo recipiunt Habitum, vel chordam benedictam a Superiore Ordinis in memoriam S. Francisci, si contriti, & confessi Eucharistiam sumpserint, Indulgentiam plenariam lucrantur.

II. Eodem modo in Festo primario Ordinis lucrantur Indulgentiam plenariam.

III. In articulo mortis invocato Nomine Jesu, plenariam.

IV. Qui assistunt, & sequuntur Processionem chordæ omni mense fieri solitam, lucrantur Indulgentiam 3. annorum, & totidem Quadragenarum. Si autem confessi communicaverint, plenariam.

V. Qui confessi, & Sancta Communione refecti visitaverint Ecclesias Fratrum Minorum in Festis S. Francisci, S. Antonii de Padua, S. Ludovici, S. Bernardini, S. Bonaventuræ, S. Claræ, lucrantur Indulgentias septem annorum, & totidem Quadragenarum, præter Indulgentias plenarias Sixto V. concessas.

VI. Qui assistunt Officio B. M. V. dum legitur in Oratorio, lucrantur Indulgentias 100. dierum.

VII. Qui comitantur Sanctissimum Sacramentum, dum portatur ad infirmos, lucrantur Indulgentiam quinque Annorum, & totidem Quadragenarum.

VIII. Qui comitantur sepulturam mortuorum, dant eleemosynam pauperi, conciliant pacem inter inimicos, toties, quoties pro quolibet istorum operum impetrant Indulgentias 100. dierum.

IX. Conceditur, quod Fratres prædicti, & Sorores possint has gratias spirituales consequi, & illas applicare animabus Purgatorii per modum suffragii.

Ita Kilianus Kazenberger *in Supplem. Theolog. Sacramental. Patritii Sporer cap. 3. quæst. 2. §. 7. num.* 106. Engelbertus Pauch *in tertia Seraphica Vinea cap.* 25. *num.* 112. citans etiam P. Angelum Lantuscam *fol. 86. in Idiomate Italico.*

Fratres, & Sorores Tertii Ordinis S. P. N. Francisci de pœnitentia semel in mense lucrantur Indulgentias 560. dierum, dum conveniunt ad Congregationem menstruam & ibidem audiunt legi suam Regulam, vel ejusdem explicationem. Ita concessit Clemens V. 8. Maji 1305. Constitutione incip. *Cum illuminatum*, quæ hic ad litteram subnectitur. 26

CLEMENS EPISCOPUS

Dilectis in Christo Filiis, & Filiabus, & Fratribus, & Sororibus Venerabilis Tertii Ordinis de pœnitentia, salutem, & Apostolicam Benedictionem.

CUM *illuminatum sit cor nostrum, & illustratum Spiritu Sancto, cum effectu devoto, & pietate concedendi liberaliter, & donandi cum prompta manu, beneficia Latis piis, & devotis Personis, specialiter dilectis Fratribus, & Sororibus Venerabilis Tertii Ordinis Sancti Francisci, in omni parte Terrarum, ubi degunt, in quali Ordine certo reperiuntur multa beneficia pro salute animarum. In respectum tanti Ordinis totum mundum illuminantis, ad dicti Venerabilis Ordinis majorem exaltationem, & honorem, virtute præsentium Litterarum manifestum sit omnibus Fratribus, & Sororibus dicti Ordinis, quod omni vice, quando conveniunt insimul saltem quo ad majorem numerum, in uno deputato loco, & ibidem legitur dicta regula, vel de ista Regula fiat memoria, vel mentio etiam peregrinis, & extraneis, qui non sunt de ista Regula, considerando illorum merita: concedimus ex jugi Fonte Divinæ Gratiæ 560. dierum Indulgentias pro singulis, una vice, in mense quando lecta erit ista Regula. Datum Burdigala in Francia die 8. Mensis Maji 1305. Pontificatus nostri anno secundo.*

Hoc Breve videri potest apud P. Lantuscam Idiomate Italico fol. 24. de Reg. 3. Ordinis, & apud P. Engelbertum Pauck in 3. Seraphica vinea cap. 16. num. 71.

Tertiarii utriusque sexus intra, vel extra Claustra moram trahentes, qui tria vota substantialia Religionis non emittunt, frui queunt Indulgentiis relatis in Constitutione: *Dum præexcelsa*, a Leone X. die 19. Junii 1515. promulgata per eumdem Pontificem in Brevi *Dudum*, die 10. Decembris 1519. ad eosdem extensis; idemque dicendum de aliis similibus, ex Decreto præmemoratæ Congregationis Reliquiis, & Indulgentiis præpositæ, quo declaravit Personas substantialia Religionis vota non emittentes sive intra, sive extra Claustra degentes, minime comprehendi in revocatione generali Indulgentiarum a Paulo V. die 23. Maji 1606. in Brevi *Romanus Pontifex*, præscripta. Quam declarationem per Breve *Alias*, incipiens, Apostolico robore munivit fan. mem. Innocentius XI. die 10. Octobris 1686. Ita habetur *in Rubricis particularibus nostri novissimi Breviarii Franciscani num.* 173. Tertiarii nostri etiam in sæculo degentes, & nostræ directioni subjecti possunt uti nostro Franciscano Breviario. Id enim præscribunt Rubricæ particulares nostri novissimi Franciscani Breviarii *sub numer.* 1. 2. 4. 21. & 22. Vide verb. *Officium Divinum art.* 3. *numer.* 17. *& seq.* 27 28

Chordigeri eximiis Indulgentiis fruuntur, prout apparet in Constitutione Sixti V. incip. *Divinis caritatis*, & Const. Paul. V. incip. *Nuper Archiconfraternitati Chordigerorum*, quæ habetur ad litteram verb. *Confraternitas art.* 1. *numer.* 20., & 21. Præterea Chordigeri ex concessione Gregorii XV. in Brevi incipient. *Pia Christi* 10. *Novembris* 1622. lucrari possunt etiam illas Indulgentias, quas Paulus V. concessit omnibus Regularibus 23. Maji 1606. Constit. incip. *Romanus Pontifex*, adducta *supra art.* 4. *numer.* 7. Insuper Chordigeri lucrari possunt omnes Indulgentias Fratribus Minoribus directe, & in specie concessas, & non revocatus (non item alias eis 29 30 31

per extensionem, vel communicationem quomodovis competens. Ita Clemens VIII. Constit. incip. *Quæcumque a*
Sede 1604. 7. *Decembris* teste Lantusca *in Teatro Regul. verb.*
32 *Confraternitas num.* 4., *&* 5. Unde Chordigeri lucrari possunt Indulgentias *Stationis Sanctissimi Sacramenti*, Indulgentias *Coronæ B. Mariæ Virginis*, Indulgentias *Coronæ Domini Nostri Jesu Christi*, Indulgentias *Orationis Mentalis*, Indulgentias *Doctrinæ Christianæ*. Ita Engelbertus Pauch *in tertia Seraphica Vinea cap.* 21. *num.* 93. Kazenberger *loc.*
33 *cit. num.* 113., & alii passim. Ulterius Chordigeri gaudent in articulo mortis *privilegio Absolutionis Generalis* ex concessione Clementis VIII. Constit. incipient. *Quæcumque a Sede*, Pauli V. Constitut. incip. *Cum certas*, & Gregorii XV. Constit. incip. *Injuncti nobis*: Item *communicatione meritorum nostri Ordinis*; Kazenberber *loc. cit. n.* 113., & alii communiter.
34 Hinc quantum ad Indulgentias Confratrum Chordæ S. P. N. Francisci, & Fratrum Tertii Ordinis de Pœnitentia edita fuit ab Innocentio XI. 15. *Maji* 1688. sequens Constitutio.

INNOCENTIUS PAPA XI.

Venerabilis Frater, & Dilecti Filii, salutem, & Apostolicam Benedictionem.

EXponi nobis nuper fecit Dilectus Filius Frater Franciscus Diaz a S. Bonaventura in Romana Curia pro Familia Ultramontana obedientiæ, seu directioni Ministri Generalis totius Ordinis FF. Minor. subjecta, Commissarius Generalis, quod alias ad favorem dilectorum Filiorum utriusque sexus Confratrum Chordæ Sancti Francisci, & Fratrum Tertii Ordinis de Pœnitent. emanarunt a diversis Pontificibus Prædecessoribus nostris Litteræ in forma Brevis expeditæ, *Primo* a fel. rec. *Paulo Papa V.* sub die 25. Septembris 1607. incipientes Verbo: *Nuper &c. Secundo*, a piæ mem. *Gregorio XV.* 16. Junii 1621. incipientes Verbo: *Alias &c.*, & continentes tenorem aliarum bon. memor. Sixti V. etiam Prædecessoris nostri. *Tertio*, ab eodem Papa Gregorio XV. 10. Novembris 1622. incipientes: *Piæ Christi &c. Quarto*, a piæ mem. *Alexandro Papa VII.* pariter Prædecessore nostro 28. Junii, ac postmodum 5. Septembris 1666. quibus inter alia communicantur inter ipsos sexus utriusque Tertiarios, & Confratres, seu cum ipsis Tertiariis, ac Confratribus Religiosis diversorum Ordinum, & conceduntur, seu confirmantur diversa Privilegia, statuta, concessiones, & Indulgentiæ, illæ præcipue pro recitatione Coronæ B. Mariæ Virginis a dicto *Paulo V.* 8. Junii 1608. Et pro Statione Sanctissimi Sacramenti; Et exercitio Viæ Crucis, etiam a Nobis, præviis supradictis Litteris, sub dictis diebus 28. Junii & 5. *Septembris* impartitæ, & innovatæ; immo etiam Decreta (a Congregatione Indulgentiis & Reliquiis præposita) sub diebus 14. Januarii, & 15. Julii 1681. formata. Et licet a nemine Litterarum, Privilegiorum, Statutorum, Concessionum hujusmodi, & Indulgentiarum executio impediri valeat (etiam non obstantibus quibuscumque conditionibus, vel oblocutionibus Superiorum quorumvis Ordinum, maxime in Angelo-Politana, & Mexicana Diœcesibus) nihilominus idem exponens pro interesse, & indemnitate dicti Ordinis Minorum cujus directioni præfati Fratres, & Tertiarii sunt subjecti, & ad quem vigore præfatæ nostræ Confirmationis, directe concessiones extenduntur, ne Litteræ, Privilegia Statuta, Concessiones, & Indulgentiæ præfatæ debito frustrentur effectu, Nobis humiliter supplicari fecit, ut ei in præmissis opportune de benignitate Apostolica dignaremur providere. Nos igitur statum, & merita causæ, & causarum, Litterarum, Privilegiorum, Statutorum, Concessionum, & Indulgentiarum hujusmodi tenores, præsentibus pro expressis habentes, ipsumque exponentem, a quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis (a jure, vel ab homine quavis occasione, vel causa latis) si quibus, quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium tantum consequendum, harum serie absolventes, & absolutum fore censentes, hujusmodi supplicationibus inclinati discretioni vestræ, attento, quod sicut dictus exponens asserit, agitur inter exemptos, per præsentes committimus, & mandamus, quatenus vos, vel duo, vel unus vestrum, vocatis ad id (qui fuerint evocandi) ad dictarum Litterarum, Privilegiorum, Statutorum, Concessionum, & Indulgentiarum hujusmodi executionem, juxta illarum, seu illorum seriem, & tenorem, prout de jure, auctoritate nostra procedatis. Nos enim vobis, & cuilibet vestrum, quoties, & quot fuerit opus citandi, illisque, & quibus videbitur, sub sententiis, censuris, & pœnis inhibendi, ac inobedientes in illas incidisse, servata forma Concil. Trid. declarandi, aggravandi, reaggravandi, & interdicendi, ceteraque in præmissis necessaria, & opportuna faciendi, exercendi, & exequendi Apostolica Auctoritate, plenam, & liberam (tenore præsentium) concedimus facultatem. Non obstantibus præmissis Constitutionibus, & ordinationibus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub annulo Piscatoris 15. Maji 1688. Pontificatus nostri anno decimo tertio.

Superscriptio erat.

Ven. Fr. Episc. Angelo-Politano, & Dilectis Filiis Nostro, & Sedis Apost. Nuncio in Regnis Hispaniarum residenti, ac Scholastico Ecclesiæ Salmantic. & eorum cuilibet.

Hæc Bulla videri potest ap. B. Engelbert. Pauck in 3. Seraphica Vinea cap. 19. *n.* 80., *& apud Kazenberger in Append. Alphabetica verb. Indulgentia Confratrum Chordæ S. Francisci, & Fratrum Tertii Ordinis de Pœnit.*

* Hic tamen opportune notandum occurrit, quod novissime Benedictus XIV. Constit. 41. *tom. III. Bullarii* incip. *Ad Romanum Pontificem*, Indulgentias concessas Fratribus, & Sororibus Tertii Ordinis Sæcularis de Pœnitentia S. Francisci, sive collegialiter viventibus, sive in domibus privatis, reformavit, & cæteris omnibus revocatis alias de novo concessit, quas sigillatim *ibidem* enumerat. Sunt autem ejusmodi.

Indulgentia plenaria confessis, & Sacra Eucharistia refectis ea die, qua in ordinem ingrediuntur.

Item plenaria confessis, & communione refectis die festo S. Francisci, 4. Octob. S. Claræ, Sancti Titularis Ecclesiæ Oratorii, vel Cappellæ ejusdem Tertii Ordinis, die Dedicationis S. Mariæ Angelorum de Portiuncula, dummodo Ecclesiam ipsam visitaverint, & de more oraverint.

Indulgentia plenaria in articulo mortis constitutis confessis, & communione refectis, & ore, vel si non potuerint ore, saltem corde nomen Jesu invocantibus.

Visitantibus Ecclesiam Tertii Ordinis, seu Oratorium, sive Cappellam diebus Stationum in Missali Romano descriptis, ibique orantibus de more, indulgentiæ illæ conceduntur, quas prædictis diebus visitantes Ecclesias Urbis, & extra eam, consequuntur.

Confessis, & Sacra Communione refectis in festo stigmatum S. Francisci, & Ludovici Gallorum Regis, S. Elisabeth Reginæ Portugalliæ, itemque S. Elisabeth Hungariæ Reginæ, S. Margaritæ de Cortona, atque in duodecim aliis anni feriatis, vel Dominicis diebus ad libitum, eligendis, & a Superioribus Ordinis approbandi, & visitantibus ac orantibus, ut supra, qualibet earum dierum, septem annorum, & totidem quadragenarum indulgentiæ.

Iidem centum dies indulgentiarum lucrantur toties quoties interfuerint Missis, aut Divinis Officiis in Ecclesia, ut supra celebrandis, seu Congregationibus publicis, vel privatis ejusdem Tertii Ordinis ubivis faciendis; cum pauperes hospitio susceperint, pacem composuerint, vel procuraverint, corpora defunctorum quorumcumque ad sepulturam associaverint, aut Processiones de licentia Ordinarii faciendas, SS. Eucharistiæ Sacramentum tam in Processionibus, quam cum ad infirmos defertur, vel saltem si sint impediti ad signum campanæ Orationem Dominicam, & Salutationem Angelicam, sive pro Ecclesiæ necessitatibus, sive pro defunctis fratribus, & sororibus recitaverint.

Item si peccantem ad Pœnitentiam redegerint; Doctrinam Christianam rudes docuerint. Tandem quoties opus aliud pietatis, vel caritatis exercuerint.

Ad rem liceat adhuc adnotare sequentia.

Indulgentiæ pro Fratribus Tertii Ordinis S. Francisci de Paula conceduntur a Pontifice ad instar fere Indulgentiarum pro illis, qui Tertium Ordinem S. Francisci de Assisio profitentur, excepto quod Indulgentiam plenariam consequuntur in festo S. Francisci de Paula, S. Francisci Salesii, Dedicationis S. Michaelis Archangeli, & in Festo Omnium Sanctorum, si visitaverint Ecclesiam aliquam Ordinis, si ibi sit, & in defectu, unam aliquam Civitatis, vel loci, ubi degunt. Ceteræ Indulgentiæ eædem omnino sunt ac superiores pro Tertiariis S. Francisci Assisiensis. Quoad Chordigeros S. Francisci de Paula cingulum tantummodo benedictum ab aliquo Fratre ejus Ordinis, vel ab alio deputato a Superioribus ejusdem Ordinis deferentes, die, qua cingulum assumunt confessi, & Sacra Communione refecti plenariam Indulgentiam consequuntur, sicut & plenariam in Festo S. Francisci de Paula, visitantes, ut supra; ac denique plenariam in articulo mortis, eo modo quo Tertiarii S. Francisci Assisiensis. Quotidianam etiam Indulgentiam centum dierum consequuntur, si in honorem Domini Nostri Jesu Christi, & SS. Apostolorum preces effuderint. Denique Chordigeri illi, sicut, & Tertiarii, pro quolibet bono opere sexaginta dierum Indulgentiam consequuntur, in quo differunt a Tertiariis S. Francisci Assisiensis, qui centum dies lucrantur. Easdem omnes indulgentias applicare pro defunctis possunt.

Ita

Ita ex Bulla pro Indulgentiis Tertiariorum S. Francisci de Paula, incip. *Inexhausti*, Bullar. *t.* 3. *n.* 56. *

35 Benefactores nostri Seraphici Ordinis maximas Indulgentias consequuntur. Clemens enim VII. imprimis in Constitut. incip. *Dum consideramus* 16. *Aprilis* 1526. apud Kazenberger *in supplemento Theolog. Sacrament. Patritii Sporer cap.* 2. *quæst.* 2. §. 8. *numer.* 107. apud Matthæucci, *in Officiali Curiæ Regularis cap.* 31 reperienda, sic loquitur: *Dum consideramus assiduos labores, & vigilias, quas dilecti Filii Syndici, & Procuratores Domorum, & Monasteriorum Fratrum Minorum S. Francisci Regularis Observantiæ, & Monialium S. Claræ, Conceptionis, Annuntiationis Ordinum, & Sororum tertiæ Regulæ S. Francisci sustinere non cessant, merito nos obligant, ut animarum suarum saluti consulamus, idcirco qui Syndico, & Procuratoribus hujusmodi, cum illius uxore, & liberis, præsenti, & futuro, singulis Domus, & Monasteriis prædictis pro tempore servientibus, quod de cetero perpetuis futuris temporibus, ipsi, & eorum quilibet, omnibus, & singulis Indulgentiis, & peccatorum remissionibus, favoribus, & gratiis, quibus Fratres Ordinis Observantiæ prædictorum utuntur, potiuntur, & gaudent, seu uti, potiri, & gaudere possint, & valeant, auctoritate Apostolica concedimus, & indulgemus.*

36 *Alexander VI.* concessit, ut Medici ordinarii Fratrum Minorum, & Sororum S. Claræ habeant eadem privilegia, & gratias, quibus gaudent Synodici, & Procuratores prædictorum Fratrum. *Martinus IV.* concessit tam Procuratoribus, quam Advocatis, qui in Curiis Ecclesiasticis, & civilibus, seu Sæcularibus, laboraverint pro defensione Ordinis Fratrum Minorum, Ecclesiarumque ejusdem Ordinis, singulis annis indulgentiam centum dierum. Idem *Martinus IV.* concessit cunctis Fidelibus, qui manus adjutrices porrexerint ad construendas Ecclesias, vel Monasteria Ordinis Fratrum Minorum, ac omnibus qui sepulturam elegerint in Cœmeteriis, ac Claustris præfatorum Fratrum, indulgentiam quadraginta annorum. *Nicolaus IV.* concessit omnibus porrigentibus manus adjutrices pro fabricis Monasteriorum Fratrum Minorum 40. annos indulgentiæ. *Innocentius IV.* 40. dies. *Nicolaus IV.* totidem. *Clemens IV.* centum dies, & sunt in summa 180. dies. *Alexander IV.* concessit omnibus recipientibus Fratres Minores viatores in domibus suis, & ministrantibus eis alimenta, & solventibus Naula, seu passalia, ac alia pietatis obsequia dictis Fratribus exhibentibus, indulgentiam 40. annorum. *Innocentius VIII.* concessit, ut Procuratores Fratrum Minorum, eorumque substituti, liberi, parentes, fratres, sorores, & uxores possint promereri indulgentias Stationum, & alias Fratribus concessas, dicendo in Ecclesiis Fratrum prædictorum quinque Pater noster, & totidem Ave Maria pro felici statu Romanæ Ecclesiæ. *Julius II.* concessit, seu declaravit, quod verba in privilegiis Fratrum Minorum contenta, scilicet quod visitantes suas Ecclesias, & manus porrigentes adjutrices consequantur Indulgentias tales, vel tales, referantur etiam ad facientes eleemosynas de pane, ac aliis pro eorum victu, & vestitu, & domorum suarum reparatione necessariis*.

37 Porrigentibus manus adjutrices ad fabricam Ecclesiarum Fratrum Minorum juxta possibilitatem suam concessa est in articulo mortis, remissio omnium peccatorum. Item concessi sunt centum viginti anni pro qualibet re, quolibetque beneficio, quæ locis, vel Monasteriis Fratrum Minorum largiuntur. Ultra hoc propter communicationem privilegiorum Fratrum Prædicatorum sunt concessi amplius 79. anni, & in summa sunt ducenti anni uno minus. Ita apud Casarubios *in Compendio nostrorum privilegiorum, aliorumque Mendicantium verb. Indulgentia quoad sæculares* §. 4. Insuper consequuntur propter communicationem privilegiorum omnes alias Indulgentias concessas benefactoribus quorumcunque aliorum Regularium.

38 Clemens IV. concessit morientibus cum Habitu Fratrum Minorum, & qui cum eo elegerint sepeliri, remissionem tertiæ partis omnium suorum peccatorum. Idem concessit Nicolaus III. Idem Urbanus V. Alexander VI. extendit eamdem indulgentiam ad mulieres suscipientes ante mortem, vel post mortem Habitum S. Claræ. Leo autem X. confirmavit, & de novo concessit easdem Indulgentias, & insuper concessit indulgentiam plenariam omnibus morientibus, & sepeliri eligentibus in dicto Habitu, & in Habitu Sororum Tertiæ Regulæ S. P. N. Francisci sub obedientia ejusdem Ordinis degentium, & declaravit sufficere Habitum prædictum petere, ac super se usque ad mortem habere, ac in eo sepeliri, etiamsi ante mortem non induatur. Ita apud Casarubios *loc. cit.* §. 6. Kazenberger *loc. cit. num.* 109. Ad lucrandas tamen has indulgentias necesse est recipere talem Ha-
39 bitum a Guardianis; seu aliis Prælatis Superioribus, vel ab aliis ad id destinantis. Sixtus IV. Constit. incip. *Sacri* Unde prædictum Habitum dare non potest subditus, neque Confessarius Monialium, neque quivis alius, nisi id sibi a Prælato fuerit concessum, Kerckhove *in statuta generalia nostra cap.* 4. §. 3. *& seq.* Kazenberger *loc.*
40 *cit. num.* 109. Petentes autem, & suscipientes dictum nostrum Habitum possunt quidem dare nobis eleemosynam pro ipso Habitu Religioso, non tamen pro ipsa indulgentia consequenda, alias hæc esset revocata per S. Pium V. qui in Constit. incip. *Etsi Dominici, sexto Kalendas Februarii* 1567. revocavit omnes indulgentias, ratione quarum datur aliqua eleemosyna. Kazenberger *loc. citat.* Kerckhove *loc. cit.* Rodriquez *art.* 10. *tom.* 2. *qq. Regul. q.* 76. Lantusca *Theatr. Regular. verb. Habitus numer.* 5., & alii passim.

Habitum Fratrum Minorum, sicut, & aliorum Men- 41
dicantium osculantes lucrantur quinque annos, & totidem Quadragenas de injunctis Pœnitentiis ex concessione Jo: XXIII. facta Ordini Prædicatorum, & consequenter omnibus aliis Mendicantibus ratione communicationis Privilegiorum. Casarubios *loc. cit.* §. 6. *num.* 9. Kerckhove *loc. cit. num.* 8. Kazenberger *loc. cit. num.* 109. Lantusca *loc. cit. numer.* 10. Rodriq. *loc. cit. quæst.* 77. *art.* 11. Portell. *verb. Habitus in addition. numer.* 4., & alii communiter * Vide tamen infr. *num.* 48. * Quam in-
dulgentiam lucrari possunt iidemmet Regulares, quia 42
conceditur omnibus Christifidelibus Habitum osculantibus, inter quos non debent esse deterioris conditionis ipsi Regulares. *Communis*. Urbanus VIII. concessit, ut Ge- 43
nerales, & Provinciales totius Ordinis Minorum possint communicare Suffragia, indulgentias, Orationes, & Bona spiritualia Benefactoribus Ordinis. Casarubios *loc. citat.* §. 4. *num.* 6. & communis aliorum, & sic tenet praxis quotidiana.

Omnes nostræ Ecclesiæ, ac Monialium nostri Instituti 44
gaudent indulgentiis plenariis perpetuis concessis pro omnibus Christifidelibus a primis Vesperis usque ad occasum Solis Festis diebus sequentibus, scilicet.

Die 16. Januarii pro Festo Ss. Berardi, & Sociorum Prot. Ordinis Minorum ex concessione Benedicti XIV. 18. *Octobris* 1741.

Die 5. Februar. pro Festo Ss. Baptistæ, & Socior. Mart. ex concessione Clementis XII. 13. *Julii* 1739.

Die 22. Februar. pro festo s. Margaritæ de Cortona concessa a Bened. XIII. 26. *Julii* 1728.

Die 9 Martii pro festo s. Catharinæ Virginis de Bononia concessa a Clemente XI. die 21. *Martii* 1714.

Die 13. Maii pro festo s. Petri Regalati concessa a Bened. XIV. 23. *Augusti* 1746.

Die 17. Maii pro festo s. Paschalis Baylon concessa ab Alexandro VIII. 7. *Septembris* 1690.

Die 20 Maii pro festo s. Bernardini Senensis concessa a Sixto V. 28. *Sept.* 1585.

Die 13. Junii pro festo s. Antonii de Padua concessa a Sixto V. 28. *Septembris* 1585.

Die 19. Junii pro festo s. Michelinæ Tert. Ord. ex concessione Clementis XII. 27. *Septembris* 1737.

Die 9. Julii pro festo BB. Nicolai, & Sociorum Mart. ex concessione Bened. XIII. 6. *Decemb.* 1718.

Die 14. Julii pro festo s. Bonaventuræ concessa a Sixto V. 28. *Septembris* 1585.

Die 24. Julii pro festo s. Francisci Solani concessa a Benedicto XIII. 14. *Augusti* 1727.

Die 2. Aug. pro festo Portiunculæ concessa immediate a Christo Domino, ut declaravit Benedictus XIII. apud Casarubios *loco cit. verb. Indulgentia quoad Sæculares* §. 1. *nu.* 13. de qua plura infra.

Die 12. Aug. pro festo s. Claræ Virginis concessa a Sixto V. 28. *Septembris* 1585.

Die 19. Augusti pro festo s. Ludovici Episcopi Tolosani concessa a Sixto V. 28. *Septembris* 1585.

Die 25 Augusti pro festo s. Ludovici Regis ex novissima concessione Benedicti XIV. 17. *Maii* 1755. Vide infra *numer.* 80.

Die 4. Septembris pro festo Translationis S. Rosæ Viterbiensis Virginis concessa a Clemente XI. 14. *Jan.* 1701.

Die 17. Sept. pro festo Sacrorum Stigmatum S. P. N. Francisci, ex concessione Clementis XII. *Aug.* 1731.

Die 4. Oct. pro festo S. P. N. Francisci concessa a Sixto V. 28. *Septembris* 1585.

Die 13. Octob. pro festo Ss. Danielis, & Socior. Mart. ex concessione Clementis XII. 13. *Junii* 1739.

Die 19. Octobr. pro festo s. Petri de Alcantara concessa a Clemente IX. 2. *Octobris* 1669.

Die 23. Octobris pro festo s. Joannis a Capistrano concessa ab Alexandro VIII. 5. *Decembris* 1690.

Die 12. Novembris pro festo s. Didaci Confessoris concessa a Clemente VIII. 26. *Martii* 1598.

Die 19. Novemb. pro festo s. Elisab. Reginæ Hungariæ ex novissima concessione Benedicti XIV. 17. *Maji* 1755.

Die 27. Novemb. pro festo Omnium Sanctorum Ordinis, ex novissima concessione Clementis XIII. An. 1765. Vide infra *num.* 81.

Die 28. Novembris pro festo s. Jacobi de Marchia concessa a Benedicto XIII. 14. *Augusti* 1727.

Die 8. Dec. pro festo Immaculatæ Conceptionis Beatissimæ Virginis Mariæ concessa a Benedicto XIII. 12. *Decembris* 1729.

Pro Festo B. Ludovicæ de Albertonibus 31. Januarii gaudent Nostræ Ecclesiæ Indulgentia Plenaria concessa ad annos 14. a Clemente XI. 22. *Decembris* 1714., & solet reno-

renovari, & reconcedi post ipsos elapsos ad alios 14. annos, uti novissime fuit renovata, & concessa ad alios 14. annos a Benedicto XIV. 27. *Novembris* 1744.

45 Omnes Fideles assistentes Divinis Officiis in nostris, & aliis Ecclesiis in Festo, & Octava Corporis Christi lucrantur sequentes Indulgentias; scilicet pro Missa 400. dies, pro Matutino 400. dies, pro qualibet Vespera 400. dies, pro qualibet hora parva 160. dies; Et in quibuslibet infra octavam diebus pro singulis Matutinarum, Missarum & Vesperarum 200 dies, ac pro reliquis horis 80. dies. Item sequentibus Processiones, & Missas devote celebrantibus, tam in Festo, quam in aliis Octavæ diebus pro pace, ac tranquillitate Ecclesiæ, ac Sacramentum in Festo hujusmodi sumentibus, conceduntur ducenti dies Indulgentiæ. Sic ex concessione Urbani IV., Martini V., Eugenii IV., aliorumque Pontificum, refert Casarubios *in Compendio privilegiorum*, *verb. Indulgentia quoad Sæculares §. Septimo num.* 2. ut videri potest quoad hoc Bullæ Eugenii IV. incip. *Excellentissimum*, Bulla Urbani IV. incip. *Transiturus*, Bulla Martini V. incip. *Ineffabile Sacramentum*.

Sixtus IV. Const. incip. *Cum præexcelsa*, supradictas Indulgentias concessas pro Festo Corporis Christi, concessit etiam pro Festo, & Octava Immaculatæ Conceptionis Beatissimæ Virginis Mariæ in nostris Ecclesiis. Ita *Rubrica particulares nostri Breviarii Franciscani num.* 51.

Clemens VIII. Constitut. incip. *Sanctissimi Nominis* easdem indulgentias concessit pro festo dulcissimi, & Sacratissimi Nominis Jesu, dummodo assistentes Divinis Officiis dicant 5. Pater, & Ave pro felici statu Romani Pontificis, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ adversus Mahumeticam, & Lutheranam perfidiam, ac universali Principum, & aliorum Fidelium pace. Ita *Rubrica citata numer* 53.

Bonifacius IX. 1390. pro festo Visitationis Beatissimæ Virginis Mariæ concessit easdem indulgentias, quæ sunt concessæ pro festo Sanctissimi Corporis Christi Domini Nostri.

Callistus III. 1457. pro Festo Transfigurationis D.N.J.C. concessit assistentibus Divinis Officiis in nostris Ecclesiis easdem indulgentias, quæ sunt concessæ pro Festo Corporis Christi. Ita apud Kazenberger *loc. cit. cap.* 3. *quæst.* 2. §. 3. *num.* 94.

Alexander IV. concessit visitantibus Ecclesias Fratrum Minorum causa devotionis qualibet hora diei 40. dies. *Innocentius IV.* concessit similiter 40. dies. *Clemens IV.* concessit centum dies. *Nicolaus III.* centum dies. *Urbanus V.* centum dies. *Nicolaus IV.* concessit Indulgentiam unius anni, & quadraginta dierum. *Alexander IV.* concessit omnibus venientibus ad horas Canonicas in Ecclesiis Fratrum Minorum, infra singulis diebus, vel ad audiendam Missam, vel Concionem, Indulgentiam centum dierum pro qualibet vice.

Alexander IV. Nicolaus III. Innocentius IV., & Benedictus XI. concesserunt a Feria 4. Cinerum usque ad Pascha Resurrectionis inclusive visitantibus Ecclesias Fratrum Minorum semel in die causa devotionis de indulgentia annos universim 128., & dies 376. visitantibus autem quando prædicatur feria 2. 4., & 6. additur Indulgentia annorum 6., & dierum 26. Urbanus vero IV. concessit omnibus visitantibus Ecclesias Fratrum Minorum in Quadragesima indulgentiam quadraginta annorum. Ita ex Casarubios. Kazenberger *loc. cit. n.* 95.

Visitantes Ecclesias Fratrum Minorum in Festivitatibus Domini Nostri, & Dominæ Nostræ, B. Joannis Baptistæ, Apostolorum, B. Francisci, omniumque Sanctorum dicti Ordinis ex concessione diversorum Summorum Pontificum lucrantur pro qualibet prædictarum Festivitatum indulgentiam mille tercentorum quadraginta annorum, quadringentarumque quadraginta, & sex Quadragenarum, atque triginta, & unius diei, ut summarie notat Casarubios *in compendio privilegiorum*, *verb. Indulgentia quoad Sæculares* §. 1. *num.* 19. *litt.* C. ubi addit, quod in alia summa extracta ex libro intitulato *Firmamenta trium Or-*
46 *dinum* habetur sub sequenti modo; Summa Indulgentiarum Festivitatum Domini Nostri Jesu Christi, ejusque Sanctis-
47 simæ Matris, ac etiam S. P. N Francisci, & Sanctorum Ordinis ascendit annos quingentos quadraginta & octo, & dies ducentos sexaginta.

48 Sæculares facientes celebrari Missas, & alia Divina Officia in Ecclesiis Fratrum Minorum lucrantur mille dies indulgentiarum. Ita Emmanuel Rodriquez *quæst.* 65. apud Sanig. *de Sacramentis dist.* 13. *quæst.* 3. *num.* 5. Kazenberger *loc. cit. num.* 103 Audientes Concionem Fratrum Minorum, aliorumque Regularium privilegiatorum lucrantur indulgentiam quindecim annorum, ex concessione Gregorii IX. apud Kazenberger *loc. cit. num.* 95 Et si talem concionem in Ecclesiis Regularium audiunt feria 2. 4., & 6. Quadragesimæ lucrantur indulgentiam centum triginta octo annorum ex concessione Alexandri, & Nicolai III. Innocentii, & Alexandri IV. & Benedicti XI. apud Vivam *in Appendice Indulgentiarum* §. *ultim.* * De indulgentiis concessis osculantibus habitum Regularium (*Vide supra n.* 41.) & eorumdem Regularium Concionem audientibus dubitare non leviter videtur P. Minderer *part.* 1. *Confer.* 3. *Collig.* 4. *n.* 351., *& part.* 2. *Confer.* 8. *Collig.* 15. *n.* 501. * Tales Concionatores Regulares, ut ex Casarub. Mirenda, & Diana tradit Gobat, *tract.* 4. *de Indulgent. cap.* 28. *num.* 561. etiam quando concionantur extra Templum sui Ordinis, possunt pro singulis concionibus impertiri suis auditoribus indulgentias 18. annorum & 222. dierum, dummodo expresse addant, se id facere nomine Pontificis.

Indulgentia Portiunculæ Assisiatensis est immediate a
Christo Domino concessa. Ita Benedictus XII. apud Casa- 49
rubios verb. *Indulgentia quoad Sæculares* §. 1. *n.* 13. Gobat *part.* 2. *de Indulgent. cap.* 9. March. *in portiuncula Theologica*, *& historica*. Matthæucci *Officialis Curiæ Cap.* 26. *num.* 5. Kazenberger *loc. cit. num.* 97. & alii passim. Per hanc indulgentiam *Portiunculæ*, uti pulchre docet undequaque Sapientissimus Card. Bellarminus *lib.* 2. *de Indulgent. cap.* 20. & ex ipso Kazenberger *loc. cit. n.* 98. tria 50
Fidei, & Ecclesiæ Catholicæ dogmata confirmantur; Primo scilicet *de Indulgentiarum existentia*, Secundum *de Romani Pontificis auctoritate*, quia Christus Dominus præcepit S. P. N. Francisco, ut ejus Vicarium adiret, & ab eo suo nomine hanc indulgentiam postularet, & Tertium *de Confessionis auricularis necessitate*, quia ad eam lucrandam requiritur Confessio peccatorum Sacerdoti facta, quod totum patet ex *Breviario Franciscano lectione* 5. *ad diem* 2. *Augusti*, ubi legitur; quod cum quadam nocte Seraphicus P. N. Franciscus oraret in habitaculo suo dictæ Ecclesiæ Portiunculæ proximo, & ei significatum esset Divinitus in ipsa Ecclesia esse Dominum Jesum, ejusque Sanctissimam Matrem cum ingenti multitudine Angelorum, & statim summa cum Religione delubrum ingressus cum primum ineffabilem illam Filii Dei Majestatem, & Gloriam aspexisset, ante conspectum ejus procubuisset, eumque maxima, qua potuit, animi submissione, ac pietate adorasset, sicut sequitur, est ei Christus locutus, ibi; *Quem Dominus benignissime appellans admonuit, ut ab eo aliquod beneficium pro salute hominum peteret. At ille adjutus patrocinio Matris, cujus opem imploraverat, duplex petiit, ut omnibus Ecclesiam illam introeuntibus concederet veniam, & indulgentiam omnium peccatorum suorum, quorum Confessionem Sacerdoti fecissent. Respondit Dominus id sibi placere, præcepitque illi, ut ejus Vicarium adiret, & ab eo suo nomine illam indulgentiam postularet.*

Indulgentia plenaria concessa primitus pro ipsa sola Ec- 51
clesia Portiunculæ a primis Vesperis Kalendarum Augusti, usque ad Vesperas sequentis diei, extenditur in perpetuum ad omnes Ecclesias Ordinis ubique existentes pro secunda die Augusti a primis Vesperis usque ad occasum Solis diei hujusmodi, dummodo lucraturi fuerint confessi, & Sac. Communione refecti, ut apparet in sequenti Bulla Gregorii XV.

GREGORIUS PAPA XV.

Ad futuram rei memoriam.

„ SPlendor paternæ gloriæ, qui sua mundum illuminat „ ineffabili claritate, pia vota Fidelium de clementi ejus Majestate sperantium, tunc præcipue benigno favore prosequitur, cum devota ipsorum humilitas Sanctorum precibus, & meritis adjuvatur. Volentes igitur omnes, & singulas Ecclesias Ordinis Fratrum S. Francisci de Observantia, etiam Reformatorum, ubique existentes aliquo spirituali munere illustrare, de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, omnibus utriusque sexus Christi fidelibus vere pœnitentibus, & confessis, ac Sacra Communione refectis, qui aliquam ex dictis Ecclesiis in secunda die mensis Augusti a primis Vesperis usque ad occasum solis diei hujusmodi singulis annis devote visitaverint, & ibi pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, ac Sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione, pias ad Deum preces effuderint, plenariam omnium peccatorum suorum indulgentiam, & remissionem misericorditer in Domino concedimus; Præsentibus perpetuis futuris temporibus valituris. Volumus autem, quod præsentium transumptis etiam impressis, & sigillo alicujus Notarii publici subscriptis, ac manu alicujus personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die 4. Julii 1622. Pontificatus nostri anno secundo".

S. Cardin. S. Susannæ.

Talis Indulgentia in omnibus Ecclesiis Religionis Se- 52
raphicæ pro secunda die Augusti potest applicari etiam pro Defunctis, & adducitur Bulla Innocentii XI. id concedentis.

INNO-

INNOCENTIUS PAPA XI.

Ad futuram rei memoriam.

„ ALias fel. record. Gregor. Papa XV. Prædecessor „ noster omnibus, & singulis utriusque sexus Christifidelibus vere pœnitentibus, & confessis, ac Sacra Communione refectis, qui aliquam ex Ecclesiis Fratrum Ordinis Minorum S. Francisci de Observantia, etiam reformatorum nuncupatorum, ubique existentium die 2. mensis Augusti a primis Vesperis usque ad occasum Solis diei hujusmodi, annis singulis devote visitassent, & ibi pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, ac S. Matris Ecclesiæ exaltatione, pias ad Deum preces effudissent, plenariam omnium peccatorum suorum indulgentiam, & remissionem misericorditer in Domino concessit, & alias prout, in ipsius Gregorii Prædecessoris Litteris desuper in simili forma Brevis die 4. Julii 1622. expeditis, quas perpetuis futuris temporibus valere voluit, uberius continetur. Cum autem dilectus Filius modernus Procurator Generalis dicti Ordinis, ut Nobis nuper exponi fecit, indulgentiam plenariam, & peccatorum remissionem, per dictum Gregorium Prædecessorem, ut præfertur, concessam, etiam, animabus Christifidelium defunctorum per modum suffragii applicari posse summopere desideret, Nos piis ejusdem Procuratoris Generalis votis hac in re, quantum cum Domino possumus, favorabiliter annuere volentes, auctoritate nobis a Domino tradita, ac de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi indulgentiam plenariam, & peccatorum remissionem Christifidelibus præfatis, supradictas Ecclesias Fratrum Ordinis S. Francisci de Observantia, Reformatorum dicta die secunda mensis Augusti, ut supra, visitantibus, & peragentibus, concessam, etiam Christifidelium animabus, quæ Deo in charitate conjunctæ ab hac luce migraverint, per modum suffragii applicari posse, etiam perpetuo concedimus, & indulgemus, in contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque. Volumus &c. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 12. Januarii 1687.

53 Talis Indulgentia plenaria in Ecclesia S. Mariæ Angelorum prope Assisium est perpetua quolibet anni die ex concessione Innocentii XII. sub die 28. Augusti 1695. tenoris sequentis".

INNOCENTIUS PAPA XII.

Ad perpetuam rei memoriam.

REdemptoris, & Domini Nostri Jesu Christi vices, licet immeriti, gerentes in terris cœlestium munerum thesauros, quorum dispensationem humilitati nostræ commisit Deus, fideli, prudentique liberalitate libenter erogamus sicut pia sublimium Principum præclaris in Ecclesiam Dei meritis fulgentium, ac Religiosorum virorum propriæ, alienæque saluti laudabiliter incumbentium vota postulant, & Nos ad augendam, fovendamque fidelium pietatem profuturum in Domino arbitramur. Itaque spirituali Christifidelium ad Ecclesiam S. Mariæ Angelorum nuncupatam Domus Fratrum Ordinis Minorum S. Francisci de Observantia nuncupatorum, prope, & extra muros Civitatis Assisien. assidue (ut accepimus) ex universis Christiani Orbis partibus devotionis causa confluentium consolationi, atque animarum saluti, quantum cum Domino possumus, benigne consulere, nec non dilecti Filii Bonaventuræ Poerii Ministri Generalis dicti Ordinis supplicationibus, etiam totius Ordinis prædicti nomine, Nobis super hoc humiliter porrectis, quibus piæ, atque enixæ plurium Orthodoxorum Principum preces, in idipsum tendentes accessere, favorabilem assensum præbere cupientes, ac de Omnipotentis Dei misericordia, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, omnibus utriusque sexus Christifidelibus ad Ecclesiam supradictam, sicut præmittitur, confluentibus, qui illam vere pœnitentes, & confessi, ac Sacra Communione refecti, in quocumque anni die devote visitaverint, & ibi pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, ac Sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione, pias ad Deum preces effuderint, plenariam omnium peccatorum suorum indulgentiam, & remissionem misericorditer in Domino concedimus; Præsentibus perpetuis futuris temporibus valituris. Volumus autem, ut earumdem præsentium Litterarum transumptis, seu exemplis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo Personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides ubique locorum habeatur, quæ ipsis præsentibus haberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Rome apud S. Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 18. August. 1695. Pontificatus nostri anno quinto.

J. F. *Card. Albanus.*

54 Eamdem indulgentiam plenariam perpetuam, & quotidianam concessit visitantibus Ecclesiam S. P. N. Francisci Conventualium d. Civitatis Assisii idem Innocentius XII. sub die 18. Augusti 1695. Constit. incip. *Commissa nobis.*

55 Talis indulgentia plenaria pro die 2. Augusti non suspenditur per annum Sanctum in Ecclesia S. Mariæ Angelorum prope Assisium, ut declararunt Innocentius X. 5. Julii 1650. Clemens X. 12. Novembris 1664. & Innocentius XII. 21. Augusti 1699 in Brevi, ut sequitur.

INNOCENTIUS PAPA XII.

Ad futuram rei memoriam.

„ CUM ob Sacri Jubilæi celebrationem a Vigilia Nati- „ vitatis Domini Nostri Jesu Christi proxime venturi anni inchoandam, & usque ad finem ejusdem anni duraturam, omnes, & singulas indulgentias, & peccatorum remissiones, quibusvis Ecclesiis, Monasteriis, Hospitalibus, & aliis locis piis sæcularibus, & quorumvis Ordinum, etiam Mendicantium Regularibus, sub quibuscumque tenoribus, & formis, ac cum quibusvis clausulis, & Decretis, quomodolibet concessas, de Apostolicæ potestatis plenitudine suspenderimus, ac suspensas esse declaraverimus, easque, eodem anno durante, nulli prodesse, aut suffragari debere decreverimus, prout in nostris sub plumbo desuper expeditis Litteris, quarum tenorem præsentibus pro expressis habere volumus, plenius continetur: Nos cupientes, ut Ecclesiæ S. Mariæ Angelorum Domus Ordinis Fratrum Minorum S. Francisci de Observantia, prope, & extra muros Civitatis Assisiensis congruis frequentetur honoribus, ad eamque Christifideles lubentius accedant, quo exinde spiritualibus gratiis se uberius refectos conspexerint, tenore præsentium declaramus mentis, & intentionis nostræ minime fuisse, nec esse sub præfata indulgentiarum suspensione, indulgentiam utriusque sexus Christifidelibus, prædictam Ecclesiam die secunda mensis Augusti, a primis Vesperis usque ad occasum solis diei hujusmodi visitantibus, & requisita pro eadem indulgentia consequenda, peragentibus concessam, comprehendere, prout minime comprehendimus, nec comprehensam esse, in verbo Romani Pontificis attestamus. In contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 21. Augusti 1699." Similem Declarationem jam fecerant alii Pontifices, & signanter Clemens VIII. & Urbanus VIII. & novissime fecit Benedictus XIII.

56 In aliis vero Ecclesiis, & locis Ordinis suspenditur anno Sancto pro vivis, minime pro Defunctis; Felix Potestas *tom. 1. part. 2. num.* 3766, Per Jubilæum enim anni Sancti non suspenduntur indulgentiæ pro constitutis in articulo mortis, & pro Defunctis, ut declararunt Gregorius XIII. Clem. VIII. Urbanus VIII. Innocentius XI. teste ipso Felice Potestate *loc. cit. num.* 3625. & tenet Busembau *lib. 6. tractat. 4. cap. 1. dub. 4. §. 2. respons. 2. n.* 1. & alii passim, & sic servat praxis.

57 Indulgentia Portiunculæ pro secunda die Augusti a primis Vesperis usque ad occasum solis diei hujusmodi potest obtineri, seu acquiri *toties quoties* a Christifidelibus aliqua Ecclesia Ordinis S. P. N. Francisci visitatur, & ibidem ad mentem Pontificis oratur, nempe semel pro seipsis, & aliis vicibus pro animabus Purgatorii; Ita Engelbertus Parck *in tertia Seraphica Vinea cap.* 28. *n.* 136. Hermannus Bosn. *in suo Seraphico Firmamento secunda die Augusti*, Kazenberger *loc. cit. num.* 101. & alii passim id clare colligentes, tum ex communi praxi ubique, & etiam Romæ observata nedum a simplicibus, sed etiam a Viris doctis, & Primatibus, tum ex sequenti responsione, & declaratione Sacræ Congregationis Concilii.

Cum enim in vim Decreti sub Innocent. XI. editi 7. Martii 1678. & adducti supra *art. 4. num.* 15. ubi disponitur: *Semel autem dumtaxat in die plenariam Indulgentiam in certos dies Ecclesiam visitantibus concessam, vel aliud pium opus peragentibus lucrifieri*, dubitaretur, an indulgentiam præfatam lucrarentur Fideles toties, quoties Ecclesiam visitarent, pro declaratione dubii fuerunt preces Sacræ Cardinalium Congregationi exhibitæ, ut infra.

Episcopus Labacensis a parte Imperii Orator devotus E. E. V. V. humiliter exponit, quod non obstante Decreto Innocentii XI. de apocryphis indulgentiis sub die 7. Martii 1678. quo declaravit semel dumtaxat in die plenariam indulgentiam in certos dies Ecclesiam visitantibus concessam lucrifieri, pergant Fratres Ordinis S. Francisci Reformatorum de Provincia Carniola Populo persuadere indulgentiam pro die secunda Augusti de Portiuncula nuncupatam eorum Ecclesiam visitantibus concessam toties, quoties eadem die lucrifieri posse.

Cum autem hujusmodi abusus ad Summum Pontificem ab Ordinariis deferri jubeat Sacr. Congreg. Concilii Tridentini sess. 25. de reform. cap. 21. in Decreto de indulgentiis.

Idcirco Orator quærit, & declarari petit, an præfata indulgentia de Portiuncula nuncupata etiam comprehendatur sub Decreto, & Declaratione San. mem. Innocentii XI. supradicta? pro qua gratia &c.

Die

Die 15. Julii 1700. Sacra Congregatio Eminentissimorum S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, audita relatione Procuratoris Generalis, & Ministri Provincialis, censuit servandum esse solitum (apud impressorem Cameralem). Et sic sæpius respondit eadem Sacr. Congreg. Concil., & novissime *in una Ordinis Sancti Francisci 4. Decembris 1723.*

58 Omnes Christifideles obeuntes Viam Crucis a nostris Fratribus erectam, sive in locis ad nos spectantibus, sive in aliis non subjectis, nec dependentibus ab Ordine nostro, possunt quotidie, modo sint in gratia, & obeundo Viam Crucis devote recolant Passionem, ac mortem Christi, lucrari easdem indulgentias, quas Hierosolymis obeuntes Viam Crucis lucrantur, quæ indulgentiæ sunt assignatæ *supra num.* 8. Sic ultra concessionem, & declarationem factam ab Innocentio XI. 5. Septembris 1686. & ab Innocentio XII. decimo septimo Kalendas Januar. 1695. Const. in ip. *Sua nobis*, adducta supra *sub. num.* 24. concesserunt, & declararunt novissime Benedictus XIII. 1726. quinto Nonas Mart. Const. incip. *Inter plurima*, & Clem. XII. die 16. Januar. 1731. Const. incip. *Exponi nobis*. Quæ constitutiones, cum sint ad hanc rem scitu dignissimæ, & apprime necessariæ, hic ad litteram dantur cum admonitionibus ab Eminentiss. Præfecto Sac. Congregationis Indulgentiarum datis de mandato Sanctissimi, & Litteris Encyclicis a Superiore Generali hujus nostræ Cismontanæ Familiæ ad omnes Conventus transmissis, & in earum respective Archivis de suo mandato servatis.

59 *Sanctissimi in Christo Patris, & Domini nostri Benedicti XIII. Pontificis Maximi*

CONSTITUTIO.

In qua pium exercitium Viæ Crucis peragentes apud Fratres Minores de Observantia nuncupatos, Indulgentiarum omnium, quas Summi Pontifices Stationibus Terræ Sanctæ concesserunt, participes efficiuntur, ipsaque Indulgentiæ approbantur, & confirmantur.

BENEDICTUS EPISCOPUS

Servus servorum Dei

Ad perpetuam rei memoriam.

I. INter plurima, & maxima signa immensæ erga nos Dei benignitatis ubique occurrentia, summam, & admirabilem ejus in humanum genus charitatem declarat æterni ejusdem Filii Jesu Christi passionis inexplicabile Sacramentum, quo erepti sumus e faucibus tenebrarum. Hinc Romani Pontifices Antecessores Nostri eamdem Passionem memoria recolentibus Apostolicas indulgentias, & gratias donare consueverunt, quas ad pios Christifideles in Dominicæ Passionis contemplatione sese exercentes a Nobis extendi, & confirmari, ut Christiana Religio in hominum cordibus augeatur, plurimum in Domino expedire putamus.

II. Ea propter Dilectus Filius Frater Josephus Maria ab Ebora Procurator Generalis Ordinis Fratrum Minorum Beati Francisci, qui de Observantia nuncupantur, petitionem nuper exhibendam Nobis curavit, qua continebatur, Fratres ejusdem Ordinis pium exercitium Viæ Crucis appellatum, quo tota Dominicæ Passionis series dictis tabulis, ubi commode fieri posset, expressa, inque plures Stationes distributa, eo modo, quo Peregrini Civitatis S. Jerusalem loca ipsa, ubi Christus passus est recolentes, & frequentantes invisunt, contemplanda proponeretur, in varias Christianorum Provincias magno animarum fructu intulisse, ac piæ recordationis Antecessorem nostrum Innocentium Papam XII. hujusmodi exercitium largitione cælestium munerum promovisse per Litteras Apostolicas in forma Brevis sub annulo Piscatoris incipientes *Ad ea, per quæ*, Romæ datas apud S. Mariam Majorem die 24. Decembris anno MDCXCII. Pontificatus 2. ubi inter alia, omnibus, & singulis Fratribus, & Monialibus, atque aliis utriusque sexus personis Ordinum, & Congregationum, Obedientiæ, seu directioni Ministri Generalis Fratrum Minorum de Observantia subjectis, Christique fidelibus Confratribus, & Consororibus quarumcumque Confraternitatum, & Societatum, sive sub titulo Conceptionis Beatæ Mariæ Virginis Immaculatæ, sive sub alia qualibet invocatione in eorumdem Fratrum, & Monialium Ecclesiis Canonice erectarum, sive erigendarum, Orationi Mentali, quæ dicitur Viæ Crucis exercitium, quo, ratione suæ Regulæ, & Constitutionum quotidie tenentur, operam dantibus, pro qualibet vice dierum centum, per duos quadrantes vero continuatos, vel saltem per quadrantem horæ singulis diebus, perque totum mensem orationi, & exercitio hujusmodi vacantibus, dummodo vere pœnitentes, & peccata sua confessi Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum sumpsissent, proque Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, ac S. Matris Ecclesiæ exaltatione pias ad Deum preces fudissent, semel quolibet mense plenariam peccatorum indulgentiam, & remissionem, quam per modum suffragii animabus Christifidelium Deo in Charitate conjunctis ex hac vita migrantibus, applicare possent, Apostolica Auctoritate perpetuis futuris temporibus misericorditer concessit.

III. Postmodum dictus Innocentius antecessor per alias Apostolicas Litteras incipientes: *Sua nobis*, sub plumbo Romæ datas apud S. Mariam Majorem septimo Kalendas Januarias Anno Dominicæ Incarnationis MDCXCV. Pontificatus 5. inter alia Decretum Venerabilium fratrum suor. S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum die 12. Novembris anni MDCXCV. per se die 15. ejusdem mensis approbatum declaraverat, pia loca Viæ Crucis, seu Calvarii ad recolendam, & meditandam Christi Passionem a prædictis Fratribus, & Monialibus, aliisque Personis adinstar Stationum Calvarii Montis erecta, atque instituta, in privilegiorum, atque indulgentiarum plenariarum nondum revocatarum generali, mutua, & reciproca communicatione per Apostolicam Sedem concessa, & Litteris piæ memoriæ antecessoris nostri Innocentii XI. in forma Brevis sub die 5. Septembris anni Incarnationis Dominicæ MDCLXXXVI. comprehendi, ideoque frui, & gaudere indulgentiis in iisdem Litteris Innocentii Papæ XI. expressis, quæ omnia sub sententiis, Censuris, & pœnis in Contradictores infligendis, executioni tradi, & publicari mandavit, ut in utriusque Litteris ejusdem Innocentii Papæ XII. plenius continetur.

IV. Cum autem, sicut eadem petitio Fratris Josephi ab Ebora subjungebat, prædictum exercitium Viæ Crucis in omnibus ferme Ecclesiis Ordinis fratrum Minorum de Observantia diebus Festis tam pio operi assignatis, religiose peragatur, quam plurimis Christifidelibus Ministro Generali nequaquam subjectis extra Ordinem quoque illuc accedentibus idcirco idem fratres, ut tam Sanctum exercitium pro animarum salute ulterius propagetur, indulgentias, & Privilegia, etiam per viam Communicationis, ut præfertur, concessa, & utriusque Innocentii antecessorum nostrorum Litteras superius memoratas, atque alias, si quæ sint, idem exercitium respicientes, Decretumque a Venerabilibus fratribus S. R. E. Cardinalibus olim confectum, ac postmodum Apostolica auctoritate confirmatum, prævia ejus declaratione, ad tollendas omnes ambiguitates super ejus interpretatione forsan exortas, per Nos, & Sedem Apostolicam probari, & confirmari cupiant, easdemque indulgentias, & Privilegia ad quoscumque Christifideles, & etiam dicto Ministro Generali nullo modo subjectos extendi, & ampliari enixe deposcant.

V. Hinc ad dicti fratris Josephi Mariæ preces, prædictis omnibus opportune providere cupientes, Nos, qui omnem operam libenter impendimus, ut omnes Dominicæ Passionis memoriam sæpe animo repetant, & salutarem illius fructum percipiant, eumdem Josephum specialibus favoribus, & gratiis prosequi volentes, ipsum a quibusvis Excommunicationis, suspensionis, & Interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, Censuris, & pœnis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium tantum consequendum, harum serie absolventes, & absolutum fore censentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, indulgentias etiam pro animabus in Christi Charitate defunctorum applicabiles, & privilegia etiam per viam communicationis concessa in Litteris utriusque Papæ Innocentii, inque Decreto Venerabilium Fratrum S. R. E. Cardinalium expressa, & declarata, ac quibuscumque aliis Litteris Apostolicis idem exercitium Viæ Crucis respicientibus, ad tollendam omnem ambiguitatem, alienamque interpretationem inde quomodocumque ortam, aut fortasse orituram, ut fideles per executionem bonorum operum, Sacrosanctos Ecclesiæ Thesauros absque ulla animi hæsitatione adipiscantur, declaramus, fratres, Moniales, ac Personas superius memoratas, exercitium Viæ Crucis hujusmodi peragentes, de Privilegiis, & indulgentiis, etiam plenariis, sub generali, mutua, & reciproca communicatione per Sedem Apostolicam concessis, vere communicare, & participes fieri, proptereaque frui, & gaudere indulgentiis, ac privilegiis, quæ Romani Pontifices locis Sanctis, ac illorum Stationibus intra, & extra Jerusalem largiti fuerunt, perinde ac si exercitium prædictum ibidem peragerent: atque ita ab omnibus asseri, & censeri debere volumus; Ideoque ea omnia hactenus recensita, Apostolica auctoritate tenore præsentium perpetuo confirmamus, approbamus, & innovamus, ac perpetuæ, & inviolabilis Apostolicæ firmitatis robur iisdem adjicimus, omnesque, & singulos tam Juris, quam facti defectus, si qui in eis quomodolibet intervenerint, supplemus.

VI. Insuper ne a participatione bonorum spiritualium, quæ ab exercitio Viæ Crucis provenire speramus, ullus arceatur, de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum

rum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, Indulgentias etiam animabus in Christi Charitate defunctorum applicabiles, & privilegia superius expressa, etiam per viam communicationis Indulgentiarum, quæ locis Sanctis intra, & extra Jerusalem concessæ fuerunt, aut alias quomodolibet, fratribus, Monialibus, ac Personis jam dictis, quæ per Nos approbantur, & confirmantur, ad quoscumque Christifideles utriusque sexus Ministro Generali nullo modo subjectos, qui exercitium Viæ Crucis, & alia Christianæ pietatis opera eisdem modo, & forma, quæ a fratribus, & personis prædictis peraguntur, pie, ac devote penes fratres dicti Ordinis privative quoad alios quoscumque peragent, & implebunt, perpetuo extendimus, & ampliamus.

VII. Decernentes, præsentes Litteras nostras, inque eis contenta quæcunque de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, vel intentionis nostræ, aut quocumque alio defectu notari impugnari, invalidari, ad terminos Juris reduci, aut contra illas quodcunque Juris, vel facti, aut gratiæ remedium impetrari, nec quibusvis similium, vel dissimilium gratiarum revocationibus, suspensionibus, limitationibus, derogationibus, aut aliis contrariis dispositionibus, per Nos, vel Successores nostros Romanos Pontifices, aut Sedem Apostolicam pro tempore factis, comprehendi non posse, sed semper ab illis excipi, & quoties illæ emanabunt, toties in pristinum, & validissimum statum restitutas, repositas, & plenarie reintegratas, ac de novo semper concessas, ac perpetuo validas, & efficaces existere, suosque plenarios effectus sortiri, & obtinere debere, sicque, & non aliter, per quoscunque Judices ordinarios, vel delegatos, quavis auctoritate fungentes, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales, etiam de latere Legatos, Vicelegatos, dictæque Sedis Nuncios judicari, & definiri debere: & quidquid secus super his a quoquam, quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, irritum, & inane decernimus, non obstantibus, quatenus opus sit, piæ memoriæ Pauli Papæ V. similiter prædecessoris nostri nonnullarum Indulgentiarum revocatione, sive moderatione, aliisque Constitutionibus, & Ordinationibus, ac nostra, & Cancellariæ Apostolicæ Regula de Indulgentiis non concedendis adinstar dictique Ordinis, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus ceterisque contrariis quibuscumque.

Dat. Romæ Anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo vigesimo sexto, quinto Nonas Martii, Pontificatus nostri Anno tertio.

SASCTISSIMI DOMINI NOSTRI DOMINI CLEMENTIS.

Divina Providentia Papæ XII.

DECLARATIO.

Quod Via Crucis erecta, & erigenda in Ecclesiis, ac locis non subjectis, nec dependentibus ab Ordine Fratrum Minorum S. Francisci de Observantia fruantur Privilegiis, & Indulgentiis, quibus gaudent instituta in Ecclesiis, & locis ejusdem Ordinis.

GREGORIUS PAPA XII.

Ad futuram rei memoriam.

EXponi Nobis nuper fecit Dilectus Filius Bernardus Monterde Procurator Generalis Ordinis Fratrum Minorum Sancti Francisci de Observantia nuncupatorum, tam suo, quam Dilecti etiam filii moderni Ministri Generalis dicti Ordinis nomine, quod, cum antiqua vigeret, ac etiamnum vigeat in Ordine hujusmodi consuetudo erigendi, & instituendi per illius Fratres, in vim facultatis sub alias a Sede Apostolica concessæ, pia loca Viæ Crucis, seu Calvarii nuncupata, ad instar Stationum Montis Calvarii, nedum in ejusdem Ordinis, sed etiam in aliis Ecclesiis, ac Locis ab eo minime dependentibus; isque mos in universis Regnis Hispaniarum, ac pluribus Italiæ Regionibus semper ante hac retentus fuerit, & adhuc de præsenti servetur: Licetque dudum felic. record. Innocentius Papa XII. Prædecessor noster ad preces tunc in humanis agentis Francisci Diaz, dum viveret, Commissarii Generalis pro Ultramontana Familia dicti Ordinis, præfata loca pia Viæ Crucis, seu Calvarii sub quibusdam rec. mem. Innocentii XI. Prædecessoris quoque nostri, Litteris in simili forma Brevis die 5. Septembris 1686. super confirmatione diversarum Indulgentiarum, & Privilegiorum ipsius Ordinis, editis comprehendi, ac proinde frui, & gaudere posse Indulgentiis, & Privilegiis, in Litteris hujusmodi concessis, & expressis declarasset per suas itidem in forma Brevis die 5. Decembris 1696. desuper expeditas litteras, idque absque limitatione, ac restrictione dictorum locorum Viæ Crucis, seu Calvarii ad Ecclesias, & loca Ordinis præfati factum fuisset; Nihilominus aliqui existimantes, facultatem illa erigendi, & instituendi, ad Ecclesias, & loca Ordinis prædicti. Indulgentias vero, & Privilegia ejusmodi ad personas Obedientiæ, ac directioni pro tempore existentis Ministri Generalis ejusdem Ordinis subjectas, respective limitata, & restricta esse, a piæ memoriæ Benedicto Papa XIII. etiam Prædecessore nostro, Indulgentias, & Privilegia præfata ad quoscumque utriusque sexus Christifideles dicto Ministro Generali non subjectos, qui tamen ejusmodi loca pia viæ Crucis, seu Calvarii penes Fratres supradicti Ordinis, privative quoad alios quoslibet visitarent, ibique memoriam Dominicæ Passionis devote recolerent, aliaque injuncta opera peragerent, extendi, & ampliari obtinuerunt, prout in ipsius Benedicti Prædecessoris litteris sub plumbo Anno Incarnationis millesimo septingentesimo vigesimo sexto, quinto Nonas Martii, Pontificatus sui anno tertio emanatis uberius continetur. Cum autem, sicut eadem expositio subjungebat, ipse Bernardus non minus ratione sui Officii Procuratoris Generalis hujusmodi, quam de expresso mandato dicti moderni Ministri Generalis ad enatam occasione præmissorum confusionem tollendam, remque in statum pristinum restituendam, prædicta loca pia Viæ Crucis, seu Calvarii per eosdem Fratres, etiam in Ecclesiis, & locis, quæ non sint dicti Ordinis, erecta, & erigenda, eisdem Indulgentiis, & Privilegiis gaudere per Nos declarari summopere desideret, quemadmodum ab ipso Benedicto Prædecessore postquam Litteræ suæ præfatæ prodierant ad supplicationem Dilectæ in Christo Filiæ nobilis Mulieris Violantis a Bavaria Principissæ Etruriæ Viduæ Fratribus Recessus S. Francisci ad Montem Florentinum, & Conventus de Ambrosiani nuncupat. dicti Ordinis in vim cujusdam Rescripti die decima Novembris 1729. ejus jussu editi, concessum fuisse memoratur. Nobis propterea humiliter supplicari fecit, ut in præmissis opportune providere, & ut infra indulgere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur ejusdem Bernardi votis hac in re, quantum cum Domino possumus, favorabiliter annuere cupientes, eumque a quibusvis excommunicationis, Suspensionis, & Interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis jure, vel ab homine quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium duntaxat consequendum, harum serie absolventes, & absolutum fore censentes, necnon utriusque Innocentii, & Benedicti Prædecessorum Litterarum præfatarum tenores, & alia quæcumque, etiam specificam, & individuam mentionem, & expressionem requirentia, præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, & specificatis habentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, quod prædicta loca pia Viæ Crucis, seu Calvarii, in Ecclesiis, Oratoriis, Monasteriis, Hospitalibus, & aliis itidem piis locis ipsi Ministro Generali non subjectis nec ab eo dependentibus, per Fratres dicti Ordinis nunc erecta, & in posterum erigenda, eisdem Indulgentiis, ac Privilegiis fruantur, & gaudeant, quibus fruuntur, & gaudent erecta in Ecclesiis, & locis Ordinis præfati Auctoritate Apostolica, tenore præsentium decernimus, & declaramus, ac quatenus opus sit, de novo concedimus, & indulgemus; ita tamen, ut quoad illa sic deinceps erigenda, modus & forma serventur, quibus hujusmodi erectiones in Ecclesiis, & locis Ordinis prædicti hactenus fieri consueverunt, & accedat licentia Ordinarii loci, ac consensus Parochi, Superiorum Ecclesiæ Monasterii, Hospitalis, & loci pii, ubi de his pro tempore erigendis agi contigerit. Decernentes pariter, easdem præsentes Litteras firmas, validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac illis, ad quos spectat, & pro tempore spectabit, plenissime suffragari. Sicque, & non aliter in præmissis per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos etiam causarum Palatii Apostolici Auditores judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus præmissis, ac nostra, & Cancellariæ Apostolicæ regula de non concedendis Indulgentiis adinstar, & aliis Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, ut præsentium Litterarum transumptis, seu exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo Personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides in judicio, & extra illud adhibeatur, quæ adhiberetur ipsis præsentibus, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 16. Januarii 1731. Pontificatus Nostri Anno primo.

F. Cardinalis Oliverius.

Consti-

Constitutio SS. D. N. Clementis Papæ XII. qua declaratur, quod Viæ Crucis erectæ & erigendæ in Ecclesiis ac locis non subjectis, nec dependentibus ab Ordine Fratrum Minorum Sancti Francisci de Observantia, fruantur privilegiis & Indulgentiis, quibus gaudent institutæ in Ecclesiis, ac locis ejusdem Ordinis, inserta est in altero Brevi Benedicti XIV. quod hic affertur ad litteram.

Breve Benedicti XIV. quo confirmatur pium Exercitium Viæ Crucis erigendum a Fratribus tam Observantiæ quam Reformat. Ministro Generali Ordinis S. Francisci subjectis.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Ad perpetuam rei memoriam.

CUM tanta sit passionis Crucis, & mortis Domini Nostri Jesu Christi vis, ut nullum reperiatur tam efficax remedium ad curandum conscientiæ vulnera, quibus infirmitas humana quotidie per peccatum sauciatur, nec non ad purgandam mentis aciem, divinoque amore inflammandam, quam Passionis, Crucis, Mortis, atque Vulnerum ejusdem Redemptoris Nostris sedula meditatio; Ut Christifideles in hac nobis totius causa beatitudinis occupati quotidie se se alacrius exercerent, nec Catholicæ Ecclesiæ Patres, nec Romani Pontifices Prædecessores Nostri unquam destiterunt, quin assiduis monitis, exhortationibusque, & profusis cælestium thesaurorum elargitionibus persuaderent, allicerent, ac locupletarent. Sane fel. record. Clemens PP. XII. Prædecessor Noster, non solum cetera ad recolendam potissimum tantorum Passionis, Crucis, & Mortis Dominicæ mysteriorum memoriam, alias ab iisdem Prædecessoribus concessa, & impertita Indulgentiarum ac peccatorum relaxationum, remissionumque munera, quæ & ipse confirmavit, ac de novo elargitus, fuit, verum etiam viam, rationemque in Via Crucis, seu Calvarii, ut dicitur pie peragendi traditam aliis Apostolicæ suæ Providentiæ regulis ordinavit, disposuitque, prout clarius intelligitur ex ipsis Clementis Prædecessoris in simili forma Brevis litteris tenoris sequentis, videlicet: Clemens PP. XII. Ad futuram rei memoriam. Exponi Nobis nuper fecit dilectus Filius Bernardus Monterde Procurator Generalis Ordinis Fratrum Minorum S. Francisci de Observantia nuncupatorum, tam suo, quam dilecti etiam Filii moderni Ministri Generalis dicti Ordinis nomine, quod cum antiqua vigeret, ac etiam nunc vigeat in Ordine hujusmodi consuetudo erigendi, & instituendi per illius Fratres, in vim facultatis sibi alias a Sede Apostolica concessæ, Pia loca Viæ Crucis, seu Calvarii nuncupata, ad instar stationum Montis Calvarii, nedum in ejusdem Ordinis, sed etiam in aliis Ecclesiis, ac Locis ab eo minime dependentibus, isque mos in universis Regnis Hispaniarum, ac plurimis Italiæ Regionibus semper ante hac retentus fuerit, & adhuc de præsenti servetur: Liceteque dudum fel. record. Innoc. Papa XII. Prædecessor Noster ad preces tunc in humanis agentis Francisci Diaz, dum viveret, Commissarii Generalis pro Ultramontana Familia dicti Ordinis, præfata Loca Pia Viæ Crucis, seu Calvarii sub quibusdam rec. mem. Innoc. Papæ XI. Prædecessoris quoque Nostri, Litteris in simili forma Brevis die 5. Septembris 1687. super confirmatione diversarum Indulgentiarum, & Privilegiorum ipsius Ordinis editis comprehendi, ac proinde frui, & gaudere posse Indulgentiis, & Privilegiis in Litteris hujusmodi concessis, & expressis declarasset per suas itidem in forma Brevis die 6. Dec. 1696. desuper expeditis, Litteras, idque absque limitatione, ac restrictione dictorum locorum Viæ Crucis, seu Calvarii ad Ecclesias, & loca Ordinis præfati factum fuisset, nihilominus aliqui existimantes facultatem illa erigendi, & instituendi, ad Ecclesias, & loca Ordinis prædicti, Indulgentias vero, & privilegia ejusmodi ad personas obedientiæ, ac directioni pro tempore existentis Ministri Generalis ejusdem Ordinis subjectas respective limitata, & restricta esse, a piæ mem. Bened. Papa XIII. etiam Prædecessore Nostro Indulgentias, & Privilegia præfata ad quoscumque utriusque sexus Christifideles dicto Ministro Generali non subjectos, qui tamen ejusmodi loca pia Viæ Crucis, seu Calvarii penes Fratres supradicti Ordinis privative quoad alios quoslibet visitarent, ibique memoriam Domicæ Passionis devote recolerent, aliaque injuncta Opera peragerent, extendi, & ampliari obtinuerunt prout in ipsius prædicti Prædecessoris Litteris sub plumbo Anno Incarnationis 1726. 5. nonas Martii Pontificatus sui Anno tertio emanatis uberius continetur. Cum autem sicut eadem expositio subjungebat ipse Bernardus, non minus ratione sui Officii Procuratoris Generalis hujusmodi, quam de expresso mandato dicti moderni Ministri Generalis ad enatam occasione præmissorum confusionem tollendam, remque in statum pristinum restituendam prædicta loca pia Viæ Crucis, seu Calvarii per eosdem Fratres, etiam in Ecclesiis, & locis, quæ non sint dicti Ordinis erecta, & erigenda, eisdem Indulgentiis, & Privilegiis gaudere per Nos declarari summopere desideret, quemadmodum ab ipso Benedicto Prædecessore, postquam Litteræ suæ præfatæ prodierant ad supplicationem dilectæ in Christo Filiæ Nobilis Mulieris Violantis a Bavaria Principissæ Etruriæ Viduæ Fratribus Recessus Sancti Francisci ad Montem Florentinum, & Conventus de Ambrosiana nuncupat. dicti Ordinis in vim cujusdam Rescripti die 10. Novembris 1729. ejus jussu editi, concessum fuisse memoratur: Nobis propterea humiliter supplicari fecit, ut in præmissis opportune providere, & ut infra indulgere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur ejusdem Bernardi votis hac in re, quantum cum Domino possumus favorabiliter annuere cupientes; eumque, a quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis a jure, vel ab homine quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium duntaxat consequendum, harum serie absolventes, & absolutum fore censentes, nec non utriusque Innocentii, & Benedicti Prædecessorum Litterarum præfatarum tenore, & alia quæcumque etiam specificam, & individuam mentionem, & expressionem requirentia, præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, & specificatis habentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, quod prædicta loca pia Viæ Crucis, seu Calvarii in Ecclesiis, Oratoriis, Monasteriis, Hospitalibus, & aliis itidem piis locis ipsi Ministro Generali non subjectis, nec ab eo dependentibus, per Fratres dicti Ordinis nunc erecta, & in posterum erigenda, eisdem Indulgentiis, ac Privilegiis fruantur, & gaudeant, quibus fruuntur, & gaudent erecta in Ecclesiis, & in locis Ordinis præfati, auctoritate Apostolica tenore præsentium decernimus, & declaramus; ac quatenus opus sit, & de novo concedimus, & indulgemus: ita tamen, ut quoad illa sic deinceps erigenda, modus, & forma serventur, quibus ejusmodi erectiones in Ecclesiis, & locis Ordinis prædicti hactenus fieri consueverunt, & accedat licentia Ordinarii loci, ac consensus Parochi, & Superiorum Ecclesiæ Monasterii, Hospitalis, & loci pii, ubi de eis pro tempore erigendis agi contigerit. Decernentes pariter easdem præsentes Litteras firmas, validas, efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac illis, ad quos spectat, & pro tempore spectabit, plenissime suffragari. Sicque, & non aliter in præmissis per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus præmissis, ac nostra, & Cancellariæ Apostolicæ regula de non concedendis Indulgentiis ad instar, & aliis Constitutionibus, & & Ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, &c.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 16. Januarii 1741. Pontificatus Nostri Anno primo.

F. Card. Oliverius.

Quoniam autem Dilectus Filius Leonardus a Portu Mauritio, ejusdem Ordinis Minor. Reform. nuncupator. Frater, expresse Professus, Nobis humiliter supplicari fecit, ut non solum præinsertas Litteras Clementis Prædecessoris præfati, & in eis contenta quæcumque quo firmius subsistant, & serventur exactius, confirmare, verum etiam nonnulla, ut infra declarare, & præscribere de benignitate, & auctoritate Apostolica dignaremur. Nos igitur ipsum Leonardum specialibus favoribus, & gratiis prosequi volentes, & a quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis a jure, vel ab homine, quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium duntaxat consequendum, harum serie absolventes, & absolutum fore censentes, supplicationibus ejusdem Leonardi Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati præinsertas Clementis Prædecessoris Litteras, & in eis contenta quæcumque auctoritate Apostolica tenore præsentium approbamus, & confirmamus, illisque Apostolicæ firmitatis robur adjicimus, nec non earumdem præinsertarum Litterarum tenorem, formam, & dispositionem sine ulla interpretatione, & restrictione omnino in posterum servari mandamus. Præterea cuicumque Parocho, ut prævia proprii Ordinarii, seu Antistitis in scriptis obtinenda licentia, sub directione cujuslibet Fratris ejusdem Ordinis Minorum sive Observantium, sive Reformatorum, sive Recollectorum, vel ad excipiendas Sacramentales Christifidelium Confessiones approbati, vel Prædicatoris Verbi Dei de quocumque Conventu, sive proximo, sive remoto, ad Parochi arbitrium, de suorum tamen Superiorum consensu, ac per-

missu

missa erigendi Viam Crucis, seu Calvarii, ut præmittitur, sive in propria Parochiali Ecclesia, sive alibi in ejusdem Parochialis Ecclesiæ districtu erigendi facultatem tribuimus, & impertimur. Volumus autem, ut Via Crucis, seu Calvarii hujusmodi in iis Civitatibus, Oppidis, & Locis ubi ab ipsis Fratribus Ordinis præfati in suis respective Ecclesiis, sive alibi jam erecta reperitur, de novo minime erigatur, nisi ubi, licet alia in Civitate, Oppido, & Loco quolibet Via Crucis, & Calvarii hujusmodi erecta fuerit, ea tamen est itineris longitudo, vel viæ asperitas, ut Christifideles non sine gravissimo incommodo, aut nullo pacto illuc ad eandem viam Crucis, seu Calvarii peragendam accedere valeant, quo casu Locorum Ordinarii, quorum arbitrio, ac prudentiæ præmissa omnia ordinandi, ac præscribendi relinquimus, ordinent, & præscribant. Decernentes pariter easdem præsentes Litteras, firmas, validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac illis, ad quos spectat, & pro tempore spectabit, plenissime suffragari, sicque & non aliter in præmissis per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores, judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus quibuscumque in contrarium præmissorum quomodolibet facientibus, atque iis omnibus, & singulis, quæ idem Clemens prædecessor voluit non obstare. Volumus autem &c. ut &c.

Datum Romæ ut supra die 30. Augusti 1741. Pontificatus Nostri Anno II. D. Card. Passioneus.

6[illegible] *Avvertimenti ordinati a ben regolare il divoto Esercizio della Via Crucis dati in luce per ordine di Clem. XII. e rinovati dalla Santità di N. Sig. Papa Bened. XIV. con alcune addizioni necessarie per maggior stabilimento di sì santa divozione.*

AVendo la San. mem. di Clemente XII. alle suppliche del Procurator Generale dell'Ordine de' Frati Minori di San Francesco detti dell'Osservanza, tanto a nome suo, come del Ministro Generale dello stesso Ordine ampliata l'indulgenza della Via Crucis con suo Breve in data delli 16. Gennajo 1731. dal quale restano anche tolti alcuni dubbj, che erano insorti dopo il Breve di Benedetto XIII. suo Predecessore; si degnò il suddetto Sommo Pontefice mosso dal paterno suo zelo per la salute dell'Anime di ordinare al Cardinal Prefetto della Sacra Congregazione dell'indulgenze, che nel tempo stesso si fossero stabilite quelle regole, ed avvertimenti, che avessero potuto contribuire, acciocchè un sì Santo, e profittevole Esercizio, in cui deve meditarsi quell'atroce Passione, che il nostro Redentore s'umiliò a soffrire *ob nimiam Charitatem, qua nos dilexit*, si faccia da' Fedeli con quella divozione, e raccoglimento, che è necessario a conseguire quell'effetto, che abbondantemente suol derivarne, conforme puntualmente si eseguì. Essendosi poi degnata la Santità di Nostro Signore Papa Benedetto XIV. con un suo Breve in data dei 30. Agosto dell'anno 1741. non solo di ordinare, che s'osservi senza limitazione alcuna tutto il prescritto dal suo Antecessore, ma di altresì ampliare la di lui concessione; ha giudicato molto espediente, che si rinnovino tutti gli Avvertimenti, e Regole suddette; affinchè in avvenire con sinistre interpretazioni non si pregiudichi al fine per cui sono state stabilite, e resti dilucidato tutto ciò, che ordina nell'accennato suo Breve, e meglio si riconosca la sua mente piissima in promovere questa santa Divozione. Quindi è, che tutti quei, che dovranno erigere la Via Crucis, come tutti gli altri, che vorranno approfittarsi di sì Santo Esercizio, dovranno onninamente conformarsi agli avvertimenti, che sieguono.

I. Che essendo stata conceduta la facoltà di erigere le Vie Crucis alli Religiosi soggetti al Ministro Generale de' Frati Minori, sì Osservanti, che Riformati *privative quoad alios quoscumque*, non è lecito ad altri di erigerle, ed erigendosi non godono le indulgenze.

II. Che non possano essere erette, se non da' Superiori locali dell'Ordine suddetto, o di loro commissione da un' altro Religioso dello stesso Ordine, il quale però sia o Predicatore, o almeno Confessore approvato.

III. Che devono erigersi nella forma consueta, e fin' ora praticata nell'Ordine suddetto, cioè che siano quattordici Stazioni, e che le Croci, o Cappellette rappresentino i Misterj della Passione. In quei luoghi poi, ne' quali si volesse erigere fuori della Chiesa, come si usa in molti Conventi del detto Ordine, si procuri sempre di terminare, o di cominciare dalla Chiesa, o luogo Sagro con avvertire onninamente, che le Cappellette siano chiuse con cancelli da non potervi entrare, nè persone, nè gli animali, e che tanto esse, quanto le Croci siano collocate in luoghi non soggetti ad irriverenze, ed in caso, che in progresso di tempo i luoghi, ne' quali fossero state erette divenissero indecenti, debbano i Superiori sospenderle, sopra di che s'incaricano strettamente le loro coscienze.

IV. Che nella stessa Chiesa, o luogo pio, quando sia capace, sarà bene erigere per maggior comodo del popolo due *Vie Crucis*, una delle quali serva per gli uomini, e l'altra per le Donne; e quando una si pianti fuora di Chiesa, se ne erigga sempre un'altra nella Chiesa, qual' ora questa sia di tal capacità, che basti per non far confusione, acciò in tempo di pioggia, o d'altro impedimento si possa, non ostante, praticar così Santo Esercizio.

V. Che questa pratica sia uniforme in tutti i luoghi senza alterare punto quella, che s'è osservato fin'ora ne' Conventi dell'Ordine, cioè, o processionalmente da tutto il popolo sotto la direzione d'uno, o più Sacerdoti, ovvero privatamente da ogn'uno. Quando si faccia la Via Crucis, nel primo modo, si disponga la Processione in maniera, che gli Uomini vadino separati dalle Donne, cioè quelli prima, e queste dopo, con uno, o più Sacerdoti intermedj, e ad ogni Stazione un Chierico, o Sacerdote legga ad alta voce la considerazione corrispondente ad ogni Mistero, e Stazione, e dopo recitato un *Pater*, & *Ave*, e fatto un'atto di Contrizione, si tiri innanzi cantandosi tra una Stazione, e l'altra il *Stabat Mater*, o altra Orazione, avvertendo tutti di contenersi con somma modestia, silenzio, e raccoglimento, mentre l'esperienza dimostra, che questo Santo Esercizio praticato con pietà e divozione introduce a poco a poco ne' Fedeli d'ogni condizione l'uso del meditare, e la riforma de' costumi.

VI. Che praticandosi privatamente, non è necessario recitare sei *Pater*, & *Ave* ad ogni Stazione, come alcuni suppongono, ma basta meditare benchè brevemente la passione del Signore, che è l'opera ingionta per far acquisto delle Sante Indulgenze, ed alle persone semplici basterà il pensare in qualche modo, conforme alla loro capacità, alla suddetta passione; Benchè si esortino tutti, senza però obbligargli a recitare un *Pater*, & *Ave*, ad ogni Croce, e far un'Atto di Contrizione, conforme all'uso introdotto.

VII. Che essendo eretta la via Crucis nella Chiesa, per quel tempo delli Offizj Divini, e della Santa Messa, e quando in Chiesa vi sia tal concorso di popolo, che possa cagionare tumulto, e disturbo, si astengono di praticarla; tanto maggiormente, che non essendovi impedimento, si devono visitare ad una ad una tutte le Stazioni.

VIII. Che dovendosi erigere la Via Crucis in qualche Monastero di Monache, o Conservatorio non è necessario entrare nella Clausura, ma basta, che un Religioso del medesimo Ordine d'età matura, e qualificato, come s'è detto nel terzo avvertimento; con licenza dell'Ordinario benedica le Croci alle grate, e faccia una breve istruzione alle Monache, ed altre, che si trovassero in tal Monastero, o Conservatorio circa il modo, con il quale è necessario di visitare le Croci per participare dell'indulgenze, e riportarne profitto per l'anime.

IX. Che non si pubblichi da' pulpiti nè in altra forma, e molto meno si scriva nelle Cappellette, o Stazioni un numero certo, e determinato dell'indulgenze, che si acquistano; poichè si è riconosciuto in più occasioni, che o per inavvertenza, ed equivoco, o per trasporto di divozione, si altera, o si confonde la verità dell'indulgenze; E però basti il dire, che chiunque s'impiegherà a meditar la passione del Signore in questo Santo Esercizio, acquisterà per concessione de' Sommi Pontefici le stesse indulgenze, che acquisterebbe, se visitasse personalmente le Stazioni della Via Crucis di Gerusalemme.

X. Per ultimo, desiderando la S. di N. Signore felicemente Regnate, che sempre più si dilati questo santo Esercizio a profitto di tutto il Mondo Cattolico; esorta tutti i Parrochi di qualsivoglia Terra, o Città, benchè in qualche Terra vi si trovasse più di una Parrocchia, ad arricchire i loro popoli con sì gran Tesoro, introducendo nelle lore Cure, o nel distretto delle medesime sì profittevole divozione, senza riguardo alla maggiore, o minore distanza da una Via Crucis all'altra; purchè l'Erezione si faccia da un Frate Minore, soggetto al Ministro Generale dell'Osservanza, dotato dalle sopracennate qualità, acciò istruiti i popoli del gran bene, che contiene la Via Crucis, l'abbraccino con maggior fervore, e riesca più fruttuolo all'Anime loro. Quindi è che nel suddetto Breve concede l'arbitrio al Parroco di eleggersi quel Religioso, che giudicherà più idoneo, acciò con licenza del suo Superiore locale benedica le Croci, ed assista all'Erezione, che dovrà farsi in quella Cura, o altro luogo Pio. Si eccettuano però quei luoghi, ove si trovano i Conventi dei Frati Minori suddetti, non dovendosi in tal caso erigere la Via Crucis in altre Chiese non soggette al medesimo Ordine. Se pure detti Conventi non fossero situati in tanta lontananza dalla Terra, o Città, ovvero fosse la strada sì malagevole, che senza grave incommodo, da giudicarsi dall'Ordinario, non potesse frequentarsi dal popolo il Santo Esercizio; attesochè in tal contingenza rimette Nostro Signore all'arbitrio de' Vescovi il decidere, se si possa erigere in altra Chiesa non soggetta all'Ordine suddetto, purchè l'erezione si faccia sempre nella forma sopraccennata, ed in questo modo resta dilucidata la clausula del suo Breve: Volumus autem &c. *acciò da alcuni non venisse sinistramente interpretato. Anzi accadendo simili*

dubbj, affinchè con continui ricorsi non s'inquietino i ministri della Sagra Congregazione, ne rimette agli Ordinarj la decisione.

Die 10. Maji 1742.

Ex audientia Sanctissimi: Sanctissimus annuit, nempe pro facultate addendi declarationem; de qua in precibus, simulque imprimendi una cum aliis monitis alias impressis.

L. Card. Pico Præfectus.

Loco ✠ Sigilli.

A M. Erba Proton. Apost. Secr.

Porro præfata Monita ad rite peragendum prium Exercitium *Viæ Crucis* jussu Clem. XII. exarata, statim suis communicaverat P. Commissarius Ordinis, ut sequitur.

F. CRESCENTIO KRISPER.

Dell'Ordine de'Frati Minori della più stretta Osservanza Lettor Emerito, Scrittore dell'Ordine, e in questa Cilmontana Famiglia Commissario Generale, e Servo.

Alli Molto Diletti in Cristo Padri, e Frati, Superiori, e Sudditi della Famiglia medesima salute, e pace nel Signore.

IL paterno zelo, e sollecita Vigilanza, con cui Nostro Signore Clemente XII. porge al Mondo Cattolico prove ben chiare dell'animo suo continuamente applicato ai spirituali vantaggi del Popolo Cristiano, avendolo portato ultimamente alla risoluzione di facilitare ai Fedeli la strada d'esercitarsi nella contemplazione dei dolori, e morte del Nostro Redentore, con permettere, che possa erigersi anche nelle Chiese fuori del nostr'Ordine la Via Crucis con quello stesso Tesoro d'Indulgenze, ch'era alle sole erete nelle nostre Chiese ampiamente concesso ed essendone a Noi per somma benignità della Santità Sua, recata la notizia, stimiamo incombenza del nostro Offizio il trasmetterla alle P. P. V. V. accompagnata dall'avviso d'alcune circostanze, che debbano inviolabilmente osservarsi, appartenenti al modo con cui nelle Chiese, o luoghi fuori dell'Ordine potrà la suddetta Via Crucis fondarsi. Posta dunque su tal particolare la volontà della Santità Sua, dichiarata con Breve Apostolico sotto il dì 30. Gennajo dell'anno corrente e successivamente, essendosi degnata d'ascoltare le suppliche del P. Reverendiss. Giuseppe Maria d'Evora Commiss. Gen. di Curia per la chiarezza d'alcuni dubbj insorti in questa materia, ne risultò quella particolare espressione del suo benignissimo sentimento, che vedesi ordinata per varj punti nel foglio stampato sotto il Titolo: Avvertimenti necessarj per regolare il divoto Esercizio della Via Crucis, che annesso a questa nostra Circolare vi si trasmette. Ciò non ostante, venuti poi fuori altri dubbj di non picciola rilevanza, e vedendosi che lasciati senza il convenevole scioglimento, potevano turbare la divozione dei Popoli, stimò bene il suddetto P. Reverendiss. Commiss. di Curia umiliare ai piedi della Santità Sua nuove suppliche premurose, affinchè si degnasse venire ad una precisa, ed individuale dichiarazione della sua mente intorno al modo, o circostanze, che possono occorrere nella suddetta erezione della Via Crucis delle quali umilissime preghiere avendo la Santità Sua ascoltato con egual Bontà il contenuto, ad oggetto di mantenere lontani anche i sospetti di confusione, e disturbi, che da queste nuove fondazioni nascer potessero, per mezzo d'un suo Rescritto sotto il dì 7. Maggio 1731. venne ad una particolarissima espressione della sua volontà secondo il tenore dei punti che sieguono.

Primo. ,, Che i Superiori Generali faccino pubblicare a tutte le Provincie, e Conventi con loro Lettera Circolare la Istruzione con li avvertimenti suddetti del Sig. Card. Prefetto dell'Indulgenze, perchè sia tutti nota la mente di Sua Santità.

Secondo. ,, Che invigilino, ed avvertano li Superiori locali a non essere tanto facili nell'erigere in ogni luogo questa Divozione, ma cauta, e prudentemente, affinchè la moltiplicità non ne rechi confusione, e disprezzo.

Terzo. ,, Che dove sono Conventi dell'Ordine, essendo picciole le Città, e luoghi, non possano erigerne altre fuori dei medesimi Conventi, e nelle Città grandi si regolino secondo una discreta distanza, e seguendo il bisogno di Controversia spetti al Superiore Generale il determinarla.

Quarto. ,, Nei Luoghi, dove non sono nostri Conventi, il Convento più vicino, ed il Superiore locale abbia la facoltà solamente per l'erezione, e quando vi siano due egualmente vicini, il più antico, e se di antichità ambi eguali, l'Osservante proceda il Riformato, e così rispettivamente con i Scalzi per togliere in questa guisa ogni dissensione trai Fratelli del medesimo Instituto.

Quinto. ,, Che in tutti i dubbj, i quali per simile materia possono nascere, si ricorra ai Superiori Generali per la decisione, e determinazione sotto la pena ad arbitrio de' medesimi.

,, Essendo poi la volontà di nostro Signore che i Superiori locali non siino sì facili ad erigere in ogni luogo questa divozione, e che in tutti i dubbj si ricorra ai Superiori Generali, come appare dal secondo, ed ultimo punto de'sopraddetti, restando per altro fermo il terzo, cioè, che essendo picciole le Città, e Luoghi, non possano erigerne altre fuori de' nostri Conventi, stimiamo essere assai a proposito il prescrivere una Regola più esatta, e stimiamo essere assai d'utile prevenire quelle dubiezze e disordini, che potrebbono accadere in ordine alle Città grandi, e principali. Ritrovandosi adunque per ordinario in queste principali Città più Conventi dell'Ordine, sieno Osservanti, o Riformati, o Scalzi, sarà bene, che per evitare la confusione, e disprezzo, potendo bastare le sole erette nelle nostre Chiese, non se ne permettano altre fuori di queste. Quando però accadere dovesse nelle suddette Città per calde istanze de' Fedeli qualche nuova erezione della Via Crucis fuori de' nostri Conventi, vogliamo, non v'ha dubbio, che si regoli l'affare secondo la già detta discreta distanza; ma determiniamo nel tempo stesso, che il corso, e termine della medesima sia bene ponderato da' Superiori locali, che dovranno avvisarne il Superiore Generale, ed ascoltare da questo la risoluzione, se la distanza da' nostri Conventi sia tale da potersi prudentemente concedere la richiesta fondazione.

,, Assistendo poi una special ragione per l'interiore de' Monasteri di Monache, sieno o in Città, ed in altri Luoghi, dovrà servarsi tal Regola, che se i Monasterj son soggetti all'Ordine, dovranno farne la richiesta a' Superiori rispettivamente, ed aspettar da questi la suddetta fondazione giusta il metodo prescritto nelli avvertimenti dell'Emmenentissimo Cardinale Prefetto. Se poi fossero esenti dalla Giurisdizione, ad oggetto di troncare quelle contese, che potrebbono nascere trai Conventi vicini, dovranno recarne a Noi l'avviso per deputare un Religioso; che stimeremo più a proposito per esemplarità di costume: siccome abbiamo di già cominciato a praticare con soddisfazione di quei Monasterj, che ne han fatta la richiesta.

,, Ed affinchè specialmente i PP. Superiori locali non possano allegare scusa, o ignoranza nei casi, che potrebbono accadere vogliamo, che in ogni Convento si tenga copia, non solo dei suddetti avvertimenti, ed istruzioni dell'Emmenentissimo Signor Cardinale Prefetto stese nel foglio annesso, ma ancora di questa nostra Circolare, e particolarmente dei punti nella medesima espressi, che portano una dichiarazione più speciale della mente, e volontà di Nostro Signore, per la felicità, e salute del quale in corrispondenza delle particolari obbligazioni, che gli professa il nostro Ordine, dovrà ciascuna delle P. P. R. R. V. V. impiegare calde preghiere all'Altissimo; Siccome per il nostro Reverendissimo Ministro Generale; e per Noi finalmente, che salutandole di cuore diamo a tutti la nostra Serafica Benedizione.

,, Data in Roma in questo Nostro Convento di S. Maria d'Aracelli il dì 26. Maggio 1731.

Affezionatissimo servo nel signore.

Fr. Crescenrio Krisper Commissario Generale, Loco del ✠ Sigillo.

D'Ordine di S. P. Reverendiss.

F. Gaetano Segr. Generale.

Assignantur, & enumerantur Indulgentiæ, quas Innocentius XI. ad instantiam P. Marini Sormani Ministri Generalis totius Ordinis Seraphici Minorum S. P. N. Francisci concessit in perpetuum per Breve, quod incipit: *Unigeniti Dei Filii*, datum, 28. *Januarii* 1688. Crucibus Coronis, & Rosariis, quæ tetigerunt loca Terræ Sanctæ, & Sacras Reliquias ibi existentes, revocando, & annullando omnes alias Indulgentias, quæ dicuntur esse concessæ ab aliis Summis Pontificibus supradictis Crucibus, Coronis, & Rosariis. 63

Quicumque igitur habebit Sacram aliquam Crucem, & Rosarium, aut Coronam, quæ tetigit loca Sancta, & Sacras Reliquias Terræ Sanctæ, lucrabitur Indulgentias sequentes, operando sicut sequitur videlicet.

Qui consuevit dicere semel ad minus in Septimana Coronam Domini, aut Dominæ, aut Rosarium, vel tertiam ejus partem, aut Officium, vel Divinum, vel parvum

rum Dominæ, vel de mortuis, aut Septem Pſalmos Pœnitentiales, vel Graduales, aut docere Doctrinam Chriſtianam, vel inviſere carceratos, vel infirmos alicujus Hoſpitalis, vel ſubvenire pauperibus, vel Miſſam audire, vel quando Sacerdos eſt, illam legere, ſi vere pœnitens, & confeſſus apud Confeſſarium approbatum ab Ordinario communicaverit in quolibet infraſcriptorum dierum, ſcilicet Natalis Domini, Epiphaniæ, Aſcenſionis, Pentecoſtes, in Feſto Sanctiſſimæ Trinitatis, & Corporis Domini: In Feſtis Purificationis, Annuntiationis, Aſſumptionis, & Nativitate S. Joannis Baptiſtæ, in Feſtis SS. Apoſtolorum Petri, & Pauli, Andreæ, Jacobi, Joannis, Thomæ, Philippi, & Jacobi, Bartholomæi, Matthæi, Simonis, & Judæ, Mathiæ, & omnium Sanctorum, & devote oraverit Deum pro extirpatione Hæreſum, & Schiſmatum, pro augmento Fidei Catholicæ, pro pace, & concordia Principum Chriſtianorum, & pro aliis neceſſitatibus Sanctæ Eccleſiæ, in ipſo die acquirit remiſſionem omnium ſuorum peccatorum, & Indulgentiam plenariam.

Qui faciet illas ipſas res in aliis Feſtis Domini, aut Beatiſſimæ Virginis in unoquoque dictorum dierum, conſequetur ſeptem annos, & totidem quadragenas de indulgentia: & faciendo eaſdem in unaquaque Dominica, aut in alio Feſto anni, lucrabitur quinque annos, & totidem quadragenas, faciendo in alio die anni, acquiret centum dies de indulgentia.

Quicunque in articulo mortis devote recomendabit Deo animam ſuam, invocando nomen Jeſu, ore, aut, ſi non poteſt, corde, vere pœnitens, confeſſus & communicatus, aut, ſi non poteſt, ad minus contritus conſequetur remiſſionem omnium ſuorum peccatorum, & indulgentiam plenariam.

Qui faciet antiquam Orationem præparatoriam ante celebrationem Miſſæ, aut Communionem, aut ante recitationem Officii Domini, vel Beatæ Virginis conſequetur ſemper quinquaginta dies de indulgentia.

Qui viſitabit carceratos, aut infirmos in Hoſpitali adjuvando eos aliquo opere pio, aut in Eccleſia docebit Doctrinam Criſtianam, vel domi tradet eam propriis filiis, parentibus, ſervis, ſemper lucratur ducentos dies de indulgentia.

Qui conſueverit ſemel ad minus in ſeptimana dicere Coronam, aut Roſarium, aut Officium noſtræ Dominæ, aut de mortuis, aut Veſperas, aut unum Nocturnum ad minus cum Laudibus, aut ſeptem Pſalmos Pœnitentiales cum Litaniis, & precibus, lucretur in illo die, quo id dicet, centum dies, ultra indulgentias conceſſas a S. Pio V.

Qui ad ſonum campanæ alicujus Eccleſiæ, mane, aut ſero, aut medio die recitabit ſolitas preces *Angelus Domini &c.* aut, ſi id non ſciat, *unum Pater, & unum Ave Maria &c.* aut pariter dum ſonat ſignum pro mortuis dicet Pſalmum *De profundis &c.* aut *unum Pater, & unum Ave Maria &c.* ſi non ſciat illum Pſalmum, conſequetur centum dies de indulgentia.

Qui in die Veneris devote meditabitur Paſſionem, & mortem Jeſu Chriſti Domini noſtri, & dicet *ter Pater noſter, & Ave Maria*, in illo die lucratur centum dies de indulgentia.

Qui vere pœnitens de ſuis peccatis cum firmo propoſito ſe emendandi faciet examen conſcientiæ, & recitabit *ter Pater noſter, & Ave Maria*, aut in honorem Sanctiſſimæ Trinitatis ſimiliter dicit *ter Pater, & Ave Maria*, aut in memoriam quinque vulnerum Jeſu Chriſti *quinque Pater noſter, & Ave Maria*, lucretur centum dies de indulgentia.

Qui orabit devote pro fidelibus agonizantibus, vel dicet *unum Pater noſter* ad minus, & *Ave Maria* pro ipſis, conſequetur in illo die quinquaginta dies de indulgentia.

Omnes ſupradictas indulgentias poteſt quis lucrari pro ſe in ſupradictis diebus, aut ei applicare per modum ſuffragii animabus Purgatorii.

J. Fr. Albani Secr.

Hoc Decretum Romæ, & alibi fuit impreſſum idiomate Italico.

64 Indulgentiæ Coronarum, & Crucum Hieroſolymitanarum, aut Caravacenſium declarantur.

Decretum Sacræ Congregationis indulgentiis, & Sacr. Reliquiis præpoſitæ.

INNOCENTIUS PAPA XIII.

NUper Sacræ Congregationis Indulgentiis, Sacriſque Reliquiis præpoſitæ relatum fuit, paſſim evulgari Summarium quoddam indulgentiarum germanico idiomate conſcriptum, quod latine verſum incipit: *Indulgentiæ quæ conceſſæ fuerunt a ſan. mem. Papa Sixto V., Paulo V., Urbano VIII., Innocentio X., Alexandro VII., Clemente IX. ſuper Coronis, Crucibus factis Hieroſolymis, & Bethleem, denuo confirmatæ a ſummis Pontificibus Clemente X., & Innocentio XI. die 11. Junii anni 1670. Impreſſum Auguſtæ a Joanne Michaele Labhart Anno 1720.*

Cum autem in dicto Summario nonnullas indulgentias falſas aut apocryphas, aut ab Apoſtolica Sede revocatas contineri deprehenſum fuerit, ideo, ne Fideles decipiantur, eadem Sacra Congr. habita die 11. Mart. 1721. prædicti Summarii Auguſtæ impreſſi, vel denuo ubicumque imprimendi uſum interdixit, illud prohibuit ſub pœnis in indice librorum prohibitorum contentis, declarando geſtantes Cruces, & Coronas, quæ loca Terræ Sanctæ & Sacras Reliquias ibi exiſtentes tetigere, illas duntaxat indulgentias lucrari poſſe, quas ſan. mem. Innocentius XI. Litteris in forma Brevis emanatis die 28. Januarii anni 1688. prædicta geſtantibus, & pia opera in eodem Brevi præſcripta devote peragentibus conceſſit. Inſuper cum eidem Sacræ Congregationi pariter delatum fuerit, nonnullos turpis lucri cupidos, non ſine magno Fidelium ſcandalo, prædictas Cruces, & Coronas publice vendere, aut mercibus commutare auſu temerario non erubeſcere: Ideo ſtricte prohibuit, ne in poſterum, aut publice, aut ſecreto vendantur, aut quomodocumque commutentur; addita etiam declaratione, quod non tranſeat perſonam illorum, quibus prima vice diſtribuuntur, & quod neque commodari, aut precario dari poſſint, & quod aliqua re de prædictis deperdita pro ea ſubrogari altera non valeat: Quod, ſi ſecus fiat, prædictæ Cruces, & Coronæ careant indulgentiis jam conceſſis. Cum etiam Sacræ Congregationi Indulgentiarum innotuerit, evulgatum fuiſſe alterum Summarium indulgentiarum germanico pariter idiomate conſcriptum abſque loco editionis, & nomine Impreſſoris, cujus initium latine redditum eſt: *Indulgentiæ, quæ Crucibus Caravacenſibus conceſſæ fuerunt a Romanis Pontificibus Pio V. Gregorio XV. & Clemente X. denuo confirmatæ ab Innocentio XII.* Et incipit. *Pro Amatorum*, in quo multæ indulgentiæ penitus confictæ, apocryphæ, & falſæ deprehenſæ fuerunt, eadem Sacra Congregatio dicti Summarii impreſſionem, & uſum ſub iiſdem pœnis in indice librorum prohibitorum contentis interdixit. Quibus omnibus per me Secretarium Sanctiſſimo Domino Noſtro Innocentio XIII. relatis die quarta menſis Junii, Sanctitas Sua ſententiam Sacræ Congregationis approbavit, & in omnibus executioni mandari juſſit.

Datum Romæ die quinta ejuſdem menſis anni 1721.

L. Card. Picus Præfectus.

Raphael Coſmus de Hieronymis Secr.

Omnes perſonæ trium Ordinum S. P. N. Franciſci poſſunt ſemel in vita, & in mortis articulo ex conceſſione Sixti IV. plenarie abſolvi per idoneum Confeſſarium de licentia ſuorum Superiorum eligendum, ab omnibus ſuis peccatis, & plenariam ſuorum peccatorum remiſſionem conſequi; Et hoc etiamſi ante factam eorumdem Ordinum profeſſionem eos decedere contigerit. Cararubios *in Compendio privilegiorum noſtrorum, & aliarum, verb. Abſolutio extraordinaria quoad Fratres, nu. 5. & 6.* Et quoad indulgentiam plenariam in articulo mortis habetur etiam ex conceſſione Pauli V. facta omnibus Regularibus Conſt. incip. *Romanus Pontifex §. 8.* relata ſupra *art. 4. num. 7.* Et pro abſolvendis ſic conſtitutis in articulo mortis poteſt adhiberi hæc formula. 65

Confiteor Deo, &c. Miſereatur, &c. Indulgentiam, &c.

„ Dominus Noſter Jeſus Chriſtus, per merita ſuæ Sacratiſſimæ Paſſionis te abſolvat, & Gratiam ſuam tibi infundat. Et ego auctoritate ipſius, & Beatorum Apoſtolorum Petri, & Pauli, & Summorum Pontificum mihi in hac commiſſa, & tibi conceſſa, abſolvo te ab omni vinculo Excommunicationis majoris, vel minoris (Suſpenſionis) & Interdicti, ſi quod forte incurriſti, & diſpenſo tecum in omni Irregularitate ſi quam contraxiſti, & reſtituo te unioni, & participationi Fidelium, necnon Sacroſanctis Eccleſiæ Sacramentis. Item eadem auctoritate Ego abſolvo te ab omni tranſgreſſione Votorum, & Regulæ tui Ordinis, & Statutorum Papalium, Generalium, Provincialium, Cuſtodialium, Localium, & Synodalium quorumcumque. Item eadem auctoritate Ego te ab omni Divino Officio male perſoluto, Horis indebite tranſpoſitis, vel omiſſis. Item eadem auctoritate Ego abſolvo te ab omnibus peccatis tuis, quibus contra Deum, & Proximum fragilitate humana, ignorantia, vel malitia deliquiſti, & ab omnibus pœnitentiis oblitis, ſeu etiam neglectis; concedens tibi remiſſionem, & indulgentiam plenariam peccatorum tuorum confeſſorum, & etiam cunctorum, de quibus non recordaris, aut oblitus fuiſti in quantum Claves Eccleſiæ ſe extendunt. Item eadem auctoritate Ego abſolvo te a pœnis Purgatorii, quas pro peccatis commiſſis, & delictis in hoc mundo perpetratis meruiſti, reſtituendo te illi innocentiæ, in qua eratis quando baptizatus fuiſti. In nomine ✠ Patris, & ✠ Filii, & ✠ Spiritus Sancti. Amen." Quod ſi hac vice non decefferis, reſervo tibi hanc Gratiam uſque ad extremum mortis tuæ articulum.

Hæc forma absolvendi excerpta est Manipulo Fratrum Minorum Sancti P. Francisci sexta parte Parisiis impresso anno 1582. & reimpresso Mediolani in Typographia Joan. Petri Cardin.

66 Item ex concessione Leonis X. possunt consequi eamdem Plenariam absolutionem, & indulgentiam, ac insuper Papalem Benedictionem quater in anno diebus, quibus maluerint. Casarubios *loc. cit. num.* 7. *& seq.* Et traditur formula pro tali Absolutione, & Benedictione.

Confiteor Deo &c. Misereatur &c.
Indulgentiam &c.

„ Dominus noster Jesus Christus per merita suæ Sacratissimæ Passionis vos absolvat, & Gratiam suam vobis infundat. Et Ego auctoritate ipsius, & Beatorum Apostolorum Petri & Pauli, & Summorum Pontificum Ordini nostro, ac vobis concessa, & mihi in hac parte commissa absolvo vos ab omni vinculo Excommunicationis majoris vel minoris (Suspensionis) & Interdicti, si quod forte incurristis, & restituo vos unioni, & participationi Fidelium, necnon Sacrosanctis Ecclesiæ Sacramentis. Item eadem auctoritate absolvo vos ab omni transgressione Votorum, & Regulæ, Constitutionum, Ordinationum, & Admonitionum Majorum nostrorum, ab omnibus pœnitentiis oblitis seu etiam neglectis, & ab omnibus peccatis vestris, quibus contra Deum, & Proximum fragilitate humana, ignorantia, vel malitia deliquistis; Concedens vobis remissionem, & indulgentiam Plenariam omnium peccatorum vestrorum confessorum, & etiam cunctorum, de quibus non recordamini, aut obliti fuisti, in quantum Claves Ecclesiæ se extendunt, & restituo vos illi innocentiæ in qua eratis quando baptizati fuistis, & quo modo Sanctitas Domini nostri N. Papæ faceret, si ipsimet in Confessione peccata vestra auscultaret; Ac eadem auctoritate Apostolica Benedictionem Papalem vobis impertior.

In nomine ✠ Patris, & ✠ Filii, & ✠ Spiritus Sancti. Amen.

„ Injungitur deinde aliqua Pœnitentia.

„ Ite in pace, & Gratia Dei, & orate pro me.

67 Item ex concessione ejusdem Leonis X. possunt consequi Plenariam Absolutionem, & indulgentiam in omnibus Solemnitatibus, seu Festis Domini Sabaoth, & Beatæ Mariæ Virginis Omniumque Sanctorum, & Apostolorum Petri, & Pauli, & Sancti Patris Francisci, & Sanctæ Claræ, & per totam majorem hebdomadam. Casarubios *loc. citat. numer.* 8. *& seq.* Ac insuper in Festo
68 Sanctæ Catharinæ Virginis & Martyris. Casarubios *loc. citat. numer.* 10. Et traditur formula pro tali Absolutione Plenaria.

Confiteor Deo &c. Misereatur &c.
Indulgentiam &c.

Dominus Noster Jesus Christus per merita suæ Sacratissimæ Passionis vos absolvat, & gratiam suam vobis infundat. Et auctoritate ipsius, & Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli & Summorum Pontificum Ordini nostro, ac vobis concessa, & mihi in hac parte commissa, absolvo vos ab omni vinculo Excommunicationis majoris, vel minoris (Suspensionis) & Interdicti, si quod forte incurristi, & restituo vos unioni, & participationi Fidelium, necnon Sacrosanctis Ecclesiæ Sacramentis. Item eadem auctoritate absolvo vos ab omni transgressione Votorum, & Regulæ, Constitutionum, Ordinationum, & Admonitionum majorum nostrorum, ab omnibus Pœnitentiis oblitis, seu etiam neglectis, & ab omnibus peccatis vestris, quibus contra Deum, & Proximum fragilitate humana, ignorantia, vel malitia deliquistis: Concedens vobis remissionem, & Indulgentiam Plenariam omnium peccatorum vestrorum confessorum, & etiam cunctorum de quibus non recordamini, aut obliti fuistis, in quantum Claves Ecclesiæ se extendunt; & restituo vos illi innocentiæ, in qua eratis, quando baptizati fuistis.

In nomine ✠ Patris, & ✠ Filii, & ✠ Spiritus Sancti. Amen.

Injungitur deinde aliqua pœnitentia.

Ite in pace, & Gratia Dei, & orate pro me.

69 Advertendum tamen est, ut notat ipse Casarubios *loc. citat.* quod supradictæ Absolutiones plenariæ, & indulgentiæ debent consequi de consensu suorum Prælatorum, & Confessores electi, & ad id deputati debent eis aliquam salutarem pœnitentiam injungere. Ac insuper est advertendum, quod nunc licet subsistat Indultum quantum ab Absolutionem plenariam, & Benedictionem papalem, videtur tamen revocatum quantum ad consecutionem indulgentiæ plenariæ pro seipsis, per cit. Constitutionem Pauli V. incipient. *Romanus Pontifex*. Ad quod facit etiam Propositio 37. in ordine inter merito damnatas ab Alexandr. VII. die 18. Martii 1666. ibi: *Indulgentiæ concessæ Regularibus, & revocatæ a Paulo V. hodie sunt revalidatæ*, contra asserentes dictas revocatas indulgentias hodie esse revalidatas; Et solum videtur non esse revocatum tale Indultum quantum ad consecutionem Indulgentiæ plenariæ pro animabus Purgatorii, quia, ut tradit clarissimus, & eruditissimus P. Viva *in Append. Indulgentiarum* §. 1. *sub num.* 6. *vers. Illud certum est*, Paulus V. non revocavit Indulgentias pro Animabus Purgatorii Regularibus concessas, ut idem Pontifex 23. Februarii 1609. testatus est apud Gobat, Pellizar. Quintanadv. *dub.* 2. *num.* 1. & Dianam *part.* 4. *tractat.* 4. *resol.* 20. Tum quia Fratres Minores, Clarissæ, & Tertiarii possunt applicare per modum suffragii omnes Indulgentias, & opera meritoria Animabus Purgatorii, ex concessione Gregorii XV. per suum Breve sub die 10. Novembris 1622. & Leo X. jam die 3. Februarii 1587. concesserat ipsis Fratribus Minoribus, ut omnes omnino Indulgentias usque ad id tempus concessas per modum suffragii applicare possent, ut habetur etiam *in Compendio Privilegiorum Societatis Jesu* §. 7. ubi testatur dictus Sapientissimus Pater Viva *loc. cit.* §. 3. *vers. Plurimæ aliæ*, ubi subjungit, quod idem concessit Sixtus V. Chordigeris S. P. Nostri Francisci in Constitut. incip. *Divinæ charitatis* 7. Maji 1586. Vide *supra num.* 12. *& art.* 2. *num.* 28. *& art.* 4. *sub num.* 8. *&* 11. & verb. *Prælatus Regularis a num.* 67. *ad* 69. ubi multa ad rem.

Omnes Personas utriusque sexus trium Ordinum S. P. N. Francisci in Claustris degentes Reverendissimo Patri Ministro Generali totius Ordinis immediate subjectæ possunt semel in die lucrari Indulgentiam per modum suffragii, & liberationem animæ cujuscumque Christifidelibus a pœnis Purgatorii recitando tertiam partem Rosarii cum quinque Pater, & Ave, ac totidem Gloria Patri &c. juxta mentem Sanctitatis suæ ante Altare SS. Sacramenti vel (si fuerint rationabiliter impeditæ) quocumque in loco ante aliquam Crucifixi, vel Deiparæ imaginem. Sic concessit novissime Benedictus XIII. ut patet ex sequenti Rescripto Romæ die 21. Decembris anni 1729. mihi, dum Ministrum Provincialem hujus Observantis Provinciæ Sancti Didaci, licet immerito, agerem transmisso a Reverendissimo Patre Josepho Maria ab Ebora, tunc Commissario Generali Curiæ, & anno 1738. Ex Generali Totius Ordinis, & Regis Portugalliæ Ministro.

Rev. Adm. P. M. Observ.

Cum alias fel. record. Paulus PP. III. indulserit, ut qui Fratres Laici hujus Aracælitani Conventus semel in die pro anima cujuscumque Christifidelis in Purgatorio detenta recitarent unam Coronam Beatæ Mariæ Virginis ad Cappellam, seu Altare privilegiatum S. Helenæ in hoc Templo Aracælitano existens adinstar Sacerdotum in eodem Altari celebrantium pro eadem anima Indulgentiam per modum suffragii, & a Purgatorii pœnis liberationem obtinerent: novissime supplicatum fuit Sanctissimo Domino N. Benedicto XIII. & ab ipso impetratum, ut eodem privilegio frui possint ii pariter Sacerdotes, qui ad Altare SS. Sacramenti tertiam partem Rosarii cum quinque Pater, & Ave, ac totidem Gloria Patri recitabant. Ceterum cum ejusmodi concessio ad solos Fratres hujus Almi Conventus arctari videretur, cumque de thesauro hujus Indulgentiæ seu Privilegii Fratres omnes ubique Terrarum participare vehementissime cuperent, supplicem libellum porrexi Sanctitati Suæ quatenus super hac re mentem suam declararè, dictumque Privilegium extendere dignaretur *ad omnes omnino personas utriusque sexus trium Ordinum S. P. N. Francisci in Claustris degentes, & Reverendissimo P. Ministro Generali totius Ordinis immediate subjectas*, quæ tertiam partem Rosarii, ut præfertur, ac præterea quinque Pater, & Ave, cum totidem Gloria Patri juxta mentem Sanctitatis Suæ ante aram, in qua Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum asservatur, vel (si fuerint rationabiliter impeditæ) quocumque in loco ante aliquam Crucifixi, vel Deiparæ imaginem recitarent, cui quidem supplicationi Sanctissimus Pater pro sua erga Ordinem Seraphicum, ejusque Alumnos clementissima voluntate per Rescriptum Eminentissimi Domini Nicolai Mariæ Cardinalis Lercari a Secretis Status Sanctitatis Suæ sub die nona Decembris hujus Anni millesimi septingentesimi vigesimi noni etiam annuere dignatus est. Hanc proinde concessionem redigi curabo in seriem Indulgentiarum Ordinis) de quibus a Sancta Sede specialis Bulla in proximo emanabit: verumtamen omittere non potui, quin eam actutum indicarem Paternitati Tuæ adm. Reverendæ, ut religiosissima pietas, quæ in Provincia tibi subdita maxime floret, singularem hunc dignationis Apostolicæ fructum statim percipiat, & animabus in Purgatorio lugentibus tam insigne suffragium nullatenus retardetur; eamdemque sollicitudinem meam Paternitati Tuæ adm. Rev. animi ad Officia paratissimi testem exhibeo.

Romæ ex Aracæli 21. Decemb. 1729.

Paternitati Tuæ Adm. Rev.

Promptissimus ex animo Servus
Fr. Joseph. Maria ab Ebora
Commissarius Generalis Curiæ.

Om-

71 Omnes tres Ordines a S. P. N. Francisco instituti ultra supra recensitas, & alias Indulgentias sibi specialiter a Sede Apostolica concessas, gaudent etiam Indulgentiis aliis Regularibus concessis ex communicatione cum ipsis sibi concessa a variis Summi Pontificibus, scilicet Sixto IV. Julio II. Leone X. & expresse a Clemente VII. die 30. Maji 1525. Constit. incip. *Cum fructus uberes*, quæ Bulla fuit confirmata a Paulo IV. S. Pio V. Gregorio XIII. Sixto V. & aliis, & specialiter a Clemente VIII. die 20. Decembris 1595. Constitut. incip. *Ratio Pastoralis Officii*, & novissime a Benedicto XIII. die 10. Decembris 1725. Constitut. incip. *Paterna Sedis Apostolicæ*, in qua referuntur plures alii Summi Pontifices, qui similes ei fecerunt concessiones, & ab eodem Bened. XIII. quinto Nonas Aprilis 1727. Constitut. incipien. *Summe decet* ubi plurimæ aliorum Summorum Pontificum referuntur Constitutiones similes gratias, & Indulgentias eis concedentes.

72 Ceterum etiam alii Regulares gaudent, nedum Indulgentiis sibi a variis Summis Pontificibus specialiter concessis, ut videre est in suis respective Privilegiorum Compendiis, sed, etiam per viam Communicationis gaudent Indulgentiis nostrorum trium Ordinum Seraphici Patris Francisci, & quorumcumque aliorum, ut patet apud Gasarubios *in Compendio Privilegiorum Fratrum Minorum, & aliorum Mendicantium, & non Mendicantium verb. Communicatio Privilegiorum*, & in aliis respective aliorum Compendiis, & sic certa, & Communissima tum Canonistarum, tum Theologorum.

73 Communicatio autem Indulgentiarum inter Regulares sic debet intelligi. Primo, quod Indulgentias omnes concessas Ecclesiis unius ex Ordinibus Regularibus lucrari potest in Ecclesia sui Ordinis quivis alius Regularis, nisi obstet aliqua specialissima ratio. Non tamen potest idcirco quilibet Sæcularis easdem lucrifacere in qualibet Ecclesia alterius Ordinis. Sic deducitur ex declaratione facta a Leone X. in Constitut. incip. *Dudum per Nos*, ubi, cum dixisset *illos plus sapere, quam oportet*, qui ex eo, quod Indulgentiæ Templis unius Ordinis Mendicantium impertitæ, essent communicatæ Templis aliorum Ordinum Mendicantium, inferebant, Sæculares posse in Ecclesiis Prædicatorum, Minorum &c. obtinere Indulgentiam, quam prædecessores ejus elargiti erant visitantibus Ecclesiam B. Mariæ Virginis de Populo de Urbe ad Augustinianos Eremitas spectantem: *Attendentes*, inquit, *quod Indulgentia, intuitu Religionis concessa, ad Sæculares extendi non debet volentes mentem Prædecessorum nostrorum, & nostram declarare, volumus, & auctoritate Apostolica declaramus, quod universi, & singuli dictorum Ordinum Fratres, & Moniales &c. prædictis Indulgentiis gaudeant, perinde ac si ipsi dictam Domum B. Mariæ de Populo personaliter visitarent; quodque vigore prædictarum Litterarum sæculares Indulgentiis hujusmodi gaudere non possint*. Sic Gobat, *tract. 4 de Indulgent. part. 2. cap. 27. num. 555.* Quintanadvenas *in Appendice ad sua singularia tract. 4. dub. 14.*

74 Hæc tamen Indulgentiarum communicatio non debet extendi ad Indulgentias concessas pro singularibus Festivitatibus hujus, aut illius Ordinis; unde licet Indulgentia Portiunculæ sit extensa ad omnes Ecclesias trium Ordinum S. P. N. Francisci, non tamen censetur extensa ad Ecclesias aliorum Ordinum. Gobat *loc. cit. num. 550.* ubi dicit sic ex Calarubio notari *in compendio privilegiorum suæ undequaque dignissimæ Societatis verb. Indulgentiæ §. 12.* Reiffenstuel *lib. 5. decr. tit. 33. §. 3. num. 61.* Kazenberger *loc. cit. num. 85.* Quintanadvenas *loc. cit. dub. 8.* Peyrin. Lezana, & alii. Quapropter Lezana *verb. Indulgentia num. 8.* censet prædictum Communicationis privilegium intelligendum esse solum de Indulgentiis, quæ in genere concessæ sunt Ecclesiis Regularium, non autem de illis, quæ specialiter pro aliqua Ecclesia in particulari datæ sunt. Sic etiam Kazenberger *loc. cit. num. 85.* Gobat *loc. cit. n. 550.* Reiffenstuel *loc. cit. n. 62.* ubi dicit, idipsum asserendum esse de privilegiis, quæ concessa fuerunt ob aliquam specialem rationem, ut quando Indulgentia concessa est uni loco speciali, quia ibi est imago v. gr. Virginis Mariæ cum magna veneratione fidelium, nam hæc est specialis ratio illius loci, qua alia loca carent. Idem pariter asserendum de Altaribus privilegiatis ob specialem rationem talis Altaris. Idem etiam dicendum de Indulgentiis in honorem alicujus Sancti concessis Ecclesiis, per tot, vel tot annos, nam hæ non communicantur aliis Regularibus. Antonius de Spiritu Sancto *in director. Regular. tract. 1. disput. 1. sect. 3. num. 4.* Donatus *part. 1. tom. 1. tract. 7. quæst. 14. & 15.* Reiffenstuel *loc. cit. num. 16.* Kazenberger *loc. cit. num. 85.* & ipso teste, alii communiter; *arg. cap. Cum Cappella 16. de privilegiis*, ubi dicitur, quod concessum uni Ecclesiæ, vel Provinciæ, seu loco, nequit trahi ad aliam Ecclesiam, seu Provinciam, vel locum.

75 Secundo prædictum communicationis privilegium intelligendum est, quod omnes Indulgentiæ concessæ immediate, & directe Religiosis, vel eorum oblatis, Parentibus, Cognatis, Procuratoribus, Benefactoribus, Servatoribus, & similibus personis ad aliquem Ordinem spectantibus, intelligantur concessæ etiam omnibus aliis similibus Religiosis, & personis ad alios Ordines spectantibus. Sic declaravit, & concessit Julius II. die 1. Junii 1509. Prædicatoribus, & Fratribus Minoribus per sequentem Constitutionem.

Venerabilibus Fratribus Salamantino, Pacen. & Corduben. Episcopis, & eorum cuilibet

JULIUS PAPA II.

Venerabiles Fratres, salutem, & Apostolicam Benedictionem.

Alias ad supplicationem Carissimi in Christo Filii nostri Ferdinandi Regis &c. & infra, quodque in prædicta privilegiorum, gratiarum, & Indultorum præfatorum Communicatione, tam universaliter per Prædecessores nostros toti Ordini Minorum, quam etiam per Nos particulariter prædictorum Regnorum Fratribus facta, ea, quæ ad Absolutionem, Generalem, seu Magistrum Ordinis Prædicatorum spectant, ad Ministrum, vel Vicarium Generalem Fratrum Minorum pertineant, & ea, quæ ad Priores Conventuales, idest Prælatos singularum Domorum Ordinis Prædicatorum, & eorum Vicarios similiter spectent ad Guardianos, & eorum Vicarios Ordinis Minorum, & ea, quæ ad Priores, seu Vicarios, vel SubPriores Vicarios, idest Prælatos, qui medii sunt, quocumque nomine censeantur, & vocentur inter dictum Generalem, seu Magistrum Ordinis, & Priores Conventuales, eorumque Vicarios simili modo spectent ad Ministros, & Vicarios Provinciales, ac Custodes, qui etiam medii sunt inter Ministrum, & Vicarium Generalem, & Guardianos, eorumque Vicarios similiter pertineant, & sicut de potestate Prælatorum, scilicet de Prælatis ad Prælatos dictum est, ita de Congregationibus unius ad Congregationem alterius Ordinis, & de Fratribus privatis, idest sine Prælatura ad Fratres privatos, & de Festivitatibus ad Festivitates, in his casibus, in quibus, Congregationibus, vel Fratribus privatis, aut Festivitatibus unius Ordinis aliquid conceditur, Congregationibus, Fratribus privatis, aut Festivitatibus alterius Ordinis, nunc, & pro tempore respective concessa intelligantur. Ita quod ea, in honore Sanctorum Dominici, Petri Martyris, Thomæ de Aquino, Catharinæ de Senis Fratribus, vel locis Prædicatorum sunt concessa, omnia illa Fratribus Minoribus præfatis, eorumque locis in Festivitatibus Sanctorum Francisci, Antonii, Ludovici, Bernardini, Bonaventuræ, quinque Martyrum dicti Ordinis, qui apud Marochium Martyrii Coronam adepti sunt, S. Claræ & in aliis festivitatibus dicti Ordinis Minorum, licet sint in majori numero, quam Festa ipsorum Fratrum Prædicatorum, sint, & intelligantur concessa ad tollendam quamcumque hæsitationem, & inde forte ortum scrupulum, auctoritate, & tenore præfatis declaramus.

Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die prima Junii 1509. Pontificatus nostri anno sexto.

Unde ut vides, hæc privilegiorum, & Indulgentiarum 76
communicatio non debet esse identica materialis, sed analoga formalis, hoc est, similis, & fere eadem secundum quamdam proportionem, & status decentiam; Ita ut, totum id, quod est concessum Generali Prædicatorum pro suo Ordine, censeatur etiam concessum Generali Minorum pro suo, & quibusvis aliis Generalibus pro suis respective Ordinibus; & totum id, quod est concessum Provincialibus Prædicatorum pro suis Provinciis, censeatur concessum Provincialibus Minorum, & aliorum Regularium pro suis respective Provinciis; & totum id, quod est concessum Priori Prædicatorum pro suo Prioratu, censeatur concessum Guardiano Minorum pro suo Guardianatu, & Superiori locali cujuslibet alterius Religionis pro suo locali Superioratu; & totum id, quod est concessum Religiosis subditis in, & pro suo Ordine Prædicatorum, censeatur concessum Religiosis subditis in, & pro suo Ordine Minorum, & sic de omnibus aliis. Et ita pariter est discurrendum de Festivitatibus ad Festivitates, & de Indulgentiis ad Indulgentias; Ita ut Festivitates sint respective pares in honore, & Dignitate in quolibet Ordine, & quemadmodum Laicus visitans nostras Ecclesias tempore Festivitatum nostrorum Sanctorum consequitur indulgentiam nostris Ecclesiis concessam pro tali, vel tali Festivitate nostri alicujus Sancti; ita a pari Laicus visitans Ecclesias aliorum Regularium tempore Festivitatum suorum respective Sanctorum consequatur indulgentiam concessam pro tali, vel tali Festivitate sui alicujus respective Sancti. Sic etiam, sicuti Novitius suscipiens habitum nostræ Religionis multa consequitur beneficia, & indulgentias lucratur; ita quilibet Novitius suscipiens habitum cujuscumque alterius Ordinis, vel Religionis; & sic proportionaliter est discurrendum de aliis indulgentiis, cum in generali communicatione veniant solum illæ, quæ sunt communes, & in genere Ordinibus Regularibus concessæ, non autem illæ, quæ sunt propriæ,

priæ, & specificæ, nec eæ, quæ raro conceduntur, & quæ quis verisimiliter interrogatus, non esset in specie concessurus; *arg. cap. In generali* 81. *de regul. Juris in* 6. *cap. Cum Castella* 16. *de privilegiis, & cap. Si propter, X. de Rescriptis in* 6. Et sic tenent Donatus *in praxi rerum Regular. tom.* 1. *part.* 1. *tract.* 7. *quæst.* 14. & 15. cum multis ibi citatis, Matthæucci *Officialis Curiæ cap.* 26. *num.* 17. Kazenberger *loc. cit. n.* 85. Reiffenstuel *lib.* 5. *decret. tit.* 33. §. 3. *num.* 61. & 62. Lezana *loc. cit. num.* 8. Quintanadvenas *in Appendice ad sua singularia, tract.* 4. *dub.* 9. Gobat *loc. cit. num.* 530. Hablensis *summul.* 99. *Select. verb. Privilegium num.* 412. & alii passim; & sic servat praxis; qua in dies videmus Sæculares pro lucrandis indulgentiis in aliquibus Sanctorum Regularium Festivitatibus concessis, pergere ad illas Regularium Ecclesias, pro quibus indulgentiæ sunt specifice concessæ, & non ad Ecclesias aliorum Regularium: Aliter enim Ecclesiis, quibus expresse indulgentiæ conceduntur, minueretur devotio, & ipsæ vilescerent indulgentiæ, ut notant Peyrinus, Lezana, Matthæucci, & alii.

77 Fratribus Minoribus de Observantia vacantibus Exercitiis spiritualibus per octiduum concessa est indulgentia plenaria ab Alexandro VII. Constit. incip. *Cum sicut*. Vide supra art. 4. num. 9.

78 Affertur novissimum Privilegium pro Missis celebratis pro Animabus Fratrum & Monialium Ordinis Minorum.

B R E V E.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Ad perpetuam rei memoriam.

CUM, sicut dilectus filius modernus Procurator Generalis Ordinis Fratrum Minorum S. Francisci de Observantia nuncupatorum Nobis super exponi fecit, per Constitutiones Ordinis hujusmodi auctoritate Apostolica confirmatas in cujuscumque Presbyteri, vel Clerici, aut Laici de Observantia supradicta, quam Reformatorum, Excalceatorum, Recollectorum, & Tertiariorum, ac Monialium Monasteriorum Ordinis, & Reformationum hujusmodi sub jurisdictione, cura, regimine, & gubernio dilecti etiam filii Ministri Generalis totius Ordinis hujusmodi existentium obitus, vel alio diebus aliquas Missas unusquisque Frater dictorum Ordinis, & Reformationum in sacro Presbyteratus Ordine constitutus celebrare debeat, ideoque Procurator Generalis Missas hujusmodi cœlestium munerum, quorum dispensationem fidei nostræ credidit Altissimus, elargitione a Nobis condecorari plurimum desideret. Nos piis ejusdem Procuratoris Generalis votis hac in re, quantum cum Domino possumus, favorabiliter annuere volentes, eumque a quibusvis Excommunicationis, Suspensionis, & Interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis a jure, vel ab homine quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium duntaxat consequendum harum serie absolventes, & absolutum fore censentes, supplicationibus ejus nomine Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, & quandocumque Sacerdos aliquis Ordinis, & Reformationum prædictarum Missam, vel in die obitus præfatorum Presbyterorum, ac Clericorum, & Laicorum, necnon etiam Monialium Ordinis Minorum S. Francisci de Observantia, ac Reformationum hujusmodi sub regimine, & gubernio præfati Ministri Generalis existentium, ac quoad Moniales in earum respective Ecclesiis Sacerdos quoque quilibet Sæcularis, vel alterius Ordinis Regularis, vel in alio die ad quodcumque Altare Ecclesiarum dictorum Ordinis, & Reformationum tam hactenus erectarum, quam in posterum erigendarum pro illorum, & illarum Anima, quæ Deo in charitate conjuncta ab hac luce migraverit, celebrabit, Missa hujusmodi animæ, pro qua celebrabitur, perinde suffragetur, ac si ad Altare privilegiatum celebrata fuisset, auctoritate Apostolica tenore præsentium concedimus, & indulgemus.

Non obstante, quatenus opus sit, nostra, & Cancellariæ Apostolicæ Regula, de non concedendis indulgentiis ad instar, aliisque Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque; Præsentibus perpetuis futuris temporibus valituris.

Volumus autem, ut earumdem præsentium Litterarum transumptis etiam impressis, manu, & sigillo Procuratoris Generalis Ordinis prædicti pro tempore existentis munitis, eadem prorsus fides ubique Locorum adhibeatur, quæ præsentibus ipsis adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die XXIV. Martii MDCCXLI. Pontificatus Nostri Anno primo.

D. Card. Passioneus.

Fr. Joannes Jacobus de Valico Procurator Generalis Ordinis.

Romæ, ex Typographia Reverendæ Cameræ Apostolicæ MDCCLXI.

Indulgentia plenaria perpetua in Festo Sacrorum Stigmatum S. P. N. Francisci pro omnibus utriusque sexus Christifidelibus vere pœnitentibus & confessis, ac Sacra Communione refectis, qui aliquam Ecclesiam tam Fratrum, quam Monialium nostro Ministro Generali immediate subjectarum devote visitaverint, ibique pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, ac S. Matris Ecclesiæ exaltatione pias ad Deum preces effuderint, concessa est a Clemente XII. die 30. Augusti 1734. Constitut. incip. *Cœlestium munerum*. 79

Rescriptum san. mem. Benedicti XIV. quo visitantibus Ecclesias Fratrum Minor. diebus festis S. Ludovici Regis Franc. & S. Elisabeth Reginæ Hung. plenaria Indulgentia conceditur. 80

BENEDICTUS PAPA XIV.

Ad perpetuam rei memoriam.

INjunctæ Nobis Divinitus Apostolicæ Servitutis ratio pustulat, ut Cœlestium munerum thesauros dispensationi nostræ a Domino creditos fideliter erogemus, cum ad id augendam in terris Sanctorum cum Christo in Cœlis regnantium venerationem, excitandamque, & fovendam erga illos Fidelium devotionem & animarum salutem procurandam speramus in Domino profuturum. Supplicationibus itaque dilecti Filii Caroli Mariæ a Perusio Commissarii Generalis Curiæ Ord. Fratrum Minorum S. Francisci de Observantia nuncupator. nomine Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, omnibus, & singulis utriusque sexus Christifidelibus vere pœnitentibus, & confessis, ac Sacra Communione refectis, qui aliquam ex Ecclesiis Fratrum dicti Ord. tam hactenus erectis, quam in posterum quandocumque erigendis, & ubicumque locorum existentibus in S. Ludovici Francorum Regis, ac S. Elisabeth Reginæ Hungariæ natæ Festis diebus a primis Vesp. usque ad occasum solis dierum hujusmodi singulis annis devote visitaverint, & ibi pro Christianorum Principum concordia, Hæresum extipatione, ac S. M. Ecclesiæ exaltatione pias ad Deum preces effuderint, quo die præfatorum id egerint, Plenariam; Monialibus vero supradicti Ordinis, sub cura, regimine, & administratione Fratrum præfatorum existentibus, & aliis in eorum quolibet Monasterio nunc, & pro tempore degentibus vere pariter pœnitentibus, & confessis ac Sacra Commun. refectis, quæ suam respective Ecclesiam in suprad. diebus visitaverint, & ut præfertur, ut supra oraverint, Plenariam similiter omnium peccatorum suorum Indulgentiam, & remissionem misericorditer in Domino concedimus, Præsentibus perpetuis futuris temporibus valituris.

Volumus autem &c.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris, die 17. Maji 1755. Pontificatus Nostri anno decimoquinto.

Breve alterum SS. D. N. Benedicti Papæ XIV. Quo plura Rescripta sanctitatis suæ in favorem Ordinis Minorum S. P. Francisci confirmantur. 81

BENEDICTUS PAPA XIV.

Ad perpetuam rei memoriam.

CŒlestium munerum thesauros, quorum dispensationem tenuitati nostræ credidit Altissimus, liberaliori manu elargiri non dubitamus ad levamen, & solatium animarum Christifidelium, quæ ex hac vita migrantes in charitate Deo conjunctæ in Purgatorio detinentur, ut quantotius ad sempiternam beatæ felicitatis stationem in Cœlis perducantur. Sane Nobis alias humiliter oblati fuerunt supplices libelli tenorum sequentium; ac primus quidem.

Beatissime Pater.

Frater Raphael a Lugagnano Ordinis Fratrum Minorum Sancti Francisci Minister Generalis ad pedes S. V. humillime provolutus exponit, qualiter san. mem. Benedict. XIII. sub die 14. Decembris 1725. dignatus fuit omnia Altaria privilegiata quotidiana variis Ecclesiis dicti Ordinis in perpetuum jam concessa approbare, & confirmare; Iis ejusdem Ordinis Ecclesiis, quæ tali privilegio quotidiano in perpetuum non gaudebant, concessit illud, sed proportionate ad Missarum numerum, quæ in eis celebrantur: Pro quatuor Feriis iis, in quibus viginti; pro tribus, in quibus quindecim, & sic gradatim. Cum autem, Beatissime Pater, comprobaverit experientia, hoc minime sufficere ad satisfaciendum Populorum devotioni, & ex alia parte variæ quotidiæ insurgant difficultates ex eo, quod non semper idem Missarum numerus in dictis Ecclesiis celebretur nec celebrari valeat; Ideo enixe S. V. supplicat Orator, ut prævia revocatione privilegii Altarium pro determinatis hebdomadæ feriis, ut supra per San. mem. Benedictum XIII. concessi dignetur cuilibet

Eccle-

Ecclesiæ Fratrum Oratoris jurisdictioni subjectæ Altari privilegiato quotidiano perpetuo non decoratæ unum concedere ab Ordinariis locorum semel designandum, & hoc per rescriptum, seu aliter, ut S. V. benevisum fuerit, ut Deus &c.

Sanctissimo Domino Nostro Benedicto Papæ XIV.

Pro Ministro Generali Ordinis Fratrum Minorum S. Francisci.

Rescriptum Sanctissimi.

Ex audientia Sanctissimi die 17. Decemb. 1748. Sanctissimus benigne annuit pro gratia juxta petita, pro Missis tamen, quæ a Fratribus Minorum S. Francisci in Altaribus per Ordinarios respective designandis celebrabuntur, & voluit etiam gratiam hujusmodi per hoc præsens rescriptum perinde valere, ac si per Apostolicas Litteras in forma Brevis solitis omnibus muniti clausulis expedita fuisset.

Joseph Levizzani Secretarius.

Alter vero.

Beatissime Pater.

Frater Carolus Maria Perusinus Commissarius Generalis Curiæ Ordinis Minorum de Observantia Orator obsequentissimus ad pedes Sanctitatis Vestræ humiliter provolutus, omni cum animi demissione exponit, qualiter fan. mem. Benedicti XIII. sub die 24. Aprilis anni 1725. indulsit omnibus Fratribus infirmis, senibus, & imbecillibus Ordinis Minorum Cappuccinorum, qui propterea semper in valetudinario diversantur, in ejusque Oratorio Sacrum faciunt, suasque ad Deum preces effundunt, ut in eodem Oratorio, seu Sacello lucrari possint singulas Indulgentias, quæ in posterum a Summis Pontificibus suis pro tempore successoribus Ecclesiis totius Ordinis concederentur. Hinc Orator humillimus summa fretus S. V. caritate, & clementia, qua Ordinem suum prosequitur, supplicat, ut eamdem gratiam impertiri dignetur Fratribus, & Monialibus Jurisdictioni Ministri Generalis totius Ordinis Minorum subjectis, qui, aut quæ senes, infirmi, aut imbecilles in valetudinario diversantur, nec Ecclesiam adeunt, sed in interno Oratorio, aut Sacello preces suas ad Deum effundere solent, quoad indulgentias hactenus concessas, & in posterum a Summis Pontificibus concedendas Ecclesiis ejusdem Ordinis: Pro qua gratia.

Sanctissimo Domino Nostro Benedicto Papæ XIV.

Pro Fratre Carolo Maria Perusino Commissario Generali Curiæ Ordinis Minorum de Observantia.

Ex Audientia Sanctissimi die 11. Septembris 1755.

Sanctissimus petitis annuendo pro gratia benigne concessit, ut Fratres, ac Moniales Ministri Generalis Ordinis Minorum Observantium jurisdictioni subjecti, qui ex infrascriptis causis senectutis, infirmitatis, ac imbecillitatis in valetudinariis diversantur, visitato Oratorio, aut Sacello in eodem valetudinario existente Indulgentias, de quibus in precibus, lucrari possint, & valeant, ac si Ecclesias ejusdem Ordinis visitarent; reliquis expletis juxta præscriptum explendis.

F. C. Boschi Secretarius.

Tertius tandem.

Beatissime Pater.

Frater Carolus Maria Perusinus Commissarius Generalis Curiæ Ordinis Minorum de observantia ad pedes S. V. humillime provolutus exponit, qualiter cum P. Raphael a Lugagnano præteritus Minister Generalis Ordinis S. V. supplicaverit pro Altari privilegiato quotidiano perpetuo in qualibet Ecclesia Fratrum ejus jurisdictioni subjecta, S. V. clementer pro gratia indulsit, prodiitque rescriptum.

Ex Audientia Sanctissimi die 17. Decembr. 1748.

Sanctissimus benigne annuit pro gratia juxta petita pro Missis tamen, quæ a Fratribus minoribus Sancti Francisci in Altaribus per Ordinarios respective designandis celebrabuntur; Et voluit etiam gratiam hujusmodi per hoc præsens rescriptum perinde valere, ac si per Apostolicas Litteras in forma Brevis solitis omnibus munitis clausulis expedita fuisset.

Joseph Levizzani Secretarius.

Nunc vero Orator obsequentissimus, cum non videat in eodem indulto comprehensas quoque Ecclesias Sanctimonialium ejusdem ministri Generalis jurisdictioni subjectas, & aliunde sciat orta esse hac de re dubia inter fratres, omni cum animi demissione supplicat, ut sua paterna clementia dignetur S. V. declarare etiam antedictas Monialium Ecclesias in relato Indulto esse comprehensas. Cum porro Fratres senes, infirmi, aut imbecilles ejusdem Ministri Generalis jurisdictioni subjecti hac gratia gaudere non possint, ut qui semper in valetudinario diversantur, in ejusque Oratorio Sacrum dumtaxat faciunt; hinc idem Orator omni cum animi demissione supplicat S. V. ut dignetur declarare Altare privilegiatum quotidianum perpetuum illud memorati Oratorii, seu Sacelli Valetudinarii pro iisdem tantum fratribus. Pro quibus gratiis &c.

Sanctissimo Domino Nostro Benedicto Papæ XIV.

Pro Fratre Carolo Maria Perusino Commissario Generali Curiæ Ordinis Minorum de Observantia.

Ex Audientia Sanctissimi die 22. Septembris 1755.

Sanctissimus, petitis benigne annuendo, gratiam Altaris privilegiati, de qua in precibus, etiam ad Ecclesias Monialium Ministro Generali Ordinis Minorum Observantium jurisdictioni subjectarum benigne extendit, pro Missis tamen prædictis in Ecclesiis a Fratribus ejusdem Ordinis Minorum celebrandis, forma enunciati rescripti Sanctitatis suæ in reliquis observata; Idemque Privilegium Altaribus in Oratoriis valetudinariorum respective existent. pro Religiosis senibus, infirmis, atque imbecillibus inibi celebrantibus clementissime juxta petita concessit.

F. C. Boschi Secretarius.

Quoniam autem memoratus dilectus Filius Carolus Maria Perusinus Commissarius Generalis Ordinis Minorum de Observantia Nobis nuper humillime supplicari fecit, ut hujusmodi præinsertos supplices libellos, & præinserta nostra rescripta, quo firmius in perpetuum subsistant, & serventur exactius, per Apostolicas in forma Brevis Litteras confirmare de benignitate Apostolica dignaremur. Ea propter Nos, qui ipsum Carolum Mariam Perusinum Commissarium Generalem plurimi facimus, & inclytum Fratrum Minorum de Observantia Sancti Francisci Institutum novis Apostolicæ benignitatis, potestatisque testimoniis amplius decorare cupimus, tenore præsentium Apostolica auctoritate confirmamus, & quatenus opus sit, omnia, & singula in eisdem rescriptis contenta, & concessa, iterum concedimus, & perpetuo Apostolicæ firmitatis robore munimus.

Decernentes easdem præsentes Litteras semper firmas, validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, & illis, ad quos spectat, & pro tempore quandocumque spectabit, plenissime suffragari: sicque in præmissis per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores judicari, & definiri debere; ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus, &c.

Volumus autem, &c.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 21. Januar. 1756. Pontificatus Nostri Anno decimosexto.

Alterum Rescriptum Novissimum ejusdem Pontificis, quo plenaria Indulgentia conceditur iisdem Ordinis Minorum Fratribus, & Monialibus, infrascripta pia exercitia peragentibus, ut sequitur. 82

Alla Santità di Nostro Signore Papa

BENEDETTO XIV.

Per Fr. Clemente di Palermo Ministro Generale de' Minori.

Beatissimo Padre.

FRa Clemente di Palermo Ministro Generale dell'Ordine de' Minori prostrato umilmente al bacio de' Vostri Santissimi piedi espone, come da molti Religiosi del suo Ordine viene continuamente, e con premurose istanze richiesto della Facoltà di visitare i Luoghi Santi di Roma, di Loreto, del Monte d'Alverna, d'Assisi, e di Varallo, di maniera che non accordandoli loro la ricercata licenza per impedire il vagare de' Frati, o per altri giusti motivi; replicano essi le istanze, interponendovi anco degli impegni, e riducendo spesse volte il Superiore in angustie. Desiderando pertanto l'Oratore impedire per quanto può simili inconvenienti con qualche compenso, per cui e guadagnassero per una parte i Tesori delle

delle Sagre Indulgenze annesse alla visita de' riferiti Santuarj; nè si discostassero per l'altra da' Conventi di loro Collazione; Supplica devotamente la Somma Clemenza di Vostra Santità della Grazia, che tutti i Religiosi dell' uno, e dell' altro sesso, soggetti alla sua Ubbidienza potessero fare acquisto delle suddette Indulgenze con qualche divoto Pellegrinaggio pe' rispettivi Chiostri, e successiva Visita delle proprie Chiese, cioè: Per le Sette Chiese di Roma girando pel Chiostro sette volte, e visitando in fine il SS. Sagramento: Pel Santuario di Loreto con tre giri pel Chiostro, ed una visita all' Altare, o Immagine della Beatissima Vergine: Con simili tre giri, e visita all' Altare, o Immagine del SS. Crocifisso pel Sagro monte di Varallo; E finalmente con tre consimili giri, e visita all' Altare, o Immagine del P. San Francesco per li Santuarj d' Assisi, e dell' Alverna; pregando sempre in detti giri, o Pellegrinaggi, e respettive Sagre Visite per l' Esaltazione della S. Madre Chiesa, estirpazione dell' Eresie, Conservazione del Sommo Pontefice, e per la Pace, e Concordia de' Prencipi Cristiani. Che della Grazia &c.

Ex Audientia Sanctissimi die 28. Aprilis 1758.

Sanctissimus attentis expositis Ministri Generalis Oratoris precibus annuendo, omnibus, & singulis Religiosis, Viris, atque Mulieribus Ordinis Minorum Sancti Francisci, eidem Ministro Generali subjectis, unumquodque ex introscriptis piis Exercitiis devote peragentibus, semel in anno, eo nimirum respective die, quo præmissa Sacramentali Confessione, sumptaque Sanctissima Eucharistia, & pias ad Deum preces, ut in Supplici libello enunciatur, fundendo, hujusmodi exercitium peregerint, plenariam omnium peccatorum Indulgentiam, in forma Ecclesiæ consueta, benigne concessit.

Loco ✠ Sigilli.

J. C. Boschi Secret.

83 * Rescriptum novissimum Clementis XIII. quo Indulgentia plenaria conceditur visitantibus aliquam Ecclesiam Fratrum Minorum RR. die 27. Novembris, qua Festum omnium Sanctorum ejusdem Ordinis celebratur.

Ex Audientia SS. die 16. Sept. 1765.

Ad humillimas preces F. Francisci Antonii a Feltria Vice-Procuratoris Generalis Min. Observ. Reform. S. Francisci: SS. D. N. Clemens Pp. XIII. omnibus utriusque sexus Christifidelibus vere pœnitentibus, Confessis, ac sacra Communione refectis, qui aliquam Ecclesiam prædicti Ordinis die vigesima septima Novembris, in qua Omnium Sanctorum ejusdem Ordinis Festum celebratur, a primis Vesperis usque ad occasum solis diei hujusmodi singulis annis devote visitaverint, ibique, juxta mentem Sanctitatis suæ pie oraverint, Indulgentiam plenariam benigne concessit.

Voluitque Sanctitas sua hanc gratiam perpetuis futuris temporibus fore valituram absque ulla Brevis expeditione.

Datum Romæ ex Secretaria Sacr. Congreg. Indulgentiarum, die, & anno præfatæ Audientiæ.

N. Card. Antonellus.

Loco ✠ Sigilli.

S. Borgia Sac. Cong. Indulg. Secr.

ARTICULUS VI.

Indulgentia quo ad ea, quæ concernunt varias Indulgentias concessas omnibus Christifidelibus.

SUMMARIUM.

1 *Alios salutantes dicendo suo vulgari, vel latino sermone* Laudetur Jesus Christus, *& respondentes* In sæcula, *vel* Amen, *aut* Semper, *lucrantur Indulgentiam 50. dierum.*

2 *Nominantes reverenter nomen Jesu, vel nomen Mariæ, lucrantur Indulgentiam 25. dierum.*

3 *Habentes talem piam consuetudinem sic salutandi, & respondendi, vel nominandi nomen Jesu, si in articulo mortis, ore, vel corde idem nomen invocaverint, lucrantur Indulgentiam plenariam.*

4 *Recitantes Litanias ejusdem SS. Nominis lucrantur trecentos dies Indulgentiæ; Recitantes Litanias B. V. Mariæ ducentos dies.*

5 *Prædicatores, qui inter prædicandum monuerint Auditores ad hunc modum salutandi, invocandi, aut recitandi, seu nominandi Nomen Jesu, & Mariæ & quicunque hanc salutationis formam usui esse curaverint, lucrantur easdem Indulgentias.*

6 *Missæ Sacrificium devote audientes, aut celebrantes lucrantur triginta millia, & octocentos annos Indulgantiæ applicabilis per modum suffragii animabus Purgatorii.*

7 *Quinquies* Pater, *&* Ave *recitantes in honorem passionis Christi Domini, & B. Virginis amaritudinum lucrantur decem mille annos Indulgentiæ.*

8 *Recitantes tertiam Rosarii partem lucrantur quinque annos, & totidem Quadragenas Indulgentiæ. Et insuper lucrantur Indulgentias ad instar recitantium coronam S. Birgittæ.*

9 *Recitantes quindecim* Pater, *&* Ave *pro iis, qui in mortali degunt, consequuntur tertiam partem remissionis peccatorum.*

10 *Recitantes* Ave Maria, Salve Regina, *caput inclinantes ad veneranda Nomina Jesu, & Mariæ, caput inclinantes ad* Gloria Patri; *Genuflectentes coram SS. Sacramento; Osculantes Sanctam Crucem; Recitantes* Benedicta sit Sancta, & Immaculata Conceptio B. V. Mariæ *quas Indulgentias lucrentur?*

11 *Sacerdos ante celebrationem Sacri recitantes:* Ego volo celebrare Missam &c. *Sacerdotes legentes Missam ante celebrationem, recitantes in fine Horarum Canonicarum:* Sacrosanctæ, & individuæ Trinitati &c. *quas Indulgentias lucrentur.*

12 *Sacerdotes recitantes Orationem:* Obsecro Te dulcissime Domine Jesu Christe &c. *consequuntur remissionem omnium commissorum, & omissorum in Missa, nec non 2300. annorum Indulgentiam. Item Indulgentiam 1000. annor. recitantes post Missam Orationem:* Anima Christi sanctifica me &c.

13 *Comitantes Sacrum Viaticum, quando ad infirmos defertur, quas Indulgentias lucrentur?*

14 *Intervenientes Orationi quadraginta horarum quas Indulgentias lucrentur?*

15 *Qui ad pulsum Campanæ in signum elevationis SS. Sacramenti in Missa Conventuali, aut Parochiali genuflexi ubicumque oraverint, quas Indulgentias lucrentur?*

16 *In Regnis Regi Hispaniarum subjectis quicunque die Commemorationis Defunctorum celebrat, animam liberare potest a pœnis Purgatorii.*

17 *Qui communicant, ubi singulis mensibus fit communio generalis a Patribus Societatis, lucrantur Indulgentiam plenariam applicabilem pro defunctis.*

18 *Recitantes flexis genibus Vespere ad pulsum Campanæ* Angelus Domini &c. Ecce Ancilla Domini; &c. Verbum Caro &c. *cum tribus* Ave Maria, *lucrantur Indulgentiam plenariam.*

19 *Recitantes flexis genibus ad pulsum Campanæ mane, meridie, & Vespere* Angelus Domini &c. Ecce Ancilla Domini &c. Verbum Caro &c. *cum tribus* Ave Maria, *quas Indulgentias lucrentur ex novissima concessione Benedicti XIII. Istæ Indulgentiæ non remanent suspensæ Anno Sancto.*

20 *Circa talem Indulgentiam emanatum est specialem Indultum pro Regularibus, & aliis in Religiosis domibus commorantibus. Et novissime a Benedicto XIV. facta est pro omnibus specialis declaratio, ac nova dispositio, quæ affertur.*

21 *Recitantes flexis genibus sub horam noctis ad pulsum Campanæ Psalmum* De profundis &c. *vel semel* Orationem Dominicam, & salutationem Angelicam *cum versiculo* Requiem æternam, *quas Indulgentias lucrentur ex novissima concessione* Clementis XII. *Et istæ Indulgentiæ acquiruntur, sive prædictæ orationes recitentur ante, sive post horam noctis juxta locorum consuetudinem.*

22 *An Indultum Benedicti XIII. sub num. 20. allatum extendatur etiam pro* De profundis.

23 *Habentes Coronas, Rosaria, Cruces, & imagines, seu Numismata, aut Medalia cum Indulgentiis ordinariis solitis concedi a Romanis Pontificibus pro Canonizatione Sanctorum, quas Indulgentias lucrentur?*

24 *Visitantes septem principales Ecclesias Urbis Romæ lucrantur maximas Indulgentias, & quas?*

25 *Undenam sumpsit initium Visitatio septem Romanarum Ecclesiarum?*

26 *Visitantes septem Altaria in aliqua Ecclesia habente Indultum Apostolicum, lucrantur omnes Indulgentias, quas lucrarentur, si visitarent septem Altaria sita, & ad id designata in Basilica Principis Apostolorum de Urbe.*

27 *Recitantes Orationem* Domine Jesu Christe &c. *consequuntur octoginta annos Indulgentiæ.*

28 *Assignantur Indulgentiæ concessæ assistentibus Missæ, & Divino Officio, & respective recitantibus, ac celebrantibus in quibusdam Solemnitatibus.*

29 *Indulgentiæ suspensæ anno Jubilæi possunt applicari Animabus Purgatorii per modum suffragii.*

30 *Alia*

30 *Alia ad rem*, remissive.
31 *Subnectuntur Supplementa Auctoris*, ad num. 51.

1 ALios salutantes dicendo suo vulgari, seu latino sermo-
ne *Laudetur Jesus Christus*; & respondentes *In sæcu-
la*, vel *Amen*, aut *Semper*, lucrantur quinquaginta dies
indulgentiæ. Sixtus V. Constitutione incipiente *Reddituri*;
Et insuper lucrantur alios centum dies ex concessio-
ne Benedict. XIII. *die* 12. *Januarii* 1728. Nominantes
reverenter Nomen Jesu, vel nomen *Mariæ*, lucrantur
vigintiquinque dies. Sixt. V. *ibidem*. Habentes talem piam
2 consuetudinem sic salutandi, & respondendi, vel nomi-
3 nandi idem nomen *Jesu*, si in articulo mortis ore, vel
corde (si ore non potuerint) idem nomen invocaverint,
lucrantur indulgentiam plenariam. Sixtus V. *ibidem*. Re-
citantes Litanias ejusdem Sanctissimi Nominis lucrantur
tercentos dies indulgentiæ. Sixtus V. *ibidem*. Recitantes
4 autem Litanias Beatissimæ Virginis Mariæ lucrantur du-
centos dies indulgentiæ. Sixtus V. *ibidem*. Prædicatores,
5 qui inter prædicandum monuerint Auditores ad hunc mo-
dum salutandi, invocandi, vel recitandi, seu nominandi
nomen *Jesu*, & *Mariæ*, & quicumque hanc salutationis
formam usui esse curaverint, lucrantur easdem indulgen-
tias. Sixtus V. in citat. Constit. incip. *Reddituri*. Et sic
expresse quoad omnia supradicta habetur ibi: *Quia non
est aliud nomen sub cœlo, in quo nos oporteat salvos fieri,
nisi Nomen Jesu, idcirco omnibus, & singulis Christifideli-
bus, qui hoc modo salutaverint alios nempe suo vulgari,
seu latino sermone: Laudetur Jesus Christus, & bis qui
sic responderint in Sæcula, vel Amen, aut semper, utique
tam salutantibus, quam respondentibus quinquaginta, ubi-
cumque id factum fuerit: Qui autem nomen Jesu nomina-
verint reverenter, vel Nomen Mariæ, vigintiquinque dies;
Qui vero in mortis articulo, ore, vel corde (si ore non
potuerint) idem nomen invocaverint, dummodo ante ha-
buerint consuetudinem sic salutandi, vel nominandi idem
nomen Jesu, plenariam omnium peccatorum Indulgentiam,
& remissionem: quinque Litanias ejusdem SS. Nominis re-
citaverint, trecentos: Qui Litanias ejusdem B. Virginis
Mariæ, ducentos; nec non prædicatores verbi Dei, qui
inter prædicandum ad hunc modum salutandi, invocandi,
vel recitandi, seu nominandi Nomen Jesu, & Mariæ au-
ditores monuerint, & quicumque hanc salutationis formam
usui esse curaverint, easdem Indulgentias, ac peccatorum
remissiones consequantur, auctoritate, & tenore præmissis
concedimus, & largimur. Volumus autem, ut præ-
dictæ Litaniæ Nominis Jesu, & B. Mariæ juxta morem,
& consuetudinem in Romana Curia, & domo Beatissimæ
Mariæ Virginis usitatum recitentur.*

6 Missæ Sacrificium devote audientes, aut celebrantes lucrantur triginta mille, & octingentos annos indulgentiæ applicabilis per modum suffragii animabus Purgatorii, triginta mille ex concessione Innocent. IV. Octingentos ex concessione Urbani IV. Martini V. Sixti IV. & Eugenii IV. quorum quilibet concessit pro omni Missa ducentos annos. Sic apud Lantuscam *in Octavario exercitiorum spiritualium fol.* 61. Romæ impresso anno 1660. cum approbatione, & facultate Reverendiss. P. M. Sacr. Palat. Apostolici.

7 Quinquies *Pater*, & *Ave* recitantes in honorem Passionis Christi Domini, & B. Virginis amaritudinum lucrantur decem mille annos indulgentiæ ex concessione Leonis X. omnibus Fidelibus facta ad instantiam Fratrum Minorum. Sic apud Doctissimum P. Dominicum Viva *in Appendice Indulgentiarum §. ultim.* Kazenberger *loc. cit. nu.* 128. Casarubium *in compendio privileg. verb. Indulgentiæ quo ad sæculares*, & alios.

8 Recitantes tertiam Rosarii partem lucrantur quinque annos, & totidem Quadragenas indulgentiæ ex concessione Sixti IV. apud Navarr. *de Oration. Miscellan.* 1. Gobat *tract.* 4. *de Indulgent. part.* 2. *cap.* 31. Kazenberger *loc. cit. n.* 108. Viva *loc. cit. §. ultim.* Et insuper adinstar recitantium Coronam S. Birgittæ lucrantur centum dies indulgentiæ pro qualibet Oratione Dominica, & centum pro qualibet Salutione Angelica; & si quotidie per integrum annum recitaverint, semel in anno, die per unumquemque eligenda, confessi, ac Sacra Communione refecti, & orantes pro Christianorum Principum concordia, Hæresum extirpatione ac S. Matris Ecclesiæ exaltatione indulgentiam plenariam, etiam applicabilem Animabus in Purgatorio existentibus; Rosaria tamen debent esse juxta solitum benedicta a PP. Ordinis Prædicatorum. Sic novissime concessit, ac declaravit Benedictus XIII. ut habetur ex Decreto Sacr. Congregat. Indulgent. & Sacr. Reliquiis præpositæ.

Dat. die 13. Apr. 1726. & signat.

L. Card. Picus Præfectus.

Raphael Cosmus de Hieronymis Secr.

Nota tamen, eos, qui recitando Rosarium omissa consueta XV. mysteriorum meditatione, alia meditantur, indulgent. Rosar. non gaudere, ut patet ex sequenti Sacr. Congreg. Indulgentiarum declaratione.

Cum Sacræ Congregat. Indulgent., Sacrisque Reliquiis præpositæ P. Procurator Generalis Ordinis Prædicatorum supplices preces porrexerit pro declaratione dubii: An qui Sanctissimum Rosarium B. M. V. recitant omissa consueta meditatione mysteriorum humanæ reparationis, & illorum vice mortem, aut cetera novissima, vel alia pia ac religiosa meditantur, indulgentias a Summis Pontificibus concessas pro recitatione Rosar. lucrentur? Sac. Congregatio die 6. Augusti MDCCXXVI. respondit: *Non lucrari*; quam Sacræ Congregationis declarationem per me Secretarium Ss. Dom. Nostro relatam, Sanctitas sua benigne approbavit.

Datum die 12. Augusti MDCCXXVI.

L. Card. Picus Præfectus.

Loco ✠ Sigilli.

Raphael Cosmus de Hieronymis Secret.

Excipiuntur tamen rudes & imperiti, qui sola devota recitatione Rosarii indulgentias prædictas lucrari possunt; ut declaravit idem Benedictus XIII. in Const. incip. *Pretiosus*, §. 4. ibi: *Ad consolationem personarum vero rudiorum, ac divinis meditandis mysteriis in præfato S. Rosario comprehensis minus idonearum, præterea declarantes eas devota ac pia ejusdem Rosarii recitatione prædictas indulgentias*, *juxta* posterius hoc decretum *mysteria illa meditantibus solummodo concessas, etiam lucrari posse: tametsi plane volumus, ut iisdem reparationis nostræ mysteriis Sacratissimis meditandis juxta Rosarii institutum assuefiant.*

Nota, quod *posterius hoc decretum* indicatum a Benedicto XIII. est illud ipsum Sacr. Congregationis hic immediate adductum. Et hic recolendæ memoriæ Benedictus XIII. ex Napoleone Ursino precibus S. P. Dominici vitæ restituto, est oriundus; *ex Bullario Ordinis Prædicatorum tom.* 1. *pag.* 9. *Const. XI. n.* 1. & vinculo cognationis S. Thomæ de Aquino conjunctus; *ex eod. Bullario tom.* 2. *pag.* 162. *Const. XI. n.* 4.

Recitantes quindecim *Pater*, & *Ave* pro iis, qui in 9
mortali degunt, consequuntur tertiam partem remissionis peccatorum, idque toties, quoties recitaverint. Viva *loc. citat. ex compendio privileg. Societatis, verb. Indulgentiæ §.* 22.

Recitantes *Ave Maria* lucrantur triginta dies indulgen- 10
tiæ ex concessione Joannis XXII. ac totidem alios ex concessione Urbani IV. Recitantes *Salve Regina* lucrantur quadraginta dies. Caput inclinantes ad veneranda Nomina *Jesu*, & *Mariæ* lucrantur viginti dies. Caput inclinantes ad *Gloria Patri* lucrantur triginta dies. Genuflectentes coram S. Sacramento lucrentur bis centum dies; Osculantes Sanctam Crucem lucrantur 40. dies ex concessione ejusdem Joannis XXII. & unum annum ex concessione Clementis IV. Sic Viva *loc. cit.* §. *ult.* Kazenberger *loc. cit. num.* 129. & alii recitantes, seu dicentes *Benedicta sit sancta, & Immaculata Conceptio B. Virginis Mariæ* lucrantur indulgentiam centum annorum ex concessione Gregorii XV. anno 1621. Viva *loc. cit.* §. *ult* & novissime confirmata a Clemente XII. mens e *Nov.* anno 1731.* De authenticitate indulgentiarum a *num*, 6. usque hoc descriptarum vide prius P. Minderer *part.* 2. *Confer.* 8. *num.* 501. cui major fides in hac materia, quam P. Viva citato a nostro Auctore, adhibenda est.*

Sacerdotes ante celebrationem Sacri recitantes *Ego volo* 11
celebrare Missam &c. lucrantur indulgentiam quinquaginta dierum ex concessione Gregorii XIII. Sacerdotes legentes Missam, prius quam pergant ad celebrandum, lucrantur indulgentiam 40. dierum ex concessione Joannis XXII. Recitantes in fine Horarum Canonicarum, ad quas tenentur, Orationem a S. Bonaventura Doctore nostro Seraphico compositam, videlicet *Sacrosanctæ, & individuæ Trinitati*, *cum Pater*, & *Ave* consequuntur remissionem culparum in recitatione ex humana fragilitate contractarum, ex concessione Leonis X.

Ex concessione Clementis VIII. consequuntur remissio-
nem omnium commissorum, seu omissorum in Missa, nec 12
non 2300. annorum indulgentiam Sacerdotes omnes recitantes sequentem Orationem:

Obsecro te, Dulcissime Domine Jesu Christe, ut Passio tua sit mihi virtus, qua muniar, protegar, atque defendar, vulnera tua sint mihi cibus, potusque, quibus pascar, inebrier, atque delecter, aspersio sanguinis tui sit mihi ablutio omnium delictorum meorum; mors tua sit mihi gloria sempiterna: in bis sit mihi refectio, exultatio, sanitas, & dulcedo cordis mei. Qui vivis, & regnas in sæcula sæculorum. Amen.

Joannes XXII. concessit Sacerdotibus devote post Missam orationem sequentem recitantibus veniam pœnæ debitæ mill. Peccatis letalibus, nec non genuflexis indulg. annorum 10000.

Anima Christi sanctifica me, Corpus Christi salva me, Sanguis Christi inebria me, Aqua lateris Christi munda me, sudor Christi vivifica me, Passio Christi conforta me, oh bone Jesu exaudi me, intra vulnera tua absconde me,

me, ne permittas me separari a te, ab hoste maligno defende me, in hora mortis me voca me, jube me venire ad te, & pone me juxta te, ut cum Sanctis Angelis tuis laudem te in saecula saeculorum. Amen.

* Vide tamen P. Minderer *loc. citat.* *

13 Comitantes Sacrum Viaticum cum lumine accenso, quando defertur ad infirmos, lucrantur indulgentiam septem annorum, & totidem Quadragenarum. Comitantes sine lumine lucrantur Indulgentiam quinque annorum, & totidem Quadragenarum. Legitime impediti lumen, seu facem per alios ea occasione deferendam mittentes lucrantur Indulgentiam trium annorum, & totidem Quadragenarum. Sic concessit Innocentius XII. *die 5. Januarii* 1695. Constitution. incip. *Debitum Pastoralis Officii* confirmando, & ampliando concessionem jam factam ab Innocentio XI. *die 1. Octobris* 1668. Insuper legitime impediti, qui personaliter comitari nequiverint Sacrum Viaticum recitando semel *Pater noster*, & *Ave Maria* ad mentem Pontificis, lucrantur Indulgentiam centum dierum ex concessione Pauli V. *sub die 3. Nov.* 1606. confirmata a Clemente X. *vivae vocis oraculo* per viam Sacrae Congregationis Indulgentiarum *die 23. April.* 1676.

14 Intervenientes Orationi 40. horarum per spatium unius horae lucrantur Indulgentiam trium annorum. Intervenientes processioni factae, sive in initio, sive in fine dictae Orationis, si fuerit in Cathedrali, lucrantur Indulgentiam decem annorum, & si in aliis Ecclesiis Indulgengentiam quinque annorum. Consueti dictis piis exercitiis semel in anno die praescripta ab Episcopo confessi, & Sacra Communione refecti lucrantur Indulgentiam plenariam, & remissionem omnium suorum peccatorum; sic concessit Gregorius XIII. *die 5. Aprilis* 1580. Constitut. incip. *Quam uberes*.

15 Qui ad pulsum, seu sonum Campanae in signum elevationis Sanctissimi Sacramenti in Missa Conventuali, aut Parochiali genuflexi oraverint, sive domi, sive Ruri, sive in viis, aut ubicumque id fecerint, pro qualibet vice lucrantur Indulgentiam unius anni. Illi vero, qui ad hunc finem, seu respectum ad Ecclesiam perrexerint, & ibi in dicto tempore Sanctissimum Sacramentum adoraverint, lucrantur pro qualibet vice Indulgentiam duorum annorum. Qui diebus festivis vere poenitentes confessi fuerint, ac Sacra Communione refecti pro qualibet vice lucrantur Indulgentiam quinque annorum. Soliti communicare semel in mense, & in solemnitatibus Domini Nostri Jesu Christi, B. V. M. omnium Apostolorum, & Sancti Joannis Baptistae, pro qualibet vice lucrantur Indulgentiam decem annorum. Et semel in anno in Festo principaliori Civitatis seu loci confessi, & Sacra Communione defecti, lucrantur indulgentiam plenariam. Sic concessit Gregorius XIII. *die 10. Aprilis* 1580. Constitut. incipit. *Ad excitandum*.

16 In Regnis Regi Hispaniarum subjectis quicumque die commemorationis defunctorum celebrat, animam liberare potest a poenis Purgatorii ex concessione Innocentii XI.

17 30. *Septembris* 1679. Qui communicant, ubi singulis mensibus fit communio Generalis a Patribus Societatis, lucrantur Indulgentiam plenariam pro defunctis applicabilem, dummodo in ea Ecclesia ad mentem Pontificis vocaliter oraverint. Urbanus VIII. illam concessit in Bulla incip. *Ad augendum* 10. Maji 1634. per quindecim annos, & decimoquinto quoque anno renovatur. Viva *in Appendice Indulgentiarum* §. 2.

18 Recitantes flexis genibus Vespere ad pulsum Campanae *Angelus Domini*. *Ecce ancilla Domini*. *Verbum caro &c.* cum tribus *Ave Maria &c.* lucrantur indulgentiam plenariam ex concessione Adriani VI, ut refertur communiter cum Pellizar. *tract.* 10. *cap.* 9. *num.* 41. Gobat, Escobar, Rodriquez, Lezana, Diana *part.* 4. *tract.* 4. *resolut.* 24. Viva *loc. cit.* §. 2. La Croix *lib.* 6. *part.* 2. n. 1370. illa autem, quae declarata est Apocrypha ab Innocentio XI. die 7. Martii 1678. Decreto incip. *De latae saepius*, est solum indulgentia Clementis X. adscripta recitantibus mane, vel meridie, aut Vespere *Angelus Domini, cum Deo gratias, & Mariae* ut notant Viva *loc. cit.* §. 2. La Croix *loc. cit.* 1370. & alii.

19 Novissime autem die 14. Aprilis 1724. Benedictus XIII. concessit, omnibus Christifidelibus vere poenitentibus, & confessi, ac Sacra Communione refectis, qui mane, aut meridie, seu vespere ad pulsum campanae recitaverint flexis genibus *Angelus Domini*, *Ecce Ancilla Domini*, *Verbum Caro* cum tribus *Ave Maria*, & oraverint ad mentem Pontificis, indulgentiam plenariam in uno die cujuslibet mensis per unumquemque Christi fidelem ad sui libitum eligendo. In reliquis vero anni diebus quoties id egerint, indulgentiam centum dierum, ut apparet in sequenti Brevi.

BENEDICTUS PAPA XIII.

Ad perpetuam rei memoriam.

„ INjunctae Nobis divinitus Apostolicae servitutis ratio postulat, ut coelestium munerum thesauros dispensationi nostrae a Dominos creditos fideliter erogemus, cum id ad augendam in Terris Beatissimae, atque Augustissimae Coeli Reginae Virginis Deiparae Mariae Patronae, & Advocatae nostrae venerationem, excitandamque, & confovendam erga illam fidelium devotionem, ac ad animarum salutem speramus in Domino profuturum. Itaque de Omnipotentis Dei misericordia, ac B. Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi; Omnibus, & singulis Christifidelibus vere poenitentibus, & confessis, ac Sacra Communione refectis, qui mane, aut meridie, seu Vespere ad pulsum Campanae: *Angelus Domini nuntiavit Mariae, & concepit de Spiritu Sancto: Ecce Ancilla Domini, fiat mihi secundum Verbum tuum: Et Verbum Caro factum est, & habitavit in nobis cum tribus Ave Maria*, flexis genibus devote recitaverint, & pro Christianorum Principum concordia, haeresum extirpatione, ac Sanctae Matris Ecclesiae exaltatione, pias ad Deum preces effuderint; plenariam in uno die cujuslibet mensis duntaxat per unumquemque Christifidelem ad sui libitum eligendo, lucrifaciendam omnium peccatorum suorum indulgentiam, & remissionem misericorditer in Domino concedimus. In reliquis vero anni diebus iisdem Christifidelibus vere contritis, quoties id egerint, centum dies de injunctis eis, seu alias quomodolibet debitis poenitentiis in forma Ecclesiae consueta relaxamus, Praesentibus perpetuis futuris temporibus valituris: Volumus, autem, ut earumdem praesentium Litterarum transumptis, seu exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo personae in Ecclesiastica dignitate constitutae munitis, eadem prorsus fides ubique habeatur, quae ipsis praesentibus haberetur, si forent exhibitae, vel ostensae.

„ Datum Romae apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 14. Septembris 1724. Pontificatus nostri Anno primo. Et hae duae Indulgentiae neque Anno Sancto remanent suspensae, ut declaravit idem Benedictus XIII. die 10. Januarii 1725.

F. Cardinalis Oliverius.

Circa quam indulgentiam ex post die 5. Decembr. 1727. emanatum est sequens Indultum pro Regularibus, & aliis in Religiosis domibus commorantibus.

INDULTUM,

Quo conceditur, ut Regulares, aliique in Religiosis Domibus commorantes, si consuetas preces Angelus Domini &c. ad sonitum Campanae recitare non possint, nihilominus Indulgentias alias concessas lucrari valeant, dummodo easdem preces recitent flexis genibus statim, ac opus ad Regularem observantiam spectans expleverint.

„ Litteris in forma Brevis emanatis die 14. Setembris 1724. Sanctissimus Dominus noster Benedictus Papa XIII. omnibus utriusque Sexus Christifidelibus ad sonitum Campanae consuetas preces *Angelus Domini nunciavit Mariae, & concepit de Spiritu Sancto: Ecce Ancilla Domini, fiat mihi secundum Verbum tuum: Et Verbum caro factum est, & habitavit in nobis*, & ter salutationem Angelicam flexis genibus recitantibus semel in mense die ab unoquoque eligendo, si confessi, & Sacra Communione refecti fuerint, & pro Christianorum Principum concordia, haeresum Extirpatione & Sanctae Matris Ecclesiae exaltatione oraverint, plenariam indulgentiam concessit. Reliquis vero diebus praedictas preces, ut supra recitantibus indulgentiam centum dierum.

„ Quia vero Sanctitatis Suae expositum fuit, quod saepe Regulares, aliique in Religiosis Domibus, commorantes, & tempore, quo mane, meridie, aut vespere Campanae pulsantur, quibusdam actionibus ad Regularem observantiam spectantibus detinentur, & ideo easdem preces recitare tunc temporis minime possunt, ac insimul praefatorum nomine humillime supplicatum fuit, ut ex Apostolicae Sedis dispensatione praedictas preces alio tempore recitando easdem indulgentias lucrari valeant.

„ Quapropter Sanctissimus Dominus Noster audito voto Sacrae Congregationis indulgentiis, Sacrisque Reliquiis praepositae, benigne indulsit, ut Regulares omnes, aliique in Religiosis Domibus commorantes, si dum ut supra Campanae pulsantur, aliquod opus exercent, quod ad Regularem observantiam pertineat, nihilominus supramemoratas indulgentias acquirere possint, dummodo statim ac opus praedictum expletum fuerit, preces supramemoratas flexis genibus devote recitent.

Datum die 5. Decembris 1727.

L. Card. Picus Praefectus.

Loco ✠ Sigilli.

Raphael Cosmus de Hieronymis Secretarius.

Romae Typis Rev. Camerae Apostolicae 1727.

Et novissime a Benedicto XIV. facta est pro omnibus sequens specialis declaratio, & dispositio.

NO-

NOTIFICAZIONE.

F. Gio: Antonio del titolo de' SS. Silvestro, e Martino a' Monti della S. R. C. Prete Card. Guadagni, della Santità di Nostro Signore Vicario Generale &c.

20 *La Santità di Nostro Signore sempre intenta a dar eccitamento, e stimolo a' Fedeli di ricorrere al Signore per ottenerne le sue celesti Benedizioni, volendo togliere la deformità, che s' incontra fra questi nelle pubbliche preghiere, quali si fanno al suono della Campana la mattina, il mezzo giorno, e alla sera, allor quando si recita la solita Orazione dell'* Angelus Domini &c. *e con essa tre volte l'* Ave Maria &c. *conferma in primo luogo le Indulgenze già concedute dalla San. mem. di Benedetto XIII. cioè l' Indulgenza Plenaria, e remissione di tutti li peccati universalmente, ed in perpetuo a quelli, che veramente pentiti, confessati, e comunicati in un giorno di ciaschedun Mese a loro elezione, reciteranno, come sopra, la mentovata Orazione e negli altri giorni dell' anno, Indulgenza di cento giorni per ciascheduna recita, parimente in perpetuo, ed inerendo alla disposizione della Rubrica comanda, che detta Orazione dal Vespero di ciaschedun Sabbato e tutta la Domenica seguente si reciti in piedi.*

Comanda inoltre, che durante il tempo Pasquale, quale termina alli primi Vesperi della Domenica della SS. Trinità in vece della medesima Orazione si reciti in piedi l' Antifona; Regina Cœli &c. *col suo Versetto, ed Orazione corrispondente:* Deus, qui per Resurrectionem &c. *per la recita della quale Antifona concede anche benignamente la Santità Sua l' istesse Indulgenze, come sopra, esortando premurosamente tutti li Fedeli a non trascurarne l' acquisto.*

Quelli poi, che non sapranno a mente la suddetta Antifona, acquisteranno le medesime Indulgenze, recitando, come sopra, l' Orazione dell' Angelus Domini &c.

Dat. in Roma dalla nostra solita Residenza li 20. Aprile 1742.

F. G. A. Card. Vicario.

Gasparo Arciprete Ori Segret.

21 Recitantes flexis genibus sub horam noctis ad pulsum Campanæ *Psalmum De profundis*, vel semel *Orationem Dominicam, & salutationem Angelicam* cum Versiculo *Requiem æternam* in suffragium Animarum Purgatorii, quo die id egerint, lucrantur Indulgentiam centum dierum; & qui per annum præmissa peregerint, in uno die cujuslibet anni per unumquemque Christifidelem ad sui libitum eligendo, confessi, & Sacr. Communione refecti lucrantur Indulgentiam plenariam ex novissima sequenti concessione Clementis XII.

INDULGENTIÆ

Pro recitantibus sub horam noctis ad pulsum Campanæ Psalmum De profundis, vel semel Orationem Dominicam, & Salutationem Angelicam cum Versiculo Requiem æternam &c.

CLEMENS PAPA XII.

Ad perpetuam rei memoriam.

„ Cœlestes Ecclesiæ thesauros, quorum dispensationem „ Nobis commisit Deus ad Christifidelium pietatem „ fovendam, atque augendam, & animarum salutem pro„ movendam libenter erogamus; itaque de Omnipotentis „ Dei misericordia, ac Beatorum Petri, & Pauli Apo„ stolorum ejus auctoritate confisi, Omnibus, & singulis „ utriusque sexus Christifidelibus, qui sub horam noctis „ ad pulsum Campanæ Psalmum De profundis, vel semel „ Orationem Dominicam, & Salutationem Angelicam „ cum Versiculo Requiem æternam &c. in suffragium „ Animarum Christifidelium defunctorum flexis genibus „ devote recitaverint, quo die id egerint, centum dies „ de injunctis eis, seu alias quomodolibet debitis pœni„ tentiis in forma Ecclesiæ consueta relaxamus: Insuper „ eisdem Christifidelibus vere pœnitentibus, & confessis, „ ac Sacra Communione refectis, qui per annum præ„ missa peregerint, ac pro Christianorum Principum con„ cordia, Hæresum extirpatione, ac Sanctæ Matris Ec„ clesiæ exaltatione pias ad Deum preces effuderint, „ plenariam in uno die cujuslibet anni duntaxat per u„ numquemque Christifidelem ad sui libitum eligendo lu„ crifaciendam omnium peccatorum suorum indulgen„ tiam & remissionem misericorditer in Domino conce„ dimus, & elargimur. Præsentibus, perpetuis futuris „ temporibus valituris. Volumus autem, ut earumdem „ præsentium Litterarum transumptis, seu exemplis e„ tiam impressis manu alicujus Notarii publici subscri„ ptis, & Sigillo Personæ in Ecclesiastica dignitate consti„ tutæ munitis, eadem prorsus fides ubique Locorum

„ habeatur, quæ haberetur ipsis præsentibus, si forent „ exhibitæ, & ostensæ.

„ Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub „ Annulo Piscatoris die 14. Augusti 1736. Pontificatus „ Nostri anno septimo.

Signat. F. Card. Oliverius.

Romæ ex Typographia Rev. Cameræ Apost. 1736.

Et istæ Indulgentiæ possunt acquiri, sive prædictæ orationes recitentur ante, sive post horam noctis juxta cujusque loci consuetudinem, ut declaravit idem Clemens XII. die 12. Decembris.

An autem Indultum concessum a Benedicto XIII. allatum supra num. 20. pro Regularibus, & aliis in Religiosis domibus commorantibus, quod scilicet possint ipsi supradictam recitationem Salutationis Angelicæ differre post terminatos actus Religiosæ Communitatis, si dum in ipsis reperiantur, contingat hora, & sonitus campanæ pro tali recitatione, extendi, & applicari possit etiam pro consimili dilatione recitationis Psalmi *De profundis*; Videtur de benigna interpretatione mentis Pontificiæ dicendum quod sic; quia adest eadem ratio, ne videlicet interrumpantur, & perturbentur pii, ac devoti actus Religiosæ Communitatis; Ubi autem eadem est ratio, eadem etiam debet esse Legis seu Juris dispositio; *L. Ideo 27. ff. de Legibus, L. Illud 32. ff. ad Leg. Aquil. cap. Inter corporalia 2. de translatione Episc.* Cum ratio Legis sit anima Legis; *L. Cum ratio 1. ff. de bonis damnator.* Et in similibus idem judicium habendum est, cap. *In causis 19. de sent. & re judicat.* Glossa *in consimilibus in cap. Majores §. Verum, de Baptismo*, & Gloss. *in similibus in Extravag. Sacrosanctæ Joann. XXII.* Ac de similibus ad similia in jure propter identitatem rationis recte procedit argumentum; *L. cum quidem 27. & ibi addit. marg. C. de administrat. Tutor.* Tum quia privilegia, & beneficia Principum sunt interpretanda latissime; *cap. Cum olim ibi, de verb. Significat. cap. Quia circa 22. de privilegiis, cap. Odia 15. de Regul. juris in 6. L. Beneficium 3. ff. de constitut. princip.* cum similibus. 22

Habentes Coronas, Rosaria, Cruces, Imagines, seu 23
Numismata ex auro, argento, alioque metallo confecta, vulgo *medaglie* nuncupata cum Indulgentiis ordinariis, quas postremi Pontifices Innocent. XI. Alexander VIII. Innocent. XII. Clemens XI. & Benedictus XIII. pro Canonizatione Sanctorum concessere, dummodo semel in hebdomada recitent Coronam Christi Domini, vel Beatissimæ Virginis, aut tertiam Rosarii partem, aut Officium divinum, vel parvum Beatæ Virginis, vel Defunctorum, vel septem Psalmos Pœnitentiales, aut Graduales, aut semel in hebdomada consueverint rudimenta Fidei tradere, aut detentos in carcere, vel alicujus domus Hospitalis Ægrotos visitare, aut pauperibus subvenire, aut Missam audire, vel si Sacerdos sit, celebrare, indulgentiam plenariam Defunctis applicabilem consequuntur quoties confessi communicant in primariis anni Festis, & aliis in Pontificia concessione enumeratis, & insuper certa opera facientes consequuntur varias Indulgentias partiales defunctis pariter applicabiles; & demum in articulo mortis invocato SS. Jesu Nomine, plenariam indulgentiam obtinebunt. Hinc pro exemplo adducitur tenor talium specialium indulgentiarum a Benedicto XIII. pro octo Sanctis modo Canonizatis concessarum.

I. Quicumque consuevit recitare saltem semel in hebdomada Coronam Domini, vel Beatissimæ Virginis, aut Rosarium, vel ejus tertiam partem, aut Officium vel Divinum, vel parvum Beatæ Virginis, vel Defunctorum, aut Septem Psalmos Pœnitentiales, vel Graduales, aut rudimenta Fidei tradere, aut detentos in carcere, vel alicujus Domus Hospitalis Ægrotos visitare, aut pauperibus subvenire, aut Missam audire, vel, si Sacerdos sit, celebrare, si vere pœnitens, & Sacerdoti per Ordinarium approbato confessus, Eucharistiæ Sacramentum acceperit in quolibet ex diebus infrascriptis, nimirum Nativitatis D. N. Jesu Christi, Epiphaniæ, Resurrectionis, Ascensionis, Pentecostes, Sanctissimæ Trinitatis, & Corporis Christi, & die Purificationis, Annunciationis, Assumptionis, & Nativitatis Beatissimæ Virginis, tum Festo Nativitatis Sancti Joannis Baptistæ, SS. Apostolorum Petri, & Pauli, Andreæ, Jacobi, Joannis, Thomæ, Philippi, & Jacobi, Bartholomæi, Matthæi, Simonis, & Judæ, Mathiæ, Josephi Sponsi B. M. Virginis, & octo Sanctorum modo Canonizatorum Turribii Mogrobesii Archiepiscopi Limani, Jacobi de Marchia Confessoris, Agnetis de Monte Politiano Virginis Peregrini Latiosi, Joannis de Cruce, Francisci Solani, Aloysii Gonzagæ, & Stanislai Kostkæ Confessorum, ac in Festo Omnium Sanctorum, piasque ad Deum preces effuderit pro Hæresum extirpatione, Fidei Catholicæ propagatione, pace, & Christianorum Principum concordia, ceterisque Sanctæ Matris Ecclesiæ necessitatibus, plenariam suorum peccatorum indulgentiam, & remissionem consequetur.

II. Quisquis in Vigilia cujuslibet istorum Octo Sanctorum jejunaverit, & confessus in ipsius Festo Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum sumpserit, oraveritque

Deum ut supra, toties Indulgentiam Plenariam consequatur.

III. Quisquis vere pœnitens peccata commissa emendare firmiter proposuerit, & eadem die visitaverit septem Ecclesias quaslibet, & ubi tot Ecclesiæ non reperiantur, quotquot ibi sunt, & si una tantum sit Ecclesia, omnia ipsius Altaria, & pro hæresum extirpatione, ut supra, pie oraverit, semel in anno fruatur Indulgentiis concessis septem Urbis Ecclesias visitantibus.

IV. Quicumque devote cogitaverit de aliquo Sanctissimæ Passionis Domini Nostri Jesu Christi Mysterio, & in ejusdem Passionis honorem septies terram humiliter deosculatus fuerit, eo die lucretur indulgentias concessas ascendentibus Romæ per Scalam Sanctam: hoc autem semel tantum in singulis annis.

V. Quisquis peccata sua vere detestabitur cum firmo proposito non peccandi de cetero, vel ad imitationem prædictorum octo Sanctorum, actum aliquem virtutis exercebit, toties lucretur indulgentiam septem annorum, & totidem quadragenarum.

VI. Quisquis leget, aut legi audiverit aliquod libri caput de vita eorumdem octo Sanctorum, aut inviset eorum Altare, aut eorum Imaginem venerabitur, & oraverit pro felici statu Sanctæ Matris Ecclesiæ, peccatorumque conversione, singulis vicibus percipiat Indulgentiam centum dierum.

VII. Eamdem pariter indulgentiam centum dierum lucretur, qui aliquid pauperibus tribuet, vel eosdem instruet, aut per alios instrui curabit in iis, quæ pertinent ad fidem, bonosque mores.

VIII. Quisquis se exercuerit in devotione erga Sanctissimum Sacramentum Altaris, aut B. M. Virginis, meditando illud Mysterium, & beneficia nobis inde provenientia, aut compatiendo Doloribus, quos Beatissima Virgo propter Filii sui Passionem, & mortem sensit, aut Sanctissimum Altaris Sacramentum alio modo venerando, & Deum precando pro necessitatibus Ecclesiæ, qualibet vice indulgentiam centum dierum similiter consequatur.

IX. Qui ad pulsum Campanæ alicujus Ecclesiæ, mane, aut meridie, aut vespere consuetas preces Angelus Domini &c. devote recitaverit; vel si eas ignoret, semel Orationem Dominicam, & Salutationem Angelicam, vel dato signo orandi pro Defunctis Psalmum De profundis, aut si hunc nesciat, unum *Pater*, & *Ave*, ut supra, devote recitaverit, eamdem centum dierum indulgentiam consequatur.

X. Quilibet in Urbe commorans, vel ab ea ultra viginti milliaria non absens, si legitime impeditus non interfuerit benedictioni, qua Romanus Pontifex in Festo Paschatis, & Ascensionis solemniter benedicere consuevit, confessus autem Sacrosancta Communione reficiatur, & pias ad Deum preces pro hæresum extirpatione effuderit, indulgentiis fruatur, quibus præsentes fruuntur; Qui vero longius absunt ab Urbe, si hæc adimpleverint, etiamsi legitime non sint impediti, easdem indulgentias consequentur.

XI. Quisquis animam suam Deo in articulo mortis devote commendaverit, & Sanctissimum nomen Jesu invocaverit, ore si potuerit, sin minus, saltem corde, confessus, & Sacra Communione refectus, si potuerit, alioquin saltem contritus, remissionem omnium suorum peccatorum, & plenariam Indulgentiam consequetur.

XII. Omnes supradictæ Indulgentiæ Fidelibus Defunctis applicari possunt per modum suffragii; ad illas autem consequendas sufficit habere Coronam, vel Rosarium, vel Numisma vulgo Medalliam ut supra benedictam, exercendo præscripta opera, quamvis alias facienda essent ex alia obligatione: hujusmodi vero Coronæ, Rosaria, vel medalliæ, postquam fuerint alicui personæ appropriatæ, non possunt alteri concedi.

* Cum tamen in hoc ex præscripto SS. D. N. Benedicti Papæ XIV variatio aliqua inducta sit, propterea formam, & summarium Indulgentiarum juxta ejusdem Pontificis dispositionem a S. C. reformatum hic subjungere operæ pretium existimamus.

Forma dell' Indulgenze, che la Santità di N. S. Papa Benedetto XIV. concede alle Corone, Rosarj, Croci, ed Immagini d'oro, o d'argento, o d'altro metallo, dette volgarmente Medaglie.

CHi sarà solito dire, una volta almeno la Settimana, la Corona del Signore, e della Madonna, o il Rosario, o la sua terza parte, o l'Offizio Divino, o picciolo della Madonna, o de' Morti, ovvero i sette Salmi Penitenziali, o Graduali, ovvero avrà per usanza d'insegnare la Dottrina Cristiana, o visitare i Carcerati, o gl' Infermi di qualche Ospedale, o di sovvenire i poveri, o d'intervenire alla Messa, o dirla essendo Sacerdote, se veramente pentito, e confessatosi da Confessore approvato dall'Ordinario, si comunicherà in qualsivoglia degl' infrascritti giorni, cioè Natale del Signore, Epifania, Resurrezione, Ascensione, Pentecoste, Festa della Santissima Trinità, e Corpus Domini, Festa della Purificazione, Annunciazione, Assunzione, e Natività della Beatissima Vergine, Natività di S. Gio: Battista, Festa de' Santi Apostoli Pietro, e Paolo, Andrea, Giacomo, Giovani, Tommaso, Filippo, Giacomo, Bartolommeo, Matteo, Simone, e Giuda, Mattia, di San Giuseppe Sposo della Beatissima Vergine, e tutti i Santi, e divotamente pregherà Dio per l'estirpazione dell' Eresie, e degli Scismi, per l'aumento della Fede Cattolica, per la Pace, Concordia de' Principi Cristiani, e per altri bisogni di Santa Chiesa, in esso giorno acquisti la remissione di tutti i suoi peccati, e l'Indulgenza plenaria.

Chi sarà l'istesse cose nell'altre Feste del Signore, o della Beatissima Vergine, in ciaschedune di detti giorni conseguirà sett' anni, ed altrettante quarantene d'indulgenza, e facendo le medesime in qualunque Domenica, o in altra festa dell'anno guadagnerà cinque anni, ed altrettante quarantene, facendole in altro giorno dell'anno acquisterà cento giorni d'Indulgenza.

Chiunque in articolo di morte raccomanderà divotamente a Dio l'Anima sua invocando il Nome di Gesù con la bocca, o non potendo, col cuore, essendo veramente pentito, e come sopra confessato, e comunicato, o non potendo, contrito almeno, conseguirà la remissione di tutti i suoi peccati, e l'Indulgenza Plenaria.

Chi farà qualunque sorte di Orazione preparatoria innanzi di celebrare la Messa, o comunicarsi, o di recitar l'Offizio del Signore, o della Beata Vergine, conseguirà ogni volta cinquanta giorni d'Indulgenza.

Chi visiterà i Carcerati, o gl' Infermi degli Ospedali, ajutandoli con qualche opera pia, ovvero in Chiesa insegnerà la Dottrina Cristiana, o in Casa a' proprj Figliuoli, Parenti, o Servitori, ogni volta guadagni ducento giorni d'Indulgenza.

Chi sarà solito una volta almeno la settimana dir la Corona, o il Rosario, o l'Officio della Madonna, o de' Morti, o i Vespri, ed un Notturno almeno con le Laudi, o sette Salmi Penitenziali, con le Litanie, e sue preci, guadagni in quel giorno, che ciò dirà, cento giorni d'Indulgenza concessa da S. Pio Quinto.

Chi al suono della Campana di qualche Chiesa la mattina, la sera, o il mezzo giorno reciterà le solite preci, *Angelus Domini &c.* o ciò non sapendo, un *Pater noster*, ed una *Ave Maria*, o parimente sonando il segno per li Morti dirà il *Salmo De profundis*, o un *Pater Noster*, ed un *Ave Maria*, se non saprà quel Salmo conseguisca cento giorni d'Indulgenza.

Chi nel giorno di Venerdì penserà divotamente alla Passione, e Morte di Gesù Christo Signor Nostro, e dirà tre volte il *Pater Noster*, e l'*Ave Maria* in quel giorno, guadagni cento giorni d'Indulgenza.

Chi veramente pentito de' suoi peccati con proposito fermo di emendarsene, farà l'esame della coscienza, e reciterà con divozione tre volte il *Pater Noster*, e l'*Ave Maria*, ovvero in onore della Santissima Trinità, ovvero in memoria delle cinque Piaghe di Gesù Cristo cinque volte il *Pater Noster*, e l'*Ave Maria*, guadagni cento giorni d'Indulgenza.

Chi pregherà divotamente per li Fedeli, che sono in transito, o dirà un *Pater Noster* almeno, ed un *Ave Maria* per essi, conseguirà in quel dì cinquanta giorni d' Indulgenza.

Chiunque avrà un Crocefisso, Croce, o altra Sagra Immagine benedetta in camera, o altro luogo decente della casa, dove starà, ed adempierà le cose sopraddette, facendo però l'Orazioni prescritte innanzi a detto Crocefisso, Croce, o Immagine, conseguisca respettivamente le medesime Indulgenze.

Tutte l'Indulgenze dette di sopra può ciascuno guadagnare per sè ne' giorni suddetti, o applicarle per modo di suffragio all' Anime del Purgatorio.

Sua Santità però non vuole, che le Immagini siano di carta, ma d'oro, o d'altro metallo, e che le Immagini de' Santi siano de' Canonizzati, o altri descritti nel Martirologio Romano.

Comanda Sua Santità, che nella distribuzione, ed uso di queste Medaglie, Corone &c. si osservi il Decreto della felice memoria di Alessandro VII. stampato sotto li 6. Febraro 1657. cioè che le Medaglie, Corone &c. benedette con le sopraddette Indulgenze, non passino la persona di quegli, a' quali saranno concedute, o a quali da questi saranno distribuite per la prima volta, e che non possono prestarsi ad altri, o darsi precariamente, altrimenti perdono l'Indulgenza, che hanno, e perdendosene una, non se ne possa sostituire in suo luogo un altra, non ostante qualunque concessione, o privilegio in contrario.

Antonio Maria Erba Protonotario Apostolico, e Segretario.

Sommario dell' Indulgenze concesse alli Rosarj, o Corone dette di S. Brigida benedette dalli Superiori de' Monasterj, o da altri Sacerdoti dell' Ordine del SS. Salvatore, o sia della medesima S. Brigida a ciò deputati.

LA Santità di Nostro Signore Benedetto Papa XIV. alli Rosarj, o siano Corone dette di S. Brigida benedette

da'

da'Superiori de' Monasterj, o da altri Sacerdoti dell'Ordine del Santissimo Salvatore, o sia della medesima S. Brigida a ciò deputati, oltre alle indulgenze infrascritte già concesse dalla Santa Memoria di Leone X. e di Clemente XI. riconosciute, ed approvate a' 4. Settembr. 1714. dalla Sagra Congregazione delle Indulgenze, e Sac. Reliquie, di nuovo per suo Breve de' 15. Gennaro 1743. ne aggiunge altre, come infra segue.

Primo: Chiunque a suo arbitrio dirà il Rosario, o sia Corona di S. Brigida, guadagnerà l'indulgenza di cento giorni per ogni *Pater noster*, cento giorni per ogni *Ave Maria*, e cento giorni per ogni *Credo*, che reciterà. Leone X. a' 10. Luglio 1715.

Secondo: Chi reciterà detto Rosario, o Corona di quindici decine, oltre alle predette indulgenze di cento giorni, acquisterà di più l'indulgenza di sette anni, e sette quarantene. Idem Leo loc. cit.

Terzo: Chi reciterà il medesimo Rosario, o Corona con altra, o altre Persone, tutte, ed ogn'una di esse conseguiranno le medesime indulgenze, come se ogn'uno dicesse detta Corona da se solo. Id. Leo loc. cit.

Quarto: Tutte le suddette indulgenze può ciascheduno guadagnarle per se, oppure applicarle in suffragio delle Anime del Purgatorio. Benedetto XIV. a' 10. Marzo 1742.

Quinto: Chi reciterà detta Corona almeno di cinque decine ogni giorno per un anno intiero, e veramente pentito, e confessatosi, un giorno a sua elezione si comunicherà, e pregherà Dio per la concordia fra Principi Cristiani, per l'estirpazione dell'Eresie, e per l'esaltazione di S. Madre Chiesa, conseguirà l'indulgenza Plenaria di tutti li suoi peccati con facoltà di applicarla alle Anime de' Fedeli defonti. Clemente XI. a' 22. Settembr. 1714.

Sesto: Chi sarà solito recitare detta Corona almeno di cinque decine una volta almeno la Settimana, confessatosi, e communicatosi nella Festa di Santa Brigida visiterà la propria Chiesa Parrocchiale, o altra Chiesa, ed in essa pregherà Dio, come sopra, acquisterà l'indulgenza Plenaria di tutti li suoi peccati. Benedetto XIV. a' 15. Gennaro 1743.

Settimo: Chiunque nell'Articolo di Morte raccomandando la sua Anima a Dio, e confessato, e comunicatosi, o se ciò fare non potrà per qualche impedimento, almeno contrito dirà GESU' col Cuore, non potendo colla Bocca, guadagnerà l'indulgenza Plenaria di tutti i suoi peccati. Idem Bened. loc. cit.

Ottavo: Chi sarà solito recitare detta Corona ogni giorno per un Mese continuo, e confessatosi, e comunicatosi in un giorno a sua elezione dentro detto Mese visiterà una Chiesa, ed in essa pregherà Dio, come sopra, acquisterà l'indulgenza Plenaria di tutti i suoi peccati. Id. Bened. loc. cit.

Nono: Chi portando con se detta Corona, pregherà genuflesso al segno della Campana per qualunque Agonizzante, qualvolta ciò farà, guadagnerà l'indulgenza di quaranta giorni. Id. Bened. loc. cit.

Decimo: Chi avendo presso di se detta Corona, e pentito de' suoi peccati farà l'esame di sua Coscienza, e dirà tre volte il *Pater Noster*, e tre volte l'*Ave Maria*, conseguirà l'indulgenza di venti giorni. Id. Bened. l. c.

Undecimo. Chi tenendo con se la medesima Corona, sentirà in qualunque giorno tanto festivo, che feriato la Santa Messa; o interverrà a sentire la parola di Dio: o accompagnerà il SS. Viatico, quando si porta a qualche Infermo: o ridurrà qualche traviato alla via della salute: o farà qualunque altra Opera pia in onore di Nostro Signore GESU' CRISTO, o della Beatissima Vergine MARIA, o di S. Brigida, e reciterà tre volte il *Pater Noster*, e tre volte l'*Ave Maria*, acquisterà l'indulgenza di cento giorni. Id. Bened. loc. cit.

Duodecimo: Tutte le suddette indulgenze può ogn'uno guadagnarle per se, oppure applicarle per modo di suffragio alle Anime del Purgatorio. Id. Bened. l. c.

Per guadagnare tutte, ed ogn'una delle indulgenze sopra espresse, devono li Rosarj, o Corone sopraddette essere prima benedette da' predetti Padri dell'Ordine del Santissimo Salvatore, o sia di S. Brigida, altrimenti non godono d'alcuna indulgenza.

La Sagra Congregazione delle indulgenze, e Sagre Reliquie rinovando il Decreto del dì 26. Novembre 1714. proibisce a chiunque si sia di poter vendere, o dare in prestito, o in pegno ad altri le suddette Corone, o Rosarj, in quanto, che sono benedetti, altrimenti dichiara essere privi dell'indulgenze già concesse; E che perdendosene alcuna, non se ne possa surrogare un'altra in cambio di quella, se prima non è stata benedetta da' predetti Padri.

Eadem Sacra Congregatio suprascriptum indulgentiarum Summarium, annuente ad relationem per me infrascriptum Secretarium factam Sanctissimo Domino Nostro Benedicto PP. XIV. sub die 9. Februarii 1743. quocumque Idiomate in quibuslibet Locis Catholicis imprimi posse censuit.

A Card. S. Clementis.

Loco ✠ Sigilli.

A. M. Erba Proton. Apostol. Secret. *

Visitantes septem principales Ecclesias Urbis Romæ, nempe Sancti Joannis Lateranensis, Sancti Petri, Sancti Pauli, Sanctæ Mariæ Majoris, Sancti Laurentii, Sanctorum Fabiani, & Sebastiani, Sanctæ Crucis in Jerusalem, lucrantur maximas indulgentias, quæ dantur ad litteram, prout referuntur ab Alphonso de Casarubios, & Hieronymo a Sorbo in *Compendio Privilegiorum Fratrum Minorum, & aliorum Mendicantium, & non Mendicantium*, *verb. Indulgentiæ Septem Ecclesiarum.* 24

Prima Ecclesia Urbis est Sacrosancta Lateranensis Ecclesia, quæ ab antiquo dicebatur Basilica Salvatoris, nunc autem communiter vocatur Ecclesia Sancti Joannis Lateranensis, quæ ab Imperatore Constantino in latere sui proprii Palatii ædificata, & a Sancto Sylvestro Papa, in honorem Sanctissimi Salvatoris Nostri Domini Jesu Christi, & Sanctorum Joannis Baptistæ, & Joannis Evangelistæ dedicata fuit; in qua fertur, quod scilicet Silvester, & Gregorius Summi Pontifices, qui eam successive consecraverunt devote visitantibus concesserunt tot indulgentias, quot eas nemo, nisi solus Deus enumerare potest.

Nota primo, quod in hac Ecclesia, juxta Rubricas Missalis novi Pii V. jussu instituti, sunt Stationes Dominica prima Quadragesimæ, Dominica Palmarum, Feria quinta Majoris Hebdomadæ, in Sabbato Sancto, & in Albis, Vigil. Pent. in die Sancti Joannis ante Portam Latinam, & est indulgentia plenaria, & liberatio unius Animæ a Purgatorio; Et a die Sancti Bernardini, quæ est 20. mensis Maji usque ad primum diem Augusti, die quolibet est indulgentia plenaria.

Nota etiam, quod in hac Ecclesia Sancti Joannis Lateranensis habetur quædam tabula antiqua, in qua continentur sequentia, quæ bonus quidam Pater nostri Ordinis tempore Capituli Generalissimi, anno 1516. ab illa extraxit.

Primo ad Altare majus sunt Indulgentiæ 48. annorum, & totidem quadragenæ, & remissio tertiæ partis omnium peccatorum.

Item Constantinus Imperator postquam mundatus fuit a lepra per sacri baptismatis susceptionem, dixit Beato Silvestro, Pater ecce domum meam in Ecclesiam ordinavi, infunde in eam tuam largam benedictionem pro venientibus ad eam. Et ait ad eum Beatus Silvester, Dominus Jesus Christus, qui te mundavit a lepra, & purificavit te fonte perenni, per suam misericordiam mundet, & purificet omnes huc venientes sine peccato mortali, & auctoritate Petri, & Pauli, & nostra sit eis remissio omnium peccatorum quocumque tempore anni.

Item Sanctus Gregorius Papa, qui hanc Ecclesiam consecravit, post destructionem ejus factam per Hæreticos, confirmavit Indulgentiam positam per B. Silvestrum Papam antedictum.

Item Papa Bonifacius dixit; *Indulgentiæ Ecclesiæ Lateranensis numerari non possunt, nisi a solo Deo, & ego omnes illas confirmo.*

Item in Festo Salvatoris, cujus imago visibiliter apparuit omni populo Romano miraculose, scilicet, quando Sanctus Silvester consecravit dictam Ecclesiam primo ubi fuerat populus Romanus congregatus, tunc prædicta Imago apparuit visibiliter omni Populo de Urbe, quæ imago remansit in pariete, nec comburi potuit, cum Ecclesia bis combusta fuerit, est remissio omnium peccatorum.

Item Papa Bonifacius dixit: Si quis ad Sedem nostram Lateranen. causa devotionis, Orationis, peregrinationis accesserit, ab omni sorde peccati sit mundatus totus.

Item in Ecclesia prædicta, in Capella Sancti Joannis Baptistæ, in quam mulieres non intrant, ibidem ad fontes est remissio omnium peccatorum.

Item in Cappella Sancti Laurentii, in quam similiter mulieres non intrant, quæ dicitur Sancta Sanctorum, est remissio omnium peccatorum.

Item si scirent homines indulgentias Ecclesiæ Lateranensis, dicerent, tot, & tantæ sunt, quod non oportet nos ire ad Sanctum Sepulcrum ultra Mare. * Nota, quod indulgentiæ, prout descriptæ leguntur in veteri marmorea Tabula Ecclesiæ Lateranensis, de qua hic supra mentio facta est, declaratæ fuerunt apocryphæ anno 1657., & 1678. a Congregationibus S. Officii, & Indulgentiarum, ut constat ex earumdem Decretis apud P. Gobat *tract. 4. de Indulg. num. 703. & 709.*, & apud Rigantium *in Regul. 54. Cancellar. num. 57.* Vide Ss. D. N. Benedictus XIV. *de Synodo lib. 13. cap. 18. num. 3.*, & P. Minderer *Parte I. Confer. II. num. 806.* Itaque in materia Indulgentiarum Ecclesiæ Lateranensis recedendum non est a Constit. 45. prælaudati Pontificis, quæ incipit: *Assiduæ sollicitudinis, tom. 3. ejus Bullarii.*

Secunda Ecclesia principalis est ad Sanctum Petrum, ubi nunc est Sancta Sedes Apostolica, & Palatium Sanctissimi Domini Nostri Papæ, in qua sunt omni die sexmille, & 48. anni, & totidem quadragenæ, & remissio tertiæ partis peccatorum. Et in hac Ecclesia sunt Stationes in die Epiphaniæ, in Dominica prima, & secunda Quadragesimæ, in Sabbato post primam Dominicam Quadra-

gesimæ,

gesimæ Feria secunda Paschæ in die Ascensionis, in die Pentecostes, in Sabbato post Pentecostes in omnibus Sabbatis quatuor Temporum, in Dominica prima Adventus, & in tertia, & in quarta, & in die Nativitatis Domini.

Item in eadem Ecclesia fuisse dicuntur centum, & novem Altaria, quæ nunc pro magna parte sunt remota, & in melius sub pauciori numero redacta, sive ordinata, & pro quolibet 18. anni indulgentiæ dati sunt: Et inter alia sunt septem Altaria principalia, quæ in gyrum cancellis cupreis vallata sunt, olim deauratis, in quibus per totum annum integrum sunt Stationes. Attamen in diebus Festivitatum, tam illorum, quam aliorum Altarium sunt in eis Stationes ac infinitæ aliæ indulgentiæ.

Item quandocumque est Festum Sanctorum Petri, & Pauli, vel Vocationis dictorum Altarium, seu etiam Festum Nativitatis Dominicæ, Paschæ, seu Omnium Sanctorum, aliudque Festum duplex, duplicantur omnes prædictæ indulgentiæ.

Item in Festo Annunciationis Beatæ Mariæ sunt ibi mille anni indulgentiæ.

Item a prædicto festo usque ad Kalendas Augusti sunt ibi duodecim anni indulgentiarum, & totidem Quadragenæ, & remissio tertiæ partis peccatorum.

Item quicunque ascendit gradus Sancti Petri devote, huic conceduntur pro quolibet gradu septem anni indulgentiarum per Alexandrum VI.

Tertia Ecclesia est ad S. Paulum, in qua sunt omni die sex mille, & 48. anni indulgentiarum, & totidem quadragenæ, & remissio tertiæ partis omnium peccatorum. Et in hac Ecclesia sunt Stationes Dominica quarta Quadragesimæ, Feria tertia Paschæ, Dominica in Sexagesima, in die SS. Innocentium, & Conversionis Sancti Pauli.

Item in Conversione Sancti Pauli sunt ibi centum anni indulgentiæ, & totidem Quadragenæ, & plenaria omnium peccatorum remissio.

Item in festo SS. Innocentium, quorum multa corpora requiescunt ibi, sunt ibidem 48. anni indulgentiæ, & totidem quadragenæ ab antiquo: modo vero est indulgentia plenaria.

Item in Dedicatione ejusdem, quæ est in Octava S. Martini, sunt ibi mille anni Indulgentiæ, & totidem quadragenæ, & remissio omnium peccatorum.

Item, si quis intraverit dictam Ecclesiam omnibus Dominicis, habet tantas indulgentias, ac si iret ad Sanctum Sepulchrum Hierosolymis, ac ad Sanctum Jacobum Galatiæ. Ac visitans septem Altaria hujus Ecclesiæ tot lucrabitur indulgentias, quot si visitasset septem Altaria S. Petri.

Quarta Ecclesia est ad Sanctam Mariam Majorem, in qua sunt omni die sex mille, & 48. anni indulgentiæ, & totidem quadragenæ, & remissio tertiæ partis omnium peccatorum. *In hac Ecclesia sunt Stationes* in omnibus quartis feriis quatuor Temporum; Feria quarta Majoris hebdomadæ, in die Paschæ, Dominica prima Adventus in Vigilia, & die Nativitatis, in die Circumcisionis.

Item in Vigilia Ascensionis Domini, in qua celebratur Festum Corporis Sancti Hieronymi ibidem quiescentis, ad Altare ipsius est remissio tertiæ partis omnium peccatorum concessa a Pio Papa II. & indulgentia plenaria.

Item in omnibus Festivitatibus Beatæ Mariæ sunt ibi mille anni indulgentiæ, & plenaria peccatorum remissio.

Item a Festo Assumptionis Virginis usque ad ejus Nativitatem sunt ibi duodecim millia annorum indulgentiæ ultra prædictas quotidianas indulgentias.

Nota tamen, quod quarta Ecclesia ab antiquo semper fuit Sancti Laurentii; sed tempore Alexandri VI. Sancta Maria tempore Jubilæi fuit assignata pro quarta numero, & aliæ tres non visitabantur ex debito, sed ex devotione tantummodo; ad parcendum laboribus Peregrinorum, & Romanorum.

Quinta Ecclesia est ad Sanctum Laurentium extra muros, in qua sunt omni die 7048. anni indulgentiæ, & totidem quadragenæ, ac remissio tertiæ partis omnium peccatorum. Item sex mille anni indulgentiæ. In hac Ecclesia sunt Stationes Dominica Septuagesimæ, Dominica tertia Quadragesima Feria quarta infra Octavam Paschæ, & Feria quinta post Pentecosten.

Item in Festivitatibus Sanctorum Stephani, & Laurentii, quorum corpora ibidem requiescunt, & per Octavas eorum, & in singulis Stationibus ejusdem Ecclesiæ sunt centum anni indulgentiæ, & remissio tertiæ partis omnium peccatorum concessi ab antiquo. Sed Callistus III. concessit omnibus utriusque sexus Christifidelibus dictam Ecclesiam devote visitantibus in singulis Festivitatibus, & Stationibus ejusdem Ecclesiæ plenariam remissionem omnium peccatorum.

Item, si quis intraverit dictam Ecclesiam per annum omni quarta Feria liberat unam Animam a Purgatorio.

Item intrans per Januam Australem ejusdem Templi; de una Cruce ad aliam, contritus, & confessus habet remissionem omnium peccatorum.

Sexta Ecclesia est ad Sanctos Fabianum, & Sebastianum extra muros, in qua sunt omni die 6048. anni indulgentiæ, & totidem quadragenæ, ac remissio tertiæ partis peccatorum. Et in die S. Sebastiani, & in omnibus Dominicis mensis Maji indulgentia plenaria.

Item in eadem Ecclesia sunt quotidie mille anni indulgentiæ dati a Pelagio Papa.

Item in eadem Ecclesia ad Catacumbas, ibi prope majus Altare sunt tot, & tantæ indulgentiæ, quot, & quantæ sunt in Ecclesiis Apostolorum Petri, & Pauli, quia ibi prius corpora eorum jacuerunt abscondita longo tempore in puteo quodam, super quem est unum Altare. Item Silvester, Gregorius, Honorius, Pelagius, Nicolaus, & Jo: Summi Pontifices concesserunt quilibet eorum mille annos indulgentiæ quocumque tempore anni devote visitantibus dictam Ecclesiam.

Item ibidem in Cœmeterio Callisti est plenaria remissio omnium peccatorum secundum quosdam.

In hac Ecclesia subtus terram est Cœmeterium Callisti Papæ: Quod quisque ingrediens contritus, & confessus indulgentiam plenariam consequetur ob merita 74000. Martyrum, & 46. Summorum Pontificum ibi sepultorum, quorum fuerunt 18. Martyres.

Septima Ecclesia est ad Sanctam Crucem in Hierusalem, in qua sunt omni die 6948. anni indulgentiæ, & totidem quadragenæ, ac remissio tertiæ partis omnium peccatorum.

In hac Ecclesia sunt Stationes Dominica quarta Quadragesimæ; 6. Feria Majoris hebdomadæ, Dominica secunda Adventus. In diebus Inventionis, & Exaltationis S. Crucis, & in eorum Octavis, & in omnibus supradictis diebus est indulgentia plenaria.

Item omni die Dominica sunt in eadem Ecclesia tercenti anni indulgentiæ, & totidem quadragenæ, ac etiam remissio tertiæ partis omnium peccatorum.

Item in Dedicatione ejusdem, quæ celebratur in Vigilia S. Benedicti Abbatis in Mense Martio, est ibi plenaria remissio omnium peccatorum.

Similiter in Inventione Tituli Sanctæ Crucis, quod ibi in sublimi muro inventum est tempore Alexandri VI. vigesima sexta Januarii, & etiam quotidie in Cappella Sanctæ Helenæ, in qua mulieres non intrant, nisi semel in anno, est indulgentia plenaria. Item per omnes dies anni est indulgentia plenaria.

* Aliquas harum septem Ecclesiarum, sicuti etiam Stationum indulgentias suspectas esse credit cum Passerino *qu. 12. num. 135.* P. Minderer *part. 1. Confer. 4. nu. 271.*, *& part. 2. Conf. 4. num. 214.*, & hoc vel ob millenarios annos, vel quia persæpe præter plenarias partiales quædam addantur, & non plenariæ, contra rationem indulgentiæ, & contra disciplinam Ecclesiæ. *

Hinc ab uberiorem notitiam juvat adducere motivum unde sumpsit initium visitatio dictarum septem Romanarum Ecclesiarum. Cum enim Pontifices in Oriente ad Fidei puritatem custodiendam quatuor Patriarchatus instituissent, videlicet 1. Alexandrinum, 2. Antiochenum, 3. Hierosolymitanum, 4. Constantinopolitanorum quatuor Eccl. Romæ pro his quatuor Patriarchis designarunt, nempe pro primo Ecclesiam D. Pauli, pro secundo Sanctæ Mariæ Majoris, pro tertio S. Laurentii, pro quarto D. Petri, ut si forte Patriarchæ Conciliorum, vel aliorum negotiorum causa Romam venticarent, sua in Ecclesia decenter degerent; Ecclesia vero S. Joannis Lateranensis addicta erat supremo Urbis, & Orbis Patriarchæ, videlicet Vicario Christi Domini, quia quatenus Romanus Episcopus est, suam ibi Cathedralem habet; unde ad mille annos ibidem Pontifices diverlati sunt. Summa itaque Romanis veneratione habitæ fuerunt hujusmodi quinque Patriarchales Ecclesiæ, ipsæque continenter magna pietate, ac frequentia invisebantur. Quia vero in earum visitatione opus erat per duas alias celeberrimas transire, scilicet per Ecclesiam SS. Fabiani, & Sebastiani, ubi est Cœmeterium innumerorum Martyrum, & per Ecclesiam Sanctæ Crucis, ubi valde magnum Crucis Domini frustum sancte colitur; idcirco septem istæ Ecclesiæ una omnes visitari consueverunt. Hinc, ut ad tantum pietatis opus Fideles excitarentur, supradictæ, aliæque innumerabiles indulgentiæ fuerunt a Romanis Pontificibus dictis Ecclesiis concessæ. Sic ex Sanctarello *cap. 16. de Jubilæo* refert Sapientissimus Pater Viva *de Jubilæo quæst. 4. artic. 2. num. 2. & 3.* Advertendum tamen est, quod Stationum ordo pro dictis Ecclesiis nunc observandus est, ut in Missali novo, & assignatus ut supra *artic. 4. sub num. 17.* Vide *ibi* per tot. dictorum *num. 17.*

Visitantes duodecim vicibus pro quolibet anno per Or- 26
dinarium specificatis septem Altaria ab eodem Ordinario designata in aliqua Ecclesia habente indultum Apostolicum (quod solet concedi ad septennium) lucrantur pro qualibet vice id egerint, omnes, & singulas indulgentias, quas lucrarentur, si personaliter visitarent septem Altaria sita, & ad id designata in Basilica Principis Apostolorum de Urbe. Sic patet ex formula Brevis, seu Indulti a Sede Apostolica soliti concedi, & pro sua benignitate jam concessi pro visitantibus septem Altaria sita, & designata in hac nostra Ecclesia S. Bernardini Civitatis Alexandriæ, prout explicat Breve, seu indultum Apostolicum in Archivio hujus Conventus asservatum.

27 Ex concessione Bonifacii VIII. confirmata a Benedicto XIII. uti legitur in quodam marmore posito in Ecclesia S. Joannis Lateranensis Romæ, consequuntur octoginta annos indulgentiæ omnes recitantes sequentem Orationem.

Domine Jesu Christe Pater dulcissime rogo te, ut amore illius gaudii, quod dilecta Mater tua habuit, quando apparuisti ei in illa Sacratissima nocte Paschæ, & per illud gaudium, quando te vidit glorificatum Divinitatis claritate, quatenus me illumines donis Spiritus Sancti; ut tuam voluntatem adimplere valeam omnibus diebus vitæ meæ. Qui vivis &c.

28 Qui vero pœnitentes; & confessi matutinali officio Festi Corporis Christi intersunt, aut illud recitant, lucrantur 100. dies indulgentiæ. Item 100. pro primis, & 100. pro secundis Vesperis. Item 100. qui celebrant Missam, aut eidem assistunt. Qui vero Primæ, Tertiæ, Sextæ, Nonæ, ac Completorii Officiis intersunt, pro qualibet ipsarum Horarum 40. dies. Illi autem, qui per octavam illius Festi Matutinalibus, Vespertinis, Missæ, ac prædictarum Horarum Officiis intersunt 100. dies singulis ipsius octavæ diebus, ex concessione Urbani IV. Constit. incip. *Transiturus*, qui anno 1262. festum S. Corporis Christi celebrandum instituit. Martinus vero V. anno 1429. Const. incip. *Ineffabile*, supradictas indulgentias ampliavit, idest 200. dies pro Missa, 200. pro Matutino, 100. pro utrisque Vesperis festi, & pro qualibet hora privata 50. dies. Infra octavam autem pro singulis Matutinis, & Missis, & Vesperis 100. dies, ac pro Horis privatis 40. dies. Tandem Eugenius IV. anno 1433. Constitut. incip. *Excellentissimum* relatas Martini V. indulgentia duplicavit tam pro festo, quam pro octava; in summa omnibus inclusis, dictæ indulgentiæ pro Matutino, Missa, & utrisque Vesperis festi sunt 400. dies pro unaquaque actione: Pro qualibet horarum privatarum 160. dies: Et in quibuslibet octavæ diebus pro singulis Matutinis, Vesperis, & Missis 200. dies, ac pro reliquis horis 80. dies; Et pro intereffentibus Processionibus 200. Vide Compendium Privilegior. Fratrum Minorum, & aliorum verb. *Indulgentiæ quoad sæculares §. septimo, post num. 2. vers. Istæ Indulgentiæ*. Cherubini, VVadingum suis respective locis, & annis.

Easdemmet indulgentias lucrantur interessentes Officiis, & Missis festi, & totius Octavæ Conceptionis Immaculatæ Beatæ Mariæ Virginis, & respective recitantes, ac celebrantes ex concessione Sixti IV. anno 1476. Const. incip. *Cum præexcelsa*.

Item easdem indulgentias lucrantur dicentes 5. Pater, & Ave, ac simul assistentes Officio, & Missæ festi S. Nominis Jesu, & respective recitantes, ac celebrantes ex concessione Clementis VII. anno 1530. Constit. incipient. *Salvatoris*,

Item easdem indulgentias lucrantur interessentes Officio & Missæ festi Transfigurationis D. N. J. C., & respective recitantes, & celebrantes ex concessione Calisti III. anno 1457.

Assistentes Matutino, Missæ, & Vesperis Visitationi B.M.V. lucrantur 100. dies indulg. ceteris autem horis 40. & sic respective recitantes, & celebrantes, ex concessione Bonifacii IX. anno 1390.

29 Quoad indulgentias attendenda est Constitutio Benedicti XIII. incip. *Salvatoris*; edita 28. Aprilis 1725. in qua conceditur Christifidelibus omnibus facultas applicandi indulgentias, Anno Jubilæi durante, suspensas, per modum suffragii animabus Defunctorum.

30 Alia ad rem. Vide verb. *Jubilæum*.

Additio ex Auctore.

31 Indulgentiæ per visum a Domino acceptæ non admittuntur sub fide referentis. Benedict. XIV. tom. 1. Constitut. 141. incip. *Sollicitudini* §. 40. indulgentia centum dierum conceditur recitantibus genibus flexis singulis fe-
32 riis sextis quinquies Orationem Dominicam, & toties Salutationem Angelicam, ad sonum Campanæ horæ tertia post meridiem, in memoriam Passionis, & Agoniæ Domini Nostri Jesu Christi. Idem Const. c. 2. incip. *Ad Passionis*, ubi injungit, & in virtute S. Obedientiæ mandat
33 ob id Parochis, Rectoribus, aliisque quocumque nomine appellatis Superioribus, ut Campanam uniuscujusque Ecclesiæ hujusmodi pulsari faciant tali hora.
34 Indulgentiæ concessæ visitantibus Ecclesias Urbis per octavam Sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli ab eodem Pontifice Const. 83. incip. *Admirabilis*, referuntur
35 in tom. 2. *ad verb. Cappella*. Vide ibi, Indulgentia plenaria conceditur pro Ecclesia Patriarchali Maronitarum quater in anno, & pro aliis Cathedralibus ejusdem Nationis bis in anno. Idem Constitut. 79. incip. *Nuper* §. 11.

36 Indulgentiarum communicatio inter Confratres B.M.V. de Monte Carmelo, & Tertiarios Capuccinorum S. Francisci revocatur. Idem Const. 94. incip. *Romanus Pontifex*.

37 Indulgentia centum dierum concedi potest a Cardinali Majori Pœnitentiario omnibus Christifidelibus, qui se pœnitentiali virga tangendos, pie, reverenterque in tribus Urbis Basilicis ipsi submiserint. Idem Constitut. 95. incip. *Pastor bonus*.

Indulgentiæ visitantibus Ecclesiam concessæ acquiri possunt, absque eo quod Sanctissimum Sacramentum expositum sit. Idem tom. 2. Constit. 5. incip. *Accepimus in Civitate*. 38

Indulgentiæ Orationem mentalem docentibus, & peragentibus de novo conceduntur; Idem Constitut. 23. incip. *Quemadmodum*. 39

Indulgentia plenaria Orationem mentalem quotidie per mensem per duos quadrantes, vel saltem per quadrantem horæ peragentibus, ac confessis, & sacra Communione refectis conceditur; Idem *ibid.* Vide *tom. 5. verb. Oratio sub num.* 32. ubi affertur dicta Constitutio. 40

Indulgentia plenaria in articulo mortis applicari conce- 41
ditur auctoritate Apostolica ab Episcopis, & Ordinariis in-
ferioribus, etiam per alios subdelegatos. Idem Const. 34. 42
incip. *Pia Mater*. Ad eam acquirendam, injungitur specialiter ægris moribundis acceptatio mortis in spiritu resignationis. Idem *ibidem* Vide *tom. 5. verb. Moribundus, sub num.* 38.

Indulgentia plenaria conceditur per omnes Ecclesiasticæ Ditionis Diœceses iis, qui confessi, & Sacra Communione refecti, Sanctissimum Sacramentum expositum visitaverint diebus bacchanalibus. Idem Constitut. 45. incip. *Inter cætera*. 43

* Præfatam indulgentiam ad omnes Ecclesias Catholici Orbis pro triduo expositionis SS. Sacramenti in hebdomada sive Septuagesimæ, sive Sexagesimæ, aut Quinquagesimæ, vel in singulis prædictis hebdomadis, vel in sola feria V. infra hebdomadam Sexagesimæ nuperrime extendit Clemens XIII. ut patet ex sequenti declaratione Sac. Congreg. Indulg. videlicet. 44

Cum alias san. memoriæ Benedictus XIV. ad frequentes Episcoporum Pontificiæ Ditionis querelas gravioribus abusibus, qui Baccanalium tempore irrepserant, opportunoque remedio occurrere concupierit, perspexeritque in aliquibus Ecclesiis salutari consilio institutam esse Sanctissimi Eucharistiæ Sacramenti Expositionem per tres dies sive in hebdomada Septuagesimæ, sive in altera Sexagesimæ, aut Quinquagesimæ ante diem Cinerum, ad hoc præcipue ne Fideles tempore tentationis a via Domini recederent, & in prædictis Ecclesiis pie orantes Divina impetrarent auxilia, universis utriusque Sexus Christi Fidelibus confessis, & sacra communione refectis, qui easdem Ecclesias, in quibus Venerabilis expositio sive in uno, sive in singulis prædictis Triduis fieret, devote visitarent. Indulgentiam plenariam misericorditer concessit & indulsit. Hinc SS. D. D. N. Clemens Divina Providentia Papa XIII. sedulo recogitans præfatam Augustissimi Sacramenti Expositionem plurimum hisce diebus profuisse ac deinceps fore profuturam, eamdem plenariam indulgentiam, ad quascumque Catholici Orbis Ecclesias ubicumque Locorum existentes, ubi Venerabilis Expositio sive in Hebdomada Septuagesimæ, sive Sexagesimæ, aut Quinquagesimæ, sive in singulis prædictis Hebdomadis per tres dies, atque etiamsi tantummodo in feria quinta infra Hebdomadam Saxagesimæ peragatur, ex uberi Pontificiæ charitatis fonte benignissime extendit.

Datum Romæ ex secretaria Sac. Congreg. Indulgentiarum die 23. Julii 1765.

Docentes rudes homines publice vel privatim Oratio- 45
nis mentalis regulam, & modum, itemque qui publice
docentes auscultaverint, dummodo vere pœnitentes ac sa-
cra Communione refecti, toties quoties lucrantur septem
annos & totidem quadragenas de vera indulgentia. Item 46
si assidue eo convenerint, semel in mense, vere pœnitentes, & sacra Communione refecti, orantesque pro more in indulgentiis consueto, indulgentiam plenariam, defunctis etiam applicandam, lucrantur; quam pariter ita obtinent ii, qui toto mense, unico saltem horæ quadrante singulis diebus orationi mentali dent operam, dummodo vere pœnitentes, & confessi, Eucharistiam sumpserint, & orent pro concordia &c. Concedente hæc omnia Pontifice in Bulla incip. *Quemadmodum*, Bull. *tom.* 2. *n.* 23. Vide verb. *Oratio n.* 32.

Indulgentias in forma Jubilæi concessas abrogavit Clemens VIII. aliique Pontifices; quare si forte agatur de aliqua ejusdem tenoris indulgentia, videndum erit, num post hæc decreta concessa fuerit, ut ex Tractatu de indulgentiis P. Theodori *part.* 2. *cap.* 4. §. 2. 47

Clemens XII. in suo Brevi dato *die 4. Augusti* 1736. Indulgentiam plenariam die ad libitum quotannis eligenda, concessit iis, qui anno integro ad pulsum campanæ sub horam noctis recitaverint Psalm. *De profundis*, vel semel Orationem dominicam, & salutationem Angelicam, cum versiculo *Requiem* in suffragium defunctorum; dummodo ea die confessi, & communione refecti preces pias effunderint pro consueto more. Singulis vero diebus toties quoties eamdem orationem ad signum campanæ recitantes centum indulgentiæ dies consequuntur. *Institut. Eccles.* 61. §. 5. 48

Operæ

49 Operæ pretium est hic addere etiam Indulgentias concessas per Decretum S. C. pie & devote atque ex corde recitantibus actus virtutum Theologicarum Fidei, Spei, & Charitatis, ut constat ex sequenti Notificatione.

Animadvertens SS. D. N. Benedictus Pp. XIV. quam utiles, quinimmo necessarii sint ad æternam Salutem Theologicarum virtutum Actus, Fidei videlicet Spei, & Charitatis, ut omnes utriusque sexus Christifideles ad illorum exercitium excitaret, audito voto Sacræ Congregationis Indulgentiis Sacrisque Reliquiis præpositæ. Indulgentias pro iisdem actibus a san. mem. Benedicto XIII. die 15. Januarii anni 1728. concessas benigne confirmavit, Plenariam nimirum cum facultate eam Fidelium defunctorum Animabus applicandi, semel in mense ab iis, qui quotidie per mensem præfatos Actus pie devote, & ex corde peregerint, die nempe ab unoquoque eligenda, in qua vere pœnitentes, confessi ac Sacra Communione refecti, pro Christianorum Principum concordia, Hæresum extirpatione ac Sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione, ut decet, oraverint; nec non aliam similiter Plenariam, in mortis articulo. Ut autem commissas sibi oves ad frequentiorem hujusmodi Actuum usum alliceret Sanctitas Sua, Indulgentiam septem annorum, totidemque quadragenarum, cum eadem applicationis facultate, quæ juxta ejusdem sui Prædecessoris concessionem semel tantum in die consequi poterat, ad quamlibet antedictorum actuum piam &c. ut supra recitationem, clementer extendit.

Declaravit insuper Sanctitas Sua, præfatas omnes Indulgentias, addictas minime esse certis, determinatisque verbis, proptereaque unumquemque uti posse in recitatione dictorum actuum qualibet formula dummodo in ea singulorum virtutum Theologicarum specialia motiva exprimantur.

Datum die 28. Januarii Anno 1756.

Fr. J. Card. Portocarrero Præf.

A. E. Vicecomes Sac. Congreg. Indulg. Secr. *

50 An Superiores cujuscumque Ordinis, sive Instituti, cæterique habentes facultatem communicandi privilegia &c. possint privilegia, & indulgentias ampliare, & limitare pro sui arbitrio in aggregationibus? *Sac. Cong. Indulgentiarum die 5. Februarii 1748. in respons. ad primum dubium respondit Negative*. Vide verb. *Altare privilegiatum* sub num. 29.

51 An Indulgentiæ concessæ Ecclesiis alicujus Ordinis, Congregationis, vel Instituti, censeri debeant concessæ etiam Ecclesiis tam parochialibus, quam non parochialibus ab ejusmodi Ordine &c. dependentibus, sive a Monachis, aut Fratribus, vel Religiosis respective administrari solitis? *Sacr. Congr. Indulg. &c. die 30. Julii 1748.* respondit *Negative*. Vide decretum præfatæ Congregationis desuper editum verb. *Altare privilegiatum* sub numer. 29. 2. loco.

52 Ejusdem *Sacr. Congr. Indulgentiar.* decreta, quorum primo omnibus Ecclesiis Parochialibus Orbis Christiani Altare Privilegiatum quotidianum conceditur; altero vero Missæ omnes, quæ in die Commemorationis omnium fidelium defunctorum ubicumque, & a quocumque Sacerdote celebrantur, Indulgentiis donantur perinde ac si ad Altare privilegiatum celebrarentur; vide dict. verb. *Altare privilegiatum* sub num. 33 & 34.

53 Quoad Indulgentiam *ar. 5. num. 62. in fine*, observandum est novissime Breve ut sequitur.

BREVE DI PAPA BENEDETTO XIV.

In Confermazione del S. Esercizio della Via Crucis da erigersi da' Religiosi sì Osservanti, che Riformati soggetti al Ministro Generale dell' Ordine Serafico.

Ad futuram rei memoriam.

CUM tanta sit passionis, Crucis, & Mortis Domini Nostri Jesu Christi vis, ut nullum reperiatur, tam efficax, remedium ad curandum Conscientiæ vulnera, quibus infirmitas humana quotidie per peccatum sauciatur, necnon ad purgandam mentis aciem, divinoque amore inflammandam, quam Passionis, Crucis, Mortis, atque Vulnerum ejusdem Redemptoris Nostri sedula meditatio; ut Christifideles in hac nobis totius causa Beatitudinis occupati quotidie sese alacrius exercerent, nec Catholicæ Ecclesiæ Patres, nec Romani Pontifices Prædecessores Nostri unquam destiterunt, quin assiduis monitis, exhortationibusque, & profusis Cœlestium thesaurorum elargitionibus persuaderent, allicerent, ac locupletarent. Sanc felic. record. Clemens PP. XII. Prædecessor Noster, non solum cetera ad recolendam potissimum tantorum Passionis, Crucis, & Mortis Dominicæ mysteriorum memoriam, alias ab iisdem Prædecessoribus concessa, & impertita Indulgentiarum, ac peccatorum, relaxationum, remissionumque munera, quæ & ipse confirmavit, ac de novo elargitus fuit, verum etiam viam rationemque in Via Crucis, seu Calvarii, ut dicitur, pie peragenda traditam aliis Apostolicæ suæ Providentiæ regulis ordinavit disposuitque, prout clarius intelligitur ex ipsis Clementis Prædecessoris in simili forma Brevis litteris tenoris sequentis, videlicet:

CLEMENS PAPA XI.

Ad futuram rei memoriam.

EXponi Nobis nuper fecit dilectus Filius Bernardus Monterde Procurator Generalis Ordinis Fratrum Minorum Sancti Francisci de Observantia nuncupatorum, tam suo, quam dilecti etiam Filii moderni Ministri Generalis dicti Ordinis nomine, quod cum antiqua vigeret, ac etiam nunc vigeat in Ordine hujusmodi consuetudo erigendi, & instituendi per illius Fratres, in vim facultatis sibi alias a Sede Apostolica concessæ, Pia loca Viæ Crucis, seu Calvarii nuncupata, ad instar Stationum Montis Calvarii, nedum in ejusdem Ordinis, sed etiam in aliis Ecclesiis, ac Locis ab eo minime dependentibus; isque mos in universis Regnis Hispaniarum, ac plurimis Italiæ Regionibus semper antehac retentus fuerit, & adhuc de præsenti servetur: Licetque dudum fel. record. Innocent. Papa XII. Prædecessor Noster ad preces tunc in humanis agentis Francisci Diaz, dum viveret, Commissarii Generalis pro Ultramontana Familia dicti Ordinis, præfata Loca pia Viæ Crucis, seu Calvarii sub quibusdam rec. mem. Innocent. Papæ XI. Prædecessoris quoque Nostri, Litteris in simili forma Brevis die 5. Septembris 1636. super confirmatione diversarum Indulgentiarum, & Privilegiorum ipsius Ordinis editis comprehendi, ac proinde frui, & gaudere posse indulgentiis, & privilegiis in Litteris hujusmodi concessis, & expressis, declarasset per suas itidem in forma Brevis die quinta Decembris 1696. desuper expeditas Litteras, idque absque limitatione, ac restrictione dictorum locorum Viæ Crucis, seu Calvarii ad Ecclesias, & loca Ordinis præfati factum fuisset; nihilominus aliqui existimantes facultatem illa erigendi, & instituendi, ad Ecclesias, & loca Ordinis prædicti, Indulgentias vero, & Privilegia ejusmodi ad personas obedientiæ, ac directioni pro tempore existentis Ministri Generalis ejusdem Ordinis subjectas respective limitata, & restricta esse, a piæ memoriæ Benedicto Papa XIII. etiam Prædecessore Nostro Indulgentias, & privilegia præfata ad quoscumque utriusque sexus Christifideles dicto Ministro, Generali non subjectos, qui tamen ejusmodi loca pia Viæ Crucis, seu Calvarii penes Fratres supradicti Ordinis privative quoad alios quoslibet visitarent, ibique memoriam Dominicæ Passionis devote recolerent, aliaque injuncta Opera peragerent, extendi, & ampliari obtinuerunt, prout in ipsius Benedicti Prædecessoris Litteris sub plumbo Anno Incarnationis millesimo septingentesimo vigesimo sexto, quinto Nonas Martii, Pontificatus sui Anno tertio emanatis uberius continetur.

Cum autem sicut eadem expositio subjungebat, ipse Bernardus, non minus ratione sui Officii Procuratoris Generalis hujusmodi, quam de expresso mandato dicti moderni Ministri Generalis ad enatam occasione præmissorum confusionem tollendam, remque in statum pristinum restituendam, prædicta loca pia Viæ Crucis, seu Calvarii per eosdem Fratres, etiam in Ecclesiis, & locis, quæ non sint dicti Ordinis, erecta, & erigenda, eisdem Indulgentiis, & privilegiis gaudere per Nos declarari summopere desideraret, quemadmodum ab ipso Benedicto Prædecessore, postquam Litteræ suæ præfatæ prodierant ad supplicationem dilectæ in Christo Filiæ Nobilis Mulieris Violantis a Bavaria Principissæ Etruriæ Viduæ Fratribus Recessus Sancti Francisci ad Montem Florentinum, & Conventus de Ambrosiana nuncupat. dicti Ordinis in vim cujusdam Rescripti die 10. Novembris 1729. ejus jussu editi, concessum fuisse memoratur: Nobis propterea humiliter supplicari fecit, ut in præmissis opportune providere, & ut infra indulgere de benignitate Apostolica dignaremur; Nos igitur ejusdem Bernardi votis hac in re, quantum cum Domino possumus favorabiliter annuere cupientes, eumque, a quibusvis excommunicationis, suspensionis & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis a jure, vel ab homine quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium duntaxat consequendum, harum serie absolventes, & absolutum fore censentes, necnon utriusque Innocentii, & Benedicti Prædecessorum Litterarum præfatarum tenores, & alia quæcumque etiam specificam, & individuam mentionem, & expressionem requirentia, præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, & specificatis habentes, hujusmodi supplicationibus, inclinati, quod prædicta loca pia Viæ Crucis, seu Calvarii in Ecclesiis, Oratoriis, Monasteriis, Hospitalibus, & aliis itidem piis locis ipsi Ministro Generali non subjectis, nec ab eo dependentibus, per Fratres dicti Ordinis nunc erecta, & in posterum erigenda, eisdem Indulgentiis,

ac

ac Privilegiis fruantur, & gaudeant, quibus fruuntur, & gaudent erecta in Ecclesiis, & in locis Ordinis præfati, auctoritate Apostolica tenore præsentium decernimus, & declaramus, ac quatenus opus sit, & de novo concedimus, & indulgemus; ita tamen, ut quo ad illa sic deinceps erigenda, modus, & forma serventur, quibus ejusmodi erectiones in Ecclesiis, & locis Ordinis prædicti hactenus fieri consueverunt, & accedat licentia Ordinarii loci, ac consensus Parochi, & Superiorum Ecclesiæ, Monasterii, Hospitalis, loci pii, ubi de eis pro tempore erigendis agi contigerit. Decernentes pariter, easdem præsentes Litteras firmas, validas, efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac illis, ad quos spectat, & pro tempore spectabit, plenissime suffragari. Sicque, & non aliter in præmissis per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores judicari, & definiri debere; ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus præmissis, ac nostra, & Cancellariæ Apostolicæ regula de non concedendis indulgentiis ad instar, & aliis Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, &c.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 16. Januarii 1731. Pontificatus Nostri Anno primo.

F. Card. Oliverius.

54 Quoniam autem Dilectus Filius Leonardus a Portu Mauritio, ejusdem Ordinis Minorum Reformatorum nuncupatorum Frater, expresse Professus, Nobis humiliter supplicari fecit, ut non solum præinsertas Litteras Clementis Prædecessoris præfati, & in eis contenta quæcumque quo firmius subsistant, & serventur exactius, confirmare, verum etiam nonnulla, ut infra, declarare, & præscribere de benignitate, & auctoritate Apostolica dignaremur. Nos igitur ipsum Leonardum specialibus favoribus, & gratiis prosequi volentes, & a quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis a jure, vel ab homine, quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes, & absolutum fore censentes, supplicationibus ejusdem Leonardi Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, præinsertas Clementis Prædecessoris Litteras, & in eis contenta quæcumque auctoritate Apostolica tenore præsentium approbamus, & confirmamus, illisque Apostolicæ firmitatis robur adjicimus, nec non earumdem præinsertarum Litterarum tenorem, formam, & dispositionem sine ulla interpretatione, & restrictione omnino in posterum servari mandamus. Præterea cuicumque Parocho, ut prævia proprii Ordinarii, seu Antistitis in scriptis obtinenda licentia, sub directione cujuslibet Fratris ejusdem Ordinis Minorum, sive Observantium, sive Reformatorum, sive Recollectorum, vel ad excipiendas Sacramentales Christifidelium Confessiones approbati, vel Prædicatoris Verbi Dei de quocumque Conventu, sive proximo, sive remoto, ad Parochi arbitrium de suorum tamen Superiorum consensu, ac permissu erigendi Viam Crucis, seu Calvarii, ut præmittitur, sive in propria Parochiali Ecclesia, sive alibi in ejusdem Parochialis Ecclesiæ, districtu erigendi facultatem tribuimus, & impertimur. Volumus autem, ut Via Crucis, seu Calvarii hujusmodi in iis Civitatibus, Oppidi, & Locis, ubi ab ipsis Fratribus Ordinis præfati in suis respective Ecclesiis, sive alibi jam erecta reperitur, de novo minime erigatur, nisi ubi, licet alia in Civitate, Oppido, & Loco quolibet Via Crucis, & Calvarii hujusmodi erecta fuerit, ea tamen est itineris longitudo, vel viæ asperitas, ut Christifideles non sine gravissimo incommodo, aut nullo pacto illuc ad eamdem Viam Crucis, seu Calvarii peragendam accedere valeant. Quo casu locorum Ordinarii, quorum arbitrio, ac prudentiæ præmissa omnia ordinandi, ac præscribendi relinquimus, ordinent, & præscribant. Decernentes pariter easdem præsentes Litteras, firmas, validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac illis, ad quos spectat, & pro tempore spectabit, plenissime suffragari, & non aliter in præmissis per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores, judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus quibuscumque in contrarium præmissorum quomodolibet facientibus, atque iis omnibus, & singulis, quæ idem Clemens Prædecessor voluit non obstare. Volumus autem, &c. ut &c.

Datum Romæ ut supra die 30. Augusti 1741. Pontificatus Nostri Anno II.

D. Card. Passioneus.

Avvertimenti Ordinati a ben regolare il Divoto Esercizio della Via Crucis dati in luce per ordine di Papa Clemente XII., e rinovati dalla Santità di Nostro Signore Papa Benedetto XIV. 55

Con alcune addizioni necessarie per maggiore stabilimento di sì santa Divozione.

AVendo la Santa memoria di Clemente XII. alle suppliche del Procurator Generale dell' Ordine de' Frati Minori detti dell' Osservanza, tanto a nome suo, come del Ministro Generale dello stesso Ordine, ampliata la Via Crucis con suo Breve in data 16. Gennajo 1731., dal quale restano anche tolti alcuni dubbj, che erano insorti dopo il Breve di Benedetto XIII. suo Predecessore; si degnò il suddetto Sommo Pontefice mosso dal paterno suo zelo per la salute dell' Anime di Ordinare al Cardinal Prefetto della Sacra Congregazione dell' Indulgenze, che nel tempo stesso si fossero stabilite quelle Regole, ed avvertimenti, che avessero potuto contribuire, acciocchè un sì santo e profittevole Esercizio, in cui deve meditarsi quell' atroce Passione, che il nostro Redentore si umiliò a soffrire *ob nimiam charitatem, qua dilexit nos*, si faccia da' Fedeli con quella divozione, e raccoglimento, ch'è necessario a conseguire quell' effetto, che abbondantemente suol derivarne, conforme puntualmente si eseguì. Essendosi poi degnata la Santità di Nostro Signore Papa Benedetto XIV. con un suo Breve in data dei 30. Agosto dell' anno 1741., non solo di ordinare che s'osservi senza limitazione alcuna tutto il prescritto dal suo Antecessore, ma di altresì ampliare la di lui concessione; ha giudicato molto espediente, che si rinovino tutti gli Avvertimenti, e Regole suddette, affinchè in avvenire con sinistre interpretazioni non si pregiudichi al fine per cui sono state stabilite, e resti dilucidato tutto ciò, che ordina nell' accennato suo Breve, e meglio si conosca la sua mente piissima in promovere questa santa Divozione. Quindi è, che tutti quei, che dovranno erigere la Via Crucis, come tutti gli altri, che vorranno approfittarsi di sì Santo Esercizio, dovranno onninamente conformarsi agli avvertimenti, che seguono.

I. Che essendo stata conceduta la facoltà di erigere le Vie Crucis a' Religiosi soggetti al Ministro Generale de' Frati Minori sì Osservanti, che Riformati *privative quoad alios quoscumque*, non è lecito ad altri erigere, ed erigendosi non godono le indulgenze.

II. Che non possono esser erette se non da' Superiori locali dell' Ordine suddetto, o di loro commissione da un' altro Religioso dello stesso Ordine, il quale però sia Predicatore, o almeno Confessore approvato.

III. Che devono erigersi nella forma consueta, e sinora praticata nell' Ordine suddetto, cioè, che sieno quattordici Stazioni, che le Croci, o Cappellette rappresentino i Misterj della Passione. In quei luoghi poi, ne' quali si volesse erigere fuori della Chiesa, come si usa in molti Conventi del detto Ordine, si procuri sempre di terminare, o di cominciare dalla Chiesa, o luogo Sacro, con avvertire onninamente, che le Cappellette sieno chiuse con cancelli da non potervi entrare, nè persone, nè gli animali, e che tanto esse quanto le Croci sieno collocate in luoghi non soggetti ad irriverenze, ed in caso che in progresso di tempo i luoghi, ne' quali fossero state erette, divenissero indecenti, debbano i Superiori sospenderle, sopra di che s'incaricano strettamente le loro coscienze.

IV. Che nella stessa Chiesa, o luogo Pio, quando sia capace, sarà bene erigere per maggior comodo del popolo due Vie Crucis, una delle quali serva per gli Uomini, e l'altra per le Donne, e quando una si pianti fuori di Chiesa, se n'erigga sempre un'altra nella Chiesa, qualora questa sia di tal capacità, che basti per non fare confusione, acciò in tempo di pioggia, o di altro impedimento si possa non ostante praticare sì Santo Esercizio.

V. Che questa pratica sia uniforme in tutti i luoghi senz' alterare punto quella che s'è osservata finora ne' Conventi dell' Ordine, cioè o processionalmente da tutto il popolo sotto la direzione d' uno o più Sacerdoti, ovvero privatamente da ognuno. Quando si faccia la Via Crucis nel primo modo si disponga la Processione in maniera, che gli Uomini vadano separati dalle donne, cioè quelli prima, e queste dopo con uno, o più Sacerdoti intermedij, e ad ogni Stazione un Chierico, o Sacerdote legga ad alta voce la considerazione corrispondente ad ogni Misterio, e Stazione, e dopo recitato un *Pater ed Ave*, e fatto un' Atto di contrizione, si tiri innanzi, cantandosi tra una Stazione, e l'altra il *Stabat Mater*, o altra Orazione, avvertendo tutti di contenersi con somma modestia, silenzio, e raccoglimento; mentre l'esperienza dimostra, che questo Santo Esercizio praticato con pietà, e divozione introduce a poco a poco ne' Fedeli d' ogni condizione l'uso del meditare, e la riforma de' costumi.

VI. Che praticandosi privatamente non è necessario recitare sei *Pater*, ed *Ave*, ad ogni Stazione, come alcuni suppongono, ma basta meditare, benchè brevemente, la Passione del Signore, che è l'opera ingionta per far acquisto delle Sante indulgenze, ed alle persone

semplici basterà il pensare in qualche modo, conforme alla loro capacità, alla suddetta Passione, Benchè si esortino tutti, senza però obbligarli, a recitare un *Pater*, *ed Ave*, ad ogni Croce, e far un' Atto di Contrizione, conforme all' uso introdotto.

VII. Ch' essendo eretta la Via Crucis nella Chiesa, per quel tempo degli Uffizj Divini, e della Santa Messa, e quando in Chiesa sia tal concorso di Popolo, che possa cagionar tumulto, e disturbo, si astengano di praticarla, tanto maggiormente, che non essendovi impedimento si devono visitare ad una ad una tutte le stazioni.

VIII. Che dovendosi erigere la Via Crucis in qualche Monastero di Monache, o Conservatorio, non è necessario entrare nella Clausura, ma basta che un Religioso del medesimo Ordine di età matura, e qualificato, come si è detto nel secondo Avvertimento, con licenza dell' Ordinario, benedica le Croci alle Grate, e faccia una breve istruzione alle Monache, ed altre, che si trovassero in tal Monastero, o Conservatorio circa il modo, col quale è necessario di visitare le Croci per partecipare delle Indulgenze, e riportarne profitto per le Anime.

IX. Che non si pubblichi dai Pulpiti, nè in altra forma, e molto meno si scriva nelle Cappellette, o Stazioni, un numero certo, e determinato delle Indulgenze, che si acquistano, poichè si è riconosciuto in più occasioni, che, o per inavvertenza, ed equivoco, o per trasporto di devozione si altera, o si confonde la verità delle Indulgenze; e perciò basti il dire, che chiunque s' impiegherà a meditare la Passione del Signore in questo santo Esercizio, acquisterà per concessione de' Sommi Pontefici, le stesse Indulgenze, che acquisterebbe se visitasse personalmente la Stazione della Via Crucis di Gerusalemme.

X. Per ultimo, desiderando la *Santità Sua*, che sempre più si dilati questo Santo Esercizio a profitto di tutto il Mondo Cattolico, esorta tutt' i Parrochi di qualsivoglia Terra, o Città, benchè in qualche Terra vi si trovasse più di una Parrochia, ad arricchire i loro Popoli con sì gran Tesoro, introducendo nelle loro Cure, o nel distretto delle medesime sì profittevole divozione, senza riguardo alla maggiore, o minore distanza da una Via Crucis all' altra; purchè l' Erezione si faccia da un Frate Minore, soggetto al Ministro Generale dell' Osservanza, dotato delle sopraccennate qualità, acciò istruiti i Popoli del gran bene, che contiene la Via Crucis, l' abbraccino con maggior fervore, e riesca più fruttuosa all' Anime loro. Quindi è, che nel suddetto Breve concede l' arbitrio al Parroco di eleggersi quel Religioso, che giudicherà più idoneo, acciò con licenza del suo Superiore locale benedica le Croci, ed assista all' Erezione, che dovrà farsi in quella Cura, o altro luogo Pio. Si eccettuano però quei luoghi, ove si trovano i Conventi de' Frati Minori suddetti, non dovendosi in tal caso erigere la Via Crucis in altre Chiese non soggette al medesimo Ordine. Se pure detti Conventi non fossero situati in tanta lontananza dalla Terra, o Città, ovvero fosse la strada sì malagevole, che senza grave incomodo, da giudicarsi dall' Ordinario, non potesse frequentarsi dal popolo il Santo Esercizio; attesochè in tal contingenza rimette Nostro Signore all' arbitrio de' Vescovi il decidere, se si possa erigere in altra Chiesa non soggetta all' Ordine suddetto, purchè l' erezione si faccia sempre nella forma sopraccennata, ed in questo modo resta dilucidata la Clausula del suo Breve; *Volumus autem &c.* acciò da alcuni non venisse sinistramente interpretato. Anzi accadendo simili dubbj, affinchè con continui Ricorsi non s' inquietino i Ministri della Sagra Congregazione, ne rimette agli Ordinarj la decisione.

Die 10. Maji 1741.

Ex audientia Sanctissimi, Sanctissimus annuit, nempe pro facultate addendi declarationem, de qua in precibus, simulque imprimendi una cum aliis monitis alias impressis.

L. Card. Pico Præfectus.

Loco ✠ Sigilli.

A. M. Erba Protom. Apost. Secretar.

56 Hic ad complementum de Indulgentiis juvat adducere sequentem Tabulam traditam in *Cæremoniali Seraphico impresso Mediolani anno* 1744. *typis Donati Grisolsi part.* 3. *cap.* 19. ibidem.

Tavola de' Crepuscoli della sera, durante i quali, (come nota il Calendario Romano) durano le Indulgenze, concedute in fino al tramontar del Sole.

1 Gennajo: Ora una, e un quarto, all' Orologio della Campana.
25 Febbrajo. Ora una.
1 Aprile. Ora una, e un quarto.
1 Maggio. Ora una, e mezza.
1 Giugno. Ora una, e tre quarti.
13 Luglio. Ora una, e mezza.
26 Agosto. Ora una, e un quarto.
17 Settembre. Ora una.
1 Novembre. Ora una, e un quarto.

APPENDIX,

Sive novus de Indulgentia

ARTICULUS.

SI proprijs in locis additæ fuissent juxta monitum Censorum adnotationes, omittere hunc articulum potuissem; sed cum, me absente, typis jam consignata fuerint, quæ Auctor de Indulgentiis disputat, sine debitis animadversionibus, quibus notatæ a Censoribus propositiones indicarentur, exponerentur, vel confutarentur, & cum nonnullæ quoque desiderentur ad perfectam declarationem Ecclesiasticæ circa Indulgentias disciplinæ, novum hunc addere articulum operæ pretium fuit; In quo articulo paucis explicatur, quid Indulgentia sit, & quinam in antiqua Ecclesia ejusdem fuerit usus, quæque variandæ disciplinæ causa; ac Ferrarianæ illæ opiniones, quæ minus tutæ, vel falsæ visæ sint, refelluntur; Et nonnulla decreta recensentur.

I. Indulgentiæ itaque nomine intelligimus *remissionem pœnæ temporalis, quæ remissa jam culpa luenda foret in foro interno coram Deo valida, facta extra Sacramentum per applicationem thesauri Ecclesiæ, ab eo qui potestate præditus sit*. Definitio quatuor complectitur partes Indulgentiæ essentiales; Primo enim indicat remissa culpa superesse posse, ac solere pœnam, peccato, ita exigentibus divinæ Justitiæ legibus, debitam, atque in præsenti, vel in futuro sæculo luenda: Secundo remissionem hanc valere etiam coram Deo, ita ut quam Ecclesia modo condecenti condonare velit, pœnam, Deus non amplius exigat. Tertio ait per applicationem thesauri Ecclesiæ hanc fieri remissionem; Thesaurus vero Ecclesiæ bona spiritualia sunt, quorum distributio Ecclesiæ concredita est. Bona hæc sunt merita Christi Domini, & Sanctorum omnium, atque Fidelium. Sanctorum autem merita in Ecclesiæ thesauro collocantur, non ut quidpiam addatur meritis Christi Domini, quæ infinita sunt, & quidquid meriti est in Sanctis gratia ex illis prodeunte efficiunt; sed ut pateat Sanctorum Communio in Ecclesia, quæ est Corpus Mysticum Christi Jesu, & ipse ejusdem caput, quod perficit membra sua, quibus veluti instrumenti utitur communicando illis Spiritum, & omnem salutarem motum per gratiam suam. In hac definitione non determinatur modus, quo thesauri applicatio fieri debeat; quo fit, ut ad Indulgentiæ substantiam sufficiat aliquo modo fieri hanc applicationem, vel ex parte saltem præcipua thesauri, quæ in Christi meritis sita est, non enim necessario requiritur, ut simul fiat ob merita Sanctorum, ut post Bellarm. notavit Amort, quamvis laudabiliter ita fiat, ac primis quoque Ecclesiæ temporibus in Indulgentiis non tantum meritorum Christi, sed etiam Sanctorum habita ratio fuerit. Quarto tandem designatur applicationem hanc ab eo fieri oportere, cui regendæ Ecclesiæ, ligandi, & solvendi, atque clavium potestas concessa fuit. Huic enim bonorum Ecclesiæ administratio concredita fuit.

II. Disputare Theologi solent, concurrant ne merita dicta ad Indulgentias per modum impetrationis, an solutionis? Sed levis momenti est hujusmodi quæstio, atque utroque concurrere modo probabilius videtur. De priori modo nulla controversia est; quod vero secundo modo concurrant, facile patet. Nam Justi non pro se tantum, sed pro aliis satisfacere valent quantum ad debitum pœnæ temporalis; immo & mereri de congruo possunt peccatoribus pœnitentiæ donum. Hæc autem Justi non præstant, nisi in virtutem meritorum Christi, cujus spiritu aguntur tamquam membra vitæ. Etenim Augustino teste lib. contra Parmen. *Hic est unus verusque Mediator noster, & advocatus, pro quo nullus interpellat, sed ipse pro omnibus aliquando quidem per membra Corporis sui, quæ pro se invicem sollicita sunt*.

III. Orthodoxa fides docet, ut optime auctor ostendit, in Ecclesia potestatem esse concedendi indulgentias, earumque usum salutarem fidelibus esse. Nam Ecclesiæ ligandi, & solvendi, remittendi peccata, & clavium potestas concessa est, & quæ ipsa remittit, vel solvit in terris, remissa, & soluta habentur in Cœlis, ut ex dictis constat. Ex iis vero Patres omnes colligunt collatam Apostolis, eorumque successoribus potestatem injungendi pœnitentibus satisfactorias pœnitentias, & relaxandi: Patrum testimonia obvia sunt. Usus vero Indulgentiarum ex perpetua, & constanti traditione comprobatus rem ulterius confirmat. Paulus enim 2. *ad Cor.* 2. erga incestuosum Corinthium hac usus est Indulgentia, *ne*, inquit, *abundantiori tristitia absorberetur*. Quæ verba Chrysost. hom. 11. in 2. ad Corinth. ita exponit, *Ex ea re docemur, quod non solum ad peccatorum naturam,*

verum

verum etiam ad mentem habitumque pœnitentium oportet moderari disciplinam. Indulgentias præterea secundo Ecclesiæ sæculo probavit Tertull. antequam ad Montanistas transiisset, in lib. quem scripsit *ad Martyres cap.* 1. S. Cyprianus pluries scribit ad Martyrum preces Ecclesiam in more habuisse remittere pœnas pœnitentibus. Usus præterea indulgentiarum in antiqua Ecclesia, constat etiam ex relaxatione pœnitentiæ, quæ fiebat ab Episcopis in Cœna Domini iis, qui per Sacramentalem absolutionem initio quadragesimæ a Presbyteris absoluti fuissent, ut pluribus ostendit Amort dissert. prælim. de Indulgent. §. 11.

IV. Ex antiquo Ecclesiæ usu constat hanc relaxationem pœnæ canonicæ validam fuisse etiam coram Deo. Primo, quia Episcopi in relaxatione pœnæ canonicæ utuntur deprecatoria formula simili illi, qua absolutionem sacramentalem concedebant, & in utraque absolutionem petebant a peccatis in remedium animæ, ut videre est in antiquo Ordine Romano. Secundo, quia tempore Sancti Cypriani Fideles putabant se liberari a Numinis vindicta & ira Dei, si Martyrum intercessione obtinuissent relaxationem pœnæ canonicæ, ut legere est in Cypriani Epistolis. Tertio qua Tertull. lib. de Pudicitia cap. ult. testatur, hanc fuisse universalem Ecclesiæ persuasionem, ut meritis ac satisfactionibus Martyrum peccata remitterentur, sive pœnæ peccatis debitæ. Idem præterea constat ex Epist. Cleri Romani ad Cyprianum, & ex S. Ambrosio lib. de Pœnit. ubi ait, *Tota Ecclesia suscipit onus peccatoris, cui compatiendum & fletu, & oratione, & dolore est, & quasi fermento ejus se totam conspergat, ut per universos ea, quæ superflua sunt in aliquo pœnitentiam agente viritim misericordiæ aut compassionis velut collativa quadam admixtione purgentur*. Ex eodem de pœnitentia lib. 2. cap. 3. habemus, fieri consuevisse remissionem pœnæ canonicæ in primitiva Ecclesia ob intercessionem, & merita Sanctorum; Et ex Tertulliano lib. de Pœnit. cap. 9. aliisque.

V. Indulgentiæ remittunt pœnam temporalem sive injunctam, sive injungendam. Audiatur S. Thomas in supplem. quæst. 25. art. 1. *Quidam dicunt, quod non valent ad absolvendum a reatu pœnæ, quam quis in Purgatorio secundum Dei judicium meretur, sed valent ad absolvendum ab obligatione, qua Sacerdos obligavit pœnitentem ad pœnam aliquam, vel ad quam obligatur etiam ex Canonum statutis. Sed hæc opinio non videtur vera. Primo quia est expresse contra privilegium Petro datum, cui dictum est*, ut quod in terra remitteret, in Cœlo remitteretur: *unde remissio, quæ fit quantum ad forum Ecclesiæ, valet etiam quantum ad forum Dei. Et præterea Ecclesia hujusmodi indulgentias faciens magis damnificaret, quam adjuvaret, quia remitteret ad graviores pœnas, scilicet purgatorii, absolvendo a pœnitentiis injunctis. Et ideo aliter dicendum quod valent, & quantum ad forum Ecclesiæ, & quantum ad Judicium Dei, ad remissionem, & absolutionem, sive sit injuncta, sive non*. Ita Theologi omnes, & quidem Jure meritoque; nam potestas Ecclesiæ collata Matthæi XVI. absoluta est, & nulla similitudine circumscripta: neque in Traditione fundamentum est ullum, quo restringere cogamur hanc potestatem ad pœnas in Sacramento injunctas, vel per Canones constitutas. Et quamvis aliquando hac reperiantur concessæ formula indulgentiæ de pœnis injunctis, communiter tamen absque hac formula concessæ reperiuntur a Bonifacio VIII. in Extrav. *Antiquorum*, a Clem VI. in Extrav. *Unigenitus*, a Sixto IV. in Extrav. *Quemadmodum*, & ab aliis Summis Pontificibus, qui plenissimas indulgentias concedunt, hoc est, quantum se extendit eorum potestas. In hypotesi quod concedantur indulgentiæ sub hac formula de injunctis, Cardinalis Bellarm. cap. 7. lib. 1. de Indulg., negat illas extendi ad pœnas injungendas; sed Suarez, & alii bene multi affirmant.

VI. De Indulgentiarum origine, & variatione hæc Mabillonius scribit. Indulgentiarum triplex quasi gradus considerari potest, unus tempore Apostolorum, qualis fuit relaxatio ab excommunicatione incesto illi Corinthio inflicta per Apostolum Paulum. Secundus tempore Martyrum, cum ad eorum preces publica quibusdam pœnitentia remittebatur. Tertius sub defectum pœnitentiæ publicæ, quæ sæculo 9. non parum minui cœpit. Ab eo tempore datæ sunt ad remissionem pœnæ peccatis impositæ, aut debitæ quædam indulgentiæ aliæ aliis ampliores. Vigebat tamen per ea tempora pœnitentiæ publicæ usus, sed ea redimi vel Missis, aliisque suffragiis, vel eleemosynis, vel sacris peregrinationibus, aut piis operibus poterat. Patribus Concilii Cloveshoviensis anno 747. visa est nova pœnitentiæ per eleemosynas redemptio *nova adinventio, periculosa consuetudo*; Sed paulatim hæc redemptio prævaluit. Postea vero compendiosior visa est indulgentiarum via. Istæ mortuis primum concessæ videntur. Nam Joannes Papa VIII. Indulgentiam his, qui in bello contra Paganos an. 858. occubuerant, vel in futurum occumberent, concessit, eamdemque gratiam petiere Bajoariæ Episcopi pro Arnulpho Imperatore mortuo, a Joanne IX., cujus animam ipsius potestate absolvi postularunt. At vivis Salomon Constantiensis Episcopus in Cœna Domini indulgentiam dedisse perhibetur apud Ekkehardum, idest, absolutionem, quæ in Cœna Domini quotannis ab Episcopo impertiri solebat. Sed alia est indulgentiarum notio; cum peccatorum pœna vel partim, vel omnino remittitur, unde plenariæ indulgentiæ, aut definiti temporis dicuntur. Si fides scholasticis habenda foret, concessæ hac ratione Indulgentiæ fuere a Sergio II., qui indulgentiam trium annorum, & trium quadragenarum omnibus visitantibus Ecclesiam SS. Silvestri, & Martini in Montibus concessisse traditur, a Gregorio Magno, quem septem annos de indulgentia concessisse perhibent in stationibus Romæ ab ipso constitutis, immo & a S. Silvestro. Sed hi etsi maximi Theologi habeantur, tamen infelices passim sese ostentant historicos, & fidem hac in re non merentur, ut optime ostendunt Mabillonius *in Præf. ad Sæculum* 2. *Benedictinum*, Papebrochius *in Conatu Chronologico historico dissertat.* 17. aliique eruditissimi viri; qui luculenter ostendunt indulgentiarum usum, qua ratione hodie in Ecclesia conceduntur, undecimo sæculo antiquiorem non esse.

VII. Certo constat, Alexandrum II. an. 1070. peracta Lucensis Ecclesiæ dedicatione statuisse, *ut octo dierum spatio dedicationis memoria perageretur, concessa indulgentia pœnitentiæ*, ut habetur in Codice MS. ejusdem Ecclesiæ in Vaticana Bibliotheca asservato. Sed deest ibi specificatio ipsius Indulgentiæ, quæ tamen habetur in quadam Honorii II. Bulla, in qua iis, qui intra novem dies ad celebritatem convenissent consecrationis Ecclesiæ Calæmarii, *de illius pietate confisi, qui est peccatorum remissio, de injunctis pœnitentiis annus unus misericorditer relaxatur*. Hæc tunc erat Indulgentia maxima, inquit Papebrochius, *postea cœperunt alii ad annorum numerum ampliorem addere etiam quadragenas*. Circa hæc eadem tempora concedi cœperunt Indulgentiæ Basilicæ Vaticanæ, quas recenset Nicolaus IV. in Bulla relata ab Onuphrio Panvinio in libello de septem Ecclesiis Urbis, per hæc verba: *Sicut ad nos tam ex scriptis antiquis in Basilica ipsa repertis, quam ex Seniorum Canonicorum ejusdem Basilicæ relatione pervenit, Prædecessores nostri omnibus vere pœnitentibus, & confessis ad eandem Ecclesiam venientibus reverenter videlicet in Nativitate Domini ... septem annorum, & septem quadragenarum, & ab octava Pentecostes hinc ad festum B. Petri ...... die quolibet trium annorum, & trium quadragenarum .... a principio Quadragesimæ usque ad festum Paschæ quolibet die, necnon in festivitatibus B. Mariæ unius anni, & quadraginta dierum remissiones suorum peccatorum concesserunt*. His Nicolaus Pontifex ratas habuit, & deinceps confirmavere, atque auxerunt Bonifacius VIII. Clemens VI., Urbanus VI., Nicolaus V. & alii Summi Pontifices, ut inquit idem Panvinius. Circa finem undecimi sæculi occurrunt quoque Indulgentiæ concessæ proficiscentibus ad bellum sacrum, aut certe ad illud contribuentibus. En Canon. 2. Concilii Claromontani Urbani II. auctoritate celebrati: *Quicumque pro sola devotione, non pro honoris, vel pecuniæ adeptione ad liberandam Ecclesiam Dei Jerusalem profectus fuerit, iter illud pro omni pœnitentia reputetur*. Vide Catalogum harum Indulgentiarum apud Amort *de Indulg. part.* 2. *pag.* 46. *& seq.* Habes itaque indulgentiarum originem, varietatem, atque initium illarum, quæ nunc ampliores etiam conceduntur.

VIII. Inquirendum modo est, *An disciplina Ecclesiæ circa usum Indulgentiarum subierit variationem quoad substantiam?* Responsionem transcribendam duxi ex P. Eusebio Amort, qui ait, Ecclesiam in collatione Indulgentiarum retinuisse semper eumdem spiritum, & disciplinam quoad usum, invariatam quoad substantiam mansisse, idque comprobat ex comparatione veterum, recentiumque Indulgentiarum, quo recensemus ordine.

1. *Antiquitus relaxatio pœnæ fiebat, quando fideles pœnitentes admittebantur ad Sacram Communionem. Nunc etiam ordinaria Indulgentia connectitur cum Sacra Communione, quia ordinarie ad lucrandam Indulgentiam requiritur Communio*.

2. *Antiquitus in articulo mortis fere omnes habebant plenariam Indulgentiam, quia omnes admittebantur ad Sacram Congregationem, sicque ad Dominum dimittebantur: licet pro foro externo dein, si reconvalescebant, debuerint supplere opera pœnitentiæ. Nunc etiam omnes fideles in articulo mortis, si voluerint uti gratiis Apostolicis per aggregationem in Confraternitates, habent similiter plenariam Indulgentiam*.

3. *Antiquitus Indulgentiæ non poterant conferri, nisi ab Episcopis; nunquam autem a Præsbyteris, nisi haberent Concessionem ab Episcopo. Nunc etiam plenariæ non applicantur, nisi ex Commissione Summi Episcopi; v. g. dum Indulgentiam in articulo mortis, vel alias per specialem formulam pœnitenti applicant; qui mos jam a multis sæculis invaluit*.

4. *Antiquitus omnibus ad omne opus bonum apertus stabat thesaurus Ecclesiæ ex communione justorum omnium non restricta a Pastoribus Ecclesiæ, & specialiter impensa per preces, ac vota Antistitum. Nunc etiam omne opus bonum*

num in Confraternitatibus apertus stat thesaurus Ecclesiæ per applicationem specialem alicujus Indulgentiæ.

5. *Antiquitus offerebantur ab Ecclesia pro pœnitentibus, ac aliis specialiter participantibus de thesauro Ecclesiæ justorum intercessiones & opera. Idem nunc per Prælatos fit, qui concedunt Indulgentias, ut Deo offerant de thesauro Ecclesiæ.*

6. *Antiquitus Episcopi habebant potestatem relaxandi partem pœnitentiæ, non totam. Nunc etiam jam a multis sæculis non habent potestatem Indulgentiam concedendi excedentem 40. vel 100. dies.*

7. *Antiquitus requirebantur opera ardua ad obtinendam Indulgentiam. Nunc etiam Pontifices, ut in decursu probabitur, jam sæpius declararunt, se nolle applicare plenum fructum Indulgentiarum, nisi iis, qui se per opera pœnitentiæ congrue disposuerint, ac dignos reddiderint.*

8. *Antiquitus modum Indulgentiarum, ac relaxationum ex tacito consensu Summi Pastoris regulabat frequenter communis sensus, & consuetudo Ecclesiæ; & quando oriebatur dubium, aut fiebat excessus in rigore, aut laxitate, apponebant limites summi Antistites Ecclesiæ. Sic enim Zephirinus indulsit primus mœchis veniam, ut testatur Tertullianus; & Nicolaus primus præscripsit modum relaxationum pœnitentialium Episcopis Germaniæ, ut patet ex ejus Epistola, quam, dum lustrarem Bibliothecas Bavariæ, reperi in Manuscripto Codice Sæculi duodecimi in Canonia ad S. Nicolaum Passavii, estque hactenus inedita.*

9. *Antiquitus ex toto Orbe concurrebatur ad Sepulcrum BB. Apostolorum Petri, & Pauli, ut ostendit P. Gretserus l. 2. de Peregrinationibus Cap. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. Omnes gentes eo confluebant, ut obtinerent Patrocinium Principis Apostolorum, ut testatur S. Chrysostomus, S. Augustinus, Fortunatus, S. Gregorius, &c. Confluebant præcipue, ut obtinerent relaxationes, pœnæ Canonicæ, ut testatur Concilium Cabillonense anno 813. & postmodum Selegunstadiense. Nunc autem dum plerisque ob alium statum politicum regnorum, & divisionem linguarum post Romanæ linguæ interitum non amplius datur tam facilis accessus Romam, summus Pastor præstat absentibus, quod præsentes requirere non possunt beneficium, & ut in suis Bullis communiter exprimit,* confisus de Omnipotentis Dei misericordia, & BB. Apostolorum Petri, & Pauli orationibus *cuivis pro modo suæ congruæ dispositionis relaxat facinora.*

10. *Antiquitus relaxabantur v. g. septem anni, vel integra quadragesima, & sensus erat, quod peccatum, cui talis pœnitentia debebat injungi, foret ab omni pœna liberum. Nunc similiter relaxantur v. g. septem anni, vel 40. dies, seu quod idem est Carrena, aut quadragesima. Sensus autem est, ut mihi videtur, quod peccatum, cui talis pœnitentia secundum Canones deberet injungi, sit ab omni pœna liberum; vel ut aliis videtur, quod tantundem pœnæ in purgatorio luendæ, quantum talis pœnitentiæ neglectui responderet, relaxetur. In quo iterum nulla est differentia, cum antiquitus indulgentiæ pariter valuerint coram Deo.*

Objicies primo. Manifestum, est quod per copiosas Indulgentias nervus disciplinæ Ecclesiasticæ, & rigor satisfactionum pro peccatis sit penitus enervatus. Antiquitus enim non conferebantur, nisi post laboriosam, & longam pœnitentiam; nunc dantur pro levissimis operibus, & creberrime. Ergo per has Indulgentias introducta est enormis mutatio in Ecclesia. Respondeo, antiquitus pro iis hominibus, qui pro peccatis occultis non voluerunt ultro subire publicam pœnitentiam, ad quod non obligabantur, ut P. Francolinus l. 2. de Pœnit. ostendit, tot, immo plures fuisse Indulgentias plenarias, quam nunc; quia omnes isti pœnitentes statim absolvebantur, & si volebant, statim admittebantur ad communionem; nec illis imponebatur ille antiquus ordo longus pœnitendi, nisi consilii causa, quia alias non essent promerituri largitatem Indulgentiæ, ac plenitudinem remissionis, quod ipsum per modum dispositionis etiam in modernis Indulgentiis requiritur, prout in hoc opere probabitur. Quod vero attinet rigorem illum pœnitentiarum veterum pro peccatis publicis dico, neque in hoc mutatum esse spiritum Ecclesiæ, quia Ecclesia illum rigorem non assumpsit, ut convenientem statui Ecclesiæ perfecto, sed ut necessarium statui imperfecto, adeoque illum usurpavit ut abjiciendum, non ut retinendum. Hanc meam assertionem probo ex doctrina D. Cypriani, omnium Patrum rigorosissimi, qui dum reddita pace Ecclesiæ rigorem suum plurimum temperavit, ut de hac sua moderatione tanquam de inconstantia fuit reprehensus, hanc reddidit rationem, quod rigor fuit Ecclesiæ utilior tempore persecutionum ad conservandam honestatem Ecclesiæ coram Gentibus ubique commixtis; sed benignitas tempore pacis sit utilior in plures. Idipsum contingere in moderna benignitate postmodum ostendam; interim D. Cyprianum audiamus. Epist. 52. sic habet: *Quoniam de meo actu motus videris, mea apud te persona, & causa purganda est, ne me aliquis existimet a proposito meo leviter recessisse, & cum Evangelicum rigorem primo & inter initia defenderim, postea videar animum meum a Disciplina, & censura priore flexisse, ut his, qui Libellis conscientiam suam maculaverint, & nefanda sacrificia commiserint, laxandam pacem putaverim; quod utrumque non sine librata diu, & ponderata ratione a me factum est. Nam cum prælium gloriosi certaminis in persecutione ferveret, toto hortatu & pleno impetu militum vires fuerant excitandæ, & lapsorum mentes animandæ, ut pœnitentiæ viam non solum sequerentur, sed & ad Martyrii gloriam provocarentur... Sed persecutione sopita temperamentum salubri moderatione liberavimus, ut nec in totum spes communicationis lapsis denegaretur, nec plus desperatione deficerent, & eo quod sibi Ecclesia clauderetur, secuti sæculum gentiliter viverent, nec tamen censura Evangelica solveretur. Ac si minus sufficiens Episcoporum in Africa* (idipsum nobiscum statuentium) *numerus videbatur, etiam Romam super hac re scripsimus ad Cornelium* (Papam), *qui & ipse cum plurimis Coepiscopis habito Concilio in eamdem nobiscum sententiam pari gravitate, & salubri moderatione consensit. De quo tibi necesse nunc fuit scribere, ut scias, me nihil leviter egisse, sed nemini ex lapsis communicasse, quando erat* (occasio) *ut lapsus coronam acciperet; postea tamen sicut medendi vulneris utilitas exigebat, necessitati temporum succubuisse, & saluti multorum providendum putasse*. Husque D. Cyprianus, qui proin ostendit, in moderando rigore regulam esse necessitatem temporum, utilitatem multitudinis, & Romani Pontificis declarationem.

Videmus ergo nunc, quomodo Romani Pontifices antiquitus utendo rigore Canonum, & nunc adhibendo eam moderationem, ut pœnitentiæ severioris modum relinquant communiter cujusvis arbitrio, semper respexerint ad necessitatem temporum, & utilitatem plurimorum. 1. Antiquitus Christiani vivebant permixti cum Gentilibus, qui majorem concipiebant reverentiam erga Ecclesiam, si viderent, vitia tam severe elui. Itaque ad conciliandam hanc venerationem, & conversionem gentilium congruum erat uti tali remedio; & utilitas paucorum fidelium debebat cedere publicæ honestati Ecclesiæ. 2. Natura Christianorum plurimorum recenter ex gentilismo conversorum in populi magna parte erat adhuc nimis barbara, & vitiis dedita, ut posset mille exemplis per decem prima sæcula demonstrari; talis autem natura timere, ut servilis, durius tractari debuit, quia ut Sapiens ait: *Disciplina Servo*. 3. Illis temporibus plurima scelera non coercebantur legibus civilibus, maxime fornicatio, mollities, sodomia, perjuria extrajudicialia, blasphemiæ, & universim omnes transgressiones legum Ecclesiæ; cum ergo Ecclesia tunc non habuerit aliud medium expurgandi Ecclesiam ab his fæcibus, nisi forum pœnitentiale, debuit in isto adhibere rigorem Canonum. Principes Christiani cum viderint Ecclesiam satis punire talia scelera, judicia hæc Ecclesiæ reliquerunt usque ad sæculum undecimum, nec multum curarunt in foro externo illa crimina punire. Nunc autem cum omnia illa crimina severe puniantur per leges Principum, poterat Ecclesia agere mitius, quia non amplius erat periculum, ne publice talia scelera invalescerent. 4. Antiquitus non dabantur tot subsidia promovendi sanctitatem in populo, prout nunc dantur; multiplicabantur scelera, & non erat efficax remedium resistendi torrenti, ne prorsus inundaret omnia, nisi timor canonum pœnitentialium; nunc autem multiplicantur Clerici, Ecclesiæ, Parochiæ, Catecheses, Conciones, Scholæ, Libri pii, exempla Sanctorum ac Piorum, Leges Juris Ecclesiastici, Religiosi Ordines, Monasteria, quæ omnia multum fæcis ex hoc mundo exhauriunt, juventutem Christianam partim bonis moribus imbuendo, partim a Mundo extrahendo, partim in exemplum suorum propinquorum constituendo. Itaque rigore tanto amplius opus non est eo tempore, quo plus inferret damni, quam lucri. 5. Antiquitus non erant introductæ in populum tot piæ consuetudines, & devotiones publicæ, quæ, dum fideles perpetuo occupant, ac distrahunt, potenter a malis occupationibus avocant. Tales sunt festivitates frequentes, Confessiones, comprecationes, peregrinationes, Confraternitates &c. Itaque sicut virga e domo ejicitur, liberis jam adultis, & ad sanam rationem compositis, ita antiqua disciplina non est retinenda ab Ecclesia in optimo statu constituta, neque per hoc mutatur spiritus Ecclesiæ quia sicut anima una remanet in corpore humano pro diversitate ætatis, ac senii valde diverso, ita in Ecclesia datur quædam una, ac immortalis anima legum omnium, intentio videlicet legislatoris semper respicientis ad bonum commune, ad necessitatem temporum, & ad utilitatem plurimorum.

Objicies 2. Romani Pontifices nunc habent eum modum tenendi in suis indulgentiis, quasi possent satisfactiones Sanctorum dispensare, cui vellent, quod antiquitus non præsumpserunt, sed contenti fuerunt solis satisfactionibus Christi. 2. Iidem nunc potestatem suam etiam extendunt ad Purgatorium. 3. Ii nunc soli pro toto Mundo dispensant Indulgentias, quod antiquitus non legitur.

Respondeo ad 1. Satisfactiones Sanctorum Indulgentiis esse

esse accidentales, potuerunt ergo omitti vel addi in applicatione Indulgentiarum, quamvis eas ob ipsam convenientiam intrinsecam etiam antiquitus ordinarie adhibitas fuisse, jam supra ostensum sit. Cum ergo versemur in re accidentali, mutatio quoad substantiam fieri non potuit. Quod vero hæ satisfactiones Sanctorum Indulgentiis sint accidentales, testatur Bellarminus lib. 1. de Indulgent. cap. 4. his verbis: *Non est quidem opus, ut adjungantur passiones Sanctorum passionibus Christi, quasi hæ per se non sufficiant; sed adjunguntur tamen, quia æquum est, ut illæ passiones non sint inanes; quomodo autem concurrant in hac applicatione satisfactiones Christi cum passionibus Sanctorum, idest, an applicetur una pars satisfactionis ex passionibus Christi, pars alia ex passionibus Sanctorum? An vero integra satisfactio accipiatur semper ex passionibus Christi, & superaddantur ad cumulum satisfactionis passiones Sanctorum, non videtur nimis curiose investigandum. Ita Bellarminus.*

Ad 2. dico, Indulgentias pro defunctis esse solemnes deprecationes pro defunctis in quibus Summus Pontifex nomine totius Ecclesiæ pro defunctis Deo offert Sanctorum, & justorum opera; prout ostenditur in decursu operis. Cum ergo semper Ecclesia oraverit pro defunctis, ut ostendunt Polemici, & Baronius ad annum 34. a n. 314. nihil in hoc innovarunt per indulgentias Summi Pontifices, sed per eas solum invitant fideles ad secum comprecandum pro defunctis, & ut ad hoc facilius excitentur, promittit Papa, se interpositurum simul pro tali anima deprecationem Ecclesiæ, & oblaturum Deo pro illa anima Sanctorum opera.

Ad 3. respondeo, etiam antiquitus relaxiones tantum fuisse factas ex tacito vel expresso consensu Summi Pontificis. Quod relaxatio pro mœchis habeat originem a Zephirino Papa, testatur Tertullianus; quod lapsis in Idololatriam facta sit communio, & relaxatio, factum est ex *consensu* expresso Cornelii Papæ, ut testatur D. Cyprianus Epist. 52. supra relata. Et modum relaxationum etiam pro homicidis præscripsit Episcopis Germaniæ Nicolaus primus, ut testatur ejus Epistola, hactenus inedita. Denique quod antiquitus factum est ex generali consuetudine Ecclesiæ, haud dubie vim suam habet ex consensu tacito legislatoris. Quod si ergo in similibus taciti, & expressi eadem est vis, sequitur, etiam antiquitus omnes Indulgentias per consensum tacitum summi Pastoris Ecclesiæ substitisse. Rectius autem, & clarius ea dependentia postmodum exprimi cœpit per modernam indulgentiarum formam, quia solius Universalis Episcopi potestas se extendit ad omnes fideles, vi cujus tacite ipsi omnes voluntates, intentiones, & dispositiones subjiciuntur. Quod si Pater potest disponere de voluntate uxoris, & liberorum quoad vota; Princeps de voluntate subditorum quoad contractus, & testamenta; Superior Communitatis quoad communicationem, & participationem bonorum operum de voluntate subditorum: cur non conveniens fuerit, ut etiam voluntates fidelium, ac intentiones tacite subordinentur volutati Papæ, ejusque dispositioni relinquant opera satisfactoria ad expiationem propriorum criminum ob largitatem Numinis redundantia? Si autem hæc subordinatio voluntatum ad voluntatem Christi in terris Vicarii est Ecclesiæ congenita ac essentialis ab ipsum Ordinem Hierarchicum, nihil novationis contingere potuit, dum Princeps fidelium eam voluntatem a suorum dependentium actuali dispositione circa satisfactiones justorum superfluas, & ad Deum oblatione piorum operum manifestius exposuit.

IX. Vera Indulgentiarum idea juxta sensum, & spiritum Ecclesiæ hæc est. Cum nos peccatores impares simus ad satisfaciendum divinæ justitiæ pro debitis per peccata contractis, partem vero istius debiti per opera nostra laboriosa solvere valeamus, clementissima Mater Ecclesia thesaurum nobis aperit meritorum Christi, B. Virginis, & Sanctorum, ac per hujus thesauri applicationem, id supplet, quod ob infirmitatem, & imbecillitatem reddere non possumus. Itaque indulgentiæ in infirmitatis nostræ supplementum conceduntur. Quamobrem nos non liberant ab ea solvendi debiti parte, quam solvere valeamus, sed supplent id quod attenta imbecillitate nostra reddere non valemus. Duo ergo hic attente ponderanda sunt, ut gravissimi Doctores monent. Primum indulgentias valde salutares, & utiles esse; quod solvunt eam debiti partem, quam per temporariam pœnam in hac vita vix possumus, in altera vero gravissimis purgatorii pœnis solvere deberemus. Deinde indulgentias hac ratione concessas, & usurpatas, non enervare Ecclesiæ disciplinam, non fovere pœnitentium ignaviam; sed imbecillitatem nostram erigere, atque juvare, & spiritum inflammare nostrum, ut alacrius & celerius, id quod possumus, reddamus, supplendo id quod pro infirmitate reddere non valemus. Audiatur Cardinalis Cajetanus, qui adversus Lutherum Ecclesiæ de indulgentia disciplinam exposuit, & propugnavit, ac regulas fidelibus exhibuit: In *tract. de Indulg. q.* 2. hæc habet: *sunt* (pœnitentes) *duplicis ordinis. Quidam, solliciti ad satisfaciendum per se ipsos pro peccatis suis: quidam negligentes satisfacere per seipsos. Primi, condignas pœnitentias vel petunt a Confessoribus sibi imponi, parati eas implere; vel sponte illas assumunt, dum continuo student per sua sancta opera satisfacere, jejunando, orando, eleemosynas dando &c. Secundi vero levissimam pœnitentiam aut rogant, aut læti suscipiunt, & cum illam impleverint, quam sciunt esse minimam, non curant amplius de satisfaciendo, & hi sunt, quibus Indulgentiæ non prosunt judicio meo. Nullus enim, indignus aliena satisfactione pro pœna sibi debita, consequitur veraciter fructum Indulgentiæ. Sed quilibet negligens satisfacere per seipsum, est indignus aliena satisfactione pro pœna propriis peccatis debita. Ergo nullus negligens satisfacere per seipsum acquirit fructum Indulgentiæ. Præterea in qualibet bene ordinata Republica, quantumcumque rationabilis adesset quandoque causa dispensandi thesaurum in Cives gravatos ære alieno, negligentes tamen solvere* (quod possent) *indigni censerentur adjutorio thesauri. Ex eo enim quod possunt de suo solvere, & non curant, indignos se reddunt tali sublevamine: & nisi tales pro indignis haberentur, foveretur negligentia, quoniam alii horum exemplo ad similem negligentiam provocarentur. Legis autem est facere, non negligentes, sed virtuosos.*

Cum igitur Ecclesia sit a Deo ordinata, æquum non est, ut spiritualis dispensatio thesauri negligentes pro dignis habeat; hoc enim esset enervare satisfactiones pœnitentiales. Non prosunt ergo Indulgentiæ negligentibus satisfacere per seipsos, quoniam indigni sunt &c. Parati autem ad satisfaciendum per seipsos satisfacere; sed illi soli, quorum voluntas sic est ad satisfaciendum parata, quod non retardat opus nisi impedita. Consule etiam Benigni *Bossuet Instructionem pro Indulgentiis comparandis*: Doctissimus Episcopus animadvertens in Concil. Trident. *sess.* 14. *cap.* 11. definiri, plenam illam & integram peccatorum omnium remissionem, quam per Baptismum consequitur, per Sacramentum pœnitentiæ obtineri non posse, *Sine magnis nostris fletibus, & laboribus, divina id exigente justitia*; ita concreditam sibi plebem alloquitur: *Audite, filii, Ecclesiæ Matris vestræ verba. Illa vobis proponit* magnos fletus, magnosque labores, baptismum laboriosum:
„ Illa vos edocet, *divinam justitiam id exigere*. Hic Ec-
„ clesiæ rigor a suo spiritu oritur, qui numquam extin-
„ guetur. Nec illa unquam cessabit bellum indicere la-
„ xitati. Quid refert cum Concilio mollitiem detestari
„ Hæreticorum, qui sanctos satisfactionis rigores rejece-
„ runt: si nos in similem languorem incidamus, & id re-
„ ipsa contemnamus, quod verbis confitemur?“ Et postquam ostendit Concilium docere divinam quoque clementiam decere, ut peccata post baptismum commissa sine pœna satisfactoria non remittantur, ac pœnam hujusmodi a novis patrandis peccatis nos coercere, similesque Christo nos efficere, ideoque confessarios convenientes pœnitentias imponere oportere, satis apte concludit, Ecclesiam aperire thesaurum sibi concreditum, sive indulgentias concedere, ut suppleat inopiam nostram & integrum pœnarum debitum hac præsertim ætate nostra, in qua vix umquam pœnitentiæ criminum pravitate æquales aut a confessariis imponuntur, aut sponte suscipiuntur a nobis, sive ob vitæ brevitatem, sive ob spiritus languorem, diminutumque charitatis fervorem. Et sane, quis in animum inducat suum, Ecclesiam, dum concrediti sibi thesauri divitias nobis effundit, velle aut socordiæ nostræ inservire, aut peccandi liberius ansam præbere, liberando homines a pœnis satisfactoriis, quibus a peccatis coercentur, quibus passionum impetum cohibent, quibusque in charitate illa exercentur, per quam Deo satisfacere, eique placere studeant?

X. Quæ cum ita se habeant, quis æquo animo ferat Lucii Ferraris opiniones, quas recenset, & probat *artic.* 3. *num.* 4. & sequentibus? Quis non videat injuria seniculum conqueri de nimio Romanorum censorum rigore, qui probatas a Venetis censoribus opiniones laxitatis notant? Scribit enim sub *num.* 4. *Indulgentia plenaria liberat ab obligatione implendi quamlibet pœnitentiam etiam medicinalem, sibi impositam a Confessario*; ac sequentibus *num.* 4. id argumentis ostendere conatur. in *num.* vero 6. ex Glossa asserit Bonifacium VIII. *Noluisse Confessarios imponere aliquam pœnitentiam iis, qui lucrarentur Jubilæum, & num.* 8. decere quidem, at non debere Confessarium pœnitentiam imponere; ac dictis similia habet *num.* 10. Quæ enim superiori in numero exposita sunt, non solum medicinales, sed etiam satisfactorias pœnitentias injungendas esse probant iis quoque, quibus Indulgentiæ concedantur, licet satisfactoria mitior esse possit, dum eam suppleant opera injuncta; sed hac quoque in re cauti Sacerdotes esse debent, ne contra Ecclesiæ mentem agant. Videri poterit Eusch. Amort. *part.* 2. *sect.* 4. ubi ex Patribus, Conciliis, Summis Pontif., ac gravissimis Theologis etiam satisfactoriæ pœnitentiæ obligationem ostendit. At Lucius noster a medicinali quoque pœnitentia homines obsolvit, quæ imponenda est eum grave periculum peculiare relapsus jure naturæ auferendum est. Sed ad rem veniamus. Pœnitens est, qui detestatur peccata, qui a peccato abstinere proponit, qui tactus vero cordis dolore a peccato & creaturis aversus, & conversus ad Deum esse incipit; sac vero medicinalem pœnam neces-

necessariam eidem esse, ut in proposito stet, ut in conversione perseveret, quis dicat hunc indulgentiæ virtute, a medicinali hac subeunda pœnitentia liberari? Indulgentia vere pœnitentibus conceditur; at vere pœnitens non est, qui implere nolit pœnitentiam, qua propositum firmetur, quaque foveatur, perficiaturque conversio; ut consideranti liquet. Rursus quodcumque peccatum lætale malignas in anima qualitates relinquit etiam post Sacramentalem absolutionem. Ergo peccatores omnes medicinali indigent pœnitentia, qua ab hujusmodi morbo curentur pro criminum, & statûs diversitate. Nec iis favet antiquorum auctoritas, qui injungendam pœnitentia negant, dum sit indulgentia concessa; nam illi de pœnitentialium injungere debebant, cujus loco opera injuncta adimplenda erant. Sed sufficiat in hujus rei comprobationem ea in medium afferre, quæ Cardinal. Denhoff Episcopus Cæsanatensis scripsit.

XI. Is itaque in instructione ad Populum, cavete vobis, inquit, ab abusu, quem nonnulli Sacerdotes invehunt, qui tempore Jubilæi, aut occasione plenariæ indulgentiæ, gravissimorum criminum reis levissimas satisfactione decernunt, hoc nimirum obtentu, quod ejusmodi indulgentiæ, si opera in concessionibus Summorum Pontific. assignata accurate persolvantur, simul cum culpa pœnam etiam penitus aboleant. Hæc enim agendi ratio adversatur menti Sanctæ Ecclesiæ; quæ quidem cupit filiis suis opem ferre, ut pœnæ debitum exsolvant; cui solvendo impares sunt, nonnulli quidem virium inopia, alii vero vitæ termino prohibiti; quare complures non adimplent pœnitentiam delictis suis convenientem sed eximere non vult ab obligatione legis divinæ, quæ idoneos pœnitentiæ fructus facere jubet. Neque desides reddere, aut tardiores in operibus satisfactionis, quæ tantopere in sacris Scripturis, & a Sanctis Patribus commendata sunt, sedulo exercendis. Ideo Concil. Trident. tradit, nusquam esse in Ecclesia semitam tutiorem, qua liceat evadere supplicia, quæ Deus peccantibus minatur, quam ut crebro quis in hujusmodi operibus pœnitentiæ agendis occupetur, idque cum vero & sincero doloris affectu. *Neque vero securior ulla via in Ecclesia Dei unquam existimata fuit ad amovendam imminentem a Deo pœnam, quam ut hæc pœnitentiæ opera homines cum vero animi dolore frequentent, session. XIV. Cap. VIII.*

Hanc Ecclesiæ mentem multoties indicant Summi Pontifices in suis indulgentiarum litteris, quibus eas impartiri se *vere pœnitentibus* ajunt; his verbis significantes sinceram omnium delictorum detestationem, firmum animi propositum deinceps non relabendi, & voluntatem Deo apposite satisfaciendi. Quum lapsus ad hunc modum animo est comparatus, & suis partibus sedulo defungitur, ut divinam justitiam placare queat, Ecclesia velut pia Mater in auxilium accurrit, ut indulgentiæ beneficio, quod restat debiti, solvat: vel plene, si plena est; vel in tantum, quantum illa confert. Hinc usuvenit, ut plena indulgentia non omnibus, qui exuto peccandi affectu, præscriptas conditiones adamussim præstiterunt, ex æque cedat in plenam solutionem: quia non omnium eadem est debitorum ratio; neque eodem omnes studio pro viribus egerunt, ut ea diminuerentur: quarum beneficii dispensator semper rationem habere censendus est. Ita docet S. Bonaventura: *Indulgentiæ*, inquit, *quantum est ex potestate dantis, tantum valent, quantum promittunt. Non tamen cuilibet valent tantum, nec æqualiter omnibus; sed secundum existimationem ejus, quam habuit, vel habere debuit qui indulgentiam fecit: quam non oportuit exprimere, quia omnes fideles debent illud in corde præsupponere, quod dona & miserationes S. Spiritus donentur cum æquo libramine. In IV. sentent. distinct. XX. quæst. VI. sub finem.*

Idem colligitur ex constitutionibus quibusdam Summorum Pontificum, ubi expresse pronuntiant hanc sibi esse intentionem. Liquet in decreto Bonifac. VIII. quod incipit *Antiquorum, Extrav. de pœnitent. & remissione*, ubi promulgando indulgentiam Jubilæi universalis: *Unusquisque tamen plus merebitur*, ait, *& indulgentiam efficacius consequetur, qui Basilicas ipsas amplius, & devotius frequentabit.* Et in statuto Innocent. IV. edito in primo Concil. Lugdunensi, quo plenam concedit indulgentiam iis, qui sumptus conferent in bellum sacrum, unumquemque lucrifacturum *juxta quantitatem subsidii, & devotionis affectum.* His autem satis indicant plenæ indulgentiæ quemque fieri participem tum secundum modum operum pœnitentiæ, quæ fecerit, tum secundum piæ devotionis fervorem: atque ea ratione imminui debitum satisfactionis.

Cardinalis Baronius, vir sane magnus, & qui Ecclesiæ de indulgentiis sententiam apprime noverat, postquam indulgentias a Gregor. VII. concessas Episcopo Lincolniensi, ea lege, ne opera pœnitentiæ negligantur secundum cujusque facultatem, suis Annalibus ad A. MLXXIII. N. LXXI. inseruisset, ait, sanctum Pontificem hanc legem, seu conditionem adjecisse; *ut appareat Sedis Apostolicæ indulgentias illis communicari, qui, quantum suppetunt vires, bene operari non prætermittunt; non autem ignavis, otiosis, ac negligentia torpescentibus.* Ejusdem sententiæ fuit Cardinalis Cajetanus, qui citata formula jam memorata, *vere pœnitentibus*, qua Pontifices Romani uti solent, ait, *indulgentias non consequi pœnitentes sollicitos, qui soli sunt vere pœnitentes.* Deinde explicat hujus doctrinæ utilitates; ad cujus normam, ut observat, ,, solvuntur omnes quæstiones, tam de nimis largo Dei foro, quam de omittendis suffragiis pro plenarie absolutis morte, quam de admiratione sapientum, & oblocutionibus detrahentium: & excitantur fideles ad pœnitentiæ opera. Nec aliquid adimitur efficaciæ indulgentiarum; sicut nil adimitur efficaciæ Sacramentorum, ex hoc quod oportet accedentes ad illa esse bene dispositos, si fructuosa sibi esse volunt. Soli siquidem indigni indulgentia, ab illius fructu juxta hunc dicendi modum excluduntur. Tract. X. de suscipientibus indulgentias q. I.

Ecclesia hodiedum indulgentiæ munera dispensat eadem, qua olim, mentis intentione. Nam in Jubilæo commendat opera ad satisfaciendum idonea, puta jejunia, eleemosynas, preces, & Ecclesiarum visitationes. In reliquis autem plenis indulgentiis jubet, ut præstitis e præscripto operibus, pœnitentiæ Sacramentum adeatur. Ita credentibus modum suggerit, quo indulgentiæ donum sibi comparent, sive ad supplendam satisfactionem dudum inchoatam, sive ad eluendum pœnitentiæ neglectum; nempe faciendo opera pœnitentiæ, quæ in Bullis Pontificiis designantur, & vehementi dolore peccata sua detestando. Igitur quum hæc opinio videatur menti Ecclesiæ magis consentanea, concludimus cum S. Bonaventura *in IV. sent. dist. XV. p. I. art. I. q. III. Ideo sanum consilium est, quod homo semper pœniteat.*

Idem placuit S. Thomæ: idque omnino nobis in cathedra confessionis amplectendum est, & sequendum: ,, Consulendum est, *inquit*, eis, qui indulgentiam consequuntur, ne propter hoc ab operibus pœnitentiæ injunctis abstineant; ut autem ex his remedium consequantur, quamvis a debitis pœnæ essent immunes, & præcipue quia quandoque sunt plurium debitores quam credant. *In IV. sent. XX. qu. I. art. 3. quæstiuncula I. ad 4.* Cardinalis Bellarmini doctrina dogmati Doctoris Angelici plane accinit; ,, Omnino, *ait vir colendissimus*, sic accipiunt prudentes Christiani Pontificias indulgentias, ut simul etiam studeant dignos fructus ferre, ac pro suis peccatis Domino satisfacere. *Lib. I. de indulg. cap. XII.*

XII. Dicent vero; Indulgentiæ plenariæ sunt; ergo omnem plane temporalem pœnam remittunt. Nulla ergo a Confessariis imponenda pœnitentia satisfactoria, aut medicinalis, ac nulla in pœnitente obligatio esse debet hanc subeundi pœnitentiam, dum plenaria ei concessa sit indulgentia. At jam diximus, plenariam vocari indulgentiam, quatenus plene, & integre supplet id, quod ad integram satisfactionem deficit. Ergo plenaria non excludendo, sed includendo, opera satisfactoria, qua ratione, supra ostendimus. Præterea, plenaria indulgentia juxta mentem concedentis, & dispositiones suscipientis attendenda est. Dum vero Summi Pontifices plenariam indulgentiam concedunt, eam vere pœnitentibus largiuntur. Numquid vere pœnitentes dici possunt, qui injunctam a Confessariis satisfactoriam pœnitentiam adimplere obtentu indulgentiæ recusent? Quid vero si pœnitentia medicinalis sit, sive ordinata ad illos animi morbos averruncandos, qui proclives homines ad peccandum faciant? Neque enim vere pœnitens haberi potest, qui paratus non sit medicinam illam spiritualem usurpare, quæ ad firmandum de non peccando propositum necessaria est. Plenaria præterea est ex parte suscipientis Indulgentia, quando is tanto devotionis fervore, tanto charitatis affectu, & tantis pietatis operibus se disponit, ut ei omnis remittatur pœna; at hæ dispositiones in eo qui non suscipiat onus satisfactoriæ pœnitentiæ a Confessario injunctum omnino desiderantur. Tenetur ergo pœnitens etiam Jubilæi tempore has pœnitentias adimplere; & Confessarius imponere eas debet veluti opera ad Sacramentum pœnitentiæ complendum ordinata. Fallitur ergo Lucius noster, dum ait in praxi decere tantum, *quod Confessarius istas imponat*, cum imponere revera debeat, etiam attenta Bonifac. VIII. Bulla, in qua Jubilæi indulgentia *solis vere pœnitentibus* promittitur, atque conceditur. Ad Glossam quod attinet, quæ asserit noluisse Bonifacium, ut Confessarii aliquam pœnitentiam injungerent, dicere primum possumus, id adversari ipsius Bonifacii Bullæ, ut superius innuimus; Deinde exponi mens Bonifacii poterit de pœnitentiis per Canones injunctis, non vero de medicinali, & satisfactoria a Confessario injungenda ad animi morbos medendos. Atque hæc de Indulgentiæ effectu sufficiant.

XIII. Venio nunc ad indulgentias, quæ pro Defunctis applicantur. ,, P. Lucius Ferraris num. 16. ait; Indulgentiæ pro Defunctis prosunt certo, & infallibiliter illis determinatis animabus, quibus ex intentione Summi Pontificis applicantur, secundum ordinariam Dei legem &c." Audiatur hac de re Passerinus, cujus doctrinam probat Clarissimus Eusebius Amort. Examinans, *an Indulgentiæ pro Defunctis habeant effectum infallibiliter*; Sic respondet. Prima sententia id negans habet tres

ratio-

rationes. Primo, quia inferior non potest aliquem infallibiliter liberare a pœna inflicta per superiorem, etiam compensando, & dando æquivalens, nisi superior se specialiter obligaverit ad acceptandam compensationem. Quod vero Deus promiserit, ac se obligaverit ad acceptandam compensationem pro Defunctis, non constat. Secundo, quia sententia judicis post mortem transit ex conditionata in absolutam, unde remanet locus satisfactioni per compensationem, quæ innititur justitiæ, sed solum, quæ innititur divinæ misericordiæ. Tertio, quia ob hanc causam etiam privata suffragia non habent infallibilem effectum, dum fiunt pro Defunctis, sed solum ex libera acceptatione divinæ misericordiæ. Hanc sententiam tenuerunt *Richardus 4. d. 15. q. 203. Durand. qu. 4. num. 12. Cajetan. 1. tract. 16. qu. 5. Cordub. art. 6. qu. 13. & 15. Canus l. 12. de loc. cap. 13. ad 9. Domin. sotus 4. dist. 19. p. 2. art. 4. Petrus Sotus l. 3. de Indulg. Henriq. l. 7. cap. 7. Laym. lib. 5. tract. 7. cap. 7. Bonac. dist. 6. q. 1. part. 6. Lezana verb. Indulgent. num. 5. Amicus tit. 8. dist. 20. sess. 8. num. 176.* & eamdem rationabilem vocat *Bellarminus l. 1. cap. 14.* Re bene perpensa apparet, primam (hanc) sententiam esse veriorem, quia non constat de speciali promissione Dei, qua se obligaverit ad acceptandam compensationem, quam Pontifex ad favorem animarum Purgatorii facit dando Indulgentias non concedi mortis per modum judicii, & absolutionis; quia Ecclesia exercere judicium nequit in illos, qui suæ jurisdictioni non subjacent, ut sunt mortui. Istis itaque conceduntur *per modum suffragii*. Nomine autem suffragii Theologi intelligunt subsidium ecclesiasticum, quod conferri potest aut merendo per opera, aut impetrando per orationes, aut satisfaciendo per tolerantiam adversitatum; ut communiter Auctores explicant.

XIV. Plura alia fuere a Censoribus notata, quæ nos paucis indicabimus. Primo, quod Lucius *num. 32. art. 3.* asserit a Summis Pontificibus non exigi Confessionem, & Communionem veluti opus directe injunctum pro acquirenda Indulgentia. Id non placet, quia dum Pontifex Confessionem, & Communionem exigit, has inter præcipua opera recenset, quæ ab iis præstanda sint, qui indulgentias lucrari velint. Secundo, quia eodem in numero paulo infra docet, sufficere indictam a Pontifice Confessionem, quæ etiam ante octo dies peracta fuerit. At id celebrioribus Theologis improbatum est, & a Sac. Indulg. Congregatione definitum fuit, Confessionem saltem in vigilia fieri debere illius diei in quo acquirenda sit Indulgentia; ut ex decreto infra referendo. Tertio, quod dicat non requiri Confessionem peccatorum venialium, nisi id expresse in concessione indulgentiæ declaretur. Saniores vero Theologi etiam tunc Confessionem faciendam esse docent, non solum quia tutius id est, sed etiam quia consentaneum est praxi fidelium, & eodem indicando decreto definitum est. Quarto non placet dum asserit indulgentias ad septennium concessas complecti septem annos utiles, ita ut occurrente anno Jubilæi intermedio, in quo illa indulgentia cesset, protrahi debeat ad octavum usque. Nam id arbitrarie prorsus asseritur, atque in gratiæ concessione satis perspicue exprimi videtur, ut nova, expleto septennio, supplicatio fiat. Quinto non adeo facile permittendum Censores putant, quod affirmat Lucius de indulgentiis tempore Quadragesimæ concessis, *quæ incipiant ab hora, in qua Vesperæ celebrari solent*; nam ut animadvertit Amort *q. 55.* quando conceditur indulgentia plenaria a primis Vesperis, usque ad occasum solis in die festo, incipiunt Indulgentiæ ea hora, qua in loco aut in vicinia solent inchoari primæ Vesperæ, ac deficiunt ea qua ibi locorum sol subire solet horizontem. Quamobrem primæ Vesperæ intelligendæ sunt juxta morem loci, aut viciniæ. Non itaque videtur attendendus peculiaris Quadragesimæ ritus.

Sed quidquid sit de hoc, „ quando conceditur indul„ gentia plenaria pro aliquo die festo, aut feriali, non „ exprimendo primas Vesperas, videtur saltem circa in„ dulgentias a ducentis annis concedi solitas, eam inci„ pere a medio noctis, & durare usque ad medium no„ ctis, non a primis Vesperis. Ratio est, quia illud di„ scrimen, quod in nonnullis Bullis Indulgentiarum ini„ tium statuatur a primis Vesperis, in aliis autem Bullis „ id non exprimatur, minime censeri debet otiosum, & „ vacuum ratione, adeoque cum hujusmodi Bullæ desti„ nato consilio quoad determinandum indulgentiarum ini„ tium diversæ sint, etiam operantur earumdem initium „ diversum; & cum stylo Ecclesiastico per analogiam „ aliis rebus Ecclesiasticis, puta festis, Horis Canonicis, „ Missis, Jejuniis conforme sit tempus a medio noctis „ usque ad medium sequentis: pronum est, etiam Pontificem ad hoc tempus quo ad indulgentias respexisse. "

Sexto denique circa ea, quæ Lucius habet *nu. 8. art. 4.* de revocatione Indulgentiarum facta per Paulum V., docti Censores monendos esse Lectores censuerunt, ut attente legant Pauli V. Constitutionem incipientem *Romanus Pontifex*, ex qua facile intelligent, quæ revocatæ fuerint, quæque confirmatæ pro Regularibus, a Summo Pontifice, indulgentiæ. Constitutio refertur *n. 7.* ejusdem 4. articuli.

XV. Addimus hic decreta nonnulla a Lucio prætermissa. Circa Communicationem privilegii altaris attendendum est sequens Sacr. Congreg. Indulgentiarum responsum ad generale dubium tertio loco eidem discutiendum propositum 5. Feb. 1748. & 2. Martii ejusdem anni a Bened. XIV. approbatum.

Tertio An privilegium altaris sit Communicabile?
Ad tertium negative.

Alterum ejusdem Sacræ Congregationis decretum 19. Maji 1759. ut sequitur.

Ut Christifides scire possint quid sibi tenendum foret pro acquirendis Indulgentiis in sententiarum varietate super intelligentia verborum: qui vere pœnitentes, Confessi, ac Sacra Communione refecti Ecclesiam visitaverint; *quæ in Indulgentiarum Brevibus inseri solent, in Sacra Congregatione Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis præposita discussis die 31. Martii proximi præteriti nonnullis dubiis, eadem Sacra Congregatio fuit in voto, Confessionem Sacramentalem, quando in Brevibus apponitur pro Indulgentiarum consecutione, peragi omnino debere etiam ab iis, qui sibi lethalis peccati conscii non sunt; necnon præfatam Confessionem suffragari etiam posse, si expleatur in vigilia Festivitatis. Quod autem ad Ecclesiæ visitationem spectat, eam impleri posse, sive ante, sive post aliorum piorum Operum implementum.*

Factaque de iis per me infrascriptum, ejusdem Sacræ Congregationis Secretarium relatione Sanctissimo Domino Nostro; Sanctitas sua ejusdem Sacræ Congregationis votum benigne approbavit, illudque publicari mandavit, quibuscumque in contrarium facientibus non obstantibus.

Denique Sanctissimus Dominus Noster CLEMENS PAPA XIII. prævio voto Sacræ Congregationis Indulgentiis, & Sacris Reliquiis præpositæ, indulsit die 19. Maji 1759., omnibus Ecclesiis Parochialibus Orbis Christiani Altare Privilegiatum quotidianum ad septennium; quo expleto eadem Sanctitas sua præcipit omnibus Episcopis, Abbatibus, & Sede vacante, Vicariis Capitularibus, ut supplicent pro unaquaque suarum Diœcesium Parœcia pro confirmatione ejusdem Privilegii ad aliud septennium; idque fieri jubet sub unico tantum Brevi, atque vult hoc unicum Breve suffragari omnibus uniuscujusque Diœcesis Ecclesiis Parochialibus. Ne autem Parochi expensis graventur, vetat omnibus tum Episcoporum, quam Abbatum Officialibus, sub pœna nullitatis præfati Privilegii, ne quidquam penitus exigant a Parochis, sive pro ipsis certiorandis, sive in expediendis Litteris pro designatione Altaris Privilegiati in eorum Parœciis.

APPENDIX ALTERA

De Indulgentiis

In hac Novissima editione addita.

MUlta sane congessit Lucius Ferraris, titulo *de Indulgentiis*, ex Casuistarum placitis deprompta, Doctrinæ, Disciplinæque Ecclesiæ minime consentanea, quibus Romanus Theologus in altera editione sapientissime occurrit, Appendice addita ad calcem ejusdem tituli. Enimvero perpendenti mihi ea in Appendice nonnulla adhuc desiderari, quæ verum Ecclesiæ spiritum in indulgentiis conferendis, atque dispositiones, ad eas lucrandas necessarias, accuratius explicenti, hinc me de Publico bene mereri nullatenus ambigendum putavi, si altera Appendice ea supplenda assumerem, quæ in prima adhuc desiderari videntur. Qua in re nihil me facturum aliud propono, nisi Opusculum in Urbe editum an. 1760., cui titulus: „ De Indulgentiis Et requisitis præsertim ad eas „ recipiendas Dispositionibus, & Catholicæ Ecclesiæ Do„ ctrinæ in conferendis, & recipiendis iisdem illustratio," veluti in epitomen redigere.

§. 1. Indulgentia, prout hoc loco sumitur, nihil aliud est, nisi relaxatio, aut moderatio extra Sacramentum ab Ecclesia facta pœnæ temporalis, quam divina justitia exigit a peccatoribus pœnitentibus, quibus jam remissa fuere peccata, & pœna sempiterna, quæ iis debebatur. Hinc Ecclesia, sive supremi Ecclesiæ Pastores tunc *Indulgentiam* concedere dicuntur, cum juxta facultatem sibi a Domino traditam eas pœnas temporarias remittunt, quæ, ex divinæ justitiæ Decreto, pœnitenti luendæ supersunt, culpa jam deleta. Quanta porro sit pœna temporaria, quæ peccato jam remisso respondeat, licet nobis exploratum minime sit; illud tamen pro certo tenendum, gravem admodum esse; eamque peccati gravitati proportionatam. Hoc sensu ac spiritu ducta vetus Ecclesia *Pœnitentiales Canones* constituit, in hoc omnes consentientes, quod pœnas gravissimas a pœnitente subeundas præscriberent quorum Canonum etiam nunc habenda ratio est, cum S. Carolus Borromeus aliique præstantissimi Episcopi, ipseque Summus Pontif. Innoc. XII. eos edendos, vulgandosque curarint ad Confessariorum, & pœnitentium directionem.

Ex his Canonibus, quos omni prorsus ex parte nunquam abolevit Ecclesia, *Indulgentiarum*, quas confert, veluti forma projecta est, ut ex ipsa constat Ecclesiæ praxi, & disciplina in Indulgentiis elargiendis. Sicut enim juxta Canones pro qualitate peccati injungebatur pœnitentia vel quadraginta dierum, vel unius, vel duorum, vel quinque, vel septem, aut plurium annorum, vel etiam totius vitæ; sic etiam varia ad hunc modum constituta sunt Indulgentiarum genera, quæ pœnitentiæ tempus vel contrahebant, vel ab ea penitus absolvebant. Nam alia *quadragena* est, sive ut alii vocant *Carena*, alia *septena*, atque ita de ceteris partialibus, alia demum totalis, aut *plenaria*. Ex qua Ecclesiæ praxi, & disciplina in Indulgentiis concedendis illud colligere debemus, sanctissimas illas pœnitentiæ regulas nunquam fuisse abrogatas, nec pristinum suum omnem amisisse vigorem.

At vero, quamquam juxta tenorem aut statuta *Canonum pœnitentialium* ab Ecclesia confectorum concederentur olim, & nunc etiam concedantur indulgentiæ; absit, ut cogitemus, eas valere duntaxat *in foro Ecclesiæ*, adeout non absolvat a pœnis, quas Justitia divina a peccatoribus exigit sive in præsenti, sive in futuro sæculo. Hanc sententiam refutavit S. Thom. *q. 25. Supplem. art.1.*, eaque proscripta fuit a Leone X., qui sequentem damnavit Lutheri articulum: *Indulgentiæ his, qui veraciter eas consequuntur, non valent ad remissionem pœnæ pro peccatis actualibus debitæ apud Justitiam divinam*. Hinc cum laudato Angelico Doctore dicimus, quod Indulgentiæ *valent, & quantum ad forum Ecclesiæ, & quantum ad Judicium Dei ad remissionem pœnæ residuæ &c.*

§. 2. His de germana indulgentiæ notione prælibatis, Ecclesiæ Catholicæ doctrinam de præsenti controversia præmittere lubet, in iis, quæ Sacrosancta Tridentina Synodus tum de satisfactione Deo a peccatore exhibenda, cujus quædam relaxatio indulgentia est, tum de Indulgentiis ipsis definivit. Et ut a priore ordiamur, agit de satisfactione Sacrum Concilium *sess.* præsertim 14. ubi *c.* 2. decernit in primis, quod *ad eam novitatem, & integritatem, quam per Baptismum acquirimus per Sacramentum Pœnitentiæ sine magnis nostris fletibus, ac laboribus, divina id exigente justitia, pervenire nequaquam possumus*. Tum vero cap. 3. inter Pœnitentiæ partes *Satisfactionem* collocat.

Uberius tandem de hac tertia Pœnitentiæ parte disserens *cap.* 8. hæc inter alia statuit: *Divinam Clementiam decet, ne ita nobis absque ulla satisfactione peccata dimittantur, ut occasione accepta, peccata leviora putantes, veluti injurii, & contumeliosi Spiritui Sancto in deteriora labamur*. Quod Sancta Synodus confirmare pergit tum ex eo, quod hæc pœnitentiæ opera *securior via sit ad amovendam imminentem a Domino pœnam*: tum ex conformitate, quam oportet habere cum Christo, *qui pro peccatis nostris satisfecit*. Admonet deinde Sacerdotes *pro qualitate criminum, & pœnitentium facultate*, *SALUTARES, ET CONVENIENTES SATISFACTIONES INJUNGERE, ne si forte peccatis conniveant, & indulgentius cum Pœnitentibus agant, levissima quædam opera pro gravissimis delictis injungendo, ALIENORUM PECCATORUM PARTICIPES efficiantur. Habeant autem præ oculis, ut satisfactio, quam injungunt, non sit tantum ad novæ vitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum, sed etiam ad præteritorum vindictam, & castigationem, &c.*

Ex his porro Sacri Concilii Decretis plura colligere promum est, quæ certa, firma, & inconcussa esse debent apud Catholicos omnes: atque illud in primis satisfactionem unam esse ex tribus Sacramenti Pœnitentiæ partibus, saltem quoad animi præparationem, necessariam omnino ad redintegrandam amicitiam cum Deo offenso, & reparandam injuriam ipsi per peccatum illatam.

2. Satisfactionis hujusmodi necessitatem ex ipso divino Jure desumi. Hoc enim nitidissime constat ex verbis Concilii illis: *divina id exigente justitia*.

3. Satisfactionem hanc necessariam omnino esse, nedum *ad novæ vitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum, sed etiam ad præteritorum vindictam, & castigationem*: atque adeo proportione aliqua respondere debere numero & qualitati criminum.

4. Denique non esse in arbitrio ministrorum Ecclesiæ pœnas hasce satisfactorias ad libitum remittere, vel recuperare: sed ad eas pro qualitate injungendas obstringi divino præcepto. Non enim id Concilium solummodo consulit, sed expresse præcipit, sive potius colligit ex Jure divino: *debent ergo Sacerdotes Domini &c.*

Hæc omnia certissima sunt, atque extra disputationis aleam posita. Verum ad decretum alterum Concilii proferendum, quod indulgentias spectat, gressum faciamus.

Decretum hoc habetur sessione 25. cap. ultimo, ubi Concilium ita loquitur: „ *Cum potestas conferendi Indulgentias a Christo Ecclesiæ concessa sit . . . . sacrosancta Synodus Indulgentiarum usum Christiano populo maxime salutarem, ac sacrorum Conciliorum auctoritate probatum, in Ecclesia retinendum esse docet, ac præcipit . . . . In his tamen concedendis moderationem juxta veterem, ac probatam in Ecclesia consuetudinem, adhiberi cupit, ne nimia facilitate Ecclesiastica disciplina enervetur. Abusus vero, qui in his irrepserunt &c. emendatos, & correctos cupiens, præsenti decreto generaliter statuit &c. omnino abolendos esse. Cæteros vero, qui ex superstitione, ignorantia, irreverentia, aut aliunde provenerunt &c., mandat omnibus Episcopis, ut diligenter quisque hujusmodi abusus Ecclesiæ suæ colligat &c. ut ad summum Pontificem deferantur, cujus auctoritate, & prudentia, quod universali Ecclesiæ expedit, statuatur; ut ita sanctarum Indulgentiarum munus pie, & sancte, & incorrupte omnibus fideliter dispensetur.* “

Sancta igitur Ecclesia ab ipso Christo Domino potestatem accepit conferendi indulgentias.

2. Definit sacrosancta Synodus, indulgentiarum usum utilem esse populo christiano, maximeque salutarem. Hinc certi fideles esse debent firmiterque confidere, quod, modo debitis cum dispositionibus indulgentiam recipiant, Profutura sibi sit, nedum in facie Ecclesiæ, sed etiam coram Deo.

3. Concilium præcavere studet abusus, qui in concedendis indulgentiis, ac etiam recipiendis recipere facile possunt: atque adeo in earum dispensatione moderationem adhiberi cupit, *juxta veterem, ac probatam Ecclesiæ consuetudinem, ne nimia facilitate Ecclesiastica disciplina enervetur*. Hæc est disciplina *pœnitentiæ*, sive *satisfactionis* pro commissis delictis, quam *enervari* Concilium timet nimia indulgentia conferendi facilitate, nimiaque, quam rudiores sæpe concipiunt fiduciam obtinendæ salutis via ac faciliore, atque suaviore. Cum autem duplex quæstio excitari possit, quarum altera *Indulgentias* spectat ex parte conferentis, altera ex parte suscipientis, idcirco de priore in antecessum disseramus oportet.

§. 3. Illud ergo pro certo statuendum tamquam *Ecclesiæ doctrinam*, ad Indulgentiæ valorem, præter auctoritatem in Conferente, requiri piam, ac justam conferendi causam. Addo justam, & rationabilem causam esse non posse, nisi proportionata quadantenus sit Indulgentiæ quæ confertur. Rationabilem autem causam semper adesse præsumendum est, nisi aliud nimirum evidenter constet.

Primam assertionis partem, quæ in confesso est apud omnes, iisdem ferme momentis confirmo, quæ protulerunt Cardinal Bellarminus, Pater Gabriel Antoine, aliique. „ *Primum hoc est, quoniam* (inquit Bellarminus „ *lib. 1. de Indulgentiis cap.* 12.) *pœna expianda est jure divino. Non potest autem summus Pontifex sine justa causa dispensare in iis, quæ aliquo modo pertinent ad Jus divinum: quoniam minister Dei est, non Dominus.* “ Quam rationem proponit insignis alter, ac primarius summi Pontificis in Concilio Tridentino Theologus Petrus de Sotto lectione 2. de Indulgentiis, „ *Thesaurus, unde Indulgentiæ dantur, non est in manu Pontificis, ut pro suo libitu, cui vult, donet efficaciter: sed apud Deum reconditus est . . . . qua re Indulgentia, ut ex parte conferentis sit efficax, sive valorem obtineat, talis sit oportet causa conferendi, ut verosimiliter probetur a Deo* “.

Demum neque ipsi Summi Pontifices talem in se potestatem agnoscunt, ut Indulgentias sine justa causa concedere valeant. Nam Clemens VI. in Extrav. *Unigenitus* expresse prohibetur Thesaurum Ecclesiæ ea lege Petro, ejusque successoribus fuisse concreditum, ut eum non nisi *pro piis, & rationabilibus causis dispensent*; adeo ut, quemadmodum ipsemmet exponit, ex hac dispensatione Fidelium *augeatur devotio, fides splendeat, spes vigeat, & charitas vehementius incalescat*.

Verum hæc ita certa sunt, ut nec in controversiam adduci queant. Quod in disputationem vocatur illud est, an scilicet quælibet pia causa sufficiat ad Indulgentias valide conferendas, an vero requiratur ulterius proportio aliqua operis injuncti cum ipsa Indulgentia. Partem priorem docuerunt olim nonnulli, quos inter refertur etiam S. Thomas, sed plane immerito. Posterior autem communior est, tum apud veteres, tum apud recentes doctores, quam ego quoque defendo.

Hæc ut magis explicetur, duo præsertim observo cum Bellarmino: primo scilicet ad causam justam, ut plurimum duo requiri, nempe finem aliquem pium, Deoque gratum, cujus assecutio Deo magis placeat, quam satisfactio pœnitentialis, quæ per Indulgentiam relaxatur. Ulterius opus aliquod fini assequendo proportionatum sit oportet. Nam licet finis Deo valde placet; si tamen per opus injunctum congrue obtineri non possit, non videtur justa causa concedendæ indulgentiæ: ut si verbi gratia, plenaria Indulgentia dispensetur iis, qui precatiunculam aliquam recitant pro Hæreticorum conversione „ *causa*, inquit pius Cardinalis, *non videbitur justa, quoniam licet conversio hæreticorum res sit maxima, & Deo gratior, quam pœnitentialis satisfactio multorum fidelium; vix tamen confert ad illum finem obtinendum brevissima oratio.*

2. Observo ex eodem, omnes in eo convenire *ad causæ proportionem non requiri* (ut ait P. Antoine tractatu de Indulgentiis, quæstione 8.) *ut opus injunctum sit ita*

de se

ita de se sati factorium ut per se plane compenset, & tollat debitum pœnæ. Nam tunc nulla fieret remissio per Indulgentias, & sic Indulgentiæ forent prorsus inutiles.

His animadversis, prima nostræ, & communis sententiæ probatio desumitur ex Cardinali Cajetano capite 8. Tractatu de indulg. cujus de indulgentiis doctrina Raynaldus ad annum 1517., & seq. ubique proponit tamquam *doctrinam Ecclesiæ catholicæ* ,, *Dispensatio*, inquit, *Thesauri cœlestis credita Petro, ejusque successoribus, imitari debet, dispensationem factam ab ipso Christo. Constat autem, quod Christus eumdem thesaurum dispensat commensurate, juxta concurrentes conditiones causarum mediarum . . . . . ergo ipsius vicario commensuratam quoque applicationem dicti thesauri creditam non esse rationabile est.* "

Altera probatio hæc est ab eodem Eminentissimo Auctore paucis hisce verbis propositis: *quia*, inquit *constat Prælatos omnes Ecclesiæ non nisi Ministros, & Dispensatores esse. Tota igitur eorum potestas supra thesaurum Ecclesiæ infra limites dispensativæ potentiæ clauditur.*

Atque hinc 3. alia probatio subnascitur. Nam juxta Doctores omnes ad Indulgentiæ valorem in conferente requiritur justa, & rationabilis causa. Justa autem, & rationabilis ea reapse vocari nequit, quæ nullam habet cum effectu proportionem: planeque pervertunt vocabulorum vim qui justam causam requirentes, pro quocumque etiam levissimo opere indulgentias quaslibet valide concedi posse contendunt.

Probatio 4. congrua nititur paritate: eodem nempe modo loqui par est de dispensatione Indulgentiarum, ac votorum. At juxta communiorem sententiam dispensatio in votis facta sine gravi causa, quæ gratior Deo sit, quam voti ipsius adimpletio, judicatur invalida. Igitur hoc ipsum de Indulgentiarum dispensatione sentiendum.

Tandem in Concilio Lateranensi 4. plures indulgentiæ repudiatæ fuere veluti *indiscretæ, & superfluæ*, adeoque inutiles. Cur autem indiscretæ, & superfluæ dictæ sunt? Num quia nullum pium finem earum concessione Prælati apposuerint? Quis hoc sibi persuaserit? Dicendum igitur illud est, causam quidem piam aliquam extitisse, sed non proportionatam indulgentiis distributis.

§. 4. Gravior modo, eaque summi momenti controversia adcurate discutienda succedit de dispositionibus requisitis *ex parte recipientis Indulgentias*, ut effectum, pro quo conferuntur, obtineant, solvantque a pœnarum temporalium debito culpa jam dimissa. In hoc plures graves Theologi conveniunt, ut infra clarius fiet, quod præter statum gratiæ, & executionem operis injuncti, quod exiguum nunc esse solet, dum Indulgentiæ præsertim generales conferuntur, requiratur, etiam ex parte suscipientis tamquam conditio prorsus necessaria saltem ad plenam earum assecutionem, sincerum & efficax propositum, ac sollicitudo satisfaciendi juxta vires Deo pro peccatis, ferendique fructus dignos pœnitentiæ, facultati, ac infirmitati cujusque accommodatos: adeout ex proportione hujusce sollicitudinis, ac devotionis etiam, pietatis, & charitatis fervore, quibus pœnitentiæ opera peraguntur, major, minorve percipiatur Indulgentiæ fructus, sive remissio temporalium pœnarum divinæ justitiæ debitarum. Hæc est paucis exposita verbis hac de quæstione sententia, quam tam veteres omnes tradunt, tum plerique recentiorum, qui rem hanc adcuratius discussere, secundum ea principia, quibus dirimendæ sunt Theologicæ controversiæ, & quam esse contendo *Catholicæ Ecclesiæ doctrinam*: Quod nemo arroganter a me dictum existimet: idem quippe longe ante jam asseruit Cardinalis Baronius, cujus alibi opportunius referuntur verba. Interim vero audire non pigeat Eminentissimum alium Purpuratum.

Is est Cardinalis Denhoffius, qui in sua celebratissima Instructione Pastorali *de Pœnitentia* tot in Linguis conversa, & Sedis Apostolicæ auctoritate probata, ita scribit in rem nostram: ,, *Mens Ecclesiæ in dispensandis Indulgentiis, hæc quidem est, nempe filiis suis beneficio indulgentiæ opem ferre, ut pœnæ debitum exsolvant, cui solvendo impares sunt . . . Sed eximere non vult ab obligatione Legis divinæ, quæ idoneos pœnitentiæ fructus facere jubet, neque desides reddere, aut tardiores in operibus satisfactionis, quæ tantopere & in Sacris Scripturis, & a Sanctis Patribus commendata sunt, sedulo exercendis. Uti Concilium Tridentinum tradit, nusquam esse in Ecclesia semitam tutiorem . . . quam ut crebro quis in hujusmodi operibus pœnitentiæ agendis occupetur . . . Hanc Ecclesiæ mentem innituentes indicant Summi Pontifices in suis Indulgentiarum Litteris, quibus eas impertiri* se vere pœnitentibus *ajunt, his verbis significantes sinceram omnium delictorum detestationem, firmum animi propositum deinceps non relabendi, & voluntatem Deo apposite satisfaciendi. Quum lapsus ad hunc modum animo est comparatus, & suis partibus sedulo defungitur . . . . Ecclesia, veluti pia mater in auxilium occurrit, ut Indulgentiæ beneficio quod restat debiti, solvat . . . . Hinc usuvenit; ut plena Indulgentia non omnibus, qui exute peccandi affectu, præscri-*

ptas conditiones adamussim præstiterunt, ex asse cedat in plenam solutionem ". Quod subinde roborat auctoritate S. Bonaventuræ, ac Summorum Pontificum Bonifacii VIII., & Innoc. IV. *Quibus*, subdit *satis indicant plenæ Indulgentiæ consecutionem quemque fieri participem, tum secundum modum operum Pœnitentiæ, quæ fecerit, tum secundum piæ devotionis fervorem.*

Ex iis facile quisque colligere valet, in quo sita sit Indulgentiarum utilitas.

§. 5. Ab ea discutienda sententia omnino abstinere statui, quæ in hoc est posita, quod major, minorve percipiatur indulgentiæ fructus juxta actualis charitatis Dei, fervoris pietatis ac devotionis, quibus perficiuntur opera injuncta in indulgentiarum largitionibus; quamque defendunt Adrianus VI. Cardinalis Pallavicinus *l. 2. Cap. 3. Hist. Concil. Trid.*, S. Bonavent. Richardus, Gabriel, major, Gerson, Innocentius ac Felinus, omnes a Pallavicino citati, quibus adde Cajetanum, Natalem Alexandrum, aliosque complures. Hic duntaxat vindicare ac comprobare sententiam nostram aggrediar sub iis terminis, quibus frequentius a sanis Theologis defenditur: requiri videlicet *ex parte subjecti* ad indulgentias lucrandas, præter statum gratiæ, propositum sincerum & efficax satisfaciendi Deo pro peccatis: propositum, inquam, *sincerum, & efficax*, quod nempe in actus convenientes prodeat juxta vires, ac facultatem subjecti, aliasque, quæ occurrere possunt, ac solent, circumstantias.

Hanc sententiam, quam *ut Ecclesiæ Catholicæ doctrinam* propugno, probo imprimis argumento ex Scripturis ducto, quod ita proponit Antoine *cap. 14. de Indulgentiis*. ,, *Extat divinum præceptum faciendi dignos fructus pœnitentiæ, hoc est opera pia, & pœnalia, quæ satisfacere valeant pro peccatis, ut explicat Concilium Tridentinum, a quo præcepto Ecclesia dispensare non potest . . . . Et idem Concilium sess. 14. docet, generaliter pœnitentiam Christiani lapsi præter contritionem, & confessionem necessario continere satisfactionem per jejunia, eleemosynas, orationes, & alia pia spiritualis vitæ exercitia, &c.* " Ista ille.

Hoc argumentum sic proponere præstat. Jure divino in Sacris Libris asserto constitutum est, ut pœnitenti, reatu culpæ remisso, reatus pœnæ temporalis remaneat luendæ sive in hac vita, sive in alia, juxta ejusdem gravitatem, & meritum. Hæc propositio ita certa est, ut si quis eam inficietur, jam inter heterodoxos recensendus videatur, quæ confirmare placet sententia S. Caroli, qui in sua Confess. Instructione ita ait: *Sacræ Litteræ ab iis qui pœnitentiam agunt, hoc efflagitant, ut fructus dignos pœnitentiæ faciant, atque ad Dominum convertantur in jejunio, fletu, & planctu*. Hæc igitur major propositio certissima est. Ad minorem venio: Sed quod divino jure constitutum, firmum, & constans sit oportet, nec ab auctoritate Ecclesiæ solvi potest ulla indulgentiarum largitione, siquidem nulla gaudet Ecclesia potestate supra jus divinum, quod declarare quidem valet, nullatenus vero solvere, vel abrogare. Igitur peccator per Indulgentias non eximitur ab hac obligatione satisfaciendi Deo operibus hisce pœnalibus.

Confirmatur, magisque urgetur hoc argumentum. Certum apud omnes est, Ecclesiam Thesaurum meritorum Christi, & Sanctorum dispensare non posse contra ejus voluntatem. Ejus porro voluntas esse noscitur, *ut dignos pœnitentiæ fructus* faciamus, & quidem *dignos*, hoc est juxta criminum qualitatem, & numerum. *Fructus autem pœnitentiæ* quinam præsertim sunt? Aut in quo consistent, in congruis pœnalis satisfactionis operibus ex quibus etiam pœnitentia nomen sumpsit? Ita exponunt hunc textum, similesque alios sancti Ecclesiæ Patres, & præ reliquis S. Th. *quod l. 3. q. 12. art. 28.* Unde inferendum est, indulgentias ab Ecclesias collatas non extinguere debitum a peccatoribus contractum faciendi fructus dignos pœnitentiæ, prout suppetunt vires, neque eas lucrari, qui id præstandi sincero carent, & efficaci proposito.

§. 6. Si consulamus Ecclesiæ praxim, atque disciplinam ad Apostolos usque perductam clare deprehendimus, in ea semper usum viguisse congruas exigendi a peccatoribus pro suorum qualitate delictorum satisfactiones conjunctas cum Indulgentiis. Atque ut ab Apostolis ipsis ordiamur.

Primum Indulgentiarum exemplum præbet Apostolus, qui ex auctoritate sibi a Christo collata, remissionem quidem pœnæ flagitioso Corinthio clementer indulsit, & indulgendam edixit; sed nonnisi post diutinam delicti sui pœnitentiam, ut ex textu evidenter eruitur, *& ne abundantiori tristitia absorbeatur*, ut inquit Apostolus.

Crescente Ecclesia Christiana, celebres canones, qui *pœnitentiales* dicuntur, confecti sunt Ecclesiæ spiritum nobis exhibentes in imponendis pro quolibet peccato gravissimis pœnis, quas tamen moderari solebant Episcopi, (quod perinde erat ac indulgentiam tribuere) sed nonnisi ob justas ac rationabiles causas, & pœnitentium fervore in iis subeundis, aliisque circumstantiis adcurate perpensis. Atque hæc, ut advertit S. Cyprianus *lib. de Lapsis*, generatim tunc temporis erat Ecclesiæ praxis, & disciplina, ut Episcopi prius probarent Lapsorum pœnitentiam, lacrymas, jejunia &c. ac tum demum absolutionem a peccatis simul & indulgentiam impertirent,

Si precem (verba sunt S. Episcopi) „ toto corde faciat, si veris pœnitentiæ lamentationibus & lacrymis ingemiscat, si ad veniam delicti sui Dominum justis, & continuis precibus inflectat . . . . oranti potest clementer ignoscere " (Episcopus:) potest acceptum referre &c.

At audire præstat Ecclesiam Romanam, ut omnibus liqueat, quam semper hæc omnium Ecclesiarum mater tenax fuerit primævæ disciplinæ. Hæc consulta a S. Cypriano, reposuit. *Quid in pace tam aptum, aut in bellis persecutionis tam necessarium*, quam debitam severitatem divini vigoris? „ Quam qui remiserit, instabili rerum cursu erret, necesse est . . . . *Absit ab Ecclesia Romana* vigorem suum tam profana facilitate dimittere, & nervos severitatis eversa fidei majestate dissolvere, ne properata nimis remedia, utique non profutura, præstentur & nova per misericordiam falsam veteribus vulnera imprimantur. Ubi enim poterit indulgentiæ medicina procedere, si medicus interrupta pœnitentia indulget periculis? Hoc non est curare, sed occidere . . . . Pulsent fores (*pœnitentes*,) adrant ad limina Ecclesiæ, castrorum cælestium excubent portas, resumant precum suarum tubam ".

Verum alios afferamus hujusce traditionis testes. Eusebius *lib. 6. Hist. cap. 48.* refert, post Decii persecutionem plura coacta fuisse Concilia, omnesque Episcopos in hanc convenisse sententiam, indulgendum quidem esse, sed nonnisi iis, *quorum pœnitentiam satisfactioni proximam conspexerint.*

Longam ultraquam par est mora evaderet oratio, si canones omnes a Conciliis præscriptos recensere vellem. Unum vel alterum Lectorum oculis sisto. Concilium Nicœnum 1. *cap. 12.* de Indulgentia impertienda relapsis ita loquitur: „ Quicumque metu, lacrymis, patientia, & bonorum operum studio conversionem opere ostendunt, hi definitum tempus auditionis implentes, merito orationibus communicabunt: postmodum vero licebit Episcopo humanius aliquid de iis cogitare ", quod perinde erat ac indulgentiam elargiri.

Œcumenici Concilii statuto morem gessit Synodus Aurelianensis 2. decernens penes Episcopum facultatem esse moderandi pœnitentiam injunctam, si pœnitentes *ex animo errorem deflere, & agere pœnitentiam videret.*

Innocentius I. qui sub initium sæculi v. Petri sedem obtinebat, praxim Ecclesiæ Romanæ in Indulgentiis conferendis exhibet, asserens hanc non esse a Sacerdote conferendam nisi *cum viderit congruam satisfactionem*. Eadem disciplina vigebat in Africa, ut constat ex can. 75., e 76. Concilii Carthaginensis an. 424. celebrati.

Ne sim prolixior, paucis perstringam aliqua, quæ sequioribus sæculis hac de re constituta fuere. S. Basilius in epist. ad Amphilochium testatur, se Indulgentias concedere iis tantum, *qui vitam misericordia dignam ostendunt, qui pœnitentiæ fructus monstrant*. Concilium Aurelianense an. 541. præscribit Episcopis, ut indulgeant cum pœnitentibus, *cum eos viderint dignam pœnitentiam agere*. Nicolaus I. an. 860. rigidam pœnitentiam magno peccatori injunctam mitigandam edicit, *si ejus conversionem, & lacrymarum fontem floridis actionibus, & optimis operibus pullulare conspexerit*. Concilium Salegunstadiense an. 1022. cap. 18. quia multi confisi Indulgentiis, quæ Romam petentibus concedebantur, pœnitentiam agere recusabant, aperte eos monuit, *talem Indulgentiam illis non prodesse, nisi prius juxta modum delicti sui datam sibi pœnitentiam adimplevissent.*

Verum quid pluribus opus est? Cum ex ecclesiastica historia compertissimum sit per decem sæcula non nisi Indulgentias partiales concessas fuisse; postmodum vero plenarias elargitas non nisi pro operibus quam maxime arduis, ex gr. pro bellis gerendis in longissimis Regionibus? Quare mirum esse non debet Sanctum Thomam docuisse aliam tunc temporis requisitam non fuisse ab illis pœnitentibus satisfactionem: quoniam, quæ assumebant ipsi, laboriosissima opera, cedere utique poterant in locum satisfactionis.

Colligamus itaque ex his omnibus, traditionem Ecclesiæ de Indulgentiis cum satisfactione pro peccatis congrua necessario conjungendis.

§. 7. Ut liquido constet, eumdem, quem hactenus ostendimus, immobilem in Ecclesia catholica semper permansisse spiritum, nullo alio aptiore uti possumus argumento, quam quod ex ipsa deducitur omnium Ecclesiarum capite, Ecclesia nimirum Romana, quæ nullum nobis de sententia sua relinquit ambigendi locum. Quare testimonia referam nonnullorum Summorum Pontificum, quæ in rem nostram potiora videntur.

I. Testimonium sumitur ex rescripto Sancti Gregorii VII. Episcopo Linconiensi Indulgentiam pro peccatis suis petenti dato. *Absolutionem*, inquit, *peccatorum tuorum, auctoritate Principum Apostolorum Petri, & Pauli fulti, tibi mittere dignum duximus: Si tamen bonis operibus inhærendo commissos excessus plangendo, quantum valueris, corporis tui habitaculum Dei mundum templum exhibueris*. In quem textum peculiari digna consideratione sunt, quæ subdit Baronius ad annum 1703. inquiens: „ ut appareat, Sedis Apostolicæ Indulgentias illis communicari, qui, quantum suppetunt vires, bene operari, non prætermittunt.

Gemina docent Urbanus II., & Gelasius item II. Primus enim Indulgentiam concessit an. 1094. plenariam *Crucesignatis* pergentibus ad Terræ sanctæ liberationem: sed tamen præscripsit, *ut illud iter* laboriosissimum *pro pœnitentia susciperent*. Alter vero an. 1115. eamdem confirmans indulgentiam adjecit. *Quoniam vos ipsos & vestra extremis periculis objecistis.*

Innoc. III. in Concilio Lateranensi decretum edidit, quo potestas coercebatur Episcoporum in indulgentiis conferendis. Rationes assignantur, quod tempore *per indiscretas & superfluas indulgentias & claves Ecclesiæ contemnuntur, & pœnitentialis satisfactio enervatur*. Mens proinde Summi Pontificis fuit, ut *pœnitentialis satisfactio*, quæ laboriosis admodum operibus tunc etiam peragi consueverat, nullo pacto per indulgentias relaxaretur.

Bonifacius VIII., in Bulla pro indictione Jubilæi hæc habet; „ Unusquisque tamen plus merebitur, & indulgentiam efficacius consequetur, qui Basilicas ipsas amplius, & devotius frequentabit ".

Eadem veritas comprobatur ex formulis, quas adhibere solent Summi Pontifices in concedendis Indulgentiis. His etenim, aliisque plerumque utuntur similibus verbis, ut fideles *redimant sua peccata operibus pœnitentiæ: ut jejuniis, orationibus, ac eleemosynis iram Dei placent*. Id patet ex Bullis S. Pii V. Sixti V. Clementis VIII. Urbani VIII. & Alexandri VIII. Quod ulterius exprimunt per illam particulam *vere pœnitentibus*; quæ nedum hominem contritum indicant, verum etiam, illum, qui satisfacere satagit pro commissis delictis, ut optime ostendit Cardinalis Denoffius in laudata sua pastorali Instructione.

Quod etiam magis magisque constat ex conditione apposita in Bullis Jubilæi, nimirum *injuncta pro modo culpæ pœnitentia salutari*. Quæ sane Summorum Pontificum mentem clare aperteque ostendunt, scilicet Indulgentias plenarias minime lucrari, qui pœnitentiam culpæ commensuratam pro viribus non implent.

Verum præ ceteris omnibus splendidissima sunt tot hujusce rei testimonia a duobus edita Summis Pontificibus. Primus est Innoc. XII., qui pro Jubilæo instante an. 1700. hanc de argumento nostro Instructionem edendam curavit. En ejus verba seria animi consideratione pensanda. *Proponatur fidelibus utilitas, quam ex magna hac indulgentia consequuntur* . . ., modo divinæ gratiæ condigna satisfactione cooperetur. *Doceatur populus, quod licet Sacramento pœnitentiæ culpa, & æterna pœna remittatur; nihilominus, post remissionem delictorum, debitum temporalis pœnæ, adeo ut grave* onus satisfactionis *remaneret, quod* copiosis eleemosynis, rigorosis jejuniis, ac difficilibus operibus pœnitentiæ, *ut tempore veterum ferventiorum Christianorum factum esse liquet ex* Canonibus pœnitentialibus, *aut horrendis pœnis Purgatorii solvi deberet. Cum vero talia sufferre humanæ infirmitati nimis grave foret; ideo Vicarius Christi tales satisfactiones per indulgentias* minuit.

At plane decretorium est, quod suppeditat, testimonium Bened. XIV. in suis Litteris *de præparatione ad annum Jubilæi* 1750. in quibus versus finem prolixum sermonem habet de Indulgentiis, quem, ne tædio Lectores afficiam, in pauciora redigam. *Illud vero* (verba ejus sunt) *tum nobis, tum aliis, qui nostro loquuntur nomine, curæ erit, ut clausula illius, quam Bullæ nostræ inseruimus*, fidelibus vere pœnitentibus &c. *vis & significatio probe intelligatur. Illud idem re, atque exemplis demonstrabimus, quam futilis, atque inanis sit illorum sententia, qui a Catholica communione exterres* perperam asserunt. Indulgentiarum usu pœnitentiam imminui, aut etiam de medio tolli. Hinc mentionem faciens de Instructione a se edita in Archiepiscopatu Bononiensi: In hac, inquit, Instructione universum universum Diœcesis nostræ populum monuimus, & hortati sumus, ut occasione Indulgentiæ Plenariæ, quam Prædecessor noster Clem. XII. promulgaverat, injunctis operibus *alia pietatis opera superadderent, ac dignos pœnitentiæ fructus facerent*, aureo illo Ven. Card. Bellarmini documento ex *tom. 2. Controvers. l. 5. cap. 12. Sic accipiunt prudentes Christiani Pontificias indulgentias, ut simul etiam studeant dignos pœnitentiæ fructus ferre, & pro suis peccatis Deo satisfacere*. Sed & illud adjecimus, quod Cardinalis Pallavicinus in *histor. Concil. Trid. l. 4. cap. 12. n. 6.* adnotavit *falsam nimirum esse illorum sententiam, qui reentur, Christianos propter indulgentiarum usum desides fieri, atque a satisfactione, qua Deo criminum nostrorum vindici præstanda est, avocari* . . . . *Hæc omnia iis affinia sunt quæ & nos supra inculcavimus, monentes, ut præter opera, quæ præcipiuntur, alia Christi fideles exerceant pia opera, quæ spiritui ac votis Ecclesiæ consona sunt &c.*

§. 8. Adductis jam Summorum Pontificum disertissimis testimoniis, superfluum videri potest alios adjungere. Nihilominus non abs re futurum arbitror, si cursim saltem nomina potius, quam testimonium nonnullorum recitem Clarissimorum in Ecclesia Virorum, aliis omissis.

Floruit Sæc. XV. Cardinalis Cusanus. Hic, dum per Germaniam Sedis Apostolicæ Legati fungeretur officio, Synodum in Belgio Provincialem coegit anno 1445.,

ubi inter alia declarandum curavit, *ideirco dari Indulgentias, ut Ecclesia de Thesauro* (*Christi*) *suppleat, quod homo per dignam satisfactionem sentit sibi deesse, quia multis obnoxius criminibus, dignam agere pœnitentiam vix posset, eo quod pro uno peccato mortali jam septennis pœnitentia agi deberet.*

Quod idem senserit Cajetanus nullus ambigit, qui etiam videtur in nimium rigorem delapsus. At certe legitimam de Indulgentiis sententiam secutus est S. Carolus, qui *pœnitentiales antiquos Canones edidit*; & in anno Jubilæi 1575., quid agere debuerant Romam petentes ad illud lucrandum, præscripsit his verbis: „ Non id vobis satis debet, „ quod Urbem Romanam, ac Ecclesias, & Reliquias Sanctorum viscendas adieritis; sed huic quoque *vestram, & perfectam pœnitentiam* adjungere debetis “.

Suffragantur sententiæ nostræ Theologi Concilii Tridentini quorum scripta supersunt. Suffragantur Cardinales Baronius, Bellarminus, ac Denhoffius jam laudati, Stephanus Cardinalis le Camus, vir non minus vitæ sanctimonia, quam doctrina conspicuus: Benzonius Episcopus Lauretanus, Franciscus Cajetanus Incontri Archiepiscopus Florentinus, Joannes Bragadenus Patriarcha Venetiarum. His accedit tota Gallicana Ecclesia, cujus Episcopi doctrinam nostram veluti unice certam, ac tutam tradiderunt, quorum agmen ducit magnus, & nunquam satis laudandus Jacobus Benignus Bossuetius Episcopus Meldensis in sua Instructione *de Indulgentiis*. Quis omnibus istis præferre audebit aliquos Casuistas diversimode opinantes? Adde Theologos alicujus nominis nostræ sententiæ subscribere, ex quibus supra sexaginta recenset *Amort* in suo *de Indulgentiis* Tractatu.

§. 9. Præstat hic adtexere rationes aliquas, quarum prima sit: Mens Ecclesiæ est, ne per Indulgentias disciplina ecclesiasticæ pœnitentiæ relaxaretur: At posito quod ad Indulgentiam lucrandam non requiratur saltem desiderium efficax Deo satisfaciendi per opera pœnalia, jam pro quibuslibet peccatis *leviores*, atque etiam *levissima* injungi valerent pœnitentiæ, vel *nulla* etiam, ut Casuistarum nonnulli contendunt, dummodo pœnitentes Indulgentias se recepturos promitterent.

Huic affinis est altera ratio, scilicet, quod si hæc foret Indulgentiarum vis, ut etiam iis, qui sincero carent proposito satisfaciendi Deo, pœnam omnem remitterent, foveretur hominum negligentia, iique, tametsi ingentibus peccatorum debitis prægravati, desidiores fierent in agenda pœnitentia, quam sane non esse Ecclesiæ mentem, nemo non videt.

Tertiam rationem ita proponit Cajetanus. „ Nullus indignus aliena satisfactione pro pœna sibi debita consequitur veraciter fructum indulgentiæ. Sed quilibet negligens satisfacere per seipsum est indignus aliena satisfatione pro pœna sibi debita: ergo nullus negligens satisfacere per seipsum acquirit fructum indulgentiæ “.

Quarta ratio ab eodem Cajetano verbis hisce proponitur: In qualibet bene ordinata Republica, quantumcumque rationabilis adesset quandoque causa dispensandi „ communem thesaurum in cives gravatos ære alieno, negligentes tamen solvere, indigni censerentur adjutorio „ Thesauri .... Cum igitur Ecclesia sit a Deo ordinata; „ æquum non est, ut spiritualis dispensatione Thesauri „ negligentes satisfacere pro dignis habeat “.

Quinta ratio, quæ præcedentem amplius confirmat, hæc est: Sancti Ecclesiæ Patres in ea semper persuasione fuerunt, noluisse Christum Dominum applicari ab Ecclesia fructum passionis suæ peccatoribus post Baptismum lapsis sine propria ipsorum satisfactione. Igitur Ecclesia non habet potestatem per Indulgentias sic applicandi fructum passionis Christi, ut cesset studium ac sollicitudo satisfaciendi juxta uniuscujusque vires.

Tandem, ut alias missas faciam rationes, argumentum subjicio quod mihi semper visum est ad persuadendam omnibus aptissimum: videlicet, quod veritas, quam defendimus, quædam sit velut insita fidelium mentibus, atque insculpta sententia; siquidem quid causæ est, cur veri pœnitentes, intime sentiant se debitores pro peccatis suis divinæ justitiæ, atque ex hoc intimo sensu promoveantur ad exercenda impigre pœnitentiæ opera, quamquam bene noverint apertum esse in Ecclesia Thesaurum meritorum Christi, & Indulgentias lucrari studeant?

Nonne persuasum est omnibus, gravissimis obnoxios esse Purgatorii pœnis eos, qui non peracta pœnitentia decesserunt e vita, licet pie obierint, & plures Indulgentias in mortis articulo susceperint: unde sacrificiis, orationibus, eleemosynis solari satagimus? Cur tantopere Ascetæ in libris, Confessarii in Sede sua, Sacri Oratores e suggestibus hortantur, imponunt, detonant faciendos esse pœnitentiæ fructus, nisi ex penitiore quadam persuasione, Indulgentias ex benignitate Ecclesiæ collatas prodesse quidem plurimum, sed nonnisi ex posita conditione, quod pœnitentes, quantum suppetunt vires, Deo propriis operibus satisfacere studeant?

§. 10. Ex tradita doctrina varia derivantur Corollaria. Primum, ut verbis utar Antoine: „ Ex dictis sequitur, ad lucrandas Indulgentias requiri has conditiones „ ex parte recipientis. 1. ut sit subditus concedentis ... „ 2. ut immunis sit ab excommunicatione majori ... 3. ut sit „ in statu gratiæ (saltem dum ultimum opus injunctum „ perficitur) ... 4. ut opus omne injunctum saltem moraliter totum, & integre impleatur ... Quibus omnibus merito additur a multis propositum satisfaciendi „ Deo per opera bona satisfactoria &c. “.

Corollarium secundum. Liquido constat, falsam esse quorumdam opinionem, qui censent nullum percipi fructum ex Indulgentia puta plenaria, si tota & integre non recipiatur. Nam, ut alia plura omittam, Bonif. VIII. in Bulla Jubilæi aperte testatur, quod *unusquisque plus merebitur, & Indulgentiam efficacius consequetur, qui Basilicas amplius, & frequentius frequentaverit*; Quod clarius exprimit Innoc. IV. in cap. *quod autem, de pœnitent.* nec non S. Thomas *suppl.* qu. 25. art. 2. ad 3. & S. Bonavent. *in* 4. *dist.* 20. *q. ult.*

Corollarium tertium. Ad percipiendum integrum fructum Indulgentiæ plenariæ animus suscipientis liber esse debet ab omni affectu cujuscumque vel levioris peccati: alioquin non integre, sed partialiter duntaxat Indulgentiam consequetur, si tamen aliæ conditiones non desint. Ratio evidens est: quia in omnium sententia relaxatio pœnæ supponit culpam remissam: hæc numquam remittitur, nisi animus ab ea sit aversus.

Corollarium quartum. Consequitur etiam ex dictis, nihil, vel parum prodesse Indulgentiam iis, qui cum vitam omnem transigant in vitiis & peccatis, Sacramento pœnitentiæ recepto sibi persuadent, se ab omni pœna reddere immunes, mediis quibusdam precatiunculis, quas recitare non omittunt pro consequenda aliqua Indulgentia; & interim nullum studium impendunt, ut juxta vires suas Deo satisfaciant laboriosis operibus a vere pœnitentibus requisitis.

Corollarium quintum. Christiani omnes, iique præsertim qui plura commitere gravia flagitia, solliciti esse debent in conjungenda pœnitentia cum Indulgentiis, quatenus utroque medio divinæ justitiæ securius satisfaciant. Hoc est aureum illud Bellarmini documentum: nempe *utilius quidem est, ac tutius pro se satisfacere, quam Indulgentias quærere: sed utrumque utilius est illud facere, & istud non omittere.*

INFAMIA, INFAMIS.

SUMMARIUM.

1 *Infamia quid sit?*
2 *Fama quid sit?*
3 *Infamia est duplex*, Juris, & Facti, *& quæ sit utraque?*
4 *Infamia* Juris *dupliciter contrahitur, scilicet ipso* Jure, *&* Facto, *& per sententiam Judicis.*
5 *Assignantur, qui contrahunt Infamiam ipso Jure, & facto de Jure Civili.*
6 *Assignantur, qui contrahunt Infamiam ipso Jure, & facto de Jure Canonico.*
7 *Infames Jure Civili sunt etiam Infames Jure Canonico.*
8 *Nisi aliquam Infamiam Jure Civili inrroductam, Canones specialiter sustulerint, ut fuit de facto sublata infamia, quæ erat decreta mulieribus intra annum viduitatis ad secundas nuptias transeuntibus.*
9 *Assignantur, qui contrahunt Infamiam Juris per sententiam Judicis.*
10 *Ad hoc, ut condemnati a Judice dicantur Infames, requiritur quod sententia condemnatoria non sit suspensa per appellationem, sed jam transierit in rem judicatam.*
11 *Referuntur summatim omnes Infames, sive Infamia* Juris, *sive Infamia* Facti.
12 *Infames tam Infamia* Juris, *quam* Facti *sunt Irregulares, & Ordines Ecclesiasticos suscipere prohibentur.*
13 *Infames tam Juris, quam* Facti *excluduntur a Dignitatibus, & honoribus præsertim Ecclesiasticis.*
14 *Infames tam* Juris, *quam* Facti *excluduntur ab actibus legitimis, & publicis muneribus.*
15 *Electio facta de persona Infami, seu Collatio beneficii, sive sæcularis, sive Regularis facta Infami Infamia* Juris *lata sententia, est ipso facto irrita.*
16 *Sic etiam, si quis infamis eligatur, seu provideatur post sententiam declaratoriam criminis, cui annexa est infamia ipso* Jure, *electio, seu provisio est ipso* Jure *nulla.*
17 *Si autem infamia sit tantum* Facti, *quamvis sic infamis non debeat eligi, nec provideri, ejus tamen electio, seu provisio non videtur ipso* Jure *irrita, sed irritanda.*
18 *Multi tamen volunt etiam ipsam esse ipso* Jure *nullam.*
19 *Ob delictum occultum nulla contrahitur infamia neque* Juris, *neque* Facti.
20 *Immo varii volunt infamiam non incurri, quando delictum, propter quod ipsa infamia eo ipso irrogatur, est occultum, nisi accedat sententia declaratoria.*
21 *Infamia ipso* Jure, *vel per Judicis sententiam contracta, non tollitur per pœnitentiam, sed per dispensationem Principis, cujus auctoritate infamia decreta fuit.*

22 *Infamia* Facti *penitus tollitur per vitæ emendationem saltem triennalem.*

23 *Solus Papa dispensat in Infamia* Juris.

24 *Episcopus autem dispensare potest solum in Infamia* Facti.

25 *Immo alii volunt Episcopum, seu Prælatum neque dispensare posse in Infamia* Facti.

26 *Alios infamare quale sit peccatum, & quam obligationem inducat, & an aliquando liceat?* remissive.

27 *Se ipsum infamare quale sit peccatum?* remissive.

1 INfamia est privatio, seu diminutio bonæ famæ; Est *in re communis*; Seu, ut loquuntur Juristæ, *Infamia est læsæ dignitatis status legibus, & moribus reprobatus.* Sicuti
2 e contra per ipsos Juristas, *Fama est illæsæ Dignitatis status legibus, & moribus comprobatus, leg. 5. §. 1. ff. de variis, & extraordin. cognit.*

3 Infamia est duplex, *Infamia Juris*, & *Infamia Facti*. Infamia *Juris*, quæ etiam *Legalis* dicitur, est, quæ ipso Jure, seu lege infligitur, seu decernitur in certa crimina committentes. Infamia vero *Facti* est, quæ oritur ex evidentia commissi alicujus delicti infamantis, seu vulgata opinione de tali commisso delicto, propter quod delinquentis bona existimatio apud probos, & honestos viros læditur, licet ab ipso Jure expresse non notetur aliqua infamia, nec per sententiam irrogetur, *argum. leg. neque famosis 2. C. de Dignit.*

4 Infamia Juris dupliciter contrahitur, scilicet ipso Jure, & Facto, & per sententiam Judicis; *Communis*. In-
5 famiam Juris ipso *Jure*, & *Facto* de Jure Civili contrahunt sequentes. *Primo*, qui sive viri, sive fœminæ, quæstuaria prostitutione lenocinium exercent, *leg. Athletas 4. §. Ait Prætor ff. de his, qui notantur Infamia; leg. Palam 42. §. Lenocinium ff. de Ritu nuptiarum. Secundo*, qui quæstus causa, seu pretio accepto etiam cum homine ad privatum certamen descendunt: *l. Quod ait 2. §. 1. ff. De his, qui notantur infamia. Tertio*, Qui ex simili quæstu, seu pretio accepto Hystriones, ac turpes ludos agunt; *cit. l. Quod ait §. ultim. de his, qui notantur infamia. Quarto*, Qui operam suam ad pugnandum cum bestiis locant: *leg. 1. §. Item Senatusconsulto ff. de postulando. Quinto*, Qui, vel quæ eodem tempore sponsalia, vel Matrimonium contrahunt cum duabus, vel duobus; *l. 1. & l. Quid ergo 13. ff. de his, qui notantur infamia. Sexto*, Qui crimen perjurii promissorii committunt; *l. Si quis major 41. C. de Transact. Septimo*, Usurarii manifesti, & usuras usurarum exigentes; *leg. Improbum 20. C. Ex quibus causis infamia irrogatur. Octavo*, Hæretici; *Authent. Gazaros Cod. de Hæreticis. Nono*, Mulieres intra annum Viduitatis ad secundas nuptias transeuntes; *l. 1. C. de secundis nuptiis*: Ast hæc infamia fuit sublata a Jure Canonico *in cap. ultimo de secundis nuptiis. Decimo*, Milites ignominiose exauctorati ob crimen commissum; *leg. 1. & 2. ff. de his, qui notantur infamia.*

6 Infamiam Juris ipso *Jure*, & *Facto* contrahunt de Jure Canonico ultra numero antecedenti specificatos, etiam illi, qui tales expresse declarantur *in cap. Infames 17. caus. 9. quæst. 1.* ibi: *Infames esse eas personas dicimus, quæ pro aliqua causa notantur infamia, idest omnes, qui Christianæ Legis normam abjiciunt, & statuta Ecclesiastica contemnunt; similiter Fures, & Sacrilegos, & omnes capitalibus criminibus irretitos. & Sepulcrorum quoque violatores, & Apostolorum, seu successorum eorum, reliquorumque Patrum statuta libenter violantes, & omnes, qui adversus Patres armantur, qui in omni mundo infamia notantur, similiter Incestuosos, Homicidas, perjuros, raptores, maleficos, veneficos, adulteros, & de bellis publicis fugientes, & qui indigna sibi petunt loca tenere, aut facultates Ecclesiæ abstrahunt injuste, & qui fratres calumniantur, & accusant, & non probant, vel qui contra innocentes Principum animos ad iracundiam provocant, & omnes anathematizatos, vel pro suis sceleribus ab Ecclesia pulsos, & omnes, quos Ecclesiastica, vel sæculi Leges infames pronunciant.* Et a Concil. Trident. *sess. 24. cap. 6. de reformat. Matrimon.* declarantur infames mulierum raptores, iisque consilium, vel auxilium præbentes, & *sess. 25. cap. 19. de reformat.* declarantur infames etiam in duellum descendentes eorumque Patrini.

7 Insuper Jure Canonico ii omnes censetur *infames*, qui tales censentur Jure Civili, nisi aliquam infamiam Jure Civili introductam, Canones speciatim sustulerint; *Communis* textu expresso *in cap. Omnes 2. caus. 6. quæst. 1.* ubi sic præviso habetur; *Omnes vero Infames esse dicimus, quos Leges sæculi infames appellant, & cap. Infames 17. eod. caus. & quæst.* ibi. *Infames esse eas personas dicimus .... & omnes,*
8 *quos Ecclesiastica Leges, vel sæculi infames pronunciant.* Dicitur autem notanter: *Nisi aliquam infamiam Jure Civili introductam, Canones speciatim sustulerint.* Quia de facto infamia Jure Civili *leg. 1. Cod. de secundis nuptiis* decreta mulieribus intra annum viduitatis ad secundas nuptias transeuntibus fuit sublata *in cap. ultim. de secundis nuptiis.*

9 Infamiam Juris *per sententiam Judicis* contrahunt sequentes. *Primo*, Omnes accusati, & condemnati de publico delicto, idest de tali delicto, cujus accusatio cuilibet de populo est permissa, ut crimen proditionis, falsi, adulterii, homicidii; *§. 1. Instit. de publicis judiciis, & leg. Infamem ff. eodem Secundo*, Omnes accusati, & condemnati etiam de aliquibus delictis privatis, ut crimen rapinæ, furti, expilatæ hæreditatis, injuriarum, doli mali, quia licet ista censeantur crimina privata, tamen per sententiam Judicis condemnatoriam irrogant infamiam, *cit. leg. Infamem, l. Decuriones 5. leg. Furti 8. leg. Si expilasse 12. Cod. Ex quibus causis irrogetur infamia. Tertio*, Omnes illi, qui de dolo malo, vel calumnia, aut prævaricatione in publico judicio condemnati sunt; *leg. Athletas §. Calumniator, & §. Prævaricator ff. de his, qui notantur Infamia, leg. Fustibus 6. Cod. Ex quibus causis infamia irrogatur.* Ad hoc 10
tamen ut tales condemnati dicantur infames, requiritur quod sententia condemnatoria non sit suspensa per appellationem, sed jam transierit in rem judicatam, quia sicuti interposita appellatio suspendit sententiam, ita etiam infamiam ex tali sententia oriundam, ut notant Molina *de justitia, & jure disput 9. num. 4.* Silvest. *verb. Infamia num. 12.* Reiffenstuel *lib. 5. decretal. tit. 37. n. 58.* Layman *lib. 1. tract. 5. part. 5. cap 4. sub num. 1. verb. Requiritur autem*, 11
& deducitur *ex leg. Furti 6. §. 1 ff. de his, qui infamia notantur*. Infames in universum, sive *infamia Juris*, sive *infamia facti*, summatim a Doctoribus referuntur, ut infra, scilicet Apostatæ a Fide, sive hæretici, fautores, defensoresque hæreticorum, & eis credentes, & faventes, Schismatici, Simoniaci, Sacrilegi, Sodomitæ, Lenones, publici usurarii, duas Uxores habentes, ad bestias pugnantes, duellantes, Milites ignominiose exauctorati ob commissum crimen, Homicidæ, malefici, venefici, militiæ desertores, facultates Ecclesiæ auferentes, contra parentes se armantes, fratres calumniantes, & accusantes, & calumniam, seu accusationem non probantes, animos Principum contra innocentes moventes, Fures, raptores, adulteri, Incestuosi, perjuri, falsarii, proditores, blasphemi sive maledici, sortilegi, seu qui ad sortileros Divinosque concurrunt, raptum mulierum perpetrantes, falsum testimonium dicentes, anathematizati, vel pro suis sceleribus ab Ecclesia expulsi, ducentes uxores viles, & abjectas, vel meretrices, vel rejectas, & repudiatas, vel Joculatrices, Saltatrices, Scenicas, Ancillas, Concubinas, Denique infames sunt artem aliquam vilem abjectam, vel ignominiosam profitentes, & publice exercentes, vel officio vili fungentes, quales sunt mimi, Scenici, Cynedi, Hystriones, Joculatores, Ludentes in scenis, buffones, Alcatores publici, Carnifices, Lictores, Macellarii, Tabernarii, Cauponarii, Aurigæ, & alii his similes. Item Tutor, vel Curator, qui pupillam sibi, vel filio Matrimonio junxit; Item Presbyteri condemnati ad Triremes, postquam actu remigarunt; *Sacr. Congregat. S. Officii 4. Junii 1635.* Secus si non remigassent, apud Monacell. *part. 3. §. XV. de irregularitate num. 161.* Vide Barbos. *de offic. & potest. Episcopi part. 2. allegat. 43*

Infames tam infamia *juris*, quam *facti*, sunt Irregulares, & Ordines Ecclesiasticos suscipere prohibentur; *cap. Qui aliquo crimine 4. dist. 51. cap. Infames 17. caus. 6. quæst. 1. cap. Omnipotens 4. de accusationibus, cap. Accusatum 4. de Simonia*, Reiffenstuel *lib. 5. decretal. tit. 37. num. 59.* Navarr. *cap 27. num. 204.* Barbosa *loc. cit. num 29.* Layman *lib. 1. tract. 5. part. 5. cap. 4. num. 8.* & alii passim. 12

Infames tam *Juris*, quam *Facti* excluduntur a dignitatibus, & honoribus præsertim Ecclesiasticis, textu expresso *in cap. Infamibus 87. de Regulis Juris in 6.* ibi: *Infamibus porta non pateant dignitatum, & leg. Infamia Cod. de Decurionibus, l. Neque famosis 2. Cod. de Dignitatibus.* Et ratio est, quia Dignitates, & reliqua Beneficia Ecclesiastica nonnisi ab illis administrari debent, qui probatæ sunt vitæ, & integræ æstimationis; *cap. Inter dilectos 10. de excessibus Prælator.* Barbosa *loc. cit. num. 39.* Reiffenstuel *loc. cit. num. 60.* Layman *loc. cit. num. 5.* Covarruvias, Abbas, Garzias, & alii passim cum Rota recentior. *part. 19. tom. 2. decis. 501. nu. 3.* 13

Infames tam Juris, quam Facti, excluduntur ab actibus legitimis, & publicis muneribus ac officiis, v. g. Judicis, Assessoris, Advocati, Accusatoris, Testis, & hujusmodi; *cap. Infamis persona 1. cap. Infames 2. caus. 3. quæst. 7. cap. Licet 23. & cap. Testimonium 54. de Testibus, leg. Testimonium 3. §. 1. ff. eodem*, Reiffenstuel *loc. cit. num. 61.* Layman *loc. cit. num. 7.* Silvester *verb. Infamia quæst. 8.* & 14
alii communiter. 15

Electio facta de persona infami, seu collatio Beneficii sive Sæcularis, sive Regularis, facta infami infamia Juris latæ sententiæ est ipso Jure irrita; Layman *loc. citat. numer. 6.* Passerin. *de elect. cap. 25. numer. 595.* La Croix *lib. 4. numer. 787.*, & alii communiter. Sic etiam si quis infamis eligatur, seu provideatur post sententiam declaratoriam criminis, cui annexa est infamia ipso jure, electio, seu provisio est ipso Jure nulla, nec to- 16
leratur; sed omni effectu caret; Passerin. *loc. cit.* La Croix *loc. cit.* Leurenius *quæst. 340., & sequent.*, & communis 17
aliorum. Si autem infamia sit tantum *Facti*, quamvis sic infamis non debeat eligi, nec provideri ex communi Doctorum sententia, ejus tamen electio, seu provisio non videtur ipso Jure irrita, sed irritanda, quando sufficienter constabit de facto criminoso, seu de delicto, & interim sic electus, vel provisus Beneficium in foro conscien-

scientiæ retinere potest, si per vitæ emendationem infa-
miam, & consequenter Irregularitatem amovere, seu
abolere velit. Cum enim talis criminosus, nec a Jure,
nec ab homine condemnatus sit, non videtur illi tanta
obligatio imponenda, si se ad Beneficium habilem redde-
re velit; Garzias *de Benefic. part. 7. cap. 8. num. 47.* La
Croix *loc. cit. num* 787. cum aliis, Layman *loc. cit. num.*
6. ubi tamen dicit, quod in foro externo debet Judex
talem electionem, vel collationem, perinde cassare, ac
si in principio irrita fuisset. Multi tamen, ut Abbas
18 Joannes Selva, Navarrus, Molina. Avila apud Layman
loc. cit. num. 6., & alii volunt, absolute electionem, seu
provisionem factam de infami *infamia Facti* esse ipso jure
nullam.

19 Ob delictum occultum nulla contrahitur infamia neque
Juris, neque Facti, cum nedum ad infamiam Facti, sed
etiam ad infamiam Juris requiratur, quod adsit fama pu-
blica, & quod delictum sit publicum, & quod infamia
sit bonæ famæ, seu æstimationis apud alios diminutio,
quæ utique non sequitur, ubi crimen est occultum; *ar-
gum. cap. Ex tenore 4.*, *& cap. ult. de temporibus Ordina-
tion.*, & sic tenet Glossa *in cap. Inquisitionis, de accusa-
tionibus*, Abbas *in citat. cap. Ex tenore num.* 4. Covarruv.
lib. 3. variarum resol. cap. 3. num 3. Navarr. *cap. 27. n.*
243. Coninch. *disp. 18. dub. 7. num.* 56. Henriquez *lib.*
13. *cap. 38.*, *& lib. 14. cap. 5. num. 1.* Avila *part. 7. disp.*
3. *dub. 7. conclus.* 1. Sanchez *lib. 2. moral. cap. 26. num.*
1. Reiffenstuel *loc. cit. num. 57.*, & alii passim tradentes
hanc regulam ex *cit. cap. ultim. de temporibus Ordinationum*,
nempe quod *Per nullum crimen occultum, excepto homicidio*
(adde ut violationem Censuræ Ecclesiasticæ) *irregulari-*
20 *tas contrahitur*. Immo varii volunt infamiam non incur-
ri, quando delictum propter quod ipsa infamia eo ipso
irrogatur, est occultum, nisi accedat sententia declarato-
ria; Sic Bursat. *consil. 14. num. 18. cum sequent. lib. 1.*
Azorius *Instit. moral part. 1. lib. 8. cap. 13. quæst. 7. vers.*
Sed verius, Sanchez *in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 2. cap.*
26. *num. 1.* Farinac. *de hæresi quæst. 188. num.* 56, & alii
contra Barbosam *loc. cit. n.* 18. S. Antoninum *part. 3. tit.*
28. *cap.* 5. Silvestrum, & alios.

21 Infamia ipso jure, vel per Judicis sententiam contra-
cta non tollitur per pœnitentiam, sed per dispensationem
Principis, cujus auctoritate infamia decreta fuit. Cum
enim infamia habeat rationem pœnæ sententialis, quæ
a legitimo Principe illata est, sequitur non posse tolli,
nisi ab eodem Principe, aut ab alio, qui ab ipso privi-
legium habeat, nam ejusdem jurisdictionis est ligare, &
absolvere; *Communis* cum Layman *loc. cit. n.* 10. Suarez
disp. 48. sect. 2. La Croix *lib. 7. n.* 516.

22 Infamia *Facti* licet orta sit ex crimine enormi, & di-
gno depositione, penitus tollitur per factum contrarium,
idest per publicam, & constantem vitæ emendationem
saltem per triennium; sublata autem infamia, conse-
quenter etiam cessat omnis inhabilitas, tum Civilis, tum
Canonica; Colligitur *ex cap. Testimonium 54. de Testibus*,
& attestat. ex cap. Nunquam 4. dist. 56. ubi ex verbis S.
Chrysostomi sic dicitur: *Ad meliora conversum nequaquam*
prior vita commaculat; ex cap. Si duo 4. caus. 35. quæst. 6.,
ibi: *Se ... noverint segregatos, atque infames effectos, donec*
a Incesti facinore desinant. Et ratio conclusionis est, quia
ex *cap. Cum cessante 60. de appellat. Cessante causa cessat ef-*
fectus. & *ex cap. Omnis res 1 de Regulis Juris in 6. Omnis*
res, per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvitur.
Et sic tenet communis Doctorum cum Layman *loc. citat.*
n. 10. La Croix *ibid. 7. n.* 517.

23 Solus Summus Pontifex dispensat in infamia *Juris*, ac
in Irregularitate, quæ ab ipsa procedit: *Communis* cum
Barbos. *loc. cit. num.* 30. Layman *loc. cit. num.* 3. Fagnan.
lib. 5. decretal. in cap. Vergentis 10. de hæreticis n. 38. Epi-
24 scopus autem dispensare potest solum in infamia *Facti*,
qualis est, quæ nascitur ex crimine aliquo notorio; Bar-
bosa *loc. cit. num.* 31. Navarr. *in Manuali cap. 27. num.*
204. Miranda *in Manual. Prælator. tom. 2. quæst. 8. artic.*
5. *conclus.* 1. Joann. a Cruce *de statu Relig. lib. 1. cap* 6.
dub. 17. conclus. 2. Fr. Sigismund. a Bononia *de election.*
25 *dub. 87. num. 6.*, & alii. Immo volunt alii, Episcopum,
aut Prælatum neque posse cum Subdito beneficiando di-
spensare in infamia *Facti*, sed solum in effectibus, quos
causat infamia; nam, dicunt ipsi, infamia *Facti*, quan-
diu non purgatur, est impedimentum quasi de Jure na-
turæ excludens a beneficio; Pisserin. *de election. cap. 25.*
num. 540. La Croix *lib. 4. num.* 788.

26 Alios infamare quale sit peccatum, & quam obligatio-
nem inducat; Et an aliquando liceat; Vide *verb. Detra-
ctio art. 1, & art. 2. per tot.*

27 Se ipsum infamare quale sit peccatum; Vide verb. *De-
tractio art. 1. n. 58.*, *& 59.*

Novissimæ additiones ex aliena manu.

1 Divisio infamiæ in infamiam Juris, & in infamiam
facti, quam tradit Auctor *num.* 3. nonnullis displi-
cet; Vide *Donell. Comment. Jur. Civil. lib. 18. cap. 6. litt.*
2 *l.* Sed eam probat *Osual. Hilliger. in suo Donell. Enucleat.*
loc. mox citat., *& Freber. de Infam. lib. 3. cap. 22. qui n.*
18. hanc Regulam tradit; *Quidquid bonis moribus adver-
sum, & gravium virorum incorrupto judicio dedecens existi-
matur, facti infamiam gignit.*

Recte vero notat *Stryk in Usu modern. Pandectar. lib. 3.* 3
tit. 2. n. 1. quod sive de Infamia Juris, sive de Infamia
Facti agatur, ad mores Provinciarum præcipue recurren-
dum sit, & exinde infamia sit dijudicanda; Idque quia 4
quod olim infamiam irrogabat, contraria lege, vel con-
suetudine ab infamiæ macula liberari potuit. De Carni- 5
ficibus, Lictoribus, Prodeuntibus in scænam, infra an-
num luctus nubentibus, Tutoribus Pupillas ducentibus,
& aliis id genus, an hodiernis moribus pro infamibus ha- 6
bendi sint, vide apud laudatum Auctorem loco mox al-
legato. E numero vero infamium tollendi sunt Aurigæ, 7
quos nescio cur Auctor num. 11. infames reputavit.

De effectibus infamiæ consule *Freber. dict. lib. 3. de In-* 8
fam. cap. 24., *& sequent. utrobique per tot.* Nota vero quod
effectus illi Filios non sequuntur *Carpzov. part. 3. decis.*
289. *num. 14. Mev. part. 5. decis. 117. num. 7.* De causis 9
vero infamiæ Juris *vide Donell. Comment. Jur. Civil. lib. 18.*
cap. 7., *& 8.* tum, & maxime ibidem *Osuald. Hilliger.* 10
qui hanc materiam accuratissime tractavit, & una docet, 11
quando tollatur infamia.

An causa non pœna hodie infamet, expedit *Stryk in* 12
Usu Modern. Pandectar. lib. 3. tit. 2. §. 13.

Non omittendum, quod observat *Mornac ad leg. 13. §.* 13
7. ff. de his, qui notantur Infamia, hodie ob pœnam gra-
viorem alicui irrogatam famam condemnati non conser-
vari. At non video, quare gravatus in uno, in altero 14
non debeat sublevari, & beneficio *dict. leg.* 13. in conser-
vanda fama gaudere.

Nec est prætereundum, receptum in praxi esse, ut
scilicet Judici liceat condemnato de delicto famoso fa-
mam reservare dictata pœna; At praxim hanc improbat
Stryk. in Usu Moderno Pandectar. lib. 3. tit. 2. §. 14.

INFERNUS.

SUMMARIUM.

1 *Inferni, seu inferorum quatuor sunt loca, seu sinus, & assignantur.*

2 *Horum quatuor inferorum loca rationabiliter desumuntur ex quatuor pœnarum generibus.*

3 *Ostenditur, quod fuerit subterraneus Limbus Sanctorum Patrum.*

4 *Ostenditur, quod sit subterraneus Limbus puerorum.*

5 *Ostenditur, quod sit subterraneum Purgatorium.*

6 *Ostenditur, quod sit subterraneus Infernus.*

7 *Inferorum locus, & ignis ejus creatus est in prima die, in qua Deus creavit Mundum.*

8 *In Inferno adest verus, & proprie dictus ignis, quo damnati cruciantur.*

9 *Ignis Inferni est corporeus, & ejusdem speciei cum hoc nostro elementari.*

10 *Spiritus damnatorum ab igne infernali torquentur per modum alligationis, & detentionis localis, ut in carcere & per alligationem, & detentionem objectivam.*

11 *Probatur ex Scriptura, quod pœna ab igne Inferni spiritualibus damnatorum illata, sit pœna alligationis, & detentionis.*

12 *Idem probatur etiam auctoritate Sanctorum Patrum.*

13 *Demonstratur, quomodo dicta pœna ab igne corporeo spiritibus inferatur*, ad num. 14.

15 *Ostenditur, quod ignis Inferni cruciet spiritus damnatos, etiam ipso immutando objectiva.*

16 *Hæc detentio objectiva est multo gravior, & acerbior quam alligatio, & detentio localis.*

17 *Probatur signanter quod ignis Inferni non cruciet spiritus damnatos actione physica, sed intentionali* ad numer. 18.

19 *Quamvis in Inferno præter pœnam ignis, alias sensus pœnas ponat Sacra Scriptura; Nemo tamen in hac vita scire potest distincte, & determinate quanam, & quot sint damnatorum pœnæ, nisi a Deo revelante eas percipiat.*

20 *Homines damnati in Inferno post Judicium universale, etiam quoad corpora sunt igne cruciandi.*

21 *Licet non sit improbabile, quod damnati post Judicium actione tantum intentionali sint ab igne cruciandi, absolute tamen tenendum est esse tunc cruciandos ab igne non solum actione intentionali, sed etiam actione reali.*

22 *Adducitur, & solvitur objectio.*

23 *Post diem Judicii non augebitur pœna, & tristitia essentialis damnatorum, sed solum dolor, & pœna accidentalis.*

24 *Tam Pœna damni, quam pœna sensus in damnatis erit inæqualis juxta inæqualitatem demeritorum.*

25 *Deus in Inferno in punitione damnatorum exercet miseri-*
cor-

certam parentem, & mitigantem, seu partialem, non vero liberantem, & totalem.

26 *Peccatum veniale in Inferno punitur sola pœna temporali, sicuti etiam peccatum mortale confessum, & nondum in hac vita ejus pœna soluta.*

27 *Ostenditur quis sit verus sensus illius catholici axiomatis,* quod in Inferno nulla est redemptio.

28 *Anima Christi ad omnia loca Inferni descendit.*

29 *Christo non fuit aliqua pœna esse in Inferno.*

30 *Descensus Christi ad Inferos contulit animabus justorum duo maxima bona, quæ assignantur.*

31 *Christus ad Inferos descendens nullum de Purgatorio secum duxit, nisi talis tunc pœnam totam purgatoriam, quam erat subiturus, solverit.*

32 *Et tanto minus Christus ad Inferos descendens liberavit animas æternaliter damnatas in Inferno.*

33 *Nec liberavit animas infantium, quæ decesserant cum peccato originali.*

34 *Aliquæ animæ damnatæ interdum cruciantur in aliquibus locis extra Infernum per Divinam specialem ordinationem ad exemplum, & correctionem vivorum.*

35 *Ora Inferni non sunt montes Ætna, Vulcanus, nec Vesuvius, & similes.*

36 *Animæ damnatæ portantur in Infernum a Dæmonibus.*

37 *Et in die Judicii descendent in Infernum per miraculum absque apertione terræ.*

38 *An Trajanus Imperator gentilis, aliique pagani, & peccatores fuerint precibus aliquorum Sanctorum liberati ab inferno,* ad num. 39.

40 *Dato quod Historia Trajani, & alia referentes alios gentiles, & peccatores fuisse per Apostolos, & alios Sanctos de Inferno eductos, essent vera, quomodo ipsi fuissent damnati, & liberati.*

1 INferni, seu Inferorum quatuor sunt loca, sive sinus, juxta qualitatem pœnarum, quas animæ defunctorum in illis sustinent, nempe Limbus Sanctorum Patrum veteris Testamenti, Limbus, sive locus parvulorum in peccato originali decedentium, Purgatorium, & locus damnatorum, qui Infernus communiter dicitur; Sic communis Theologorum sententia, teste Bellarmino *tom.* 2. *lib.* 2. *de Purgatorio cap.* 6. *vers. Octava est communis Scholasticorum.* Bexerlink *in Theatro vitæ humanæ verb. Infernus.*

2 Horum quatuor Inferorum loca, seu quatuor inferni partes rationabiliter desumuntur ex quatuor pœnarum generibus, quia omnia illa quatuor loca sunt pœnalia, & omnis pœna, aut est tantum damni, aut etiam sensus, & rursus aut æterna, aut temporalis. Pro pœna igitur solius damni temporali erat Limbus SS. Patrum, qui nunc vacuus remanet. Pro pœna solius damni æterna est Limbus puerorum. Pro pœna damni, & sensus temporali est Purgatorium. Pro pœna damni, & sensus æterna est Infernus; Bellarm. *loc. cit.* & alii passim.

3 Quod Limbus Sanctorum Patrum veteris Testamenti fuerit subterraneus, seu in Inferno, constat ex *Genesi* 37. *num.* 25. ubi Jacob, audita morte filii sui Joseph, *Descendam*, dixit, *ad filium meum lugens in Infernum*, quem tamen sciebat esse in Limbo. Item ex Apostolo ad *Ephes.* 4. habetur, quod Christus *descendit ad inferiores partes terræ*, & ex Symbolo, quod *descendit ad inferos*: constant autem, quod ivit ad sinum Abrahæ, unde liberaret animas Sanctorum Patrum, adeoque talis Limbus est in inferioribus partibus terræ.

4 Quod Limbus puerorum sine Baptismo decedentium sit subterraneus, seu in Inferno, habetur ex Concilio Florentino *sess. ultim.* ubi definitur, eos, qui cum solo originali moriuntur, mox in Inferno descendere; Et tradunt communiter Doctores.

5 Quod Purgatorium sit in inferioribus terræ partibus, seu in Inferno, deducitur ex Apostol. *ad Philippenses* 2. ubi habetur, quod *in nomine Jesu omne genuflectatur, Cœlestium, Terrestium, & Infernorum*, quæ ultima verba solummodo de animabus Purgatorii intelligi possunt, cum nequeant intelligi de animabus in Inferno damnatis, quæ nedum non flectunt genua Christo (a), sed potius illum continuo blasphemant, juxta illud *Psalm.* 73. *num.* 23. *Superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper.* Item ex illo *Psalm.* 113. *Non mortui laudabunt te, Domine, neque omnes, qui descendunt in Infernum*, ubi colligitur adesse aliquas animas in inferioribus terræ partibus, quæ Deum laudant, quæ cum non possint esse animæ æternaliter damnatæ in Inferno, debent necessario esse animæ temporaliter puniendæ in Purgatorio. Item aliis Sacræ Scripturæ textibus omissis, ex illis verbis, quæ in Sacrificio Missæ pro Defunctis dicuntur: *Libera, Domine, animas fidelium Defunctorum de pœnis inferni, & de profundo lacu*, quæ verba intelliguntur solum de animabus Purgatorii, cum in Inferno nulla sit redemptio. Vide verb. *Purgatorium.*

6 Quod Infernus proprie dictus sit in inferioribus terræ partibus, nemo est, qui dubitet; Immo per omnes est locus infimus inferorum. Et de hoc est sermo in præsenti, & de hoc intelliguntur omnes illæ comminationes Sacræ Scripturæ, & parabole Evangelicæ de Servo infideli, & pigro, de Zizaniis &c. *Matth.* 13. Et in hunc descenderunt Chore, Dathan, & Abiron, qui ut habetur *num. cap.* 16. *versu* 33. *descenderunt vivi in infernum operti humo* & in hoc sepultus est dives ille, de quo *Luca* 16. dicitur: *Mortuus est dives, & sepultus est in inferno.*

7 Inferorum locus, & ignis ejus creatus est in prima die, in qua Deus creavit Mundum; Abulensis *tom.* 7. *in Matthæum cap.* 25. *q.* 708. *in principio*, Beyerlinck *in Theatro vitæ humanæ verb. infernus litt. I.* Tirinus *in Genesim cap.* 1. *num.* 1., & alii passim contra Ludovicum Molinam existimantem, tertia die creatum fuisse Infernum, eo quod illa die terra ornata fuisset, in cujus centro Infernus est. Et ratio nostræ conclusionis est, quia Deus in prima die creavit Angelos, & Angeli ut habentes actus celerrimos, statim ut creati sunt, peccaverunt, & statim damnati sunt ad ignem Inferni, adeoque dicendum est, in prima die creatum fuisse Infernum.

8 In Inferno adest verus, & proprie dictus ignis, quo damnati cruciantur; Sic communis Theologorum sententia, teste Trino *in Judith. cap.* 16. *num.* 21. Mastrio *Theol. moral. disput.* 26. *n.* 5. contra Calvinum, & alios Hæreticos. Et hoc deducitur expresse ex pluribus Sacræ Scripturæ locis, in quibus de tali igne fit frequentissima mentio. & signanter *Matth. cap* 2. *num.* 10. *Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur, & num.* 12. *Paleas comburet igni inextinguibili, cap.* 13. *num.* 42. *Mittent eos in caminum ignis, cap.* 25. *n.* 41. *Discedite a me maledicti in ignem æternum, Marc. cap.* 9. *num.* 42. *In gehennam, in ignem inextinguibilem, ubi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur, Lucæ cap.* 16. *num.* 24. *Crucior in hac flamma*, Apocalyp. *cap.* 14. *num.* 10. *Cruciabitur igne, & sulphure, cap.* 20. *num.* 9. *Missus est in stagnum ignis, cap.* 21. *num.* 8. *Pars illorum erit in stagno ardenti igne, & sulphure*, Deuteronom. 32. *num.* 22. *Ignis succensus est*, Judith. *cap.* 26. *num.* 21. *Dabit ignem, & vermes in carnes eorum, ut urantur, & sentiant usque in sempiternum*, Ecclesiastici *cap.* 7. *num.* 19. *Vindicta carnis impii ignis, & vermis*, Isaiæ *cap.* 33. *num.* 14. *Quis poterit habitare cum igne devorante, cum ardoribus sempiternis? Psal.* 10. *num.* 7. *Pluet super peccatores laqueos ignis, & sulphur, & spiritus procellarum pars calicis eorum, Psalm.* 20. *num.* 10. *Pones eos ut clibanum ignis, Psalm.* 139. *num.* 11. *Cadent super eos carbones, in ignem dejicies eos.*

9 Ignis Inferni est corporeus, & ejusdem speciei cum hoc nostro elementari: Scotus *in* 4. *dist.* 44. *q.* 2., & 3. S. Bonaventura *ibidem part.* 2. *quæst.* 1. Mastrius *Theol. moral. disp.* 26. *num.* 6., & alii passim: Nulla enim est necessitas illum ponendi diversum, & citata loca Scripturæ sunt adeo clara, ut nonnisi de vero corporeo igne ejusdem speciei cum nostro elementari interpretari possint, alioquin Scriptura verbo valde æquivoco usa fuisset, & in significatione nobis incognita; Nec obstat, quod ignis infernalis pabulo non indigeat, nec sublimiorem petat locum, sicut hic noster, quia, & in propria sphæra secundum Philosophos ignis alimento non indiget, & facillimum est Divinæ Virtuti in infimo loco eum cohibere ad damnatorum cruciatum, absque eo quod sicut ignis noster suapte natura sublimiorem petat locum.

10 Spiritus damnatorum ab igne infernali torquentur per modum alligationis, & detentionis localis ut in carcere, ac per alligationem, & detentionem objectivam, idest cruciantur ab igne non actione physica, sed intentionali per tristitiam, quam causat; Sic Scotus, & Scotistæ in 4. *dist.* 44. *quæst.* 2. & etiam Nominales ibidem, & sequuntur recentiores passim; Amicus *disp.* 22. *sect.* 4. Aversa *qu.* 64. *sect.* 1. Joannes de S. Thoma *qu.* 64. *disp.* 24. *art.* 3. Nazarus, & alii citati, & secuti Mastrio *citat. disp.* 26. *num.* 18., *& in secundo sententiarum disp.* 1. *q.* 6. *art.* 3. *n.* 527. ubi ex Suarez testatur, hanc fuisse etiam opinionem S. Thomæ, & Thomistarum *part.* 1. *qu.* 64. *art.* 4., & 4. *contra Gentes cap.* 90. dicitque expresse, quod sententia in Scholis verior, & communior tam apud veteres, quam Recentiores docet, Dœmones, & Spiritus damnatorum esse igni alligatos, ita ut ab eo se liberare non possint, & ex hac alligatione cognita, & nolita,

---

(a) *Et infernorum*, inquit D. Augustinus Calmet interpretaturus allatum ab Auctore ex Epistola ad Philippenses testimonium, „ Mortuorum ipsorumque Dæmonum ac damnatorum .... qui ejus nomen, nunc quidem proscindunt, „ sed suprema judicii die illud uti Deum Judicemque agnoscere atque adorare cogentur ". Hæc porro interpretatio authoritati innititur S. Joannis Chrisost. Theodoreti, Estii, Menochii, Zanchii, Tirini, aliorumque. Hinc patet Dæmones damnatosque: Sin minus sponte saltem coacte genua flectere in nomine Jesu.

lita, admodum tristari, & torqueri, quam alligationem ad ignem explicant, vel per modum carceris illos detinentis in certo loco, ne pro illorum libito ubique vagari possint, vel per modum objecti determinantis illos ad continuam sui considerationem, ne expedite pro suo arbitrio valeant ad alia objecta cogitanda converti.

11 Probatur igitur ex Sacra Scriptura, quod pœna ab igne inferni spiritibus damnatorum illata, sit pœna alligationis, & detentionis: Fere enim semper Scriptura explicat illam ignis pœnam per dictum modum alligationis, & detentionis, & patet ex *Apocalyps.* 20. *Et apprehendit Angelus Draconem, qui est Diabolus, & Satanas, & ligavit eum per annos mille, & misit in Abyssum*, ubi, ut vides, cruciatus Dœmonum in Inferno explicantur per vincula, & alligationem, ac detentionem. *Et* 2 *Petri* 2. *Angelis peccantibus Deus non pepercit, sed rudentibus Inferni detractos in Tartarum tradidit cruciandos*; Et in Epistola Catholica S. Judæ Apostoli dicitur: „ Angelos vero, qui „ non servaverunt suum Principatum, vinculis æternis „ sub caligine reservavit. Et Isaiæ 24. Et congregabuntur in congregatione unius fascis in lacum, & claudentur ibi in carcere. Et Threnorum 3. In tenebrosis „ collocavit me sicut mortuos sempiternos, ut non egrediar, aggravavit compedem meum „. Et non idem indicat petitio illa, qua *Luca* 8. *Dœmones Christum rogabant, ne illis imperaret, ut in Abyssum irent*, ne scilicet ibi carceris, seu alligationis, & detentionis pœna punirentur, ut Patres colligunt ex illi verbis *Matthai* 18. *Quid nobis, & tibi Jesu Fili Dei venisti huc ante tempus torquere nos?*

12 Probatur etiam auctoritate Sanctorum Patrum, Sanctus enim Gregorius Papa *lib.* 4. *Dialogor. cap.* 29. interrogatus: „ Quomodo rem incorpoream tenere ignis corporeus possit; *Sic respondit*: Si viventis hominis incorporeus spiritus tenetur in corpore, cur non post mortem, cum incorporeus sit spiritus, etiam corporeo igne „ teneatur; *Deinde cujusmodi sit ea pœna declarat*: Teneri „ autem spiritum per ignem dicimus, ut tormento ignis „ videndo, atque sentiendo puniatur; Ignem namque eo „ ipso patitur, quod videt, & quia cremari se aspicit, „ crematur, sicque fit, dum res corporea incorpoream „ exurit, tum ex igne visibili ardor, ac dolor invisibilis trahitur, ut per ignem corporeum mens incorporea „ etiam incorporea flamma crucietur. *Item S. Augustinus* „ 21. de Civitate Dei cap. 10. *ait*; Cur non dicamus, „ quamvis miris, verisque tamen modis spiritus incorporeos posse pœna corporalis ignis affligi? Nam si spiritus hominum etiam ipsi profecto incorporei etiam nunc „ potuerunt includi corporalibus membris, & tunc potuerunt corporum suorum vinculis perpetuo alligari... „ Adhærebunt ergo, etiamsi eis nulla sint corpora, spiritus Dœmonum; immo spiritus Dœmonum licet incorporei, corporeis ignibus cruciandi „; & consimiliter loquuntur varii alii S. Patres, qui brevitatis gratia omittuntur.

13 Quomodo autem dicta pœna ab igne corporeo spiritibus inferatur? Demonstrat Scotus *in* 4. *dist.* 44. *q.* 2. *n.* 5. ubi dicit, quod *dolor est passio consequens apprehensionem sensitivam, & in appetitu sensitivo, tristitia autem est proprie in appetitu intellectivo, aut in voluntate, & consequens apprehensionem eventus alicujus objecti noliti*. Deinde *n.* 7. dicit, quod ignis Inferni est objectum disconveniens Dœmonibus, idque dupliciter. Primo ut detinens spiritum definitive. Secundo ut immutans objective, & utroque modo cruciat Dœmones. Primo quidem, quia nolunt detineri ab igne, cui ex lege Dei se alligatos agnoscunt tamquam perpetuo carceri, ac instrumento Divinæ justitiæ. Unde illa nolita alligatio, ac violenta detentio infert magnam tristitiam, & afflictionem damnatis spiritibus, qui ob innatum libertatis amorem summe tristantur, quod sibi impeditam videant potentiam motivam, ne possint pro libito ubilibet vagari: Si enim brutum animal intellectu, ac libertate carens, & solum sensum, & appetitum habens, dum se catena ligatum tum videt, adeo vehementer affligitur, & torquetur, multo magis dicta alligatio, & detentio affliget, & torquebit nobilissimos illos spiritus.

14 Unde *ibidem num.* 9. subjungit Scotus, quod Diabolus, summe tristatur; „ Non enim tantum odit detentionem „ activam Dei, & suam passivam a Deo, sed etiam odit „ detentionem formalem perpetuam ab illo igne, & per „ consequens de illa detentione formali tristatur; Cum autem tristari sit formaliter cruciari, sequitur, quod ignis, „ ut formaliter detinens Diabolum, etiam aliquatenus „ effective ipsum cruciet. *Nec refert, quod ipsum non detineat effective*; Inde namque non sequitur, quod non „ possit ipsum etiam effective cruciare, quia ut detinens „ formaliter est objectum nolitum, & apprehensum ut disconveniens, Objectum autem nolitum effective infert „ tristitiam.

15 Ostenso igitur ex Scoto, quod ignis Inferni cruciet spiritus damnatos eos detinendo *definitive*, ostenditur, quod etiam eos cruciet ipsos immutando *objective*. *Primo namque*, inquit Doctor *ibidem n.* 11. *intellectus Angeli determinatur perpetuo ad intense considerandum ignem in ratione objecti; Secundo apprehendit istam determinationem*, idest necessitatem *ad talem considerationem: Tertio odit, & sicut prius istud odium oritur ex affectione commodi, ex quo vult quodcumque objectum, prout sibi delectabile fuerit, considerare nunc hoc, & nunc illud, & promovetur ex superbia, ex qua vult uti intellectiva sua secundum imperium voluntatis propriæ, & consumantur ex invidia propter quam odit determinari a Deo ad aliquam considerationem unicam; Quarto sequitur apprehensio non tantum nuda istius considerationis sicut in secundo, sed apprehensio certa de eventu istius considerationis intensa, & perpetua; Quinto ex hoc sequitur tristitia.*

16 Et hæc secunda pœna, nempe detentio objectiva, quatenus intellectus ita perpetuo detinetur in intensa consideratione illius ignis vindicis in ratione objecti, ut nullatenus considerare possit alia objecta, est multo gravior, & acerbior, quam prima, nempe alligatio, seu detentio localis sui ab igne: Ignis enim, dicit Scotus *ibidem n.* 13. objective detinens intellectum Angeli, magis effective ipsum cruciat, quam quatenus tantum affligit Dœmonem effective quatenus est objectum nolitum; Ut vero ipsum detinet objective, causat effective primam apprehensionem, ac quam determinatur intellectus, quæ est nolita, & ita hæc ultima detentio habet quasi duplicem actionem in intellectum Dœmonis; prior vero habet tantum simplicem, & unicam.

17 Probatur signanter, quod ignis Inferni non cruciet spiritus damnatos actione physica, quia ignis ille est corporeus, & ejusdem speciei cum hoc nostro elementari, ut patet ex dictis *supra n.* 9. adeoque naturaliter saltem non potest agere in substantias pure spirituales, quales sunt Dœmones, & animæ separatæ; Nec facile dictu est, quod per potentiam obedientialem res materialis, & corporea possit elevari ad producendum physice accidens spirituale; Et dato etiam, quod hoc sit possibile, non est dicendum, quod Deus velit facere continuum, & æternum miraculum, ut elevet virtutem illius ignis corporei ad afficiendum physice Dœmones, & animas damnatas: inconveniens enim esset Deum non posse punire Dœmones, & damnatos sine continuo, & æterno miraculo; Unde concludendum est, quod dictus ignis illos cruciet, & affligat, non actione physica, sed intentionali.

18 Et hoc probatur, quia ponendo, quod spiritus damnati crucientur ab igne inferni actione intentionali per tristitiam, quam causat, facilius, explicatur, quomodo sine miraculo illo talis elevationis Dœmones torqueantur vere per ignem, scilicet quatenus cognoscendo se detineri ab illo igne velut carcere, nec posse ab illo eripi, nec nunquam avertere cogitationem suam ab illo sic tormentoso, quia summe nolito objecto, utpote summe opposito suæ potentiæ motivæ, & intellectivæ a tali alligatione locali, & detentione objectiva, ut summe eis displicita, summam, & intensissimam concipiunt tristitiam. Hic autem modus torquendi est intentionalis, & moralis, cum causet tristitiam, quæ est passio spiritualis in intellectu, & voluntate, adeoque ignis Inferni cruciat illos damnatos spiritus pœna intentionali. Et hæc tristitia, ac spiritualis cruciatus, quem ignis causat in mente illorum damnatorum spirituum per dictam duplicem alligationem, ac detentionem localem, & objectivam, est illa incorporea flamma, ac invisibilis ardor, quem S. Gregorius *cit. supra n.* 12. ajebat, res incorporeas trahere ab igne corporeo, & materiali: *Res corporea incorpoream exurit, dum ex igne visibili ardor, ac dolor invisibilis trahitur, ut per ignem corporeum mens incorporea etiam incorporea flamma crucietur*. Unde hæc pœna dicitur pœna sensus, non quia per actus sensuum, vel potentiam sensitivam sustineatur, sed quia causam, & originem habet ab aliquo sensibili corpore, quod causa est hujus pœnæ; Quod in præsenti ignem esse, habetur ex Scripturis, & Patribus allegatis *supra n.* 11. & 12. ac aliis similibus.

19 Quamvis in Inferno præter pœnam ignis, alias sensus pœnas ponat sacra Scriptura, scilicet pœnam vermis & pœnam fletus, & dentium stridorem, & frigiditatem nimiam, tenebras, fœtorem sulphuris, spirituum procellas &c. ut patet ex pluribus ipsius textibus, ut *Psalm.* 50. *n.* 7. *Pluet super peccatores laqueos, ignis, sulphur, & spiritus procellarum, pars calicis eorum*. *Psalm.* 58. *n.* 15. *Famem patientur ut canes*. Job. *cap.* 15. *n.* 21. *Sonitus terroris semper in auribus impii, & cap.* 24. *n.* 19. *Ad nimium calorem transeat ab aquis nivium, & usque ad inferos peccatum illius*. *Isaia cap.* 3. *n.* 24. *Erit pro suavi odore fœtor*. *Isaia cap.* 34. *n.* 3. *De cadaveribus eorum ascendet fœtor*. *Ezechiel. cap.* 32. *n.* 6. *Irrigabo terram fœtore*. *Judith. cap.* 16. *n.* 21. *Dabit ignem, & vermes in carnes eorum, ut urantur, & sentiant*. *Deuteronom. cap.* 32. *n.* 33. *Fel draconum vinum eorum, & venenum aspidum*. *Jeremia cap.* 23. *n.* 16. *Cibabo illos absynthio*. *Apocalyps. cap.* 18. *n.* 9. *Plangent, cum viderint fumum incendii ejus*. *Matthai cap.* 2. *n.* 18. *Ploratus, & ululatus, & cap.* 8. *n.* 12. *Filii autem Regni ejicientur in tenebras exteriores, ibi erit fletus & strider dentium*. *Marci* 9. *n.* 43. 45., & 47. *Ubi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur*, cum pluribus similibus. Nemo tamen in hac vita scire potest distincte, determinate, & adæquate quænam, & quot sint damnatorum pœnæ, nisi a Deo revelante eas percipiat, ut te-

ste

ste Mastro in *Theolog. moral. disp. 26. art. 1. n. 9.* docet communis Patrum, & Theologorum sententia cum S. Augustino *lib. de triplici habitaculo cap. 1.* ubi de pœnis Inferni loquens ait: *Mala autem Inferni dicere, vel cogitare ut sunt, nemo potest, pejora quippe sunt valde, quam cogitantur.* Et infra subdit: Locus Inferni plenus est tenebrarum, discordiæ, odii, stultitiæ, miseriæ, turpitudinis, amaritudinis, offensionis, doloris, adustionis, sitis, famis, ignis inextinguibilis, tristitiæ, vindictæ perennis, & omnis ineffabilis mali, quod nec dici, nec cogitari potest. Et paulo inferius tandem subjungit, quod in Inferno nihil invenitur, quod desideratur, nihil videtur, nihil sentitur, nisi quod displicet, nisi quod offendit, nisi quod cruciat; & concludit, quod omne malum abundat in carcere diaboli, & nullum bonum; & consimiliter loquuntur passim alii Sancti Patres, & Theologi; Et in Evangelio ipso *Lucæ 16. num. 28.* vocatur Infernus *locus tormentorum*, ubi Ugo Cardinalis habet: *Benedictè locum tormentorum, ubi omnia genera tormentorum sunt congregata.*

20 Homines damnati in Inferno post Judicium universale etiam quoad corpora sunt igne cruciandi; Est de Fide, & communis Doctorum, & habetur aperte ex *Matth. 25. n. 41. Discedite a me maledicti in ignem æternum*, & ex aliis

21 consimilibus Scripturis. Unde licet non sit improbabile, quod damnati post Judicium actione tantum intentionali ab igne sint cruciandi; Absolute tamen tenendum est, esse tunc cruciandos ab igne, non solum actione intentionali, sed etiam actione reali idest ignis post Judicium cruciabit homines corpore, & anima præditos, non solum actione intentionali, idest per dolorem in appetitu sensitivo causatum, sed etiam actione reali revera corpus comburente, quamvis non corrumpente. Hic enim dicendi modus conformior est Sanctorum dictis, & ipsius Sacræ Scripturæ ubique dicentis damnatos igne Inferni esse cruciandus: ignis autem non cruciat nisi actione reali, & executive damnatorum corpora calefaciendo, & ignefaciendo, & dolorem intensum juxta peccatorum gravitatem, & quantitatem causando; Mastrius *loco cit. n. 25.* cum Sancto Bonaventura, & aliis ibi allegatis.

22 Nec valet objicere, quod sic homines damnati post Judicium magis torquerentur, quam Dæmones, nam homines præter pœnam illam intentionalem tristitiæ in anima ex alligatione locali, & detentione objectiva sentirent etiam diras, & physicas pœnas, quas non sentirent Dæmones. Non valet, inquam, quia novit Deus sic attemperare pœnas animæ cum corporeis, ut ambæ simul commensurerentur peccatis tam Dœmonum, quam hominum.

23 Post diem Judicii pœna, & tristitia essentialis damnatorum non augebitur, quamvis augeatur dolor propter passionem, & tormenta corporum, & pœna accidentalis ex multitudine damnatorum: Sicut enim post diem judicii universalis, & corporum resurrectionem non augebitur in Beatis gloria essentialis, sed solum gloria accidentalis, ita in damnatis non augebitur pœna, & tristitia essentialis, sed solum pœna accidentalis; Mastrius *loc. cit. num. 27.* & alii passim.

24 Tam pœna damni, quam pœna sensus in damnatis erit inæqualis juxta inæqualitatem demeritorum. Sicut enim Beati inæqualem habent beatitudinem juxta meritorum inæqualitatem, ita damnati quoque inæqualem debent habere pœnam sive damni, sive sensus, juxta inæqualitatem demeritorum, juxta illud Apostoli *ad Romanos cap. 2. n. 6. Reddet unicuique juxta opera ejus.* Et *Apocalyps. cap. 18. n. 7. Quantum glorificavit se, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum, & luctum*; & *ibidem cap. 22. n. 12. Ecce venio cito, & merces mea mecum est reddere unicuique secundum opera sua.* Et *Deuteronomii cap. 25. num. 3. Pro mensura peccati erit & plagarum modus.* Scotus *in 4. dist. 44. q. 2. & dist. 50. q. 6.* Mastrius *loc. cit. a n. 33. ad 36.* & alii passim.

25 Deus in Inferno in punitione damnatorum exercet misericordiam parcentem, & mitigantem, seu partialem, non vero liberantem, seu totalem; Sic expresse Scotus *in 4. dist. 46. q. 4. in fine* Mastrius *loc. cit. num. 51. ad 55.* quod etiam docuerunt ibidem S. Thomas, & S. Bonaventura; & prima pars colligitur ex illo *Psalm. 76. Numquid obliviscetur misereri Deus, aut continebit in ira sua misericordias suas?* Et ex illo *Psalm. 142. In misericordia tua disperdes omnes inimicos tuos.* Et ex illo *Habacuch. 3. Cum iratus fueris misericordia recordaberis*; Secunda autem pars colligitur ex illo *Jacobi 2. Judicium sine misericordia fiet ei, qui non fecit misericordiam*, & ex aliis similibus. Unde Scotus *loc. cit.* ad conciliandos Scripturæ textus, qui quantum ad hoc videntur sibi contrarii, & demonstrandum quomodo misericordia in punitione damnatorum concurrat cum justitia, duplicem in Deo misericordiam distinguit; Unam totaliter a miseria liberantem, qua Deus utitur, cum in hac vita electos liberat a servitute diaboli, vel ab omni alio malo, tam spirituali quam corporali, sive imminente, sive præsente defendit; Alteram parcentem, vel mitigantem, seu partialem, qua Deus utitur, vel in hac vita, vel in alia vita, sed tamen citra condignum demeriti, condonando scilicet aliquam partem pœnæ, licet non totam juxta demerita; Unde prima dicitur misericordia totalis, quia omne prorsus malum aufert; Secunda vero partialis, quia solam partem tollit malorum. Et sic illud *Jacobi 2. Judicium sine misericordia fiet ei, qui non fecit misericordiam*, loquitur de misericordia liberante, & totali, non autem de parcente, & partiali.

Peccatum veniale, sive in hac vita dimissum quoad 26
culpam, sive non, licet mortali conjunctum, in Inferno punitur sola pœna temporali, sicuti pariter pœna peccati mortalis hic remissi, sed non in hac vita soluta persolvitur, ac terminum habet in Inferno; Sic Scotus *in 4. dist. 21. q. 1. & dist. 15. q. 1.* quem sequuntur Scotistæ omnes, & Nominales, & alii plurimi apud Mastrium *lib. 2. sentent. disp. 6. de peccatis q. 8.* Vide verb. *Peccatum n. 78. & 79.*

Quisnam sit verus sensus illius Catholici axiomatis, 27
quod *in Inferno nulla est redemptio?* Vid. verb. *Peccatum n. 80.*

Anima Christi ad omnia loca Inferni descendit. Colli- 28
gitur ex illo *Ecclesiastici cap. 24. n. 45. Penetrabo omnes inferiores partes terræ, & inspiciam omnes dormientes*, & S. Augustinus *Epist. 99.* dicit Christum descendisse ad loca Inferni, ubi erant dolores, & tormenta, & S. Fulgentius *lib. 3. ad Trasimundum cap. 30.* dicit Christum descendisse usque ad Infernum, ubi solebant peccatorum animæ torqueri. Et S. Cyrillus Hierosolymitan. *Catech. 4.* S. Ambrosius *in libro de Mysterio Paschæ*, S. Eusebius Emissenus *in Oratione de Pascha*, & alii Patres, dum describunt terrorem gehennæ, ac Dœmonum in descensu Christi, aperte indicant Christum præsentiam suam illis manifestasse; Sic cum aliis Bellarmin. *tom. 1. de Controversiis Fidei lib. 4. de Anima Christi cap. 16. litt. A. & B.* ubi ait, quod non videtur satisfacere id, quod dicit S. Thomas *2. part. q. 52. art. 2.* nempe quod Christus per talem præsentiam solum descendit ad Limbum Patrum, per effectum autem ad omnia loca Inferni, nam, dicit ipse Bellarminus, hoc modo possumus cum Durando dicere ad nullum locum Christum descendisse aliter quam per effectum, cum Scriptura non distinguat loca.

Christo non fuit aliqua pœna esse in Inferno: Anima 29
enim Christi, dum fuit in Inferno, fuit quidem in loco pœnæ, sed sine pœna; S. Bonaventura *in 3. dist. 22. q. 4.* cujus loquendi modus, teste Bellarmino *loc. cit. litt. D.* videtur magis conformis SS. Patribus.

Descensus Christi, ad Inferos contulit Animabus justo- 30
rum duo maxima bona; nempe Beatitudinem essentialem, & eductionem in Cœlum: Beatitudinem enim essentialem continuo illis præstitit juxta illud *Ecclesiastici cap. 24. n. 45. Penetrabo omnes inferiores partes terræ .... illuminabo omnes sperantes in Domino.* Et illud *Lucæ 23 Hodie mecum eris in Paradiso*, quod Origenes *homil. 15. in Genesim* asserit, dictum fuisse non solum Latroni, sed etiam omnibus justis, qui in Inferno, seu in Limbo Sanctorum Patrum erant, & Tirinus *in cit. cap. 23. Luc. n. 43.* claram Dei visionem intuitu mortis Christi, statim ac expiravit concessam fuisse omnibus in Limbo; Eductionem autem in Cœlum præstitit illis die suæ Ascensionis juxta illud: *Ascendens Christus in altum captivam duxit captivitatem.*

Christus ad inferos descendens nullum de Purgatorio 31
secum duxit, nisi talis tunc pœnam totam purgatoriam, quam erat subiturus, solverit; Tostatus *Paradoxo 5. cap. 118.* S. Thomas *3. part. q. 52. art. 8.* ubi docet Animas Purgatorii non esse liberatas simpliciter ex descensu Christi ad Inferos, Bellarm. *loc. cit. cap. 16.* & alii contra alios. Non enim tunc liberavit Christus nisi illos, qui habuerunt talem dispositionem, qualem habent, qui tunc liberantur.

Et tanto minus Christus ad Inferos descendens libera- 32
vit Animas æternaliter damnatas in Inferno, quia in Inferno nulla est redemptio; *Sic Doctores communiter.* Nec liberavit Animas infantium, qui decesserant cum peccato
originali: Pueri enim in Limbo manentes semper ibidem 33
manebunt; Tostatus *Paradoxo 5. cap. 126.* Bellarmin. *loc. cit. cap. 16.* & alii. Vide verb. *Peccatum n. 66. & 67.*

Aliæque Animæ damnatæ interdum cruciantur in ali- 34
quibus locis extra Infernum per Divinam specialem ordinationem ad exemplum, & correctionem vivorum; Tostatus *de statu Animarum conclus. 4.* S. Gregorius *in 4. Dialogorum*, & alii plures, & patet de variis approbationibus, & revelationibus relatis apud Beyerlinck *in Theatro Vitæ humanæ verb. Infernus*, & apud multos alios.

Ora Inferni non sunt montes, Ætna, Vulcanus, nec 35
Vesuvius, & similes; Tostatus *Paradoxo 5. cap. 10.* & 36
alii. Animæ enim damnatæ portantur ad Infernum a Dæmonibus; Tostatus *tom. 7. in Matth. cap. 26. q. 779.*
& alii. Et in die Judicii descendent in Infernum per 37
miraculum absque terræ aperitione; Tostatus *Paradoxo 5. cap. 187.* & alii.

An Trajanus Imperator gentilis, aliique Pagani, & 38
peccatores fuerint precibus aliquorum Sanctorum liberati ab Inferno? Variant Doctores: Sanctus enim Joannes Damascenus *Oratione de mortuis* dicit, Orationibus Sanctæ Teclæ liberatam fuisse de Inferno Animam Falconillæ cujusdam fœminæ paganæ, & orationibus Sancti Gregorii Papæ Animam Trajani Imperatoris; quod de Anima Trajani Imperatoris refert, & ad longum probat Abulensis *in libro 4. Regum quæst. 37.* Alphonsus Ciaconus in

Ase-

Apologia historiæ Trajani, & alii plures. Et in vita Sancti Nicolai de Tolentino legitur ejus precibus liberatam fuisse de Inferno animam sui Contubernii. Sanctus Gregorius *lib.* 1. *Dialogorum cap.* 12. scribit, a Sancto Severo excitatum fuisse quemdam virum pessimum, qui a Dæmonibus in Infernum deducebatur, Egesippus *l.* 3. *cap.* 2. refert B. Petrum excitasse affinem quemdam Cæsaris Æthnicum a morte; S. Ambrosius *sermon.* 90. & Maximus *serm.* 2. *de Agnete* scribit ab ea excitatum filium Præfecti, qui in peccato mortali obierat. Evodius *lib.* 1. *de miraculis S. Stephani* dicit puerulum mortuum ante Baptismum ad Reliquias S. Stephani fuisse excitatum; & de multis aliis Gentilibus, & Paganis eductis de Inferno per Apostolos, & Viros Sanctos novi Testamenti refert, & probat Abulensis *loc. cit.* dicens multos ex illis, qui erant per sententiam definitivam damnati in Inferno eductos ab ipso fuisse per Apostolos, & Viros Sanctos revocando animas eorum ad corpora, ut ibi pœnitentiam agerent, & salvarentur.

39 Melchior Canus autem *lib.* 11. *de locis cap.* 2. absolute improbat historiam de Trajano Imperatore ut confictam, Dominicus a Soto *in* 4. *dist.* 45. *quæst.* 2. *art.* 2. & alii plures ut incredibilem tenent hanc Trajani historiam, in quorum sententiam se magis propendere fatetur eruditissimus Bellarminus *tom.* 2. *de controversiis lib.* 2. *cap.* 8. *de Purgatorio*, variis rationibus probans librum illum referentem hanc Trajani historiam non esse Damasceni. (a)

40 At dato etiam, quod historia Trajani, & aliæ referentes alios Gentiles, & peccatores fuisse per Apostolos, & alios Sanctos de Inferno eductos, essent veræ; adhuc dicendum esset, nec Trajanum, nec alios Gentiles, & peccatores fuisse damnatos absolute, & per sententiam definitivam ad Infernum, sed cum mererentur pœnas æternas, fuisse suspensam eorum absolutam, & definitivam æternalem sententiam propter prævisas Sancti Gregorii, & respective aliorum Sanctorum preces, & interim per sententiam Interlocutoriam fuisse punitos in Inferno secundum præsentia eorum demerita. Nec immediate ex Inferno Cœlum transisse, sed prius fuisse suscitatos, & tunc Gentiles baptizatos, & peccatores confessos pœnitentiam in hac vita egisse, & sic salvatos fuisse; Ita communis sententia, & solutio S. Thomæ, Durandi, Ricardi, & aliorum *in* 4. *dist.* 45. *art.* 2. & sequitur Bellarmin. *loc. cit. cap.* 8. *vers. Respondeo*, & *vers. Ad quid respondebit?* ac alii.

APPENDIX,

se novus de Inferno

ARTICULUS.

I. INfernus Græce *Adis*, Hebraice *Scheol*, subterraneum terræ locum, sive infra terram positum designat. Negari non potest quin hac voce designatum quandoque fuerit in Scriptura sepulcrum; Doctissimus Calmet Patres, ac nonnullos interpretes sequutus, Geneseos 37. v. 35. Jacobum Inferni nomine sepulcrum designasse opinatur per hæc verba: *descendam lugens in infernum*, scilicet dolore confectus ingemiscens ad sepulcrum properabo; eademque ratione exponit locum num. 16. vers. 30. expressum, quo Core, Dathan, & Abiron terræ hiatu viventes sepulti, in infernum absorpti dicuntur: atque hoc sensu vita functi hominis corpus in infernus, sive subtus terram positum, dicitur. Nos vero inferni nomine locum tantum designamus, in quem animæ a corpore separatæ deveniant. Inter omnes convenit infernum locum tormentorum exprimere, in quem damnatorum animæ detrudantur: hoc enim sensu sumitur Isaiæ 14. 9. Ezechielis 31. 15. Job. 26. 5. Lucæ 16. 23. atque alibi passim, tum in Scripturis, tum apud Sanctos Patres. Significat etiam locum quemlibet animarum, quæ nondum in Cœlo empyreo æterna Beatitudine perfruantur, qua in acceptione sumitur Psalm. 29. 4. Act. 2. v. 27., & alibi passim apud Ecclesiasticos Scriptores, ubi descensus animæ Christi ad inferos, vel locus ille indicatur, in quo animæ Sanctorum Christi adventum oppetientes detinebantur.

II. Fuere male feriati homines, qui opinati sunt Judæos olim pœnas tantum, & præmia temporalia agnovisse, pro justorum pravorumque homine merito: Et inter hos alii a Græcis; alii vero ab Ægyptiis, & Persis mutilasse Judæos putant Inferni, & Paradisi Dogmata. Sed quis hæc delirantium somnia non irrideat? Nam longe ante Hesiodum, & Homerum Græcorum antiquissimos, Isaias, Jeremias. Salomon, Psalmista, Job, atque Moses scripserunt; ut est omnibus eruditis exploratum. At apud hos omnes mentio occurrit Inferni, loci nempe suppliciorum, quibus improbi in alia vita cruciantur. Videatur hac de re Augustin. Calmet supplem. ad Diction. Bibl. verbo *Infernus*, ubi textus omnes recensentur, quibus in libris veteris Testamenti alterius vitæ suppliciorum, sive inferni mentio aliqua occurrit; ex quibus perspicuum fit, apud Judæos viguisse semper dogma de præmiis suppliciisque vitæ futuræ, atque hujusmodi persuasionem non ex Ægyptiis. & Persis, sed ab antiquis Patriarchis accepisse, a quibus & vitam, & Religionem habuerunt: Nec putes hanc de alterius vitæ suppliciis doctrinam per solam traditionem, qua facta Adamo primum deinde aliis quoque Patriarchis revelatio propagata in Hebræa gente fuit, ad Mosem usque pervenisse: Nam ipsum quoque rationis lumen, dum demonstrat. Universum, & creaturas rationales Supremi Numinis providentiam regere, & gubernare, ostendit etiam superesse in alia vita bonis præmia, improbis vero hominibus supplicia. Guillelmus Parisiensis part. 1. de Universo cap. 55. satis aptam congruentiam affert rationis lumini consentaneam, quæ admittendum esse suadet determinatum suppliciorum locum; *Cum Universum*, inquit, *veluti domus quædam sit Creatoris, qui est Dominus omnium sæculorum, & Rex, ac Rector Universi, necesse est, ut domus ejus confecta sit totaliter partium suarum, & opportuna sufficientia congruentium officiorum. Tu vero non dubitas, quoniam si necessarius sit carcer in omni regali palatio, atque habitatione, præsertim ubi tanta multitudo latronum, & justitiandorum. Amplius: nulla est Civitas ordinata, cui bonus Rex præsideat, & bono Magistratu regatur, quæ non habeat locum exercendæ justitiæ. Cum igitur certum sit, & omnium Philosophorum consensione firmatum, Universum, seu Mundum Civitatem esse Dei altissimi, in qua Cives sunt homines, & Angeli, hoc est omnes, & universæ substantiæ spirituales ...., necesse est hanc Civitatem, quæ Deo altissimo Rectore regitur, locum habere universalem, communem, & appropriatum exercendæ divinæ justitiæ.* Atque hinc facile patet, communem omnium cujuscumque ætatis Populorum persuasionem de futuro miserrimo impiorum statu post hanc mortalem vitam, deque quodam suppliciorum loco, in quo impii sint cruciandi, a traditione originem trahere, a primis parentibus ad omnes homines traducta, quæ deinceps semper conservata fuit inferiori quadam naturæ vi, quæ per rectam rationem suggerit, superesse in alia vita impiis hominibus supplicia, ac paratum ipsis esse a Supremo Mundi Rectore suppliciorum locum. De consensu omnium gentium cujusque ætatis circa dogma de suppliciis ab impiis in alia vita subeundis, plures hac ætate nostra scripserunt Auctores; sed unum legere sat erit Joannem Vincentium Patuzzi Ordin. Prædicat. qui lib. 1. de futuro impiorum statu hujusmodi argumentum luculenter pertractat.

III. Non defuerunt tamen impii, atque hæretici homines, qui vel omnino alterius vitæ supplicia de medio sustulerint, vel circa ea turpissime erraverint. Athei omnes, ac Materialistæ cum Dei providentia, & animi immortalitate, infernum dari negant. Ex hæreticis Seleuciani, & Hermiani circa finem quarti sæculi Mundum istum infernum esse asserebant, & nullum aliud superesse. De iis locutus est Augustinus lib. 12. de Genesi ad litteram cap. 32. dum dixit, *Inferos in hac vita explicari, nec esse post mortem.* In eadem deinceps hæresi fuit Almaricus, qui posuit unumquemque habere in se, vel Paradisum si habeat cognitionem Dei, vel infernum si habeat conscientiam peccati lethalis, atque etiam Hermannus Risuich Batavus, qui nullum post hanc vitam esse infernum asseruit. Horum vero impietatem, atque errores refellunt luculentissima argumenta ex Dei providentia deducta; Sacrarum Litterarum auctoritas; atque omnium cujusque ætatis gentium consensus. Videatur supra citatus Patuzzi.

IV. Inter omnes Catholicos convenit, inferni nomine sicut & Empyrei determinatum quemdam locum designari, atque unanimi consensu oppositam huic sententiam detestantur, quam Lutherani commenti sunt ex eorum secta, quos Ubiquistas, aut Ubiquetarios nominant. Prætendunt isti, juxta Bellarminum, Fevardentium, Gretserum, & ipsum Bezam Calvinum, Damnatorum locum, sive infernum ubique esse, sive diffusum per Universum Mundum, non uni vel alteri, immo neque pluribus locis contractatum. Quod si revera docuerunt, jam horum sententia exsibilanda potius, quam refutanda est. Si enim ubique est infernus, necessario sequitur, nedum Damnatos, sed & Beatos cum Christo regnantes, non modo cacodæmones, sed etiam bonos Angelos, cunctosque homines in terra degentes, in inferno esse: quod nemo rideat. At qui sibi persuadeat tam monstruosam opinationem cuipiam in mentem venire potuisse? Malim igitur ego ita ipsorum mentem exponere, ut infernum ubique esse asseruerint, non quasi locus omnis Damnatorum locus sit; sed quod nullum Deus puniendis improbis locum certum destinaverit; verum arbitratu suo modo hunc, modo illum ad hujusmodi

(a) Vide Dissertationem primam Natalis ab Alexandro in historiam Ecclesiasticam 11. Sæculi, Tom. 3. pag. 313. & seqq.

efficium deligat. Quam sententiam aliqui alii præter Ubiquetarios, amplexati sunt. Hæc tamen opinio sic etiam temperata falsa est, & aliena a fide Catholicæ Ecclesiæ, quæ docet, semperque docuit, unum esse certum, definitumque locum a Deo ad punitionem reproborum, sive Dæmonum, sive hominum deputatum. Nititur Ecclesiæ fides clarissimis sacrarum Litterarum documentis, & perpetua Sanctorum Patrum, & fidelium traditione. Constat hæc in primis ex historia, sive Parabola de Lazaro, & divite Epulone. Nam Dives, dum in Inferno inter horribiles flammas cruciaretur, elevasse dicitur oculos suos, ut videret Abrahamum, tanquam ex loco profundiore in altiorem respicientes: Abrahamus vero ipsum aliosque præter alia, reposuit: *in his omnibus inter nos, & vos chaos magnum firmatum est, ut qui hinc volunt transire ad vos, non possint, neque inde huc transmeare*. Ac deinde Dives idem orans inducitur pro fratribus suis, *ne & ipsi*, inquit, *veniant in hunc locum tormentorum*. Cæcus sit oportet, qui non videat in hoc textu, exerto veluti digito commonstrari locum certum, & peculiarem, illumque damnatis omnibus communem. Nam & a sinu Abrahæ aperte distinguitur, & inter utrumque *magnum chaos* interjectum esse perhibetur, & *tormentorum locus* distincte nominatur, & nedum pro infelici Divite, sed & pro fratribus ejus, cæterisque omnibus, qui ipsius vestigia secuti fuerint, deputatum. Id quoque constat tam ex eo quod corporeo igne impii sint cruciandi, ut a Lucio quoque nostro demonstratum est; Tum etiam ex eo, quod peculiaribus nominibus locus hujusmodi in Scripturis desienetur, quæ determinatum locum indicent; nam Lucæ 8. vers. 31. & Apocalypseos 20. locus damnatorum vocatur *Abyssus*: Psal. 29. vers. 3. & Isaiæ 14. vers. 15. vocatur *Lacus*: atque alibi passim dicitur *Stagnum ignis*. *Gehenna &c.* Quæ quidem nomina determinatum locum exprimunt. Illis accedit Patrum omnium, omniumque Theologorum, qui Patribus successere, consensus; quo fit, ut manifesta Scripturæ oracula perpetua, atque constanti Ecclesiæ traditione ad certum quemdam indicandum suppliciorum locum ex hoc etiam capite determinentur. Dubitari ergo non potest, quin ut Sanctis hominibus Cœlum Empyreum, ita Impiis certum suppliciorum locus præparatus sit, qui Inferni nomine designetur.

V. Etsi certo constat determinatum esse locum suppliciorum, in quo improbi pœnas alterius vitæ subire debeant; tamen nil certi Ecclesiæ judicio constitutum est circa Universi situm in quo constitutus sit. Quamobrem Angelicus Doctor opusculo 10. art. 31. quærens an locus Inferni sit in centro, vel circa centrum terræ, respondet: *Ad hoc dicendum videtur, quod locus inferni sit infra terram, unde Augustinus in lib. retract. dicit*: De inferis magis dicere debuissem, quod sub terris sint, quam rationem reddere, cur sub terris esse dicantur; *Ubi tamen sit Infernus, an circa centrum terræ, vel circa superficiem, nihil arbitror ad doctrinam fidei pertinere, & superfluum est de talibus sollicitari, asserendo vel improbando*. Id ex eo quoque patet, quod variæ circa hujusmodi locum circumferantur opiniones. Quidam enim hujusmodi carcerem extra hunc Mundum situm existimarunt, iis moti Evangelii verbis *Ejicite in tenebras exteriores, ibi erit fletus, & stridor dentium*: Hinc Chrysostomus hom. 31. in Epist. ad Rom. de gehenna disserens ait: *Sed quonam in loco erit? Extra Mundum hunc totum, ut ego puto. Quemadmodum enim Regum carceres, & metalla procul posita sunt, ita extra Mundum hunc erit gehenna*. Ii ergo, qui cum Chrysostomo sentiebant. Infernum locum Cœlo Empyreo oppositum constituerunt, ac etiam inferiorem ad Empyreum ipsum comparatum; quamobrem Infernus diceretur; sed extra terrarum Orbis positum in incognito loco. Alii putant in quadam telluris superficie situm esse Infernum; fingunt enim regionem quamdam circa polum arcticum instar magnæ Insulæ intemperatissimam, molestissimam, horribilissimam, & deformissimam, quæ Infernus dicatur, sive locus excruciandis impiis destinatus. Alii opinati sunt, impiorum carcerem in hoc aere caliginoso situm esse, quibus adhærere videtur Gregorius Nissenus in disputat. de Anima, & Resurrectione. Hæc autem opinio ex expositione hujus Paulini textus originem duxit: *Non est nobis colluctatio adversus carnem, & sanguinem; sed adversus principes, & potestates, adversus Mundi Rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiæ in Cœlestibus*, ad Ephes. 6. vers. 12. Atque ii omnes, quos nominavimus, Inferni nomine non locum subtus terram positum, sed intra Cœlum Empyreum constitutum appellaverunt. Communis vero hac ætate nostra opinio est, carcerem Inferni in terræ visceribus sive in ipsius centro esse, quæ enim prope terræ superficiem situm asserit opinio, universim rejicitur. Moventur Theologi ad hanc amplectendam opinionem, tum quod hæc aptius exponat Inferni vocabulum, ac Scripturis reliquis conformior videatur; tum quod pluribus Patribus probata sit; tum demum quia telluris centrum Cœlo Empyreo opponitur. Nova prorsus contra omnium Sæculorum, ac Gentium fidem excogitata opinio fuit de sede Inferni paucis ab hinc annis a quodam Anglo Scriptore, qui Infernum in sole collocandum duxit, ea fortasse de causa, quod perpetuus ibi sit ignis, & quod sol juxta hujus auctoris opinionem Universi sit centrum. Opinio hæc vel ipsa novitate refellitur, eamque confutandam suscepit clarissimus Patuzzi superius a nobis laudatus, sed nondum egregium opus hac de re ab ipso præparatum publicam lucem aspexit.

VI. Venio nunc ad quatuor illa Inferorum loca expendenda, quæ Lucius noster num. 1. designat. Constituit ipse infra tellurem Librum, sive locum SS. Patrum veteris testamenti, Limbum, sive locum parvulorum in peccato originali decedentium, Purgatorium, & locum damnatorum, sive Infernum: loca autem hujusmodi ita distinxit, ut designaret varios carceres pro varietate pœnarum, quas homines in futura vita subire debeant. At hæc distinctio locorum, etsi multorum Theologorum suffragio comprobata est; tamen non adeo facile admittenda videtur; cum a Scholasticis excogitata fuerit, quin in Scripturis, & apud antiquos Patres vel leve fundamentum habuerint tot astruendi veluti omnino distinctas Inferorum Sedes. Ad Scripturas enim quod attinet, satis constat Inferorum nomine locum designare, in quo Animæ degant, quæ nondum in Regno Cœlesti beatitudine perfruantur, sed quatuor illos Carceres nullibi indicant. Nec unum reperire ex antiquis Patribus, qui de hac distinctione locorum meminerit. Quamobrem non ea confidentia exponenda videtur, ac lectoribus proponenda distinctio illa de quatuor Inferorum partibus, qua Lucius noster eam ex Auctore *Theatri vitæ humanæ* descripsit, & inculcavit. Sed rem clarius exponemus expendendo singulas Inferorum partes.

VII. Incipiam a Limbo SS. Patrum veteris Testamenti. Locus, in quo animæ SS. Patriarcharum ante Christi adventum versarentur, in illa parabola indicatur Evangelii, in qua anima divitis in Inferno, anima vero Lazari in sinu Abrahæ posita describitur Lucæ 16. vers. 22. & 23. Evangelium vero, magnum chaos interpositum innuit, locum inter suppliciorum divitis, & Abrahami sinum, in quem per manus Angelorum delatas animas fuisse narrat. At Abrahami sinum in visceribus terræ positum non asserit. Accedit etiam, Patres plerosque SS. Patriarcharum animas in deliciis positas asseruisse, quod vel ex indicata parabola eruitur. Immo S. Augustinus pluries asserere visus est etiam superna beatitudine animas illas fuisse donatas. At locus deliciarum, in quem animæ per manus Angelorum deferentur, componi non potest cum carcere in terræ visceribus posito. Non nego Inferorum nomine fuisse quandoque etiam Abrahæ sinum designatum; sed reponere possem, tunc nimis late fuisse Inferorum vocem usurpatam; pro omni scilicet loco, in quo defunctorum animæ versarentur nondum ad Cœlestem patriam delatæ; Immo Augustinus contendit numquam Inferni vocem in Scriptura accipi in bonam partem. En Augustini verba: *Quam illud me nondum invenisse confiteor, inferos appellatos, ubi justorum animæ acquiescunt. De Genesi ad lit. lib. 12. cap. 33. Proinde ut dixi nondum inveni, & adhuc quæro; nec mihi occurrit, inferos alicubi in bono posuisse Scripturam duntaxat Canonicam*. Ibidem, *Non facile alicubi Scripturarum Inferorum nomen positum invenitur in bono*. Epist. 57. *Præsertim quia nec ipsos quidem Inferos usquam Scripturarum locis in bono appellatos potui reperire. Quod si nunquam in divinis auctoritatibus legitur, non utique sinus illi Abrahæ, i. e. secretæ cujusdam quietis habitatio pars inferorum fuisse credenda est. Quam in his ipsis tanti Magistri verbis, ubi ait dixisse Abraham: Inter vos, & nos chaos magnum firmatum est, satis, ut opinor, appareat, non esse quamdam partem, & quasi membrum inferorum tantæ illius felicitatis sinum*. Epist. 99. Fatemur tamen Augustinum lib. 20. de Civit. Dei cap. 15. asserere non absurde credi Animas SS. Patriarcharum apud Inferos fuisse, locis tamen a suppliciis impiorum remotissimis, donec eos inde Sanguis Christi ad ea loca descensus erueret; superius expostam opinionem probare ipse videtur: quo fit, ut attenta Patrum auctoritate incertum sit, num Abrahæ sinus in terræ visceribus fuerit. Ut vero clarius appareat certo constitui non posse in terræ visceribus conclave illud, in quo animæ SS. Patriarcharum versarentur, hujus opinionis originem, & historiam paucis recensebimus. Veterum Græcorum opinio fuit, omnes mortuorum animas ad cendyn sive Infernum mittendas fore; Infernum vero in duas distinguebant cellulas, alteram bonorum, & virtuosorum, alteram malorum, atque improborum, quarum primam Latini Poetæ appellaverunt Elysium, alteram vero Tartara. Ab antiquis Græcis ad Judæos paulo ante Salvatoris nostri tempora propagata eadem opinio fuit, præsertim apud Pharisæos, ut videre est apud Josephum Hebræum libr. 18. cap. 2. Antiquitatum Judaic. Patres nonnulli putantes vocem *Adis* eamdem retinere in Scripturis ac apud auctores Græcos habeat significationem, doctrinam illam de publico apud Inferos loco susceperunt, ac veluti hypothesim adhibuere in propriis exponendis de futuro animarum statu opinionibus. Justinus Martyr, Irenæus, Tertullianus, aliique antiqui Patres, qui Sanctorum beatitudinem ad finem

usque

usque Mundi differendam opinabantur, hanc de duplici apud inferos loco usurpavere hypothesim, ut sedem designarent animarum Sanctorum cum corporum resurrectione Cœlestem beatitudinem expectantium. S. Hieronymus, aliique Patres, qui Christi animam ad Inferos descendisse crediderunt, ut disrupto antiquo carcere, animas SS. Patriarcharum in Cœlestem patriam perduceret; eamdem hypothesim secuti, sinum Abrahæ in Inferis constituerunt, ac hos deinceps imitati sunt Scholastici Limbum SS. Patrum in Inferis adstruentes. Sed Ecclesiæ judicio nil certi definitum habemus, atque intacta fide Abrahæ sinus alibi quoque stabiliri potest extra Cœlum Empyreum; qui tamen locus ea ratione Inferorum nomine designari potuit, qua locum indicaret illis excipiendis defunctorum animabus destinatum, quæ exspectarent retributionem, atque æternam beatitudinem. Animadvertendum quoque est, antiquis Ecclesiæ Patribus, quorum plerique Antipodas dari negaverunt, longe diversam fuisse Telluris nostræ notionem ab ea, quam in præsentia habemus; non enim sphæricæ figuræ ac planetarum instar in aere suspensam tellurem existimaverunt, sed altissimis, ac immensis ferme radicibus in Universi centro immobilem stabilitam credidere; qua de causa facilius ipsis fuit varias illas sedes in ejusdem visceribus imaginari, atque ante dictam hypothesim sine ullo examine amplecti; Quod sane non adeo facile fecissent, si terra ejusque figura ita ipsis perspecta fuisset, quemadmodum cognita nobis est. Accedit etiam, ex descensu animæ Christi ad Inferos generalem inferri non posse Patrum confessionem in adstruendo Abrahæ sinu in terræ visceribus: Alii enim descendisse ad Inferos Christi animam putarunt, *ut legem mortuorum servaret*, ita Irenæus, Tertullianus, Hilarius, Gelasius; *ne nos Inferos adiremus*, ut colligere est ex Tertulliano *lib. de anima cap.* 51. & ex Augustino *in Psal.* 85. Alii, ut iis qui in Inferno erant prædicaret, ut Herma, Origenes &c. Alii præterea ut suum devicta morte, ac debellato Satana triumphum omnibus manifestaret; alii denique alios designavere hujusmodi descensus fines; atque omnes fere conveniunt Christi animam post ipsius mortem præsentia sua omnibus sese exhibuisse animabus, in quocumque illæ loco degerent, iis nempe, quæ in sinu Abrahæ erant, ut eas gloriæ suæ participes efficeret, reliquis vero, alios ob fines. Ex quibus facile intelligere quisque poterit, ne quidem ex hoc capite erui quidpiam certi posse, de situ, in quo Abrahami sinus constitutus esset.

VIII. Venio nunc ad Limbum puerorum, quem Lucius noster cum communiori Scholasticorum opinione alteram Inferni partem constituit a Purgatorio, & loco Damnatorum omnino diversam. Distincti hujusce subterranei carceris a loco Damnatorum, nullum vestigium adest in Scripturis, nec mentio ulla apud Patres occurrit, sed Scholastici a 12 sæculo nulla prævia revelatione ducti, illum confinxere, ut locum infra tellurem designarent iis præparatum, qui solam damni pœnam sustinere debeant. Novitas ipsa suspectam hanc opinionem facit. At argumenta suppetunt, quæ, meo judicio, etiam falsam luculenter ostendunt. Sat esset ad id probandum unum Florentinum Concilium, ad quod Auctor noster provocavit: nam loco ab ipso laudato Concilii Patres definiere, *cum peccato mortali, aut cum solo originali decedentes, mox in Infernum descendere, dispari tamen pœna puniendos*. Hic vero inferni vocabulum, Damnatorum, qui sub potestate Dæmonis sunt, locum indicat. Ubi ergo est ex Florentinorum Patrum sententia Limbus puerorum? Rursus parvuli sine baptismo decedentes Adamitica culpa infecti sunt; ideoque cum Adamo incurrerunt *cum morte captivitatem sub ejus potestate, qui mortis deinde habuit imperium, hoc est Diaboli*, ut definitum est a *Concilio Tridentino sess. 5. de peccato Originali*. Hac de causa Ecclesia in collatione baptismi exorcismos adhibere solet, ut hujusmodi cæremonia declaret parvulos eripi per Baptismum a potestate Dæmonum, & ad Christum transferri, ut arguebat Augustinus *lib.* 3. operis imperfecti contra Julianum: ubi ita concludit *cap.* 20. *Si non eruitur parvulus* (per baptismum) *de potestate tenebrarum, & illic remanet, quid miraris in igne æterno cum Diabolo futurum?* Et *lib.* 1. *de pecc. merit. & remiss. cap.* 34. fingens parvulum a se baptizari, inquit: *Quid in parvulo agit exorcismus meus, si in familia Diaboli non tenetur?* In eadem fuere sententia plures Summi Pontifices, scilicet S. Cœlestinus in *Epist. ad Episcopos Galliæ cap.* 12. Zosimus *Epist.* 157. apud S. Augustinum, & S. Gregorius Magnus *lib.* 26. Moralium *cap.* 20., ac Patres Concilii Carthaginensis anno 418. celebrati, qui parvulos nondum baptizatos *participes fore Diaboli* definierunt; & Concilium denique 15. Episcoporum in Sardiniam, a Trasamundo Rege Vandalorum Ariano relegatorum, qui rogati a Petro Diacono, nonnullisque Monachis Romæ commorantibus, ut brevem veluti fidei professionem adversus errores illius temporis, ad eos mitterent, in lib. inscripto *de Incarnat. & gratia, de peccato originali cap.* 27. hæc scripserunt: *Firmissime tene, & nullatenus dubites, non solum homines jam ratione utentes, verum etiam parvulos, qui sive in uteris matrum, sive cum de matribus nati sine Sacramento sancti Baptismatis, quod datur in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, de hoc sæculo transeunt, Ignis Æterni sempiterno supplicio puniendos, quia etsi propriæ actionis peccatum nullum habuerunt, originalis tamen peccati damnationem carnali conceptione, & nativitate traxerunt*. Habes ergo explicatam per Ecclesiæ definitionem doctrinam, quæ tradit parvulos non baptizatos sub Dæmonis potestate esse, ac tandiu in Dæmonis familia manere, quoad usque per baptismum ex ipsius imperio eripiantur. At qui sub Dæmonis potestate sunt constituti, atque ad ipsius familiam pertinent, carcere, cui Dæmon præsit, manere debent, ut consideranti patet. Et cum aliunde Patrum, quos antea citavimus, auctoritates adsint, quæ perspicue docent parvulos istos in *loco suppliciorum, æternorum cruciatuum, tormentorum gehennæ, & ignis æterni* futuros esse Limbum puerorum. Patribus, quos citavimus, addimus S. Prosperum carmine de ingratis, S. Avitum Viennensem in Gallia Episcopum, qui in carm. ad Fuscinam Sororem, *gehennæ* destinatam, ait, parvulum per baptismum non regeneratum; S. Prudentium Episcopum Tricassinum, qui ejusdem *gehennæ* meminit, S. Isidorum *lib.* 2. *differt. Spirit. n.* 26. qui hoc in *æterno igne* futuros asserit; S. Gregorium Magnum, qui *lib.* 9. Moralium *c.* 12. *ad tormenta perventuros* scribit; & S. Anselmum, qui *lib. de Concept. Virg. & peccato Originali cap.* 22. *in Inferno* futuros parvulos non baptizatos asserit. Quæ quidem sententiæ satis perspicue ostendunt, ante 12. sæculum non solum incognitum, sed universim quoque improbatum fuisse hunc puerorum *Limbum*. Dicet vero Ferraris, solam pœnam damni hujusmodi parvulis deberi, ideoque locum iis designandum fore, in quo hanc tantum pœnam luant. At Norisius, & omnes fere Augustiniani Theologi, Florentius Corius, & Pontius e Franciscanis, Doctissimus Petavius ex Jesuitis, ac alii bene multi illustres Theologi, tum ex supra adductis Patrum sententiis, tum etiam ex eo, quod in Scriptura homines peccato Originali infecti vasa *iræ, & vindictæ* nominentur; & quod in extremo Judicii die ad sinistram Judicis futuri sint, ideoque mittendi in *ignem æternum*, argumentati sunt hujusmodi parvulos pœnam quoque sensus subituros esse. Sed hac missa Controversia, de qua alibi fortasse disseremus, ad præsens quod adtinet, certum, exploratumque videtur, hos parvulos, qui sub potestate sunt Dæmonis, ac de ipsius familia, in illa futuros esse Inferni Regione, cui Rector tenebrarum præest; ubi, sicut pro varietate peccatorum dispares improbi homines sustinent pœnas; ita parvuli pœnas luent peccato originali debitas, quæcumque hæ futuræ sint.

IX. Ad Purgatorium quod adtinet, Orthodoxa fides docet, animas sine Originali, & mortali peccato decedentes in futura vita Purgatorio igne tandiu esse, quoad usque a peccatorum reliquiis expurgatæ fuerint, ac perfecte satisfecerint. Sed num Purgatorii locus sit ab Inferno omnino separatus, nihil decernit. Patres vero ignem Purgatorium ab igne Inferni neutiquam distinguunt; ac Theologi Patrum auctoritate ducti, generatim asserunt, *eodem igne, quo cruciantur damnati, electos purgari*. Ex quo appareat non adeo diversum esse locum, ut asserere visus est Lucius. At de iis satis.

X. Nunc de igne Inferni paucis disserendum est. Et si nullum Ecclesiæ decretum adest, quod *definitivum* vocant, de vero ac reali Inferni igne; tamen universæ Ecclesiæ consensus satis superque ostendit quid sit cuique tenendum. Hinc ab omnibus Theologis statim rejecta, & explosa fuit Ambrosii Catharini sententia, qui ignis vocabulum allegorice intellexit, ac designari ea voce voluit in Scriptura summam aliquam pœnam, aut cruciatus omnes a reprobis perferendos. Quam quidem sententiam alii *hæreticam*, alii *hæresi proximam* universim autem saltem *erroneam*, ac admodum *temerariam* appellant. Ex Heterodoxis, qui Inferorum ignem tropice explicandum esse censuerunt, primo loco recensetur Origines, qui teste S. Hieronymo in Epist. ad Avitum, in sola conscientia peccatorum Inferorum supplicia posuit. Non defuere tamen, qui Originem ab hujusmodi errore vindicare conati sint, præsertim S. Pamphilus Martyr in apologia pro eodem scripta, in qua loca nonnulla, ex Origine deprompta affert, quæ indicare videntur exernam quoque intolerabilem damnatorum pœnam. Sed quidquid sit de Origene, illud pro comperto est, sequiore ævo, plures Origenis discipulos ansam arripuisse ex iis, quæ ille in *Periarchon* scripserat, promovendi sententiam de igne metaphorico. Hanc eamdem sententiam docuit deinde Calvinus, ac postea Calvini discipuli Theodorus Beza, Lambertus Danæus, Junius, Filenus, & Reinoldus. At nemo confidentium hanc sententiam proposuit, quam nuperus Theologus Berolinensis, quem laudat, ac sequitur Franciscus Roches Pastor Genevensis *Epist.* 37. Is enim postquam asseruit, verum, ac proprie dictum non esse ignem in Sac. litteris ad puniendos impios denunciatum, subjicit, *jam diu consensisse homines, aut Theologos, Scripturæ verba de hoc igne prolata in sensu metaphorico accipienda esse, adeo ut ignis ille ferme extinctus fuerit*. Sed quis hæretici hominis impudentiam non videat? Ignis semper meminit Scriptura, ut omnes fatentur, Ignem hunc materia-

terialem esse non solum Christiani omnes, sed etiam Judæi, & Mahometani docuere semper, & docent; qui vero metaphorice hunc interpetrari voluere, statim ac singularem hanc explicaverunt opinionem, fuere ab universo Ecclesiæ cœtu reprehensi, atque damnati; constat id ex Originianis antiquis Ecclesiæ sæculis hanc ob caussam universim improbatis: constat ex Calvino, ejusque Discipulis, quos vel ipsi Novatores hanc ob rem irriserunt, & confutarunt. Constat denique ex censuris Ambrosii Catharini opinioni a Theologis adjectis. Qui omnia argumentorum genera ad rem hanc pertinentia videre cupiat, legat *lib.* 2. Vincentii Patuzzi de futuro impiorum statu, qui *cap.* 13. Patrum auctoritates, quæ contra apponi solent, erudite exponit, ac sequentibus capitibus omnia Adversariorum sophismata luculenter dissolvit, & explicat.

XI. Hic tamen neutiquam prætermittenda duximus argumenta ab humana ratione petita, quæ ab Adversariis opponuntur, cum aptissimis, quas Patuzzi affert, responsionibus. Ad quatuor itaque capita hæc revocantur. Primo, inquiunt, explicari non potest cujus naturæ sit ignis ille, qui Damnatos torquere asseritur, aut in qua materia subsistat. Secundo, quo pacto corporeus ignis in animas agat, ac substantias immateriales. Tertio, si in corpora operatur, eaque comburit, cur ipsa non dissolvat, ac consumat. Quarto demum, quomodo non omnes reprobos æqualiter cruciet, cum æqualiter omnes afficiat, ac naturaliter operetur. Hæc illi quidem ingenti verborum strepitu opponunt, ac exaggerant. Sed pessimæ causæ argumentum est decertare armis ab imbecilli ratione humana depromptis adversus dogmata, quæ solidissimis Sacrarum litterarum Divinæque traditionis fundamentis nituntur. Quid enim? Tametsi explicare minime possem peculiarem illius ignis naturam, aut actionem in immateriales substantias, aut alias difficultates solvere, quæ ex eodem sobolescunt, nunquid idcirco negandus foret hujusmodi ignis nulla divinæ auctoritatis clare, distincteque loquentis habita ratione? aut ad tropos, & figuras confugiendum, cum litteralis sensus lucidissime se prodit, nec citra summam violentiam ad metaphoricum detorqueri valet? Si ita res est, nulla jam erit ex catholicæ fidei veritatibus, quæ pari jure negari non possit, aut a figuratum sensum referri. Nulla siquidem est, quæ difficultatibus plurimis, iisque non raro gravissimis non absolvatur. Quæ tamen a me dicta esse nemo putet, ac si nullus ad propositas difficultates solvendas mihi pateret aditus, cum eædem prorsus sint, quas tum Sancti Patres, tum Theologi, & Scripturarum interpretes sibi pluries objecerunt, ac diluerunt. Ex quibus hic aliqua cursim delibo.

1. Ad illud itaque, quod primo loco objectum est, dico, Gehennalem ignem ejusdem esse naturæ cum nostro vulgari, solumque quibusdam proprietatibus, aut qualitatibus differre: nimirum, ut ex sacris litteris, & Ecclesiæ Patribus liquido constat, quod non indigeat fomentis, ut conservetur, quod inextinguibilis sit, quod non luceat, luce saltem clara, & perspicua, quod non corpora tantum, sed spiritus etiam corporis expertes affligat, quæ omnia diversitatem naturæ non arguunt, nec exigunt. Quod si de ejusdem materia scisciteris, respondeo eam certo definiri haud quaquam posse: neque tamen exinde quidpiam contra ejus extantiam elici valet, cum Deus ex quacunque, quæ sibi magis placuerit, materia fornacem illam accendere potuerit, atque accensam perpetuo conservare. Quidam tamen non improbabiliter censent, materiam illius ignis saltem præcipuam esse sulphuream; idque colligunt ex nonnullis Apocalypseos locis. Nam *cap.* 19. legitur: *vivi missi sunt hi duo viri in stagnum ignis ardentis sulphure. Et cap.* 20. *Diabolus, qui seducebat eos, missus est in stagnum ignis, & sulphuris*: & rursus *cap.* 21. de impiis omnibus dicitur: *pars illorum erit in stagno ardenti igne & sulphure*. In iis quippe locis de futuræ vitæ suppliciis sermonem fieri certum est. Cum igitur diserte asseratur ignem illum ardere sulphure, jure colligi posse videtur, materiam ejusdem, saltem præcipuam esse sulphuream. Sed de hoc satis: non enim tanti est hæc objectio, ut fusiorem responsionem mereatur.

2. Ad illud quoque, quod secundo loco objectum est, haud difficile est respondere. Paucis rem totam dirimi posse mihi videtur, si dixerimus, Gehennæ ignem torquere spiritus *modo quodam inenarrabili*, ut inquit Lactantius, sed plane haud absimili modo, quo vulgaris ignis agit in animam spiritualem, dum corpori, conjuncta est. Scimus enim certissime, immaterialem animam uniri corpori, vitam ipsi communicare, suppliciis corpori inflictis offici &c. licet modum, quo hæc contingant, plane ignoremus. Igitur modus etiam, quo animæ a corpore sejunctæ, vel spiritus incorporei igne inferni corporeo afficiantur, poterit esse ineffabilis, ac nobis impervius, quin tamen illum merito inficiari possumus. Hinc Joannes Clericus sub nomine Petri Aletini, licet de veritate ignis materialis dubitanter loquatur; fatetur; tamen hocce argumento neminem ad illum abnuendum induci debere, eodem ductus exemplo animæ nostræ in hoc corpore existentis. Sic enim scribit in nobis ad *cap.* 5. *lib.* 3. P. Petavii de Angelis: *Non negaverim, ignem fore corporeum, eo quod spiritus illo sint torquendi. Hoc enim intellectu difficilius non est, quamvis aliter sentiat Petavius, quam intelligere, qui motus corporis nostri mentem nostram incorpoream, qualis vulgo statuitur, afficiant. Scio dicturum qui hæc legerit, mentem esse cum corpore in unam personam conjunctam, ideoque corporis motibus necessario percelli. De re ipsa hic philosophari nolo; Sed quemadmodum mentes immateriales Deus ita cum corporibus conjunxit, ut motibus eorum afficerentur; sic in loco pœnarum novis legibus naturis rerum impositis efficere posset, ut spiritus igne conspicuo urerentur*: Hoc animæ nostræ exemplum late etiam prosequitur inter alios Auctor Reflexionum *in hist. Judæor. t.* 3. *pag.* 326.

Sed neque Sanctus ipse Augustinus illud prætermisit *in lib.* 21. *de Civit. Dei cap.* 10. ubi quæstionem hanc proponit, inquiens: *Hic occurrit quærere, si non erit ignis incorporalis, sicut est animi dolor, sed corporalis tactu noxius, ut eo possint corpora cruciari, quomodo in eo erit ignis erit etiam pœna spirituum malignorum? Idem quippe ignis erit, supplicio scilicet hominum attributus, & Dæmonum, dicente Christo: discedite a me maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & Angelis ejus*. Et in medium prolata sententia tum eorum, qui dæmonibus aerea quædam corpora tribuebant, tum aliorum, qui eos omnis materiæ expertes faciebant, subdit juxta horum decretum: *non est de hac re laborandum operosa inquisitione, aut contentiosa disputatione certandum. Cur enim non dicamus, quamvis miris, tamen veris modis etiam spiritus incorporeos posse pœna corporalis ignis affligi, si spiritus hominum etiam ipsi profecto incorporei, & nunc potuerunt includi corporalibus membris, & tunc poterunt corporum suorum vinculis insolubiliter alligari?* Cæterum modi plurimi a Theologis nostratibus assignari solent ad explicandam actionem ignis corporei in substantias spirituales, qui legi possunt apud Petavium *lib.* 3. de Angel. Suarezium item de Angel., Scotum, & Estium in 4. *sentent. dist.* 50. & alios; neque enim necessarium judico hoc eos derivare.

3. Argumentum tertio loco positum accuratissime expendit idem S. Augustinus disputans adversus Gentiles, qui illud in primis opponebant; in eoque refellendo magnam partem insumit *lib.* 21. *de Civitate Dei*. Quæ fusius disserit ille, in brevem summam redacta hæc sunt. *Cap.* 2. ostendit, *Corpora in ustione ignis esse posse perpetua*, idque declarat exemplo aliquorum animalium, quæ in mediis ignibus vivere perhibentur. Hinc *cap.* 3. probat *consequens non esse; ut corporeum, dolorem necessario sequatur carnis interitus. Id quidem verum est*, docet, *de corpore in hoc corruptibili statu posito; quoniam sic est anima connexa huic corpori, ut summis doloribus cedat, atque discedat; quoniam & ipsa compago membrorum, atque vitalium sic infirma est, ut eam vim, quæ magnum, vel summum dolorem facit, non valeat sustinere. Tunc autem tali corpori anima, & eo connectetur modo, ut illud vinculum sicut, nulla temporis longitudine solvitur, ita nullo dolore rumpatur. Proinde etiamsi caro nunc nulla est, quæ sensum doloris perpeti possit, mortemque non possit, erit tamen tunc talis caro, qualis nunc non est; sicut talis erit tunc & mors, qualis nunc non est*. Tum *cap.* 4. id pluribus exemplis naturalibus confirmat. Et *cap.* 5. decernit, quod tametsi modum ignoremus, quo ignis corpora sine eorum consumptione comburat, non ideo hoc in dubium vocandum esse, quandoquidem multa sunt in rebus naturalibs certissima, de quibus tamen reddi ratio nulla potest, sive rationem & modum ignoramus unde consistere valeant; quorum nonnulla profert. Et soluta *cap.* 6. quadam objectiuncula, quam inde Gentiles conficere poterant, *cap.* 7. & 8. concludit omnipotentiam Dei, *qui fecit Mundum in cælo, in terra, in aere, in aquis innumerabilibus miraculis plenum, cum sit omnibu, quibus plenus est, quod dubio majus & excellentius etiam ipse mundus miraculum, posse facere ut & resurgant corpora mortuorum, & igne æterno crucientur corpora Damnatorum*. Hæc Augustinus.

Mihi vero rem hanc consideranti difficultatis propositæ solutionem facillime explicari, ac pene oculis subjici videtur, si id ponamus, in quo jam Philosophi omnes, aut ferme omnes consentiunt, calorem scilicet, aut ardorem, vehementi, concitatoque partium corporis motu constare, vel produci, ipsumque ignem corpora calefacere, ac comburere, cum in ea imprimit hujusmodi motum vehementem, & concitatum (vibrationis, aut vertiginis, vel expansionis sit, parum curo). Quod igitur pleraque corpora ita agitata tandem consumantur, id causæ habet, quod ex eo motu vehementi separentur invicem, ac distentur exiguæ primum, aliæque deinde insolutæ partes, quæ corpora ipsa componunt. Quare si nullas partes dissolvi, aut corpore separari contigerit, calidum illum, igniciumve inter flammas consistet citra ullum interitum, aut consumptionem; quemadmodum etiam naturaliter hoc accidere in quibusdam corporibus experientia deprehendimus. Manifestum est enim, v.g. in ardenti fornace vexatum, liquatumque insigniter calescere, quin tamen absumatur, aut quidpiam primævi ponderis amittat; quia videlicet per agitationem, & motum nihil a tota mole

sejun-

sejungitur, aut evaporatur. Quod ergo naturaliter contingit in auro, intelligi potest ac debet divina virtute futurum in humanis corporibus, ut nova nimirum in ipsis lege constituta, tartarei ignis actione vehementissime concutiantur, & agitentur fibræ eorum, ac partes, quin tamen separentur, aut ipsarum textura.

Id evidentius apparet in systemate causarum occasionalium, quod multis philosophis plurimum arridet: juxta quod rem ita declarat quidam ex Anglia Scriptor agens de pari argumento, seu de corporibus per miraculum in igne sine læsione persistentibus: *Ex hujus legis* (secundæ nempe ab ipso positæ circa motum) *suspensione corpus humanum, rubus, vel aliquid quodvis inflammabile corpus, etiamsi ardentissimo igne undique cingantur, poterunt tamen non comburi, aut in cineres reduci: aut si forte flammas, uti Rubus, capiant, coacervatis in verticem flammis, poterunt non consumi. Ignis enim particulæ non comburunt ex innata ulla virtute, aut insito impetu, ut supra vidimus; Sed quia supremus motus Auctor voluit, ut ex occasione hujus impetus ipse dissolvat, seu comburat projecta in ignem corpora, velle quoque poterit, ut eadem non dissolvantur, etiamsi rapidissimis ignearum scintillarum cohortibus verticoso impetu irruentibus impetantur*; Ac subinde ostendit etiam quomodo per divinam voluntatem in æternum aliquis vivere valeat, inquiens; *possunt enim omnes corporis partes in eodem situ semper retineri: possunt quoque omnes elementares particulæ a dissolutione cohiberi. Sanguis & alii humores etiamsi perenat, & intestino motu intra se agitentur, impediri possunt, quominus vapescant, seu quominus principia ipsorum diffringantur, aut eorumdem abradantur anguli, quominus eædem particulæ per habitum corporis non exhalent, & reparatione non egeant. Brevi, tota quanta nunc est corporis materia cum eadem figura, situ, numero, fabrica, & usu partium in statu, in quo nunc est, in perpetuum conservari potest, ac proinde corporis vita in æternum perdurare poterit.*

4. Ad postremum tandem argumentum ita respondet S. Gregorius Magnus; *Sicut in hoc Mundo sub uno sole multi consistunt, nec tamen ejusdem solis ardorem æqualiter sentiunt; quia alius plus æstuat, atque alius minus; ita in uno igne non unus est modus incendii; quia quod hic diversitas corporum, hoc illic agit diversitas peccatorum, ut & ignem non dissimilem habeant, & tamen eosdem singulos dissimiliter exurat.*

Verum hæc responsio moralem potius sive meritoriam, quam physicam causam declarat, cur non una eademque vi, & impressione Damnatos omnes Inferni ignis excruciet. Quare apertius, ut mihi videtur, dicendum, ignem illum corporeum, aut juxta plures causam esse mere occasionalem, aut juxta alios instrumentariam divinæ Justitiæ vindicis, ac tanquam Dei instrumentum vim & actionem suam in Damnatos imprimere; atque adeo a causa Principe assumi posse ad majus, minusve tormentum inferendum. Deus enim, qui demeritorum inæqualitatem perfecte cognoscit, ita ignem illum movet, & applicat, ut acrius in alios, in alios autem mitius operetur. Quod nemini mirum videri debet, cum & inter nos conspicua sit hujusce diversæ actionis experientia. Videmus enim a voluntate unum, idemque instrumentum adhibentis sæpe pendere, quod majorem, minoremve ictum imprimat, aut percussionem. De pœnarum æternitate agemus alio articulo.

XII. Cum in Scripturis celebris sit sententia de inferorum portis, paucis hic explicemus, quid nomine Portæ Inferum veniat. Rex Ezechias in suo Cantico depingens statum, quo redactus esset in angustia morbi sui, ita rem totam explicat; *Ego dixi in dimidio dierum meorum; vadam ad portas Inferi*. Jesus Christus *Matth.* 16. 18. Ecclesiæ suæ spondet; *Portæ inferi non prævalebunt adversus eam*. Qua phrasi idem facile inducitur, ac in *Psalm.* 9. 15. illud: *Qui exaltas me de portis mortis*, & *Psalm.* 106. 18. *Appropinquaverunt usque ad portas mortis*, & *Sap.* 16. 13. *Deducis ad portas mortis*. Mortem, sepulcrum, Infernos exhibebant Hebræi ceu regionem, quo ex universo Orbe homines novam alteram vitam acturi, confluerent. Deprompsimus alibi ideam, qua illi tenebantur, de sede veterum Gigantum, qui Reipublicæ speciem quandam sub terram componebant. Pares recurrunt phrases apud Profanos, e paribus forte opinionibus acceptæ. Achilles apud Homerum Iliad. 11. 9. profitetur odio habere se tanquam portas mortis illum, qui ore aliud, aliud corde præfert.

Instruitur Infernus juxta Mahometanos septem portis, singulis vero illis suum est peculiare supplicium. Prior aditus ille est, ubi Musulmani rei commissi criminis pœnas dabunt; secundus Christianis torquendis destinatur; tertius Judæis; quartus Sabiis; quintus Magis, vel Guerbis cultoribus ignis; sextus Paganis & Idololatris; septimus, qui profundissimus & abyssus, locus est Hypocritarum, exteriorem tantum personam Religionis simulantium. Alii nomine septem illarum portarum designata credunt septem peccata capitalia, alii septem potissimum membra hominis, quæ sunt ad peccatum instrumenta.

Habes itaque juxta superiorem expositionem, idem esse *portas inferi* adversus aliquem prævalere non posse, ac interitui, destructioni, & morti obnoxium illum non esse, cum allegoria ista nomine portæ *mortis*, & *inferi* veluti ingressum designari videatur animæ in locum mortuorum, ac ejusdem ex hac vita transitum. Ex quo intelliges, quam apte Christus eadem usus sit allegoria in citato Matthæi capite, ut innueret Ecclesiam suam supra Petrum fundatam perpetuam, ac indefectibilem esse. Hac attenta allegoria Patres per inferi portas errores, hæreses, & hæresiarchas intellexere, per quos spiritus nequitiæ Ecclesiam Christi dilacerare, atque destruere conatur. Hinc S. Epiphan. in Ancor. num. 9. *Portæ inferi*, inquit, *sunt hæreses, & Hæresiarchæ*; & in Epistola Encyclica Octavæ Generalis Synodi post reta verba *Portæ inferi non prævalebunt*, hæc habentur:
„ Multoties alias inferi portas aperta contra Ecclesiam,
„ & devorare eam tentantes obstruxit, contrivit, atque
„ destruxit, hæreticas videlicet opiniones, & iniqua co-
„ namina, quæ in præteritis generationibus per sua tem-
„ pora sunt exerta, sed nihilominus & instantibus tem-
„ poribus inferno proprium os aperiente, & dilatante
„ protector factus est Christus &c.

INFIRMITAS, INFIRMUS.

SUMMARIUM.

1 *Infirmitas, quæ impedit egredi Domo ad negotia magni momenti, excusat a Missa.*
2 *Immo secundum multos, quamvis infirmus valde afficitur, adhuc excusat ab auditione Missæ, si alias adsit periculum subeundi gravis incommodi.*
3 *An autem in hoc, vel illo casu valetudinis, incommodum censeatur sufficienter grave ad excusandum ab auditione Sacri, stari potest judicio Medici, vel Superioris, vel Parochi, aut etiam proprio.*
4 *Infirmitas gravis excusat a recitatione totali Divini Officii.*
5 *Non sic autem excusat infirmitas levis.*
6 *Infirmitas Impediens Infirmum ad recitandum V. G. solum Matutinum, non excusat ipsum a recitatione aliarum Horarum.*
7 *In dubio, an Infirmitas sit gravis, vel levis, & an Infirmus, seu convalescens possit sine gravi nocumento recitare totum Officium, vel partem, standum est judicio Medici, vel Superioris, aut viri prudentis, & interdum etiam proprio.*
8 *Si autem, nec supradicti, nec Infirmus ipse possint solvere dubium, sed adhuc illud permaneat, tunc non tenetur Infirmus tale Officium recitare.*
9 *Adducitur, & solvitur instantia.*
10 *Regulares Infirmi, valetudinarii, senes, aut invalidi, quando non possunt, nec sciunt se determinare, an licite possint totum, vel partem Officii Divini omittere, satisfaciunt præcepto, recitando Psalmos, Hymnos, Pater, & Ave, aut alia sibi a suis Superioribus, aut Confessoribus assignata.*
11 *Regulares Infirmi consequuntur Indulgentiam in articulo mortis.*
12 *Regulares infirmi in suis Cellis, & etiam lectulis (quando commode aliter dicere non possunt) possunt promereri Indulgentias Stationum, & alias concessas in suis Ecclesiis dicendo quinquies Pater, & Ave Maria, pro intentione, & prorsus illius Indulgentiæ.*
13 *Regulares Infirmi, ac Senes in decrepita ætate constituti possunt lucrari Indulgentias concessas dicentibus Coronas D. N. Jesu Christi, & Matris suæ dicendo unum Psalmum, aut Hymnum B. Virginis, aut Domini Nostri.*
14 *Infirmitates, qui ex recitatione Divini Officii verisimiliter credunt aliquem dolorem Capitis, aut aliquam cruditatem stomachi, vel vitium lassitudinem, aut etiam febrim tardius remissuram, excusantur a præcepto recitandi.*
15 *Immo secundum multos tales Infirmi non tenentur adhuc ad recitationem Officii, quamvis bonam diei partem confabulationibus expendant atque etiam libros recreationis causa legant.*
16 *Item dum tales Infirmi convalescunt, possunt ad aliquos dies differre recitationem Divini Officii, & aliquando incipere prius celebrare, quam recitare illud.*
17 *Qui ob Infirmitatem non possunt Horas recitare debito tempore, possunt autem commode sine nocumento valetudinis recitare alio tempore, ante, vel post, non excusantur a præcepto.*
18 *Alii autem sentiunt contrarium.*
19 *Si infirmus sit communicandus, & desit Stola, vel Alba, potest in tali casu ei dari communio sine ipsis.*
20 *Infirmus, si commode jejunium expectare non possit, communicare potest non jejunus.*
21 *Infirmus tenetur ex præcepto Divino Eucharistiam sumere*

mere per modum Viatici, quando est in periculo mortis constitutus, & hoc etiamsi non sit jejunus, remissive.

22 *Et licet sit jejunus, adhuc recte adhibetur formula,* Accipe Viaticum, remissive.

23 *Qui mane ante periculum communicavit ex devotione, si superveniat periculum, an teneatur eadem die per modum Viatici communicare?* remissive.

24 *In eadem Infirmitate, etsi non teneatur, potest tamen ægrotus post septem, vel octo dies repetere Viaticum non jejunus dummodo nequeat jejunus sumere, & periculum mortis recurrat,* remissive.

25 *Quando morbus, & periculum diu protrahitur, post septem, vel octo dies potest iterum dari communio non jejuno,* remissive.

26 *Viaticum dari debet Infirmis in periculo etiam in die Parasceve,* remissive.

27 *Si Infirmus ob tussim, vel aliam causam sumere non possit Viaticum, non debet ad illum deferri SS. Eucharistia devotionis causa,* remissive.

28 *Pro consecrando Viatico dando Infirmo non est licitum Sacerdoti non jejuno celebrare.*

29 *Aliqui tamen tenent contrarium.*

30 *Infirmi non tenetur ad jejunium,* remissive.

31 *Infirmi non tenentur ad jejunium, sicuti non tenentur ad recitationem Horarum, & ad auditionem Sacri, quamvis propria culpa inciderint Infirmitatem.*

32 *Fratres Minores non potentes jejunare bono modo propter Infirmitatem vel debilitatem, non tenentur.*

33 *Episcopi Infirmi, an, & quando dispensentur a residentia?* remissive.

34 *Canonici Infirmi an, & quando lucrentur distributiones?* remissive.

35 *Parochi Infirmi an, & quando censeantur dispensati a residentia?* remissive.

36 *Infirmus peccat, quando spretis Medicorum consiliis, & remediis, pro libitu suo sibi remedia procurat.*

37 *Infirmus etiam periculosus ad mortem nequit licite omne remedium, aut medicamentum respuere.*

1 INfirmitas, quæ impedit egredi domo ad negotia, magni momenti, excusat ab obligatione audiendi Missam; *Communis cum* Suarez, Castropalao, Sanchez, Di-
2 castillo, Gobat, & La Croix *lib.* 3. *part.* 1. *n.* 678. Immo
Sanchez, Dicastill. Gobat. cum La Croix *loc. cit. n.* 678,
dicunt, quod quamvis Infirmitas non impediat exire ad
aliqua negotia, ad quæ Infirmus valde afficitur, adhuc
excusat ab auditione Missæ, si alias adsit periculum subeundi gravis incommodi. Non enim tenetur Infirmus statim adire Missam, si hanc adiens cum repugnantia naturæ alterari possit, & pati grave incommodum. An au-
3 tem in hoc, vel illo casu valetudinis censeatur incommodum sufficienter grave ad excusandum ab auditione Sacri, stari potest judicio Medici, vel Superioris, vel Parochi, vel etiam proprio, si Infirmus ipse sit ita prudens, ut possit per se ferre judicium; Sanchez Dicastill. Bonac. Gobat cum La Croix *l. c. n.* 679, & alii passim.

4 Infirmitas gravis, ob quam Infirmus nequit recitare Divinum Officium sine læsione suæ valetudinis, vel sine incommodo gravi, vel incremento morbi, excusat a recita-
5 tione totali; *Communis argum. cap. Clericis* 2. *dist.* 91. Non
excusat tamen Infirmitas levis, ut parvus dolor capitis, stomachi, vel pectoris, & interdum etiam levis febris tertiana, aut quartana, cum talis dolor, aut febris non soleat tota die vehementer affligere, ita ut non vacet tempus ad Divinum Officium recitandum; Navarr. *tom.* 4. *de orat. cap.* 11. *num.* 7. *& in Manuali cap.* 25. *num.* 100. Sotus *lib.* 10. *de justitia quæst.* 5. *art.* 3. Layman *lib.* 4. *tract.* 1. *cap.* 6. Donatus *tom.* 4 *prax. rerum Regul. quæst.* 51. *num.* 1. Tabiena, Armilla, & omnes Summistæ *in verb. Horæ*
6 *Canonicæ*, Busemb. Filiuec. & aliis citatis Bonacina, *de Horis disp.* 1. *quæst.* 6. *part.* 1. Infirmitas impediens infirmum ad recitandum V. G. solum Matutinum, non excusat ipsum a recitatione aliarum Horarum, quas recitare potest sine læsione suæ valetudinis; Est jam communis propter sequentem propositionem 54. in ordine inter merito damnatas ab Innocentio XI. *die* 2. *Martii* 1679. ibi: *Qui non potest recitare Matutinum, & Laudes, potest autem reliquas Horas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad se minorem.*

7 In dubio an infirmitas sit gravis, aut levis & an Infirmus, seu convalescens possit sine gravi nocumento recitare totum Officium, aut partem, standum est judicio Medici, vel Superioris, aut in horum defectu alterius viri prudentis; Silvester, Sotus, Sanchez, Donatus *l. c. n.* 2. aliique cum Pellizar. *tom.* 1. *tract.* 5. *cap.* 8. *n.* 115. La Croix *lib.* 4. *n.* 1225. qui insuper cum Gobat addit, posse Infirmum stare etiam judicio proprio, si sit ita prudens, ut per se
8 possit de talibus ferre judicium. Si autem nec supradicti, nec Infirmus ipse possint solvere dubium; sed adhuc illud permaneat, tunc non tenetur Infirmus tale Officium recitare, quia non tenetur se periculo gravis damni, & nocumenti exponere; Donatus *l. c. n.* 3. Bonacina *l. c. n.* 5. Castropal. *tract.* 7. *d.* 2. *part.* 16. *num.* 10. La Croix *loc. cit. num.* 1225. Neumer, Stoz, & alii plures. Nec valet cum 9
aliis dicere, quod in tali dubio teneatur Infirmus Officium recitare, ex quo præceptum recitandi sit in possessione, quia id non obstat ob adjunctum periculum gravis nocumenti, ad quod pia Mater Ecclesia non videtur obligare, quia in ejusmodi dubiis vix attingi potest punctum, & status obligationis, unde ne scrupulis aperiatur via, ex quo talis Infirmus non possit in tali dubio, & perplexitate se expedire, cum sit æque periculum nocendi valetudini, quod illicitum est, quam transgrediendi præceptum recitandi Officium, in tali casu consuetudo legem interpretatur, ut sic dubitans censeatur liber; Sic citati Doctores, & alii.

Regulares Infirmi, quando non possunt, nec sciunt se 10
determinare an licite possint totum, vel partem Officii Divini omittere, satisfaciunt præcepto dicendo Psalmos, Hymnos, Pater noster, Ave Maria, vel alia judicio Prælati, seu Præsidentis loci, aut Conventus assignanda; Sic concessit Leo X. Minoribus apud Casarubios *in comp. Privilegiorum verb. Infirmi Fratres num.* 6. Et ex concessione Martini V. & Eugenii IV. facta Fratribus S. Hieronymi, Regulares Infirmi, Senes, Valetudinarii, aut alias invalidi satisfaciunt præcepto Divini Officii recitando aliquos Psalmos, vel id, quod Superiores, vel sui Confessores assignaverint; Casarubios *l. c. n.* 11. & 12.

Regulares Infirmi ex concessione facta Minoribus de Ob- 11
servantia a Martino V. Eugenio IV. Callisto III. Pio II. ac Sixto IV. consequuntur Indulgentiam plenariam in ar-
ticulo mortis. Casarubios *l. c. n.* 1. Regulares Infirmi in 12
suis Infirmariis, Cellis, & etiam lectulis (quando commode aliter dicere non possunt) possunt promereri Indulgentias Stationum, & alias concessas in suis Ecclesiis dicendo quinquies Pater noster, & Ave Maria pro intentione, & proposito illius Indulgentiæ; Sic concessit In-
nocent. VIII. apud Casarubios *l. c. n.* 3. Regulares Infir- 13
mi, ac Senes in decrepita ætate constituti possunt lucrari Indulgentias concessas dicentibus Coronas D. N. Jesu Christi, & Matris suæ, dicendo unum Psalmum, aut Hymnum B. Virginis: aut Domini Nostri; Sic concessit Leo X. apud Casarub. *l. c. n.* 5.

Infirmi omnes, qui ex recitatione Divini Officii veri- 14
similiter credunt, aliquem dolorem capitis, aut aliquam cruditatem stomachi, vel virium lassitudinem, aut etiam febrim tardius remissuram, excusantur a præcepto illud recitandi, quia hujusmodi damna, quæ in corporibus sanis sunt levia, in ægrotis sunt gravia; Ita Sanchez *in consil. lib.* 5. *cap.* 2. *d.* 45. *num.* 4. Stoz. *lib* 1. *num.* 402. Tambur. *in Decalog. lib.* 2. *cap.* 5. §. 8. *a nu.* 13. La Croix *lib.* 4. *numer.* 1224. Gobat, Pellizar. & alii, *arg. cap. Clericus* 2.
dist. 61. ubi pro legitima causa non recitandi, habetur in- 15
æqualitas corporis, quæ non sonat morbum gravem. Immo supradicti Doctores, & alii cum Pellizar. *tom.* 1. *tract.* 5. *cap.* 8. *n.* 116. dicunt, quod tales Infirmi non teneantur adhuc ad recitationem Divini Officii, quamvis bonam diei partem confabulationibus expendant, atque etiam libros recreationis causa legant, quia confabulationes, ac lectiones illæ afferunt ægris recreationem, nec morbus
ingravescit, sed potius levatur. Recitatio vero Divini 16
Officii e contra res est seria, & ex sua natura caput gravat, ac molestiam affert. Item dum tales Infirmi convalescunt, & adhuc vires sunt imbecilles, possunt ad aliquos dies differre recitationem, & aliquando etiam pius incipere celebrare, quam recitare Divinum Officium; Gobat *in experient. tr.* 4. *num.* 715. Stoz *l. c. num.* 402. La Croix *loc. num.* 1214. Sanchez, & Tamburin. *loc. cit.* & alii plures (a).

Qui ob Infirmitatem non possunt Horas recitare debi- 17
to tempore, possunt autem commode sine nocumento valetudinis recitare alio tempore ante, vel post v. g. si post prandium laborant Quartana, mane autem sint liberi, aut e contra, non excusantur a præcepto; Sic Castrop. *tract.* 7. *d.* 2. *part.* 5. *num.* 6. 16. Stoz *loc. cit. num.* 409. Tamburin. *lib.* 1. *cap* 3. §. 7. *verb. Horæ Canonicæ num.* 20. La Croix *loc. cit. num.* 1226. Pellizarius *loc. cit.* & alii. Et ratio est, quia quod recitentur Horæ hoc, vel illo tempore est circumstantia accidentalis tantum; obligatio autem recitandi
totum Officium incipit a media nocte, & durat per sin- 18
gulas partes diei naturalis usque ad alteram mediam noctem. Henriquez autem, Canus, Caramuel, & alii volunt eos non teneri anticipare, vel postea supplere Horas respondentes illi tempori, quo ægrotant, quia obligatio anticipandi, vel supplendi videtur tunc tantum esse, quando impedimentum est ex nostra libertate, non autem quando est ex necessitate, uti ex infirmitate, & hanc sententiam dicunt esse probabilem Diana *part.* 4. *tr.* 4 *res.* 10. Lessius *lib.* 2. *cap.* 37. *num.* 43. Sanchez *loc. cit. d. l.* 3. *num.* 7.
Go-

(a) Quæ hic circa onus recitandi divinum Officium afferuntur, nimis laxa videntur. Consulat igitur Lector hoc loco P. Antoine, aliosque saniores Moralistas.

Gobat *loc. cit. num.* 711. Spores *in Theolog. Sacramental. num.*
172. & alii (a).

Si infirmus sit communicandus, & desit Stola, vel Al-
19 ba, potest in tali casu ei dari communio sine ipsis, quia
quamvis ista spectent ad reverentiam Sacramento debi-
tam, non est tamen positiva irreverentia, sed tantum
omissio majoris reverentiæ, & necessitas hominis,
propterquam instituta sunt Sacramenta, videtur excusa-
re; necessitas enim non habet legem, *cap. Sicut* 11.
de consecrat. dist. 1. *cap. Omnes* 1. *de Feriis*, *cap. Conci-
lium* 2. *de observat. jejunior. cap. Consuluisti* 3. *de celebr.
Missar.* & quod non est licitum in lege necessitas facit li-
citum; *cap. Quod non est* 4. *de Regul. Juris in* 6. & sic
20 expresse tenet La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *num.* 335. & alii.
Infirmus, si commode jejunus expectare non possit, com-
municare potest non jejunus (b); *Communis* cum la
Croix *lib.* 6. *part.* 1. *n.* 612. Averia *q.* 8. §. 6. Gobat, Tam-
burin. Dicastill. & aliis.

* Inter quos non est omnino prætermittendus P. Ben-
jamin Elbel *p.* 3. *Confer.* 14. *num.* 90. ubi casum in hoc pro-
posito valde singularem resolvit.*

21 Infirmus tenetur ex præcepto Divino Eucharistiam su-
mere per modum Viatici, quando est in periculo mortis
constitutus, & hoc etiamsi non sit jejunus. *Vide verb. Eu-
charistia nu.* 35. Qui mane ante periculum communicavit
23 ex devotione, si superveniat periculum, an teneatur eo-
dem die per modum Viatici communicare? Vide *verb.*
24 *Eucharistia n.* 36. In eadem infirmitate, etsi non tenea-
tur, potest tamen ægrotus post septem, vel octo dies re-
petere Viaticum non jejunus, dummodo nequeat jejunus
sumere, & periculum mortis recurrat. Vide *ibid. num.*
25 37. Quando morbus, & periculum diu protrahitur post
7. vel 8. dies, potest iterum dari debet infirmis in peri-
26 culo etiam in die Parasceves. Vide *ibid. num.* 59. Si in-
firmus ob tussim, vel ob aliam causam sumere non possit
27 Viaticum, non debet ad illum deferri SS. Eucharistia de-
votionis causa. Vide *ibid. num.* 50.

28 Pro consecrando Viatico dando infirmo non est licitum
Sacerdoti non jejuno celebrare; S. Antoninus, Suarez,
Azorius, Jordanus, aliique plurimi cum Dicastill. *dist.* 9.
n. 345. La Croix *lib.* 6. *p.* 1. *num.* 611. Quamvis enim Sa-
cerdos teneatur celebrare jejunus solum de præcepto Ec-
clesiastico, & infirmus teneatur in periculo mortis su-
mere Viaticum de præcepto Divino, tamen præceptum
Divinum non obligat, nisi quando observari potest cum
debita reverentia, principalibus ritibus, & quasi substan-
tialibus cæremoniis ab Ecclesia præscriptis, ut recte ob-
servant Suarez, Fagnan., Diana, Amicus, Lugo, Tam-
burin. Dicastill. Platell. apud la Croix *loc. cit. num.* 611.
Tum quia in ipso casu defectu Hostiæ consecratæ infir-
mus excusatur a tali præcepto sumendi Viaticum ob im-
potentiam, quia impossibilium nulla est obligatio; *l. Im-
possibilium ff. de Regul. Juris*, & *cap. Nemo potest* 6. *de
Regul. Juris in* 6. ibi: *Nemo potest ad impossibile obligari*
Aliqui tamen, ut Major. Zanard. Zambranus, Philiarch.
29 & alii tenent oppositum; & horum sententiam Suarez,
Filiuccius, Lugo, Dicastill. Layman, & alii vocant pro-
babilem saltem in casu, quo infirmus aliud Sacramentum
non possit suscipere.

30 Infirmi non tenentur ad jejunium; *Communis*. Vide *verb.*
31 *Jejunium articulo secundo*. Infirmi non tenentur ad jeju-
nium, sicuti non tenentur ad recitationem Horarum, &
ad audiendum Sacrum quamvis propria culpa inciderint
in infirmitatem, *arg. cap. Infirmitas* 13. *de pœnitentiis, &
remission.* Et ratio est, quia, etsi tales propria culpa sint
impotentes; hæc tamen impotentia, & hoc impedimen-
tum ad observantiam jejunii, & hujusmodi, nec a Jure,
nec ab homine, sed ab ipso Deo illatum est, ut innuit
textus *in cap. Percussio* 2. *caus.* 7. *quæst.* 1. ibi: *Cum per-
cussio corporalis imminet, utrum pro purgatione, an pro
vindicta contingat, Dei in hoc judicium ignoratur, &
non debet a nobis addi flagellatis afflictio.* Fratres Mino-
res non potentes jejunare bono modo propter infirmita-
32 tem, vel debilitatem, non tenentur, ut eis concessit Six-
tus IV. apud Casarub. *in Compendio Privilegiorum verb.
Infirmi Fratres n.* 2.

33 Episcopi infirmi, an, & quando dispensentur a residen-
tia, vide *verb. Episcopus art.* 3.

Canonici infirmi, an, & quando lucrentur distributio- 34
nes, vid. *verb. Distributiones quotidianæ.*

Parochi infirmi, an, & quando censeantur dispensati a 45
residentia? Vide *verb. Parochus.*

Infirmus peccat, quando spretis Medicorum consiliis, 36
remediis, pro libitu suo sibi remedia procurat, seu reme-
dia ordinaria recusat; Busemb. la Croix *lib.* 2. *num.* 201.
& *lib.* 2. *c.* 1. *num.* 769. & 775. cum aliis ibi citatis; Tunc
enim vitæ suæ non consulit, quantum potest, & debet.
In casu tamen, quo aliquis infirmus diu, & graviter æ-
grotaret, & a Medicis tamquam incurabilis esset dereli-
ctus, non peccaret sumendo aliquod remedium periculo-
sum, quia non tenetur homo se servare cum tantis dolo-
ribus, unde non censetur tunc, nisi indirecte morti suæ
cooperari; Henno *tom.* 1. *tract. de conscientia disp.* 3. *q.
ultim. concl.* 3. *resol.* 4. & alii passim. (c) Infirmus etiam
periculosus ad mortem nequit licite omne remedium, aut
medicamentum respuere: Quisquis enim tenetur vitæ suæ
periclitanti mediis ordinariis opitulari; Henno *loc. cit.*
Busemb. & la Croix *loc. cit.* Diana, & alii passim. Vi-
de *verb. Moribundus n.* 1. & 2.

Novæ additiones ex aliena manu.

INfirmitatem inter legitima impedimenta recensuimus *in* 1
Addit. ad verb. Impediens. At quia non raro accidit,
ut homines nonnullis ex causis infirmitates simulent, ne
modo in Judicio comparere necessum habeant, hinc est 2
quod infirmitates evidentibus probationibus probari de-
bent, & simulatæ infirmitates a veris infirmitatibus sunt
distinguendæ.

Infirmitatis probatio ordinaria fit per litteras, & testi- 3
monium Medicorum, *Paul. Zachias in Quæstionib. Medic.
Legalib. lib.* 2. *tit.* 2. *q.* 1. *n.* 3. Quinimmo in causa levi
probari potest infirmitas attestatione unius Medici, *Stryk.
Juridic. Dissert. Vol.* 5. *Disput.* 3. *cap.* 3. *n.* 54.

Recepta quoque est probatio infirmitatis per Testes ad 5
minus duos, *Dambauder. in prax. criminal. cap.* 15. *n.* 6.
Farinac. de Testib. q. 63. *in princip.*

Controversia vero non levis est, An Infirmitas aliis 6
deficientibus probationibus, per juramentum probari pos-
sit? Affirmant *Mascard. de Probat. conclus.* 884. *fere per tot.
Carpzov. Jurisprudent. Forens. p.* 1. *constitut.* 9. *definit.* 11.
Zanger. de Exception. p. 2. *cap.* 9. *n.* 12. *Mindan. de Process.
lib.* 2. *cap.* 19.

At non aliter hæc sententia admittenda est, quam si 7
agatur de Persona non suspecta de perjurio. Fides enim
juramenti dependet a Fide Viri; *Ali Stryk. Juridic. dissert.
vol.* 5. *disput.* 3. *cap.* 3. *n.* 57.

INGRESSUS.

Additio ex Auctore.

INgressus Ecclesiæ denegari nequit mulieribus menstrua- 1
tis; Benedictus XIV. *tom.* 1. *Constitut.* 107. incip. O-
mnium sollicitudinum §. 3. 14. Ingressus Mulierum in
Monasteria Virorum sub gravissimis pœnis prohibetur; I- 2
dem Constitut. 39. incip. *Regularis Disciplinæ*, In Ca- 3
sibus exceptis Verb. Gr. favore Mulierum nobilium jus
Patronatus habentium, quomodo permittatur? Idem *ibid.*
§. 8. Facultates permittendi hujusmodi ingressus, revocan-
tur, & annullantur; Idem *ibid.* §. 4. & 5. Vide tom. 2.
verb. Clausula. Ingressus in clausuram Monialium est o-
mnibus sub gravissimis pœnis interdictus; Vide *dict. tom.* 1.
verb. Clausura, & *tom.* 5. *verb. Moniales art.* 3. *nu.* 99.
ubi affertur ad id Pontificia Constitutio.

INIMICUS; Vide *Odium*, *Virtus vers. Charitas.*

INJURIA. Vide verb. *Conservatores num.* 4. & verb.
Pœna art. 2. *num.* 145. 146.

INQUI-

(a) Multa pronunciat Lucius Ferraris a num. 14. ad num. 18. obligationem infirmorum recitandi divinum officium spectantia, quæ, meo quidem judicio, a laxitate excusari nullatenus possunt. Quod autem majus negotium facessit illud est quod Diana, aliisque Casuistis ducibus, veluti probabile venditatur, nimirum illos, qui aliqua infirmitate præpediti officium recitare nequeunt debitis horis, non teneri anticipare, vel supplere horas tempori respondentes, quo fuerunt infirmitate detenti. Hujus asserti absurditas per se constat. Certum etenim est matutinis recitandis nocturnum tempus esse assignatum: pone te Sacerdotem privatum numquam nocturno tempore assurgentem, ut matutinum persolvas, nocte præterita aliquo laborasse incommodo, a quo sole illucescente, perfecte convaluisti: Posita Ferraris sententia, teneberis quidem horas diurnas persolvere, quia nullo laboras valetudinis impedimento; minime vero nocturnas ob morbum, e quo jam convaluisti, quamquam si nullum pertulisses incommodum, diem expectasses ad matutinum recitandum. Immo nec prævenire teneberis, & si prævideas morbum superventurum, quamquam assuetus sis canonicas horas anticipare, puta; matutinum recitare vespere antecedenti, diurnas horas de mane, &c. Quid in hac re absurdius?

(b) Sed per modum Viatici.

(c) Hæc tamen opinio non est satis tuta.

INQUISITIONES S. OFFICIUM, INQUISITORES.

SUMMARIUM.

1 *Inquisitionis Tribunal quando primo erectum?*
2 *Inquisitionis Munus, seu Officium fuit commissum a Gregorio IX. solis Patribus Ordinis Prædicatorum.*
3 *Deinde Innocentius IV. tale Inquisitionis Officium commisit etiam Fratribus Minoribus.*
4 *Superiores Prædicatorum, & Minorum olim habebant facultatem eligendi Inquisitores.*
5 *Non sic tamen hodie, sed Inquisitores Regulares eliguntur a Congregatione Sanctissimæ Inquisitionis, & a Sede Apostolica approbantur, exceptis Inquisitoribus Hispaniæ, qui immediate ab Inquisitore Generali eliguntur.*
6 *Congregatio Sanctissimæ Inquisitionis a quo fuerit erecta.*
7 *Congregationis Sanctissimæ Inquisitionis, quæ sit facultas?* ad n. 9.
10 *Omnia ab hac suprema Universalis Inquisitionis Congregatione decreta firma sunt, & observari debent.*
11 *Potest procedere contra Episcopos, & etiam contra Cardinales hæreticos.*
12 *Quod a majori parte Cardinalium hujus Congregationis concluditur, ab omnibus factum esse censetur.*
13 *Si duo tantum Cardinales sint in Congregatione, quod ipsi decernunt, est ratum.*
14 *Scripta, & præcepta ab hac Sacra Congregatione Ordinariis, Vicariis, & Inquisitoribus &c. debent statim exequi.*
15 *Inquisitionis Officium quomodocumque impediens quas pœnas incurrat?*
16 *Inquisitores possunt procedere in causis Fidei contra quascumque personas cujusvis gradus, conditionis, vel Dignitatis &c.*
17 *In causis Fidei procedere possunt etiam contra quoscumque exemptos.*
18 *In causis Fidei possunt Inquisitores procedere etiam contra suosmet Superiores ejusdem Ordinis.*
19 *An Inquisitores procedere possint etiam contra Generales Religionum?*
20 *Inquisitores Regulares in iis, quæ ad munus Inquisitionis pertinent, non sunt subjecti suis Regularibus Superioribus.*
21 *Bene vero in iis, quæ pertinent ad statum Religiosum, & Observantiam Regularem.*
22 *Unde si extra Officium deliquerint, possunt de Juris rigore puniri a suis Superioribus Regularibus: Ast tamen non debent eis ullam gravem pœnam imponere, nisi prius certiorata Suprema Sanctissimæ Inquisitionis Congregatione.*
23 *Inquisitores non possunt procedere contra Episcopos, nec econtra; sed occurrente aliquo gravi casu est significandus Summo Pontifici.*
24 *Inquisitores non possunt excommunicare Episcopos, nec econtra.*
25 *Inquisitores non possunt procedere contra Legatos, vel Nuntios Papæ.*
26 *Neque possunt excommunicare Officiales Papæ, & contra eos procedere.*
27 *Inquisitores non possunt se intromittere in alliis causis, quam in delictis contra Fidem.*
28 *Inquisitores non possunt in judiciis admittere Laicos Judices ad judicandum sub pœna (etiam Inquisitoribus) excommunicationis Papalis ipso facto.*
29 *Inquisitores non possunt extorquere a reis pecuniam modo illicito sub pœna Excommunicationis Papalis ipso facto, a quo non possunt absolvi, donec satisfaciant.*
30 *Unde pro actis S. Officii, & processus nihil possunt facere solvi, nec sibi, nec aliis Officialibus, sed omnia gratis debent facere expediri.*
31 *Inquisitores possunt creare, & assumere in Notarios Clericos etiam in Sacris, & quosvis sive sæculares sive Clericos, sive Regulares.*
32 *In sententiis ferendis possunt assumere quoslibet peritos.*
33 *Possunt constringere Magistratus omnes etiam sæculares, ut observare faciant statuta contra hæreticos facta.*
34 *Possunt cogere omnes Magistratus, & Judices ad exequendum suas sententias, & isti debent sub pœna excommunicationis obedire.*
35 *Possunt compellere omnes Magistratus, & alios ad dandum eis scripturas pertinentes ad S. Officium.*
36 *In causis hæresis uti possunt brachio sæculari.*
37 *Inquisitoribus in causis Fidei tenentur obedire omnes Domini temporales.*
38 *Inquisitores possunt procedere contra delinquentes in sua Provincia, etiamsi alio se transtulerint.*
39 *Possunt procedere in causis hæresis, quas etiam Episcopi cœperunt cognoscere.*
40 *Possunt procedere etiam irrequisitis Diœcesanis.*
41 *Inquisitor cum Episcopo, & sine eo, & econtra potest citare in causis hæresis.*
42 *Inquisitor, & Episcopus possunt conjunctim, & divisim procedere in causis hæresis, sed communiter sententiant, & si non conveniunt, referunt ad Papam.*
43 *Debent communicare processus, quando divisim procedunt.*
44 *Inquisitor sine Episcopo non potest carcerare duro, vel arcto carcere, qui datur ad pœnam.*
45 *Inquisitor sine Episcopo, vel Vicario non potest dare tormenta, nec sententiare; si vero intra octo dies non possit Inquisitor habere copiam Episcopi, vel ejus Vicarii, & econtra, potest alteruter se solo id facere, postquam se requisierint.*
46 *Potest tamen Episcopus, aut Vicarius Inquisitori, aut hic illis committere suas vices in dictis casibus, si nolint adesse, alias irritum est quod fit.*
47 *Vacante vero Sede Episcopali loco Episcopi requirendus est Vicarius Capitularis eodem modo, quo supra, alias nulla est sententia.*
48 *Inquisitor cum Episcopi, vel Vicarii consensu potest privare hæreticum Officio, & Beneficio, & privatum declarare: Si vero Episcopus contulit Beneficium hæretico scienter, tunc Inquisitor sine eo sententiat.*
49 *Inquisitor non tenetur reddere rationem Episcopo de expensis factis in causis hæresis.*
50 *Inquisitores possunt procedere in omnibus contra Fidem.*
51 *Possunt procedere contra impedientes suum Officium, contra non juvantes, si requiruntur &c.*
52 *Inquisitores procedunt contra Saracenos, vel alios, qui facti Christiani, redeunt ad Sectam.*
53 *Item contra Saracenos, qui Christianos ad suam sectam trahunt.*
54 *Item contra omnes maleficos, & sortilegos, qui malum aliquod procurant.*
55 *Item contra Astrologos Judiciarios, & alios Magos, Sortilegos, Divinatores, & hujusmodi.*
56 *Inquisitores procedunt contra maleficos, & sortilegos cum Diabolo pactum facientes, a Fideque apostatando alios lædentes.*
57 *Item procedunt contra Astrologos, qui de statu Reipublicæ Christianæ, vel Sedis Apostolicæ, seu vita Romani Pontificis, aut ejus consanguineorum judicia facere, nec non contra eos, qui illos desuper consulere præsumpserint.*
56 *Item contra impedientes Neophytos, ne Fidem complectantur.*
59 *Item contra hæreticos judicialiter confessos, & obstinatos etiam illorum Diœcesanis irrequisitis.*
60 *Item contra hæreticos, eorumque fautores se negotio Inquisitionis opponentes.*
61 *Inquisitores procedunt contra prædicantes doctrinam scandalosam, vel Fidei contrariam, etiam Regulares.*
62 *Inquisitores procedunt contra asserentes Beatissimam Virginem fuisse conceptam in peccato originali.*
62 *Item contra eos, qui utuntur Litaniis novis non approbatis ab Ecclesia, vel Sacra Congregatione Rituum.*
64 *Item contra non ordinatos ad Presbyteratum Missam celebrantes, vel Pœnitentiæ Sacramentum ministrantes.*
65 *Item contra Sacerdotes sollicitantes.*
66 *Item contra Confessarios negligentes monere pœnitentes, ut denuncient sollicitantes, aut docentes eos non teneri.*
67 *Inquisitores procedunt contra Testes falsum in causis Fidei deponentes, eosque Curiæ sæculari tradere possunt.*
68 *Item procedunt contra Christianos ad Judæorum ritus transeuntes, & Judæos conversos ad illum redeuntes.*
69 *Inquisitores libere procedere possunt contra Judæos, & alios Infideles paganos in variis casibus, qui assignantur.*
70 *Item procedere possunt contra eos, qui dicunt usuram non esse peccatum.*
71 *Inquisitores, & Episcopi tenentur procedere in omnibus causis contra Fidem; omittentes id facere, incurrunt excommunicationem Papæ reservatam.*
72 *Tenentur procedere sine exceptione personarum.*
73 *Tenentur exigere juramentum ab omnibus Officialibus Tribunalis de secreto, & fidelitate servandis.*
74 *Item tenentur dare juramentum Secreti Advocato, & Procuratori reorum, & aliis quibuscumque manifestant dicta Testium, & delicta, ut possit in causa procedi.*
75 *Tenentur prohibere, ne sæculares in causis Fidei se ingerant, & per Censuras deterrere.*
76 *Sixtus IV. statuit, ut Inquisitores Ordinis Prædicatorum non procederent contra Fratres Ordinis Minorum, & econ-*

contra, sed modo non est in praxi. Item statuit, ut Inquisitores Ordinis Prædicatorum, & Minorum a suis Generalibus possint corripi, processari, & puniri, & privari, sed modo non est in praxi.

77 *Inquisitores possunt absolvere judicialiter omnes hæreticos, qui pœnitentes hæresim abjurant, & ad Fidem revertuntur.*

78 *Item possunt absolvere judicialiter etiam alios fautores, receptatores, credentes, infamatos, seu suspectos de hæresi.*

79 *Item possunt non publicare, nec debent nomina Testium examinatorum in causa hæresis. Possunt tamen publicare viris illis, de quorum consilio sententia danda est.*

80 *Inquisitores possunt committere citationes, & examinationes testium.*

81 *Item possunt procedere* appellatione remota.

82 *Inquisitores possunt concedere licentias portandi arma tot Ministris, quot per viam sibi sunt necessarii, dum procedere debent in causa aliqua, sed cavere debent, ne abutantur hac facultate.*

83 *Possunt concedere Indulgentiam* 30. *dierum iis, qui suæ convocationi intersunt pro exequendo officio, seu suis Concionibus pro Fide habitis intersunt.*

84 *Inquisitores, & eorum Officiales non possunt conveniri, excommunicari, suspendi &c. neque ab Ordinario, neque a Legatis Papæ sine licentia Papæ.*

85 *Inquisitores non possunt in causis sui Officii impediri a Gubernatoribus, aut aliis quibuscumque sub pœnis Excommunicationis &c. Nec possunt sindicari ab alio, quam a Papa vel Sacra Congreg. &c.*

86 *Inquisitores Hispaniarum in S. Officio sine Papæ licentia nullam innovationem pati possunt.*

87 *Inquisitoris, etiam Majoris Officium non excusat Episcopum a residentia in propria Diœcesi.*

88 *Nec etiam excusat Parochum a residentia.*

89 *Si Officiales, & Familiares Tribunalis S. Inquisitionis sint Canonici & hujusmodi, non lucrantur distributiones in absentia ob tale Officium, nisi speciali Sedis Apostolicæ privilegio muniantur.*

90 *Immo sine speciali privilegio neque lucrantur distributiones Inquisitores ipsi, si sint Canonici, & absint propter S. Inquisitionis Officium.*

91 *Familiares Tribunalis S. Officii non satisfaciunt præcepto Communionis Paschalis, nisi communicent in propria Parochia.*

92 *Vicarius S. Officii permittens Officialibus sæcularibus, ut propria auctoritate perquisitionem faciant, incurrit excommunicationem.*

93 *Vicarius S. Officii ob extractionem factam a loco immuni in personam Sacerdotis ob prætensam celebrationem duarum Missarum, censetur incurrisse, & datur facultas ipsum absolvendi.*

94 *Ministri Inquisitoris S. Officii, qui de ejus mandato recognitionem cadaveris fecerunt in loco immuni, & deinde Homicidam extraxerunt, & ad carceres S. Officii adduxerunt, ex utroque capite Censuras contraxerunt.*

95 *Subnectuntur Supplementa Auctoris*, ad num. 99.

1 INquisitionis Tribunal fuit primo erectum sub Innocent. III. occasione hæresis Albigensium, rem eidem Innocentio proponente S. Dominico præclarissimi Ordinis Prædicatorum Patriarcha tunc Oxomensi Canonico, cui primo hæc delegata Inquisitoris jurisdictio commissa fuit; Paramus *de orig. Inquisitionis lib.* 2. *tit.* 1. *cap.* 1. *n.* 13. Castill. *in histor. Ordinis Prædicatorum cap.* 17. Fernand. *in concertat. Prædic. pag.* 16. Lucius Marinus Siculus *in hist. Hispan.* Card. Petra *tom.* 3. *Comment. in Constit.* 16. *Innocent. IV. num.* 8. & alii passim.

2 Inquisitionis munus, seu Officium fuit commissum a
Gregorio IX. solis Patribus Ordinis Prædicatorum, ut pa-
tet ex litteris datis anno 1231. eorum Priori in Lombar-
dia, quæ litteræ extant *tom.* 9. *Conciliorum column.* 335.
& ex aliis Inquisitoribus ejusdem Ordinis ab eodem Gre-
gorio contra Albigenses missis, ut videri potest apud Leand.
de viris illustrib. lib. 2. & Bzovium *ad annum* 1235. a
3 *num.* 4. Deinde Innocent. IV. tale Inquisitionis Officium
commisit etiam Fratribus Minoribus, ut patet ex ejus
Constitutione incipient. *Qua tunc*, & refert Cardin. Pe-
tra *loc. cit. num.* & alii. Et aliquando fuit commissum
etiam Patribus Minimis S. Francisci de Paula; Clemens
VII. delegavit Inquisitorem in Regno Portugalliæ P. Di-
dacum de Silva dicti Ordinis Minimorum, ut narratur in
Constitutione 8. Pauli III. incipient. *Illius* §. 1. ut refert
Card. Petra *loc. cit. num.* 9.

4 Superiores Prædicatorum, & Minorum olim habebant
facultatem eligendi Inquisitores, ut patet ex Constitutio-
ne 16. Alexandri IV. incipient. *Quod super*, & ex Con-
stitutione 23. ejusdem Alexandri incipient. *Catholicæ*, &
notant Eymeric. *part.* 3. *director. quæst.* 3. & ibi Pegna
comment. 52. §. *Regulariter*, Azorius *part.* 1. *lib.* 8. *cap.*
18. *quæst.* 5. Sanctarell. *de hæresi cap.* 40. *dub.* 1. *num.* 6.
Delbene *part.* 2. *dubit.* 195. *sect.* 8. *num.* 2. Card. Petra
5 *loc. cit. num.* 32. Hodie tamen adempta extat hæc facul-
tas dictis Superioribus Regularibus, & Inquisitores Regu-
lares eliguntur a Congregatione Sanctissimæ Inquisitionis,
& a Sede Apostolica approbantur, exceptis solummodo
Inquisitoribus Hispaniæ, qui immediate ab Inquisitore Ge-
nerali eliguntur, ut notant Salell. *lib.* 1. *cap.* 2. *Regul.*
lib. 1. *cap.* 2. *Regul.* 10 & 11. Carena *part.* 1. *tit.* 3.
num. 5. & *tit.* 5. §. 3. *num.* 11. Sousa *in aphor. Inquisit.*
lib. 1. *cap.* 1. *num.* 6. Delbene *loc. citat. sect.* 8. *num.*
2. Castropal. *Oper. moral. part.* 1. *tract.* 4. *disp.* 8. *punct.*
12. §. 2. *num.* Cardinal Petra *loc. cit. num.* 34. & alii
passim.

Congregatio Cardinalium Sanctissimæ Inquisitionis ere- 6
cta fuit a Paulo III. Constit. 34. incipient. *Licet*, & de-
nuo restituta a Sixto V. Constit. 74. incipient. *Immensa*.
Facultas hujus supremæ, & universalis Inquisitionis est
supra omnes Civitates, & loca Christianitatis etiam ultra
montes; Paulus III. in cit. Constit. *Licet*. Hæc suprema 7
Cardinalium Generalium Inquisitorum Congregatio con-
tra quoscumque procedit, appellationes ab aliis Inquisito-
ribus audit, Inquisitores ubivis locorum deputat, & alios, 8
qui interesse debent, & inservire in actu degradationis;
Paul. III. *ibid.* Hæc Cardinalium Inquisitorum Congrega-
tio præcipere potest degradationem reorum Clericorum, 9
qui damnandi sunt, & uti potest brachio sæculari; Paul.
III. *ibid.* Potest privare beneficiis &c. impedientes suum
Officium, & aliis inhabilitatibus afficere. Paul. III. *ibid.*
Omnia ab hac suprema universalis Inquisitionis Congrega-
tione decreta firma sunt, & observari debent; Paul. III. 10
ibid. Potest procedere contra Episcopos, & etiam contra
Cardinales hæreticos; Pius IV. Constit. 67. incip. *Roma-* 11
nus. Quod a majori parte Cardinalium hujus Congrega-
tionis fuerit conclusum, ab omnibus factum esse cense- 12
tur; Pius IV. Constit. 79. incipient. *Cum nos*, S. Pius
V. Constitut. 23. incipient. *Cum felicis*. Si duo tantum 13
Cardinales sint in Congregatione, quod ipsi decernunt,
est ratum; S. Pius V. Constit. 23. incipient. *Cum felicis*.
Cum hæc Cardinalium Generalium Inquisitorum Congre- 14
gatio scribit, aut præcipit aliquid Ordinariis, Vicariis,
Inquisitoribus &c. isti statim debent rescribere, & injun-
cta exequi; Clemens VIII. Constit. 76. incipient. *Sanctis-*
simus.

Inquisitionis Officium impediens, testes in causis Fidei, 15
aut denunciantes offendens, carceratos extrahens, capi
reos prohibens, occultans, adjuvans, consulens, vel simi-
lia in favorem reorum faciens, est reus læsæ Majestatis,
omni dominio privatus, ut hæreticus tractandus, infamis
ipse, & filii ejus, pœnis hæreticorum subjacet, & Curiæ
Sæculari est tradendus; S. Pius V. Constitut. 82. incip. *Si*
de protegendis.

Inquisitores possunt procedere in causis Fidei contra 16
quascunque personas cujusvis gradus, Conditionis, vel Di-
gnitatis, contra Magistratus, Communitates &c. Etiamsi
habeant privilegium Sedis Apostolicæ, ut contra eos non
procedatur; *cap. Ut Officium, de hæreticis in* 6. Urbanus
IV. Constit. 2. incip. *Licet* §. 16. In causis Fidei proce- 17
cedere possunt etiam contra quoscumque exemptos; Ale-
xander IV. Const. 22. incipient. *Ne commissæ*, Clemens
VII. Constit. 27. incipient. *Cum sicut*, Paulus III. Const.
30. incipient. *In Apostolici*, Pius IV. Constit. 51. inci-
pient. *Pastoralis*, Paulus V. Constitut. 26. incipient. *Ro-*
manus, ubi revocat facultates Superioribus quorumcum-
que Ordinum concessas cognoscendi causas suorum Subdi-
torum ad Officium Sanctæ Inquisitionis quomolibet perti-
nentes. In causis Fidei possunt Inquisitores procedere e-
tiam contra suosmet Superiores ejusdem Ordinis; Cochier.
de jurisdict. ordinar. in exemptus part. 2. *qu.* 45. *n.* 58.
Sousa *in aphorism. lib.* 1. *cap.* 4. *num.* 8. Card. Petra *tom*
3. *Commentin. in Constitut.* 23. *Alexand. IV. num.* 15. & 18
alii passim. An autem Inquisitores procedere possint e-
tiam contra Generales Religionum, non conveniunt Do-
ctores: multi enim, quos sequitur Diana *part.* 4. *tract.* 8.
resolut. 23. Peyrin. *in privileg. Minor. tom.* 2. *Constit.* 9.
Pauli V. §. 1. *num.* 2. Bordon. *in Tribunal. cap.* 27. *nu.*
27. & alii tenent non posse Inquisitores procedere contra
Generales Religionum, sed debere prius certiorare Supre-
mam Cardin. Inquisitionem, *arg. cap. Inquisitores, de hæ-*
reticis in 6. & Concil. Trident. *cap.* 11. *sess.* 25. *de Re-*
gularibus, ubi quamvis submittat jurisdictioni, visitatio-
ni, & correctioni Ordinariorum omnes Parochiales Eccle-
sias Regulares, excipit tamen eas in Monasteriis, & lo-
cis, ubi Generales, seu Capita Ordinum Sedem ordina-
riam, & principalem habent, ibi: „ Exceptis etiam iis
„ Monasteriis, seu locis, in quibus Abbates, Generales,
„ aut Capita Ordinum Sedem ordinariam principalem ha-
„ bent, & contingentia facti sic declarasse Sacr. Congreg.
Concilii pro Ecclesia S. Hyppoliti de Faventia, quæ est
Sedes ordinaria, & principalis Generalis Camaldulensis,
testatur Fagnan. *lib.* 3. *decretal. in cap. Nullus Episcopus*
3. *de Parochis num.* 41. & ipsum sequitur Monacell.
tom. 1. *tit.* 5. *formul.* 1. *num.* 18. & *tit.* 6. *formul.* 20.
num. 14. ubi affert decretum Sacr. Congregat. Concil. in
Lauden. jurisdictionis 1. *Dec.* 1691. in qua plene articulo di-
scusso, & partibus informantibus fuit resolutum, Bullam
Gregorio XV. incipient. *Inscrutabili*, non derogasse pri-
vilegio *cap.* 11. *sess.* 25. *de Regul.* favore Generalium Ordinum

concesso, & alii passim. Aliqui autem his non obstantibus censent posse Inquisitores procedere etiam contra Generales Religionum dicentes hanc exemptionem, seu exceptionem Generalium, non constare de Jure, cum *cit. cap. Inquisitores*, loquatur solummodo de Episcopis, ut advertit Freitas *in addition. ad Rodric. Azugnade Confessor. sollic. q. 12. num. 20.* & priorem opinionem procedere posse inspecta solummodo quadam æquitate, & decentia, ut ait Carena *part. 1. tit. 5. §. 9. num. 78.* & sequitur Card. Petra *loc. cit. num. 16.*

20 Inquisitores Regulares in iis, quæ ad munus Inquisitionis pertinent, non sunt subjecti suis Regularibus Superioribus, nec eis tenentur obedire, ut de Inquisitoribus Prædicatorum, & Minorum expresse statuit Alexander
21 IV. Const. 23. incip. *Catholicæ*. In iis autem, quæ pertinent ad statum Religiosum, & observantiam Regularem, sunt subjecti suis Superioribus Regularibus, & eis tenentur obedire, ut ex cit. Const. Alexandri IV. incip. *Catholicæ* docent Eymeric. *in Directorio part. 3. q. 11. & 12.* ubi Pegna *Comment. 60. & 61.* Sanctarell. *de hæresi cap. 40. dub. 1. num. 7.* Decanus *l. 5. tract. Crimin. cap. 22. num. 33.* Royas *de hæreticis par. 2. n. 418.* Malcovius *de Majest. milit. Eccl. lib. 1. part. 1. cap. 11.* Carena *de Offic. Inquis. part. 1. tit. 5. §. 8. n. 69.* Salellas *de Mater. Tribun. Fid. lib. 1. cap. 2. Regula 11. n. 13.* Card.
22 Petra *l. c. n. 4.* Unde si extra Officium deliquerint, certum est de Juris rigore puniri posse a suis Prælatis Regularibus; Eymeric. *l. c. q. 12. n. 1.* Locat. *in Judicial. verb. Inquisit. n. 40.* Sanctarell. *cit. dub. 1. n. 7.* Zanardus *in direct. p. 2. cap. 6. q. 43.* Rodriquez *qq. regul. t. 2. q. 81. art. 5.* Card. Petra *loc. cit. nu. 7.* & alii. Ast tamen, quia eisdem Superioribus Regularibus vetita sunt ea, ex quibus directe vel indirecte sui subditi Inquisitores in eorum officio impediuntur; Idcirco, dum isti extra officium delinquunt, poterunt quippe eorum Superiores omni casu informationes capere, eosque monere, & reprehendere, cum ex his nullum eis impedimentum in suo munere exercendo oriatur; Dum autem pœna est infligenda, ad eam devenire non debent, si inde Inquisitores quodammodo a suo Officio impediantur, & tunc informationes transmittere Supremæ Cardinalium Inquisitionis, ejusque mandata expectare debent, ut post Farinac. *de hæresi qu. 186. num. 132.* tenent Castropal. *tom. 1. oper. moral. tract. 4. disp. 8. punct. 12. §. 2. num. 23.* Diana *part. 4. tract. 8. resolut. 53.* Carena *de offic. Inquisit. part. 1. tit. 5. §. 8. num. 72.* Card. Petra *loc. cit. numer. 8.* & alii.

23 Inquisitores non possunt procedere contra Episcopos, neque e contra, nisi habeant in commissis a Papa specialiter; sed occurrente casu suspicionis, vel accusationis, vel denunciationis contra ipsos, debet significari Summo Pontifici; *cap. Inquisitores, de hæreticis in 6.* & *Extravagant. de hæreticis, cap. Cum Matthæus*. Inquisi-
24 tores non possunt excommunicare Episcopos, nec e contra; *cap. Statuta 20. de hæreticis in 6.* Inquisitores non possunt procedere contra Legatos, vel Nuncios Papæ,
25 sed occurrente casu, aut suspicione hæresis contra eos, debent id Papæ significare *cap. Inquisitores, & cit. cap.*
26 *Cum Matthæus*. Neque possunt excommunicare Officiales Papæ, vel contra eos procedere; *cit. cap. Inquisito-*
27 *res, & cit. cap. Cum Matthæus*. Inquisitores non possunt se intromittere in aliis causis, quam in delictis contra Fidem: *Clement. de hæreticis cap. Multorum 1. §. Pro-*
28 *pter*. Inquisitores non possunt in Judiciis admittere Laicos Judices ad judicandum sub pœna (etiam Inquisitoribus) excommunicationis Papalis ipso facto; Julius III.
29 Constit. 11. incip. *Licet a diversis*, Inquisitores non possunt extorquere a reis pecuniam modo illicito sub pœna excommunicationis Papalis ipso facto, a qua non possunt absolvi, donec satisfaciant; *Clement. de hære-*
30 *ticis c. Nolentes 2.* unde Sancto Officio, pro processibus nihil possunt facere solvi, nec sibi, nec aliis Officialibus, sed omnia gratis debent facere expediri, Clemens VIII. Constitut. 76. incipient. *Sanctissimus*.

31 Inquisitores possunt creare, & assumere in Notarios Clericos etiam in Sacris; Urbani IV. Constitut. 2. incip. *Licet §. 8.* Et quosvis sive sæculares, sive Clericos, sive Regulares; Pius IV. Constitut. 36. incip. *Pastoralis, cap. Ut Officium §. Verum de hæreticis in 6.* In
32 sententiis ferendis possunt assumere quoslibet peritos; Urban. IV. Constitut. 2. incip. *Licet paragraph. 10. capit. Ut commissi, de hæretic. in 6.* & hi tenentur obe-
33 dire, *citat. capit. Ut commissi*. Possunt costringere Magistratus omnes etiam Sæculares, ut observare faciant statuta contra hæreticos facta, sive contra fautores, ac receptatores, & cogere possunt eos ad jurandum de tali observantia. Quod si nolint jurare, fiunt infames, ac suspecti in Fide, & Officio privandi sunt; *capit. Ut offi-*
34 *cium paragraph. Compescendi, de hæreticis in 6.* Possunt
35 cogere omnes Magistratus, & Judices ad exequendum suas sententias & isti debent sub pœna excommunicationis obedire; Innocent. VIII. Constitut. 10. incip. *Dile-*
36 *ctus*. Possunt omnes Magistratus compellere, & alios ad dandum eis scripturas pertinentes ad Sanctum Officium;
37 Alexand. IV. Const. 18. incip. *Cupientes*. In causis hæresis uti possunt brachio sæculari, *cap. Ut Officium §. Compescendi, de hæreticis in 6.* Inquisitoribus in causis Fidei tenentur obedire omnes Domini temporales, & si aliquem illi carcerari faciunt, isti tenentur fideliter custodire, & si illi sententiant, isti tenentur indilate obedire, non obstante appellatione rei; *cap. Ut Inquisitionis, de hæreticis in 6.*

Inquisitores possunt procedere contra delinquentes in 38
sua Provincia etiamsi alio se transtulerint; Alexander IV.
Const. 18. incip. *Cupientes*. Possunt procedere in causis 39
hæresis, quas etiam Episcopi cœperunt cognoscere; Urbanus IV. Constit. 2. incip. *Licet §. 3.* Possunt procedere 40
etiam irrequisitis Diœcesanis; Alexander IV. incip. *Ad capiendum*. Inquisitor cum Episcopo, & sine eo, & e 41
contra, potest citare in causis hæresis; *Clementina de hæreticis cap. Multorum 1. §. Propter*. Inquisitor, & Epi- 42
scopus possunt conjunctim, & divisim procedere in causis hæresis, sed communiter sententiant, & si non conveniunt, referunt ad Papam *cap. Per hoc, de hæreticis in 6.* De- 43
bent communicare processus, quando divisim procedunt; 44
Extrav. de hæreticis cap. Ex eo. Inquisitor sine Episcopo non potest carcerare duro, vel arcto carcere, qui datur ad pœnam; *Clementin. de hæreticis cap. Multorum 1. §. Propter*. Inquisitor sine Episcopo, vel Vicario non 45
potest dare tormenta, nec sententiare; si vero intra octo 46
dies non possit Inquisitor habere copiam Episcopi, vel Vicarii ejus, & e contra, potest alteruter a se solo id facere, postquam se requisierint; *citat. Clementina capit. Multorum 1. paraph. Propter*, Urbanus IV. Constitut. 2. incipient. *Licet Paragraph. 5.* Potest tamen E- 47
piscopus, aut Vicarius Inquisitori, & hic illis committere suas vices in dictis casibus, si nolint adesse, alias irritum est, quod fit; *citat. Clementin. Multorum*. Vacante vero Sede Episcopali loco Episcopi requirendus est Officialis Capituli, seu Vicarius Capitularis eodem modo, quo supra, alias nulla sententia, *cit. Clement. Multorum*. In- 48
quisitor cum Episcopi vel Vicarii consensu potest privare hæreticum in Officio, & Beneficio, & privatum declarare, excepto si Episcopus contulit Beneficium hæretico scienter, quia tunc sine eo sententiat, *cap. Ut commissi,* 49
de hæreticis in 6. Inquisitor non tenetur reddere rationem Episcopo de expensis factis in causis hæresis; *Extravagan. de hæreticis cap. Ex eo*.

Inquisitores procedere possunt in omnibus contra fi- 50
dem, ut circa hæreticos fautores receptatores, & suspectos de fide; *Clementina de hæreticis cap. Multorum 1. §. Propter*. Possunt procedere contra impedientes suum Of- 51
ficium, contra non juvantes, si requirantur, etiamsi sit Communitas, Princeps Magistratus &c. *cap. Statutum 9. de hæreticis in 6.* Inquisitores procedunt contra Sara- 52
cenos, vel alios, qui facti Christiani redeunt ad sectam; Gregor. XI. Const. 2. incipient. *Admodum*. Item con- 53
tra Saracenos, qui Christianos ad sectam suam trahunt; 54
Gregorius X. *Ibidem*. Item contra omnes maleficos, & sortilegos, qui malum aliquod procurant; Innocentius 55
VIII. Constit. 1. incip. *Summis*. Item contra Astrologos judiciarios, & alios Magos, & Sortilegos Divinatores, & hujusmodi; Sixtus V. Constit. 17. incip. *Cœli, & Terræ Creator*. Inquisitores procedunt contra maleficos, & 56
Sortilegos cum Diabolo pactum facientes; a Fideque apostatando alios lædentes; Gregorius XV. Const. 46. incipient. *Omnipotentes*. Item procedunt contra Astrologos, 57
qui de statu Reipublicæ Christianæ vel Sedis Apostolicæ, seu vita Romani Pontificis, aut ejus consanguineorum judicia facere, necnon contra eos, qui illos desuper consulere præsumpserint, cum innovatione dictæ Constitutionis Sixti V. Urb. VIII. Const. incip. *Inscrutabilis*. Item 58
contra impedientes Neophytos, ne Fidem complectantur; Paul. III. Const. 32. incip. *Cupientes §. 8.* Item contra hæreticos judicialiter confessos, & obstinatos, etiam illorum Diœcesanis irrequisitis; Alexander IV. Const. 9. incip. 59
Ad capiendum. Item contra hæreticos, eorumque fautores se negotio Inquisitionis opponentes; Innoc. IV. Con- 60
stit. 16. incip. *Quia*.

Inquisitores procedunt contra prædicantes doctrinam 61
scandalosam, vel Fidei contrariam etiam Regulares; Paulus III. Constitut. 30. incip. *In Apostolici*. Item contra 62
omnes etiam Regulares audientes in publicis Concionibus, lectionibus, conclusionibus, & aliis quibuscumque actibus publicis asserere, quod Beatissima Virgo fuerit concepta cum peccato originali; *Sacra Congreg. Sanctæ Romanæ, & Universalis Inquisitionis in Palatio Apostolico coram Paulo V. sub die 31. Augusti 1617.* Quod postea ad audientes asserere idem in sermonibus, & scriptis privatis extendit *Ead. Sac. Congr. coram Gregorio XV. sub die 24. Maji 1622.*

Item contra eos, qui utuntur Litaniis novis non ap- 63
probatis ab Ecclesia vel Sacra Congregatione Rituum; Clem. VIII. Constit. 22. incip. *Sanctissimus*. Item contra 64
non ordinatos ad Presbyteratum Missam celebrantes vel Pœnitentiæ Sacramentum ministrantes; Gregor. XIII. Constit. 21. incip. *Offic. nostri*, Clem. VIII. Const. 81. incip. 65
Et si alias, Urbanus VIII. Constit. 79. incip. *Apostolatus*. Item contra Sacerdotes, qui mulieres pœnitentes in actu Confessionis ad actus inhonestos sollicitant;

Pius

Pius IV. Const. 31. incip. *Cum sicut*; Gregor. XV. Const.
34. incip. *Universi*, hoc extendit ad Sacerdotes sollicitan-
tes quascumque personas ad inhonesta sive inter se, si-
ve cum aliis perpetranda quomodolibet in actu Confessio-
nis Sacramentalis, vel antea, vel post immediate, seu
66 occasione, vel prætextu Confessionis &c. Item contra
Confessarios negligentes monere pœnitentes, ut denun-
cient sollicitantes, aut docentes eos non teneri; Gregor.
XV. in d. Const. *Universi* §. 7.

67 Inquisitores procedunt contra testes falsum in causis Fi-
dei deponentes, eosque Curiæ sæculari tradere possunt.
68 Leo X. Const. 29. incip. *Intelleximus*. Item procedunt
contra Christianos ad Judæorum Ritus transeuntes, &
69 Judæos conversos ad illos redeuntes. Nicolaus IV. Con-
stit. 1. incip. *Turbato*. Inquisitores libere procedere pos-
sunt contra Judæos, & alios infideles paganos in sequenti-
bus casibus. I. Si negaverint, quæ circa Fidem commu-
nia sunt cum Christianis. II. Si Dæmones invocaverint,
aut eis immolaverint. III. Si quem Christianum hæc do-
cuerint, vel ad ea perduxerint. IV. Si hæreticas blasphe-
mias dixerint. V. Si Christianos a Fide deviaverint.
VI. Si Infideles ad Fidem Christi transire impediverint.
VII. Si Hæreticos scienter receptaverint. VIII. Si libros
Hæreticos, Thalmudicos, aut alias Judaicos quomodoli-
bet damnatos tenuerint. IX. Si Hostiam salutarem, aut
Crucem, & similia vel Christianos derisserint. X. Si nu-
trices Christianas retinuerint, vel easdem illa die, qua
Eucharistiæ Sacramentum sumpserint, vel etiam die-
bus sequentibus, lac in latrinas effundere coegerint. Gre-
gor. XIII. Const. incip. *Antiqua Judæorum*; & concor-
dat Const. 20. Clement. VIII. incip. *Cum Hebræorum*
70 *malitia*. Item procedere possunt contra eos, qui dicunt
Usuram non esse peccatum *Clement. de Usuris cap. Unic.
§. sane*.

71 Inquisitores, & Episcopi tenentur procedere in omni-
bus causis contra Fidem, ac omittentes id facere, incur-
runt excommunicationem Papæ reservatam; *Clement. de*
72 *hæreticis cap. 1. Verum*, Tenentur procedere sine acce-
73 ptione Personarum, *cap. Qualiter, de accusat.* Tenentur
exigere juramentum ab omnibus Officialibus sui Tribu-
nalis de secreto, & fidelitatis servandis; *Clement. de hæ-
reticis cap. 1. §. Porro*, Innocent. IV. Constit. 10. in-
74 cip. *Ad extirpandam*. Item tenentur dare juramentum
secreti Advocato & Procuratori reorum, & aliis quibuscum-
que manifestant dicta testium, & delicta, ut possit in cau-
75 sa procedi; *cap. Statuta 20. de hæreticis in 6.* Tenentur
prohibere, ne sæculares in causis Fidei se ingerant, &
per censuras deterrere; Leo X. Constitut. 43. incip. *Ho-
76 nestis*. Sixtus IV. Constitut. 19. incip. *Sacri*, statuit, ut
Inquisitores Ordinis Prædicatorum non procederent con-
tra Fratres Ordinis Minorum, & e contra, sed modo
non est in praxi. Idem *ibidem* statuit, ut Inquisitores Or-
dinis Minorum, & Prædicatorum a suis Generalibus
possint corripi, processari, puniri, & privari, sed modo
non est in praxi.

77 Inquisitores possunt absolvere judicialiter omnes Hære-
ticos, qui pœnitentes hæresim abjurant, & ad Fidem re-
vertuntur; Alexander IV. Constit. 18. incip. *Cupientes*;
78 *c. Ut Officium 11. de Hæreticis in 6.* Item possunt absolvere ju-
dicialiter etiam alios fautores, receptatores, credentes,
infamatos, seu suspectos de Hæresi, *ibidem*, & Urba-
nus IV. Constitut. 2. incip. *Licet*. Item possunt non pu-
79 blicare, nec debent, nomina testium examinatorum in
causa Hæresis; Urbanus IV. Constit. 2. incip. *Licet* §. 9.
Pius IV. Constit. 26. incip. *Pastoralis*. Possunt tamen il-
la publicare viris aliis, de quorum consilio sententia dan-
da est, & hoc sub secreto, *ibidem*; Inquisitores possunt
80 committere citationes, & examinationes testium; Urba-
nus IV. Constitut. 2. incip. *Licet* §. 10. item possunt
81 procedere *appellatione remota*; Clemens VIII. Constitut.
22. incip. *Placuit*. Item in causis Fidei possunt delegare,
& revocare delegationes; Clemens VII. in cit. Constit.
82 *Placuit*. Inquisitores possunt concedere licentiam portandi
arma tot ministris, quot per viam sibi sunt necessarii,
dum procedere debent in causa aliqua; Joan. XXII. Con-
stitut. 9. incip. *Exigit*, *Clement. de Hæreticis cap. No-
lentes*. Sed caveant, ne abutantur hac facultate; *Clement.*
83 *ibidem*. Possunt concedere Indulgentiam 40. dierum iis,
quæ suæ convocationi intersunt pro exequendo Officio,
seu suis concionibus pro Fide habitis intersunt; Urbanus
IV. Const. 2. incip. *Licet* §. 12. Innoc. IV. Const. 16. incip.
Quia; Alexander IV. Constit. 18. incip. *Cupientes* apud
Card. Petram *tom. 3. comp. ad Constitut. 16. Alexand. IV.
num. 9.*

84 Inquisitores, & eorum Officiales non possunt conveniri,
excommunicari, suspendi &c. neque ab Ordinariis, neque a
Legatis Papæ sine licentia Papæ; Urbanus IV. Const. 4.
incip. *Ne Inquisitionis*, *Extrav. de Hæreticis cap. Cum Mat-
85 thæus*. Inquisitores non possunt in causis suis Officii impe-
diri a Gubernatoribus, aut aliis quibuscumque sub pœnis
Excommunicationis &c. Paulus III. Constitut. 30. in-
86 cip. *In Apostolici*. Ipso facto excommunicat Julius
III. Constitut. 11. incip. *Licet a diversis*. Inquisitores
non possunt sindicari ab alio, quam a Papa, vel a
Sacra Congregatione Romana de processu male facto,

& aliis; Pius IV. Constit. 48. incip. *Dudum*. Inquisitores
Hispaniarum in S. Officio sine Papæ licentia nullam in- 86
novationem pati possunt; Sixtus V. Constit. 74. incip.
Immens. §. 1.

Inquisitoris etiam majoris Officium non excusat Episco- 87
pum a residentia in propria Diœcesi; *Sacra Congreg. Concil.*
teste Gonzalez, *ad Regul. 8. Cancellariæ gloss. 43. num.*
164. Barbosa *Summa Apostolicar. decision. verb. Inquisito-
res num.* 10. Nec etiam excusat Parochum a residentia;
Eadem S. Congreg. Concil. penes Nicol. Garziam, *de Be- 88
nefic. part. 3. cap. 2. num. 24.* & Barbosa *loc. cit. num.*
10. Si Officiales, & Familiares Tribunalis S. Inquisitionis
sint Canonici, & hujusmodi, non lucrantur distributiones 89
in absentia ob tale Officium, nisi speciali Sedis Apostoli-
cæ privilegio muniantur; *Sac. Congr. Concil. in Toletana 4.
Junii 1594. & in Mediolanensi 3. Februarii* 1635. Immo
sine speciali privilegio neque lucrantur distributiones In- 90
quisitores ipsi, si sint Canonici, & absint propter S. In-
quisitionis Officium; *Eadem Sac. Congr. in citatis decre-
tis*, & rursus *in Romana servitii Chori 23. Septemb.* 1690.
Familiaris Tribunalis S. Officii non satisfaciunt præcepto
annuæ Communionis per hoc, quod in Communionis Ge-
nerali fieri solita Feria quinta in Cœna Domini ab Inqui-
sitoribus Eucharistiam sumpserint, sed illam sumere debent
a proprio Parocho, ut resolvit *Sacr. Cong. Concil. in Nea-
politana 3. Julii* 1666. Nec iidem Inquisitores cognoscere 91
possunt de adimplemento ejusdem præcepti a suis Fami-
liaribus, ut suprema Inquisitio resolvit apud Cardin. Al-
bit. *de Inconstant. in Fide cap. 29. num.* 51. Cardinal.
Petram *tom. 3. Comment. ad Constitut. 20. Innocent. IV.
num.* 17.

Vicarius S. Officii permittens Officialibus sæcularibus, 92
ut propria auctoritate perquisitionem faciant, incurrit ex-
communicationem, & datur Archiepiscopo facultas dele-
gandi quemcumque Confessarium approbatum pro ipsius
absolutione; *Sacra Congr. Immun. 29. Julii 1673. lib. 1.
decret. Altov. pag.* 824. Vicarius S. Officii ob extractio-
nem factam a loco immuni in personam Sacerdotis ob 93
prætensam celebrationem duarum Missarum, censetur in-
currisse, & datur facultas ipsum absolvendi; *Sacra Cong.
Immun. in Auximana 19. Novembris 1680. lib. 2. decret.
Altoviti pag.* 2088. Ministri Inquisitoris S. Officii, qui de 94
ejus mandato in causa homicidii P. Vicarii Inquisitionis pa-
trati a quodam Religioso fecerunt recognitionem Cadave-
ris in loco immuni, & deinde extraxerunt dict. Homici-
dam a Conventu suæ Religionis, & ad carceres S. Officii
adduxerunt, ex utroque capite Censuras contraxerunt;
*Sac. Cong. Immunit. in Crem. 1. Apr. 1704. lib. 3. decr. Val-
leman. pag.* 560.

Additio ex Auctore.

Sacræ Inquisitionis Officium procedere debet juxta suas 95
facultates; & stylum contra Confessarios exquirentes a
pœnitentibus complicum nomina, si suspecti sint de
pravo dogmate; Benedictus XIV. tom. 2. Constitut. 8.
incip. *Ubi primum*. *Vide tom. 2. in additione quoad
verb. Complex*, ubi affertur dicta Pontificia disposi-
tio.

Affertur Decretum Sanctæ Universalis Inquisitionis su- 96
per perpetua inhabilitatione Sacerdotum ad turpia solli-
citantium, vel sacrificio Missæ abutentium ad sorti-
legia.

Feria V. Die 5. Augusti 1745.

In Generali Congregatione Sanctæ Romanæ, & Univer-
salis Inquisitionis habita in Palatio Apostolico Quiri-
nali coram Sanctissimo Domino Nostro Domino Be-
nedicto Divina Providentia Papa XIV., & Eminen-
tiss., ac Reverendiss. DD. S. R. E. Cardinalibus ad-
versus hæreticam pravitatem Inquisitoribus Genera-
libus a Sancta Sede Apostolica specialiter deputatis.

*Sanctissimus Dominus Noster sollicite animadvertens quam
grave sit delictum illorum perditorum hominum, qui
Sacrosancto Missæ Sacrificio, ac salutaris Pœnitentiæ Sa-
cramento, ad Animarum reparationem a Christo Domi-
no institutis, in illarum perniciem, & damnationem a-
butuntur, decrevit, quod in posterum Sacerdotes tam Sæ-
culares, quam Regulares cujuscumque Ordinis, Instituti,
Congregationis, & Societatis, etiam de necessitate expri-
mendæ, vel in actu Sacramentalis Confessionis, sive il-
lius occasione, aut prætextu ad turpia sollicitantes, vel
Sacrificio Missæ abutentes ad sortilegia, præter pœnas a
Jure, & Apostolicis Constitutionibus, ac signanter san. me-
mor. Sixti V. & Gregorii XV. contra eosdem inflictas,
perpetuam etiam inhabilitationem incurrant ad præfati Sa-
crificii celebrationem; Quodque ejusmodi Decretum signifi-
cetur singulis cujuscumque Ordinis Superioribus, ac Præposi-
tis ad hoc, ut de illo, sicuti & de prædictis, aliisque
Summorum Pontificum Constitutionibus, juxta præscriptum in
generali Decreto Supremæ Inquisitionis die 15. Decem-
bris 1633. semel saltem in Anno Feria sexta post Octavam
Assumptionis Beatæ Mariæ Virginis in publica mensa,*

vel in Capitulo, ad hoc specialiter convocato, ac insuper in quocumque Generali, vel Provinciali Capitulo, vel alio quovis nomine nuncupato Capitulari Congressu suos subditos, ac Religiosos commonendos curent, ejusdemque commonitionis coram suprema Congregatione juratum Testimonium exhibeant.

Paulus Antonius Cappellonus S. Romanæ, & Universalis Inquisitionis Notarius.

Loco ✠ Sigilli.

Die 21. Augusti 1745. supradictum Decretum affixum, & publicatum fuit ad valvas Basilicæ principis Apostolorum, Palatii Sancti Officii, ac aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Petrum Romolatium Sanctissimæ Inquisitionis Cursorem.

97 Quo ad extractionem Reorum ad Sacræ Inquisitionis Officium spectantium a locis immunibus ad quæ forte confugerint: Vide novissimam Constitutionem Bened. XIV, quam ad litteram attulimus supra verb. *Immunit.*, *art.* 2. *num.* 158.

98 Hic lubet adjicere decreta duo S. Romanæ & Universalis Inquisit. recens edita tenoris, ut sequitur.

Noi Fra Alessandro Pio Sauli da Forlì dell' Ordine de' Predicatori, Maestro di Sagra Teologia, Commissario Generale della S. Romana ed Universale Inquisizione.

AVendo Anna Apollonia Manfredi da Perizano Zitella di anni 30. con studiose invenzioni procurato di esser tenuta in concetto di Santa, con aver vantato visioni, apparizioni di Angeli, della Santissima Vergine, e di Gesù Christo, Stimmate, ed altre cose credute prodigiose, e grazie particolari di Dio;

E costando dagli Atti fabbricati sopra le cose predette, e dalla di lei confessione giuridicamente fatta in questo Santo Officio dopo la di lei riduzione alle Carceri del medesimo, essere stati inganni, jattanze, falsità, e finzioni rispettivamente le asserite di lei Visioni, apparizioni di Angeli, della Santissima Vergine, e di Gesù Cristo, Stimmate, ed altre cose, come sopra credute prodigiose, e grazie particolari di Dio;

Per tanto in esecuzione del Decreto della Sacra Congregazione del Santo Officjo, a fine che il Pubblico resti disingannato, e per togliere dalle menti di ogn' uno qualunque falsa credenza della Santità della medesima;

Notifichiamo, e dichiariamo, che la Santità della suddetta Anna Apollonia Manfredi è stata affettata, e finta, e le cose predette sono state rispettivamente false, e supposte; e perciò la medesima è stata condannata dal Santo Officio alla Carcere.

Niuno pertanto ardisca in avvenire di asserire, o tenere la suddetta Anna Apollonia Manfredi come Santa per le cose suddette, sotto pena ad arbitrio delli Eminentiss. e RR. Signori Cardinali Generali Inquisitori.

Dato dal Palazzo del medesimo S. Officio questo dì 21. Luglio 1746.

F. Alessandro Pio Sauli Commissario Generale del S. Officio.

Paolo Antonio Cappellone Notaro

Die 23. Julii 1746. Supradicta Notificatio affixa, & publicata fuit ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum Palatii Sancti Officii, ac aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Petrum Romolatium Sanctissimæ Inquisitionis Cursorem.

99 DECRETUM.

Feria V. Die XXII. Novembris 1747.

IN Congregatione Generali Sanctæ Romanæ, & Universalis Inquisitionis habita in Palatio Apostolico Quirinali coram Sanctissimo Domino Nostro Domino Benedicto Divina Providentia PP. XIV, ac Eminentissimis, & Reverendissimis DD. Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus in tota Republica Christiana contra Hæreticam pravitatem generalibus Inquisitoribus a Sancta Sede Apostolica specialiter deputatis,

Proposita Causa contra Sororem Angelam Franciscam Zappata Monialem professam Monasterii S. Claræ Cherii, & ad præsens degentem in Monasterio S. Agnetis Civit. Astæ Pompejæ inquisitam ob affectatam Sanctitatem, SS. D. Noster auditis Votis supradictorum Eminentissimorum, & Reverendissiorum DD. Cardinalium Generalium Inquisitorum, decrevit, quod dicta Soror Angela Francisca detineatur in eodem Monasterio S. Agnetis in quo nunc degit, ipsique fiat præceptum de non accedendo ad Crates, Januas, & Locutoria Monasterii, & de non scribendo Epistolas absque Superiorissæ licentia sub pœna, in casu contraventionis in unoquoque ex dictis capitibus, Carceris formalis in eodem Monasterio ad annum pro qualibet vice. Quod diebus Veneris jejunet in pane, & aqua per quinquennium, & in Sabbatis recitet Rosarium integrum Beatæ Virginis usquequo vixerit: insuper quod deputetur ei doctus, & prudens Confessarius, qui eam instruat, & dirigat, nec sine ejus licentia accedat ad Sacram Synaxim.

Quod Præpositus denique Podaverini Carolus Canonica, Canonicus Franciscus Cuggia, & Sacerdos Gaspar Antonius Bosco Directores olim præfatæ Monialis acriter moneantur. Tandem, quod hujusmodi Decretum publicetur.

Supradictum Pontificium Decretum a Suprema, ac Sacra Congregatione Eminentissimorum, & Reverendissimorum Dominorum S. R. E. Cardinalium Inquisitorum Generalium sub 2. currentis mensis Decembr. nobis transmissum, ut juxta mentem Sanctissimi Dom. Nostri Divina providentia PP. Bened. XIV. publicaretur; ordinamus ipsum typis mandari, & sic impressum publice exhiberi.

In quorum &c.

Fr. Jo. Dominicus Allonus Ordinis Prædicatorum Magister, & Vicarius Generalis S. Officii Taurini.

Loco ✠ Sigilli.

F. Jo: Thomas Villata Ordinis Prædicatorum S. Officii Taurini Secret.

Novæ additiones ex aliena manu.

DE Origine & progressu Inquisitorum vide, si lubet, 1
Van Espen part. 1. Jur. Eccles. Univers. tit. 2. cap. 3. & rursus part. 3. tit. 4. cap. 2. & Limborch. in Historia Inquisitionis lib. 1. per tot.
Jurisdictionem Inquisitorum a principio fuisse delega- 2
tam, & deinde ad ordinariam accessisse tradit *Petr. in Comment. ad Const. Apost. Const. 16. Innoc. IV. n. 26.*
Eam non privativam, sed cumulativam esse, concors 3
est omnium sententia, nam possunt & hodie Episcopi
procedere in causis Fidei. In Hispania vero habere In- 4
quisitores privativam jurisdictionem tenent *Sanctarell. de Hæres. cap. 40. dub. 2. num. 15. Caren. de Offic. Sacræ Inquisitionis part. 1. tit. 4. §. 3. num. 2.*
Non aliter tamen Episcopus de jure procedere valet in 5
causis Fidei, quam cum sui Capituli consilio *Cap. Ad*
Abolenda, de Hæreticis. Ceterum consuetudine obtinuit, 6
ut procedat inconsulto Capitulo: *Passerin. in cap. Per hoc num. 10. de Hæretic. in 6. Farinac. de Hæres. quæst. 186. num. 14.*
An & Prælati pollentes quasi episcopali jurisdictione 7
procedere valeant in causis Fidei, quæstionis est, Affirmant autem *Passerin. in cit. cap. Per hoc num. 5. de Hæretic. in 6. & Carena de Offic. S. Inquisitionis part. 1. tit. 6. §. 4. num. 14.*
Nota vero, quod Prælati Regulares tametsi habeant 8
eamdem quasi episcopalem jurisdictionem procedere haud possunt in causis Fidei contra subditos Regulares ex prohibitione Constitutionis Pauli V. quæ incipit *Romanus Pontifex*, ut monent *Bordon. in Tribunal. cap. 27. num. 1.*
Salell. *lib. 1. cap. 5. Regul. 24. num. 42.* Fallitur vero hic 9
Auctor, dum ait, quod Prælati Regulares habentes quasi episcopalem jurisdictionem procedere nec possint in causis Fidei contra subditos sæculares, ut observat *Cardin. Petra in comment. ad Constitut. Apostolic. Constitut. 16. Innocentii IV. num. 20.*

INSANA, FABULOSA, ET MENDOSA, PROPOSITIO. Vid. verb. *propositiones damnatæ num. 42.*

INSIGNIS, INSIGNITAS.

SUMMARIUM.

1 *Ecclesia Collegiata potest esse Insignis dupliciter, scilicet, vel de jure, vel ex Privilegio.*
2 *Quæ sit Collegiata Insignis de jure?*
3 *Quæ sit Collegiata Insignis ex Privilegio?*
4 *Non omnis Collegiata est Insignis, sed alia Insignis, & alia non Insignis.*
5 *Quæ dicatur Collegiata Insignis?*
6 *Quæ dicatur Collegiata non Insignis?*
7 *Insignitas Collegiatæ resultat etiam ex provisionibus Apostolicis de prima Dignitate cum onere assumendi gradum Magisterii, vel Doctoratus in jure Canonico intra annum.*
8 *Item Insignitas Collegiatæ probatur ex relationibus Episcoporum.*

9 Colle-

9 *Collegiata non Insignis a sua erectione potest progressu temporis declarari Insignis.*
10 *Qui locus sit, & debeat reputari insignis?*
11 *Canonici Collegiatæ Insignis tenentur ad diurnam Officiaturam in Choro, quacunque consuetudine non obstante.*
12 *Canonici autem Collegiatæ non Insignis, quamvis regulariter teneantur ad assiduum Chori servitium, tamen ex triplici limitatione ab eo absolvuntur; & assignantur tales limitationes.*
13 *Et sufficit, si dictæ limitationes concurrant alternative.*
14 *Exemptio tamen a diurna Officiatura in Choro ob tenuitatem reddituum durat solum quousque redditus non augeantur.*
15 *Collegiata Insignis præcedit aliis non Insignibus, etiamsi fuerint prius erectæ.*
16 *Quamvis erectio Collegiatæ Insignis fuerit cum clausula sine alicujus præjudicio.*
17 *Inter Collegiatas Insignes Collegiata antiquior, quæ habet Insignitatem a jure, præfertur habenti Insignitatem ex privilegio posteriorem.*
18 *Et sic inter duas Collegiatas Insignes a jure semper præcedere debet antiquior.*
19 *Et hoc procedit, etiamsi Collegiata Insignis posterior habeat Insignia honorificentiora.*
20 *Immo Collegiata Insignis antiquior præcedit Insignem moderniorem, quamvis Insignis modernior habeat usum Pontificalium respectu sui Abbatis, & facultatem gestandi Rochettum, & Cappam magnam respectu suorum Canonicorum.*
21 *Collegiatæ Insignes fere Cathedralibus æquiparantur.*
22 *Et quandoque præsertim in limine erectionis conceduntur Collegiatæ Insigni nobiliora Insignia, quam Cathedrali.*

1 Ecclesia Collegiata potest esse Insignis dupliciter, scilicet, vel de Jure, vel ex Privilegio; *Communis*.
2 Collegiata Insignis de Jure dicitur illa, quæ habet requisita descripta, & enumerata communiter a Doctoribus, nempe si sit Matrix in loco, præcedatque aliis in publicis functionibus, sit antiqua, & conspicua quoad structuram materialem, & numerositatem Dignitatum, & Canonicorum, aliorumve Ministrorum deservientium, sitque in loco, seu Oppido nobili, & numeroso, & peritorum copioso: Cardin. de Luca *de præmin. disc.* 8. *num.*
3 14. Card. Petra *tom.* 3. *Comment. in Constit.* 7. *Innoc. IV. num.* 36. Barbosa *in cap. Transmissæ* 33. *de verbor. signific. & lib.* 2. *cap.* 6. *num.* 15. *jur. Eccles. Univers. num.* 15. *& de Canonicis cap.* 2. *num.* 18 *& in Trident. sess.* 24. *de reformat. cap.* 12. *num.* 52. Mutobrius *in tract. de Synod. cap.* 4. *dub.* 14. *num.* 9. Lotter. *de re benefic. lib.* 1. *quæst.* 14. *num.* 8. Corrad. *in prax. benefic. lib.* 2. *cap.* 1. *nu.* 18. Cecoper. *lucubrat. Canonic. lib.* 1. *num.* 75. Aloysius Riccius *in Collect. decis. part.* 6. *Collect.* 2350. *vers. Insignis*, Mantica *decis.* 175. *num.* 2. Panimol. *decis.* 98. *adnotat.* 1. *num.* 24. Ursaya *tom.* 1. *part.* 1. *discept.* 6. *num.* 39. & 175. Pitonius *disceptat.* 116. *num.* 35. & omnes alii scribentes *in cap. Statutum* 11. *de Rescriptis in* 6. & sic tenuit Rota *decis.* 29. *num.* 4. & 5. *part.* 2. *diversar.* & *part.* 7. *recentior. decis.* 288. *num.* 8. & *Sacra Congregat. Rit. in Firmana* 24. *Martii* 1622. apud Barbosam *de Canonicis loc. cit.* & Pitonium *loc. cit.* Collegiata Insignis ex Privilegio dicitur illa, cui a Summo Pontifice tale Privilegium conceditur, ut ita vocetur; Peregrin. *in Praxi Vicar. part.* 1. *sect.* 5. *numer.* 13. Ursaya *loco citat. numero* 175.

4 Non omnis autem Collegiata est Insignis: Alia enim est Insignis, & alia non Insignis; Card. Mantica *decis.* 175. *num.* 2. Corrad. *loc. cit. a num.* 20. *ad* 22. Panimol. *loc. cit. num.* 24. & 25. Pellegrin. *loc. cit. num.* 13. & alii passim
5 scribentes *in cit cap. Statutum* 11. *de Rescriptis in* 6. Insignis dicitur illa, quæ habet supradictas qualitates enumeratas *sub num.* 2. quas Corradus *loc. cit. num.* 19. ex Rota *in Mediolanen. Præpositurae decis.* 29. *num.* 8. *part.* 2. *divers.* reducit ad septem. Prima nempe qualitas Collegiatæ Insignis est ejus Matricitas. Secunda Nobilitas, & celebritas Loci. Tertia Antiquitas ipsius. Quarta Præcedentia ipsius super alias. Quinta Structura sui ædificii, tam intus, quam extra. Sexta Numerositas Ministrorum in ea intervientium. Septima Multitudo, & frequentia Christifidelium ad eam pro Divinis Officiis confluentium.
6 Non Insignis dicitur illa, quæ habet exiguum numerum Canonicorum, modicos redditus, & inferiorem qualitatem servitii, loci, & personarum; Mantica *cit. decis.* 175. *n.* 2. Corrad. *loc. cit. n.* 22. Pellegrin. *loc. cit. n.* 13. Pignatell. *loc. cit. n.* 25. & alii passim scribentes *in cit. cap. Statutum* 11. *de Rescriptis in* 6.

7 Insignitas Collegiatæ resultat etiam ex provisionibus Apostolicis de prima Dignitate cum onere assumendi gradum Magisterii, vel Doctoratus in jure Canonico intra annum. Hoc enim est signum certum, & univocum Collegiatæ Insignis, cum iste gradus non requiratur, nisi in prima Dignitate Cathedralis, vel Collegiatæ Insignis juxta dispositionem Concilii Trid. *sess.* 24. *cap.* 12. *de reform.* & punctualissime quod hoc demonstret Insignitatem Collegiatæ firmarunt Lotter. *de re Benefic. lib.* 1. *qu.* 15. *num.* 9. Piton. *loc. cit. num.* 40. Rota *decis.* 29. *num.* 9. *part.* 2. *diversar.*

Item Insignitas Collegiatæ probatur ex relationibus E- 8
piscoporum; Rota coram Gregorio *decis.* 482. *num.* 3. & *coram Merlin. decis.* 87. *la* 2. *num.* 13. & *in recent. decis.* 469. *num.* 18. *part.* 19. & *in Comen. Canonicatus* 6. *Februarii* 1704. §. *Visa fuit coram Emin. Scoto*, & *in Matheranen. Archipresbyteratus* 27. *Junii* 1707. §. *Collegialitas coram bon. mem. Kauni*. Card. de Luca *de præeminent. disc.* 52. *numer.* 6. Fagnan. *in cap. Postulasti n.* 14. *de jurepatron.* Piton. *loc. cit. num.* 37.

Collegiata non Insignis a sua fundatione, seu a tempo- 9
re suæ erectionis potest progressu temporis declarari Insignis, maxime si augeatur numerus Dignitatum, Canonicorum, ac redditumm, & locus, in quo fundata est, evadat insignis; Colligitur ex declaratione *Sacræ Congr. Rit. in Firmana* 24. *Martii* 1622. ubi Collegiata Ecclesia S. Pauli Oppidi Civitatis novæ dictæ Firmanæ Diœcesis ad instantiam Ludovici Centoflorenti fuit declarata Insignis, eo quod Oppidum, in quo reperitur, est insigne, & reddit numerum quatuor mille Habitatorum, hoc est focularium 820. quatuor Regularium Conventus, & unum Sanctimonialium Monasterium cum magna copia peritorum, & Nobilium ibi existentium; Corrad. *loc. cit. numer.* 23. cum Mantica, & Barbosa ibi citatis, & alii. 10
Unde patet quis locus sit, & debeat reputari Insignis, ille nempe, qui ultra conspicua, & magnifica ædificia copiosam continet Nobilium, & illustrium personarum, ac utriusque juris Doctorum, aliorumque incolarum multitudinem, sicque pro tali communiter habetur, ac reputatur; Bald. *in leg. Providendum num.* 1. *Cod. de Postul.* Archidiacon. *in cap. Statutum* 11. *col.* 6. *circa med. verb. Locis Insignibus, de Rescriptis in* 6. Card. *in Clementin.* 1. *num.* 28. *de foro competent.* Lupus *alleg.* 122. *num.* 2. *in fin.* Innocent. *in cap. Præsenti num.* 3. *de Rescriptis in* 6. Corrad. *loc. cit. num.* 8. & 10. Tiraquel. *de Nobilitate cap.* 10. *num.* 8. cum Felino, Alexandro, Decio, & aliis ibi citatis.

Canonici Collegiatæ Insignis tenentur ad diuturnam Of- 11
ficiaturam in Choro, quacunque consuetudine non obstante; Concil. Trident. *sess.* 24. *de reform. cap.* 11. & ex pluribus docet Fagnan. *in cap. Cum omnes num.* 31. *cum seq. de Constit.* Card. Petra *loc. cit. num.* 27. & alii communiter cum universali praxi.

Canonici autem Collegiatæ non Insignis quamvis regu- 12
lariter teneantur ad assiduum Chori servitium, tamen ex triplici limitatione ab eo absolvuntur, scilicet aut si Ecclesiæ sint rurales, aut si adsit contraria immemorabilis consuetudo, aut demum sint adeo tenues redditus, ut ipsi Canonici ali non valeant, ut in fortioribus terminis obligationis residentiæ resolvit *Sacra Congreg. Concil. in Fundana* 15 *Octobris* 1618. & fuse Fagnan. *in cit. cap. Cum omnes num.* 31. §. *Sed postea*, Garzias *de Benefic. part.* 3. *cap.* 2. *num.* 197. Pignatell. *tom.* 9. *consult.* 114. *num.* 10. & *consult.* 134. *num.* 14. & *tom.* 10. *consult.* 150. *n.* 84. Crispin. *part.* 2. *Visitat. Pastoral.* §. 19. *num.* 13.

Quæ limitationes sufficiunt, si concurrant alternative; 13
tum ex dictione *Aut* per Sacram Congregationem adhibita, quæ efficit, ut unica tantum pars verificari sufficiat; Altograd. *consil.* 70. *num.* 63. Rota *decis.* 1342. *num.* 3. *coram Emerix junior.* tum ex speciali declaratione ejusdem Sacræ Congregationis apud Fagnan. *in cit. cap. Cum omnes num.* 31. *vers. Expresse*, & Pignatell. *tom* 9. *cit. consult.* 134. *num.* 14. ubi declaratum fuit sufficere solam immemorabilem. Et in terminis Collegiatæ non Insignis Sacra Congreg. Visitationis Apostolicæ in quadam Collegiata Civitatis Laviniæ 28. Aug. 1704. declaravit non sustineri decretum Visitatoris Apostolici cogens Canonicos ad diuturnam Officiaturam, sed quod servaretur solitum, quod erat de interviendo tantum diebus Festivis, licet alioquin Canonici haberent pingues redditus. Et pariter *ead. Sacr. Congregat. Concil. in Narnien. servitii* 26. *April.* 1658. *lib.* 21. *decret. pag.* 612. declaravit non sustineri decretum Episcopi demandantis diurnum servitium in Collegiata Otricoli, cum obstaret consuetudo.

Ceterum quotiescumque exemptio a quotidiana Officia- 14
tura prætendatur per Canonicos Collegiatæ non insignis ob tenuitatem redditumm, eadem exemptio durabit, durante redditumm tenuitate, nam si isti augeantur, par est, ut in Officiaturæ onus reincidant. Hinc cum Canonici Collegiatæ non Insignis Oppidi Vallatæ Aliphanæ Diœcesis prætenderent nullum esse decretum Episcopi ipsos cogens ad quotidianam Officiaturam, prætensionemque fundarent in consuetudine Officiandi tantum diebus Festis, & in tenuitate redditumm, *Sac. Cong. Concil. die* 12. *Februarii* 1707. ad dubium: *An Canonici SS. Annunciatæ Vallatæ teneantur ad quotidianam Officiaturam in Choro?* Respondit *Pro nunc, Negative*. Quæ resolutio non fundatur in prætensa consuetudine, quia ejus probatio non fuit juridice facta: sed solummodo in tenuitate redditumm, qui cum augeri possint, ideo fuit dictum: *Pro nunc*, & ex superius adductis rationibus in altera *Aliphana Collegiatæ* dubio proposito: *An Canonici*

Colle-

Collegiatæ Ecclesiæ S. Crucis quotidie officiare teneantur? die 17. Decembr. 1717. rescripsit; Negative, & servetur reductio facta ab Episcopo anno 1671. auctoritate Sacr. Congreg. Hactenus Emin. Petra *tom. 3. Comment. in Constit. 7. Innocen. IV. sect. 2. a num. 28. ad 31.*

15 Collegiata Insignis præcedit aliis non Insignibus, etiamsi fuerint prius erectæ; *Sacr. Rit. Congregat. in Firmana 24.*
16 *Maji 1612. & in Nolana 24. Junii 1699.* Etiamsi erectio Collegiatæ Insignis facta fuerit cum clausula *sine alicujus præjudicio; Ead. Sacr. Congregat. Rit. in dict. Firmana, & jam prius in Nolana 21. Aprilis 1602.* apud Barbos. *Collect. Apostol. decis. Verb. Collegiata num. 5. & cap. Transmissæ 33. de verbor. signific. num. 3.*

17 Inter Collegiatas Insignes Collegiata antiquior, quæ habet Insignitatem a jure, præfertur habenti Insignitatem ex Privilegio posteriorem; *Sacra Congreg. Rit. in Castellana Præcedentiæ 13. Februarii 1700. & in Novarien. 8. Maji ejusdem anni ad dub. 11.* apud Monacell. *tom. 1. tit. 1. formul. 4. num. 22.* & Ursayam *t. 5. p. 1. discept. 6. num. 571.*

18 Et sic inter duas Collegiatas Insignes a jure semper præcedere debet antiquior, ut ex Decreto Sacræ Congregat. resolvit Ursaya *loc. cit. num. 177.* citans Nicolium, Pellegrin. Tondut. & Card. de Luca in Missellan. Eccles. *disc. 45. num. 6.*

19 Et hoc procedit, etiamsi Collegiata Insignis posterior habeat Insignia honorificentiora, ut declaravit *Sacr. Congregat. Rit. in Novarien. 8. Maji 1700.* decernens præcedentiam deberi Collegiatis SS. Gervasii, & Protasii Domus Ossulæ & S. Victorii Ineri, quæ minus honorifica Insignia habent in concursu Collegiatæ S. Bartholomæi Burgi Mainerii habentis insignia honorificentiora. *Et in Civitatis Castellanæ 13. Februarii 1700.* respectu Insignis Collegiatæ Terræ Gallesii, cui fuit adjudicata præcedentia in concursu Insignis Collegiatæ SS. Vincentii, & Anastasii Terræ Arignani habentis usum Almutiarum, quem non habebat d. Collegiata Gallesii. Et hoc patet in Urbe exemplo Collegiatæ S. Mariæ ad Martyres, seu Rotundæ, quæ quamvis non habeat usum neque Rochetti, neque Cappæ Magnæ, neque Almutiarum, nihilominus in Processionibus, & aliis publicis functionibus ratione suæ antiquitatis præcedit omnes alias octo Collegiatas ejusdem Urbis, quarum major pars habet Insignia honorifica, & ornamenta nobilia, ut refert, & observat Ursaya *loc. cit. n. 164. 165. 181. 182. & 183.*

20 Immo Collegiata Insignis antiquior præcedit Insignem posteriorem, quamvis Insignis posterior, seu modernior habeat usum Pontificalium respectu sui Abbatis, & facultatem gestandi Rochettum, & Cappam Magnam respectu suorum Canonicorum, ut in Januensi Præcedentiarum pro Insigni Collegiata S. Mariæ Vinearum cum Insigni Collegiata SS. Fabiani, & Sebastiani habente usum Pontificalium respectu sui Abbatis, & Cappam Magnam respectu suorum Canonicorum, utraque parte ad longum informante, resolvit *S. R. C. 19. Julii 1710.* ad relationem Eminent. Barberini, quæ circa infra scripta dub.

I. *An constet de Collegialitate cum qualitate Insignitatis S. Mariæ Vinearum Genuæ?*

II. *An liceat Canonicis ejusdem Ecclesiæ capitulariter cum eorum Præposito incedere in Processionibus, & aliis functionibus Ecclesiasticis? & quatenus affirmative;*

III. *An eis debeatur præcedentia adversus Parochos Urbanos, & Canonicos Ecclesiæ S. Mariæ, & SS. Fabiani, & Sebastiani de Carignano ejusdem Civitatis?* Respondit *Affirmative in omnibus.*

Sic refert Ursaya *tom. 1. part. 1. discept. 6. per tot.* Vide ibi ipsum, ubi multa ad rem.

21 Collegiatæ Insignes fere Cathedralibus æquiparantur; *cap. Quia sæpe contingit 11. de election. in 6.* Glossa *in cap. Statutum 11. verb. Cathedralium, de Rescriptis in 6.* Concil. Trid. *sess. 24. cap. de reform.* Card. Petra *t. 3. Comment. in Constit. 7. Innocentii IV. sect. 2. n. 9.* Corrand. *in prax. Benefic. lib. 2. cap. 10. num. 73. cap. 13. num. 72. & cap. 15. num. 4.*

22 Et quandoque præsertim in limine erectionis conceduntur Collegiatæ Insigni nobiliora Insignia, quam Cathedrali. Vide verb. *Insignia n. 10.*

Novæ additiones ex aliena manu.

1 OPinio *Auctoris num. 13.* quod Canonici Ecclesiæ Collegiatæ non insignis haud teneantur ad residentiam, vel si Collegiata illa Ecclesia sit ruralis, vel si adsit immemorabilis consuetudo non residendi, vel si reditus habeat adeo tenues, ut minime sufficiant sustentationi Canonicorum, haud potest recipi.

2 Spectato enim Pontificio decreto relato a *S. M. Benedicto XIV. Institut. Eccles. 107. num. 2.* cum a nobis *in Addit. ad verb. Canonicus art. 5.* a residentia nec excu-
3 sat nuda qualitas Ecclesiæ ruralis, nec sola consuetudo
4 immemorabilis non residendi, sed utrumque concurrat o-
5 portet; ideoque quia Pontificium illud decretum non *disjunctive* sed *conjunctive* loquitur „ In collegiatis autem „ non insignibus (*sunt verba decreti*) posse excusare, „ dum tamen sint rurales prorsus destitutæ, & in quibus „ nunquam antea supra hominum memoriam solitum esset „ residere „.

Neque tenuitas redituum excusat a residentia in qua- 6
cumque Ecclesia Collegiata non insigni, sed tantummodo in rurali; propterea quod de ruralibus loquebatur mox dictum Pontificium decretum, dum inquit, *aut quæ adeo* 7
tenues reditus essent, ut Canonicos, aliunde non habentes unde vivere, alere non possent. Consuetudo vero imme- 8
morabilis non residendi nequaquam requiritur in Collegiata non insigni rurali, quæ tenues hosce habeat reditus, nam disjunctive loquitur præfatum decretum, ut patet ex verbis mox relatis.

INSIGNIA.

SUMMARIUM.

1 *Insignia concedere Canonicis Ecclesiæ Cathedralis, aut Collegiatæ, vel concessa mutare non potest Episcopus inconsulta Sede Apostolica.*

2 *Nec etiam de novo concedere Almutiam.*

3 *Nec Cappam sine Privilegio, & expressa licentia Sedis Apostolicæ.*

4 *Nec licet novum Habitum, sive signum a Canonicis Ecclesiæ Cathedralis, seu Collegiatæ absque Sedis Apostolicæ auctoritate assumi.*

5 *Insignia deferendi facultas quomodo sit petenda a Papa?*

6 *Talis facultas deferendi Insignia regulariter non conceditur nisi ex Voto Sacræ Congregationis.*

7 *Insignium concessio extra casum novæ erectionis Ecclesiæ, rationabilem causam requirit.*

8 *Inter alias causas Insignia concedendi est Divini cultus augmentum, quod est maxime attendendum.*

9 *Quamvis incongruum sit, quod nobiliora insignia concedantur Collegiatæ quam Cathedrali;*

10 *Tamen quandoque Insignia nobiliora Collegiatæ, quam Cathedrali conceduntur.*

11 *Per concessionem Cappæ intelligitur concessio etiam usus Rochetti.*

12 *Cappa est antiquior Habitus Choralis, & proprius Canonicorum.*

13 *Pro expensis faciendis, aut factis a Canonicis pro obtinendo Indulto deferendi Cappam, & Rochettum, non possunt alienari bona Capituli, seu Ecclesiæ.*

14 *Capitulum tenetur exhibere Cappas Canonicis stante consuetudine etiam absque solutione.*

15 *Insignia Canonicorum Cathedralis, & Canonicorum Collegiatæ non conceduntur uniformia, sed diversa.*

16 *Cappæ, & Rochetti usus adinstar Beneficiatorum S. Petri de Urbe conceditur Beneficiatis de Massa Ecclesiæ Cathedralis Urbevetanæ.*

17 *Cappas deferendi privilegium concessum Canonicis, & Capitulo Ferrariensi an comprehendat Cappellanos Ferrarienses?*

18 *Insignia Archipresbyteri non debent apponi in valvis Ecclesiæ, cum in festivitatibus ornantur, nisi sit consuetudo immemorabilis.*

19 *Insignia nova præter solitum in Processionibus deferre non licet.*

20 *Capitulum non potest de novo addere suis Insigniis sive armis Mitram, & Baculum, seu Pastorale.*

21 *Cappa, seu Insigniis propriis debent uti Canonici in Divinis Officiis, alias punctari debent, & distributiones amittunt.*

22 *Cappa est deferenda in Processionibus.*

23 *Item deferenda est in Synodo Diœcesana.*

24 *Item deferenda est in conventibus Diœcesanis, sicut & insignia alia, quibus quis in Ecclesia sua uti potest.*

25 *Item deferenda est a Parochis Urbanis, non in alienis Ecclesiis, sed in suis solum, ac præterea foris cum aliquod Ecclesiasticæ functionis munus collegiatim cum suo Clero obeunt: A Diœcesanis item in suis, non in alienis Plebibus.*

26 *Canonici, & Præbendati non possunt deferre Cappam, seu Almutias cum uti singuli invitantur ad associandum funera, sed deferre tantum possunt in casibus quando incedunt Collegialiter una cum Capitulo.*

27 *Præbendati possunt solum deferre Almutias in iis casibus, quando incedunt collegialiter cum Capitulo.*

28 *Canonici Cathedralis, & Collegiatæ non possunt uti Cappa, & Rochetto in alienis Ecclesiis, neque pro habendis Concionibus, aut administrandis Sacramentis.*

29 *Canonici Pluviali, Planeta, aut Tonicella induti nequeunt deferre Almutias: Canonico vero defuncto etiam Sacris vestibus induto imponi potest Almutia super brachium.*

30 *Cappa, & Rochettum, aliaque Insignia Canonicalia non denotat jurisdictionem.*

31 *Præ-*

31 *Prælati Episcopis inferiores nequeunt uti suis Insignii*
extra Ecclesias sibi subjectas.
32 *Subnectuntur Supplementa Auctoris.*

1 INsignia concedere Canonicis Ecclesiæ Cathedralis, aut
Collegiatæ, vel concessa mutare non potest Episcopus
inconsulta Sede Apostolica. *Sacra Congregat. Rit. in Hy-*
2 *druntina 1. Septembr.* 1612. Nec etiam de novo concedere
Almutiam. *Ead. Sacr. Rit. Congregat. in Camerinen.* 25.
3 *Januarii* 1602. *& in Placentina* 16. *Januarii* 1602. Nec
Cappam sine privilegio, & expressa licentia Sedis Apo-
stolicæ. *Eadem Sacr. Congregat. Rit. in Elven.* 10. *Janua-*
4 *rii* 1604. apud Barbosam *de Canonicis cap.* 2. *num.* 2. Non
enim licet novum Habitum, sive signum a Canonicis Ca-
thedralis, seu Collegiatæ Ecclesiæ absque Sedis Apostoli-
cæ auctoritate assumi. *Sacr. Congregat. Concili in Tauri-*
nensi 21. *Junii* 1641. *& in Tarvisina* 8. *Februarii* 1659.
apud Piton. *Constitut. & decis. ad Canonicos num.* 694. &
patet in omnibus concessionibus factis a Sede Apostolica
diversis Cathedralibus, & Collegiatis.
5 Insignia deferendi facultas quomodo sit petenda a Pa-
6 pa, tradit Corrad. *in praxi benefic. lib.* 2. *cap.* 14. *a n.* 7.
Vide ipsum. Talis facultas deferendi Insignia regulariter
non conceditur nisi ex voto Sacræ Congregat. Rit. ut
7 observat Corrad. *loc. cit. num.* 24. Insignium concessio ex-
tra casum novæ erectionis Ecclesiæ rationabilem causam
requirit; Corrad. *loc. cit. num.* 29. id colligens ex formulis
traditis pro petendis a Sede Apostolica ipsis Insignibus.
8 Et inter alias causas Insignia concedendi est Divini cul-
tus augmentum, quod est maxime attendendum, ut di-
citur in una Civitaten. Constructionis Cappellæ penes Se-
raphin. *decis.* 586. *num.* 3. ex Butrio *in cap. Cum olim nu-*
mer. 15. *de consuetudine, & in cap. Ad audientiam* 2. *de*
Eccles. ædificand. & notat Corrad. *loc. cit. n.* 19.
9 Quamvis incongruum sit, quod nobiliora Insignia con-
cedantur Collegiatæ, quam Cathedrali, ut resolvit *Sacr.*
Rit. Congr. in Trojana Indulti Cappæ Canonicalis 10. *Se-*
ptemb. 1705. *ad relationem Emin. Card. Colloredi* apud Pi-
ton. *discept. Eccles. discept.* 49. *num.* 3. & advertit Corrad.
loc. cit. sub n. 15. *vers. Sane*, cum incongruum sit, quod
Collegiata nobiliori Habitu suam Cathedralem antecellat,
ex quo majoritas Habitus majoritatem Personæ designet,
juxta Text. *in cap. Ut Apostolicæ de privil. in* 6.
10 Tamen quandoque Insignia nobiliora Collegiatæ, quam
Cathedrali conceduntur, & præsertim si in limine ere-
ctionis Collegiatæ, aliquis Laicus suis bonis eam dotando
exposcat hæc Insignia nobiliora: nam tunc Summus Pon-
tifex deferre solet desiderio, & petitioni dotantis, quia
ita & non aliter voluit Ecclesiam dotare, eamque erigi
facere in Collegiatam, ut fuit dictum *in una Melevitana*
Erectionis Collegiatæ penes Rub. *decis.* 258. *tom.* 2. in qua
præsertim *num.* 23. subditur, quod etiamsi Papa scivisset
Canonicos Cathedralis Cappis non decorari, nihilominus
illas concessisset Collegiatæ, ne dotans retraheretur ab
erectione, cum magis præponderet ratio augmento cultus
Divini, quod *sequitur per erectionem*, quam ratio præ-
judicii, quod inferri potest Canonicis Cathedralis circa
diminutionem honoris, seu decoris, ut per Seraphin *de-*
cis. 847. *num.* 3. Carill. *decis.* 76. *num.* 12. *& seq.* Corrad.
loc. cit. num. 16. Piton. *loc. cit. num.* 4. Et patet exemplo
Ecclesiæ Collegiatæ Oppidi Summæ Diœcesis Nolanæ,
cujus Canonicis fuit concessus usus Cappæ Magnæ, non
obstante quod Canonici Cathedralis Nolanæ eum non ha-
berent, apud Pignatell. *tom.* 6. *consult.* 59. *n* 8. *vers. Quod*
prædictæ, & Piton. *loc. cit. num.* 6.
11 Per concessionem Cappæ intelligitur concessus etiam
usus Rochetti; Ceccoper. *Lucubrat. Canonic. lib.* 1. *n.* 91.
Carol. Dufresne *in verb. Cappa vers. Cappæ Chorales*,
Maur. in suo Hierolexico eod. verb. Cappa; Piton. *loc. cit.*
12 *num.* 1. & alii. Cappa est antiquior Habitus Choralis, ac
proprius Canonicorum; Ughell. in Italia Sacra *tom.* 3.
pag. 634. Ceccoper. *loc. cit. n.* 91. & alii.
13 Pro expensis faciendis, aut factis a Canonicis pro obti-
nendo Indulto deferendi Cappam, & Rochettum non pos-
sunt alienari bona Capituli, sed Ecclesiæ; *Sacra Congre-*
gat. Concil. in Præten. Beneplaciti 7. *Julii* 1695. apud Card.
Petram *tom.* 1. *Comment. in Constit.* 1. *Divi Leonis Magni*
sect. 4. *num.* 148. *& in una Montis Regalis in causa Insi-*
gnis Collegiatæ Civitatis Cunei sub die 19. *Maji* 1708. apud
eumdem Card. Petr. *tom.* 3. *Comment. in Constitut.* 7. *In-*
nocentii IV. sect. 2. *n.* 55.
14 Capitulum tenetur exhibere Cappas Canonicis stante
consuetudine etiam absque solutione; Rota *in Gerunden.*
Capparum coram Pio 17. *Januarii* 1698. apud Antonell. *tract.*
de juribus, & oneribus Clericor. lib. 2. *decis.* 41. *num.* 20.
Card. de Luca *de Canonicis, & Dignitatib. disc.* 3. *nu-*
mer. 3. *& seq.* Rota *decis.* 542. *num.* 4. *& seq. decis.* 534.
num. 1. *& seq. coram Rich. & in recent. part.* 11. *decis.* 380.
per tot.
15 Insignia Canonicorum Cathedralis, & Canonicorum
Collegiatarum non conceduntur uniformia, sed diversa;
Sacra Congregat. Rit. in Lauden. 19. *Maji* 1602. *& in Me-*
diolanen. 23. *Junii* 1607. Piton. *loc. cit. num.* 5. ubi ex
aliis dicit sufficere diversitatem in colore, & in circum-
stantiis.

Cappæ, & Rochetti usus adinstar Beneficiatorum S. Pe- 16
tri de Urbe conceditur Beneficiatis de massa Ecclesiæ Ca-
thedralis Urbevetanæ; *Sacr. Congr. Rit. in Urbevetana*
15. *Januar.* 1611.
Cappas deferendi privilegium concessum Canonicis, & 17
Capitulo Ferrariensi non comprehendit Cappellanos Ferra-
rienses; *Sacra Rit. Congr.* 12. *Novembr.* 1605. Sed postea
sub die 28. *Januar.* 1606. fuit dictum illis esse conceden-
dum usum Capparum juxta formam Litterarum Aposto-
licarum, non obstante supradicto Decreto a Canonicis con-
tra ipsos Cappellanos obtento; Sic refert Barbosa *in summa*
Apostolicar. decis. verb. Cappa num. 10. ex Aldano *in Com-*
pend. Canonic. resolut. lib. 3. *tit.* 19. *n.* 551.
Insignia Archipresbyteri non debent apponi in Valvis 18
Ecclesiæ, cum in Festivitatibus ornantur, nisi sit con-
suetudo immemorialis; *Sacra Rit. Congregat. in Perusina* 23.
Martii 1602. apud Barbosam *loc. cit. verb. Insignia n.* 2.
Insignia nova præter solitum in Processionibus deferre 19
non licet; *Sacra Rit. Congregat. in Andrien.* 21. *Augu-*
sti 1604.
Capitulum non potest de novo addere suis Insigniis, sive 20
armis Mitram, & Baculum, seu Pastorale; *Sacra Congr.*
Episcopor. & Regular. in Firmana 20. *Novembr.* 1611.
apud Piton. *Constit. & decis. pro Canonicis n.* 254.
Cappa, seu Insigniis propriis debent uti Canonici in 21
Divinis Officiis, alias punctari debent, & distributiones
amittunt; *Sacra Rit. Congreg. in Lunen. Sarzanen.* 2. *Mar-*
tii 1643. Acta *Eccles. Mediolanens. part.* 1. *Concil. Provin-*
cial. 4. *tit. Quæ pertinent ad SS. Missæ Sacrificium & Di-*
vina Officia.
Cappa est deferenda in Processionibus; *Act. Eccles. Me-* 22
diolanens. part. 4. *Instructiones variæ tit. Avvertenze*
per le Processioni Generali. Item deferenda est in Synodo 23
Diœcesana: Act. *Eccles. Mediolanens. part.* 1. *Concil. Pro-*
vinc. 5. *tit. Quæ ad Synodum attinent*. Item adhibenda est 24
in conventibus Diœcesanis, sicuti, & Insignia alia, qui-
bus quis in Ecclesia sua uti potest; Acta *Eccles. Medio-*
lanens. 4. *instruct. Congregat. Diœces. tit. de vestitu ad*
conventum deferendo. Item deferenda est a Parochis Ur- 25
banis, non in alienis Ecclesiis, sed in suis solum, ac
præterea foris, cum aliquod Ecclesiasticæ functionis mu-
nus collegiata cum suo Clero obeunt. A Diœcesanis
item in suis, non in alienis Plebibus: Acta *Eccles. Me-*
diolanens. part. 2. *Synod. Diœcesan.* 4. *decis.* 19., *& part.* 2.
Synod. Diœcesan. 11. *tit. Monita Executionis Decretorum*,
quæ ad Parochus pertinent.
Canonici, & Præbendati non possunt deferre Cappam, 26
seu Almutias, cum uti singuli invitantur ad associandum
funera, sed deferre tantum possunt in casibus, quando
incedunt collegialiter una cum Capitulo; *Sacra Congre-*
gatio Episcopor., & Regular. in Placentina Funerum 2.
Maji 1659. apud Piton. *Constitut. & decis. pro Canonicis*
num. 695.
Præbendati possunt solum deferre Almutias in iis casi- 27
bus, quando incedunt collegialiter cum Capitulo; *Sacra*
Congreg. Episcopor., & Regular. 10. *Novemb.* 1652. apud
Pignatell. *tom.* 3. *consult.* 51. *n.* 4.
Canonici Cathedralis, & Collegiatæ nequeunt uti Cap- 28
pa, & Rochetto in alienis Ecclesiis; Sic expresse *Sacra*
Rit. Congregat. in Capuana 20. *Maji* 1651. apud Pignatell.
tom. 4. *consult.* 185. *num.* 15., ibi: *Capitulum, & Canoni-*
ci Cathedralis habentes usum Cappæ & Rochetti tam in
suis, quam in aliis quibuslibet Ecclesiis in functionibus, &
Divinis Officiis supplicaverunt Congregationi Sacrorum Ri-
tuum declarari, se illis uti posse in aliis Ecclesiis, dum
Conciones habent; vel ab eis Pœnitentiæ, vel Baptismi
Sacramentum administratur, & in aliis similibus functio-
nibus. Eminentissimi vero Patres responderunt in eis non
licere, nisi in propria Ecclesia. Vide Pignatell. *loc. cit.*
num. 15., *& tom.* 2. *consult.* 33. *per tot.* ubi idem resolvit
de casu Mitræ.
Canonici Pluviali, Planeta, Dalmatica, vel Tunicella 28
induti non possunt deferre Almutias: Canonico vero de-
functo etiam Sacris Vestibus induto imponi potest Almu-
tia super brachium; *Sacra Rituum Congregatio* 4. *Augu-*
sti 1663. apud Pitonium *Constitut., & decision. pro Cano-*
nicis num. 721.
Cappa, & Rochettum, aliaque Insignia Canonicalia 30
non denotant jurisdictionem, sed solum perfectionem,
gravitatem, & ornamentum Personarum: Ceccoper. *Lu-*
cubrat. Canonic. lib. 1. *num.* 93. Francisc. Maria Pitto-
nius Advocatus Romanus, deinde Episcopus Iseriæ,
& Auditor Benedicti XIII. *citat. disrept.* 49. *num.* 9. ubi
sic expresse subdit: Et ideo Habitus potest deferri ne-
dum in Ecclesia, sed etiam extra in processionibus, aliis-
que functionibus Ecclesiasticis, cum sit privilegium per-
sonale, quod non circumscribitur loco, ut resolvit *Sa-*
cra Rit. Congregatio 19. *Augusti* 1634. & testatur Cec-
coper. *ubi proxime num.* 92., *&* 93., ibi; *Antedi-*
cta Insignia Canonicis impertita possunt ab eisdem deferri
in functionibus Ecclesiasticis etiam extra Diœcesim &c. ut
deducitur ex Decreto Sacr. Rituum Congregationis die 19.
Augusti 1634. *Ratio est, quia privilegium est personale,*
quod persona secum ubicumque defert, nec restringitur in
loco.

Præ-

31 Prælati Episcopis inferiores nequeunt uti suis Insigniis extra Ecclesias sibi subjectas ; *Sacra Congregatio Rituum Alexandro VII. 27. Septembris 1656. in Decreto Generali* §. 8. Vide verb. *Abbas in fine*.

Additio ex Supplemento Auctoris ad verb. Abbreviatores.

32 Abbreviatoribus de Parco majori conceditur usus Redimiculi galeri, vulgo *Cordone*, coloris violacei, etiam dimisso Officio ; Benedictus XIV, tom. 1. Constitut. 3. incip. *Maximo*.

Novæ additiones ex aliena manu.

1 EPiscopum nec majora, nec minora insignia concedere posse Canonicis præter allegatos ab Auctore respondit Rota *in Thelesina delationis Insignium 4. Junii 1736. coram Eminentiss. Crescentio*.

2 Dubitatum vero fuit an Episcopus accedente consensu
Capituli Ecclesiæ Cathedralis insignia concedere queat Ca-
3 nonicis Ecclesiæ Collegiatæ. Ratio dubitandi inde oriebatur, quod prohibitio fundata videbatur in præjudicio Capituli Ecclesiæ Cathedralis, adeoque consentiente Capitulo Ecclesiæ Cathedralis cessabat prohibitio.
4 At contrarium fuit decisum a *Rota in dict. Thelesina*
delationis insignium 4. Junii 1736. coram Eminentissimo
5 *Crescentio*, ex ratione illa quod nequit Episcopus concedere insignia non ex præjudicio Capituli Ecclesiæ Cathedralis, sed ex reservatione hujus concessionis facta a S. Sede.

6 Non omittendum vero, quod insignia minora posse ab Episcopo concedi sensit *Sacra Congregatio in Sorana 14. Aprilis 1725*.

INSORDESCENS, INSORDESCENTIA.

SUMMARIUM.

1 *Insordescens quis dicatur?*
2 *Insordescentia quamvis præcipue dicatur ratione excommunicationis, attamen convenit etiam aliis Censuris.*
3 *Ad effectum docendi de insordescentia alicujus Censurati, opus est probare in primis excommunicatum, seu Censuratum habuisse notitiam excommunicationis, seu Censuræ.*
4 *Secundo opus est pobare, quod sine rationabili causa distulerit post annum petere absolutionem, unde si distulit ex rationabili causa non censetur insordescens.*
5 *Sic eadem ratione non potest dici insordescens, si intra annum petiit, & non obtinuit absolutionem.*
6 *Similiter non potest dici insordescens, si per sex menses perseveravit in Censura, & deinde obtenta absolutione cum reincidentia post absolutionem reincidit, & permansit in ipsa per alios sex menses.*
7 *Nec ad probandam insordescentiam sufficit probare solum perseverantiam per annum in Censura, sed est etiam necesse probare animum induratum in contemptum Clavium.*
8 *Excommunicatus tamen post annum a declaratione citari potest uti suspectus absque alia monitione.*
9 *Insordescens in Censura lata in causa hæresis habetur veluti hæreticus ipso jure, & absque alia sententia.*
10 *Attamen priusquam publice declaretur hæreticus citari debet, ut se purget.*
11 *Insordescens in censura lata ob aliam causam ab hæresi, habetur tamquam leviter suspectus de Fide, ac specialiter de potestate Clavium in Ecclesia; potestque citari ab Episcopo, ut respondeat quid sentiat de his; si purgare se noluerit, & permanserit altero anno, fit vehementer suspectus, citatus nec purgans se, potest ex violenta suspicione declarari hæreticus.*
12 *Insordescens in excommunicatione lata in causa criminali habetur pro convicto de eo crimine: Secus vero in causa Civili.*
13 *Insordescens in Censura Excommunicationis, vel suspensionis, aut Interdicti per annum, vel ultra sit privatus ipso jure Beneficiis?*
14 *Contra excommunicatos non curantes absolutionem, & non obstante excommunicatione celebrantes procedit Ordinarius, & quandoque S. Officium committit informationes.*
15 *Præcipitur Vicario Generali, ut Excommunicatos renuentes restituere ablatum ab Ecclesiis aggravet, & reaggravet, & finito anno declaret Insordescentes.*
16 *Insordescens in Excommunicatione per annum, etiamsi in articulo mortis fuerit absolutus, potest Ecclesiastica sepultura denegari, sepeliri in loco profano.*
17 *Alia de insordescentibus*, tamissive.

INsordescens dicitur ille, qui animo pertinaci, & obdu- 1
rato, seu in contemptum Clavium, quia scilicet no-
luit obedire, seu se subjicere clavibus, perseverat in Cen-
sura per annum, *cap. Cum bonæ memoriæ 8. de ætate*
& qualitate, *cap. Cum contumacia 7. de hæreticis in 6.*
& Concil. Trident. *sess. 25. de reformat. cap. 3.*, ibi : *Ob-*
durato animo Censuris annexus, in illis insorduerit. Insor- 2
descentia, quamvis præcipue dicatur ratione excommuni-
cationis, attamen convenit etiam aliis Censuris, *arg. cit.*
text. Concilii Tridentini, ubi dicitur : *Censuris annexus*,
& cit. cap. Cum bonæ memoriæ, ubi est sermo de insor-
descente per annum in Censura Suspensionis.

Ad effectum docendi de insordescentia alicujus Censu- 3
rati opus est probare in primis excommunicatum, seu Cen-
suratum habuisse notitiam Excommunicationis, seu Cen-
suræ; Ricciull. *de jure personar. extra gremium Eccles. exi-*
stentium lib. 4. cap. 8. n. 4. Barbosa *in Concil. Trid. sess. 25.*
de reform. cap. 3. n. 33., & communis aliorum, requiri-
tur enim ad insordescentiam animus obduratus, & con-
temptus clavium, qui non supponitur in ignorante Cen-
suram; *arg. cit. c. Cum bonæ memoriæ*, *cit. c. Cum contu-*
macia, & Concil. Trident. *loc. cit.* Secundo opus est pro- 4
bare, quod sine rationabili causa distulerit post annum pe-
tere absolutionem; Unde, si distulit ex rationabili causa,
v. g. quia absens, quia impeditus, & hujusmodi, non cen-
setur insordescens ex defectu animi indurati, & contem-
ptus clavium, propter *citata Jura*. Sic eadem ratione non
potest dici insordescens, si intra annum petiit, & non ob- 5
tinuit absolutionem; Ricciull. *loc. n. 5. & 9.* Barbosa *loc.*
cit. n. 33., & communis aliorum. Similiter non potest di-
ci insordescens, si per sex menses perseveravit in Censu- 6
ra, & deinde obtenta absolutione cum reincidentia, post
absolutionem reincidit, & permansit in ipsa per alios sex
menses; Tempora enim in hac materia non conjungun-
tur, cum ad contrahendam insordescentiam requiratur per-
severantia continua unius integri, & ininterupti anni in
Censura, *arg. Citatis Juribus*, Barbosa *loc. cit. n. 37.* Na-
var. *consil. 7. n. 3. de hæreticis*, Monacell. *t. 5. tit. 3. for-*
mul. 3. n. 12. Seraphin. *decis. 1283. n. 5.*, & alii communi-
ter cum Rota *in Oscen. Archidiaconus 16. Maji 1603.* co-
ram Card. Lancellotto impressa per Farinac. *tom. 2. consil.*
decis. 169. n. 5., & refert Ricciull. *loc. cit. cap. 8. n. 3.*

Nec ad probandam insordescentiam sufficit probare so- 7
lam perseverantiam per annum in Censura, sed est etiam
necesse probare animum induratum in contemptum cla-
vium; *cit. cap. Cum bonæ memoriæ*, *cit. cap. Cum contu-*
macia, & Concil. Trid. *loc. cit.* Rota in *d. Oscen. coram*
Card. Lancellotto, Pignatell. *tom. 7. consult. 18. nu. 9.*, &
communis aliorum. Excommunicatus tamen post annum 8
declaratione citari potest uti suspectus absque alia moni-
tione ex *Sac. Congreg. Concil. 22. Maji 1586. loc. cit. n. 9.*

Insordescens in Censura lata in causa hæresis habetur 9
veluti hæreticus ipso Jure, & absque alia sententia; *Au-*
thent. Gazaros Cod. de hæreticis, *cap. Excommunicamus*
1. de hæreticis, ubi Gloss. *verb. Condemnetur*, Hostiens.
n. 7. & 8. Abbas *n. 11.* Soccin. *n. 14.* Butrius *n. 17.* Joann.
Andr. *nu. 4.* Ancharan. *nu. 4.* Anan. *n. 6.*, & communis 10
aliorum cum Pignatell. *tom. 7. consult. 18. n. 5.*, *& t. 8.*
consult. 134. n. 1., *& sequent.* Attamen priusquam publi-
ce declaretur hæreticus citari debet, ut se purget; Pi-
gnatell. *tom. 7. consult. 18. nu. 8.*, *& tom. 8. consult. 134.*
n. 2. Pegna *part. 3. com. 46. vers. Advenientε*, Chartar.
de execut. sentent. cap. 1. num. 278. Sanctarell. *de hæresi*
cap. 4. dub. 5. conclus. 1. Farinac. *de hæresi qu. 192. n. 17.*
La Croix *lib. 7. n. 288.*, & alii passim.

Insordescens in Censura lata ob aliam causam ab hæ- 11
resi habetur tamquam leviter suspectus de fide, ac spe-
cialiter de potestate clavium in Ecclesia, potestque cita-
ri ab Episcopo, ut respondeat, quid sentiat de his, si pur-
gare se noluerit, & permanserit altero anno, fit vehe-
menter suspectus, & citatus nec purgans se potest ex vio-
lenta suspicione declarari hæreticus; Pignatell. *tom. 7.*
consult. 18. a n. 2. ad 4. cum multis aliis allegatis, Gon-
zalez *in Regul. 8. Cancellar. gloss. 15. n. 108.* Pegna *part. 1.*
director. qu 47. n. 7., *& 8.* La Croix *loc. cit. n. 289. arg.*
cap. Excommunicamus 1. cap. Cum contumacia 7. de hære-
ticis in 6., & Concil. Trident. *sess. 25. de reformat. cap. 3.*
in fine, ubi sic habet : *Excommunicatio quicumque, si post*
legitimas monitiones non resipuerit . . . . . Sed si obdurato
animo Censuris annexus in illis per annum insorduerit, etiam
contra eum tamquam de hæresi suspectum procedi possit.

Insordescens in Excommunicatione lata in causa cri- 12
minali habetur pro convicto de eo crimine; Farinac.
lib. 1. quæst. 18. n. 39. Gonzalez *in Regul. 8. Cancell. glos-*
sa 15. n. 106., *& 108.* cum aliis allegatis, Pignatell. *t. 7.*
d. consult. 18. n. 18. La Croix *loc. cit. n. 290.*, & alii. Se-
cus vero in causa civili secundum veriorem, ut Gonzal.
loc. cit. Pignatell. *loc. cit.* La Croix *loc. cit.* quamvis alii
contrarium teneant, ut Salzed. *ad Diaz. cap. 110. nu. 4.*
vel *cap. 118. n. 4. in nova editione*.

Insordescens in Censura Excommunicationis, vel Sus- 13
pensionis, vel interdicti per annum, vel ultra, secun-
dum aliquos Doctores est privatus ipso Jure Beneficiis;
Ita Menochius *de arbitr. casu 416. num. 52.* At optime ex
Rotæ decisionibus Theodosius Rubeus *in singular. Rotæ*

tom. 2.

tom. 2. *part.* 2. *sub verb.* Menochius §. 1. *pag.* 20., sic distingunt; Aut Excommunicatio, seu alia Censura lata fuit propter crimen, quod ipso iure privat Clericum beneficio, & tunc per insordescentiam habetur pro confesso, & censetur ipso jure privatus. Aut Excommunicatio, seu alia Censura lata fuit ob crimen, propter quod non est privatus beneficiis ipso jure, sed venit per sententiam privandus, & tunc poterit post contractam insordescentiam privari. Aut crimen est tale, propter quod nullo modo potest imponi pœna privationis, puta ad debitum civile pensionis, & tunc nunquam ob insordescentiam imponetur pœna privationis, sed alia arbitraria; Hæc apud Barbosam *loc. cit. n.* 38.

14 Contra Excommunicatos non curantes absolutionem, & non obstante excommunicatione celebrantes procedit Ordinarius; sic resolutum fuisse *die* 26. *Maji* 1629., *&*
1631., *&* 1632. refert Pignatell. *tom.* 7. *d. consul.* 18. *n.*
15. ubi subiungit, quod quandoque S. Officium committit
15 informationes ut *in litteris Patriarchæ Aquilejæ sub* 15. *Junii* 1591. præcipitur Vicario Generali, ut excommunicatos renuentos restituere ablatum ab Ecclesiis aggravet, & reaggravet, & finito anno declaret insordescentes; *Sac. Congreg. Immunit.* 12. *Februarii* 1647. *lib.* 4. *decret. Paul. pag.* 5.

16 Insordescenti in Excommunicatione per annum, etiamsi in articulo mortis fuerit absolutus, potest Ecclesiastica Sepultura denegari, & sepeliri in loco profano; Genuens. *in praxi cap.* 7. *in addit.* Pignatell. *cit. consul.* 18. *n.* 13. La Croix *loc. cit. n.* 292. & alii passim. Plura alia de insordescentibus in Censuris vide apud Pignatell. *tom.* 7. *consult.* 18., *&* *tom.* 8. *consult.* 134. Barbosam *loc. cit.* Monacell. *loc. cit.* & alios.

Novæ additiones ex aliena manu.

1 DE anno *insordescentiæ* libet aliqua adnotare. Hic annus numerandus est non a die incursæ excommunicationis, si ageretur de excommunicato a jure, sed a die quo fuit vel excommunicatus, vel declaratus excommunicatus, quum ex illa die incipiat rumor contumaciæ, & contemptus clavium Ecclesiæ: *Sanctarell. de Hæres. cap.* 4. *n.* 6. *Caren. de Offic. S. Inquisit. part.* 2. *tit.* 8. *n.* 5.

2 Non ignoro esse qui limitant id in casu *Notorii*, annumque tunc tenent incipere a die *Notoriæ* excommunicationis incursæ; *Alber. in Rubric. de Hæret. in* 6. *q.* 13. *n.* 35. *Farinac. de Hær. q.* 192. *num.* 26. At confutant hanc opinionem *Passerin. in Cap. cum contumacia num.* 11. *de Hæretic. in* 6. *del Bene de offic. S. Inquisitionis dub.* 211. *sect.* 1. *num.* 4. Et non immerito. Habetur enim in *cap. Quum*
3 *in contumacia de Hæretic. in* 6. *Excommunicationis vinculo per vos fuerit innodatus.* Hæc autem verba important excommunicationem ab Homine per sententiam latam, aut saltem declarantem: *Neque in his* (ita recte ait *Passerin. ubi supra*) *potest habere locum notorium. Neque enim sufficere potest notorium puri facti, quia necesse est, quod in judicio constet, & de excommunicatione, & de persistentia in illa, & sic requiritur notorium juris quod habetur per Judicis pronunciationem per quam pronunciet susceptum excommunicatum, & postea in excommunicationem pertinacem. Incipit ergo hic annus a die lata vel declaratæ excommunicationis facta per Judicem.*

4 Debet itidem hic annus esse integer, & continuus, *Cap. Quum contumacia de Hæretic. in* 6. Quæri propterea solet, an habeatur hic annus integer, & continuus, ubi quis plurium annorum spatio persistit in excommunicatione, sed in unoquoque anno obtinuit absolutionem cum reincidentia? Negant *Carena de offic. S. Inquisitionis part.* 2. *tit.* 8. *num.* 3. ubi ex *Cardinal. Bellarmino* quod Sacra
5 Congregatio Concilii interpres declaravit non procedi contra illum qui excommunicatus ab Auditore Cameræ per triennium in excommunicatione perstitit, ita tamen, ut in unoquoque anno in Festo Paschatis ab eodem Auditore Cameræ absolutionem cum reincidentia obtinuerit; *Del Bene eodem tract. dub.* 211. *sect.* 1. *num.* 6. *&* 24. probeque monent, quod in subjecta materia haud conjunguntur tempora.

6 Major dubitatio est an habeatur hic annus integer, & continuus, si intra ipsum excommunicatus in foro conscientiæ absolvatur. Haberi de juris rigore ex ratione illa, quod absolutio in Foro interno non suffragatur in
7 Foro externo, non haberi vero de æquitate, cessante tamen Partis oppositione, censet *Carena de offic. S. Inquisi-*
8 *tionis part.* 2. *tit.* 8. *num.* 26. At indistincte non haberi alii tenent. *Sed quum verum sit* (sic opportune inquit *Passerin. in* 6. *Cap. Quum in contumacia de Hæretic. in* 6.) quod
„ absolutio in Foro conscientiæ directe non juvat in Fo„ ro externo, nec liberat a pœnis externi fori, indire„ cte tamen auferendo materiam super qua fundantur pœ„ næ, potest a pœna liberare; quia ablato sufficienter
„ delicto etiam in futurum, & ut non duret, & ut non
„ perficiatur, non remanet unde infligatur pœna, ces„ sante etiam in Foro externo delicto. Quum igitur in
„ proposito nostro non debeatur nisi pertinaciæ duranti
„ per annum, si tollitur pertinacia, tollitur pœna. Non
„ potest vero dici pertinax in persistendo in excommuni„ catione ille, qui absolutionem petiit in foro conscien„ tiæ, & obtinuit, & de hoc in foro externo constat.
„ Et eo magis quia quod iste non obtineat absolutionem
„ ab excommunicatione in foro externo non potest tribui
„ pertinaciæ, & contemptui clavium, sed alicui alteri
„ causæ, ex qua pro jure suo tuendo, impeditur ne sta„ tim in foro externo absolvi possit. In hoc enim nego„ tio quamlibet causam etiam injustam excusare pertina„ ciam dixit idem Carena &c. Et eo magis quod qui
„ velit esse pertinax contra Judicem in foro externo, &
„ claves Ecclesiæ contemnere, non est dignus ut absol„ vatur in foro conscientiæ.

De eo etiam disputari solet, an habeatur hic annus in- 9
teger, & continuus, si intra ipsum obtinuit excommunicatus rescriptum cum clausula: *Te absolventes*. At haberi tenent *Passerinus in cap. Quum contumacia num.* 14. *de*
Hæretic. in 6. *Caren. de offic. S. Inquisitionis part.* 2. *tit.* 8. 10
num. 35. tum quia illa absolutio datur tantum, ut rescriptum non sit nullum, tum quia d. absolutio de stylo 11
datur etiam non concurrente pœnitentia, adeoque haud
potest operari ut desit pertinacia, tum demum quia d. 12
absolutio non tollit excommunicationem, sed solum impedimentum proveniens ab illa excommunicatione suspen- 13
dit, donec gratia suum sortiatur effectum.

Limitat autem hanc opinionem *del Bene de offic. S. In-* 13
quisitionis dub. 211. *sect.* 7. *num.* 2. in casu, in quo Papa scivisset, eum per annum in excommunicatione perstitisse. Sed neque huic limitationi locum esse posse propter mox allatas rationes firmat *Passerin. loco proxime citat.*

Insordescentia quomodo sit probanda, ut contra insor- 14
descentes in excommunicatione possit procedi, expendunt
post alios *Pignatell. consult. canon.* 16. *n.* 9. *tom.* 7. *Rot. in* 14
rec. dec. 132. *n.* 7. *part.* 1.

INSTITUTIO, SEU INSTITUERE IN BENEFICIIS.

S U M M A R I U M.

1 *Institutio, seu instituere dupliciter in Jure accipitur; late scilicet, seu pro quocumque provisionis modo, & proprie, seu specialiter.*
2 *Institutio late accepta quid comprehendat, & importet?*
3 *Institutio specialiter accepta quid importet, seu comprehendat?*
4 *Institutio proprie, & specialiter accepta valde differt a Collatione, & Præsentatione.*
5 *Præsentatio proprie quid sit, & quando fiat?*
6 *Collatio proprie quid sit, & quando fiat?*
7 *Institutio proprie quid sit, & quando fiat?*
8 *Institutio est triplex, scilicet* Collativa, Auctorizabilis & Corporalis.
9 *Institutio Collativa quæ sit?*
10 *Institutio Auctorizabilis quæ sit?*
11 *Institutio Corporalis quæ sit?*
12 *Institutio Collativa de Jure pertinet ad Episcopum loci, in quo situm est Beneficium.*
13 *Etiam Vicarius Generalis Episcopi potest instituere in Beneficiis præsentatos a Patronis.*
14 *Etiam Capitulum, seu Vicarius Capitularis, Sede vacante.*
15 *Prælatis inferioribus non competit de Jure communi potestas instituendi in Beneficiis præsentatos a Patronis.*
16 *Potest tamen ipsis competere ex aliquo Jure speciali, v. g. ex privilegio, fundatione, consuetudine, aut præscriptione legitime completa.*
17 *Ostenditur posse eis competere ex privilegio, seu speciali concessione.*
18 *Ostenditur posse eis competere ex fundatione saltem ante Concilium Tridentinum facta.*
19 *Non sic autem ex fundatione facta post Tridentinum.*
20 *Ostenditur posse eis competere ex consuetudine.*
21 *Ostenditur posse eis competere ex præscriptione legitime completa.*
22 *Prælatis inferioribus etiam Regularibus competit Jus instituendi in Ecclesiis sibi pleno Jure, idest in spiritualibus, & temporalibus subjectis.*
23 *Laici quicumque sint nullo modo possunt proprie instituere Clericum in aliquo beneficio.*
24 *Institutio Auctorizabilis de Jure communi pertinet ad Episcopum solum privative ad Prælatos inferiores.*
25 *Secus autem, si Prælati inferiores habeant jurisdictionem quasi Episcopalem in Clerum, & populum privative ad Episcopum.*
26 *Institutio Auctorizabilis non potest competere neque vi consuetudinis, seu præscriptionis Prælatis inferioribus non habentibus proprium Territorium privative ad Episcopum.*
27 *Institutio Corporalis de Jure communi spectat ad Archidiaconum.*
28 *Secus autem ex consuetudine.*
29 *Is, ad quem spectat Collatio Beneficii, non potest seipsum instituere.*

30 *Immo is, ad quem spectat collatio Beneficii, nec ab alio a se delegato potest institui.*

31 *In Beneficiis Ecclesiasticis non possunt institui Laici, sed soli Clerici.*

32 *Clerici possunt institui in Beneficiis certum Ordinem Sacrum requirentibus, licet istum nondum habeant, dummodo intra tempus a Jure statutum possint ad requisitum Sacrum Ordinem promoveri, & alias sint idonei.*

33 *Tempus institutionis præsentatorum facienda in Beneficiis non reperitur a Jure præfixum, & determinatum, dummodo non diu differatur.*

34 *Si autem habens potestatem instituendi præsentatos sit negligens, aut plus æquo differat, seu penitus recuset instituere, tunc recurrendum est ad Superiorem, qui ei præfigat certum tempus ad instituendum; quo elapso, poterit ipse supplere, vel compellendo, vel instituendo.*

35 *Ritus, seu modi realiter, & corporaliter instituendi, seu investiendi in Beneficiis, ex quo sint varii pro diversitate locorum, sunt observandi juxta antiquas laudabiles consuetudines cujuslibet loci.*

36 *Institutus quoad titulum in Beneficio, quamvis non possit ejus possessionem capere propria, & sola sua auctoritate, accedente tamen consensu, seu licentia legitimi Superioris volentis tradere possessionem corporalem, potest eam capere, nullo alio eum introducente in ipsam.*

37 *Instituens potest gratificari, quando duo ab eodem Patrono Laico præsentati sunt æque digni.*

38 *Quando plures patroni diversos æquali numero suffragiorum præsentant, si moniti nolint consentire in unum, & Episcopus neutrum ex præsentatis possit instituere absque atroci scandalo facti, tunc potest gratificari uni, & tertium aliquem eligere.*

39 *Institutio potest fieri extra Diœcesim, & Territorium instituentis.*

1 INstitutio, seu instituere in Beneficiis dupliciter in Jure accipitur, scilicet late, seu pro quocumque provisionis modo; & proprie, seu specialiter; *Communis* In-
2 stitutio late accepta comprehendit sub se quamlibet provisionem Canonicam, seu modum legitime acquirendi Beneficium Ecclesiasticum, sive talis Canonica provisio fiat per *Electionem* rite celebratam, & confirmatam, sive per *Postulationem* a Papa admissam, sive per *Nominationem*, seu *Præsentationem* factam a Patrono cum Institutione secuta, sive per *Collationem* liberam Beneficii factam a legitimo Superiore absque prævia Capitulari electione, vel alterius præsentatione, sive per *Resignationem*, sive per *Permutationem*, sive per *Translationem*, auctoritate legitimi Superioris factam; *arg. cap. In litteris 5. de restit. spoliator. cap. Non amplius 1. cap. Auctoritate 4. cap. Ad decorum 5. & cap. Cum venisset 6. de Institutionibus, & cap. Beneficium 1. de Regulis Juris in 6.* Vide verb. *Beneficia art.* 3. Institutio proprie, seu specialiter
3 accepta comprehendit solummodo eam concessionem Beneficii, quæ per legitimum Superiorem fit cuipiam ad præviam præsentationem Patroni, & definitur, quod sit *concessio Ecclesiæ seu Beneficii auctoritate Episcopi, vel alterius Ordinarii facta non simpliciter cuivis Clerico, sed ei qui est a Patrono nominatus, & præsentatus;* Sic in re communis cum Barbosa *part. 3. de Offic., & potest. Episcop. alleg. 72. numer. 174.*, & Glossa *in cap. 1. de Institutionibus in 6.*

4 Institutio proprie, & specialiter accepta valde differt a Collatione, & Præsentatione, textu expresso *in cap. Cum illis 16. §. Cum autem. de præbend. in 6*, ibi. *Cum autem inter Collationem, Præsentationem, & Institutionem*
5 *differentia magna esse nescatur.* Præsentatio enim proprie est, & fit, quando a Patrono, cui competit jus Patronatus, nominatur seu præsentatur Clericus idoneus Ordinario ad Beneficium vacans; *Communis*; cum Glos-
6 sa *in cit. cap. Cum in illis, verb Nota insuper.* Collatio autem proprie est, & fit, quando Beneficium est liberum, & in mera dispositione Ordinarii, & libere confert cui vult, dummodo sit idoneus; *Communis* cum Glossa *loc. citat.* & alia Glossa *in Rubrica de Institutionibus in 6. verb. Nam Collatio.* Instituto vero proprie est, & fit,
7 quando Beneficium non est liberum in dispositione Ordinarii, sed est de Jure Patronatus alicujus, ad cujus Patroni præsentationem Ordinarius Clericum idoneum præsentatum in tali Beneficio instituit, seu ei tale Beneficium concedit; *Communis* cum Glossa *loc. cit.* Barbosa *loc. cit. numer.* 272. Abbat. *in cap. Auctoritate 4. de Institutionibus n. 7.* Reiffenstuel *lib. 3. decr. tit. 7. n. 4.*

8 Institutio est triplex, scilicet *Collativa*, *Auctorizabilis*, & *Corporalis*; Abbas *in cit. cap. Auctoritate numer. 7. & 8.* & Fagnan. *in cap. Cum Ecclesia 3. de causa possession. numer. 28. & seq.* Reiffenstuel *loc. cit. numer. 5.* & communis aliorum cum Glossa *in cap. Cum Beneficium 1. de Regulis Juris in 6.* ubi circa medium sic expresse habet: ,, Dicendum, quod triplex est institutio, quædam est institutio tituli collativa: alia est institutio Auctorizabilis quod commissionem Curæ Animarum; alia est institutio realis; & Actualis, quæ vocatur Investitura, seu inductio in possessionem realem, & corpo-
9 ,, ralem. Institutio *Collativa* (quam aliqui verbalem appellant) ea est, per quam ab Ordinario verbis, aut litteris confertur, seu conceditur titulus Beneficii Clerico idoneo ad ipsum a legitimo Patrono nominato, seu præ-
sentato. Institutio *Auctorizabilis* aliud non est, quam ap- 10
probatio ad exercendam curam animarum, sive commissio curæ animarum, ut expresse dicit Glossa *numero antecedenti adducta*, & Summarium *in cap. Cum satis 4. de Officio Archidiaconi*, ibi: *Archidiaconus sine mandato Episcopi non committit curam animarum, idest non*
habet institutionem auctorizabilem. Instituto *Corporalis* sive 11
realis aliud non est, quam inductio in actualem possessionem Beneficii, per quam videlicet datur vera, & realis possessio ipsius Beneficii per legitimum Superiorem alicui collati, & de hac institutione corporali fit expressa mentio *in cap. Ad hæc 7. de Officio Archidiaconi*, ibi: *Institutio corporalis tam super Beneficiis quam etiam Dignitatibus ad ipsum* (Archidiaconum) *debeat pertinere.* Hæc institutio corporalis alio nomine vocatur Investitura, Installatio, missio in actualem possessionem.

Institutio collativa de jure communi pertinet ad Epi- 12
scopum loci, in quo situm est Beneficium; *cap Omnes Basilicæ 10. causa 16. quæst. 7. cap. Ex frequentibus 3. de institutionibus, cap. Cum ex injuncto 12. de Hæreticis in fine.* Et sic tenet communis cum Fagnano *in cap. Eam te, num. 6. de ætate, & qualitate*, & *cap. Auditis num. 2. de præscription.* Barbosa *part. 3. de Offic. & potest. Episcop. allegat. 72. numer.* 176. & Abbate *in cap. Cum Ecclesia Vulterana numer. 8. de electione.* Etiam Vicarius Generalis Epi- 13
scopi virtute mandati generalis potest instituere in Beneficiis præsentatos a Patronis; *cap. Ex frequentibus 3. de institutionibus*, Glossa *ibidem verb. Officialium*, Abbas *ibidem numer.* 7. Barbosa *ibid. numer.* 3. & alii communiter. E-
tiam Capitulum, seu Vicarius Capitularis, Sede vacante 14
textu expresso *in cap. Etsi Capitulum 1. de Institutionibus in 6.*, ibi: ,, Etsi Capitulum Sede vacante Beneficia, ,, quæ ad Collationem Episcopi pertinent, conferre non ,, possit. Præsentatos tamen a Patronis potest admittere, ,, si sint idonei. & eos instituere Beneficiis, ad quæ fuerint præsentati; Licet ad Episcopum (si superesset) admissio, & institutio hujusmodi pertineret.

Prælatis inferioribus non competit de jure communi 15
potestas instituendi in Beneficiis Præsentatos; *Communis arg. cap. Omnes Basilicæ 10. caus. 16. quæst. 7. cap. Ex frequentibus 3. de Institutionibus, cap. Cum ex injuncto 12.*
de Hæreticis in fine, cap. Etsi Capitulum 1. de Institutionibus 16
in 6. Potest tamen ipsis talis instituendi facultas competere ex aliquo Jure speciali, v. g. ex privilegio, fundatione, aut præscriptione legitime completa; Barbos. *de offic. & potest. Episcop part. 3. alleg. 72. num. 184.* cum aliis ibi allegatis, Pirhing *lib. 2. decret. tit. 7. num. 6.* Reiffenstuel *ibid. num. 5.* Azorius *part. 2. lib. 6. cap. 22. quæst. 2.* & alii, & ostenditur conclusio per singulas partes.

Quod enim possit eis competere talis facultas ex privi- 17
legio, seu speciali concessione, colligitur *ex cap. Super eo 15. de Officio Delegati, ex c. Ex frequentibus 3. de Institutionibus*, juncta Glossa verb. *Officialium, & cap. Cum satis 4. de Offic. Archidiacon.*, ibi: *Sine licentia, & mandato Episcopi.* 18

Quod possit eis competere talis facultas ex fundatione saltem ab antiquo facta, colligitur *ex cap. Significatum 11. de præbend. c. Præterea 23. de Jurepatron. & cap. Quanto 16. de censibus*, ex quibus desumitur posse Fundatorem Beneficii in limine fundationis adjicere qualscumque voluerit qualitates, leges, seu conditiones sibi benevisas, ceteroquin possibiles, ac honestas cum consensu Ordinarii: Unde si in limine fundationis de consensu Episcopi fuerit apposita qualitas ista, seu conditio, ut institutio in tali Beneficio pertineat ad inferiorem, poterit quidem talis Inferior instituere Præsentatum ad ipsum; Abbas *in cap. Cum dilectus num. 4. de consuetudin.* Barbosa *lib. 3. Juris Eccles. univers. cap. 12. num. 208.* Pirhing. *loc. cit. numer. 6.* 19
Reiffenstuel *loc. cit. num. 28.* & alii. Dicitur autem notanter *ex fundatione saltem ab antiquo facta*, quia in novis fundationibus non potest amplius poni talis lex, seu conditio, eo quod Concilium Tridentinum *sess. 14. cap. 12. de reformat.* provide decrevit, *ut in casu fundationis, aut dotationis, hujusmodi institutio Episcopo, & non alteri inferiori reservetur.* Hinc Sacra Congregatio ejusdem Concilii Interpres consulta, an in Juribus Patronatus, quæ post Concilium acquiruntur, reservari possit institutio alteri, quam Episcopo: Respondit non posse in Ecclesiis etiam exemptis, nisi Rector illius ordinaria fungeretur jurisdictione; Sic refert Fagnanus *lib. 1. decret. in cap. Cum Ecclesia Vulterana 31. de electione num. 31.*

Quod possit ei competere talis facultas ex consuetudine, 20
colligitur *ex cap. Dudum 54. §. Sed cum in jure, de election. cap. Dilecto 10. de Officio Archidiaconi, cap. Cum venissent 6. de institution. cap. Referente 7. de præbend. cap. Ad hæc 2. de excess. Prælat.* Et tenent Glossa *in cap. Super eo 15. verb. Archidiaconus, de Officio Delegati*, & alia Glossa *in cit. cap. Referente verb. Assignavit.* Fagnan. *in c. Eam te 4. de ætat., & qualitate num. 7.* Abbas *in cap. Cum satis 4. de Offic. Archidiaconi*, Seraphin *decis. 309. num. 9.* Reiffenstuel *loc. cit. nu. 30.*
Barbosa *cit. allegat. 72. n. 184.* cum aliis ibi allegatus. Quod 21
possit eis competere talis facultas ex præscriptione legitime com-

completa, colligitur *ex cap. Placuit* 1. *cap. De quarta* 4. *c. Ad aures* 6. *cap. Auditis* 15. *& cap. Cum olim* 18. *de præscriptionibus*. Et de præscriptione immemoriali tenet Barbosa *citat. allegat.* 72. *num.* 184. citans Marium Antonium *variar. resol. lib.* 1. *resol.* 47. *num.* 6. & Lambertinum *lib.* 2. *part.* 2. *quæst.* 1. *princip. art.* 10. Immo Azorius *part.* 2 *lib.* 6. *cap.* 22. *quæst.* 3. Pirhing. *loc. cit. num.* 6. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 35. & alii istud concedunt absolute de præscriptione, & non necessario requirunt immemorabilem, ut requirit Barbosa *loc. citat.* idque juxta generalia principia in materia præscriptionis tradi solita, & sic tenet etiam Fagnanus *in cit. cap. Auditis n.* 6 ubi dicit, quod Prælatus inferior, si solus instituerit, spatio annorum quadraginta præscribit, excluso Episcopo, & idem sentire asserit Alexandrum de Nevo *in cit. cap. Auditis n.* 25. & Innocentium *in c. Cum olim, de restitut. spoliator.*

Prælatis inferioribus etiam Regularibus competit jus 22 instituendi in Ecclesiis sibi pleno jure subjectis; colligitur *ex c. in Lateranensi* 31. *de prabend*; argumento a sensu contrario desumpto ex sequentibus verbis, ibi: *Statuentes nihilominus quatenus* (Religiosi) *in Ecclesiis, quæ ad ipsos pleno jure non pertinent, juxta ejusdem Concilii statuta Episcopis instituendos Presbyteros repræsentent, uti illi, de plebis cura respondeant*, concordat *Clement. unica de excessibus Prælat. §. Quidam præterea*, & *cap. Cum & plantare* 3. *§. In Ecclesiis, de privileg.* ubi Glossa verb. *Pleno jure* infert, quod in Ecclesiis pleno jure, idest spiritualibus, & temporalibus ad Religiosos pertinentibus, nihil possit Episcopus attentare in illos, & ita institutio, & destitutio, quoad temporalia, & spiritualia ad ipsos pertineat; *c. Visis litteris* 1. *caus.* 16. *quæst.* 2. & tenent Fagnan. *in cap. Cum venissent* 6. *de institutionibus num.* 14. Barbosa *d. allegat.* 72. *num.* 184. Pirhing *loc. cit. num* 6. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 34. & alii.

Laici quicumque sint, nullo modo possunt proprie in- 23 stituere Claricum in aliquo beneficio; colligitur *ex cap. Præterea quis* 4. *de Jurepatronatus*, ubi Laici, qui Clericos instituere, vel destituere præsumunt in Ecclesiis, etiam Patronatus, jubentur excommunicari. Item *ex cap. Si quis deinceps* 12. *& cap. Quoniam* 13 *caus.* 16. *quæst.* 7. ubi Clericus non solum pœnæ suspensionis, sed etiam excommunicationis subjacere decernitur, qui investituram Ecclesiarum contra statuta Sanctorum Patrum de manu Imperatoris, vel Regis, aut alterius Laicæ personæ suscipere præsumpserit. Et ratio est, quia potestas instituendi in Beneficiis est spiritualis, cujus incapax est Laicus; *cap. Decernimus* 2. *de judiciis*, *& cap. Causam, qu.* 7. *de præscript.* cum similibus.

Institutio auctorizabilis, sive potestas conferendi curam 24 animarum de jure communi pertinet ad Episcopum solum privative ad Prælatos inferiores, nisi habeant jurisdictionem quasi Episcopalem in Clerum, & populum privative ad Episcopum, textu expresso *in cap. Cum satis* 4. *de Offic. Archidiaconi*, ubi Glossa *fin.* & DD. communiter, & concordat *cap. Nullus* 1. *caus.* 16. *quæst.* 7. 25 ubi id expresse statuitur. Dicitur autem notanter, *nisi habeant jurisdictionem quasi Episcopalem in Clerum, & populum privative ad Episcopum*, quia tales Prælati inferiores sunt nullius Diœcesis, & sunt ita constituti in proprio Territorio, ut veniant nomine Diœcesani, juxta Glossam *in Clemen.* 1. *verb. Diœcesanis, de foro competent.* & Abbatum *ibi num.* 15. Cardinal. *in Quarta quæst. num.* 2. Imolam *num.* 38. Vitalin. *num* 4. Unde, quia omnimodam habeat jurisdictionem in Clerum, & populum privative ad Episcopum, hoc ipso obtinent potestatem tradendi curam animarum, quam nemo alius præter Papam posset concedere: Fagnanus *lib.* 1. *decretal. in cap. Eam te numer.* 4. *de ætat. & qualitate*, *& in cap. Cum contingat num.* 31. *&* 37. *de foro compet.* allegans sententiam Sac. Congregationis Concilii, Reiffenstuel *loc. cit. num.* 37. & alii communiter. Instituto auctorizabilis, 26 seu potestas conferendi curam animarum non potest competere neque vi consuetudinis, seu præscriptionis Prælatis inferioribus non habentibus proprium Territorium privative ad Episcopum; *cap. Cum satis* 4. *de Offic. Archidiaconi*, ubi Alexander III Elianensi Archidiacono (qui sine licentia Episcopi sui committebat curam animarum, dicens hoc ex consuetudine sibi licere, prout refert Glossa *in casu ibidem*) rescripsit in hæc præcisa verba: *Quoniam igitur obtentu alicujus consuetudinis non debet contra SS. Patrum Constitutiones venire, & quod ad tuum non spectat officium, vindicare, mandamus, ut nemini sine licentia, & Mandato Episcopi curam præsumas committere animarum*, & sic tenent *in d. cap. Cum satis* Abbas *num.* 3. Joann. Andr. *ibid. num.* 6. *&* 18. Layman *notand. unic.* Fagnan. *in cit. cap. Eam te, de ætat. & qualitat. num.* 3. Azorius *part.* 1. *lib.* 5. *cap.* 19. *§. Consuetudo item*, Pirhing. *lib.* 1. *decretal. tit.* 23. *num.* 13. Reiffenstuel *lib.* 3. *decretal. tit.* 7. *numer.* 38. & alii *arg. cit. cap. Cum satis* 4. *de Officio Archidiaconi*, & Concil. Trident. *sess.* 7. *cap.* 13. *de reformat.* ubi statuit, nullos Clericos posse institui etiam prætextu *cujusvis privilegii, seu consuetudinis etiam ab immemorabili tempore præscriptæ, nisi fuerint prius a locorum Ordinariis examinati, & idonei reperti*; unde patet, nulla consuetudine introduci posse, ut in Ecclesiis Episcopo subjectis sine ejusdem approbatione ab aliquo Prælato inferiori instituantur Clerici ad curam animarum; Quidquid in contrarium sentiat Barbosa *de Offic. & potest. Episc. part.* 3. *allegat.* 72. *num* 185. & nonnulli alii ab ipso citati, & post ipsum Engel *lib.* 3. *decretal. tit.* 7. *num.* 8.

Institutio corporalis, seu realis, vulgo *Investitura*, seu 27 *Installatio* spectato Jure communi spectat ad Archidiaconum, textu expresso *in cap. Ad hæc* 7. *§. In quadam, de Officio Archidiaconi*, ibi: *Institutio corporalis tam super beneficiis, quam etiam Dignitatibus ad ipsum* (Archidiaconum) *debet pertinere*. Dicitur autem notanter *spectato Jure com-* 28 *muni*, quia ex consuetudine tale jus est Archidiacono sublatum, & Episcopo etiam adjudicatum, itaut fere ubique Institutio corporalis, seu Investitura in Beneficiis jam pertineat ad Episcopum, vel delegatum ab eo; *arg. cap. Licet Episcopus* 28. *de præbend. in* 6. Gonzal. *in cit. cap. Cum satis, de Officio Archidiaconi num.* 3. Barbosa *de Dignitatib. cap.* 5. *num.* 3. Card. Petra *tom.* 3 *comment. in Constit.* 4. *Callisti III. numer.* 123 Covarruv. *lib.* 3. *variar. resolut. cap.* 16. *num* 7. *vers. Tertius casus*, Engel *lib.* 3. *decret. tit.* 7. *num.* 5. Reiffenstuel *ibidem num.* 44. & alii passim.

Is, ad quem spectat Collatio Beneficii, non potest se- 29 ipsum instituere; *Communis* textu expresso *in cap Cum ad nostram* 7. *de Institutionibus*, assignata ratione: *Cum inter dantem, & accipientem debeat esse distinctio personalis*. Immo 30 is, ad quem spectat collatio Beneficii, nec ab alio a se Delegato potest institui; *Communis* textu expresso *in cit. c. Cum ad nostram*, ibi: *Sed nec ab alio beneficium recipere potuit, cum jus conferendi alius non haberet*; Delegatus enim non conferret jure proprio, sed jure, aut auctoritate Delegantis, sibi ipsi conferret beneficium, & se ipsum institueret, nam, ut dicitur *in cap. Qui facit* 72. *de Regul. Juris in* 6. *Qui facit per alium, est perinde, ac si faciat per se ipsum*.

In Beneficiis Ecclesiasticis Laici non possunt institui, 31 sed soli Clerici, *Communis, arg. cap. In Ecclesia vestra* 2. *de institutionibus*, ibi: *Cum Laici non debeant in Canonicorum numero computari*, & ideo excluduntur Laici, ut sine speciali dispensatione Apostolica nequeant institui, nec sufficiat, si post institutionem in Beneficio, vel etiam collationem ipsius fiant Clerici suscipiendo primam Tonsuram; *arg. c. Ex litteris* 6. *de transactionibus*, & notat 32 Glossa *fin.* & Abbas *ibid. num.* 3. & alii communiter. Clerici possunt institui in Beneficiis certum Ordinem Sacrum requirentibus, licet istum nondum habeant, dummodo intra tempus a Jure statutum possint ad requisitum Sacrum Ordinem promoveri, & alias sint idonei; *Communis* textu expresso *in cap. Si is* 2. *de institut. in* 6., ibi: „ Si is, ad quem Rectoris præsentatio in aliqua Parochiali Ecclesia noscitur pertinere, quempiam non constitutum in Sacris præsentet ad eam, ipsam (dummodo alias sit idoneus, & infra tempus a Jure statutum ad Ordines, quos ipsius Ecclesiæ cura requirit, valeat promoveri) decernimus admittendum.

Tempus institutionis præsentatorum faciendæ in Benefi- 33 ciis non reperitur a Jure præfixum, & determinatum, dummodo non diu differatur; *Communis* cum Corrad. *c.* 7. *n.* 11. Loter. *quæst.* 13 *num.* 59. Pirhing *lib.* 3. *decretal. tit.* 7. *num.* 9. Garzia *part.* 10. *de Benefic. cap.* 4. *num.* 1. & Rota in *Derton. Juris Patronatus* 8. *Febr.* 1499. *coram D. Penna*, in qua fuit dictum, quod Beneficium non est devolutum ex eo, quod Ordinarius distulerit instituere, cum non sit tempus præfixum &c. ut ex Garzia refert, & tenet Reiffenstuel *lib.* 3. *decretal. tit.* 7. *num.* 73. & Barbosa *de offic. & potest. Episcop. part.* 3. *alleg.* 72. *num.* 101. ubi allegat etiam Rotam *decis.* 4. *de Jurepatr. in noviss.* Si autem habens potestatem instituendi præsentatos sit 34 negligens, aut plus æquo differat, seu penitus recuset instituere, tunc recurrendum est ad Superiorem, v. gr. ad Archiepiscopum, qui Episcopo præfigat certum tempus ad instituendum, quo elapso ipse Archiepiscopus potest supplere, vel compellendo Episcopum ad instituendum, vel ipsemet instituendo præsentatum, ne ex diuturniori vacatione Beneficiorum, ac defectu Rectorum Ecclesiæ vacantes diutius patiantur in divinis, aut aliquod grave dispendium patiantur in facultatibus suis, & si sint Curatæ, grave periculum immineat animarum ut dicitur *in cap. Ne pro defectu* 41. *de elect.* & sic tenent Doctores passim cum Reiffenstuel *loc. cit. num.* 74. Antonell. *de tempor. legal. lib.* 3. *cap.* 17. *numer.* 2. Barbosa *loc. cit.* Ob quam causam S. Pius V. Constitut. incip. *In conferendis* statuit, ut in Parochialibus cujuscumque Juris Patronatus Institutio fiat intra bimestre a die præsentationis computandum, quo tempore *Ordinarii* (sunt verba Bullæ §. 4.) *Institutionem facere negligentibus possint Patroni pro hujusmodi institutione obtinenda habere recursum aut ad Metropolitanum, vel viciniorem Ordinarium, aut ad Sedem Apostolicam*; Antonell. *de tempore legali lib.* 3. *cap.* 17. *numer.* 3. Reiffenstuel *loc. cit. numer.* 74. Pax Jordan. *tom.* 2. *de re Benefic. lib.* 10. *tit.* 17. *de Jurepatr. numer.* 406. & alii communiter. Castropalao autem apud La Croix *lib.* 4. *numer.* 167. dicit fieri non debere Institutionem durante tempore concesso ad præsentandum;

dum; Tum quia Laicus interea potest variare, cum ma-
xime quia posset alius interea prætendere, & probare
jus præsentandi.
35 Ritus, seu modi realiter, & corporaliter instituendi,
seu investiendi in Beneficiis solent esse varii pro diversi-
tate locorum, ut notant Engel *lib. 3. decretal. tit. 7. n.*
5. & 6. Pirhing *ibid. num. 1.* Zoesius *ibid. num. 4.* Reif-
fenstuel *ibid. num. 49.* Sannig. *eodem tit. cap. 4. num. 4.*
& alii. Unde in praxi expedit laudabile cujuslibet loci
consuetudines, & ritus realiter, seu corporaliter insti-
tuendi, vel investiendi in Beneficiis ab antiquo usitatos
observare; *arg. cap. Cum tanto 11. de consuetudine.* Insti-
36 tutus quoad titulum in Beneficio, quamvis non possit
ejus possessionem capere propria, & sola sua auctoritate,
accedente tamen consensu, seu licentia legitimi Superio-
ris volentis tradere possessionem corporalem, potest eam
capere nullo alio eum introducente in ipsam, ut passim
fatentur Doctores, eo quod jam interveniat Auctoritas
Superioris; Abbas *in cap. Auctoritate 4. de Institutionibus*,
Covarr. *Variar. resolut. lib. 3. cap. 16. num. 7.* Rebuffus *in*
praxi Beneficior. titul. de missione in possess. num. 6. Layman
in cap. Nosti num. 4. de electiom. Engel *lib. 3. decretal. tit.*
7. num. 5. Reiffenstuel *ibid. num. 52.* Jul. Clar. in §. *Feu-*
dum quæst. 26. num. 1. Jason. *l. Si ex stipulatione num. 5.*
ff. de acquirend. possess. & alii, & observatur passim pro
Beneficiis erectis in Ecclesiis Regularium, pro quorum
possessione sufficit legitima Institutio, seu respective le-
gitima collatio; nullo alio introducente, maxime cum
rerum possessio possit etiam acquiri traditione scripturæ,
aut instrumenti, in quo jus tradentis continetur, per
textum *in l. Cod. de donationibus*, ubi dicitur, quod qui
tradit instrumentum, videtur tradere possessionem rei.
37 Instituens potest gratificari, quando duo ab eodem Pa-
trono laico præsentati sunt æque digni, textu expresso
38 *in cap. Cum autem 24. de Jurepatr.* Quando plures Patro-
ni diversos æquali numero suffragiorum præsentant, si
moniti nolint consentire in unum, & Episcopus neutrum
ex præsentatis possit instituere absque atroci scandalo fa-
cti, tunc potest Episcopus gratificari uni, & tertium
39 aliquem eligere; Lotter. *quæst. 6. num. 27.* La Croix *lib.*
4. n. 364. cum variis aliis. Institutio potest fieri extra
Diœcesim, vel Territorium instituentis, cum sit actus
voluntarius, & extrajudicialis; Garzias, Gonzalez, Leu-
renius, & alii cum La Croix *loc. cit. n. 366.*

Nova additiones ex aliena manu.

1 IN fundationibus post *Concilium Tridentinum* factis haud
posse institutionem reservari Inferiori carenti ordina-
ria jurisdictione, præter allegatos ab *Auctore num. 19.* re-
2 cte firmavit Rot. *cor. Molin. decis. 158. num 5. & sequent.*
licet de hoc dubitasse videatur postmodum idem supre-
mum Tribunal in *Coloniem. Vicaria de Buttgen 9. Martii*
1750. §. 8. cor. R. P. D. Canilliac.
3 Et ut probe monuit Rot. *cor. Molin. d. decis. 158. num.*
7. & 8. Concilium Tridentinum dum *sess. 14. capit. 12.*
de Reformat. vetat in fundationibus reservari institutionem
Inferiori carenti Jurisdictione ordinaria, intelligendum est
non de institutione auctorizabili, sed de institutione col-
lativa.
Institutionem auctorizabilem, *vicario tamen nomine Epi-*
4 *scopi*, competere etiam posse præscriptione Prælato infe-
riori, qui careat territorio separato, jurisdictionem vero
ordinariam habeat, contra quam tenet *Auctor num. 26.*
firmavit pluries Rota, & signanter *in Burgen. Jurisdictio-*
nis S. Joannis super territorio separato 10. Decembris 1725.
§. 18. 2. Jun. 1726. §. 10. cor. bon. mem. Cerro, & 9. Ja-
nuarii 1728. §. 19. cor. bon. mem. Ratt inter impressas *de-*
cis. 163. num. 13. & 28. Martii 1735. §. 15. & 20. Ja-
nuarii 1737. §. 12. cor. Rev. P. D. Bussio Decano, & 16.
Maji 1738. §. 15. cor. clar. mem. Calcagnin. Atque hinc
5 tenuit in mox allegatis decisionibus, auctorizabilem in-
stitutionem argumentum haud præbere territorii sepa-
rati.
6 Quando processum ab Ordinario dici debeat potius per
viam institutionis, quam gratificationis, vel, e contra,
vide apud *Rot. in Majoricen. Beneficii 4. Decembris 1744.*
cor. bon. mem. Vicecomite, in Colonien. Personatus 14. Februar.
1746. cor. R. P. D. Canilliac & 13. Martii 1747. cor. bon.
mem. Vicecomit. & 19. Januarii 1748. cor. Illustriss. Molin.

INSTRUCTIO PAROCHORUM, ET ALIORUM CONFESSARIORUM PRO CASIBUS, PRO QUORUM ABSOLUTIONE, SEU DISPENSATIONE RECURRENDUM EST AD SACRAM POENITENTIARIAM.

S U M M A R I U M.

1 *Affertur finis, ob quem traditur hæc brevis instructio.*
2 *Assignatur quid in primis agere debeant Parochi, aliique Confessarii, ad quos accesserint Pœnitentes cum casibus ad Sacram Pœnitentiariam spectantibus.*
3 *Traditur formula scribendi Eminentissimo Cardinali Majori Pœnitentiario pro dictis casibus.*
4 *Explicatur, & demonstratur, quomodo sit intelligenda, & in variis casibus concipienda dicta formula.*
5 *Afferuntur exemplaria aliqua pro recursu in dictis casibus*, ad num. 6.
7 *Dicta exemplaria inservire possunt, variatis variandis, pro omnibus aliis casibus, qui in dies occurrere possunt.*
8 *Adducitur forma Litterarum Dispensationis super impedimento occulto affinitatis post contractum Matrimonium.*
9 *Quomodo sit intelligenda prima clausula ipsius formulæ?*
10 *Quomodo intelligenda secunda?*
11 *Quomodo tertia?*
12 *Quomodo quarta?*
13 *Quomodo quinta?*
14 *Quomodo sexta?*
15 *Quomodo septima?* ad num. 16.
17 *Quomodo octava?*
18 *Quomodo nona?*
19 *Quomodo decima? ubi quod pars inscia nullitatis Matrimonii debet certiorari.*
20 *Non est tamen necesse, quod certioretur de causa nullitatis.*
21 *Alii volunt, quod non sit necesse, quod pars inscia certioretur de nullitate Matrimonii.*
22 *Assignatur pro nostra veriori, & tutiori sententia aptissimus modus, qui inservire potest ad sufficienter insinuandam parti inscia nullitatem Matrimonii, & ad evitanda mala, quæ inde oriri possent.*
23 *Alii ab aliis adducuntur modi, in quibus omnibus tamen semper requiritur, quod consensus pro novo Matrimonio debeat præstari de præsenti, & in præsenti.*
24 *Talis revalidatio Matrimonii non est necesse, quod fiat coram Parocho, & testibus.*
25 *Quomodo sit intelligenda undecima clausula?*
26 *Quomodo duodecima?*
27 *Quomodo tertiadecima?*
28 *Quomodo quartadecima?*
29 *Quomodo quintadecima?*
30 *Quomodo sextadecima?*
31 *Clausula* Gratis ubique, *solita a tergo inscribi, quid importet?*
32 *Adducitur formula absolutionis dandæ, & Dispensationis exequendæ supra dicto impedimento occulto affinitatis ex copula illicita proveniente ad remanendum in Matrimonio contracto:*
33 *Confessarius potest absolvere, & dispensare pœnitentem; quamvis ante executionem dispensationis obtentæ iterum copulam illicitam habuerit cum eadem sorore fœminæ, quam ducere intendit.*
34 *Secus autem esset dicendum, si post obtentam ipsam dispensationem nondum executam dictus pœnitens iterum copulam haberet, non cum eadem dicta sorore, sed cum alia persona intra secundum gradum conjuncta fœminæ, quam ducere intendit.*
35 *Dispensatio concessa, seu gratia facta a Pœnitentiaria, seu Majori Pœnitentiario non expirat morte Pontificis, etiam re integra. Et si Major Pœnitentiarius, aliique Pœnitentiarii, Sede Romana vacante, moriantur, alii subrogantur a Collegio Cardinalium.*

CUM sæpe contingat, Pœnitentes Censuris, Irregula- 1
ritatibus, votorum obligationibus, Matrimoniorum
impedimentis, aliisque hujusmodi casibus, reservatis ad
Sacram Pœnitentiariam, seu Sanctam Apostolicam Sedem
spectantibus, irretitos accedere ad Parochos, seu Confes-
sarios, qui præsertim in Pagis, aut locis ruralibus viam,
ac modum recurrendi ad dictam Sacram Pœnitentiariam
non plene & plane sciant; Indeque ipsis Pœnitentibus
non parva, ac pauca mala, & incommoda obveniant,
ad ipsa evitanda traditur hic brevis instructio, qua omni-
bus prædictis recurrendi modus, ac via planatur.
Parochi igitur, aliique Confessari, ad quos similes Pœ- 2
nitentes accesserint, debent ipsos diligentissime examina-
re circa causas, omnesque circumstantias suorum casuum;
ipsisque bene perceptis, ac caute perpensis, poterunt ca-
sus plene cum omnibus suis causis & circumstantiis ex-
pressos reticito tamen nomine, & cognomine Pœniten-
tis, scribere per simplex NN, in Charta quocumque idio-
mate, sive latino, sive vulgari, ac nativo propriæ Re-
gionis, cum Sacra Pœnitentiaria suos ex quacunque Re-
gione Pœnitentiarios subordinatos habeat, debebuntque
in fine perfectæ expositionis casus significare modum, &
viam, per quam a Sacra Pœnitentiaria responsio secura
dirigi possit, notandum videlicet Oppidum, seu Civita-
tem, Diœcesim, & Provinciam cum expressione nomi-
nis, & cognominis, cui sit rescribendum; quamvis tale
nomen, & cognomen sit fictitium, & casum sic ex-
pressum cum data, diei mensis, & anni poterunt dire-
cte per postam, seu communem publicum Tabellarium
mittere Rom. Eminentissim. Majori Pœnitentiario in hunc
modum.

Eminentissime, & Reverendissime Domine.

3 NN. conscius (vel ignarus) impedimenti, contraxit in facie Ecclesiæ Matrimonium cum muliere, cujus Matrem, aut Filiam, seu sororem prius carnaliter cognovit. Quare cum absque scandalo separari non possint, & impedimentum sit occultum, humillime supplicat pro absolutionis, & dispensationis remedio. Dignetur Eminentia Vestra rescribere NN. in Civitate N. Interim Orator ad Eminentiæ Vestræ pedes humiliter provolutus, & pro ejusdem incolumitate precans, silet. N. die 20. Januar. 1744.

4 Advertendum hic est, quod loco NN. debet exponi nomen, cognomen, quamvis fictitium illius, cui a Sacra Pœnitentiaria est scribendum, & loco *in Civitate* N. debet exprimi nomen Civitatis, seu Oppidi, & pro majori facilitate exprimi etiam cujus sit Diœcesis, & Provinciæ. Et insuper valde expedit, ut in Epistola supplicetur quod Eminentissimus Pœnitentiarius dignetur dirigere Breve, seu Gratiam simplici Confessario ex approbatis ab Ordinario, maxime si in tali loco desint Confessarii Magistri in Jure Canonico Doctores, aut alii ad id privilegiati; vel si tales adsint, non possit de facili induci pœnitens ad eis suam aperiendam conscientiam, & tandem ut supra concepta, & scripta Epistola seu supplicatio debet dirigi cum hac externa, seu a foris inscriptione.

Eminentissimo, & Reverendissimo Domino Cardinali Majori Pœnitentiario.

Romam.

5 N. N. Vir laicus, seu fœmina libera emisit simplex votum Castitatis perpetuæ, sed cum adsit, vel futurum esse prævideat periculum incontinentiæ, nisi nubat, supplicat sibi votum commutari ad effectum contrahendi Matrimonium. Dignetur Eminentia Vestra rescribere Cato Pamphilio Presbytero Confessario in Civitate Cremonæ Provinciæ, & Status Mediolanensis, seu Fratri Francisco Rubeo a Turricella Sacerdoti Professo Ordinis Minorum in Conventu S. Bernardini Alexandriæ Provinciæ Mediolanensis, & Ditionis Ducis Sabaudiæ Regis Sardiniæ. Interim Orator ad Eminentiæ vestræ pedes &c. ut *supra num.* 3.

6 N. N. Sacerdos contraxit Excommunicationem, & Irregularitatem ex homicidio occulto ab eo ob talem, vel talem causam, clam tali modo patrato, aut procurato in persona hominis Diaconi, seu Sacerdotis Sæcularis, aut Regularis, & ex tunc vitandi scandali causa, vel ne se proderet, semper libere ut prius, continuavit in exercitio Ordinum; Aut abstinuit; sed cum diu absque scandalo abstinere non possit, humillime supplicat pro remedio. Dignetur Eminentia Vestra &c. ut *supra n.* 5.

7 Et hæc adducta supplicationum exemplaria possunt, variatis variandis, inservire pro omnibus aliis casibus, qui in dies possunt occurrere. Unde poterunt Confessarii, seu Pœnitentes ipsis dictis exemplaribus instructi pro quocumque simili occulto casu consimiles supplicationes, tute, & fidenter ad Eminentiss. Majorem Pœnitentiarium Romam dirigere: Et si forte aliquando responsio tardaverit, iterum rescribere, ne forte prior Epistola deperdita fuerit, sic firmiter certi quod ad ipsum perventa eorum Epistola statim gratis providebitur de opportuno remedio, quod solet expediri tenore sequentis formulæ.

8 *N. Tituli S. . . . . . . Sancta Romana Ecclesia Presbyter Cardinalis Discreto Viro Confessori Magistro in Theologia, vel Decretorum Doctori ex approbatis ab Ordinario per Laterem præsentium ad infrascripta specialiter eligenda salutem in Domino.*

„ Ex parte latoris præsentium Nobis oblata petitio con-
„ tinebat, quod ipse alias Matrimonium cum muliere,
„ cujus sororem antea carnaliter cognoverat, publice in
„ facie Ecclesiæ contraxit, & successive consummavit.
„ Cum autem, sicuti eadem petitio subjungebat, lator
„ prædictus ob impedimentum ex præmissis proveniens
„ in dicto Matrimonio remanere nequeat absque Aposto-
„ licæ Sedis dispensatione, ad evitanda scandala, quæ
„ si divortium fieret inter eos, verosimiliter oriri pos-
„ sunt, ac pro suæ conscientiæ quiete cupit a præmissis,
„ quæ sunt occulta, & de quibus plurimum dolet, ab-
„ solvi, secumque desuper dispensari; Quare supplicavit
„ humiliter, ut sibi super hoc de opportuno remedio pro-
„ videre dignaremur. Nos itaque, qui Pœnitentiariæ
„ Domini PP. curam gerimus, hujusmodi supplicationi-
„ bus inclinati auctoritate Apostolica specialiter Nobis
„ concessa discretioni tuæ committimus, quatenus, si est
„ ita, dictum latorem, audita prius ejus Sacramentali
„ Confessione, ac sublata occasione, si qua adhuc extat
„ amplius cum dicta sorore peccandi, a quibusvis sen-
„ tentiis, Censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas pro-
„ pter præmissa quomodolibet incurrit ab incestu, & ex-
„ cessibus hujusmodi absolvas hac vice in forma Ecclesiæ
„ consueta, injuncta inde ei pro tam enormis libidinis
„ excessu gravi pœnitentia salutari, ac Confessione Sa-
„ cramentali peccatorum suorum singulis scilicet mensi-
„ bus, ut minimum semel, aut quoties tibi videbitur,
„ & aliis, quæ de jure fuerunt injungenda. Demum
„ dummodo impedimentum præfatum sit occultum, &
„ separatio inter latorem, & præfatam mulierem fieri
„ non possit absque scandalo, ex cohabitatione vero de
„ incontinentia probabiliter timendum tibi visum fuerit,
„ aliudque Canonicum impedimentum, cum eodem lato-
„ re, & dicta muliere de nullitate prioris consensus cer-
„ tiorata, sed ita caute, ut latoris delictum nusquam
„ detegatur, Matrimonium cum eadem, & uterque in-
„ ter se de novo secrete ad evitanda scandala, præmissis
„ non obstantibus contrahere, & in eo postmodum rema-
„ nere licite valeant, misericorditer dispenses, prolem su-
„ sceptam, si qua sit, & suscipiendam exinde legitimam
„ decernendo in foro conscientiæ, & in ipso actu Sa-
„ cramentalis Confessionis tantum, & non aliter, neque
„ ullo modo: Ita quod hujusmodi absolutio, & dispensa-
„ tio latori in foro judiciario nullatenus suffragentur:
„ nullis super his testibus adhibitis, aut litteris datis,
„ seu processibus confectis, sed præsentibus laniatis, quas
„ sub pœna Excommunicationis latæ sententiæ laniare
„ tenearis, itaut nullum earum exemplum extet, neque
„ eas latori restituas; quod si restitueris, nihil ei præ-
„ sentes litteræ suffragentur.

Datum Romæ apud S. Petrum sub sigillo Officii Pœnitentiariæ.

Prima clausula specialiter in ipsa formula observanda 9
est sequens: *Discreto viro Confessori Magistro in Theologia, vel Decretorum Doctori ex approbatis ab Ordinario per laterem præsentium ad infrascripta specialiter eligendo.* Quæ clausula quomodo sit intelligenda quoad omnes qualitates requisitas ad hoc, ut aliquis aperire, & exequi possit Litteras dispensationis a Sac. Pœnitentiaria emanatas, habes sub verbo *Executor. Litterarum Apost. numer. 39. ad 49.* Vid. ibi.

Secunda clausula nempe: *Discretioni tuæ committimus,* 10
quatenus, si ita est &c. denotat, quod Executor debeat diligenter indagare veritatem precum, diligenter de solo absque testibus examinando pœnitentem, an revera Matrimonium sit jam contractum, an impedimentum sit occultum, an scandala ex separatione probabiliter sint metuenda, seu an alia causa finalis allegata subsistat, & hujusmodi. Et si repererit preces veritate niti, dispensare poterit: si autem repererit veritate non niti, dispensare non poterit, & ratio est, quia veritas precum est conditio requisita, tamquam necessaria forma ad valorem dispensationis, unde si non servetur, invalida erit dispensatio. Sic communiter Doctores *arg. l. Diligenter 5. ff. Mandati, cap. Cum dilecta 22. de Rescriptis.* Non est tamen necessarium tale examen, si Executor sine ipso certo, & indubitate sciat dictas preces veritate niti, ut tradunt passim DD. *arg. cap. Eum 21. de regul. juris in 6.*, ibi; *Eum, qui certus est, certiorari ulterius non oportet.* 11

Tertia clausula nempe: *Audita prius ejus Sacramentali Confessione* denotat, quod Confessarius ad exequendam dispensationem electus debeat prius pœnitentis Confessionem Sacramentalem audire, quia verba dictæ clausulæ conditionem important; *leg. A Testatore 109. ff. de conditionibus, & demonstrationibus.* Conditio autem dat formam omnino observandam; *l. Qui heredi 34. & l. Mævius 55. ff. eod.* adeoque dicta clausula quoad Confessionem a Pœnitente præmittendam, & a Confessario electo audiendam, est omnino ad valorem dispensationis observanda; *arg. l. Diligenter 5. ff. Mandati, cap. Cum dilecta 22. de Rescriptis*, Corrad. *in praxi dispensat. lib. 8. cap. 10. num. 31.* Vincentius de Justis *de dispensat. lib. 1. cap. 8. num. 106. & seq.* Gobat. *in Quinar. tract. 5. cap. 37. num. 176.* Reinffenstuel *lib. 4. decret. in Append. de dispensat. §. 9. num. 457. & seq.* & ratione moderni styli Pœnitentiariæ introducti tempore Pauli V. testibus Corrado, & Vincentio de Justis *loc. cit.* jam omnes DD. communiter, quamvis ante dictum Stylum varii scripserint contrarium.

Quarta clausula; *Ac sublata occasione, si qua adhuc ex-* 12
tat amplius cum d. sorore peccandi indicat, Confessarium non posse dispensationem exequi, nisi prius Pœnitens talem occasionem proximam peccandi deseruerit, & se a tali incestu emendaverit, cum in formula dispensationis sit etiam ipsa posita tamquam conditio, & forma necessario observanda per Jura numero antecedenti adducta.

Quinta clausula: *A quibusvis sententiis, Censuris &c.* 13
absolvas in forma Ecclesiæ consueta denotat, Confessarium quoad absolutionem debere uti ea forma, qua Ecclesia in foro Sacramentali uti solet. Reiffenstuel *loc. cit. num. 468.* Gobat *in Quinar. tract. 5. cap. 37. num. 207.* Bonac. *disp. 1. de Legibus q. 2. part. 2. n. 19.*

Sexta clausula: „ Injuncta ei pro tam enormis libidi- 14
„ nis excessu gravi pœnitentia salutari, ac Confessione
„ Sacramentali peccatorum suorum singulis scilicet men-
„ sibus ut minimum semel, aut quoties tibi videbitur,
mandat, quod Confessarius debeat necessario injungere

pœni-

pœnitenti, ut per totam vitam ad *minimum semel* in mense confiteatur: Dictio enim *Ad minimum* idem significat ac dictio saltem, quæ est implicativa, non limitativa. Barbosa *de dictionibus dict.* 255. *num.* 6. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 466. Gobat *loc. cit. num.* 213. *&* 214. qui *num.* 22. concludit peccare mortaliter pœnitentem quoties in mense aliquo non confitetur, saltem semel, *arg. Clementin. Ne in agro* 1. *de statu Monachor.* Reliqua autem gravis salutaris pœnitentiæ opera cum non sint determinata a *Sac.* Pœnitentiaria, videntur relicta arbitrio prudentis Confessarii, qui ei imponat juxta verba clausulæ: *Gravi pœnitentia salutari*, Reiffenstuel *loc. cit. num.* 467. ubi inter alias pœnitentias injungendas assignat Litanias, aut quinquies Pater, & Ave singulis diebus per unum, duos aut tres annos recitanda, vel singulis hebdomadis Rosarium per totam vitam, aut jejunium uno, vel pluribus diebus in mense, in hebdomada, eleemosynam faciendam pauperibus &c.

15 Septima clausula: *Dummodo impedimentum præfatum sit occultum*, denotat, quod dispensatio non possit exequi, si impedimentum jam esset manifestum, alias esset invalida etiam pro foro interno, ut tradunt communiter DD. cum 16 super impedimentis manifestis dispensatio obtineri debeat a Dataria Apostolica. Immo si impedimentum occultum, super quo conjuges secreto dispensati jam fuerint, aliquo casu temporis cursu publicari contingeret, dispensatio a Confessario facta non juravet. Et si tale impedimentum denunciaretur Parocho, quamvis certo sciret conjuges fuisse pro foro conscientiæ secreto dispensatos, & ob id tutos esse coram Deo nihilominus teneretur deferre d. impedimentum ad Ordinarium, qui quamvis etiam sciret fuisse tales conjuges secreto dispensatos super d. impedimento, si impedimentum probari posset per testes, teneretur ipsos conjuges separare, donec aliam dispensationem pro foro externo a Dataria Apostolica impetraverint. Corrad. *in praxi dispensat. lib.* 7. *cap.* 6. *n.* 35. Navarr. *lib.* 4. *consil. tit. de privil. consil.* 5. *num.* 7. *in prima editione*, Sanchez, *lib.* 3. *disp.* 15. *a num* 9. Basilius Pontius *de Matr. lib.* 5. *c.* 36. *n.* 7. Vincent. de Justis *loc. cit. lib.* 1. *cap.* 6. *a num.* 175. *ad* 177. *&* *cap.* 8. *n.* 158. *&* 159. Felix Potest. *tom.* 1. *p.* 4. *n.* 4244. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 489. testans de communi.

17 Octava clausula: „ Et separatio inter latorem, & præ„ fatam mulierem fieri non possit absque scandalo, ex „ cohabitatione vero de incontinentia probabiliter timen„ dum tibi visum fuerit “, mandat Confessario, ut solum dispenset, si omnibus attentis prudenter judices, conjuges nec sine scandalo amplius separari, nec absque incontinentiæ periculo, ut frater, & soror cohabitare posse. Quod scandalum in separatione, & periculum in continuatione cohabitationis, cum evitari ordinarie nequeat in similibus casibus, non est necesse ad dispensandum, ut Confessarius nimium in his indaget, sed poterit tale scandalum, & periculum sufficienter deducere ex præteritis, & præsentibus aut alias consideratis considerandis personarum, ac rerum circumstantiis, & sic dispensationem exequi, seu dispensare. Vincent. de Justis *lib.* 1. *c.* 8. *n.* 178. *& seq.* Sanchez *l.* 8. *disp.* 34. *n.* 60. Lezana verb. *Littera Apostolica n.* 30. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 470. & ipso teste alii communiter.

18 Nona clausula: *Aliudque Canonicum non obstet impedimentum*, vult, quod Confessarius non possit exequi dispensationem, si cognoscat pœnitentem irretitum esse alio Canonico impedimento præter expressum in supplicatione, quamvis bona fide, & ex ignorantia invincibili illud exprimere omiserit. Et ratio est, quia dispensatio non datur, nec data censetur, nisi super supplicatis, & petitis, adeoque non potest extendi ad non expressa, & non supplicata, ut tenent communiter Doctores *arg. cap. Inter dilectos* 6. §. *Ceterum*, *de fide instrumentor.*

19 Decima clausula: *Dicta muliere de nullitate prioris consensus certiorata, sed ita caute, ut Latoris delictum nusquam detegatur*, indicat, quod ad valide exequendam d. dispensationem, & revalidandum Matrimonium ratione impedimenti invalide contractum, etiam altera pars impedimenti inscia debet aliquo modo prudenter & caute certiorari de nullitate Matrimonii prius contracti. Scotus *in* 4. *dist.* 35. *quæst. unic.* §. *Respondeo*, *vers. Primus consensus*, Tambur. *lib.* 8. *de Matrim. tract.* 4. *c.* 7. §. 2. *num.* 6. *&* 8. Pontius *de Matrimon. l.* 4. *cap.* 25. *a num.* 2. Guttierez *de Matrim. cap.* 47. *a num.* 4. Bonacina *disp.* 12. *de impedim. Matrim. sect.* 14. *concl.* 2. Sanchez *libr.* 8. *disput* 36. *num.* 5. Navar. *in Manual. cap.* 22. *num.* 17 Comitol. *lib.* 1. *resp. moral. cap.* 120. Bossius *de Matrim. cap.* 2. *a num.* 74. Coninch. *disp.* 24. *dubio* 10. *num.* 90. Aversa *quæst.* 11. *de Matrim. sect.* 4. *vers. Quantum ad tertium*, Castropal. *disp.* 2. *de sponsalib. qu.* 7. §. 2. *num.* 3. Cardenas *d.* 2. *num.* 673. Busemb. *lib.* 6. *tract.* 6. *cap.* 3. *dub.* 3. La Croix *lib.* 6 *part.* 3. *num.* 814. Gobat *in Quinar. tract.* 5. *c.* 37. *num.* 141. Leo *in praxi ad Litteras Pœnitentiaria part.* 2. *pag.* 231. Felix Pot. *tom.* 1. *part.* 4. *a num.* 4247 *& seq.* Reiffenstuel *loc. cit.* §. 13. *num.* 587. testans de communi alior. contra Henriq. Ledesm. & alios apud Sanch. *l.* 2. *disp.* 36. *num.* 2. relatos. Et ratio est, quia d. clausula, cum sit in ablativo posita conditionem necessariam importat; *arg. l. A. testatore* 109. *ff. de conditionib. & demonstrat. l. Si debitor*, §. 1. *ff. Quibus modis pignora*, adeoque est necessario observanda, *arg. l. Diligenter* 5. *ff. mandati*, *cap. Cum dilecta* 22. *de Rescriptis*. Tum quia Matrimonium prius invalide contractum non potest novo consensu revalidari, nisi utraque pars sciat nullitatem ipsius, cum voluntas non feratur in cognitum, ex Aristotele 2. *de Anima*, *comment.* 39. & nihil incognitum sit volitum ex S. Augustino 13. *de Trinitate*, *& l. Cum Aquilana* 5. *ff. de transactionibus* cum similibus. Tum etiam quia teste doctissimo P. Comitolo *loc. cit.* sic expresse respondit Clemens VIII. specialiter ab ipso super hac controversia consultus, nempe *esse necessarium novum consensum utriusque, admonito prius Marito de Matrimonii nullitate*. Tum tandem quia hic agitur de valore Sacramenti. Unde quamvis contraria opinio esset probabilis, cum nostra sit vere probabilior, ac tutior, & alia minus probabilis, ac minus tuta, sequenda est nostra, alia relicta, utpote subjecta damnationi factæ ab Innoc. XI. die 2. Martii 1679. in 1. propositione, ut advertunt Cardenas *in* 2. *Crisi dis.* 2. *a num.* 669. La Croix *loc. cit. num.* 814. Reiffenstuel *l. cap. n.* 605. & alii.

20 Non est tamen necesse, ut pars conscia certioret partem insciam de causa nullitatis Matrimonii; seu ei revelet, quale fuerit impedimentum, ut tenent communiter DD. sed sufficit, si dicat aliquid ad valorem defuisse, seu dicat se sufficientem consensum non habuisse, quod revera sine mendacio dicere potest, quia consensus ratione impedimenti invalidus, revera non est sufficiens ad valorem Matrimonii, cum consensus invalidus reipsa non sit consensus, eo quod invalidum esse, & non esse paria sint, *arg. l. Quoties* 6. *ff. Qui satisdare coguntur*, *l. Si non se obtulit* 4. §. 6. *ff. de re judicata*, *l. Duo sunt Titii* 30. *ff. de Testamentaria tutela*. Sic Cardenas *loc. cit. n.* 676. Sanchez *lib.* 2. *disp.* 36. *n.* 7. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 596. Felix Potestas *loc. cit. n.* 4249. *vers. Addit.* La Croix *loc. cit. n.* 814. *in fine*, testans de communi.

21 Sunt tamen graves alii Doctores, qui tenent, requiri quidem ad revalidandum d. nullum Matrimonium utriusque conjugis consensum, sed non esse necesse, ut pars inscia certioretur de nullitate prioris consensus, volentes, quod sufficiat, si pars conscia obtineat a parte inscia, ut pro sua scilicet partis consciæ consolatione renovet consensum jam factum, & renovante parte inscia, renovet etiam ipsa pars conscia. Et ratio istorum est, quia tunc conjuges sunt habiles ad Matrimonium, cum supponatur jam ablatum impedimentum per dispensationem, adeoque si mutuo consentiant, habetur (dicunt ipsi) id, quod requirit essentia Matrimonii. Nec videtur conditio necessaria, ut conjux inscius certioretur de prioris consensus nullitate, sed potius videtur simplex instructio: Alias si id necessarium esset, sæpissime dictæ dispensationes suo valore frustrarentur, cum ut plurimum pars inscia certiorari non possit absque gravi partis consciæ periculo. Sic Vincent. de Justis *loc. cit. lib.* 1. *c.* 8. *n.* 181. cum Reginald. Trullench, Bonac. & aliis ibi allegatis, Sotus, Rodriq. Henriq. & alii apud Sporer *de Matrim. c.* 2. *sect.* 2. *n.* 459. Castropal. *l. c.* Bossium *l. c. n.* 37. & apud La Croix *loc. cit. n.* 814. qui dicit Lessium, Gobat aliosque communiter admittere hanc sententiam in casu extremæ necessitatis v. g. si pars conscia timeat aliam partem discessuram, indeque oriri gravissima mala sibi, aut proli, perpetuas inimicitias, gravissima scandala, & mortem, quæ mala nequeant aliter evitari, quam omittendo hujusmodi certiorationem partis insciæ. Tunc enim (dicunt ipsi) d. necessitas videtur solvere reverentiam Sacramenti, ideoque illam non videtur comprehendere damnatio Innoc. XI. in cit. 1. propositione. Hæc alii.

22 Sed cum verior, & tutior sit nostra sententia asserens ad revalidandum Matrimonium requiri, quod pars inscia de nullitate certioretur aliquo modo, vel formaliter, & absolute, vel saltem æquivalenter, traditur hic quidam modus, qui inservire potest ad sufficienter insinuandam parti insciæ nullitatem Matrimonii, & ad evitanda mala, quæ inde oriri possent. Et est, quod pars conscia de nullitate Matrimonii nacta commodam occasionem discurrendi, sive per se, sive per alium de præsentia Matrimonii, de gratiis Sacramentalibus, & bonis, quæ inde conjugatis obveniunt, deque pluribus impedimentis occultis, & variis causis, ob quas Matrimonium potest esse nullum, etiam inter conjuges in optima fide existentes, & ob id privari dictis gratiis, & bonis, partem insciam de nullitate, sic caute, & prudenter disponat, ut interne consentiat ad novum Matrimonium conditionate; ita quod si ex aliqua causa Matrimonium vere contrahere, ne fortasse tantis fraudentur Sacramentalibus gratiis, ac bonis. Quod facillime eveniet, si conjux conscius ostendat conjugi insciæ magna amicitiæ conjugalis signa, dicatque, *si nullum fuit Matrimonium nostrum, hic, & nunc accipio te in meam uxorem, quasi nunquam accepissem* quia tunc statim respondebit conjux inscia nullitatis: *Et ego idem facio, seu hic, & nunc etiam ego accipio te in meum maritum quasi nunquam accepissem, aut quid simile*. In ta-

li enim

si enim casu licet ita consentiens non habeat cognitionem formalem, habet tamen cognitionem æquivalentem de nullitate, hoc ipso, quod facta nullitatis mentione, & memoria forsan existentis, expresse consentiat, vereque de novo velit Matrimonium contrahere, & de præsenti contrahat, si forsan prius Matrimonium, cum notitia, seu cognitio nullitatis prioris Matrimonii præcise ideo requiratur, ut novus consensus partis insciæ non referatur ad prius Matrimonium, quod putat validum, sed vere detur ad novum de præsenti contrahendum. Qui consensus vere de præsenti ad novum contrahendum Matrimonium datur per supradictum modum hoc ipso, quod nullitatis forsan existentis memor expresse dicat: *si nullum fuit Matrimonium nostrum, hic & nunc accipio te &c.* aut quid simile. Nec refert, quod d. consensus detur sub conditione, quia consensus datus sub conditione de præsenti, vel præterito æque valet, ac consensus absolutus, si conditio est vera, ut in nostro casu, *l. Cum ad præsens* 37. *ff. de rebus creditis &c. §. Conditiones* 6. *Instit. de verbor. oblig.* Sic Sporer *de Matr. c. 2. sect.* 2. *num.* 439. id pro certo habens cum Herincx *de Matr. disp.* 6. *quæst.* 3. *num.* 33. Sanch. *lib.* 2. *disp.* 36. *num.* 5. Gobat *in Quinar. tract.* 6. *c.* 37. *a num.* 32. Bosco *de Imped. Matrim. disp.* 3. *quæst.* 4. *concl.* 4. *vers. Respondetur, Convecato* Reiffenstuel *loc. cit. num.* 597. *&* 603. & alii passim.

23 Alii ab aliis adducuntur modi pro revalidandis similibus Matrimoniis, qui brevitatis gratia videndi relinquuntur apud ipsos, & signanter apud Sanchez, Sporer, Reiffenstuel, Castropal. La Croix *loc. cit.* Solum hic advertendo, quod in omnibus semper requiritur, quod consensus pro novo Matrimonio debeat præstari de præsenti, & in præsenti dicendo v. g. *Si matrimonium nostrum esset nullum, nunc de novo tecum contraho*, & quid simile; nec sufficit consensus præstitus in præterito imperfecto dicendo: *Si Matrimonium nostrum esset nullum, vellem tecum contrahere*, quia ly *Vellem* non importat actualem consensum de præsenti requisitum pro essentia Matrimonii, ut recte advertunt Sanch. *lib.* 2. *disp.* 36. *n.* 5. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 604. & alii communiter.

24 Talis revalidatio Matrimonii nulli ob impedimentum occultum quocunque modo fiat non est necesse, quod fiat coram Parocho, & testibus. Sic enim clare habetur ex formula dispensationis Sacræ Pœnitentiariæ, quæ mandat secreto, & nullis adhibitis testibus de novo contrahi Matrimonium, & sic expresse declarasse S. Pium V. refert Navar. *in Summa cap.* 22. *num.* 70. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 612. Pontius *de Matrim. lib.* 5. *c.* 6. *a n.* 5. Pignatell. *tom.* 8. *consult.* 27. Tambur. *loc. cit. §.* 3. Cardenas *in* 2. *Crisi diss.* 2. *n.* 667. La Croix *loc. cit. n.* 815. Felix Potest. *loc. cit. num.* 4248. alii testantes etiam sic declarasse Sacr. Congr. Card. & Rotam Romanam. Et declarationes, quæ in contrarium possent afferri, intelligendæ sunt in casibus, ubi impedimenta sub publica, ut recte explicat Pignatell. *loc. cit.* & alii, ac colligitur ex Decreto Sacræ Congreg. Conc. quæ 25. Maji 1657. censuit, hujusmodi Matrimonia esse nulla, sed prævia dispensatione Sedis Apost. esse renovanda servata forma Concilii Trid. *Dummodo impedimenta sint publica* Sic apud Pignatell. *loc. cit. num* 5. Et ratio nostræ conclusionis est, quia cum dictum Matrimonium fuerit publice contractum in facie Ecclesiæ coram Parocho, & testibus, cessat inconvenientia, scandala, ac mala, ob quæ evitanda Tridentinum *sess.* 24. *de refor. Matrim. cap.* 1. præscripsit præsentiam Parochi, & testium esse adhibendam, adeoque &c. Sic Pignatell. Navar. Pontius, Cardenas, Reiffenstuel, La Croix *loc. cit.* cum innumeris aliis apud ipsos, quibus accedit praxis.

25 Undecima Clausula: *Matrimonium cum eadem, & uterque inter se de novo secrete ad evitanda scandala* aperte declarat posse d. Matrimonium de novo contrahi sine Parocho, & testibus, ut dictum est *num. antec.*

26 Duodecima clausula: „ Prolem susceptam, si qua sit, „ & suscipiendam exinde legitimam decernendo in foro „ conscientiæ & in ipso actu Sacramentalis Confessionis „ tantum, & non aliter, neque ullo alio modo: Ita quod „ hujusmodi absolutio, & Dispensatio Latori in foro ju„ diciario nullatenus suffragentur “, de se clara est, & manifeste demonstrat, quod Sacra Pœnitentiaria absolvit, dispensat, & legitimat in solis casibus occultis, & pro solo interno, & nullatenus pro foro externo, si aliquando impedimentum evaderet manifestum; Unde tam dispensatio, quam prolis legitimatio necessario fieri debet pro solo foro interno ipso actu Sacramentalis Confessionis, alias si fiat extra ipsam erit invalida etiam pro foro interno, juxta dicta *supra num.* 16. cum sit nimis clara dicta clausula, quæ expresse pro forma præscribitur.

27 Tertiadecima clausula: *Nullis super his testibus adhibitis, aut Litteris datis, seu processibus confectis*, mandat, quod pro dispensatione facienda, seu facta nulli adhibeantur testes, nec de ea facta Confessarius det Litteras testimoniales, aut conficiat processus, nec ipsemet oretenus desuper testatur, sed circa eam in foro externo se habeat tanquam penitus nescius, cum fuerit facta præcise sub actu Sacramentalis Confessionis.

28 Quartadecima clausula: *Sed præsentibus laniatis, quas sub pœna Excommunicationis latæ sententiæ laniare tenearis; ita ut nullum earum exemplum extet*, præcipit, quod sub pœna Excommunicationis latæ sententiæ, & consequenter sub gravi peccato teneatur Confessarius Litteras dispensationis taliter lacerare, corrumpere, comburere &c. ut nullatenus possint notitiam parere, & inservire pro foro externo.

29 Quintadecima clausula: *Neque eas Latori restituas*, prohibet sub gravi peccato, ne Confessarius dictas Litteras jam executas iterum pœnitenti restituat; Quamvis tamen, si nondum fuerint executæ, vel quia ex aliqua causa ipse exequi recuset, vel quia Pœnitens alium promptiorem, & benigniorem jam elegit ad id Confessarium, ipsas iterum pœnitenti tradere teneatur: Pœnitens enim, si unus Confessarius electus exequi dictas Litteras recuset, vel ob nimium rigorem sibi displiceat, potest variare, & alium benignioris opinionis eligere, ut patet ex dictis sub verb. *Executor Litterarum Apostolicarum n.* 47.

30 Sextadecima clausula: *Quod si restitueres, nihil eis præsentes Litteræ suffragentur*, indicat, quod etiamsi Confessarius illas, non obstante tali gravi prohibitione pœnitenti iterum traderet, nihil prorsus ei pro foro externo suffragarentur, remanente tamen in suo esse valore, & effectu pro foro interno, pro quo legitima jam fuit facta executio.

31 Clausula *Gratis ubique*, quæ a tergo solet inscribi, præscribit, quod nec Officiales Pœnitentiariæ, nec Executores Litterarum ipsius possint aliquid exigere, vel acceptare etiam sponte oblatum, nec etiam sub prætextu incommodi, & laboris; Gobat *in Quinar. tract.* 5. *cap.* 37. *num.* 279. Lezana verb. *Litteræ Apostolicæ num* 34. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 487. & alii communiter. Post executam vero dispensationem posse recipi munera gratis oblata, tenent Sanchez *lib.* 8. *disp.* 35. *a num.* 9 Gutierez *de Matrim. cap.* 128. *num.* 9. Filiuc. *tom.* 1. *tract.* 10. *part.* 2. *cap* 10. *num.* 365 Trullench *tom.* 3. *lib.* 7. *cap.* 10. *dub.* 11. *num.* 4. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 321. *&* 487. Vincent. de Justis *lib.* 1. *cap.* 6. *num.* 235. & alii, eo quod talis prohibitio videatur respicere solum tempus ante dispensationem, ne Officiales aut Executores muneribus excæcati munus suum minus recte exequantur. Cavendum est tamen, ne ante ipsam dispensationem fiat aliqua promissio, vel verbis expressis, vel signis, aut verbis æquipollentibus dandi aliquid post factam dispensationem, quia tunc per ipsam promissionem, aut datam intentionem violaretur præceptum, ac si illud fuisset effective traditum, & acceptum ante dispensationem, cum sic Officiales, aut Executores possent corrumpi per d. promissionem, ac per realem, & effectivam largitionem ac receptionem.

32 Adducta, & satis explicata formula Litterarum dispensationis super impedimento occulto affinitatis post contractum Matrimonium, quæ variatis variandis, inservire potest pro aliis consimilibus occultis impedimentis, adducitur hic formula absolutionis dandæ, & dispensationis exequendæ super dicto impedimento occulto affinitatis ex copula illicita proveniente ad remanendum in Matrimonio contracto. Postquam igitur dixerit Confessarius *Absolvo te a peccatis tuis &c.* debet addere: „ Insu„ per Auctoritate Apostolica mihi specialiter delegata di„ spenso tecum super impedimento primi, vel secundi af„ finitatis gradus ex copula illicita, quam cum sorore, „ matre, vel &c. tuæ putatæ conjugis habuisti, ita ut „ illo non obstante renovato consensu tum præfata con„ juge Matrimonium cum illa contrahere, consummare, „ & in eo remanere licite possis, & valeas. In nomine „ Patris, & Filii &c. Item eadem auctoritate Apostolica „ prolem, si quam suscepisti, & susceperis, legitimam „ fore decerno, & declaro. In nomine Patris, & Filii, „ & Spiritus Sancti &c. “ Quæ item formula, variatis variandis, potest etiam inservire pro aliis consimilibus casibus occultis.

33 Hic pro complemento advertendum est, quod Confessarius potest absolvere, & dispensare pœnitentem, quamvis ante executionem dispensationis obtentæ iterum copulam illicitam habuerit cum eadem sorore fœminæ, quam ducere intendit, quia repetita illa copula non inducit novum impedimentum affinitatis, sed manet illud unicum, quod prius contractum erat, sicuti si antequam obtinuisset dictam dispensationam decies v. g. illam eamdem sororem cognovisset, unicum esset impedimentum, nec in supplicatione opus fuisset exprimere quoties illam cognovisset, cum affinitas non per diversas copulas cum eadem persona, sed solum per diversas personas multiplicetur; Sanchez *lib.* 8. *disp.* 24. *n.* 38. Pontius *lib.* 8. *cap.* 17. §. 5. *n.* 30. La Croix *lib.* 6. *part.* 3. *n.* 990. Vincentius de Justis *lib.* 1. *cap.* 4. *n.* 162. *& seq.* cum aliis ibi citatis. Secus autem esset dicendum, si post obtentam ipsam dispensationem nondum executam, dictus pœnitens iterum copulam haberet, non cum eadem dicta sorore, sed cum alia persona diversa intra secundum gradum conjuncta fœminæ, quam ducere intendit, quia tunc insurgeret novum impedimentum, & nova opus esset dispensatione, cum dispensatio non extendatur ad alias affinita-

tes,

tes, seu ad alios casus postea exortos; Ludovisius *dec.* 34. *n.* 2. Justis *loc. cit. n.* 163. *&* 164. & alii citati. Unde denuo deberet in tali casu recurri ad Sacram Pœnitentiariam, & exponi integre factum.

35 Dispensatio concessa, seu gratia facta a Sacra Pœnitentiaria, seu Majori Pœnitentiario, non expirat morte Pontificis, etiam re integra. Ejus enim auctoritas non expirat morte Papæ. Et si Major Pœnitentiarius, aliique Pœnitentiarii, Sede Romana vacante, moriantur, alii subrogantur a Collegio Cardinalium; *Clementin. de electione cap. Ne Romani § Eo tamen*; Pius IV. Const. 53. incip. *In sublimi*, S. Pius V. Const. 23. incip. *In omnibus*.

I N S T R U C T I O

Pro examine illorum Testium, qui inducuntur pro contrahendis Matrimoniis, tam in Curia Eminentiss. D. Cardin. Urbis Vicarii, quam in aliis Curiis cæterorum Ordinariorum.

Additio Aucloris e Supplemento Novissimo.

1 IN primis, Testis moneatur de gravitate juramenti, in hoc præsertim negotio pertimescendi, in quo Divina simul, & humana Majestas læditur, ob rei, de qua tractatur, importantiam, & gravitatem, quod imminet pœna triremium, & fustigationis deponenti falsum.

2 Interrogetur de nomine, & cognomine, patria, ætate, exercitio, & habitatione.

3 An sit Civis, vel exterus, & quatenus sit exterus, quanto tempore est in loco, in quo Testis ipse deponit.

4 An ad examen accesserit sponte, vel requisitus: Si dixerit accessisse sponte a nemine requisitum, dimittatur, quia præsumitur mendax: Si vero dixerit accessisse requisitus, interrogetur a quo, vel a quibus, ubi, quando, quomodo, coram quibus, & quoties fuerit requisitus, & an sciat adesse aliquod impedimentum inter contrahere volentes.

5 Interrogetur, an sibi pro hoc testimonio ferendo, fuerit aliquid datum, promissum, remissum, vel oblatum a contrahere volentibus, vel ab alio ipsorum nomine.

6 Interrogetur, an cognoscat ipsos contrahere volentes, & a quanto tempore, in quo loco, qua occasione, & cujus qualitatis, vel conditionis existat. Si responderit negative, Testis dimittatur; Si vero affirmative;

7 Interrogetur, an contrahere volentes sint cives, vel exteri: Si responderit esse exteros, supersedeatur in licentia contrahendi, donec per litteras Ordinarii ipsorum contrahere volentium, doceatur de eorum libero statu, de eo tempore, quo permanserunt in sua Civitate, vel Diœcesi. Ad probandum vero eorumdem contrahere volentium statum liberum pro reliquo temporis spatio, scilicet usque ad tempus, quo volunt contrahere, admittantur testes *idonei*, qui *legitime*, & concludenter deponant statum liberum contrahere volentium, & reddant sufficientem rationem causæ eorum scientiæ, absque eo quod teneantur deferre attestationes Ordinariorum locorum, in quibus contrahere volentes moram traxerunt. Si vero responderit, contrahere volentes esse cives,

8 Interrogetur sub qua Parochia hactenus contrahere volentes habitarunt, vel habitent de præsenti?

9 Item an ipse Testis sciat, aliquem ex prædictis contrahere volentibus quandoque habuisse uxorem vel maritum, aut professum fuisse in aliqua Religione approbata, vel suscepisse aliquem ex Ordinibus Sacris, Subdiaconatum scilicet, Diaconatum, vel Presbyteratum, vel habere aliud impedimentum, ex quo non possit contrahi Matrimonium; Si Testis responderit, non habuisse uxorem, vel maritum, neque aliud impedimentum, ut supra;

10 Interrogetur de causa scientiæ, & an sit possibile quod aliquis ex illis habuerit uxorem, vel maritum, aut aliud impedimentum &c. & quod ipse Testis nesciat; Si responderit affirmative, supersedeatur, nisi ex aliis Testibus probetur concludenter non habuisse uxorem, vel maritum, neque ullum aliud impedimentum &c. Si vero responderit negative,

11 Interrogetur de causa scientiæ, ex qua deinde Judex colligere poterit, an Testis sit danda fides. Si responderit contrahere volentes habuisse uxorem, vel maritum, sed esse mortuos,

12 Interrogetur de loco, & tempore, quo sunt mortui, & quomodo ipse Testis sciat, fuisse conjuges, & nunc esse mortuos? Et si responderit mortuos fuisse in aliquo Hospitali, vel vidisse sepeliri in certa Ecclesia, vel occasione militiæ sepultos fuisse a militibus, non detur licentia contrahendi, nisi prius recepto testimonio authentico a Rectore Hospitalis, in quo prædicti decesserunt, vel Rectore Ecclesiæ, in qua humata fuerunt eorum cadavera, vel si fieri potest, a Duce illius cohortis, in qua descriptus erat miles; Si tamen hujusmodi testimonia haberi non possunt, Sacra Congregatio non intendit excludere alias probationes, quæ de Jure communi possunt admitti, dummodo sint legitimæ, & sufficientes.

13 Interrogetur an post mortem dicti conjugis defuncti, aliquis ex prædictis contrahere volentibus, transierit ad 13
secunda vota? Si responderit negative,

Interrogetur an esse possit, quod aliquis ex illis transierit ad secunda vota, absque eo quod ipse Testis sciat? 14
Si responderit affirmative, supersedeatur in licentia, donec producantur testes, per quos negativa coarctetur concludenter. Si vero negative;

Interrogetur de causa scientiæ, qua perpensa, Judex 16
poterit judicare, an sit concedenda licentia, necne.

Si contrahentes sunt vagi, non procedatur ad licentiam 16
contrahendi, nisi doceant per fides Ordinariorum suorum esse liberos, & in aliis, servata forma *Concil. Trid. in cap. Multi*, *sess.* 24. Fides, aliaque documenta, quæ producuntur de partibus, non admittantur, nisi sunt munita Sigillo, & legalitate Episcopi Ordinarii, recognita saltem per testes, qui habeant notam manum, & sigillum, & attente consideretur, quod fides, seu testimonia bene, & concludenter identificent personas, de quibus agitur.

Pro testibus in hac materia, recipiantur magis consan- 17
guinei, quam extranei, quia præsumuntur melius informati, & cives magis, quam exteri, nec admittantur homines vagi, & milites, nisi data causa, & maturo consilio; Et Notarius exacte describat personam Testis, quem si cognoscit, utatur clausula, *mihi bene cognitus*; sin minus examen non recipiat, nisi una cum persona Testis, aliqua alia compareat cognita Notario, & quæ attestetur de nomine, & cognomine ipsius Testis, nec non de idoneitate ejusdem ad testimonium ferendum. Et hujusmodi examinibus debet interesse in Urbe, ultra Notarium, Officialis specialiter deputatus ab Eminentissimo Vicario; & extra Urbem, vel Vicarius Episcopi, vel aliqua persona insignis, & idonea ab Episcopo specialiter deputata; Aliàs puniatur Notarius arbitrio Sacræ Congregationis, & Ordinarius non permittat fieri publicationes.

Ordinarii præcipiant omnibus, & singulis Parochis in 18
eorum Diœcesibus existentibus, ut pro Matrimoniis cum exteris contrahendis, non faciant publicationes in eorum Ecclesiis, nisi certiorato Ordinario, a quo, vel ejus Vicario Generali prius teneantur fidem authenticam reportare, quod pro tali Matrimonio fuerint examinati testes in eorum Tribunali, qui probant statum liberum contrahere volentium, &c. Contravenientes autem severe puniantur.

Francifcus Richardus S. Romanæ & Universæ Inquisitionis &c.

INSTRUMENTA. Vid. verb. *Scriptura*.

I N T E N T I O.

S U M M A R I U M.

1 *Intentio generatim sumpta quid sit?*
2 *Intentio dividitur in actualem, virtualem, habitualem, & interpretativam.*
3 *Intentio actualis, quæ sit?*
4 *Intentio virtualis, quæ sit?*
7 *Intentio habitualis, quæ sit?*
6 *In quo differant inter se intentio habitualis, & virtualis?*
7 *Intentio interpretativa, quæ sit?*
8 *Intentio alia est explicita, & quæ sit?*
9 *Alia implicita, & quæ sit?*
10 *Alia directa, & quæ sit?*
11 *Alia indirecta, & quæ sit?*
12 *Alia absoluta, & quæ sit?*
13 *Alia conditionata, & quæ sit?*
14 *Ad valide conficienda, seu ministranda Sacramenta, quamvis sit optima, non est tamen necessaria intentio actualis.*
15 *Sed ad id est plene sufficiens intentio virtualis.*
16 *Non sufficit autem intentio habitualis.*
17 *Multo minus sufficit intentio interpretativa.*
18 *Nec etiam sufficit intentio indirecta tantum.*
19 *Nec sufficit intentio conditionata sub conditione de futuro.*
20 *Sufficit tamen intentio conditionata sub conditione de præsenti, vel præterito.*
21 *Ad valorem Sacramenti non sufficit in Ministro intentio ponendi materiam, & formam ex joco.*
22 *Neque etiam sufficit intentio tantum materialis ponendi materiam, & formam serio, & pure materialiter, sed necessario requiritur intentio formalis ponendi ea ut Sacramentalia, & saltem faciendi, quod facit Ecclesia.*
23 *Probatur veritas nostræ conclusionis; & simul ostenditur falsitas contrariæ opinionis.*
24 *Affertur alia ratio.*
25 *Affertur ratio ex absurdis, quæ sequerentur.*
26 *Adducitur objectio Adversariorum ex Auctoritate Sanctorum Patrum.*
27 *Datur solutio.*
28 *Adducitur alia objectio, & solutio.*
29 *Affertur instantia, & solutio.*
30 *Adducitur adhuc alia objectio, & solutio.*
31 *Ad valide recipienda Sacramenta quorum sunt capaces pueri,*

ri, & perpetuo amentes, nulla requiritur in ipsis propria intentio, aut consensus.

32 *In adultis vero ratione utentibus requiritur semper aliqua intentio diversa pro diversitate Sacramentorum recipiendorum.*

33 *Ad Baptismum sufficit intentio habitualis semel habita, & non revocata.*

34 *Ad confirmationem sufficit intentio habitualis, sive etiam interpretativa, maxime in articulo mortis.*

35 *Ad Eucharistiam sufficit intentio habitualis, immo in moribundo sufficit interpretativa.*

36 *Ad Pœnitentiam sufficit intentio habitualis, immo in moribundo sufficit implicita, vel interpretativa, dummodo &c.*

37 *Ad Extremam Unctionem sufficit intentio interpretativa.*

38 *Ad Ordinem non sufficit intentio interpretativa, sed requiritur saltem intentio habitualis.*

39 *Ad Matrimonium non sufficit intentio interpretativa, sed requiritur intentio expressa ad minus virtualis, saltem quando contrahitur inter præsentes.*

40 *Assignatur ratio, cur potius requiratur intentio saltem virtualis in Ministro, quam in suscipiente.*

41 *Ad valide applicandum Sacrificium, seu Missam non requiritur intentio formalis, & explicita, sed sufficit virtualis, & implicita.*

42 *Pro tali Missæ applicatione sufficit etiam intentio habitualis semel posita, & non revocata, quamvis ante 10. annos præcesserit.*

43 *Pro consecrandis parvis Hostiis sufficit intentio ante habita, quamvis postea, dum major Hostia consecratur, ad illas expressa reflexio non habeatur.*

44 *Ad recitandas Horas requiritur intentio aliqua formalis orandi Deum.*

45 *Non requiritur tamen intentio actualis, & explicita, sed sufficit virtualis.*

46 *Et etiam sufficit intentio implicita.*

47 *Intentio autem mere habitualis, & interpretativa non sufficit.*

48 *Non requiritur expressa intentio recitandi attente, & studiose.*

49 *Intentio nova, vel primæ intentionis renovatio non requiritur, si plures Horæ consequenter recitentur, neque etiam ea requiritur, si fiat interruptio, & postea prosecutio Horæ.*

50 *Intentio satisfaciendi non requiritur ad recitationem Horarum, vel ad auditionem Sacri, sed sufficit intentio ponendi opus debitum.*

51 *Hinc qui ignorans esse diem Festum libere interfuit Sacro, is satisfecit, nec postea intelligens esse diem Festum, tenetur audire aliam Missam, aut tunc elicere intentionem volendi satisfacere per ipsam Missam auditam.*

52 *Immo satisfacit præcepto, qui recitans Horas, seu audiens Sacrum expresse intendit per illam recitationem, seu auditionem non satisfacere. Quamvis dicat*, nolo, hic Horarum recitatione, hujus Sacri auditione satisfacere præcepto Ecclesiæ, sed, ut satisfaciam, decerno iterum has Horas recitare, adhuc uni alteri Sacro interesse.

53 *Affertur, & solvitur instantia.*

54 *Hinc, qui legit Horas, seu audit Sacrum non ea devotione, qua voluisset; ideoque proposuit (sine voto tamen) ad satisfaciendum præcepto repetere, etsi deinde non repetat, satisfecit tamen præcepto.*

55 *Affertur ad id notabilis advertentia.*

56 *Affertur pro complemento notabile dictum; Quod etiam ex Sacr. Script. firmatur.*

57 *Subnectuntur Supplementa Auctoris*, ad n. 61.

1 INtentio generatim sumpta est actus voluntatis volen-
tis aliquid facere, vel fieri a se, vel ab alio; *Est in*
2 *re communis*. Intentio dividitur in actualem, virtualem,
3 habitualem, & interpretativam. *Intentio actualis* est illa,
quam quis actu elicit, & habet, dum actualiter facit o-
pus intentum, actu scilicet cogitans, & volens, seu in-
4 tendens illud, quod facit. *Intentio virtualis* est illa, vi,
seu virtute cujus antea realiter habitæ, & non revocatæ
hic, & nunc aliquid fit, quod alias non fieret. Licet enim
talis intentio actu jam præterierit, adhuc tamen manet
in virtute sua, in quantum vi ejus applicantur potentiæ
exteriores ad actum, licet operans non attendat hic, &
nunc ad id, quod exequitur. Talem intentionem virtua-
lem habet, v. g. Sacerdos, qui ex voluntate, seu inten-
tione actuali celebrandi Missam induit se sacris vestibus,
& vadit ad Altare, & dum celebrat, fit distractus, & ex
distractione non considerat actualiter actum, quem exe-
quitur; talis Sacerdos sic distractus, dicitur celebrare
cum intentione virtuali, quia virtute intentionis prius
actualiter habitæ celebrandi Missam applicantur potentiæ
exteriores ad omnes illos actus concurrentes, & perficien-
5 tes Missæ celebrationem. *Intentio habitualis* est volitio,
seu intentio mere præterita, & non revocata, sed ita
interrupta, ut nec in se, nec in virtute, seu efficacia
censeatur adhuc perseverans in aliqua operatione morali,
cum talis habitualis intentio possit esse nedum in homine
6 rationis compote, vigili, & sobrio, sed etiam in homine

rationis impote, dormiente, & ebrio, qui tamen mora-
liter operari nequeunt. Unde in hoc potissimum differunt
inter se Intentio habitualis, & Intentio virtualis, quod
Intentio habitualis duo tantum requirit; Primo quod præ-
cesserit Intentio actualis, Secundo quod talis intentio non
sit revocata. At vero intentio virtualis ultra hæc duo
requirit aliquod tertium, idest remanentem aliquam vir- 7
tutem, vim, & efficaciam influentem, & movendam ad
opus præsens intentum, ut patet ex dictis n.4. *Intentio in-*
terpretativa est illa, quam homo nunquam habuit, est tamen
ita comparatus animo, ut eam haberet, si de ea cogitaret. 8
Intentio alia est *explicita*, qua volumus, & intendi- 9
mus aliquid in se clare cognitum, & cogitatum. Alia *im-*
plicita, qua volumus, & intendimus aliquid solum con-
fuse cognitum, volendo aliquid, sub quo, vel in quo il-
lud continetur; Sic qui vult v. g. Subdiaconatum cogno-
scens in confuso, quod aliqua onera gravia sint illi anne-
xa, implicite intendit obligationem ad Castitatem, & ad 10
Horas, quamvis de illis explicite, seu expresse non co-
gitet. Alia *directa*, qua volumus, & intendimus aliquid
in se ipso formaliter, & positive. Alia *indirecta*, qua 11
aliquid in se ipso directe quidem minime volumus, &
intendimus directe causam aliquam, unde videmus illud
aliud tamquam effectum secuturum. Sic volens bibere vi-
num meracum probe advertens se inebriandum, quam-
vis tunc minime velit, & intendat ebrietatem directe in
se, ipsam tamen vult, & intendit indirecte tamquam
prævisum effectum illius potationis. *Alia absoluta*; qua 12
volumus, & intendimus aliquid simpliciter, ac libere
independenter ab omni conditione. *Alia conditionata*, 13
qua volumus, & intendimus aliquid solum dependenter a
tali, vel tali conditione, ita ut nostrum velle non sit effi-
cax, nisi illa conditio ponatur, vel posita esse cognoscatur.
Ad valide conficienda, seu ministranda Sacramenta, 14
quamvis sit optima, non est tamen necessaria intentio
actualis; *Communissima*. Est enim ad id plene sufficiens inten-
tio virtualis, ut sentiunt communiter DD. cum S. Th. 3. *p.*
Sum. q. 64 *a.* 8. S. Bonav. *in Brevil.* 6. *p. c.* 5. *de sac. disp.* Scoto *in* 4.
dist. 6. *q.* 6. & aliis passim. Et ratio est, quia talis virtualis in-
tentio sufficit ad omnes alios humanos contractus, & actus,
nec Christus majorem intentionem, & attentionem requisivit
ad Sacramentorum confectionem, & administrationem, quam
ad alios humanos contractus, & actus, adeoque &c. Non suf- 16
ficit autem Intentio habitualis, quia ex habitu agere non est
humano modo agere, ut quisque fatetur de eo, quod stultus,
aut phræneticus, aut dormiens agit vi habitus, quem contra-
xit; *Communis*. Multo minus sufficit Intentio interpretativa, 17
quia hæc, ut patet ex ejus definitione, nec est, nec fuit in-
tentio re ipsa existens, sed tantum, quæ existeret, si occur-
reret cogitatio de illa elicienda. Quod autem non est, non po-
test dirigere confectionem, seu administrationem Sacramenti,
ut nomine Christi, & humano modo fiat, adeoque &c. *Com-*
munis. Nec etiam sufficit intentio indirecta tantum, quia
ebrius v. g. prout in exemplo allato sub *n.* 11. pro hac intentio- 18
ne indirecta non agit humano modo, & moraliter, sed mere
naturali, ac brutali, cum non agat libere, seu ex delibera-
tione rationis: Immo dato etiam quod se inebrians, & prævi-
dens se in ebrietate adhibiturum materiam, & formam, an-
tea expresse intendat, & velit conficere Sacramentum in
ebrietate, adhuc nihil efficiet, quia illa intentio præcedens
moraliter nullo modo influit in actionem secutam in ebrieta-
te, sed eam mere naturalem, & inhumanam relinquens, ma-
net mera intentio; *Communis*. Nec tandem sufficit intentio
conditionata sub conditione de futuro; *Communis*. Et ratio
est, quia intentio Ministri Sacramenti debet adesse, quando
fit actio Sacramentalis, cum non sit in ejus potestate suspen-
dere effectum Sacramenti in futurum: Intentio autem con-
ditionata de futuro, eo ipso, quod sit suspensiva in futurum, 19
non adest, nec quidquam operatur de præsenti, quando fit
actio Sacramentalis, cum conditio nondum sit posita. Immo
neque operabitur in futuro, quando ponetur conditio, quia
tunc non erit amplius actio Sacramentalis, neque ipsa inten-
tio, nisi ad summum habitualis nihil operans, adeoque &c. 20
Sufficit tamen intentio conditionata sub conditione de præ-
senti, vel præterito, dicendo v. g. *Si adhuc vivis, si non fuisti*
baptizatus, ego te baptizo, si es capax, si concubinam domo eje-
cisti, ego te absolvo. Et ratio est, quia conditio de præsenti,
aut præterito, cum sit posita extra causam, & non sit depen-
dens in futurum, non suspendit intentionem, & actionem;
sed mox facit transire in absolutam, & efficacem.
Ad valorem Sacramenti non sufficit in Ministro intentio 21
ponendi materiam, & formam ex joco: *Est de fide contra* Lu-
therum, Calvinum, & alios apud Bellarm. *de Sacram. lib.* 1. *c.*
17. qui dicunt sufficere, si res, & verba quomodocumque po-
nantur, dummodo adsit fides in suscipiente; Colligitur ex
Conc. Florent. *in decreto Eugenii IV. ad Armenos*, & Conc.
Trid. *sess.* 7. *can.* 11. ubi ad valorem Sacramenti statuitur requiri
intentionem saltem faciendi, quod facit Ecclesia, & etiam
ex articulo 12. inter justissime damnatos a Leone X. Const.
incip. *Exurge Domine*, ibi: *Si per impossibile confessus non esset*
contritus, aut Sacerdos non serio, sed joco absolveret, si ta-
men credat se absolutum, verissime est absolutus, quem arti-
culum etiam expresse damnat Conc. Trid. *sess.* 14. *de Pœnit. Ca-*
non. 9. ibi; „ Si quis dixerit, absolutionem Sacramenta-
„ lem Sacerdotis non esse actum judicialem, sed nudum

„ Ministerium pronunciandi, & declarandi remissa esse „ peccata confitenti, modo tantum credat se esse absolutum, aut Sacerdos non serio, sed joco absolvat, .. „ anathema sit. „ Quod autem dicitur de absolvente, „ valet de conficiente quodvis aliud Sacramentum.

22 Neque etiam sufficit ad valorem Sacramenti intentio tantum materialis ponendi materiam, & formam serio, & pure materialiter, sed necessario requiritur intentio formalis ponendi ea, ut Sacramentalia, & saltem faciendi, quod facit Ecclesia; idest non sufficit in Ministro intentio pure materialis, & externa, sed requiritur intentio vere formalis, & interna; *Est fere communis* contra quosdam antiquos, & aliquos recentiores relatos, & secutos a Juenin. *dissert.* 1. *de Sacramentis in genere quæst.* 5. *art.* 3. *per tot.* ubi acriter tenet, & defendit ponentem serio materiam, & formam, etsi non intendat Sacramentum, immo positive dicat, *Nolo facere Sacramentum*, equidem illud conficere, quia intentio illa contraria tantum est inefficax, quandoquidem, illa non obstante, ponat partes Sacramenti constitutivas, adeoque Sacramentum. Ast hanc opinionem vocat Augustinus Bernal. *d.* 17. *num.* 55. omnino falsam, Herinex *d.* 5. *n.* 16. improbabilem, Ariaga *d.* 19. *num.* 13. non tantum improbabilem, sed forsan etiam plene erroneam, Lugo *d.* 8. *n.* 15. dicit parum distare ab errore Hæreticorum, Vasquez *d.* 138. *num.* 31. putat esse expresse damnatam, ideoque *num.* 29. dixerat oppositum esse ab Ecclesia definitum, & La Croix *lib.* 6. *part.* 1. *sub num.* 54. dicit hoc esse saltem certissimum, postquam Alexander VIII. *die* 7. *Decemb.* 1690. damnavit sequentem propositionem 28. in ordine, ibi; *Valet Baptismus collatus a Ministro, qui omnem Ritum externum, formamque baptizandi observat, intus vero in corde suo apud se resolvit, Non intendo facere, quod facit Ecclesia*. Et per hanc damnatam propositionem, fuisse damnatam supradictam opinionem tenent Viva *in d. propositione* 28. *Alexandri VIII. n.* 1. Henno *in Theologia Dogmatica tom.* 2. *tract. de Sacramentis disput.* 4. *qu.* 2. *art.* 2. *conclus. unic.* & alii passim, quamvis Juenin. *loc. cit. art.* 1. concedat per ipsam non damnari talem opinionem, immo Henno *loc. cit.* & alii dicunt, talem opinionem expressissime contrariari Conc. Trid. *sess.* 14. *de Pœnitentia*, ubi La Croix *loc. cit.* recte observat Concilium ibi requirere in Sacerdote animum non tantum serio agendi, sed vere absolvendi; dicit enim ibi Concilium; „ Atque ideo non „ debet Pœnitens adeo sibi de sua ipsius fide blandiri, ut „ etiamsi . . . . . Sacerdoti animus serio agendi, & vere „ absolvendi desit, putet se esse absolutum vere, & co„ ram Deo, *ubi nota verba illa*, serio agendi, & vere „ absolvendi. „ Quod autem dicitur de hoc Sacramento, idem est de aliis.

23 Probatur igitur veritas nostræ conclusionis, & simul ostenditur falsitas contrariæ opinionis. De fide est requiri ad Sacramenta intentionem faciendi quod facit Ecclesia; habetur expresse definitum ex Concilio Florentino in decreto Eugenii IV. ad Armenos, ibi; „ Omnia Sacra„ menta tribus perficiuntur, *videlicet rebus tamquam* „ materia, verbis tamquam forma, & persona Ministri „ conferentis Sacramentum cum intentione faciendi, quod „ facit Ecclesia, & ex Conc. Trid. *sess.* 7. *n.* 11. ibi; *Si* „ quis dixerit, in Ministris, dum Sacramenta conficiunt, „ & conferunt, non requiri intentionem, saltem facien„ di, quod facit Ecclesia, anathema sit. Atqui Ecclesia non facit cæremoniam profanam, & materialem, sed Sacram, & formalem, non naturalem, sed Sacramentalem: Ecclesia enim per suos Ministros in conficiendis Sacramentis operatur nomine Christi, cum quilibet ejus respective Minister dicat in nomine Christi: *Ego te absolvo: Hoc est Corpus meum*, & hujusmodi, Unde Apostolus 1. *Corinth.* 4. dicit; *sic nos existimet homo, ut Ministros Christi, & Dispensatores Mysteriorum Dei*. Ergo non solum requiritur ad Sacramentorum valorem intentio ponendi serio ritum externum ab Ecclesia præscriptum, sed etiam intentio operandi nomine Christi, atque adeo sine intentione faciendi formaliter, quod facit Ecclesia, nullum Sacramentum valide conficitur, seu confertur, & a fortiori, si habeatur intentio opposita dicendo: Non intendo facere, quod facit Ecclesia.

24 Tum quia Ecclesia in Rubricis Missalis §. 7. *de defectu intentionis* expressissime declarat Sacerdotem serio proferentem formam super materiam præsentem; & quidem in iis circumstantiis, in quibus creditur ab omnibus consecrare, nihil tamen efficere, si desit intentio consecrandi; *Si quis habeat coram se*, inquit, *undecim Hostias, & intendat consecrare solum decem, non determinans quas decem intendit, in his casibus non consecrat, quia requiritur intentio*. Quid clarius? Certe ex his evidenter apparet, solum contumacem posse deinceps de Ecclesiæ mente circa hoc dubitare. Tum etiam quia si Ecclesia tantam exigeret intentionem ponendi ritum externum, nunquam exegisset ultra positionem materiæ, & formæ, intentionem Ministri, cum sit impossibile, ut quis in sui præsentia ponat materiam, & formam, & non intendat ponere.

25 Aliæ rationes passim assignantur a Doctoribus, & signanter ex absurdis, quæ sequerentur. Nam si sufficeret sola intentio illa materialis, qua quis libere velit ponere talem materiam, & recitare talia verba, quæ ad Sacramentum requiruntur, sequeretur, quod Sacerdos legens ad mensam ex Sacris Bibliis, vel alio libro verba illa: *Hoc est Corpus meum: Hic est Sanguis meus*, consecraret omnem panem, & omne vinum in mensa appositum. Item si quis in Theatro ageret personam Constantini, & modo agendi externo baptizaretur, reipsa rebaptizaretur, & alia hujusmodi, quæ sine dubio sunt maxima absurda; unde ne hæc admittantur, dicendum est, quod ad conficienda Sacramenta non sufficit intentio sola materialis, sed requiritur necessario intentio formalis conficiendi Sacramenta.

Objiciunt adversarii varias auctoritates Sanctorum Patrum & signanter, aliis brevitatis gratia omissis, auctoritatem Sancti Augustini, & S. Thomæ. Sanctus enim Augustinus, dicunt ipsi, *lib.* 7. *contra Donatistas cap.* 53. docuit, Baptismum fallaciter collatum valere, præcise dicens: *Nihil interest ad integritatem Sacramenti in Ecclesia Catholica, utrum id aliqui fallaciter, ac veraciter agant*, & S. Thomas *in* 4. *distinct.* 6. *qu.* 1. *art.* 2. sic præcise docet: *Non requiritur mentalis intentio, sed sufficit expressio intentionis per verba ab Ecclesia instituta, & ideo, si forma servatur, nec aliquid exterius dicitur, quod intentionem contrariam exprimat, baptizatus est Catechumenus*: Quod confirmat *in sua Summa* 3. *part. qu.* 64. *art.* 8. *ad* 2. ubi postquam retulit opinionem eorum, qui mentalem intentionem requirunt in Ministro, ut Sacramenta valeant, sic de opposita sententia loquitur: *Alii melius dicunt, quod Minister sacramenti agit in persona totius Ecclesiæ, cujus est Minister; in verbis autem, quæ profert, exprimitur intentio Ecclesiæ, quæ sufficit ad perfectionem Sacramenti, nisi contrarium exterius exprimatur ex parte Ministri, vel recipientis*. 26

Ad supradictas autem auctoritates respondetur, quod S. Augustinus ibi loquitur de Baptismo dato, & accepto fallaciter, hoc est in schismate, cum Hæresis, Schisma, & iniquitas Ministri non obstet valori Sacramenti: Sic respondent P. Viva *in cit. damnata ab Alexandro VIII. propositione* 28. *n.* 5. & alii. Sanctus vero Thomas (quem ob allata testimonia fecerunt oppositæ sententiæ Patronum, Vasquez, Bernal. & alii, & præcipue Juenin. *loc. cit.* §. 3. *per totum*) ibi solum docet non requiri intentionem mentalem expressam, seu exterius manifestatam, ut interpretatur Gonetus ex contextu, expresse enim *art.* 10. requirit intentionem internam ad validitatem Sacramenti: Sic Viva *loc. cit. num.* 5. 27

Objiciunt adhuc Adversarii dicendo, quod Lutherani, & Calvinistæ V. G. non intendunt facere, quod facit vera Ecclesia, nempe Romana, sed solum quod facit sua Ecclesia Luterana, & Calviniana, & tamen valide baptizant, adeoque &c. Sed statim respondetur distinguendo antecedens. Non intendunt intentione particulari, & explicita, concedo; intentione generali, & implicita, nego: Intendunt enim facere, quod instituit Christus, & consequenter cum nihil faciat Ecclesia Romana, quam quod Christus instituit, intendendo primum, intendunt secundum. Quamvis enim falso credant non Romanam Catholicam, sed suam Lutheranam, & Calvinianam esse veram Ecclesiam, adhuc tamen volendo facere, quod *vera Ecclesia facit*, implicite volunt facere verum Sacramentum, quod vult facere vera Ecclesia, etiamsi ipsi circa existentiam veræ Ecclesiæ errent. 28

Instant dicendo, Atheistæ possunt valide baptizare, sed isti cum nec Deum, nec Christum, nec Ecclesiam agnoscant, immo omnia illa reputent chimerica, non possunt velle, quod Christus instituit, aut Ecclesia facit, ergo &c. Respondetur autem distinguendo Minorem, non possunt velle expresse, & distincte, concedo, implicite, & confuse, nego, quia possunt velle facere, quod vident a Christianis fieri, & consequenter quod Ecclesia facit, sicut accidit quibusdam Paganis, & Infidelibus, quibus Christus, & Ecclesia erant ignoti; Unde Innocentius IV. *in cap.* 1. *lib.* 3. *Decret.* sic dicit: *Non est necesse, quod baptizans sciat, quid sit Ecclesia*. 29

Objiciunt insuper adversarii dicendo, quod nostra sententia repugnat Divinæ bonitati, quia ipsi Divinæ bonitati repugnat, quod damnetur infans, vel homo tantum attritus propter malitiam Ministri, qui sine intentione interna externe tantum fingit se baptizare, & absolvere, quod non potest evenire in sententia contraria, tenendo nempe, quod ad valorem Sacramenti non requiratur necessario intentio interna, & formalis, sed sufficiat intentio externa, & materialis. Ad id respondet Alensis, Durand. Gabriel, & alii apud Aversam *qu.* 64. *sect.* 3. dicendo, quod Christus in ejusmodi casibus supplet effectum gratiæ, quam opinionem non improbat S. Thomas, favetque Valentia apud Escobar *lib.* 8. *n.* 254. & apud La Croix *lib.* 6. *part.* 1. *sub n.* 54. Similiter S. Bonaventura, Silvester, & alii apud Dicastill. *de Baptism. d.* 1. *dub.* 13. & La Croix *loc. cit.* putarunt, Deum supplere in Baptismo collato pueris nondum absoluta forma mortuis; Immo Cajetan. putavit tales pueros, qui baptizari non possunt, salvari per fidem parentum; Gerson. docuit Deum saltem quandoque supplere extraordinarie; At recte dicit Suarez *in Comment. ad quæst.* 64. *art.* 8. omnes suppletiones illas non fundari in ulla lege, vel promissione Dei, immo carere 30

omni

omni ratione probabili. Hinc *Henriquez* opinionem primam vocat imperitam, Cabrera temerariam, & erroneam, Escobar improbabilem, eamque recte confutant Gonet. *d.* 6. *a nu.* 42. Henric. *d.* 6. *a nu.* 21. Dicastill. *loc. cit.* & alii. Unde dicendum est, tales damnari propter peccata sua originalia, vel actualia, quæ contraxerant, & remissa non sunt. Quod autem remissa non sint, non est defectus bonitatis in Deo, qui dederat media, sed est occasionaliter per malitiam Ministri, quam Deus impedire non tenebatur; immo nec poterat, salva lege ordinariæ Providentiæ. Hactenus citatus P. Claudius La Croix *loc. cit.* Vide Eminentiss. Card. Gotti *tom.* 12. suæ Theolog. *q.* 7. *dub.* 4. & D. Cajetanum Mariam Merati *tom.* 1. *part.* 3. *tit.* 7. *n.* 2. ubi multa ad rem.

31 Ad valide recipienda Sacramenta, quorum sunt capaces
pueri, & perpetuo amentes, nulla requiritur in ipsis propria intentio, aut consensus; *Communissima* inter Catholicos ex universali Ecclesiæ praxi, quæ tales baptizat,
32 licet noverit intentionis formandæ esse incapaces. In Adultis vero ratione utentibus requiritur semper aliqua intentio diversa pro diversitate Sacramentorum recipiendo-
33 rum; *Communissima*. Ad Baptismum enim sufficit intentio habitualis semel habita, & non revocata; *Communis ac certa:* Immo sufficit etiam intentio implicita tantum; *Communior, ac probabilior* cum Coninch. Rodes, Dicastill. Bernal. Haunol. Gobat, *Sporer*, Bosco apud La Croix *lib.* 6. *part.* 1. *n.* 168. & aliis contra paucos. Si enim Catechumenus Christianam Fidem jam animo amplexus, aut quivis Infidelis curans se instrui in Fide Christiana animo eam amplectendi, cum fuerit bene instructus, hac voluntate non revocata reperiatur in articulo mortis ratione, & sensibus destitutus, quamvis de Baptismo in specie nunquam cogitaverit, potest valide, & licite baptizari. Nam eo ipso quo voluit amplecti Fidem Christianam, implicite etiam voluit servare Christi præcepta, & admittere media salutis in Christiana Religione constituta, inter quæ primum, & omnium maxime necessarium est Baptismus, & consequenter ea voluntate etiam implicita voluit Baptismum saltem pro illa extrema necessitate suæ æternæ salutis, & sic docet etiam S. Augustinus *libr.* 1. *de Adulterinis conjugiis capit. ultimo*.

34 Ad Confirmationem sufficit intentio habitualis forte e-
tiam interpretativa maxime in articulo mortis; Coninch.
35 Ariaga, Bernal. Busemb. La Croix *loc. cit. num.* 169. &
alii. Ad Eucharistiam sufficit intentio habitualis; *Communis*. Immo in moribundo sufficit etiam intentio interpretativa, præsertim, si ante confessus est, quamvis jam a mente sit amotus, dummodo absit periculum irreverentiæ; Suarez, Coninch. Rhodes, Lugo, Aversa, Bernal.
36 cum La Croix *loc. cit. num.* 170. Sporer. *tom.* 3. *part.* 1.
capti. 2. *sect.* 3. *numer.* 154. & alii. Ad Pœnitentiam sufficit intentio habitualis; *Communis*. Immo in moribundo sufficit etiam implicita, vel interpretativa, dummodo dolorem aliquo signo externo exprimat, & in casu, quo nullum signum externum possit exhibere, sufficit sola vita Christiane acta, ut possit saltem sub conditione absolvi; Sporer *loc. cit. n.* 156. Barbosa *in Collectan. ad Conc. Trid. sess.* 24. *de sacramento Pœnit. cap.* 5. *nu.* 2. alios plurimos citans, Marcantius, Herincx, Pontius, Bosco, Basseus. Anacletus, Felix Potestas, Schilder, Moya, qui hanc sententiam vocant nunc communem. *Vide verb. Absolutio art.* 1. *a num.* 3. *ad* 7. *inclusive*, ubi pluribus adductis late probatur.

37 Ad extremam Unctionem sufficit intentio interpretati-
va; *Communis* cum Bernal. *loc. cit. nu.* 79. La Croix *loc.*
38 *n.* 172. *Sporer loc. cit. num.* 154. Ad Ordinem non sufficit
intentio interpretativa, sed requiritur saltem intentio habitualis; *Communis*, & secundum Gobat. *tom.* 1. *tract.* 1. *n.* 245. Sporer *loc. cit. nu.* 156. & alios, sufficiet etiam intentio implicita, habita scilicet in alio volito Sacramen-
39 tum illud involvente. Ad Matrimonium non sufficit inten-
tio interpretativa, sed requiritur intentio expressa ad minus virtualis, saltem quando contrahitur inter præsentes,
40 eo quod contrahentes sint etiam Ministri; *Communis*. Ra-
tio autem cur potius requiratur intentio saltem virtualis in Ministro, quam in suscipiente; & in ipso suscipiente sufficiat intentio habitualis, & interpretativa, & hæc non sufficiat in Ministro; est quia Minister conficiens Sacramentum debet se habere active, & causaliter influere in actionem Sacramentalem, adeoque ejus intentio debet actu, vel in se, vel in virtute a se relicta existere, quando conficitur Sacramentum. At vero suscipiens Sacramentum habet se passive tantum, adeoque in ipso non requiritur intentio, quæ sit causa actionis Sacramentalis, ut est intentio actualis, vel virtualis, sed sufficit in ipso intentio, quæ sit dispositio ad suscipiendum Sacramentum, & recipiendum effectum Sacramentalem, ut est intentio habitualis, & pro aliquibus Sacramentis etiam implicita, & interpretativa, ut patet ex dictis; Sic Sporer *loc. cit. n.* 145. Henno *tom.* 2. *tract. de Sacramentis disp.* 5. *qu.* 2. *conclus.* 4. *vers. Quantum ad Matrimonium*, La Croix *loc. cit. n.* 56. & 175. & alii passim.

41 Ad valide applicandum Sacrificium, seu Missam non
requiritur intentio formalis, & explicita, sed sufficit virtualis, & implicita, & ita quidem, ut si Religiosus nemini applicavit suum Sacrum, censeatur esse ejus voluntas, ut prosit illis, pro quibus sacrificari, applicari mandavit Superior; Diana *part.* 2. *tract.* 15. *resol.* 62. Gavant. *part.* 2. *tit.* 8. *n.* 3. *litt. P.* Gobar. *tom.* 1. *tract.* 3. *n.* 162. Stephanus *tom.* 3. *d.* 4. *n.* 61. La Croix *lib.* 6. *part.* 2.
n. 204. & alii. Pro tali Missæ applicatione sufficit etiam 42
intentio habitualis semel posita, & non revocata, quamvis ante 10. annos præcesserit; Suarez, Coninch, Bonacina, Tamburin. Gobat. Quartus, Stephanus, Pasqualig. cum La Croix *loc. cit. n.* 205. Viva *in propos.* 28. *n.* 14. *ex damnatis ab Alexand. VIII.* & alii contra Vasquez, Granata & alios. Et ratio est, quia applicatio Missæ est veluti donatio de præsenti, sive assignatio rei futuræ, quæ fieri potest anticipate, & sub conditione, qua posita sortiatur effectum, cum purificata conditione talis assignatio
conditionata transeat in absolutam. Pro consecrandis par- 43
vis Hostiis sufficit intentio ante habita, quamvis postea, dum major Hostia consecratur, ad illas expressa reflexio non habeatur; *Communis* cum Castrop. *part.* 6. *n.* 3. Dicastill. *n.* 216. La Croix *lib.* 6. *part.* 1. *n.* 458.

Ad recitandas Horas requiritur intentio aliqua formalis 44
orandi Deum; *Communis ac certa*. Non requiritur ta- 45
men intentio actualis, & explicita, sed sufficit virtualis, quia tunc recitatio censetur adhuc moraliter fieri ex antecedenti intentione actuali, & sufficienter tendit in Deum
precandum, vel laudandum; *Communis ac certa*. Et etiam 46
sufficit intentio implicita, ut si quis intendat colere Deum, satisfacere suo officio, obligationi, intentioni, & Ordinationi Ecclesiæ, legere, ne peccet, & hujusmodi, quia in his continetur, vel cum his est connexa voluntas orandi, adeoque &c. *Communis*. Intentio autem mere habi-
tualis, & interpretativa non sufficit, quia certum est, 47
quod intentio pure habitualis, & mere interpretativa non sufficit ad hoc, ut recitatio sit actus humanus, qualis debet esse Oratio; *Sporer tom.* 3. *tractat. Append. de Horis Canonicis c.* 2. *sect.* 1. *num.* 60. La Croix *lib.* 4. *n.* 1326. & alii passim contra Gobat. *tom.* 3. *tract.* 5. *n.* 738.

Non requiritur expressa intentio recitandi attente, & 48
studiose, quia in intentione orandi includitur intentio attendendi ad Orationem; *Communis*. Intentio nova, vel 49
primæ intentionis renovatio non requiritur, si plures Horæ consequenter recitentur. Neque etiam ea requiritur, si fiat interruptio, & postea prosecutio Horæ, quia hæc interruptio fit ex imperio, & virtute prioris intentionis; *Communis*. Intentio satisfaciendi non requiritur ad recitationem Horarum, seu ad auditionem Sacri, sed sufficit intentio ponendi opus debitum; *Communis*, cum Suarez,
Sanchez, Bonacina, Castropal. Dicastill. Gobat. Layman 50
l. 1. *tract.* 4. *cap.* 4. *n.* 7. La Croix *loc. cit. n.* 1329. Sporer *loc. cit. n.* 61. Et ratio est, quia præcepta non obligant ad obedientiam formalem, hoc est, ut aliquid fiat, quia præcipitur, sed tantum ad materialem, hoc est, ut fiat quod præcipitur. Ecclesia enim in nostro casu solum præcipit recitationem horarum, auditionem Sacri &c. nullo autem modo præcipit, ut recitentur Horæ, ut audiatur Sacrum cum intentione satisfaciendi præcepto. *Hinc*, qui
ignorans esse diem Festum libere interfuit Sacro, is satis- 51
fecit, nec postea intelligens esse diem Festum tenetur audire aliam Missam, aut tunc elicere intentionem volendi satisfacere per ipsam Missam auditam, quia quamvis non habuerit intentionem implendi præceptum de auditione Missæ, ipsam audiendo implevit substantiam actus præcepti; S. Thomas, Henriq. Filiuc. cum Busemb. *lib.* 1. *de legibus cap.* 3. *dub.* 2. Suarez *disp.* 88. *in* 3. Gobat. *t.* 1. *tract.* 5. *num.* 199. & alii passim.

Immo satisfacit præcepto, qui recitans Horas, seu au- 52
diens Sacrum expresse intendit per illam recitationem, seu auditionem non satisfacere, quamvis dicat: *Nolo hac Horarum recitatione, hujus Sacri auditione satisfacere præcepto Ecclesiæ, sed ut satisfaciam, decerno iterum has Horas recitare, adhuc uni Sacro interesse*; Vasquez *tom.* 2. *qu.* 100. *c.* 9. *n.* 5. Suarez *disput.* 88. *in* 3. *part. sect.* 3. ac rursum *fuse t.* 2. *de Religion. lib.* 2. *de Festis c.* 26. Sanchez *lib.* 1. *moral.* cap. 13. Bonacina *d.* 4. *de Sacram. qu. ult. part.* 11. *num.* 23. Palaus *tract.* 3. *d.* 1. *part.* 17. *n.* 12. Dicastill. *tract.* 5. *de Euchar. d. n.* 66. Lessius *lib.* 2. *c.* 7. *dub.* 10. Valent. *t.* 3. *disp.* 6. *q.* 10. *in fine*, Layman *lib.* 1. *tract.* 4. *c.* 4. *n.* 7. Gobat. *tom.* 1. *tract.* 5. *n.* 201. Busemb. *lib.* 1. *de legibus c.* 3. *dub.* 3. La Croix *lib.* 4. *n.* 1330. ubi dicit, sic sentire alios communissime, Sporer *loc. cit. n.* 62. Coninch. Lugo, & alii plurimi contra Azorium, Navarrum, Medinam, & alios; Et ratio est, quia illud dictum: *Nolo hac Horarum recitatione, hac Missæ auditione satisfacere præcepto Ecclesiæ*, est inefficax, continet quippe protestationem contrariam facto, & involvit implicantiam in adjecto; ergo non impedit, quominus talis sic dicens revera satisfaciat suæ obligationi. Probatur antecedens, quia Ecclesia non petit ab illo plus quam, ut semel in die recitet Horas, & unum Sacrum audiat die Festo; non enim potest ulla, seu lex, seu ratio adferri qua probetur eam plus exigere; adeoque si semel recitet, seu unum Sacrum audiat, faciet totum id, quod ei præcepit Ecclesia, & consequenter etiam sexcenties dicat *nolo*, *nolo satisfacere præcepto Ecclesiæ*, revera satisfaciet, sicuti, si fuisse cæden-

do aliquem dicat *nolo verberare*, nihilominus & verberat, &
sentit alter verbera, ut recte dicit P. Gobat *loc. cit. n.* 201.
53 Nec valet dicere, quod actus non operentur ultra in-
tentionem agentis, adeoque &c. Non valet, inquam, quia
id intelligitur, quando est in potestate operantis, V. G.
satisfacere, vel non; in nostro autem casu, cum Eccle-
sia tantum obliget ad substantiam oneris injuncti recitan-
di Horas, audiendi Sacrum &c. illa scilicet recitatio-
ne Horarum, & auditione Sacri posita, non est in po-
testate operantis, scilicet recitantis Horas, & audientis
Sacrum, ut non satisfaciat, cum reipsa faciat totum id,
quod est præceptum; obligatio enim parendi legi prove-
nit ex voluntate Legislatoris, ideoque non extenditur
ultra ejus intentionem, & voluntatem, nempe ultra sub-
stantiam operis præcepti, & in nostro casu, ultra reci-
tationem Horarum, & auditionem Sacri: *Sic supracitati
Doctores*.
54 Hinc, qui legit Horas, seu audivit Sacrum non ea de-
votione, qua voluisset, ideoque proposuit (sine voto ta-
men) ad satisfaciendum præcepto repetere recitationem
Horarum, seu auditionem alterius Sacri, etsi deinde non
repetat, satisfecit tamen præcepto. Dicitur autem notan-
ter; *sine voto tamen*, quia si se obligasset repetere sub
voto, peccaret mortaliter non stando suo voto, ut no-
tant Gobat *loc. cit. num.* 203. & alii citati. Advertendum
55 tamen est, quod si talis persisteret in falsa persuasione,
seu opinione, quod non satisfecerit præcepto, nisi repe-
teret, tunc ipse peccaret ratione conscientiæ erroneæ,
nisi vel errorem deponeret, vel Horas Canonicas repete-
ret, aut aliam Missam audiret &c. *Communis* cum Lay-
man *loco cit. num.* 7. *in fine*, & aliis citatis.
56 Adducitur pro complemento tritum quidem, sed nota-
bile dictum a Parochotio relatum *tom.* 5. *part.* 2. *cap.* 4.
circa finem videlicet; *Quicquid agant Homines, intentio
judicat omnes*. Unde Christus *Matth.* 6. *vers.* 22. *&* 23.
dixit; *Lucerna corporis tui*, idest Operis tui, *est Oculus
tuus*, scilicet Intentio (juxta D. Gregor. *lib.* 38. *Moral.
cap.* 3. *& alios*); *Si Oculus tuus fuerit simplex, totum cor-
pus tuum lucidum erit; Si autem Oculus tuus fuerit ne-
quam, totum corpus tuum tenebrosum erit*.

Additio ex Auctore.

57 Ad Sacramentum valide administrandum, satis esse, ut
Minister intentionem habeat serio perficiendi ritum exter-
num, qui ab Ecclesia adhibetur, atque ideo etiamsi suam
intentionem retineat, aut interius dicat, se nolle facere
quod facit Ecclesia, dummodo exterius serio agat; nullo-
que signo pravam suam voluntatem prodat, ratum per-
fectumque Sacramentum ab eo perfici, defendit Ambro-
sius Catharinus *in Opusculo de intentione Ministri*. An-
te Catharinum id tetuerant Petrus Cantor. Robertus,
Cardinalis Pullus, Paludanus, Silvester, eumque postea
sunt sequuti Salmeron. *lib.* 1. *Commentar. in Epist. D.
58 Pauli* 3. *part. disput.* 2. Joannes Marius Scribonius *in
Summa Theolog. de Sacrament. in genere quæst.* 6. *&* 7.
Vincentius Contemplonius *in suo Tractat. de Sacrament.
in genere*. Hyacinthus Serry *in vind. vind.* Natalis A-
lexander, Gaspar Juenin, aliique recentiores, quæ opi-
nio licet proprie non concidat cum sententia Lutheri,
& Calvini, ut varii contendunt, vix tamen amplius su-
stineri potest, ut docet Benedictus XIV. de Synodo Diœ-
cesana *lib.* 7. *cap.* 4. *a num.* 6. *ad* 9. cum negari non
possit grave vulnus præfatæ opinioni inflictum fuisse ab
Alexandro VIII. per propositionem 28. inter ab ipso
damnatas 7. Decemb. 1690. & a me ad id jam adductam
59 superius *num.* 27. Unde vult, quod in praxi sit omnino
servanda, veluti tutior, contraria opinio, exigens in Mi-
nistro intentionem, vel actualem, vel virtualem faciendi
non solum ritum externum, sed id, quod Christus insti-
tuit, seu quod facit Ecclesia. Et si constet quempiam,
aut aliud Sacramentum ex iis, quæ iterari nequeunt,
administrasse, omni adhibito externo ritu, sed intentione
retenta, aut cum deliberata voluntate non faciendi, quod
facit Ecclesia, urgente quidem necessitate, sit Sacramen-
60 tum iterum sub conditione perficiendum; Si tamen res
moram patiatur, Sedis Apostolicæ oraculum sit exquiren-
dum absque eo quod Episcopus possit suos Diœcesanos
adigere ad unam præ altera in dictis opinionibus tuen-
dam, seu reprobandam, cum hæc sit una ex causis ma-
joribus ad solam Sedem Apostolicam deferendis, ut sta-
tuit perpetua Ecclesiæ consuetudo confirmata ab Inno-
centio III. *in cap. Majores* 3. *de Baptismo*.

APPENDIX,

Sive uberior de Intentione Ministri ad valorem Sacramenti requisita declaratio.

I. QUæ sunt ab Auctore in additione exposita, ex opere Bened XIV. de Synodo Diœcesana deprompta sunt: quo in opere Sapientissimus Pontifex duo exponit; primum Ambrosii Catharini, aliorumque Catholicorum opinionem ab hæresi Ecclesiæ auctoritate proscripta omnino dissidere: deinde monet, non licere Theologis in Sacramentorum confectione, vel administratione Ambrosii Catharini, ac reliquorum illum sequentium, opinionem sequi, quia in his, quæ ad salutem, & Sacramenta pertinent, non licet sequi opinionem probabilem, relicta tutiore, ut ex damnata ab Innocentio XI. propositione liquet: tutior vera est opinio, quæ ad Sacramenti valorem exigit, ut Minister non modo voluntatem habeat externum Sacrum ritum perficiendi, sive *externam intentionem* tantum; sed etiam interius animo intendat velle id facere, quod Christi Ecclesia facere intendit. Exponendum itaque superest discrimen, quod nostrorum Theologorum opinionem, & damnatam Lutheri, aliorumque Hæreticorum hæresim intercedit; atque verus germanusque sensus opinionis Catharini, aliorumque Catholicorum, istiusque a communi Scholasticorum opinione discrepantia.

II. Circa Ministri intentionem credidit Lutherus, ne eam quidem desiderari, quæ exteriorem jocum excludat. En ipsius verba, quæ habentur libr. de Captivit. Babylonica cap. de Baptismo: „ Non dubitem si „ quis in nomine Domini suscipiat baptismum, etiamsi „ impius Minister non det in nomine Domini, vere „ baptizatum esse . . . . . . sicut legitur exemplum de „ quodam Mimo per jocum baptizato: “ & artic. 12. inter proscriptos a Leone X. „ habet: „ Si per impossibile confessus non esset contritus, aut Sacerdos non „ serio, sed joco absolveret; si tamen credat se esse „ absolutum, verissime est absolutus. “ Hujusmodi error ridiculus visus est sequentibus Novatoribus, ut patet ex his Xemnitii verbis in Canonem secundum session. 7. Concilii Tridentini: „ Non hoc vult institutio Baptis„ mi, ut fiat vulgaris aliqua lotio, vel quæ ex profes„ so nihil aliud sit, quam ridiculus lusus, vel mimica „ sublannatio, vel profanatio institutionis cum recitatio„ ne verborum. “ At si Novatores constare sibi velint, ac falsis eorum principiis cohærentia tradere, & prædicare cupiant, hujusmodi hæreseos monstrum adstruant, & tueantur, necesse est. Sacramenta enim in horum sententia non ex *opere operato* gratiam efficiunt, ac suscipienti conferunt, sed homines justificant, quatenus animo Christi promissiones exhibent, atque Christi passionem promissionesque in memoriam revocando, fidem in suscipientibus excitant, qua justificantur. Præstare autem hæc possunt Sacramenta, seu serio, seu mimice conferantur; se haben enim Sacramenta juxta Novatorum hæresim instar verbi Dei, quod quantumvis, seu intus, seu exterius perversa Ministri voluntas sit, Dei verbum esse non desinit, ac proinde justificare illos valent, qui audiant, & consentiant, etsi per jocum ab impiis Ministris Christi Sacramenta adhibeantur. Velint ergo, nolintque Novatores, ex eorum Systemate sit, valida esse Sacramenta, etsi ab ebrio, immo & a psittacho. Contra vero Catholici omnes, qui etiam cum Catharino sentiunt, unanimi consensu fatentur, Sacramenta ex iis, quæ Christus Dominus pro nostra salute operatus est, virtutem habere producendi, & conferendi gratiam, atque hanc producere dum a Ministris ita conficiantur, ut existimare eos homo possit, se gerere veluti Christi Ministros, & dispensatores mysteriorum Dei dum Sacramenta conficiunt, & conferunt. Quo fit, ut omnes detestentur impium Lutheri commentum; cum pro Christi Ministro, & dispensatore Mysteriorum Dei haberi, & cognosci nequeat, qui id unum curet, ut interius exteriusque Christum, Deique mysteria derideat, atque subsannet. Vides ergo, quam inepte Catharini, aliorumque Theologorum opinio a Scholasticis nonnullis cum hæresi Lutherana confundantur.

III. Qui intentionem faciendi, quod facit Ecclesia, in voluntate ponendi ritum Sacrum externum constituunt, eamque sufficere ad Sacramenti valorem ajunt, repugnante quoque interiore voluntate, in hanc abiere opinionem ne viderentur adstruere Sacramenti valorem a Ministri voluntate pendere, neque enim consonum Divinæ bonitati visum hujusmodi Theologis est, ita Sacramenta Ministrorum arbitrio, & voluntati committere, ut in pravi Ministri libertate sit, homines beneficio Redemptionis per Sacramenta applicando, eos salutari gratia privare, quin exterius constet, aut constare possit de eorum prava voluntate; qua homines optato salutari effectu frustrantur. Notandum id duximus, ut deinceps mitiores sint vulgares Theologi in hac reprehendenda, & notanda opinione, quæ hac recta voluntate excogitata, & propugnata a tot doctissimis viris fuit. At externæ hujus intentionis defensores circa illius usum invicem dissident. Alii enim eam sufficere credunt pro Baptismo, quia Baptismum nullum in Ministro characterem exit; non autem pro ceteris Sacramentis. Alii eam valere putant pro Sacramentis, quæ habent in forma actum exercitum, seu per quorum formam exprimitur actum Sacramentalem a Ministro exerceri, unde sequitur externam intentionem in ceteris quidem Sacramentis sufficere, non tamen in Eucharistia; quia verba ista: *Hoc est Corpus meum*, nullam prorsus exprimunt actionem Ministri, secus de illis, *Ego te baptizo*, *Te confirmo &c.* Alii externam intentionem in iis sufficere volunt

Sacra-

Sacramentis, in quibus homo est tantum agens instrumentale, non in iis, in quibus est principale agens: unde hujus opinionis defensores matrimonium sine interna intentione validum esse negant, cetera vero Sacramenta absque eadem valere opinantur. Alii demum externam intentionem generatim & pro quibuslibet Sacramentis sufficere putant: sed & hi duas in partes scinduntur. Quidam nimirum externam, & seriam intentionem ubilibet ad confectionem Sacramenti satis esse contendunt: quidam id præfracte negant, & sentiunt Ministrum, nisi vel in loco sacro præsens sit, vel ad Sacramenti confectionem fuerit invitatus, nihil operari, eo ferme modo, quo Judex totam sententiam etiam contra mentalem intentionem profert, si sedeat pro tribunali; secus, si loquatur e loco, ubi Judicis personam gerere non intelligatur: ita Juenin, Serry, aliique recentiores non pauci.

IV. Nec pauciores, nec ignobiliores Theologi senserunt, & hodiedum sentiunt, internam ad Sacramenta valide conficienda requiri intentionem: sed & ii inter se divisi sunt. Alii nempe dubitarunt, an non requireretur intentio finis explicita & particularis, seu intentio explicita producendi hunc in specie Sacramenti effectum: tales fuerunt ii, de quibus loquitur Ebroicensis Synodus an. 1576. his verbis: *Antea inter doctos ac pios viros dubitatum fuit, an Baptisma a Calvinistis administratum, pro vero credi deberet, quoniam non haberent intentionem baptizandi in remissionem peccatorum*. Alii, ut Scotus, & Gabriel, particularem illam intentionem finis rejicientes, generalem, & quidem explicitam intentionem producendi effectum Sacramenti, tanquam necessariam postularunt. Alii ne hanc quidem postremam intentionem, necessariam esse rati, necessariam dixerunt intentionem, explicitam conficiendi Sacramenti. Alii demum minime requirentes intentionem explicitam, seu producendi effectum Sacramenti, seu etiam conficiendi Sacramentum, docuerunt necessariam ac sufficientem esse intentionem interiorem faciendi, quod facit Ecclesia, seu intentionem, qua quis externum ritum sic frequentat, ut nec interius jocari velit, nec ritum hujusmodi materialiter duntaxat, & ut rem mere naturalem, aut profanam peragere, sed illius potius formaliter ut ritum Ecclesiæ, vel ut ritum in Ecclesia sacrum celebrare velit: & hæc multo communior fuit hactenus internæ intentionis defensorum opinio. In historiam hujus opinionis recenset continuator Tournely ex Lamberto Gaud doctissimo Dominicano, qui de hac re luculentissime scripsit. Ad usum quod spectat, dicemus paucis sequentibus numeris.

V. Itaque certum est, ad valorem Sacramenti non desiderari eam intentionem Ministri, qua velit explicite Sacramenti effectum producere. Constat id ex Augustino Epist. 98. alia 23. quæ est ad Bonifacium, ubi expresse asserit, non privari parvulos gratia spirituali, *qua ad vitam regenerantur æternam, quia non istis hac intentione Sacramenta offeruntur; cum celebrentur per eos necessaria mysteria, & verba Sacramentorum*. Deinde Ecclesia, nec Pelagianos, nec Calvinianos iterum baptizat, dum in ipsius gremium revertuntur: immo id quoad Calvinianos expresse vetuit S. Pius V.; Nota autem res est, antiquos Pelagianos, ac Socinianos, qui illorum iterum excitaverunt errores, negare, baptismum delere originale peccatum ac conferre gratiam; & Calvinianos, aliosque hæreticos negare per baptismum imprimi characterem; hi ergo dum baptizant, non ea voluntate baptizant, ut velint deleri originariam culpam, conferri gratiam, ac imprimi baptizato characterem. Non est ergo necesse, ut Minister velit effectum Sacramenti.

VI. Nec intentio requiritur explicita vel conficiendi Sacramenti: vel celebrandi ritum externum ut in se revera, & absolute Sacrum. Nam Florentina, & Tridentina Synodus eam tantum in Ministro intentionem exposcunt, qua velit facere, quod facit Ecclesia; hæc vero intentio in eo quoque est, qui licet hunc ritum pro Sacramento non habeat, vel pro ritu in se sacro: tamen perficere eum contendit, ut Christianæ Ecclesiæ ritum, sacramque ipsius cæremoniam. Quamobrem ratus habetur Baptismus a Gentili, immo & ab Atheo ipso ea voluntate collatus, ut facere unice contendat, quod in Ecclesia Christianorum fit: at certum est, Gentilem, Atheumque nec pro re Sacramento, nec pro re sacra hujusmodi ritum habere; Ita rem explicat Sanctus Thomas *in 4. dist. 6. quæst. 1. art. 3. resp. 2. ad primum: Quamvis ille, qui non credit Baptismum esse sacramentum, aut habere aliquam specialem virtutem, non intendat, dum baptizat; conferre Sacramentum; tamen intendit facere quandoque quod facit Ecclesia, etsi illud reputet nihil esse: & quia Ecclesia aliquid facit, ideo ex consequenti, & implicite intendit aliquid facere, quamvis non explicite*. Manifestum ergo est, ad valorem Sacramenti non requiri intentionem explicitam Sacramenti conficiendi, vel celebrandi ritum externum ut in se revera, & absolute sacrum; vel sufficere intentionem faciendi quod facit Ecclesia, hoc est voluntatem usurpandi, & celebrandi ritum, qui in Societate Christianorum pro Religioso habetur; quo in casu juxta traditam a S. Thoma doctrinam, in Ministro ex *consequendis, & implicite* intentio inest rem Sacram faciendi, quia Ecclesia, cujus se ritum usurpare contendit, *aliquid facit*, dum hujusmodi ritum celebrat.

VII. Age vero videamus modo, num ii, qui Catharini opinionem tuentur, dum serio, & attente ritum externum, quem facit Ecclesia, adhibendum prædicant, quin interior intentio adsit, ea revera adhibeant in Sacramento conficiendo, quæ supra commemoravimus. Nam rem consideranti, & diligenter perpendenti facile apparebit in Ministro illo, qui voluntatem habeat serio, & attente id perficiendi, quod facit Ecclesia, nil ex iis deesse, quæ ad Sacramentum perficiendum necessaria diximus. Jam statuitur, hos materiam, & formam adhibere; cum vero voluntatem hoc est intentionem habeant dum illas adhibent, faciendi ritum, quem Christiana Ecclesia facit, quis non videat habere quoque illam intentionem, quæ necessaria sit ad perficiendum Sacramentum, ac contrariam interiorem intentionem, qua ex. gr. intra se dicant *Nolo hominem baptizare*, aut per celebrationem ritus, quo baptizat, irritam, & inanem fieri, aut supra effectum cadere Sacramenti, hoc est supra gratiam, & characterem, ita ut interior illa intentio non baptizandi in hujusmodi ministris, nihil aliud sit, nisi voluntas non conferendi characterem, non delendi peccatum, non sanctificandi hominem? At voluntas hæc, ut supra diximus, valori Sacramenti non obest: immo præsumitur hæc voluntas in Sociniano, & Calviniano, quin proinde dubitetur ab Ecclesia de valore Baptismi ab iisdem collocati. Videant ergo Catharinianæ opinionis Adversarii, hanc opinionem solo nomine a communiori Scholasticorum differre. Dicent vero. necessarium saltem esse ad valorem Sacramenti, ut *Minister velit formaliter, ut ritum Ecclesiæ, vel ut ritum in Ecclesia sacrum illud celebrare*. Assentior; sed quid inde? Numquid ille, qui serio, & attente vult externum ritum celebrare, quem Christus instituit, ejusque Ecclesia facit, non vult illum formaliter ut ritum Ecclesiæ; vel ut ritum in Ecclesia Sacrum celebrare? Si exteriori apparatu, si exteriori attentione, si seria actione, cæremoniarum usu, si denique eorum omnium applicatione, quæ fieri Ecclesia jubet, dum Sacramenta celebrantur, determinatur ad faciendum formaliter Sacramentum, ut ritum Ecclesiæ, vel ut ritum in Ecclesia sacrum, quis in hujusmodi Ministro deesse affirmabit hujusmodi intentionem? Immo actus ipsi, quos supra recensuimus, hanc inesse in Ministro voluntatem satis superque demonstrant; cum enim voluntarie ac omnino libere fiant: interiori dirigente voluntate, sive intentione, fiant necesse est; & contraria voluntas nonnisi in effectum cadere poterit. Reponent fortasse, in improbo Ministro voluntatem esse posse interiorem, aut jocandi, aut rem ut mere naturalem & profanam perficiendi: Sed liberæ illæ operationes, quas supra numeravimus, hujusmodi voluntatem retractant, & excludunt omnino; cum per illas ad rem, ut formaliter sacram, & ad ritum ut in Ecclesia Christi sacrum celebrandum, determinari debeat, ac revera determinetur. Quo fit, ut quæstio, vel de solo nomine sit, vel eo reducatur; Num scilicet exterior actio deliberate facta interiorem ipsi contrariam actionem necessarie excludat, aut retractet. Nam in utraque opinione ad valorem Sacramenti requiritur intentio faciendi quod facit Ecclesia; in opinione Catharini hæc intentio habetur, dum Minister velit serio, & attente externum ritum celebrare, quem Ecclesia facit, quidquid sit de interna voluntate, quæ tamen ritui per Ministrum celebrato contraria esse non potest: in aliorum vero opinione non requiritur intentio producendi characterem, & alios Sacramenti effectus, sed voluntas sufficit applicandi res, & verba a Christo instituta, quemadmodum in societate Christianorum applicantur, etsi Minister non credat virtutem illis impresse, quam Christus contulerit. Quamobrem re diligenter exposita sola voce invicem hujusmodi Auctores dissident. Cum vero de valore Sacramenti hic agatur, in praxi communis opinio semper tenenda erit, ut initio monuimus.

INTERDICTUM.

ARTICULUS I.

Interdictum, quoad ejus esse, & divisionem.

SUMMARIUM.

1 *Interdictum quid sit?*
2 *Interdictum dividitur in locale, personale, & mixtum.*
3 *Interdictum locale quid sit?*
4 *Interdictum personale quid sit?*
5 *Interdictum mixtum quid sit?*
6 *Interdictum tam personale, quam locale subdividitur in particulare, & generale.*
7 *Interdictum personale particulare quid sit?*
8 *Interdictum personale generale quid sit?*

9 In-

9 *Interdictum locale particulare quid sit?*
10 *Interdictum locale generale quid sit?*
11 *Interdicto populo unius Provinciæ, vel Civitatis sunt interdicti omnes illius Provinciæ, & Civitatis habitatores, etiamsi sint innocentes.*
12 *Omnes isti nec in suo, nec in alio loco audire possunt Divina, vel Ecclesiastica recipere Sacramenta.*
13 *Clerus autem non censetur interdictus interdicto populo, nec econtra interdicto Clero censetur interdictus populus, nisi in sententia aliud exprimatur.*
12 *Sub generali interdicto Cleri non comprehenduntur Religiosi utriusque sexus, nisi exprimatur, vel ex subjecta materia, aliisque circumstantiis aliter appareat.*
15 *Affertur ratio, ad n. 16.*
17 *Item sub generali interdicto Cleri non comprehenduntur Episcopi, nisi de eis expressa fiat mentio.*
18 *Interdicta Civitate, eo ipso intelliguntur interdicta etiam ejus suburbia.*
19 *Affertur, & solvitur instantia.*
20 *Interdicta Civitate, vel Diœcesi, censetur interdicta etiam Ecclesia Cathedralis.*
21 *Interdicta Civitate, vel Diœcesi intelliguntur interdictæ etiam Ecclesiæ Regularium.*
22 *Interdicta alia sunt a Jure, & alia ab homine.*
23 *Interdicta ab homine ferri possunt ab omnibus illis, qui possunt excommunicare, & suspendere.*
24 *Excipiuntur tamen Superiores Regulares, qui non possunt apponere interdicta localia.*
25 *Interdicta, quæ a Jure communi, & a Constitutionibus Apostolicis tam localia, quam personalia lata sunt, ad uberiorem notitiam distincte in distinctis articulis hic subnectuntur.*

1 INterdictum est Censura Ecclesiastica, per quam ho-
mo arcetur a participatione aliquorum Sacramentorum,
omnium Divinorum Officiorum, & Ecclesiastica sepul-
tura; Colligitur ex *cap. Non est nobis* 11. *de sponsal. &*
Matrimon. & cap. Quod in te, de Pœnitent. & re-
mission.
2 Interdictum dividitur in locale, personale, & mixtum,
ut colligitur ex Jure Canonico *in capit. Præsenti* 10. *&*
cap. Si Civitas 17. *de sentent. excomm. in* 6. Interdictum
3 locale est, quo immediate locus ipse interdicitur, ne ibi
Divina celebrentur, vel audiantur sive ab indigenis, sive
4 ab alienigenis. Interdictum personale est, quo immediate
interdicuntur ipsæ personæ, & non locus, & tunc illæ
personæ nec hic, nec alibi possunt percipere Sacramenta,
nec exercere functiones sacras per interdictum prohibitas.
5 Interdictum mixtum est, quo immediate & locus, & per-
sonæ interdicuntur: v. g. Civitas, & ejus Incolæ; col-
ligitur *ex cap. Si sententia* 16. *de sentent. excommuni-*
cat. in 6.
6 Interdictum tam personale, quam locale subdivitur in
7 particulare, & generale. Personale particulare est, quo
8 persona aliqua particularis interdicitur. Personale genera-
le est, quo interdicitur aliqua Communitas personarum,
ut populus unius Provinciæ, Civitatis, vel integra ali-
qua Universitas, Collegium, Capitulum, Conventus. Lo-
9 cale particulare est, quo interdicitur locus unus particu-
laris, ut particularis aliqua Ecclesia. Locale generale est,
10 quo interdicitur locus generaliter, idest locus varia sub
se loca complectens, ut Regnum, Provincia, Civitas,
ut colligitur ex *cap. Cum in partibus* 17. *de verbor. si-*
gnificat.
11 Circa interdictum personale generale sciendum est, quod
interdicto populo unius Provinciæ, vel Civitatis, sunt in-
terdicti omnes illius Provinciæ, & Civitatis habitatores,
12 etiamsi sint innocentes. Et omnes isti nec in suo, nec in
alio loco audire possunt divina, vel Ecclesiastica recipere
Sacramenta, quia hujusmodi interdictum sequitur perso-
nam quocumque ierit; *cap. Si sententia* 16. *de sentent. Ex-*
13 *com. in* 6. Clerus autem non censetur interdictus interdicto
populo, nec e contra interdicto Clero censetur interdictus
populus, nisi in sententia aliud exprimatur, unde uno
ipsorum interdicto alius licite admittitur ad Ecclesiastica
Officia, & Sacramenta; *cap. Si sententia* 16. *de sentent.*
Excommun. in 6. In materia enim pœnali, uti est ista,
verba sunt stricte interpretanda; *cap. Odia* 15. *de Regul.*
Juris in 6.
14 Sub generali interdicto Cleri non comprehenduntur Re-
ligiosi utriusque sexus, nisi exprimatur, vel ex subjecta
materia, aliisque circumstantiis aliter appareat: & ratio
est, quia in materia odiosa secundum communem acce-
ptionem Religiosi non veniunt nomine Cleri, nisi expri-
matur, & si quandoque lata significatione veniant nomi-
15 ne Cleri, semper fit cum addito *Regularis*. Tum quia
in interdicto lato contra Religiosos non comprehendun-
tur Clerici sæculares, ergo in interdicto lato contra Cle-
16 ricos non debent comprehendi Religiosi: Ulterius in Jure
Canonico passim ista ponuntur tamquam diversa, *ut cap.*
Si quis suadente 17. *quæst.* 4. ubi dicitur *in Clerum, vel*
Monachum, & cap. Super specula 10. *Ne Clerici, vel*
Monachi. Sic tenent Abbas *cap. Non amplius* 1. *de Insti-*
tutionibus num. 3. Fagnan. *ibi num.* 7. Anaclet. §. 7. *de*
inter dict. num. 187. Layman, Rosignolus, Silvester, Ugo-
linus, Coninchius, Bonacina, Engel, & alii multi. Item
sub generali interdicto Cleri non comprehenduntur Epi-
scopi, nisi de eis expressa fiat mentio; *cap. Quia periculo-* 17
sum 4. *de sentent. Excommun. in* 6.
Circa interdictum locale sciendum est, quod interdicta 18
Civitate eo ipso intelliguntur interdicta etiam ejus subur-
bia, sive hæc sint pars Civitatis, sive non, sive sint con-
tigua eidem Civitati divisa solummodo per mœnia inter-
jacentia, sive vicina, dummodo non valde distent, sive
suburbia sint ejusdem Diœcesis, sive diversæ; & ratio
est, quia; si possent in Civitatis Suburbiis Divina cele-
brari, interdicti sententia vilipenderetur, cum Cives ab
illa de facili possent convolare: ne igitur sententia inter-
dicti possit sic de facili vilipendi, expedit interpretatio-
nem fieri laxiorem, ipsum extendendo etiam ad subur-
bia: habetur expresse ex *cap. Si Civitas* 17. *de sentent.*
Excomm. in 6. Nec valet dici, quod quando Suburbia sunt 19
diversæ Diœcesis, non possint subesse legibus Episcopi
Diœcesani. Non valet, inquam, quia illud interdictum
afficit illa Suburbia, non quatenus provenit ab Episcopo
Diœcesano, sed quatenus provenit a Jure communi per
interpretationem, quam facit ex rationabili causa, cum
respectu etiam Suburbiorum diversæ Diœcesis militet ea-
dem ratio vilipendii interdicti ex suppositione, quod non
plus distent a Civitate, quam Suburbia ejusdem Diœce-
sis; æque enim faciliter possent Cives ad Ecclesias in u-
triusque suburbiis existentes confugere, & ibi interesse
Divinis, & percipere Sacramenta, & sic eludere, seu
vilipendere interdictum, ad quod vitandum fit laxior in-
terpretatio ipsum extendendo etiam ad Suburbia *in dict.*
cap. Si Civitas 17. *de sentent. Excomm. in* 6. Sic tenent
Suarez *disp.* 32. *sect.* 2. *num.* 23. Avila *part.* 5. *disp.* 1. *dub.*
3. Coninch. Bonacina, Rosignol. & alii.
Interdicta Civitate, vel Diœcesi censetur interdicta e- 20
tiam Ecclesia Cathedralis; *cap. Si Civitas* 17. *de sentent.*
Excomm. in 6. ubi expresse habetur, quod interdicta Ci-
vitate omnia loca ibidem interdicta censeantur, cum alias
de facili posset vilipendi interdictum talis Civitatis cele-
brando, & audiendo Divina in Cathedrali. Et propter
eandem rationem interdicta Civitate, vel Diœcesi intel-
liguntur interdictæ etiam Ecclesiæ Regularium, ipsi enim
tam exempti, quam non exempti, nisi speciali privilegio
super eo muniti existant, tenentur servare interdictum
locale, nedum a Sede Apostolica, emanatum, sed etiam 21
ab Episcopo promulgatum; *cap. Auctoritate* 4. *de privil. in*
6. *& cap. Cum in partibus* 17. *de verb. signific.* & Concil. Trid.
sess. 25. *cap.* 12. *de Regul.* ubi expresse habet: *Censuræ, & in-*
terdicta, nedum a Sede Apostolica emanata, sed etiam ab Or-
dinariis promulgata, mandante Episcopo a Regularibus in Ec-
clesiis publicentur, & serventur.
Interdicta alia sunt a Jure, & alia ab homine; *Commu-* 22
nis. Interdicta ab homine ferri possunt ab omnibus illis,
qui possint excommunicare, & suspendere; *cap. Cum Ec-* 23
clesiarum 3. *de Offic. Judicis Ordinar.* Excipiuntur tamen 24
Superiores Regulares, qui non possunt apponere interdi-
ctum in Ecclesiis sibi subjectis, quia eorum jurisdictio est
personalis, non autem localis, & etiam quia actus iste
percutit exercitium jurisdictionis in Clerum, & populum,
illos privando, ne in ea celebrare, & respective audire
possint Divina, & sic cum non subditis, ut recte de mo-
re suo ratiocinatur Cardin. *de Jurisdiction. disc.* 97. *num.* 2.
& expresse, partibus auditis, & informantibus, declara-
vit *Sacra Congregat. Episcop. & Regular. in Neapolitana*
Censurarum 21. *Junii* 1697. *referente Card.* Cavallerino
contra Abbatem S. Petri ad Aram, qui Ecclesiam Mo-
nialium Reginæ Cœli sibi subjectam interdicto subjecerat.
Interdictæ, quæ a Jure communi, & a Constitutioni- 25
bus Apostolicis, tam localia, quam personalia lata sunt,
ad uberiorem notitiam distincte in distinctis articulis hic
subnectuntur.

Novæ additiones ex aliena manu.

NOn omne Interdictum infligitur per *modum censuræ*, 1
aut est species Censuræ. Solet enim nonnumquam
Interdictum, uti & Suspensio, infligi *per modum meræ pœ-*
næ instar aliarum pœnarum canonicarum in punitionem 2
commissi delicti *Van-Esp. de censur. cap.* 9. §. 1. *Rousseaud*
De la Combe in sua Jurisprud. Canon. Verb. Interdictum n.
8. Interest autem distinguere Interdictum in ratione Cen- 3
suræ ab Interdicto per modum pœnæ ob insignes, quæ
unum inter & alterum intercedunt, differentias. Primo
enim interdictum *in ratione Censuræ* requirit contumaciam, 4
item canonicas monitiones, ut de contumacia constare
possit; Secus vero Interdictum per modum pœnæ. *Fleury* 5
Instit. Jur. Eccles. p. 3. *cap.* 21. *Van-Esp. ubi supra, Suarez de*
Censur. disp. 25. *sect.* 1.
Secundo Interdictum *in ratione Censuræ* ad certum tem- 6
pus infligi nequit; Idque quia cum infligatur ad reprimen-
dam contumaciam, habere debet tempus incertum, prout
& habet ipsa contumacia, scilicet tamdiu durare debet,
quandiu durat contumacia. At non repugnat ut Interdi- 7
ctum *per modum pœnæ* infligatur ad certum tempus, pro-
ut gravitas ipsius delicti postulaverit, eoque lapso cesset;
Van Esp. loc. cit.

Ter-

8 Tertio violatio Interdicti *in ratione Censuræ* exercendo
solemniter actum Ordinis secum fert Irregularitatem; ne-
9 quaquam vero hæc ipsa violatio Interdicti *per modum pœ-
næ*, *Van-Esp. loc. alleg.* §. 4. *Hurtad. de Censur. Tractat. de
Cessatione a Divinis difficult.* 4.
10 De origine Interdicti *in ratione Censuræ* haud certo con-
stat, *Rousseaud De la Combe in sua Jurisprud. Can. verbo
Interdictum n.* 5. Per pluria vero sæcula incognitum ipsum
fuisse inde liquet, quod *Ivo Carnotensis Epist.* 94. appellat
11 Interdictum: *Remedium insolitum, ob suam nimirum no-
vitatem*.
12 Dividit *Auctor* Interdictum in personale, locale, & mix-
tum; sed ut probe monet *Clement. Concord. Pastoral. p.* 2.
13 *cap.* 5. *num.* 3. convenientius dividitur Interdictum in per-
sonale, & locale tantum, & utrumque in generale, &
particulare.
14 Quæstionis est; An posito Interdicto locali censeatur
positum personale; & versa vice? In eam communiter
itum est sententiam, posito Interdicto locali, sive genera-
li, sive particulari, non censeri positum personale, nisi
tantum respectu Personarum, quarum culpa positum est
Interdictum locale, *cap.* 16. *de sentent. Excomm. in* 6.
15 Pariter in eo omnes conveniunt, quod posito Interdi-
cto personali particulari non censeatur positum locale.
At non conveniunt DD., an posito Interdicto generali
personali, censeatur etiam positum locale, idest An in-
terdicto personaliter Populo, Interdicto subjiciatur locus
populi, idest Villa. Affirmant enim *Covar. in cap. Alma
16 Mater part.* 2. §. 1. *n.* 7. *Henriq. cap.* 51. *in fin.* At post *Na-
varr. Ægid.* negat *Hurtad. de Censur. Tract. de Interdicto,
difficult.* 3. *num.* 7. Et jure quidem meritoque; Interdictum
enim personale tametsi generale, est omnino distinctum a
17 locali; Non est igitur cur posito interdicto personali ge-
18 nerali, ponatur locale: *Ac proinde* (*ita recte ait Hurtad.
loc. mox cit.*) *in loco Populi interdicti possunt Clerici divi-
na officia solemniter, & apertis Januis celebrare etiamsi ali-
quando per accidens non liceat, quando scilicet nequeant
non admitti Interdicti ad Templum, aut ad partes Templo
vicinas*.
19 De Personis, quæ comprehenduntur interdicto persona-
20 li, vide mox *laudatum Auctorem difficult.* 3. *per tot.* No-
tabile vero est discrimen innocentes inter, & nocentes
populos generaliter. Innocentes enim ut primum muta-
tione domicilii, aut aliter desinunt esse membra ejus po-
21 puli, desinunt esse interdicti, sine ulla alia relaxatione;
At Nocentes, tametsi membra illius populi esse desinant,
interdicto obnoxii remanent; Idque quia interdicti ii etiam
intelliguntur uti particulares Personæ.
22 De locis comprehensis interdicto Locali consule tum
eundem *Auctorem difficul.* 5. *per tot.* cum *Clement. con-
cord. Pastor. p.* 2. *cap.* 5. *fere per tot.*

ARTICULUS II.

Interdicta localia generalia.

1 CONTRA Reges, & Principes impedientes Legatos, vel
Nuncios Pontificios, ne fungantur suo Officio, in
quo casu omnes Ditiones ipsius impedientis sunt interdi-
ctæ; *Extravag. Super gentes, de consuetud.*
2 Contra Civitatem, excepta Roma, quæ hostiliter inse-
quitur Cardinales, vel insecutoribus consilium, auxilium,
aut favorem præstat; *cap. Felicis* 5. *de pœnis in* 6.
3 Contra Civitatem, quæ delinquit percutiendo injuriose
proprium Episcopum, vel ipsum capiendo, banniendo,
seu mandando hæc fieri, Et contra Territorium, cujus
Dominus deliquit percutiendo injuriose, capiendo, ban-
niendo, seu mandando hæc fieri in quemcumque Pontifi-
cem; *Clement.* 1. *de pœnis*.
4 Contra Civitatem, in qua mortuus est Papa, & ibi no-
vus est eligendus, & Rectores ejusdem non observantes,
nec observare facientes præscripta *in cap. Ubi periculum*
3. *de elect. in* 6. ibi enim habetur expresse: *Civitas au-
tem prædicta non solum sit Interdicto supposita, sed & Pon-
tificali Dignitate privata*.
5 Contra Civitatem admittentem alienigenas ad fœneran-
dum; *cap.* 1. *de Usuris in* 6.

ARTICULUS III.

Interdicta localia particularia.

1 CONTRA Universitates & Collegia exigentes juramenta
illicita, vel contra libertatem Ecclesiasticam, *Gregor.
XIII. Constit.* 93. incip. *Inter Apostolicas*.
2 Contra Ecclesiam, in qua scienter sepultum fuerit Ca-
daver Hæretici; *cap. Quicumque* 2. *de Hæreticis in* 6.
3 Contra Ecclesias Regularium, & Clericorum Sæcula-
rium inducentium aliquem ad jurandum, vel promitten-
dum eligere sepulturam in illis, vel ad non mutan-
dum electionem jam factam, si postea de facto in eis
jurantes, vel promittentes sepeliantur; *capit.* 1. *de se-
pultur. in* 6.

ARTICULUS IV.

Interdicta Personalia Generalia.

CONTRA Universitates exigentes tributa ab Ecclesiasticis; 1
cap. Quamquam 4. *de censib. in* 6.
Contra Universitates concedentes, vel extendentes re- 2
præsalia contra Ecclesiasticos; *capit. unic. de jureju-
rand. in* 6.
Contra Universitates, Capitula, & Collegia a Pa- 3
pa ad futurum Concilium appellantia.
Contra Universitates, Capitula, & Collegia non ser- 4
vantia Constitutionem Joannis XXII. circa fructus Be-
neficiorum vacantium; *Extravag. Suscepti regiminis, ne
Sede vacante*.
Contra Capitula Cathedralium Dimissorias infra annum 5
a die vacationis Sedis concedentia; Concil. Trident. *sess.*
7. *cap.* 10.
Contra Universitates habitationem Usurariis locantes, 6
aut Usuras publice exercere permittentes; *capit.* 1. *de
Usuris*.

ARTICULUS V.

Interdicta Personalia particularia.

CONTRA Cardinales, aliosque Ecclesiæ Prælatos recipien- 1
tes beneficia, & Pensiones cum Simonia confidentia-
li; Pii IV. Constit. incip. *Romanum Pontificem*.
Contra Metropolitanos de non residentia Suffraganeorum 2
& contra antiquiores Episcopos de non residentia Metro-
politanorum post annum a die absentiæ eorumdem, non
certiorantes Pontificem intra tres menses; Conc. Trid.
sess. 6. *c.* 1. *de reform.*
Contra promotos ad Ecclesias Cathedrales, etiamsi 3
sint Cardinales, in Romana Curia existentes intra u-
num mensem a die eorum promotionis, & consecratio-
nis, itineri non se committentes ad faciendum residen-
tiam; Urbanus VIII. Constitut. 130. incipient. *San-
cta Synodus*, & Concil. Tridentin. *sess.* 23. *cap.* 2. *de
reformat.*
Contra Episcopos usurpantes bona, vel fructus Eccle-
siarum, aut beneficiorum vacantium; *cap. Præsenti* 9. *de* 4
Offic. Ordinar. in 6.
Contra Episcopos, vel Abbates alienantes bona Eccle- 5
siæ, non servata forma *Extravagant. Ambitiosæ, de re-
bus Ecclesiast. non alienand.*
Contra Episcopos, aliosque Superiores Prælatos qui 6
in Visitatione procurationem excessivam recipiunt contra
Constitutionem Innoc. IV. relatam *in cap. Romana* 1. *de
Censibus in* 6. *cap. Exigit* 2. *de Censibus in* 6. *& Trident.
sess.* 24. *cap.* 3. *de reformat.*
Contra Prælatos edentes Commentarios in Concil. 7
Trident. inconsulto Romano Pontifice; *Pii IV. Constitut.
Confirmatoria ejusdem Concilii*.
Contra eos, qui Episcopatum, Abbatiam, vel aliam 8
Ecclesiasticam Dignitatem de manu Laici recipiunt; *cap.
cap. Si quis deinceps* 16. *quæst.* 7.
Contra Clericos in Sacris constitutos in crimine forni- 9
cationis perseverantes; *cap. Si qui sunt dist.* 81.
Contra Ordinarios, qui privant beneficiis commorantes 10
in Urbe, & eos, qui illa recipiunt: *Extravagant.* 3. *de
privileg.*
Contra non servantes formam a Jure præscriptam in 11
ferendis Censuris; *cap. Sacro* 48. *de sentent. Excommu-
nicat.*
Contra Violantes interdictum locale, & contra eos,
qui Excommunicatos publice, vel interdictos ad Divina
Officia, ad Sacramenta, & ad Ecclesiasticam sepulturam
admittunt; *cap. Episcop. de privileg. in* 6.
Contra eos, qui dant causam interdicto locali; *cap. Si
sententia* 6. *de sent. Excommun. in* 6.
Contra omnes Ecclesiarum Sæcularium Rectores, & 14
Ministros recipientes onera perpetua Missarum sine licen-
tia Ordinarii loci, ac etiam contra recipientes pecunias
talium Legatorum, & eos non deponentes penes perso-
nam idoneam; Urbanus VIII. Constitut. 43. incip. *Cum
sæpe contingat*.

Articulus VI.

Interdictum quoad ejus effectus.

S U M M A R I U M.

1 *Effectus Interdicti sunt tres, qui assignantur.*
2 *Non omnium Sacramentorum, sed aliquorum tantummodo probibitus est usus, sive activus, sive passivus.*
3 *Tempore enim Interdicti propter moræ periculum licite administratur non solum parvulis, sed etiam adultis Baptismus, & Confirmatio.*
4 *Item Sacramentum Pænitentiæ omnibus administrari potest etiam sanis, exceptis iis, qui sunt Excommunicati, & causam dederunt Interdicto, nisi de delicto satisfecerint &c.*
5 *Item Sacramentum Matrimonii potest tempore Interdicti licite celebrari.*
6 *Solemnis tamen, & publica benedictio tunc Sponsis dari nequit.*
7 *Item constitutis in articulo, seu probabili periculo mortis licite ministrari potest etiam Sacramentum Eucharistiæ.*
8 *Item infirmis aliud Sacramentum non valentibus recipere, licet ministrari etiam Extrema Unctio.*
9 *Et casu magnæ necessitatis, & penuriæ Sacerdotum etiam Sacramentum Ordinis Clericis specialiter non interdictis conferri potest.*
10 *Nomine Divin. Offic. tempore Interdicti probibitorum, quæ intelligantur?*
11 *Excipitur privata recitatio Horarum, ad quam alias obligati tenentur, licet sint interdicti, & Concio, ad quam etiam per campanæ pulsum possunt convocari interdicti, ut ad correctionem, & resipiscentiam inducantur.*
12 *Tempore Interdicti generalis Clerici, & Religiosi, quando ipsi non sunt interdicti, possunt, ut extra tempus interdicti, Missas, & Divina Officia celebrare, sed januis clausis, non pulsatis Campanis, voce submissa, & exclusis personaliter interdictis, & iis, qui interdicto causam dederunt.*
13 *In aliquibus principalioribus Festivitatibus possunt Missæ, & Divina Officia celebrari tempore interdicti generalis etiam publice januis apertis cum Campanarum sonitu &c.*
14 *Hoc tamen privilegium est solum de Interdicto locali generali, non vero de locali particulari, nec de personali etiam generali.*
15 *Regulares specifice, & expresse privilegiati possunt tempore interdicti quacumque auctoritate positi in quibusdam proprii Ordinis Festivitatibus, voce alta, apertis Januis, pulsatis Campanis Divina facere, & omnibus Fidelibus Sacramenta ministrare, exceptis nominatim interdictis, & Interdicto causam præbentibus, & omnia alia libere, & solemni ritu peragere, ac si Interdictum minime appositum esset.*
16 *Adducitur Constitutio Clementis VIII. ubi assignatur, in quibus Festivitatibus sit concessum Minoribus non servare Interdictum.*
17 *An hoc privilegium suffregetur aliis Regularibus?*
18 *Regulares tempore Interdicti possunt celebrare, & communicare januis clausis.*
19 *In loco Sacro Interdicto nullus quantumvis innocens, nec infans, nec amens potest sepeliri.*
20 *Excipiuntur tamen Clerici personaliter non Interdicti, nec Interdicto causam dantes.*
21 *Tempore Interdicti localis generalis possunt incolæ illius loci, qui non sunt personaliter interdicti, efferri extra illum locum Interdictum, & in alio loco Sacro non Interdicto sepeliri.*
22 *Si quis sepultus fuerit extra locum Sacrum tempore interdicti, cessante interdicto in locum Sacrum est transferendus, si id commode fieri possit.*
23 *Si vero contingeret contra probibitionem Juris aliquem Interdictum sepeliri in loco sacro, is non esset extrahendus.*

1 Effectus Interdicti sunt tres, primus est privatio aliquorum Sacramentorum, secundus est privatio divinorum Officiorum, tertius est privatio sepulturæ Ecclesiasticæ, ut expresse habetur *in cap. Alma Mater* 24. *de sentent. Excomm. in* 6.

2 Circa primum effectum notandum est, quod non omnium Sacramentorum, sed aliquorum tantummodo probibitus est usus, sive activus, sive passivus.

3 Tempore enim interdicti propter moræ periculum licite administratur non solum parvulis, sed etiam adultis Baptismus, & Confirmatio, & ad hunc finem potest fieri Catechismus, Fontis benedictio, & in Cœna Domini Chrismatis consecratio; *cap. Responso* 43. *de sent. Excom. & cap. Quoniam* 19. *de sent. excomm. in* 6.

4 Item Sacramentum pœnitentiæ omnibus administrari potest, etiam sanis, exceptis iis, qui sunt excommunicati, & causam dederunt Interdicto, nisi de delicto satisfecerint, aut de satisfaciendo cautionem idoneam, vel juratoriam præstiterint: *cap. Alma Mater* 24. *de sentent. excommun. in* 6.

Item Sacramentum Matrimonii potest tempore Interdicti licite celebrari, Gloss. *in cit. cap. Alma Mater* 24. *de sent. Excomm. in* 6. *verb. Sacramentis*, Abbas in *cap. Non est* 11. *de sponsalibus n.* 8. & alii passim. 5

Solemnis tamen, & publica benedictio tunc sponsis dari nequit, ut colligitur *ex cit. c. Alma Mater*. 6

Item constitutis in articulo, seu probabili periculo mortis licite ministrari potest etiam Sacramentum Eucharistiæ, *cap. Permittimus* 57. *de sent. Excomm. & cap. Quod in te* 11. *de pœnit. & remiss.* 7

Item infirmis aliud Sacramentum non valentibus recipere, licet ministrari etiam extrema Unctio, ut cum aliis colligunt Pirhing, & Palao ex *cit. c. Quod in te* 11. *de pœn. & remiss.* 8

Et casu magnæ necessitatis, & penuriæ Sacerdotum etiam Sacramentum Ordinis Clericis specialiter non interdictis conferri potest, ut cum multis colligunt Pirhing, Innocentius, & Abbas *ex cap. Non est* 11. *de sponsalibus num.* 8. 9

Circa secundum effectum notandum est, quod nomine Divinorum Officiorum tempore interdicti prohibitorum in *cap. Si Sententia* 16. *de sent. Excomm. in* 6. *& cap. Permittimus* 57. *hoc titul.* intelliguntur celebratio publica Missæ, publica recitatio Horarum Canonicarum in Choro, processiones publicæ, benedictiones publicæ Templi, Fontis baptismalis, Cinerum, Palmarum, Candelarum, Nuptiarum, solemnis aspersio aquæ lustralis, professio solemnis in Religione, & alia similia. Excepta privata recitatione Horarum, ad quam aliis obligati tenentur, licet sint interdicti, & Concione, ad quam etiam per Campanæ pulsum possunt convocari interdicti, ut ad correctionem, & resipiscentiam inducantur, *ex cap. Responso* 43. *de sent. Excommun.* Tempore Interdicti generalis Clerici, 12
& Religiosi, quando ipsi non sunt interdicti, possunt, ut extra tempus Interdicti, Missa, & divina Officia celebrare, sed januis clausis, non pulsatis Campanis, voce submissa, & exclusis personaliter Interdictis, & iis, qui Interdicto causam dederunt: *c. Alma Mater* 24. *de sentent. Excomm. in* 6.

Et in hoc eodem capite *Alma Mater* permittitur, ut 13 Festis Natalis, Paschatis, Pentecostes, & Assumptionis B. M. Virginis, quibus a Martino V. & Eugenio IV. additus fuit dies Festus Corporis Christi cum tota Octava, & a Leone X. dies festus Conceptionis B. M. V. etiam cum tota octava tempore Interdicti generalis Missæ, & divina Officia publica cum omni solemnitate celebrentur januis apertis cum Campanarum sonitu, admissis quoque Interdictis, qui causam Interdicto dederunt, modo isti non appropinquent Altari, nec veniant ad Offertorium, vel Communionem, exclusis tamen excommunicatis. Et hoc privilegium est solum de interdicto locali generali, non vero de locali particulari nec de personali etiam generali, quia in his nihil est immutatum jure novo *in capit. Alma Mater*, ed remanet rigor juris antiqui *cap. Permittimus*. Unde in Ecclesiis specialiter interdictis, in quibus Eucharistia asservatur, solum licet semel in hebdomada celebrare Missam pro renovanda Eucharistia pro infirmis, ut expresse colligitur *ex d. c. Permittimus* 57. *de sent. Excommun.*

Regulares, quibus post Trid., & Gregor. XIII. cum suf- 15 ficientibus Derogatoriis specifice, & expresse est indultum, ut quædam proprii Ordinis Festa solemni ritu tempore interdicti Generalis quacumque auctoritate positi celebrent, possunt in omnibus illis Festivitatibus voce alta, apertis januis, pulsatis Campanis, Divina facere, ac omnibus Fidelibus Sacramenta ministrare, exceptis nominatim Interdictis, & Interdicto causam præbentibus, & omnia alia libere, & solemni ritu peragere, ac si interdictum minime appositum esset, ut expresse post Concil. Trident. & Gregor. XIII. concessit Ordini Minorum S. P. Francisci Clemens VIII. die 17. Octobr. Constit. incip. *Sacræ*, per quam omnem dubietatem e medio tollit præcisis his verbis: „ Ut Sacræ Seraphici B. Francisci Religionis in „ Sanctam Romanam Ecclesiam merita poscunt, ut Pri- „ vilegia, & Indulta, illi per Sedem Apostolicam con- „ cessa, non modo conserventur, sed etiam amplien- „ tur.

Cum itaque sicut accepimus diversorum Romanorum Pontificum concessionibus Religioni præfatæ indultum sit, ut temporibus interdicti quacumque, etiam Apostolica auctoritate appositi, Festa Sanctorum ejusdem Ordinis, Francisci nimirum, Bonaventuræ, Antonii de Padua, Ludovici, Bernardini, Claræ, Elisabeth, ac Martyrum solemni ritu celebrare, perinde, ac si interdictum hujusmodi minime appositum esset, libere possint. Festa vero Sanctorum Didaci, & Portiunculæ in prædicto Indulto minime comprehendantur; Nos Religionem prædictam amplioribus favoribus, & gratiis prosequi volentes, ac Indultorum hujusmodi, & Litterarum Apostolicarum desuper expeditarum, tenores, præsentibus pro expressis habentes, supplicationibus dictæ Religionis per Dilectum Filium nostrum Hieronymum Presbyterum Card. Mat-

thæum

thenm Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, Religioni prædictæ universæ, ac quicumque ipsius Ordinis Familiæ, sive Conventui, ut in eorum Ecclesiis Festa etiam prædicti S. Didaci, & Portiunculæ, temporibus Interdicti solemniter, prout alia Festa prædicta, ac juxta Indultorum illi concessorum seriem, & tenorem celebrare libere, & licite possit, Auctoritate Apostolica tenore præsentium concedimus, & indulgemus, ac Indulta prædicta ad prædictas S. Didaci, & Portiunculæ Festivitates extendimus, & ampliamus.

Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis universalibus, Provincialibus, & Synodalibus, Conciliis editis generalibus, vel specialibus, necnon omnibus illis, quæ in præfatis Indultis, & Litteris Apostolicis concessum est, non obstare, cæterisque contrariis quibuscumque.

Dat. Tusculi sub annulo Piscatoris 17. Octobr. 1595. Pont. Nostri anno 4.

Sic tenent plurimi cum Pignatell. t. 10. *cons.* 1. Matthecci, *Offic. Curiæ cap.* 27. *num.* 12. & 13. & alii passim.

17 An autem hoc privilegium suffragetur aliis Regularibus propter communicationem privilegiorum? Videtur respondendum esse affirmative, Nam Suarez *lib.* 8. *de legibus cap.* 17. Rodriq. qq. *Regular, quæst.* 55. *art.* 23. *tom.* 1. Portell. *in respons. moral. tract.* 1. *disp.* 4. *punct.* 2. §. 9. *num.* 5. Hieronymus Roderiq. *in compend. res.* 65. *num.* 2. & alii asserunt in celebratione Festorum locum habere communicationem privilegiorum, præsertim quoad eos Regulares, qui habent prægnantissimam communicationem privilegiorum ab Apostolica Sede, tam concessorum, quam concedendorum, & hoc maxime verum censeo pro illis Regularibus, qui obtinuerunt a Sancta Sede communicationem, aut innovationem privilegiorum post dictum privilegium a Clement. VIII. in supra allata Constitutione concessum Minoribus. Pignatell. tamen *tom.* 10. *cit. consult.* 1. *num.* 32. & *sequent.* pluribus adductis censet tale privilegium non suffragari aliis Regularibus virtute communicationis privilegiorum, quod & censet Mattheucci *in Officialis Curiæ cap.* 27. *num.* 14. & alii. Vide Card. Petram *tom.* 6. *Comment. ad Const.* 10. *Sixti IV. num.* 15. & 16.

18 Regulares tempore Interdicti possunt celebrare, & communicare januis clausis ex privilegio variorum Summorum Pontificum, & præcipue Clementis IV. Constitut. incip. *Virtute* §. 9. Greg. II. Const. incip. *Virtute*, & Pauli III. Const. incip. *Licet debitum*.

19 Circa tertium Interdicti effectum, qui est privatio Ecclesiasticæ Sepulturæ notandum est, quod in loco Sacro interdicto nullus quantumvis innocens nec infans, nec amens potest sepeliri; *c. Quod in te* 11. *de pœnit. & remiss.*

20 Excipiuntur tamen Clerici personaliter non interdicti, nec Interdicto causam dantes, nec illud pro ullo tempore violantes, qui cum silentio, & sine solemnitate absque Campanarum pulsatione possunt in loco Sacro interdicto sepeliri, *d. cap. Quod in te* 11. *de pœnit. & remiss.* Pirhing *in Jus Canonic. lib.* 5. *c.* 39. *num.* 251.

21 Tempore Interdicti localis generalis possunt incolæ illius loci, qui non sunt personaliter interdicti, efferri extra illum locum interdictum, & in alio Sacro non interdicto sepeliri; *cap. Si sententia* 16. *de sent. excomm. in* 6.

22 Et si quis sepultus fuerit extra locum Sacrum tempore Interdicti, cessante Interdicto, in locum Sacrum est transferendus, si id commode fieri possit; Glossa *in cap. A nobis* 2. *de sent. excom. in* 6. *verb. Forma*, Pirhing *in Jus Canon. lib.* 5. *tit.* 39. *num.* 251.

23 Si vero contingeret contra prohibitionem Juris aliquem interdictum sepeliri in loco Sacro, is non esset extrahendus, quia hoc non reperitur in Jure præscriptum. Et licet excommunicati in loco Sacro contra prohibitionem sepulti, denuo debeant exhumari, & e loco Sacro ejici; *c. Sacris* 12. *de sepulturis*: Hæc tamen tam severa pœna non est extendenda ad alium casum in Jure non expressum, cum diversa sit ratio de Excommunicatione, & Interdicto. Excommunicatio enim privat communione fidelium, non autem Interdictum; Glossa *in d. cap. A nobis, de sent. excomm. in* 6. Engel *lib.* 5. *tit.* 39. *num.* 96. cum Anacleto, & aliis.

24 Interdicti tempore in vim Bullæ Cruciatæ competunt privilegia Missas celebrare faciendi, Sacramenta sumendi, & Ecclesiastica sepultura gaudendi juxta modum præscriptum a Benedicto XIV. tom. 1. Bull. Constitut. 86. incip. *Quoniam*, §. 4.

25 Interdicti tempore conceditur militibus S. Januarii ut Missas celebrare facere, & Sacramenta recipere valeant. Idem Const. 24. incip. *Romanæ Ecclesiæ*, §. 4.

26 * Interdicti ab ingressu Ecclesiæ assistere non possunt Missæ, & divinis Officiis, neque coram illis potest Missa celebrari in Ecclesia. Spectat vero ad Ministros Ecclesiæ illos ejicere; si tamen vis adhibenda sit cum scandalo, vel etiam frustra, tunc ex Suaresio docetur, Missam jam inceptam non esse omittendam. *Instit. Eccl.* 43. *num.* 11.

27 Interdicti ab ingressu Ecclesiæ, utrum eam ingredi possint ad orandum tantummodo, quæstio est anceps inter Doctores. *Ibid.* 33.

Interdicti ab ingressu Ecclesiæ ob transgressionem præcepti de Communione Paschali, si contumaces se præbuerint, ab Episcopo excommunicatione plecti possunt, ut ex DD. affirmatur; *Inst. Eccl.* 33. *cit. n.* 11. 28

Novæ additiones ex aliena manu.

TUnc quum primum introduci in Ecclesia cœpit in- 1
terdictum, & multo etiam tempore post maximus
fuit ejus rigor. Sic enim Oldericus Familiæ B. Martialis 2
Monachus a Synodo de contumacia Principum Militiæ
Lemovicensis sententiam rogatus inquit, *Nisi de pace ac-
quieverint, ligate omnem terram Lemovicensem publica ex-
communicatione, eo videlicet modo, ut Nemo nisi Cleri-
cus, aut Pauper mendicans, aut Peregrinus adveniens, aut
infans a bimatu & infra in toto Lemovicino sepeliatur,
nec in alium Episcopatum ad sepeliendum portetur. Divi-
num officium per omnes Ecclesias latenter agatur, sed ba-
ptismus petentibus tribuatur. Circa horam tertiam signa
sonent in Ecclesiis omnibus, & omnes proni in faciem pre-
ces pro tribulatione, & pace fundant. Pœnitentia & Via-
ticum in exitu mortis tribuatur. Altaria per omnes Eccle-
sias sicut in Parasceve nudentur, & cruces & ornamenta
abscondantur, quia signum luctus & tristitiæ omnibus
est. Ad missas tamen, quas unusquisque Sacerdotum ja-
nuis Ecclesiarum obseratis fecerit altaria induantur, &
iterum post Missam nudentur. Nemo ad osculum det.
Nemo clericorum aut laicorum vel habitantium vel tran-
seuntium in toto Lemovicino carnem comedat, neque
alios cibos, quam illos, quibus in quadragesima vesci
licitum est. Nemo Laicorum, aut Clericorum tondea-
tur, neque radatur, quousque districti Principes &
Capita Populorum per omnia Sancto Concilio obediant. Si
vero probatus fuerit aliquo modo hujus vinculi violator
non recipiatur nisi cum digna pœnitentia.*
Liquet hinc, quantus eo tempore fuerit rigor interdicti. 3
Mitigari vero ille aliquantulum postmodum cœpit, ut li- 4
quet ex collectionibus Gregor. IX. & Bonifac. VIII. In- 5
nocent. III. qui anno 1200. Ecclesiam rexit, semel 6
in Hebdomada prædicare & Baptizatos confirmare lici-
tum esse declaravit, *in cap. Responso, de sent. Excom-
munic.* Præterea Clericis qui interdictum observaverant
in cœmeterio cum silentio sepeliri, in Conventualibus
Ecclesiis voce remissa januis clausis, non pulsatis campanis
Horas canonicas binos, vel trinos recitare concessit; *Cap.* 7
Quod in te de Pœnit. & remiss. Greg. IX. sub annum
1230. addidit, ut moribundis viaticum ministraretur, se-
melque in Hebdomada Missa pari cum silentio celebrare- 8
tur; *Cap. Permittimus, de sentent. Excommun.* Plura e-
tiam permisit Innocentius IV. qui anno 1245. Pontifica-
tum iniit. Sed omnium maxime interdicti rigorem mi-
gravit Bonifac. VIII. in *Cap. Alma Mater de sent. Ex-* 9
comm. in 6. Probe enim hic animadvertens, quod ex *di-
strictione hujusmodi laicorum excrescit indevotio Populi,
pullulant hæreses, & infinita pene pericula animarum in-
surgunt, ac Ecclesiis sine culpa earum debita obsequia sub-
trahuntur*, permisit, ut ad Pœnitentiæ Sacramentum ad- 10
mitti omnes queant; nisi essent excommunicati, seu culpa-
biles de interdicto, vel specialiter interdicti; tum permisit,
ut officia divina possint januis clausis celebrari submissa 11
voce laicis exclusis, ac sine sonitu campanarum, & de-
mum permisit, ut quinquies in anno idest Natali Do-
mini, Paschate, Pentecoste, Assumptione B. Mariæ, &
Festo Corporis Christi januis apertis, exclusis excom- 12
municatis, & iis, qui causam dederunt interdicto; cæ-
teri ad communionem Eucharisticam, ad oblationem, &
ad divina officia admittantur. Hanc vero moderationem 13
de interdicto locali generali non speciali accipiendam esse
monent *post Gloss. ibidem verb. Ecclesiis Covarruv. in
relect. ad ipsum cap. Alma Mater* §. 4. *num.* 1. & §. 4.
num. 2. *Suarez de Censur. disp.* 34. *sect.* 2. *num.* 1. Quin- 14
immo quum idem Bonifacius VIII. nimium hujus inter-
dicti usum Ecclesiæ damno fuisse experientia comperis-
set, hinc est quod multis in casibus prohibuit Episcopis
fulmen interdicti detorquere.
Veniamus nunc *ad Auctorem.* Recte ipse *num.* 10. ait 15
prohibitam esse professionem solemnem in Religione. At
non prohibitam minime esse benedictionem vestium il- 16
lorum, qui Religionem ingrediuntur; *Navarr. in Manual.
Confessar. cap.* 22. *num.* 122. *Alter. de Censur. disp.* 5.
de Interdict. cap. 5. *fol.* 392. *col.* 2.
Suos hinc inde habet *Auctores* quæstio, de qua agit 17
Auctor n. 17. an sub communicatione Privilegiorum ve-
niat privilegium illud, quod nonnullis Regularibus con-
cedi solet quasdam proprii Ordinis festivitates solemni ri-
tu tempore interdicti generalis quacumque auctoritate po-
siti celebrandi. Novissime affirmativam opinionem tenuit
P. Gaudent. a Janua de visit. tom. 1. *cap.* 14. *dub.* 10. 18
sect. 4. *num.* 6. & *plur. sequent.* Sed probe monuit *clar.
memor. Cardinal. Petra in commentar. ad Constitut. A-
postol. Constitut.* 10. *Sixti IV. num.* 16. *in subjecta ma-
teria inspiciendam esse formam Indulti communicationis,
ita ut ex illius verbis apprehendi, & censeri valeat, an
inducta vel exclusa censeri valeat communicatio hujusmodi
Privilegii.*

ARTICULUS VII.

Quo ad ea, quæ concernunt culpam, & pœnam Interdictum violantium.

SUMMARIUM.

1 *Laici violantes Interdictum solum locale licet sine contemptu, & scandalo, peccant saltem venialiter.*

2 *Violantes vero Interdictum personale, sive particulare, sive generale scienter, peccant mortaliter.*

3 *Si autem ipsi laici cogant celebrari divina Officia in loco interdicto, vel vocent interdictos, & excommunicatos, ut illis intersint, aut prohibeant ne ipsi interdicti, aut excommunicati a celebrante, seu ab alio moniti de Ecclesia exeant; aut ipsi interdicti post monitionem exire recusent, vel Divinis violenter se se ingerant, ultra gravissimam culpam incurrunt ipso facto Excommunicationem majorem Papæ reservatam.*

4 *Clerici, & Regulares utriusque sexus violantes Interdictum, sive personale, sive locale, peccant mortaliter.*

5 *Clerici, & Religiosi ultra culpam mortalem incurrunt Irregularitatem.*

6 *Privantur privilegio, quod alioquin haberent, ut in loco Sacro sepeliri possent.*

7 *Privantur Jure passivæ, & activæ electionis.*

8 *Incurrunt suspensionem ab Officio, beneficio, & jurisdictione.*

9 *Si scienter interdictos in loco Sacro sepelire præsumpserint, Excommunicationis sententiam incurrunt.*

10 *Regulares vero tam exempti, quam non exempti violantes Interdictum generale locale, quod ab Ecclesia Cathedrali Matrice, vel Parochiali loci servatur, ultra recensitas pœnas, incurrunt etiam excommunicationem.*

11 *Sicut etiam eam incurrunt violando cessationem a Divinis.*

12 *Quod procedit non solum de Interdicto generali, quod fertur in Regnum, vel Provinciam, sed etiam de eo, cui submittitur Villa, vel Castrum.*

13 *Episcopi tamquam Sedis Apostolicæ Delegati variis in casibus possunt subjicere Interdicto Ecclesias exemptorum, & Regularium, & præsertim si interdictum in loco publicatum non observent.*

14 *Si accedente Episcopo ad eorum Ecclesias pro celebranda Missa Pontificali nolint eum obsequiis juxta præscriptum Decretorum Apostolicorum, & Sacræ Congregationis Rituum, recipere, servire, vel ei Baldachinum erigere, & juxta solitum de cera, & supellectibilibus providere.*

15 *Si Baldachinum, vel osculum Evangelii, vel assistentiam in Presbyterio in eorum Ecclesiis dent, & permittant, & concedant personis sæcularibus quantumvis nobilibus, & illustribus.*

16 *Si ab Episcopo moniti, sepulturas sub Altaribus, & bradellis eorum Ecclesiarum constructas nolint, aut differant expurgare, & illas muro obstrui facere & replere.*

17 *Si ad processiones, quibus tenentur invenire, moniti recusent accedere.*

18 *Si abusus, & irreverentias ab eorum Ecclesiis, moniti, nolint, vel negligant removere.*

19 *Episcopi tamquam Sedis Apostolicæ Delegati possunt interdicere ab ingressu Ecclesiæ, vel suspendere ab exercitio Pontificalium Abbates, & alios usum Pontificalium habentes, ac Prælatos, & Superiores Regulares, & exemptos, si Ecclesiasticam supellectilem, seu paramenta Sacra pro usu aliarum Ecclesiarum, quam suarum, benedicant.*

20 *Episcopi tamquam Sedis Apostolicæ Delegati possunt procedere per Interdictum, aliasque Censuras contra Regulares inobedientes, & contumaces in casibus illis, in quibus datur ei facultas ipsos coercendi, corrigendi, & puniendi.*

1 LAici violantes Interdictum solum locale, audiendo v.
gr. Divina Officia licet sine contemptu, & scanda-
2 lo, peccant saltem venialiter. Violantes vero interdi-
ctum personale, sive particulare, sive generale scien-
ter peccant mortaliter, quia violant præceptum Eccle-
siæ in materia gravi, & Interdictum personale particu-
lare directe afficit personas interdictas, easque privat par-
ticipatione Divinorum, sicuti etiam Interdictum persona-
le afficit directe omnes personas, quæ comprehenduntur
in Communitate interdicta, juxta textum in *cap. Si sen-
tentia 16. de sentent. Excommunicat. in 6.* adeoque illud
3 violantes assistendo Divinis peccant mortaliter. Si au-
tem ipsi Laici, uti interdum faciunt Domini tempora-
les & Officiales eorum cogant celebrari Divina Officia
in loco Interdicto, vel vocent interdictos, & excommu-
nicatos, ut illis intersint, ut prohibeant, ne ipsi inter-
dicti, aut excommunicati a celebrante, seu ab alio mo-
niti, de Ecclesia exeant, aut ipsimet Interdicti post mo-
nitionem exire recusent, vel Divinis violenter sese in-
gerant, ultra gravissimam culpam, incurrunt ipso facto
Excommunicationem majorem Papæ reservatam, prout
expresse habetur *in Clement. 2. de sentent. Excommunic.
cap. Gravis.*

Clerici, & Regulares utriusque sexus violantes Inter- 4
dictum peccant mortaliter, sive sit Interdictum persona-
le, sive locale, hoc est sive ipsi Interdicti sint, sive in
Ecclesia interdicta aliquem actum Ordinis exerceant, ut
Missam, aut aliud Officium Divinum de more celebrent,
aut cum scandalo, & contemptu Sacramenta recipiant,
& divinis assistant. Et Clerici & Religiosi ultra culpam 5
mortalem, incurrunt Irregularitatem; *cap. Is, qui 18. §.
fin. & cap. Is, cui 20. de sent. Excomm. in 6.* Privantur pri- 6
vilegio, quod alioquin haberent, ut in loco Sacro sepe-
liri possent; *c. Quod in te 11. de pœnit. & remiss. & cap.* 7
Is, cui 20. de sent. Excomm. in 6. Privantur jure passivæ,
& activæ electionis, ita ut nec eligere valeant; *cap. Is,
qui 10. de sent. Excomm. in 6.* nec ipsi eligi, aut postu-
lari possint; *cap. 1. de postulat. Prælator.* Incurrunt sus- 8
pensionem ab Officio, beneficio, & jurisdictione; *cap.
Tanta est 18. de excessibus Prælator.* Et si scienter inter- 9
dictos in loco Sacro sepelire præsumpserint, excommu-
nicationis sententiam incurrunt: *Clementin. 1. de sepultu-* 10
ris. Regulares vero, tam exempti, quam non exempti
violantes Interdictum generale locale, quod ab Eccle-
sia Cathedrali, Matrice, vel Parochiali loci servatur,
ultra supra recensitas pœnas incurrunt etiam excommuni-
cationem: *Clement. 1. de sentent. Excommunic.* Sicuti e- 11
tiam eam incurrunt violando cessationem a Divinis: 12
Eadem Clement. ibidem. Quod procedit non solum de
Interdicto generali, quod fertur in Regnum, vel Pro-
vinciam, sed etiam de eo, cui submittitur Villa, vel Ca-
strum, *per textum in cap. Cum in partibus 17. de verbo-
rum signific.*

Episcopi tamquam Sedis Apostolicæ Delegati variis in 13
casibus possunt subjicere Interdicto Ecclesias exemptorum,
& Regularium, & præsertim si Interdictum in loco pu-
blicatum non observent; *Sacr. Congreg. Concil. in India-
rum 17. Decembr. 1650. lib. 19. decr. pag. 97.* Si accedente 14
Episcopo ad eorum Ecclesias pro celebranda Missa Ponti-
ficali nolint eum obsequiis juxta præscriptum Decretorum
Apostolicorum, & Sacræ Congreg. Rituum, recipere,
servire, vel ei Baldachinum erigere, & juxta solitum de
cera, & supellectilibus providere; *S. C. C. in Venafrana
Interdicti 26. Januar. 1697.*

Si Baldachinum, vel osculum Evangelii vel assistentiam 15
in Presbyterio in eorum Ecclesiis dent, permittant, &
concedant personis sæcularibus, quantumvis nobilibus,
& illustribus, ut disponunt *Decreta generalia Sacræ Con-
greg. Rituum sub die 13. Martii 1688. & sub die 22. A-
prilis 1690. approbata a Sanctissimo die 22. ejusdem mensis
Aprilis, & anni 1690.* vide verb. *Ecclesia art. 3. n. 29 &
30.* ubi referuntur ad litteram dicta Decreta. Si ab Epi- 16
scopo moniti sepulturas sub Altaribus, & bradellis eorum
Ecclesiarum constructas nolint, aut differant expurgare,
& illas muro obstrui facere, & replere; Sic pluries de-
crevit Sac. Congr. Episcop. & Regular. vide verb. *Alta-
re n. 48. & 49.* ubi talia decreta ad litteram referuntur.

Si ad processiones, quibus tenentur intervenire, moni-
ti recusent accedere; Sic declaravit pluries *Sacra Congreg.* 17
Concil. & signanter *die 27. Julii 1627. & in una Mediola-
nen. 3. Augusti 1658. & in una Neapolitana 27. Februarii
1591.* & etiam *Sacra Congr. Rituum in una Ferrarien. 27.
Julii 1609 in una Aversana 12. Februarii 1641. in una Ta-
rentina 3. Maji 1642. & in una Spoletana 25. Septembris
1649.* quæ omnia Decreta ad litteram refert Pignatell.
tom. 3. consult. 46. a num. 11. ad 18. Si abusus, & irreve- 18
rentias ab eorum Ecclesiis, moniti nolint, vel negligant
removere, vigore Conc. Trident. *in Decret. de observand.
& evitand. in celebrat. Missarum.*

Episcopi tamquam Sedis Apostolicæ Delegati possunt
Abbates & alios usum Pontificalium habentes, ac Præ- 19
latos, & Superiores Regulares, & exemptos, & censu-
ra Interdicti ab ingressu Ecclesiæ, vel suspensionis ab e-
xercitio Pontificalium punire, & coercere, si Ecclesia-
sticam supellectilem, seu paramenta Sacra pro usu alia-
rum Ecclesiarum, quam suarum, benedicant, cum hoc
eis expresse vetitum sit a *Decretis generalibus Sacræ Con-
gregation. Rit. emanatis 27. Septembris 1659. & 20. Julii*
1660. quoad hoc confirmatis, & approbatis ab Alexan-
dro VII. *die 20. Julii* 1660. in quibus datur Ordinariis fa-
cultas inobedientes, & transgressores per Censuras com-
pellendi. Vide verb. Abbas *a numer.* 30. ubi ipsa decreta
ad litteram dantur.

Episcopi, tanquam Sedis Apostolicæ Delegati possunt
procedere per Interdictum, aliasque Censuras contra Re- 20
gulares inobedientes, & contumaces in casibus illis, in
quibus datur eis facultas ipsos coercendi, corrigendi, &
puniendi; Sic fere communis, & expresse fatetur inter
alios Petrus Maria Passerinus inclytæ Religionis Prædi-
catorum alumnus, qui *tom. 3. de statu homin. qu. 189. ar-
tic. insp. 10. num. 768.* sic præcise dicit: *Sed ubi Episcopis
datur*

datur facultas coercendi, corrigendi, & puniendi Regulares, datur etiam facultas eos excommunicandi; Et *sic v. g. dum sess. 25. cap. 13. datur Episcopis facultas compellendi eos ad Processiones, datur etiam facultas eos compellendi per Censuras*, & sic passim Doctores, argument. Constit. 18. Gregor. XV. incip. *Inscrutabili*.

Novæ additiones ex aliena manu.

ANsam hic nobis præbet *Auctor* licet loco non suo differendi de potestate Episcopi in exemptos quoad interdictum, aliasque censuras.

Verba haud facimus de interdicto *locali generali*, nam ei subjici Ecclesias omnes quantumvis exemptas concors
1 est omnium sententia. Quod vero concernit alias species interdicti, immo in universum censuras omnes, distingui debent censuræ a jure latæ ab iis quæ feruntur ab homi-
2 ne. An Episcopus declarare possit incursos in censuras a jure latas exemptos, non conveniunt inter se Doctores. Affirmant enim *Fagnan. in cap. Non potest num.* 12.
3 *de Re judic. Pignatell. Canon. consul. tom. 9. consult. 52. n. 7. Card. de Luc. de Regul. disc. 1. n. 29. & disc. 65. n. 14. & seq. Ventriglia in Prax. tom. 1. adnot.* 48. §. *unic. n.* 34. ibique *Carol. Anton. de Luc. n.* 5. aliique. Negant vero *Bordon. in Concil. Regular. Resol. 7. quæst. 7. n. 10. Hieronymus*
4 *Garzias in Polit. Regul. tom. 1. tract. 8. diff. 3. dub. 2. punct. 2. n. 14. Lezzana in summa verb. Exemptio n. 9. Escann. in Propugnacul. Relig. discept. 13. cap. 10. per tot. tum alii.*

Medium sententiam alii tenent, nimirum haud posse Episcopum declarare, posse vero denuntiare exemptos in-
5 cursos in censura; Confer *Card. Petra in comment. ad Constit. Apostol. constit. 11. Alexandri IV. sect. unic. n.* 11. Media hæc sententia in hoc fundatur, quod declaratio est actus judicialis in ipsos exemptos, adeoque ex defectu ju-
6 risdictionis Episcopo minime competere valet. Denunciatio vero est actus mere extrajudicialis respiciens nonnisi indirecte exemptos, directe vero Populum Episcopo subjectum, & sic Episcopo competere potest.

Placet aliis, quod si incursio in censuras sit *publica* sed non *notoria*, possit solummodo Episcopus denunciare, non item declarare exemptos incursos in censuras; sin autem
7 sit itidem incursio notoria, possit & declarare ipsos exemptos incursos in censuras; Consule *Clement. Concord. Pastoral. part. 2. cap. 5. n. 42. & plur. seq.* ubi hanc reddit rationem, cur possit Episcopus in casu incursionis *notoriæ* declarare exemptos incursos in censura: *Quia* (inquit) *tunc cessat qualitas illa judicialis considerata in casu præceden-*
8 *ti, quæque non permittitur contra exemptum, quum in casu veri notorii non requiratur vera citatio, nec processus, neque opponi possit aliqua exceptio*: At si in casu notoriæ incursionis judicialiter haud sit procedendum, in nihilo videtur differre denunciatio a declaratione, ita ut in nomine, non item in re sit differentia.

Quod attinet ad censuras, quæ ab Homine feruntur, porro in casibus illis, in quibus exempti Episcopo subjecti non sunt per *Concil. Trid.*, *Constitutionesque Pontificias*,
9 nequit Episcopus ex defectu jurisdictionis censuras ferre; Adi *Clement. Concod. personal. par. 2. cap. 5. n. 52. & seq.* ubi: *Aliquis tamen casus* (subdit) *poterit considerari, in quo vigente exemptione & sic præcisive a jurisdictione Episcopi in ipsas Personas Exemptorum possit Ecclesia exempta locali subjici interdicto, quod utique eveniet quoties in ea scandalum aut aliquod delictum patratur ab iis qui sunt de Populo, etiam sine facto ipsorum exemptorum. Tunc enim talis pœna solum percutit & dirigitur in punitionem Populi audientis divina, cujus cura Episcopo est commissa, quin per hoc in aliquo vulneretur exemptio, nam interdictum hoc casu non respicit punitionem exemptorum, quibus licet tunc divina peragere januis clausis ex temperato rigore interdicti juxta moderationem cit. cap. Alma Mater, & suorum privilegiorum, unde tota pœna videtur inesse respectu Populi.*

Quæstionis autem est, an iis in casibus, in quibus Exempti per *Concil. Trid.*, & *Apostolicas Constitutiones* subjecti
10 Episcopo sunt, datum sit ei ferre censuras? Sunt qui tenent posse Episcopum censuras ferre, si tunc quum ei subjiciuntur, una ipsi potestas fiat censuras ferendi; nequaquam vero si absque potestate hac illi subjiciantur. Vide *Escann. in Propugnacul. Regul. discept. 14. cap. 2. n. 12.* At
11 posse Episcopum censuras ferre etiamsi Exempti sine dicta potestate ipsi subjiciantur, auctoritatibus, & rationibus, tum contrariis confutatis firmavit *Clem. Concord. Pastoral. part. 2. cap. 5. a n. 55. ad plur. seq.*

ARTICULUS VIII.

A quibus, & quibus modis tollatur, & relaxetur Interdictum?

SUMMARIUM.

1 *Interdictum latum ad certum tempus, vel sub conditione aliqua, elapso tempore, vel adimpleta conditione, statim per se cessat.*

2 *Et si sit latum a Jure ante elapsum tale tempus, & ante adimpletionem talis conditionis Episcopus dispensare non potest, nisi Interdictum proveniat ex delicto occulto nondum deducto ad forum contentiosum.*

3 *Interdictum generale locale, vel personale a Jure communi latum, & non reservatum potest tolli ab Episcopo, aut suspendi ad tempus, vel ab alio habente jurisdictionem quasi Episcopalem in Communitatem interdictam.*

4 *Non tamen Episcopus posset Interdictum relaxare, si esset latum a Papa tamquam ab homine.*

5 *Interdictum locale, sive generale, sive particulare, & Interdictum personale generale non possunt tollere, seu ab illo absolvere Parochi, & alii Confessarii etiam privilegiati.*

6 *Possunt tamen Parochi, & alii Confessarii absolvere ab Interdicto personali particulari non reservato.*

7 *Si Interdictum quodcumque per specialem sententiam latum sit ab homine, ordinarie absolvere ab illo potest is solus, qui illud tulit, vel illius Delegatus, vel Successor, aut ejus superior plenam jurisdictionem in illum obtinens.*

8 *Sicuti pariter soli supradicti possunt absolvere ab Interdicto lato per sententiam generalem, quando Auctor illius in ipsa generali sententia, ejus absolutionem sibi reservavit.*

9 *Interdictum generale locale non potest relaxari ad cautelam.*

10 *Quæcumque vero alia interdicta ad cautelam possunt relaxari.*

11 *Subnectuntur Supplementa Auctoris, ad n. 12.*

INterdictum latum ad certum tempus, vel sub conditio- 1
ne aliqua, elapso tempore, vel adimpleta conditione statim per se cessat. Sic Glossa communiter recepta *in Clement. 1. verb. Donec. de decimis*, & Abbas *in cap. 1.*
de judiciis. Et sic si sit latum a Jure ante elapsum tale 2
tempus, & ante adimpletionem talis conditionis, Episcopus dispensare non potest, nisi interdictum proveniat ex delicto occulto, nondum deducto ad forum contentiosum, quia censetur tacite reservatum. Pirhing. *in Jus Canonic. lib. 5. tit. 39. n. 252.*, & alii.

Interdictum generale, locale, vel personale a Jure com- 3
muni latum, & non reservatum potest tolli ab Episcopo, aut suspendi ad tempus, vel ab alio habente Jurisdictionem quasi Episcopalem in Communitatem interdictam; ut colligitur *ex cap. Nuper 29. de sent. excomm.* ubi expresse dicitur, *Quod Legislator specialiter sibi non reservavit, aliis Ordinariis judicibus concessisse videtur*.
Non tamen Episcopus posset Interdictum relaxare, si es- 4
set latum a Papa tamquam ab homine, quia Censura specialiter lata ab homine, non potest auferri, nisi ab ipso ferente, vel Delegato, aut Superiore in ipsum plenam Jurisdictionem habente, *ex cap. Pastorali 11. §. Præterea, de Officio Ordinar.*

Interdictum locale, sive generale, sive particulare, & 5
Interdictum personale generale non possunt tollere, sed ab illo absolvere Parochi, & alii Confessarii etiam privilegiati, quia ad relaxandum interdictum locale generale, & particulare, & personale generale requiritur jurisdictio pro foro externo, qualis non est in Parocho, nec in aliis Confessariis etiam privilegiatis, qui solum habent Jurisdictionem pro foro animæ; Locus autem, & Communitas non subjacent judicio interno pro foro animæ,
ut de se patet. Possunt tamen Parochi, & alii Confes- 6
sarii absolvere ab Interdicto personali particulari a jure lato, & non reservato, ut colligitur *ex cap. Nuper 29. de sentent. Excomm.*

Si Interdictum quodcumque per specialem sententiam 7
latum sit ab homine v. g. ab Episcopo, ordinarie ab illo is solus, qui illud tulit, vel illius Delegatus, vel Successor, aut ejus Superior plenam jurisdictionem in illum obtinens, potest absolvere; *cap. Pastoralis 11. §. Præterea, de Offic. Ord. c. Quærenti 26. de Officio Delegat. c. Si Epi-*
scopus causa 5. quæst. 3. Sicuti pariter soli supradicti pos- 8
sunt absolvere ab Interdicto lato per sententiam generalem, quando Auctor illius in ipsa generali sententia ejus absolutionem sibi reservavit; *arg. cap. Nuper 29, de sentent. excommun.* Vide dicta *de absolutione*, & *Excommunicatione*.

Interdictum generale locale non potest relaxari ad cau- 9
telam, ut habetur expresse *in cap. Præsenti 10. de sentent. excomm. in 6.* præcisis verbis: *Beneficium relaxationis ad cautelam, quoad Interdicti sententias in Civitates, Castra, vel quælibet alia loca seu terras aliquas generaliter*
promulgatum, locum aliquatenus non habere. Quæcum- 10
que vero alia Interdicta ad cautelam possunt relaxari, sicut Excommunicatio, quia Excommunicatio, & Interdictum pari passu procedunt, ut probat ex variis textibus Glossa *in d. cap. Præsenti, verb. Declaramus*; ergo sicuti Excommunicatio potest relaxari ad cautelam; ita pariter Interdictum, eo vel maxime, quod non debemus nos facere extensionem ad ullum aliud Interdictum, cum textus præcise loquatur de Interdicto locali generali, ut

patet aperte in *dict. cap. præsenti 10. de sentent. Excomm. in 6. supr. relat.*

Additio ex Auctore.

Interdicti tempore in vim Bullæ Cruciatæ competunt privilegia Missas celebrari faciendi, Sacramenta sumendi, & Ecclesiastica sepultura gaudendi, juxta modum præscriptum a Benedicto XIV. tom. 1. Constitut. 36. incip. *Quoniam* §. 5. Interdicti tempore conceditur Militibus Sancti Januarii, ut Missas celebrari facere, & Sacramenta recipere valeant; Idem Constitut. 34. incip. *Romanæ Ecclesiæ*, §. 4.

Novissimæ additiones ex aliena manu.

1 INterdictum, ut dictum est *in addit. ad artic.* 1. fertur
2 vel uti censura, vel uti pœna. Interdictum uti censura, quemadmodum & quælibet alia species censuræ,
3 non nisi absolutione tollitur. Interdictum vero uti pœna, si elapsum sit tempus, ad quod fuit latum, non tolli, sed cessare dicitur; Ante vero tempus illud dispensa-
4 tione tollitur; *Hurt. de Censur. tract. de Interdict. difficult.* 16. *num.* 46.
5 A quibus unum & alterum Interdictum tolli possit, breviter, sed perspicue tradit *mox laudatus Auctor*, qui *num.* 49. tametsi conveniat, interdictum generale locale
6 tolli haud possit ad cautelam: *Nihilominus*, subdit, *quodcumque interdictum adhuc locale generale posse tolli ad*
7 *tempus ab eo, qui potest illud totaliter auferre in foro exteriori, & ab eodem posse quoad aliquem effectum auferre*
8 *sive ad tempus, sive absque termino, ut quoad aliquam missam, aut quoad aliquem sepeliendum, quin interdictum potest a ferente ipsum quoad suos effectus limitari, tam quoad primam impositionem illius, tam quoad conservationem, quum conjunctio omnium effectuum interdicti non est jure annexa cum ipso, sicut sunt jure connexi omnes effectus excommunicationis cum ipsa.*

INTERLOCUTORIA SENTENTIA. Vide verb. *sententia a n.* 3. *ad* 17. *&* verb. *Appellatio art.* 4.

INTERPRETATIO LEGIS, Vide verb. *Lex art.* 5. *a num.* 18. *ad* 21. *& num.* 42.

INTERSTITIA.

SUMMARIUM.

1 *Interstitia quid sint?*
2 *Interstitia cur constituta, & servanda sint?*
3 *Interstitia etiam pro Minoribus Ordinibus sunt servanda.*
4 *Quodnam intervallum, seu Interstitium inter unum, & alterum ex Minoribus Ordinibus intervenire debeat?*
5 *Pro suscipiendis Ordinibus Sacris debet intercedere intervallum, seu Interstitium unius anni a receptione unius usque ad receptionem alterius.*
6 *Hinc a receptione postremi gradus Minorum Ordinum non potest quis promoveri ad Subdiaconatum, nisi elapso Interstitiorum anno.*
7 *Item non potest quis promoveri ad Diaconatum, nisi post annum a susceptione Subdiaconatus.*
8 *Item non potest quis promoveri ad Presbyteratum, nisi post annum a susceptione Diaconatus.*
9 *Anni cursus non est necesse, quod sit naturalis, & solaris, sed sufficit, quod sit Ecclesiasticus.*
10 *Episcopus dispensare potest super hujusmodi Interstitia cum suis subditis.*
11 *Episcopus Ordinans alienos subditos cum dimissoriis non potest cum eis dispensare quoad Interstitia, nisi hoc in Dimissoriis expresse et concedatur.*
12 *Facultas prædicta dispensandi in Interstitiis extenditur etiam ad Vicarium Generalem Episcopi, & sede vacante transit ad Capitulum, seu Vicarium Capitularem.*
13 *Episcopus tacite dispensare videtur in Interstitiis, si assumat aliquem scienter intra anni curriculum ad Ordines.*
14 *An dispensare in Interstitiis respectu Regularium spectet ad Episcopos, vel ad prælator Regulares? ad n.* 16.
17 *Ad dispensandum in Interstitiis Ordinum Minorum sufficit quæcumque causa.*
18 *Ad dispensandum in Interstitio inter Subdiaconatum, & Diaconatum requiritur, & sufficit minor causa, quam in Interstitio inter quatuor Ordines Minores, & Subdiaconatum, major autem causa requiritur ad dispensandum in Interstitio inter Diaconatum, & Presbyteratum.*
19 *Quamvis tam Ordinatus, quam Ordinans non servatis Interstitiis sine dispensatione, nullam Canonicam pœnam incurrant, uterque tamen graviter peccat.*

INterstitia nihil aliud sunt, quam illud intervallum tem- 1
poris, quod ex Ecclesiæ Constitutione interjacere debet inter susceptionem unius, & alterius Ordinis. *Est in re communis.* Talia interstitia, seu intervalla temporum
sunt ab Ecclesia constituta, ut nota esse posset, atque per- 2
specta vocationis Clericorum veritas, morum probitas, & capacitas, seu peritia pro cujuscumque Ordinis exercitio, ut habetur ex Concilio Tridentino *sess.* 23. *cap.* 11. *de reformatione*, & ex Constitutione Innocentii XII. incip. *Spe-*
culatores. Interstitia temporum etiam in minoribus Ordi- 3
nibus sunt servanda, *cap. In singulis* 2. *dist.* 75. & Concil. Trident. *loc. cit.* Quodnam autem intervallum inter u-
num, & alterum ex minoribus Ordinibus intervenire de- 4
beat, non reperitur expresse statutum: unde variant Doctores. Quidam enim dicunt sufficere intervallum illud, quod datur de uno die Festo ad alium proximum, cum singulis diebus Festis conferri possint. Ita Surbus in *Compendio privilegiorum Mendicantium*, *verb. Ordo*, *versic. sic bene*, Campanil. *in diversorio Juris Canonici rub.* 6. *cap.* 3. *numer.* 3. Et verum judicat Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. part.* 2. *alleg.* 11. *num.* 18. Alii autem existimant debere esse intervallum de uno ex Temporibus generalium Ordinationum ad aliud. Ita Ugolinus *de potest. Episcop. cap.* 26. §. 17. *num.* 4. Majol. *de Irregular. lib.* 3. *cap.* 24. *num.* 16. & tutius judicat Barbosa *loc. cit. num.* 18.

Pro suscipiendis vero Ordinibus Sacris habetur expresse 5
statutum, quod intercedere debeat intervallum unius anni a receptione unius usque ad receptionem alterius. Sic. Concil. Trident. *cit. sess.* 23. *cap.* 11. 13. *&* 14. *de refor-*
mat. Hinc a receptione postremi gradus minorum Ordi- 6
num non potest quis promoveri ad Subdiaconatum nisi elapso Interstitiorum anno, ut expresse statuit Trident. *loc. cit. cap.* 11.; *Hi vero nonnisi post annum a susceptione postremi gradus Minorum Ordinum ad Sacros Ordines promoveantur, nisi necessitas, aut Ecclesiæ utilitas judicio*
Episcopi aliud exposcat. Item non potest quis promoveri 7
ad Diaconatum, nisi post annum a susceptione Subdiaconatus, ut expresse statuit Trident. *cit. sess.* 23. *cap.* 13. ibi; *Promoti ad Sacrum Subdiaconatus Ordinem, si per annum saltem in eo non sint versati, ad altiorem gradum nisi aliud Episcopo videatur, ascendere non permittantur.* Item non potest quis promoveri ad Presbyteratum, nisi post annum a susceptione Diaconatus, ut expresse statuit Tridentinum *cit. sess.* 23. *cap.* 14. ibi; *Et hi sint, qui non modo in Diaconatu ad minus annum integrum, nisi ob Ecclesiæ utilitatem, ac necessitatem, aliud Episcopo videre-*
tur, ministraverint, sed etiam &c. Anni cursus, qui in- 9
ter unum & alterum Ordinem debet intervenire, non est necesse, ut sit naturalis, & solaris habens trecentos sexaginta quinque dies, sed sufficit, quod sit Ecclesiasticus, videlicet ab una Quadragesima ad aliam, & a Pentecoste ad Pentecostem, & hujusmodi; Sic tenent, & a Sacra Congreg. fuisse decisum referunt Hieronymus Scorbo *in compendio privilegior. Mendicant. verb. Ordines Sacri vers. Circa id*; Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. part.* 2. *alleg.* 18. *num.* 2. & super *Concil. Trid. sess.* 23. *cap.* 13. *num.* 5. Zerola *in praxi Episcop. part.* 1. *verb. Ordo*, *vers. Ad quartum*, Lauretus de Franchis *in controversiis inter Episcopus, & Regulares num.* 264. *&* 265. Reiffenstuel *lib.* 1. *decretal. tit.* 11. *num.* 145. ubi recte addit, quod neque annus Ecclesiasticus adeo necessario requiritur, quin sufficere possit annus naturalis completus, cum Conc. Trid. *loc. cit.* non plus requirat, quam annum integrum, ut revera est annus naturalis, & solaris.

Episcopus dispensare potest super hujusmodi Intersti- 10
tiis cum suis subditis. *Communis*, & habetur aperte ex Concil. Trident. *loc. cit.* ubi id relinquit judicio Episcopi, ibi; *Nisi necessitas, aut Ecclesiæ utilitas judicio Episcopi aliud exposcat* .... *Nisi aliud Episcopo videatur* .... *Nisi ob Ecclesiæ utilitatem, ac necessitatem aliud Episcopo*
videretur. Episcopus autem Ordinans alienos subditos 11
cum Litteris Dimissoriis ad se venientes non potest cum istis quoad Interstitia dispensare, nisi hoc in Dimissoriis expresse ei concedatur. Sic responsum fuisse *a Sac. Congregat. Episcop. Episcopo de Alife die* 9. *Augusti* 1563. referunt, & tenent Pialec. *in praxi nova Episcop. part.* 1. *cap.* 1. *num.* 11. *pag.* 29. ubi dicit ita communiter servari in praxi. Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. part.* 2. *alleg.* 18. *num.* 9. cum plurimis aliis ibi citatis Reiffenstuel *loc. cit. num.* 153. & alii *arg. Concil. Trid. loc. cit.* ubi vult servari Interstitia in Collatione Ordinum; *Nisi necessitas aut utilitas Ecclesiæ judicio Episcopi aliud exposcat*, vel *nisi ob Ecclesiæ utilitatem ac necessitatem aliud Episcopo videretur*. Cognoscere autem, & judicare de necessitate, ut utilitate suæ Ecclesiæ spectat ad proprium Diœcesanum Episcopum, & non ad Episcopum Ordinatorem, cum hic velut extraneus nequeat eam dignoscere, nec de ea judicare. Eo vel maxime, quod Concil. *eadem sess.* 23. *cap.* 16. habet expresse, ut sequitur; *Cum nullus debeat ordinari, qui judicio sui Episcopi* (pon-

dera

dera ly sui Episcopi) non sit utilis , aut necessarius sui Ecclesiæ.

12 Facultas prædicta dispensandi in Interstitiis extenditur etiam ad Vicarium Generalem Episcopi, & Sede vacante transit ad Capitulum , seu Vicarium Capitularem . Sic quoad utrumque declaravit Sacr. Congregat. Concilii , ut referunt Lauretus de Franchis *in controversiis inter Episcopos , & Regulares num.* 256. Reiffenstuel *loc. cit. numer.* 155. & tenent Marchinus , Quaranta , Armendariz , Pialec. & alii plurimi cum Barbosa *in cit. alleg.* 18. *n.* 6. *& super Trident. sess.* 23. *cap.* 13. *num.* 7. Episcopus tacite dispensare videtur in Interstitiis, si assumat aliquem scienter
13 ter intra anni curriculum ad Ordines . Majol. *de Irregularit. lib.* 3. *cap.* 24. *num.* 14. Carolus de Graffis *de effectibus Cleric. in prœl. num.* 342. Lauretus de Franchis *loc. cit. num.* 260. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 136. Barbosa *cit. alleg.* 18. *num.* 7. *&* 8. *& super Trid. loc. cit. nu.* 9. cum pluribus aliis ibi citatis.

14 An autem dispensare in Interstitiis respectu Regularium spectet ad Episcopos, vel ad Prælatos Regulares; variant Doctores . Plurimi enim , ut Hieronymus Sorbo , Consectius , Molfesius , Bonacina , Pialec. Riccius , Villalobos , Rodericus , Miranda , Homobonus , Portell. Marchinus , Ugolinus , Henriquez , Lezana , Genuensis , Menochius , & alii apud Barbosam *cit. allegat.* 18. *num.* 10. *& super Trident. cit. cap.* 13. *numer.* 8. tenent spectare ad Episcopum Ordinantem , & Parisellus *in suo libro privilegiorum fol.* 225. Lauretus de Franchis *loc. cit.* 255. Barbosa *l. cap, num.* 10. & alii Auctores apud Aversam referunt Sacr. Congregatione censuisse expresse , ut infra nempe : *Superiores Regulares non posse dispensare super Interstitiis Regularium Ordinandorum , sed id pertinere ad Episcopum Ordinantem , qui tamen quoad causam dispensandi judicium suum formare debet ex attestatione Superiorum Regularium .* Multi vero , ut Suarez , Hurtad. , & alii apud La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *num.* 2300. & alii apud alios tenent , posse Superiores Regulares dispensare cum suis subditis Regularibus in Interstitiis ; Tamen , ut recte dicit la Croix *loc. cit.* id tantum intelligitur ex privilegio , quod
15 creduntur communiter habere . Unde ad conciliandos Doctores , & ad evitandas confusiones dicendum est , primam opinionem veram esse de illis Regularibus , qui post Concilium Tridentinum , neque per specialem concessionem , neque per communicationem habent Apostolicum privilegium suscipiendi Sacros Ordines extra Tempora tribus diebus Dominicis , aut Festivis continuis , vel interpolatis , sicque non servatis Interstitiis : Secundam vero opinionem veram esse de illis Regularibus , qui post Tridentinum sive per specialem concessionem , sive per concessam communicationem habent , supradictum Apostolicum privilegium . Nam quo ad hos jam ipsemet Summus Pontifex dispensavit in Interstitiis , sicque non indigent ulteriori dispensatione Episcopi ; immo neque proprii Prælati . Sic expresse Reiffenstuel. *loc. cit num.* 157. La Croix *loc. cit.* ubi , ut supra fuit notatum , dicit , quod id tantum intelligitur ex privilegio , quod creduntur communiter habere . Rosignol. *de Ordinibus Ecclesiasticis part.* 1. *quæst.* 2 *art.* 9. *num.* 9. Et favet Barbosa *cit. allegat.* 18. *num.* 11. ubi sic præcise dicit : Est tamen hic valde observandum , Regulares ex privilegio concesso a Gregorio XIII. Societatis Jesu , & ex alio concesso a Clemente VIII. *die* 23. *Novembr.* 1596. Congregationis S. Joannis Evangelistæ in Portugallia , quod refert Portell. *in dub. Reg. verb. Ordines Sacri n.* 4. posse ordinari non servatis Interstitiis etiam ad Ordinem Presbyteratus , etiam absque prævie functione præcedentis Ordinis ; immo etiam per extra Tempora , quod privilegium communicatur aliis Regularium Ordinibus, non obstante prohibitione communicationis per eumdem Gregorium XIII. Ita Fr. Emmanuel. *qq. Reg. tom.* 1. *quæst.* 23. *art.* 5. Hieronym. Roderic. *in comp. qq. Reg. resol.* 105. *n.* 20. Diana *resol. moral. tom.* 2. *tract.* 2. *de dub. Reg. resol.* 112. Marchin. *tr.* 1. *de Sacram. Ordin. in communi part.* 7. *c.* 2. *num.* 4. Quidquid dicant Suarez , & Vasquez *citati supra alleg.* 17. *n.* 7. Hactenus Barbosa.

16 Et quod tale privilegium concessum Societatis Jesu a Gregorio XIII. Constitut. incip. *Pium , & utile* , scilicet quod etiam extra tempora a Jure statuta tribus Dominicis , aut aliis Festis diebus etiam continuis possint a quocumque Catholico Antistite communionem Sedis Apostolicæ habente ad Sacros etiam Presbyteratus Ordines promoveri , communicetur illis Regularibus , qui ipsius Societatis privilegia per posteriores concessiones Apostolicas expresse communicante , non obstante prohibitione Gregorii XIII. de tali communicatione , ultra supradictos , & alios late probat Reiffenstuel *lib* 1. *decret. tit.* 11. *n.* 51. & Rosignol. *loc. cit. art.* 8. *num.* 2. *& seq.* Et ratio est , quia licet Gregorius XIII. in dicta Constitutione §. 4. expresse prohibuerit tale privilegium communicari aliis etiam qui sua privilegia cum ipsa Societate Jesu expresse communicant ; Nihilominus , cum par in parem non habeat imperium *cap. Innotuit* 20. *de election.* per dictam clausulam ipse non potuit ligare manus suorum Successorum , quin eamdem gratiam aliis quibusdam Ordinibus concederent , seu communicarent , prout de facto Clemens VIII. *die* 23. *Novemb.* 1596. concessit Congregationi S. Joannis Evangelistæ in Portugallia , ut possint ordinari extra tempora, & per quemcumque Episcopum communionem Ecclesiæ Catholicæ habentem tribus Dominicis , vel tribus Festivis diebus continuis , vel interpolatis , etiam non servatis Interstitiis ; Quod privilegium se se vidisse testatur Portell. *in dub. Reg verb. Ordines Sacri numer.* 4. & idem Clemens VIII. Constitut. incipient. *Ratio pastoralis* , concessit , & communicavit Fratribus Minoribus omnia privilegia quomodocumque concessa , & concedenda omnibus aliis Ordinibus , tam Mendicantibus , quam non Mendicantibus , quod & eis concessit novissime Benedictus XIII. Constitution. incipient. *Summe decet* , etiam expressis privilegiis Societatis Jesu , quod & concessit expresse etiam suo præclarissimo Ordini Prædicatorum Constit. incip. *Pretiosus* ; quod & fecit etiam variis aliis , Ordinibus . Et Rosignolus *loc. cit. art.* 8. *numer.* 4. testatur , fuisse per alios Pontifices post Gregorium XIII. communicata suæ Congregationi omnia privilegia Societatis Jesu , & etiam dato , quod alii Regulares non communicarent in tali privilegio ratione concessionis factæ a Gregorio XIII. Societati Jesu , adhuc gauderent tali privilegio ratione concessionis factæ a Clemente VIII. supradictæ Congregationis S. Joannis Evangelistæ in Portugallia , quotquot participant privilegia dictæ Congregationis .

Ad dispensandum in Interstitiis Ordinum minorum suf- 17
ficit quæcumque causa . *Communis* , cum Barbosa *supra Concil. Trident. sess.* 23. *cap.* 11. *nu.* 5. *& cit. allegat.* 18. *n.* 5. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 148. *arg. Concil. Trident. cit. sess.* 23. *cap.* 13. ubi videtur requiri solum prudens arbitrium Episcopi , ibi : *Nisi aliud Episcopo expedire magis videretur .* Unde consuetudine pluribus in locis receptum est , ut eodem die , & sub eadem ordinatione quatuor Ordines minores simul conferantur quam consuetudinem valere declaravit Sacra Congregatio Concilii , ut refert , & tenent Fagnanus *lib.* 1. *decretal. in cap. De eo* 3. *de tempor. Ordinat. num.* 41. *&* 42. Ad dispensandum in Interstitio inter Subdiaconatum , & Diaconatum requiritur , & sufficit minor causa , quam in Interstitio inter quatuor Ordines minores , & Subdiaconatum . Major autem causa requiritur ad dispensandum in Interstitio inter Diaconatum , & Presbyteratum . *Communis , arg. cit. Concil. Trident.* quod pro dispensando in Interstitio inter Subdiaconatum , & Diaconatum requirit solum prudens Episcopi arbitrium , ut patet *cit. sess.* 23. *cap.* 13. ibi : *Nisi aliud Episcopo videatur .* Pro dispensando autem in Interstitio inter quatuor Ordines minores , & Subdiconatum requiritur determinate saltem disjunctive causam necessitatis , aut utilitatis Ecclesiæ ut patet *ibid. cap.* 11. ibi : *Nisi necessitas , aut Ecclesiæ utilitas judicio Episcopi aliud exposcat .* Pro dispensando vero in Interstitio inter Diaconatum , & Presbyteratum requiritur determinate nedum disjunctive , sed conjunctive una simul utilitatem , ac necessitatem Episcopi judicio discernendam , ut patet *ibid. c.* 14. ibi : *Nisi ob Ecclesiæ utilitatem , ac necessitatem aliud Episcopo videretur .*

Quamvis tam Ordinatus , quam Ordinans non servat is 19
Interstitiis sine dispensatione nullam Canonicam pœnam incurrant , ut sentiunt communiter Doctores cum Barbosa *cit. alleg.* 18. *num.* 14. *& super Trident. cit. sess.* 23. *cap.* 13. *num.* 10. *&* 11. & Rosignol. *loc. cit. num.* 14. ex quo in Jure Canonico nulla expresse reperiatur pœna imposita adversus ipsos , tamen uterque graviter peccat , ex eo , quod uterque sit transgressor Sacrorum Canonum in materia gravi , cujusmodi est illa Ordinum , & frustra insudassent tot Concilia , & Summi Pontifices unanimes in proibenda gravibus verbis Ordinatione , non servatis Interstitiis , si levibus de causis , & tantum sub levi posset transgredi . Neque ex eo quod nulla imponatur pœna , potest dici , quod nulla , vel saltem non gravis culpa in ejus transgressione committatur ; quandoquidem plura sub gravi prohibentur , quæ tamen alicui pœnæ non subduntur , nisi æternæ , quando talis transgressio non remittitur . Sic tenent Navarrus *cons.* 4. *&* 6. *de tempor. Ordinat.* Julius Cæsar Maddius *de sacris Ordin. cap.* 9. *numer.* 11. Suarez. *de Censuris disput.* 31. *sect.* 11. *num.* 43. Barbosa *tit. alleg.* 18. *numer.* 14. cum multis ibi citatis , Rosignol. *loc. cit. num.* 14. & alii , ipso teste , magis communiter .

Novæ Additiones ex aliena manu.

DE veteri & nova Ecclesiæ disciplina circa interstitia 1
vide *Morin. de Sacram. Ordin. part.* 3. *cap.* 2. *& plurib. seqq.* Vanespen. *Jur. Eccles. univer. part.* 2. *tit.* 1. *c.* 4. *n.* 4. , *&* fusius , *part.* 2. *tit.* 9. *cap.* 5. *per tot.*

Hic vero non est omittendum , quod ex Constitutione san. memor. Benedictus XIV. cui initium est : *Impositi* : Privilegium suscipiendi Ordines a quocumque Antistite extra tempora , de quo disserit *Auctor numer.* 16. illis solummodo Regularibus suffragatur , quibus post *Concilium Tridentinum* nominatim atque recta , nequaquam vero per communicationem concessum sit ; & privilegium hoc non censetur concessum nisi vel post ipsius 2
Con-

Concilii Tridentini confirmationem fuerit reipsa concessum, vel quatenus antea concessum; & postea confirma-
3 tum asseratur, hujusmodi confirmatio in forma specifica cum litterali veteris indulti insertione, ejusque expressa innovatione facta dignoscatur.

INTRUSUS IN BENEFICIUM. Vide verb. *Beneficia art. 7. a n. 19. ad 27.*, *& art. 10. a n. 116.*

I N V I D I A.

S U M M A R I U M.

1 *Invidia quid sit?*
2 *Invidia est genuina proles superbiæ.*
3 *Invidia ex genere suo est peccatum mortale contrarium Charitati.*
4 *Potest autem esse peccatum veniale, vel ex defectu consensus, aut advertentiæ sufficientis, vel ex parvitate materiæ.*
5 *Unde peccati invidiæ gravitas mensuranda est ex magnitudine boni corporalis, vel spiritualis, quod invidetur; & sic omnium gravissimum est invidia fraternæ Charitatis.*
6 *Invidia quinque speciales habet filias, quæ assignantur.*
7 *Invidia est pœna continua invidi.*
8 *Dantur tres aliæ tristitiæ affectiones invidiæ consimiles, scilicet Indignatio, Æmulatio, & Timor.*
9 *Indignatio quid sit, & quando licita, vel illicita?*
10 *Æmulatio quid sit, & quando licita, vel illicita?*
11 *Timor quid sit, & quando licitus, vel illicitus?*
12 *Invidus proprie, & rigorose quis sit, & unde dictus?*

1 INvidia est inordinata tristitia de bono proximi, quatenus est propriæ gloriæ, vel excellentiæ diminutivum.
2 *Est in re communis.* Unde, ut vides, Invidia est genuina proles Superbiæ, cujus inordinatio consistit in hoc, quod quis ita inordinate amet, vel appetat sibi propriam excellentiam in bonis veris, vel fictis, ut nolit talia, vel similia bona inesse proximo, & proinde, si videat ea proximo inesse, invidet, tristatur, ac veluti tingitur amarulento affectu. Hinc de invido S. Augustinus *lib. 11. de Genesi ad lit. cap. 14.* sic præclare scribit: *Amando quisque excellentiam suam, vel paribus invidet, quod ei coæquentur, vel inferioribus, ne sibi coæquentur, vel superioribus, quod eis non coæquetur.*

3 Invidia ex genere suo est peccatum mortale contrarium Charitati, quia Charitas gaudet de bono proximi; invidia vero tristatur de bono proximi. Peccatum autem Charitati oppositum esse ex genere suo mortale docet S. Thom. 2. 2.
4 *quæst. 36. art. 3.* & alii passim. Dicitur autem notanter *ex genere suo*, quia potest esse veniale, vel defectu consensus, aut advertentiæ sufficientis, vel ex parvitate materiæ, ut contingere solet quandoque in pueris, qui de parvis, & levibus aliorum puerorum bonis tristitiam capere
5 solent. Unde peccati Invidiæ gravitas mensuranda est ex magnitudine boni corporalis, vel spiritualis, quod invidetur. Hinc omnium gravissima est invidia fraternæ charitatis, qua quis invidet proximo bona spiritualia, ac dona Spiritus Sancti, ipsammet Charitatem, & gratiam Dei, virtutem, & Sanctitatem, quia nimirum omnia illa propriam suam excellentiam minuere, sui vilipensionem causare, aut certe vitam, & actus suos redarguere, & condemnare videt, & æstimat; Unde odium, detractiones, temeraria judicia, persecutiones justorum oriuntur; & ideo hæc invidia dicitur peccatum in Spiritum Sanctum, quia qui sic invidet, etiam Spiritui Sancto invidet, qui in donis suis, & operibus glorificatur. Sic talis fuit invidia mortifera Cain occidentis fratrem suum Abel, de quo 1. *Jo. 3. Hæc est annuntiatio, quam audistis ab initio, ut diligatis alterutrum, Non sicut Cain, qui ex maligno erat, & occidit fratrem suum; Et propter quid occidit eum? quoniam opera ejus maligna erant, fratris autem justa.* Simili invidia tabidi clamant impii *Sap. 2. Circumveniamus hominem justum, quoniam dissimilis est operibus nostris; Gravis est nobis ad videndum, quoniam dissimilis est aliis vita illius.*

Invidia jure optimo numeratur inter vitia capitalia, quia 6
ex ipsa tamquam ex capite multa alia peccata originem ducunt, ut patet ex quinque Filiabus, quas ei assignat S. Gregorius *lib. 31 moral cap. 17.* Prima scilicet *Odium*, quo quis mala vult illi, cui bona invidet. Secunda *Susurratio*, quæ apud alios invisum reddere molitur eum, cui invidetur, adeoque amicitiam dissolvere. Tertia *Denigratio*, qua quis denigrat bonam famam, quam proximo invidet. Quarta *Exultatio* in adversis proximi. Quinta *Afflictio* in prosperis proximi. Et hæc est pœna continua invidi, qua suo 7
livore tabescit, ac velut serpentina morsicatione cor exedit, juxta Ps. 111. *Peccator videbit, & irascetur, dentibus suis fremet, & tabescet, desiderium peccatorum peribit.* Unde egregie S. Bonaventura *in dieta salutis tit. 1. cap. 4.* de invido sic ait: *De bonis aliorum affligitur, de melioratione deterioratur, de profectu deficit, de pinguedine macrescit, de sanitate infirmatur, de vita moritur, & ipse amittere se putat, quod alii lucrantur; & sicut diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, ita invido omnia cooperantur in malum*, & S. Isidorus *lib. 2. Synonim: cap. 8.* sic optime concludit, *Invidia sibi primum nocet primum se mordet, primum Auctorem suum rodit... sensum comedit, pectus urit, mentem afficit, cor hominis quasi quadam peste depascit.*

Tres aliæ dantur tristitiæ affectiones, quæ cum invidia 8
similitudinem quamdam præseferunt, nempe *Indignatio*, *Æmulatio, & Timor*, de quibus optime S. Thomas 2. 2. *qu. 36. art. 2.* ex Aristotele 2. *Rhetor. cap. 9. & 10. Indignatio*, seu *Nemesis* est affectio, qua quis tristatur, quod bo- 9
na temporalia v. g. Divitiæ, Dignitates, Officia, Beneficia, & hujusmodi, obveniant impiis in via sua. Hæc affectio, & tristitia est peccaminosa, & mala si tendat in talia bona quatenus absolute sunt proximi, quia ipsum proximum ex charitate debemus amare, & de ejus bonis potius gaudere, quam tristari; & a fortiori est mala, si tendat in talia bona, quatenus ex justa Dei dispositione ob certos, & semper bonos fines, etiam indignis proveniant; sic etiam sapit blasphemiam, & est contra voluntatem Dei, cui nostra voluntas in volito formali cognito numquam repugnare, sed semper confirmari debet. Unde contra hanc tristitiam David ait *Ps. 36. Noli æmulari in eo, qui prosperatur in vita sua in homine faciente injustitias.* Bona autem, & licita est hæc tristitia, & affectio, si tendat in talia bona, quatenus humana voluntate, ac potestate contra justitiam indignis obveniunt, aut prout eis indigni ad peccandum abutuntur. *Communis.*

Æmulatio, seu zelus est affectio, qua quis tristatur de 10
bono alterius, non quia ipsius est, sed quia simili bono ipse caret. Hæc affectio, & tristitia est bona, & laudabilis, sive versetur circa bona animi, v. g. merita, bona opera, virtutes, & scientias cum talem æmulationem præcipiat Apostolus 1. *ad Corinth. 12.* dicens: *Æmulamini Charismata meliora*, & S. Hier. Epist. ad Letam, de ejus filia sic scribit: *Habeat socias, cum quibus discat, quibus invideat, quarum laudibus mordeatur*; (a) sive versetur circa bona temporalia æmu-

---

(a) Auctoris assertio, qua ait tristitiam bonam esse, & laudabilem, *si versetur circa bona temporalia æmulanti convenientia*, difficultatem aliquam pati existimarunt docti Censores; & quidem jure meritoque. Nam dum tristitiæ affectus ex libera animi determinatione pendeat, ut bonus laudabilis sit, bonum, & laudabilem finem habeat oportet, atque hominem ad virtutem incitare, & perficere debet; boni enim, & laudabiles affectus virtutem promovent, & fovent, ac homines meliores faciunt. At dum tristitia in homine sit ob temporarium bonum alterius hominis, ubi laudabilis finis est? In eo enim actu, qui ad Deum actu aut virtute non referatur, laudabilis finis desideratur: in eo vero, qui ob temporarium proximi bonum tristetur, tristitiæ finis non est Deus, hoc est deliberatus ille tristitiæ actus non refertur in Deum, nec actu, nec virtute, nec implicite, ut consideranti patet. Cum ergo illius tristitiæ finis, bonum sit temporarium, quod alter homo possideat, quodque sibi cupiat is, qui tristatur, manifestum est, aut ex superbiæ, aut ex avaritiæ fonte, aut ex prava invidia affectum illum originem trahere: quia tristatur cum homo de alterius bono, ex eo, vel quod majorem aliis gloriam sibi cupiat, vel quod ditiorem aliis se esse optet, vel denique, quod ipsi displiceat inesse in proximo bonum, quo ipse careat. Rursus, quod charitati obest, & præcepto illo adversatur, quo proximum diligere debemus, sicut nosmetipsos, non bonum, & laudabile, sed malum & vitiosum est. At tristitia, illa, qua tristatur homo ob temporarium bonum alterius hominis, charitati obest, & præcepto illi contraria est, quo debemus proximum sicut nosmetipsos diligere. Nam, qui ita proximum diligit, de illius bono non tristatur, sed gaudet. Dicet vero bonam ac laudabilem esse tristitiam illam, quia ad scientiam, ad virtutem, & ad aliud bonum temporarium comparandum hominem incitat. Sed si charitati adversatur, si superbiam, & alia quæ diximus vitia fovet, qua ratione bona, & laudabilis esse poterit? Numquid quia terrenos fovet affectus? At hos compescere, at rationi subjicere, & in honestum finem dirigere Christi Theologia docet, non vero æmulatione fovere.

Multo majorem vero difficultatem patitur, quod circa ejusdem numeri finem affirmat, dum ait *illicite tamen saltem venialiter tristaretur Mercator, si doleret*, *&c.* Nam dum Mercator tristatur ob emptorum concursum ad alterum, quatenus huic ejusmodi concursus bonus esset, gravissime contra charitatem peccat, si consensus, & debita advertentia adsit, quemadmodum Auctor num. 3. & sequentibus probat; charitas enim gaudium excitat ob bonum proximi sicuti ob bonum nostrum. Mercator vero ille tristitiam gaudio oppositam in se excitaret, atque foveret. Grave ergo invidiæ peccatum committeret.

æmulatori convenientia; Sic enim Opifex videns alios suo opificio familiam suam commode alere, merito æmulatur, & dolet se non posse suo opificio ita commode alere suam; Sic mercator licite quidem tristatur, quod ipse non vendat tantum quantum alter; seu ad se non accedant tot emptores, quot ad alterum, quia ipse non tristatur de alterius bono, sed de suo proprio damno, seu cessatione lucri, quod alioquin juste habere posset. Illicite tamen saltem venialiter tristaretur, si doleret, quod plures emptores concurrerent ad alterum, quatenus ille concursus alteri bonus est. Sic communis Doctorum.

11 Timor est affectio, qua quis tristatur de bono alicujus, in quantum prudenter timet, ne ille ex tali bono ansam capiat nocendi sibi, aliisque innoxiis, aut Reipublicæ, seu Ecclesiæ. Et hæc affectio, & tristitia ex se bona est, & licita, ut de se patet. & clare demonstrat S. Gregorius *lib. 22. moral. cap. 6.* his verbis: *Evenire plerumque solet, ut non amissa Charitate, & inimici nos ruina lætificet, & rursus ejus gloria sine invidiæ culpa contristet, cum & ruente eo quosdam bene erigi credimus, & proficiente illo plerosque injuste opprimi formidamus.* Illicita autem est talis affectio & tristitia, si temere, ac imprudenter sinistram talem suspicionem, aut judicium de proximo quis concipiat, seu si quis doleat, & tristetur de bono alterius, v. g. de Officio alicui collato, in quantum prævidet ipsum esse tali Officio recte usurum, & sibi, aliisque male agentibus debitas pœnas esse inflicturum. *Communissima.*

12 Ex omnibus supradictis colliges, illum solum esse proprie, & rigorose invidum, qui dolet, & tristatur, quod alter Officium, Dignitatem, Beneficium, Hereditatem, aliudve hujusmodi bonum temporale, & a fortiori alia bona spiritualia, ut spiritualia dona Spiritus Sancti, & hujusmodi obtinuerit; in quantum ratione ipsorum evenit, quod ille apud omnes præ se excellat, & major, seu melior se ab omnibus habeatur. Invidus enim dicitur, quod non sit videns, quia bona alterius sine tristitia videre non potest. Baldel. *d. 29. l. 3.* & alii passim.

JOB PROPHETA.

Additamenta novissima Auctoris.

1 JOB dicitur natus matre *Bosra*, patre *Zara*, vel *Zareph*,
Isaaci pronepote, nam Abraham genuit Isaac; hic Esau;
hic Ravel; hic Zara; hic Job; *Gen. 36.* Fuit ergo Job
quintus ab Abrahamo. Sic traditur in Appendice libri
Job, quam septuaginta Interpretes, & SS. Ambrosius, Chry-
sostomus, Augustinus, Polychronius, & alii Patres in Ca-
tena, & a Bellarmino citati passim, ut legitimum admit-
tunt. Hic habitavit in terra Hus, seu *in Ausitide in o-
rientali Humæa, in Bozræ* finibus. Et *ut Rex imperta-
vit in Edom post Balac*, seu Bela, ut in Genesi nomi-
natur, & regem fuisse, ipsemmet Job satis innuit *cap. 19.
v. 9.* & alibi. Immo Regem regum fuisse probat Pineda
in cap. prim. Job v. 3. ubi dicitur: *erat vir ille magnus in-*
2 *ter omnes orientales*, Fuit idem etiam Sacerdos, ut patet ex
3 sacrificio, quod obtulit *vers.* 5. Fuit & Propheta, in-
quiunt SS. Hieronymus, Augustinus, Gregorius, ut col-
4 ligitur ex *cap. 14. v. 1.* Et insuper Martyr, immo mul-
tis martyribus majorem vocat S. Chrysostomus, cum aliis,
quos passim citant Pineda & Salianus.

5 Jobum fuisse sub id tempus, quo mortuus est Isaac
ejus abavus, & quidem ipso anno, quo Jacob cum suis
in Ægyptum descendit; sicque vixisse sub tempus habi-
tationis hebræorum in Ægypto, & pertigisse ad tempora
Moysis, colligitur ex communiori & verosimiliori sen-
tentia, quam tenent Philo, Aristæas, Athanasius, Chry-
sostomus, Augustinus, Theodoretus, & ex recentioribus,
Abulensis, Pererius, a Lapide, Pineda, & alii; vixit
enim ducentis, & pluribus annis; *Job cap. ultim. vers.
ult.* Hæc ex eruditiss. Tirino *Commentar. in Gen. cap.*
6 *36. & in Jod. cap. 36. & in Jod. cap. 1.* ubi insuper ad-
dit, trigesimo post anno Jobum uxorem duxisse *Bosor-
ram* Arabissam, ac sub idem tempus regnum administras-
se. Calmetus autem in Dictionario verb. *Job*, §. *Rerum
a Job gestarum*, refert, Scriptores alios tradere, Jobi u-
xorem vocatam fuisse *Ramissam* e genere *Loth*, idest
Moabitidem, vel Amonitidem.

IRA.

SUMMARIUM.

1 *Ira quid sit?*
2 *Ira dicitur* appetitus inordinatus vindictæ, vel quasi vindictæ, *quia si ordinate appetatur vindicta, non est peccatum.*
3 *Dicitur vel* quasi vindictæ, *quia dum homo irascitur in res inanimatas, non est proprie vindicta, & tamen est proprie ira.*
4 *Ira potest esse appetitus inordinatus, seu peccatum dupliciter uno modo ex parte objecti appetibilis seu vindictæ; & alio modo ex parte ipsius motus iræ, seu modi irascendi.*
5 *Ira inordinata primo modo est peccatum ex genere suo mortale.*
6 *Potest tamen esse peccatum solum veniale ob imperfectionem actus.*
7 *Ira inordinata secundo modo est ordinarie solum peccatum veniale.*
8 *Potest tamen per accidens aliquando esse peccatum mortale.*
9 *Iræ filiæ sunt sex, nempe Indignatio, Tumor mentis, Clamor, Contumelia, Rixa, Blasphemia.*
10 *Indignatio quid sit, & quale peccatum?*
11 *Tumor mentis quid sit, & quale peccatum?*
12 *Clamor quid sit, & quale peccatum?*
13 *Contumelia quid sit, & quale peccatum?*
14 *Rixa quid importet, & quale peccatum sit?*
15 *Blasphemia quando fiat, & quale peccatum sit?*

IRA pro ut est unum ex peccatis capitalibus est inordi- 1
natus appetitus vindictæ, aut quasi vindictæ. *Est in
re communis.* Dicitur primo *Inordinatus appetitus vindi-* 2
ctæ, quia si ordinate appetatur vindicta, non est pecca-
tum. Immo ira si præscriptum rationis modum non ex-
cedat, nedum non est mala, sed est bona, & meritoria;
quin immo, & ejus absentia potest aliquando esse pecca-
minosa. Unde peccant quandoque Superiores, & quan-
doque parentes defectu iræ subditos, seu filios, sicut pec-
cavit Heli 1. *Reg.* 2. fuitque ideo justa morte punitus,
quod filiis discolis, eorumque vitiis non fuerit iratus.
Hinc *Eccles.* 7. legitur: *Melior est ira risu, quia per tri-
stitiam vultus corrigitur animus delinquentis. & Psal.* 4.
dicitur: *Irascimini, & nolite peccare*, & de facto quod ira
ordinata non sit peccatum manifeste patet, ex quo i-
psemet Christus, a quo longe erat omne peccatum,
circumspexit *cum ira*, ut dicitur *Marc.* 3. Dicitur se- 3
cundo, *Vel quasi vindictæ*, quia dum homo irascitur in
res inanimatas, ut dum Scriptor ex cholera comminuit ca-
lamum male scribentem, Pictor penicillum male pin-
gentem, Artifex frangit, aut projicit instrumentum non
ita idoneum ad suum intentum, & hujusmodi, non est
proprie vindicta, & tamen est proprie ira, quamvis or-
dinarie venialis, nisi ab extrinseco fiat mortalis.

Ira potest esse *appetitus inordinatus*, seu peccatum du- 4
pliciter. Uno modo ex parte objecti appetibilis, seu vin-
dictæ, ut si proximo appetas vindictam injustam, vel ju-
sto majorem. Alia ex parte ipsius motus iræ, seu modi
irascendi, ut si nimium interius excandescas, vel exte-
rius per signa nimis patefacias. *Communis* cum S. Thoma 5
infra citando. Ira inordinata primo modo, seu excessiva
quoad inordinatum appetitum vindictæ inferendæ est pec-
catum ex genere suo mortale. *Communis* cum S. Tho-
ma 2. 2. *quæst.* 158. *art.* 2. *in corpore*, ubi sic præcise
habet: *Motus iræ potest esse inordinatus, & peccatum du-
pliciter, uno modo ex parte appetibilis, utpote cum aliquis
appetit injustam vindictam, & sic ex genere suo ira est pec-
catum mortale, quia contrariatur Charitati & Justitiæ;*
ubi ut vides tota ratio est, quia Charitati, & Justitiæ con-
trariatur. Charitati quidem, cum optemus proximo malum,
quod nobis non optaremus fieri; Justitiæ vero, quia, si- 6
cuti ad justitiam commutativam requiritur æqualitas in-
ter datum, & acceptum, ita ad justitiam vindicativam
æqualitas inter pœnam, & culpam. Dicitur notanter *ex
genere suo mortale*, quia potest esse peccatum veniale
ob imperfectionem actus, quæ imperfectio spectatur, vel ex
parte appetentis, seu voluntarii, ut cum motus iræ præ-
venit judicium perfectum rationis; vel ex parte objecti ap-
petibilis, ut cum levis est vindictæ optatæ excessus. *Com-
munis* cum S. Th. *loc. cit.* ubi sic præcise subjungit: *Po-
test tamen contingere, quod talis appetitus sit peccatum ve-
niale propter imperfectionem actus; quæ quidem imperfe-
ctio attenditur, vel ex parte appetentis, puta cum ali-
quis appetit in aliquo modico se vindicare, quod quasi
nihil est reputandum, ita etiam quod si actus inferatur,
non esset peccatum mortale, puta est aliquis parum tra-
hit aliquem puerum per capillos, vel aliquid hujusmo-
di.*

Ira inordinata secundo modo, seu excessiva ex parte 7
modi irascendi est ordinarie peccatum veniale tantum,
quia homo per solum emotionis excessum, nec inten-
dit nocere, nec nocet, nisi sibi. *Communis* cum S. Thom.
loc. cit. ubi sic sequitur; *Alio modo potest esse motus iræ
inordinatus, quantum, ad modum irascendi, utpote, si ni-
mis ardenter irascatur interius, vel si nimis exterius ma-
nifestet signo iræ: & sic ira secundum se non habet de
suo genere rationem peccati mortalis.* Dicitur notanter *or-
dinarie peccatum veniale tantum*; quia potest continge- 8
re, quod per accidens ex nimia vehementia iræ eva-
dat peccatum mortale ratione affectus adjuncti, quo quis
paratus existat aliquid facere contra dilectionem Dei, &
proximi, quod sit peccatum mortale. *Communis* cum S.
Th. *l. c.* ubi sic loquitur concludit: *Potest tamen contingere
quod sit peccatum mortale, puta si ex vehementia iræ ali-
quis excidat a dilectione Dei, & proximi*, & Sylvius
2. 2. q. 158. a. 3. *concl.* 3. si dixit: Potest tamen esse mortale,
si ve-

si vehementia sit tanta, ut vel scandalum magnum infir-
mis præbeat, vel irascentis valetudini multum noceat;
vel alioquin destruat Charitatem; sive in opere externo,
sive tantum in animo,
9 Iræ filiæ communiter a Doctoribus cum S. Gregorio
lib. 31. moral. cap. 17. assignantur sex, nempe Indignatio,
Tumor mentis, Clamor, Contumelia, Rixa, Blasphe-
10 mia. *Indignatio*, seu aversio est inordinatus affectus in
proximum, ex eo, quod quis reputet se, aut suos indi-
gne, seu injuriose tractari: Talis Indignatio est ordinarie
peccatum veniale, quamvis possit esse mortale, si cre-
scat usque ad deliberatum odium, vel gravem personæ
contemptum. *Tumor mentis* est, quo quis morose exco-
11 gitat diversas vias vindictæ, iisque cogitationibus animum
tumefacit, & inflat; Talis tumor mentis est peccatum
mortale, vel veniale juxta rationem vindictæ cogitatæ
12 gravis, vel levis. *Clamor* index est, cum iratus vocem
extollit, multa inordinate, & confuse effundens; Talis
13 clamor est ordinarie peccatum veniale, nisi addatur aliud,
V. G. blasphemia, contumelia, & hujusmodi. *Contumelia*
inter contemptus index, est dictum, vel factum injurio-
sum, quo quis proximo præsenti palam aliquod objicit
intentione illum inhonorandi; Talis contumelia est ex ge-
14 nere suo peccatum mortale, nisi levitas materiæ, aut
imperfectio actus excuset. *Rixa*, per quam, inquit D.
Thom. *loc. cit. intelliguntur omnia nocumenta, quæ facto
proximis inferuntur ex ira*, adeoque pugnæ, Duellum,
seditio, vulnus, cædes & hujusmodi, si modum non ex-
cedat, sed sistat v. g. in quadam levicula pugna, erit so-
lum venialis; secus autem, si progrediatur ad seditiones,
15 vulnera, cædes, & hujusmodi. *Blasphemia* fit, cum ja-
ctimus convitia in Deum, Deiparam, aut Sanctos; Talis
blasphemia de genere suo est peccatum mortale, nisi in-
advertentia aut indeliberatio excuset.

IRREGULARITAS.

ARTICULUS I.

Irregularitas quoad ea, quæ concernunt ejus esse, & divisionem.

SUMMARUIM.

1 *Irregularitas quid sit?*
2 *Irregularitas est duplex, scilicet totalis, & partialis.*
3 *Irregularitas totalis quæ sit?*
4 *Irregularitas partialis quæ sit?*
5 *Irregularitas alia est ex delicto, alia est ex defectu.*
6 *Irregularitas ex defectu contrahitur sine culpa.*
7 *Irregularitas ex delicto ad hoc, ut contrahatur, requiritur actus externus consummatus.*
8 *Nulla irregularitas unquam incurritur, nisi sit in Jure expressa.*
9 *Hinc in dubio, sive juris, sive facti potest quis tenere, quod non sit irregularis.*
10 *Excepto in dubio de homicidio.*
11 *Irregularitas ex delicto est multiplex, & enumerantur casus, in quibus incurritur.*
Primo evadunt irregulares ex delicto Heretici, & Apostatæ a Fide, & eorum receptores, fautores &c.
Secundo evadunt irregulares iterantes serio, & scienter Baptismum, & rebaptizati ministrantes; & scienter ab Hereticis Baptismum recipientes.
Tertio evadunt irregulares Clerici Censuras violantes.
Quarto evadunt irregulares indebite, & male Ordines suscipientes, & plures alii consimiles, qui assignantur.
Quinto evadunt irregulares exercentes solemniter, & scienter actum Ordinis Sacri quem non habent, & plures alii consimiles; qui assignantur.
Sexto evadunt irregulares, ita ut nequeant ad Ordines promoveri omnes enormiter criminosi, si eorum crimina sint notoria, & publica, quæ habent annexam infamiam, ut Sodomia &c.
Septimo evadunt irregulares homicidæ voluntarii, quamvis occulti, mandantes, consulentes efficaciter homicidium, Abortum fœtus animati, secuto effectu, procurantes, & alii consimiles, qui assignantur.
Octavo evadunt irregulares mutilantes, & ibi plura de istis.
Nono assignantur, qui evadant, vel non evadant irregulares ex homicidio patrato in sui, suorumque necessariam defensionem, & assignantur inculpatæ tutelæ ad moderamen tria potissimum requisita &c.
Decimo assignantur, qui evadant, vel non evadant irregulares ex homicidio mere casuali.
Undecimo assignantur, qui evadant, vel non evadant irregulares ex homicidio commisso auctoritate publica, & juridica, vel in bello.
12 *Irregularitates ex defectu sunt multæ, & assignantur.*
Prima est ex defectu animæ, ratione cujus qui sint irregulares assignantur.
Secunda ex defectu corporis, ratione cujus qui sint irregulares assignantur.
Tertia ex defectu lenitatis, ratione cujus qui sint irregulares assignantur.
Quarta ex defectu natalium, ratione cujus qui sint irregulares assignantur.
Quinta ex defectu sacramenti, ratione cujus qui sit irregulares assignantur.
Sexta ex defectu libertatis, ratione cujus qui sint irregulares assignantur.
Septima ex defectu legitimæ ætatis, ratione cujus qui sint irregulares assignantur.
Octava ex defectu bonæ famæ, seu ex infamia, ratione cujus qui sint irregulares assignantur.
13 *Adduntur hic varii speciales casus de Irregularitate Sac. Congr. resoluti.*

IRregularitas est inhabilitas, seu impedimentum Cano- 1
nicum, quo quis inhabilis redditur ad primam Tonsu-
ram, & Ordines suscipiendos, vel ad susceptos exercen- 2
dos; *Est in re communis*. Irregularitas est duplex, tota-
lis, & partialis. Totalis est, quæ omni Ordine suscipien- 3
do, & suscepti omni exercitio privat, ut est illa prove- 4
niens ex homicidio, & bigamia. Partialis est, quæ pri-
vat solum aliquo Ordinum exercitio, vel solo ascensu ad
Ordinem Superiorem. Sic v. g. Diaconus oculo sinistro ca-
rens inhabilis est ad Sacerdotium, potest tamen in Dia-
conatu ministrare, & Sacerdos, cui fuit præcisus pollex,
inhabilis redditur ad celebrandum, non autem ad Confes-
siones excipiendas, si sit approbatus; *c. Presbyterum, de
Clerico ægrotante*.
Irregularitas alia est ex delicto, & alia est ex defectu. 5
Irregularitas ex defectu contrahitur sine culpa, cum sit a 6
Jure imposita ob solam indecentiam, quam aliquis defectus
affert Sacro Altari, & Ministerio. Irregularitas vero ex 7
delicto, ad hoc, ut contrahatur, requiritur actus externus 8
consummatus; *cap. Si quis non iratus 15. q. 1.* Et nulla
irregularitas umquam incurritur, nisi sit in jure expressa,
ut clare desumitur *ex cap. Is, qui, de sentent. Excomm.
in 6.* ubi habetur: *Licet in hoc temere agat, Irregulari-
tatis (cum id non sit expressum in jure) laqueum non
incurrit*. Hinc in dubio sive juris, sive facti potest quis 9
tenere quod non sit irregularis, cum sit melior conditio
possidentis, & pro tali dubio nulla reperiatur in Jure im-
posita irregularitas. Excepto in dubio de homicidio, in 10
quo dubitans, an vere homicidium commiserit, tenendus
esset irregularis; *ex cap. Ad audientiam, & cap. Signifi-
casti, de homicidio*, ubi expresse statuitur, quod sic du-
bius non debeat in Sacris ministrare, nec celebrare præ-
cisis verbis: *Cum in dubiis semitam debeamus eligere tu-
tiorem, & in hoc casu cessare, sit tutius, quam temere ce-
lebrare*.
Irregularitas ex delicto est multiplex, & enumerantur 11
casus, in quibus incurritur.
Primo evadunt irregulares ex delicto Hæretici, & A-
postatæ a Fide; *c. Presbyteros dist. 50. & cap. Qui in ali-
quo dist. 51.* & eorum receptatores, & fautores, & De-
fensores; *cap. Quicumque, de hæreticis in 6.* & eorum
filii usque ad secundam generationem ratione Hæresis Pa-
tris, & usque ad primam ratione Hæresis Matris, nisi
parentes ante mortem abjuraverint Hæresim, *cap. Sta-
tutum 15. de Hæreticis in 6.*
* Abjurantes autem hæresim, sive de vehementi, sive
de levi; aut publici pœnitentes utrum irregulares sint,
necne, vide Maravigliam *Leg. 235. & 136. Prudentiæ
Episcopalis*. *
Secundo, evadunt irregularares iterantes serio, & scien-
ter Baptismum, & rebaptizati ministrantes; *cap. Ex lit-
terarum, de Apostatis, & reiterantibus baptisma*, non
autem iterantes Confirmationem, vel Ordinem, cum hoc
non sit in Jure expressum, Adulti, qui scienter sinunt se
ab Hæreticis extra casum necessitatis baptizari; *cap. Eos,
quos, de consecr. 4. & cap. Afros dist. 98.*
* Porro Irregularitas ex iteratione Baptismi contrahi-
tur etiamsi Baptismus absque prudenti dubio sub condi-
tione innovetur, ut ex Catechismo Romano multo pro-
babilius deducitur. Hanc vero pœnam etiam baptizan-
tem afficere, non baptizatum tantummodo, ferme inter
omnes convenit. Sicut & ea affecti non tantum ad al-
tiores Ordines ascendere vetantur, se & ab exerci-
tio jam susceptorum Ordinum absterrentur, quæ tan-
quam magis cohærens auctoritati Catechismi Romani opi-
nio præfertur alteri neganti. Benedict. XIV. *Instit. Ec-
clesiast. 84. § 18.*
Tertio, evadunt irregulares Clerici censuras teme-
re violantes, v. g. Si excommunicati, interdicti, vel
suspensi Ordinum munera exerceant, divinis scien-
ter se ingerendo, scienter celebrando in loco interdicto
in casibus non permissis; *cap. Si quis Episcopus 11. quæst.
3. cap. Is, qui, de sent. Excom. in 6. & cap. Is, cui 20.
eod. tit. in 6.*
* At Clerici ab exercitio sui Ordinis suspensi, si ab
eo se abstinuerint, esto absque prævia absolutione ad
al-

altiorem ordinem transferint, quanquam id agant sacrilege, irregularitatem non incurrunt, quæ est magis communis sententia. Benedict. XIV. *de Synodo Diœcesana lib. 12. cap. 3. num. 6. nov. edit.*

Quarto evadunt irregulares indebite, & male Ordines suscipientes, scilicet suscipiendo furtive sine Episcopi Ordinantis scientia, & voluntate, non vocati, nec legitime examinati, nec admissi, nomen alterius approbati, & admissi usurpando, vel alium in examine sub suo nomine dolose supponendo; *cap. Veniens, de eo, qui furtive Ordines suscipit*; Aliqua Censura irretiti Ordines recipiendo, ut Subdiaconatum omisso Ostiariatu; *cap. Sollicitudo dist. 52.* Absque dispensatione Canonica ante ætatem legitimam, vel extra tempora a Jure statuta, vel absque Dimissoriis Litteris aliquem ex Sacris Ordinibus suscipientes, & durante suspensione eo ipso contracta, in iisdem Ordinibus temere ministrantes; *cap. Dilectus, de tempor. Ordinat.* Pii II. Constit. incipient. *Cum ex Sacrorum*. Ab Episcopo excommunicato, suspenso, interdicto, Hæretico, denunciato, Schismatico, seu non habente jurisdictionem Ordines recipientes; *cap. Cum Clerici 2. de ordinatis ab Episcopo, qui renuntiavit Episcopatui*; *cap. Statuimus decret. 1. quæst. 1. cap. Conventionibus, vers. Constantinus 1. quæst. 7.* Conjugati præsumentes suscipere aliquem Sacrum Ordinem etiam nondum consummato Matrimonio; *Extravag. Antiqua consecrationi, de voto, & voti redemptione*. Suscipientes plures Ordines Sacros eodem die; *cap. In singulis, & cap. Quicumque d. 57.*

Quinto evadunt irregulares exercentes solemniter, & scienter actum Ordinis Sacri, quem non habent, ut Clerici in Minoribus exercentes solemniter, & scienter, & adhibitis eorum insignibus Ordines majores, *cap. 1., & 2. de Clerico non ordinato ministrante*. Clerici, & Subdiaconi solemniter baptizantes, *cap. 1. de Cleric. non ordin. ministr.* Diaconi nondum Sacerdotes Missam celebrantes; *Cap. Ex litteris 2. de Cleric. non ordin. ministr.* Nondum Sacerdotes serio, & Sacramentaliter alios a peccatis absolventes, colligitur *ex cap. 1. & 2. de Cleric. non ordin. ministr.* cum vere exerceant actum Ordinis, quem non habent. Non Sacerdotes benedicentes Sponsis, cum hoc sit proprium munus Sacerdotio affixum; Sicut etiam Diaconi solemniter benedicentes aquam lustralem cum hoc munus proprie ad Sacerdotem spectet per textum *in cap. Aquam. de consecrat. dist. 3.* Non Episcopi confirmantes, & Ordines conferentes, ut de communi testatur Suarez *Disp. 42. sect. 4. num. 7.* Immo etiam Episcopi promoti per saltum, si conferant illum Ordinem, quem ipsi ratione saltus non receperant, & deducitur *ex citat. cap. 1. de Clerico non ordinato ministr.* cum vere exerceant Ordinem, quem non habent. Laici etiam exercentes actus majorum Ordinum, quidquid dicant alii, evadunt irregulares, quia textus in *cap. 1. de Clerico non ordinato baptizante* loquitur indistincte *de non ordinato* per hæc præcisa verba: *Si quis baptizaverit, aut aliquod Divinum Officium exercuerit, non ordinatus, propter temeritatem abjiciatur de Ecclesia, & nunquam ordinetur*, æque autem non est ordinatus Laicus, ac Clericus, qui non est Sacerdotio initiatus. Neque valet dicere, quod hic textus contineatur sub titulo de Clerico non ordinato, & per hoc sit ei conformandus, & cum versemur in odiosis, quæ sunt potius restringenda, *arg. cap. Odia, de Regul. Juris in 6.* non sit extendendus ad Laicos, de quibus non loquitur. Non valet, inquam, quia ultra quam quod multi Doctores dicunt titulum illum alteratum, & inter alios testatur Suarez *disp. 31. sect. 4. vers. Sed quæres*, se vidisse in Codicibus Gregorianis in septem manuscriptis inscriptum præcise *de non ordinato baptizante*; & dato etiam, quod in titulo revera semper fuerit supposita illa adjectio *de Clerico*, adhuc potius attendendus est textus, qui disponit, quam titulus, sub quo continetur, cum ille sit dispositivus, nec mirum est, quod sub aliquo titulo contineatur aliqua dispositio, quæ non videatur directe sub illo titulo contineri, cum tamen habeat cum illo symboleitatem, & similitudinem. Nec ut prætenditur fit aliqua odiosa extensio, cum potius, ut patet ex lectura textus, hæc sit manifesta comprehensio, cum in illo dicatur: *Si baptizaverit non ordinatus*, laicus enim, ut aperte patet, non est ordinatus. Sic tenent Divus Antoninus *3. part. tit. 20. in princip.* Maiolus *de Irregularitate*, Rosignolus, Silvester, Sotus, Navarrus, Avila, Valentia, Blundus, Basoensis, Mastrius, & alii cum Suarez, qui *dispus. 42. sect. 4.* advertit hoc interesse quoad hanc Irregularitatem inter Clericum, & Laicum, quod hæc respectu Laici est totalis, ita ut nullum Ordinem suscipere valeat, respectu vero Clerici est partialis, ut non possit ascendere ad Ordines superiores, & manet suspensus ab executione Ordinis præexistentis, & ultimi per biennium, vel triennium ad arbitrium Episcopi, ut habetur *d. cap. 2. de Cler. non ordin. ministran.*

Sexto, evadunt irregulares ita ut nequeant ad Ordines promoveri, omnes enormiter criminosi, si eorum crimina sint notoria, & publica, quæ habent annexam infamiam, ut sunt Sodomia, Incestus, Raptus Virginis, Maleficium, Veneficium, Adulterium, Simonia, Sacrilegium, perjurium in judicio, crimen læsæ Majestatis, & alia hujusmodi enumerata *cap. Infames 6. quæst. 1.* ubi concluditur sic: *Hi omnes, inquam, nec ad Sacros gradus debent provehi*. Notanter dicitur, *si eorum crimina sint notoria, & publica*, quia, si sint occulta, excepto homicidio, non inducunt Irregularitatem; *Cap. Ex tenore 4., & cap. ult. de temporibus Ordinationum*, ubi expresse habetur: *Si præposita crimina ordine judiciario comprobata, vel alias notoria non fuerunt, non debent hi (præter reos homicidii) post pœnitentiam in jam susceptis, vel suscipiendis Ordinibus impediri*.

Septimo, evadunt irregulares homicidæ voluntarii, quamvis occulti; *Cap. Suscepimus, de homicidio, cap. De cætero dist. 50. Concil. Trid. sess. 14. cap. 7. de reformat.* Homicidium mandantes; *Cap. Si quis vidua 8. dist. 50.* etiamsi mandantes mandatum revocaverint, si revocatio non innotuit mandatario quia hic quandiu revocationem mandati ignorat, agit nomine mandantium. Pirhing *de homicidio num. 23.*, & etiam irregularitatem incurrunt, si occasione sui mandati occidatur ipse mandatarius, quia licet talis mors sequatur præter mandantium intentionem, & directam voluntatem, tamen cogitare poterant, & debebant illam occidere posse; *arg. cap. ultimo, de homicid. in 6.* Et eam incurrunt mandantes aliquem verberari, licet expresse inhibeant, ne occidatur, vel membro aliquo mutiletur, quia mandando in culpa fuerunt, & hoc evenire posse debuerunt cogitare; *cap. Is, qui de homicid. in 6.* Homicidium injustum efficaciter consulentes, *cap. Si quis viduam dist. 50., & cap. Sicut § ult. de homicidio*, etiamsi consulentes ante homicidium suum consilium revocaverint, quia etiam in tali casu consulentes adhuc censentur moralis causa homicidii, maxime si rationes, quibus innitebatur consilium, sint ita moventes, & convincentes, ut revocatio consilii non amplius attendatur, ut notat Suarez *disp. 44. sect. 2. num. 10.*, & cum aliis Pirhing *lib. 5. decretal. tit. 2. num. 32.* Ad homicidium cooperantes, *cap. Sicut 6. de homicid., & leg. unic. Cod. de raptu Virginis*. Unde si plures de communi consensu conspiraverint in mortem alicujus, & is ab uno tantum sit occisus, sunt omnes Irregulares, *Capitul. Significasti 18. §. Quod si, de homicid.* Si plures sine prævio deliberato animo, & sine communi consensu occidendi in subita rixa eumdem aggressi fuerint, nec sciri possit, a quo letale vulnus sit inflictum, etiam tunc pro foro interno sunt omnes irregulares: *Cap. Ad audientiam, & cap. Significasti, de homicidio*. Si vero sciatur, quis illum occiderit, tunc solus ille erit irregularis, *cap. Significasti 18. §. Nos in præmisso, de homicid.* Obligati ex justitia impedire homicidium, & non impedientes, quia tales moraliter censentur occidere, peccantque contra justitiam, & tenentur ad restitutionem, *arg. cap. Sicut 6. §. Illi etiam, de homicidio*. Procurans abortum fœtus animati, secuto effectu, est irregularis, *cap. Sicut ex litterarum, de homicidio*.

* Si Patronus Beneficii Rectorem interfecerit, ejus filii, & descendentes usque ad quartum gradum fiunt irregulares, ex *cap. In quibusdam, de pœnis*: intellige tamen de filiis natis post homicidium, non vero ante, quæ est interpretatio ab ipsa etiam S. Congregatione admissa. Et ipse Patronus, ac reliqui ad patronatum vocati, ab eo jure cadunt. De Synodo Diœcesi. *lib. 13. cap. 24. §. 21. nov. edit.* *

Octavo, evadunt irregulares mutilatores; mutilare enim, & occidere quoad incurrendam irregularitatem æquiparantur ex Glossa *in Clement. Si furiosus, de homicid. voluntario*; dummodo mutilatio inducat separationem, & truncationem membri alicujus principalis habentis in corpore humano distinctum, & peculiare officium, ut manus, pedis, brachii, nasi, auris &c. *cap. Clerici, vel Monachi; cap. In Archiepiscopatu, de raptoribus, & cap. final. dist. 55.* Et ideo abscissio digiti, cartilaginis, excussio &c. non est mutilatio sufficiens ad inducendam irregularitatem, Glossa *citat. Clement. Si furiosus &c.* Abscindens tamen digitum pollicem, aut indicem debet petere dispensationem ad cautelam. Sacr. Congregation. Concil. 19. Julii 1687. Irregulares etiam evadunt mutilantes seipsos, aut mutilationem sine justa causa procurantes in quacumque parte sui corporis; *Cap. Si quis abscidit, & cap. Hi, qui se, dist. 55.* etiamsi ex zelo indiscreto V. G. animo sedandi libidinem, vel existimando ea ratione se obsequium Deo præstare, seipsos mutilaverint, aut castrari permiserint, prout expresse habetur *citat. cap. Hi, qui se, dist. 55., & Cap. Significavit 4. de corpore vitiatis*, etiamsi permiserint se castrari ad vocem musicam conservandam, quia vere, & voluntarie ad sui membri mutilationem sine necessitate concurrunt, & nullus est dominus suorum membrorum, nec in ipsorum abscissionem consentire potest, nisi cum id exigat conservatio totius corporis, aut membri principalis; *arg. Cap. Si quis 5. distinct. 55.* Tum quia si voluntarie procurantes mutilationem pro-

pter castitatem servandam, vel sic Deo obsequium præstandum, fiunt irregulares *ex cit. cap. Hi, qui se, dist. 55., & Cap. Significavit 4. de corpore vitiatis*; a fortiori erunt irregulares se permittentes castrari ob vocem musicam, cum hic sit finis illo valde inferior, & minus excellens, sic tenent Leander, Bonacina, Diana, Matthæucci, & alii cum Engel *lib. 1. tit. 20. num. 13.* Mutilationem autem patientes *ignoranter*, ut pueri secti in infantia, *invite*, aut violenter a latronibus, vel Barbaris mutilati, vel ad evitandum gravius malum corporis de consilio medicorum, non fiunt irregulares, quia cessat hic ratio incurrendi Irregularitatem, puta perversa voluntas, & sævitia in seipsum, *Cap. Si quis a Medicis dist. 55., & cap. 3., & 5. de corpore vitiatis*.

Nono, assignantur qui evadant, vel non evadant Irregulares ex homicidio patrato in sui, suorumque necessariam defensionem. Occidens alium ad vitæ suæ defensionem cum moderamine inculpatæ tutelæ, non fit irregularis. *Clementin. Si furiosus, de homicidio*, ubi expresse dicitur, *illum non incurrere irregularitatem, qui mortem aliter vitare non valens, suum occidit, vel mutilat invasorem*. Tamen *ex cap. Significasti 18. de homicidio, id fieri debet cum moderamine inculpatæ tutelæ, non ad sumendam vindictam, sed ad injuriam propulsandam*. Et ad servandum hoc moderamen inculpatæ tutelæ tria potissimum requiruntur, scilicet causa, modus, & tempus. Primo requiritur causa, idest injusta invasio occisionem præcedens, vel certo imminens, quia si quis ante hanc occidit, vel mutilat, jam non est sui defensio, sed aggressio, & tunc evadit irregularitatem, & hæc invasio præcedens, vel certo imminens debet esse injusta, hinc pro defensione vitæ suæ non potest sine irregularitate occidere invadentes ministros justitiæ, quia isti juste invadunt, ut cum multis tenet Pirhing *lib. 5. decret. tit. 12. num. 92.* Secundo requiritur debitus modus defensionis, offensioni, & invasioni proportionatus, & necessariam defensionem non excedens, *arg. cap. Ut famæ 35. de sent. excommun.* ubi expresse dicitur, *dum tamen non amplius eorum violentia se extendat, quam defensio exigit*: hinc defectu hujusmodi pro moderamine requisiti irregularitatem incurrit, qui potens baculo aggressorem repellere, pugione, ense, vel aliis armis mutilat, & occidit, qui potens se salvare fugiendo, clamando, auxilium implorando, tamen occidit, qui potens se defendere pugnis, vel aliis instrumentis leviter ferientibus injustum aggressorem, adhuc mutilat, vel occidit. *Communis* cum Pirhing *loc. cit. num. 92.* Tertio requiritur tempus, ut scilicet occisio, mutilatio ad sui defensionem statim seu incontinenti fiat, quo quis injustam aggressionem patitur, seu certo imminentem cognoscit, quia si ex intervallo postquam aggressor jam abiit, aut nocere, & aggredi destitit, cessante omni periculo, illum adhuc occidat, non amplius ex necessaria sui defensione, sed ex mera vindicta occidit, adeoque irregularitatem incurit, *arg. cap. Si vero, de sent. Excom.* ubi expresse excipitur solum *si incontinenti vim vi repellat*.

Occidens aggressorem, ne fugiendo ignominiosæ timiditatis notam incurrat, fit irregularis, quia nota timiditatis fugiendæ non est sufficiens ad excusandum a gravi culpa virum equestrem provocatum ad duellum, si illud acceptet, ex Alexand. VII. qui 24 *Septembris* 1665 damnavit propositionem hanc secundam in ordine: *Vir equestris ad duellum provocatus potest illud acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat*: ergo si hæc timiditatis nota non est sufficiens ad excusandum a gravi culpa, nec erit sufficiens ad excusandum ab irregularitate aggressum, qui potesse ipsum tueri fugiendo, & non occidendo aggressorem.

Occidens iniquum accusatorem, falsum testem, vel Judicem sibi injustam mortem parantem, quam aliter effugere non potest, fit irregularis; colligitur ex declaratione Alex. VII. qui anno, & die, quo supra, damnavit hanc propositionem 18. in ordine: *Licet interficere falsum accusatorem, falsos testes, ac etiam Judicem, a quo iniqua certo imminet sententia, si alia via non potest innocens damnum evitare*, ex quibus sequitur, quod si interficeret, injuste & inique interficeret, ex injusta autem interfectione resultat Irregularitas.

Occidens calumniatorem, & inhonorantem pro defensione sui honoris, & famæ, licet non sit alia via eumdem defendendi, fit irregularis, sic colligitur ex declaratione Alexandri VII. qui anno, & die, quo supra, damnavit hanc propositionem 17. in ordine, *Est licitum Religioso, vel Clerico, calumniatorem gravia crimina, de se, vel de sua Religione spargere minantem, occidere, quando alius modus defendendi non suppetit, nisi suppetere non videtur, si Calumniator sit paratus, vel ipsi Religioso, vel ejus Religioni publice, & coram gravissimis viris prædicti impingere, nisi occidatur*. Et ex declaratione Innocentii XI. qui *die 2. Martii* 1679. damnavit hanc propositionem 30. in ordine: *Fas est viro honorato occidere invasorem, qui nititur calumniam inferre, si aliter hac ignominia vitari nequit, idem quoque dicendum si quis impingat alapam, vel fuste percutiat, & post impactam alapam, vel ictum fustis fugiat*, si enim talis occisio ad evitanda multa mala in perniciem Reipublicæ damnatur ut iniqua, & injusta, sine ullo dubio irregularitatem inducit.

Occidens invasorem bonorum propriorum fortunæ eam cum moderamine inculpatæ tutelæ, fit irregularis, & ratio est, quia si fit irregularis occidens calumniatorem pro defensione bonorum famæ, & honoris, quæ sunt bona superioris ordinis ad bona fortunæ; a fortiori fiet irregularis occidens invasorem bonorum fortunæ; Tum quia *in Clementin. Si furiosus*, liber ab irregularitate declaratur solum occidens aggressorem ob defensionem sui *& cap. Significasti, de homicidio*, declaratur irregularis Clericus percutiens letaliter latronem pro defensione rerum Ecclesiæ, *& cap. Suscepimus 10. de homicidio*, declaratur irregularis occidens latronem furantem, præcisis his verbis; *Quoniam expediebat potius post tunicam relinquere pallium, & rerum sustinere jacturam, quam pro conservandis vilibus rebus, & transitoriis tam acriter in alios exardescere, &c. constat eos contra mansuetudinem Ecclesiasticam intercepisse*, adeoque &c.

Occidens aliquem propter defensionem proximi quantumvis propinqui, ut patris, matris, filii, uxoris, fratris &c. licet non peccet occidendo, tamen incurrit irregularitatem ex defectu lenitatis, quidquid sentiant aliqui in contrarium, & ratio est, quia *Clementin. Si furiosus, de homicidio* excipit ab incursu irregularitatis solum homicidam pro necessaria defensione propriæ vitæ; dicit enim præcise *invasorem suum*, ergo non evitatur ab homicida pro defensione vitæ etiam patris, & matris, licet occidendo non peccet, cum irregularitas quandoque etiam sine peccato incurratur, *cap. Dilecto 6. §. final. de sentent. excomm. in 6.* Tum quia de jure communi irregularis est omnis homicida, ut communiter colligunt Doctores *ex cap. De his 6., & Cap. Si quis viduam 8. dist. 16., & per Clement. Si furiosus, de homicidio*, excipitur solum occidens pro necessaria defensione propriæ vitæ, adeoque quoad occidentem pro defensione vitæ aliorum, etiam consanguineorum jus commune remanet in suo robore, & sic evadit irregularis, cum pro defensione ipsorum nulla fiat exceptio. Sic Glossa *in d. Clement. verb. Summ.* Panormitan. cum aliis *in d. cap. Si vero 3. num. 11. de sent. excommunic.* Fagnan. ad *cap. Suscepimus, de homicid. numer. 16.* Covarruv. Panimolle, Platec., Matthæucci, Abbas, Silvester, S. Antonin., Suarez, Navar., Cardin. Innocent. Farinac. Angelus, Majol, Tabiena, Medin. Salonius, Henriquez, Philiarc., & alii cum Pignatell. qui *tom. 7. consultat.* 20. nedum censet hanc sententiam pro communiori, sed etiam pro certa tenere.

Decimo, assignantur qui evadant, vel non evadant irregulares ex homicidio mere casuali. Dantes operam rei licitæ, & adhibita debita diligentia, ne mors, aut mutilatio sequatur, non evadunt irregulares, ut vertentes diligenter infirmos in lecto, vel de lecto ad lectum transferentes, vel cibum, aut medicinam porrigentes, si infirmi ex illa versione, & translatione, & cibi seu medicinæ porrectione moriantur. Tecta reficientes, & post adhibitam consuetam diligentiam, tegulas vel lapides projicientes, ex quibus pertransiens occiditur. Ludentes pila, conis vel aliis honestis ludis, licet aliquis eorum casualiter percutiatur, vel occidatur; campanam pulsantes licet pistillo decidente aliquis interficiatur, & alii consimiles, non evadunt irregulares, ut colligitur *ex Cap. Dilectus 13. cap. Significasti 16. cap. Exhibita 22. & Cap. Quidam 24. de homicid.* Dantes autem operam rei licitæ, & non adhibentes debitam diligentiam, ne mors, seu mutilatio sequatur, evadunt irregulares, ut lapides per aerem projicentes, & pilas niveas hiemali tempore, tegulas e tectis projicientes, arbores incidentes, muros destruentes, si ex defectu debitæ diligentiæ aliquis casu interficiatur; colligitur ex *Cap. Hi qui arborem dist. 50.* ubi præcise habetur: *Si vero aliqua culpa eorum, vel neglectu morientis hominis interitus cognoscitur advenisse, abjiciendi sunt e gradu, & in sacro Ordine nullatenus suscipiendi & ex cap. Presbyterum 7. de homicidio*, in cujus summario præcisa verba reperiuntur; *Homicidium casuale imputatur ei, qui dabat operam rei licitæ, si non adhibuit diligentiam, quam debuit*. Pariter irregulares sunt Magistri nimium castigantes discipulos, si inde mors, aut mutilatio sequatur, quia licet intentio corrigendi, & ipsa correctio sit opus licitum, ex quo tamen ad cavendam mutilationem, seu mortem, debitam diligentiam non adhibuerint, irregulares declarantur, *cap. Presbyterum 7. de homicidio*, sicuti Clericus, qui gestans retro falcem, casu occidit laicum, qui causa ludi supra ipsum Clericum, quasi equitaturus incautus saltavit, & falce se interfecit, declaratus fuit irregularis, ex quo non præcavit periculum mortis illius, promovendo falcem a tergo, uti debebat, sciens quod ratione talis ludi alter in suum dorsum deberet insilire; sic habetur expresse *Cap. Continebatur 8. homicidio*.

Dantes operam rei illicitæ etiam adhibita diligentia, ne homicidium sequatur, & secuto, evadunt irregulares; expresse habetur *Cap. finali de homicidio*, ubi dicitur homicidium casuale non imputari ei, qui dedit operam rei licitæ, & debitam adhibuit diligentiam; ex quo

clare

clare deducitur, alterâ istarum conditionum deficiente, irregularitatem incurri; Si enim declaratur non incurri irregularitatem ex homicidio casuali, per hoc, quod dederit operam rei licitæ, & adhibuit debitam diligentiam ad ipsum evitandum; a sensu contrario debet inferri, quod incurratur irregularitas ex homicidio casuali per hoc, quod det operam rei illicitæ, licet adhibeat debitam diligentiam expresse *ex cap. Suscepimus 10., & ex cap. Decreto 11. de homicidio*. Tum quia debet dari aliqua differentia, cur ad contrahendam irregularitatem inter dantes operam rei licitæ, & dantes operam rei illicitæ, ex dictis, & ex citatis Juribus dantes operam rei licitæ contrahunt irregularitatem ex homicidio casuali, si non adhibeant debitam diligentiam: ergo ex dicendis dantes operam rei illicitæ debent contrahere irregularitatem ex homicidio casuali, etiamsi debitam adhibeant diligentiam, aliter paris essent conditionis, quod non est dicendum, cum citius contrahatur irregularitas per homicidium casuale ex illicito, quam ex licito opere secutum, *ex Cap. Dilectus, 13., & cap. Joannes 23. de homicidio*: Tum etiam quia *Cap. Tua nos, de homicidio, & Cap. Sententiam 9. Ne Clerici, vel Monachi*, declarantur irregulares Clerici in Sacris constituti, & Monachi exercentes Medicinam, vel Chirurgiam, & mortem alicui casualiter inferentes, non obstante peritia, & adhibita diligentia ad ipsam evitandam, præcise per hoc quod Clerici, & Monachi Chirurgiam, & Medicinam exercentes extra casum necessitatis, dant operam rei illicitæ; ergo a pari omnes dantes operam rei illicitæ ex homicidio casuali contrahent irregularitatem, quamvis debitam adhibuerint diligentiam ad ipsum evitandum. Sic Glossa *in citat. Cap. Tua nos, de homicidio, verb. Congruebat*, Divus Thomas 2. 2. *quæst. 64. art.* 8. Scotus *in dist. 25. qu. 1. litt. E.* Innocentius *in cap. Tua nos, de homicidio*. Fagnan. *in Cap. Ad audientiam 12. de homicidio num.* 9 Navarrus, Layman, Faber, Blundus, Mastrius, & alii plurimi.

Ex homicidio, vel mutilatione casuali irregularis evadit Ebrius, qui ex proposito se inebriavit, licet sciret se consuevisse in ebrietate arma sumere, & homines percutere: colligitur *ex Cap. Si confiterit, de accusationibus*. Dormiens sciens se dormiendo consuevisse e lecto surgere, ensem evaginare, & ferire, si diligentiam non adhibuit claudendo Ostium, vel removendo arma; colligitur *ex Cap. Ad audientiam, de homicidio*, & Fagnan. *ibi n.* 7. Tenens animalia consueta nocere, ut *Ursum*, Leonem &c. si ab eis quis interficiatur, ex quo ipsos non custodierit debito modo ligatos; colligitur *ex cap. Hi, qui arborem, & cap. Sæpe contingit dist.* 50. Laicus Chirurgus, vel Medicus, si propter suam imperitiam, vel negligentiam moriatur infirmus; Colligitur *ex Cap. Tua nos, de homicidio*. Et in casu dubii, an ex sua negligentia, vel imperitia decesserit? Habendus est ut irregularis, ita ut nequeat ad Ordines promoveri; habetur expresse *Cap. Ad aures, de ætat., & qualit. Ordinandorum*. Clericus in Sacris, vel Monachus exercens Chirurgiam, vel Medicinam, licet sit in arte peritus, & omnem adhibeat diligentiam, si aliquis ab ipsis patiatur etiam solummodo abscissionem, vel combustionem; *Cap. Sententiam sanguinis, Ne Clerici, vel Monachi leg. 3. tit.* 50. Nec valet dicere, quod sicuti Medici, & Chirurgi Laici non evadunt irregulares abscindendo, & comburendo aliquod membrum causa sanitatis, ita etiam Medici, & Chirurgi Ecclesiastici. Non valet, inquam, quia Clericis in Sacris, & Monachis facta est specialis, & expressa restrictio *citra abscissionem, vel combustionem*; quæ restrictio non reperitur facta Laicis, nec sine ratione hæc restrictio est potius facta Clericis in Sacris, vel Monachis, quia non congruit Dignitati Sacerdotali, vel eidem proxime accedenti fœdare in humano sanguine manus illas, quas sanctificat in Divini sanguinis, & corporis oblatione, ut colligitur *ex dict. Cap. Sententiam sanguinis; Ne Clerici, vel Monachi*, in quo fiet exceptio quoad Subdiaconum, Diaconum, & Sacerdotem. Medicus, & Chirurgus, sive laicus, sive Ecclesiasticus præbens infirmo medicamentum, quod nescit, vel saltem dubitat, an sit ei proficuum, vel noxium, vel dubitat, an ei acceleraverit mortem, debet se habere pro irregulari, ut habetur expresse *in Cap. Peritia tua, de homicidio*.

Undecimo, assignantur qui evadunt, vel non evadunt irregulares ex homicidio commisso auctoritate publica, & juridica, vel in bello. Omnes physice, vel moraliter concurrentes ad mortem malefactorum ex defectu lenitatis evadunt irregulares; *ex Cap. final. Ne Clerici, vel Monachi in 6. Cap. Si quis viduam, & Cap. Clericus dist.* 50. ut omnis Judex, sive Clericus, sive Laicus, qui fert, vel dictat sententiam mortis, aut mutilationis in reum effectu secuto; *argum. cap. 1., & sequentib. dist. 51., & Cap. Ex litteris 10. de excessib. Prælator., & Cap. Sententiam 9. Ne Clerici, vel Monachi*. Excipiuntur tamen Papa, Inquisitores, & Judices Ecclesiastici, seu Prælati jurisdictionem temporalem habentes; Papa enim est incapax irregularitatis, adeo ut ab illa prius contracta fiat liber per evectionem ad Papatum, uti colligitur ex *Cap. Licet vitanda, de election. Cap. Ubi periculum 4. eodem in 6.* Inquisitores hæreticæ pravitatis, etiamsi Hæresis reos ad pœnas jure statutas, etiam mortis condemnent, non evadunt irregulares ex privilegio, favore Fidei eis concesso per Paulum IV, & S. Pium V. Et Judices Ecclesiastici, seu Prælati jurisdictionem temporalem habentes, licet per se ipsos sententiam mortis, vel mutilationis ferre non possint, possunt tales aliis delegare jurisdictionem criminalem, & caussas sanguinis, *ex Cap. finali; Ne Clerici, vel Monachi*, ubi expresse habetur; „ Nam licet Clericis caussas sanguinis agitare non liceat, eas tamen „ (cum jurisdictionem obtinent temporalem) debent, & „ possunt, metu irregularitatis cessante, aliis delegare. Irregulares evadunt Assessores, & Consiliarii, qui vel Judici in ferenda sententia assistunt, vel suo suffragio, aut consilio juridice promovent, Advocati accusatores, testes contra reum in caussa criminali pœnam sanguinis inducentes, *arg. Cap. Aliquantos dist. 51., & Can. His, a quibus 30. caus. 23. quæst.* 8. Notarii sententiam sanguinis scribentes, dictantes, vel subscribentes, legentes, sigillo authenticantes, publicantes, reum pro confessione torquentes, sententiam exequentes, ut Carnifices, Lictores, Satellites, reum ad supplicium ducentes, accelerantes effectu secuto; hi enim omnes vere propinque ad pœnam sanguinis concurrunt, colligitur ex *Cap. Sententiam, Ne Clerici, vel Monachi, arg. Cap. 1. dist. 51. Cap. His, a quibus 30. Cap. Si quis membrorum 31. caus. 23. quæst.* 8.

Quamvis autem incurratur irregularitas accusando, denuntiando, vel voluntarie testificando criminaliter, & in causa sanguinis coram Judice Laico, non incurritur tamen accusando, seu denunciando solum in causa civili pro proprio interesse, etiamsi crimina essent de iis, quibus debetur pœna sanguinis, dummodo accusator expresse protestetur, se non ad pœnam sanguinis, sed præcise ad suum justum interesse accusare, ex tali enim accusatione mors sequeretur tantum per accidens, cum protestatio expresse declaret, quod per se non accusat ad mortem, sed ad refectionem damni recepti, & ad cautelam, ne iterum damnificetur, ut clare habetur *ex cap. Postulasti 21. de homicidio, & cap. Prælatis 2. eod. in 6.* præcisis his verbis: Prælatis, vel Clericis quibuscumque, qui „ de Laicis malefactoribus suis querelam apud Judicem „ sæcularem deponentes, petunt emendam sibi fieri, & „ provideri, ne contra eos talia de cætero præsumant „ protestando expresse, quod ad vindictam, seu ad pœ- „ nam sanguinis agere non intendant, imputari non de- „ bet, quamvis alias de jure debeat pœna sanguinis irro- „ gari, si Judex mortem illis inferat justitia exigente. „ Nam alioquin, si Prælati, aut Clerici propter metum „ hujusmodi, quia Judex ad pœnam sanguinis posset pro- „ cedere, de suis malefactoribus taliter conqueri non au- „ derent, daretur plerisque materia, seu occasio trucidandi eosdem, & illorum bona libere deprædandi.

Advertendum tamen est, quod accusator evadit irregularitatem accusando reum cum supradicta protestatione solum in caussa propria, non autem in causa aliena, cum *in cit. cap. Prælatis 2. num. 6.* dicatur solum *suis malefactoribus*, ut communiter advertunt Doctores. Et etiam evadat irregularitatem in causa propria licet talis protestatio esset tantum ficta externe, & protestans interne desideraret, vel intenderet mortem accusati, quia cum Ecclesia judicet tantum secundum externa, & apud Judicem ficta protestatio idem valeat, ac vera, irregularitatem non contrahit, qui ficte protestatur; irregularitas enim non contrahitur, nisi in casibus a jure expressis, *cap. Is, cui, de sent. Excom. in 6.*

Accusator etiam sine tali protestatione evadit irregularitatem, si accusat malefactorem coram Judice Ecclesiastico, licet de crimine pœnam sanguinis inferente, quia Judex Ecclesiasticus non potest procedere ad pœnam sanguinis, & per accidens est, si reum deinde tradat Judici sæculari puniendum, *cap. final. Ne Clerici, vel Monachi*. Si accusat malefactorem etiam coram Judice Laico de crimine levi, quod pœnam sanguinis non mereatur, licet postea Judex limites justitiæ excedens reum occidi, aut mutilari imperet, quia malitia, vel ignorantia Judicis non debet accusatori imputari; *arg. cap. Postulasti 21. de homicidio*. Si accusat de crimine levi, & exinde Judex reperiens accusatum reum aliorum gravium criminum propter talia condemnet ad mortem, quia accusator per se nullimode intendit pœnam sanguinis, & per accidens est, quod tali occasione reperiantur in accusato gravia crimina digna morte accusatore prius ignorata, ut advertit inter alios Anaclet., & Pirhing *lib. 5. decret. tit. 12. num.* 110. Si accusat malefactorem non de crimine commisso, sed de crimine præciso committendo, sive in proprium, sive in alienum damnum redundaturo cum alia via impediri non potest, quam per accusationem, & manifestationem, quia Sacri Canones non imponunt irregularitatem propter opus, ad quod quis lege naturali, & Divina tenetur, uti est avertere grave malum a proximo; *argum. cap. Accusasti 8. de accusat.* ubi expresse dicitur: *Nisi pro pace feceris*; Pirhing *loc. cit. num.* 109. Anaclet., Molina, Covaruv. & alii.

Clerici, & Religiosi non possunt coram Judice Laico criminaliter in causa sanguinis esse accusatores *ex cap. Sicut Sacerdotes 2. quæst. 7.* Nec testes; *cap. Testimonium 11. quæst. 1.*, nisi ad innocentis liberationem de licentia suorum Superiorum. Nec Judices, *cap. His a quibus 23. qu. 8.* Nec Notarii, seu Scribæ, *cap. Sententiam, Ne Clerici, vel Monachi*, & si hæc præstiterint, non solum irregularitatem incurrunt, sed etiam grave peccatum committunt, cum in re gravi Canonum præscripta transgrediantur; *argum. cap. Postulasti 21. de homicidio*. Ad differentiam Laicorum, qui hæc præstando incurrunt solum irregularitatem ex defectu lenitatis, & nullum committunt peccatum, cum nullibi ista reperiantur ipsis prohibita, sicuti expresse reperiuntur prohibita Clericis, & Monachis in citatis Juribus, *& cap. final. Ne Clerici, vel Monachi, & cap. Postulasti 21. de homicidio*, & pluribus aliis in locis.

Clerici Theologi, & Canonistæ, seu Confessarii non incurrunt irregularitatem si consulti in genere tantum respondeant, & explicent quid jura statuant de hujusmodi malefactoribus, nil suadendo circa reum in particulari; Glossa communiter recepta, *in cap. Ex litteris 10. de excessibus Prælator. vers. Consuluit*. Immo Confessarius non fit irregularis, etiamsi neget absolutionem Judici nolenti condemnare ad mortem ex Officio, & secundum Leges reos, modo generaliter loquatur, ut puniat secundum Leges, quas ipsi potest ostendere, ut videat, quid Juris, *argum. cap. Pessimam 32. caus. 23. quæst. 8.* Barbosa *in cap. Ex litteris*, Suarez, Layman, Pirhing *loc. cit. num. 98.* Reiffenstuel *lib. 5. decretal. tit. 12. num. 101. & 102.* & alii passim.

In bello manifeste injusto, sive offensivo, sive defensivo licet pauci occidantur, seu mutilentur, vel etiam unus solus occidatur, vel mutiletur, evadunt irregulares omnes militantes, quamvis non omnes suis manibus occidant, seu mutilent, quia omnes ad homicidium, seu mutilationem cooperantur, & constituunt unam causam totalem ad eam occisionem, vel mutilationem, cum omnes ad invicem se excitent ad illam, *argum. cap. Sicut dignum 6. §. final. de homicidio, cap. Quod in dubiis 5. de pœnis, & ibi Glossa vers. Incitant*.

In bello autem manifeste justo, sive offensivo, sive defensivo evadunt irregulares solum occidentes, vel mutilantes propriis manibus. Pugnantes autem, & neminem occidentes, nec mutilantes non fiunt irregulares, licet ab aliis multi occidantur, vel mutilentur; *cit. cap. Petitio tua 24. de homicidio, & cap. Si quis 4. dist. 51.* & Doctores communiter. Nec etiam evadunt irregulares, si aliquos ipsi vulnerent, & percutiant solum, dummodo non occidant, nec mutilent, *cit. cap. Petitio tua 24. de homicidio*, ubi Sacerdoti pugnanti in bello præcipitur solum ob irregularitatem abstinere a celebratione in casu, quo ipse propriis manibus aliquem interfecerit, non autem, si neminem occidit, aut mutilavit, ibi: *Mandamus, quatenus, si de interfectione cujusquam in illo conflictu tua conscientia te remordet, a Ministerio Altaris abstineas reverenter, cum sit consultius in hujusmodi dubio abstinere, quam temere celebrare*. Ob solam enim vulnerationem, & percussionem non reperitur in Jure imposita ista irregularitas, adeoque non contrahitur, cum ista non contrahatur, nisi sit in Jure expressa, *cap. Is, qui 18. de sentent. Excomm. in 6.*

Clerici, & Laici pugnantes in bello justo, & occidentes, vel mutilantes inimicos fiunt irregulares, non ex delicto, sicuti pugnantes in bello injusto, sed tantum ex defectu lenitatis, quia sicuti, qui juste contra aliquem profert sententiam sanguinis, secuto effectu irregularitatem incurrit, *argum. cap. Aliquantos 1. dist. 51. cap. Sæpe 29. & cap. His 30. caus. 23. quæst. 8. cap. Ex litteris 10. de excessibus Prælator. cap. Clericis 5. & cap. Sententiam 9. Ne Clerici, vel Monachi*, ita qui militat in bello justo, incurrit irregularitatem, si aliquem occidat, vel mutilet, *cap. Si quis viduam 8. dist. 50. cap. Aliquantos 1. dist. 51. & cap. Petitio tua 24. de homicidio*. Clerici tamen, si sint in Sacris, vel Beneficiati, peccant mortaliter pugnando in tali bello aggressivo, quamvis justo, cum eis sit absolute prohibitum propriis manibus pugnare in bello offensivo, quamvis justo, *cap. Eos, qui 3. caus. 20. q. 3. cap. Clerici 5. & cap. Quicumque ex Clero 6. caus. 23. q. 8. & cap. Ex multa 9. de voto §. De Clericis*. Vide verb. *Bellum art. 5.*

Clerici, sive Laici pugnantes in bello justo, etiam mere defensivo contra quoscumque etiam Paganos, & Hæreticos ob necessariam defensionem Patriæ, & aliquem occidentes, vel mutilantes, sicuti etiam ob necessariam defensionem parentum, Filiorum, aliorumque quorumcumque conjunctorum, licet in talibus justis, & necessariis casibus non peccent, fiunt tamen irregulares ex defectu lenitatis. Et ratio est, quia *in Clementina unic. Si furiosus, de homicidio* irregularitatis incursus evitatur a solo Homicida, qui necessario tuetur vitam propriam, ergo non evitatur ab Homicida, qui alienam vitam etiam Patris, & Matris, aliorumque conjunctorum, & Patriam defendit, licet non peccet, *ex cap. Dilecto 6. §. fin. de sentent. Excomm. in 6.* Nam de Jure communi irregularis est quilibet homicida; *cap. Si quis viduam 8. dist. 50.*, & Doctores communiter; hodie autem limitatur per dictam Clementinam, & in limitatione solum fit mentio de necessario defendente vitam propriam, ibi: *Et idem de illo censemus, qui mortem aliter vitare non valens suum occidit, vel mutilat invasorem*; ergo secus in aliis casibus; *argum. cap. Nonne, de præsumptione*, ut optime Marian. Soccin. *in cap. Ad audientiam 12. de homicidio num. 187.* & Fagnan. *in cap. Suscepimus 10. de homicid.* & expresse *in dict. Clementin. verb. Suum*, quam sequuntur Lap. & Paul. item Cardin. Imola, & Abbas *in cap. 1. de vita, & honest. Clericor.* & hanc glossam dicit communiter receptam Navarr. *in Manual. cap. 27. num. 213.* Tum quia de pugnantibus etiam in bello justo ad necessariam defensionem Patriæ habetur expresse *in cap. Petitio tua 24. de homicidio*, ubi Honorius III. sic præcise respondit Pelagio Presbytero: „Petitio tua Nobis exhibita continebat, „quod cum inimici Dominicæ Crucis, ac blasphemi nominis Christiani, Castrum quoddam, in quo morabaris, „graviter invasissent, exeuntibus inde habitatoribus, „tam Clericis, quam Laicis contra eos, ac invicem congredientibus, hinc inde occisi quam plurimi extiterunt: „Unde cum pro eo, quod aliquos percussisti, irregularitatem metuas incurrisse. Mandamus, quatenus si de interfectione cujusquam in illo conflictu, tua conscientia „te remordet, a Ministerio Altaris abstineas reverenter, cum sit consultius in hujusmodi dubio abstinere, „quam temere celebrare"; ubi Glossa, & Barbosa *num. 2.* Fagnan. *num. 11. & 14. & per tot.* & alii Canonistæ, Bonacina *de Censuris disput. 7. punct. 4.* Petra *in Constitut. unica Gregorii VIII. sect. 1. num. 7.* & Rota *part. 2. recentior. num. 5.* & consonat *cap. De his 36. dist. 50.* Et de facto fuit a Sanctissimo concessa facultas Nuncio Portugalliæ, ut dispensaret cum Ecclesiasticis, qui in casu inevitabilis necessitatis Infideles, seu Hæreticos, defendendo Patriam, occiderunt, vel mutilarunt, ut refert Fagnan. *in cit. cap. Petitio num. 15.* ubi advertendo verba *inevitabilis necessitatis* elicit non esse facile dispensandum, si poterat a Laicis patria defendi. Et ratio est, quia hoc impedimentum irregularitatis inolevit, ut arceantur a Ministro Divino ii, qui sanguinem humanum profundunt, juxta id, quod dixit Dominus Davidi *lib. 1. Paralipomenon 22. num. 8. Multum sanguinem effudisti, & plurima bella bellasti, non poteris ædificare domum nomini meo*, & ibidem *cap. 28. num. 3. Non ædificabis domum nomini meo, eo quod sis vir bellator, & sanguinem fuderis*. Ecclesia namque, & sui Ministri imitari debent lenitatem, & mansuetudinem Christi Domini, *cap. Pœna 2. & cap. Unum solum 3. caus. 23. quæst. 5.* Præpositus *in cap. Miror dist. 50.* Divus Thomas *2. 2. quæst. 40. art. 2. ad secundum*. Ex solo itaque facto alioquin meritorio potest quis irregularitatem incurrere, ut de deferentibus ligna pro comburendo Hæretico, ut acquirat Indulgentias; Speculator. *tit. de dispensat. §. Juxta vers. Quid de his* Joann. Andr. *in cap. Sicut dignum, de homicidio*, Soccin. *in cap. Ad audientiam num. 279. de homicid.* Et sic etiam Judices, qui administrant justitiam, licet objectum tam bonum intendant, & mereantur, tamen fiunt irregulares, si sententiam mortis proferant contra reos; *argum. cap. Aliquantos 1. dist. 51. cap. Sæpe 29. & cap. His 40. caus. 23. qu. 8. cap. Ex litteris 10. de excessibus Prælator. cap. Clericis 5. & cap. Sententiam 9. Ne Clerici, vel Monachi*. Et per hoc hanc sententiam tenent ultra jam cit. Doctor. Farinac. Angelus, Panormitan. Innocent. Divus Antonin. Navarr. Maiol. Tabiena, Medin. Saler. Henriquez, Philiarch. Medices, & alii cum Pignatell. *tom. 7. consult. 20. num. 4. & 5.* qui istam sententiam, nedum communiorem, sed etiam certam censet.

Clerici cum legitima sui Superioris facultate bello justo interessentes, tamquam Cappellani, ut militibus Sacramenta ministrent, eisque in morte assistant, non peccant, *cap. Ex multa §. De Clericis, de voto*. Immo neque ipsi, neque alii Clerici irregularitatem incurrunt, si in tali bello justo milites adhortentur ad strenue pugnandum, ut colligitur *ex cap. Petitio tua, de homicidio, & cap. Hortatu 23. q. 8.* In bello autem manifeste injusto Clerici exhortantes milites ad pugnandum, evadunt irregulares; *cap. Sicut 6. §. fin. de homicidio, & cap. Quod in dubiis 5. de pœnis*.

* Clericus militiæ nomen dans ipso facto privatur beneficio & pensione, ut ex Decis. Rotæ Rom. *Instit. Eccles. 101. §. 18.*

Quoad hanc irregularitatem præter hucusque tradita, hæc accipe. Clericus in sacris constitutus militans, & arma ferens in servitium alicujus laici Principis, si expeditionibus bellicis interfuerit, in quibus homicidia, furta, rapinæ, incendia secuta fuerint, multo probabilius est, incidisse in irregularitatem, licet moraliter certus sit, se neminem mutilasse vel occidisse, ut ex Decreto Sac. Congr. in Ipren. *Irregularitatis* erui posse videtur, cit. *Instit. 101. §. 19.*

Idem forte affirmari potest de Clerico in minoribus beneficiato, cum ea, quæ vetantur ordinatis in Sacris, etiam beneficiatos Clericos comprehendant; *ibid. §. 23.*

Clerici in minoribus si militaverint in bello injusto, etsi ipsi neminem occiderint, vel mutilaverint, si tamen ala, in qua militant, homicidia commiserit, seu mutilaverit, inducit in eos Clericos irregularitatem; etenim in eo casu Clericus facit unum corpus cum sociis, & ulterius dat operam rei illicitæ. *ibid.* §. 8.

Porro si ille militaverit sub suo Principe, nec certo sciverit bellum esse injustum, non tenetur per se indagare, num justum sit, nec ne, sed poterit credere bellum esse justum. Idem probabiliter dici potest de Clerico militante sub alieno Principe, quia impossibile esset illi indagare num sit bellum illud justum, injustumve. *ibid.* §. 17.

Si vero bellum esset justum, Clericus militans, si certus sit moraliter se neminem occidisse, vel mutilasse, etiamsi hoc actum fuerit a sociis, non incidit in irregularitatem, ut ex *cap. Petitio, de homicid. volunt. ibid.* §. 10.

Demum si bellum sit justum & defensivum, si Clericus jussus est arma capere, nec sufficiant ad defensionem Laici, non incidit in irregularitatem etiamsi occiderit; *ibid.* §. 9. *

Irregularitates ex defectu sunt multæ, & assignantur.

Prima est, ex defectu animæ, ratione cujus irregulares sunt Amentes, Lunatici, & furiosi, licet habeant aliquod lucidum intervallum; *cap. Maritum* 2. *& cap. Communiter* 3. *dist.* 33. Epileptici, seu laborantes morbo caduco; *dict. cap. Maritum dist.* 33. Dæmoniaci, seu obsessi a Dæmone; *cap. Clerici* 4. *dist.* 33. Omnes tamen isti, si a sua respectiva ægritudine Epilepsiæ, Amentiæ, & Dæmonis vexatione liberati fuerint, possunt susceptos Ordines exercere, si constet eos per integrum annum ab ultimo lapsu non amplius fuisse correptos, ut expresse habetur *cap. Communiter* 3. *dist.* 33. præcisis suis verbis: *Ut nullus de iis, qui aut in terram arrepti a Dæmonibus eliduntur, aut quolibet modo vexationis incursibus efferuntur, vel sacris audeant Altaribus ministrare, vel indiscusse se ingerant Sacramentis Divinis, exceptis illis, qui corporis incommoditatibus dediti sine hujusmodi passionibus in terram probantur elisi, qui tamen, & ipsi tandiu erunt ab Officii sui ordine, & loco suspensi, quousque unius anni spatio per discretionem Episcopi inveniantur ab incursu Dæmonum liberati.* Immo amentes, seu furiosi constantia lucis intervalla habentes, & Epileptici, seu morbo caduco laborantes, quamvis nondum perfecte sanati, si raro cadant, aut deficiant, possunt privatim celebrare cum assistentia unius Sacerdotis jejuni, qui Missam prosequi posset, si alter deficeret, ut colligitur *ex cap. Illud* 15. *& cap. Nihil* 16. *caus.* 17. *q.* 1. & tenent Layman *lib.* 1. *Theolog. Moral. tract.* 5. *cap.* 5. *part.* 7. *num.* 2. cum aliis ibi citatis. Reiffenstuel *lib.* 1. *decretal. tit.* 20. *num.* 19. La Croix *lib.* 7. *num.* 495. Pirhing *lib.* 1. *decretal. tit.* 20. *num.* 14. & alii.

Ex defectu animæ irregulares sunt etiam illiterati; *cap. illiteratos dist.* 37. ubi Glossa notat sufficere scientiam mediocrem; Tridentinum autem *sess.* 23. *de reformat. cap.* 4. præscribit, ut tonsurandus sciat rudimenta Fidei, & legere, & scribere; promovendus ad Minores sciat saltem linguam latinam sic, ut latinas sententias in patrium sermonem vertere sciat, ibi *cap.* 11. promovendus ad Subdiaconatum, & Diaconatum sit instructus litteris, & iis, quæ ad exercendos tales Ordines pertinent, ibi *cap.* 13. promovendus ad Presbyteratum habeat scientiam talem, ut possit populum docere, quæ necessaria sunt ad salutem, & idoneus sit ad Sacramenta debito modo ministranda, ibi *cap.* 14. & promovendus ad Episcopatum tali sit instructus scientia, & doctrina, ut muneris sibi injungendi necessitati possit omnimode satisfacere, & per hoc vult, quod sit in Universitate studiorum Magister, seu Doctor, aut Licentiatus in Sacra Theologia, vel Jure Canonico, *sess.* 22. *de reform. cap.* 2. *Qui enim ad Episcopatus promovendus est gradum ex cap. Omnes psallentes dist.* 38. *tali scientia debet esse ornatus, ut in promptu habeat legere scrutabiliter, & non transitorie tam Sacros Canones, & Sacrum Evangelium, quam omnem Divinam scripturam.* Irregulares etiam sunt ex defectu animæ omnes Neophyti, scilicet primo, qui nuper existentes in adulta ætate a Paganismo, Judaismo, & Atheismo convertuntur ad Fidem Catholicam, *ex cap. Sicut Neophytus dist.* 48. *& cap. Neophyti, de consecrat. dist.* 5. ne in superbiam elati, ut dicit Apostolus 1. *ad Timoth.* 3. in laqueum incidant Diaboli, & ne fiant Magistri, qui nondum didicere esse discipuli, ut habetur *in cap. Miserum dist.* 61. *& in cap.* 1. *dist.* 48. Secundo, qui cum diu fuerint sæcularibus curis addicti, recenter a sæculari vita promoti ad Ecclesiasticam, statim sine mora contendunt ad Sacros Ordines, & Dignitates Ecclesiasticas promoveri, isti enim sunt vere irregulares, nec possunt ad Ordines, & Dignitates sic promoveri, *ex cap. Sicut Neophytus dist.* 48. *ex cap. Qui Ecclesiasticus dist.* 59. *ex cap. Hos ad nos dist.* 59. *& ex cap. Sacramentali dist.* 61. Tertio, qui a sæculo recenter conversi sunt ad Religionem aliquam, & nondum anno probationis elapso contendunt ad Ordines, & Dignitates promoveri, isti etiam sunt vere pro tali tempore irregulares quoad Ordines suscipiendos, & Dignitates in Religione acquirendas, ut expresse habetur *in cap. Monasteriis* 19. *quæst.* 3.

Secunda ex defectu corporis, ratione cujus irregulares sunt omnes, qui ita sunt corpore vitiati, ut absolute non possint peragere Ordinis ministeria, vel si aliqualiter possunt, non sine aliorum horrore, ut colligitur *ex cap. Illiteratos*, ibi; *Aut aliqua parte corporis vitiatus, vel imminutus, dist.* 36. *ex cap. Presbyterum, & ex cap. Tua nos, de Clerico ægrotante.* Sic irregularis est, qui fuit aliqua manu mutilatus; *cap. Exposuisti* 6. *de corpore vitiatis.* Presbyter, cui medietas palmæ cum duobus digitis fuit abscissa, Missam celebrare non permittitur, quia *nec secure propter debilitatem, nec sine scandalo propter deformitatem membri hoc fieri potest*; ut expresse cavetur *cap. Presbyterum, de Clerico ægrotante.* Sic deformiter Gibbosus; *cap. Hinc etenim, vers. Gibbosus dist.* 49. Claudus nequiens sine pede ligneo, vel sine baculo incedere: *cap. Nullus Episcopus, de consecr. dist.* 1. Oculo orbatus, seu cui oculus erutus est, absque notabili deformitate Canonem legere nequeat, *cap. Si Evangelica* 13. *dist.* 55. & omnes notabiliter impediti aliquo usu membrorum, *cit. cap. Si Evangelica, & tot. tit. de corpore vitiat.* Si autem quis aliquem defectum corporalem habeat, qui nempe notabilem deformitatem contineat, ita ut scandalum in celebratione non causet, neque exercitium celebrationis impediat, talis non est irregularis. Unde si re ipsa alicui erutus esset unus oculus, & alius v. g. vitreus ita artificiose esset impositus, ut vix adverti posset, docet Sylvius *part.* 1. *verb. Irregularitas cas.* 4. talem non fore irregularem, quia, quando in Jure dicitur, quod, qui amisit oculum, sit irregularis, causa est, uti communiter explicant Doctores, quia in hoc est deformitas, ergo si nulla adsit deformitas, non sequeretur inde irregularitas; Sic La Croix *lib.* 7. *num.* 500. & cum aliis Layman *lib.* 1. *tract.* 5. *part.* 5. *cap.* 7. in cujus Summario *num.* 2. sic præcise dicit: *Unius oculi etiam sinistri privatio sine notabili deformitate irregularem non efficit.* Sic qui caret visiva virtute in oculo sinistro, sive Canonis, & tanta pollet virtute in dextro, ut sine deformi faciei conversione possit legere Canonem, non est irregularis, & ut commodius possit legere, potest Missale tanto magis ad medium Altaris attrahere, & sibi approximare; Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. part.* 2. *allegat.* 42. *num.* 31. Layman *loc. cit. num.* 2. Pirhing. *lib.* 1. *decretal. tit.* 20. *num.* 6. Diana *part.* 4. *tract.* 2. *resolut.* 73. & Dicastil. *d.* 7. *num* 173. Navarr. *in Manual. cap.* 27. *num.* 199. La Croix *loc. cit.* cum Molina, Avila, Sa, Suarez, Vasquez, Valentia, Henriquez, Sayr, ab ipso citatis. Bonacina, Filiucc. & alii a Barbosa, ubi supra adducti. & plurimis adductis, tenet novissime Pontas *in suo Dictionario tom.* 2. *verb. Irregularitas cas.* 12.

Advertendum tamen est, quod si defectus corporis absque propria culpa superveniat post susceptos jam Ordines, tunc Ordinatus non redditur ex toto irregularis, sed solum quoad illum actum Ordinis, quem ob talem corporis defectum, vel nullo modo, vel saltem non sine aliqua notabili deformitate exercere potest, *ex cap.* 2. *de Clerico ægrotante.* Si autem talis corporis defectus jam reperiatur in Laico, antequam sit promotus, licet sit duntaxat celebrationem impediens, ut defectus pollicis, seu indicis sacræ Hostiæ fractionem impediens, non potest absque dispensatione promoveri ad Ordines, etiam Minores, *ex cap. Non confidat dist.* 50.

Tertia ex defectu lenitatis, ratione cujus sunt irregulares omnes, qui directe concurrunt ad mortem, aut mutilationem, etiam justam, effectu secuto, ut Judices sententiam mortis, vel mutilationis pronuntiantes, accusatores sine protestatione, Testes ultronei, & voluntarii Notarii, sententiam scribentes, dictantes, subscribentes, legentes, Assessores, Consultores, Advocati, & omnes Ministri justitiæ sententiam exequentes, *ex cap. Aliquantos dist.* 51. *& cap. Si quis viduam dist.* 50. Licet enim omnes supradicti nullum committant delictum, cum tamen non perfecte imitentur lenitatem, & mansuetudinem Christi, qui noluit pronunciare dignam morte mulierem in adulterio deprehensam, & pro perfidis Judæis Patrem oravit, ideo merito ab Ecclesia inhabiles declarantur, ut in Altari immaculatam, & incruentam Hostiam Deo offerant & Christi mansuetissimi personam repræsentent, eo vel maxime, quod etiam in Lege veteri noluit Deus sibi ædificari templum a Rege Davide, eo quod multum sanguinem fudisset, non obstante, quod id factum fuerit in bello justo, & David fuerit Sanctissimus: *Multum sanguinem effudisti, & plurima bella bellasti, non poteris ædificare domum nomini meo*, 1. *Paralipomenon* 22. 8., sed voluit sibi ædificari illud a Salomone viro quietissimo, & mansuetissimo. *Filius, qui nascetur tibi, erit vir quietissimus ... ipse ædificabit domum nomini meo, ibi num.* 9. *&* 10.

Quarta, ex defectu natalium, ratione cujus irregulares sunt omnes illegitimi, ut filii naturales, idest nati ex soluto, & concubina, Manzeri, idest nati ex meretrice, nothi, idest nati ex conjugato, & soluta, & Spurii, idest nati ex copula a Jure civili damnata, ut ex incestu, stupro, raptu, & sacrilegio; *cap. Per venerabilem, Qui filii sint legitimi, cap.* 3. *& final. de filiis Presbyter.*

byterorum, *cap. Innotuit*, *de election.* & ex Concil. Trident. *sess.* 22. *de reformat. cap.* 20. *& sess.* 23. *cap.* 5. Illegitimi tamen, qui per subsequens Matrimonium legitimantur, non sunt irregulares; *argum. cap. Conquestus*, *& cap. Tanta*, *qui filii sint legitimi*, quia subsequens Matrimonium fictione Juris retrotrahitur ad tempus conceptionis; *leg. Divi Constantini* 3. *leg. Cum quis* 10. *leg. Nuper* 11. *Cod. de naturalibus liberis*. Sicuti etiam non sunt irregulares aliquam Religionem intrantes, tunc enim illegitimi possunt ad Sacros Ordines promoveri, licet non possunt ad Prælaturas, ut expresse habetur *cap.* 1. *de filiis Presbyterorum*, his verbis: *Filii Presbyterorum, ut ceteri ex fornicatione nati, ad Sacros Ordines non promoveantur, nisi aut Monachi fiant, vel in Congregatione Canonica regulariter viventes, Prelationem vero nullatenus habeant.* Filii expositi reputantur pro illegitimis; In Jure enim reputantur illegitimi, qui nequeunt parentes suos ostendere, per textum *in cap.* 1. *De infantibus expositis*.

* Illegitimi sunt irregulares ex defectu; adeoque Ordinum & Beneficii incapaces; attamen pro minoribus Ordinibus & Beneficiis non habentibus annexam animarum curam, potest Episcopus cum illis dispensare; nonnisi vero Romanus Pontifex in aliis omnibus, ut ex *cap. Is qui*, *de filiis Presbyt. in* 6. De Synodo Diœces. *lib.* 13. *cap.* 24. §. 11. *nov. edit.* Hinc ad rem notanda sequentia.

Filii illegitimi Clericorum consequi non possunt beneficia, & pensiones in Ecclesiis, in quibus parentes eorum obtinuerunt aliquod beneficium, licet dissimile, neque in eisdem Ecclesiis ministrare; neque tandem pensionem ullam habere super fructibus beneficiorum, quæ ab eorum parentibus potiti sunt; Ex Tridentino *sess.* 25. *cap.* 15. *de reform.* Sicut & nullæ sunt reciprocæ resignationes a parentibus Clericis in favorem filiorum suorum factæ, ita ut ipsis filiis minime suffragentur. *De Synodo &c. ibid.* §. 13. Quin nec filius illegitimus Parochi jam defuncti munus Confessarii obire potest in ea Ecclesia, quam Pater Parochus obtinuit, ut ex verbis Congregationis vetantis, ne filii in ea Ecclesia *quoque modo ministrent*, & ex responsio Sacr. Congregationis habetur. *Ibid.* §. 14.

Vicissim autem si Pater in aliqua Ecclesia munus gessit Cappellani ad nutum amovibilis, potest ejus filius illegitimus idem munus ibidem obire; non enim hoc est beneficium, seu pensio, ut ex responsione Sacr. Congr. *Ibidem*.

Si vero Pater dignitatem in Ecclesia aliqua obtinuit, filius titulo Missæ semper in eadem celebratæ non potest fieri particeps emolumentorum, quæ Sacerdotes post certum servitii tempus obtinere ibi consueverant, ut ex respons. Sacr. Congregationis. *Ibid.* *

Quinta, ex defectu Sacramenti S. Matrimonii; Matrimonium enim consummatum significat conjunctionem Christi cum Ecclesia per carnis assumptionem, juxta illud Apostoli *ad Ephes. cap.* 5. *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo, & in Ecclesia*: hæc autem significatio deficit in bigamis, idest, in iis, qui contrahunt, & consummant Matrimonium cum pluribus uxoribus, aut cum una vidua, vel corrupta, quia non fit conjunctio unius cum una, eaque virgine, sicut Filius Dei copulavit sibi unicam, & immaculatam Sponsam Ecclesiam ab alio non assumptam, ideoque irregularitatem incurrunt omnes bigami; *cap. Ut bigami*, *cap. Super eo*, *de bigamis*; sive sint bigami bigamiæ veræ, idest, qui contrahunt, & consummant Matrimonium cum pluribus uxoribus; *cap. Debitum*, *de bigamis non ordinandis*, *& cap. ult. dist.* 34. sive sint bigami bigamiæ interpretativæ, idest, qui contrahunt, & consummant cum vidua, vel cum corrupta ab alio; isti enim censentur quadam juris interpretatione habuisse duas uxores, licet vere illas non habuerint; *cap. Maritum distinct.* 33. *cap. Si cujus*, *& cap. Si Laici distinct.* 34. sive sint bigami bigamiæ similitudinariæ, idest, qui post votum solemne castitatis emissum in Religione approbata, vel post receptionem Sacrorum Ordinum Matrimonium quamvis invalidum contrahunt, & consummant: ibi enim sunt aliquo modo similes contrahentibus duplex Matrimonium, quatenus post Matrimonium spirituale cum Christo contractum, ab eo recedentes attentant Matrimonium carnale contrahere, & consummare, adeoque bigamiam similitudinariam dicuntur incurrere; *cap. Nuper a nobis* 3. *cap. Quotquot*, *cap. Monacho* 27. *quæst.* 1. *& cap. ultim. de bigamis non ordin.*

Hanc autem irregularitatem non incurrit, qui prius cum pluribus fornicatus est, & postea virginem ducit, quia hic non intervenit defectus Sacramenti, cum nullum cum illis liberis præcesserit Matrimonium significans conjunctionem Christi cum Ecclesia: *cap. Quia circa*, *de bigamis non ordinandis*. Nec eam incurrit, qui contrahit cum vidua in articulo mortis constituta ad ejus honorem tuendum, cum qua antea rem habuerat, si Matrimonio non consummato, vidua decesserit, ut declaravit *Sacr. Congr. Concilii in una Burgen. bigamiæ remissa a Pœnitentiaria* 17. *Julii* 1688. Nec qui contrahit cum vidua a primo viro non cognita; *Eadem Sacra Congr. Concilii in Senegallien. bigamiæ* 10. *Decembris* 1661. Nec qui ducit fœminam prius a se solo corruptam, quia talis non divisit carnem suam in plures, sed adhuc est unicus unicæ sponsus, sicque non patitur defectum Sacramenti; Gloss. *in cap. Sane* 1. *de Cleric. conjug. & in cap. Debitum de bigamis*, *vers. Cognita*, S. Thom. *in* 4. *dist.* 27. *quæst.* 1. *art.* 1. Abbas *de bigamis num.* 2. & communiter alii plurimi cum Barbosa *part.* 2. *de Officio & potest. Episcopor. allegat.* 49. *num.* 7.

Sexta ex defectu libertatis, ratione cujus irregulares sunt servi proprie dicti, seu mancipia; *cap. Nullus* 1. *cap. Nulli* 2. *De servorum ordinatione* 6. *dist.* 54. *& cap. Consuluit de servis non ordinandis.* Servi adscriptitii, atque originarii ex illis, qui certæ glebæ, sed prædio colendo sunt perpetuo obligati, atque ideo sine consensu Dominorum ordinari non possunt; *cap. Generalis*, *& cap. Admittuntur dist.* 54. Famuli autem illi, qui pro annua mercede Dominis suis inserviunt, in sensu Juris non sunt irregulares, cum non censeantur proprie servi, sed potius habeantur, quoad hoc pro vere liberis; sunt etiam irregulares obligati ad ratiocinia, ut qui generalem aliquam rerum sæcularium administrationem habent, vel habuerunt, & exinde Principalibus suis ad reddendas rationes sunt obstricti ut sunt Procuratores, Rectores, Tutores, Syndici, Officiales, Fiscales, Curiales publici, & hujusmodi, isti enim ordinari non possunt, nisi deposito onere, seu relicto officio, atque reddita ratione; *cap. Curiales dist.* 53. *cap. unico de obligatis ad ratiocinia*, ubi expresse prohibitionis ratio adducitur his verbis: *Si enim ante libertatem negotiorum, vel officiorum fuerint ordinati, Ecclesia infamabitur.*

Quia tamen Clerici possunt esse Tutores, & Curatores suorum Agnatorum, *ex cap. Pervenit dist.* 86. & etiam Administratores rerum Ecclesiarum, pupillorum, viduarum, aliarumque miserabilium personarum, quæ potissimum indigent Ecclesiastico adjutorio *ex cit. cap. Pervenit*, *& cap.* 1. *caus.* 21. *q.* 3. ideo etiam talia munia, & Officia gerentes, & in his adhuc perseverantes, possunt ad Ordines promoveri, ut notat Glossa magna *in cap. unico de obligatis ad ratiocinia.*

Septima, ex defectu legitimæ ætatis ratione cujus irregulares sunt omnes, qui nondum habent legitimam ætatem ad susceptionem Ordinum requisitam, quæ ætas pro receptione cujusque Ordinis est novissime, & clare statuta a Concilio Trident. *sess.* 23. *de reform cap.* 11. *&* 12. Et hæc irregularitas durat solum, quandiu durat talis defectus legitimæ ætatis, completa autem requisita ætate, absque alia dispensatione cessat; *arg. cap. ultimo de temporib. Ordin.*

Octava, ex defectu bonæ famæ, seu ex infamia, & hæc irregularitas duplici modo contrahitur, scilicet ex infamia cum propria culpa, & ex infamia sine culpa. Irregularitas, quæ contrahitur ex infamia cum propria culpa est illa, quæ oritur ex delicto enormi, & notorio; *cap. Infames* 6. *quæst.* 1. & de ista satis fuit dictum de irregularitatibus ex delicto *num.* 6. Irregularitas ex infamia sine culpa, de qua est sermo in præsenti, est, quæ contrahitur ex exercitio artium, vel Officiorum ex Jure infamium, vel alio modo sine culpa, ut sunt Histriones, mimi, comœdi, filii publicæ meretricis, quamvis conjugatæ, ut omnes in scæna sedentes, per textum *in leg.* 1. *&* 2. §. *ultim. ff. de his, qui notantur infamia*. Aleatores publici, & pro ludo mutuantes, per textum *in cap. Inter dilectos*, *de excessibus Prælat.* Aurigæ, Gladiatores, Cursores, Citharœdi, Lyristæ, Saltatores, Caupones per ea, quæ tradit Clemens I. *In institutionibus*, Macellarii, Satellites, cloacas emundantes, pelles expurgantes, ut habetur *in Clementin.* 1. *de vita*, *& honestate Clericor.* & ibi Glossa omnes istas artes expresse enumerans. Quamvis autem ignominiosas, & viles has artes exercentes reputentur infames, ideoque reddantur irregulares, non tamen sunt infames, & irregulares eorum filii, ut habetur ex Anthero Papa in Epistola ad Episcopos Bæticos præcisis his verbis: *In Episcoporum negotio prosapiam non agnosco, Apostolicus ordo hoc probat, & tot Pontificum, & Episcoporum numerus, qui vilibus parentibus nati dignissime Sacerdotio functi sunt.*

Ad uberiorem supradictorum notitiam adduntur hic va- 13
rii speciales casus a Sacris Congregationibus resoluti.

1 Occidens aliquem ad necessariam sui defensionem cum moderamine inculpatæ tutelæ non fit irregularis. *Clement. unic. Si furiosus*, *de homicidio*, *Sacr. Congr. Conc. in Aquilana* 23. *Febr.* 1715. apud Ursayam *tom.* 1. *part.* 2. *disc.* 6. *num.* 20 & sæpius alibi, ut refert Pignatel. *tom.*
7. consultat. 20. *num.* 3. *& seq. & consult.* 80. *per tot.* Si 2
autem talis occidens excesserit moderamen inculpatæ tutelæ, Monacell. *tom.* 4. *supplem. ad* 3. *tom. num.* 25. cum pluribus ibi allegatis, Passerin. *de election. cap.* 27. *num.* 29. Ursaya *tom.* 3. *part.* 2. *discep.* 7. *num.* 12. *&* 13. & alii dicunt, quod evadit quidem irregularis, sed dispensari potest ab Episcopo, & non indiget dispensatione Papæ. Et in tali casu declarare, an occidens, seu mutilans sic defferendo vitam propriam indigeat dispensatione, potest Episcopus, ut sæpius declaravit *Sacr. Cong. Episcop.*

præ-

præsertim in Lucerina 1580. in Selenicensi 1587. & in Ja-
nuensi 23. Maji 1589. apud Pignatell. tom. 7. consult. 80.
At consultius videtur petenda in tali casu dispensatio a
Sacr. Congr. Concilii quam de facili solet concedere, uti
concessit in Triventina Irregularitatis 11. Decemb. 1694. in
Nuscana Irregularitatis 12. April. 1710. & sæpius alibi.
Non sic autem de facili solet dispensationem concedere
quando quis voluntarie alium in rixa occidit, ut ipsam
denegavit in Panormitana Irregularitatis 26. Aprilis 1698.
in Veliterna Irregularitatis 28. Junii 1704. & sæpe alibi.

3 Condemnatus ad Triremes, licet non remigaverit,
quando delictum propter quod damnatus fuit, infamiam
irrogat, remanet irregularis. Sacr. Congr. Episc. in Man-
tuana 20 Decemb. 1619. apud Monacell. tom. 2. tit. 13.
form. 3. num. 39. & Sacr. Cong. Concil. in Panormitana 8.
Aug 1715. apud eumd. Monacell. tom. 4. supplem. ad 3.
tom. numer. 140 & apud Ursayam tom. 2. part. 2. di-
sept. 22. num. 30. & Institut. Crim. lib. 4. tit. 5. num. 150.
ubi citat idem Decretum in Panormitana sed sub dat. 4.
Febr. 1702. & in Romana, seu Lavellen. 6. Julii apud Ur-
sayam in Miscellaneo 2. litt. T. num. 45. An autem etiam
4 remaneat irregularis, quando delictum, ob quod damna-
tus fuit, infamiam de jure non irrogat; & ipse non re-
migavit; Ursaya loc. cit. num. 150. cum Raynaldo, &
Monacell. ibi allegatis, videtur inclinare in negativam
opinionem, in quam dicit videri inclinasse etiam Sacr.
Congr. Concil. in Comen. 4. Martii 1671. At vero Monacell.
cit. tom. 4. num. 140. ubi sub dat. 14 Martii refert per
extensum d. Decretum in Comensi de quodam Presbytero
Josepho Cattaneo Comen. Dioecesis, qui ad Triremes da-
mnatus, & transmissus ob armorum delationem, absque
eo quod remigasset, inde egressus supplicavit pro absolu-
tione &c. Sacr. Congr. Concil. audita relatione Episcopi,
die 14. Martii 1671. censuit, si Sanctitati suæ placuerit,
posse per Litteras Apostolicas in forma Brevis eidem E-
piscopo committi, ut constito de expositis, & præsertim
quod non remigaverit. Oratorem pro suo arbitrio, &
conscientia absolvat, & ad executionem suorum Ordi-
num rehabilitet, & restituat lib 27. Decr. fol. 54. dicit,
quod ex hoc Decreto evidetur, quod Sacr. Congr. judi-
caverit requiri Papæ dispensationem. Et de facto cum
Sacerdos Petrus Cardonus Panormitanus ad Triremes da-
mnatus, & transmissus tamquam unus inditiatus de cri-
mine fabricationis falsæ monetæ. & postea absque eo
quod remigasset, liberatus cum sola pœna exilii suppli-
casset pro absolutione, Sacr. Congr. Concil. in Panormitana
die 8. Aug. 1705. gratiam denegavit: rescribendo Lectum
apud Monacel. cit. tom. 4. num. 140. quam denegatam
gratiam refert ipse etiam Ursaya loc. cit. Unde in simili-
bus casibus semper recurrendum est ad Sanctam Apostoli-
cam Sedem.

* Quando exilii pœna inducat irregularitatem, & quan-
do non vide apud Thesaurum de pœnis Ecclesiasticis part. 1.
cap. 33. §. Talis autem Illustrissimus, & Reverendissimus
Maraviglia in Leg. 176. Prudentia Episcopalis ad hoc di-
gnoscendum hanc tradit regulam: Quando exili pœna im-
posita est propter delictum, cui a Jure annexa sit infa-
mia, certum est inducere Irregularitatem juxta cap. In-
ter dilectos, de excessibus Prælatorum, & cap. Accedens, de
Accusat. & cap. Accusatum, de Simonia; quando vero de-
licto, quod exilio punitur, a Jure non est annexa infa-
mia, certum est, nullam inducere Irregularitatem, nisi
aliud obest, sic enim declaravit ipsa S. C. in una Matera-
ten. 4. Septemb. 1602. Non enim quodcumque crimen cau-
sat infamiam, sed debet esse ex illis, quæ specialiter re-
censentur in Jure, & talia sunt ex communi æstimatio-
ne; quia dato etiam quod crimen esset vere ex illis, quæ
generant infamiam, cum tamen possit non esse notorium
in loco, ubi exul degit, ibi non poterit infamiam causa-
re, & sic Sacerdos exul ibi non erit censendus irregula-
ris; sola enim infamia Juris annexa delicto, & per sen-
tentiam condemnatoriam expressa ad summum illa est,
quæ inducit Irregularitatem, non infamia facti. Ita com-
muniter Doctores apud Covarruviam in Clement. si furio-
sus, Garziam de benef. part. 11. cap. 3. Gibalin. de Irre-
gul. & Suarez disp. 43. de Censur. *

5 Si vero damnatus ad Triremes actu remigaverit; tunc
indistincte, sive delictum irroget infamiam, sive non, ta-
lis efficitur irregularis, & solus Papa dispensat juxta De-
cretum Sacræ Congreg. S. Officii emanatum anno 1635.
tempore Urbani VIII. quo statuitur quod Presbyteri tam
Sæculares, quam Regulares damnati ad Triremes, si actu
Remiges fuerint, non habilitentur ad exercitium Ordi-
num, quod per extensum refert Nicolius Lucubrat. Canon.
lib. 5. tit. 12. §. 13. & sequitur Monacell. tom. 1. tit. 4.
form. 6. num. 7. & tom. 3. tit. 3. form. unic. num. 13. cum
aliis ibi allegatis.

6 Qui dat operam rei licite, & omnem adhibet diligen-
tiam, ne sequatur homicidium, si deinde casu fortuito
sequatur, non incurrit Irregularitatem. Sacra Congreg.
Conc. 1. Octobris 1588. & desumitur ex cap. Dilectus 13.
cap. litteris 15. & cap. Quidam 25. de homicidio; Barbosa in
Sum. Apostol. decis. verb. Irregularitas num 1. cum, aliis
ibi citatis, Palcuccius de Irregularitate cas. 6. ubi insuper
addit, quod declaratum fuit, Concilium Trid. sess. 24.
cap. 7. de reform. loqui de eo, qui fuisset in aliqua cul-
pa, & indigeret dispensatione, ut in Hispalen. eodem an-
no 1588. in Aversana 13. Novemb. 1727. in Prænestina 7. Se-
ptemb. 1630. Ob homicidium autem casuale commissum a 7
Parocho, rescripsit eadem Sacr. Congr. Conc. Pro gratia,
dummodo non celebret in loco commissi delicti, & per viginti
milliaria circumcirca: sic in Aquilana 1. Aprilis 1713. &
die 12. Maji 1714. in eadem rescripsit. Pro gratia, ut pos-
sit celebrare in loco commissi delicti. Ita apud Ursayam tom. 1.
part. 2. discept. 6. ubi varias alias refert consimiles reso- 8
lutiones. Et ob offensionem, & opercussionem factam me-
diante instrumento non apto ad occidendum; Ead. Sacr.
Congreg. Concil. in Nuscana 12. April. 1710. rescripsit: Pro
gratia peractis exercitiis spiritualibus per mensem apud Ursa-
yam tom. 1. part. 2. discept. 5.

Irregularitas incurritur ab eo, qui leviter percussit le- 9
taliter vulneratum, ita ut ex dictis levibus percussioni-
bus accelerata fuerit mors vulnerati. Sacr. Congregat. Con-
cil. in Caputaquen. 24. Martii 1725. ubi denegavit etiam
gratiam dispensationis. Ursaya in Miscellaneo primo Sacro,
& profano littera I. sub num. 200. Et irregularitatem fie-
ri, qui projicit cultrum contra aliquem, etiam sine ani- 10
mo offendendi, sequuta offensione, tenent Pignatell. tom.
10 consult. 110. n. 14. Ursaya loc. cit. num. 204. & alii
passim.

Clericus habita licentia ab Ordinario querelandi male- 11
factores in foro Laicali citra pœnam sanguinis, si quere-
lat, & indicia, ac probationes subministrat ad proban-
dum delictum, incurrit irregularitatem, secuta mutilatio-
ne querelati delinquentis. Sic declaravit Sacr. Congregat.
Concil. die 4. Febr. 1651. apud Pignatel. tom. 1. consult.
377. Item irregularitatem incurrit Clericus pro delicto in 12
personam conjunctam commisso habens licentiam ab Ordi-
nario querelandi, si non querelet; sed tantummodo pro-
sequatur accusationem; & subministret indicia in foro
Laicali insistendo pro punitione, secuta mutilatione, Ead.
Sacr. Congr. Conc. d. d. 4. Febr. 1651. apud Pignatell. loc.
cit. consult. 378. Non incurreret tamen Irregularitatem 13
Clericus, si querelaret tantummodo malefactorem cum ex-
pressa protestatione, quod ad vindictam, seu pœnam san-
guinis nullimode intendit, juxta dicta supra num. 11. §.
Quamvis per textum, in cap. Prælatis 2. de homicidio in 6.
ibi allatum.

Irregularis non est Pharmacopula rite, & fideliter suam 14
exercens professionem. Sacr. Congr. Conc. in S. Marci 5. Ju-
nii 1688. l. 8. Decret. fol. 153. apud Ursayam in Miscel-
laneo 1. litt. I. num. 202. & Pignatell. tom. 8. consul. 146.
Incurreret tamen Irregularitatem, sicuti etiam Chirur- 15
gus, & Medicus, si ex eorum imperitia, & negligentia,
seu culpa infirmus moreretur, seu mutilaretur, ut tra-
dunt Panimoll. dec. 89. advert. 5. num. 37. Corrad in pra-
xi dispens. lib. 5. cap. 3. num. 1. & seq. Antonell. de ju-
ribus Cleric. lib. 1. cap 56. num. 33. Ursaya Instit. Crimi-
nal. lib. 1 tit. 10. §. 3. n. 97. Pignatell. loc. cit. & alii
passim. Quoad Medicos autem, ut testatur Panimol. cit. 16
dec. 89. advert 5. num 37. praxis Romanæ Curiæ est, ut
eos non admittat ad Ordines absque dispensatione Apósto-
lica, ut pariter esset dicendum de Chirurgis. Vide verb.
Medicus num. 20. ubi veria ad rem.

Sacerdos celebrans pluries eadem die incurrit irregula- 17
ritatem. Sacr. Congr. Concil. in Senuensi 16. Novemb. 1686.
apud Pignatell. tom. 7. consult. 43. & in Placentina 12. Jan.
1721. apud Ursayam Instit. Crim. lib. 1. tit. 10. §. 2. nu-
mer. 57.

Irregularitas non incurritur a Clerico exercente crima- 18
le aliquod officium seu Judicaturas, si sævis se non im-
misceat, & in causis sanguinis judicium non proferat, ut
re mature perpensa recedendo a resolutis die 3. Martii
1703. respondit Sacr. Congr. Conc. in Sancti Severini Irregu-
laritatis 1. Junii ejusd. anni 1703. lib. 58. Decret. fol. 413.
apud Ursayam Instit. Crimin. lib. 4. tit. 7. num. 50.

Neque Irregularitatem incurrunt Personæ Ecclesiasticæ 19
absque ulla Pontificis dispensatione intervenientes tam-
quam Principis Consiliarii in conditione Legum imponen-
tium pœnam mortis, vel ipsimet easdem Leges conden-
tes, ubi temporalem habent jurisdictionem, quia Condi-
tores Legum, illorumque Consiliarii per Legum conditio-
nem, & promulgationem non intendunt homines occide-
re, sed pœnarum timore a malis, & delictis illos arcere.
Sacra Rota part. 9. recent. decis. 172. num. 20. & seq. Ur-
saya loc. cit. num. 48. cum aliis ibi citatis. Non possunt
tamen Prælati Ecclesiastici (quibus ex Summi Pontificis 20
dispensatione permissum est in certis casibus sententiam
sanguinis proferre) executioni sententiæ se immiscere,
consilium, vel præsentiam præstare eidem executioni abs-
que irregularitatis incursu; cap. Ex litteris 10. de excessi-
bus Prælat. Ursaya loc. cit. n. 42. cum aliis ibi allegatis.

Irregularitas non incurritur ab Episcopo permittendo 21
exhumationem Cadaveris, ut fiat Visum, & repertum. Ta-
lis autem recognitio fieri debet extra Ecclesiam, & lo-
cum immunem, aliter a Ministris Laicis incurritur Ex-
communicatio, ut declaravit Sacr. Congr. Immunit. in Ma-
ceraten. 8. Aug. 1645. in Cremon. 1. April. 1704. apud Ur-
sayam Institution. Crimin. lib. 1. titul. 4. num. 16. Mona-
cell. tom. 1. tit. 6. formul. 6. num. 6.

Irre-

22 Irregularis non est descendens per rectam lineam a Mahumetanis. *S. Cong. Conc. in Hispalen.* 7. *Maji* 1701. apud Ursayam *tom.* 2. *p.* 2. *discept.* 22 *a num.* 25.

23 Irregularis non fit violans Censuras nullas. *Sac. Congreg. Conc. in Herbipolen.* 19. *Julii* 1704. *& in Casertana* 11. *Sept.* 1717. apud Ursayam *in Monacell.* 1. *Sac. & prophan. litt. I. num.* 199.

24 Irregularis non est ministrans in Ordine suscepto, postquam appellavit a sententia Excommunicationis contra ipsum lata. *Sac. Cong. Conc. in dubio Irreg.* 15 *Sept.* 1652. *lib.* 12. *Decret.* 329. apud Ursayam *loc. cit. num.* 203.

25 Irregularis non est læsus in calcaneo, & licet claudus ambulans sine baculo. *Sac. Cong. Conc. in Messanen.* 27. *Aprilis* 1636 *lib.* 3. *decr. fol.* 120. apud Ursayam *loc. cit. n.* 201.

26 Irregularis est Clericus confessus, & condemnatus de crimine adulterii. *S. Cong. Conc. in dubio irregularitatis* 5. *Maji* 1657. *lib.* 20. *Decr. fol.* 243. apud Ursayam *loc. cit. n.* 200. Et irregularem esse etiam Clericum convictum,

27 & condemnatum de crimine stupri sustinent Thesaurus, Majolus, & Amenus apud Monacell. *tom.* 4 *supplem. ad tom.* 1. *num.* 161. qui tamen ibidem cum Garzia, Bonac. Nicol. & aliis sustinet contrarium.

28 Irregularitas non incurritur per scriptionem processuum causarum, seu querelarum criminalium, neque per exercitium Officii Gubernatoris absque prolatione sententiæ Sanguinis, seu Capitalis. *Sac. Cong. Conc. in Sutrina Irregularitatis* 28. *Maji* 1695. *& in S. Severini* 2. *Jun.* 1703. apud Monac. *tom.* 4. *suppl. ad* 2. *tom. num.* 70

29 Irregularitas non incurritur per solam adscriptionem militiæ sæculari sine actibus hostilibus. *S. Cong. Conc. in N.* 10. *Martii* 1674. *& in Leodien.* 30. *Septemb.* 1684. apud Monacell. *tom.* 4. *supplem. ad* 2. *tom. num.* 71.

30 Clericus autem, qui Militiæ nomen dedit, & armatus in bello servivit, stipendium accepit, ac expeditionibus militaribus se associavit, fit irregularis, & indiget dispensatione ab irregularitate incursa, licet moraliter certus sit, neminem mutilasse, læsisse, ut occidisse. *S. Cong. Conc. in Ipren.* 13. *Jan.* 1703. Et ipso jure amittit Beneficium etiam sit juris patronatus. *S. Cong. Conc. in Firmana* 17. *Januarii* 1618. apud Monacell. *tom.* 2. *tit.* 13. *form.* 4. *num.* 33. & consimiliter Card. Petra *tom.* 2. *Comment. ad Const. unic. Gregor. VIII. num.* 57. *in fin.* ubi refert, *quod in S. Cong. Conc. in una Salisburgensi Irregularitatis*, exhibito supplici Libello remisso a Sac. Pœnitentiaria cujusdam Sacerdotis, qui se vendidit Hollandis pro servitio maritimo egestate pressus, & proinde arma sumpsit, & in Indiis militiam egit, fuerunt proposita dubia: An Orator incurrerit Irregularitatem; & an cum eo sit dispensandum? Respondit 14. Maji 1689. *Esse dispensandum*, quia dictus Sacerdos miscuit se bello injusto, arma & læva tractando. Hæc ille.

31 Mandans aliquem baculo verberari eo expresso ne occidatur, si mandatarius fines mandati excedens percusserit, & occiderit, non dicitur irregularis ex homicidio voluntario, adeo ut sit indispensabilis juxta *cap.* 7. *sess.* 14. quia est solum voluntarium in causa, & non voluntarium directe, & in se, & potest proinde a Sede Apostolica dispensari. *Sac. Cong. Concil.* 2. *Novemb.* 1581. *lib.* 22. *Decret. pag.* 59. *&* 7. *Septemb.* 1604. *lib.* 7. *Decret. pag.* 567. *&* 589. apud Monacell. *tom.* 2. *titul.* 13. *form.* 3. *n.* 34. *in fine*. Et quod is incurrerit irregularitatem, habetur expresse *in cap. Is qui* 3. *de homicid. in* 6. Quamvis Barbosa *in Summa dec. Apostol. verb. Irregul. n.* 2. citans Decretum Sac. Congr. Conc. *sub die* 2. *Septemb.* 1604. dicat ipsum Irregularitatem non incurrere.

32 Irregularis evadit, qui voluntarie se castrari facit, & culpa sua se ipsum mutilat. *Sac. Cong. Episcop. in Milevitana* 15. *Januar.* 1592. apud Monacell. *tom.* 2 *tit.* 3. *formul.* 3. *num.* 31. *& tom.* 4. *supplem ad* 2. *tom. num.* 429. Et dispensatio hujus Irregularitatis petenda est a Sac. Congr. quæ maxima facilitate illam concedit, ut accidit *in Æsina* 13. *Maji* 1702.

33 Qui abscidit digitum Pollicem, debet petere dispensationem ad cautelam, quia dubium est, an per talem mutilationem Irregularitas incurratur, ut bis respondit Sacra Congreg. Conc. nempe 12. *Julii* 1687. *&* 13. *Januar.* 1688. apud Monacell. *tom.* 4. *supplem. ad* 3. *tom. n.* 12.

34 Clericus qui levi epilepsia semel affectus fuit, & deinde per plures annos amplius dicti morbi signa non dedit, non est irregularis, & promoveri potest; *Sac. Cong Conc. in Tudertina* 9 *Jul.* 1704. apud Monacell. *tom.* 2. *titul.* 13. *formul.* 3. *num.* 36.

35 Clericus energumenus est irregularis, & licet fuerit liberatus, non potest promoveri sine dispensatione Apostolica. *Sac. Cong. Conc.* 12. *Febr.* 1689. apud Monacell. *tom.* 2. *tit.* 13. *form.* 3. *num.* 32. *& in Mediol.* 2. *Decemb.* 1724. *ad* 1. *dub.* apud Thesaurum *resolutionum Cong. Conc. d. an-*

36 *ni* 1724. Si autem antequam a Dæmone obsideretur, erat promotus ad Ordines, potest Episcopus illorum exercitium permittere sub arbitrio, ut dictum est *supra n.* 12. de Irregularitatibus ex defectu, per textum *in cap. Communiter* 3. *distinct.* 33. ibi allatum.

37 Suspensus a suo Ordinario extrajudicialiter sine scriptis, si celebrat, non fit irregularis. *Sac. Cong. Conc. in*

38 *Vercellen.* 18. *Aug.* 1703. Secus autem, si fuerit suspensus juridice Monacell. *tom.* 4. *supplem. ad* 3. *tom. num.* 6.

Irregularitas incurritur a Clericis ordinatis scienter cum ficto Patrimonio, vel Beneficio, & Ordines sic receptos exercentibus *Sac. Cong. Episc. in Vercel.* 6. *Jun.* 1611. *in Andrien.* 1. *Octob.* 1602. *& Sac. Cong Conc.* 2. *Nov.* 1610. apud Pignatell. *tom.* 5. *consultat.* 77. *num.* 16. Vide verb. *Ordo art.* 2. *num.* 55. 39

Clerici sive sæculares, sive Regulares recurrentes in suis causis ad Judices, & principes sæculares, si ex eorum recursu sequatur impedimentum jurisdictioni Ecclesiasticæ, ex quo isti incurrant Excommunicationem contentam si post talem recursum exerceant Ordinem solemniter, vel Missam celebrent, evadunt irregulares, prout de Regularibus respondit *S. Cong. Immun. in Ulisippon.* 6. *Nov.* 1688. *lib. decr. Martell. pag.* 373. & de Clerico sæculari *in Alatrina* 29. *April.* 1704. *lib.* 3. *Decr. Vallem. p.* 576. apud Monacell. *tom.* 3. *tit. form. unic. n.* 15. 40

Irregularis non est filius homicidæ Presbyteri, unde potest promoveri ad Ordines sine dispensatione: *S. Cong. Concil.* 2. *August.* 1687. apud Monacell. *tom.* 2. *tit.* 13. *form.* 3. *num.* 34. 41

Irregularis non est, qui armatus cum consanguineis accurrit ad domum consanguineæ, ut compelleret fornicarium, si fornicarius e fenestra se projiciens moriatur: *S. Conc. in Pampiloneu.* 29. *Septembr.* 1680. apud Monacell. *loc. cit. num.* 34. 42

Nec irregularis est, qui accedens ad domum mulieris conjugatæ fornicandi causa, si supervenientibus viro, & consanguineis, mulier occidatur: *Sac. Cong. Conc. in Potentina* 18. *Martii* 1684. apud Monacell. *cit. num.* 34. 43

Irregularis non fit Judex, qui protulit sententiam mortis, vel mutilationis, nisi fuerit exequuta: unde non indiget dispensatione: *Sac. Cong. Conc. in Cesenaten.* 1615. apud Monac. *loc. cit. num.* 35. 44

Item irregularis non est Notarius, qui compilavit processus criminales, & plures fuerunt condemnati in pœnam mortis, at sententiæ non fuerunt exequutæ: *Sac. Cong. Concil. in Spoletana* 14. *Decembr.* 1630. apud Monacell. *loc. cit. num.* 35. 45

Quemdam, qui per quatuor annos exercuit Prætoriam, & sententias sanguinis protulit, sed non constabat resultasse prædictam pœnam, & dispensari ab irregularitate petebat, *Sac. Cong. Conc. die* 28. *Martii* 1676. respondit, *dispensandum esse ad cautelam*. 46

Irregularitatem non incurrit Clericus, qui Judici sæculari petenti liberum baptizatorum exhibuit ad effectum recognoscendi ætatem rei inquisiti de delicto, quod mortem meretur, & subiturus credatur; *S. Cong. Conc. in Lycien.* 10. *Dec.* 1661. apud Monacell. *loc. cit. n.* 36. 47

Irregularis est, qui inquisitus de homicidio sustinuit torturam, inditia diluit, & fuit absolutus, quia si de delicto remanet fama, non debet promoveri, cum remaneat infamia facti; *Sac. Cong. Conc. in Navarren.* 1. *Octob.* 1661. apud Monacell. *loc. cit. num.* 37. & apud Pignatell. *tom.* 2. *consult.* 19. 48

Si autem de homicidio inculpatus tanquam non repertus culpabilis fuisset absolutus, non esset irregularis; *Ead. S. Cong. Conc.* 8. *Julii* 1684. apud Monac. *cit. n.* 37. 49

Irregulares non sunt filii, & nepotes Hæreticorum, quorum patres, & patruos constat emendatos esse: *Sac. Cong. Conc.* 26. *Sept.* 1591. apud Monacell. *cit. n.* 37. 50

Et Irregularem non esse eum, qui natus est a parentibus Hæreticis, si parentes Fidem Catholicam amplexi sint, rescripsit *Ead. Sac. Cong. Conc. in Romana* 21. *Maji* 1718. *ad* 2. *dub.* apud Thesaurum *resolutionum Sac. Cong. Concil. in Decr. d. anni*. 51

Nec irregularem esse eum, qui in infantili ætate Baptismum receperit ab Hæreticis, respondit *Ead. Sac. Cong. in d. Rom. ad* 1. *dub.* apud dictum Thesaurum *ibid.* 52

Irregularitatem contraxit, qui contra fures clamavit, & illi capti fuerunt capite damnati; *Sac. Cong. Concil. in Casalen. Irregularitatis* 24. *Sept.* 1718. apud cit. Thesaurum *in Decretis dicti anni*. 53

Irregularis est, qui causam dedit rixæ, ex qua secutum fuit homicidium. *Sac. Cong. Concil. in Caputaquen.* 24. *Martii* 1725. *ad* 2. *dub.* apud cit. Thesaurum *in Decretis dicti anni*. 54

Irregularitatis, qua laborat Sacerdos non valens Sacram Hostiam, & sanguinem sumere, nisi auxilio manus sinistræ, dispensatio remissa fuit arbitrio Episcopi; *Sac. Cong. Concil. in Consentina* 13. *Julii* 1725. apud cit. Thesaurum *in Decretis dicti anni*. 55

Non est irregularis, qui percussit gladio, vel virga aliquem in oculo, cujus virtutem debilitavit, adeo ut lucis radios obscure percipiat; *Sac. Congr. Conc. in Feretrana* 4. *Maji* 1705. apud Monacell. *tom.* 4. *supplem. ad* 3. *tom. num.* 11. 56

Neophyti, nempe qui ex Lege Judaica, Mahumetica, vel Ethnica nuper conversi, quamvis tamquam irregulares non sint promovendi ad Ordines ex dictis supra *sub numer.* 12. *vers. Ex defectu animæ*; Tamen si baptizati fuissent ab infantia, vel post transactum notabile tempus a die suscepti Baptismi judicio, & arbitrio Episcopi reperiantur in rebus Fidei bene instructi, & stabiles, cum tunc non dicantur proprie Neophyti, cessat Irregularitas; 57

cap.

cap. Eam te 7. de rescriptis, Panimol. *decis. 89. adnot.* 1.
num. 4. cum aliis ibi allegatis, ubi recte ex Bonac. Cor-
rad. & Sayro subdit, quod veri Neophyti dispensandi sunt
a Summo Pontifice.
58 Irregulares non sunt filii nati ex Matrimonio contracto
cum impedimento affinitatis cum mala fide patris, & bo-
na fide matris; nam isti sunt legitimi; *Sac. Congr. Concil. in
Tornacen. 24. Maji 1684. lib. 31. Decret. fol.* 400. apud Mo-
nacell. *cit. n.* 37.
59 Irregularitas ex homicidio voluntario non impedit reas-
sumptionem habitus Clericalis, & Episcopus procedat pro-
ut de Jure; Sic respondit *Sac. Cong. Immunit. in una Civi-
tatis Ducalis* 10. *Martii* 1699. apud Riccium *in Synopsi verb.
Habitus n.* 1.

Novae additiones ex aliena manu.

1 TAmetsi in *cap.* 19. *de sentent. Excommunicat. in* 6. diser-
tis verbis statutum sit, Irregularitatem non incurri,
2 nisi in *casibus in Jure expressis*; nihilo tamen minus di-
sputare de eo solent Theologi, praesertim Scholastici; an
possit Judex poena Irregularitatis punire Reum delicti,
cui a Jure non est adnexa Irregularitas; Vide *affirmantes*,
tum *negantes* apud *Hurtad. de Irregularitat. disput.* 1. *diffic.*
6. *n.* 24. qui tamen *in negantium* ivit sententiam, & qui-
dem recte.
3 Caeterum, quod dicitur non incurri Irregularitatem, ni-
si in casibus in jure expressis, id intelligi debet de casu,
quo non constit, an delictum, vel defectus adnexam ha-
beat Irregularitatem. At si constet delictum, de quo agi-
tur, Irregularitatem habere adnexam, dubium vero sit,
4 num quis delictum illud patraverit, eo casu propter du-
bium incursae Irregularitatis, tenetur se pro Irregulari ge-
rere; *Van-Esp. Jur. Eccles. Univers. p.* 2. *tit.* 10. *cap.* 1. *n.* 7.,
*Rousseaud de la Combe in sua Jurisprud. Canonic. verb. Ir-
regularitas sect.* 1. *nu.* 2.
5 Ne autem in errores incidamus, duo hic necessario
sunt monenda. Primum est, quod solummodo *in dubio*
homicidii incurratur Irregularitas: idque quia *cum nulla
contrahatur Irregularitas*, (ut recte ait *Giballin. de Irregu-
larit. cap. 4. consect. 3. n. 21. in fine*) *nisi in casibus in Jure ex-
pressis, & nullibi jus dicat in dubio facti incurri Irregula-
ritatem, praeterquam in casu homicidii modo hactenus ex-
plicato, certum esse debet nullam aliam Irregularitatem,
quam homicidii in dubio contrahi.*
6 Alterum est, quod in ipso casu homicidii, non aliter
incurratur Irregularitas, quam si ipsum homicidium cer-
tum sit, dubiumque solummodo sit de persona committen-
te, ut est *casus* Text. *in cap.* 12. *de homid.*, *& cap.* 4. *de
Cler. Excommunic. ministr.*
7 Verum, si de homicidio dubitetur, an commissum ipsum
sit, minime incurritur Irregularitas; *Giballin. de Irregul.
cap. 4. consect. 4. num. 17. & plur. seq.*
8 Dividitur Irregularitas, si spectet effectus, in totalem,
qua quis privatur omnium Ordinum usu, qualis est ea,
quae homicidio nascitur, & partialem, qua usus solum-
modo adimitur alicujus Ordinis, ut evenit in ea, quae
proficiscitur a caecitate, propter quam Sacerdos remove-
tur a sacrificio, non item a poenitentiae administratione.
9 At si causas perpendas, dividitur Irregularitas in eam,
quae oritur ex delicto, & eam, quae oritur ex defectu.
Notabile vero est discrimen unam inter, & alteram Ir-
regularitatem. Irregularitas enim, quae nascitur ex defe-
ctu, incurritur, licet defectus ille sine ulla culpa patien-
10 tis evenerit. At Irregularitas, quae nascitur ex delicto,
11 non aliter incurritur, quam si delictum illud imputari que-
at ei, qui illud commisit. *Confer Hurtad. de Irregularit.
disp.* 1. *diffic.* 8. *n.* 27.
12 Habet utraque Irregularitas varias sub se species. Sin-
gulas pro dignitate explicare haud est mei instituti. De
iis secundum Ecclesiae disciplinam, tum novam optime,
prae aliis, disserunt *Van-Espen Jurif. Eccles. Univers. p.* 2.
tit. 10. *per tot. Rousseaud de la Combe in sua Jurisprud. Ca-
nonic. verb. Irregul. pariter per tot.*
13 Hic vero haud est omittendum, *Auctorem nostrum* sae-
pe in hoc articulo Irregulares eos pronunciare, quos sa-
cri Canones Irregulares non declarunt, sed tantummodo
minime decet ad Ordines promovere. Tales sunt plures
14 ex iis, de quibus verba facit *n.* 12. & praesertim *versic.
Observo*, ut patet ex iis, quae habet *Giballin. de Irregular.*
15 *cap.* 5. *q.* 4. *proposit.* 3. ibi: *Deinde aliquando contrahitur in-
famia sine ullo peccato proprio, aut alieno, ut propter vi-
lis alicujus artis exercitium, aut matrimonium cum mere-
trice, aut scaenica, ex qua tamen infamia nulla contrahi-
tur Irregularitas, nisi peculiari jure sit expressa, fortassis
aliqua prohibitio ordinandi viles hujusmodi personas, quan-
diu eas artes exerceant.*
16 Patet hinc, quod personae illae viles, quas *Auctor* Irre-
gulares pronunciat, ut ad Ordines promoveantur dispen-
satione haud indigent.

ARTICULUS II.

Irregularitas quoad ejus effectus.

SUMMARIUM.

1 *Irregularitatis effectus sunt specialiter tres, & assigna-
tur primus.*
2 *Qui stante Irregularitate recipit Sacramenta, quamvis
peccet mortaliter, valide tamen recipit, & sic reci-
piens solum privatur usu.*
3 *Assignatur secundus effectus Irregularitatis.*
4 *Irregulares possunt licite recipere omnia alia Sacramen-
ta, excepto Ordine, & sic absolvi a peccatis in Sa-
cramento Poenitentiae.*
5 *Irregulares possunt etiam licite exercere quoscumque a-
ctus Sacros, qui non sunt Ordinum.*
6 *Assignatur tertius effectus Irregularitatis.*
7 *Irregularitas, quamvis inhabilitet ad Beneficia obtinen-
da, non inhabilitat tamen ad Beneficia antecedenter
canonice obtenta retinenda.*

IRregularitatis effectus sunt specialiter tres. Primus est 1
inhabilitas, seu impedimentum ad licite primam Ton-
suram, & Ordines suscipiendos; *cap. Curandum* 6. *dist.* 34.
& *cap. Ultimo de tempor. Ordinat.* Unde si stante Irregu- 2
laritate recipiantur Sacramenta, peccatur quidem morta-
liter, sed valide recipiuntur, & recipiens solum priva-
tur usu, ut tenet Suarez *dis.* 40. *sect.* 1. *n.* 2. Sayr. *de
Censuris lib.* 6. *cap.* 1. *n.* 25. & est communis Theologo-
rum, & Canonistarum opinio. Secundus effectus est in-
habilitas, seu impedimentum ad exercendum quoscumque
Ordines, si sit totalis; vel alicujus, si sit partialis *cap. fi-
nal. de tempor. Ordinat. cap. Ad audientiam, de homi-* 3
cidio; & si durante Irregularitate Ordines administren-
tur, valide administrantur, sed graviter peccatur ab Ir-
regulari, ut tenet Innocentius *in cap. Si celebret, de
Clerico excommun. ministrante num.* 3. Cardinalis *in Cle-
ment. unic. de homicidio*, & alii communiter. Possunt
tamen Irregulares recipere licite omnia alia Sacramenta, 4
excepto Ordine, & sic absolvi a peccatis in Sacramento
Poenitentiae, quia Irregularitas non habet oppositionem
cum absolutione a peccatis, & cum aliis Sacramentis a
Ordine, cum solum privet susceptione Ordinum, & exer-
citio ipsorum, non autem receptione Sacramentorum. Sic
Innocentius *in cap. Nisi cum pridem* §. *Personae, de re-
nuntiat. num.* 8. Cardinalis *in Clement. Dudum* §. *At de-
inde qu.* 8. *de sepult.* & communiter Summistae *in verb.
Irregularitas*, & Canonistae *in cap. Ultimo, de tempore
Ordination.* Possunt etiam Irregulares licite exercere quos- 5
cumque actus sacros, qui non sunt Ordinum, ut Missae
privatae ad modum Laici deservire, Baptismum sine so-
lemnitate, & privatim conferre, urgente necessitate, pri-
vatim Officium Divinum recitare, conciones habere, im-
mo etiam in Choro licite canere, & psallere ad modum
Laici, ut tenet Covarruvias *in Clementina Dudum part.*
1. §. 1. Suarez *disp.* 40. *sect.* 2. *num.* 11. & alii commu- 6
niter. Tertius effectus est inhabilitas seu impedimentum
ad Beneficia recipienda, *cap. Dudum* 12. *de electione*,
cap. final. de Cleric. duell. cum enim Beneficium detur
propter officium; *cap. final. de rescript. in* 6. & irregu-
laris Officii Divini capax non sit quatenus illud nequit
exercere, sequitur evidenter, ipsum Beneficium obtinere
non posse, *arg. cap. final. de Cleric. Excommun. ministr.*
Quamvis autem Irregularitas inhabilitet ad Beneficia ob- 7
tinenda, non inhabilitat tamen ad Beneficia antecedenter
canonice obtenta retinenda; nullibi enim reperitur in Ju-
re, quod per Irregularitatem ipso facto inducatur priva-
tio Beneficiorum antea canonice obtentorum, immo po-
tius deducitur, quod non sequatur, nisi per Judicis sen-
tentiam, ut colligitur *ex cap. Ex litteris, de excessibus
Praelatorum.*

Novissimae additiones ex aliena manu.

IRregularitas beneficiis jam obtentis regulariter haud pri- 1
vat; inhabilem vero reddit irregularem ad alia obti-
nenda; difficile vero haud est rationem reddere, cur Ir-
regularitas Beneficiis jam obtentis haud privet. Id ex eo
provenit, quod juxta novam Ecclesiae disciplinam Benefi- 2
cia, & Ordines eorumque functiones sint plane dispara-
ta, neque Ordo supponit Beneficium, ipsumque Benefi-
cium sine Ordinum usu haberi, & retineri valet; *Van-Esp.
Jur. Eccles. univers. part.* 2. *tit.* 10. *cap.* 1. *Rousseaud de
la Combe in sua Jurisprudentia Canonica verb. Irregulari-
tas sect.* 1.
Dixi *regulariter*; nam Irregularitas ex homicidio per 3
Assassinos perpetrato privat etiam Beneficiis jam obten-
tis; *cap.* 1. *de homicid. in* 6.
De collatione vero Beneficii Irregulari facta, utrum 4
irrita ipso jure sit, an potius sit irritanda, non conveniunt
inter se Doctores. Confer *Hurtad. de Irregularitatem
disput.*

disput. 1. *diffic.* 5. *num.* 10. & *seq.* At Sacrum Tribunal
5 Rotæ collationem illam irritam esse ipso jure tenet, itaut
possit Beneficium alteri conferri; Vide ejus decisiones *in Turritana Canonicatus* 10. *Decembris* 1723. & 19. *Junii* 1724. *coram bonæ memoriæ Patto inter impress. decision.* 104. ubi de irregularitate ex homicidio late differitur.

ARTICULUS III.

Irregularitas quoad ejus dissolutionem, & dispensationem.

SUMMARIUM.

1 *Irregularitas dissolvitur, vel tollitur quatuor modis; & assignatur primus modus.*

2 *Assignatur secundus modus.*

3 *Assignatur tertius modus.*

4 *Assignatur quartus modus.*

5 *Papa potest dispensare in omnibus Irregularitatibus, sive ex delicto, sive ex defectu provenientibus.*

6 *Archiepiscopi in actu visitationis, & in causis appellationis possunt dispensare in Irregularitate occulta subditos suorum Suffraganeorum.*

7 *Episcopi dispensare possunt cum suis subditis, & in sua Diœcesi in omnibus Irregularitatibus provenientibus ex delicto occulto, excepta ea, quæ oritur ex homicidio injusto, & ex animo patrato, & aliis deductis ad forum contentiosum.*

8 *Hinc possunt dispensare in Irregularitate ex homicidio occulto patrato causa defensionis, non servato moderamine inculpatæ tutelæ.*

9 *Possunt etiam dispensare in Irregularitate orta ex mutilatione occulta, licet voluntaria.*

10 *Probabilius non possunt dispensare in Irregularitate contracta ex Hæresi occulta.*

11 *Circa Irregularitates provenientes ex defectu possunt Episcopi dispensare etiam quoad ascensum ad Sacros Ordines in sola Irregularitate proveniente ex Bigamia similitudinaria.*

12 *In Irregularitate autem orta ex Bigamia vera, & interpretativa non possunt.*

13 *Capitulum, Sede vacante, probabilius eamdem habet potestatem dispensandi, & absolvendi concessam Episcopis a Concilio Tridentino.*

14 *Prælati inferiores Episcopis jurisdictionem quasi Episcopalem habentes, quamvis habeant proprium Territorium, & subditos, non gaudent prædicta facultate dispensandi, & absolvendi concessa Episcopis a Concilio Tridentino.*

15 *Immo ex Pignatello referente declarationem Gregorii XIII. ne quidem possunt vi hujus facultatis Tridentini dispensare Cardinales in Ecclesiis sui Tituli.*

16 *Præscindendo autem ab illis facultatibus hic a Concilio concessis Episcopis, salva remanet plena jurisdictio Cardinalium in suis Titulis.*

17 *Prælati Regulares, licet a Tridentino non habeant facultatem dispensandi concessam Episcopis, eamdem habent in suos subditos per concessionem variorum pontificum.*

18 *Refertur amplissimum Privilegium concessum Prælatis Regularibus.*

19 *Nec hoc privilegium videtur revocatum per Concilium Tridentinum.*

20 *Istæ tamen amplæ facultates non sunt de facili deducendæ ad praxim. Immo per varios graves Doctores nequeunt Prælati Regulares dispensare cum suis subditis furiosis, epilepticis, lunaticis, energumenis, enormiter leprosis, & aliis, qui enumerantur.*

21 *Datur formula, quæ potest inservire pro dispensando in Irregularitate.*

1 IRregularitas dissolvitur, & tollitur quatuor modis. Pri-
mo per cessationem, vel ablationem causæ, qui mo-
dus intervenit in irregularitate ex defectu; cessante enim
defectu corporis, vel defectu ætatis, tollitur irregulari-
tas; *argum. cap. ultimo de temporibus Ordination. cap. Neophytus dist.* 61. & in obligato ad publica ratiocinia sta-
tim ac ab ipso sunt redditæ rationes, cessat irregulari-
tas, *argum. cap. unico de obligatis ad ratiocinia*. Secun-
2 do per Baptismum, & per hunc tolluntur Irregularitates
ex delicto, ut homicidii, mutilationis &c. *argum. cap. Si quis viduam dist.* 50. Non tamen tollitur per Baptismum
Irregularitas orta ex Bigamia, ut inter alios tenent Di-
3 vus Ambrosius *lib.* 3. *epist.* 25. Divus Augustinus *lib. de bon. conjug. c.* 18. & expresse habetur *in cap. Acutius dist.* 36. Tertio per Professionem religiosam: per hanc e-
nim tollitur Irregularitas orta ex defectu natalium quoad
Ordines suscipiendos, non tamen quoad Dignitates, &
Prælaturas, ut expresse habetur *cap.* 1. *de Filiis Presby-*
terorum. Quarto per dispensationem, & per hanc Papa 4
potest tollere qualcumque Irregularitates, sive ex deli-
cto, sive ex defectu provenientes; Papa enim potest di-
spensare in omni Jure Ecclesiastico; *Clement. Ne Romani,*
in principio de electione, cap. Sunt quidam 6. caus. 25. *q.* 5
1. *cap. Proposuit* 4. *cap. de concess. Præbend.* Archiepisco-
pi in actu visitationis, & in causis appellationis virtute
Concilii mox citandi possunt dispensare in Irregularitate
Subditos suorum Suffraganeorum; tunc enim fiunt sui sub- 6
diti ratione visitationis, & appellationis, ut cum plurimis
tenet Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. part.* 2. *allegat.*
39. *num.* 10.

Episcopi dispensare possunt cum suis subditis, & in sua 7
Diœcesi in omnibus Irregularitatibus provenientibus ex
delicto occulto, excepta ea, quæ oritur ex homicidio vo-
luntario injusto, & ex animo patrato, & aliis deductis
ad forum contentiosum, ex Tridentino *sess.* 24. *de re-*
format. cap. 6. ubi habet: „ Liceat Episcopis in Irregu-
„ laritatibus omnibus, & suspensionibus ex delicto oc-
„ culto provenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homi-
„ cidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum
„ contentiosum, dispensare. Et in quibuscumque casibus
„ occultis, etiam Sedis Apostolicæ reservatis delinquen-
„ tes quoscumque sibi subditos in Diœcesi sua per se ipsos,
„ aut Vicarium ad id specialiter deputandum in foro con-
„ scientiæ gratis absolvere, imposita pœnitentia saluta-
„ ri. “ Hinc possunt dispensare in Irregularitate ex ho-
micidio occulto patrato causa defensionis, non servato
moderamine inculpatæ tutelæ, quia hujusmodi homici- 8
dium volitum causa defensionis, non comprehenditur sub
homicidio voluntario; immo potius licet non sit mere
necessarium, necessarii tamen vim habet, quatenus fit
causa vitandæ mortis, ut cum multis tenet Barbosa *de*
Offic. & potest. Episcop. part. 2. *allegat.* 39. *num.* 53. &
54. Possunt etiam dispensare in Irregularitate orta ex mu- 9
tilatione occulta, licet voluntaria, cum hæc in Jure non
sit excepta, & in iis, quæ concernunt rigorem, non sit
facienda extensio de casu ad casum; *arg. cap. Odia re-*
stringi 15. *de regulis juris in* 6.

Probabilius tamen non possunt dispensare in Irregulari- 10
tate contracta ex Hæresi occulta, ut colligitur *ex*
cap. Cum illorum 32. *de sentent. Excommunic.* ubi habe-
tur, quod Episcopi non habent facultatem dispensandi in
illis casibus, in quibus non habent facultatem absol-
vendi; sed hodie est abrogata Episcopis facultas ab-
solvendi a crimine occulto Hæresis, cum derogatione e-
tiam Concilii Tridentini, ut sæpius declaravit *Sacra Con-*
gregatio, cum Bulla dicat expresse, & aperte, *ac cujus-*
vis Concilii decreta, ergo etiam intelligitur ipsis abroga-
ta facultas dispensandi in Irregularitate ab illo provenien-
te; Vide vers. *Absolvere art.* 9. *num.* 3. & 4.

Circa Irregularitates autem provenientes ex defectu E- 11
piscopi possunt dispensare etiam quoad ascensum ad Sa-
cros Ordines in sola Irregularitate proveniente ex Bigamia
similitudinaria, ut tenet Communis *ex capit. Sane,*
de Clericis, conjugatis, & *cap.* 1. *Qui Clerici vel vo-*
ventes. In Irregularitate autem orta ex Bigamia vera,
& interpretativa non possunt, ut tenent Hostiensis, Præ-
positus, Panormitanus, & alii passim, & colligitur *ex* 12
cap. Super eo, & *cap. Nuper, de Bigamis*, & ex decla-
ratione Sacræ Congr. apud Fagnan. *lib.* 1. *decr. cap.*
Quoniam 13. *de Constit. num.* 32.

Capitulum, Sede vacante, probabilius eamdem habet
potestatem dispensandi, & absolvendi concessam Episco-
pis a Tridentino *sess.* 24. *de reformat. cap.* 6. Nam licet 13
illa facultas videatur concessa Episcopus jure speciali, ta-
men competit ei jure communi, & jurisdictione ordina-
ria ei tributa, & sic tenent Barbosa *de Offic. & potestat.*
Episcop. p. 2. *allegat.* 39. *num.* 16. Pirhing, Anaclet.,
Pislec., Sanchez, Ventigl. & plurimi apud Barbosam
loc. cit.

Prælati inferiores Episcopis Jurisdictionem quasi Epi-
scopalem habentes, quamvis habeant proprium Territo-
rium, & subditos, non gaudent prædicta facultate di- 14
spensandi, & absolvendi concessa Episcopis a Concilio Tri-
dentino *sess.* 24. *de reformat. cap.* 6. quia Concilium in
hac parte derogat Juri communi, adeoque potius stri-
cte interpretandum, ut nomine Episcopi velit intelli-
gendos esse secundum propriam significationem hujus no-
minis, illos solum, qui vere & proprie sunt Episcopi, &
de facto sic decrevit Sac. Cong. Concilii, a qua cum in
specie quæsitum esset: *An facultate concessa Episcopis*
a Decreto Concilii sess. 24. *cap.* 6. *etiam inferioribus ju-*
risdictionem quasi Episcopalem habentibus in locis suæ ju-
risdictionis uti liceat? die 9. *Decembris* 1582. *Sacra Con-*
gregatio censuit non licere, & cum Abbas Aquisanetan.
Jurisdictionem quasi Episcopalem habens in subditos de-
clarari petiisset; *An facultas tributa Episcopis a Conci-*
lio Tridentino cap. 6. *sess.* 24. *ipsum comprehenderet; Sa-*
cra Congregatio censuit non comprehendere, ut tenent, &
referunt Fagnanus in *cap. Cum illorum de sent. excomm. sub*
num. 33. Suarez *disp.* 41. *sect.* 2. *n.* 7., & cum plurimis

Barbosa

Barbosa *de Offic. & potest. Episc. part.* 2. *alleg.* 39. *n.* 17. Et Pignatell. *tom.* 6. *consult.* 99. *num.* 32. qui *num.* 33.
15 subdit, ne quidem posse vi hujus facultatis Tridentini ex declaratione Gregorii XIII. dispensare Cardinales in Ecclesiis sui tituli, quia licet habeant ibi quasi Episcopalem Jurisdictionem, ibi tamen non sunt vere ac proprie Episcopi, quoad facultates concessas Episcopis a Concilio, ut, approbante Pontifice, interpretata est Sacra Congregatio. Præscindendo autem ab illis facultatibus hic
16 a Concilio concessis Episcopis, salva remanet plena Jurisdictio Cardinalium in suis Titulis, prout Doctores illis attribuunt in *cap. His quæ, de major. & obed.* ibique Fagnan. *num.* 16.

17 Prælati Regulares, licet a Tridentin. non habeant facultatem dispensandi concessam Episcopis, eamdem tamen habent in suos subditos per concessionem variorum Pontificum & præcipue S. Pii V. qui Constit. incipient. *Romani Pontificis*, indulsit Prælatis Ordinis Prædicatorum (cum quibus communicant alii Regulares) ut sequitur: *Et insuper, quia Œcumenicum Generale Trident. Concil. concessit Episcopis, ut absolvere possint in foro animæ, seu conscientiæ ab omnibus peccatis, & dispensare in Irregularitatibus, prout sess. 24. cap. 6. habetur; Ne prior Conventualis, & Superiores Prælati dicti totius Ordinis, tam in dicta Provincia, quam extra eam ubilibet deterioris conditionis quam Clerici, aut sæculares existant, eidem Priori Conventuali, & Superioribus Prælatis, ut ipsi per se ipsos idem omnino possint in Fratres, & Moniales dicti Ordinis sibi subditos, quod possunt Episcopi in Clericos, & Laicos sibi subditos, tam quoad absolvendi, & dispensandi hujusmodi, quam alias quascumque facultates eisdem auctoritate, & tenore præsentium perpetuo concedimus, & indulgemus*, adeoque per hanc concessionem possunt dispensare cum suis subditis in omnibus Irregularitatibus provenientibus ex delicto occulto, excepta ea quæ oritur ex homicidio voluntario injusto, & exceptis aliis deductis ad forum contentiosum, & etiam dispensare possunt in Irregularitate orta ex mutilatione occulta licet voluntaria, uti dictum est de Episcopis.

18 Amplissimum privilegium dispensandi in omnibus Irregularitatibus ex delicto, & etiam ex defectu, & ex quavis causa, præterquam homicidii voluntarii, bigamiæ, & mutilationis membrorum concessit Prælatis Ordinis Minorum Sixtus IV. in Bulla Maris magni incip. *Regimini*, ut etiam in Bullis Maris magni aliorum Mendicantium reperitur concessum, & signanter Præpositis Generalibus Societatis Jesu dispensandi, tam per se quam per alios a Paulo III. 18. Octobr. 1549. Constitut. incip. *Licet debitum*, & omnibus aliis Ordinibus ab iisdem, & aliis variis Pontificibus, sed istis omnibus omissis, brevitatis gratia, unum pro omnibus placet referre amplissimum concessum a S. Pio V. Cassinensibus *idibus Julii* 1571. Constitut. 129. inc. *Dum ad Congregationem Cassinensem*, in qua concedit Abbatibus, & Prælatis ejusdem Congregationis, cum qua communicant alii Regulares, ut suos subditos, etiam Novitios in Religione perseverantes ab omnibus casibus, & Censuris etiam in contentis absolvere possint, & cum eisdem dispensare in omnibus Irregularitatibus quomodocumque contractis, & pro foro conscientiæ etiam irregularitate contracta ex homicidio voluntario, dummodo non sit commissum in Religionem, & eos habilitare, ut possint ad quascumque Prælaturas suæ Congregationis eligi, & assumi, & eas libere, & licite retinere, & quæcumque Ordinis Officia exercere, etiamsi Irregularitatem contra-
19 xerint ante eorum promotionem. Nec hoc privilegium videtur revocatum per Concilium Tridentinum, cum fuerit concessum post idem Concilium cum clausula derogatoria quorumcumque Conciliorum. Vide verb. Absolutio, art. 1. a num. 29. ad 40. & verb. Prælatus Regularis a num. 14. ad 35.

20 Verum tamen est, quod istæ non amplæ facultates non sunt de facile deducendæ ad praxim. Immo per Lezanam *in Summ. tom.* 1. *cap.* 18. *n.* 42. *& tom.* 5. *comment. in Mare magnum Minor. num.* 141. Mirandam, Abiens, Mattheuccium, Felicem Potest., & alios graves Doctores nequeunt Prælati Regulares dispensare cum suis subditis amentibus, furiosis, epilepticis, lunaticis, energumenis, enormiter, leprosis, cum abstemiis, deformiter gibbosis, notabiliter claudis, & gallico morbo affectis, cum habentibus manus tremulas, ut sit effusionis periculum, & similibus, quia a generalibus illis facultatibus dispensandi intelliguntur exclusæ omnes, & singulæ Irregularitates, quæ procedunt ex aliquo enormi corporis, vel etiam animi vitio, & defectu ex quo posset generari scandalum in fidelibus videntibus celebrare eum, qui præfatis esset affectus; cum enim sint casus specialissimi, credendum est, Pontificem non voluisse illos comprehendere in generalibus concessionibus juxta Regulam 18. *Juris in* 6. *In generali concessione non veniunt ea, quæ quis non esset verisimiliter in specie concessurus*. Tanto magis, quod in similibus irregularitatibus, quotidie videmus ab omnibus fieri recursum ad Sedem Apostolicam, a qua etiam non tam de facili omnibus tales dispensationes conceduntur.

Forma verborum, sub qua irregularitas dispensari & 21
tolli debet, nulla reperitur distincte præscripta; poterit tamen inservire hæc sequens, vel alia consimilis: *Dispenso tecum super Irregularitate, quam contraxisti ob hanc causam, & te habilem declaro ad suscipiendum, vel exequendum Ordinem, & restituo te ad legitimos actus. In nomine Patris & Filii, & Spiritus Sancti.* Si vero dubitetur an quis Irregularitatem incurrerit, nec ne? Dicitur sub conditione: *Dispenso tecum in irregularitate, si forte incurristi ob hanc causam, & te habilem declaro &c.* ut supra. Sic enim docent communiter Doctores.

* Major Pœnitentiarius in casibus occultis & pro foro 22
conscientiæ tantum dispensat in irregularitate ex quocumque delicto, vel defectu proveniente, tam cum Laicis, quam cum Ecclesiasticis, vel sæcularibus, vel regularibus, ad hoc, ut possint initiari Ordinibus, vel in susceptis ministrare, ad superiores gradus ascendere, ac dignitates etiam Cathedrales, & quæcumque Beneficia Ecclesiastica quandocumque ante dispensationes alioquin canonice obtenta retinere; necnon ut hujusmodi Beneficia, & dignitates (exceptis, quando agitur de homicidio voluntario, vel alio gravissimo excessu, Ecclesiis Cathedralibus & Metropolitanis) etiam per delictum assequi valeant. Bened. XIV. Constitut. 95. tom. 1. incip. *Pastor Bonus* §. 15.

Ubi additur irregularitatibus quoad regulares ita dis- 23
pensari posse, ut ad quæcumque officia & Beneficia regularia adscendere valeant, excepto tamen Ordinis *Generalatu* in irregularitate ex defectu natalium. *Ibidem* §. 31. Ea vero dispensatio conceditur tantum in foro conscientiæ, in casibus occultis, in publicis vero in utroque foro, auditis tamen, Superioribus *ibid.* §. 32.

In dispensationibus, quæ dantur pro irregularitate filio-
rum illegitime natorum apponi solet clausula: *dummodo paternæ incontinentiæ imitator non sit*: ex quo fit, ut 24
Episcopus debeat inquirere in illum, & quærere numquid per decennium moribus integrum se præbuerit; & si toto decennio nihil indignum admisisse compererit, potest cum illo executioni mandare dispensationem, etiamsi ante decennium incontinentiæ nomine suspectus fuisset, ut ex Decretis S. Congreg. *de Synodo Diœces. lib.* 13. *cap.* 24. §. 22. *nov. edit.* *

Novæ additiones ex aliena manu.

FAllitur *Auctor* dum *num.* 17. sentit privilegium con-
cessum aliquibus Religionibus dispensandi super qui- 1
busdam irregularitatibus venire sub generali privilegiorum communicatione. Accuratissimus *P. Giraldi Scholarum*
Piarum in addit. ad Maschat. tom. 2. *lib.* 5. *titul.* 13. 2
num. 50. refert decretum Sacræ Congregationis Concilii Interpretis, quo dictum fuit, privilegium hoc minime communicari.

Idque attento mox dicto decreto procedit etiamsi agatur
de communicatione privilegiorum cum clausula: *Pariformiter & æque principaliter perinde, ac si in specie eis concessa fuissent.* 9

JUBILÆUM.

ARTICULUS I.

Jubilæum quoad ea, quæ concernunt ejus etymologiam, naturam, & divisionem.

SUMMARIUM.

1 *Jubilæi etymologia, & significatum indicatur.*
2 *Jubilæum unde sit dictum?*
3 *Annus Jubilæus, seu Jubilæi appellatur communiter,* Annus Sanctus, *& quare?*
4 *Annus Jubilæi quid sit?*
5 *Jubilæum est triplex, scilicet Romanum, Compostellanum, & Extraordinarium.*
6 *Jubilæum ut sic hæc tria Jubilæa complectens quid sit?*
7 *Jubilæum Romanum, seu Anni Sancti quando inceperit? A quo primo institutum, institutum, intra quod temporis recurrat? &c.* remissive.
8 *Durante Anno Sancto suspenduntur omnes Indulgentiæ plenariæ concessæ pro vivis.*
9 *Non suspenduntur Indulgentiæ Altarium privilegiatorum pro Defunctis, neque aliæ Indulgentiæ plenariæ concessæ pro mortuis, & pro moribundis.*
10 *Neque suspenduntur Indulgentiæ concessæ Domui Augustissimæ Lauretanæ.*
11 *Neque suspenduntur Indulgentiæ Compostellanæ.*

12 *Neque suspenditur Indulgentia Portiunculæ Assisi.*
13 *Nec probabiliter suspenduntur Indulgentiæ Bullæ Cruciatæ.*
14 *Nec probabilius suspenduntur Indulgentiæ non plenariæ concessæ a Summis Pontificibus.*
15 *Certum est autem, quod Anno Sancto non suspenduntur Indulgentiæ non plenariæ concessæ ab aliis, quam Summis Pontificibus.*
16 *Nec suspenduntur Indulgentiæ Stationum, & aliæ concessæ Basilicis, & Ecclesiis Romanis.*
17 *Anno Sancto non suspenduntur facultates absolvendi a reservatis Papæ, concessæ ad alium finem, quam lucrandi Indulgentias.*
18 *Hinc non suspenduntur privilegia Regularium in ordine ad absolvendum pœnitentes a reservatis Sedi Apostolicæ, & commutandi vota.*
19 *Nec suspenditur facultas, quam habent Episcopi, & alii Prælati eligendi sibi Confessarium.*
20 *Nec etiam suspenditur facultas, quam habent Episcopi ex Concilio Tridentino sess. 24. cap. 6. absolvendi ab occultis Papæ reservatis &c.*
21 *Sicuti neque suspenditur facultas, quam habent Prælati Regulares in ordine ad absolvendos suos subditos.*
22 *Suspensio Indulgentiarum, & facultatum in Anno Sancto, quando incipiat, & desinat?*
23 *Ad lucrandum Jubilæum Anni Sancti quid requiratur?*
24 *Jubilæum Anni Sancti potest toties obtineri, quoties repetuntur opera præscripta.*
24 *Post absolutum Romæ Annum Sanctum solet Papa concedere Jubilæum etiam pro aliis Provinciis extra Italiam, si Nuncii Apostolici, vel Episcopi requirant.*
26 *Et tale Jubilæum possunt in partibus iterum lucrari, qui Romæ lucrati sunt.*
27 *Quid contineat, & exigat tale Jubilæum Extraordinarium solitum concedi post Annum Sanctum, & aliis temporibus ex gravibus causis?*
28 *Bullæ Jubilæi quoad favores sunt interpretandæ latissime, & quoad gravamina stricte.*
29 *Affertur tenor Notificationis pro Jubilæo Anni Sancti 1675. concesso a Clemente X.*
30 *Affertur tenor alterius Notificationis jussu Innocentii XII. editæ 6. Martii 1700. occasione Anni Sancti tunc temporis decurrentis.*

1 Hoc nomen *Jubilæus*, *Jobilæum*, *Jubilæum*, *Jubilæum*, *Jobilæum* ab aliis, atque aliis, teste Gobat *in Quinario cap. 1. de Jubilæi natura num. 1.* sic diversimode scriptum significabat apud Hebræos annum remissionis quolibet quinquagesimo recurrentem, quo scilicet cuilibet suæ possessiones, domus, agri, & alia hujusmodi, quæ per hypothecam, venditionem &c. a se alienaverat, item mancipia suæ libertati sine aliquo pretio restituebantur, quo etiam anno terra non colebatur, sed vescebantur Judæi iis, quæ partim ex præteritis annis collegerant, & partim illo anno terra ipsa sine ulla cultura sponte producebat, quod totum clare patet *Levitici* 25. ubi inter alia *sub num.* 10. & 11. impositum fuit Hebræis hoc speciale præceptum: „ Sanctificabis Annum quinquagesimum, & vocabis remissionem cunctis habitatoribus „ Terræ, ipse est enim Jubilæus, revertetur homo ad „ possessionem suam, & unusquisque redibit ad Familiam „ pristinam, quia Jubilæus est, & quinquagesimus An-
2 „ nus.“ Hoc nomen putant Liranus, & Turrecremata apud Navarrum *tom. 3. comment. de Jubilæo, & Indulgentiis notabil. 1. num.* derivari a voce Hebræa *Jobel*, quæ Buccinam sonat; Buccinæ enim sonitu Jubilæus indicabatur; Alii tamen dicunt, quod *Jobel* significat *Quinquagesimum*. Unde potius dici deberet *Jobilæus*, quam *Jubilæus*. Alii vero cum Bellarmino *de Indulgent. lib. 1. cap. 1.* Sanctarello *tract. de Jubilæo cap. 1. dub. 1.* dicunt derivari a verbo Hebræo *Jubal*, quod significat producere, seu germinare, quia illo anno quinquagesimo, ut dictum est, terra sine cultura de se fructus producebat.

3 Hinc ex quo Dominus Noster Jesus Christus non venit solvere Legem, sed spiritualiter adimplere ad similitudinem antiqui Ritus, utpote futurorum præfigurativi, in Ecclesia Catholica altiori quadam ratione institutus fuit *Annus Jubilæus*, seu *Jubilæi*, communiter appellatus *Annus Sanctus*, eo quod ipso Anno plenissima peccatorum remissio, seu Indulgentia sit concessa, & ad eam lucrandam sanctissima pietatis opera a fidelibus certatim ut notat Gobat *loc. citat. num. 2.* Sanctarell. *loc. cit. dub. 2.* & alii passim. Unde annus Jubilæi solet a Theologis sic describi: *Annus, quo visitantibus certas Ecclesias, & certa pia opera facientibus Indulgentia plenaria conceditur, cum facultatibus circa absolutionem a peccatis, & Censuris reservatis, & circa commutationem votorum.* Et circa hunc Annum Jubilæi, quamvis aliqui, ut notat Viva *de Jubilæo q. 1. art. 1. num. 3.* dixerint, quod Annus Sanctus vocari debeat *Jubilæus*; Remissio vero, & Indulgentia *Jubilæum*, Sanchez tamen docent indifferenter utrumque vocari & *Jubilæus*, & *Jubilæum*.

Jubilæum est triplex, scilicet *Romanum*, quod Romæ 5
Anno Sancto celebratur; *Compostellanum*, quod ex concessione Alexandri III. ut refert Gobat *loc. cit. num. 2.* habetur Compostellæ toto illo anno, quo S. Jacobi Apostoli Festum in diem Dominicum: & *Extraordinarium*, 6
quod extra Annum Sanctum ob gravem aliquam causam indici solet. Et Jubilæum ut sic hæc tria Jubilæa complectens recte describitur dicendo, quod sit *Indultum Pontificis, Indulgentiam plenariam, & magna privilegia tribuens, certa opera in Brevi præscripta præstantibus. Est in re communis.*

Jubilæum Romanum, seu Jubilæum Anni Sancti quando 7
inceperit; A quo primo Institutum; Intra quod temporis, recurrat; quibus ritibus indicetur, inchoetur, & terminetur; qua die, & hora incipiat, & desinat; quæ Basilicæ & quoties visitandæ pro ipso Jubilæo lucrando Vide verb. *Annus Sanctus per totum.*

Durante Anno Sancto suspenduntur omnes Indulgentiæ 8
plenariæ concessæ pro vivis. *Communis*, & hoc clare constat ex fine suspensionis, qui est, ne usu Indulgentiarum impediatur accessus ad Urbem, ut exprimitur in *Extravag. Quemadmodum, de Pœnitent. & remiss.* Non suspenduntur tamen Indulgentiæ Altarium privilegiatorum pro defunctis, neque aliæ Indulgentiæ plenariæ concessæ pro mortuis, & pro moribundis, seu constitutis in articulo mortis; sic tenent Gaventus, Lezana, La Croix *l. 6. part. 2.* 1401. Reiffenstuel *Theolog. Moral. tract. 12. dist. 3. num.* 90. & 100. Felix Potestas *tom. 1. num.* 3834. Viva *de Jubilæo quæst. 4. art. 4.* & alii passim referentes sic declarasse Urbanum VIII. Innocent. X. & Clement. X. qui ultimus cum in sua Notificatione *sub nu.* 28. adducenda dicat *Declaramus*, valet hoc etiam pro futuro tempore, ut recte notat La Croix *l. cit.*

Neque suspenduntur Indulgentiæ concessæ Domui Au- 10
gustissimæ Lauretanæ, ut declaravit Gregorius XIII. teste Benzonio, *lib. 4. cap. 7.* & Viva *loc. cit. quæst.* 4. 11
art. 1. num. 3. Nec suspenduntur Indulgentiæ Compostellanæ ex declaratione Sixti V. ut referunt, & tenent Viva *loc. cit. num.* 3. Castropal. *tract. 24. punct. 12. numer.* 8. La Croix *loc. cit. num.* 1401. & alii. Nec suspenditur Indulgentia Portiunculæ Assisii, ut declararunt varii Summi Pontifices, & signanter Innocentius X. 5. *Jul.* 1650. 12
Clemens X. 12. *Nov.* 1664. & Innocentius XII. 21. *Aug.* 1699. in suo Brevi per extensum adducto sub verb. *Indulgentia art. 5. num.* 55. In aliis vero Ecclesiis Franciscani Ordinis suspenditur talis Indulgentia Anno Sancto pro vivis, minime pro Defunctis. Felix Potestas *tom. 1. p. 4. num.* 3796. & alii. Cum enim talis *Indulgentia* sit externa ad omnes Ecclesias Ordinis ubique existentes a Gregorio XV. Const. incip. *Splendor paternæ*, ad litteram adducta sub verb. *Indulgentia art. 5. num.* 52. & posse applicari etiam pro Defunctis fuerit concessum ab Innocentio XI. Const. incip. *Alias* per extensum adducta sub dict. verb. *Indulgentia art. 5. num.* 52. & supra *sub num.* 9. fuerit ostensum non suspendi Anno Sancto Indulgentias concessas pro Defunctis, stat clarum, dictam Indulgentiam suspendi tali Anno in aliis Ecclesiis Ordinis solum pro vivis, & minime pro Defunctis.

Anno Sancto non suspenduntur probabiliter Indulgen- 13
tiæ Bullæ Cruciatæ, quia sunt per modum contractus. Ita Sales, Bonacina, Henriquez, ubi ex Rodriquez apud Dianam *p. 1. tract. 3. resol.* 97. refert sic declarasse Clementem VIII. suspenduntur probabilius Indulgentiæ non plenariæ concessæ a Summis Pontificibus; Ita Filliucius, Gobat, Lezana, Castropalaus, Dicastill. Quintanadven., Faustus, Peyrinus, Benzonius, cum La Croix *loc. cit. n.* 1401. Viva *loc. cit. q. 4. art. 1. num.* 2. & alii plures. Et ratio est, quia plurimi Pontifices in suis Bullis Jubilæi Anni Sancti, ut Clemens VI. Julius III. Gregorius XIII. & alii, & præsertim Sixtus IV. *in Extravagant. Quemadmodum, de pœnitent. & remiss.* solum suspenderunt Indulgentias plenarias. Unde si voluissent suspendere etiam non plenarias, eas expressissent, *arg. cap. Inter corporalia, de translat. Episcop.* Nec obstat, quod posteriores Pontifices non exprimant *Plenarias*, sed exprimant *omnes & singulas Indulgentias*, quia quidquid in posteriori Lege non fuerit expressum, id veterum legum, Constitutionumque regulis relictum esse intelligendum est, *l. Præcipimus, Cod. de Appel.* Tum quia, quando quid aliud non exprimitur, suspensio ista accipi debet juxta Jus commune; De Jure autem communi solum plenariæ suspenduntur, ut constat *ex cit. Extravagant. Quemadmodum*, quæ tanquam inserta in corpore Juris facit Jus commune, adeoque &c. (a)

Cer-

(a) Haud scio, an hæc opinio ab aliquo cordato viro possit sustineri, nisi ab eo, qui Religione ad ostendendas ingenii sui vires abuti velit.

15 Certum autem est, quod Anno Sancto non suspendun-
tur Indulgentiæ non plenariæ concessæ ab aliis, quam a
Summis Pontificibus, quia alii etiam durante Anno San-
cto concedere possunt Indulgentias partiales suæ facultati
competentes, & Pontifices in suis Bullis suspendunt so-
lum Indulgentias, quæ sunt concessæ a Romanis Ponti-
ficibus, & id expresse declaravit Innocentius XII. in
Notificatione infra referenda *sub num.* 29. & tenent Bel-
legambe *in Enchir. de Jubilæo part.* 1. *sect.* 4. *q.* 2. Viva
loc. cit. art. 1. La Croix *loc. cit. n.* 1401. Reiffenstuel *loc.*
16 *cit. num.* 103. & alii passim. Nec suspenduntur Indul-
gentiæ Stationum, & aliæ Indulgentiæ concessæ Basilicis
& Ecclesiis Romanis, Filliucius, Lezana, Gobat cum
Viva *loc. cit. art.* 1. *n.* 2. & patet ex Notificatione Cle-
mentis X. infra adducenda *sub n.* 28.
17 Anno Sancto non suspenduntur facultates absolvendi a
reservatis Papæ concessæ ad alium finem, quam lucrandi
Indulgentias, ut declararunt Clemens, & Urbanus VIII.
ut refert Viva *loc. cit. quæst.* 4. *art. ultimo num.* 1. & tra-
dunt Doctores cum ipso Viva, & Bellegambe *loc. cit.*
18 *quæst.* 4. Hinc non suspenduntur Anno Jubilæi privilegia
Regularium in ordine ad absolvendum pœnitentes a re-
servatis Sedi Apostolicæ, & commutandi Vota. *sic Com-
munis Doctorum* cum Bossio, Leandro, Henriquez, Fau-
sto, Filliucio, La Croix, Viva *loc. cit. art. ultimo n.* 2.
& sic declarasse Urbanum VIII. anno 1625. refert ex mul-
tis Busemb. §. 2. *de Indulgentiis*, Et ratio est, quia, ut
mox fuit dictum, Anno Sancto suspenduntur solum facul-
tates concessæ intuitu Indulgentiarum, Facultates autem,
& privilegia Regularium non sunt concessa intuitu, &
19 & occasione Indulgentiarum, adeoque &c. Nec suspendi-
tur facultas, quam habent Episcopi, & alii Prælati eli-
gendi sibi Confessarium, a quo absolvantur. Talis enim
20 facultas non est concessa intuitu indulgentiarum. La Croix
loc. cit. n. 1403. Viva *loc. cit. art. ultimo num.* 3. & alii
passim. Nec etiam suspenditur facultas, quam habent E-
piscopi ex Concilio Tridentino *sess.* 24. *cap.* 6. absolvendi
ab occultis Papæ reservatis, & dispensandi in Irregula-
ritatibus ex delicto occulto provenientibus, & non de-
ductis ad forum contentiosum, excepta ea, quæ oritur
ex homicidio voluntario, aut absolvendi impeditos adire
Sedem Apostolicam, talis enim facultas competit Episco-
pis ratione proprii Officii, & de Jure communi, adeoque
21 non suspenditur tali anno. Sicuti neque suspenditur fa-
cultas, quam habent Prælati Regulares ratione proprii
Officii in ordine ad absolvendos suos subditos, talis enim
facultas non est eis concessa intuitu Indulgentiarum, La
Croix *loc. cit. num.* 1430. Viva *loc. cit. art. ultimo num.* 4.
Busemb. *loc. cit.* Zerola verb. *Annus Sanctus* §. 4. & alii
passim.
22 Suspensio Indulgentiarum, & facultatum in Anno San-
cto incipit a primis Vesperis Nativitatis Domini N. Jesu
Christi, & desinit cum fine Vesperarum ejusdem Vigiliæ
anni sequentis, tuncque reviviscunt absque nova conces-
sione. Castropalaus *tract.* 24. *punct.* 12. §. 1. La Croix
loc. cit. num. 1405. & alii passim. Ad Jubilæum (a) An-
23 ni Sancti requiri solet Confessio: An autem exigatur
etiam Communio, dubitant Doctores, quia Bulla non
exprimit. Unde La Croix *loc. cit. numer.* 1400. dicit
non requiri, sicuti & dicunt plures alii; Filliuc. vero
num. 251. & alii putant eam præsupponi; Requiritur ta-
men per omnes Visitatio certarum Ecclesiarum in Bulla
expressarum, & quidem ab Incolis Romanis per triginta
dies continuos, vel dispensativos, & a peregrinis, seu
exteris per quindecim. Putatque Bellegambe *loc. cit. sect.*
24 3. *quæst.* 3. toties obtineri posse hoc Jubilæum, quoties
repetuntur opera præscripta, & id declarasse Urbanum
VIII. tenet, & refert Bonacina *disp.* 6. *quæst.* 1. *punct.* 5.
num. 31. apud Busembau *loc. cit.*
25 Post absolutum Romæ Annum Sanctum solet Papa con-
cedere Jubilæum etiam pro aliis Provinciis extra Italiam,
si Nuncii Apostolici, vel Episcopi requirant, ut notat
Gobat *in Quinario tract.* 3. *de Jubilæo num.* 409. & 412.
26 ubi dat Exemplaria. Et tale Jubilæum possunt in parti-
bus iterum lucrari, qui Romæ lucrati sunt. Bellegambe
27 *loc. cit. qu.* 7. La Croix *loc. cit. num.* 1405. & alii. Jubi-
læum extraordinarium, quod per duas hebdomadas post
Jubilæum Anni Sancti concedi solet, necnon post coro-
nationem Pontificis, ac sæpe ex aliis gravibus causis,
continet non solum Indulgentiam plenariam instar An-
ni Sancti, sed etiam confert facultatem eligendi Con-
fessarium ab Ordinario approbatum, qui a reservatis e-
tiam absolvat, & vota commutet, & præscribere,
seu exigere solet septem opera, scilicet Processio-
nem, Visitationem Ecclesiarum, Orationem in illis,
Confessionem, Communionem, Jejunium, & Eleemosy-
nam.

Bullæ Jubilæi quoad ea, quæ favores continent, sunt latissime interpretandæ, quantum patitur proprietas verborum, nisi in particulari casu, vel materia, communis praxis, vel stylus Curiæ Romanæ, aut omnino peculiaris ratio restrictionem persuadeat. Quoad ea autem, quæ gravamen, seu odium continent, sunt stricte interpretandæ quantum patitur verborum proprietas, nisi in particulari casu stylus, & praxis Curiæ Romanæ, seu aliqua peculiaris ratio laxiorem interpretationem persuadeat; *arg. cap. Odia* 15. *de Regulis Juris in* 6. ibi; *Odia restringi, & favores convenit ampliari.* Sic Suarez, Henriquez, Sanctarell., cum Gobat *loc. cit. cap.* 5. *num.* 24. *& sequent.* Viva *de Jubilæo quæst.* 2. La Croix *loc. cit. num.* 1395. & alii passim. Hinc latissime sunt interpretandæ quoad concessionem Indulgentiæ, electionem Confessarii, absolutionem, commutationem operum, vel Votorum, &c. quia sunt favores. Stricte autem sunt interpretandæ quoad obligationem ad certa opera, suspensionem Indulgentiarum, & facultatum, quia sunt gravamina. Bellegambe *loc. cit. part.* 1 *sect.* 1. *qu.* 6. Viva *de Jubilæo qu.* 2. La Croix *loc. cit. n.* 1395. & alii plures. 28

Affertur tenor Notificationis pro Jubilæo Anni Sancti 29
1675. concesso a Clemente X.

I. *Conceditur Pœnitentiariis, & Parochis Romanis facultas absolvendi a Reservatis, & commutandi Vota.*
II. *Necnon Confessariis Religiosis a Vicesgerente approbatis.*
III. *Facilitatur Religiosis consecutio Anni Sancti.*
IV. *Alumnis etiam, & Convictoribus Seminariorum.*
V. *Pauperibus, & ægrotis.*
VI. *Declaratur Bulla Indulgentiarum suspensiva.*
VII. *Indulgentiæ concessæ visitantibus Septem Ecclesias Romanas, & Scalam Sanctam non suspenduntur. Conceduntur item Indulgentiæ Septem annorum, & totidem quadragenarum visitantibus Romana Templa, ubi habetur comprecatio quadraginta horarum circularium.*

Notificatio Gratiarum, & Declarationum factarum
a Sanctissimo Domino N. Papa Clemente X.
occasione Jubilæi Anni Sancti &c.

Gaspar Tit. S. Silvestri in Capite S. R. E. Presbyter Cardinal. Carpineus Sanctissimi D. N. Papæ Vicarius Generalis.

I. CUm Sanctitas Domini Nostri, prout Nobis vivæ vocis oraculo mandavit, cupiat magis dilatari gratias concessas omnibus illis, qui convenerunt, venientque Romam, consecuturi plenissimum Jubilæum hujus Anni Sancti, mandavit Nobis exponere infrascriptas concessiones, declarando etiam illa quæ in dubio erant, aut vocabantur, non sine Fidelium turbatione, & scrupulis conscientiarum; quarum paci, & quieti consulturus Summus Pontifex hæc statuit. Ut itaque Confessarii, & operarii multiplicentur ad majorem commoditatem, & consolationem Fidelium utriusque sexus, in omni plenitudine paternæ Charitatis concedit amplam facultatem Pœnitentiariis Basilicarum S. Petri, S. Pauli, S. Joannis Lateranensis, & Sanctæ Mariæ Majoris sive illi sint ex numero ante hac esse solito, sive ex jam aucto, & deinceps augendo; Ad hæc eadem facultas datur Parochis, tam Sæcularibus, quam Regularibus omnium Parochorum Romæ (durante tamen Jubilæo Anni Sancti) absolvendi, videlicet in ordine ad lucrandum præsens Jubilæum, Fideles ab omnibus Sententiis, & Censuris Ecclesiasticis contra illos pronunciantis, & fulminatis a Sacris Canonibus, aut Judicibus quacumque de causa, & ab omnibus peccatis, & excessibus, & delictis quantumcumque gravibus, & enormibus, etiam a casibus reservatis, non solum ab Episcopis, aut alias a Prælatis inferioribus, verum etiam a Pontifice ipso, & a Sede Apostolica, etiam in aliis quibuscumque Constitutionibus Summorum Pontificum in foro conscientiæ tantum; Ut tamen sua Sanctitas declarat, se non intelligere, aut dispensare, nec dare facultatem dispensandi, aut habilitandi, & in pristinum statum restituendi, quæ ad Irregularitatem publicam, aut occultam, vel notam, defectum, incapacitatem, & inhabilitatem quomodocumque contractam spectant, nequidem in foro conscientiæ. Neque vult Sua Sanctitas, ut præsens facultas illi suffragetur, qui a Summo Pontifice, aut Judicibus Apostolicis, vel aliis Ecclesiasticis excommunicati, suspensi, vel interdicti sunt declarati, vel publice denunciati ob sententias, &

Cen-

(a) Circa Jubilæum plura animadversione digna visa sunt nostris Censoribus, Sed adnotationes nostras omittendas duximus; tum quia, quæ a nobis explicanda erant, omnia fere exponuntur in Constitutionibus Benedicti XIV. infra referendis; tum etiam quia in fine hujus articuli exactum declarationem subjiciemus expositam ab accurato viro Ubaldo Giraldi a S. Cajetano Scholarum Piarum, quæ incipit *Breve notizia &c.*

Censuras Ecclesiasticas, quas incurrerunt, adeo ut isti omnes absolvi non possint, nisi prius satisfecerint, aut obediverint, & partes sibi contrarias pacificas ante reddiderint: Ita, ut iidem Pœnitentiarii, & Parochi, durante hoc anno Jubilæi Sancto, commutare possint omnia vota (exceptis Castitatis, & Religionis) in alia opera pia, imponendo nihilominus hisce Fidelibus, & quibusque aliis pœnitentiam salutarem, & alia opera pia, quæ iidem Confessarii præscribent.

II. Concedit pariter Sua Sanctitas Confessariis Religiosis cujuscumque Ordinis, Congregationis, & Instituti, qui a Nobis, vel a nostro Vicegerente sunt approbati, aut deinceps approbabuntur, eamdem facultatem paulo ante explicatam absolvendi a Censuris, & casibus reservatis, commutandi vota, modo ea non sint substantialia Religionum, Ordinum, Institutorum: immo & Religiosis Confessariis eadem datur faculas respectu sui Ordinis, & illis æque, qui modo Romæ versantur, quam illis, qui huc sunt venturi hoc Anno Sancto, ad quem se extendit tantum hæc facultas.

III. Ut etiam facilitetur iisdem Religiosis consecutio Anni Sancti, & Jubilæi, tantique thesauri spiritualium gratiarum, & ut illi suo exemplo populum ædificent, compareantque debito cum decore, qui decet personas Deo dicatas, significatur eisdem, suam Sanctitatem contentam esse, ut illi visitent quatuor assignatas Ecclesias ter tribus diebus continuis, aut interpolatis, una simul, aut quoad majorem partem euntes, & incedentes respectu eorum, qui in eodem Conventu, aut Domicilio versentur, & sic consequantur Sanctissimum Jubilæum, ac si visitassent easdem Ecclesias triginta vicibus, aut diebus. Ut tamen observentur cetera, quæ in Bulla Jubilæi continentur, hortamur & nos eosdem Religiosos in Domino, ut incedant, servato ordine quam modestissime recitantes Psalmos, vel alias preces, & laudes Divinas decantantes.

IV. Idem Indultum, ut visitentur tamen quatuor diebus continuis, aut interpolatis eædem Ecclesiæ, concedit Summus Pontifex, etiam Alumnis, & Convictoribus juvenibus, qui operam dant scientiis, & liberalibus artibus, & vivunt in eodem convictu, modo & illi eant saltem quoad mediam partem, quos comitabitur Præfectus, aut Rector, vel alii, qui eisdem præsunt, ut eadem gratia fiat iisdem Præfectos, Magistris, & famulis: moneantur tamen hi omnes, ut servent modestiam, & ordinem inter eundum, orantes, vel pium quid tractantes. Regulares vero aliunde huc profecti ad lucrandum Jubilæum Sanctum, si voluerint se conjungere aliis suæ Religionis, habebunt eamdem facultatem, & lucrabuntur Indulgentias, si eodem modo ter visitaverint Ecclesias supradicto modo. Si vero non possent expectare aliorum commoditatem, aut advenirent cum alii lucrati sunt Indulgentias, concedit sua Sanctitas, ut illi quinquies visitando Ecclesias per quinque continuos, aut interpolatos dies lucrentur easdem Indulgentias, quas fuissent lucrati visitando per quindecim dies easdem Ecclesias prout Bulla præscribit. Conceditur etiam Congregationibus, Confraternitatibus, quæ aliunde huc venerunt, ut simul semel visitando Ecclesias, & bis separatim Fratres, aut Sorores satisfaciant visitationibus præscriptis in Bulla, ac si quindecies visitassent.

V. Et cum maxime Sua Sanctitas secundum viscera paterna compatiatur paupertati, ac multiplicibus miseriis Advenarum, eorumque plurimorum, qui non habent, unde se tamdiu alant, vel neque sufferre possunt molestias tot visitationum intra quindecim dies, remittit arbitrio, discreto tamen, & prudenti dictorum Pœnitentiariorum, & Parochorum, ut quivis dispenset juxta cujusvis pœnitentis indigentiam, & possibilitatem in assignando numero visitandarum Ecclesiarum dando eisdem omnem facultatem circa id necessariam, & opportunam. Eodem modo quia Cives, & incolæ Romani qui inceperint, inceperunt visitare Ecclesias, sed morbo impediuntur prosequi secundum opus, non priventur fructu laborum inchoatorum, & piæ intentionis, qua aggressi sunt opus, nec affligantur corpore, & animo, concedit eisdem Pœnitentiariis, & Parochis facultatem commutandi opera injuncta visitandarum Ecclesiarum per triginta dies in alia, quæ viderint esse proportionata possibilitati dictorum Civium & Incholarum infirmorum. Quod si repente mors immineat, ante quam obtineant hanc immutationem, concedit illis sua Sanctitas Jubilæum, ac si omnia opera necessaria explevissent.

VI. Ut etiam finaliter tollatur omnis ambiguitas, & ut Fideles sint certi de Indulgentiis, quas possunt lucrari, declaramus una cum Oraculo suæ Sanctitatis, ut supra intimato, quod in suspensione Generali Indulgentiarum, quæ continetur in Bulla data 5. Maji 1674. publicata vero 17. Septembris ejusdem Anni, non intelligantur suspensæ Indulgentiæ Altarium privilegiatorum pro defunctis, neque aliæ concessæ eodem modo pro defunctis; verum illæ suspensæ habeantur, quas possunt sibi consequi vivi, ut eas possit concedere Animabus Purgatorii per modum suffragii, & nec minus Indulgentiæ concessæ in articulo mortis, & facultates communicandi eas aliis. Sicut nec cessant modo facultates Sanctæ Inquisitionis, & Officialium ejusdem, aut Missionariorum, & Ministrorum, qui ab eodem Tribunali, vel a Congregatione Propagandæ Fidei, vel cum auctoritate Apostolica ad id sunt deputati, & specialiter facultates absolvendi ab hæresi illos, qui, abjurato errore, redduntur capaces earum Gratiarum.

VII. Ut autem conservetur pium Institutum, & consuetudo visitandi Templa, in quibus celebratur comprecatio Quadraginta horarum, & præcipua Sanctuaria colendi hac in Urbe, concedit Sua Sanctitas, non obstante ea generali Indulgentiarum suspensione, ut Indulgentias solitas consequi possint Fideles utriusque sexus, qui alias consequebantur, si visitent septem Ecclesias, & Scalam Sanctam diebus determinatis, eo modo, & his cum conditionibus, quibus illæ fuerunt concessæ, easdem lucrantur Indulgentias. Quivis insuper qui visitant Templo, ubi habetur expositum Venerabile, & est comprecatio Quadraginta horarum circularium, & ordinariarum, quæ sunt in publico folio a Nobis exponendo, & publicando hujus Anni Sancti decursu, ita ut ibidem aliquo tempore inter preces detineatur, prout illi videbitur, Confessione prius, & Sacra Communione peractis, aut saltem concepto firmo proposito confitendi, lucrabitur is septem Annorum Indulgentias, & totidem quarantenas toties, quoties id præstiterit.

Datum Romæ ex Ædibus nostris die 1. Februarii 1675. Jubilæi.

C. Cardinalis Vicarius.

Affertur tenor alterius Notificationis jussu Innocentii XII. editæ 6. Martii 1700. occasione Anni Sancti tunc tempore decurrentis. 30

NOTIFICATIO.

Gaspar Miseratione Divina Episcopus Sabinensis Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis de Carpineo S. D. N. Papæ Vicarius Generalis, Romanæque Curiæ, ejusque districtus Judex Ordinarius, &c.

Essendosi nella Sacra Congregazione deputata da N. S. sopra la celebratione del presente Anno Santo, tenutasi li 26. Febbrajo prossimo passato, portate diverse istanze per la dichiarazione di alcuni dubbj insorti sopra l' intelligenza della Bolla; e riferitosi da Noi il sentimento della medesima Congregazione alla Santità di Nostro Signore nell' udienza delli 4. corrente, è alla Santità sua piaciuto fare le seguenti dichiarazioni.

Che l' intera visita delle quattro Basiliche debba farsi in un giorno contenuto nello spazio di 24. ore, e che il giorno debba intendersi, ed incominciare, e finire da una mezza notte all' altra.

Che la facoltà concessa sotto li 24. Gennajo presente anno alli RR. Parrochi, Penitenzieri, e Confessori destinati di commutare in altre Opere pie, ed abbreviare le visite delle Chiese agli invalidi, ed impotenti Cittadini, ed Abitanti di Roma, che avessero incominciato le medesime visite, e per sopravvenienza d' impedimento non le potessero terminare, la Santità Sua l' estende a ben efficioancora di quelli, che per la causa stessa non le avessero potute incominciare. Avvertendo però i suddetti Confessori, come sopra, di servirsi con prudenza, e moderazione di questa facoltà. Rimanendo nel resto preservato l' Indulto concesduto a Noi, e a Nostro Monsignor Viceregente di poter delegare qualsivoglia Confessore ne' casi particolari con le stesse facoltà.

Concede parimente la Santità Sua al Padre Confessore del Sacro Palazzo Apostolico la stessa facoltà de' Penitenzieri per la Famiglia, che lo serve durante il presente anno.

Intende ancora, e dichiara, che le Indulgenze solite a concedersi da' Signori Cardinali, Legati, Nunzj Apostolici, e Vescovi, o nell' uso de' Pontificali, o nel darsi le benedizioni, o in altra forma solita, rimangano nel loro vigore, non ostante la generale sospensione dell' Indulgenze sotto li 14. Giugno 1699.

Data dal nostro Palazzo questo dì 6. Marzo 1700.

G. Cardinalis Vicarius.

Additio ex Auctore.

Jubilæi concessio non tribuit Sacerdoti facultatem ex- 31
cipiendi Confessionem personæ complicis in peccato turpi, Benedict. XIV. tom. 1. Constitut. 20. incip. *Sacramentum Pœnitentiæ* §. 5.

Subnectitur hic Bulla suspensiva Indulgentiarum tem- 32
pore Jubilæi Romani, seu Anni Sancti, & est ut sequitur eadem ad litteram edita a Clemente X. pro Anno Sancto 1675. ab Innocentio XII. pro Anno Sancto 1700. & a Bened. XIII. pro Anno Sancto 1725.

BENEDICTUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei.

Ad futuram rei memoriam.

Cum Nos nuper Sancti Jubilæi celebrationem a Vigilia Nativitatis Domini Nostri Jesu Christi proxime futuræ inchoandam, & usque ad finem sequentis anni duraturam, universo populo Christiano, de Venerabilium Fratrum nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium assensu Christi fidelibus vere pœnitentibus, & confessis, qui Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum, nec non Sancti Joannis Lateranensis, & Sanctæ Mariæ Majoris de Urbe Basilicas visitaverint, plenissimam omnium peccatorum suorum Indulgentiam, remissionem, & veniam concesserimus, prout in nostris desuper confectis Litteris plenius continetur; cupientes, ut Christianæ nationes ex omnibus terrarum Orbis locis in alma Urbe nostra in Fidei ac Religionis unitate congregatæ, eodem pietatis ac devotionis spiritu Basilicas prædictas, quo maximo fieri poterit concursu, durante eodem Jubilæo visitent, & frequentent, multorum Romanorum Pontificum Prædecessorum nostrorum exemplo adducti, omnes, & singulas Indulgentias, etiam perpetuas, & peccatorum remissiones, ac facultates, & indulta absolvendi, etiam a casibus Sedi Apostolicæ reservatis, etiam in Litteris die Cœnæ Domini legi solitis contentis, quibusvis Ecclesiis, Monasteriis, Hospitalibus, etiam Sancti Joannis Hierosolymitani, Domibus, Militiis, Ordinis, etiam Mendicantibus, Congregationibus, Confraternitatibus, etiam Laicorum, Universitatibus, & piis locis, illorumque Ordinibus, Capitulis Conventibus, Magistris, Superioribus, & tam sæcularibus, quam quorumvis, etiam Mendicantium Ordinum Regularibus personis, Coronisque, Granis, Imaginibus, Numismatibus ex metallo, seu quacumque alia materia confectis, tam singulariter, quam universaliter per quoscumque Romanos Pontifices Prædecessores nostros, ac etiam Nos, etiam ad instantiam Imperatoris, Regum, Ducum, aliorum Principum, aut ipsis etiam Imperatori, Regibus, Ducibus, & Principibus, vel aliis quacumque alia mundana, vel Ecclesiastica Dignitate, etiam speciali nota digna fulgentibus, etiam ad instar Jubilæi, aut alias quomodocumque, & ex quibusvis causis, & occasionibus sub quibuscumque tenoribus, & formis, ac cum quibusvis clausulis, & Decretis, etiam motu proprio, & ex certa scientia, ac alias quomodolibet concessas, & concessa, quorum omnium tenores, formas, derogationes, & decreta præsentibus pro expressis haberi volumus, Apostolica auctoritate de eorumdem Fratrum consilio, & assensu, ac potestatis plenitudine, suspendimus, & suspensas, ac suspensa esse declaramus, easque, & ea eodem anno durante, nulli prodesse, aut suffragari debere. Irritum quoque, & inane decernimus, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Quo circa per præsentes auctoritate Apostolica præcipimus, & mandamus, ne interim aliæ, quam indicti a nobis prædicti Jubilæi Indulgentiæ, sive publice, sive privatim, quovis prætextu ubivis locorum, & gentium sub excommunicationis, eo ipso incurrendæ, aliisque arbitrio Ordinariorum infligendis pœnis publicentur, vel nuncientur, aut in usum demandentur. Non obstantibus præmissis, ac Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, nec non Ecclesiarum, Monasteriorum, Conventuum, Ordinum, Congregationum, Hospitalium, Confraternitatum, Universitatum, Collegiorum, & Locorum, aliorumque prædictorum, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, privilegiis quoque exemptionibus, & indultis Apostolicis illis, eorumque Superioribus, & personis, ac aliis quibuscumque per eosdem Romanos Pontifices Prædecessores Nostros, ac Nos, & dictam Sedem, ejusque Legatos sub quibuscumque tenoribus, & formis, ac cum quibusvis clausulis, & Decretis, & ex quibusvis causis, concessis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, etiamsi in illis caveatur expresse, quod sub similibus, vel dissimilibus suspensionibus nequaquam comprehendantur, nisi de illis specialis, & individua mentio fiat, illis alias in suo robore permansuris ad effectum præmissum, hac vice duntaxat specialiter: & expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque. Et quia difficile nimis esset præsentes quocumque ubi illis opus fuerit perferri, volumus earum exemplis etiam impressis, Notarii publici manu, & sigillo personæ in Dignitate Ecclesiastica constitutæ obsignatis, eamdem prorsus fidem in judicio, & extra ubique locorum adhiberi, quæ adhiberetur præsentibus, si essent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ suspensionis, declarationis, decreti, præcepti, mandati, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem, anno Incarnationis Dominicæ Millesimo Septingentesimo vigesimoquarto, pridie Nonas Julii, Pontificatus Nostri anno primo.

P. M. Card. Prodatarius.

F. Card. Oliverius.

Visa de Curia J. C. Archiep. Amasenus.
Registrata in Secretaria Brevium.

Loco ✠ Plumbi.

L. Martinetus.

Dictæ Constitutioni addi mandarunt speciales Notifica- 33
tiones, seu declarationes Clemens X., & respective Innocentius XII. uti supra videri possunt *num.* 29., & 30. ubi asseruntur per extensum; & suam etiam adhuc liberaliorem Notificationem, seu Declarationem addi mandavit Benedictus XIII. ut sequitur.

D E C L A R A T I O.

Declaratio ex vivæ vocis Oraculo Sanctissimi Domini BENEDICTI XIII. quoad Indulgentias in Anno Sancto suspensas, facta per *Fabricium Paulucci* Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem, & Sanctitatis Suæ Vicarium Generalem.

I. *Ad tollendam omnem ambiguitatem, & ut fideles sint certi quoad obtinendas in Anno Sancto Indulgentias, declaramus, quod sub suspensione Indulgentiarum in Anno Sancto non contineantur Indulgentiæ concessæ Altaribus privilegiatis, vel alias immediate pro defunctis. Intelliguntur autem suspensæ illæ Indulgentiæ, quas alias consequi valent vivi cum facultate applicandi easdem defunctis per modum suffragii.*

II. *Item in Anno Sancto non sunt suspensæ Indulgentiæ concessæ in articulo mortis, uti nec facultas hasce aliis communicandi.*

III. *Præterea non sunt suspensæ Indulgentiæ, quæ concedi solent a Cardinalibus, Legatis, Nuntiis Apostolicis, & Episcopis, sive in usu pontificalium, sive in danda Benedictione, vel in alia solita forma.*

IV. *Nec cessant ullo modo facultates Tribunalis S. Inquisitionis atque Officialium ejusdem sive Ministrorum, ac Missionariorum ab hoc sacro Tribunali, aut a Sacra Congregatione de propaganda Fide, vel alias Auctoritate Apostolica deputatorum. Specialiter apud mentionatos non cessant facultates absolvendi ab hæresi illos, qui pœnitentes eamdem abjurant, seque dictæ absolutionis capaces reddunt.*

V. *Ut etiam conservetur devota consuetudo visitandi principalia Sanctuaria hujus Urbis, ac SS. Sacramentum sub comprecatione 40. horarum expositum: pariter ut stabiliatur pius usus genuflexionis ad pulsum salutationis Angelicæ, Sua Sanctitas concedit sequentes indulgentias.*

Illi qui devote visitant septem Ecclesias, aut Scalam Sanctam, vel templa, ubi sunt Stationes, diebus, qui alias specificantur, solitas lucrantur Indulgentias absque ulla diminutione.

Item, qui comitantur Sanctissimum Viaticum deportatum ad infirmos, vel si fuerint impediti, saltem mittentes illuc quodpiam lumen, obtinent eas Indulgentias, quæ alias propterea a Summis Pontificibus concessæ fuerunt.

Insuper manent adhuc in suo vigore Indulgentiæ a Sua Sanctitate concessæ Fidelibus, qui ad sonitum campanæ mane, aut meridie, seu vespere flexis genibus devote recitaverint *Angelus Domini*.

Finaliter illi, qui visitant templa, ubi habetur expositum Venerabile, & est comprecatio 40. horarum circularium, ac ordinariarum (quæ horæ indicantur in publico folio a Nobis exposito, & adhuc per decursum hujus Anni Sancti exponendo) lucrantur Indulgentias 7. annorum, & totidem Quadragenarum toties, quoties, id præstiterint, si tamen aliquo tempore, prout ipsis in Domino videbitur, inter preces ibidem detineantur, & Confessionem, ac SS. Communionem præmittant, vel saltem firmum propositum confitendi concipiant.

Datum Romæ 10. Jan. 1725.

F. Cardinalis Vicarius.

Nicolaus Antonius Canon. Cuggio Secret.

Deinde ipse Benedict. XIII. *in bonum Defunctorum* post 34
præcedentem Notificationem, seu Declarationem concessit

sit aliam specialissimam gratiam, quæ non legitur concessa ab Antecessoribus Pontificibus; Ipsi enim tempore Jubilæi Anni Sancti extra Romam, suspenderunt etiam pro Defunctis illas Indulgentias, quas alias consequi valent vivi cum facultate applicandi easdem defunctis per modum suffragii. Quos equidem suos Antecessores etiam ad initium secutus est Benedict. XIII. in notificatione 10. Jan. 1725. &c.

35 Manente in suo vigore suspensione omnium Indulgentiarum pro Vivis, uti ut in Bulla præmemorata continentur, sua Sanctitas dat facultatem pro hoc anno solum omnibus Fidelibus lucrandi omnes illas Indulgentias suspensas pro vivis ad effectum duntaxat eas directe, & immediate applicandi per modum suffragii animabus Defunctorum, & non aliter: Dico: omnes, idest, Indulgentias tam temporales, quam perpetuas, tam plenarias, partiales, locales, vel personales, concessas quocumque modo per Summos Pontifices, vel per Legatos Apostolicos, & non solum illas, quæ datæ sunt cum facultate eas applicandi pro Defunctis, sed etiam omnes alias, in quibus talis facultas non est apposita, ita tamen ut fiant omnia opera in earum concessione præscripta. Et hæc omnia, ut per merita Jesu Christi Redemptoris nostri, ejusque Sanctissimæ Matris, & omnium Sanctorum, de quibus Thesaurus Indulgentiarum cumulatur, illæ animæ quantocius possint transire a flamma castigante (ut ait S. Augustinus) in flammam beatificantem, & cœlestem Jerusalem per suas sanctas portas intrare: ita, ut præsens annus etiam pro animabus Purgatorii dici possit Annus Sanctus, & annus jucundus Sanctissimi Jubilæi.

Datum 9. Februar. 1725.

36 Insuper idem Benedict. XIII. intra Annum Sanctum 1725. concessit quasdam extra ordinarias gratias pro vivis: Ad humillimas enim preces ex specialissima gratia indulsit toti Nationi Germano-Belgicæ nostri Seraphici Ordinis, ut in singulis ejusdem Ecclesiis ab omnibus Fidelibus utriusque sexus pro vivis obtineri valeant Indulgentiæ Plenariæ in Festis S. Antonii Paduani &c. sicut sequitur.

Sanctissimus Dominus Noster Divina Providentia Pontifex

BENEDICTUS XIII.

Supplicationibus P. Joannis Thoni Fratrum Minorum Recollect. Nationis Germano-Belgicæ in Romana Curia Agentis (non obstante communi Indulgentiarum suspensione) pro Festis Sanctorum Antonii, & Francisci, ac Sanctæ Mariæ Angelorum Portiunculæ nuncupatæ in singulis Ecclesiis Ordinis, & Nationis prædictorum, etiamsi Monialium, necnon Oratoriis Missionum prædicti Ordinis, omnibus utriusque sexus Christi Fidelibus vere pœnitentibus, & confessis, ac Sacra Communione refectis, qui aliquam ex supradictis Ecclesiis, seu Oratoriis a primis Vesperis usque ad occasum solis dierum hujusmodi devote visitaverint, & ibi pro Christianorum Principum concordia, Hæresum extirpatione, ac S. Romanæ Ecclesiæ exaltatione pias ad Deum preces effuderint, plenariam omnium peccatorum suorum Indulgentiam, & remissionem misericorditer in Domino consequi posse, benigne concessit.

Hac die 4. Maji 1725.

Cosmus de Hieronymis Secr.

Loco ✠ Sigilli.

Romæ Typis Rev. Camer. Apostolicæ 1725.

37 Advertendum tamen est, quod istæ specialissimæ gratiæ utpote extraordinariæ non extenduntur ad alios Annos Sanctos, nisi similiter sic subsequentes Summi Pontifices concedant, aut declarent, ut recte advertit eruditissimus P. Massæus Kresslinger *in addit. ad Theol. Mor. P. Anacleti Reiffenst. tom. 2. tract. 12. dist. 3. quæst. 19. append. 2. impressionis 1745. sub dat. Mutinæ*, ubi omnia supra tradita diligenter refert, & erudite exornat.

38 Novissime in lucem prodiit Bulla suspensiva Indulgentiarum pro Anno Sancto 1750. edita a Benedicto XIV. quæ, ut ab omnibus pro exacta ejus observantia in promptu habeatur, hic ad litteram datur.

Suspensio Indulgentiarum, & facultatum vertente Anno universalis Jubilæi 1750.

BENEDICTUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei

Ad perpetuam rei memoriam.

Cum Nos nuper Sancti Jubilæi celebrationem in hac Alma Urbe a Vigilia Nativitatis Domini Nostri Jesu Christi proxime futuræ inchoandam, & usque ad finem sequentis anni duraturam universo populo Christiano de Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Card. assensu indixerimus, ac omnibus utriusque sexus Christifidelibus vere pœnitentibus, & confessis, ac Sacra Communione refectis, qui Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum, necnon Sancti Joannis Lateranensis; & Sanctæ Mariæ Majoris de Urbe Basilicas certis vicibus visitaverint, plenissimam omnium peccatorum suorum Indulgentiam, remissionem, & veniam concesserimus, prout in nostris desuper confectis Litteris plenius continetur: Cupientes ut Christianæ Nationes ex omnibus Terrarum Urbis locis in hac Urbe Nostra, in Fidei, ac Religionis unitate congregatæ, eorum pietatis, ac devotionis spiritu Basilicas prædictas quo maximo fieri poterit concursu, durante Jubilæo, visitantes, & frequentantes, tanti, & tam certi spiritualis emolumenti compotes fiant; multorum Romanorum Pontificum Prædecessorum nostrorum exemplo adducti, Indulgentias, & Facultates ab Apostolicæ Sedis liberalitate alias emanatas, pro hoc anno suspendere; & nihilominus tum spiritualibus Fidelium per universum Orbem degentium necessitatibus Paterna Charitate consulere; tum pium devotionis fervorem erga laudabilia quædam Religionis, & pietatis opera in Christianorum animis conservare, & fovere: tum demum suffragia in Fidelium defunctorum levamen, atque subsidium erogare solita neutiquam imminuere, eorumdem Prædecessorum vestigiis insistentes, decrevimus, & constituimus.

Itaque præservatis, & firmis remanentibus Indulgentiis concessis in articulo mortis, ac facultatibus, seu Indultis illas impertiendi, seu communicandi, tam Venerabilibus Fratribus Episcopis, ac dilectis Filiis Prælatis locorum ordinariis, in vim, seu ad formam nostrarum Litterarum nonis Aprilis an. 1747. editarum, quam aliis quibuscumque communiter, aut personaliter, seu pro certo Personarum genere, gradu, aut numero, concessis, iisque pariter quas felic. record. Prædecessor noster Benedictus Papa XIII. cunctis Fidelibus salutationem Angelicam, seu alias preces de tempore mane, aut meridie, seu vespere ad Campanæ pulsum, de genu, vel juxta dierum, & temporum rationem, stando recitantibus; Item Indulgentia septem annorum, & totidem quadragenarum, quam ipse Benedictus, & novissimo Jubilæi anno durante, omnibus Christifidelibus, tam in Urbe, quam extra eam ubicumque degentibus, qui sacramentaliter confessi, & Sacra Communione refecti, vel saltem vere contriti, & cum firmo proposito confitendi Ecclesias, in quibus Augustissimum Eucharistiæ Sacramentum pro Oratione quadraginta Horarum, eo anno durante, expositum esset, devote visitassent, ibique juxta Sanctæ Matris Ecclesiæ mentem orassent, toties quoties id egissent, benigne concessit; quamque Nos etiam, illius exemplo pro maxime ineunte Jubilæi anno, & tam pro Urbe, quam pro aliis ubique locis præsentium tenore libenter concedimus, & elargimur; Atque illis etiam, quas felicis memoriæ Innocentius XI., & Innocentius XII. Romani Pontifices Prædecessores nostri fidelibus Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum, cum ad Infirmos defertur, devote comitantibus, vel lumen, aut facem per alios ea occasione deferendum, seu deferendam mittentibus, similiter concesserunt; tum etiam Indulgentiis a S. R. E. Cardinalibus de Latere Legatis, & Apostolicæ Sedis Nunciis, ac Episcopis in usu, seu exercitio Pontificalium, aut impertienda Benedictione, aliave forma consueta, concedi solitis; Item salvis, & firmis remanentibus Indulgentiis Altarium privilegiatorum pro Fidelibus Defunctis, aliisque eodem modo pro solis ipsis Defunctis concessis; atque etiam aliis quibuscumque Indulgentiis, & peccatorum remissionibus, alias pro vivis concessis, ad effectum duntaxat, ut Christifideles illis animabus Fidelium Defunctorum, quæ Deo in charitate conjunctæ ab hac luce migraverint per modum suffragii directe applicare valeant; quas omnes, & singulas, licet pro eo quod respicit vivorum favorem, hoc Jubilæi anno durante, generaliter, ut infra suspensas, ad prædictum tamen effectum ipsius anni decursu, etiamsi in earum concessionibus hujusmodi facultas indulta non fuerit, ab omnibus utriusque sexus Christifidelibus, qui injuncta in ipsis concessionibus opera cum debitis dispositionibus impleverint, acquiri posse, concedimus, & indulgemus.

Præservatis etiam, & firmis remanentibus facultatibus Tri-

Tribunalis Officii Inquisitionis adversus Hæreticam pravitatem auctoritate Apostolica instituti, ejusque Officialium, Missionariorum quoque, & Ministrorum, qui ab eodem Tribunali, seu a Congregatione Venerabilium Fratrum nostrorum ejusdem S. R. E. Cardinalium negotiis propagandæ Fidei præposita, vel alias a Sede prædicta ad id deputati fuerint; & præsertim facultate absolvendi ab Hæresi illos, qui abjuratis eorum erroribus, capaces ejusmodi absolutionis redduntur; aliisque facultatibus, quæ ab Officio Pœnitentiariæ nostræ Apostolicæ, Missionariis, in Locis Missionum, earumque occasione, ab ipsis exercendæ, concessæ fuerint. Item salvis, & illæsis remanentibus facultatibus tam Venerabilium Fratrum Episcoporum, aliorumque Superiorum Antistitum, in suis respective Diœcesibus, circa dispensationes, & absolutiones suorum subditorum in casibus occultis, etiam Sedi Apostolicæ reservatis; prout ipsis a Sacra Tridentina Synodo, seu alias, etiam in publicis a jure communi Ecclesiastico, & ab eadem Apostolica Sede, pro certis personis, & casibus, indultæ, permissæque dignoscuntur, quam etiam Superiorum Ordinum Regularium, quæcumque ipsis in Regulares pariter sibi subjectos a Sede Apostolica prædicta tributæ fuerunt.

Ceteras omnes, & singulas Indulgentias, tam Plenarias, quam non Plenarias, etiam perpetuas, & peccatorum remissiones, ac facultates, & indulta absolvendi, etiam a Casibus Sedi Apostolicæ reservatis, etiam in Literis die legi solitis contentis, seu relaxandi censuras, commutandi vota, aut dispensandi etiam super irregularitatibus, & impedimentis, quibusvis Ecclesiis, Monasteriis, Hospitalibus, etiam S. Joan: Hierosolymit. Dominibus, Militiis, Ordinibus, etiam Mendicantium, Congregationibus, Confraternitatibus etiam Laicorum, Universitatibus, & piis Locis, illorumque Ordinibus, Capitulis, Conventibus, Magistris, Superioribus, & tam Sæcularibus, quam quorumvis etiam mendicantium Ordinum Regularibus Personis, Coronisque, Granis, Imaginibus, & Numismatibus ex Metallo, seu quacumque alia materia confectis, tam singulariter, quam universaliter per quoscumque Romanos Pontifices Prædecessores nostros, ac etiam ad instantiam Imperatoris, Regum, Ducum, & aliorum Principum, aut ipsis etiam Imperatori, Regibus, Ducibus, & Principibus, vel aliis quacumque alia mundana, vel Ecclesiastica Dignitate fulgentibus, etiam ad instar Jubilæi, aut alias quomodocumque, & ex quibusvis causis, & occasionibus, sub quibuscumque tenoribus, & formis, ac cum quibusvis, clausulis & decretis, etiam Motu proprio, & ex certa scientia, ac alias quomodolibet concessis, & concessa, quorum omnium tenores, formas, derogationes, & Decreta præsentibus pro expressis haberi volumus, Auctoritate Apostolica de eorumdem Fratrum consilio, & assensu, ac potestatis nostræ plenitudine, suspendimus, & suspensas, ac suspensa esse declaramus, easque, & ea, eodem anno durante, nulli prodesse, nec suffragari debere; Irritum quoque, & inane decernimus, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Quo circa per præsentes auctoritate Apostolica præcipimus, & mandamus, ne interim, præter superius expressas, aliæ, quam indicti a Nobis prædicti Jubilæi, Indulgentiæ, sive publice, sive privatim, quovis prætextu ubivis locorum, & gentium sub excommunicationis eo ipso incurrendæ, aliisque arbitrio Ordinariorum infligendis pœnis, publicentur, vel nuncientur, aut in usum demandentur.

Non obstantibus premissis, ac Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, nec non Ecclesiarum, Monasteriorum, Conventuum, Ordinum, Congregationum, Hospitalium, Confraternitatum, Universitatum, Collegiorum, & Locorum, aliorumque prædictorum, etiam juramento, Confirmatione Apostolica, vel quavis infirmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, privilegiis quoque, exemptionibus, & Indultis Apostolicis illis, eorumque Superioribus, & Personis, ac aliis quibuscumque per eosdem Romanos Pontifices Prædecessores nostros, ac Nos, & dictam Sedem, ejusque Legatos sub quibuscumque tenoribus, & forma, ac cum quibusvis clausulis, & decretis, & ex quibusvis causis concessis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, etiamsi in illis caveatur expresse, quod sub similibus, vel dissimilibus suspensionibus nequaquam comprehendantur nisi de illis specialis, & individua mentio fiat, illis alias in suo robore permansuris, ad effectum præmissum, hac vice duntaxat specialiter, & expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Et quia difficile nimis esset, præsentes, quocumque ubi illis opus fuerit, preferri, volumus earum exemplis, etiam impressis, Notarii publici manu, & sigillo Personæ in Dignitate Ecclesiastica constitutæ, obsignatis, eamdem prorsus fidem in judicio, & extra ubique Locorum adhiberi, quæ adhiberetur præsentibus, si essent exhibitæ, vel ostensæ.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ suspensionis, & declarationis, Decreti, præcepti, mandati, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo quadragesimo nono, Sextodecimo Kalendas Junii, Pontificatus Nostri Anno Nono.

D. Card. Passioneus.

F. Datarius.

Visa de Curia J. C. Boschi.

I. B. Eugenius.

Loco ✠ Plumbi.

Registrata in Secretaria Brevium.

Anno a Nativitate Domini Nostri Jesu Christi millesimo septingentesimo quadragesimo nono, Indictione duodecima, die vero vigesima quarta Maji, Pontificatus Sanctissimi Domini Nostri Bened. Papæ XIV. anno nono, supradictæ Litteræ Apostolicæ affixæ, & publicatæ fuerunt in Atrio Basilicæ Principis Apostolorum, & Basilicis Lateranensi, & Sanctæ Mariæ Majoris, & ad valvas Cancellariæ Apostolicæ, & Magnæ Curiæ Innocentianæ in Monte Citatorio, & in Acie Campi Floræ, ac aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Petrum Righi Apostolicum Cursorem.

Antonius Besani Magister Cursorum.

Indulgentiam plenariam, quatenus ipsa significat remis- 39
sionem totius pœnæ debitæ pro peccatis, obtineri etiam
Anno Sancto a Profitentibus in Religione, recte tradit
P. Viva *de Jubilæo quæst. 4. art. 5. num. 1.* post Sanchez
lib. 5. Summ. cap. 5. ex Navarr., & aliis. Et ratio est,
quia, ut colligitur ex Sanctis Patribus, Regularis Pro-
fessio æquivalet Baptismo, quatenus virtute maximæ sa-
tisfactionis in eo opere contentæ, dum quis sibi, ac sæ-
culo moritur, obtinet ex opere operantis omnem omnino
remissionem, ut docet S. Thomas 2. 2. *quæst. 189. art. 3.*
ad 3. Unde suo modo plenariam Indulgentiam assequitur, 40
quamvis non illam, quam Pontifex de Thesauro Eccle-
siæ concedit ad pleniorem securitatem. Quæ doctrina
valet utique etiam pro Anno Sancto, ut docet, & in-
ter alios P. Gobat *tom. 2. de Jubilæo tract. 3. cap. 5.*
num. 57. addens quod porro censet Rodriquez *tom. 2. qq.*
Regul. quæst. 88. art. 1. Indulgentiam plenariam promis-
sam ingredientibus Religionem obtingere non tantum iis, 41
qui vota Religionis substantialia emittunt, sed etiam qui
Novitiatum ingrediuntur; Quod Viva *loc. citat.* scite di-
cit intelligendum etiam esse de iis, qui post biennium
Novitiatus emittunt tria vota simplicia in præclarissima
sua Societate Jesu, quippe isti etiam in vero statu Reli-
gioso constituuntur, & ex parte sua in perpetuum mo-
riuntur sæculo, se, suaque Deo, mancipantes sub obe-
dientia Superioris.

Quinimmo Viva *loc. cit. nu. 2.* addit, probabile videri 42
posse alicui, ut notat Gobat *loc. cit.* quamvis ipse non sub-
scribat, quod Indulgentia plenaria a Pontifice concessa ob-
tineatur Anno Sancto ab emittentibus Professionem Re-
gularem, quia sicuti *ex cap. In generali 81. de Regulis*
juris in 6. In generali concessione non veniunt ea, quæ
quis non esset verisimiliter in specie concessurus, ita nec in
generali prohibitione (atque adeo in suspensione Indul-
gentiarum) veniunt ex Indulgentiæ, quas Pontifex in
specie non esset verisimiliter suspensurus; Talis autem vi-
detur esse hujusmodi Indulgentia. Tum quia non obstat
fini, ob quem aliæ suspenduntur, nempe ne ob id præ-
pediatur accessus ad Urbem. Tum quia prædicta Indulgen-
tia est omnino speciali nota digna, & majori longe jure,
quam ulla alia conceditur; Ast vero ego non auderem
absolute negare, sicut non audet Gobat *loc. cit.* cum ver-
bis Pontificis adeo specialibus, simul & generalibus com-
prehendatur reipsa suspensio etiam dictæ Indulgentiæ pro
vivis, maxime cum nunc ex concessione Benedicti XIII.
& XIV. possit applicari pro defunctis, nisi aliter decla-
rent successores Pontifices.

Post breve tempus intra ipsum Annum Sanctum solebat 43
alias emanare Pontificia Notificatio, qua declarabatur qua-
les Indulgentiæ intelligerentur in Anno Sancto suspensæ,
vel non, prout patet supra *num. 29. & 30.* de notifica-
tionibus Clementis X. & Innocentii XII. nec non *n. 31.*
de declaratione Benedicti XIII. Ast pro novissimo Anno
Sancto 1750. Benedictus XIV. dictas Notificationes, seu
declarationes inseruit eidem Bullæ suspensionis indulgen-
tiarum supra allatæ, ut *ibi* videri potest.

Intra eumdem Annum Sanctum emanare consuevit no- 44
va quædam Bulla, vi cujus Monialibus, Anachoretis,
atque Eremitis, nec non infirmis, & carceratis sub ipso

Anno Sancto conceduntur Indulgentiæ, & Gratiæ Magni Jubilæi, dummodo alias parati essent Romam ire ad lucrandum Jubilæum, si hoc impedimento non detinerentur, & dummodo pia Christianæ pietatis, & charitatis opera ponant, ab Ordinariis Locorum, aut Monialium, & Eremitarum Superioribus, vel de eorum mandato a prudente Confessario, & in Alma Urbe a Pontificis Vicario, seu ejus Vicesgerente præscribenda; Et conceditur pariter in eadem Bulla facultas supradictis Personis eligendi Confessarium, sive Secularem, sive Regularem cujusvis Ordinis, ab Ordinariis locorum ad id approbatum; a quo possint, etiam a reservatis absolvi. Sic tradunt Gobat *loc. cit. cap.* 6. ubi adducit exemplar cujusdam Bullæ editæ ab Innocentio X. anno 1650. eamque in omnibus erudite explanat; & Viva *loc. cit. qu.* 7. per varios Articulos eam egregie elucidans, Franciscus Van-Ransl *in Opusculo de Indulgentiis quæst.* 8. Massæus Kresslinger *loc. cit. addit.* 10. adducens similem concessionem etiam factam a Benedicto XIII. Constit. incip. *Pontifitia sollicitudo* edita 12. Januarii 1725.

45 Alia ad rem Vide *supra artic. 1. per tot.* Cum hac tamen advertentia, quod *ibi*, & *hic* dicta sunt intelligenda, nisi aliter Pontifices pro tempore existentes statuerint, & declaraverint, cum semper sit exacte observanda Bulla Regnantis Pontificis tempore Anni Sancti, si quid aliud diversum a suis Prædecessoribus disponat, aut expresse declaret, ut in novissima supra allata Constitutione Benedicti XIV. pro Anno Sancto 1750. in qua præservatis duntaxat Indulgentiis, *in §. Itaque præservatis*, enumeratis, & facultatibus, *in §. Præservatis etiam*, specificatis, suspendit ceteras omnes Indulgentias, tam plenarias, quam non plenarias, etiam perpetuas, & peccatorum remissiones, ac facultates, & indulta absolvendi a Casibus Sedi Apostolicæ reservatis, seu relaxandi Censuras, commutandi vota, aut dispensandi etiam super irregularitatibus, & impedimentis per quoscumque Romanos Pontifices suos Prædecessores, ac etiam per se, quibuscumque tam singulariter, quam universaliter, ac alias quomodolibet concessas, & concessa, ut plenius, ac fusius in ipsa §. *Ceteras omnes*. Vide supra omnia in ipsa statuta, & exacte observata.

46 Subnectitur Bulla novissime emanata a Benedicto XIV. felic. record. concedente Monialibus, Anachoretis, atque Eremitis, nec non infirmis, carceratis, captivis, aliisque in ipsa specificatis sub ipso Anno Sancto Indulgentias, & Gratias Magni Jubilæi, ut sequitur.

BENEDICTUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei

Ad futuram rei memoriam.

PAterna Charitas urget Nos, ut omnium Nostrorum, Ecclesiæque Filiorum pia vota non tam oblata Nobis benigne suscipere, quam animo vix concepta prævertere, eisque recluso Apostolicæ liberalitatis thesauro occurrere studeamus. Dum itaque frequenter ex omni Christiani Orbis Regione Fideles ad Nostram hanc Urbem, & ad Beatorum Apostolorum limina, pro indicto a Nobis imminentis Anni Sancti Jubilæo consequendo, partim jam advenientes intuemur, partim venturos accipimus, ad complures alios utriusque sexus Christifideles mentis Nostræ oculos convertimus, qui non minori devotioni spiritu incensi, vel etiam animarum suarum necessitatibus impulsi, hujusmodi iter avide aggrederentur, nisi eos aut susceptum sanctioris vitæ propositum certis locorum spatiis affigeret, aut ineluctabilis captivitas, vel corporalis infirmitas detineret. Horum Nos fidei ac desiderius favere, nec non spiritualibus indulgentiis consulere simulque pias preces, supplicationesque eorum omnium, inter quos Evangelicæ perfectionis sequaces animæ, lectissima portio Dominici gregis, connumerantur, Nostris, congregatæque Nobiscum Fraternitatis obsecrationibus, ad exorandam Omnipotentis Dei misericordiam adjungere cupientes, præsentium Litterarum tenore opportunas rationes præscribere decrevimus, per quas tam Viri, quam Mulieres, in Eremis, Monasteriis, & Religiosis Domibus assidue vitam degentes, seu in custodiis, & carceribus detenti, aut morbis, & infirmitatibus procul ab Urbe impediti, etiam ad ipsam Urbem non accedentes, neque Sacras Apostolorum memorias, & Patriarchales ejusdem Urbis Basilicas respective visitantes, prædictarum absolutionum concessique a Nobis plenarii Jubilæi participes esse valeant.

Ut autem nemini dubium oriri possit, quænam personæ sub harum Litterarum providentia comprehendantur, in primis Moniales omnes, quæcumque solemnia Religionis vota emiserunt, & in Monasteriis, sub perpetuæ Clausuræ legibus, sive Locorum Ordinariis, sive Regularibus Superioribus, sive Apostolicæ Sedi immediate subjectæ vivunt, earum quoque Novitias, aliasque Virgines, seu Mulieres sæculares, Educationis, aut alia de causa, cum opportunis licentiis, in eisdem Monasteriis habitantes; Item Monasteriorum hujusmodi Moniales, quæ aliquando ad eleemosynas colligendas ex earumdem Clausura egrediuntur; nec non oblatas in communitatibus viventes, quarum institutum ab hac Apostolica Sede approbatum existit, cum earum pariter Novitiis, Educandis, aliisque cum ipsis conviventibus, licet rigorosæ Clausuræ legibus adstrictæ non sint; Tertiarias quoque sub uno, eodemque tecto collegialiter viventes, una cum earum Novitiis, Educandis, aliisque Sæcularibus Personis, in earum societate viventibus, quamvis rigorosam clausuram non observent, earumque Institutum nec unquam ad hunc diem ab Apostolica Sede approbatum aut confirmatum extiterit, neque pro approbato præsentis concessionis vigore, in posterum haberi debeat. Ac denique Puellas, atque Mulieres in Conservatoriis degentes; quamvis nec Monialium, nec Oblatarum, nec Tertiariarum numero habeantur, nec Clausuræ legibus subjectæ sint tam in Urbe, quam extra eam ubique locorum, & gentium existentes, præsentis concessionis favoribus uti, & gaudere posse volumus, & declaramus.

Item Anachoretas, & Eremitas, non quidem eos, qui nullis Clausuræ legibus adstricti, sive collegialiter, & in societate, sive etiam solitarii, sub Ordinariorum etiam regimine, certisque legibus, aut regulis obtemperantes, vivunt; sed eos, qui in continua, licet non omnimode perpetua, Clausura, & solitudine, contemplativæ vitæ exercitiis dediti, alter ab altero seorsim degunt, etiamsi Monastici, aut Regularis Ordinis, & Instituti Professores existant, uti Cistercienses aliquot, & Carthusienses Monachi, & Eremitæ Sancti Romualdi in more habent, sub hujus concessionis amplitudine volumus comprehensos.

Ad eos etiam utriusque sexus Christifideles, qui in captivitate apud hostes quoquomodo existunt, nec non ad eos, qui ubique locorum, ex civilibus, aut criminalibus causis in carceribus tam Episcoporum, aliorumque Ecclesiasticorum Superiorum, & Tribunalium, quam sæcularium Principum, & Magistratuum, & ad Regulares, qui in carceribus Claustralibus detinentur, vel quia nondum eorum causæ expeditæ sint, vel quia tempus pœnæ eisdem impositæ non adhuc sit elapsum, quive ex Superiorum quorumcumque præcepto, aliquem locum, aut Civitatem, carceris, & custodiæ, seu exilii, & deportationis loco habent; ac demum ad eos, qui in Triremibus, seu alibi, ad opus damnati, eique addicti reperiuntur, ejusdem præsentis concessionis gratiam misericorditer extendimus. Pro iis tamen, qui carceribus Tribunalis Sanctæ Inquisitionis inclusi ubicumque detinentur, ea, quæ paternæ providentiæ Nostræ opportuna videbuntur, per organum ipsius Inquisitionis Officii præscribere non omittemus.

Denique ad Infirmos pariter utriusque sexus, tam Laicos, quam Ecclesiasticos, sive sæculares, sive cujuslibet Ordinis, Congregationis, & Instituti Regulares, qui nempe extra Urbem actu aliqua laborant corporis infirmitate, a qua juxta Medici judicium, non ita tempestive liberari poterunt, ut intra ipsum Jubilæi annum ad Urbem conferre se valeant, vel qui licet ex hujusmodi infirmitate convaluerint, non tamen sine gravi incommodo, & recidivæ periculo, Romanum iter conficere possent; quive etiam habitualiter infirma valetudine utuntur; adeo ut iter hujusmodi suscipientes, in actualem facile morbum, aliudve grave corporis incommodum incidere possent; ac demum ad senes septuagenario majores, quæcumque inferius præsentibus Litteris respective statuentur, spectare, & pertinere volumus pariter, & declaramus.

Hos itaque omnes, & singulos monemus, hortamur, & obsecramus in Domino, ut peccata sua in amaritudine animæ recolentes, totoque cordis affectu detestantes salutari Pœnitentiæ Sacramento, & congruis satisfactionis operibus conscientias suas expiare curent, tum ad vivificum Divinæ mensæ convivium innocentiæ, & charitatis stola ornati, reverenter accedant; Deumque Optimum Maximum, per Unigenitum Filium ejus, ac per merita Beatissimæ Virginis Mariæ, & Sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli, omniumque Sanctorum, juxta Nostram, Ecclesiæque mentem, enixis precibus orent, pro ejusdem Sanctæ Ecclesiæ exaltatione, hæresium extirpatione, Catholicorum Principum concordia, & totius Christiani Populi tranquillitate, & salute; in eumque finem alia, tum voluntaria, tum sibi in locum Visitationis quatuor Basilicarum Urbis ab Ecclesiasticis Superioribus, ut infra injungenda, Religionis, pietatis, aut charitatis opera, devote peragant, & exequantur.

Nos enim Venerabilibus Fratribus Episcopis, aliisque Locorum Ordinariis, per præsentes committimus, & demandamus, ut Monialibus, Oblatis, Tertiariis, aliisque superius expressis Puellis sive Mulieribus, tam sibi, quam Nobis, & Sedi Apostolicæ immediate subjectis, in eorum Civitatibus, Diœcesibus, & Territoriis existentibus, Anachoretis quoque, & Eremitis, Carceratis, & morbo, leniove affectis, eorum jurisdictioni, respective subjectis, atque etiam ab illa exemptis, quatenus Sæculares Personæ, aut extra Claustra fortan cum debitis licentiis Regulares existant; Regularibus autem Prælatis,

latis,

latis, & Superioribus, ut subditis sibi Monialibus, & si quæ sint Oblatæ, aut Tertiariæ ipsorum regimini subjectæ, & ab Ordinariorum jurisdictione exemptæ earumque Novitiis, aliisque in earumdem Monasteriis, & Communitatibus, ut supra, degentibus extra Urbem, nec non Religiosis Anachoretis, sive Eremitis, aliisque Religiosis in carceribus Claustralibus detentis, sive infirmis, & senibus septuagenario majoribus, congrua Religionis, pietatis, aut opera, æquabili disciplinæ, & indulgentiæ moderatione servata, sive per se ipsos, sive per prudentes Confessarios, designare, & præscribere non omittant, quæ illi, & illæ loco visitationum quatuor Basilicarum, & Ecclesiarum intra, & extra Urbis Muros, a Nobis pro consequendo hujus Anni Sancti Jubilæo præscriptarum, juxta singulorum statum, conditionem, & valetudinem ac loci, & temporis rationes respective exequi & implere possint, ac debeant; & quorum implementum Nos in earumdem Visitationum locum, ad effectum ipsius Jubilæi consequendi, auctoritate Apostolica commutando subrogamus. Pro Mansionalibus autem, Oblatis, & Tertiariis quibuscumque hujus Almæ Urbis earumque Novitiis nec non Puellis, aut Mulieribus tam in prædictarum Monasteriis, & Communitatibus, quam in Conservatoriis ipsius Urbis degentibus, & pro Carceratis in ejusdem Urbis carceribus, volumus, ut ad Dilectum Filium Nostrum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem, nostrum in ipsa Urbe, ejusque districtu Vicarium in Spiritualibus Generalem, ejusve Vicesgerentem duntaxat, hujusmodi operum designationum, sive per se ipsos, sive per prudentes Confessarios, facere, omnino spectet, atque pertineat.

Itaque de Omnipotentis Dei misericordia, & prædictorum Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, & concessa Nobis, licet immerentibus, suprema ligandi, atque solvendi potestate, omnibus, & singulis præfatis Monialibus, Oblatis, Tertiariis, aliisque Puellis, sive Mulieribus, in Monasteriis, ac Religiosis, piisve Communitatibus viventibus, Anachoretis, Eremitis, nec non utriusque sexus Captivis, & in Carcere, sive in Custodia detentis, atque Infirmis, & senibus, vere pœnitentibus, & intra præsens Jubilæi Annum rite confessis, ac Sacra Communione refectis; Deumque Optimum Maximum, ut supra dictum est, orantibus, aliaque sibi in locum Visitationis prædictæ injungenda opera, in locis, in quibus extiterint, devote adimplentibus; atque etiamsi, eorumdem operum executione suscepta, ipsos ante integrum eorum implementum ex hac vita migrare contigerit, plenissimam omnium peccatorum suorum Indulgentiam, veniam, & remissionem, etiam duabus vicibus intra ipsius Anni Sancti decursum; si omnia præmissa opera injuncta iteraverint; per eorum singulos consequendam non secus ac ipsi, & eorum quilibet, præmissa in hac Alma Urbe exequentes, & quatuor Basilicas ejusdem Urbis, pro quibus visitandi Jubilæum ipsum, & Indulgentia per Nos concessa fuit, eodem Jubilæi Anno, diebus ad id statutis, personaliter visitantes, consequerentur, & consequi possent; tenore præsentium, ac de Apostolicæ liberalitatis amplitudine, concedimus, & elargimur.

Eisdemque Monialibus earumque Novitiis, ut, ad effectum præsentium, & pro prima vice duntaxat, Confessarios Presbyteros sæculares, vel cujusvis Ordinis Regulares, a Locorum respective Ordinariis ad audiendas Monialium Confessiones approbatos quoscumque, ceteris autem supradictis Anachoretis, Eremitis, nec non Oblatis, Tertiariis, aliisque Puellis, & Mulieribus in Monasteriis, & Religiosis, ac Piis Communitatibus, seu Conservatoriis conviventibus, & Christifidelibus captivitate, carceratione, aut custodia, Infirmitate, aut senectute impeditis, tam Laicis, quam Ecclesiasticis Sæcularibus, & cujusvis Ordinis, Congregationis, & Instituti etiam specialiter nominandi Regularibus, ut ad effectum hujusmodi, & pro prima pariter vice duntaxat, Confessarios Presbyteros Sæculares, sive cujusvis, etiam diversi Ordinis Regulares, ab Ordinariis similiter, in quorum Civitatibus, Diœcesibus, & Territoriis Confessiones hujusmodi excipiendæ erunt ad personarum Sæcularium Confessiones audiendas approbatos quoscumque, eligere valeant; atque Confessarii sic electi, illorum Confessionibus diligenter auditis, eos, & eorum quemlibet a quibusvis peccatis; criminibus & delictis, quantumcumque gravibus, & enormibus, etiam Sedi Apostolicæ reservatis, etiam in Bulla die Cœnæ Domini legi solita, contentis, absolvere, injuncta ipsis pœnitentia salutari, aliisque juxta Canonicas sanctiones, rectæque disciplinæ regulas injungendis; ac præsertim quoad illos in carceribus detentos, quorum Criminales Causæ nondum conclusæ sunt, iisdem serio admonitis de obligatione, qua tenentur Judicibus super eorum delictis legitima auctoritate eos interrogantibus, veritatem aperire, quodque hoc animi proposito carentes absolutionem sacramentalem nullo fructu, quin potius majori animarum suarum damno, susciperent; Si autem cum hujusmodi veritatis fatendæ proposito, aliisque debitis dispositionibus, peccata sua rite confiteantur, absolutio, quam a Confessario obtinuerint, ipsis in foro interno utilis, sane, & salutaris existet, nullatenus vero in foro externo ad temporales promeritas pœnas evitandas prodesse poterit. Utque præterea Confessarii a Monialibus, Oblatis, Tertiariis, aliisque Puellis, & Mulieribus supradictis ad præmissum effectum electi iisdem Monialibus, intra Monasteria Clausuræ legibus subjecta solemniter Professis, vota quæcumque post professionem emissa, & cum earum observantia Regulari compatibilia, dispensando commutare; Oblatis vero, Tertiariis, & tam istarum, quam prædictorum Monasteriorum Novitiis, ceterisque Puellis, sive Mulieribus Sæcularibus in eisdem Monasteriis, & Oblatarum, aut Tertiariarum Domibus, & Communitatibus, nec non in Conservatoriis, quibuslibet, Educationis, Convictus, aliave causa, & ratione, cum debitis licentiis, commorantibus, omnia, & quæcumque Vota, exceptis illis, quæ Nobis, & Apostolicæ Sedi reservata sunt, etiam dispensando commutare, easque omnes, & singulas, facta commutatione hujusmodi, ab emissorum Votorum, etiam juratorum, observantia, absolvere possint, & valeant; dicta auctoritate Apostolica, & earumdem tenore præsentium misericorditer in Domino concedimus, & indulgemus.

Non obstantibus nostris super Indictione Jubilæi præsentis Anni in hac Alma Urbe, & super suspensione Indulgentiarum, & Facultatum eodem Jubilæi Anno vertente, nec non Prædecessorum Nostrorum de Indulgentiis non concedendis ad instar, aliisque Apostolicis, & in Universalibus, Provincialibus, & Synodalibus Conciliis editis Constitutionibus, Ordinationibus, & Reservationibus etiam in eadem Bulla contentis, nec non quorumcumque, etiam Mendicantium, & Militarium Ordinum, Congregationum, Societatum, & Institutorum, etiam Societatis Jesu, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, legibus, usibus, & consuetudinibus, etiam immemorabilibus, Privilegiis quoque, Indultis, & Litteris Apostolicis eisdem concessis, præsertim in quibus caveatur expresse, quod alicujus Ordinis, Congregationis, Societatis, & Instituti hujusmodi Professores extra propriam Religionem peccata sua confiteri prohibeantur. Quibus omnibus, & singulis, etiam pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus, specialis, specifica, & individua mentio facienda, vel alia exquisita forma ad id servanda foret, hujusmodi tenores pro insertis, & formas pro exactissime servatis habentes, pro hac vice, & ad præmissorum effectum duntaxat plenissime derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Ceterum Venerabiles Fratres Episcopos, aliosque Locorum Ordinarios hortamur, ut Nostræ & Apostolicæ Sedis benignitatis exemplo permoti, Confessariis a præmissis omnibus ad earumdem præsentium effectum respective eligendis, facultatem absolvendi eosdem a casibus eisdem Ordinariis respective reservatis, impertiri non recusent.

Volumus autem, ut earumdem præsentium transumptis, sive exemplis etiam impressis manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo Personæ in Ecclesiastica Dignitate constitutæ munitis, eadem ab omnibus fides habeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis, hortationis, commissionis, concessionis, derogationis, Decreti, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire; Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo septingentesimo quadragesimo nono, Decimo septimo Kalendas Januarii Pontificatus Nostri Anno Decimo.

D. Card. Passioneus.

J. Datarius.

Visa de Curia
J. C. Boschi.

Loco ✠ Plumbi.

J. B. Eugenius.

Registrata in Secretaria Brevium.

ESsendosi degnata la Santità di N. Sign. Papa Benedet-
to XIV. approvare, e confermare il Decreto della Sa- 47
cra Congregazione delle Indulgenze, e sagre Reliquie ema-
nato ad istanza de' Divoti dell' Anime del Purgatorio sot-
to li 6. di Aprile dell' Anno 1741. in vigore del quale si
concede l'Indulgenza di sette anni, ed altrettante Quaran-
tene con la facoltà di poterla applicare per modo di suffragio
alle suddette Anime del Purgatorio a tutti li Fedeli dell'
uno, e dell' altro sesso, i quali o nell' Italia, o nell' Isole

adjacenti nelli tre ultimi giorni della settimana Santa, cioè Giovedì, Venerdì, e Sabbato Santo divotamente si occuperanno per lo spazio d'un'ora continua in Orazione o mentale, oppure vocale a prò de' Fedeli Defonti; con potersi conseguire l'accennata Indulgenza in ciascheduno de' detti giorni dalla stessa Persona. Pertanto si rende consapevole ogn'uno de' Fedeli di sì inestimabile tesoro nuovamente dispensato da Nostro Signore, e si raccomanda alla loro pietà l'applicarsi di proposito a sì divoto esercizio, non meno meritevole per essi, che profittevole alle Anime Purganti, alle quali ne' tre suddetti giorni manca il consueto Suffragio del Sagrosanto sagrifizio dell'Altare. Data questo dì 4. Marzo 1750

Fr. G. Card. Vicario.

Gasparo Arciprete Ori Segr.

In Roma, nella stamperia della Reverenda Camera Apostolica 1750.

48 Ob generalia Comitia Ordinis Minorum de Observantia celebranda in Aracæliano Conventu Almæ Romanæ Urbis die 16. Maji dicti Anni Sancti 1750. occurrente Vigilia Pentecostes, idem Benedictus XIV. per suam Constitutionem incipientem *Pontificis omnium*, dat. 6. Martii 1749. omnibus, & singulis Fratribus, Ministro Generali totius Ordinis subjectis, rite confessis, sacraque Communione refectis Indulgentiam Plenariam, ac remissionem omnium peccatorum suorum pro illa vice, benigne concessit.

49 Ad complementum Jubilæi Anni Sancti subjungitur hic novissima Constitutio ejusdem Benedicti XIV. merito attendenda, ut sequitur.

Extensio Universalis Jubilæi in urbe celebrati Anno Domini Millesimo septingentesimo quinquagesimo ad Universum Catholicum orbem.

BENEDICTUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei,

Universis Christifidelibus præsentes Litteras inspecturis

Salutem, & Apostolicam Benedictionem.

BEnedictus Deus, Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, qui dedit Nobis elapsum Jubilæi Annum secundum desideria cordis Nostri, per omnia felicem, faustumque transigere. Repleti sumus consolatione, superabundavimus gaudio, dum toto hujus Anni decursu, Dilectorum in Christo Nostrorum Ecclesiæque Filiorum fidem, religionem, pietatemque perspeximus. Vidimus confluentes ad hanc Urbem Nostram innumeros ex omni lingua, & populo, & natione, ex omni ordine, ætate, ac sexu, Christifideles, qui ipso suo adventu, & propriæ fidei fervorem, & amplitudinem Regni Dei testabantur. Eosdem vidimus ad sacra ejusdem Urbis Templa certatim accurrentes, in spiritu contrito, & humiliato, animarum suarum expiationi consulere, & sicut olivarum novellas in circuitu Mensæ Domini, vivifica Christianæ unitatis & pacis Sacramenta percipere. Tum etiam impigro studio, & religiosa frequentia, ab una ad alteram sæpe procedentes Ecclesiam; nunc in Constantiniana Lateranensi Basilica, SALVATORIS Nostri Clementiam, per merita ipsius Beati PRÆCURSORIS, ejusdemque Dilecti DISCIPULI & EVANGELISTÆ, exorantes; nunc in Liberiana Æde in Exquiliis, gloriosæ Virginis DEI GENITRICIS opem atque præsidium implorantes; nunc Sacram APOSTOLORUM PRINCIPIS Confessionem in Vaticano; nunc via Ostiensi DOCTORIS GENTIUM Martyrium osculantes, uberibusque lacrymis perfundentes pro Ecclesiæ Catholicæ pace & exaltatione, cunctorumque credentium incolumitate & salute, unanimes ferventesque preces effundere. Quo spirituali gaudio auribus Nostris audivimus ejusdem Urbis vias, & fora, areas, & colles, piis precationibus, suavibus canticis, ac Divini Nominis laudibus personare! Quoties commota sunt paterna viscera nostra, dum confertissimos vidimus Fidelium greges, Nostris pedibus circumfusos, in persona humilitatis Nostræ, Vicariam Christi potestatem venerari, ac Beati Petri Apostolatum, cujus dignitas in indigno hærede non deficit, effusis filialis obsequii significationibus prosequi! His populorum flagrantibus studiis sacrorum præluxerunt exempla Pastorum, qui ad honorandam de more memoriam ejusdem Beatissimi Ecclesiæ Principis, hoc Anno potissime frequentes se contulerunt, & quorum Nos splendida corona stipati, sacros Conventus maxima cum dignitate, universæque Fraternitatis ædificatione, celebravimus. Quid vero dicemus de Venerabilibus Fratribus Nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, aliisque Curiæ Nostræ Proceribus, qui piorum operum assiduitate ceteris præeuntes, simulque Christianæ humilitatis exercitationibus infra quoscumque, licet abjectæ sortis, fratres sese demittentes, Christi bonus odor facti sunt universæ Civitati, & omnibus, qui fuerunt in ea? Quid demum de totius dilectissimæ Urbis Cleri, ac Populi devotione narrabimus, cujus pietatis exempla, cujus charitatis officia erga advenas, & peregrinos hoc Anno præsertim largiter ac sedulo impensa in universo mundo annuncianda fore non dubitamus? Benedicti Filii Nostri, Romanæ Urbis Cives & Incolæ, qui fecerunt hanc misericordiam cum Fratribus suis. Nos autem confitebimur Domino, quoniam benignus est, quoniam consolationes ejus lætificaverunt animam nostram.

Sed præterea magna a nobis spes jure ac merito concepta est, eumdem clementissimum Dominum, imploratam votis Nostris misericordiam suam Nobis ostensurum, idque demum Ecclesiæ suæ largiturum fore, quod tam concordibus studiosisque obsecrationibus a se postulari concessit; ut scilicet Ecclesiam ipsam Catholicam, & Regnum Filii sui, per totum terrarum Orbem, & sanctitate, & amplitudine exaltet; ut cunctis Mundum purget erroribus; ut inter Christianos Principes concordiam, & pacem confirmet; universamque Christi sui plebem ab omni mundana adversitate defendens, ad æternæ salutis portum dirigat atque perducat. Quod ut ab eodem Deo Optimo Maximo fidentius petere audeamus, de prædictorum Fratrum Nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium consilio, decrevimus, Universos Christifideles, qui ubique locorum & gentium unius Fidei communione Nobis junguntur, in hujusmodi votorum societatem adsciscere, apertoque largius Indulgentiarum Thesauro, efficaciter invitare; sperantes fore, ut dum ad id assequendum, animarum suarum maculis per pœnitentiam eluendo, se comparabunt, ac pio devotionis affectu ferventes, debitæque erga Sedem Apostolicam observantiæ specimen in hoc ipso præseferentes, injuncta pietatis & religionis opera exercebunt; & singuli in semetipsis id, quod pro aliis postulabunt, obtineant; & quas pro Fratribus preces supplicationesque offerent, eidem bonorum omnium largitori, innocentiæ & charitatis suæ merito commendent.

Itaque de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, & suprema ligandi atque solvendi potestate, quam Nobis Dominus, licet indignis, contulit, omnibus & singulis utriusque sexus Christifidelibus, in quacumque Mundi parte existentibus, & in Apostolicæ Sedis gratia & obedientia manentibus, etiam iis, qui forsan elapso Anno Romam venerunt, ibique, seu alibi, quavis ratione, hoc idem Jubilæum a Nobis concessum adepti sunt, vere pœnitentibus & confessis, & sacra Communione refectis, qui intra sex menses, a die publicationis præsentium in qualibet Diœcesi faciendæ computandis, Ecclesiam ipsius Cathedralem, seu Majorem, aliasque tres ejusdem Civitatis, aut Loci, sive in illius Suburbiis existentes, ab Ordinariis Locorum, vel eorum Vicariis, alisve de ipsorum mandato, designandas, semel saltem in die, per quindecim continuos, vel interpolatos dies, sive naturales, sive etiam Ecclesiasticos, nimirum a primis Vesperis unius diei, usque ad integrum ipsius subsequentis diei vespertinum crepusculum, devote visitaverint, ibique pro Sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione, Hæresum extirpatione, Catholicorum Principum concordia, & Christiani populi salute & tranquillitate, pias ad Deum preces effuderint, ut plenissimam ejusdem Anni Jubilæi omnium peccatorum suorum Indulgentiam, remissionem, & veniam semel consequantur, perinde ac si quatuor Basilicas, seu Ecclesias, intra & extra Urbem pro consequendo Jubilæo hujusmodi a Nobis designatas, statutis ad id diebus personaliter visitassent, & alia ad hoc requisita adimplevissent, misericorditer in Domino concedimus, & impertimur.

Navigantes vero, & iter agentes, ut, si post elapsos menses hujusmodi, ad sua se domicilia, seu alio ad certam stationem se receperint, suprascriptis peractis, & visitata totidem vicibus Ecclesia Cathedrali, vel Majori, aut Parochiali loci eorum domicilii, seu stationis hujusmodi, eandem Indulgentiam consequi possint, & valeant. Nec non prædictis Locorum Ordinariis, ut cum Monialibus, Oblatis, aliisque Puellis, aut Mulieribus, sive in Monasteriorum Clausura, sive in aliis Religiosis, aut piis Domibus, & Communitatibus vitam ducentibus, Anachoretis quoque & Eremitis, ac aliis quibuscumque tam Laicis, quam Ecclesiasticis Personis, Sæcularibus, vel Regularibus, in Carcere, aut Captivitate existentibus, vel aliqua corporis infirmitate, seu alio quocumque impedimento detentis, quominus supra expressas visitationes exequi possint, super præscriptis hujusmodi visitationibus tantummodo: cum Pueris autem, qui nondum ad primam Communionem admissi sunt, etiam super Communione hujusmodi, dispensare, ac illis omnibus & singulis, sive per se ipsos, sive per eorum, earumque Regulares Prælatos, aut Superiores, vel per prudentes Confessarios, alia pietatis, charitatis, aut religionis opera, in locum visitationum hujusmodi, seu respective in locum Sacramentalis Communionis prædictæ, ab

ipsis

ipsis adimplenda præscribere; atque etiam Capitulis, Congregationibus, tam Sæcularium, quam Regularium, Sodalitatibus, Confraternitatibus, Universitatibus, seu Collegiis quibuscumque, Ecclesias hujusmodi processionaliter visitantibus, easdem visitationes ad minorem numerum, pro suo prudenti arbitrio, reducere possint ac valeant, earumdem tenore præsentium concedimus pariter, & indulgemus.

Insuper iisdem Monialibus, earumque Noviciis, ut sibi, ad hunc effectum Confessarium quemcumque ad excipiendas Monialium Confessiones ab actuali Ordinario Loci, in quo earum Monasteria constituta sunt approbatum; ceteris autem omnibus & singulis utriusque sexus Christifidelibus, tam Laicis, quam Ecclesiasticis, Sæcularibus, & cujusvis Ordinis, Congregationis, & Instituti, etiam specialiter nominandi Regularibus, licentiam concedimus, & facultatem, ut sibi ad eumdem effectum eligere possint quemcumque Presbyterum Confessarium, tam Sæcularem, quam cujusvis etiam diversi Ordinis & Instituti Regularem, ab actualibus pariter Ordinariis, in quorum Civitatibus, Diœcesibus, & Territoriis Confessiones hujusmodi excipiendæ erunt, ad personarum Secularium Confessiones audiendas approbatum; qui intra dictum semestris spatium, illas, & illos, qui scilicet præsens Jubilæum consequi sincere, & serio statuerint, atque, ex hoc animo ipsum lucrandi, & reliqua opera ad id lucrandum necessaria adimplendi, ad Confessionem apud ipsos peragendam accedant, hac vice, & in foro conscientiæ duntaxat, ab Excommunicationis, suspensionis, & aliis Ecclesiasticis Sententiis & Censuris, a Jure, vel ab homine quavis de causa latis, seu inflictis, etiam Ordinariis Locorum, ac nobis, & Sedi Apostolicæ, etiam in legi solita, seu per alias quascumque Apostolicas Constitutiones quomodocumque reservatis, & a Sacris Canonibus fulminatis; nec non ab omnibus peccatis & excessibus, quantumcumque gravibus, & enormibus, etiam iisdem Ordinariis, ac Nobis, & Sedi Apostolicæ, ut præfertur, reservatis, injuncta ipsis pœnitentia salutari, aliisque de Jure injungendis, absolvere; necnon Vota quæcumque, etiam jurata, ac Sedi Apostolicæ reservata (Castitatis, Religionis, & Obligatoriis, quæ a tertio acceptata fuerint, seu in quibus agatur de præjudicio tertii, semper exceptis; nec non pœnalibus, quæ præservativa a peccato nuncupantur, nisi commutatio futura judicetur ejusmodi, ut non minus a peccato committendo refrænet, quam prior voti materia) in alia pia & salutaria opera commutare; & cum Pœnitentibus hujusmodi in Sacris Ordinibus constitutis, etiam Regularibus, super occulta Irregularitate ad exercitium eorumdem Ordinum, & ad superiorum assecutionem, ob Censurarum violationem duntaxat contracta, dispensare possint, & valeant; Eadem auctoritate, & Apostolicæ benignitatis amplitudine, concedimus & indulgemus.

Non intendimus autem per præsentes super aliqua alia Irregularitate vel publica, vel occulta, seu defectu, aut nota, aliave incapacitate, aut inhabilitate, quoquomodo contractis, dispensare, vel aliquam facultatem tribuere super præmissis dispensandi, seu habilitandi, & in pristinum statum restituendi, etiam in foro conscientiæ; neque etiam ulli Confessario facultatem absolvendi Complicem in quolibet inhonesto contra sextum Præceptum peccato aut Complici, Confessarium hujusmodi ad effectum præsentium eligendi licentiam impertiri; ut jam in aliis Nostris Litteris incipient. : *Sacramentum pœnitentiæ:* Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo septingentesimo quadragesimo primo, Kalendis Junii, Pontificatus Nostri anno Primo editis, generaliter declaratum fuit; neque demum easdem præsentes iis, qui a Nobis & Apostolica Sede, vel ab aliquo Prælato, seu Judice Ecclesiastico, nominatim Excommunicati, suspensi, interdicti, seu alias in sententias, & censuras incidisse declarati, vel publice denunciati fuerint, nisi intra tempus dictorum sex mensium satisfacerint, & cum partibus, ubi opus fuerit, concordaverint, ullo modo suffragari posse, aut debere.

Ceterum, si qui post inchoatum, hujus Jubilæi consequendi animo, præscriptorum operum implementum, morte præventi, præfinitum Visitationum numerum complere nequiverint; Nos piæ promptæque illorum voluntati benigne favere cupientes, eosdem vere pœnitentes & confessos, ac Sacra Communione refectos, prædictæ Indulgentiæ & remissionis participes perinde fieri volumus, ac si prædictas Ecclesias diebus præscriptis reipsa visitassent. Si qui autem, post obtentas, vigore præsentium, absolutiones a censuris, aut votorum commutationes, seu dispensationes prædictas, serium illud, ac sincerum, ad id alias requisitum, propositum ejusdem Jubilæi lucrandi, ac proinde reliqua ad id lucrandum necessaria opera adimplendi, mutaverint; licet propter id ipsum a peccati reatu immunes censeri vix possint, nihilominus hujusmodi absolutiones, commutationes, & dispensationes ab ipsis cum prædicta dispositione obtentas, in suo vigore persistere decernimus ac declaramus.

Ut autem hujus consilii Nostri, quod pro totius Populi Christiani salute & sanctificatione suscepimus, optatum consequamur effectum, maxima, post Deum, fiducia Nobis reposita est in Venerabilium Fratrum Nostrorum Ecclesiæ Dei Antistitum cooperatione & sedulitate. Itaque omnes Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, Episcopos, aliosque Ordinarios Locorum Prælatos, sive Ordinariam localem jurisdictionem, in defectum Episcoporum & Prælatorum hujusmodi, legitime exercentes, gratiam & communionem Sedis Apostolicæ habentes, per nomen Domini Nostri, & Pastorum Principis JESU CHRISTI, & per Charitatem Ecclesiæ ipsius Sponsæ, hortamur, rogamus, atque etiam Apostolica auctoritate ipsis injungimus, ut simul ac præsentium Literarum exempla ad eorum manus pervenerint, non solum easdem solemniter publicare, & in reliquis sibi superius injunctis exequi non prætermittant; verum etiam omni studio adnitantur, ut Fideles sub eorum regimine constituti, oblatam sibi occasionem reformationis, reconciliationis, & sanctificationis, cum gaudio suscipiant: ac se Apostolicæ Sedis favoribus & gratiis dignos exhibentes, has ipsas in uberrimum animarum suarum, Ecclesiæque universæ fructum convertant. Quid jam ab Ipsorum Antistitum zelo, in præparandis ad Universalis Jubilæi acquisitionem subjectis sibi plebibus, præstari optaverimus, dudum eisdem per Apostolica scripta ex hac Sede directa significavimus. Quid vero Nos ipsi in hac Urbe nostra, in eundem finem, præstiterimus, ad eorum notitiam perlatum fuisse putamus. Quo demum pietatis fructu, quo religionis exemplo, in hac ipsa Urbe, benedicente Domino, celebrata fuerit ipsius Jubilæi solemnitas, nullum Terræ angulum latere arbitramur. Merito igitur ab iisdem Ecclesiarum Pastoribus expectamus, & petimus, ut attendentes ad Petram, ex qua excisi sunt, suam cum Romana Ecclesia unitatem, & communicationem in hoc etiam ostendere gestiant, ut singuli in suis Civitatibus, & Diœcesibus id efficere curent, quod ipsa Ecclesiarum Mater, pro totius Catholicæ Societatis profectu & incremento, pro Christiani Populi emendatione & salute, expetit: quod eadem Romana Ecclesia illustribus exemplis commonstrat & docet. Omnes itaque Pastoralis sollicitudinis curas in id impendant, ut commissos sibi Populos, in ejusdem disciplinæ puritate, Christianæque pietatis fervore concordes exhibeant, unusque per omnes Catholicas Ecclesias bonorum operum splendor appareat: ut omnium Fidelium consentientibus precibus exoratus Omnipotens Pater, Ecclesiam suam miseratione continuata emundet, defendat, & amplificet: Supremos Principes, qui ejus ordinatione in sublimitate sunt, cœlestibus benedictionibus cumulet: universosque credentes, per viam pacis, & per mandatorum suorum semitas, ad æternam, quam Nobis Unigenitus ipsius Filius promeruit, gratiæ suæ munere perducat. Tunc demum gaudium nostrum plenum erit, ipsique Ecclesiarum Pastores de profectu Sanctarum Ovium una Nobiscum exultatione gaudebunt.

Charissimos denique in Christo Filios Nostros, Imperatorem electum, ac Reges & Principes omnes Catholicos, quorum plerique pro hujus Jubilæi ad eorum Regna atque Dominia extensione, suum Nobis desiderium significarunt, quum satis intelligere non dubitemus, ex hoc salutari opere in eorum Ditionibus exequendo, cum piæ conversationis augmento, sinceræ erga ipsos obedientiæ studium, in populis eorum Ditioni subjectis magis magisque firmatum iri; Divinæque propitiationis auxilium, ad ipsorum Dominantium, eorumque Principatuum prosperitatem & pacem, efficacius implorari; Idcirco eosdem omnes & singulos fidentius hortamur atque rogamus, ut omnia adjumenta & auxilia præstent dictis Ecclesiarum Prælatis, ad hoc ut pium hujusmodi opus aptissimis mediis promovere, & ad optatum finem perducere valeant.

Præsentes quoque Literas per omnia validas, & efficaces existere, suosque plenarios effectus, ubicumque per dictos Ordinarios Ecclesiarum Præsules publicatæ, & executioni mandatæ fuerint, sortiri & obtinere, omnibusque Christifidelibus in Apostolicæ Sedis gratia & obedientia manentibus, in hujusmodi locis commorantibus, sive ad illa postmodum ex navigatione & itinere se recipientibus plenissime suffragari volumus, atque decernimus; Non obstantibus de Indulgentiis non concedendis ad instar, aliisque Apostolicis, & in Universalibus, Provincialibus, & Synodalibus Conciliis editis Constitutionibus, Ordinationibus, & generalibus, seu specialibus absolutionum, seu relaxationum, ac dispensationum reservationibus, etiam in prædicta contentis: necnon quorumcumque, etiam Mendicantium, & Militarium Ordinum, Congregationum, Societatum, & Institutorum, etiam Societatis Jesu, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, legibus, usibus, & consuetudinibus, etiam immemorabilibus, Privilegiis quoque, Indultis, & Litteris Apostolicis eisdem concessis, præsertim in quibus caveatur expresse, quod alicujus Ordinis, Congregationis, Societatis, & Instituti hujusmodi Professores extra propriam Religionem peccata sua confiteri prohibeantur. Quibus omnibus & singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione, de illis,

eorum-

eorumque totis tenoribus, specialis, specifica, & individua mentio facienda, vel alia exquisita forma ad id servanda foret, hujusmodi tenores insertis, & formas pro exactissime servatis habentes, pro hac vice, & ad præmissorum effectum duntaxat, plenissime derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Volumus autem, ut earumdem præsentium Transumptis, sive Exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo Personæ in Ecclesiastica Dignitate constitutæ munitis, eadem ab omnibus fides exhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc Nostræ Extensionis, hortationis, commissionis, concessionis, derogationis, decreti, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo quinquagesimo Octavo Kalendas Januarii, Pontificatus Nostri Anno Undecimo.

D. Card. Passioneus,

J. Datarius,

Visa de Curia J. C. Boschi.

Loco ✠ Plumbi.

J. B. Eugenius.

Registrata in Secretaria Brevium.

Anno a Nativitate Domini Nostri JESU CHRISTI Millesimo septingentesimo quinquagesimo primo Indictione quartadecima, die vero prima Mensis Januarii in Festo Circumcisionis ejusdem Domini Nostri JESU CHRISTI, Pontificatus autem Sanctissimi in Christo Patris, & Dom. Nostri D. Benedicti Divina Providentia Papæ XIV. Anno Undecimo, supradicta Constitutio affixa, & publicata fuit ad valvas Basilicæ Lateranensis, & Principis Apostolorum, & Cancellariæ Apostolicæ, Curiæque Generalis in Monte Citatorio, & in Acie Campi Floræ, ac in aliis locis solitis, & consuetis Urbis per Dominicum Contini Apost. Curs.

Antonius Pellicia Mag. Curs.

50 Ad uberiorem intelligentiam allatæ Constitutionis de extensione universalis Jubilæi, juvat hic subnectere plura dubia per varias suas Apostolicas Litteras ab eodem vigilantissimo Summo Pontifice resoluta, & explanata; Cum enim ipse per suam Constitutionem incip. *Celebrationem Magni Jubilæi*, moneat omnes locorum Ordinarios, ut ad removendas omnes difficultates, & controversias a Theologis Moralibus de Anni Sancti Jubilæo excitatas, ad suas Apostolicas Litteras recursum habeant, & præsertim ad Constitutionem incip. *Convocatis*, & ad Epistolam Italice impressam incip. *Fra le fatiche*, in quibus plurima ad hujusmodi controversiarum, & difficultatum solutionem adnotata reperiuntur, hinc juxta illas variorum dubiorum solutio, exponendo breviter specialiores Bullæ particulas, hic traditur.

51 Et in primis quod per ly *Vere pœnitentibus, & confessis*, indicatur non sufficere pro Jubilæo lucrando Confessionem in voto, sive actum Contritionis duntaxat cum proposito peccandi de cetero; cum sub nomine *Pœnitentis* contritus importetur, & sub nomine *Confessi* eademmet actualis Confessio Sacramentalis demonstretur, & exquiratur: Hanc opinionem firmat Benedictus XIV. in laudata Epistola, *Fra le fatiche num.* 6. eamque Ecclesiæ sententiam appellat, memorando ibi responsum Congregationis Indulgentiarum, pro Missionariis, qui Confessario carentes, Indulgentiam plenariam consequi non poterant, quibus Clemens XII. nova speciali gratia solius actus Contritionis consuluit.

52 Immo ita necessario ad comparandum Jubilæum, & Indulgentiam requiritur Sacramentalis Confessio, ut ad eam teneantur etiam, qui solis peccatis venialibus, & nullo mortali sunt coinquinati; Cum enim Ecclesia pro Jubilæo opera consilii, & supererogationis præscribat, ubi Confessio operibus præscriptis annumeratur, etiam de solis venialibus pro comparanda Indulgentia fieri debet; ut tradit idem Pontifex in dict. Constitut. *Convocatis* §. 46. & in dict. Epistola, *Fra le fatiche num.* 77.

53 Insuper ita pro adquirendo Jubilæo requiritur Sacramentalis Confessio, quod qui ipsum visitationibus Ecclesiarum præmisit, si istarum tempore in mortale incidat peccatum, aut peccati mortalis obliti recordetur, ut ultimum opus in gratia conficiat, teneatur iterum Sacramentaliter confiteri, nec ei sufficiat actus contritionis. Sic idem Pontifex in dict. Constit. *Convocatis* §. 47. & in recensita *Epistola num.* 79. Nec sufficit Confessio voluntarie nulla, seu sacrilega, ut deducitur ex propositione 14. inter damnatas ab Alexandro VII. 24. Sept. 1665. a nobis jam ad id adducta infra *art.* 3. *n.* 25.

Per ly *Et sacra Communione refectis*, denotatur quod requiritur Communio Sacramentalis spiritualis in gratia facta, & non sufficit communio sacrilega, ut colligitur ex propositione 55. ex damnatis ab Innocentio XI. 2. Martii 1679. jam a nobis ad id allata *loc. citat. num.* 28. & firmat Pontifex in laudata *Epistola num.* 2. qui primus pro Jubilæi Indulgentia lucranda hanc de Communione conditionem adjecit propter momenta in ejusdem Alloquutione Consistoriali descripta die 5. Maji 1749. 54

Per ly *semel saltem in die*, designatur, quod omnes quatuor statutæ Ecclesiæ visitandæ sint semel saltem in eadem die; nec sufficit unam ex ipsis uno die, & alteram altera die intra præfinitum Jubilæi tempus visitare; ut docet praxis, & ita fieri debere sancivit peculiaris Congregat. Eminentissimorum Cardinalium, & Prælatorum anno 1700. ab Innocentio XII. ad id deputata. Quod etiam expressit in sua tunc temporis notificatione Eminentiss. Cardinalis Gaspar Carpegna Romæ Vicarius, uti videre est supra in hoc *art.* 2. *n.* 30. & impræsentiarum firmat Benedictus XIV. ex valore ipsorum verborum *semel saltem in die* in Const. incip. *Peregrinantes*, & in laudata *Epist. n.* 11. 55

Per ly *Dies sive naturales, sive Ecclesiasticos*, indicatur, quod utraque dies, aut *naturalis* incipiens ab una media nocte, & in alteram subsequentem desinens, aut *Ecclesiastica* incipiens a primis Vesperis unius diei usque ad integrum ipsius subsequentis diei vespertinum crepusculum, ad visitationes peragendas idonea declaratur, ut expresse idemmet Pontifex in Const. *Benedictus Deus* §. *Itaque*, & in dict. *Epistola n.* 13. 56

Per ly *visitaverint*, quamvis satius sit intelligi Visitationes Ecclesiarum faciendas esse in gratia, sicut & alia opera injuncta pro Jubilæo comparando; Attamen si Visitationes Ecclesiarum, & alia injuncta opera executioni mandentur cum devotione, & reverentia juxta Extravag. *Unigenitus*, & aliam *Quemadmodum*; & Constitutionem Benedict. XIV. incip. *Peregrinantes*, itaut pie disponant aut Sacramentalem Confessionem, & Communionem, idest modeste, & devote in Ecclesia colendo Deum, & venerando Sanctos, adeout actus moraliter boni dici possint, dummodo ultimum opus ex injunctis in gratia adimpleatur; certum est ab hisce sic Deo reconciliatis Indulgentiam plenariam Jubilæi lucrari, ut jam tradimus supra *art.* 3. *num.* 46. & firmat idem Pontifex tum Const. *Convocatis*, tum in Epistola, *Fra le fatiche num.* 76. Nec efficit quod in Bulla Jubilæi Confessio pro prima ex injunctis operibus recenseatur, sicque videatur Confessionem debere aliis operibus præmitti; Non efficit, inquam, quia ordo verborum nequit esse regula pro ordine facti, ut ad rem nostram significat idem Pontifex in cit. *Epistola num.* 76. 57

Non lucrantur autem Jubilæum, qui in peccato mortali Ecclesiarum visitationes peragunt, & insuper pravo fine, vel sine recta intentione, v. g. ut otientur, ut curiositati satisfaciant, & id genus alia, ab intento comparandi Jubilæum penitus aliena, ut recte declarat laudatus Pontifex in cit. Constit. *Convocatis*; & in d. *Epistola num.* 76. 58

Per ly *Pias ad Deum preces effuderint*, significat Pontifex, pro lucrando Jubilæo sufficere Orationem vocalem, & quamvis laudanda sit Oratio mentalis, addendam vult aliquam vocalem in cit. Const. *Convocatis* §. 51. Et insuper brevem Orationem magno fervore factam satisfaciendum fini Constitutionis *Peregrinantes*, seu Jubilæo in laudata *Epistola num.* 83. Non autem sufficere modicam Orationem ex acedia, aut torpore provenientem, nam cum ipsa devotionem excludat, inepta est ad Jubilæum comparandum. 59

Per ly *Plenissimam ejusdem Anni Jubilæi omnium peccatorum suorum Indulgentiam*, occasionem sumit Pontifex erudite demonstrandi primis Ecclesiæ sæculis usque ad annum MCCC. Indulgentiam hanc plenariam consequi volentibus, necesse fuisse in Palæstinam se conferre ad pugnandum pro Terræ Sanctæ recuperatione, ut videre est in Concilio Claramontano, ubi Urbanus II. hanc Indulgentiam concessit; Neque aliam sæculis illis extra Terram Sanctam potuisse comparari Indulgentiam plenariam usque ad exordium decimi quarti sæculi, in quo Bonifacius VIII. illam concessit pro Anno Sancto Jubilæi. Sic laudatus Pontifex in Epistola Encyclica incip. *Celebrationem*. Quomodo autem sit intelligenda Indulgentia plena, plenior, & plenissima, jam tradidimus supra *in verb. Indulgentia art.* 1. *n.* 10. Vide ibi. 60

Per ly *Semel consequantur*, intelligitur quod Jubilæum Anni Sancti quoad facultates semel tantummodo; quoad Indulgentias vero pluries repetitis operibus injunctis intra tempus præfinitum comparari posse, ut declaravit Sanctissimus in Const. *Convocatis*, & in cit. *Epistola n.* 84. & expressit in Bulla Jubilæi *Benedictus Deus* §. *Itaque*, ibi: *Indulgentiam remissionem, & veniam semel consequantur*. Nemo tamen potest Indulgentiam Jubilæi hujus pro se ac- 61

se acquisitam, mortuis applicare; Nam idem Pontifex *in cit. Epistola* firmat Regulam esse, non posse Indulgentias vivis concessas, pro defunctis applicari per modum suffragii, nisi id in concessione exprimatur. Generaliter autem eamdem Indulgentiam plenariam, etiam repetitis operibus eadem die iterari non posse declaravit Sacra Congregatio Indulgentiarum die 7. Martii 1678. approbante Sanctæ memoriæ Innocentio XI. Vide supra *verb. Indulgentia articul. 3. numer. 23. & articul. 4. numer. 15. in fine*.

63 Per ly *Navigantes vero, & iter agentes*, declarat Pontifex quod navigantes, & iter agentes, seu alio ad certam stationem se recipientes, post elapsum Jubilæi tempus, possint ipsum lucrari, visitata totidem vicibus Ecclesia Cathedrali, vel Majori, aut Parochiali loci eorum domicilii, seu stationis hujusmodi, Sic ipse expresse in eadem Bulla *Benedictus Deus §. Navigantes*.

64 Per ly *Super præscriptis hujusmodi visitationibus tantummodo*, determinat Sanctissimus, quod non omnia opera in Jubilæo injuncta in alia pia Opera commutari possint, sicque hanc cummutationis facultatem non extendi ad Confessionem, aut Communionem (exceptis nondum ad Communionem idoneis) neque ad ipsas preces in visitationibus fundendas, ut monet in laudata *Epistola num.* 53. Quinimmo tum *ibi*, tum in Constitutione *Convocatis* §. 21. pro Romano Jubilæo onerat conscientias Pœnitentiariorum, ne hac tam in minuendis, quam commutandis visitationibus abutantur; Et in Epistola Encyclica omnibus locorum Ordinariis directa permittit, ut justis solum de causis opportunas commutationes, & reductiones concedant; Hinc clare stat, facultatem commutandi concessam se extendere tantummodo super præscriptis visitationibus, ut expresse statuitur in eadem Constitutione *Benedictus Deus §. Navigantes*,

64 Per ly *Alia pietatis, charitatis, aut religionis opera*, intelligendum est, quod nisi qui Jubilæi Indulgentiam largitur, aliter expresse afferat, comutatio visitationum, aut Communionis cum pueris nequit fieri in alia opera, quibus pœnitens jam alio oneris titulo sit adstrictus, ut relatis ad id Doctorum diversis opinionibus, æquius censet Benedictus XIV. in d. Epistola, *Fra le fatiche num.* 13. de Italico in latinum conversa, sic: *Æquior tamen opinio ea videtur, quæ inficiatur Indulgentiam comparari posse operibus, ad quæ alio titulo quis adstringitur; Nisi tamen, qui Indulgentiam largitur, expresse afferat, eam prædictis aliunde jam debitis operibus acquiri posse; seu si quis inter injuncta opera, tria Jejunia recenseret, eaque quatuor anni temporibus, puta Septembris, speciatim afferat esse complenda*. Ex quibus patet, quod quando Legislator absolute loquitur ad lucrandum Jubilæum, uti non possumus operibus, quæ alio titulo Deo, debemus; Et paulo post arctius pro visitationibus, sic habet; *Cum nequeant pœnitenti commutari* (visitationes Basilicarum) *in pia opera, quæ alio titulo idem adimplere tenetur; Cum hic agatur de subrogatione, & juxta sancitam regulam, subrogatum ejusdem naturæ, & indolis esse debeat cum re, pro qua supponitur; Si ergo Basilicarum visitatio libera est, nullique præcepto obnoxia, sed novum tempus addit ad Indulgentiam consequendam, subrogatum ejusdem naturæ, & speciei non erit, si jam cadat sub præcepto, si ex iis sit, ad quæ pœnitens alio titulo sit adstrictus*. Unde non videtur subsistere Auctorum opinio, qui eadem Paschali Communione, & Præcepto Communionis Paschalis & Jubilæo satisfieri posse censuerunt.

65 Per Ly *Ad minorem numerum*, duplex potest dubium expendi. I. An si decursu temporis Jubilæi, Indultum minorationis visitationum exiret, qui jam tot vicibus Ecclesias visitasset, quot satis essent ad implendum numerum in minoratione præscriptum, ad alias visitationes teneretur: Et respondetur, certum esse valere visitationes Ecclesiarum jam juxta minorationem completas: hac tamen adjecta conditione, quod post minorationem adhuc semel quatuor designatæ Ecclesiæ unica die visitentur. II. An qui aliquibus vicibus jam Ecclesias visitavit ante Indultum minorationis, post idem possit jam ante factas numerare pro iis, quæ in minoratione restringuntur? Et respondetur, certum esse jam factas visitationes Ecclesiarum, numerum ingredi in minoratione præscriptum. Ita sancit, & firmat idem Pontifex in recensita *Epistola numer.* 82. & citat. Constitutione *Convocatis* §. 50.

66 Per ly *Insuper iisdem Monialibus, earumque Novitiis*, explicat Pontifex eos solummodo posse Moniales, & Novitias eligere Confessarios, quos actualis loci Ordinarius, vel universaliter, vel pro aliquo peculiariter Monasterio approbavit, nec postea reprobavit; Sic in eadem Bulla *Benedictus Deus §. Insuper*, & in Epistola Encyclica *Celebrationem §. Cum autem Nos*; declarans insuper electionem hanc esse debere ad effectum Jubilæi consequendi, his verbis: *Licere Monialibus earumque Novitiis in hoc præsenti Jubilæo ad effectum ejusdem Jubilæi consequendi Confessarium eligere ab actuali Ordinario loci, etiam pro alio Monasterio vel pro Monialibus in genere approbatum*.

67 Per ly *Regularibus*, declarat Sanctissimus posse Regulares cujusvis Ordinis, Congregationis, & Instituti, etiam specialiter nominandi, tempore Jubilæi sine proprii Superioris facultatem sibi eligere pro suo arbitrio quemcumque Confessarium, sive Sæcularem, sive Regularem, cujusvis Ordinis, approbatum ab Ordinario loci ad personarum sæcularium Confessiones audiendas. Sic expresse in eadem Const. *Benedictus Deus §. Insuper*. Nec valet dicere, quod sicuti Regulares sine sui Superioris facultate non possunt extra suum Ordinem Confessarium eligere vigore Bullæ Cruciatæ, uti sancitum est a pluribus Summis Pontificibus, & præsertim a Benedicto XIV. Const. incip. *Apostolica Indulta*: Ita neque possunt virtute Bullæ Jubilæi; Non valet, inquam, quia ideo non possunt id Regulares virtute Bullæ Cruciatæ, quia cum Cruciata, sit privilegium permanens, si in Regularibus Ordinibus hoc Jus vigeret, iisdem etiam detrimento foret, Jubilæum aut cum sit privilegium transiens, & cito præteriens, omnibus favet, & nulli nocet; adeoque possunt Regulares libere sibi eligere quemcumque Confessarium extra Ordinem ut supra virtute Jubilæi, & non vigore Cruciatæ: quam rationem reddit idem Pontifex in laudata Epistola, *Fra le fatiche num.* 36. & non fuse tradimus intra *art. 2. num. 3. Vide ibi*.

Per ly *sincere, & serio statuerint*, demonstratur eum, qui præsens Jubilæum consequi serio, & sincere nolit, neque absolutionem a Censuris, neque alias facultates consequi posse, ut firmat Pontifex in recensita *Epistola numer.* 62. ubi rationem reddens dicit, *Nam si facultates in ordine ad Jubilæum conceduntur, usum deperdunt, ubi quis ad Jubilæum consequendum nolit accedere*; Et Suarez *tom. 2. de Religione lib. 6. cap. 16. num. 6.* sic expresse tradit: *Gratia non conceditur nisi in ordine ad hunc finem, & per modum præparationis ad effectum Jubilæi, ergo qui non habet animum implendi, & obtinendi Jubilæum, non potest gaudere facultate*. 68

Per ly *Et censuris*, intelligendum venit duntaxat de Interdicto, Suspensione, & Excommunicatione juxta *c. Quærenti* 10. *de verb. signif.* & non de Irregularitate ex delicto contracta. Sic idem Pontifex in laudata *Epistola num.* 50. ubi Censuras ab Irregularitate secernit, & pro Censuris nomen *absolutionis*, pro Irregularitatibus vero nomen *dispensationis*, juxta phrasim Tridentini *sess.* 24. *capit. 6. de reformat.* data opera se adhibuisse significat. 69

Per ly, quamvis ampla concedatur facultas, non tamen absolvendi ab hæresi externa, ut constat cum ex Decreto Alexandri VII. in Congregatione S. Officii die 23. Martii 1656. ubi habetur, *facultatem absolvendi ab hæresi in Jubilæis, vel aliis similibus concessionibus non censeri comprehensam, nisi expressis verbis concedatur facultas absolvendi ab hæresi*; Tum ex iis, quæ tradit idem Benedictus in Const. *Convocatis*, & in memorata *Epistola num.* 85. ac in quarta Notificatione edita ab ipso adhuc Cardinali, & Archiepiscopo Bononiæ residente. 70

Per ly *Quantumcumque gravibus, & enormibus*, ne aditus pateat aliquibus asserendi Jubilæi tempore casum aliquem enormem reservatum esse, ut nonnulli Auctores ex Bullis Alexandr. VI. *Cum in principio* Clementis VII. *Pastoris æterni*; & Pauli II. *Et si Dominici Gregis inter Extravagant. commun. de pœnitent. & remissionib.* dixerunt, Bened. XIV. omnem submovit difficultatem, hanc adjiciendo ampliantem clausulam, sicut se explicat in d. *Epistola, num.* 37. 71

Per ly *injuncta ipsis pœnitentia salutari*, declaretur onus imponendi, & adimplendi salutarem pœnitentiam in Jubilæo, ut tradit Pontifex in recensita *Epistola num.* 65. recte animadvertens neminem vere pœnitentem esse posse juxta *cap. Omnis utriusque sexus* 10. *de pœnit. & remission.* qui salutarem refugit pœnitentiam. 72

Per ly *Vota quæcumque*, expresse conceditur Confessariis Jubilaribus facultas commutandi in alia pia, & salutaria opera vota quæcumque, etiam jurata, & Sedi Apostolicæ reservata: exceptis votis solemnibus Castitatis, Religionis, & Obligationis jam a tertio acceptatis, seu in quibus agitur de præjudicio tertii, & pœnalibus pro præservatione a peccato emissis, nisi commutatio futura judicetur ejusmodi, ut non minus a peccato committendo refrænet, quam prior voti materia. Sic ipse Pontifex in eadem Bulla *Benedictus Deus §. insuper*, in Constitution. *Convocatis*, & cit. *Epist. num.* 40. *& seq.* 73

Per ly *Super occulta Irregularitate ad exercitium eorumdem Ordinum*, venit intelligendum, quod Confessarii in Jubilæo possunt sicuti in majoribus Ordinibus, sive Sacris, dispensare super occulta irregularitate ob censurarum violationem contracta in exercitio suorum Ordinum, ut exprese in Bulla *Benedictus Deus*, §. *Insuper su fin.*; Ita etiam possunt a fortiori dispensare in iis Minorum Ordinum, qui irregularitatem prædictam ob earumdem censurarum violatione contraxerunt, quamvis in Bulla non exprimantur; quia ut explicat Pontifex in d. Epistola, *Fra le Fatiche num.* 50. concesso majori, minus etiam concessum intelligitur, *cap. Ex parte* 17. *de decimis*, cum plus semper in se contineat quod parte est minus, *cap. Plus* 35. *de Regul. jur. in 6. l. in eo quod plus* 110. *ff. de Reg. Juris*; Et cui licet quod est plus, liceat utique quod est minus, *cap. Cui licet* 43. *de Regul. jur. in 6. L. Non debet* 21. *ff. de Regul. jur.* 74

Per

75 Per ly *Concedimus*, & *indulgemus*, intelligi debet, facultates in Jubilæo concessas, in Confessione duntaxat exercendas esse, ut declaravit Bened. XIV. in Const. *Convocatis* §. 25. & in memorata *Epistola num.* 63. addens ex thesauro *de Pœnitent. Eccl. p.* 1. *c.* 22. hanc esse praxim Pœnitentiariæ, quod nempe prædictæ facultates nonnisi intra Confessionem exerceantur.

76 Per ly *Complicem*, declarat Pontifex complicem Confessarium in quolibet inhonesto contra sextum Decalogi præceptum peccato, in quocumque etiam amplissimo Jubilæo non posse Sacramentalem absolutionem impertiri, ex quo ipse per ejusdem Pontificis Constitut. incip. *Sacramentum Pœnitentiæ*, & Constitut. incip. *Apostolici muneris*, factus sit subjectum incapax sub pœna nullitatis ad absolutionem impertiendam suo complici in dicto peccato, ut jam tradidimus *in Tom.* 2. *verb. Complex peccati*, & verb. *Confessarius art.* 4. *num.* 14. *Vide ibi*.

77 Per ly *Nisi intra tempus dictorum sex mensium satisfecerint* denotatur quod obligatio imponi solita in absolutione a censuris incursis propter damnum illatum, aut injuriam irrogatam, satisfaciendi parti læsæ, non respicit Judicem, ut nonnisi intellexerunt, sed eum, qui damnum, aut injuriam passus est, ut patet ex obvio verborum sensu, & expresse declaravit idem Pontifex in laudata *Epistola num.* 66.

78 Per ly *visitassent*, indulget quidem Pontifex, ut qui morte præveniuntur, antequam præfinitum visitationum numerum compleverint, si vere pœnitentes confessi, & Sacra Communione refecti decesserint, Jubilæum consequantur; uti etiam disposuit pro Jubilæo Romano in Constitutione *Peregrinantes*. At vero Jubilæum minime consequeretur, qui ante Confessionem, & Communionem ad Jubilæum requisitam interiret, quia Pontifex morte correptos dispensat solummodo a residuis visitationibus, & aliunde declarat quod in operibus præscriptis voluntas exequendi non sufficit, nisi opere compleatur; Sic expresse in toties laudata *Epistola num.* 15.

79 Per ly *si quis autem post obtentas, vigore præsentium, absolutiones a Censuris, aut votorum commutationes, seu dispensationes*, decernit Pontifex quod qui confessus animo lucrandi Jubilæum, in Confessione obtinuit absolutionem a Censuris, commutationem votorum, vel dispensationem, si deinde mutato animo, opera pro Jubilæo injuncta prætermittat, nihilominus prædictæ absolutiones, commutationes, vel dispensationes subsistant; licet qui opera implere negligit, vix a reatu peccati immunis censeri possit; Sic in hac Bulla *Benedictus Deus*, §. *Cæterum*; & in Constitutione *Convocatis* §. 54. ac in dict. *Epistola numer.* 86. recte animadvertens absolutionem non dari conditionate, sed absolute, dummodo pro tunc pœnitens habeat animum lucrandi Jubilæum; Unde si post mutet propositum, remanet adhuc absolutus, quamvis peccet. Et quidem probabilius mortaliter, ut cum Suarez, Aversa, Viva, Vasquez, & Filliuc. videtur sentire Pontifex in toties commemorata *Epist. n.* 86. quia non satisfacit tacitæ promissioni in re gravi, cum videatur intervenire tacitum pactum inter Pontificem, & Pœnitentem, ita scilicet, ut Pontifex concedat hujusmodi media, & pœnitens ea acceptet, obligando se ad ponendum finem, adeoque, si absque rationabili causa omittat deinde ponere opera injuncta, & lucrari Jubilæum, violabit pactum tacitum in re gravi, sicque graviter peccabit.

Quibus omnibus hucusque traditis, tamquam de irrefragabili mente eruditissimi sapientissimi, ac zelantissimi Pontificis Bened. XIV. firmiter adhærendum statuo, quidquid in aliquibus cum variis aliis de Jubilæo contrarium scripserim.

80 Ad complementum hucusque dictorum, placet hic subnectere sequentem Const. Clement. XIII. qua Jubilæum universale indixit Anno I. sui Pontificatus.

CLEMENS EPISCOPUS.

Servus Servorum Dei

Universis Christifidelibus præsentes Litteras inspecturis salutem, & Apostolicam benedictionem.

VEnimus in altitudinem maris, & ne, adversis fluctantibus ventis tempestas aquarum Nos demergat, gemitibus inenarrabilibus ad Deum clamavimus, ut in suscepto a Nobis Apostolatus Officio, & in gerendo hoc gravissimo munere, viribus nostris longe impari efficacissimæ gratiæ suæ opem, & præsidium copiose largiatur, & preces nostras, quas in hac die tribulationis prolixe effundimus, benignissime suscipiat? Quis enim tota mente, atque totis artubus non contremisceret. Quis maximo timoris cruciatu non augeretur? Quis præ tristitia penitus non conficeretur, statuens ante oculos, & diligentissime perpendens Catholicæ Religionis, & hujus Apostolicæ Sedis mœstissimam faciem? Quis denique acerbissime non deflecret tot horrida vulnera, & fidei, & disciplinæ, & juribus nostris inflicta? Sed non opus est tot mala commemorare & deflere, & silentio præterire remedia, quibus tot jacturis possumus subvenire. Nullus est morbus tam magnus, tam diuturnus, tam desperatus, qui sanari non possit, vel cui certe opitulari non valeat pro ineffabili sua Clementia Omnipotens Deus, cujus misericordia superexaltat Judicium. Adeamus ergo cum fiducia ad Thronum ejus in tempore opportuno, arma enim nostra, quibus tot malis fortiter constanterque obsistere possumus, sunt Preces, & Lacrymæ, Jejunia, & Eleemosynæ; scimus quod si manserimus in eo, & verba ejus in nobis manserint, quodcumque voluerimus, petemus, & fiet nobis. Convertamur igitur ad Deum in toto corde nostro in jejunio, in fletu, in planctu, nec avertamus faciem ab ullo paupere, ita enim fiet, ut nec a nobis avertatur facies Domini. Hæc autem, ut ferventiori spiritus ardore, majorique fructu peragantur, priscum Romanorum Pontificum Prædecessorum nostrorum morem sequuti, cœlestium munerum thesauros, quorum dispensatio fidei nostræ commissa est, proximis diebus, quibus Catholica Ecclesia sacras Quatuor temporum observationes annua recolit devotione, pro felici nostri Pontificatus initio erogare decrevimus. Itaque de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, ex illa ligandi, atque solvendi potestate, quam Nobis Dominus, licet indignis, contulit, universis & singulis utriusque sexus Christifidelibus in Alma Urbe nostra degentibus, qui solemni Processioni, quam Dominica, decimaoctava post Pentecostem, die videlicet decimaseptima currentis mensis Septembris ab Ecclesia Sanctæ Mariæ Angelorum in Thermis ad Basilicam Sanctæ Mariæ Majoris nuncupatam de eadem Urbe una cum Venerab. Fratr. nostr. Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinal., necnon Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis, quos in Romana Curia adesse contigerit, ac Christianorum Regum, & Principum Oratoribus apud Nos existentibus, Prælatis quoque, & Officialibus ejusdem Curiæ, universoque Clero, & populo, benedicente Domino, agemus, devote interfuerint, vel S. Joannis in Laterano, Principis Apostolorum, & S. Mariæ Majoris præfatæ Ecclesias, seu Basilicas, vel earum aliquam intra spatium ejusdem, vel proxime subsequentis hebdomadæ saltem semel visitaverint, ibique per aliquod temporis spatium pias ad Deum preces effuderint; ac quarta, & sexta feria, ac Sabbato alterius ex præfatis hebdomadis jejunaverint, & peccata sua confessi Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum in Dominica die immediate sequenti, vel alia die intra eamdem hebdomadam reverenter sumpserint, ac pauperibus aliquam eleemosynam, prout unicuique suggeret devotio, erogaverint: ceteris vero extra urbem prædictam ubicumque degentibus, qui Ecclesias ab Ordinariis locorum, vel Vicar., seu Officialibus, aut de eorum mandato, & ipsis deficientibus, per eos, qui ibi curam animarum exercent, postquam ad eorum notitiam hæ nostræ pervenerint, designandas, vel Ecclesiarum hujusmodi aliquam spatio duarum similiter hebdomarum a publicatione designationis per Ordinarios, vel eorum Vicarios, seu Officiales, vel alios, ut præfertur, faciendæ decurrendarum saltem semel visitaverint, ibique ut supra oraverint, ac quarta, & sexta feria, ac Sabbato alterius ex hebdomadis hujusmodi jejunaverint, pariterque peccata sua confessi, ac in die Dominica immediate sequenti, vel alia die intra eamdem hebdomadam Sanctissima Communione refecti fuerint, & pauperibus aliquam eleemosynam, ut præmittitur erogaverint, plenissimam omnium peccatorum suorum indulgentiam, & remissionem, sicut in anno Jub. visitantibus certas Ecclesias, & intra, & extra Urbem prædictam concedi consuevit, tenore præsentium concedimus, & elargimur. Navigantes vero, & iter agentes, ut cum primum ad sua se domicilia receperint, suprascriptis peractis, & visitata Ecclesia Cathedrali, vel Majori, aut Parochiali loci eorum domic. eamdem Indulgentiam consequi possint, & valeant.

Regularibus autem personis utriusque sexus, etiam in clausuris perpetuo degentibus, necnon aliis quibuscumque tam Laicis, quam Ecclesiasticis sæcularibus, vel Regularibus, etiam in carcere, aut captivitate existentibus, vel aliqua corporis infirmitate, seu alio quocumque impedimento detentis, qui supra expressa, vel eorum aliqua præstare nequiverint, ut illa Confessarius ex jam approbatis a locorum Ordinar. ante præsentium publicationem, seu approbandis, eis in alia pietatis opera commutare, vel in aliud proximum tempus prorogare possit, eaque injungere, quæ ipsi pœnitentes efficere poterunt, pariter concedimus & indulgemus. Insuper omnibus, & singulis Christifidelibus utriusque sexus, tam laicis, quam ecclesiasticis sæcularibus, & regularibus cujusvis Ord., Congregationis, ex Instituti tam in Urbe præfata, quam extra eam ubique locorum, ut præfertur, degentibus licentiam concedimus, & facultatem, ut sibi ad hunc effectum eligere possint quemcumque Presbyterum Confessarium tam sæcularem, quam cujusvis Ordinis, & Instituti regularem ex approbatis, ut præmittitur, a locorum Ordinariis, qui eos ab excommunicationis, suspensionis, & aliis ecclesiasticis sententiis, & censuris a jure, vel ab homine quavis causa latis, seu inflictis, necnon ab omnibus peccatis, excessibus, criminibus, & delictis quantumvis gravibus, & enormibus, etiam locorum Ordinariorum, sive Nobis, & Sedi Apostolicæ etiam in Liter. die Cœnæ Domini legi solitis contentis,

&

& alias per quascumque nostras, aut Romanorum Pontificum Prædecessorum nostrorum Constitutiones, quarum tenore præsentibus haberi volumus pro expressis quomodocumque reservatis, in foro Conscientiæ, & hac vice tantum absolvere, & liberare valeant; Insuper vota quæcumque (religionis, & castitatis exceptis) in alia pia & salutaria opera commutare, injuncta tamen eis, & eorum cuilibet in suprad. omnibus casibus pœnitentia salutari, aliisque ejusdem Confessar. arbitrio injungendis. Quapropter tenore præsentium in virtute sanctæ obedientiæ districte præcipimus, atque mandamus omnibus, & quibuscumque Venerab. Fratr. Patriarch., Archiep., & Episcopis, & aliis Ecclesiarum Prælatis, ac quibuscumque Ord. locorum ubicumque existentibus, eorumque Vicar., & Official., vel, iis deficientibus, illis, qui curam Animarum exercent, ut, cum præsentium Litterarum transumpta, aut exempla etiam impressa acceperint, illa statim absque ulla mora, retardatione, vel impedimento per suas Ecclesias, & Diœceses, Provincias, Civitates, Oppida, Terras, & Loca publicent, & publicari faciant, Ecclesiamque, seu Ecclesias visitandas designent.

Non intendimus autem per præsentes super aliqua irregularitate publica, vel occulta, nota, defectu, incapacitate, seu inhabilitate quoquomodo contracta dispensare, vel aliquam facultatem tribuere dispensandi, seu habilitandi, & in pristinum statum restituendi etiam in foro conscientiæ; neque etiam easdem præsentes iis, qui a Nobis, & Apostolica Sede, vel ab aliquo Prælato, seu Judice Ecclesiastico excommunicati, suspensi, interdicti, seu alias in sententias, & censuras incidisse declarati, vel publice denuntiati fuerint, nisi intra tempus dictarum duarum hebdomadarum satisfecerint, aut cum partibus concordaverint, ullo modo suffragari posse, aut debere.

Non obstantibus Const., & Ord. Apost., præsertim quibus facultas absolvendi in certis tunc expressis casibus ita Romano Pont. pro tempore existenti reservatur, ut nec etiam similes, vel dissimiles Indulgentiarum, & facultatum hujusmodi concessiones, nisi de illis expressa mentio, aut specialis derogatio fiat, cuiquam suffragari queant; nec non Regulæ nostræ de non concedendis Indulgent. ad instar, ac quorumcumque Ordinum, & Congregationum, sive Institutorum etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus; privileg. quoque, indultis, & Litter. Apostol. eisdem Ordinibus, Congregationibus, & Institutis, illorumque personis quomodolibet concessis, approbatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis, etiamsi de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & individua, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, illorum tenores præsentibus pro sufficienter expressis, ac formam in eis traditam pro servata habentes hac vice specialiter nominatim, & expresse ad effectum præmissorum derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque.

Ut autem præsentes nostræ, quæ ad singula loca deferri non possunt, ad omnium notitiam facilius deveniant, volumus, ut earumdem præsentium transumptis, vel exemplis etiam impressis manu alicujus Notar. publici subscriptis, & Sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis ubique locorum, & gentium eadem prorsus fides habeatur, quæ haberetur ipsis præsentibus, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 11. Septembris 1758. Pontificatus Nostri Anno Primo.

D. Card. Passioneus.

J. Datarius.

Visa de Curia J. C. Boschi.

Loco ✠ Plumbi.

J. B. Eugenius.

Registrata in Secretaria Brevium.

ARTICULUS II.

Jubilæum quoad ea, quæ concernunt Confessarium Jubilarem.

SUMMARIUM.

1 *In Jubilæis extraordinariis duarum hebdomadarum conceditur cuilibet facultas eligendi Confessarium ab Ordinario loci approbatum.*

2 *Etiam Regulares possunt tempore Jubilæi sine licentia suorum Superiorum sibi eligere Confessarium quemlibet, sive sæcularem, sive Regularem ex approbatis ab Ordinario loci.*

3 *Adducitur, & solvitur instantia.*

4 *Immo nedum possunt Regulares tempore Jubilæi confiteri cuicumque Confessario approbato ab Ordinario loci, sed etiam possunt absolvi a casibus suo Superiori Regulari reservatis.*

5 *Confessarius eligendus tempore Jubilæi debet esse approbatus ab Ordinario loci, seu ipsius Confessarii, non autem ab Ordinario pœnitentis.*

6 *Unde Regulares, ut absolvantur a reservatis virtute Jubilæi probabiliter non possunt eligere Confessarium approbatum a solo suo Prælato Regulari.*

7 *Opposita tamen sententia est vere probabilis.*

8 *Moniales tempore Jubilæi non possunt eligere Confessarium non approbatum in specie ad audiendas Monialium Confessiones.*

9 *Immo neque Confessarius approbatus pro uno Monasterio potest tempore Jubilæi eligi a Monialibus distincti Monasterii.*

10 *Non desunt tamen, qui defendant contrarium, nempe posse Moniales tempore Jubilæi eligere quemcumque Confessarium ex approbatis ab Ordinariis locorum.*

11 *Non sunt tamen isti audiendi, nec sequendi, nisi aliter Sancta Sede statuatur, aut declaretur.*

12 *Debent autem Ordinarii tempore Jubilæi approbare plures Confessarios tum sæculares, tum Regulares, quos Moniales ipsæ exceptaverint.*

13 *Confessarius approbatus limitate pro solis viris, non potest tempore Jubilæi eligi a mulieribus.*

14 *Nec tempore Jubilæi potest eligi Confessarius complex, seu socius criminis, ubi id per Legem Diœcesanam, vel Episcopi prohibetur.*

15 *Nec potest extra necessitatem externam pro Confessario eligi excommunicatus, suspensus, Irregularis &c.*

16 *Confessariis vi jubilæi electis solet concedi quadruplex facultas, quæ assignatur.*

17 *Confessarius jubilaris ratione facultatis sibi concessæ absolvendi a quibuscumque Censuris, potest absolvere a quibuslibet Censuris, sive a Jure, sive ab homine quovis modo, & causa latis, etiam locorum Ordinariis, seu Papæ etiam contentis, & alias quomodocumque reservatis.*

18 *Ratione tam amplæ facultatis potest probabilius absolvere etiam a Censura hæresis, nisi hæc expresse excipiatur.*

19 *Plurimi tamen oppositum.*

20 *Confessarius jubilaris ratione facultatis sibi concessæ absolvendi a quibuscumque peccatis, potest absolvere ab omnibus peccatis, etiam aut alias quomodocumque reservatis Papæ, & etiam reservatis Episcopo.*

21 *Immo a reservatis Episcopo potest absolvere, etiamsi id non exprimatur.*

22 *A confessario jubilari potest etiam absolvi, qui spe jubilæi, seu in confidentiam jubilæi commisit reservatum.*

23 *Virtute jubilæi potest quilibet absolvi non solum a commissis ante publicationem jubilæi, sed etiam a reservatis post jubilæi publicationem commissis.*

24 *Immo etiamsi quis in prima hebdomada jam lucratus sit jubilæum, si secunda hebdomada incidat in reservatum, vel Censuram, potest ab his absolvi, saltem si præscripta opera repetat.*

25 *Idem jubilæum ad duas hebdomadas concessum potest probabiliter bis obtineri, si repetantur opera præscripta.*

26 *Opposita tamen sententia est æque probabilis.*

27 *Absolutus vi jubilæi a peccatis quorum meminit, si ex oblivione, & inculpabiliter omisit confiteri peccatum reservatum, vel censuratum, potest transacto jubilæo ejus absolutionem obtinere a quolibet simplici Confessario.*

28 *Bona fide confessus tempore jubilæi, & ex invincibili defectu doloris, vel propositi invalide absolutus, si cetera præscripta impleverint, remanet probabiliter immunis a reservatione peccatorum, & Censurarum, ita ut post jubilæum possit a quolibet simplici Confessario absolvi. Immo secundum aliquos aufertur reservatio, quamvis ipsa sacrilega ex malitia fuerit confessus, dummodo habuerit animum faciendi deinde Confessionem validam, & lucrandi jubilæum.*

29 *Probabilius tamen dicendum est non tolli reservationem per Confessionem Sacrilegam malitiose nullam.*

30 *Qui animo adimplendi omnia pro jubilæo lucrando fuit absolutus a reservatis, valide remanet absolutus, nec reincidit in reservationem, vel Censuram, quamvis postea etiam ex negligentia opera præscripta non impleat.*

31 *An, & qualiter peccet, qui post obtentam absolutionem a reservatis, mutat propositum, & non vult alia opera præscripta implere, & jubilæum lucrari?*

32 *Confessarius ex justa causa differens absolutionem pœnitenti, potest transacto jubilæo ipsum absolvere ab omnibus peccatis reservatis commissis ante transactum jubilæum.*

commissis post transactum Jubilaeum; quod tamen varii alii negant.

34 *Confessarius Jubilaris ratione facultatis sibi concessa commutandi vota, potest ordinarie commutare omnia vota, exceptis Votis Castitatis, & Religionis.*

35 *Talis potestas commutandi vota se extendit etiam ad vota jurata.*

36 *Item se extendit ad vota in favorem tertii facta, & nondum acceptata.*

37 *Secus autem si vota facta in favorem tertii jam essent acceptata.*

38 *Item Confessarius Jubilaris commutare potest promissiones factas Sanctis.*

39 *Item commutare potest votum de non petenda commutatione, aut dispensatione votorum.*

40 *Confessarius Jubilaris commutare potest etiam vota Castitatis, & Religionis, quando sunt pœnalia.*

41 *Item commutare potest vota Castitatis, & Religionis, quando sunt conditionata, etiam post impletam conditionem.*

42 *Item commutare potest votum alternativum, seu disjunctivum, cujus altera pars est commutabilis.*

43 *Immo tale votum esset commutabile, etiamsi altera pars fieret voventi impossibilis, & quamvis postea vovens proposuerit eligere unam partem pro alia, dummodo illam absolute non promiserit, seu voverit.*

44 *Confessarius Jubilaris commutare potest vota Castitatis, Religionis, si emissa sint ex metu, etiam levi tantum, ad ea extorquenda injuste incusso.*

45 *Item commutare potest votum assumendi Sacros Ordines.*

46 *Item commutare potest vota emissa ab impuberibus.*

47 *Item commutare potest votum non nubendi.*

48 *Item commutare potest votum non petendi, nec reddendi debitum.*

49 *Item commutare potest votum Castitatis emissum ad certum tempus.*

50 *Vota a Confessario Jubilari commutata non reviviscunt, etiamsi non ponantur deinde opera pro Jubilaeo lucrando injuncta.*

51 *Etiam post tempus Jubilaei obtineri potest Votorum commutatio.*

52 *Immo secundum aliquos, pœnitens, etiamsi memor sui voti noluerit petere dispensationem tempore Jubilaei, poterit aeque illius commutationem post decennium petere, ac si tempore Jubilaei esset oblitus.*

53 *Confessarius Jubilaris ratione facultatis sibi concessa commutandi opera praescripta, potest ea commutare in alia etiam aliunde debita.*

54 *Commutatio operum debet fieri in opera moraliter aequalia.*

55 *Confessarius Jubilaris, quamvis olim posset commutare omnia opera praescripta, nunc non potest commutare Confessionem, & Communionem, nisi cum expressione aliorum operum exprimatur in Bulla etiam Confessio, & Communio.*

56 *Posset tamen commutari Communio in aliquo speciali casu, qui assignatur.*

57 *Communio potest commutari pro pueris, si pro ipsis etiam requiratur; quod aliqui negant.*

58 *Ad legitimam operum commutationem non sufficit quodcumque impedimentum, sed requiritur impedimentum impotentia saltem morali proveniente ex notabili, gravique difficultate.*

59 *Si tamen causa commutandi fuerit reipsa insufficiens, sed bona fide judicata sit a Confessario sufficiens, adhuc valet talis commutatio pro Jubilaeo lucrando.*

60 *An hac facultas commutandi opera praescripta, sicut & qualibet alia ex assignatis supra debeat exerceri intra, vel extra Sacramentum Confessionis, non conveniunt Doctores.*

61 *Quo ad primam facultatem*, nempe absolvendi a quibuscumque Censuris, *multi docent posse exerceri pro foro interno extra Confessionem, etiamsi in Bulla dicatur* auditis Confessionibus.

62 *At probabilius tenendum est contrarium.*

63 *Quo ad secundam facultatem*, nempe absolvendi a quibuscumque peccatis, *quamvis aliqui sentiant posse reservationem tolli a Confessario Jubilari extra Confessionem, tamen absolute tenendum est contrarium.*

64 *Quo ad tertiam facultatem*, nempe commutandi vota, *dicendum est posse probabiliter exerceri extra Confessionem.*

65 *Immo aliqui tenent, quod commutatio Votorum fieri possit etiam cum absente.*

66 *Insuper alii tenent posse fieri commutationem votorum etiam a Confessario, qui non audit Confessionem pœnitentis, & cui pœnitens nullatenus vult confiteri.*

67 *Alii tamen tenent oppositum.*

68 *Quoad quartam facultatem*, nempe commutandi opera praescripta, *dicendum est posse fieri extra Confessionem, dummodo intra tempus Jubilaei, etiam a Confessario, cui posset confiteri pœnitens, quamvis ei confiteri non cogitet.*

69 *Aliqui tamen dubitant.*

70 *Attestur quoad Confessarium Jubilarem attendenda resolutio S. Congr. Concilii.*

IN Jubilaeis extraordinariis duarum hebdomadarum con- 1
ceditur cuilibet Saeculari facultas eligendi Confessa-
rium ab Ordinario loci approbatum; *Communis*, & patet
ex Bullis pro talibus Jubilaeis edi solitis. Etiam Regula- 2
res possunt tempore Jubilaei sine licentia suorum Supe-
riorum sibi eligere Confessarium quemlibet, sive Saecula-
rem, sive Regularem ex approbatis ab Ordinario loci;
Navarrus, Suarez, Filiucc. dicens sic esse declaratum a
Sacra Congregatione, Bossius, Diana, Bordon. Lugo, Go-
bat dicens esse rescriptum Romae, ut fletur verbis Bullae,
Bellegambe *part.* 3. *sect.* 9. *q.* 1. cum la Croix *lib.* 6. *part.*
3. *n.* 1464. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 2. *n.* 1429. Tam-
burin. *tom.* 2. *pag.* 37. *n.* 40. & sic etiam plures alii. Et
de facto verba Bullae non solum dant potestatem *Omni-
bus, & singulis Regularibus cujusvis Ordinis, Congregationis,
& Instituti eligendi sibi Confessarium quemlibet tam Saecula-
rem, quam Regularem, qui ab omnibus casibus absolvat &c.*
sed etiam hanc potestatem concedunt, *non obstantibus qui-
buscumque privilegiis iisdem Ordinibus concessis, etiamsi de il-
lis specialis mentio facienda esset.*

Nec obstant Constitutiones aliquae Summorum Pontifi- 3
cum, & signanter Urbani VIII. Constitut. incip. *In spe-
cula* 19. *Junii* 1630. declarantes, & respective declarantes,
Bullam *Cruciata, & alia Indulta hujusmodi Regularibus, &
Monialibus non suffragari quantum ad illum articulum eligen-
di Confessarium independenter a suis Superioribus.* Non obstat,
inquam, quia ultra quam quod, ut notat Felix Potestas
loc. cit. n. 1429. & alii, declaratio contraria Pontificum
est expresse edita pro Bulla Cruciatae, minime pro Jubi-
laeo; recte insuper advertit Card. de Lugo *disp.* 20. *de Poe-
nitentia n.* 189. diversis formulis, & efficacioribus revoca-
ri privilegia Regularium in Bulla Jubilaei, quam in Bul-
la Cruciatae. Unde quamvis Regulares non possint vi Bul-
lae Cruciatae eligere Confessarium sine licentia suorum Su-
periorum, eo quod privilegium concessum Regularibus,
quod non possint eligere Confessarium extraneum, non sit
revocatum per Bullam Cruciatae, possunt tamen talem
Confessarium eligere vi Jubilaei, eo quod per ejus Bul-
lam censeatur revocatum supradictum privilegium, ut pa-
tet ex supra adductis verbis in Bulla Jubilaei apponi soli-
tis: *Non obstantibus quibuscumque privilegiis iisdem Ordinibus
concessis, etiamsi de illis specialis mentio facienda esset.* Et ra-
tio, cur non sit revocatum supradictum privilegium per
Bullam Cruciatae, bene vero per Bullam Jubilaei, est,
quia Bulla, seu Indultum Cruciatae est permanens, & ideo
Religionibus obesset; Bulla vero, seu Indultum Jubilaei
est transiens, favens omnibus, nulli nocens; ideoque sae-
pe Pontifices declararunt, vi Bullae Cruciatae se noluisse
revocare privilegia Religionum; secus vero vi Bullae Ju-
bilaei; Quod praesertim constat ex Declaratione Gregorii
XIII. apud Rodriquez relata a Pasqualigo *de Jubilaeo qu.*
206. his verbis: „ Congregatio pro majori parte sensit pro
„ negativa sententia (videlicet, quod non possint Confes-
„ sarium extra Religionem Regulares eligere) dixit ta-
„ men dubium esse referendum Sanctissimo Domino, qui
„ postea die 19. Decembris 1581. in Consistorio respon-
„ dit: Tempore Jubilaei posse omnes Regulares confiteri
„ peccata Sacerdotibus etiam Saecularibus approbatis ad
„ Confessionem; Nam in Bulla non fit mentio, nisi de 4
„ Ordinario eorum, qui audituri sunt Confessiones, non
„ de Ordinario pœnitentis ". Immo nedum possunt Re-
gulares tempore Jubilaei confiteri cuicumque Confessario
approbato ab Ordinario loci, tam Saeculari, quam cujus-
vis Ordinis Regularis, sed etiam possunt absolvi a casibus
suo Superiori Regulari reservatis, ut apud Nicolaum *in
Flosculis verb. Jubilaeum n.* 6. declaravit *Sacr. Congr. Episc.
& Regul.* 19. *Aprilis* 1583. & Alexander VII. *die* 14. *Maji*
1655. in suo Brevi incipient. *Unigenitus*, & sic antea de-
clarasse Gregorium XIII. testatur Peyrin. *de privileg. Re-
gul. tom.* 3. *cap.* 4. *n.* 3. *pag.* 1324. & Murga *in tract. de
Benefic. Ecclesiast. quaest.* 2. *n.* 121. *pag.* 44.

Confessarius eligendus tempore Jubilaei debet esse ap- 5
probatus ab Ordinario loci, seu ipsius Confessarii, non au-
tem ab Ordinario pœnitentis; Ita Sacra Congregatio Con-
cilii interpretando Bullam Jubilaei, & ex ejus sententia
Sanctissimus declaravit, Bullam esse intelligendam de Or-
dinariis eorum, qui audiunt Confessiones, non autem de
Ordinariis pœnitentium; sic refert Fagnan. *lib.* 5 *decretal.
in cap. Ne pro dilatione* 16. *de pœnit. & remission. n.* 19. Unde 6
Regulares, ut absolvantur a reservatis virtute Jubilaei,
probabiliter non possunt eligere Confessarium approbatum
a solo suo Praelato Regulari; Suarez, Reginald. Vega,
Lugo cum La Croix *loc. cit. num.* 1465. Filiuc. Lezana,
Bossius, Henriq. Faustus, & alii cum Viva *de Jubilaeo q.*
9. *art.* 1. *n.* 3. Pontius *disput.* 44. *q.* 10. *conclus.* 5. *n.* 138.
Barbosa *super Concil. Trid. sess.* 23. *cap.* 15. Quilici *q.* 5.
art. 4. Mattheucci *Cautela Confessarii lib.* 1. *cap.* 9. *n.* 8.
& alii. Et ratio est, quia per *Ordinarios locorum*, a quibus
Jubilares Confessarii debent esse approbati secundum Bul-
lam Jubilaei, ibi: *Ex approbatis a locorum Ordinariis*, in
communi sensu intelliguntur Episcopi; & secundum Sa-
cram Rotam Romanam *part.* 11. *decis.* 33. *n.* 8. & *part.*
19. *tom.* 1. *decis.* 69. *n.* 15. rigorose Ordinarii nomen soli
Episcopo spectat, seu convenit, non autem inferiori. Op-
posita tamen sententia non caret aliqua probabilitate,
cam-

eamque tutam in praxi vocat Gobat *in Quinario tract. 3. de Jubilæo num.* 229. & probabilissimam, & in praxi tutam appellat Silvius *resol. variar. verb. Jubilæum* 1. quem sequitur Pontas *verb. Jubilæum cas.* 7. & tenent Sanctarellus, Coriolanus, Rodriquez, Bonacina apud Pasqualigum *quæst.* 208. Diana *part.* 5. *tract.* 12. *resol.* 37. & alii dicentes sufficere, si Confessarius sit approbatus a solo suo proprio 7 Prælato Regulari, quia Prælatus Regularis est vere Ordinarius suorum subditorum habens in illos jurisdictionem ordinariam, & ut dicit Rota *part.* 13. *decis.* 54. *num.* 15. appellatione Ordinariorum veniunt omnes, qui exercent jurisdictionem Ordinariam, quasi Episcopalem. Tum quia *Favorabilem interpretationem non recipit, quæ eum, cui favetur, lædere posset*, favente aperte *Regula* 61. *Juris in* 6. quæ sic expresse habet: *Quod in gratiam alicujus conceditur, non est in ejus dispendium retorquendum*. Bulla autem Jubilæi plurimum læderet Regulares multos, & præter suum morem cogerentur quærere Confessarium ab Ordinario loci approbatum, & forte illum quærere extra suum Conventum.

Moniales tempore Jubilæi non possunt eligere Confes-
8 sarium non approbatum in specie ad audiendas Monialium Confessiones; deducitur ex Constit. XV. incip. *Inscrutabili*, & Constitutione Clementis X. incip. *Superna*; ubi declaratur, Confessarios approbatos generaliter ad audiendas Confessiones sæcularium non posse audire Confessiones Monialium sine speciali approbatione pro ipsis. Et hoc etiam clare habetur ex declaratione Sacr. Congregationis missa ad Episcopum Abulensem anno 1593. & relata ab Arauxo *in select. tract.* 1. *sect.* 3. *num.* 15. & a Cajetano de Alexandris *in Confessario Monialium cap.* 6. §. 13. *quæst.* 6. in qua habetur, quod approbatus ad audiendas Confessiones certi generis personarum, vel in certa Ecclesia, non censetur approbatus simpliciter, ac proinde quod non potest virtute Jubilæi eligi ad audiendas Confessiones aliarum personarum, aut extra Ecclesias sibi designatas, & sic tanto minus ad audiendas Confessiones Monialium sine specifica approbatione pro ipsis; Viva *de Jubilæo quæst.* 9. *art.* 2. Mophesius, Pellizarius, Alphonsus de Leon. Faustus cum Cajetano de Alexandris *loc. cit.* Matheucci *Official. Curiæ cap.* 13. *quoad Confessarios Monialium num.* 10. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 2. *num.* 1423. Lantusca verb. *Jubilæum num.* 2. La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *num.* 1469. Quilici *Confessar. Manuduct. quæst.* 1. *art.* 1. *num.* 12. Polachus, Cespedes, & alii. Immo neque Confessarius approbatus pro
9 uno Monasterio potest tempore Jubilæi eligi a Monialibus distincti Monasterii, ut colligitur ex cit. Constit. Clementis X. incip. *Superna*, in qua, ut jam declaraverat Sacr. Congregat. Concil. super Constitut. Gregorii XV. incip. *Inscrutabili* in responsione ad nonum, dicitur præcise: *Atque approbatos pro audiendis Confessionibus Monialium unius Monasterii, minime posse audire Confessiones Monialium alterius Monasterii*; Matheucci *loc. cit. numer.* 30. Viva *loc. cit. sub numer.* 1. & alii. Vide verb. *Approbatio art.* 3. *a num.* 5. *ad* 12. & verb. *Bulla Cruciata numer.* 12.

10 Non desunt tamen, qui defendant absolute contrarium, ut Peyrinus *tom.* 3. *Cap.* 4. *num.* 4. *pag.* 325. Bonacina *de Sacramentis disput.* 5. *quæst.* 7. *num.* 22. Bossius *sect.* 2. *punct.* 4. Pasqualigus *de Jubilæo quæst.* 210. Portell. & Summa Dianæ verb. *Jubilæum num.* 20. & alii volentes, quod etiam Moniales tempore Jubilæi possint eligere quemcumque Confessarium ex approbatis ab Ordinariis locorum. Et ratio eorum est, quia Bulla Jubilæi permittit omnibus utriusque sexus Fidelibus etiam Regularibus, quod possint eligere Confessarium approbatum ab Ordinario locorum absolute, adeoque non apparet ulla ratio, cur requiratur specialis approbatio pro Monialibus. Et confirmant ex Constitut. Urbani VIII. incip. *Pontificia sollicitudo*, in qua pro Jubilæo anni 1625. expresse concessit Monialibus, quod possent eligere quemcumque Confessarium ex approbatis ab Ordinariis locorum, quod & concessit Innocentius X. pro Jubilæo anni 1650 ut refert Pasqualigus *loc. cit.* Et ad Constitutiones Gregorii XV. incip. *Inscrutabili*, & Clementis X. incip. *Superna*, & ad decreta Sacræ Congregationis, in quibus declaratur, Confessarios approbatos generaliter ad audiendas Confessiones sæcularium non posse audire Confessiones Monialium sine speciali approbatione pro ipsis, respondent supradicti Doctores, id verum esse extra Jubilæum, non vero tempore Jubilæi, pro quo Pontifices solent concedere etiam Monialibus, quod possint eligere quemcumque Confessarium ex approbatis ab Ordinariis locorum.

11 At non sunt isti audiendi, nec sequendi, nisi aliter a Sancta Sede statuatur, aut declaretur, quia supradicti Pontifices in citatis Constitutionibus non dicunt absolute, ut Sancti moniales possint eligere Confessarios quoscumque ex approbatis ab Ordinariis locorum, sed expresse additur: *Ab eisdem Ordinariis locorum ad id probatos*, idest, ut explicant Doctores, ad munus Sanctimonialium Confessiones excipiendi probatos. Et quamvis in Jubilæis extraordinariis pro omnibus concessis soleat concedi generaliter, & absolute pro omnibus etiam Regularibus utriusque sexus facultas eligendi quemcumque Confessarium ex approbatis ab Ordinariis locorum; tamen adhuc propter supra adducta dicendum est, non posse Moniales eligere nisi Confessarios specialiter approbatos pro ipsis, quia *ex Regula* 81. *Juris in* 6. *In generali concessione non veniunt ea, quæ quis non esset verisimiliter in specie concessurus*.

Debent autem Ordinarii tempore Jubilæi approbare plu- 12 res Confessarios, sive Sæculares, sive Regulares, quos Moniales ipsæ exoptaverint, ut eos possint Moniales pro majori suo spirituali solamine eligere pro Jubilæo lucrando juxta intentum Pontificis, ut decrevit *Sacr. Congregat. Episcoporum, & Regul.* 24. *Martii* 1634. apud Lantuscam verb. *Jubilæum sub num.* 1.

Confessarius approbatus limitate pro solis viris non po- 13 test tempore Jubilæi eligi a mulieribus; Ita Confessarius approbatus pro solis rusticis, non potest eligi a civibus; sic etiam approbatus limitate pro uno tantum loco, non potest eligi extra illum locum; Sic expresse habetur ex declaratione Sacræ Congregationis missa ad Episcopum Abulensem *anno* 1593. relata *supra sub numer.* 8. & tenent Filiuccius *tract.* 7. *cap.* 9. *numer.* 262. Diana *part.* 5. *tract.* 12. *resol.* 48. Gobat *de Jubilæo cap.* 31. *num.* 233. Viva de Jubilæo *quæst.* 9. *art.* 2. *n.* 4. Bossius *sect.* 3. *cas.* 2. Trullench. Suarez, Rodriquez, Villalobos, Homobonus, Bordon. Tamburin. Lugo cum La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *num.* 14 1467. contra alios. Nec tempore Jubilæi potest eligi Confessarius complex, seu socius criminis, ubi id per Legem Diœcesanam, seu Episcopi prohibetur, quia ibi relate ad complicem non habet Confessarius approbationem, cum Episcopus talem Confessarium non approbet immo positive reprobet respective ad suum complicem, seu socium sui criminis; Bonacina *de Sacramentis quæst.* 7. *punct.* 5. §. 4. *num.* 10. Moron. *resol.* 98. Aversa *quæst.* 27. *sect.* 6. Viva *quæst.* 11. *art.* 3. *num.* 4. Bellegambe *quæst.* 5. & 6. La Croix *loc. cit. num.* 1368. & alii contra Bossium, Pasqualig. Dicastill. & alios putantes non ideo tolli, 15 vel impediri jurisdictionem a Papa concessam. Vide verb. *Complex peccati num.* 1. & 2. Nec potest extra necessitatem extremam pro Confessario eligi Excommunicatus, suspensus, irregularis, & tanto minus depositus, & degradatus, quamvis antea fuisset approbatus, quia approbatio censetur revocata, ut recte dicit La Croix *loc. cit. num.* 1468. 16

Confessariis vi Jubilæi electis solet concedi quadruplex facultas. I. absolvendi a quibuscumque Censuris. II. absolvendi a quibuscumque peccatis III. commutandi Vota. IV. commutandi opera præscripta; *Communis*, ut pa- 17 tet expresse ex verbis Bullæ pro Jubilæo edi solitæ. Confessarius Jubilaris ratione facultatis sibi concessæ absolvendi a quibuscumque Censuris, potest absolvere a quibuslibet Censuris, sive a Jure, sive ab homine quovis modo, & causa latis, etiam locorum Ordinariis, seu Papæ, & Sedi Apostolicæ quomodocumque reservatis; habetur expresse ex verbis Bullæ pro Jubilæo edi solitæ, ibi: „Sibi eligere possunt Confessarium tam Sæcu„ larem, &c. qui eos ab omnibus Excommunicationis, „ Suspensionis, & Interdicti, aliisque Ecclesiasticis sen„ tentiis, ac Censuris a Jure, vel ab homine, quo„ vis modo, & causa latis, seu inflictis, nec non ab om„ nibus criminibus, quantumvis enormibus, etiam loco„ rum Ordinariis, sive Nobis, & Sedi Apostolicæ, etiam „ in Litteris die Cœnæ Domini legi solitis, contentis, & „ alias quomodocumque reservatis, in foro conscientiæ „ tantum, & hac vice absolvere, & liberare valeat." 18 Ratione tam amplæ facultatis absolvendi ab omnibus censuris, *etiam, & quomodocumque reservatis*, potest Confessarius Jubilaris probabilius absolvere etiam a Censura Hæresis, nisi hæc expresse excipiatur; Sic fuisse responsum in *Sacra Pœnitentiaria anno* 1617. occasione Jubilæi a Paulo V. concessi, & servari in praxi refert Filliuccius *tract.* 8. *de Jubilæo cap.* 10. *num.* 265. & tenet Zerola *part.* 2. *praxis Episcop. verb. Absolutio qu.* 8. *conclus.* 4. Corduba *in Summa qu.* 8. Lugo *disput.* 23. *de Fide num.* 102. Gobat. *tract.* 3. *de Jubilæo cap.* 33. *num.* 248. Azorius *part.* 1. *lib.* 8. *qu.* 12. Sanctarell. *cap.* 7. *dub.* 3. Reiffenstuel *Theol. moral. tract.* 12. *dist.* 3. *qu.* 9. *num.* 129. & *sequent.* La Croix *lib.* 6. *num.* 1451. Sotus, Reginaldus, Fagundez, Bossius, & alii plurimi. Et ratio est, quia cum compertum sit plurimos graves Doctores defendere hanc sententiam, & in praxi a plurimis Confessariis hanc opinionem sequentibus conferri tempore Jubilæi absolutionem ab Hæresi: Si Pontifex vellet illam excipere, exciperet expresse *argum. cap. Inter corporalia* 2. *de transl. Episcop.* 9. *Sed neque istud*, ibi: *Unde si circa translationem idem fieri voluisset, quod de cessione dixerat, de translatione poterat expressisse*, & *cap. Quia circa* 22. *de privilegiis* ibi: *Cum nihil exceperit, & potuerit excepisse*. Sicuti de facto jam fecerunt alii Pontifices, quando voluerunt crimen Hæresis esse exceptum; ergo cum id non exprimit, signum est, quod vult amplissimam conferre facultatem absolvendi ab omnibus omnino reservatis: id enim congruit fini concessionis, ut scilicet possit quilibet Christifidelis

Jubilæum lucrari, inter quos Christifideles vere numeratur lapsus in Hæresim, & de hac vere pœnitens, & contritus, adeoque non apparet, cur is solus de mente Pontificis non possit fieri particeps Jubilæi, nisi expresse excipiatur. Tum quia beneficia Principum nulli tertio præjudicantia sunt largissime interpretanda: *cap. Olim 16. de verb. signif.* & *ex Regula 15. juris in 6. Odia restringi, & favores convenit ampliari.*

19 Plurimi tamen alii cum Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. part. 2. allegat.* 40. *num.* 32. & novissime Pater Viva *de Jubilæo qu.* 11. *art.* 1. tenent oppositum. Immo Barbosa *loc. cit.* refert ex aliis sic declaratum per aliquos Romanos Pontifices, quæ declarationes, si vere emanassent, non esset locus dandus nostræ sententiæ; nisi dici posset, quod dictæ declarationes emanassent a Pontificibus circa proprias suas Bullas, aut quod ipsæ restringerentur intra limites Hispaniæ, aliorumque locorum, ubi viget Officium Sanctæ Inquisitionis, ad cujus instantiam dictæ declarationes emanaverint, ut patet ex verbis decreti relati a Diana *part.* 1. *tract.* 5. *resolut.* 1. Ad quod facit Responsio Sacræ Pœnitentiariæ a Filiuccio supra adducta, quæ si revera emanassent, & pro omnibus locis dictæ Pontificiæ declarationes, non potuissent ipsa sic respondere.

20 Confessarius Jubilaris ratione facultatis sibi concessæ absolvendi a quibuscumque peccatis, potest absolvere ab omnibus peccatis Sedi Apostolicæ etiam aut alias quomodocumque reservatis, & etiam a reservatis Episcopo, ut patet ex verbis Bullæ Jubilæi adductis supra *sub num.* 17.
21 Immo a reservatis Episcopo potest absolvere, etiamsi id non exprimatur, cum in Jubilæo facultas absolvendi a reservatis Sedi Apostolicæ ferat facultatem absolvendi a reservatis Ordinariis locorum; *Sic communissima Doctorum* cum Suarez *disput.* 7. *de Censuris Cap.* 5. Viva *de Jubilæo quæst.* 11. *art.* 2. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *resolut.* 149. La
22 Croix *loc. cit. num.* 1451. A Confessario Jubilari potest etiam absolvi, qui spe Jubilæi commisit reservatum, quia hoc peccatum specialiter non reservatur; *Sic communissima Doctorum* cum Viva *loc. cit. art.* 3. *num.* 1. La Croix *loc. cit. num.* 1431. Navarr. Bossio, Filiuc. Suarez, Sanchez, & aliis passim: ac idem sub aliis terminis est, dum dicitur, quod qui peccat peccato reservato in confidentiam Jubilæi potest virtute Jubilei absolvi; peccare autem in confidentiam Jubilæi est, quod notitia Jubilæi influat in peccatum, seu sit ejus causa, quatenus seclusa Jubilæi notitia, & spe facilis absolutionis, reservatum non patratum fuisset; Is inquam virtute Jubilæi absolvi potest, si vere doleat, & nisi expresse in confidentiam Jubilæi commissa excipiantur a Bulla; Nec obstat, quod *cap. Quando, de consecrat. dist.* 4. dicatur, quod peccans spe veniæ debeat subesse pœnæ, & non obtinere veniam. Nam ibi, ut notat Glossa, sensus est, multoties sic peccantes puniri a Deo, ita ut non perveniant ad tempus
23 veniæ obtinendæ. Virtute Jubilæi potest quilibet absolvi, non solum a commissis ante publicationem Jubilæi, sed etiam a reservatis post Jubilæi publicationem commissis, quia in Bulla Jubilæi datur amplissima facultas absolvendi a reservatis pro toto tempore Jubilæi, nec limitatur ad commissa hoc, vel illo tempore; *Sic Communis* cum Viva *loc. cit. num.* 2. Sanchez *lib.* 4. *cap.* 54. *n.* 26. ubi dicit, quod potest quilibet toties absolvi, quoties in reservata incidit ante elapsum Jubilæi tempus.
24 Immo etiamsi quis in prima hebdomada jam lucratus sit Jubilæum si secunda hebdomada incidat in reservatum, vel Censuram, potest ab his absolvi, saltem si præscripta opera repetat; Diana, Navarr. Rodriquez, Henriq. Reginald. Leo, Gobat cum La Croix *loc. cit. n.* 1450. Viva *loc. cit. num.* 3. Quod etiam tenent Castropal. Dicastill., & alii, quamvis dicant eumdem non posse bis lucrari Jubilæum, cum validitas absolutionis non pendeat absolute ab Indulgentia. Insuper posse absolvi, quamvis non repetat opera præscripta, docent Rodriquez, Sa, Diana, Lother, & alii, quod probabile dicunt Graff. Bonac. Castropal. Dicastill. & alii: Verba enim illa *Pro hac vice tantum* in Bulla Jubilæi apponi solita non referuntur ad actum absolvendi, sed ad tempus Jubilæi, idest pro tempore hujus Jubilæi tantum, ut recte notant Viva *loc. cit. n.* 2. Bossius apud ipsum *q.* 6. *art. ult. sub num.* 2. *vers. Ad tertiam*, La Croix *loc. cit. num.* 1450. & alii.

25 Idem Jubilæum ad duas hebdomadas concessum, potest probabiliter bis obtineri, si repetantur opera præscripta; Sanctarell. *de Jubilæo cap.* 5. *dub.* 4. Navar. *de Jubilæo notabil.* 32. *n.* 46. Reginald. *n.* 155. Lezana *in Summa verb. Jubilæum n.* 20. Henriq. *de Indulgentiis lib.* 7. *cap.* 11. *n.* 1. Rodriquez *in Summa cap.* 184. *n.* 14. Benzonius *lib.* 5. *cap.* 13. *dub.* 23. Gobat *in Quinario tract.* 3. *cap.* 14. *num.* 92. *& sequent.* Diana *part.* 2. *tract.* 17. *resolut.* 49. & *part.* 5. *tract.* 12. *resolut.* 38. cum aliis ibi relatis, Viva *q.* 6. *art. ult. n.* 2. cum aliis, Arsdekin. *tom.* 2. *pag.* 241. cum pluribus ibi citatis, & novissime cum aliis Pontas *in suo Dictionario verb. Jubilæum cas.* 17. & alii plures. Et ratio est, quia, ut dicitur *in cap. Olim 16. de verbor. significat. Beneficia Principum sunt interpretanda largissime*, quod est desumptum *ex leg. Beneficium ff. de Constitut. Princip.* ubi dicitur: *Beneficium Imperatoris, quod a Divina ejus scilicet Indulgentia proficiscitur, quam plenissime interpretari debemus, & cap. Odia 15. de Regul. Juris in* 6. expresse dicitur: *Favores convenit ampliari*; ergo quoties non limitatur ad unam tantum vicem expresse, potest quis Indulgentiam indefinite concessam toties lucrari, quoties opera præscripta repetit, & sic de Indulgentia Jubilæi anni Sancti fuit declaratum ab Urbano XIII. ut diximus *art. antecedenti n.* 24. Tum quia *in leg. Ea, qua* 152. §. 1. *ff de Regul. Juris* sic expresse habetur: *In re dubia benigniorem interpretationem sequi, non minus justius est, quam tutius.*

Fateor tamen, quod est æque probabilis opposita sententia, quam docent Sanchez *lib.* 4. *cap.* 54. Suarez *disput.* 26
57. *sect.* 1. Reiffenstuel *Theolog. Moral. tract.* 12. *dist.* 3. *q.* 9. *num.* 120. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 4. *num.* 3825. Busembau *lib.* 6. *tract.* 4. *cap.* 1. *dub.* 4. Faustus, Layman, Bonacina, & alii apud Bossium *sect.* 1. *cas.* 40. Sannig. *lib.* 5. *decret. tit. de pœnitent. & remiss. cap.* 2. *num.* 15. & alii plures innixi verbis Bullæ, quæ solet uti clausula disjunctiva, *Qui prima, vel secunda hebdomada &c.* & infra: *Alterius de duabus hebdomadis*, adeoque inferunt ipsi, non nisi disjunctive poterit Jubilæum obtineri prima, vel secunda hebdomada, & non bis, seu copulative in utraque. Immo Filuccius *tom.* 1. *tract.* 8. *cap.* 10. *n.* 261. & 287. refert, Sacram Congregationem Concilii, & Clementem VIII. declarasse semel tantum sumi posse Jubilæum, tam in Anno Sancto, quam in aliis, & semel tantum quempiam posse a reservatis absolvi. Quæ declaratio, si revera emanasset, & de ea constaret authentice, non esset recedendum ab hac opinione; At quia, ut notant Diana, Gobat, Viva, & alii, de eo non constat authentice; Immo de Jubilæo Anni Sancti habetur declaratum oppositum ab Urbano VIII. posteriori dicto Clemente VIII. quod nempe toties possit obtineri, quoties repetuntur opera præscripta, ideo adhuc sistit in suo robore nostra Conclusio tot Doctoribus, & rationibus munita.

Absolutus vi Jubilæi a peccatis, quorum meminit, si 27
ex oblivione, & inculpabiliter omisit confiteri peccatum reservatum, vel censuratum, potest transacto Jubilæo ejus absolutionem obtinere a quolibet simplici Confessario; Sanchez, Filiuccius, Portell., Diana, Pellizarius, Castropal. Dicastill. Bellegambe cum La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *num.* 1449. Covarruv. Coninch. Ledesma, Navar. Reginald. Arriga, Lessius, Tamburin. Lugo, Henrinx, Gobat cum eodem Croix *lib.* 6. *part.* 2. *n.* 1695. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 125. Sannig. *loc. cit. n.* 17. Viva *de Jubilæo qu.* 11. *art.* 4. *n.* 2. cum Silvestr. Gabriele, Sa, Diana, & aliis ibi citatis. Et ratio est, quia Confessarius censetur conferre absolutionem quoad ejus fieri potest; Unde, quia tempore Jubilæi potest reservationem oblitorum tollere de facto, & absolute illam tollit, & consequenter transacto Jubilæo ab illis potest absolvere quilibet simplex 28
Confessarius. Bona fide confessus tempore Jubilæi, & ex invincibili defectu doloris, vel propositi invalide absolutus, si cetera præscripta impleverit, remanet probabiliter immunis a reservatione peccatorum, & Censuratum, ita ut post Jubilæum possit a quolibet simplici Confessario absolvi; Sic Lugo *disput.* 20. *n.* 110. Dicastill. *d.* 11. *num.* 124. Herincx *d.* 7. *n.* 26. Coninch. *d.* 8. *de pœnitent. num.* 92. Henriq. *lib.* 7. *cap.* 11. Viva *q.* 11. *art. ultim.* Comitolus, & alii apud Dianam *part.* 2. *tract.* 11. *resolut.* 18. contra Bossium *sect.* 1. *cas.* 35. Rodriq. Faustum, Reginaldum, & alios plures. Et ratio nostra est, quia Confessarius absolvendo, voluit facere, quantum potuit; reservatio autem potest tolli, non sublatis peccatis. Immo Lugo *disput* 20. *de pœnitent. n.* 113. Caietan. Zech. Henriq. & alii relati a La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *n.* 1449. dicunt, auferri reservationem, quamvis ipse sacrilege ex malitia fuerit confessus, dummodo habuerit animum faciendi deinde Confessionem validam, & lucrandi Jubilæum, quod probabile censent Bonacina, & Diana apud La Croix *loc. cit.* Et ratio illorum est, quia extra Confessionem etiam a delegato Confessario tolli potest reservatio ex vi potestatis, quam delegavit Superior. Unde, quamvis Confessio fuerit Sacrilega, & malitiose invalida, & nulla quoad absolutionem a peccatis, adhuc tamen fuit sublata reservatio, quia satisfecit Legi Ecclesiasticæ reservationis, exponendo peccata reservata habenti potestatem in illa, & volenti saltem implicite, & virtualiter tollere illam reservationem, cum voluerit facere quidquid potuit, & consequenter cum ratione delegationis sibi factæ pro tempore Jubilæi potuerit tollere reservationem, volendo facere quidquid potuit, de facto illam abstulit.

Attamen dicendum est, non tolli reservationem per 29
Confessionem sacrilegam, & malitiose nullam, quia fraus non debet alicui prodesse; *cap. Sedes* 15. *& cap. Ex tenore* 16. *de rescriptis*; *cap. Tua* 12. *de Cleric. non resident. cap. Ex litteris* 2. *de dolo, & contumac.* ubi expresse sic dicitur: *Nos attendentes malitiam, & dolum nulli patrocinari debere.* Nec debet quis lucrum a Sacrilegio reportare, *argum. cap. Propositum* 1. *de eo, qui duxit in Matrimonium, quam polluit*, ubi sic expresse habetur: *Nec dignum est, ut prædictus vir, qui scienter contra Canones venerat, lucrum de suo dolo reportet.* Tum quia aliquid concedens generaliter,

non

non censetur concedere id, quod negaret, si specialiter
rogaretur; *cap. In generali 71. de Regulis juris in 6.* ibi:
*In generali concessione non veniunt ea, quæ quis non esset ve-
risimiliter in specie concessurus.* Unde Papa hoc negaret ta-
li sacrilego, si rogaretur, sicuti negat potestatem implen-
di præceptum de annuali Confessione per Confessionem vo-
luntarie nullam, ut patet ex propositione 14. in ordine
inter damnatas ab Alexand. VII. 24. Septembr. 1665. ibi:
*Qui facit Confessionem voluntarie nullam, satisfacit præcepto
Ecclesiæ.* Et sicuti negat potestatem implendi præceptum
Paschale per Sacrilegam Communionem, ut patet ex pro-
positione 55. in ordine inter damnatas ab Innocentio XI.
2. Martii 1679. ibi: *Præcepto Communionis annuæ satisfit
per sacrilegam Domini manducationem*, adeoque concluden-
dum est probabilius non tolli reservationem per Sacrile-
gam Confessionem, quam voluntarie quis facit tempore
Jubilæi eo fine, ut a suis peccatis, & Censuris reserva-
tio auferatur; Viva *q. 11. art. ultim. num.* 2. La Croix
loc. cit. num. 1475. & alii plures.
30 Qui animo adimplendi omnia pro Jubilæo fuit absolu-
tus a reservatis, valide remanet absolutus, nec reincidit
in reservationem, vel Censuram, quamvis postea etiam
ex negligentia, seu pigritia opera præscripta non impleat,
& sic Jubilæum non lucretur; *Communissima* cum Navarr.
Henriq. Layman, Platell. Bellegambe *q.* 4. Viva *q.* 11.
art. 5. num. 1. La Croix *loc. cit. num* 148. Et ratio est,
quia absolutio ejusmodi fuit data omnino absolute, non
autem sub conditione de futuro, adeoque semel habita,
simpliciter, & semper tenet.
31 An autem, & qualiter peccet, qui post obtentam ab-
solutionem a reservatis, mutat propositum, & non vult
alia opera præscripta implere, & jubilæum lucrari?
Quamvis omnes Doctores conveniant, quod peccet, va-
riant tamen an venialiter, vel mortaliter. Et quidem
Suarez *disp. 31. de pœnitentia sect. 4. num.* 5. Aversa *qu.*
17. *sect.* 8. Viva *q. 11. art. 5. num.* 2. cum Vasquez, &
Filiuccio dicunt, talem peccare mortaliter, quia non sa-
tisfacit tacitæ promissioni in re gravi, cum videatur in-
tervenire quoddam tacitum pactum inter Pontificem, &
pœnitentem, ita scilicet, ut Pontifex concedat hujusmo-
di media, & pœnitens ea acceptet, obligando se ad po-
nendum finem. E contra Henriquez, Sanchez, Bonaci-
na, Lugo, Portell. Castropal. Bellegambe apud La Croix
loc. cit. num. 1448. Gobat. *in Quinario tract. 3. num.* 262.
Reiffenstuel *Theol. moral. tract. 12. d. 3. num.* 125. & alii
probabilius esse censent, quod talis non peccet mortali-
ter, quia cum ipse bona fide petierit, & obtinuerit ab-
solutionem a reservatis, non apparet sufficiens funda-
mentum inducendi obligationem sub mortali ad implen-
da cetera opera, cum nulli gravem injuriam inferat, si-
bique solummodo noceat non lucrando jubilæum, ad quod
nulla lege sub mortali obligatur.
32 Confessarius ex justa causa differens absolutionem pœ-
nitenti, potest transacto jubilæo ipsum absolvere ab omni-
bus peccatis reservatis commissis ante transactum jubi-
læum; Bossius, Diana, Lugo, Sanchez, Gobat, Belle-
gambe, Sanctarell. La Croix *loc. cit. n.* 1473. Viva *q.* 11.
art. ult. & alii passim. Immo Bossius, Faustus *lib. 4. q.*
33. Viva *loc. cit. art. ult.* & alii absolute dicunt, posse
33 Confessarium ipsum absolvere etiam a peccatis reservatis
commissis post transactum Jubilæum, quod probabiliter
tenent Sanctarell. de Leon. Diana, & alii; quia Papa
saltem permittens sic differri Confessionem vult, ut pœ-
nitens lucretur. Non posset lucrari jubilæum, nisi ab-
solvi posset etiam ab illis ultimis reservatis. E contra
vero Sanctarell. Lugo, Gobat apud Bellegambe *part.* 3.
sect. 15. q. 2. probabilius dicunt, non posse absolvi a
peccatis reservatis commissis post transactum jubilæum,
quia jurisdictio prorogatur solum respective ad peccata
tempore jubilæi existentia, quod certum esse dicit Rho-
des, & limitat Avers. *q. 17. sect.* 8. nisi Papa ipse con-
cesserit facultatem differendi Confessionem.
34 Confessarius Jubilaris ratione facultatis sibi concessæ
commutandi vota, potest ordinarie commutare omnia vo-
ta exceptis votis Castitatis, & Religionis; *Communis*. &
clare patet ex verbis Bullæ edi solitæ pro jubilæis. Ta-
35 lis potestas commutandi vota se extendit etiam ad vota
jurata, seu juramenta, quia quantum ad hoc eadem est
ratio de voto, & juramento, cum eadem sit voti, ac
juramenti obligatio passiva; Gobat *in Quinario tract.* 3.
cap. 38. num 287. Diana *part. 1. tract. 11. resol.* 43. Sua-
rez *lib. 6. de voto cap. 14. num.* 19. La Croix *lib. 6. part.*
2. *num.* 1459. Illsung *tom. 5. n.* 70. Bellegambe *part.* 3.
sect. 12. Moya, Sanchez, Tambur. Castropal. & alii plu-
res contra Navar. Less. Azor., & alios. Item se exten-
dit ad vota in favorem tertii facta, & nondum accepta-
ta, ut si quis vovit alicui Ecclesiæ Calicem, alicui pau-
peri eleemosynam, & hujusmodi, tunc enim tale votum
potest commutari, quia nullum adhuc jus est acquisitum
Ecclesiæ, pauperi &c. Diana *part. 1. tract. 11. resolut.*
47. Sanchez *lib. 4. moral. cap. 41. n.* 9. Gobat *l. cit. num.*
288. Suarez *loc. cit. lib. 6. cap. 15. n. 3. & 11.* La Croix
lib. 3. p. 1. n. 533. & seq. & alii communiter. Secus au-
36 tem, si vota facta in favorem tertii jam essent accepta-
ta, ut si ille tertius promissionem in voto inclusam, &
non injuste extortam, acceptasset, quia tunc illi tertio
esset jus acquisitum ad rem in voto promissam; *Commu-* 37
nis. Item Confessarius jubilaris commutare potest promis-
siones factas Sanctis, quæ veniunt nomine voti, licet re
ipsa vota non sint; Gobat *loc. cit. num.* 289. La Croix *lib.* 3. 38
par. 1. n. 514. Bellegambe & alii. Item commutare potest
votum de non petenda commutatione, aut dispensatione
votorum; Suarez, Sanchez, Pellizarius, & alii commu-
niter cum Viva *q. 12. art. 1. n.* 4.
Confessarius jubilaris commutare potest etiam vota Ca- 39
stitatis, & Religionis, quando sunt pœnalia, ut si quis
voveat se Religionem ingressurum, si adhuc blasphemave-
rit, si se inebriaverit, & hujusmodi, hoc votum potest
dispensari a Confessario jubilari, non solum ante blasphe-
mationem, inebriationem, & hujusmodi, ut habet Com-
munis, sed etiam post illam, quia hujusmodi votum pro-
cedit non ex affectu Religionis, aut Castitatis, sed
in frenum, & tamquam medium ad finem intentum.
Unde tale votum non est proprie votum Religionis, sed 40
punitionis; directe enim potius vovet non blasphemare,
se non inebriare, & hujusmodi, & Religionem potius eli-
git velut pœnam, & non tamquam materiam, quæ pro-
mittatur Deo absolute, & ex affectu illius, quod proprie
spectat ad votum, adeoque &c. Gobat, Sa, Suarez, San-
chez, Viva *q. 12. art. 2. n.* 1. La Croix *lib. 3. part. 1. n.* 546.
& alii plures contra Azorium, Lessium, & alios. Item
commutare potest vota Castitatis, & Religionis, quando
sunt conditionata, ut si quis voveat Religionem, si con-
valuerit, si aliquod periculum evaserit, si tale intentum
obtinuerit, & hujusmodi; Sanchez *lib. 8. q.* 10. Diana *part.* 41
1. *tract. 11. resol.* 54. Viva *loc. cit. num.* 2. La Croix *loc. cit n.*
545. & ipso teste alii communiter contra Cordubam, Na-
varrum, & Azorium; Nec solum commutari potest tale
votum conditionatum ante conditionem impletam, uti
volunt Suarez, Filiuccius, Bonacina, & alii, ex quo, di-
cunt ipsi, impleta conditione transierit in absolutum, sed
etiam commutari potest post impletam conditionem; Vi-
va *loc. cit. n.* 2. Bellegambe *part. 3. sect. 13. q.* 2. La Croix *loc.
cit. n.* 545. & ipso teste, alii communiter contra Lessium,
Layman, Suarez, Filiuccium, & Bonacinam. Et ratio
est, quia tale votum ab initio non fuit reservatum, cum
non fuerit promissa Deo Religio ex affectu ad ipsam, sed
ex affectu salutem recuperandi, evadendi a periculo, vel
obtinendi tale intentum, quod rigorose non est votum Re-
ligionis, quod solum est reservatum, adeoque, si non fuit
reservatum ab initio, nec tale fit post impletam conditio-
nem, cum nulla nova voluntas accedat. Licet enim vo-
ta conditionata, purificata conditione, evadant quodam-
modo absoluta, nihilominus de se sunt imperfecta, quia
imperfectum est eorum principium, quod spectari debet
ex l. Nam origo ff. Quod vi, aut clam. Immo Diana cum
aliis apud La Croix *loc. cit.* addit, quod, etiamsi post im-
pletam conditionem fuisset confirmatum, non ideo esset
reservatum, quia confirmatio semper cadit super idem vo-
tum ab initio conditionale, nisi nunc esset emissum inde-
pendenter a primo voto.
Item commutare potest Confessarius Jubilaris votum 42
alternativum, seu disjunctivum, cujus altera pars est com-
mutabilis, ut cum quis vovet, vel Castitatem, vel Pere-
grinationem; cum enim possit ipse eligere peregrinatio-
nem, quæ est commutabilis, poterit absolute tale votum
commutari; Suarez, Sanchez, Azorius, Bonacina, Ca-
stropal. Rebell. cum La Croix *loc. cit. num.* 548, & alii
cum Bellegambe *part. 3. sect. 13. q.* 2. Viva *loc. cit. num.*
4. *arg. cap. In alternativis 70. de Regulis juris in 6.* ibi: *In
alternativis debitoris est electio, & sufficit alterum adimpleri.*
Immo tale votum esset commutabile, etiamsi altera pars, 43
scilicet peregrinatio fieret voventi impossibilis, & quam-
vis vovens postea proposuerit eligere Castitatem præ Pe-
regrinatione, dummodo illam absolute non promiserit,
seu voverit, quia talis impossibilitas Peregrinationis, &
tale propositum eligendi Castitatem præ Peregrinatione
non immutat rationem voti præsuppositi in ratione voti;
Diana, Tamburin. Malder, Moya, Illsung. Bellegambe
cum La Croix *loc. cit. num* 548. Suarez, Layman, Fi-
liuccius cum Viva *loc. cit. num.* 4. contra Bonacinam. &
alios.
Confessarius Jubilaris potest commutare vota Castita- 44
tis & Religionis, si emissa sint ex metu, etiam levi tan-
tum ad ea extorquenda injuste incusso, quia talia vota
non sunt perfecte libera, & deliberata; Sanchez, Henri-
quez, Layman, Trullench. Castropal. Bonacina, Navarr.
Diana cum Viva *loc. cit. num.* 5. Lessius, Illsung. Belle-
gambe cum La Croix *loc. cit. num.* 544. Item commutare 45
potest votum assumendi Sacros Ordines, quia tale votum
non est reservatum, cum sit tantum votum vovendi Ca-
stitatem, & needum Castitatis; Sacris enim Ordinibus
non est annexa Castitas ex natura rei; Lessius, San-
chez, Diana, Castropal. Henriq. Sa, Suarez cum La
Croix *loc. cit. num.* 562. Bellegambe *loc. cit. quæst.* 4. Il-
lsung *loc. cit. num.* 145. Viva *loc. cit. num.* 6. Gobat *loc.
cit. cap. 40. num.* 317. Item commutare potest vota Casti- 46
tatis, & Religionis emissa ab impuberis, quia ante pu-
ber-

bertatem imperfecta est deliberatio, & promissio, & hinc
est, quod non possint impuberes ante pubertatem eligere
statum natura sua perpetuum, qualis est status Matrimo-
nialis; *cap. Attestationes 10. de Desponsatione impuberum*.
47 Et sic *Communis Doctorum*. Item commutare potest votum,
non nubendi, quia non est votum omnimodæ Castitatis,
quod requiritur ad reservationem; Henriq. Valerius,
48 Sanchez, Tambur. Bellegambe cum La Croix *loc. cit. num.*
559. Gobat *loc. cit. cap. 40. num.* 313. Item commutare
potest votum non petendi, nec reddendi debitum, quia
nec ipsum est votum omnimodæ Castitatis; S. Antoninus,
Sa, Henriquez cum La Croix *loc. cit. n. 559.* ubi ex Les-
sio, & Bellegambe addit hoc verum esse, licet factum
49 esset de mutuo consensu conjugum. Item commutare po-
test votum Castitatis emissum ad certum tempus, quia ad
hoc, ut sit reservatum, debet esse perpetuum; Navar-
rus, Sotus, Sanchez, Castropal. Layman *lib. 4. tract. 4.*
cap. 8. num. 8. cum La Croix *loc. cit. num.* 357. Gobat *loc.*
citat.

Vota a Confessario jubilari commutata non reviviscunt,
50 etiamsi non ponantur deinde opera pro jubilæo lucrando
injuncta, quia commutatio est absolute facta; Viva *q. 12.*
51 *art. ult. n. 1.* & alii passim. Etiam post tempus jubilæi
obtineri potest votorum commutatio. Si enim pœnitens
tempore jubilæi oblitus sit petere sui voti commutatio-
nem, fecerit tamen omnia opera præscripta, poterit il-
lius commutationem exigere, & obtinere a quocumque
Confessario a loci Ordinario approbato, etiam post jubi-
læum; Sanchez *lib. 4. de voto cap. 34. n.* 36. Diana *part.*
5. tract. 12. resol. 40. Viva *q. 12. art. ultim. n.* 3. Portell.
verb. jubilæum n. 7. Gobat *in Quinario tract. 3. cap. 39. n.*
308. ubi ex Lessio *lib. 2. de justitia cap. 40 n.* 109. ex-
presse dicit, posse etiam post annum peti talem commu-
tationem, & quidni post vicennium. Et ratio est, quia
jubilæum semel obtentum dat jus omni tempore, etiam
post jubilæum eligendi Confessarium pro iis gratis acqui-
rendis, quæ tempore jubilæi obtineri poterant, & tamen
obtenta non fuerunt; tale enim privilegium non est alli-
52 gatum tempori, sed natura sua est perpetuum. Immo se-
cundum aliquos pœnitens, etiamsi memor sui voti, no-
luerit petere dispensationem tempore Jubilæi, poterit
æque illius commutationem post decennium petere, ac
si tempore jubilæi esset oblitus, quia favores jubilæi se-
mel acquisiti, non magis prosunt oblitis, quam iis, qui
fuere memores; Sic Gobat *loc. cit. n.* 309. Sanchez *loc. cit. n.*
45. Lessius *loc. cit. n.* 109. & alii contra Suarez, Bonaci-
nam, & Filiuccium volentes, non posse pœnitentem obti-
nere commutationem votorum post tempus jubilæi, quo-
rum opinio non est improbabilis.

53 Confessarius jubilaris, ratione facultatis sibi concessæ
commutandi opera præscripta, potest ea commutare in
alia, etiam aliunde debita, v. g. ex voto, pœnitentia,
præcepto; La Croix *lib. 6. part. 2. n.* 1444. Bellegambe *part.*
1. sect. 3. q. 1. Gobat *in Quinario tr. 3. cap. 17. n.* 108. Lugo,
& alii passim contra Armillam, Bonacinam, Tabienam,
& alios. Et ratio nostra est, quia, sicuti moraliter cer-
tum esse debet, per illa eadem opera, quæ præscribit
Pontifex, obtineri posse jubilæum, etiamsi aliunde debi-
ta sint, ut observat Layman *lib. 5. tr. 7. cap. 3. num.* 13. ita
Confessarius jubilaris opera a Pontifice præscripta com-
mutare potest ex rationabili causa in opera, quæ pœni-
tens jam ex præcepto, voto, aut pœnitentia facere te-
nebatur, quia *Subrogatum naturam sequitur, & conditiones*
illius, pro quo subrogatur, ut teste Gobat *loc. cit.* tenent
Doctores communiter per textum *in cap. Ecclesiæ 3. Ut li-*
te pendente. Commutatio operum debet fieri in opera mo-
raliter æqualia, aliter non esset pura commutatio, sed
partialis dispensatio. Et talis æqualitas spectanda est,
non tam in ordine ad præstantiam, aut pœnalitatem ope-
54 ris, quam in ordine ad mentem, & finem Papæ jubi-
læum concedentis; Gobat *loc. cit. num.* 109. La Croix *loc. ci-*
tat. num. 1444. Rodriquez Navar. Layman Lugo & alii
passim.

55 Confessarius jubilaris poterat olim commutare omnia
opera præscripta, quia Bullæ antiquæ in facultate com-
mutandi omnia opera solebant exprimere. Nunc vero,
ut notat Lugo *disp. 27. de pœnit. n.* 128. & ex ipso Clau-
dius La Croix *loc. cit. n.* 1441. & alii, Bullæ solent ex-
primere solum commutationem jejunii, eleemosynæ, vi-
sitationum Templi, & orationis, nulla facta mentione
Confessionis, & Communionis. Unde diligenter sunt at-
tendendæ Bullæ, & si alia opera exprimant, & nullam
faciant mentionem de Confessione, & Communione, non
est de istis facienda commutatio, quia Bullæ tantum va-
lent, quantum sonant; & si etiam de istis vellent posse
fieri commutationem, etiam de istis exprimerent; *arg.*
cap. Inter corporalia 2. de translat. Episcopi, & cap. Quia
circa 22. de privileg. Dato tamen casu, quo aliquis ante
56 ultimam Dominicam omnibus præter Communionem pe-
ractis, vellet ipsa ultima Dominica communicare, sed
inadvertenter mane jejunium naturale violasset, posset
confessarius illa ipsa ultima Dominica Communionem
commutare in aliud pium opus, quia adesset moralis im-
possibilitas communicandi, & *Impossibilium nulla est obliga-*
tio, l. impossibilium ff. de regul. juris, & cap. Nemo potest 1.
de Regulis Juris in 6. ibi: *Nemo potest ad impossibile obligari.*
Et quod non est licitum in lege, necessitas licitum facit;
cap. Quod non est, de Regulis juris; cap. Quoniam 13. caus.
1. q. 7. cap. Consilium 2. de observ. jejunior. cap. Omnes 1.
de feriis cum similibus, Sanctarell. *cap. 7. dub.* 1. Gobat
loc. cit. n. 112. Bellegambe *sect. 8. q.* 2. Diana *p. 3. tract.*
4. resol. 152. & alii passim. Et Communionem posse com- 57
mutari cum pueris, docet Vega, Sanctarel. Hurtad. Bos-
sius, Faustus, apud Vivam *q. 8 art. 4. num.* 4. qui ta-
men cum Vasquez probabile putat, non esse opus com-
mutationis, quia cum a jure, seu a consuetudine prohi-
beantur pueri Communionem sumere, idque noverit Sum-
mus Pontifex, videtur, non exigi ab iis Sacra Commu-
nio, *arg. cap. Tua, de testamentis*, ubi conditio de jure
impossibilis, etiamsi apponatur, habetur pro non appo-
sita.

Ad legitimam operum commutationem non sufficit quod- 58
cumque impedimentum, sed requiritur impedimentum
cum impotentia saltem morali proveniente ex notabili,
gravique difficultate; Colligitur ex tenore Bullarum jubi-
læi, quæ solent apponere particulam: *Qui nequeunt*. Ver-
bum autem *Nequeo* proprie significat impotentiam saltem
moralem supra expressam; Sic Gobat *loc. cit. num. 99. & se-*
quent. & ipso teste, sic habet praxis, & Communis Do-
ctorum. Si tamen causa commutandi fuerit re ipsa insuf- 59
ficiens, sed bona fide judicata sit a Confessario sufficiens,
adhuc valet talis commutatio pro jubilæo lucrando, quia
commutatio remittitur judicio Confessarii, & *ex cap. Co-*
gnoscentes 2. de Constitutionibus: Rem, quæ culpa caret, in
damnum vocari non convenit; Gobat *loc. cit. n.* 103. La Croix
loc. cit. n. 1443. & alii.

An autem hæc facultas commutandi opera præscripta, 60
sicuti & quælibet alia ex assignatis supra *sub n.* 16. solitis
concedi Confessarii vi jubilæi, debeat exerceri intra, vel
extra Sacramentum Confessionis, non omnes conveniunt
Doctores. Primam enim, nempe *Facultatem absolvendi a*
quibuscumque Censuris, posse exerceri pro foro interno ex- 61
tra Confessionem, etiamsi in Bulla dicatur *auditis Confessio-*
nibus, docet Sanchez *de Matrimonio lib. 8. d. 34. n.* 30. Gobat
in Quinario tract. 3. cap. 34. a num. 257. Coninch. Trullench.
Baldi, Avila, & alii cum Diana *p. 1. tract. 11. resol.* 250.
quia dicunt ipsi, illa verba *auditis Confessionibus*, viden-
tur significare, *auditis peccatis*, propter quæ contracta est
Censura. Nam absolutio a Censuris nullam habet conne-
xionem cum absolutione Sacramentali. At vero probabi- 62
lius dicendum est cum Suarez *tom. 5. in 3. parte disp. 7. sect.*
5. num. 36. & lib. 6. de Voto, Vasquez, Navarr. Filiuccio,
Viva *q. 10. art. ultim. num.* 4 La Croix *lib. 7. num.* 161. &
aliis communius, non esse exerceri talem facultatem ex-
tra Sacramentum Confessionis, maxime, quando in Bul-
la dicitur, quod absolutio conferatur *auditis Confessionibus*,
quia, quando in Bulla ponuntur dicta verba, clare deno-
tatur, quod absolutio a Censuris debeat conferri eodem
tempore, quo confertur absolutio a peccatis. Hinc Pi-
gnatel. *tom. 1. consult.* 20. cum pluribus aliis docet, quod,
quamvis dispensatio, & absolutio pro foro externo dari
possit absenti, aut etiam invito, tamen in Commissioni-
bus Sacræ Pœnitentiariæ non potest absenti dari absolu-
tio, si addatur *pro foro conscientia*, & ideo sæpe additur
in actu Sacramentalis Confessionis.

Secunda facultas, nempe *absolvendi a quibuscumque pec-* 63
catis, idest etiam a reservatis, exerceri non potest extra
Sacramentum Confessionis, quia, licet reservatio possit
extra Sacramentum Confessionis tolli ab illis, qui habent
potestatem ordinariam absolvendi a talibus peccatis reser-
vatis, tamen fieri debet in Confessione ab illis, qui ha-
bent delegatam tantum potestatem, uti sunt Confessarii
vi Jubilæi electi; Delegatur enim illis, ut, auditis Con-
fessionibus, absolvant a reservatis; Gobat *loc. cit. cap.* 32.
num. 239. Suarez, Vasquez, Lessius, Lugo, Bordon. Bel-
legambe cum La Croix *lib. 6. p. 2. num.* 1452. ubi sub-
jungit, oppositum videri dicere alios, quos ipse citat *sub*
num. 1695.

Tertia facultas, nempe *commutandi vota*, potest proba- 64
biliter exerceri etiam extra Confessionem; Suarez, San-
chez, Henriquez, Bonacina, Layman, Castropal. Diana,
Gobat, cum Bellegambe *de jubilæo part. 3. sect. 2. quæst.*
5. La Croix *lib. 3. part. 1. num. 507. & lib. 6. part. 2.*
num. 1460. Et ratio est, quia nullibi præscribitur, quod
commutatio votorum fiat in Sacramento Confessionis,
quamvis enim in Bulla soleat dici, quod *Confessionibus au-*
ditis valeat absolvere a peccatis, & commutare vota, tamen
verba illa *Confessionibus auditis* referri debent in ordine ad
absolvendum a peccatis, & non in ordine ad commutan-
da vota; quia facultas commutandi vota, cum non con-
cernat actum Confessionis potest extra Confessionem exer-
ceri. Immo Bellegambe, & La Croix *loc. citat.*, Tambu-
rinus, & alii teneat, quod commutatio votorum fieri 65
possit etiam cum absente. Insuper Sanchez *lib. 4. cap.* 34.
Diana *p. 3. tract. 2. resol.* 9. & alii apud ipsos, La Croix 66
lib. 3. p. 1. n. 507. & lib. 6. part. 2. n. 1460. & alii do-
cent, posse fieri commutationem votorum etiam a Con-
fessario, qui non audit Confessionem pœnitentis, & cui
pœni-

pœnitens nullatenus vult confiteri. Licet enim hoc spectet ad forum conscientiæ, non ideo spectat ad forum Pœnitentiæ. Oppositum tamen tenent vere probabiliter
67 Rodriquez, Beya, Sayrus, & alii, cum quibus videtur consentire etiam Viva *quæst.* 12. *art. ult. num.* 2. ubi adducta supradicta opinione, subjungit: *Verum de hujus opinionis probabilitate alii judicent.* Vide verb. *Impedimenta Matrimonii art.* 3 *n.* 36. *&* 37.

68 Quarta facultas, nempe *commutandi opera præscripta*, potest fieri extra Confessionem, dummodo intra tempus Jubilæi, etiam a Confessario, cui posset confiteri pœnitens, quamvis ei confiteri non cogitet; Sic tenent, & declaratum referunt a Gregorio XIII. Sanchez, Lugo, Busemb. & alii plurimi cum Bellegambe *part.* 3. *sect.* 8. *q.* 5. La Croix *lib.* 6 *part.* 2. *num.* 1439. & alii. Aliqui tamen,
69 ut refert La Croix *loc. cit.* dubitant, quia per Confessarium, dicunt, debere intelligi Confessarium pœnitentis lucraturi Jubilæum; Confessarius autem, cui non cogitat confiteri, non potest dici Confessarius Pœnitentis.

70 Quoad Confessarium Jubilarem affertur attendenda sequens Resolutio.

PATAVINA

Facultatis absolvendi.

„ Occasione universalis Jubilæi nuper indicti pro implorada Divina ope adversus Turcas, tres Sacerdotes Cappuccini in Patavina Diœcesi absque approbatione, & licentia Ementissimi Episcopi Confessiones Sacramentales plurium sæcularium personarum publice exceperunt; & quamvis fuissent moniti a Parocho de eorum inhabilitate, attamen ab inceptis desistere noluerunt. Accersiti postea ab ipsemet Eminentissimo Episcopo ad docendum de eorum prætensa facultate absolvendi, responderunt, quod in opinione probabili aliquorum Auctorum Regularium primus eorum uti Guardianus, & Prælatus Regularis, secundus uti approbatus in aliena Diœcesi, & tertius uti approbatus ab ipso Episcopo Patavino in alio loco Diœcesis ad annum, licet jam elapsum, potuerunt licite, & valide tempore Jubilæi excipere dictas Confessiones absque nova Ordinarii approbatione. Eminentissimus autem Episcopus animadvertit, huic prætensioni resistere tum Constitutiones San. Mem. Urbani VIII. & Innocentii X. relatas per Fagn. in cap. Sane, de Offic. & potest. Judicis Delegati; tum Constitutiones San. Memor. Alexandri VII. 3. Januarii 1656. & Clementis X. de anno 1670. quæ omnes expresse prohibent, ne Regulares absque approbatione Ordinarii Confessiones audiant, quamvis in alio loco approbati: tum etiam responsa hujus Sac. Congregationis super dubiis ad Bullam San. Mem. Gregorii XV. incip. *Inscrutabili*, tum denique expressam mentem Sanctissimi Domini Nostri, qui in Bulla præfati Jubilæi requisivit Confessarios ab Ordinariis Locorum esse approbatos: unde plurimum dubitans de viribus hujusmodi Confessionum ab oraculo hujus Sac. Cong. quanto citius responderi petit „.

Primo an licite?

Secundo: an valide dicti Cappuccini Sæcularium Confessiones exceperint? Et Sac. Cong. Conc. die 11. Decembris 1683. respondit,

Ad primum. *Illicite*.

Ad secundum. *Invalide*; sed non esse inquietandos illos qui bona fide confessi sunt. Attamen, si ipsi Confessi hoc rescieverint, vel de invaliditate Confessionis dubitaverint, eosdem teneri reiterare Confessionem.

Quo vero ad Cappuccinos, Eminentissimus Ordinarius conficiat Processum circa administrationem Sacramenti Pœnitentiæ ab iisdem exercitam, non obstante contraria dispositione Sacri Concilii Tridentini, & Constitutionum Apostolicarum, & transmittat.

Sic refert Cardinalis de Lambertinis, postea Summus Pontifex, in suis eruditissimis Notificationibus, Volumine 4. notificatione 17. in fine.

71 Jubilæi concessio non tribuit Sacerdoti facultatem excipiendi confessionem personæ complicis in peccato turpi. Benedictus XIV. tom. 1. Const. 20. incip. *Sacramentum Pœnitentiæ* §. 5.

72 * Absolutio ab hæresi etiamsi expresse non reservetur in Bulla Jubilæi, adhuc tamen non censetur permissa, etiamsi Bulla absolutionem a criminibus expressis in genere permittat, ut decrevit Sacra Congregatio S. Officii die 23. Martii 1656. sub Alexandro VII. *Institution. Ecclesiastic.* 48. §. 15.

73 In Jubilæo Confessarii ab Ordinario alterius loci approbati nullam habent facultatem absolvendi. Sicut nec habent illi, qui ab Ordinario loci semel quidem illam obtinuerunt; sed modo cessavit. Ita ex pluribus decretis Sacr. Congr. *Instit. Eccles.* 84. §. 27. Ubi tamen ex sensu ejusdem Sacr. Congregat. additur, fideles sic bona fide ab ejusmodi Confessariis absolutos non esse inquietandos. Ibid. §. 27.

ARTICULUS III.

Jubilæum quoad ea, quæ concernunt opera præscripta, tempus, & locum pro ipso lucrando.

SUMMARIUM.

1 *Septem sunt opera, quæ solent præscribi, & exigi pro Jubilæo lucrando, & assignantur.*

2 *Ordinarii nec possunt, nec debent plura requirere, quam hæc septem, quæ requirit Papa.*

3 *Quamvis sit gravis obligatio indicendi Processionem, nemo tamen absolute tenetur ei interesse*, ad num. 4.

5 *Qui interfuit Processioni, non tenetur visitare Ecclesiam, seu Ecclesias.*

6 *Visitatio est necessario facienda illarum Ecclesiarum, quæ fuerint designatæ ab Ordinario loci, aut ab habente curam Animarum. Et sufficit, si fiat unius tantum; nisi aliud sit expresse determinatum, ut ex verbis Bullæ relatis* supra, num 4.

7 *Nequiens præ nimio hominum concursu ingredi Ecclesiam visitandam, satisfacit visitando extra portam, ibique orando.*

8 *Immo si ratione talis nimii concursus, ne quidem ad portam Ecclesiæ pertingere posset, satis esset visitare, & orare in Cœmeterio.*

9 *Quando præscribitur orare in certa Cappella, vel ad certum Altare Ecclesiæ, oportet ingredi.*

10 *Quando præscribitur visitatio plurium Altarium in eadem Ecclesia, non sufficit esse in ipsa Ecclesia, & animo converti ad illa Altaria, sed requiritur, ut aliquo signo sensibili significetur conversio animi ad singula designata Altaria.*

11 *Si in aliqua Ecclesia non essent tot Altaria, quot visitari præscribitur, satisfacit quis tot inclinationes, & Orationes repetendo ad illa, quæ ibi existunt, quot Altaria visitare debuisset.*

12 *Quando præscribitur visitatio plurium Ecclesiarum, non requiritur, quod visitentur omnes una die.*

13 *Qui Missam surgit audire in Ecclesia designata, hoc ipso visitat.*

14 *Visitatio Ecclesiarum potest fieri etiam curru, vel equo.*

15 *Debet tamen visitatio fieri devote.*

16 *Qui vicini sunt Ecclesiæ designatæ, & qui habitant in ea, ipsam visitando, consequuntur tantam Indulgentiam, sicuti illi, qui veniunt a longe.*

17 *Oratio pro Jubilæo lucrando requisita, nisi aliud constet ex Bulla, sufficit etiamsi sit pure mentalis.*

18 *Quando præscribitur Oratio indeterminate, sufficit brevissima.*

19 *Quando præscribitur orari per aliquod temporis spatium, quænam Oratio sufficiat?*

20 *Oratio debet fieri in loco, & tempore designatis, & ad mentem Pontificis.*

21 *Confessio actualis est necessaria, & non sufficit contritio ad lucrandum Jubilæum, quando in Bulla requiritur Confessio, & lucraturus Jubilæum habet peccatum mortale.*

22 *Et hoc verum est, etiamsi in Bulla dicatur, quod conceditur Indulgentia Jubilæi* Contritis, *&* Confessis, *seu* vere Pœnitentibus, & Confessis,

23 *Quando autem in concessione Jubilæi non expresse exigitur Confessio, sufficit, ut lucraturus Jubilæum existat in gratia sanctificante per contritionem perfectam.*

24 *Quando in Bulla Jubilæi conceditur Indulgentia* Contritis, & Confessis, *seu* vere Pœnitentibus, & Confessis, *non requiritur actualis Confessio, seu sufficit, quod lucraturus Jubilæum post ultimam Confessionem perseveraverit in gratia usque ad diem, vel tempus lucrandi Jubilæum.*

25 *Immo nedum non requiritur in tali casu Confessio peccatorum mortalium, alias rite confessorum, sed neque Confessio venialium, nisi id Bulla expresse requirat. Quando vero ex concessione Jubilæi requiritur Confessio actualis, tunc non sufficit Confessio sacrilega.*

26 *Communio actualis est necessaria, & non sufficit præterita pro lucrando Jubilæo, quando in concessione ipsa expresse requiritur actualiter de tempore Jubilæi.*

27 *Quando vero in Bulla Jubilæi conceditur Indulgentia* Omnibus Confessis, & Communicatis, *seu* Sacra Communione refectis, *sufficit Communio, sicuti & Confessio antea facta.*

28 *Nulla tamen sufficit Communio sacrilega, sive sit actualis, sive præterita.*

29 *An Communio pro lucrando Jubilæo requiratur etiam in pueris? Et an possit ea ipsis commutari in aliud opus pium?* remissive.

30 *Jejunium pro Jubilæo lucrando solet præscribi observandum tribus diebus, idest Mercurii, Veneris, & Sabbathi.*

31 *Jejunium nequit observari, seu fieri extra ipsos dies præscriptos, nec dividi in duas hebdomadas.*

32 *Habens rationabilem causam non jejunandi in aliquo, seu aliquibus ex præscriptis diebus, potest obtinere commu-*

nio-

nionem jejunandi in aliis diebus ejusdem hebdomadæ.

33 *Non obligati ad jejunium ex præcepto Ecclesiæ tenentur jejunare pro lucrando Jubilæo, nisi per Confessarium in aliud opus pium illis commutetur.*

34 *Jejunium pro Jubilæo exigitur tale, quale Ecclesia præcipit Fidelibus extra Jubilæum.*

35 *Habens privilegium comedendi carnes in aliis jejuniis, debet ipsis abstinere in jejunio pro lucrando Jubilæo, nisi ipsi per Confessarium commutetur in aliud opus pium.*

36 *Jubilæum potest lucrari per jejunia aliunde debita.*

37 *Ultimo die Jubilæi possunt per Confessarium commutari jejunia, vel in eleemosynam, vel in alia opera pia eodie præstanda ab eo, qui inculpabiliter ipsa jejunia prætermisit ex ignorantia Jubilæi.*

38 *Immo ultimo die Jubilæi possunt commutari etiam jejunia voluntaria, & mala fide prætermissa in jejunia posimodum ponenda, differendo Jubilæi consecutionem.*

39 *Ad eleemosynam dandam pro Jubilæo lucrando tenentur omnes etiam Religiosi, & alii pauperes, vel si non possunt dare, petere commutationem in aliud opus pium.*

40 *Ut pro lucrando Jubilæo securius valeat pro omnibus Religiosis eleemosyna a Conventu elargita, assignatur praxis servanda.*

41 *Quanta debeat esse eleemosyna?*

42 *Eleemosyna pro Jubilæo lucrando sufficit, etiamsi detur per alium, & quid si ille alius eam non det?*

43 *Nomine pauperum quibus danda est eleemosyna, quinam intelligantur?*

44 *Opera præscripta an omnia debeant adimpleri intra unam, & eamdem hebdomadam necne?*

45 *Confessio, & Communio quando in Bulla non requiritur expresse de tempore Jubilæi, sufficit, si sit facta aliquibus diebus ante primam Dominicam.*

47 *Requiritur, & sufficit probabilius ad lucrandam Indulgentiam Jubilæi, quod lucraturus sit in statu gratiæ, dum perficit, & ponit ultimum opus.*

47 *Jubilæum ad duas hebdomadas concessum potest probabiliter bis obtineri, si in utraque hebdomada repetantur opera præscripta. Est tamen æque probabilis etiam contraria sententia.*

48 *Opera præscripta debent ita integre adimpleri, ut si aliquod ipsorum vel penitus, vel quo ad partem notabilem omittatur, sive id fiat ex ignorantia, sive ex oblivione, sive ex negligentia, aut impotentia, non obtineatur quidquam de Indulgentia Jubilæi.*

49 *Tempus Jubilæi concessum ad duas hebdomadas comprehendit quindecim dies.*

50 *Si tamen aliqui Episcopi declararent expresse tale tempus non extendi ultra quatuordecim dies, esset standum tali declarationi, nisi aliter constaret de mandato pontificis.*

51 *Episcopi nequeunt decurtare tale tempus, & illud arctare intra unam hebdomadam.*

52 *Ordinarii possunt duas Jubilæi hebdomadas facere inchoari quocumque die septimanæ, prout occursus Festorum, alia ratio prudens suggesserit.*

53 *Conveniens tamen, & expediens est ita inchoare illas hebdomadas, ut tam prima, quam secunda incipiat a Festo, & desinat in Festo, & conveniens est, ut promulgatio fiat ante Dominicam, qua solet inchoari Jubilæum, ut & ipsa possit commode comprehendi inter dies Jubilæi.*

54 *Ordinarii aut Parochi mortaliter peccant, si absque pergravi causa, ex negligentia diutius differant promulgationem Jubilæi.*

55 *Publicationem Jubilæi esse faciendam eodem tempore pro Civitate, & Diœcesi, & Episcopos aliter facientes peccare mortaliter tenet Pax Jordanus ex verbis ipsius Bullæ. Alii tamen docent posse ex rationabili causa publicari prius in Civitate, & postea in Diœcesi.*

56 *Opera præscripta pro Jubilæo lucrando possunt impleri partim in uno loco, & partim in alio.*

57 *Visitatio tamen Ecclesiarum debet fieri in loco publicationis.*

58 *Hinc, si quis in loco, ubi publicatum est Jubilæum, visitaverit designatas Ecclesias, & inde iter arripuerit, poterit in itinere reliqua opera peragere.*

59 *Item si quis iter faciens perveniat ad locum, in quo Jubilæum celebratur, sive pervenerit illuc ante, sive primum post promulgationem, poterit ibi præstando opera præscripta lucrari Jubilæum æque ac Incola.*

60 *Item si quis ultimo die perveniat ad locum Jubilæi, potest petere, ut opera, quæ facere non potest, sibi commutentur, & sic ibi lucrari Jubilæum.*

61 *Item si quis post lucratum Jubilæum in sua patria, pergat ad alium locum, ubi celebratur Jubilæum, poterit probabiliter ibi lucrari iterum Jubilæum replicando ibi opera præscripta; Sententia tamen contraria est æque probabilis.*

62 *Item si quis tempore publicati Jubilæi in sua patria etiam ultimo die primæ, vel secundæ hebdomadæ, iter arripiat, nec in itinere impleat cætera opera præscripta, poterit reversus, præstando opera præscripta Jubilæum lucrari, quamvis Jubilæi tempus fuerit elapsum.*

Septem sunt opera, quæ solent præscribi, & exigi pro 1
Jubilæo lucrando, scilicet, Processio, Visitatio Ecclesiarum, Oratio in illis, Confessio, Communio, Jejunium, & Eleemosyna; ut patet clare ex Bullis, quæ pro Jubilæis edi solent. Ordinarii non possunt, nec debent plura requirere, quam hæc septem, quæ requirit 2
Papa; Bellegambe *de Jubilæo p.* 3. *sect.* 2 *&* 10. La Croix *lib.* 6. *p.* 2. *n.* 1457. & alii passim. Quantum ad Processionem, quamvis sit gravis obligatio eam indicendi, & instituendi, ex quo Bullæ pro Jubilæis edi solitæ in vir- 3
tute S. Obedientiæ, & directe præcipiant, ac mandent Ordinariis locorum, & curam Animarum exercentibus, ut Clericis, & populis sibi subjectis solemnes Processiones indicant, & celebrent: Tamen nemo absolute tenetur interesse Processioni, nam Bullæ disjunctive, & alternative 4
loquuntur; *Qui processioni interfuerint, aut Ecclesiam, seu Ecclesias visitaverint*; Adeoque sufficit alterutrum præstare, nam *cap. In alternativis* 70. *de Regulis Juris in* 6. dicitur expresse: *In alternativis* (idest sub disjunctione propositis) *debitoris est electio, & sufficit alterum adimpleri*. Hinc, qui nequeunt, vel nolunt Processioni interesse, non indigent, ut sibi fiat Processionis in aliud commutatio, sed vel Processionis, vel Ecclesiæ, seu Ecclesiarum visitationis; Gobat, *in Quinario tract.* 3. *cap.* 19. *n.* 123. *& seq.* & alii passim. Qui interfuit Processioni, non te- 5
netur visitare Ecclesiam, seu Ecclesias pro lucrando Jubilæo, quia Processiones solent dirigi ad Ecclesias pro visitatione designatas, ut patet ex praxi; Gobat *loc. cit. cap.* 20. *num.* 1. & alii communiter.

Visitatio est necessario facienda illarum Ecclesiarum, 6
quæ fuerint ab Ordinario loci, aut curam animarum habente designatæ, ut habetur clare ex verbis Bullæ, & tenent communiter Doctores. Hinc Regulares etiam tenentur visitare Ecclesiam, seu Ecclesias designatas ab Ordinario, & si sua propria Ecclesia ab Ordinario designata pro visitatione, Regulares ibi commorantes satisfaciunt eam visitando, dummodo tamen non fuerit ab Ordinario designata solummodo pro mulieribus, quia tunc tenerentur visitare alienam Ecclesiam designatam pro viris; Fe- 7
lix Potestas *tom.* 1. *part.* 4. *n.* 3834. Bard. & alii. Quando quis præ nimio hominum concursu nequit ingredi Ecclesiam visitandam, satisfacit visitando extra portam, ibique orando. Lugo *tom.* 6. *disp.* 27. *n.* 97. Gobat *loc. cit. cap.* 20. *n.* 129. Suarez, Bonacina, & alii cum Diana *part.* 1. *tract.* 11. *resol.* 103. La Croix *loc. cit. n.* 1433. & alii passim. Immo si ratione talis nimii concursus, ne quidem 8
ad portam Ecclesiæ pertingere posset, satis esset visitare, & orare in Cœmeterio, quia, & hoc modo dicitur moraliter visitare Ecclesiam: Cœmeterium enim in favorabilibus venit nomine Ecclesiæ; *argument. cap. Odia* 15. *de Regulis Juris*, ibi: *Favores convenit ampliari*, Suarez *tom.* 4. *d.* 42. *sect.* 1. *num.* 7. Lezana *verb. Jubilæum num.* 11. Layman *lib.* 5. *tract.* 7. *cap.* 3. *num.* 2. Gobat. *loc. cit. num.* 129. & alii. Quando præscribitur orari in certa Cappella, 9
vel ad certum Altare Ecclesiæ, oportet ingredi; La Croix *loc. cit. num.* 1433. & alii. Quando præscribitur visitatio 10
plurium Altarium in eadem Ecclesia, non sufficit esse in ipsa Ecclesia, & animo converti ad illa Altaria, sed requiritur, ut aliquo signo sensibili, V. G. conversione capitis, aut corporis significetur, & demonstretur conversio animi ad singula designata Altaria, quia exigitur visitatio sensibilis, nempe talis actio, quæ exterius indicet rationem, aut alium actum religiosum fieri ad talia Altaria; Lugo *loc. cit. num.* 98. Gobat. *loc. cit. num.* 131. & alii passim. Si autem in aliqua Ecclesia non essent tot 11
Altaria, quot visitari præscribitur, satisfaciet quis tot inclinationes, & orationes repetendo ad illa, quæ ibi existunt, quot Altaria visitare debuisset; Diana *part.* 1. *tract.* 11. *resolut.* 102. Bellegambe *part.* 3. *sect.* 4 *quæst.* 9. La Croix *loc. cit. num.* 1433. Escobar, & alii.

Quando præscribitur visitatio plurium Ecclesiarum, 12
non requiritur, quod visitentur omnes una die, sed sufficit, quod visitentur inter eamdem hebdomadam, qua quis intendit lucrari Jubilæum, nisi tamen in aliqua Bulla quid diversum præscribatur, quia tunc esset ipsi standum, La Croix *loc. cit. num.* 1433. & alii passim. 13
Qui Missam pergit audire in Ecclesia designata, hoc ipso visitat. Belleg. *part.* 2. *sect.* 5. La Croix *loc. cit. num.* 1432., 14
& alii. Visitatio Ecclesiarum potest fieri etiam curru, 15
vel equo; Gobat. *loc. cit. num.* 132. La Croix *loc. cit. n.* 1432. Benzonius, & alii. Debet tamen visitatio fieri *devote*, ut dicit Bulla; Devote autem censetur fieri etiam a constituto in mortali; item ab immodesto, & peccante per viam, si modeste ingrediatur Ecclesiam, & devote oret in ea, quia, ut dicetur infra *sub num.* 46. non est necesse, quod omnia opera peragantur in gratia, sed sufficit, si in gratia peragatur opus ultimum. Bellegambe *loc. citat. quæst.* 6. Gobat *loco citat. numer.* 127. La Croix 16
loc. citat. numer. 1432. Peyrinus; Navarrus, & alii. Qui vicini sunt Ecclesiæ designatæ, & qui habitant in ea, ipsam visitando consequuntur tantam Indulgentiam, sicuti illi, qui veniunt a longe, quia remissio non proportionatur labori, sed meritis, quæ dispensantur. S. Thom.

Thomas *dist.* 20. *quæst.* 1. *art.* 3. *qu.* 2. *ad* 4. Gobat *loc.*
cit. num. 132. Navarrus, & alii passim.
17 Oratio pro Jubilæo lucrando requisita, nisi aliud con-
stet ex Bulla, sufficit, etiamsi sit pure mentalis, quia
Oratio mentalis est proprie Oratio, & fusio precum;
immo magis proprie, quam vocalis, quia vocalis in tan-
tum est Oratio, in quantum conjungitur cum mentali.
Ita Navarr. Filliuc. Trullench, Gobat, & alii cum Vi-
va *quæst.* 8. *art.* 5. *num.* 7. ubi dicit, sic communiter sen-
tire Doctores cum supracitatis. La Croix tamen *loc. cit.*
num. 1421. dicit, quod communis sententia requirit Ora-
tionem vocalem, & Lugo *tom.* 6. *disp.* 27. *num.* 111. te-
statur, quod communiter requiri solet Oratio vocalis,
Recte autem subjungit, quod quamvis non sit improba-
bilis opinio dicentium sufficere Orationem mentalem, tu-
tius tamen erit aliquid miscere de Oratione vocali, quod,
& dicit La Croix *loc. citat.* Gobat *loc. citat.*, & alii.
18 Quando præscribitur Oratio indeterminate, sufficit bre-
vissima; *Suarez tom.* 4. *disput.* 52. *sect.* 8. *numer.* 5. Diana
part. 5. *tract.* 12. *resolut.* 33. Gobat *loc. cit. num.* 140. Bol-
sius *in tract. de Jubilæo sect.* 4. *cap.* 17. Filliucius *tom.* 1.
tract. 8. *cap.* 6. *num.* 164., *& sequent.* Lezana *verb. Ju-*
bilæum num. 13. & alii. Quando vero præscribitur orari
19 per aliquod temporis spatium, sufficit quædam devota repe-
titio Orationis Dominicæ, & Salutationis Angelicæ. Go-
bat *loc. cit. sub num.* 140. Immo Quintanadvenas *tract.* 2.
dub. num. 7. *in Appendice* loquens de clausula *per ali-*
quod temporis spatium preces fundat, dicit suggerit devo-
tio, & sufficere ex Rodriquez trium Orationum Domi-
nicarum, vel Salutationum Angelicarum recitationem;
Quinimmo ipse Quintanadvenas existimat satisfacturum
qui recitaret Psalmum *Laudate Dominum omnes Gentes*,
aut unicam Orationem Dominicam, aut unicam Saluta-
20 tionem Angelicam. Oratio debet fieri in loco, & tem-
pore designatis, & ad mentem Summi Pontificis, & suf-
ficit, si quis dicat: *Intendo orare ad mentem Summi Pon-*
tificis præscriptam in Bulla; Gobat *locis citatis num.* 141.
& 144. La Croix *loc. cit. num.* 1423. & alii passim.
21 Confessio actualis est necessaria, & non sufficit contri-
tio ad lucrandum Jubilæum, quando in Bulla Jubilæum
concedente requiritur Confessio, & lucraturus jubilæum,
seu Indulgentiam habet peccatum mortale. Sic commu-
nior, probabilior, & tutior Theologorum sententia cum
Kazenberger *in Supplemento Theologiæ Patritii Sporer c.* 3.
de Indulgentiis num. 5. Reiffenstuel *Theolog. Moral. tra-*
ctat. 12. *distin.* 3. *quæst.* 5 *numer.* 49. Corduba, Cajetan.
Rodriquez Layman. Bellarmin. Sanctarell. *de Jubilæo*
cap. 10. *dub.* 3. Viva *de Jubilæo qu.* 8. *artic.* 3. *sub nu.* 2.
contra Filiuccium, Paludan. Coninch. Henriquez Pa-
laum, & alios. Et ratio est, quia tunc Confessio actua-
lis censetur esse conditio necessario requisita ad Indulgen-
tiæ consecutionem; Indulgentiæ enim tantum valent,
quantum sonant, & explicandæ, & acquirendæ sunt si-
22 cut in Bullis exprimitur. Et hoc verum est, etiamsi
in Bulla dicatur, quod conceditur Indulgentia Jubilæi
Contritis, & Confessis, seu vere pœnitentibus, & Confes-
sis, quia particula *&* non est disjunctiva, & copulati-
va; Dispositio autem copulata utriusque partis verita-
tem exigit; quando enim plures qualitates in subjecto
requiruntur copulative (ut in præsenti habetur) tunc
omnes debent concurrere, ut dispositio habeat locum *ex*
23 *l. Si is, qui ff. de rebus dubiis*; Ita Doctores supracita-
ti. Quando autem in concessione Jubilæi non expresse
exigitur Confessio, sufficit, ut lucraturus Jubilæum, seu
Indulgentiam existat in gratia sanctificante per Contritio-
nem perfectam, quia existens in gratia per Contritionem
est capax Indulgentiæ, seu Jubilæi, nec in concessione
ipsius requiritur actualis Confessio, ut supponitur, adeo-
que in tali casu non est necessaria Confessio actualis; Sic
Reginaldus, Bonacina, Suarez, Faber, & alii cum Ka-
zenberger *loc. citat. num.* 29. & Communis aliorum cum
Mastrio *Theol. moral. disp.* 23. *q.* 4. *n.* 63. Reiff. *loc. cit. n.* 48.
24 Quando in Bulla Jubilæi conceditur Indulgentia *Con-*
tritis, & Confessis, seu vere Pœnitentibus, & Confessis,
non requiritur actualis Confessio, sed sufficit, quod lu-
craturus Jubilæum post ultimam Confessionem persevera-
verit in gratia usque ad diem, vel tempus lucrandi Ju-
bilæum, seu Indulgentiam; Vide *verb. Indulgentia ar-*
tic. 3. *num.* 35. ubi & citantur Doctores, & adducitur ra-
tio pro hac conclusione. Immo nedum non requiritur
25 in tali casu Confessio peccatorum mortalium alias rite
confessorum, sed neque Confessio venialium, nisi in con-
cessione Jubilæi expresse requiratur confessio etiam de so-
lis venialibus; Vide *ibidem num.* 34. ubi citantur Do-
ctores, & adducitur ratio; Quando vero ex concessione
Jubilæi requiritur Confessio actualis, tunc non sufficit
Confessio Sacrilega, seu voluntarie nulla; colligitur ex
propositione 14. in ordine inter damnatas ab Alexandro
VII. 24. Sept. 1665. ibi: *Qui facit confessionem voluntarie*
nullam, satisfacit præcepto Ecclesiæ; *Vid. art. antec. n.* 29.
26 Communio actualis est necessaria, & non sufficit præ-
terita pro lucrando Jubilæo, quando in concessione ipsa
expresse requiritur actualiter de tempore Jubilæi; patet a
pari, ex dictis de Confessione actuali supra *n.* 21. Quando
27 vero in Bulla Jubilæi conceditur Indulgentia *Omnibus Con-*
fessis, & Communicatis, seu Sacra Communione refectis,
sufficit Communio, sicuti & Confessio facta duobus, seu
tribus, seu etiam quatuor, & secundum aliquos etiam
quinque, vel sex diebus ante primam Dominicam; Vide
verb. Indulgentia art. 3. *n.* 30. 31. *&* 32. ubi citantur Do-
ctores, & adducitur ratio. Nulla tamen sufficit Commu- 28
nio sacrilega, sive sit actualis, sive præterita; colligitur
ex propositione 55. in ordine inter damnatas ab Innocen-
tio XI. 2. Martii 1679. ibi: *Præcepto Communionis annuæ*
satisfit per sacrilegam Domini manducationem. Ex qua da-
mnata propositione Viva *de Jubilæo q.* 8. *art.* 4. *n.* 2. re-
cte infert; non posse nunc amplius sustineri, quod suffi-
ciat Communio scienter facta in mortali ad lucrandum
Jubilæum, licet olim putarint sufficere plures Doctores
cum Fausto, Filiuccio, Suarez, Corduba, Henriquez,
& aliis; Vide dicta *art. antec. n.* 29. An autem Commu- 29
nio ad lucrandum Jubilæum requiratur etiam in pueris,
& ideo possint tanto citius admitti ad Communionem, ut
tenent Henriq. & Layman apud Bellegambe *q.* 6. & La Croix
lib. 6. *art.* 2. *n.* 1420. Vel an Communio possit pro ipsis pue-
ris commutari in aliud opus pium, vide *art. anteced. n.* 57.
Jejunium pro Jubilæo lucrando solet præscribi observan- 30
dum tribus diebus, scilicet, Mercurii, Veneris, & Sabba-
ti; patet in verbis Bullæ pro Jubilæis edi solitæ. Jeju- 31
nium nequit observari, seu fieri extra ipsos dies præscri-
ptos, nec dividi in duas hebdomadas, ut teste La Croix
loc. cit. n. 1424. habet Communis a Bonac., Layman, &
alior quorum sententiam Card. de Lugo *tom.* 6. *disp.* 27.
nu. 105. vocat falsam. Habens rationabilem causam non 32
jejunandi, in aliquo, seu aliquibus ex præscriptis diebus,
potest petere, & obtinere commutationem jejunandi in
aliis diebus, ejusdem hebdomadæ, Henriquez, Filliucius,
Gobat *de jubilæo n.* 213. La Croix *loc. cit. n.* 1424., & alii
passim. Non obligati ad jejunium ex præcepto Ecclesiæ, 33
ut pueri, senes, infirmi, itinerantes, laborantes, tenen-
tur jejunare, si lucrari velint Jubilæum, nisi per Confes-
sarium in aliud opus pium illud opus pium illis commu-
tetur. *Communis* cum Gobat *de jubilæo c.* 28. *n.* 210. Le-
zana *verb. jubilæum n.* 12. La Croix *loc. cit. n.* 1424. Jeju-
nium pro jubilæo exigitur tale, quale Ecclesia præcipit 34
Fidelibus extra Jubilæum. *Communis* cum Sanch. *in Summ.*
lег. 4. *c.* 11. *n.* 53. Gobat *loc. cit. n.* 205. La Croix *loc. cit. n.*
1424. Habens privilegium comedendi carnes in aliis jeju-
niis, debet ipsis abstinere in jejunio pro lucrando Jubi-
læo, nisi ipsi per Confessarium commutetur in aliud opus 35
pium. Azorius *part.* 1. *leg.* 7. *c.* 10. Gobat *loc. cit. n.* 206.
La Croix *loc. cit. n.* 1434. *Lugo tom.* 6. *dis.* 27. *n.* 109., & 36
alii. Jubilæum potest lucrari per jejunia aliunde debita,
v. g. ex præcepto, voto, & pœnitentia; patet ex praxi,
cum Jubilæum promulgatur in Quadragesima. Lugo *loc.*
cit. n. 110. Bellegambe *part.* 1. *sect.* 3. *qu.* 1. La Croix *loc.*
cit. num. 1425. *art. anteced. num.* 53.
Ultimo die jubilæi possunt per Confessarium commutari 37
jejunia, vel in Eleemosynas, vel alia opera pia eo die præ-
standa ab eo, qui inculpabiliter ipsa jejunia prætermisit,
ex quo ignoraverit v. g. jubilæum. Viva *q.* 8. *n.* 5., & a-
lii passim; Vide *d. art. anteced. n.* 56. Immo ultimo die ju- 38
bilæi possunt commutari etiam jejunia voluntarie, & ma-
la fide prætermissa in jejunia postmodum ponenda, diffe-
rendo jubilæi consecutionem. Viva *loc. cit. n.* 5. qui ad-
ducit hanc rationem; Nam, dicit ipse, quamvis volunta-
rie reditus sit impotens, adhuc tamen est potens post-
modum ponere injuncta jejunia, & in casu impotentiæ
potest Confessarius tempore jubilæi opera injuncta commu-
tare etiam in opera post Jubilæum ponenda, quoties da-
tur causa differendi jubilæi consecutionem, ut videtur a-
desse in casu hujus culpabilis impotentiæ. Hæc ille.
Ad Eleemosynam dandam pro jubilæo lucrando tenen- 39
tur omnes etiam Religiosi, & alii pauperes, vel si non
possint dare, petere commutationem in aliud opus pium.
Et ratio est, quia in Bulla Jubilæi expresse eleemosyna,
sicut alia opera, subdita facultate commutandi quæ imple-
ri non possint: ergo si Religiosi, & alii pauperes eleemo-
synam dare non possint, tenentur commutationem pete-
re; Quando enim concessio facta est sub conditione (uti
est concessio Indulgentiæ jubilæi facta sub conditione de
eleemosyna danda, vel aliquid aliud faciendi, in quod a
Confessario eleemosyna commutetur) deficiente conditio-
ne, concessio habetur pro non facta *ex leg. Pecunia, ff.*
Si certum petatur: Conditionale autem, non impleta
conditione, nihil ponit in esse. Tum quia sicuti ex
Communi Doctorum diximus *sub numer.* 33. quod impo-
tentes ad jejunium ut pueri, senes, infirmi, labo-
rantes tenentur pro lucrando jubilæo petere commu-
tationem ipsius jejunii in aliud opus pium; ita dicen-
dum est de Religiosis, & aliis pauperibus impotenti-
bus ad eleemosynam. Cardin. de Lugo *tom.* 6. *dispu-*
tat. 27. *num.* 115., *& seq.* Viva *de Jubilæo quæst.* 8. *ar-*
tic. 6. *num.* 2. Bellegambe *leg. cap. quæst.* 5. La Croix *leg.*
6. *part.* 2. *n.* 1430. Lezana *in Summ. verb. jubilæum nu-*
mer. 14. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 4. *num.* 2833., & alii
plures dicentes, quod licet secundum Navar. Henriq. Fer-
nand. Dian. Gobat Arsdekin Leand. & alios, Religio-
si, & alii pauperes impotentes ad eleemosynam non te-
neantur probabiliter ad aliud opus; consultius tamen,

& tutius esse, & commutationem petant; Vel Conventus, seu Monasterium det pro ipsis, quod posse fieri, & in praxi esse, testatur Lugo *l. c. n.* 116. *& seq.* subdens posse sic dare, prout de facto dant etiam Fratres Minores, qui licet tantum usum habeant, dant tamen eleemosynam; quando hoc usu se abdicant, quia sic in pauperem transit Dominium. Lugo *l. c.* Bellegambe *quæst.* 5. La Croix *loc. cit. n.* 1430., & alii passim, sic docente communi praxi omnium nostrorum Conventuum quotidie eleemosynas in pauperes elargientium.

40 Ut autem pro lucrando Jubilæo securius valeat pro omnibus Religiosis eleemosyna a Conventu elargita, consultum est servare praxim, quam Gobat *tr.* 3. *de jubilæo cap.* 29. *num.* 217. testatur servari in sua undequaque præstantissima Societate, quod nempe Superiores locales, quando publicando Jubilæa, in Refectorio, vel in alio loco Religioso Communitatis præmoneant se curaturos dari ex bonis communibus Monasterii eleemosynam pro omnibus, & talem præmonitionem, aut monitionem esse necessariam tenent Lugo *loc. cit.* Bellegambe *quæst.* 3. *l. c.* La Croix *nu.* 1428. Maillard, & alii, quia cum eleemosyna debeat esse actio moralis, debet procedere ex cognitione, & volitione.

41 Pro quantitate eleemosynæ elargiendæ attendenda est Bulla jubilæi, quæ si dicat elargienda esse juxta *cujuscumque facultatem*, tunc Dives debet dare eleemosynam majorem, quam pauper. Gobat, Bonacina, Busem. Bellegambe *quæst.* 2. La Croix *loc. cit. num.* 1427., & alii. Si Bulla nihil determinet, & sine addito præscribat Eleemosynam dicendo, v. g. *Qui dederit Eleemosynam, acquiret indulgentiam*, tunc sufficere eleemosynam quantumcumque parvam tenent Diana, Leo, Faustus, Rodriquez, Bonacina, Gobat, & alii, *arg. cap. In obscuris* 30. *de Regul. juris in* 6. ibi: *In obscuris minimum est subsequendum.* Illa autem locutio, *Qui dederit eleemosynam*, est obscura, cum possit, æque de magna, ac de parva intelligi, adeoque potest intelligi etiam de minima: ubi enim Lex non distinguit, neque nos distinguere debemus; *cap. Quia circa* 22. *de privileg.*, *& leg. De pretio*, *ff. de publiciana in rem action.* Si autem Bulla dicat, ut jam solent dicere Bullæ edi solitæ pro jubilæis hujus Sæculi, & ætatis, *Et eleemosynas ad libitum prout Charitas singulis suggesserit, fecerint.* Vel *qui eleemosynam pro arbitrio suo fecerint*, vel *prout cuique suggeret Devotio*, Gobat *loc. cit. num.* 219. Zecchius, & alii docent sufficere præbere quantumcumque parvam eleemosynam. At alii cum La Croix *loc. cit. num.* 1427. melius dicunt simul habendam esse rationem dictaminis interni suadentis plus, vel minus; & ut dicit Lugo *loc. cit. num.* 114. curandum esse, ut sit in quantitate proportionata ad finem implorandi Divinam opem.

42 Eleemosynam pro jubilæo lucrando sufficit, etiamsi detur per alium v. g. per famulum, amicum, & hujusmodi. *Communis*, *arg. cap. Qui facit* 72. *de Regul. juris in* 6., ibi: *Qui facit per alium, est perinde, ac si faciat per se ipsum.* Si autem famulus, vel alius sibi commissam eleemosynam non daret, Homobon. Bonac., Busemb. Gobat, Corduba, Leo, Rodriq. Sanctarell. *cap.* 7. *dub.* 1. Lugo *l. cit. n.* 112. Viva *quæst.* 8. *art.* 6. *sub n.* 3., & alii dicunt probabilius, quod Dominus, seu committens dandam eleemosynam non lucraretur jubilæum, quia in tali casu non esset data eleemosyna, cum non esset sublevatus pauper; & non posita conditione requisita pro jubilæo lucrando, uti est ipsa eleemosyna non acquiritur jubilæum. Lezana vero *verb. Jubilæum n.* 14. Sa *verb. Indulgent. n.* 4. Pasqualig. *quæst.* 136. Vega Decastill. Alloza, & alii tenent, quod Dominus, seu committens dandam eleemosynam adhuc in tali casu lucraretur jubilæum, quia quantum est ex sua parte, jam dedit, & tradidit eleemosynam, quod probabile, & tutum censet etiam Gobat *loc. cit. num.* 121., & alii.

43 Nomine pauperum, quibus pro lucrando jubilæo præbenda est eleemosyna, intelliguntur, nedum veri pauperes quibus ex obligatione naturali, aut voto, seu pœnitentia tenetur quis succurrere, sed etiam, qui secundum suum statum, qualitatem, & conditionem non habent necessaria ad victum, & vestitum, & insuper illi, qui se fingunt pauperes, cum revera non sint, dummodo pro veris pauperibus credantur. Item loca pia, Monasteria Religiosorum, Hospitalia, & Ecclesiæ, quæ indigent luminaribus, ornamentis, ædificiis, & hujusmodi Gobat *l. c. n.* 222. La Croix *l. c. n.* 1429. Bellegambe *quæst.* 4. Diana, Sanchez, Lugo, Navarr., & alii passim.

44 Quoad tempus adimplendi opera præscripta non omnes circa omnia conveniunt; Diana enim, Præpositus, Naldus, Layman, Bonacina, Palaus cum Gobat *in Quirinario tract.* 3. *de jubilæo cap.* 11. *num.* 72. Navarrus, Lezana, Rodriquez, Bossius, & alii dicunt non opus esse, ut omnia opera præscripta adimpleantur, seu ponantur intra unam, & eamdem hebdomadam ex duabus assignatis, sed posse adimpleri, seu poni partim in una, & partim in altera hebdomada, v. g. in prima hebdomada jejunia, in secunda visitatio Ecclesiarum, Eleemosina, Confessio, Communio &c. Et nituntur hoc probare ex verbis Bullæ, quæ non convincunt debere poni omnia opera præscripta, præter tria jejunia, intra unam, & eamdem hebdomadam. Bulla enim jubilæi hæc verba solet habere: *Qui prima, vel secunda hebdomada Ecclesias visitaverint, ac feria quarta, sexta, & Sabbato alterius hebdomadæ jejunaverint; pariterque Confessi, & Sanctissima Communione refecti fuerint, & eleemosyna &c.* ex quibus verbis, dicunt ipsi, apparet omnia opera, præter jejunia, posse poni, seu adimpleri prima vel secunda hebdomada. Henriquez autem *lib.* 7. *cap.* 11. Sanchez *lib.* 4. *cap.* 4. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 4. *n.* 3830. Sanctarell. *cap.* 7. *dub.* 1. Lugo *l. c. num.* 100. Reiffenstuel *Theol. Moral. tract.* 12. *dist.* 3. *num.* 114. *in fine*, Ugolinus, Faustus, Rinaldus cum Viva *de Jubilæo qu.* 8. *art.* 2. *sub n.* 3., & alii plures tenent probabilius, & tutius omnia opera præscripta ponenda, seu adimplenda esse intra unam, & eamdem hebdomadam. Et ratio est, quia, ut recte observat Sapientissimus Viva, dum dicitur, *Qui prima, vel secunda hebdomada*, ponuntur a Papa duo tempora, quibus lucrari possit jubilæum, positis, seu adimpletis operibus præscriptis, non vero statuitur unum tempus quindecim dierum, quo possit opera præscripta poni, est adimpleri; hoc enim videtur operari particula vel, aliter non diceretur: *Qui prima, vel secunda hebdomada*, sed diceretur; *Qui his quindecim diebus.* Ideo autem duæ hebdomadæ assignantur, ut qui nequit prima, possit jubilæum lucrari secunda, non vero, ut possint opera dividi, quia dictio illa alternativa, vel tribuit actum cuilibet in solidum, ut notat Glossa *in cap. Cum plures*, *de Offic. delegati in* 6., & facit sensum disjunctivum explicatum. Hæc ille. Et hanc sententiam vocat tutiorem ipsemmet Gobat *l. c.* quamvis dixerit esse aliam probabiliorem; & sic etiam tutiorem vocant alii passim, & signanter Reiffenstuel *l. c.* dicens, quod sit tutior, ac proin in praxi merito tenenda, & consulenda, & Felix Potestas *loc. cit.* dicit absolute opera præscripta debere omnino intra unam, & eamdem septimanam impleri.

Confessio tamen, & Communio, quando In Bulla non 45 requiritur expresse de tempore jubilæi, sed conceditur Indulgentia *omnibus Confessis, & Sacra Communione refectis*, potest fieri uno, vel etiam duobus, aut tribus, sed etiam quatuor, & secundum aliquos etiam quinque, vel sex diebus ante primam Dominicam, dummodo lucraturus jubilæum perseveraverit in gratia usque ad diem lucrandi jubilæum; Vide *supra num.* 27., *& verb. Indulgentia artic.* 3. *num.* 30., *&* 32. ubi citantur Doctores, 46 & adducitur ratio. Requiritur enim, & sufficit probabilius ad consequendam Indulgentiam jubilæi, quod lucraturus sit in statu gratiæ, saltem dum perficit, & ponit ultimum opus præscriptum. Lugo *tom.* 6. *disp.* 27. *n.* 83. Mastrius *Theol. moral. disp.* 21. *num.* 61. Herincx *disp.* 4. *de satisfact. quæst.* 11. *num.* 77. Reiffenstuel *tract.* 12. *dist.* 2. *q.* 3. *n.* 33., *& dist.* 3. *quæst.* 8. *n.* 104. Suarez *disp.* 52. *sect.* 5. Viva *de Jubilæo quæst.* 6. *art.* 2. *num.* 4. Layman, Paulus, Bonacina, Bossius, & alii. Et jubilæum ad duas hebdomadas concessum potest probabiliter bis obtineri, 47 si in utraque hebdomada repetantur opera præscripta; Vide *art. num.* 15. ubi citantur Doctores, & adducitur ratio, quamvis tamen sit æque probabilis etiam opposita sententia propter adducta *ibidem num.* 26. Opera autem præscripta debent ita integre adimpleri, ut si aliquod 48 ipsorum, vel penitus, vel quoad partem notabilem omittatur, sive id fiat ex ignorantia, seu oblivione, sive ex negligentia, aut impotentia (seclusa commutatione in aliud opus quam a Confessario facta) non obtineatur quicquam de Indulgentia Jubilæi. S. Th. *in* 5. *dist.* 20. *q.* 3. Reiff. *cit. dist.* 3. *q.* 8. *num.* 105. Gobat *de jubilæo cap.* 11. *n.* 61., & ipso teste, alii communiter. Et ratio est, quia jubilæum conceditur a Papa sub conditione adimplendi omnia opera præscripta, vel aliquod aliud faciendi, in quod a Confessario aliqua ipsorum sint ex rationabili causa commutata; quando autem concessio facta est sub aliqua conditione, deficiente tali conditione concessio habetur pro non facta, *ex leg. Pecuniam*, *ff. si certum petatur*: Conditionale enim, non impleta conditione, nihil ponit in esse; adeoque &c.

Tempus jubilæi extraordinarii concessum ad duas hebdo- 49 madas comprehendit quindecim dies, idest tres Dominicas, & 12. dies feriales, si inchoetur a die Dominica ut fieri solet. La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *num.* 1397. Layman *lib.* 5. *tract.* 7. *cap.* 8. *n.* 7. ubi testatur esse receptum more Germanicarum Ecclesiarum, ut quindecim dies permittantur; Totidem permittendos esse dicit P. Paulus Hispanus *part.* 4. *tract.* 24. *punct.* 12. §. 3. *num.* 3. Totidem Coronius Italus *controv. lib.* 2. *controv.* 12. *n.* 16., *&* 17. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 4. *n.* 3824., & alii plures, & Gobat *in Quinario tract.* 3. *cap.* XI. *sub num.* 63. *vers. Dixit tertio*, ubi testatur se non recordari fuisse minus, quam quindecim dies assignatos illis duarum hebdomadarum octodecim jubilæis, quibus fruitus est in diversis Episco- 50 patibus; Quamvis tamen subjungat, nonnullos Episcopos expressisse opera præscripta esse perficienda intra quatuordecim dies. Quod si aliquid alii Episcopi id clare exprimerent, & declararent tempus jubilæi non extendi ultra quatuordecim dies, esset standum tali expressioni, & declarationi, nisi aliter constaret de mente Pontificis, quia Bulla jubilæi non exprimit nisi duas hebdomadas, & hebdomada non continet nisi septem dies.

Li-

51 Licet enim Episcopi nequeant decurtare tale tempus, &
illud arctare intra unam hebdomadam, ut recte dicit Go-
bat *loc. cit. num.* 63. ubi notat errasse quemdam Vica-
rium Generalem, qui determinavit pro universis unam
solam hebdomadam; tamen alio non constante de mente
Pontificis, si expresse declaret esse perficienda opera præ-
scripta intra determinatos quatuordecim dies, esset stan-
dum tali declarationi, quia, quod tempus Jubilæi com-
prehendat 15. dies, ex verbis Bullæ affirmari non potest
ut recte notat Layman *loc. cit.* sed ex benigna DD. in-
terpretatione, accedente Ecclesiarum consuetudine, secun-
dum quam Fideles tertia Dominica, quæ est dies 15. ab
inchoatione Jubilæi, ad Sacramenta accedunt. Et Cardi-
nalis de Lugo, aliique plures Hispani, & Itali, teste
Gobat *loc. cit. vers. Dixi tertio*, dicunt esse peculiariter
permissum, ut Confessio, & Communio peragantur tertia
Dominica indicti Jubilæi.
52 Ordinarii possunt duas Jubilæi hebdomadas facere in-
choari quocumque die septimanæ prout occursus Festo-
rum, aut alia ratio prudens suggesserit, dummodo tamen
adsit tempus adimplendi jejunium tribus præscriptis diebus
intra unam, & eamdem hebdomadam, ut requiri diximus
supra num. 31., *&* 44. Conveniens tamen, & expediens
53 est, ut advertit Gobat *loc. cit. sub num.* 70. ita inchoa-
re illas hebdomadas, ut tam prima, quam secunda inci-
piat a Festo, adeoque quartusdecimus, vel quintusdecimus
dies Jubilæi desinat in Festo. Et Layman *loc. cit. n.* 7.
dicit, quod, cum clarissime pateat, diemDominicam, qua
incipit Jubilæum, connumerandam esse inter dies, quibus
Confessio, & Communio institui possit, ideo, ne ea dies
excludatur, conveniens esse videtur, ut promulgatio Ju-
bilæi fiat in Ecclesiis ante eam Dominicam. Ordinarii,
54 aut Parochi mortaliter peccat, si absque pergravi causa
ex negligentia diutius differant promulgationem, seu in-
dictionem Jubilæi. Pontifices enim solent in virtute San-
ctæ Obedientiæ districte præcipere Episcopis, *ut cum pri-
mum Jubilæi Litterarum transumpta, atque exempla etiam
impressa acceperint, illa statim absque ulla mora, retarda-
tione, vel impedimento .... publicent, vel publicari fa-
ciant*. Et Sixtus V. Constit. 1. apud Cherubinum (ex
cujus mente loqui videntur posteriores Pontifices) diserte
imperat inchoari Jubilæum prima, vel secunda hebdoma-
da immediate post habitam notitiam Jubilæi, adeoque,
cum deficiant in materia gravi, graviter peccant. Gobat
loc. cit. n. 68. Pax Jordan. *Elucubration. volum.* 1. *lib.*
5. *titul.* 16. *n.* 69. *&* 70. ubi dicit, ita statim debere E-
piscopum publicari facere Jubilæum, ut non possit, ne-
que occasione Messis, Vindemiarum, vel alterius cujus-
que occupationis, & impedimenti ad aliud tempus dif-
55 ferre, etiamsi publica populorum commoditas aliud expo-
sceret, & obnixis precibus ad differendum requireretur,
eo quod in Brevibus talium concessionum sequens clau-
sula soleat apponi; *Quapropter tenore præsentium in vir-
tute Sanctæ Obedientiæ districte præcipimus, atque man-
damus omnibus, & quibuscumque Venerabilibus Fratribus
Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis &c. ut cum primum
Litterarum transumpta, aut exemplaria, impressa accepe-
rint, illa statim absque ulla mora, retardatione, vel im-
pedimento per suas Ecclesias, & Diœceses, Provincias,
Civitates, Oppida, Terras, & Loca publicent, aut publi-
cari faciant &c.*, quæ quidem verba, ut dicit ipse, sunt
adeo præcisa, & geminata, ut nulla possit cadere dubi-
tatio, quin talis fuerit Papæ intentio, quod non differa-
tur publicatio. Immo subjungit; quod ex illis verbis:
*Per suas Ecclesias, & Diœceses, Provincias, Civitates,
Oppida, Terras, & Loca*, similiter manifeste apparet eo-
dem tempore publicationem esse faciendam pro Civitate,
& Diœcesi, non autem elapso tempore Civitatis, publi-
care pro Diœcesi; hoc enim directe censetur contra in-
tentionem Papæ verbis supradictis expressam. Caveant
igitur omnes, ad quos spectat publicare, ne differant,
neque separent Civitatem a Diœcesi quoad præfatam pu-
blicationem, alioquin non excusabuntur a mortali, quia
Papa præcipit illis in virtute Sanctæ Obedientiæ. Hæc
ille; Pellizarius tamen, & alii apud La Croix *loc. cit. n.*
1397. putant, posse ex rationabili causa prius in Urbe,
postea in Diœcesi, aut etiam postea pro Monialibus, ut
omnes possint successive, commode habere Extraordina-
rios Confessarios, præsertim ubi pauci reperiuntur.
56 Opera præscripta Jubilæo lucrando possunt impleri,
partim in uno loco, & partim in alio, dummodo visita-
tio Ecclesiarum fiat in loco publicati Jubilæi; Lugo *cit.
disp.* 27. *a n.* 123. Bellegambe *p.* 3. *sect.* 3. *q.* 6. Layman
lib. 5. *cap.* 8. *n.* 11. Sannig. *l.* 5. *decret. tit. de pœnit. & remiss.
cap.* 2. *n.* 16. La Croix *loc. cit. n.* 1434. Diana *p.* 5. *tract.* 12.
resol. 53. Castropal. Bonacina, & alii passim. Et ratio est,
quia favor Jubilæi est personalis, ex cap. autem *Privile-
gium* 7. *de Regul. Juris in* 6. *Privilegium personale per-
sonam sequitur*, adeoque quocumque quis pergat, fert se-
57 cum illum illum favorem, & jus utendi omnibus Jubi-
læi facultatibus. Tum quia Bulla Jubilæi non requirit,
ut omnia opera impleantur in loco publicati Jubilæi, adeo-
que &c. Dicitur autem notanter: *Dummodo visitatio Ec-
clesiarum fiat in loco publicati Jubilæi*, quia, cum visi-
tatio debeat fieri illarum solarum Ecclesiarum, quas Or-
dinarius designavit, non potest fieri in alio, in quo non-
dum designatæ sunt Ecclesiæ visitandæ; Layman, Diana
loc. cit. Lugo *l. c. n.* 127. Gobat *l. c. n.* 90.
Hinc colliges, quod, si quis in loco, ubi publicatum est 58
Jubilæum, visitaverit designatas Ecclesias, & inde iter ar-
ripuerit, poterit in itinere reliqua opera peragere; *Ci-
tati Doctores*. Nec tenetur ratione Jubilæi differre iter
in aliud tempus, nam Bulla sine distinctione offerre gra-
tiam iter agentibus; *loc. cit. sub n.* 90. *in fine*, & passim.
Item, si quis iter faciens perveniat ad locum, in quo Ju-
bilæum celebratur, sive pervenerit illuc ante, primum
post promulgationem, poterit ibi præstando opera præ- 59
scripta lucrari Jubilæum æque, ac incolæ, quia per præ-
sentiam in loco statim acquirit jus. Et si ibi nequeant
omnia opera præscripta implere, poterit, visitatis ibi de-
signatis Ecclesiis, suum prosequi iter, & in itinere reliqua
opera implere, & Jubilæum lucrari; Lugo *loc. cit. n.* 126.
& 127. Layman *loc. cit. n.* 11. Gobat *loc. cit. n.* 90. & alii.
Item, si quis ultimo die perveniat ad locum Jubilæi, po-
test petere, ut opera, quæ facere non potest, sibi com- 60
mutentur, & sic ibi lucrari Jubilæum; Lugo *l. c. n.* 125.
La Croix *l. c. n.* 1436. Bellegambe *p.* 2. *sect.* 5. *q.* 5. & alii.
Item si quis post lucratum Jubilæum in sua patria pergat
ad alium locum, ubi celebratur Jubilæum, poterit proba-
bilius ibi iterum lucrari Jubilæum replicando ibi opera 61
præscripta: Vide *art. antec. n.* 25. ubi citantur Doctores, &
adducitur ratio: quamvis tamen, ut *ibi n.* 26. dictum fuit,
sit vere probabilis etiam sententia contraria. Item, si 62
quis tempore publicati Jubilæi in sua patria, etiam ulti-
mo die primæ, vel secundæ hebdomadæ iter arripiat,
nec in itinere implet cetera præscripta, poterit reversus
præstando opera præscripta Jubilæum lucrari, quamvis
Jubilæi tempus fuerit elapsum, quia Papa concedit navi-
gantibus, & iter agentibus, ut reversi habeant alias duas
completas hebdomadas. Nec obstat, quod in sua patria,
seu loco publicationis fuerit per totam primam hebdoma-
dam, & quasi per totam secundam, quia, cum Pontifex
velit, quod unusquisque habeat duarum completarum heb-
domadarum spatium, in quo cum quiete, & devotione
possit se præparare, & Jubilæum lucrari, talis nec tunc
habet hebdomadam completam ad quietem, & devotionem
requisitam. Lugo *loc. cit. n.* 123. Gobat *l. c. sub n.* 90. Bel-
legambe *sect.* 2. *q.* 4. La Croix *l. c. n.* 1434. & alii; & faciunt
dicta supra *n.* 38. Vide *ibi*.
Alia. Vide *verb. Indulgentia*.

A P P E N D I X

In qua exponitur declaratio facta a Doctissimo Viro Ubaldo Giraldi a S. Cajetano Scholar. Piarum juxta Constitutiones editas a Benedicto XIV. pro Anno Jubilæi 1750., quæ quidem declaratio in variis peragraphis distincta exhibetur, prout ab Auctore exarata fuit.

§. I.

Della sospensione delle Indulgenze in tempo del Giubileo.

DUrante l'Anno Santo, restano sospese, tanto in Roma, quanto fuori, tutte le Indulgenze, sì plenarie, che non plenarie, anche perpetue (1).

Eccettuate le seguenti.

I. Quelle concedute in articulo mortis.

II. Quelle, che possono concedere i Vescovi, ed altri Prelati Ordinarj de'luoghi, a tenore delle Lettere Apostoliche di Nostro Signore sotto li 5. Aprile 1747.

III. Quelle concedute in recitare l'Ave Maria, e solite al suono della campana la mattina, mezzo dì, e sera, o ginocchioni, o in piedi, secondo i tempi.

IV. Quelle di 7. anni, e 7. quarantene concedute a chi confessato, e comunicato, o almeno contrito, con fermo proposito di confessarsi, visita la Chiesa, ove è esposto il Venerabile per l'Orazione delle Quaranta ore, ivi pregando secondo l'intenzione di S. Chiesa.

V. Quelle concedute a chi accompagna il Santissimo Viatico, ed a chi manda torce, o lumi da portarsi da altri detta occasione.

VI. Quelle solite concedersi da'Legati, e Nunzj della S. Sede, ed anche da'Vescovi nell'esercizio de'Pontificali, o nel dare la Benedizione, o in altra consueta forma.

VII. Quelle degli Altari privilegiati per li Defonti.

VIII. Quelle concedute direttamente per detti Defonti.

(1) *Cum nos nuper* §. *Cæterum*.

IX. Quelle concedute a' Vivi, con espressa facoltà di applicarle per essi Defonti, da valere però per detti soli Defonti.

X. Quelle tutte concedute a' Vivi, anche senza espressa facoltà di applicarle per li Defonti, da valere medesimamente per detti soli Defonti (1).

§. II.

Della sospensione delle facoltà di assolvere da' Casi, e Censure riservate alla Santa Sede, di commutare Voti, e dispensare sopra l' irregularità, ed altri impedimenti.

DUrante lo stesso Anno Santo, restano sospese (solamente però fuori di Roma) tutte le facoltà sopraddette concedute a chiunque in qualunque maniera, occasione, o titolo, anche per causa d' Indulgenza. (2)

Eccettuate le seguenti.

I. Quelle de' Tribunali della S. Inquisizione, di Propaganda Fide, e degli Officiali, Missionarj, e Ministri deputati da essi Tribunali, o dalla S. Sede per estirpazione dell' Eresia, particolarmente di assolvere dalla detta Eresia quei, che fanno abjura de' loro errori.

II. Quelle concedute della S. Penitenziaria a' Missionarj ne' luoghi, ed in occasione delle Missioni.

III. Quelle de' Vescovi, e di altri Prelati nelle loro rispettive Diocesi, circa il dispensare, ed assolvere i loro sudditi nei casi occulti, anche riservati alla S. Sede, *prout ipsis a S. Tridentina Synodo, seu alias, etiam in publicis a Jure communi Ecclesiastico, & ab eadem Apostolica Sede pro certis personis, & casibus indultæ, promissæque dignoscuntur.*

IV. Quelle de' Superiori Regolari, delle quali sono in certo, e pacifico possesso, rispetto però solamente a' loro sudditi Regolari, e non Secolari, tanto in Roma, quanto fuori (3).

§. III.

Delle opere ingiunte alli Romani, Forestieri abitanti in Roma.

I Fedeli dell' uno, e l' altro Sesso per acquistare l' Indulgenza plenaria, e godere degli Indulti ad essa annessi, durante l' Anno Santo, debbono adempire le seguenti quattro Opere ingiunte (4).

I. Se sono Abitanti di Roma, e suo distretto, intendendosi per li primi.

II. Quei ivi nati, e che vi abitano.

III. Quei venutivi con animo di abitarvi la maggior parte dell' anno.

IV. Quelli, che vi stanno con qualche impiego, o per ritrovarvelo.

V. Quei, che vi vengono per altra causa, che per il Giubileo.

VI. Quei, che venutivi per tal fine, vi si trattengano più di sei mesi.

E per li secondi, cioè del Distretto, tutti gli Abitanti dentro le cinque miglia fuori delle porte, o nativi, o venutivi, come sopra (5).

Debbono visitare, almeno una volta il giorno, quale può computarsi, o da una mezza notte all' altra, o dai Vesperi del giorno precedente fino a tutti i Vespertini crepuscoli del susseguente (6), per trenta giorni continui, o interpolati, le Basiliche di S. Pietro, di S. Paolo, di S. Giovanni in Laterano, e di Santa Maria Maggiore (7), *e tutte quattro in un istesso giorno*, computato, come sopra, e detta Visita deve esser fatta con intenzione di onorare Dio, e i suoi Santi, e vi si debbono esercitare atti di Religione (8).

E se sono Forastieri, cioè tutti gli altri non compresi sotto il nome di Abitanti di Roma, e suo Distretto, almeno quindici de' suddetti giorni, medesimamente una volta il giorno tutte quattro (9).

Nè è necessario per l' acquisto della Indulgenza entrare, o uscire per le Porte Sante (10).

Detti Forastieri, se dopo intrapreso il viaggio a tal fine per Roma, o anche pervenutivi, o da altra legittima causa o sopraggiunti da morte, non avessero compito, o nè pure cominciato detto numero di visite, possono godere della medesima Indulgenza, e remissione, come se effettivamente l' avessero compito, purchè siansi confessati, e communicati (11).

In caso d' Indulto di moderazione del numero delle visite pubblicato dopo essersi da taluno fatta qualcuna delle dette visite a se prescritte, cioè di 30., o di 15. respettivamente, può prevalersi delle visite fatte per compire il numero prescritto in detto Indulto, come ancora, se prima dell' Indulto avesse compito il numero in esso prescritto, purchè faccia almeno un' altra visita (12).

II. Debbono sì gl' uni, che gl' altri porgere a Dio in dette visite devote preghiere per l' Esaltazione della S. Chiesa, estirpazione delle Eresie, concordia de' Principi Cattolici, salute, e pace di tutto il popolo Cristiano (13).

Quali preghiere non vengono determinate nè in qualità, ne in durazione: non debbono però esser sì brevi, che denotino poco affetto agli esercizj spirituali (14)

Nè è necessario, che sia Orazione mentale, bastando la vocale, facendosi la mentale, vi si deve aggiungere qualche orazione vocale (15).

Quantunque sia non necessario per l' acquisto della Indulgenza essere in grazia, o permettere la Confessione Sagramentale a dette visite, bastando, che l' ultima opera sia fatta in grazia; nulladimeno, acciocchè queste siano meritorie, è molto commendabile, che sian fatte, o dopo una fruttuosa Confessione, o dopo un atto di Contrizione (16).

III. Debbono fare la Confessione Sagramentale de' loro peccati realmente, e non in *voto*, quantunque non fosser rei, che di peccati veniali (71).

Quale dovranno ripetere prima dell' ultima opera ingiunta nel solo caso, che dopo fatte alcune di dette visite in istato di grazia, ricadano in peccato mortale, senza obbligo però di ripetere le già fatte (18).

IV. Debbono fare la Santa Communione Sagramentale insieme, e spirituale, cioè non sacrilega: non essendo sufficiente la sola spirituale (19).

La mancanza della quale non impedisce l' acquisto della Indulgenza a' Fanciulli, che per ragione di età ne sono incapaci, potendosi dal Confessore commutare in altra opera pia. Se poi se ne fossero resi capaci dentro il decorso dell' Anno Santo, in tal caso sarebbero a questa tenuti (20).

Come nemmeno impedisce a partecipare de' favori del Giubileo, cioè dell' assoluzione da' peccati riservati, e censure, commutazione di voti, e dispense ottenute, la mancanza delle visite, e Communione a quei, che essendosi confessati con serio animo di adempire dette opere, e poi pentiti, non l' adempiano, benchè pecchino mortalmente (21).

Del qual peccato sono anche rei tutti quelli, che senza licenza de' loro respettivi Superiori vengono a Roma per l' acquisto del Giubileo, come sono i Vescovi, Paro-

---

(1) *Cum nos nuper* §. *Itaque*.
(2) *Ibid.* §. *Cæteras*, *Convocatis* §. 55., & 56. Lettera Circolare num. 32. pag. 42.
(3) *Cum nos nuper* §. *Præservatis*. Lettera Circolare num. 32. pag. 42.
(4) *Peregrinantes* §. *Quo quidem*.
(5) *Convocatis* §. 44. dict. Lettera Circolare num. 72. pag. 92.
(6) *Peregrinantes* §. *Quo quidem*.
(7) Detto §. *Quo quidem*.
(8) Detta Lettera Circolare num. 11. pag. 15. e num. 76. pag. 104.
(9) *Peregrinantes* §. *Quidem*.
(10) *Convocatis* §. 49.
(11) *Peregrinantes* §. *Et quoniam*.
(12) *Convocatis* §. 50.
(13) *Peregrinantes* §. *Quo quidem*.
(13) *Ibid. dicto* §. *Quo quidem*. Lettera Circolare num. 83. pag. 114.
(15) *Convocatis* §. 51.
(16) *Convocatis* 45. Lettera Circolare num. 75. e 76. dalla pag. 98. a 102.
(17) *Convocatis* §. 46. Lettera Circolare num. 7. pag. 11.
(18) *Convocatis* §. 47.
(19) *Peregrinantes* §. *quidem*. *Convocatis* §. 48. Lettera Circolare num. 2. pag. 7.
(20) *Convocatis* §. 48.
(21) *Ibid.* §. 54. Lettera Circolare num. 86. pag. 120.

Parrochi, Religiosi, Mogli, ed anche i Mariti, se vi vengono con grave incommodo delle Mogli; li quali però, ciò non ostante, possono partecipare della Indulgenza, e suddetti favori, le giuntivi, si confessano anche di questo peccato. (9)

Queste quattro opere ingiunte possono reiterarsi quante volte ad ognuno piacerà, tanto prima, quanto dopo qualche Indulto di minorazione di visite, che sopravvenisse; ad effetto però di conseguire la sola Indulgenza, e non di partecipare de' favori ad essa annessi. Onde, se dopo essere stato partecipe la prima volta di detti favori, e di nuovo incorso nelli casi riservati, e censure, o ha bisogno di nuove commutazioni, e dispense, non ne può più essere assoluto, commutato, e dispensato. (2)

§. IV.

Delle Monache, Oblate, e altre Persone dell' uno, e l' altro sesso dimoranti sì in Roma, che fuori, alle quali può commutarsi in altre opere pie la visita delle quattro Basiliche. Le dimoranti sì in Roma, che fuori, sono le seguenti.

I. Tutte le Monache professe di perpetua Clausura soggette sì agli Ordinarj de' Luoghi, e Superiori Regolari, che immediatamente alla Santa Sede, le Novizie, o altre Donne secolari loro coabitanti, colla debita licenza, o per educazione, o per altra causa.

II. Le Monache parimente professe, che qualche volta escono dalla Clausura per questuare.

III. Le Oblate approvate dalla S. Sede, che vivono in Communità, benchè senza Clausura, loro Novizie, Educande, ed altre seco coabitanti.

IV. Le Terziarie, che vivono in Communità, benchè senza Clausura, nè approvate dalla S. Sede, loro Novizie, Educande, ed altre seco coabitanti.

V. Le Zitelle, e Donne dimoranti ne' Conservatorj, benchè non comprese nel numero delle sin quì nominate, e benchè senza Clausura. (3)

VI. Li Carcerati per cause Civili, e Criminali de' Tribunali sì Ecclesiastici, che Laici, non però della Sagra Inquisizione.

VII. Li Regolari ritenuti nelle Carceri Claustrali, o perchè non sono terminate le loro cause, o perchè non è compito il tempo della pena loro imposta.

VIII. Li confinati per precetto di qualunque Superiore in qualche luogo, o Città in vece di Carcere, Custodia, esilio, o rilegazione. (4)

IX. Gli Anacoreti, ed Eremiti, non però quei di niuna clausura, o vivano, o no collegialmente, benchè sotto il governo degli Ordinarj, e con proprie Regole, ma quei, che vivono separatamente l'uno dall'altro in continua clausura, e solitudine, benchè non totalmente perpetua, e benchè siano d' Instituto Monastico, o Ordine Regolare, come alcuni Cistercienfi, Certosini, ed Eremiti di S. Romualdo. (5)

Le dimoranti fuori di Roma solamente sono le seguenti.

I. Li condannati in Galera, o altrove *ad opus*, ed a quello addetti. (6)

II. Li Schiavi, e Prigionieri di guerra.

III. Gl' Infermi tanto Laici, che Ecclesiastici, sì secolari, che Regolari di qualunque Ordine, li quali, secondo il giudizio del Medico, non potendo sì presto liberarsi dall' infermità, non sono in istato di venire a Roma dentro il decorso dell' Anno Santo, o anche guariti, non potrebbero fare il viaggio senza grave incomodo, e pericolo di ricaduta.

IV. I Malsani abitualmente, se intraprendendo il viaggio, potessero facilmente infermarsi, o soggiacere a qualche grave corporale incommodo.

V. Li Vecchi sopra gli anni settanta. (7)

Eccettuate le Monache, Oblate, Terziarie di Roma, qualunque esse siano, Novizie, Zitelle, ed altre Donne dimoranti con le dovute licenze tanto ne' Monasterj delle medesime, quanto ne' Conservatorj, e Comunità.

Come pure li Carcerati nelle prigioni di Roma.

Alle quali persone tutte può commutarsi la visita delle quattro Basiliche in altre opere pie dal solo Eminentissimo, e Reverendissimo Sig. Cardinale Vicario, o suo Vicegerente, o per se stesso, o per mezzo de' Confessori, secondo lo stato, condizione, e possibilità di ogn' una, e circostanze del luogo, o tempo.

A tutti gl' altri sopra enunciati può farsi tale commutazione dai loro respettivi Ordinarj, e Superiori, sì secolari, che Regolari.

Ancorchè rispetto agli Ordinarj de' Luoghi alcuni delli sopraddetti fossero esenti dalla loro giurisdizione, come che persone Secolari, o Regolari dimoranti fuori de' Chiostri colle debite licenze. (8)

§. V.

Delle opere ingiunte a' tutte le suddette Persone.

Queste sono le istesse, che debbono adempire gli abitanti di Roma, e suo Distretto, come anche li Forastieri venuti a Roma, cioè Orazione, Confessione Sagramentale, e Comunione, eccettuata la visita delle quattro Basiliche, in luogo della quale dovranno adempire le opere di pietà, che loro saranno ingiunte, come sopra.

Quali adempite, conseguiranno pienissima Indulgenza, Giubileo, e remissione di tutti i loro peccati, e saranno partecipi de' favori, e Indulti, che si daranno appresso, come se personalmente avessero visitate le quattro Basiliche di Roma.

Anche nel caso, che cominciato l' adempimento delle suddette opere, fossero prevenute dalla morte.

E con facoltà di acquistare la sola Indulgenza, anche la seconda volta, se dentro il decorso dell' Anno Santo reitereranno tutte le dette opere ingiunte. (9)

E' quì da notarsi, che alle Monache, Oblate, Zitelle, ed altre donne dimoranti ne' Monasterj, e Conservatorj di Roma è stata surrogata dall' Eminentissimo, e Reverendissimo Vicario in luogo della visita delle quattro Basiliche la visita della Cappella interiore delli medesimi Monasterj, e Conservatorj, e di altri tre Altari eretti, o da eriggersi dentro i detti luoghi, in modo, che uno sia separato dall' altro, per trenta giorni continui, o interpolati, come sopra ogni giorno tutti quattro.

E se alcune di esse saranno inferme, e che perciò staranno in letto, o non potranno uscire dalle loro camere, dovranno adempire in luogo di dette visite, quanto loro sarà imposto dal prudente Confessore. (10)

§. VI.

Della diversità de' Confessori. Questi si riducono a cinque classi.

I. De' Penitenzieri ordinarj, e straordinarj delle quattro Basiliche, e di altre Chiese deputati, e da deputarsi dall' Eminentissimo, e Reverendissimo Sig. Cardinale Maggior Penitenziere. (11)

II. De' deputati, e da deputarsi dall' Eminentissimo, e Reverendissimo Sig. Cardinal Vicario (12), che sono li già da lui approvati, e da approvarsi *ad annum* sì Secolari, che Regolari. (13)

III. De' Regolari già approvati, e da approvarsi, come sopra, dal detto Eminentissimo Vicario, o suo Vicegerente, e de' deputati da' Superiori Regolari per udire solamente le Confessioni de' medesimi loro Regolari. (14)

IV. Di quelli da eleggersi per una sola volta dalle Monache professe, e loro Novizie, tanto in Roma, che fuori, quali possono essere i soli Confessori sì Secolari, che Regolari di qualunque Ordine, già approvati dagli Ordinarj de' luoghi per udire le Confessioni delle Monache. (15)

V. Di quelli da eleggersi medesimamente per una sola volta da tutte le altre persone nominate di sopra al §. 4. quali possono essere li soli Confessori sì Secolari, che Regolari di qualunque Ordine, approvati da' loro respettivi Ordinarj per udire le Confessioni de' Secolari (16)

Le

(1) *Ibid.* num. 68. pag. 87, e 88.
(2) *Convocatis* §. 52. Lettera Circolare num. 84. pag. 117.
(3) *Paterna Charitas* §. *Ut autem*.
(4) *Paterna Charitas* 2. *Ad eos*.
(5) *Ibid.* §. *Item Anachoretas*.
(6) *Ibid.* §. *Ad eos*.
(7) *Paterna Charitas* §. *Denique*.
(8) *Paterna Charitas* §. *Nos enim*.
(9) *Paterna Charitas* §. *Itaque*.
(10) Notificazione dell' Eminentiss. e Reverendiss. Vicario sotto li 3. Gennaro 1750.
(11) *Convocati* §. 3. (12) *Convocatis* §. 35.
(13) Notificazione dell' Eminentissimo, e Reverendissimo Vicario sotto li 19. Decembre 1749.
(14) *Convocatis* §. 41. (15) *Paterna Charitas* §. *Eisdem*. (16) *Eidem*.

Le facoltà de' suddetti Confessori si riducono a tre classi.

I. Di assolvere da' casi riservati, e censure.
II. Di commutare voti semplici.
III. Di dispensare sopra alcuni impedimenti.

Non però competono tutte a tutti.

§. VII.

Alli Penitenzieri delle quattro Basiliche, e delle altre Chiese, competono le seguenti facoltà, quanto all' assoluzione da' peccati riservati, e censure.

I. Di assolvere qualunque penitente, anche Regolare, benchè a questo dalla propria Costituzione, o decreto, o precetto Papale fu vietato di confessarsi con esteri, da qualunque peccato grave, ed enorme eccesso, anche riservato alla S. Sede, e da qualunque scomunica, ed altre Ecclesiastiche censure in qualunque maniera medesimamente riservate al Papa, e alla S. Sede, e fulminate da' Sacri Canoni, benchè contenute in Bolle particolari, ed anche dall' Eresia formale esternata, fatta però prima dal penitente in atto della Confessione la secreta abjura, e purchè non abbia il complice, e se ha complice, o complici, purchè questi abitino in luogo, ove l' Eresia domina impunemente. (1)

In absolvendis Regularibus a suo Ordine Apostatis, & fugitivis servent modum in sua tabella præscriptum. (2)

Quale modo nel num. 10. della detta Tabella è espresso con queste parole.

Apostatis ab Ordinibus, seu Religionibus approbatis, nisi post redditum ad Religionem, aut saltem post reassumptum habitum Regularem cum firmo proposito, & brevi termino ad se præsentandum intra Claustra Superioribus suæ Religionis, aut nisi Ultramontani sint, aut longe distent, vel propter inopiam, vel aliud grave impedimentum statim nequeant reassumere habitum, assignari debebit congruum tempus, & absolvi ad reincidentiam, & durante termino, ipsis prohibeatur exercitium suorum Ordinum, si sint Sacerdotes, & in sacris constituti.

Ed in assolverli *a censuris ob suam violatam clausuram per mulierum introductionem ad malum finem, ita absolvant, ut super inhabilitate per hoc contracta ad dignitates, & Officia sui Ordinis consequenda, nullatenus cum eisdem dispensent.* (3)

Non possono però assolvere dalle censure occulte quei, che non hanno soddisfatta la Parte lesa, cioè chi ha sofferto il danno, e non il Giudice, (4) e non potendo per allora soddisfarla, se non promettono con giuramento di soddisfarla quanto prima. (5)

Ed in assolvere *Violantes Clausuram Monialium ad malum finem in casibus etiam occultis, imponant prohibitionem accedendi in posterum ad quævis Monasteria, & Ecclesias Monialium; monendo Pœnitentes hujusmodi, ita ipsos absolvi a censuris ob relatam violationem incursis; ut si impositam istam prohibitionem non servaverint, relabantur eo ipso in easdem censuras.* (6)

Nè tampoco quei, che hanno letto Libri proibiti; particolarmente di Autori contenuti nelle Bolle di proibizione, se prima non hanno consegnati segretamente all' Inquisitore, o Ordinario detti Libri, e non potendo allora, se non promettono di consegnarli quanto prima. (7)

II. Di assolvere da tutte le suddette censure, benchè publicate, dedotte, nominatamente dichiarate, e denunziate *in Partibus* dagli Ordinarj de' Luoghi, o da qualunque Giudice. (8)

Conchè però il Penitente dopo l' assoluzione debba presentare alla S. Penitenziaria la supplica con suo nome, cognome, Diocesi, e narrativa del fatto, per cui è incorso in detta censura, o censure, con la Fede del Penitenziere di averlo assoluto, acciocchè possa da quel Tribunale riportare il Breve: *in forma Missi, vel Remissi absoluti*; secondo il di lui stile. (9)

III. Di assolvere dalle censure *ab homine*, o da qualunque Giudice *de Patribus* nominatamente fulminate, ad effetto però solamente di conseguire il Giubbileo dell' Anno Santo, in tal maniera, che il Penitente resti dopo legato dalla medesima censura, e sia tenuto ubbidire al Giudice della sentenza, e farsi da esso assolvere, nè a tal Penitente si deve far fede di essersi confessato, ed assoluto. (10)

Avvertano però, che non ostante le suddette amplissime facoltà, non possono assolvere da alcuni peccati, e censure, dalle quali nè pure può assolvere, anche nel solo foro della coscienza, lo stesso Eminentissimo Maggiore Penitenziere, secondo l' espressa mente della fel: mem. di Benedetto XIV. dichiarata nella sua Costituzione: *Pastor bonus* (11), e sua Lettera Circolare. (12)

E sono le seguenti.

I. *Principes porro, & alios jus Imperii, etiam vicario nomine habentes, ac Dominia & Respublicas, seu Personas illorum, & illarum administrationem habentes, vel habere solitas, necnon Episcopos, & alios Superiores Prælatos in casibus publicis, qui in præfatis Litteris continentur, etiamsi Romanus Pontifex propter infirmitatem, vel aliam causam ita fuisset impeditus, ut celeriter consuli non posset.* (13)

II. *Minusque possit, etiam in occultis, etiam in foro Conscientiæ tantum absolvere, vel absolvi mandare S. R. E. Card. aut alios cujusque qualitatis, status, gradus, conditionis, dignitatis, & præeminentiæ fuerint, qui vivente Romano Pontifice, de alio quopiam in ejus locum, post ipsius mortem eligendo, vel excludendo tractaverint, suffragia inierint, ambitusve, aut pactiones fecerint.* (14)

III. *Vel, Sede Apostolica vacante, in censuras, seu pœnas in Litteris fel. record. Gregorii Papæ XV. & Urbani VIII. & super electione Romani Pontificis pro tempore facienda &c. contentas, quomodolibet inciderint.* (15)

IV. *Nec pariter possit, etiam in occultis, etiam in foro conscientiæ tantum, eos cujuscumque qualitatis &c. absolvere &c. qui Astrologia judiciaria, vel per se, vel per alios de statu Reipublicæ Christianæ, sive de vita, aut morte Romani Pontificis pro tempore existentis inquirentes ejusdem Urbani VIII. Pont. Max. Litteris &c. contra prædicta perpetrantes editis contravenerint.* (16)

V. *Nec similiter valeat in casibus publicis, etiam in judicium non deductis, violatæ Immunitatis, seu libertatis Ecclesiasticæ ullatenus absolvere.* (17)

VI. *Accipientes munera a Regularibus, exceptis rerum medicinalium, seu devotionis muneribus ultra valorem decem scutorum monetæ &c. non absolvat, nisi facta restitutione, vel si eam de præsenti nequeant adimplere, cum obligatione eamdem, quam primum poterint, faciendi.* Questa restituzione deve farsi alla Religione, o Convento, a cui spetta di ragione. (18)

§. VIII.

Quanto alla commutazione de' Voti gli competono le facoltà.

Di commutare, dispensando, in altre Operé pie tutti i Voti semplici, benchè giurati, e riservati alla S. Sede. (19)

Alla quale sono riservati li soli cinque seguenti.

I. Di entrare in Religione.
II. Di perpetua continenza.
III. Di Pellegrinaggio a Gerusalemme.
IV. Al Santuario di S. Giacomo in Galizia.
V. Ed a Roma, non già alla S. Casa di Loreto, come alcuni hanno opinato. (20)

Con queste limitazioni però.

I. Che circa *Votum perpetuæ castitatis nonnisi mulieribus ita commutare possint ob periculum incontinentiæ, vel ob timorem pudicitiæ, & quidem tantummodo ad effectum nubendi, easdem monendo, facturas contra idem Votum, si extra usum matrimonialem delinquant, & remansuras eodem prorsus, ac antea Voto castitatis obstrictas, si marito supervixerint.* (21)

II. Che circa *Votum Religionis eisdem tantum mulieribus commutare dispensando possint ad effectum nubendi, si alterutra supradicta causa intercesserit, ad effectum vero vitam tantum cælibem in sæculo ducendi, si vel dote sufficiente ad ingrediendam Religionem careant, vel Religionis onera sufferre posse rationabiliter diffidant.* (22)

III. Che circa li Voti penali, o preservativi dal peccato possano commutarli nel solo caso, che militi qualche circostanza, per cui potessero giudicare più proficua la commutazione a rimovere il peccato. (23)

IV. Che nei Voti di perseveranza, o altri fatti in qualche Congregazione, o Comunità, o negli Obbligatorj accettati dal Terzo, non possano servirsi di veruna commutazione. (24)

Per Regola nella commutazione di qualunque de' suddetti

---

(1) *Convocatis* §. 4. & 5. (2) *Ibid.* §. 31. (3) *Convocatis* §. 29.
(4) Lettera Circolare num. 66. pag. 84. *Convocatis* §. 27. (5) *Ibidem* §. 27. (6) *Ibidem* §. 28.
(7) *Ibidem* §. 30. (8) *Ibidem* §. 5. (9) *Ibidem* §. 5. (10) *Ibidem* §. 6.
(11) *Pastor bonus in ordine* la 99. (12) Lettera Circolare num. 39. pag. 52. (13) *Pastor bonus* §. 11.
(14) *Ibidem* §. 12. (15) *Ibidem* §. 12. (16) *Ibidem* §. 13.
(17) *Ibidem* §. 14. (18) *Pastor bonus* §. 26. (19) *Convocatis* §. 8.
(20) Lettera Circolare n. 42. pag 55. (21) *Ibidem* §. 9. (22) *Ibidem* §. 32. (23) *Ibidem* §. 32. (24) *Ibid.* §. 32.

detti Voti, è da notarsi, che il Sommo Pontefice in concedere tale facoltà, ha aggiunta alla parola - *Commutare* - l'altra - *Dispensando* - perchè esigendo la sola Commutazione la Surrogazione in una materia maggiore, o almeno uguale, detta Commutazione mista colla dispensa è capace di qualche moderata disuguaglianza fra la materia del Voto, e la materia surrogata. (1)

§. IX.

Quanto alle Dispense dagli Impedimenti gli competono le facoltà seguenti.

I. DI dispensare dalla sola Irregolarità occulta, contratta unicamente per violazione di censure, tanto gli costituiti negli Ordini Sagri, quanto minori, benchè questi non espressi nella Costituzione *Convocatis* §. 12., ma poi dichiarati nella Lettera circolare. (2)

II. *Cum illis, qui scienter, vel ignoranter cum impedimento Secundi, & Tertii, vel Tertii solius, aut Tertii, & Quarti, vel solius Quarti gradus Consanguinitatis, vel Affinitatis, etiam ex Copula licita provenientis, Matrimonium jam contraxerunt, dummodo hujusmodi impedimentum occultum remaneat, dispensare pro foro tantum conscientiæ possint, ad remanendum in Matrimonio.* (3)

III. *Cum illis, qui a Dataria Apostolica dispensationem obtinuerunt super aliquo impedimento publico, quod tamen non sit Primus, & Secundus, vel Secundus, tantum gradus Consanguinitatis, vel Affinitatis ex copula licita provenientis, & præ verecundia copulam inter eos secutam in eadem Dataria tacuerunt (dummodo nullitas prædictæ dispensationis ex hujusmodi reticentia proveniens occulta sit) dispensare pro foro tantum conscientiæ valeant, tam ad remanendum in Matrimonio jam contracto, quam ad illud contrahendum, si nondum sit contractum.* (4)

IV. *Dispensare item pro foro tantum conscientiæ valeant super impedimento dirimente occulto, tam Primi, & Secundi quam Primi tantum, aut Secundi tantum gradus Affinitatis, ex copula illicita provenientis, tam in Matrimonio contracto, quam in contrahendo.* (5)

V. *Dispensare similiter pro eodem foro, tam de contracto, quam de contrahendo possint super occulto impedimento criminis, neutro tamen machinante; idest quando solum concurrant adulterium, & fides data de Matrimonio contrahendo post conjugis mortem.* (6)

VI. *In prædictis Matrimonialium Dispensationum casibus, possint etiam, quandocumque opus fuerit, pro foro conscientiæ legitimare, prolem, non tamen ex adulterio susceptam.* (7)

VII. *Dispensare ad petendum debitum possint in casu Affinitatis incestuosæ Matrimonium supervenientis.* (8)

VIII. *Ad petendum pariter debitum, cum illis, qui Voto simplici castitatis obstricti, Matrimonium contraxerunt, dispensare valeant; illos monendo, facturos contra id Votum, si extra usum Matrimonialem delinquant, ac remansuros eodem prorsus, ac antea, Voto obstrictos, si Conjugi supervixerint.* (9)

§. X.

Quanto alle dispense dalle Opere ingiunte gli competono le facoltà,

I. DI dispensare li Forastieri dalle 15. Visite delle quattro Basiliche, con ridurle almeno a tre, se a causa di povertà, o altro urgente motivo non possono trattenersi in Roma, ed anche di commutar le prescritte visite in altre opere pie ad arbitrio prudente degli stessi Penitenzieri. (10)

II. Di dispensare gli abitanti di Roma, e suo distretto dalle 30. visite, commutandole in altre opere pie, se impediti da malattia, o altra legitima causa non possono farle, supponendo però (per non aggravar la propria coscienza) che tanto per questi, quanto per li Forastieri vi sia qualche motivo ragionevole per la dispensa. (11)

Avvertendo però tanto essi Penitenzieri, quanto qualunque altro de' soprannominati Confessori:

I. Che le opere pie da surrogarsi in luogo delle Visite, non siano quelle, che il Penitente è per altro titolo obbligato di adempire. (12)

II. Che non possono dispensare veruna delle altre opere ingiunte, cioè Confessione, Comunione, e Orazione, che possono separarsi dalle suddette Visite. (13)

III. Che si possono servire di tutte le suddette facoltà con quei Penitenti solamente, che hanno sincero, e serio animo di conseguire il Giubbileo, (14) e che si confessano a questo fine.

IV. Che debbono servirsene da per se stessi, e non per intermedia persona, nel solo foro della coscienza, e nel solo atto della Sagramentale Confessione, e nelle Basiliche, e Chiese respettivamente loro destinate, purchè non si tratti d'Infermi. (15)

Eccettuati, quanto all'udire le Confessioni in Chiesa, li Confessori Regolari destinati per le Confessioni de' loro Religiosi, le quali possono udire dentro i proprj Conventi, e Case. (16)

V. Che non debbono, nè possono tralasciar d'imporre la salutare Penitenza col pretesto, che il Penitente è disposto a prendere l'indulgenza, dal che poi nasce l'obbligo del Penitente di doverla adempire. (17)

Per regolamento della quale penitenza dovranno leggere quanto circa essa si insinua dal Sacro Concilio di Trento. (18)

VI. Che non ostanti le suddette amplissime facoltà: *Nulli penitus Confessario dari in præsenti Jubilæo, aut in quovis alio facultatem absolvendi complicem in quolibet inhonesto contra sextum præceptum peccato* (19) a tenore della Costituzione di Nostro Signore (20) *prohibemus, ne aliquis eorum extra casum extremæ necessitatis, nimirum in ipsius mortis articulo, & deficiente tunc quocumque alio Sacerdote, qui Confessarii munus obire possit, Confessionem Sacramentalem personæ complicis in peccato turpi, atque inhonesto contra sextum Decalogi præceptum commisso excipere audeat, sublata propterea illi ipso jure quacumque auctoritate, & jurisdictione ad qualemcumque personam ab hujusmodi culpa absolvendam, adeo quidem, ut absolutio, si quam impertierit, nulla, atque irrita omnino sit, tamquam impertita a Sacerdote, qui jurisdictione, & facultate ad valide absolvendum, necessaria privatus existat, quam ei per præsentes has nostras adimere intendimus; & nihilominus, si quis Confessarius secus facere ausus fuerit, majoris quoque excommunicationis pœnam, a qua absolvendi potestatem nobis solis, nostrisque Successoribus duntaxat reservamus, ipso facto incurrat*: E nella dichiarazione sopra la medesima Costituzione: (21) *Porro, si casus urgentis qualitas, & concurrentes circumstantiæ, quæ vitari non possint, ejusmodi fuerint, ut alius Sacerdos ad audiendam constitutæ in dicto articulo personæ confessionem vocari, aut accedere sine gravi aliqua exoritura infamia, vel scandalo nequeat, tunc alium Sacerdotem perinde haberi, censerique posse, ac si revera abesset, atque deficeret; ac proinde in eo rerum statu non prohiberi socio criminis Sacerdoti absolutionem pœnitenti ab eo quoque crimine impertiri. Sciat autem complex ejusmodi sacerdos, & serio animadventat, fore se reipsa coram Deo, qui irrideri non potest, reum gravis adversus prædictam nostram Constitutionem inobedientiæ, latisque in ea pœnis obnoxium, si prædictæ infamiæ, aut scandali pericula sibi ultro ipse confingat, ubi non sunt; Immo intelligat teneri se graviter hujusmodi pericula quantum in se erit, antevertere, vel removere, opportunis adhibitis mediis, unde fiat, ut alteri cuivis Sacerdoti locus pateat illius confessionis, absque ullius infamia, vel scandalo audiendæ. Ita enim ipsum teneri vigore memoratæ nostræ Constitutionis declaramus, & nunc quoque ita ipsi faciendum esse districte mandamus, & præcipimus.*

§. XI.

Alli Confessori deputati, e da deputarsi dall' Eminentiss. e Reverendiss. Vicario competono le facoltà. Quanto all' assoluzione da' Casi riservati, e Censure,

I. DI assolver i loro Penitenti (non però Regolari) da qualunque grave, ed enorme peccato, e da qualunque Censura, purchè sia occulta, fulminata da' Sacri Canoni anche riservata al Papa, e alla S. Sede, e contenuta in Bolle particolari, non però dall'Eresia formale esternata.

Avvertendo, che nell' assolvere *Fractores Clausuræ Monialium ad malum finem*, e chi ha letto Libri proibiti, particolarmente di Autori contenuti nelle Bolle Proibitive, debbono, osservare le medesime Regole, che i Penitenzieri, come sopra al §. 17.

Debbono inoltre avvertire, che in vigore dell suddette facoltà non possono assolvere da' Casi, e Censure, benchè occul-

(1) Lettera Circolare num. 45. pag. 58.
(2) *Convocatis* §. 12. Lettera Circolare num. 50. pag. 66.
(3) *Convocatis* §. 13. (4) *Ibidem* §. 14. (5) *Ibidem* §. 15. (6) *Ibidem* §. 16.
(7) *Ibidem* §. 17. (8) *Convocatis* §. 18. (9) *Ibidem* §. 19. (10) *Ibidem* §. 20. (11) *Ibidem* §. 21.
(12) Lettera Circolare num. 53. pag. 69.
(13) Ibid. num. 53. pag. 67. (14) *Convocatis* §. 24. (15) *Ibid.* §. 4., e 5. (16) *Ibid.* §. 41.
(17) *Ibid.* §. 26. Lettera Circolare n. 65. p. 83. (18) *Sess.* 14. c. 8. *de Pœnit.* (19) *Convocatis* §. 23.
(20) *Const.* 20. *Sacramentum Pœnitentiæ* §. *Demum*, sotto il 1. Giugno 1741.
(21) *Constit.* 120. *Apostolici muneris* §. 3. sotto li 8. Febbrajo 1745.

VI. Finalmente, nettampoco quelli, che per loro intrinseca indisposizione non sono capaci del Sacramento della Penitenza, poichè le amplissime facoltà del Giubbileo non saldano, nè suppliscono, come alcuni peccatori ignoranti falsamente credono, la mancanza del dolore de' peccati, e del vero proposito di emendarsi, che sono due delle parti essenzialissime di detto Sacramento.

E quantunque sappiasi benissimo da' nostri Confessori quali sieno quest' indisposti, tuttavia non vogliamo lasciare di quì nominarli anche Noi, almeno li più principali, e li più ovvj, e sono:

Primo: Quei che si confessano senza dolore e proposito.

II. Quei, che si trovano in occasione prossima volontaria, quale non hanno lasciata, e che possono, nè vogliono lasciare, o che danno simile occasione ad altri di peccare mortalmente, senza volerla togliere.

III. Quei, che hanno la consuetudine del peccato, senza speranza di emendazione.

IV. Quei, che nutriscono odj, ed inimicizie, e non vogliono deporle, nè riconciliarsi coll' inimico.

V. Quei, che ritengono ingiustamente la roba altrui, o hanno cagionati danni, e tolta la fama, e potendo, non vogliono restituire, e disdirsi.

§. V.

Della facoltà di commutare i Voti.

QUanto alla commutazione de' Voti, compete medesimamente agli uni, e agli altri Confessori la facoltà di commutare in altre opere pie, e salutari qualunque voto semplice, anche giurato, e riservato alla S. Sede, (1) eccettuati però li seguenti.

Primo: Li due voti di castità ed ingresso in Religione. (2)

II. I voti accettati dal Terzo, o ne' quali si tratta del pregiudizio di esso Terzo. (3)

III. I voti penali, che chiamansi preservativi dal peccato, fuorchè nel solo caso, in cui militi qualche circostanza, per la quale potessero giudicare ugualmente proficua a raffrenare dal peccato la commutazione, che la materia del precedente voto. (4)

Per regola nella commutazione di qualunque de' suddetti voti, dovranno notare li Confessori, che non avendo la Santità Sua aggiunto alla parola, *commutare*, l'altra, *dispensando*, la materia da surrogarsi, dev' essere almeno uguale, (5) e dovranno servirsi di questa facoltà nell' atto della sacramentale confessione, e per una sola volta, con quei solamente, i quali hanno sincero, e serio animo di conseguire il Giubbileo, e si confessano a questo fine, come si è detto di sopra.

§. VI.

Della facoltà di dispensare sopra l' Irregolarità.

QUanto finalmente alla dispensa dall' irregolarità, compete alli Confessori, che si eleggeranno, come sopra, i penitenti costituiti negli Ordini sacri, la facoltà di dispensare nell' atto medesimamente della sacramentale confessione, e per una sola volta questi stessi, ancorchè sieno Regolari dalla sola irregolarità occulta, contratta unicamente per violazione di censure, ed effetto di potere esercitare gli Ordini già ricevuti, ed essere promossi agli altri superiori, (6) se però avranno ancor essi sincero, e serio animo di conseguire il Giubbileo, e si confesseranno a questo fine.

E quì, perchè non nasca nei nostri Confessori dubbio circa questa dispensa, con quelli, che sono costituiti solamente negli Ordini minori; se possano, o no, servirsene con i medesimi, perchè non nominati nella Costituzione: *Benedictus Deus*: gli rimettiamo alla dichiarazione fatta su questo stesso punto dalla Santità Sua nello Anno Santo, con riportare le medesime sue parole „ E „ benchè ivi, cioè nella Costituzione: *Convocatis*: non „ sieno nominati, che i Sacerdoti, ed i costituiti negli „ Ordini sacri, ciascheduno però può a bastanza conoscere, che se concesso il più, s' intende concesso il meno, „ non resta vietato a' Penitenzieri, a cui si dà l' autorità „ di dispensare sopra l' irregolarità contratta *ob violationem censurarum* coi Sacerdoti, o costituiti negli Ordini „ sacri, purchè sia occulta, il servirsi della stessa autorità, co' Chierici costituiti negli Ordini minori. (7)

Eccettuata la dispensa sopra questa irregolarità, sappiano li nostri Confessori, che Nostro Signore non intende di dispensare, o dare la facoltà di dispensare, o abilitare, o restituire nel pristino stato, anche nel foro della coscienza, sopra qualunque altra irregolarità, pubblica, o occulta, nota, difetto, o incapacità, ed inabilità, in qualsivoglia modo contratta. (8)

§. VII.

Delle opere ingiunte per conseguire il Giubbileo.

ACciocchè poi li nostri Confessori possano pienamente istruire i loro penitenti circa le opere ingiunte per conseguire il Giubbileo, oltre, la notizia delle medesime, che abbiamo data a tutto il nostro dilettissimo Popolo nella pubblicazione dello stesso Giubbileo, ripetiamo questa ancor quì, con alcuni brevi avvertimenti. Si riducono queste a quattro, e sono:

Prima. Visita delle quattro Chiese sopra nominate.

II. Orazione da farsi in dette visite.

III. Confessione sacramentale.

IV. Comunione sacramentale. (9)

Circa le visite è d' avvertire, che debbono esser fatte, da chi non ne sarà dispensato, a tutte le dette quattro Chiese, almeno una volta il giorno, per quindici giorni continui, o interpolati, quale può computarsi, o da una mezza notte all' altra, o dai vespri del giorno precedente a tutti i vespertini crepuscoli del susseguente. (10)

E quantunque non sia necessario per l' acquisto dell' Indulgenza essere in grazia, e premettere la Confessione sacramentale a dette visite, bastando, che l' ultima opera sia fatta in grazia, dovranno nulladimeno insinuare seriamente alli penitenti, che le facciano, o dopo una fruttuosa confessione, o dopo un' atto di contrizione, acciochè gli sieno meritorie. (11)

Debbono ancora esser fatte con intenzione di venerare Dio, ed onorare i suoi santi, ed esercitarsi in atti di Religione. (12)

Circa l' orazione, è d' avvertire, che basta la vocale, nè è necessaria la mentale, e facendosi questa, vi si deve aggiungere qualche orazione vocale. (13)

La quale quantunque non sia determinata nè in qualità, nè in durazione, non deve però essere sì breve, che denoti poco affetto agli esercizj spirituali. (14)

Circa la confessione, è da notarsi, che dev' essere sacramentale, cioè de' peccati realmente, e non in voto, quantunque alcuno non fosse reo che di peccati veniali. (15)

Quale dovrà ripetersi nell' ultima opera ingiunta, nel solo caso, che dopo fatte alcune delle visite in stato di grazia, taluno ricadesse in peccato mortale, senza obbligo però di ripetere le già fatte. (16)

Circa la comunione finalmente, è da avvertirsi, che dev' essere sacramentale insieme, e spirituale, cioè non sacrilega, nè è sufficiente la sola spirituale. (17)

Eccettuata la visita delle Chiese, e comunione sacramentale a' fanciulli di essa incapaci, non è conceduta a' Confessori facoltà alcuna di dispensare per qualunque motivo, o impedimento veruna delle altre opere ingiunte, cioè confessione, comunione, ed orazione, (18) potendosi queste separare dalle suddette visite. (19)

In caso poi, che qualche penitente si fosse confessato con sincero animo di conseguire il Giubbileo, e di adempire l' opere ingiute per conseguirlo, e fosse stato assoluto da' casi riservati, e censure, ed avesse ottenute le commutazioni de' voti, dispensa, come sopra, poi pentito, non avesse adempite le dette opere, quantunque appena potess' essere esente dal reato di colpa, non lo condannino però li Confessori come restato il predetto innodato dalle censure, dalle quali è stato prosciolto, nè privo della grazia delle commutazioni, e dispensa ottenute. (20)

Che è quanto &c.

Data in Roma fuori della Porta Celimontana li 26. Marzo 1751.

Pier Luigi Vescovo di Albano
Card. Carafa.

Pa-

(1) Cost. Bened. Deus, §. Insuper. (2) Detto §. Insuper. (3) Ivi. (4) Detto §. Insuper.
(5) Detto §. Insuper, e Lettera Circolare ai Penitenzieri num. 45.
(6) Cost. Bened. Deus, §. Insuper. (7) Lett. Circol. ai Penit, &c, num. 50.
(8) Cost. Bened. Deus §. Non intendimus.
(9) Costit. Bened. Deus, §. Itaque. (10) Dett. §. Itaque.
(11) Cost. Convoc. §. 45. Lettera Circolare ai Penitenzieri, num. 75. e 76.
(12) Detta Lett. Circol. num. 11., e 76. (13) Cost. Convocatis, §. 51.
(14) Lett. Circol. ai Penitenz. num. 83. (15) Cost. Convoc. §. 46. e d. Lett. num. 7.
(16) Cost. Convocatis, §. 45. e 47. (17) Det. Cost. §. 48., e Lett. Circol. ai Penitenz. num. 5.
(18) Cost. Bened. Deus. (19) Det. Lett. Circol. num. 53.
(20) Cost. Bened. Deus §. Caeterum, Cost. Convocatis §. 54. Lett. Circol. ai Penitenz. num. 86.

Paragraphi aliquot ex Constitut. Benedicti XIV. incipiente *Pastor bonus*, quæ est 95. Tom. I. Bullarii ejusdem.

§. XI. *Principes porro, & alios jus Imperii, etiam vicario nomine, habentes, ac Dominia, & Respublicas, seu personas illorum, & illarum administrationem habentes, vel habere solitas, necnon Episcopos, & alios superiores Prælatos in casibus publicis, qui præfatis litteris die Cœnæ Domini legi consuetis, continetur, etiamsi Romanus Pontifex propter infirmitatem, vel aliam causam ita fuisset impeditus, ut celeriter consuli non posset, absolvere, & absolvi mandare nullatenus valeat.*

§. XII. *Minusque possit, etiam in occultis, etiam in foro conscientiæ tantum absolvere, vel absolvi mandare Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, aut alios cujuscumque qualitatis, status, gradus, conditionis, dignitatis, & præeminentiæ fuerint, qui, vivente Romano Pontifice, de alio quopiam in ejus locum post ipsius mortem eligendo, vel excludendo tractaverint, suffragia inierint, ambitusve, aut pactiones fecerint, vel Sede Apostolica vacante, in censuras, seu pœnas in Litteras felic. record. Gregorii PP. XV., & Urbani VIII. Prædecessorum Nostrorum super electione Romani Pontificis pro quo tempore facienda, XVII. Kalend. septembris Anno Incarnationis Dominicæ MDCXXI. & V. Kal. Februarii Anno ejusdem Incarnationis MDCCXXV. respective emanatis, contentas, quomodolibet inciderint; præterquam si absolvi peterent, Sede Apostolica adhuc vacante; tunc enim absolvi poterunt modo inferius præscribendo, pro tempore vacantis ejusdem Sedis.*

§. XIII. *Nec pariter possit, etiam in occultis, etiam in foro conscientiæ tantum, eos, cujuscumque qualitatis, status, dignitatis, præeminentiæ, & conditionis fuerint, absolvere, & absolvi mandare, qui Astrologia judiciaria, vel per se, vel per alios, de Statu Reipublicæ Christianæ, sive de vita, aut morte Romani Pontificis de pro tempore existentis inquirentes, ejusdem Urbani VIII. Pont. Max. Litteris, pridie Kal. Aprilis Anno ejusdem Incarnationis MDCXXXI. contra prædicta perpetrantes editis, contravenerint.*

§. XIV. *Nec similiter valeat in casibus publicis, etiam in judicium non deductis violatæ Immunitatis, seu libertatis Ecclesiasticæ ullatenus absolvere, seu absolvi mandare.*

§. XXVI. *Accipientes munera Regularibus, exceptis rerum medicinalium, seu devotionis muneribus, ultra valorem decem scutorum monetæ, contra præscriptum a Prædecessoribus Nostris Clemente VIII. & Urbano pariter VIII. in suis Constitutionibus XIII. Kal. Julii Anni MDXCIV. & XIV. Kal. Novembris Anni MDCXL. respective editis non absolvat, nisi facta restitutione; vel, si eam de præsenti nequeant adimplere, cum obligatione eamdem, quam primum poterunt, faciendi.*

Qui vero infra prædictum valorem ejusmodi munera acceperunt eos, injuncta arbitrio ipsius majoris Pœnitentiarii, seu Confessarii per eum eligendi eleemosyna, quæ in beneficium Religionis, seu Conventus, cui de jure facienda esset restitutio, si caute fieri possit, erogetur, absolvere, seu absolvi mandare possit.

§. XXXVIII. *In casibus vero publicis clausuræ a Monialibus prædictis, vel ab aliis quibuscumque personis, ad malum finem violatæ, delinquentes non absolvat, nec absolvi mandet, nisi pro ipsis Episcopi, seu Ordinarii supplicaverint, & casus ad Congregationem S. R. E. Cardinalium negotiis, & consultationi Episcoporum, & Regularium præpositam deducti non fuerint.*

J U D Æ U S.

Vide verb. *Hebræus*.

JUDAICA PROPOSITIO.

Vide verb. *Propositiones damnatæ num.* 27.

JUDAS ISCARIOTES.

Additamenta novissima Auctoris.

JUdas Iscariotes, unde sic dictus? Eusebius & Sanctus Hieronymus ita vocatum volunt, quod in Vico Iscarioth Tribus Ephraim natus esset. Alii, quod esset ex Tribu Issachar, & idcirco Isschariothes, nomine vero, contractiori Iscariotes diceretur. Alii denique quod a Vico Carioth, ex Tribu Juda nomen deduxerint; Josue 15. 25. *Iscarioth* hebraice hominem ex Carioth sonat. Sic Calmet verb. *Judas de Iscariot*. Et a Patria dictum esse Iscariotem tradit etiam S. Chrysostomus in sermone de proditione Judæ. *Quid mihi*, inquit, *ejus Patriam dicis, utinam ipsum quoque nescire licuisset*. Unde errarunt Ubertinus, & Rubsius, qui Judam somniarunt esse Picentem, illudque nomen illi inditum a Cariotte Piceni Oppidulo, sicuti, & errarunt, qui vel Gallum, vel Germanum fuisse Judam dixerunt, sicut affirmant Card. *Ferrar. Biblioth. Tom. V.* Lambertin. postea Bened. XIV. *de festis D. N. Jesu Christi num.* 207.

Argentei triginta a Juda accepti, equid valerent, varie tradunt Auctores, Suarez enim 3. *p. tom.* 2. *disp.* 34. *sect.* 1. eos triginta argenteos putat fuisse triginta nummos argento cusos, qui vel siclum, vel sicli semissem conficerent. Alii quidem sicli valore expenso, initaque ratione ad nostratem monetam, putant Redemptorem nostrum octodecim Scutorum Romanorum pretio fuisse venditum. Sic Serres *Exercit.* 22. Eminentiss. Gottus *de verit. Relig. Christ. tom.* 4. *par.* 2. *cap.* 24. §. 1. Marcus vero Georgius Schvartenz. in *Thesauro dissertationum in nov. Testamen. Amstelod. edito anno* 1702. *tom.* 2. *pag.* 210. *dissert. ut pretio, quo Salvator noster æstimatus* §. 26. commemoratis aliorum opinionibus concludit triginta argenteos, quando venditus est pactione Judæ Christus dominus, quindecim taleros imperiales conficere. Sic apud Card. Lambert. deinde Bened. XIV. *de festis D. N. J. Christi num.* 229. Calmet in dictionar. Verb. *Judas de Iscariot* sic tradit „ De prodendo Jesu cum eis convenit, modo „ sibi persolverent trigita siclos, nempe 48. libras; & „ obolos 12. si pro quolibet siclo 32. obolos, & 5. dennarios supputemus, *Tirinus* Commentar. in Matth. cap. „ 26. num. 13. *sic habet*: nempe triginta argenteis siclis, „ seu triginta florenis belgicis, vel 15. unciis argenti, „ ut alibi dixit: *scilicet* in prolegom. de ponderibus, „ verb. siclus argenti: ibi siclus argenti est semuncia „ argenti . . . . Quoties legitur argenteus sine adjuncto, „ subintelligitur siclus.

J U D E X.

S U M M A R U I M.

1 *Judex unde sit dictus?*
2 *Judex quid sit?*
3 *Ut quis sit legitimus Judex, non sufficit, quod sit electus pro tali Officio auctoritate Supremi Principis, sed insuper, quod servet ordinem justitiæ in suis Judiciis proferendis; & quod illi, quos judicat, sint subditi illius jurisdictioni, & causa, supra quam fert judicium sit materia sui Tribunalis.*
4 *Judex loci, in quo est commissum delictum, habet jus cognitionis, quamvis Reus aliunde non sit subditus ipsius jurisdictioni.*
5 *Judex alius est Ordinarius, & alius Delegatus. Et quis sit Judex Ordinarius?*
6 *Judex Delegatus quis sit?*
7 *De judice delegato, & de iis, quæ ipsum concernunt*, remissive.
8 *Judex alius dicitur* a quo, *& alius* ad quem, *& quis sit uterque?*
9 *De iis, quæ concernunt Judicem* a quo, & ad quem remissive?
10 *Judex alius dicitur* Judex domicilii, *alius* Judex delicti, *alius* Judex contractus, *& alius* Judex rei; de qua contenditur.
11 *De iis, quæ concernunt tales Judices*, remissive.
12 *Judex alius est Ecclesiasticus, & alius Laicus, seu sæcularis; & quis sit uterque?*
13 *Judex Laicus nullimode potest cognoscere, & judicare de causa Ecclesiastica, & spirituali, nec principaliter, & incidenter.*
14 *Idque nec ex Delegatione, seu commissione Episcopi, aut alterius Prælati Papa inferioris.*
15 *Immo Judex Laicus, neque una simul cum Clerico, sibi per Episcopum adjuncto, potest cognoscere, seu judicare de causa spirituali.*
16 *Neque Judex Laicus etiam ex delegatione Episcopi potest cognoscere, & judicare de causa criminali Clericorum.*
17 *Quinimmo probabilius neque etiam ex Delegatione Episcopi potest Judex Laicus cognoscere causas mere civiles, quæ contra Ecclesias, vel Clericos intentantur.*
18 *Est tamen probabilis etiam contraria sententia.*
19 *Neque Judex Laicus potest cognoscere, & judicare de causis connexis cum spiritualibus.*
20 *Orta quæstione de competentia Fori inter judicem Ecclesiasticum, & Laicum debet cognoscere Ecclesiasticus.*
21 *Judex Laicus non potest supplere negligentiam Judicis Ecclesiastici.*
22 *Econtra tamen Judex Ecclesiasticus potest supplere negligentiam Judicis Laici.*
23 *Extra autem casum negligentiæ Judicis sæcularis, Judex Ecclesiasticus nequit cognoscere, & judicare de causis mere Laicalibus.*
24 *Regulariter nemo potest esse Judex in propria causa.*
25 *Limitatur tamen in supremis judicibus.*
26 *Consultius vero est, quod nec ipsi supremi Principes, seu Judices judicent in causis propriis inter ipsos, & suos subditos exortis sed has aliis dijudicandas committant.*

27 *Limitatur secundo in notoria injuria Judici, vel Prælato irrogata.*

28 *Secus vero, ubi pœna venit imponenda arbitrio Judicis.*

29 *Judex carens debita scientia, & ex culpabili ignorantia male judicans, peccat mortaliter, & tenetur ad restitutionem totius damni causati parti læsæ, sive in substantia, sive in superfluis expensis.*

30 *Judex agnoscens errorem a se (quamvis sine gravi culpa) commissum in præjudicium litigantis, tenetur, si potest citra suam infamiam, impedire errorem.*

31 *Judex carens necessaria scientia ad suum Officium, non potest absolvi, nisi facta renunciatione officii, vel nisi firme proponat renunciare.*

31 *Judex mortaliter peccat contra suum Officium differendo causarum expeditionem sine justa causa, & tenetur restituere parti læsæ damna, & expensas, quæ ex iniqua dilatione secutæ sunt.*

33 *Judex tenetur abstinere a receptione munerum, tum Jure Divino, tum Jure humano, ad n.34.*

35 *Judex contra supradictas prohibitiones accipiens notabilia munera, peccat graviter, & tenetur ad restitutionem.*

36 *An talis restitutio sit pro foro conscientiæ facienda ante sententiam condemnatoriam, vel declaratoriam delicti.*

37 *Quantum ad hoc pro certo tenendum est, quod ea, quæ ad redimendam vexationem, aut sententiam injustam, aut aliter involuntarie data sunt, debent a Judice restitui ante omnem sententiam.*

38 *Judices videntur a Jure reddi inhabiles ad acquirendum munerum receptorum dominium.*

39 *Nec ex consuetudine possunt judices illa acquirere, & retinere.*

40 *Ubi vero Jura non reddunt judices inhabiles ad acquirendum tale dominium, stante consuetudine legitime præscripta, sciente Superiore, & non contradicente, possunt judices sæculares sponte oblata retinere.*

41 *Potest tamen Judex recipere a partibus sponte oblata leviora munuscula, pro quibus non est periculum, quod pervertatur, seu corrumpatur ipsius judicium.*

42 *Judex Ecclesiasticus, sive Ordinarius, sive Delegatus nihil recipere potest sportularum nomine.*

43 *Judex Laicus Delegatus potest exigere sportularum nomine certam quotam pecuniæ.*

44 *Judex autem Laicus Ordinarius nequit aliquid recipere sportularum nomine.*

45 *Si Judex sive Ordinarius, sive Delegatus, sive Ecclesiasticus, sive sæcularis non habeat sibi assignatum stipendium, nec congruam sustentationem, poterit pro judiciis sibi commissis exigere sportulas, sive honoraria.*

46 *Sportularum nomine quid intelligatur?*

47 *Jure naturæ illicitum est judici ob munus acceptum postponere cum damno causas eorum, qui diutius expectarunt, & citius expediri deberent.*

48 *Non est autem Jure naturæ illicitum judici propter munus acceptum prius expedire unam causam, quam aliam, quando illæ causæ æque cito expediri debent, & in arbitrio ipsius est prius expedire quam vult.*

49 *Cavendum tamen est, ne præpropera hæc expeditio causæ propter pecuniam sit conjuncta cum alterius injusto damno.*

50 *Judex non potest quis esse in causa, in qua fuit prius Advocatus.*

51 *Potest tamen e contra quis fieri Advocatus in causa, in qua fuit prius Judex.*

52 *Judex non potest judicare secundum sententiam probabilem, relicta probabiliore.*

53 *Nec potest Judex in æquali probabilitate opinionum utriusque partis litigantium ullatenus accipere pecuniam, seu munera pro ferenda sententia in favorem unius præ alio.*

54 *Quando cunctis bene perpensis appareant adhuc judici æque probabiles, atque per omnia æquales rationes, & probationes utriusque partis, tunc in pari causa pro Reo, vel pro possessore est judicandum.*

55 *Excipiuntur tamen causæ privilegiatæ, liberales, seu favorabiles.*

56 *Judex regulariter loquendo judicare debet* secundum allegata, & probata.

57 *An autem Judex debeat judicare* secundum allegata, & probata *etiam contra propriam certam scientiam; tres sunt opiniones, duæ extreme oppositæ, & una media inter utramque.*

58 *Prima sententia absolute, & universim tenet Judicem posse, ac debere semper in quacumque causa judicare* secundum allegata, & probata, *etiam contra propriam conscientiam, si nullum remedium supersit effugiendi tale judicium, vel liberandi Reum.*

59 *Secunda sententia extreme opposita primæ docet in nulla causa posse Judicem judicare* secundum allegata, & probata *contra propriam conscientiam, & condemnare quem privata scientia certo scit esse innocentem.*

60 *Tertia sententia duabus aliis probabilior docet, quod, si nulla remedia declinandi Officium Judicis supersint, possit quidem Judex* secundum allegata, & probata *contra propriam conscientiam licite ferre sententiam in civilibus, & causis criminalibus minoribus; non autem in criminalibus majoribus.*

61 *Assignatur ratio, quare Judex possit licite contra propriam conscientiam ferre sententiam* secundum allegata, & probata *in civilibus & criminalibus minoribus, & non in criminalibus majoribus.*

62 *Affertur, & solvitur instantia.*

63 *De primo ad ultimum, quando Judex scit certo scientia privata aliquem esse innocentem, licet juridice probatus sit nocens, tenetur tentare omnem modum pro ipso liberando. Et si nullus modus juvaret pro ipso liberando, & Judex urgeretur ad eum condemnandum, tunc probabilius deberet potius Judex Officium dimittere, quam innocentem contra propriam conscientiam ad mortem condemnare, non obstante, quod etiam hoc modo nihil esset ipsi innocenti profuturus.*

64 *Judex, licet habet certam scientiam privatam contra Reum, si juridice probatus sit innocens, non potest licite ipsum condemnare.*

65 Judex *non potest a reis criminaliter inquisitis exigere juramentum, dum judicialiter, uti principales examinantur.*

66 *Subnectuntur Supplementa Auctoris*; ad num 68.

JUdex sic dicitur quasi *Jus dicens populo, sive quod Ju- 1
re disceptet*, prout expresse habetur *in cap. Justum est
1. caus. 23. quæst. 2. & in c. Forus 10. de verbor. signi-
ficat.* Hinc definitur Judex, quod sit persona auctoritate
publica supremi Principis creata ad finem justitiam fa- 2
ciendi singulis suis subditis juxta Regulas Legis, & ordi-
nem ab ea præscriptum; *Est in re communis; argum. cap.
In istis 3. dist. 4. cit. cap. Justum est, & cap. Forus*. Un-
de, ut vides, ad hoc, ut quis sit legitimus Judex, non
sufficit, quod sit electus pro tali Officio auctoritate su-
premi Principis, sed insuper, quod servet ordinem justi-
tiæ in suis judiciis proferendis, quia, ut expresse dici-
tur *in cit. cap. Justum est, & cap. Forus; Jure autem di-
sceptare est juste judicare, non est ergo Judex, si non est
in eo justitia*; & quod illi, quos judicat, sint subditi il- 3
lius Jurisdictioni, & causa, supra quam fert judicium,
sit materia sui Tribunalis, alter ejus sententia esset in-
justa, quia injuste sibi usurparet potestatem, quam non
habet in non suos subditos, *cap. Ea, quæ 26. de Regulis 4
Juris in 6.*, ibi: *Ea, quæ fiunt a Judice, si ad ejus
non spectat Officium, viribus non subsistunt*. Judex autem
loci, in quo est commissum delictum, habet jus cogni-
tionis, quamvis reus aliunde non sit subditus ipsius ju-
risdictioni, *argum. cap. Ibi semper 1. & cap. Qui cri- 5
men 18. caus. 3. quæst. 6.* ubi expresse statuitur, quod
Ibi semper causa agatur; ubi crimen admittitur.

Judex alius est ordinarius, & alius delegatus. Judex 6
ordinarius est ille, qui potestatem judicandi habet jure
proprio, seu ratione Officii, aut dignitatis suæ, ac
eo ipso, quod est talis, ut Episcopus, Præses Provinciæ
ac hujusmodi, *leg. More majorum, & leg. Et quia ff. de 7
Jurisdict. omnium Judic.* Judex delegatus est, qui non
habet jurisdictionem vi proprii Officii, seu eam exercet
ex beneficio, & Commissione alterius, cujus vice fungi-
tur, *leg. 1. §. Qui mandatum ff. de Officio ejus, cui man- 8
data est Jurisdictio & leg. Si Prætor ff. eodem, & leg.
Sol ff. de Jurisd. omnium Judic.* De Judice Delegato, &
de iis, quæ ipsum concernunt, vide *verb. Delegare, De-
legatus per tot.*

Judex alius dicitur *a quo*, & alius *ad quem*. Judex *a* 9
quo est Judex inferior, a quo per appellationem fit tran-
situs ad Superiorem. Judex *ad quem* est Judex Superior,
ad quem a Judice inferiori fit appellatio. Et de iis, quæ
concernunt Judicem *a quo*, & *ad quem*, vide *verb. Ap-
pellatio per tot.*

Judex alius dicitur *Judex domicilii*, alius *Judex delicti*, 10
alius *Judex contractus*, & alius *Judex rei, de qua con-
tenditur*.

Et de iis, quæ concernunt tales Judices, vide *verb.* 11
Forum, seu Forus a n. 11. ad 40.

Judex alius est Ecclesiasticus, & alius Laicus, seu 12
sæcularis. Judex Ecclesiasticus est ille, ad quem spectat
cognitio, & decisio causarum Ecclesiasticarum, & spiri-
tualium. Judex vero Laicus, seu sæcularis est ille, ad
quem spectat cognitio, & decisio causarum laicalium, &
sæcularium; *Communis, arg. c. Decernimus 2. cap. Qua-
liter, & quando 17. de Judiciis, cap. Nullus judicium
2. cap. Ex transmissa 6. cap. Licet 10. & cap. ex tenore
11. de foro competent.*

Hinc Judex Laicus, seu sæcularis nullimode potest co-
gnoscere, & judicare de causa Ecclesiastica, & spiritua- 13
li, nec principaliter, nec incidenter; *cap. Decernimus 2.
cap. Qualiter, & quando 17. de Judiciis, cap. Nullus Ju-
dicium 2. de foro competent. cap. Lator 5. & cap. Causam,
quæ inter 7. Qui filii sint legitimi*, & similibus; *Et com-
munis Doctorum*, idque nec ex Delegatione, seu commis-

fione Epifcopi, aut alterius Prælati Papa inferioris; *Com-*
14 *munis* per jura adducta fub *verb. Delegatus num.* 34. Im-
mo judex Laicus neque una fimul cum Clerico fibi per
Epifcopum adjuncto poteft cognofcere, feu judicare de
caufa fpirituali; Gloffa *in cap. Contingit* 8. *de arbitris*,
15 *verb. Spiritualibus*, Layman *lib.* 3. *tract.* 6. *cap.* 1. *nu.* 2.
Reiffenftuel *lib.* 2. *decretal. titul.* 1. *n.* 70. Pirhing *lib.* 2.
decretal. tit. 29. *n.* 34. ubi ex Abbate, & Julio Claro
dicit effe communem.

16 Neque Judex Laicus, etiam ex Delegatione Epifcopi
poteft cognofcere, & judicare de caufa criminali Cleri-
corum; *Communis* per jura adducta fub *dict. verb. Dele-
gatus num.* 36. Quinimmo probabilius neque etiam ex
17 Delegatione Epifcopi poteft Judex Laicus cognofcere cau-
fas mere Civiles, quæ contra Ecclefias, vel Clericos in-
tentantur; Vide dicta, & adducta ad hoc fub *dict. verb.
Delegare*, *Delegatus num.* 39. Eft tamen probabilis etiam
18 contraria fententia per *dict. loc. cit. num.* 38. Neque Ju-
dex Laicus poteft cognofcere, & judicare de caufis con-
nexis cum fpiritualibus; tales enim caufæ fpiritualibus
19 connexæ fpectant ad folum judicem Ecclefiafticum; Ab-
bas *in cap. Quanto* 3. *de Judiciis num.* 3. Barbof. *ibid. n.*
3. *&* 4. & alii apud ipfos, Reiffenftuel *lib.* 2. *decretal.
tit.* 1. *num.* 73. & alii, & id defumitur ex *cit. cap. Quan-
to*, ubi decidunt, quod caufa Jurifpatronatus, utpote
20 conjuncta, & connexa fpiritualibus cafibus, nonnifi Ec-
clefiaftico judicio valeat definiri. Super quæftioner de com-
petentia fori inter judicem Ecclefiafticum, & Laicum,
debet cognofcere Ecclefiafticus; habetur expreffe in *c. Si
Judex* 12. *de fentent. Excomm. in* 6. Vide dicta fub verb.
Forum, *vel Forus n.* 8.

21 Judex Laicus neque poteft fupplere negligentiam judi-
cis Ecclefiaftici, & proinde Clerici ad fæculare Forum
trahi nequeunt, etiam data ipforum Prælatorum negli-
gentia; habetur expreffe decifum *in cap. Qualiter*, *&
quando* 17. *de judiciis*, & tenet Communis Doctorum,
tefte Reiffenftuel *lib.* 1. *decret. tit.* 10. *num.* 45. & fic te-
nuit Rota *in una Ofcent. Pœnitentiariæ* 10. *Aprilis* 1595.
22 coram D. Blanchetto allegata a Farinaccio *par.* 4. *lib.* 1.
confil. 68. E contra tamen judex Ecclefiafticus poteft fup-
plere negligentiam judicis Laici: habetur expreffe deci-
fum *in cap. Ex tranfmiffa* 6. *cap. Licet* 10. *& cap. Ex
tenore* 11. *de Foro competent.* ubi judice fæculari negli-
gente, feu maliciofe differente terminationem caufæ etiam
Feudalis, poteft adiri judex Ecclefiafticus, ut debitum
ei finem imponat, & fic tenent Abbas, Sperellus, Barbofa,
23 Bilbus, Tufcus, Miranta, & alii communiter cum Reiff.
loc. cit. num. 44. Extra autem cafum negligentiæ judi-
cis fæcularis, judex Ecclefiafticus nequit cognofcere, &
judicare de caufis mere Laicalibus, *capit. Licet* 10. *&
capit. Ex tenore* 11. *de foro competenti* cum concordan-
tiis.

24 Regulariter nemo poteft effe judex in propria caufa;
25 *leg. unic. Cod. Ne quis in fua caufa judicet*. Limitatur
tamen hæc conclufio, primo in fupremis judicibus, qui
non recognofcunt Superiorem in Terris, ut Papa,
Imperator, Rex, & hujufmodi. Ifti enim cum Superio-
rem non recognofcant, nec ullo jure cogantur fe fubmit-
tere judici inferiori, ideo poffunt effe judices in propria
caufa; Bart. *in cit. l. unic. Ne quis in fua caufa judicet*,
id probans *ex leg. Et hoc Titius ff. de hæred. inftituend.*
ubi Titius Tiberius in propria caufa fententiam dixiffe
legitur; & fic tenet Gloffa *in cap. Cum veniffent* 12. *de
judiciis*, Abbas *ibid. n.* 6. Card. Tufcus *lit. l. l. concl.* 403.
26 *num.* 1. *& feq.* & alii paffim. Confultius vero eft, quod
nec ipfi Supremi Principes judicent in caufis propriis in-
ter ipfos, & fuos fubditos exortis, fed has aliis dijudican-
das committant *arg. cap. Nos incompetenter* 40. *cauf.* 2.
quæft. 7. *cap.* 7. *Innotuit* 1. *de maledicis*, ubi Papa inju-
riofa verba in fe prolata non per feipfum punit, fed ea
ad terrorem aliorum compefcenda committit, cuipiam in-
feriori, ut clare patet ex textu, & concordat textus *in
l.* 1. *&* 2. *Cod. Si adverfus Fifcum*, ubi Imperator in cau-
fa Fifcali dat Procuratores, & fic confulunt Gloffa, & Bar-
tolus *loc. c.* Antonellus *de Regimine Ecclefiæ lib.* 6. *cap.*
13. §. 3. *num.* 12. & alii paffim, & fic folet effe praxis
fere omnium piorum Principum.

27 Limitatur fecundo in notoria injuria judici, vel Præla-
to irrogata, quia is non obftante, quod talis caufa vi-
deatur effe fua propria, poteft imponere pœnam a jure
taxatam, quia tunc procederet ut merus executor. Ab-
bas *in cit. cap. Cum veniffent* 12. *de judiciis num.* 8. Pi-
rhing *lib.* 2. *decr. tit.* 1. *num.* 75. Reinffenftuel *ibid. num.*
28 207. & alii paffim. Secus vero ubi pœna venit imponen-
da arbitrio judicis, quia tunc non procederet, ut merus
executor, fed ut judex, & cum in tali cafu ob effe-
ctum propriæ caufæ facile poffet in arbitrando exce-
dere modum, ideo poffet uti fufpectus recufari; *arg. cap.
Quod fufpecti* 15. *cauf.* 3. *quæft.* 5. ac notat Archidiaco-
nus *ibid. num.* 7. Joan. And. *in ca. Cum fpeciali*, *de ap-
pellat. n.* 10. Abbas, Pirhing, Reiffenftuel. *loc. cit.* & alii.

29 Judex carens debita fcientia, & ex culpabili ignorantia
male judicans, peccat mortaliter, & tenetur ad reftitu-
tionem totius damni caufati parti læfæ, five in fubftan-
tia litis five in fuperfluis expenfis; *Communis* tefte Card.
de Lugo *tom.* 2. *difputat.* 37. *numer.* 1. Judex agnofcens 30
errorem a fe (quamvis five gravi culpa) commiffum
in præjudicium litigantis tenetur, fi poteft citra fuam
infamiam, impedire errorem, monendo v. g. occul-
te partem læfam, ut fibi appellatione, vel alio fimi-
li remedio confulat, quia hoc pertineat ad debitam fui
muneris executionem, & quia alioquin, fi, dum po-
teft, non impedit fuum errorem imputabitur jam ei
quafi confervant id, quod propter inadvertentiam incul-
pabilem prius non imputabatur; Lugo *loc. cit. num.* 3.
arg. a fimili per tradita communiter *in cap. Præterea* 7.
de teftibus cogendis.

Judex carens neceffaria fcientia ad fuum officium non 31
poteft abfolvi, nifi facta renunciatione officii, vel ni-
fi ferme proponat renunciare, quia nemo poteft retine-
re officium, cujus munia obire non poteft, nifi cum da-
mno, vel periculo proximi; ita Sanctus Thomas 2. 2.
quæft. 76. *art.* 2. Farinac. 3. *part. quæft.* 3. *art.* 16. Re-
ginald. *lib.* 25. *num.* 675. Cajetanus, Navarrus, & alii
paffim. Judex mortaliter peccat contra fuum Officium dif- 32
ferendo valde notabiliter caufarum expeditionem fine
jufta caufa, & tenetur reftituere parti læfæ damna, &
expenfas, quæ ex iniqua dilatione fecutæ funt, quia eft
earum injufta caufa; Silvefter verb. *Judex quæft.* 12. Cla-
vis Regia *lib.* 12 *c.* 12. *n.* 8. Navarr. Bonacina & alii com-
muniter.

Judex tenetur abftinere a receptione munerum, tum
jure Divino, tum jure humano. Jure Divino eft expreffe 33
prohibita judicibus munerum acceptio; *Exodi* 23. ibi:
*Non accipias munera, quæ etiam excæcant prudentes, &
fubvertunt verba juftorum*; *Deuter.* 16. ibi: *Non accipias
perfonam, nec munera, quia munera excæcant oculos ju-
dicum*, *Ecclef.* 20. ibi: *Xenia, & dona excæcant oculos Ju-
dicum*. *Et If.* 1. acriter reprehenduntur judices diligen-
tes munera, ibi. *Principes infideles, focii furum, omnes
diligunt munera, fequuntur retributionem*, & fimiliter Mi-
cheæ; ibi: *Principes ejus in muneribus judicabant, &
Sacerdotes in mercede docebant, & Prophetæ ejus in pe-
cunia divinabant*, & alibi fæpe confimiliter. E contra
vero commendatur judex munera refpuens *If.* 3. ibi: *Qui
excutit manus fuas ab omni munere, ifte in excelfis habi-
tat*, & Samuel 1. *Reg.* 12. commendat fe populo dicens:
Si de manu cujufpiam munus accepi, & Pf. 14. commen-
datur *qui munera fuper innocentem non accepit*, & ali-
bi fæpe confimiliter. Jure humano eft expreffe prohibi-
ta judicibus munerum acceptio *in leg. Plebifcito ff. de
offi. Præfid. leg. Solet ff. de offi. Proconfulis*, *Authen-
tic. Novo jure Cod. de pœna Judic. Authent. de Judici-
bus* §. *Nullo quoque*, *&* §. *fequenti*, *Authent. Ut Judi-
ces fine quoquo fuffragio fiant*, *l.* 1. *Cod. de leg. Juliam re-
petundarum*, & alibi fæpe, in quibus & munera prohi-
bentur, & pœnæ ftatuuntur. Juri Civili concordat Jus
Canonicum, *in cap. Judices* 23. *cap. Jubemus* 126. *cauf.*
1. *quæft.* 1. *cap. Non fane* 15. *cauf.* 14. *quæft.* 5. *cap. Cum
ab omni* 10. *de vita & honeft. Clericor. cap. Statutum* 11.
de refcriptis in 6. §. *Infuper cap. Romana* 1. *de cenfibus
in* 6. §. *Procurationes*, *& cap. Exigit*, *eod. in* 6. & ali-
bi fæpe.

Judex contra fupradictas prohibitiones accipiens nota- 35
bilia munera, peccat graviter, & tenetur ad reftitutio-
nem; habetur expreffe *in leg.* 3. *& fequent. ff. ad leg.
Juliam repetundarum*, *& leg. Jubemus*, *Cod. eodem*, *&
cap. Statutum* 21. *de refcriptis in* 6. §. *Si aliquid autem*,
ubi ftatuitur, quod nec remiffio dantis liberat Judicem
Delegatum ab obligatione reftituendi munus acceptum,
ibi: *Si quid autem contra Conftitutionem præfentem re-
cepit, ad ipfius reftitutionem integram teneatur. Nulla eo-
rum, quibus reftitutio facienda fuerit, permiffione ullatenus
profutura eidem*. Et hanc reftituendi obligationem optime
novit Samuel Propheta 3. *Reg.* 12. ubi aperte ore dice-
bat ad populum: *Loquimini de me . . . . Si de manu cu-
jufpiam munus accepi, & contemnam illud hodie, reftitu-
amque vobis*; Et talem reftituendi obligationem jam
indicaverat Ifaias *capit.* 1. ubi appellat Judices dili-
gentes munera, focios furum, ibi: *Socii furum, omnes
diligunt munera*; Fures autem non poffunt obtinere re-
miffionem peccati furti, nifi reftituant ablatum; *cap. Pec-
catum* 4. *de Regulis juris in* 6. ibi: *peccatum non dimit-
titur, nifi reftituatur ablatum*. Unde *in cap. Qui recte* 67.
cauf. 11. *quæft.* 3. expreffe dicitur: *Qui recte judicat, &
præmium inde remunerationis expectat, fraudem in Deum
perpetrat, quia juftitia, quam gratis impertiri debuit, ac-
ptione pecuniæ vendit &c.*

An autem talis reftitutio fit pro foro confcientiæ fa- 36
cienda ante fententiam condemnatoriam, feu declarato-
riam delicti? variant Doctores. Molina enim, Vafquez,
Leffius, Fagundez, Villalobos, Dicaftill. Diana apud Mo-
yam *tom.* 1. *tract.* 6. *difp.* 4. *quæft.* 3. *a num.* 5. Haunold.
cum La Croix *lib.* 4. *n.* 1502. & alii cum Card. de Lugo
tom. 3. *difp.* 37. *n.* 134. docent non teneri ad reftitutionem
ante fententiam condemnatoriam, feu faltem declarato-
riam, delicti. Silvefter vero, Medina, Corduba, Sotus,
Vega, & alii apud Molinam *tom.* 1. *tract.* 2. *difput.* 88.
& apud Card. de Lugo *tom.* 2. *difput.* 37. *num.* 133. fufti-
nent teneri ad reftitutionem etiam ante fententiam fupra-
dictam.

dictam, In hac autem Doctorum varietate hoc pro certo te-
nendum est, quod ea, quæ ad redimendam vexationem,
aut sententiam injustam, aut aliter involuntarie data
sunt; debent a Judice restitui ante omnem sententiam,
quia invitis Dominis sunt accepta, & ideo non est trans-
latum Dominium, & idem est, si Judices per Legem ali-
cubi expresse reddantur inhabiles ad acquirendum mune-
rum receptorum dominium, uti notant omnes cum San-
chez, & La Croix *loc. citat. num.* 1502. Rosignol. *de rest.*
11. *disquis.* 1. §. 4. *n.* 22.

38 Et hanc inhabilitatem in Judicibus ad acquirendam mu-
nerum receptorum dominium videntur statuisse jura *in
leg. Plebiscito ff. de offic. Præsidis*, & *l. solet §. fin. de
offic. Proconsul.* & *cap. Statutum* 11. *de Rescriptis in* 6.
§. *Si quid autem*, ubi statuitur, quod si Judex Delegatus
aliquid recipiat, teneatur ad restitutionem, non obstante
remissione ejus, qui dedit, ut patet ex verbis præcisis al-
latis supra *num.* 35. Nec ex consuetudine possunt Judices
illa acquirere, & retinere, ut colligitur *ex cap. Cum ab
omni* 10. *de vita*, & *honest. Clericorum*, & expresse
dicitur in ejus Summario per verba infra adducenda *sub
num.* 42. Lessius *lib.* 2. *de justitia*, & *jure cap.* 14. *dub.*
9. *n.* 72. *in fine*, Rosignol. *de Restitutione* 11. *disquis.* 1. §. 4.
n. 22. & alii; Et ratio est, quia ad hoc, ut valeat præ-
scriptio, requiritur, ut præscribens sit capax possessionis
civilis suo nomine; *cap. Si diligenti*, *de præscription.* nec
enim sine possessione stare potest præscriptio; Tales au-
tem Judices nequeunt possidere, cum ipso jure reddan-
tur inhabiles, & incapaces ad acquirendum munerum re-
40 sceptorum dominium. Ubi vero jura non reddant Judi-
ces inhabiles ad acquirendum tales dominium, stante
consuetudine legitime præscripta, sciente Superiore, &
non contradicente, possunt Judices sæculares sponte obla-
ta juste recipere, ut ex multis solide probat Rosignol. *loc.
cit. n.* 20. & alii.

41 Potest tamen Judex recipere a partibus sponte oblata
leviora munuscula, pro quibus non est periculum, quod
pervertatur, seu corrumpatur ipsius Judicium, quia in
illis cessat ratio prohibitionis, & cessante ratione, seu
causa prohibitionis, cessat ipsa prohibitio, seu Lex prohi-
bens; *l. Adigere* §. 2. *ff. de jure patronat.* Hinc *cap. Sta-
tutum* 11. *de Rescriptis in* 6. §. *Insuper* permittitur Judi-
ci recipere esculentum, vel poculentum, quod paucis die-
bus consumi possit, ibi: *Nisi forsan esculentum, vel po-
culentum mora liberalitate oblatum, quod paucis consumi
possit diebus*, & concordat jus civile *in leg.* §. 3. *ff. offic.
Proconsulis*, ubi licet Proconsul prohibeatur accipere do-
na, & munera notabilia, non tamen dona, & xenia exi-
gua; Vide verb. *Xenia num.* 15.

42 Judex Ecclesiasticus, sive Ordinarius, sive delegatus ni-
hil recipere potest sportularum nomine, *c. Cum ab omni*
10. *de vita*, & *honest. Clericor*, ibi: „ Nos attendentes,
„ quod ad hoc vobis, & aliis Clericis sint Ecclesiastici
„ reditus deputati, ut ex ipsis honeste vivere debeatis....
„ ideoque mandamus, quatenus ab hujusmodi exactioni-
„ bus de cetero abstinentes vigorem judiciarium gratis
„ studeatis litigantibus impertiri; Et in sui Summario sic
„ expresse dicitur: Ecclesiastici Judices, & Delegati gra-
„ tis judicare debent, nec exigere possunt decimam, vel
„ aliam quotam litis, etiamsi hoc habeat consuetudo," &
sic tenent Abbas *ibid. num.* 9. Engel *lib. decretal. tit.* 32.
32. *num.* Reiffenstuel *ibid. num.* 19. & alii. Et de Judi-
ce Delegato habetur etiam expresse *in cap. Statutum* 11.
§. *Insuper*, & §. *Assessorem*, *de Rescriptis in* 6. ubi §. *Si
quid autem* subjungitur teneri judicem ad integram resti-
tutionem muneris recepti, non obstante remissione ei fa-
cta a dante; Et concordat *cap. Exigit* §. *final. de Censi-
bus in* 6. & *Clement. Nolentes* §. *Quod si secus de Hære-
ticis*; ubi pariter liberalis remissio dantis non eximit re-
cipientem ab obligatione restitutionis.

43 Judex Laicus Delegatus potest exigere sportularum no-
mine certam quotam pecuniæ, videlicet duos aureos a
principio, & alios duos aureos in fine litis ab utraque
parte litigantium præstandos, dummodo summa, pro qua
litigatur, centum aureos excedat; Ita habetur *in Au-
thent. de Judicibus* §. *Ne autem collat.* 6.

44 Judex autem Laicus Ordinarius nequit aliquid recipere
sportularum nomine, quia is jam aliunde habet salarium
sibi a Principe, vel Republica constitutum; sic expresse
evincitur *ex l. Plebiscito ff. de offic. Præsid.* & *leg. So-
let ff. de offic. Proconsulis*, & notat Glossa *in l.* 3. *Cod.
de pænis judic.* & tenent Engel *lib.* 1. *decretal. tit.* 32.
num. 12. Reiffenst. *ibid. num.* 18. Silvester *verb. Judex* 2.
num. 13. *qu.* 8. Rosignol. *loc. cit. num.* 2. Molina *tom.* 1.
de Justitia disp. 83. citans plures alios Lugo *tom.* 2. *dis-
put.* 37. *num.* 123. ubi testatur de communi, & dicit,
quod Judex habens sibi assignatum certum, & determi-
natum stipendium pro suis actionibus, jam debet illas ex
justitia, & per consequens non potest aliud pretium pro
illis accipere, & si recipiat, cum injuste illud recipiat,
debet restituere.

45 Si autem Judex sive Ordinarius, sive Delegatus, sive
Ecclesiasticus, sive Secularis, non habeat sibi assignatum
stipendium, nec congruam sustentationem, poterit pro
Judiciis sibi commissis exigere sportulas, seu honoraria.
Apostolus enim 1. *ad Corinth. Cap.* 9. *num.* 7. dicit; *Quis
militat suis stipendiis unquam?* & *ibid. num.* 13. subjun-
git; *Nescitis quoniam qui in Sacrario operantur, quæ de
Sacrario sunt, edunt, & qui Altari deserviunt, cum
Altari participant?* & *Matth.* 10. *num.* 10. dicitur; *Di-
gnus est operarius cibo suo.* *Lucæ* 10. *num.* 7. *Dignus est
enim operarius mercede sua.* *Deuteronomii* 25. *num.* 4. ha-
betur; *Non ligabis os bovis terentis in area fruges suas*,
& hæc omnia allegantur ab Apostolo 1. *Timoth. Cap.* 5.
num. 18. ibi; *Dicit enim Scriptura. Non alligabis os bovi
trituranti. Et dignus est operarius mercede sua*, & con-
cordant *Cap. Cum secundum* 16. *de præbend.* ibi; *Cum
secundum Apostolum, qui Altari servit, vivere debeat
de Altari, & qui ad onus eligitur, non debeat repelli a
mercede &c. cap. Charitatem* 45. *caus.* 12. *quæst.* 2. ibi;
*Justum namque est, ut illi consequantur stipendium, qui
pro tempore suum commodare reperiuntur obsequium*, cum
similibus, & sic tenent Layman *lib.* 3. *tract.* 4. *nu.* 9. La
Croix *lib.* 4. *num.* 1503. Lugo *loc. cit. num.* 125. Haunold.
Rosignolus, & alii.

Sportulæ sunt quædam vasa, in quibus aliquid repo- 46
ni, ac deferri solet, & præcipue apud antiquos erant ca-
psæ pecuniæ condendæ causa paratæ; ast consuetudo tu-
lit, ut sportulæ pro ipsa pecunia usurpentur. Ea enim
pecunia sportula dici cœpit a sporta, seu sportella, re-
ceptaculo majoris summæ pecuniarum: Unde pecuniæ
illæ, quæ Judicibus, vel Viatoribus, idest executoribus
litium, ac negotiorum pro salario dabantur sportulæ sunt
appellatæ; Calvin. *in magno Lexico Juridico verb. Spor-
tula*; ubi adducit ad hoc *Rubr. de sportulis*, variasque
alias Leges; Hinc quantum ad præsens sportularum no-
mine intelliguntur salaria, seu honoraria Judicibus pro
causis Judicialibus in certa quota pecuniæ a partibus li-
tigantibus præstanda, prout habetur ex Rubrica *leg.* 3.
tit. 2. *Cod. de sportulis, sumptibus in diversis judiciis fa-
ciendis*.

Jure naturæ illicitum est Judici ob munus acceptum 47
postponere cum damno causas eorum, qui diutius expe-
ctarunt, & citius expediri deberent; *Certa, & Commu-
nis* cum Card. de Lugo *loc. cit. num.* 125. Haunold. *nu-
mer.* 58. La Croix *loc. cit. num.* 1500. Non est autem Ju- 48
re naturæ illicitum Judici propter munus acceptum prius
expedire unam causam, quam aliam, quando illæ causæ
æque cito expediri debent, & in arbitrio ipsius est prius
expedire, quam vult, quia per hoc non facit aliis inju-
riam, & aliunde in gratiam remunerationis suscipit no-
vam obligationem prius expediendi ejus causam, quæ o-
bligatio, cum sit utilis remuneratori videtur pretio æsti-
mabilis, Diana *part.* 3. *tract.* 5. *resolut.* 45. Rosignol. *de
Restitutione* 11. *disquis.* 1. §. 4. *num.* 8. quibus videntur
consentire Layman *lib.* 3. *sect.* 5. *tract.* 4. *cap.* 4. *num.* 9. 49
La Croix *loc. cit. num.* 1500. & alii. Qui tamen merito
dicunt cavendum esse, ne propterea hæc expeditio cau-
sæ propter pecuniam sit conjuncta cum alterius injusto
damno, quia cum motivo accelerationis causæ ob munus
acceptum subingreditur etiam præsumptio favoris in me-
ritis causæ. Unde quamvis talis acceptio munerum non
sit illicita Judici de Jure naturæ, videtur tamen esse ei
illicita de jure positivo per jura adducta *sub n.* 33. & *seq.*

Judex non potest quis esse in causa, in qua fuit prius 50
Advocatus; *leg. Eos, in princip. Cod. de appellat.* & *leg.
Prætor, de jurisd. omnium Judic. cap. Nullus unquam* 1.
& *cap. Nullus introducatur* 2. *caus.* 4. *qu.* 4. Et ratio est,
quia ejus judicium haberetur suspectum, & præsumptio
staret contra ipsum specialis affectionis, quam haberet ad
eam partem a se olim jam defensam, ut cum communi
Doctorum docet Sanchez *lib.* 3. *consil. cap. unic. dub.* 26.
Bartolus *in leg. Quisquis vult, Cod. de Postulando*; Reif-
fenstuel *lib.* 1. *decretal. tit.* 37. *num.* 39. Potest tamen e 51
contra quis fieri Advocatus in causa, in qua fuit prius
Judex, quia tunc cessaret dicta suspicio, & præsumptio.
Nec ullum jus extat perhibens eum a tali Advocantia;
Communis.

Judex non potest judicare secundum sententiam minus 52
probabilem, relicta probabiliore; *Communis, ac certa*,
propter sequentem propositionem 2. in ordine ex merito
damnatis ab Innocentio XI. *die* 2. *Martii* 1679. ibi: *Pro-
babiliter existimo Judicem posse judicare juxta opinionem e-
tiam minus probabilem*. Nec potest Judex in æquali pro- 53
babilitate opinionum utriusque partis litigantium ullate-
nus accipere pecuniam, seu munera pro ferenda senten-
tia in favorem unius præ alio; *Communis etiam, ac cer-
ta* propter sequentem propositionem ordine 26. ex merito
damnatis ab Alexandro VII. *die* 24. *Septembr.* 1665. ibi;
*Quando litigantes habent pro se opiniones æque probabiles,
potest Judex pecuniam accipere pro ferenda sententia in fa-
vorem unius præ alio*.

Quando cunctis bene perpensis apparent adhuc Judici 54
æque probabiles, atque per omnia æquales rationes, &
probationes utriusque partis, tunc in pari causa pro Reo,
vel pro Possessore est judicandum; *cap. Cum sunt* 11. *de
Regulis juris in* 6. ibi: *Cum sunt partium jura obscura,
Reo favendum est potius, quam Actori*, *leg. Favorabi-
liores* 167. *de Regul. juris*, ibi; *Favorabiliores Rei po-
tius, quam Actores habentur*, *cap. In pari* 65. *de Re-*

gulis

gulis juris in 6. ibi : *In pari delicto, vel causa potior est conditio possidentis*; leg. *In pari* 170. de Regulis Juris, ibi: *In pari causa possessor potior haberi debet*; cap. *Ad aures* 6. de præscriptionibus, ibi : *De jure melior est conditio possidentis*, & cap. *Ex litteris* 3. de probationibus, ibi : *Quod si ambarum partium testes sunt æque idonei, possesso-*
55 *ris testes præferuntur*, cum promptiora sint jura ad absolvendum, quam ad condemnandum. Excipiuntur tamen causæ privilegiatæ, liberales, seu favorabiles, V. G. Matrimonii, libertatis, dotis, ac testamenti, quia in æqualitate probationum judicatur pro causa liberali, seu favorabili, textu expresso in cit. cap. *Ex litteris*, ibi: *Præterquam in liberali causa, in qua, si utriusque partis testes æquales fuerint, pro libertate sententia proferetur*; Et Glossa communiter recepta ibid. verb. *In liberali*, ubi excipit dictas causas in his duobus versibus contenta.

Stat Testamentum, Libertas, Conjugium, Dos,
Si sunt æquales, qui producuntur utrinque.

Et expresse excipiuntur dictæ causæ in cap. *Duobus Judicibus* 26. de sententia, & re judicata, ibi : *Tenet pro Reo, non pro Actore, sententia, nisi in causa favorabili, puta Matrimonio, libertate, dote, seu testamento, pro ipso fuerit promulgata*.

56 Judex regulariter loquendo judicare debet *secundum allegata, & probata*; *Communis, ac certa*, claris Juribus in cap. *Judices* 4. caus. 3. quæst. 7. in cap. *Cum æterni Tribunal*. 1. de sententia, & re judicata in 6. & in leg. *Rem*
57 *non novam* Cod. de Judiciis, cum similibus. An autem Judex debeat judicare *secundum allegata, & probata* e-
58 tiam contra propriam certam scientiam, tres sunt opiniones, duæ extremæ oppositæ, & una media inter utramque. Prima sententia absolute, & universim tenet, Judicem posse, ac debere semper in quacumque causa judicare *secundum allegata, & probata*, etiam contra propriam conscientiam, si nullum medium supersit effugiendi, & præsertim liberandi V. G. quem ipse Judex privata scientia certo scit esse innocentem, & secundum allegata, & probata comparet nocens, & reus morte dignus, & hanc sententiam tenet expresse S. Thomas 2. 2. qu. 64. art. 6. ad 3. ubi sic præcise dicit : *Judex, si scit aliquem innocentem esse, qui falsis testibus convincitur, debet diligentius examinare testes, ut inveniat occasionem liberandi innoxium, sicut Daniel fecit. Si autem hoc non potest, debet eum Superiori relinquere judicandum. Si autem hoc non potest, non peccat secundum allegata, & probata sententiam ferens, quia ipse non occidit innocentem, sed illi, qui eum asserunt nocentem*, & universim quæst. 67. art. 2. & sic tenent Cajetanus, Sotus, Navarrus, Paludanus, Alensis, Thomas Sanchez, Bartolus, Julius Clarus, Covarruvias, Joannes Andreas, & alii apud Card. de Lugo disput. 37. sect. 4. num. 42. argum. cap. *Judicet* 4. caus. 3. quæst. 7. ubi ex verbis S. Ambrosii habetur : *Bonus Judex nihil ex arbitrio suo facit, & domesticæ proposito voluntatis, sed juxta Leges, & Jura pronuntiat, scitis Juris obtemperat, non indulget propriæ voluntati; nihil paratum, & meditatum domo refert : sed sicut audit, ita judicat, & sicut se habet negotii natura, decernit, obsequitur Legibus, non adversatur*. Et Glossa ibidem; & alia Glossa in cap. *Pastoralis* 28. §. *Quia vero*, de Officio Delegati, & alia Glossa in cap. *Perniciosam* 1. de Officio Judicis Ordinarii, ubi sic expresse dicit : *Judex debet judicare secundum allegata, & secundum Canones, & Leges, & non secundum conscientiam*; argum. cap. *Summopere* 7. 11. qu. 3. & leg. *Illicitas* §. *Veritas* ff. de Officio Præsid. in cujus Summario sic expresse dicitur : *Judex debet judicare secundum allegata, & probata non autem secundum conscientiam*.

59 Secunda sententia extreme opposita primæ docet in nulla causa posse Judicem judicare *secundum allegata, & probata* contra propriam conscientiam, & condemnare quem privata scientia certo scit esse innocentem: Sic tenent Abbas Panormitan. in cit. cap. *Pastoralis*, §. *Quia vero* num. 8. circa finem, de Officio Delegati; Nicolaus de Lyra in Exodi cap. 23. Rosella verb. *Judex*, Angelus verb. *Judicare*, & alii, quos citat Lugo disp. 37. sect. 4. num. 42. & Lessius lib. 2. cap. 29. numer. 84. Pontas verb. *Judex* cas. 3. ubi etiam solvit fundamenta prioris sententiæ. Et ratio istorum est, quia Judex ferendo sententiam contra privatam suam certissimam scientiam reipsa mentiretur; aliud enim dicere, quam scias, mendacium est, atque intrinsece malum, & nunquam licitum : Unde Exodi 23. sic expresse præcipitur omni Judici : *Non suscipies voces mendacii .... Nec judicio plurimorum acquiesces sententiæ, ut a vero devies*. Et Apostolus ad Roman. 14. sic scribit : *Omne, quod non est fide, peccatum est*, idest omne, quod fit contra conscientiam, peccatum est, ut explicat Sanctus Ambrosius relatus in cap. *Quærat hic* §. *Illud autem*, de pœnit. disp. 3. Tum quia præsertim in Criminalibus nullimode potest habere locum prima sententia, quia nullo modo licet Judici condemnare ad mortem, quem certissime scit esse innocentem, suprema Lege Dei id prohibente Exodi 23. ibi ; *Insontem, & justum non occides*, quamvis enim per Leges humanas teneretur Judex condemnare ad mortem *secundum allegata, & probata* ostensum reum, quem ipse privata scientia scit certissime innocentem, adhuc tamen non posset licite ipsum condemnare, ratione dictæ Legis Divinæ id prohibentis, cum contra Legem Divinam, & naturalem nihil valeant Leges humanæ; argum. cap. *Inferior* 4. dist. 21. cap. *Cum inferior* 16. de majoritat. & obedient. Clementin. *Ne Romani*, de election.

Tertia sententia duabus aliis probabilior, docet, quod 60
si nulla media declinandi Officium Judicis supersint; possit quidem Judex *secundum allegata, & probata* contra propriam scientiam licite ferre sententiam in Civilibus, & causis Criminalibus, ubi solum agitur de pœna pecuniaria privationis Officii, vel bonorum; Non autem in Criminalibus majoribus, in quibus agitur de pœna vitæ, vel mutilationis; Sic tenent Imola, & alii Juristæ in Leg. *A Divo Pio* ff. de re judicata, Pirhing. libr. 2. decret. tit. 32. num. 5. & 10. Reiffenstuel ibid. nu. 40. Clingelsperger lib. 4. Institut. tit. 17. qu. 4. Adrianus quodlibet. 2. punct. 3. & quodlibet. 6. art. 3. Lessius lib. 2. de justit. jur. cap. 29. dub. 10. Layman lib. 3. Theol. Moral. tract. 6. cap. 2. n. 8. Lugo tom. 2. disput. 37. sect. 4. num. 42. & sequent. Coninch. tom. 2. de Sacramentis disput. 13. de Censuris n. 106. & 110. & disput. 34. de Matrim. num. 98. Petrus Navarra de restitutione cap. 3. num. 161. Malderus, Sa, Bonacina, Toletus cum Busembau, & la Croix lib. 4. cap. 3. dub. 2. art. 4. & alii.

Ratio autem, quare Judex possit licite contra propriam 61
conscientiam ferre sententiam *secundum allegata, & probata* in Civilibus, & Criminalibus minoribus, & non in Criminalibus majoribus, est, quia Judex in causis Civilibus, & Criminalibus minoribus habet ad hoc legitimam potestatem ab ipsa Republica, quæ est Domina bonorum suorum subditorum, & potest de illis disponere, quando bonum publicum id requirit, ut in hoc casu, ne forma publicorum judiciorum cum populi scandalo evertatur. At vero in Criminalibus majoribus non habet Judex hanc potestatem a Republica, quæ, cum non sit domina vitæ, ac membrorum suorum subditorum innocentium, non potest concedere Judici talem potestatem. Tum quia occidere innocentem est intrinsecus malum, sicuti cognoscere non suam uxorem, sed nemo potest licite cognoscere, quam certo scit esse non suam, quantumvis probetur per legitimos testes esse suam, & Judex pronunciet esse suam, ergo nec etiam licebit condemnare innocentem, quantumvis probetur nocens per falsa, & apparentia testimonia; Major est clara, minor est certa, & communis, & conceditur ab ipsimet Auctoribus contrariis; argum. cap. *Inquisitioni* 44. de sentent. Excommunic. ubi conjux certo sciens occultum impedimentum Matrimonii, quod tamen in judicio probare nequit, tenetur potius humiliter sustinere excommunicationem, quam juxta sententiam Judicis reddere debitum, adeoque neque in proposito potest Respublica dare auctoritatem Judici ad licite condemnandum innocentem contra propriam conscientiam, quantumvis probetur nocens per falsa, & apparentia testimonia, & ad hoc faciunt dicta supra n. 52.

Nec valet dicere, quod sit contra rationem, ut plus 62
deferatur uni, quam duobus, vel tribus testibus, uti faceret Judex, qui propter suam solam privatam scientiam relinqueret testimonium duorum, vel trium testium. Tum quia hac ratione quilibet Judex fingere posset se habese privatam scientiam de innocentia convicti Rei, & sic quemlibet Reum sibi bene affectum liberare in grave Reipublicæ detrimentum. Non valet, inquam, quia licet sit contra rationem credere magis uni testi, quam duobus, vel tribus, non est tamen contra rationem credere magis sibi, quam centum testibus, quia unusquisque facit sibi plenissimam fidem. Immo non solum facit sibi fidem, sed evidentiam rei, contra quam non valent centum testes oppositum deponentes; At tum quia respondetur non adesse tale periculum in grave assertum Reipublicæ detrimentum, quia cum in foro externo non sit credendum Judici, nisi id probet, sed potius debeat puniri propter justitiæ ordinem non servatum, non subibit libenter illud periculum punitionis in foro externo, nisi urgente, & stimulante conscientia in foro interno gravioris punitionis apud Deum, juxta illud Matthæi 10. nu. 28. *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere: sed potius timete eum, qui potest, & animam, & corpus perdere in gehennam*.

De primo igitur ad ultimum quando Judex scit certo 63
scientia privata aliquem esse innocentem, licet juridice probatus sit nocens, tenetur omni modo eum liberare, si potest, V. G. excogitando causas sufficientes ad repellendam accusationem; Vel singillatim interrogando circumstantias loci, temporis, & hujusmodi (juxta exemplum Danielis Prophetæ Daniel. 13.) uti sic testium falsitas possit deprehendi. Vel relinquendo carcerem apertum, si hoc fine majori malo, & scandalo fieri possit. Vel remittere causam ad Judicem Superiorem, & coram illo testificari innocentiam certo a se cognitam Rei falso accusati. Quod si autem nullum præfatorum, aut similium fieri posset, seu juvaret pro liberando tali innocente, & Judex urgeretur a præpotente parte ad ipsum morti adjudicandum,

dum, tunc potius deberet Judex Officium dimittere, quam innocentem contra propriam conscientiam, licet juridice probatum nocentem, ad mortem condemnare, non obstante, quod etiam hoc modo nihil esset ipsi innocenti profuturus; Sic verius censet cum aliis Lessius *lib. 2. cit. cap. 26. n. 78.* Mastrius *Theolog. moral. disp. 6. n. 25.* Felix Potestas *tom. 1. p. 1. nu. 118. & 119.* Reiffenstuel *loc. cit. num. 50.* Lugo, Filiuccius, Toletus, & alii citati pro tertia sententia.

64 Judex licet habeat certam sententiam privatam contra Reum, quia V. G. propriis oculis vidit illum delinquentem, si tamen juridice probatus sit innocens, non potest licite ipsum condemnare, quia Judex, ut persona publica, debet sequi scientiam publicam, & procedere secundum allegata, & probata praesertim in favorem Rei; *arg. cap. Odia 15. de Regulis Juris in 6.* ibi: *Odia restringi, & favores convenit ampliari; cap. In poenis de Regulis Juris in 6.* ibi: *In poenis benignior est interpretatio facienda, l. 155. ff. de Regulis juris*, ibi: *In poenalibus caussis benignius interpretandum est; l. 42. ff. de Poenis*, ibi: *Interpretatione Legum poenae molliendae sunt potius, quam asperandae*, & sic tenent S. Th. 2. 2. q. 67. Navarr. *cap. 25.* Abbas *in cap. Pastoralis 28. de Officio Delegati §. Quia vero nu. 8.* Covarruvias *lib. 1. Variar. resolut. cap. 1. n. 8.* Cajetanus, Filiuccius, Lessius, Bonacina cum Busembau, & La Croix *lib. 4. cap. 3. dub. 2. art. 4.* Reiffenstuel *lib. 1. decretal. tit. 32. num. 36.* & alii. Et ratio est, quia generale est, quod Actore non probante, Reus absolvitur; *cap. Cum Ecclesia Sutrina 3. §. final. de causa possession. & propriet. l. Qui accusare Cod. de Edendo*, cum similibus. Tum quia talis Judex absolvendo Reum non agit contra propriam conscientiam, cum non pronuntiet eum esse innocentem, sed solum quod contra ipsum nihil legitime, & juridice fuerit probatum, & pro hac conclusione faciunt Jura adducta *sub n. 58.*

65 Judex non potest a reis criminaliter inquisitis exigere juramentum, dum judicialiter, ubi principales, examinantur; Sic novissime statuit Benedictus XIII. *in Concilio Romano tit. 13. de Jurejurando cap. 2.* Vide verb. *Accusatus n. 26.*

65 Judices Synodales, quibus a Romana Curia committuntur judicandae causae in partibus a Curia remotis, designari debent personae in Ecclesiastica dignitate constitutae, quae sive Personatum, sive Canonicatum in aliqua Cathedrali Ecclesia obtineant. Hi vero designandi sunt ab Episcopis in Synodis; & si aliqui ante novarum Synodorum celebrationem obierint, substitui alii possunt etiam extra Synodum ab Episcopo cum consensu Capituli usque ad novam Synodum perseveraturi. Designatorum vero sive in Synodis, sive extra, nomina Secretario supplicum libellorum Pontificis deferantur. Designentur vero saltem quatuor in quacumque Dioecesi, vel plures, si amplitudo ejusdem postulet. Benedict. XIV. tom. 1. Bull. Const. 28. incip. *Quamvis Paternae*.

Additio ex Auctore.

67 JUdices Synodales in omnibus Dioecesibus designari jubentur; Benedict. XIV. tom. 1. Const. 28. incip. *Quamvis*
68 §. 5. Et permittuntur eligi ab Episcopis extra Synodum cum consilio Capituli; Idem *ib.*

69 Eorum nomina Pontifici sunt denuncianda, ut Causarum commissiones ipsis dirigantur; Idem *ibidem* §. 5. & 6.

Novae additiones ex aliena manu.

QUatuor hic non incongrue sunt discutienda. I. An Judex supplere valeat quae omissa a Partibus sunt. II. An sequi teneatur sententiam aequiorem. III. An probabiliorem. Et demum IV. Quid faciendum, si causa ei videatur utrinque aeque probabilis.

1 Ad primum quod attinet potest Judex ex supplere quae juris, non item quae facti sunt, nisi ex actis
reluceant. Primum membrum probatur ex *Lege unica C.*
2 *Ut quae desunt Advocat. Part. Judex suppleat.* membrum
posterius inde patet, quod Jura partium allegare non Judicis, sed Advocati officium est. Consule *Voet in Comm.*
3 *ad Pandect. lib. tit. n. 49.* Limitatio subnexa est aeque aperta, propterea quod si facta ex actis reluceant, scit illa ut Judex, consequenter quum fidem publicam sequi debeat, debet etiam secundum illa pronunciare. Quapropter si ex actis colligat alterutrum litigantium praescripsisse, debet ei rem ex praescriptione adjudicare, esto in ea se non fundaverit, *Brunneman. in d. L. unica num. 8. Zanger. de Except. p. 3. cap. 26. n. 16.*
4 Addit *Stryk. juridic. dissert. Vol. 2. disput. 2. cap. 3. num. 7.*
Si facta quaedam (sunt ejus verba) *Judici nota sint, etiam*
5 *ex aliis actis ista supplere tenetur.* Sed meo judicio minus
recte.
6 Quod concernit secundum, si jura sint utrinque dubia,
7 tenetur Judex sequi sententiam aequiorem. Et ita capi
8 debet *L. 8. C. de judiciis* ubi habetur: *Placuit in omnibus rebus praecipuam esse justitiae aequitatisque, quam stricti juris rationem.* Caeterum si Lex sit clara, esto Judici dura, ne nimis videatur rigorosa, non potest tamen ab ea recedere, *L. 12. §. 1. ff. Qui & a quib. manumitt.*

Quoad tertium, recte *Auctor nu. 52.* sentit haud posse 9
Judicem sequi opinionem probabilem relicta probabiliori. Adi vero Peregrin. in *Manuduct. ad Jurisprud. Just. lib. 4. tit. 18.* qui & de eo disserit an Advocatus causam tueri possit secundum opinionem probabilem in concursu probabilioris.

Restat ut de quarto disseratur. Variae autem sunt hac 10
de quaestione opiniones. Mihi ea semper arrisit sententia, ut Judex vel transactionem suadeat, vel eo rem dirigat,
ut sorte vero aequaliter dividatur. Confer *Peregrin. in ma-* 11
nuduct. ad Jurisprud. Justin. lib. 4. tit. 18. qui aliorum opiniones refert, unaque confutat.

JUDICIUM.

SUMMARIUM.

1 *Judicium quid sit?*
2 *Ad constituendum judicium requiruntur ordinarie tres personae principales, scilicet Judex, Actor, & Reus.*
3 *Judex unde dictus, & quis sit?*
4 *Actor unde dictus, & quis sit?*
5 *Reus unde dictus, & quis sit?*
6 *Ad judicium constituendum ultra supradictas tres personas principales solent intervenire aliae personae minus principales, seu accessoriae, ut Testes, Advocatus, Procurator, & Tabellio, &c.*
7 *De iis, quae concernunt Judicem, Actorem, Reum, Testes, Advocatum, Procuratorem, remissive.*
8 *Judicium dividitur a causa efficiente in judicium Ecclesiasticum, & Saeculare, & quid sit utrumque?*
9 *Judicium dividitur a causa finali in judicium Civile, Criminale, & mixtum; & quid sit quodlibet ex istis?*
10 *Judicium dividitur a causa materiali in judicium Petitorium, & judicium Possessorium; & quid sit utrumque?*
11 *Judicium dividitur a causa formali in judicium Ordinarium, & Summarium; & quid sit utrumque?*
12 *In judicio, seu Processu Summario, quamvis possint omitti illae solemnitates, quae jure solum positivo requiruntur, non tamen omitti possunt illae, quae Jure naturali, aut gentium ad legitimam causae decisionem sunt necessariae.*
13 *Ostenditur prima pars conclusionis.*
14 *Ostenditur secunda pars ejusdem.*
15 *Judicium Summarium in duplici causarum genere solet potissimum institui, scilicet in causis, quae celerem requirunt expeditionem, & in causis, quae sunt modici valoris, & levis momenti.*
16 *Causae celerem expeditionem requirentes quae sint?*
17 *Sic etiam summarie decidi solent causae Pauperum, Pupillorum, Viduarum, Carceratorum, aliarumque miserabilium personarum.*
18 *Causae modici valoris, & levis momenti quae sint?*
19 *Causae judicio Summario tractandae possunt etiam, non contradicentibus partibus, tractari, & decidi judicio Ordinario, & Solemni.*
20 *Si tamen judicium, quod ex sui natura fuisset Summarium, ex Actoris electione reddatur Ordinarium, tunc sententia prolata, non servatis solemnitatibus Juris, erit nulla, & invalida.*
21 *Sententia prolata in judicio Ordinario, & Solemni, non servatis solemnitatibus a Jure praescriptis, & requisitis, est nulla.*
22 *Valida autem est sententia prolata in judicio Summario, quamvis non servatis plerisque solemnitatibus a Jure positivo requisitis, dummodo sint observatae requitae de Jure naturali, & gentium.*
23 *Judicium extra casum necessitatis, & pietatis nequit exerceri diebus Feriatis, sive sacris, sive profanis.*
24 *Feriarum tres sunt species, scilicet Feriae Sacrae, Rusticae, & Repentinae.*
25 *Quae sint Feriae Sacrae?*
26 *Quae sint Feriae Rusticae?*
27 *Quae sint Feriae Repentinae?*
28 *Prohibitio exercendi judicium diebus Feriatis extenditur ad omnes judicii partes, quae regulariter sunt tres.*
29 *Prima est inchoatio causae per Rei citationem.*
30 *Secunda est Processus, qui fit per causae cognitionem, examinatis, & juratis Testibus, exhibitisque litteris probatoriis.*
31 *Tertia est sententiae prolatio, ejusque executio.*
32 *Judicium adeo prohibitum est exerceri Feriis Sacris, ut neque de consensu partium possit in ipsis valide exerceri.*

34 Item

33 *Item neque de consensu partium potest judicium exerceri Feriis Repentinis.*

34 *Potest tamen de consensu partium exerceri judicium Feriis Rusticis.*

35 *Omnibus Feriis, sive Sacris, sive Repentinis; sive Rusticis potest exerceri judicium ratione necessitatis, aut pietatis.*

36 *Assignantur causæ, quæ possunt expediri ratione necessitatis.*

37 *Assignantur causæ, quæ possunt expediri ratione pietatis.*

38 *In causis Summariis seu de plano tractandis potest exerceri Judicium tempore Feriarum Rusticarum.*

39 *Non potest tamen Judicium exerceri in causis Summariis extra casum necessitatis, aut pietatis.*

1 JUdicium sumptum pro causæ discussione, quæ coram Judice pro Tribunali sedente fit, definitur quod sit *legitima controversiæ apud judicem inter litigantes tractatio, seu disceptatio, & dijudicatio*; Est in re communis cum Glossa *in cap. Forus 10. de verborum significat. verb. Judicium*, ubi dicit, quod *Judicium est legitimus actus duarum personarum, Actoris, & Rei super eadem quæstione super eodem Judice contracto.*

2 Ad constituendum Judicium requiruntur ordinarie tres personæ principales, scilicet Judex, Actor, & Reus *l. Inter litigantes 62. juncta Glossa marg. litt. F. ff. de Judiciis, cap. Forus 10. de verbor. significat.* Judex sic dictus, 3 *quasi Jus dicens populo, sive quod Jure discept.*, prout expresse habetur *in cap. Justum est 1. caus. 23. quæst. 2. & in cit. cap. Forus 10. de verb. significat.* est persona, quæ publica auctoritate Judicio præest, & quasi mediatorem agens inter litigantes rem controversam secundum Juris præscriptum definit, *arg. c. In istis 3. dist. 4. & cit. cap. Justum est & cit. cap. Forus*. Actor *ab agendo dictus*, est per-4 sona, quæ actionem proponit, & prior ad Judicium provocat; *leg. in tribus 13. l. Qui prior 19. de Judiciis*, & talis in causis Criminalibus proprie vocatur *Accusator*; *leg. inter 20. leg. Accusatore 13. ff. de public. Judic. leg. Si accusatoribus 4. Cod. de accusat. & cit. cap. Forus 10. de verbor. significat.* expresse dicitur. *Accusator vocatus est, quasi accusator, quia ad causam vocat eum, quem* 5 *appellat*. In causis autem Civilibus proprie vocatur *Actor*, seu *Petitor*, *leg. Inter 62. de Judiciis*, Reus sic dictus non a reatu, *sed a re*, de qua disceptatur, & est controversia, ut expresse habetur *in citat. capit. Forus* ibi; *Reus a re, quæ petitur, nuncupatur, quia quamvis conscius sceleris non sit, Reus tamen dicitur, quamdiu in Judicium pro re aliqua petitur*, est persona, quæ ab Auctore provocatur, seu in Jus vocatur, & contra eam in Judicio agitur.

6 Notanter autem dictum est *sub n. 2.* quod ad constituendum Judicium requiruntur *tres personæ principales*, quia ultra ipsas tres personas principales solent intervenire aliæ personæ minus principales, seu accessoriæ, ut Testes, Advocatus, Procurator, Tabellio, & aliæ nonnullæ, veluti Ministri Justitiæ, ut docet Communis praxis. De 7 iis vero, quæ concernunt Judicem, Actorem, Reum, Advocatum, & Procuratorem, Vide verb. *Judex*, *Actor*, *Reus*, *Testis*, *Advocatus & Procurator*.

8 Judicium dividitur juxta quatuor causarum genera; scilicet a causa efficiente, seu ratione Judicis illud peragentis, dividitur in Judicium *Ecclesiasticum*, & *sæculare*. Judicium *Ecclesiasticum* est illud, in quo coram Judice Ecclesiastico disceptantur, & definiuntur causæ ad Forum Ecclesiasticum pertinentes. Judicium *Sæculare* e contra est illud, in quo coram Judice sæculari, seu Laico discep-9 tantur, & definiuntur causæ ad Forum Sæculare pertinentes. A causa finali, seu ratione finis, ob quem Processus judicialis instituitur, dividitur Judicium in *Civile*, *Criminale*, & *Mixtum*. Judicium *Civile* est illud, in quo Actor suum, vel alterius commodum privatum prosequitur, sive causa ex contractu, sive ex delicto descendat, non agendo tamen super delicto, seu crimine. Judicium *Criminale*, e contra est illud, in quo agitur super Crimine ad publicam vindictam, seu pœnam publicam, sive ea corporis sit, sive pecuniaria applicando Fisco, aut publici Officii privatio, & hujusmodi. Judicium *Mixtum* est illud, in quo partim Civiliter, & partim criminaliter agitur, ut v. g. cum de crimine aliquo, uti 10 de furto, & damno illato, agitur ad interesse partis, & simul ad vindictam publicam. A causa materiali, seu ratione materiæ controversæ Judicium dividitur in *Petitorium*, & *Possessorium*. Judicium *Petitorium* est illud, in quo principaliter disceptatur de rei proprietate, dominio, vel quasi dominio; vel de jure aliquo in re, vel ad rem competente, ut si res vindicetur, hæreditas petatur, actio empti, depositi, commodati, aut alia similis intentetur. Judicium *Possessorium* e contra est illud, in quo non de proprietate, vel dominio rei, sed de sola possessione, 11 seu quasi possessione ejusdem contenditur, sive adipiscenda, sive retinenda, sive recuperanda. A causa formali, seu ratione formæ, in ipso servatæ dividitur Judicium in *Ordinarium*, & *Summarium*. Judicium *Ordinarium* (quod appellatur etiam *plenarium*, seu *solemne*) est illud, in quo Judex cum ordinaria figura, strepitu Judicii plenarie, & solemniter, servatis omnibus requisitis solemnitatibus, procedit juxta plenum, & totale præscriptum Juris. Judicium *Summarium* (quod appellatur etiam *Extraordinarium*) est illud e contra, in quo Judex simpliciter, vel summarie, & de plano, sive ordinario, & solemni strepitu, ac figura judicii, sola facti veritate inspecta, procedit; *Clement. Dispendiosam 2. de judiciis, & Clement. Sæpe contingit 2. de verbor. significat. & l. Nec quicquam §. De plano ff. de Offic. Proconsul.*

In Judicio, seu Processu *Summario*, quamvis possint omitti illæ solemnitates, quæ Jure solum positivo requiruntur; Non tamen omitti possunt illæ, quæ Jure naturali, aut gentium ad legitimam causæ decisionem sunt necessariæ, ut colligitur apertæ ex *cit. Clement. Dispendiosam 2. de judiciis, & cit. Clem. Sæpe contingit 2. de verb. significat.* & tenet Communis Doctorum. Prima pars con- 12 clusionis ostenditur inductione allegando textum *cit. Clement. Sæpe contingit*, ubi Clemens V. determinans, & declarans, quid in judicialibus Commissionibus, quæ fiunt a Principe, vel a jure, significent hæc verba, scilicet, quod „ procedatur simpliciter & de plano, & sine strepitu, & figura judicii, “ *seu summarie dicit*: „ Nos autem dubitationem hujusmodi (quantum Nobis est possibile) decidere cupientes, hac in perpetuum valitura Constitutione sancimus, ut Judex, cui taliter causam committimus, necessario libellum non exigat, litis contestationem non postulet, tempore etiam Feriarum ob necessitates hominum indultarum a jure procedere valeat, amputet dilationum materiam, litem, quantum poterit, faciat breviorem, exceptiones, appellationes dilatorias, & frustratorias repellendo; partium Advocatorum, & Procuratorum contentiones, & jurgia, testiumque superflui multitudinem refrænando. “ *Et infra post alia multa subdit*: „ Sententiam vero definitivam (citatis ad id, licet non peremptorie, partibus) in scriptis, & (prout magis sibi placuerit) stans, vel sedens proferat etiam (si ei videbitur) conclusione non facta, prout ex petitione, & probatione, & aliis actitatis in causa fuerit faciendum.

Secunda pars Conclusionis, scilicet, quod in judicio, 14 seu Processu Summario non possint omitti ea, quæ de Jure naturali, aut gentium, sunt necessaria ad legitimam causæ decisionem, colligitur etiam clare *ex cit. Clement. Sæpe contingit, de verbor. significat.*, ubi Clement. V. inter alia sic statuit: „ Non sic tamen Judex litem abbreviet, quin probationes necessariæ, & defensiones legitimæ admittantur; Citationem vero, ac præstationem juramenti de calumnia, vel malitia, sive de veritate dicenda, ne veritas occultetur, per commissionem hujusmodi intelligimus non excludi. “ Unde ex istis, & ex aliis, quæ ibi subjungit Pontifex, aperte colligitur, quod in judicio, seu Processu Summario nequeunt a Judice omitti ea, quæ de Jure naturali, aut gentium, sunt necessaria ad legitimam causæ decisionem, quia, si tales a Judice omitterentur, veritas occultaretur, & sic justa sententia sequi non posset.

Judicium Summarium in duplici causarum genere solet 15 potissimum institui, scilicet in causis, quæ celerem requirunt expeditionem; *Clem. Dispendiosam, 2. de judiciis*, & in causis, quæ sunt modici valoris, & levis momenti; *Auth. Nisi breves*, & ibi Glossa, Bartolus; Baldus *Cod. de sent. ex brev. recitand.* Causæ celerem expeditionem requirentes 16 sunt præsertim illæ, quæ recensentur *in cit. Clem. Dispendiosam 2. de judiciis*, ibi: „ Dispendiosam prorogationem litium, quam interdum ex subtili ordinis judiciarii observatione causarum, docet experientia pervenire, restringere in subscriptis casibus cupientes, statuimus, ut in causis super electionibus, postulationibus, vel provisionibus, aut super Dignitatibus, Personatibus, Officiis, Canonicatibus, vel Præbendis, seu quibusvis Beneficiis Ecclesiasticis, aut super Decimis . . . . Nec non super Matrimoniis, vel Usuris, & eas, quoquomodo tangentibus, violandis procedi valeat de cetero simpliciter, & de plano, ac sine strepitu judicii, & figura.

Sic etiam summarie decidi solent causæ Pauperum, Pu- 17 pillorum, Viduarum, Carceratorum, aliarumque miserabilium personarum; *Auth. de Mandatis Principum §. Sit tibi quoque Collat. 3.* Item causæ alimentorum; *lib. 2. ff. de Feriis*. Sicut & causæ spolii, Depositi, Mercedis, & Forensium, seu Peregrinorum; Engel, *lib. 2. decr. tit. 1. n. 12.* Reiffenstuel *ibid. num. 48.* Maranta *part. 4. Specul. Aurei dist. 9. a num. 166.* & alii. Item causæ Religiosorum; *cap. Olim 26. de accusationibus*, Reiffenstuel *loc. cit. n. 48.* Maranta *loc. cit. num. 170. & 171.*

Causæ modici valoris, & levis momenti diversimode 18 assignantur a Doctoribus, ut notat Glossa *in citat. Authent. Nisi breves*. Alii enim censent esse modicam, & levem causam, quæ est usque ad quinquaginta aureos, *arg. l. 1. Cod. de Defensoribus Civit.* Alii autem putant illam esse modicam, & levem, quæ est ad trecentos aureos; *arg. Authent. De Defensoribus Civ. §. Et judicare Coll. 3.* Vel usque ad decem libras auri, *arg. Authent. de Appell. §. Illud Collat. 3.* Alii tandem melius supradictis docent modicitatem, & levitatem causarum dijudicandam esse prudenti arbitrio Judicis juxta diversam qualitatem Personarum, quia una causa verb. gr. centum aureorum, quæ inter homines medio-

mediocris fortunæ censeretur magna, inter duos Princi-
pes, vel valde Divites reputatur modica; Sic Glossa, &
Bartolus *in cit. Authent. Nisi breves*, Reiffenstuel *loc.
cit. num.* 50. Maranta *loc. cit. dist.* 9. *num.* 189. cum plu-
ribus aliis ibi citatis.

19 Causæ judicio Summario tractandæ, possunt etiam non
contradicentibus partibus, tractari, & decidi judicio or-
dinario, & solemni, textu expresso *in cit. Clement. Sæ-
pe contingit* 2. *de verb. signif.* §. *final.* ibi: *Si tamen in
præmissis casibus solemnis Ordo judiciarius in toto, vel in
parte, non contradicentibus partibus, observetur, non erit
20 processus propter hoc irritus, nec etiam irritandus.* Si ta-
men judicium, quod ex sui natura fuisset Summarium,
ex Actoris electione reddatur ordinarium, tunc senten-
tia prolata, non servatis solemnitatibus juris, erit nulla,
& invalida, quia, ex quo Actor sub sponte elegerit, &
adhibuerit judicium Ordinarium, cum posset tenere Sum-
marium, sententia debet proferri sub pœna nullitatis se-
cundum præscriptas solemnitates in tali judicio ordina-
rio, & solemni observandas; Cardin. de Luca *tom.* 3.
disc. 1. *de judiciis num.* 12. & 53. Reiffenstuel *loc. citat.*
21 *num.* 51. & alii. Sententia enim prolata in judicio Ordi-
nario, & solemni, non servatis solemnitatibus a Jure
præscriptis, & requisitis, est nulla; *l. Prolatam Cod. de
sentent. & interlocut. omnium judicum, cap. In causis* 19.
de sententia, & re judicata, Card. de Luca *loc. cit. nu-
mer.* 11. & 12. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 43. & alii. Va-
22 lida autem est sententia prolata in Judicio Summario,
quamvis non servatis plerisque solemnitatibus a jure po-
sitivo exquisitis, sint observatæ illæ, quæ Jure naturali,
aut gentium ad legitimam causæ decisionem sunt neces-
sariæ; *cit. Clementin. Dispendiosam* 2. *de judiciis, & est
alia Clement. Sæpe contingit* 2. *de verb. signific.* & patet
ex dictis *supra num.* 12. & 13. Sic Barbosa *in d. Clement.
Sæpe contingit num.* 1. *& seq.* Reiffenstuel *loc. cit. n.* 41.
Maranta *part.* 4. *Speculi Aurei dis.* 9. *num.* 9. *& seq.* & alii
communiter.

23 Judicium extra casum necessitatis, & pietatis nequit
exerceri diebus Feriatis, sive sacris, sive profanis, *l.* 1.
ff. de Feriis, l. Si Feriatis ff. eod. & l. 2. *Cod. eod. cap.
24 Omnes dies* 1. *& cap. Conquestus* 3. *de Feriis.* Dicitur
notanter *sive sacris, sive profanis*; quia Feriarum tres
25 sunt species, scilicet Feriæ Sacræ, Rusticæ, & Repenti-
næ. *Feriæ Sacræ sive solemnes* sunt illæ, quæ ob reve-
rentiam, & cultum Dei principaliter sunt institutæ, ut
sunt omnes dies Festi de præcepto, de quibus fit mentio
in cit. cap. Omnes dies 1. *& cit. cap. Conquestus* 5. *de Fe-
riis*; & præsertim in Bulla Urbani VII. incip. *Universa.*
26 *Feriæ Rusticæ* (quæ etiam vocantur necessariæ) sunt
illæ, quæ ob necessitates hominum præsertim ruri labo-
rantium, instituuntur, uti sunt Feriæ Messium, & Vin-
demiarum, de quibus fit mentio *in cit. cap. Conquestus* 5.
27 *de Feriis* §. *ultim. & in l.* 1. *ff. de Feriis. Feriæ repentinæ*
sunt illæ, quæ non ex certa, & stabili Lege constituun-
tur, sed extra consuetum ordinem repente, & subito in-
dicuntur, ut solet fieri ob coronationem Principis, aut
ejus adventum, vel ob insignem victoriam de hostibus
reportatam; *l. Sed & si* §. *Si Feriæ ff. Ex quibus causis
majores &c.* Item propter hostilitatem, vel grassantem
publicam luem, aut similem causam extraordinariam, &
tales repentinas Ferias solus Princeps, non autem Judex
auctoritate propria indicere potest; *leg. A nullo Cod. de
Feriis.*

28 Prohibitio exercendi Judicium diebus Feriatis extendi-
29 tur ad omnes judicii partes, quæ regulariter sunt tres.
Prima est inchoatio causæ per Rei citationem præsertim
executivam per apparitorem, sive Nuntium faciendam,
cum spectet ad actus judicii, ut patet *ex cap. Quoniam*
11. *de probationibus.* ibi: *Qui fideliter universa judicii
acta conscribant, videlicet citationes, dilationes &c.* ne-
quit ex rigore Juris fieri diebus Feriatis, ut expresse te-
nuit Rota *in causa Bononien. liberationis a Fidejussione* 9.
Februar. 1607. apud Farinaccium *lib.* 2. *dec.* 233. *num.* 4. &
tenent Baldus *in l. Cum Clericis num.* 3. *Cod. de re Episc.
& Cleric.* Lanfrancus *tract. de Cit. n.* Reiffenst. *lib.* 2. *De-
cret. tit.* 9. *n.* 54. Abbas *in c. Conquestu* 5. *de Feriis n.* 20. Fa-
gnan. *ibid. n.* 56. allegans praxim, & aliam decisionem Ro-
tæ, quæ est *decis.* 365. *n.* 1. *part.* 3. *recent.* & alii *arg. cit.
c. Conquestus* 5. *de Feriis, & l. ult. Cod. eodem* ubi videtur,
actus iste specialiter fuisse prohibitus his verbis: *Nulla
quemque urgeat admonitio, Præconis horrida vox sileat.*

30 Secunda pars judicii est Processus, qui fit per causæ
cognitionem, examinatis, & juratis Testibus, exhibitis-
que litteris probatoriis, & hæc pars judicii, cum sit ve-
re, & proprie actus judicialis, prohibetur fieri sub pœ-
na nullitatis diebus Feriatis *cap. Omnes dies* 1. *& c. Con-
questus* 5. *de Feriis, l.* 1. *de Feriis jusjurandi Cod. de Te-
31 stibus* cum similibus, & sic tenet *Communis Doctorum.*
Tertia est sententiæ prolatio, ejusque executio, & hæc
pars judicii cum sit propriissime actus judicialis, prohibe-
tur, expresse fieri diebus Feriatis sub pœna nullitatis,
cit. cap. Omnes dies, Cod. eodem cum similibus, & tenet
Communissima Doctorum.

32 Judicium adeo prohibitum est exerceri Feriis Sacris, ut
neque de consensu partium possit in ipsis valide exerce-
ri, textu expresso *in cap. Conquestus* 5. *de Feriis*, ibi:
*Quibus utique solemnis Feriis (nisi necessitas urgeat, vel
pietas suadeat) usque adeo convenit ab hujusmodi abstine-
re, ut consentientibus etiam partibus, nec Processus habi-
tus teneat, nec sententia, quam contingit diebus hujusmo-
di promulgari.* Et sic tenet *Communis Doctorum.* Et ratio
est, quia Feriæ Sacræ, utpote in honorem Dei institutæ
principaliter concernunt cultum Divinum, cui partium
consensu renuntiari, & præjudicari nequit. Item neque 33
de consensu partium potest judicium exerceri Feriis Re-
pentinis, quia istæ Feriæ respiciunt potius publicum,
quam privatum partium favorem; *arg. l. Omnes dies, Cod.
de Feriis.* Pacto autem, seu consensu privatorum nequit
derogari favori, ac juri publico, *c. Si diligenti* 12. *de fo-
ro competenti, l. Jus publicum ff. de Pactis*, Glossa *in Cle-
ment. Sæpe contingit, de verb. significat. verb. Ob necessi-
tates.* Abbas *in cap. Omnes dies* 1. *de Feriis nu.* 11. Fa-
gnan. *in cap. Conquestus* 5. *de Feriis n.* 7. *& sequent.* Reiffen-
stuel *lib.* 2. *decret. tit.* 9. *de Feriis nu.* 32. Speculator *eod.
tit.* §. *Nunc videamus n.* 1. & alii. Potest tamen de con- 34
sensu partium exerceri judicium Feriis Rusticis, textu
expresso *in cit. cap. Conquestus* 5. *de Feriis*, ibi: *Licet Die-
bus Feriatis, qui gratia Vindemiarum, vel Messium ob ne-
cessitates hominum indulgentur, procedi valeat, si de par-
tium processerit voluntate*; & concordat *l. Omnes Judices
Cod. de Feriis, & l.* 1. *ff. eod.* Et ratio est, quia tales
Feriæ concessæ sunt principaliter in gratiam privatorum,
ne scilicet occasione judicii præpediantur a commoditate
colligendi fruges suas; iis autem, quæ in sui gratiam
sunt concessa, seu introducta, possunt partes libere re-
nunciare, textu expresso *in l. Si quis* 29. *Cod. de Pactis*
ibi: *Cum sit Regula juris antiqui omnes licentiam habere
iis, quæ pro se introducta sunt, renuntiare.*

Omnibus Feriis, sive Sacris, sive repentinis, sive Ru- 35
sticis potest exerceri judicium ratione necessitatis, aut
pietatis; *Communis* textu expresso *in cit. cap. Conquestus* 5.
de Feriis, ubi a generali prohibitione exercendi judicium
diebus Feriatis, excipiuntur duo præmissi casus his ver-
bis expressis; *Nisi necessitas urgeat, vel pietas suadeat.* 36
Hinc ratione necessitatis, sive publicæ, sive privatæ, pos-
sunt tunc expediri causæ, quæ celeritatem requirunt,
ut si res propter dilationem peritura esset, v. gr. si oria-
tur controversia circa collectionem fructuum cæteroquin
periturorum, vel circa capturam piscium raro, aut cer-
tis solummodo diebus apparentium, *argum. cap. Licet* 3.
de Feriis, & l. Solet ff. eod. Sic causæ respicientes ali-
menta necessaria possunt expediri diebus Feriatis, cum
talibus alimentis indigeamus omnibus diebus, *l. Publicas
Cod. de Feriis.* Item diebus Feriatis potest procedi con-
tra Malefactores, & facinorosos Latrones, quia ex ca-
ptura facinorosorum hominum sequitur purgatio Provin-
ciæ, & salus, & securitas plurimorum innocentium.
Item diebus Feriatis potest carcerari debitor suspectus de
fuga, ut notat Glossa communiter recepta *in l. ultim. Cod.
de Feriis* ibi: *Nisi timeatur de recessu.* Sic de primo ad
ultimum ratione necessitatis possunt diebus Feriatis exer-
ceri omnes illi actus judiciales, qui ob defectum Testium,
seu Judicis, aut alterius impedimenti nequeunt exerce-
ri aliis diebus. Et ratio est; quia ex *cap. Quod non est* 4.
*de Regulis juris: Quod non est licitum in Lege, necessi-
tas facit licitum*, & ut expresse habetur *in cap. Sicut* 11.
de consecrat. distinct. 1. *Necessitas non habet Legem*, &
concordat *cap. Quoniam* 13. *caus.* 1. *qu.* 7. *cap. Omnes* 1. *de
Feriis, cap. Consilium* 2. *de observat. jejunior. cap. Consu-
luisti* 3. *de celebrat. Missar.*

Ratione pietatis possunt diebus Feriatis exerceri actus 37
judiciales pro causis debilium, vel miserabilium Persona-
rum, quia sicut suadet pietas, & in operibus pietatis,
& misericordiæ non est habenda distinctio dierum, *arg.
cap. Utinam omni tempore* 11. *dist.* 76. *& cap. Nunquam* 33.
de consecrat. dist. 5. Et sic tenet Glossa *in cit. cap. Conque-
stus* 5. *de Feriis, verb. Pietas*, Speculator *tit. de Feriis* §.
Sequitur num. 1. *& seq.* Hostiensis *in Summa tit. de Fe-
riis n.* 4. & alii communiter. Item diebus Feriatis ratio-
ne pietatis tractari possunt causæ, quæ ad Religionem
spectant. Nam *summam esse rationem, quæ pro Religione
facit*, patet ex *Lege Sunt Personæ ff. de Religiosis, & sum-
ptibus funerum*; Et de facto debus Festivis solent judica-
ri, & puniri Hæretici ad majus aliorum tunc confluen-
tium terroris exemplum. Item ex motivo pietatis possunt
diebus Feriatis tractari, & definiri ea, quæ spectant ad
pacem, & concordiam, *l. ult. Cod. de Feriis.*

In causis summariis, seu de plano tractandis potest exer- 38
ceri judicium tempore Feriarum Rusticarum, textu expres-
so *in Clem. Sæpe contingit* 2. *de verb. signific.* ibi: *Sanci-
mus, ut Judex, cui taliter causam committimus . . . tempore
etiam Feriarum ob necessitates hominum indultarum a jure*, 39
procedere valeat; Et sic tenent Doctores communiter. Non
potest tamen judicium exerceri in causis Summariis extra
casum necessitatis, aut pietatis tempore Feriarum Sacrarum,
& Repentinarum, Glossa communiter recepta *in cit. Clem.
Sæpe contingit, verb. Ob necessitates, de verbor. significat.*
Abbas *ibid. n.* 28. *&* 29. & alii passim argumento a sensu
con-

contrario desumpto ex tit. Clementina Saepe contingit; ibi
enim causae Summariae permittuntur solum tractari, &
definiri Tempore Feriarum ob necessitates hominum indulta-
rum a jure, quales sunt Feriae Rusticae, sive Messis, at-
que Vindemiarum, altaeque ad mitigandos calores aestivos
concessae, adeoque secus est dicendum de Feriis Sacris, &
Repentinis ibi non expressis, & non exceptis, quia ex-
ceptio unius firmat Regulam in contrarium; l. In iis,
quae ff. de Legibus; & Glossa ibid. expresse ait: Exceptio
a Regula firmat Regulam in aliis; sive exceptio firmat Re-
gulam in contrarium in casibus non exceptis, ut inquit Fa-
gnan. in cap. Illa, num. 31. Ne Sede vacante; & late probat
Barbosa Axiomat. 85 n. 4.

Novae additiones ex aliena manu.

DE Judiciis tametsi haud parce differat *Auctor*, libet
tamen pauca, sed ordine servato habere.
1 Judicium non male definitur: *Ordo judiciarius, quo co-
ram Judice competente causae controversae disceptatio inter
Actorem, & Reum legitime peragitur, ut sententia lis fi-
niatur, & suum cuique tribuatur.*
2 De judicii divisionibus hic agit *Auctor*, sed congruen-
tius *Bohem. Introduct. in jus digest. lib. 5. tit. 1. n. 2. & seq.*
3 Quatuor in omni Judicio consideranda sunt. Primum
est, *legitima pertractatio secundum ordinem praescriptum*,
ne nullitas in Processu lateat; *leg. 4. Cod. de sentent., &
Interloc.*
4 Hinc non est incongruum inquirere, utrum Judicium
a citatione, an a litis contestatione initium capiat. Haec
autem obtinet distinctio. Quantum ad fundandam Jurisdi-
ctionem Judicis, initium Judicium capit a citatione, ac
propterea inducit citatio praeventionem, & litis penden-
5 tiam. Quantum vero ad litigantes, nonnisi a litis conte-
statione initium capit Judicium, *Stryk. in usu moderno
Pand. lib. 5. tit. 1. §. 5.*
6 De antiqua forma litis contestationis adhibitis Testibus
factae videri possunt *Vultejus de judic. lib. 3. cap. 1. n. & 55.
Obrechtus de litis contestat. cap. 5. num. 2. & sequent.* De
7 hodierna vero litis contestatione confer *Bohemer. Intro-
duct. in jus digestorum lib. 5. tit. 1. num. 5. & plur. se-
quent.*
8 Plures vero sunt effectus litis contestationis, qui cita-
tioni tribui nequeunt. *Primo*, enim malam fidem indu-
9 cit. *Secundo*, impedit mutationem libelli. *Tertio*, con-
stituit Procuratorem dominum litis. *Quarto*, inducit qua-
10 si contractum, novationemque. *Quinto*, (quod est conse-
11 ctaneum praecedentis effectus) facit actiones ad haeredes
12 transitorias, & temporales perpetuas. *Sexto*, pertinet post
contestationem litis omnis causa, & utilitas rei ad offi-
13 cium Judicis. *Septimo*, dilatorias excludit exceptiones.
14 Adi de his, & aliis effectibus *Stryk. in usu moderno Pan-
dect. lib. 5. tit. 1. §. 4. Bohemer. Introduct. in jus digestorum lib.
5. tit. 1. n. 10.*
15 *Alterum* in omni Judicio considerandum est *legitima
16 Judicis persona, coram quo Processus peragitur*. An omni
autem vel est naturalis, vel civilis, & civilis vel est ab-
17 soluta, vel secundum quid, consule *Bohemer. Introduct. in
18 jus digestorum lib. 5. tit. 1. num. 12.* qui rem exemplis
illustrat.
19 *Secundo* in Judice requiritur *Integritas*, ut praestet of-
ficium viri boni. Quocirca permissum est litigantibus Ju-
20 dices suspectos recusare. An vero integrum Collegium re-
21 cusari possit, non conveniunt DD. Sunt qui affirmant,
si maxima pars Collegii sit suspecta, *Strauch. dissert. Ju-
ris Public. 13. Mev. p. 1. decis. 194. fere per tot.* Sed id restrin-
22 gunt ad inferiora Tribunalia, *Vultejus de Judic. lib. 2. cap.
7. n. 206. Plum. in Process. Camerae tit. 25. §. 1. Sed fateor* (in-
quit *Stryk. in usu moderno Pandect. lib. 5. tit. 1. §. 11.*) *omni-
23 no publicae rei salutem exigere, ne facile recusentur Sum-
ma Tribunalia, quod si tamen legibus probata causa adsit
non video, quid recusationi obstet.*
24 Quod attinet ad modum proponendi recusationem; Ju-
re civili in libello recusationis suspicionem generaliter al-
25 legare sufficit, praestito tamen juramento calumniae. At
Jure Canonico Causa in libello exprimenda. Cognitio vero
26 de illa vel coram arbitris expeditur, vel ad Superiorem
devolvitur; *Bohemer. Introduct. in jus digestorum lib. 5.
tit. 1. n. 14.*
27 Pertinet huc etiam Juramentum perhorrescentiae Jure Ca-
nonico introductum, quod hujus efficaciae est, ut illo prae-
stito quis coram illo Judice, apud quem litigare perhor-
28 rescit, se sistere non teneatur, sed causa ad Superiorem
devolvatur; Vide de hoc perhorrescentiae juramento *Feli-
mann in tractatu ita inscripto.*
29 Requiritur tertio in Judice *competentia*, quae duplex,
tum respectu Jurisdictionis, ut habeat illam Jurisdictionis
speciem; ad quam pertinet controversia; tum respectu reo-
30 rum ex quorum persona ordinarie competentia Judicis ae-
stimatur. De hoc autem Foro competente intuitu reorum
consulendus prae ceteris *Voet. in Comment. ad Pandect.
lib. 5. titul. 1. fer. tot.* qui materiam pro dignitate tra-
ctat.
31 *Tertium* in omni Judicio considerandum concernit *legi-
32 timam litigantium Personam*, idest Actorem, & reum.

Actor in judicio dicitur, qui quod sibi debetur persequi-
tur; Reus vero, qui contra Actoris persequutionem se 33
defendit, ejusque elidit intentionem.
In Actore, primo requiritur, ut habeat is *legitimam
Personam standi in Judicio*. Hanc non habent Servi, Ex- 34
communicati, Banniti, Majores Magistratus, durante of- 35
ficio, Minores, & Pupilli absque Curatore, vel Tutore,
Prodigi, & Filiifamilias; *Bohemer. Introduct. in jus dige-
storum lib. 5. tit. 1. num. 39.* Monet vero *idem Auctor lo-
co mox citato*, Majores Magistratus hodiernis moribus, du- 36
rante etiam officio agere posse; Tum monet Filiosfam. in 37
peculio Castrensi, & quasi Castrensi libere agere posse,
in peculio vero adventitio extraordinario agere debere 38
consentiente Patre, si Pater potuisset usumfructum acqui- 39
rere, & in peculio adventitio ordinario Patrem ipsum a-
gere debere, Filio consentiente.
Tenet *Groenwveg. de leg. abrogat. lib. 5. digest. tit. 1. leg. 4.* 40
posse hodie Filiosfam. quacumque causa contra Patres a-
gere, non obstante Patriae potestatis vinculo. At *Stryk.
in usu moderno Pandect. lib. 5. §. 33.* sententiam hanc tem- 41
perat, si de illis bonis quaestio sit, quorum ususfructus Pa-
tri non competit, vel etiam de bonis maternis, Patre ad
cunda vota transeunte.
Nec aliquid hac in re innovavit Jus Canonicum *in c. 11.* 42
de sponsalib. In eo enim causam singularem esse, ubi Pa- 43
ter Uxorem filii detinet, ex contextu apparet, quo casu,
ut & omni alio ubi manifesta Patris injuria, nec hodie
beneficium implorandi auxilium Judicis filio denegandum.
Secundo in Actore requiritur, ut ipse *volens, & sponte* 44
agat. Tribus vero casibus ad agendum compelli quis po-
test. *Primo*, si alterius ex jure perfecto intersit alterum
agere, vide *leg. 8. in fin. ff. de optione legata, leg. 2. §. penult.* 45
*& ultim. ff. ad Rhodiam de jactu, leg. 13 §. 30. ff. de Actio-
nibus empti. Secundo*, si quis ad agendum teneatur ex of-
ficii necessitate, ut Tutor, Curator &c. *Tertio*, si quis 46
ad agendum provocetur per remedia, quae *ex leg. Diffa-
mari, Cod. de Ingenuis & manumiss. & l. Si contendat ff. de* 47
Fidejuss. usu forensi moto concursu. Huc etiam pertinet 48
provocatio creditorum moto concursu.
Qui agere in Judicio haud possunt, regulariter nec A- 49
ctores esse queunt, si excipiantur excommunicati, & Ban-
niti, ne alias beneficio afficiantur. Id vero nota quoad 50
Reos, alium pro alio conveniendum haud esse, nisi *pri-* 51
mo aliquis nexus subsit. *Secundo*, aliquando per Indire- 52
ctum Jus pignorationis, vel repraesaliarum adhibeatur, de
quarum requisitis alibi agendum.
Quartum considerandum in omni Judicio respicit *qua-* 53
litatem causarum peragendarum, quae varii sunt generis,
alterantque ipsum Processum, immo & Forum. Interest
autem, ut justo ordine, ubi plures concurrunt, propo- 54
nantur. In his autem Regulis fundatur ordo. *Primo*,
praecognosci illa debent, sine quibus caetera intelligi haud
possunt; uti sunt causae praejudiciales, *Tertius de ordine
causarum in Jud. tractat. §. 2. & sequent.* Hae si in cau- 55
sa principali incidenter moveantur, tandiu principalis ipsa
causa sistitur, donec judicatum de incidente sit ab eodem
Judice, tametsi alias cognoscere de ea principaliter haud
valeat, *leg. 14. Cod. de Testib. leg. 1. Cod. de ordin.
Judic. Secundo* in illis, quae non cohaerent, aut ab altero 56
dependent, proponendum est praestantius. Inde fit, ut 57
criminalis mota ab Actore terminanda sit prae civili a reo
mota, *Tertius ubi supra §. 13. & sequent.* Eadem de ra- 58
tione quaestio a Fisco mota circa rem suspendit privatam
actionem de eadem motam, *leg. 35. ff. de Jure Fisci.
Tertio*, praeparatoria primum tradenda, deinde principa- 59
lia. Atque hinc est, quod causae possessionem ante con-
troversiam de proprietate sint finiendae, nisi in petitorio 60
res sit aperta.

JUDICIUM TEMERARIUM, SUSPICIO, ET DUBITATIO.

SUMMARIUM.

1 *Judicium, Suspicio, ac Dubitatio inter se differunt.*
2 *Dubitatio quid sit?*
3 *Suspicio quid sit?*
4 *Suspicio alia est levis, alia gravis, & alia violenta, & quae sint?*
5 *Judicium quid sit?*
6 *Judicium aliud est prudens, & aliud imprudens, seu Temerarium, & quale sit utrumque?*
7 *Sic dubitatio, & Suspicio alia est prudens, & alia imprudens, seu Temeraria, & qualis sit utraque?*
8 *Assignantur indicia sufficientia, vel insufficientia ad judicandum, suspicandum, vel dubitandum de vitio, vel crimine alterius.*
9 *Judicare, suspicari, vel dubitare de alterius vitio, seu crimine prudenter, & ex sufficientibus indiciis, per se loquendo nullum est peccatum.*

10 *Judicium Temerarium absque sufficientibus indiciis de vitio, vel crimine proximi in materia gravi deliberate conceptum, est peccatum ex genere suo mortale.*

11 *Ad hoc, ut judicium temerarium sit peccatum mortale, tres requiruntur conditiones, quæ assignantur.*

12 *Raro omnes tres alatæ conditiones una simul interveniunt, adeoque raro judicium Temerarium est mortale.*

13 *Suspicio Temeraria de proximi vitio, seu crimine ex genere suo est peccatum veniale tantum.*

14 *Potest tamen suspicio temeraria evadere peccatum mortale per accidens.*

15 *Dubitatio temeraria positiva de vitio, vel crimine alterius, per se loquendo est solum peccatum veniale.*

16 *Dubitatio autem temeraria negativa de vitio, seu crimine alterius, nullo modo est peccatum.*

1 HÆC tria scilicet, Dubitatio, Suspicio, & Judicium
inter se differunt. *Communis ac certa*, & patet ex
2 earum definitionibus quæ mox dantur, Dubitatio enim
non est verus assensus, sed veluti suspensio animi in neu-
tram partem sese determinantis, ac veluti in ancipiti hæ-
3 rentis. *Est in re communis*. Suspicio est assensus debilis
4 junctus cum formidine de opposito. *Est in re communis*.
Hæc suspicio alia est levis, alia gravis, & alia violen-
ta. Suspicio levis est, quæ assensum valde debilem, mul-
tum vero dubitationis, vel formidinis de opposito habet.
Suspicio gravis, seu vehemens est, quæ plus assensus, &
minus formidinis, vel dubitationis de opposito habet. Su-
spicio violenta (quæ in cap. *Ex litteris* 12. *de præscrip.*
appellatur *violenta, & certa suspicio*) est, quæ plurimum
assensus, & valde parum, vel vix aliquid dubitationis,
vel formidinis de opposito continet, adeoque pertingit ad
integram persuasionem, seu credulitatem ex conjecturis,
5 seu indiciis haustam. Judicium est plenus, & firmus a-
nimi assensus, vel credulitas, *Est in re communis*.

6 Judicium aliud est prudens, quando scilicet nititur sufficientibus indiciis, seu conjecturis ad generandum firmum assensum de alterius probitate, vel improbitate. Aliud vero est imprudens, seu *Temerarium judicium*, quando scilicet sufficientibus indiciis, seu conjecturis non innititur.

7 Et sic dubitatio & Suspicio est prudens, si innititur, & temeraria si non innititur sufficientibus ad rationabiliter dubitandum, vel suspicandum indiciis, seu conjecturis. *Communis*.

7 Judicia sufficientia ad judicandum, suspicandum, vel dubitandum de vitio, vel crimine alterius, sunt v. g. videre hominem noctu accedere ad domum suspectam, vel infamem, aut inde exire, Videre hominem noctu admotis scalis tentare aperire fenestram alicujus domus, & hujusmodi. Indicia autem insufficientia sunt videre hominem honestum, & alias bonæ famæ clara die transire per talem domum, vel plateam, ubi fœmina infamis habitat. Videre hominem clara die coram vicinis, & transeuntibus palam admovere scalam, tentare, aperire fenestram alicujus domus, & hujusmodi, quia licet possit quis positis, & visis primis indiciis prudenter judicare, vel suspicari, quod unus fuerit adulter, & alter fur; non sic tamen positis, & visis solum secundis indiciis, cum potius tunc debeat prudenter judicare talem non animo adulterandi, sed dubio justo, & honesto fine dictam domum, vel plateam transire, & alium non animo furandi sed ob aperiendam propriam domum, non aliter, propter amissam clavem, sic de facili aperibilem, quam admota scala fenestram ascendere. Generatim igitur illa dicuntur indicia sufficientia ad judicandum, suspicandum, vel dubitandum de vitio, vel crimine alicujus, quandocumque illa ex se; vel communi usu hominum sunt ut plurimum conjuncta cum tali affectu malo, de quo quis judicat, suspicatur, vel dubitat. Illa autem dicuntur indicia insufficientia, quæ ex se, vel communi usu hominum sunt indifferentia, aut raro conjuncta cum tali effectu malo, de quo quis judicat, suspicatur, vel dubitat.

9 Judicare, suspicari, vel dubitare de alterius vitio, vel crimine prudenter & ex sufficientibus indiciis, seu motivis, quæ scilicet habent aliquam moralem connexionem cum tali vitio, vel crimine, per se loquendo nullum est peccatum, *Communis*, cum Layman *lib.* 3. *tract.* 3. *part.* 2. *cap.* 2 *num.* 4. Lugo *disp.* 14. *sect.* 2. Azor. *part.* 5. *lib.* 3. *cap.* 11. *q.* 3. Sporer *tom.* 2. *tract.* 5. *in VIII. præcept. Decal. cap.* 4. *num.* 25. Reiffenstuel *Theol. Moral. tract.* 6. *dist.* 6. *q.* 6. *num.* 59. Et ratio est, quia proximus amittit jus famæ, & bonæ existimationis respectu illius hominis, cui ejus vitium, seu crimen sufficientibus indiciis proponitur, unde inde taliter dubitando, suspicando vel etiam judicando, neque peccat contra charitatem proximi, neque contra justitiam *arg. cap. Quod suspecti* 15. *caus.* 5. *q.* 5. *& c. Suspicionis* 39. *de Officio Delegati* cum similibus, ubi licite, ac juste legitima indicia, nunc judices, nunc Testes, aliique possunt recusari.

Judicium temerarium absque sufficientibus indiciis de vitio, vel crimine proximi in materia gravi deliberate conceptum est peccatum ex genere suo mortale. *Communis* cum S. Th. 2. 2. *q.* 60. *art.* 3. & colligitur aperte ex verbis Christi *Matth.* 7. *&* *Luc.* 6. *Nolite judicare, & non judicabimini. Nolite condemnare, & non condemnabimini*, ubi de judicio temerario sermonem esse patet ex contextu. *Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, trabem autem, quæ in oculo tuo est* (peccatum grave) *non consideras?* Et S. Jacobus Apostolus *in sua Canonica c.* 4. conjungit judicium temerarium cum Detractione: *Qui detrahit Fratri, aut qui judicat fratrem suum, detrahit Legi, & judicat Legem*; Detrahere autem proximo in materia gravi est peccatum grave, adeoque &c. Tum quia hoc patet ratione; Nam quisque habet jus ad famam, seu bonam existimationem sui apud quemcumque hominem donec per sufficientia signa innotescat, seu demonstretur malus, juxta illud: *Quisque præsumendus est bonus, donec demonstretur malus, arg. cap. In cunctis* 12. *caus.* 11 *q.* 3. *c. Mandata* 6. *& cap. Dudum* 16. *de Præsumption.* ergo gravem ei injuriam infert, qui temere absque sufficientibus indiciis firmam de ipsius improbitate concipit sententiam, cumque in corde suo condemnat, adeoque graviter peccat. 10

Ut autem tale judicium sit peccatum mortale, tres re- 11
quiruntur conditiones. Prima, quod judicium *sit in materia gravi*, quæ materiæ gravitas, vel levitas attendi debet, vel ex ipsa substantia materiæ, vel ex qualitate personæ. Unde defectu gravitatis materiæ, veniale erit judicare de Paulo furtum unius julii; & ratione qualitatis personæ, veniale erit judicare de juvene parum honesto, quod transeat per aliquem locum ad inhonesta. Secunda quod *judicium sit firmum, & plene deliberatum*, quia si judicium non sit firmum, & quasi pro moraliter certo conceptum, erit sola suspicio; & si non si deliberatum cum pleno consensu voluntatis, erit vel sola prima apprehensio de improbitate proximi, vel solius actus judicii imperfecti, non sufficiens ad peccatum mortale. Tertia, quod *judicium sit ex levibus, & insufficientibus indiciis, seu conjecturis*; quia si judicium sit ex gravibus, & sufficientibus indiciis, seu conjecturis, non erit temerarium, sed
prudens, ut patet ex dictis *supra n.* 5. Hinc, quia raro o- 12
mnes tres allatæ conditiones una simul interveniunt, raro judicium temerarium est mortale; una enim ex ipsis deficiente, judicium temerarium non est mortale. *Communis*.

Suspicio temeraria de proximi vitio, seu crimine ex 13
genere suo est peccatum veniale tantum, *Communis*, cum S. Th. 2. 2. *q.* 60. *art.* 3. & indicat etiam S. August. *tract.* 99. *in Joann.* dicens: *qui suspiciones omnino vitare non possumus, quia homines sumus, judicia tamen idest definitivas, firmasque sententias continere debemus*. Et ratio est, quia per suspicionem temerariam, etsi aliqualiter lædatur fama, seu bona existimatio proximi; non tamen simpliciter, & graviter, sed secundum quid, & leviter tantum, cum suspicio sit solum levis assensus de vitio, seu crimi-
ne proximi cum actuali dubitatione, seu formidine de op- 14
posito. Potest tamen suspicio temeraria evadere peccatum mortale per accidens, ut si oriatur ex maligno affectu, aut conjuncta sit cum gravi odio, vel contemptu proximi. Si quis ex tali temeraria suspicione in effectum externum malignum, aut damnum proximi procedat, ut si ex sola suspicione Judex Reum condemnaret, Superior subditum puniret, aut ab Officio amoveret; Si ratione talis Suspicionis, quis alicui suffragium in electione negaret, aut eum a consecutione alicujus notabilis boni impediret. *Communis*.

Dubitatio temeraria positiva de vitio, vel crimine al- 15
terius per se loquendo est solum peccatum veniale *Communis* cum Lessio *lib.* 2. *cap.* 29. *dub.* 8. Layman *l. c. n.* 6. Sporer *l. c. n.* 34. Et ratio est eadem, quæ de suspicione, & a fortiori, quia minus lædit famam proximi dubitans solum num sit malus, quam etiam suspicans esse malum. Dubitatio enim temeraria positiva in hoc solum consistit, quod quis, habitis sufficientibus indiciis, ex quibus posset, ac deberet judicare aliquem esse bonum, ille omisso hoc judicio ex aliis leviusculis indiciis, seu conjecturis, vel motivis positive dubitet, seu judicet esse dubium, & incertum an sit bonus? adeoque, si per se loquendo suspicio temeraria est solum peccatum veniale, quia famam, seu bonam existimationem proximi parum lædit, a fortiori per se loquendo erit solum peccatum veniale dubitatio temeraria positiva quia minus famam proximi lædit. Du-
bitatio autem temeraria negativa de vitio, seu crimine 16
proximi nullo modo est peccatum. *Communis* cum citatis Doctoribus. Et ratio, quia per talem dubitationem nulla prorsus injuria infertur proximo: Dubitatio enim temeraria negativa in hoc solum consistit quod quis oblata sibi cogitatione de bonitate, vel malitia proximi, omne judicium, omnemque suspicionem, & dubitationem positivam ex defectu motivi rationis circa ipsius bonitatem vel malitiam suspendat, quod cum nullimode sit ei injuriosum, nullum pariter erit peccatum (a).

JU-

(a) Judicium temerarium. Ne timorem omnem peccandi mortaliter fratrem judicando abjicias, meditare, Lector, præceptum charitatis erga proximum, Christique monitum Joan. 7. 24. *Nolite judicare secundum faciem, sed justum Judicium judicate*. Videsis Antoine de Just. & Jure part. III. cap. 5.

JURAMENTUM.

ARTICULUS I.

Juramentum quoad ea, quæ concernunt ejus esse, divisionem, & modum licitum, seu illicitum jurandi.

SUMMARIUM.

1 *Juramentum quid sit?*

2 *Juramentum dividitur in assertorium, & promissorium.*

3 *Juramentum assertorium quid sit?*

4 *Juramentum promissorium quid sit?*

5 *Juramentum, tam assertorium, quam promissorium dividitur in juramentum simplex, & juramentum solemne, & quale sit utrumque?*

6 *Rursus juramentum dividitur in juramentum contestativum, execratorium, & comminatorium, & quæ sint hæc juramenta?*

7 *Juramentum potest fieri quatuor modis, scilicet Mente, Nutu, Facto, & Verbo, & assignantur.*

8 *Ad juramentum, ut sit licitum, requiruntur tres conditiones tamquam Comites ipsius, nempe Veritas, Judicium, & Justitia, & assignantur.*

9 *Juramentum factum cum omnibus dictis conditionibus nullum est peccatum; Immo est potius actus virtutis Religionis.*

10 *Juramentum, cui deest prima conditio, scilicet* Veritas, *est semper peccatum mortale, nec excusat levitas materiæ.*

11 *Juramentum, cui deest secunda Conditio, scilicet* Judicium, *ut plurimum est peccatum veniale tantum, potest tamen fieri mortale ratione pravæ, & scandalosæ consuetudinis jurandi sine necessitate, & utilitate, & ratione negligentiæ ad tollendam talem pravam consuetudinem.*

12 *Juramentum, cui deest tertia conditio, scilicet* Justitia, *potest esse grave, vel leve juxta gravitatem, vel levitatem materiæ.*

13 *Jurare cum restrictione non pure mentali, sed aliquo sufficienti modo externata, est licitum; & excusat a mendacio, & perjurio in omnibus casibus, in quibus ex justa causa habet quis jus, seu debitum ad occultandum secretum.*

14 *Restrictio mentalis est duplex, una pure mentalis, & alia non pure mentalis, & assignatur utraque.*

15 *Confessarius, quamvis interrogetur a Tyranno, an aliquid sciat ut Confessarius, & scientia Sacramentali de peccato Pœnitentis; poterit etiam cum juramento asserere se nihil scire, etiam spectata tali scientia Sacramentali, retinendo in mente* ad dicendum.

16 *Sic Secretarius Regni ad occultandam veritatem, & servandum sibi impositum sigillum, poterit uti amphibologia, aut æquivocatione, aut restrictione non pure mentali, etiam cum juramento. Idem dicendum est de Uxore adultera a marito interrogata ad necem, an commiserit adulterium. Et sic de aliis similibus.*

17 *Ita, qui ex præsumptione falsa interrogatur a Judice, non tenetur confiteri propositionem veram, ubi, ista confessa, condemnandus esset in foro externo de crimine, vel debito, ad quod revera in foro conscientiæ non tenetur; nec negando cum juramento pejerat.*

18 *Item, qui juramento interrogatur, an veniat ex tali loco, qui falso existimatur peste infectus, jurare potest se inde non venire, subintelligendo* ex loco, qualis existimatur, nimirum peste infecto. *Immo secundum multos, etiamsi talis locus esset vere infectus, si tamen celeriter transiens certo crederet, se nihil inde luis contraxisse, adhuc jurare posset non transisse, utendo eadem restrictione.*

19 *Item, si Clericus, vel Religiosus sit coram sæculari Judice conventus, non solum ipse pro se, sed etiam alii pro ipso jurare possunt cum nihil deliquisse, utendo hac restrictione,* ut coram tali incompetente judice deponi debeat. *Item si Clericus, vel Religiosus, aut alia persona exempta a Gabellis solvendis, interrogetur a Gabellario, an habeat, seu portet aliquid Gabellæ obstrictum, jurare potest se nihil habere, seu portare, utendo hac restrictione,* nihil habeo, seu porto, ex quo Gabellam solvere debeam.

20 *Affertur aliud notabile exemplum cum sua licita restrictione.*

21 *Quomodo excusentur Mercatores, qui dicunt, vel etiam jurant se non posse pro tali pretio talem mercem vendere, vel sibi pluris constare, licet in rigore hoc verum non sit?*

22 *Reus an, & quando teneatur, vel non, fateri veritatem Judici ipsum interroganti sub juramento?*

23 *Affertur, & solvitur instantia.*

24 *Affertur, & solvitur alia instantia,* ad n. 25.

26 *Amphibologiæ, seu æquivocationes, & restrictiones pure mentales sunt omnino illicitæ.*

27 *Jurare sine animo jurandi semper est illicitum, sive quis juret verum, sive falsum, sive in re gravi, sive in re levi, sive cum causa, sive non, sive in* Judicio, *sive extra.*

28 *An jurare sine animo jurandi sit peccatum mortale, vel veniale solum?* ad n. 30.

31 *Jurare sine animo jurandi in judicio legitimo, & in contractibus, ac casibus, quibus proximus patiatur aliquod grave damnum ex tali ficto juramento, est peccatum mortale.*

32 *Jurare falsum sine animo jurandi est peccatum mortale, nedum in materia gravi, sed etiam in materia levi.*

33 *Jurare cum animo jurandi, & promittendi, seu se obligandi, non tamen implendi, est semper peccatum mortale.*

34 *Consuetudo culpabiliter retenta jurandi sine causa, attamen verum, & cum debita advertentia, & consideratione ad veritatem rei jurandæ est peccatum veniale tantum.*

35 *Consuetudo autem culpabiliter retenta jurandi indiscrete, & inadvertenter sive verum, sive falsum, est peccatum mortale.*

36 *Juramenta vera sunt jurare per has, & similes formulas.* Juro per Deum verum. Testor Deum. Invoco Deum testem. Per Deum ita est. Sit mihi Testis Deus, & *hujusmodi.*

37 *Si autem quis per simplicem assertionem, non per Divini testimonii invocationem has, vel similes formulas proferat:* Deus scit me verum dicere. Deus novit. Deus videt meam conscientiam. Coram Deo loquor. Deus videt ita esse. Deus testabitur suo tempore. Deus scit, quia non mentior, *& hujusmodi, non erit verum juramentum, nisi aliud constet, aut ex circumstantiis probetur. In istis tamen est attendenda intentio loquentis, quia ratione intentionis loquentis solent aliquando esse juramenta.*

38 *Juramenta non sunt dicere:* Per fidem meam. In fide veri Sacerdotis, veri Religiosi, veri Christiani, veri hominis honorati. In fide Regis, Principis, aut Nobilis Equitis, in mea conscientia, *& hujusmodi.*

39 *Item juramenta non sunt dicere:* Juro Deo, per Deum, per animam meam, per vitam meam, quod te volo una die occidere, quod super te, vel super tuis bonis, de hac injuria, de hoc damno strictissimam una die sumam rationem: Quod omnia mihi solves, *& hujusmodi.*

40 *Item Juramenta non sunt dicere:* Amputetur mihi Nasus. Detruncentur mihi aures, nisi ita sit. Sim infamis, habear perfidus, Hæreticus, Turca, *& hujusmodi*, nisi verum sit, quod dico.

41 *Sunt tamen vera juramenta execratoria dicere:* Tollat me Deus subitanea morte. Vivus hinc non discedam. Dæmon me ducat nunc in Infernum, *& hujusmodi*, si mentior.

42 *Item Juramenta non sunt dicere simpliciter:* Juro hoc verum esse. Juro ita esse, *& hujusmodi. Possent tamen similes formulæ esse juramenta, si proferrentur cum animo, aut voluntate Deum in testem invocandi, aut ex circumstantiis ea intentio colligeretur.*

43 *Item juramenta non sunt jurare per creaturas, in quibus nihil divinæ bonitatis specialiter relucet, nec per ipsas additur expressa relatio ad Deum; ut si quis dicat:* Juro per hanc chartam, per hanc vestem, per hanc paleam, *& hujusmodi. Sunt tamen vera juramenta jurare per ipsas creaturas, si expressa addatur relatio ad Deum, seu addatur in obliquo Deus, ut si quis dicat:* Juro per hunc panem Dei, per hunc ignem Dei, *& hujusmodi.*

44 *Juramenta saltem implicita sunt jurare per Creaturas etiam irrationales, & inanimatas, specialiter tamen excellentes, & in quibus Deus specialiter elucent, & residet, ut per* Cœlum & Terram, *& hujusmodi. Item juramenta sunt jurare per quasvis res sacras Deo specialiter consecratas, ut per* Crucem Christi, per Sacramenta, per Sacram Scripturam, per Evangelia, *& hujusmodi. Item juramenta sunt jurare per Beatissimam V. Mariam, per Beatos Angelos, & Sanctos Dei, quatenus Beati gratia, & gloria Deo uniti sunt, tamquam amici, & Domestici Dei, in quibus Divina Majestas perfectissime resplendet. Non sunt tamen vera juramenta jurare per B. Virginem Mariam, per Angelos, & Sanctos absolute, per suam creatam perfectionem, & excellentiam gratiæ, & gloriæ sine relatione ad Deum.*

45 *Jurare per vitam Dei, & Sanctorum, per caput, cor, aliaque membra honesta Christi, B. M. V. & Sanctorum, per Sanguinem Christi, per ejus vulnera, & hujusmodi, si reverenter fiat in sensu assertorio, &* invo-

invocatorio, & non in sensu execratorio, blasphemum, & illicitum per se non est. Blasphemum autem, & illicitum est, si fiat in sensu execratorio & a fortiori si fiat per membra Dei, & per inhonesta membra Christi, B. V. M. & Sanctorum.

45 *Dicere:* Ita hoc verum est, sicuti verum est, quod Deus sit unus, quod Personæ sint tres, *& hujusmodi, si intentio sit adducere divinam veritatem in testem, & insuper comparare totaliter humanam veritatem cum Divina, tunc est juramentum, & blasphemia. Si intentio sit adducere divinam veritatem in testem, at non totaliter, sed solum aliqualiter comparare humanam veritatem cum Divina, tunc est juramentum, & non blasphemia. Si autem intentio sit solum assimilare aliqualiter humanam veritatem Divinæ, at non adducere divinam veritatem in testem, nec est juramentum, nec blasphemia.*

47 *Juramenta sub dictis, aliisque formulis etiam licitis non sunt passim facienda.*

48 *Ad licite jurandum requiritur certitudo veritatis, tum ex parte rei juratæ, tum ex parte personæ jurantis.*

49 *Certitudo veritatis ex parte rei juratæ sufficiens ad juramentum licitum quando habeatur?*

50 *Certitudo veritatis ex parte Personæ jurantis sufficiens ad juramentum licitum quando habeatur?*

51 *Veritas juramenti est triplex, & assignatur.*

52 *Nulla persona privata potest licite exigere juramentum ab eo, quem certo scit esse pejeraturum.*

53 *Potest id tamen Persona publica, ut publica, justa interveniente causa, & necessitate.*

54 *Non licet scienter alterum inducere ad jurandum falsum, quamvis ipse alter bona fide omnino credat esse verum.*

55 *Licitum est cuique, necessitate, seu justa causa existente, ad damnum, vel injuriam cavendam, exigere juramentum a Pagano, qui per falsos Deos certo noscitur juraturus, non quidem ut determinate juret tali modo, sed absolute, & in genere.*

56 *Judex non potest a reis criminaliter inquisitis exigere juramenta, dum judicialiter, ut principales, examinantur.*

1 JUramentum est invocatio tacita, vel expressa Divini
Numinis, tamquam primæ, & infallibilis veritatis in
testem alicujus rei; *Est in re communis.* Juramentum di-
2 viditur in Assertorium, & Promissorium; Ita Scotus *in*
3 *3. dist. 39. q. unica, & communis aliorum.* Juramentum
Assertorium est illud, quo simpliciter sine aliqua promis-
sione aliquid affirmatur, vel negatur; *Est in re communis.*
4 Juramentum Promissorium est illud, quod ad confirma-
tionem promissionis, seu contractus, aut pacti alicujus cor-
roborationem adjicitur; *Est etiam in re communis.*

5 Juramentum, tam assertorium, quam promissorium di-
viditur in Juramentum simplex, & in juramentum so-
lemne. *Juramentum simplex* est, quod fit per simplicem
Divini Numinis invocationem, vel contestationem in
confirmationem rei assertæ, vel promissæ. *Juramentum
solemne* est, quod per certam verborum formulam, vel
corporalem alicujus rei V. G. Sancti Evangelii attactum,
perficitur coram legitimo Superiore ut majorem auctori-
tatem, & æstimationem habeat, quale potissimum solet
fieri in Judiciis, in Professione Fidei, in Homagiis, ac
Juramento Fidelitatis, & hujusmodi; *Sic in re communis
Doctorum.*

Rursus Juramentum dividitur in Juramentum contesta- 6
tivum, executivum, & comminatorium. *Juramentum con-
testativum* est illud, quo Deus simpliciter ut testis invo-
catur. *Juramentum execratorium*, seu *imprecatorium* est
illud, quo jurans sibi ipsi, vel aliis sibi caris, & ad ipsum
pertinentibus mali quidpiam a Deo falsitatis vindice impre-
catur, nisi verum sit, quod asserit, vel promittit. *Jura-
mentum comminatorium* est illud, quo jurans comminan- 6
do promittit alicui malum pœnæ, ut V. G. *Per Deum
ego te verberabo. Per Deum ego te occidam*, & hujus-
modi.

Juramentum potest fieri quatuor modis, scilicet Mente, 7
Nutu, Facto, & Verbo. *Mente* fit juramentum, quando
intra animum aliquid affirmatur, vel negatur, Deusque
in confirmationem invocatur velut testis. *Nutu* fit jura-
mentum, quod alicui dicitur, Jura per Deum, & ipse
oculis, vel capite annuit. *Facto* fit juramentum, quando
aliquis oblatum sibi ad jurandum Evangelium tangit.
Verbo fit juramentum, quando aliquis dicit, vel scribit V.
G. *Juro*, in iis tamen circumstantiis, in quibus sic intel-
ligitur Deus vocari in testem.

Ad Juramentum, ut sit licitum, requiruntur tres con- 8
ditiones, tamquam comites ipsius, nempe *Veritas, Judi-
cium, & Justitia*; habetur expresse *ex Jeremiæ 4. Jura-
bis: Vivit Dominus in Veritate, Judicio, & Justitia. Ve-
ritas* in hoc consistit, quod res sit vera, aut ex gravi ra-
tione, vel bona fide putetur vera, & sic veracissimi Numinis
testimonium non adducatur in attestationem falsi, seu
mendacii, alioquin esset perjurium, & gravissimum pec-
catum. *Judicium*, seu Judicii discretio in hoc consistit,
quod Juramentum non fiat sine necessitate, gravi causa,
aut utilitate, sed cum prudenti intellectus consideratione,
ac pia, & reverenti voluntatis affectione, *Justitia* in hoc
consistit, quod res sit licita, & honesta, & sic æquissimi
Numinis testimonium non adducatur in confirmationem rei
iniquæ, & peccato obnoxiæ.

Juramentum factum cum omnibus dictis conditionibus 9
nullum est peccatum: immo est potius actus virtutis Re-
ligionis; Sic S. Thomas 2. 2. *qu. 89. art. 4.* asserens tale
Juramentum esse actum Religionis, sive Latriæ; *est Com-
munis Theologorum, & Canonistarum*, & habetur clare *ex
Deuteronomio 6. ibi: Dominum tuum timebis, ac per no-
men ejus jurabis*, & *ex Psal. 62. ibi: Laudabuntur omnes,
qui jurant in eo*, cum similibus; Juramentum tamen, 10
cui deest prima conditio, scilicet *Veritas*, est sem-
per peccatum mortale. Nec hic excusat levitas materiæ,
quia sive hæc sit gravis, sive levis, sive seria, sive
jocosa, æqualiter tamen repugnat Deo testificari falsum,
& tale Juramentum dicitur perjurium cum gravi in Deum
irreverentia, quippe cum adducatur in testem falsitatis,
quasi vel ipse veritatem nesciat, vel velit, aut possit de-
cipere testando falsum: *Communis.* Juramentum, cui de-
est secunda conditio, scilicet *Judicium*, ut plurimum est 11
peccatum veniale tantum; potest tamen fieri mortale ra-
tione pravæ, & scandalosæ consuetudinis jurandi sine
necessitate, & utilitate, & ratione negligentiæ ad tol-
lendam talem pravam consuetudinem. Unde consuetudo
incaute jurandi graviter perstringitur in Sacra Scriptura,
*ut Ecclesiastici cap. 23. ibi: Jurationi non assuescat os tuum,
multi enim casus in illa*, & iterum ibidem: *Vir multum
jurans implebitur iniquitate*, cum similibus; *Communis.* Ju- 12
ramentum, cui deest tertia conditio scilicet *Justitia*, po-
test esse grave, vel leve juxta gravitatem vel levitatem
materiæ. Et sic, qui jurat facere rem solum venialiter
malam(a), aut vanam, vel inutilem, seu frivolam peccat
solum venialiter, quia ibi levis tantum irreverentia in
solum

(a) Falsum videtur Romanis Censoribus peccare tantum venialiter hominem, qui rem malam se facturum juret, quæ tamen venialem tantum culpam involvat, aut saltem minus probabilis opinio, quam tuto sequi non valeamus: horum judicio facile assentior, etsi probe scio, plures esse Auctores qui cum Ferrario sentiant; Moveor vero ad id statuendum, primum quia longe pejus est jurare, sive Deum in testem vocare promissionis de re mala, quam facturi spondemus, quam jurare de re honesta, vel indifferenti sine ulla necessitate, quod tamen sine veniali culpa fieri non potest. Deinde qui se peccatum veniale commissurum jurat Deum invocat ad suum propositum roborandum, confirmandumque; promissio enim idcirco Divini testimonii auctoritate munitur, ut firmior, & immobilior evadat. Quid vero injuriosius Deo esse potest, quam infinita ipsius nominis majestate abuti, quam ipsius auctoritatem in præsidium iniquitatis adhibere? Rursus qui sine animo jurandi jurat, graviter peccat, qui juramento abutitur. Sed hoc pejor abusus est, quo quis juramento utitur ad confirmandam iniquitatem. Præterea si jures sine animo committendi veniale illud peccatum; graviter peccas ex communi sententia, quia perjurus es, scilicet, quia Deum vocas in testem falsi; cur vero si jures cum vero animo peccatum veniale perpetrandi, venialiter duntaxat delinquens? Abuteris enim juramento, quod res sacrosancta est, cujus finis est confirmatio veritatis; profanas Sanctum Dei nomen, dum illud assumis, atque convertis in vinculum iniquitatis; Deum infinite Sanctum in peccati venialis testem invocando adducis tamquam fidejussorem, & approbatorem illius; testes enim adhibentur, ut id approbent, quod suo testimonio confirmant.

An non hæc maximam Deo irrogatam injuriam redolent? Et quis dicat, levem tantum esse in Deum irriverentiam? Scio Adversarios reponere, Jurantem non intendere Deum ad approbandam iniquitatem inducere, atque id lubenter fateor; nam si id expresse intenderet, blasphemus in Deum foret. Sed facto id illum præstare dicimus, dum Dei testimonio utitur. Nec magis urget aliorum responsio, qui ajunt, Jurantem non teneri nisi sub veniali, evitare peccatum veniale. Id sane verum est; at sub gravi culpa tenemur abstinere ab invocatione Divini testimonii in confirmationem iniquitatis, etiam minimæ, quia malitia quæcumque, etsi minima, summopere Deo repugnat; ac summa Deo injuria fit, dum ad confirmandum propositum perpetrandæ iniquitatis invocatur. Hæc adnotanda duximus, tum ut doctissimis Censoribus morem gereremus, tum etiam ut Lectores sciant, quanta esse debeat Confessariorum diligentia in impediendis hujusmodi Juramentis.

Deum censetur. Qui vero jurat se facturum rem mortaliter malam, ut se aliquem occisurum, peccat mortaliter, quia est gravis irreverentia, divina auctoritate se ad peccatum mortale quasi obligare, in quo duæ sunt malitiæ specie distinctæ, una contra proximi caritatem, qua vult alteri malum altera contra Dei reverentiam, qua ad illud abutitur auctoritate Dei odientis omne malum; *Communis*.

13 Jurare cum restrictione non pure mentali, sed aliquo sufficienti modo externata, est licitum, & excusat a mendacio, & perjurio in omnibus casibus, in quibus ex justa causa habet quis jus, seu debitum ad occultandum secretum; La Croix *lib.* 3. *part.* 1. *num.* 286. & *sequent.* Viva ad propositionem 27. damnat. ab Innocentio XI. *num.* 3. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 2. *num.* 1731. Reiffenstuel, Layman, Lessius, Cardenas, & Sporer *tom.* 1. *tract.* 3. *in* 2. *præceptum Decalogi cap.* 1. *num.* 104. ubi testatur de communi. Et ratio est, quia talis locutio externa, quamvis non facile ab audiente percipiatur, tamen quantum est ex se habet significationem conformem conceptui interno mentis loquentis, ut enim conjuncta signis, vel circumstantiis humano modo cognoscibilibus est significativa integræ propositionis mentalis, etiam illius partis, per quam verificatur locutio, locutione autem vera licite juratur, si adsit justa, & rationabilis causa jurandi. Tum quia talis restrictio non pure mentalis non est facta animo decipiendi, sed occultandi secretum, ad quod occultandum, seu celandum habet jus, seu debitum, ut supponitur, adeoque non includit mendacium, nec perjurium, cum fit ex gravi, & rationabili causa.

14 Hic ad clariorem intelligentiam advertendum venit, quod duplex est restrictio mentalis. Una *pure mentalis*, & alia *non pure mentalis*, sed aliquo sufficienti modo externata. Restrictio *pure mentalis* est, quando tota propositio, spectatis omnibus circumstantiis, prout exterius profertur, est absolute falsa, in mente autem proferentis aliquid subintelligitur, per quod, si ab audiente perciperetur, fieret vera, attamen illud subintellectum nullo prorsus signo externo manifestatur, neque in illius cognitionem humano modo veniri potest, ut V. Gr. si Petrus interroget Paulum, an hodie viderit Franciscum? & Paulus respondeat; *Non vidi*, & in mente subintelligat, *Non vidi in foro*, *cum tamen viderit Domi suæ*. Restrictio illa est pure mentalis, quia ex nullis circumstantiis prudenter colligi poterat Petrum interrogare Paulum de visione Francisci in foro, aut Paulum de illa respondere. *Restrictio non pure mentalis*, seu restrictio realis, & externa est, quando propositio, spectatis quidem precise verbis, unum de se absolutum significatum habet; sed ex circumstantiis, & adjunctis habet aliud ad illam spectans, & in mente proferentis retentum significare, ita tamen, ut per illas circumstantias, vel per aliud signum exterius consignificetur illud, quod in mente proferentis retinetur: Dantur enim quædam circumstantiæ, & signa externa, quæ ex se habent verba limitare, & consignificare cum illis: locutio namque non fit solis verbis, sed etiam completur ex circumstantiis personæ loci, temporis, & negotii, de quo agitur, ac ex signis externis. Ut proinde locutio possit secundum se esse falsa, sed quatenus simul cum circumstantiis consignificat, possit esse vera; V. G. quamvis Judex privata scientia sciat aliquem esse reum; nihilominus, si pro Tribunali sedens dicat ipsum esse innocentem, ejus dictio, & assertio potest esse vera, quia circumstantiæ illæ significant talem haberi a Judice innocentem juridice, seu secundum allegata, & probata; Sic Christus Dominus dicens Joan. 7. *Ego autem non ascendam ad diem festum hunc*, verissimum dixit, quamvis ascenderit, quia ex circumstantiis verba illa denotabant se non ascensurum publice ad ostendendam miraculis suam Divinitatem, ut rogabatur. Item hæc propositio *Peto linguam bovis*, si proferatur in Macello, significat linguam carneam animalis, si vero proferatur in pharmacopeo significat herbam, quæ dicitur *lingua bovis*. Item hæc propositio; *Petrus non est in triclinio*, potest esse vera, quamvis sit in triclinio, sed ibi non comedat, si sumatur ly *non est* pro *non comedit*, & sic de similibus. Unde circumstantiæ loci, temporis, personæ, & signa externa possunt consignificare aliquid in mente retentum, licet verba præcise id non manifestent, adeoque restrictio non pure mentalis, sed externata, & amphibologia, seu æquivocatio per verba, aut signa externa per se æquivoca est licita, etiam cum juramento in omnibus casibus, in quibus ex justa causa habet quis Jus, vel debitum ad occultandum secretum. *Vide verb. Mendacium a num.* 13. *ad* 21.

Hinc Confessarius, quamvis interrogetur a Tyranno, 15
an aliquid sciat, ut Confessarius, ex scientia Sacramentali de peccato pœnitentis, poterit etiam cum Juramento asserere se nihil scire etiam spectata tali scientia Sacramentali, retinendo in mente *ad dicendum*, quia, cum Confessarius habeat jus, immo strictissimum debitum ad id non revelandum, ex tali circumstantia apparet verba ista proferri a Confessario, quatenus homo est, & scientia extra Sacramentali, relate ad quam vere nihil scit, quod spectat ad scientiam Sacramentalem. Et in hoc sensu communissime Sacri Interpretes docent locutum esse Christum Dominum, quando *Marci* 13. loquens de Judicis adventu dixit: *De die illo, vel hora nemo scit; Neque Angeli in Cælo, neque Filius hominis*. Licet enim Christus Dominus, non solum qua Deus, sed etiam qua homo diem universalis Judicii vere sciret, quia tamen illum nesciebat qua Legatus Patris, & Doctor hominum, cujus muneri notitia illa demandata non fuerat, & diem illum ignorabat ad publicam notitiam, & scientiam communicabilem, quam discipulorum interrogatio requirebat, & ex circumstantiis luculenter apparebat verba illa de tali notitia, & scientia communicabili fore accipienda idcirco vere, & absolute dixit se diem illum nescire. (a)

Sic

(a) Circa restrictiones mentales, videantur, quæ annotata sunt tom. 1. verbo *Accusatus*; ubi plura refutata sunt, quæ in hoc articulo a Ferrari repetuntur; Sed hic uberioris cognitionis causa, primum nonnullas regulas, deinde nova proferemus adversus laxas opiniones argumenta.

Primo, extra controversiam est, restrictiones mentis, quæ & absolute, & circumstantiis inspectis, intra mentem sistunt, nulloque modo ab audiente percipi queunt, fuisse ab Ecclesia proscriptas, tamquam mendacia. Et, licet quidam scribant esse prohibitum usum earumdem dumtaxat *a tutto passo*, idest continuum; id tamen ceu falsum omnino, & proscriptum reprobamus.

Secundo, certum est, aliquam locutionem esse falsam secundum se, veramque fieri ex circumstantiis interrogationis. Puta, si Confessarius roget Titium confitentem peccata sua, an fornicationem, furtum, aliaque peccata commisisset, & Titius neget, vera responsio est licet aliquando illa commiserit, & confessus eadem fuerit. Quia ex circumstantia confessionis externæ, & realis, in qua sola peccata commissa, & nondum confessa, panduntur, juxta communem intelligentiam interrogatio est de his solis peccatis. Quare Titius respondens se eadem peccata non commisisse post ultimam confessionem, ad mentem respondet Confessarii. Similiter, si Petrus interrogatus a servo, sollicite per vicos & plateas dominum suum requirente, an illum viderit, respondeat, se non vidisse; quamvis heri, alioque tempore millies illum viderit, vera est responsio; quia ex circumstantia externa sollicitæ, & anxiæ inquisitionis patet ejus interrogationem esse de visione sui domini hic & nunc, itaut ex responsione deprehendere queat, ubi nunc reperiatur. Et, si Petrus responderet famulo, se heri vidisse dominum illius, famulus sibi illudi existimaret. Hæc autem vera sunt juxta communem omnium intelligentiam, ac proinde licita. Porro in hoc errant Recentiores plurimi, quod ex his peculiaribus casibus inferant regulam universalem, ut jam jam explicabimus.

Amphibologica locutio ea est, quæ varios patitur sensus, quamque qui loquitur, aliter intelligat, ac intelligendum prospiciat ab illo, qui audit; ea tamen intelligi ab eodem potest, vel certe valet alter advertere esse ambiguam orationem; adeoque aliis interrogationibus urgere potest respondentem ad probandam veritatem, V. G. quando Abraham dixit, Saram sororem esse suam: Si Pharao advertisset ad illud verbum *soror*, intellexisset esse verbum æquivocum, aliasque esse sorores ex patre, alias ex fratre, vel nepote; & hac via incedere potuisset ad cogendum Abrahamum, ut veritatem manifestaret, si manifestabilis fuisset absque peccato.

Tandem certum est, nunquam licitum esse uti amphibologia sine justa causa (id omnes fatentur) quando loquens utitur oratione amphibologica in sensu, quem non percipiendum confidit ab audiente. Si enim utatur amphibologia in eo sensu quem credit, & prospicit intelligendum ab audiente; tunc non est proprie amphibologia, quia qui ad mentem, & juxta intentionem interrogantis loquitur, & respondet, candide, & sincere loquitur, nullaque esse de peccato suspicio potest. His præmissis, quæ nobis videatur vera sententia proponitur.

Licitum est locutione amphibologica, seu æquivocatione, quæ aut vi verborum, aut ratione circumstantiarum, juxta communem intelligentiam, plures excipit sensus intelligibiles ab audiente, veritatem occultare; sed non semper hæc amphibologia occurrit, neque semper sufficit ad occultandam veritatem, potissimum dum interrogans urget, ut sine æquivocatione loquamur: propterea alia via occultanda sunt secreta, quæ absque peccato revelari nequeunt.

Hæc nostra sententia duplici constat membro. Primum nihil peculiare continet, nec video ab aliquo negari posse.

Con-

76 Sic Secretarius Regni ad occultandam veritatem, & servandum sibi impositum sigillum poterit uti amphibologia, aut æquivocatione, aut restrictione non pure mentali etiam cum juramento. Idem dicendum est de Uxore adul-

---

Constat enim & exemplis allatis, & pluribus ex ipsa Scriptura adducendis, licitam esse illam æquivocationem, quæ sensus plures patitur ab audiente aut vi verborum, aut circumstantiarum ratione intelligibiles: quia reipsa talis locutio habet hos varios sensus, juxta communem hominum intelligentiam; quamquam non semper quilibet audiens advertat ad sensum quem loquens intendit: quod contingit ex ejusdem audientis oscitantia, aut hebetudine. Quando autem vel crimen, vel secretum, vel quodpiam aliud factum, occultandum ex justitia, aut charitate, excipiat locutionem amphibologicam, seu verba æquivoca, non potest a nobis definiri, neque certa regula præscribi: Sed quisque in praxi consulere suam conscientiam debet, ad veritatis regulas respiciendo; Ita docet Sotus *lib. de tegen. sec. memb. III. q. III. concl. 7. Interim tamen, si percunctetur quis, quibus amphibologiis poterit se miser tueri, non possumus illas sigillatim colligere; sed pro sua quisque peritia, & prudentia illas poterit excogitare.*

Secundum sententiæ nostræ membrum ad punctum præcipuum, ac quasi dixerim, unicum præsentis quæstionis spectat, atque declarat. Illud adversatur communi doctrinæ recentiorum, qui, ut diximus supra, quia copulare volunt quoque semper, & pro quacumque veritatis alicujus momenti occultatione, adesse amphibologicas locutiones, quibus veritas occultetur. Neque enim ipsi ex natura ipsius peculiaris facti, quod reipsa æquivocationem suscipit, inferunt licite adhiberi posse amphibologiam exteriorem; sed absolute statuunt, quodcumque factum, seu crimen, & quamcumque veritatem non manifestabilem admittere æquivocationes externas, hoc ipso, quod veritas non debeat manifestari, & communicari. Nos contra dicimus, aliqua facta sua natura admittere æquivocationem, seu verba duplicis potestatis, aut sub talibus circumstanciis interrogationes aliquando fieri, quæ plures sensus habere possint: & tunc affirmamus licitum esse, justa urgente causa, occultare veritatem beneficio locutionis amphibologicæ, ab audiente, si advertat, intelligibilis. Exempla rem manifestabunt. Abraham amphibologia occultare potuit licite matrimonium: quia revera Sara soror illius non ex matre, sed ex patre erat: quæ consanguinitas apud Hebræos sufficiebat ad sororis veram appellationem. Quod si tali consanguinitatis vinculo juncti non fuissent, minime tali amphibologia celare matrimonium potuisset. Christus dixit: *Ego autem non ascendam ad diem festum istum*: quia revera erant plures dies festi, & primus celebrior erat atque solemnior, ad quem invitabatur Christus: qui sincere respondit, ad illam solemnem festivitatem se non ascendere quia nondum tempus suum advenerat: tacuit vero suum ascensum occultum post alios dies faciendum, quando tempus suum impletum jam esset.

Dum Sacerdos, qui simul est Confessor interrogatur, an sciat homicidium, aut aliud delictum perpetratum; sincere & vere respondet, se illud ignorare, quamvis illud in Confessione audierit: quia juxta communem intelligentiam omnium Christianorum non interrogatur, ut Confessor, sed ut ceteri homines. Hæc omnia paucioribus verbis explicat P. Dominicus Soto, qui, ut mea præfert opinio, præ omnibus Theologis controversiam hanc felicius versavit, & ad Ecclesiæ mentem proximius sua doctrina hac in materia accessit. Inquit ergo *de teg. sec. memb. III. quæst. III. concl. 7. Si verba non occurrunt, quibus per æquivocationem, usu hominum receptam, citra mendacium celari possit crimen, mori debet, antequam mentiatur.... Dicta Sanctorum contendunt, ut prohibeant responsa per verba, quæ nullum possunt facere verum sensum, secundum significationem usu receptam: quippe quæ non possent a mendacio ulla ratione excusari.*

Clarius explicatur discrimen, quod nostram inter, & recentiorum opinionem intercedit. Recentiores, ut vidimus, non ex facti natura, neque ex circumstantiis revera extrinsecus advenientibus, quæ veritatem ipsam, ut sic dicam, afficiant, sed ex causis, seu damno quod manifestationem veritatis consequitur, inferunt, restrictiones non esse pure mentales. Exempla rem manifestabunt. Uxor adultera vitam amittit, si adulterium marito, pugione districto illam impetenti, fateatur. Dicunt ipsi, mulierem adulteram uti posse amphibologia, aut duplici scientia communicabili, & incommunicabili, aut verbis nihil significantibus, ut mortem evadat. Nostra sententia cum D. Augustino oppositum asserit. Causæ enim quæ obligant ad celandam veritatem, omnino disperatæ sunt ab ipsa locutione; adeoque perperam adducuntur tamquam circumstantiæ externæ, vi quarum sensus in mente retentus fiat exterior. Si hoc namque verum esset nullæ forent restrictiones pure mentales; quoniam Auctores illarum nonnisi ob graves causas illas propugnabant; & tamen nemo illorum dixit, quod causæ istæ constituant illas restrictiones exteriores. Hoc inventum excogitarunt Scriptores (quod magnopere advertendum est) post propositiones damnatas. Ut enim declinarent Pontificias censuras, restrictiones mere mentales, non mere mentales, sed exteriores appellare cœperunt. Et si ab illis quæras, cur appellentur exteriores; respondent, quia hic & nunc manifestatio veritatis infert grave damnum, violat vel justitiam, vel charitatem. Facile enim illis est hanc, cæteroquin falsam, doctrinam fuco linire; Quia, ut explicando nostram sententiam adnotavimus, revera dantur aliquæ restrictiones externæ, non ob causas occultandi veritatem; sed quæ ipsam afficiunt locutionem, & factum quod sub locutione cadit: ut patet in Confessario, cujus personalis dignitas circumstantia vere externa est, quæve determinat locutionem; & in responsione Abrahami, & Christi Domini non ascendentis ad solemnitatem primi diei. Et hæc est fere unica occasio errandi recentioribus, qui ex uno casu peculiari, puta Confessarii, cum similis non datur, inferunt regulam universalem, qua statuunt, omnes veritates summi momenti, omniaque secreta occultanda esse amphibologico sermone, nulla facta consideratione, utrum factum, seu crimen occultandum excipiat nec ne sermonem amphibologicum, suppeditetque vocabula æquivoca; ut matrimonium occultandum suppeditavit Abrahamo verbum æquivocum *sororis*. Sed unice considerant consectaria mala, quæ manifestatio veritatis parit; & ex hoc principio inferunt, restrictiones non esse pure mentales. Quod eodem recidit, ac si dicerent, in gravi, vel extrema necessitate mendacia non esse mendacia, restrictiones pure mentales, non esse pure mentales. Quemadmodum siquidem antiqui defensores mendaciorum excusabant locutionem Raab negantis reperiri hospites in domo sua, & filii negantis patrem extare domi, & adulteræ negantis adulterium se commisisse, ob mortem vitandam; sic isti eandem omnino locutionem absque exteriori addito excusant: cum hoc tamen discrimine, quod antiqui in mendaciorum defensione sinceri erant, mendacia appellantes mendacia, sed venia digna, quia ob necessitatem prolata: isti vero volunt, necessitatem efficere, ut illa locutio non sit mendacium, sed amphibologia externa, eo quod interdum revera dantur locutiones amphibologicæ, ut exemplis productis constat.

Placet, quæ dicta sunt confirmare auctoritate celeberrimi *Caramuelis*, qui Theol. fund. Tom. II. num. 805. pag. 182. *Est mihi, inquit, innata aversio contra restrictiones mentales. Si enim continentur intra terminos puritatis, & sinceritatis, necessariæ non sunt. Nam omnia, quæ ipsæ præstare possunt, præstabunt consignificantes circumstantiæ. Quod si tales dicantur, ut etiam ibi admittendæ sint, ubi desunt circumstantiæ significantes, (ignoscant mihi earumdem auctoritates, & propugnatores) tollunt humanam societatem, & securitatem, & tamquam pestiferæ damnandæ sunt: Quoniam semel admissæ aperiunt omni mendacio, omni perjurio viam. Et tota differentia in eo erit, ut quod heri vocabatur mendacium, naturam & malitiam non mutet, sed nomen, ita ut hodie jubeatur* Restrictio mentalis *nominari, quod est virus condire sacchari, & scelus specie virtutis colorare.* Adeo hæc perspicua sunt, adeo luculenta, ut nulla cavillatione implicari valeant. Caramuel ipse, qui in laxanda evangelica, & naturali lege palmam ceteris præcipuit, haud potuit tam manifestæ veritati oculos claudere. Quæ olim mendacia, post restrictiones *pure mentales*; & quæ olim restrictiones pure mentales, jam *restrictiones externæ* appellantur.

Ex iis, quæ diximus, variæ pro praxi eliciuntur regulæ. *Prima est*. Si factum quod sub sermone cadit, non admittit suapte natura verba æquivoca, quæ juxta communem intelligentiam varios excipiant sensus, absolute ab audiente intelligibiles, nullo modo licitum est respondenti ex necessitate occultandæ veritatis uti his locutionibus, *Nescio illud factum*, idest *ut manifestabile*, *Non feci*, subintelligendo, *ut tibi illud revelem*: vel *Nescio illud*, subintelligendo *scientia communicabili*: *Non habeo pecunias*, subintelligendo ad tibi dandas. Hæ omnes locutiones, quas universaliter adhibendas statuunt Probabilistæ ad occultandam veritatem, quæ revelata grave incomodum pareret, sunt absolute restrictiones pure mentales ab Ecclesia damnatæ, seu sunt pura putaque mendacia.

Secunda Regula. Aliquando factum, supra quod cadit interrogatio, admittit locutionem amphibologicam, vel quia persona respondens gerit munus duplicis personæ, ut Confessarius, Secretarius Principis &c. de quibus infra, quæ sunt circumstantiæ revera externæ, vel quia conditio peculiaris illius facti subministrat respontioni verbum æquivocum: & tunc licita est, gravi causa impellente, amphibologia.

Tertia Regula. Locutiones amphibologicæ, licet interdum satis sint ad occultandam aliquam veritatem interrogatoribus obtusis, aut iis quorum parum refert eam scire; sæpe tamen ineptæ sunt ad occultandam veritatem magni

momenti

adultera a Marito interrogata ad necem, an commiserit adulterium. Et sic de aliis casibus, in quibus datur gravis, & rationabilis causa permittendi alterius deceptionem passivam, salva veracitate loquentis; dummodo juramen-

---

momenti interrogatoribus vafris, & versipellibus, qui æquivocationem deprehendere valent, atque respondentem ad incitas redigere, ut præcise respondeat. Quid ergo tum agendum, infra declarabo.

Quarta Regula. Quando sagax interrogator æquivocam, seu amphibologicam responsionem deprehendit, urgetque respondentem, ut præcise, & candide respondeat, ut omittat amphibolias, & restrictiones omnes, non potest respondens uti amphibologia reflexa usque in infinitum, ut docent recentiores plurimi: sed debet repellere injustum interrogatorem modo infra explicando.

Quinta Regula. E præcedenti regula clarissime constat, recentiores præfatos restrictiones pure mentales, & consequenter mendacia docere. Tantum siquidem abest, ut eorum locutio amphibologica externa sit; quin ita interna est, ut audiens nullo excogitabili modo possit vi talis locutionis deprehendere sensum loquentis. Hic enim ita restringit, & claudit intra mentem sensum suum, ut juret se nulla uti æquivocatione, quemadmodum docent communiter recentes Probabilistæ cum Sanch. lib. III. cap. VI. num. 45.

Sexta Regula. Quando quis utitur amphibologia in sensu quem confidit non perceptum iri ab audiente, quem tamen perciperet, si adverteret; non intendit illius deceptionem, sed occultationem veritatis, quam custodire tenetur; deceptionem vero audientis solum permittit.

Septima Regula. Ut omnes causas necessarias ad licitum usum amphibologiæ externæ perspectas habeas, eas ad quatuor capita redactas ob oculos pono. Prima, quod justa, & gravissima causa urgeat. Secunda, quod respondens non teneatur ex justitia, aut religione, aut obedientia veritatem inde patefacere; sed jus habeat illam celandi. Tertia, quod veritatis occultatio ita prosit loquenti, ut nulli noceat. Quarta, quod verba vi sua, aut vi circumstantiarum referant sensum loquentis, intelligibilem ab audiente, si advertere velit.

Octava Regula. Ex hucusque dictis patet, non esse quæstionem de nomine, dum rationes impugnantur, quibus recentiores defendunt amphibologicas locutiones. Nam, si admittatur, verba privari significatione ex Reipublicæ consensu; aut licitum esse usum notitiæ communicabilis, & incommunicabilis, qualibet gravi urgente causa, respectu omnium personarum, & factorum; jam statuitur regula generalis, ob grave malum vitandum semper licitum esse veritatem celare media amphibologia, sive res, quæ narratur, aut occultatur, excipiat, sive non excipiat æquivocationem. Quod eodem recidit, ac si dicatur, mendacia licita esse, causa gravi urgente. Hoc vero assero ab Ecclesia damnatum fuisse. Igitur ibi tantum amphibologias admittimus, ubi revera, aut circumstantia vere externa personæ, aut factum ipsum verba æquivoca subministret, ipsamque locutionem ingrediatur; & amphibologia insuper talis sit, ut valeat ab acuto auditore deprehendi. Hoc autem non ita frequenter occurrit. Id solum potius de nomine est, num restrictiones mentis, quam plures etiam post Innocentium XI. defendunt, debeant aut mendacia, aut mentales restrictiones appellari. Nam restrictiones mentis ob gravissimas causas vitæ, honoris, rerum familiarium servandarum, ut mendacia, damnavit Pontifex Summus. Videant ergo quomodo censuram Pontificiam evadere queant illi qui scribunt, restrictiones mentis esse prohibitas in quotidiano usu (*a tutto passo*) non ob graves causas.

Nona Regula. Quoniam hæc quæstio pluribus circumstantiis est subjecta, non potest statui regula generalis, & præcisa, quæ omnibus casibus valeat accommodari. Nos certe conati sumus & sententiam recentiorum suo in lumine collocare, & quæstionis statum exponere, & regulas, quoad fieri potuit, præcisas præscribere. Nihilominus adhuc multa declaranda supersunt, quæ sigillatim explicabimus dissertatione sequenti, in qua plurimos casus resolvemus ad hanc materiam attinentes.

Omnes Scripturæ textus, quos antiqui in mendaciorum favorem producebant, afferunt quoque recentiores, ut mentales propugnent restrictiones. Qui scripserunt ante Innocentium XI. eosdem omnino textus pro restrictionibus *pure* mentalibus allegabant, quos nunc pro restrictionibus *non pure* mentalibus laudant postremi Scriptores; quod satis esse deberet ad demonstrandum: ex præfatis textibus nihil neque in mendaciorum, neque in restrictionum mentalium favorem elici posse. Plurimos Scripturæ textus refert Caramuel in libro, qui inscribitur *Hapalotes*. Eos tantum nos recolebimus, qui negotium facessere possunt.

Objiciunt itaque I. Abraham Gen. XII. & XX. vocavit Saram sororem: *Soror mea est*: quæ tamen erat illius uxor. II. Idem Abraham cum ad montem pergeret, ut immolaret, sicut mandatum acceperat a Deo, filium suum Isaac, dixit ad pueros suos Gen. XXII. *Expectate hic cum asino: ego, & puer illuc usque properantes, postquam adoraverimus, revertemur ad vos*. III. Mentitus quoque videtur Jacob, cum se Esau simulavit, ut paternam assequeretur benedictionem Gen. XXVII. *Ego sum primogenitus tuus Esau*. IV. Mentitæ sunt obstetrices Ægyptiæ, dum Pharaoni conquerenti, quod Hebræorum mares, ut ipse jusserat, non interfecissent, responderunt: *Non sunt Hebrææ, sicut Ægyptiæ mulieres; ipsæ enim obstetricandi habent scientiam, & priusquam veniamus ad eas, pariunt. Bene ergo fecit Deus obstetricibus .... & quia timuerunt obstetrices Deum, ædificavit eis domos*. Exod. I. V. Mentitus videtur Angelus Tobiam alloquens his verbis: *Ego sum Azarias, Ananiæ magni filius* Tom. V.

Antequam ad singula respondeamus, cum D. Augustino advertimus, plurima in Sacra Scriptura haberi, quæ mendacia absolute videntur; attamen, ut inquit Augustinus, mendacia non sunt, sed mysteria; aut si mendacia, imitanda maxime sunt. En verba D. Augustini *lib. contra mend. cap.* XV. adversus Priscillianistas: „ Ad te igitur pertinet, sectam detestabilem cum refellis, sic accipienda monstrare ista testimonio Scripturarum, ut vel doceas non esse, quæ putantur mendacia, si eo modo intelligantur, quo intelligenda sunt; vel imitanda non esse, quæ manifestum est esse mendacia. Ad ostendenda ergo, quæ putantur in Scripturis esse mendacia, non ea esse quæ putantur, si recte intelligantur, non tibi parum adversus istos valere videatur, quod non de Apostolicis, sed de propheticis litteris inveniunt velut exempla mentiendi. Illa enim, quæ nominatim commemorant, ubi sit unusquisque mentitus, in iis libris leguntur, in quibus non solum dicta, verum etiam facta multa figurata conscripta sunt, quia figurate gesta sunt. “ Hæc Augustini Doctrina satis esset ad solvendas omnes difficultates, quæ ex Sacra Scriptura opponi solent. Nihilominus tamen in majorem veritatis confirmationem ad singula responsum dabimus.

Igitur ad primum respondet D. Augustinus *lib. cont. mend. cap.* X. his verbis: „ Qui asserunt, aliquando esse mentiendum, non convenienter commemorant Abraham hoc fecisse de *Sara*, quam sororem suam dixit. Non enim dixit, non est uxor mea; sed dixit: *Soror mea est*: Quod erat revera tam propinqua genere, ut soror non mendaciter diceretur. Quod & postea jam sibi ab illo, qui abduxerat, ea reddita, confirmavit, respondens illi, & dicens: “ *Est vero soror mea de patre, non de matre*, „ hoc est de paterno genere, non de materno. Aliquid vero veri tacuit, non falsi aliquid dixit, quando tacuit uxorem, dixit sororem. Hoc & filius ejus fecit Isaac. Nam & ipsum novimus propinquam suam conjugem fuisse sortitum. Non est ergo mendacium, cum silendo absconditur verum, sed cum loquendo promitur falsum. “

Ad secundum respondet idem Augustinus, nequaquam Abraham mentitum fuisse, sed prophetasse: certissime namque sperabat, Deum, qui paulo ante illi dixerat, *In Isaac vocabitur tibi semen*, eumdem Isaac mortuum suscitaturum, ut ipse D. Paulus declarat ad Heb. XI. „ Fide obtulit Abraham Isaac, cum tentaretur, & unigenitum offerebat, qui susceperat repromissiones, ad quem dictum est: Quia in Isaac vocabitur tibi semen: arbitrans quia & a mortuis suscitare potens est Deus. “ Quam interpretationem declarat Augustinus *lib.* XVI. *de Civitat. Dei cap.* XXXII. „ Non dubitavit quod sibi reddi poterat immolatus, qui dari potuit non speratus.

Ad Tertium idem Augustinus respondet *Lib. cont. mend. cap.* X. „ Jacob, quod matre fecit auctore, ut patrem fallere videretur, si diligenter, & fideliter attendatur, non est mendacium, sed mysterium: quæ si mendacia dixerimus, omnes etiam parabolæ, ac figuræ significandarum quarumcumque rerum, quæ non ad proprietatem accipiendæ sunt, sed in eis aliud ex alio intelligendum, dicentur esse mendacia, quod absit omnino. Nam qui hoc putat, tropicis etiam tam multis locutionibus omnibus potest hanc importare calumniam; ita ut hæc ipsa, quæ appellatur metaphora, hoc est de re propria ad rem non propriam verbi alicujus usurpata translatio, possit ista ratione mendacium nuncupari. Cum enim dicimus fluctuare segetes, gemmare vites, floridam juventutem, niveam caniciem, procul dubio fluctus, gemmas, florem, nivem, quia in his rebus non invenimus, in quas hæc verba aliunde transtulimus, ab istis mendacia putabunt; .... Si autem non est mendacium, quando ad intelligentiam veritatis aliud ex alio significantia referuntur; profecto non solum id quod fecit, aut dixit Jacob patri, ut benediceretur, sed neque illud, quod Joseph velut illudendis locutus est fratribus, nec quod David simula-

mentum addatur semper restrictioni non pure mentali, sed externatæ. vel per signa externa determinata, vel per verba ex se æquivoca sufficientia ad internam restrictionem significandam; Sic communiter Doctores cum supra citatis *sub num.* 13.

Ita qui ex præsumptione falsa interrogatur a Judice, 17
non

„ vit insaniam, nec cetera hujusmodi, mendacia judicanda sunt, sed locutiones, actionesque propheticæ, ad ea quæ „ vera sunt, intelligenda referendæ, quæ propterea figuratis velut amictibus obteguntur, ut sensum pie quærentis „ exerceant, & ne nuda, ac prompta vilescant. Item *lib. de Civ. Dei* XVI. *cap.* XXXVII. Quis est in ista benedictio„ ne percipienda dolus hominis sine dolo? Quis est dolus simplicis, quæ fictio non mentientis, nisi profundum my„ sterium veritatis." Multi tum ex antiquis, tum ex recentibus Scriptoribus docent, Jacob fuisse mentitum; Sed simul docent, qui catholici sunt, mendacium illud non esse imitandum.

Ad quartum respondet Augustinus *Lib. cont. mend. cap.* XV. „ Sed quod scriptum est bene Deum fecisse cum Ægy„ ptiis obstetricibus, & Raab Hierichuntina meretrice, non ideo factum est, quia mentitæ sunt, sed quia in homi„ nes Dei misericordes fuerunt. Non est itaque in eis remunerata fallacia, sed benevolentia, benignitas mentis, „ non iniquitas mentientis."

Ad quintum respondeo, Angelum Raphaelem hominis personam repræsentasse, & humano more locutum fuisse: neque enim Tobias, eum alloquens, Angelum, sed hominem reputabat: *Ignorans, quod Angelus Dei esset, salutavit eum. Tob. V. vers.* 6. Consequenter Raphael Tobiæ seniori interrogant: *Indica mihi de qua domo, aut de qua Tribu es tu*: respondit: *Ego sum Azarias Ananiæ magni filius*. Quoniam, sicut personam præferebat humanam, ita quoque, & stirpem Israeliticam, & genus paternum ex illustri prosapia magni Azariæ absque mendacio referebat. Ananiæ autem potius, quam alterius filium se dixit, quia Ananias hebraice est, ut inquit Sanctes Pagninus, *donum, & miseratio, & glorificatio Dei*. Porro omnes Angeli sunt filii Dei. Ideo more humano loquens patrem allegavit, qui simul, & Tobiæ innotesceret, & cœlestem suam originem clauderet. Quare ejus locutio fuit, ut cum Augustino loquar, *non mendacium, sed mysterium*.

Quemadmodum enim Confessarius & hominis & Dei personam gerit; sic & Angelus, qui Dei legatione fungitur sub specie hominis. Et sicut Confessarius sine mendacio quædam proferre potest ut homo, & quædam ut Dei minister; sic & Angelus in humano commercio more humano loqui potest sine mendacio. Plurimos alios Scripturæ textus, quos expendit Augustinus, missos facio. Nam si quis etiam obfirmate contenderet, aliquem ex Sanctis Patriarchis mentitum fuisse; non ob id quidquam concluderet adversus nostram, & communem Catholicorum sententiam: quoniam tunc mendacium rejiceremus, tamquam imitatione indignum. Lubet transcribere verba Augustini *ex Lib. cont. mend. cap.* XV. *Unde constat, quod non omnia, quæ a sanctis vel justis viris legimus facta, transferre debemus in mores: sed etiam hinc discere quam late pateat, & quousque perveniat quod Apostolus ait Gal. VI.* Fratres, etsi præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui spirituales estis, instruite hujusmodi in spiritu lenitatis, intendens te ipsum, ne & tu tenteris .... *In omnibus autem actionibus nostris maxime etiam bonos turbant compensativa peccata, ita ut nec peccata existimentur, si habeant tales causas, propter quas fiant, & in quibus videatur peccare potius, si non fiant*.

Non modo ex Veteri Testamento, sed etiam ex Evangelio aliqui objiciuntur textus in favorem restrictionum mentalium. Tres celebriores referam. Primus habetur *Joan. VIII. vers.* 8. *Vos ascendite ad diem festum hunc, ego autem non ascendo ad diem festum istum: quia meum tempus nondum impletum est. Hæc cum dixisset, ipse mansit in Galilæa. Ut autem ascenderant Fratres ejus, tunc & ipse ascendit ad diem festum, non manifeste, sed quasi in occulto*. Alium textum opponunt ex *Matth.* XXIV., & *Marc.* XIII. *vers.* 32. *De die autem illo, vel hora nemo scit, neque Angeli in cœlo, neque Filius, nisi Pater*. Alium denique ex *Luca cap.* XXIV. *vers.* 28. *Et ipse se finxit longius ire*.

Antequam ad singulos textus responsum præbeam, cum D. Augustino animadverto, Christum Dominum plurima in Evangelio figurate, & sub parabolarum tegumentis locutum fuisse. Quæ vero imperitis mendacia videntur, mysteria sunt, figurataeque locutiones. Sed Augustinum audiamus *Lib. de mend. cap.* XXV. „ Elucet itaque discussis omni„ bus, nihil aliud illa testimonia Scripturarum monere, nisi numquam esse omnino mentiendum. Quandoquidem nec „ ulla exempla mendaciorum imitatione digna in moribus, factisque Sanctorum inveniuntur, quod ad eas attinet „ Scripturas, quæ ad nullam figuratam significationem referuntur, sicut sunt res gestæ in actibus Apostolorum. Nam Domini omnia in Evangelio, quæ imperitioribus mendacia videntur, figuratæ significationes sunt.

Nonne omnes fatemur, Scripturæ textus plures excipere sensus, quorum alii clariores, alii obscuriores sunt, alii spirituales, alii litterales? Hinc est, quod Deus, ut confusionem tolleret, statuit Ecclesiam suam esse supremum judicem, nulli errori obnoxium, qui decernat, definiatque legitimum, & genuinum sensum a falso. Quia vero extra hanc unicam Ecclesiam quisque sibi jus usurpat interpretandi Scripturas, quisque etiam propriam profitetur religionem, inter quos nullus ordo, nulla unitas, nulla Ecclesia, sed confusio, & maxima perturbatio. Porro si in nostris sermonibus licitum foret Sacros Scriptores imitari in usu figurarum, troporum, & allegoriarum, humanum commercium abrumperetur; omniaque confusa, & perturbata evaderent; & Respublica humana eligere supremum judicem, seu interpretem nostrarum locutionum deberet; sicuti Deus pro Scripturæ Sanctæ interpretatione designavit Ecclesiam. Verum, ut his incommodis occurreret, nobis in suo Evangelio formam locutionis in responsionibus adhibendam præscripsit his verbis; *Sit sermo vester: Est est, non non*. His præmissis, ad singulos textus respondeo.

Primus, qui opponitur, textus nullam præfert difficultatem, si integer consideretur. Nec opus est, ut ad textum græcum recurramus, in quo, loco *Non* legitur *Nondum ascendo*, ut observat Jansenius Gandavensis in sua *Concord. cap.* 73., & Erasmus ipse fatetur, exemplaria a se visa pro *non* habere *nondum*. Sed his non indigemus: quia sensus illius narrationis clarus, & obvius est. Siquidem Christus sciebat tempus passionis suæ nondum advenisse; prævidebatque fratres suos, seu consanguineos evulgaturos ejus iter in Judæam, si illud illis manifestasset; ac proinde Judæos ipsum ad mortem quæsituros. Hæc omnia ex textu prævio patent: „ Dixerunt autem ad eum fratres ejus; „ Transi hinc, & vade in Judæam, ut & Discipuli tui videant opera tua. Quid primum respondit Christus? Tem„ pus meum nondum advenit; *vers.* 7. Porro addit *vers.* 8. Vos ascendite ad diem festum hunc; ego autem non (vel „ secundum græcum textum, qui primæ responsioni optime cohæret, nondum) ascendo ad diem festum istum. Dixit ergo Christus, *Non ascendo*, ut occultaretur, addit *istum*, ne mentiretur. Hæc interpretatio tota est Augustini sermon. 163. *nov. edit. num.* 7. *Hoc ergo ne illi prævenirent, & eum venturum esse nuntiarent, & præpararentur insidiæ*. Non ascendo, *inquit*, ad diem festum istum: *Dixit* non ascendo, *ut occultaretur*, *addidit* istum, *ne mentiretur*. *Aliquid tacuit, aliquid distulit, nihil tamen falsi dixit*.

Hæc interpretatio adhuc clarior evadet, si & rationem, quam Christus allegat, & verba, quibus suum iter in Jerusalem narrat, consideraverimus. Porro hæc est ratio, cur Christus non ascendit; *Quia meum tempus*, inquit *nondum advenit*. Ecce quomodo ex verbis ipsius Christi manifeste colligitur, ipsum non negasse absolute, se profecturum in Jerusalem; Sed solum dixisse, se cum suis fratribus, & publico stipatum comitatu, nole ascendere. Bis siquidem repetit, tempus suum *nondum* advenisse, seu *nondum* impletum esse; & relate ad hanc responsionis formam intelliguntur alia verba, *non ascendo*; quia nondum venit hora mea. Nonne ex hac responsione quilibet prudens colligit; Ergo ascendet, cum ipse judicabit tempus suum advenisse. Hæc omnia non vi alicujus restrictionis intentæ, sed vi verborum manifesta sunt. Atque confirmantur, si advertamus festum Scenopegiæ, de quo nunc est sermo, pluribus diebus constasse, quarum prima solemnior erat. Negavit ergo Christus ad primam vel secundam diem, ad quam ibant ejus fratres, se ascensurum; & ideo dixit; *Nondum advenit &c.* Ascendit autem postea, nempe tertia, aut quarta die, *non manifeste*, sed quasi in occulto; quæ verba non eum sensum produnt, ut Christus in mente retinuerit illud *manifeste*, & quod illius responsio vera sit, attenta ejusmodi restrictione mentali, sicuti contendebant olim Auctores restrictionum *pure* mentalium, & nunc contendunt Auctores restrictionum earumdem, quas tamen *non pure* mentales oretenus, alioqui vocant. Hæc falsissima interpretatio opponi ad summum posset, si eadem ipsa die ascendisset in templum Christus; aut nisi verbis externis declarasset se re ipsa non ascensurum ad festum illud, ad ascendebant. Immo, inquit Augustinus, non temere dixit, Vos ascendite *ad hunc* ego non ascendo *ad istum*, sed addit *istum*, ne mentiretur, indicans quod mentitus fuisset, si adverbium illud *manifeste* in mente retinuisset, nihil exterius addendo: & propterea addidit *istum*, ne mentiretur. Hæc omnia iterum evidenter confirmat Augustinus *tract.* 28. *in Joannem: Non ad hunc*, idest ad quem vos vultis, primum, vel secundum diem. Ascendit autem postea, ut Evangelium loquitur, *mediato die festo*, idest cum jam illius diei festi *tot dies præteriissent*, quod remansissent. Ipsam enim festivitatem, quantum intelligendum est, diebus pluribus celebrabant; Hæc est unica & germana interpreta-
tio;

non tenetur confiteri propositionem veram, ubi ista confessa, condemnandus esset in foro externo de crimine, vel debito, ad quod revera in foro conscientiæ non tenetur, & iste non solum coram Deo esset immunis a mendacio, sed etiam a perjurio, si cum juramento negaverit, vide *verb. Accusatus num.* 31. ubi pro hac affertur ratio, & adducuntur Doctores, & ibidem *sub. num.* 33. 34. 35. adducuntur exempla ibi videnda, ne jam dicta repetantur.

18 Item, qui juramento interrogatur, an veniat ex tali loco, qui falso existimatur peste infectus, jurare potest, se inde non venire, subintelligendo *ex eo loco*, qualis existimatur, nimirum *peste infecto*; Navarrus, Tolet. Rodriquez, Suarez, & alii cum Sanchez, & Sporer *loco mox citando*. Immo multi, ut Toletus, Lessius, & alii cum Sporer *tom.* 1. *tract.* 3. *in* 2. *præcept. Decalog. n* 122. tenent, quod, quamvis talis locus esset vere infectus, si tamen celeriter transiens, certo crederet, se nihil inde luis contraxisse, adhuc jurare posset non transisse, utendo eadem restrictione, nimirum, *ut ab ipso periculum timeri debeat*.

19 Item, si Clericus, vel Religiosus sit coram sæculari judice conventus, non solum ipse pro se, sed etiam alii pro ipso jurare possunt, cum nihil deliquisse utendo hac restrictione, *ut coram tali incompetente Judice deponi debeat*: *Communis*. Item, si Clericus, vel Religiosus, aut alia persona exempta a Gabellis solvendis interrogetur a Gabellario, an habeat, seu portet aliquid Gabellæ obstrictum; Jurare potest se nihil tale habere, seu portare, utendo hac restrictione; *Nihil habeo, seu porto, ex quo Gabellam solvere debeam*: Ledesma Gobat cum Sporer *loc. cit. num.* 121. & alii passim, vide *verb. Accusatus num.* 42. ubi alia ad rem.

20 Item, si Cajus v. g. sit certe, & vere Creditor Titii in mille, & Sempronius sit incerte, & dubie Creditor ipsius Caji pariter in mille; Ne Sempronius inter sequestrum, & pro se exigat mille, quæ debet Titius Cajo, ipse Cajus potest licite jurare se recepisse dicta mille a Titio, quamvis revera non receperit, sed solum habeat pro receptis, quia jus Caji in mille contra Titium est certum, jus vero Sempronii contra Cajum non est certum, sed dubium, seu Cajus habet aliunde jus non solvendi illa mille Sempronio; Unde Cajus habet jus reddendi totum omni meliori modo, quo potest, suum Creditum contra Titium: Quilibet enim habet jus tuendi suum omni majori securitate, qua potest, maxime si alia non ei suppetat via suum assecurandi, & licita utatur restrictione; ut patet in exemplis allatis *sub verb. Accusatus n.* 33. 34. *&* 35. & sic expresse tenet cum aliis Tamburin. *t.* 1. *lib.* 3. §. 5. Felix Potestas *l.* 2. *n.* 1602. & in simili Sporer *loc. cit. num.* 123. cum pluribus aliis; Vide verb. *Solutio num.* 42. 443. 44.

21 Item Mercatores, qui dicunt, vel etiam jurent se non posse pro tali pretio talem mercem vendere, licet in rigore hoc verum non sit, excusantur a mendacio, & perjurio per hoc, quod ipsi intelligant, & satis sciantur, & cognoscantur ab emptoribus significare velle, se non posse cum honesto, & mediocri lucro ita vendere. Item cum dicunt, vel etiam jurant merces sibi pluris constare, quamvis in rigore non sit verum, excusantur per hoc, quia quando dicunt sibi pluris constare, sciunt emptores, quod non intelligant unde pretium rei emptæ, sed etiam computent expensas vecturæ, & Gabellæ, aliasque, quas faciunt toto anno in suam communem negotiationem, hæc enim juste venire possunt nomine pretii, quo res ipsis constat, Gobat *t.* 3. *Collect. de Juram. n.* 672. citans Sanctgallenses, La Croix *lib.* 3. *p.* 1. *n* 301. Si autem locutiones mercatorum non essent veræ in allato sensu, tunc mentirentur, & si jurarent, pejerarent; Doctores citati.

Reus an, & quando teneatur, vel non fateri veritatem judici ipsum interroganti sub juramento, Vide *dict. verb. Accusatus a n.* 10. *ad* 43. 22

Nec valet objicere, quod per tales amphibologias, seu æquivocationes, & restrictiones non pure mentales, sed externatas, humana societas, & humanum commercium perturbetur, ex quo per tales locutiones regulariter decipiantur audientes, adeoque non esse licitas. Non valet, inquam, quia per similes locutiones commercium humanum potius justificatur, quam perturbetur, nam humanum commercium non debet esse contra jus humanum; Nec officit, quod regulariter per similes locutiones decipiantur audientes, quia id per accidens sequitur, nam audiens prudens acuti, & perspicacis intellectus posset veram significationem locutionis percipere, & simul imprudentiam suæ interrogationis advertere, si signa, verba, circumstantias externas, & gravitatem rei, & jus, seu debitum alterius de secreto occultando reflecteret, quod, si audiens talis non sit, sibi imputet, quod non intelligat; signa namque, & verba in talibus circumstantiis supponuntur per se significativa, & externata conformiter ad mentis restrictionem, adeoque de se perceptibilia; Et sic loquens, seu respondens intendit celare secretum, ad quod occultandum habet jus, vel debitum, non autem audientem decipere. Nec ejus deceptionem, quam prævidet, vitare tenetur cum suo, aut aliorum gravi, & notabili præjudicio, & damno, quia tunc est deceptio accepta, non vero data, ut patet a simili de scandalo passivo per communem Doctorum, & clare constat ex celebri responsione ob omnibus, ut licita admissa, prout data fuit a S. Athanasio eludente Satellites Juliani eum ad necem quærentes, & a S. P. N. Francisco, qui cum a Ministris justitiæ perquisitus, *an illac transisset* quidam homicida? positis intra manicas manibus respondit, *istac non transivit*, intelligens non transisse per suas manicas, & sic plenam, & veram responsionem ex verbis, & illa actione externa componens (Vide Adnotationem præced.) 23

Nec valet etiam objicere, quod tales amphibologiæ, seu æquivocationes, & restrictiones mentales sint proscriptæ ab Innocentio XI. die 2. Martii 1679. in istis tribus damnatis propositionibus 26. 27. 28. in ordine. Propositio 26. *Si, quis vel solus, vel coram aliis, sive interrogatus, sive propria sponte, sive recreationis causa, sive quocumque alio fine juret se non fecisse aliquid, quod revera fecit, intelligendo intra se aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel quodvis aliud additum verum, revera non mentitur, nec est perjurus*. Propositio 27. *Causa justa uten-* 24

tio, quæ naturaliter ex sensu litterali profluit. Quoniam Christus respondit juxta mentem potentium, qui poscebant ut ascenderet secum palam. „ Transi hinc, & vade in Judæam, ut & discipuli tui videant opera tua quæ fa„ cis. Nemo quippe in occulto quid facit, & quærit ipse palam esse. Si hæc facis, manifesta te ipsum mundo. " In sensu ergo interrogantium respondit Christus se non ascendere; sicuti si dixissent, *Veni nobiscum*, & respondisset *Nolo*.

Ad secundum textum, qui difficilior est, multiplex est Patrum responsio; nulla tamen favet restrictionibus mentalibus. In primis D. Ambrosius *lib.* V. *de fide cap.* VII. cum pluribus aliis dubitavit, num illa particula *neque Filius* ad textum pertineat, an ab Arianis subdole addita sit. Textus enim Evangelicus Matthæi sic habet: *De die autem illa, & hora nemo scit, neque Angeli cælorum, nisi solus Pater*. Hieronymus vero in hunc locum Matthæi scribit, suo tempore in quibusdam latinis codicibus ejusdem Matthæi additam fuisse particulam *neque Filius*, quæ tamen in græcis, & maxime *Adamantii, & Pierii*, exemplaribus non habebatur. „ Sed, inquit Hieronymus, quia in nonnullis legitur „ differendum videtur .... Igitur quia probavimus non ignorare Filium consummationis diem, causa reddenda est, „ cur ignorare dicatur .... Post resurrectionem interrogatus ab Apostolis de die, manifestius respondit; " Non est vestrum scire tempora, vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate. „ Quando dicit, non est vestrum scire, osten„ dit quod ipse sciat, sed non expediat nosse Apostolis ..... denique & consequens Evangelii sermo idipsum cogit in„ telligi. Dicens quoque Patrem solum nosse, in Patre comprehendit & Filium. Omnis enim Pater Filii nomen est.

Pater Dominicus Soto *in* 4. *sent. dist.* 43. *quæst* 11. *art.* 2. de laudato textu scribens inquit: „ Nihilominus nefas „ esset, & hæresis dubitare, ut quidam hæsitant, illam apud Marcum vocem existere, propterea quod non sit apud „ Matthæum. " Et post Consilium Tridentinum nemo Catholicorum hac de re quæstionem movet. Soto loco laudato comparat Christum Confessario; sicut enim Confessarius multa scit, ut Dei minister, quæ ignorat ut homo est in humano commercio; ita & Christus, ut legatus, Patris æterni, multa habeat sub sigillo, quæ, prout magistrum exercebat Apostolorum, se nescire dicebat.

D. Augustinus pluribus in locis explicat laudatum textum. Ennar. in Psalm. VI. „ ubi erit ergo, quod nec Filius „ hoc novit? Quod utique ideo dictum est, quia per Filium homines hoc non discunt, non quod apud se ipse non „ noverit, sed secundum illam locutionem; " Tentat vos Dominus Deus vester, ut sciat; *Deuter.* 13. *idest, scire faciat vos &c.* Exurge Domine, *idest, fac nos exurgere. Cum ergo ita dicatur nescire Filium hunc diem; non quod nesciat, sed quod nescire eos faciat, quibus hoc non expedit scire, idest non eis hoc ostendat &c.* Similia scribit Augustinus *lib.* 1. *de Trinit. cap.* 12. Hoc enim nescit, quod nescientes facit; idest quod non ita sciebat, ut tunc discipuli judicarent; sicut dictum est ab Abraham; Nunc cognovi, quod timeas Deum; Gen. 22. idest nunc feci, ut cognosceres; quia & ipse sibi in illa tentatione probatus innotuit. Nam & illud utique dicturus erat discipulis tempore opportuno; de quo futuro, tamquam præterito, loquens ait; Jam non dicam vos servos, sed amicos. Servus enim nescit voluntatem Domini sui. Vos autem dixi amicos, quia omnia quæcumque audivi a Patre meo, nota feci vobis; Joan. XV. Quod nondum fecerat; sed quia certo facturus erat, quasi jam fecisset, locutus est; ipsis enim ait; Multa vobis habeo dicere, sed non potestis illa portare modo; Joan. 16. *Inter quæ intelligitur & de die, & hora*.

utendi hic amphibologiis est, quoties id necessarium, aut utile
est ad salutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel
ad quemlibet alium virtutis actum, itaut veritatis occultatio
censeatur tunc expediens, & studiosa. Propositio 28. *Qui*
mediante commendatione, vel munere ad Magistratum, vel of-
ficium publicum promotus est, poterit cum restrictione mentali
præstare juramentum, quod de mandato Regis a similibus solet
exigi, non habito respectu ad intentionem exigentis, quia non
tenetur fateri crimen occultum.
25 Non valet, inquam, quia in istis tribus propositioni-
bus damnantur solum amphibologiæ, æquivocationes, &
restrictiones pure mentales, ut pro certo notat Cardenas
dissert. 10. *cap.* 4. *n.* 15. Sporer *tom.* 1. *tract.* 3. *in* 2. *præ-*
cept. Decalog. cap. 1. *sect.* 3. *n.* 104. Viva *ad propositionem*
27. *Innocentii XI. n.* 3. La Croix *lib.* 3. *p.* 1. *n.* 287. *cum*
sequen. Reiffenstuel *Theolog. Moral tract.* 6. *dist.* 2. *q.* 3. *n.*
40. Felix Potestas *t.* 1. *p.* 2. *n.* 1781. *& seq.* & alii pas-
26 sim. Et tales amphibologias, seu æquivocationes, & re-
strictiones pure mentales esse omnino illicitas fatemur,
& concedimus ultro & nos, quia includunt mendacium,
quod est ab intrinseco malum, adeoque eas merito dam-
navit Pontifex in supra relatis propositionibus. (a).
27 Jurare sine animo Jurandi semper est illicitum, sive
quis Juret verum, sive falsum, sive in re gravi, sive in
re levi, sive cum causa, sive non, sive in Judicio, sive
extra. Et ratio est, quia Jurare sine animo Jurandi sem-
per continet mendacium irreligiosum, quod a nulla cau-
la, sive levi, sive gravi cohonestari potest, quamvis enim
Juramentum fictum addatur assertioni veræ, falso tamen
asserit se Jurare, qui non habet animum Jurandi, qui
enim dicit V. G. promitto, dono, & hujusmodi, carens
animo promittendi, donandi, & hujusmodi, mentitur,
mendacium autem nunquam est licitum, quantacumque
detur causa, cum sit intrinsece malum. Unde Innocentius
XI. die 2. Martii 1679. merito damnavit sequentem pro-
positionem 25. in ordine ibi: *Cum causa licitum est jura-*
re sine animo jurandi, sive res sit levis, sive gravis.
28 An autem Jurare sine animo Jurandi sit peccatum mor-
tale, vel veniale solum; variant Doctores. Cajetanus enim
2. 2. *q.* 89. *art.* 7. Felix Potestas *tom.* 1. *p.* 2. *num.* 1611.
Hurtad. *disp.* 12. *cap.* 5. Armilla, Covarruv. Filguera, &
alii tenent, quod, qui Jurat sine animo Jurandi peccat
mortaliter, quamvis verum Juret, etiamsi materia sit le-
vis, & sit extra legitimum Judicium, quam sententiam
Suarez *cap.* 17. *n.* 6. censet probabilem, quamvis nimis
rigorosam. Et ratio istorum est, quia sic Jurans men-
tiens, & proximum decipiens Jurat, nam verbis exter-
nis dicit se Jurare, & interius habet animum oppositum,
& revera non Jurat. Tum quia sic Jurans illudit testi-
monio Dei, cum fingat se illud innovare, & tamen non
29 invocat. Communius tamen, licet non probabilius Sua-
rez *loc. cit.* Sanch. *lib.* 3. *cap.* 6. Lessius *d.* 8. *n.* 46. Ca-
strop. *p.* 8. *n.* 4. Illsung. *tom.* 5. *n.* 55. Dicastill. *d.* 2. *n.*
278. Cardenas *in* 2. *Crisi d.* 18. *n.* 12. Viva *ad propositio-*
nem 25. *Innocent. XI. n.* 7. La Croix *lib.* 6. *p.* 1. *n.* 277.
Sporer *loc. cit. num.* 133. & alii dicunt, quod sic Jurans
peccat solum venialiter, dummodo non Juret in contra-
ctu, aut in Judicio legitimo, aut in casu, quo proximus
pati possit aliquod grave damnum. Et ratio est, quia sic
Jurare, nec est graviter injuriosum Deo, nec homini.
Non Deo, quia invocatur exterius ad confirmandum dun-
taxat verum, & quamvis sit aliqua irreverentia illum in-
vocare sine animo invocandi, atque adeo in vanum, ea
tamen non est irreverentia gravis, sicuti non est irreve-
rentia gravis Jurare verum sine necessitate, hoc est si-
ne Judicio comite, ut diximus *supra num.* 11. Neque est
graviter injuriosum homini, quia supponitur hoc fieri
extra contractum, & extra Judicium legitimum, ac ex-
tra quemcumque casum, in quo homo damnum aliquod
grave patiatur ex hoc ficto Juramento. Tum quia Jura-
mentum nec cadit super mendacium, nec super dece-
ptionem proximi, sed tantum super rem veram; Deus
enim recipit Juramentum, prout ex corde procedit; *cap*
Humanæ aures 11. *caus.* 22. *q.* 5.
30 Unde ad primam rationem primæ sententiæ respondent
Defensores secundæ, quod non est peccatum mortale,
quamvis aliquis mentiens, & decipiens Juret, dummodo
Juramento non confirmet mendacium, vel deceptionem,
quod hic non facit. Ad secundam rationem respondent,
quod sic Jurans non dicitur graviter illudere Deo, quia
sicuti non dicitur graviter illudere Deo, qui fingit se ora-
re cum animo tunc non orandi, unde non peccat nisi ve-
nialiter in hac simulatione, ut docet S. Thomas 2. 2. *q.*
3. *art.* 4. ita nec dicitur graviter illudere Deo Jurans ve-
rum sine animo Jurandi, nec peccat secundum se, nisi
venialiter, nolens interius Deum in testem advocare,
quando aliunde ad id tenetur (b.)
Jurare sine animo Jurandi in Judicio legitimo, & in 31
contractibus, ac casibus, quibus proximus patiatur ali-
quod grave damnum ex tali ficto Juramento, est pecca-
tum mortale; *Communis*. Et ratio est, quia ultra quam
quod Jurans in contractibus, & dictis casibus gravem in-
juriam, & damnum affert proximo, & assumit mendaci-
ter nomen Dei ad decipiendum proximum cum gravi in-
juria, & damno ipsius, & Reipublicæ: in Judicio legiti-
mo tenetur sub gravi ad vere, & non ficte Jurandum;
quilibet enim in Judicio legitimo respondere tenetur se-
cundum mentem Judicis legitime interrogantis. Judex au-
tem petit verum, & non fictum Juramentum, cum hoc
valde intersit communi bono Reipublicæ, adeoque &c.
Jurare falsum sine animo Jurandi est peccatum morta- 32
le, nedum in materia gravi, ut sine controversia tenent
omnes, sed etiam in materia levi, quia sicut in idolola-
tria, & in blasphemia, aut in infidelitate non datur par-
vitas materiæ, quæ a mortali excuset, etiamsi desit ani-
mus internus litandi idolo, blasphemandi, aut non cre-
dendi, ita nec in perjurio, etiamsi desit animus internus
Jurandi. Unde Verricelli *part.* 1. *quæst. moral. tract.* 1. *q.*
12. sic expresse concludit. *Non audeo asserere probabilem,*
neque tutam in conscientia eam sententiam, quæ affirmaret non
esse peccatum mortale in materia levi, ut in mendacio jocoso,
aut officioso jurare exterius sine animo interno jurandi. Et sic
tenent Viva *loc. cit. num* 6., & alii de hac difficultate
tractantes; *arg. Proposit.* 24. *in ordine ex damnatis ab Inno-*
cent. XI. die 2. *Martii* 1779. ibi: *Vocare Deum in testem*
mendacii levis non est tanta irreverentia, propter quam velit,
aut possit damnare hominem.
Jurare cum animo Jurandi, & promittendi, seu se obli- 33
gandi, non tamen implendi, est semper peccatum mor-
tale, quia sic Jurans vocat Deum in testem voluntatis
implendæ, quam tamen scit se non habere; unde cum ad-
ducere Deum in testimonium falsitatis sit semper gravis-
sima irreverentia contra ipsum etiam in materia levi, ut
patet ex mox adducta propositione damnata, sequitur
aperte, quod Jurare cum animo Jurandi, & promittendi,
seu se obligandi, non tamen implendi, sit semper pecca-
tum mortale etiam in materia levi. *Sic Communis Docto-*
rum teste Sporer *tom.* 1. *tract.* 3. *in* 2. *præcept. Decalogum*
cap. primo sect. quarta n. 135.
Consuetudo culpabiliter retenta Jurandi sine causa, at- 34
tamen verum, & cum debita advertentia, & considera-
tione ad veritatem rei Jurandæ, est peccatum veniale
tantum, quia habitus non possunt habere majorem mali-
tiam, quam habeant actus, ex quibus generantur, actus
autem taliter Jurandi sunt solum peccata venialia, adeo-
que &c. *Communis*. Consuetudo autem culpabiliter reten-
ta Jurandi indiscrete, & inadvertenter, sive verum, si-
ve falsum, est peccatum mortale, ita ut talis consuetu-
dinarius voluntarie omittens extirpare, vel emendare
ipsam consuetudinem, vi talis consuetudinis culpabiliter
retentæ peccat mortaliter, toties, quoties ita indiscrete,
& inadvertenter ad veritatem, vel falsitatem, sive reipsa
est verum, sive falsum, quod jurat. *Communis*. Et ratio
sit, quia omnis voluntarie se constituens, aut relinquens
in periculo proximo peccati mortalis, peccat mortali-
ter; Talis autem consuetudinarius culpabiliter retinens,
vel omittens extirpare dictam consuetudinem, ac vi il-
lius ita indiscrete, & inadvertenter verum, vel falsum
jurans, is voluntarie se relinquit, & semper constituit in
proximo periculo peccati mortalis, scilicet juramento-
rum falsorum, seu perjuriorum, adeoque &c.
Hic juvat adducere plurimorum consuetudines jurandi 36
per

(a) Doctrinam, quæ a Ferrario hic traditur a n. 14. adn. 26. ex Amphibologistarum putidis cisternis haustam jam emendavimus verb. *Accusatus* a n. 18. ad n. 25. atque in nota apposita n. 28., & in fine ejusdem articuli. Cum autem denuo Auctor in hoc Articulo eamdem doctrinam obtrudere conatur, Christianum Lectorem iterum iterumque monemus, ne sub probabilitatis larva, ac ineptarum distinctionem præsidio eidem adhæreat; sed semper præ oculis habeat Apostoli verba *Ad Ephesios*, cap. IV. vers. 25. *Deponentes mendacium, loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo*. Neque obliviscatur Orationis Regis David, Psal. 119. *Domine, libera animam meam a labiis iniquis, & a lingua dolosa*.

(b) Non ita facile Ferrario assentietur, qui animadverterit gravem, quæ Deo injuria fit, dum sanctum, ac ineffabile ipsius Nomen adhibeatur ad hominem decipiendum. Nam qui verbis jurat, animo vero se jurare nolle contendit, decipit eos, apud quos juramento res comprobat, ac Dei nomen nonnisi decipiendi animo usurpat, cum per hujusmodi nomen mentiatur, atque decipiat. Quis vero dicat, gravem Deo injuriam non fieri? Audiantur *F. Aurelius Rielle de Relig. q.* 4. Dei nomen, inquit, adsumere in vanum est intrinsece malum; sed jurare sine animo jurandi, est Dei nomen, & testimonium adsumere in vanum; cum non sit adsumere illud ad finem, propter quem adsumendum est, & quidem hoc probat tale juramentum esse mortifere malum: magna enim in Deum irreverentia est, quod illius nomine abutatur homo ad decipiendum alios. Accedit etiam, quod talis jurandi modus evertat finem principalem juramenti, omnemque ejus fructum evacuet. Siquidem finis juramenti est firmare veritatem, & sinceritatem, atque afferre securitatem quibus deficientibus, perit omnis juramenti effectus. Atque hinc patet, majorem in hoc casu Deo injuriam irrogari, quam dum quis simulet orare, sine animo orandi. Nam præter simulationem in vanum sumitur, & ad alios decipiendos Dei nomen adhibetur.

per diversas formulas, quarum, aliquæ veram rationem juramenti rationem continent, & aliæ non veram igitur Juramenti rationem continent sequentes, & similes jurandi formulæ. *Juro per Deum verum. Testor Deum. Invoco Deum Testem. Per Deum ita est. Sit mihi testis Deus*, & hujusmodi. Tales enim, & similes formulæ expressam invocationem divini testimonii in se continent.

37 Si autem quis per simplicem assertionem, & non per Divini testimonii invocationem sequentes, vel similes formulas proferat. *Deus scit me verum dicere. Deus novit. Deus videt meam conscientiam. Coram Deo loquor. Deus videt ita esse. Deus testabitur suo tempore. Deus scit quia non mentior*, & hujusmodi, non erit verum juramentum, nisi aliud constet, aut ex circumstantiis probetur. Tales enim, & similes formulæ continent meram assertionem, non autem Divini testimonii invocationem, prout requiritur ad veram Juramenti rationem. In istis tamen, & similibus formulis attendenda est intentio loquentis, quia ratione intentionis loquentis solent quandoque ut juramenta usurpari ut patet in Apostolo Paulo *ad Romanos* 1., ibi: *Testis est mihi Deus, cui servio in spiritu meo*; 2. *ad Corinth.*, ibi: *Testem invoco Deum in animam meam*, *ad Galatas* 1., ibi: *Quæ autem scribo vobis, ecce coram Deo, quia non mentior*; 1. *ad Timoth* 5., ibi: *Testificor coram Deo*, quibus verbis Apostolus jurasse existimatur.

38 Juramenta non sunt dicere *Per fidem meam. In fide veri Sacerdotis, veri Religiosi, veri Christiani, veri hominis honorati. In fide Regis. Principis, aut nobilis Equitis. In mea conscientia*, & hujusmodi. Per tales enim, & similes formulas non invocatur, nec adducitur Deus in testem prout requiritur ad verum juramentum, sed adducitur pro motivo credulitatis sola fides humana, quæ præstari debet Sacerdoti, Religoso, Regi, Principi, Nobili, & hujusmodi.

39 Item juramenta non sunt dicere. *Juro Deum. Per Deum Per animam meam. Per vitam meam, quod te volo una die occidere, quod super te volo una die occidere, quod super te, vel super tuis bonis de hac injuria, de hoc damno strictissimam una die sumam rationem, quod omnia mihi solvet*, & hujusmodi. Talia enim, & similia, nec dicuntur animo jurandi, nec accipiuntur communiter ut juramenta, sed sunt quidam modi comminandi, & loquendi, quibus solent uti rixosi, & iracundi ad aliis exprimendam suam excandescentiam, iram, & indignationem.

40 Item juramenta non sunt dicere. *Amputetur mihi nasus. Detruncentur mihi aures, nisi ita sit. Sim infamis, habeat perfidus. Hæreticus, Turca, Non sim honestus, Nobilis, Christianus, Religiosus, Sacerdos*, & hujusmodi, *nisi verum sit, quod dico*. Tales enim, & similes formulæ non sunt veræ execrationes, vel invocationes Divini judicii ad hæc sed solum quædam permissiones, quasi dicatur: *Habeas me pro tali, nisi verum sit, quod dico*; Sporer *loc. cit. sub num.* 8. Gobat *tom.* 3. *de juramento n.* 489., & alii passim, Sunt tamen vera juramenta execratoria dicere. *Tollat me Deus subitanea morte. Vivus hinc non discedam. Dæmon me ducat nunc in Infernum*, & hujusmodi, *si mentior*. Sporer *loc. cit. n.* 13. Felix Potestas *tom.* 1. *p.* 2. *n.* 1547. & alii passim.

41 Item juramenta non sunt dicere simpliciter. *Juro. Juro hoc verum esse. Juro ita esse*. & hujusmodi, quia per tales, & similes formulas non fit invocatio, nec expressa, nec tacita Dei in testem, nec exprimitur per quem juretur. Possent tamen similes formulæ esse juramenta, si proferrentur cum animo, & voluntate Deum in testem invocandi, aut ex circumstantiis ea intentio colligeretur, ut v. g. Si Petro dicenti Paulo: *Jura mihi per Deum verum ita hoc esse*, Paulus respondeat *juro*, tunc enim Paulus vere, & realiter censetur jurare, & sic de similibus. Sporer *loc. cit. n.* 6. & alii communiter.

43 Item juramenta non sunt jurare per creaturas, in quibus nihil Divine bonitatis specialiter relucet, nec per ipsas additur expressa relatio ad Deum, ut si quis dicat *juro per hanc chartam, per hanc vestem, per hanc paleam*, & hujusmodi, quia simpliciter sic eas creaturas proferendo non censentur adduci cum relatione ad Deum. Sunt autem juramenta jurare per ipsas creaturas, si expressa addatur relatio ad Deum, seu adducatur in obliquo Deus, ut si quis dicat, *Juro per hunc panem Dei, per hunc ignem Dei*, & hujusmodi quia sic invocatur Deus, tamquam panis, ignis, & hujusmodi Conditor. Silvester *verb. juramentum* 1. *q.* 4. Sanchez *leg.* 3. *cap.* 2. *n.* 10. Sporer *loc. cit. sub n.* 7., & alii.

44 Juramenta saltem implicita sunt jurare per Creaturas, etiam irrationales, & inanimatas, specialiter tamen excellentes, & in quibus Deus specialiter eluceat, & resideat, ut *per Cœlum, & Terram*, & hujusmodi, sicut juravit, Moyses *Deut. c.* 4. *n.* 26., *& c.* 30. *n.* 19., ibi: *Testes invoco hodie Cœlum, & terram*, & Christus Dominus *Matthæi cap.* 5. *n.* 34. prohibens supervacanea juramenta dicit: *Ego autem dico vobis non jurare omnino, neque per Cœlum; quia Thronus Dei est: neque per Terram: quia scabellum est pedum ejus: neque per Jerosolymam; quia Civitas est magni Regis*. Item *cap.* 23. *num.* 20., *& seq.* dicit: *Qui ergo jurat in Altari, jurat in eo, & in omnibus, quæ super illud sunt; & quicumque juraverit in templo; jurat in illo, & in eo, qui habitat in ipso. & qui jurat in Cœlo, jurat in Throno Dei, & in eo, qui sedet super eum*. Et consonat Epistola Canonica D. Jacobi Apostoli *cap.* 5. *num.* 12., ibi; *Ante omnia autem fratres mei nolite jurare, neque per Cœlum, neque per terram, neque aliud quodcumque juramentum*. Item Juramenta sunt jurare per quasvis res Sacras Deo specialiter consecratas, ut *per Crucem Christi, per Sacramenta, per Sacram Scripturam, per Evangelia, cap. Quoties cordis* 9. *caus.* 1. *quæst.* 7. Item Juramenta sunt jurare per Beatissimam Virginem, per Beatos Angelos, & Sanctos Dei, quatenus Beati gratia, & gloria Deo uniti sunt, tamquam amici, & Domestici Dei, in quibus Divina Majestas perfectissime resplendet. Si quis tamen juraret per Beatissimam Virginem Mariam, per Angelos, & Sanctos absolute, per suam creatam perfectionem, & excellentiam gratiæ, & gloriæ, non referendo ad Deum, non esset verum Juramentum virtutis Religionis, sed solum esset Sacra contestatio virtutis Duliæ. Sanchez *lib.* 3. *cap.* 2. *n.* 9. Sporer *loc. cit. n.* 7., & alii.

Jurare per vitam Dei, & Sanctorum, per caput, Cor, aliaque membra honesta Christi, Beatissimæ Virginis, & Sanctorum, per Sanguinem Christi, per ejus vulnera, & hujusmodi, si reverenter fiat in sensu assertorio, & invocatorio, & non in sensu execratorio (quod scilicet illa pereant, vel non sint, si hoc non ita sit) blasphemum, & illicitum per se non est. Sporer *loc. citat. sub num.* 6., & alii. Blasphemum autem, & illicitum est, si fiat in tali sensu execratorio. Sporer *loc. cit.*, & alii. Et a fortiori blasphemum, & gravissime prohibitum est jurare per membra Dei, cum Deus, ut purissimus spiritus, membra corporea non habeat. Item jurare per inhonesta membra Christi, Beatissimæ V. M., & Sanctorum; *cap. Si quis* 10. *caus.* 22. *quæst.* 1., ibi: *Si quis per Capillum Dei, vel caput juraverit, vel alio modo blasphemia contra Deum usus fuerit, si in ordine Ecclesiastico est, deponatur, si laicus anathematizetur, & Authen. Ut non luxurientur homines, Collat.* 6., ibi: *Nemo juret per membra Dei, aut alio modo Deum blasphemet: His enim delictis, & Terræmotus, & pestilentiæ fiunt, præcipimus ergo tales comprehendi, atque ultimis subdi suppliciis*. 45

Dicere: *Ita hoc verum est, sicuti verum est, quod Deus sit unus, quod Personæ Divinæ sint tres*, & hujusmodi: Si intentio sit adducere divinam veritatem in testem, & insuper comparare totaliter humanam veritatem cum Divina, ut humana veritas, & certitudo nostri dicti tanta sit, quanta est Divina veritas, & certitudo veritatis divinæ, tunc est Juramentum, & blasphemia. Si intentio sit adducere divinam veritatem in testem; at non totaliter comparare, sed solum aliqualiter veritatem humanam Divinæ assimilare hyperbolice loquendo (ut communiter, & usualiter profertur) ita ut sensus sit: *Sicuti verum est, quod Deus sit unus, Personæ Divinæ sint tres, ita suo modo verum est hoc, quod dico*; tunc est Juramentum, sed non blasphemia. Si autem intentio sit solum assimilare aliqualiter modo nunc explicato veritatem humanam Divinæ, & non adducere Divinam veritatem in testem, sed solum enunciative proferre, nec est Juramentum, nec blasphemia. Felix Potestas *loc. cit. num.* 1556. Sporer *loc. cit. num.* 5., & alii. 46

Juramenta sub dictis, aliisque formulis etiam licitis non sunt passim facienda; pluribus enim subsunt periculis. Unde attendendum est monitum Ecclesiastici *cap.* 23. *num.* 9, *& sequent.*, ibi: *Jurationi non assuescat os tuum, multi enim casus in illa. Nominatio vero Dei non sit assidua in ore tuo, & nominibus Sanctorum ne admisceaeris, quoniam non eris immunis ab eis; sicut enim servus interrogatus assidue, a livore non minuitur, sic omnis jurans, & nominans in toto a peccato non purgabitur; Vir multum jurans implebitur iniquitate, & non discedet a Domo illius plaga*. Et id, quod Christus Dominus *Matth. cap.* 5. *num.* 34. prohibens supervacanea Juramenta dicit: „ Audistis, quia dictum „ est antiquis, non perjurabis, reddes autem Domino vo„ ta tua. Ego autem dico vobis non jurare omnino ne„ que per Cœlum, quia thronus Dei est, neque per ter„ ram, quia scabellum est pedum ejus, neque per Jero„ solymam, quia Civitas est magni Regis, neque per ca„ put tuum juraveris, quia non potes unum capillum al„ bum facere, aut nigrum; sit autem sermo vester, est, „ est, non, non, quod autem his abundantius est, a ma„ lo est." Et consonat Epistola Canonica D. Jacobi Apostoli *cap.* 5. *num.* 12., ibi: *Ante omnia autem fratres mei nolite jurare, neque per Cœlum, neque per terram, neque aliud quodcumque juramentum; sit autem sermo vester, est, est, non, non, ut non sub judicio decidatis*. Et D. Augustinus *serm.* 30. *de verbis Apostol.* sic optime concludit: *Duo, sunt, quæ damnabo nunquam, veram jurationem, & nullam jurationem, damno autem falsam jurationem; falsa juratio exitiosa est, vera juratio periculosa est, nulla juratio secura est*. 47

Ad licite Jurandum requiritur certitudo veritatis, tum ex parte rei juratæ, tum ex parte personæ jurantis. *Communis*. Certitudo veritatis ex parte rei juratæ sufficiens ad juramentum licitum habetur, si res secundum sensum humanum, communem acceptionem, aut consuetudinem sumpta, ita se habet, sicuti juratur; ut si quis Parochus 48

juret

juret suum Clericum frequentasse toto anno Ecclesiam, quamvis aliquoties intermiserit, quia parum pro nihilo reputatur, & humano sensu totus annus æstimatur, etiamsi modicum quid abfuerit. Idem dicendum est de Fidibus juratis, quæ apud Familias Regulares concedi solent, quod Lectores per tot integros annos legerint, & studentes scholas frequentaverint, & omnes suas scholasticas functiones laudabiliter obiverint, quamvis juxta consuetudinem nonnisi per septem, vel octo integros menses singulis annis id egerint, & aliquoties defecerint, seu non ita laudabiliter semper peregerint, & sic de similibus.

50 Certitudo veritatis ex parte personæ jurantis sufficiens ad juramentum licitum habetur, si jurans sit certus vel physice, vel moraliter juxta diversitatem materiæ de veritate rei, quam jurat. Unde in odiosis, puta in contractibus, & negotiationibus humani commercii, ac in sententiis ferendis, & quoties est periculum damni proximi, ad absolute jurandum rem ita esse, vel non esse, requiritur certitudo scientifica, seu physica, & experimentalis, qualis habetur per visum, *cap. Testes 15. caus. 3. quæst. 9.* Judex enim in illis juridice interrogans intendit interrogare non de quacumque certitudine sufficiente ad faciendam semiplenam probationem, ad quam non sufficit certitudo moralis unius testis, ex auditu cujusvis fide digni, sed requiritur certitudo scientifica, seu physica, & experimentalis. In favorabilibus autem, in quibus nullum adest damnum, & præjudicium proximi ad absolute jurandum, sufficit certitudo moralis, seu credulitas, *arg. cap. Ex parte 1. de Scrutinio in Ordine faciendo*, ubi Innocentius III. definit, quod Archidiaconus testificans Episcopo Clericum promovendum esse dignum ad Ordinem, non peccat, quamvis non physice certo sciat, sed solum sciat, quantum humana fragilitas sinit noscere, seu ex indiciis probabilibus; quod est testimonium de credulitate, reddita hac ratione: *Cum illum, quem indignum esse non novit, dignum debeat æstimare*. Hinc quando petitur informatio alicujus personæ v. g. de vita, & fama, & similibus, sufficit ad jurandum in ejus favorem certitudo moralis ex auditu, quia certitudo de visu, seu physica, & omnimoda de istis, nec haberi, nec quæri solet.

51 Veritas juramenti est triplex. Prima, quando objectum juramenti conformatur & menti, & rei, & sic nullum est peccatum, si aliunde interveniant alia requisita ad juramentum. Secunda, quando objectum juramenti conformatur menti, sed non rei, & in hoc casu, si non fuit adhibita debita diligentia pro veritate scienda, est peccatum mortale. Tertia, quando objectum juramenti conformatur rei, sed non menti, & in hoc casu est peccatum mortale, & perjurium, licet dicatur veritas, quia juratur contra dictamen propriæ conscientiæ. *Communis*.

52 Nulla persona privata potest licite exigere juramentum ab eo, quem certo scit esse pejeraturum; *arg. cap. Clericos 3. de cohabit. Cleric.*, *& cap. Ille, qui 5. caus. 22. q. 5.* ubi ex verbis S. Augustini sic expresse dicitur: „ Ille, qui hominem provocat ad jurationem, & scit eum falsum juraturum esse, vincit homicidam, quia homicida corpus occisurus est, ille animam, immo duas animas, & ejus, quem jurare provocavit, & suam; scis verum esse quod dicis, & falsum esse quod dicis, & falsum esse quod ille dicit, & jurare compellis? Ecce jurat, ecce perit, ut quid invenisti? Immo, & ut periisti, qui de illius morte te satiare voluisti. “ Et ipsemet D. Augustinus *tom. 10. serm. 2. de Decollat. S. Joannis Baptistæ*, *idem serm. 11. de Sanctis*, ubi supradicta scribit, subjungit ad rem hoc formidabile sed dignum exemplum ibi: „ Aliquid dicam, quod nunquam dixi charitati vestræ in hoc populo, quod contigit, in hac Ecclesia; Fuit hic homo quidam simplex, innocens, bene fidelis a multis vestrum (idest Hipponensibus) immo ab omnibus cognitus, Tutuslymeni vocatus: Tutumlymeni quis vestrum non novit, qui estis cives? Ab illo audivi quod dico. Nescio quis negavit ei, vel quod ei debebatur, & hominis fidei se commisit. Commotus provocavit eum ad jus urandum, juravit ille, iste perdidit, sed illo perdente, ille penitus periit. Dicebat ergo iste Tutuslymeni homo gravis, & fidelis ipsa nocte se exhibitum fuisse ad judicem, & cum magno impetu, atque terrore se pervenisse ad Præsidentem excelsum quemdam, & admirabilem virum, cui parebat officium similiter excelsorum, jussum fuisse perturbatum retro vocari, & interrogatum fuisse his verbis. Quare provocasti hominem ad jurationem, quem sciebas falsum esse juraturum? Respondit ille, negavit mihi rem meam. Responsum est illi: Et nonne melius erat, ut rem tuam, quam exigebas, perderes, quam animam hominis istius falsa juratione perimere? Prostratus est, jussus est cædi. Cæsus est tam graviter, ut in dorso evigilantis vestigia plagarum apparerent; sed dictum est illi, postea quam emendatus est, parcitur innocentiæ tuæ, de cetero cave, ne facias. Fecit quidem ille magnum peccatum, & emendatus est, sed multo gravius peccatum faciet, qui post istum meum sermonem, & istam meam admonitionem, & exhortationem, tale aliquid fecerit. “ Hæc Divus Augustinus. Sic etiam tenent S. Bonaventura *in 3. dist. 39. art. 2. q. 3* S. Th. 2. 2. *q. 89. art. 4.* Reiffenstuel *lib. 2. decretal. tit. 7. n. 52.* Abbas *in Cap. Ceterum 5. de juramento calumniæ n. 4.* Pax Jordanus *Elucubrat. vol. 3. lib. 14. tit. 22. n. 50., & 51.* Gobat *tom. 3. de jurament. n. 645.* Felix Potestas *t. 1. part. 2. n. 1376.* Bonacina, Castropal. Scotus, Vasquez, Silvester, & alii plures contra multos alios. Et ratio nostra est, quia nulla potest assignari justa causa, & necessitas tale juramentum exigendi. Tota enim justa causa, & necessitas esset, ut dicunt ipsimet adversarii maxime tuitio proprii juris, recuperatio propriæ rei, firmatio veritatis, pacti, & hujusmodi: atqui nihil horum per tale falsum juramentum potest obtineri, immo contrarium potius resultat; quia statim ac ipse cum falsitate jurat, non tibi v. g. competere tale jus, tuam non esse talem rem, tibi non debere quod dicis, & hujusmodi, jus tuum non tueris, rem tuam non recuperas, sed potius perdis, immo sine ulla utilitate animam proximi, & tuam perdis, ut recte dicit S. Augustinus relatus *in cit. Cap. Ille, qui 5. caus. 22. q. 5.* adeoque &c.

Dicitur notanter *Nulla persona privata*, quia persona publica, ut publica, puta Judex, licite potest justa interveniente causa, & necessitate, exigere juramentum ab eo, quem certo scit esse pejeraturum. *Communis*. Et ratio est, quia Judex illud juramentum exigit juris ordine, & jus publicum, ac communis utilitas prævalet cuilibet juri privatæ personæ. Et quamvis Judex non prodesset privatæ personæ læsæ per recuperationem rei prætensæ, ut vere, & realiter suæ, prodesset tamen Communitati, & Reipublicæ, quia, si non posset licite Judex exigere juramentum ab iis, quos certo scit esse pejeraturos, possent perversi fingere se certo pejeraturos, ut sic a judicis interrogatione eximerentur, quod cederet in maximum Reipublicæ præjudicium, & detrimentum. Tum quia posse Judicem licite exigere juramentum ab eo, quem certo scit esse perjuraturum, cedit in aliorum exemplum, qui sic deterriti, ne in damnationem propriæ animæ adducantur ad similia perjuria, seu falsa juramenta, abstinent se a plurimis cum non parvo Reipublicæ bono. Tum etiam, quia, cum Judex teneatur sequi præscriptum juris, adhibendo ea, quibus solet elici veritas, quando, aut lex in particulari decernit, ut aliqua controversia juramento finiatur, aut una pars in defectu probationum juramentum juste poscit ab altera parte, tenetur judex exigere juramentum ab illa altera parte, ne se suspectum det, aut det justam occasionem scandali, quod est illi magis cavendum, quam peccatum privati, adeoque &c. Vide infra num. 56. 53

Non licet scienter alterum inducere ad jurandum falsum, quamvis ipse alter bona fide omnino credat esse verum. *Communis*. Et ratio est, quia talis sciens inducit alterum, ut adducat Deum in testem falsi, quod est intrinsece malum, quamvis jurans propter bonam fidem, & ignorantiam invincibilem excusetur a peccato. Sic v. g. Paulus sciens se esse illegitime natum, quamvis alii communiter certo putent esse legitimum, non potest sine gravi peccato alios inducere ad jurandum se esse legitimum, quia, quamvis tale perjurium respectu jurantium sit solum materiale, adeoque nullum peccatum ratione bonæ fidei, & erroris invincibilis, respectu tamen ipsius inducentis est formale, adeoque peccatum, quia, & cognitum, & volitum, immo per se intentum. 54

Licitum est cuique, necessitate, seu justa causa existente, ad damnum, vel injuriam cavendum, etiam in contractibus, & aliis causis exigere juramentum a Pagano, qui, per falsos Deos, aut Machometem certo noscitur juraturus, non quidem, ut determinate juret tali modo, sed absolute, & in genere. Sic D. Augustinus *Epist. 154. ad Publicolam, & serm. 30. de verbis Apostoli*. D. Bonaventura *loc. cit.* S. Thomas 2. 2. *q. 78. art. 4., & in 3. sent. dist. 39. q. unic. art. fin. ad 3.* S. Antoninus *3. part. Summæ Theol. tit. 27. cap. 1.* Lessius *lib. 2. cap. 42. dubit. 10. n. 50* Reiffenstuel *Theol. Moral. tract. 6. dist. 2. q. 3. n. 36.* Felix Potestas *tom. 1. part. 2. n. 1397.*, & alii passim. Sic enim *Genesis 31.* Jacob recepit juramentum a Laban Idololatra, *& Machabæor. lib. 1. cap. 8.* Judas a Romanis Idololatris; & ipsum est quotidianum apud mercatores qui cum Infidelibus contrahunt. Non licet autem tale juramentum exigere sine necessitate, & justa causa, neque etiam licet aliquem inducere ad hoc determinate, quod juret per falsos Deos, quia esset cooperari alterius peccato, ut notant citati Sancti Patres, aliique omnes. 55

Judex non potest a reis criminaliter inquisitis exigere juramentum, dum indicialiter, uti principales, examinantur. Sic novissime statuit Benedictus Tertius decimus in Romano *tit. 13. de jurejurand. cap. 2.* Vide verb. *Reus n. 26.* 56

Novæ additiones ex aliena manu.

JUsjurandum non male definitur: *Asseveratio religiosa animo jurandi facta rei alicujus, adhibita invocatione Dei in testem, & vindicem.* 1

Summa jurisjurandi divisio est, ut sit vel promissorium, vel assertorium. Promissorium est, quod futura negotia concernit, ut major illis firmitas, aut securitas accedat; quale est Tutorum, Curatorum, Subjectorum, 2 3

Vassal-

Vassallorum, Militum, Judicum, Advocatorum honores
4 suscipientium; aliorum est, & illud, quod convenienti-
bus subinde apponi solet. De hujus postremi jurisjurandi
efficacia tum Jure civili, tum Jure Canonico agemus in
addit. ad articul. III.

5 Assertorium jusjurandum est, quod præsentia, ac præ-
6 cipue præterita negotia respicit. Estque vel affectionis in
7 litem, vel veritatis. De priori agitur in Pandectis in *tit.*
8 *de in lit. jurand.* Posterius, scilicet veritatis, vel a Te-
stibus præstatur, vel a litigantibus. Et hoc præstatur,
9 vel extra judicium, vel in judicio. Illud dicitur volun-
tarium. Fundatur in conventione quadam, seu transactio-
10 ne, ita ut, quæ alias in pactis & transactionibus atten-
duntur, ea hic quoque desiderantur.

11 In judicio varia juramenta sunt recepta. Occurrit pri-
mo loco juramentum judiciale, quod pars parti defert in
judicio, Judice approbante.

12 Occurrit secundo juramentum necessarium, quod ob
inopiam probationis Judex, etiam non rogatus, defert
13 Actori, vel Reo. Estque vel suppletorium, vel purgato-
14 rium. Suppletorium, quod Judex ei defert, qui semiple-
15 ne, vel plusquam semiplene probavit. Purgatorium, quod
Juri Canonico debetur, est quod Judex causa cognita,
Reo defert, si vel suspicionibus a parte adversa allatis,
semiplenam tamen probationem non constituentibus gra-
vatus est, vel si actor alia de causa ad suppletorium ad-
mitti nequeat ad elidendas istas suspiciones.

16 Ad integritatem quoque judiciorum conservandam, in-
troductum est juramentum calumniæ, tum generale, tum
speciale.

17 Habes & quidem paucis omnes jurisjurandi species, si
addas jusjurandum Perhorrescentiæ, de quo in additione
ad verbum *Judicium* dictum est.

Articulus II.

Juramentum quoad ea, quæ concernunt juramentum judiciale.

SUMMARIUM.

1 *Juramentum judiciale, prout respicit partes litigantes, dividitur in juramentum calumniæ, juramentum malitiæ, & juramentum de veritate dicenda.*
2 *Juramentum calumniæ quid sit?*
3 *Dicitur juramentum calumniæ, subintelligendo,* evitandæ in causis.
4 *Calumnia, seu calumniari quid sit, tum in causis civilibus, tum in criminalibus?*
5 *Juramentum calumniæ præstari debet super quinque capitibus, quæ assignantur,* ad num. 6.
7 *Juramentum malitiæ quid sit?*
8 *Assignatur multiplex differentia inter juramentum malitiæ, & juramentum calumniæ.*
9 *Juramentum de veritate dicenda quid sit?*
10 *Juramentum de veritate dicenda, & juramentum calumniæ, partim conveniunt, & partim differunt, & assignatur in quo conveniant.*
11 *Assignatur in quo differant.*
12 *Juramentum judiciale, prout respicit decisionem causarum, dividitur in juramentum decisorium litis, & in juramentum in litem.*
13 *Quid sit utrumque?*
14 *Juramentum litis decisorium est triplex, scilicet Voluntarium, Judiciale, & Necessarium.*
15 *Juramentum voluntarium, seu conventionale quid sit?*
16 *Juramentum judiciale, seu juramentum judiciale specifice sumptum quid sit?*
17 *Juramentum necessarium, seu juramentum suppletorium quid sit?*
18 *Juramentum in litem est quoque triplex, scilicet juramentum in litem de veritate, juramentum in litem de affectione, & juramentum in litem de interesse.*
19 *Juramentum in litem de veritate quid sit?*
20 *Juramentum in litem de affectione quid sit?*
21 *Juramentum in litem de interesse quid sit?*
22 *Ad juramentum litis decisorium, ejusque delationem requiritur, quod lis existat dubia, nec alio modo legitimo de veritate constare possit.*
23 *Ad juramentum litis decisorium voluntarium, seu conventionale requiruntur, & sufficiunt ea, quæ requiruntur, & sufficiunt ad pactum, seu transactionem ut sit.*
24 *Ad juramentum litis decisorium judiciale requiritur insuper, quod causa cognita, sit a judice approbatum.*
25 *Ad juramentum litis decisorium necessarium, seu suppletorium plura copulative requiruntur quæ enumerantur.*
27 *Juramentum necessarium, sed suppletorium ceteris paribus est potius deferendum Reo, quam Actori.*
27 *Si Auctor semiplene probaverit, Reus autem nihil præstiterit, & sint ambo æque legales, tunc juramentum est Actori, & non reo deferendum.*
28 *Si non omnia sint paria ex parte Actoris, & Rei, relinquitur judici, ut exacte perpensis personarum, & causæ circumstantiis, prudenter resolvat cuinam partium juramentum deferre debeat.*
29 *Quando Actor plene probavit suam intentionem, Reus est condemnandus, nec tunc est locus juramento suppletorio.*
30 *Quando autem Actor nihil probavit, absolvendus est Reus, etiamsi is nihil præstiterit, nec tunc opus est, ut Reus juret.*
31 *Juramentum litis decisorium voluntarium libere potest recusari, adeo ut nec sit opus illud referri alteri parti.*
32 *Nisi forte inter partes jam fuerit conventum, quod una earum determinate juret.*
33 *Juramentum judiciale, quod judice approbante a parte parti defertur, nequit libere recusari, sed pars, cui delatum est, debet, aut jurare, aut juramentum referre, aut solvere.*
34 *Excipitur tamen actio famosa, ut est Actio furti, & hujusmodi.*
35 *Juramentum litis decisorium necessarium, seu a judice parti delatum, sine justa causa recusari non potest, nec etiam alteri parti referre. & si secus fiat, tunc illud recusans habetur pro convicto.*
36 *Assignantur justæ causæ recusandi juramentum necessarium, vel etiam judiciale a judice approbatum.*
37 *Quamvis omnes homines rationis usu prædití, ex natura rei sint capaces juramenti edendi, etiamsi pueri ante pubertatem; Tamen pueri ante pubertatem non sunt cogendi ad jurandum in judicio.*
38 *Immo ante pubertatem nec sunt admittendi ad jurandum in judicio.*
39 *Perjuri ad jurandum in judicio non admittuntur.*
40 *Item ad jurandum in judicio non admittuntur infames infamia juris, vel facti, usurarii, judæi, inimici capitales, pauperes suspecti de perjurio, nec ulli alii, qui ratione maculæ, seu vitii, aut defectus repelluntur a perjurio.*
41 *Supradicti autem admittendi non sunt in judicio solum ad juramentum, quod ad honorem, vel favorem jurantis spectat. Juramenta autem, quæ potius oneris sunt, quam honoris, etiam perjuri, & alii infames præstare debent.*
42 *Sacerdotes in levi causa non debent compelli ad jurandum in judicio.*
43 *In casu tamen necessitatis, vel magnæ utilitatis possunt jurare etiam Sacerdotes, ac Religiosi.*
44 *Quamvis autem Clerici, sive Religiosi etiam Sacerdotes, exigente necessitate, possint juramentum præstare voluntarium coram Laico, non debent tamen, nec possunt jurare coram Laico tamquam Superiore suo exigente ab ipsis juramentum coactivum, sive necessarium sine licentia sui Prælati.*

Juramentum indiciale, prout respicit partes litigantes, 1
dividitur in juramentum calumniæ, juramentum mali-
tiæ, & juramentum de veritate dicenda; *Ita in re com-
munis.* Juramentum calumniæ est illud, quo partes liti-
gantes jurant, quod in Judicio tam agendo, quam exci-
piendo, & defendendo absque fraude, & calumnia versa-
ri, omniaque bona fide peragere velint; idest juramentum
calumniæ est illud, quod in principio litis, vel postea, 2
alterutra parte exigente, necessario Judex debet; Actori
quidem, ut *juret non calumniandi animo litem se movisse,
sed existimando bonam causam habere*; Reo vero, ut juret
quod putat *se bona instantia uti ad reluctandum*, idest re-
sistere Actori existimando se jus habere, ut habetur *in
leg. 2. in princip. Cod. de jurejurando propter calumniam.* Et
hoc dicitur *juramentum calumniæ*, subintelligendo, *evitan- 3
da in causis*, sicuti communiter cum Glossa *in Cap. Si de
calumnia 1. de juramento calumniæ in 6. verb.* Calumnia ex-
ponitur illud Apostoli 1. *ad Corinth. 7. Propter fornicatio-
nem*, scilicet evitandam, *unusquisque uxorem suam ha-
beat.*

Calumnia enim, de qua evitanda hoc juramentum præ- 4
statur, seu calumniari in causis civilibus est per meras
frustrationes negotium differre, vel per fraudem alios liti-
bus vexare, *leg. Si calumnietur 233. in princip. ff. de verb.
Signif.* ubi dicitur, quod *Calumniatores appellati sunt, qui
per fraudem, & frustrationem alios vexarent litibus.* Calu-
mniari autem in causis criminalibus, nihil aliud est,
quam falsa crimina intentare; *l. 1. §. 1. ff. Ad Silan. Tur-
pilianum.*

Juramentum calumniæ præstari debet super quinque ca- 5
pitibus, ut tradit Glossa communiter recepta „ in cap.
„ Inhærentes 1. de Juramento calumniæ, verb. Calumniæ
„ Juramentum, “ *ubi sic expresse habet*: „ In juramento
„ calumniæ quinque capitula continentur, scilicet quod
„ credat se bonam causam habere, interrogatus non ne-
„ gabit, quod verum esse credit, nec utetur scienter fal-
„ sa probatione, & quod dilationem non petat in frau-
„ dem, nec dedit, nec dabit, nec promittet aliquid pro
„ hac causa, nisi illis personis, quibus leges dare permit-
„ tunt, “ *& ibi hæc quinque his versibus comprehendit*:

Illud

Illud juretur, quod lis sibi justa videtur.
Et si quaretur, verum non inficietur.
Nil promittetur, nec falsa probatio detur.
Ut lis tardetur, dilatio nulla petetur.

6 Ubi, ut vides, in juramento calumniæ debet quis jurare. Primo, quod credat se justam causam habere, & fovere bonum jus. *leg. 2. Cod. de Jurejurando propter calumniam*. Secundo, quod in judicio interrogatus veritatem respondebit super omnibus: Glossa *l. c.* Tertio, quod nihil promiserit, dederit, seu datus sit per se, vel per alios causa patrocinii judicibus, aliisve personis, exceptis iis, quæ propriis Advocatis, aliisque Personis, quibus a jure dari permittitur: *Authent. Principales, Cod. de Jurejurando propter calumniam*. Quarto, quod non utetur scienter falsa probatione: *Authent. In isto Juramento Cod. eod.* Quinto, quod nullam petat calumniosam dilationem, neque probationem superfluam exigat ab Adversario in fraudem, sive animo protrahendi, seu differendi litem, & causam, *leg. 1. & Authent. In isto Juramento Cod. eod.*

7 Juramentum malitiæ est illud, quod præstatur non super tota causa, sed super exceptionibus, vel aliis singularibus articulis, sive ante, sive post litem contestatam, quoties est præsumptio contra partem litigantem, quod malitiose proponat exceptionem, vel petat dilationem, & hujusmodi: *Est in re communis arg. c. Pastoralis 4. de exceptionibus, & c. Ultra tertiam 35. de testibus*, & desumitur clare *ex c. In appellationis caus. 2. de Juramen. calumnia in 6. §. In omnibus autem causis*, & Glossa *ibid. verb. Malitia*.

8 Juramentum malitiæ differt multipliciter a juramento calumniæ. Primo, quia juramentum malitiæ potest exigi, tam ante, quam post litem contestatam; *cit. c. In appellationis causa 2. de Juram. calumnia in 6. §. In omnibus autem causis*. Juramentum autem calumniæ exigi potest tantum post litem contestatam; *arg. c. Si de calumnia 1. de juramento Calumniæ in 6.* Secundo, juramentum malitiæ potest exigi toties, quoties aliquid malitiose dici, vel fieri præsumitur, *cit. c. In appellationis causa §. In omnibus autem causis*. Juramentum vero calumniæ in eadem instantia, & ab eadem persona, nonnisi semel præstandum est, *Authent. De iis, qui ingrediuntur §. fin. collat. 5. & auth. In isto jurament. Cod. Jurejurando propter calumniam*, ubi expresse prohibetur: *Ne sæpius juretur in causa*; Et concordant *c. Et si Christus 26. de jurejurando, & c. 2. de probat.* Tertio, juramentum malitiæ exigitur solum super aliquibus particularibus articulis, super quibus adest præsumptio, quod aliquid malitiose proponatur, vel petatur, *ex citatis Juribus sub n. 7.* Juramentum autem calumniæ exigitur super tota causa, seu lite; *Authent. Hoc Sacramentum Cod. De Juramento calumniæ*. Quarto, juramentum malitiæ fuit semper præstitum, tam de jure antiquo, quam novo, nedum in causis profanis, & civilibus, sed etiam in Ecclesiasticis, & spiritualibus, ut patet *in cap. Cum Dilectus 32. de electione, & cap. Litteras 13. de restitutione spoliator.* Juramentum vero calumniæ olim præstabatur solum in causis profanis, & civilibus, & non in causis Ecclesiasticis, & spiritualibus, & in istis præstatur solum de jure novo, ut expresse habetur *in capitul. Si de calumnia 1. de Juramento calumnia in 6. §. Quamvis in causis spiritualibus*.

9 Juramentum de veritate dicenda est illud, quod præstatur super scientia, seu veritate, quam quis scit, dicenda. Hinc juramentum hoc stricte, & rigorose loquendo cedit solum super scientiam (atque expliciter per verbum *Scio*) & non mere super credulitatem. Unde in rigore juris jurans de veritate dicenda non tenetur respondere, nisi id, quod vere scit, & novit per proprios sensus; *arg. cap. Hortamur 20. caus. 3. q. 9.* ut patet clare de testibus, qui regulariter non probant nisi deponant de scientia, sive de iis, quæ propriis sensibus perceperunt, textu expresso *in cap. Testes 15. caus. 3. quæst. 9.*

10 Juramentum de veritate dicenda, & juramentum calumniæ, partim conveniunt, & partim differunt. Conveniunt primo, quia utrumque potest exigi, ac præstari tam in exordio litis, quam in qualibet ejus parte, textu expresso *in cap. Si de calumnia, seu veritate dicenda 1. de Juramento calumnia §. 8. in 6.* Secundo conveniunt, quia utrumque etiam in causis spiritualibus est nunc de facto præstandum *citat. cap. Si de calumnia §. fin.* quamvis olim in causis spiritualibus non fuerit præstandum Juramentum calumniæ, textu expresso *in cap. Litteras 2. de Juramento calumnia*. Tertio conveniunt, quia in causa appellationis, tam de veritate dicenda, quam de calumnia jurari debet, non obstante, quod a principio taliter juratum fuerit, textu expresso *in cap. In appellationis causa 2 §. 1. de Juramento calumnia in 6.*

11 Differunt vero primo, quia juramentum calumniæ est juramentum credulitatis, quo quis jurat se credere, quod bonum jus foveat. Unde explicari solet per verbum *Credo*. Juramentum autem de veritate dicenda est juramentum de scientia, seu de veritate, quam quis scit, dicenda, atque fit per verbum *Scio*. Hinc juvat, & valde utile, & expediens est præter juramentum calumniæ exigere a parte adversa etiam juramentum de veritate dicenda, sicuti de facto utrumque simul conjungitur, & exigitur *in citat. cap. Si de calumnia 1. & cit. cap. In appellationis causa 2. de Juramento calumnia in 6.* Pirhing. *lib. 2. decr. tit. 7. num. 28.* Reiffenstuel *ibid. n. 14.* & alii. Secundo differunt, quia juramentum calumniæ, cum feratur super tota causa, respicit multa capitula, juxta dicta, & adducta supra *sub n. 5. & 6.* Juramentum autem de veritate dicenda respicit unum solum capitulum, scilicet illud, super quo exigitur, & præstatur, quodque a jurante scitur, juxta dicta, & adducta supra *num. 9.* Tertio differunt, quia juramentum de veritate dicendi est species juramenti ut sic. Non sic tamen juramentum calumniæ; Ancharanus *in capitul. In appellationis causa 2. de juramento calumnia in 6. numer. 4.* Reiffenst. *loc. citat. n. 14.* & alii.

Juramentum judiciale, prout respicit decisionem cau- 12
sarum, dividitur in juramentum decisorium litis, & juramentum in litem; *Communis. Juramentum decisorium li-* 13
tis est illud, per quod deciditur lis principalis. Juramentum in litem est illud, per quod deciditur æstimatio rei; *Est in re communis.*

Juramentum litis decisorium est triplex, scilicet Volun- 14
tarium Judiciale, & Necessarium; *Communis. Juramen-* 15
tum voluntarium, seu conventionale est illud, quod voluntarie, seu ex mera conventione partium extra judicium defertur sub eo pacto, quod, si una pars litigans, cui illud ab altera parte defertur, confisa de justitia suæ causæ juraverit, absque alio processu causam obtineat; *arg. l. Jusjurandum, quod 17. ff. hoc tit.* ubi sic habetur; *Jusju-*
randum, quod ex conventione extra Judicium defertur &c. 16
Juramentum Judiciale, seu Juramentum Judiciale specifice sumptum, est illud, quod a parte parti defertur in Judicio Judice approbante, & tunc illa pars, cui defertur, tenetur, vel jurare, vel parti deferenti juramentum referre, alioquin causam perdet, seu solvere tenebitur, *cap.*
Cum causam 7. de Juramento calumnia, & l. Jusjurandum 17
34. §. Datur autem ff. eodem Juramentum necessarium, seu juramentum suppletorium est illud, quod per Judicem alterutri parti ob defectum plenæ probationis, sive in ejus supplementum defertur, *c. Sicut. 2. de probationibus*, ubi Glossa *verb. Cum alia*, Farinac. *num. 5.* Barbosa *n. 4.*, & alii passim. Dicitur autem *necessarium*, partim, quia Judex quandoque illud deferre cogitur, & partim, quia delatum sine justa causa recusari non potest, *citat. capitul. Cum causam 7. de juramento calumnia, & leg. Generaliter 12. §. Sin autem Codic. De rebus cred. & Jurejurand.*

Juramentum in litem est quoque triplex, scilicet Jura- 18
mentum in litem de veritate, Juramentum in litem de
affectione, & Juramentum in litem de interesse; *Commu-* 19
nis. Juramentum in litem de veritate, seu vera æstimatione est illud, quod defertur spoliato, aut damnum passo super vera æstimatione, seu valore rei per vim, aut dolum alterius amissæ, quando alia probatio haberi non potest, *l. In actionibus §. Sed & in his ff. de in litem jurando*. Si quis enim v. g. legitime probaverit violentiam sibi factam, nec tamen singula ablata liquido probare valeat, eo quod difficile sit probare singulis minutas quantitates, seu parvas res ab hoc sibi ablatas fuisse, tunc Judex inspecta personarum, & negotii qualitate, debet damnum illatum taxare, & postea damnum passo juramentum super rebus sibi ablatis, earumque valore deferre, quod videlicet tantum, & non minus sibi ablatum fuerit, & in tali casu erit standum ejus juramento usque ad quantitatem taxatam, Textu expresso *in l. Si quando 9. Cod. Unde vi, & cap. Super eo 7. de iis, qua vi, metusve causa fiunt.*

Juramentum *in litem de affectione* est illud, quod defer- 20
tur spoliato, aut damnum passo, non tantum super vera æstimatione, seu valore rei sibi dolo ablatæ, vel destructæ, sed etiam quantum res illa valeat juxta suam affectionem. Si quis enim v. g. mihi abstulerit, aut destruxerit Codicem, seu librum valentem communi æstimatione quinque scuta, & ego non dedissem pro decem scutis, eo, quia mihi charissimus erat ob singulares annotationes magno meo labore in ipso conscriptas, tunc Judex in pœnam dolose, aut contumaciter restituere recusantis, potest mihi injuste spoliato deferre Juramentum, quo juxta etiam meam privatam affectionem erga talem Codicem, seu librum illum sic æstimem, & jurem, quod illum nec dedissem pro decem scutis, & inde Judex, si non prius taxavit, potest ipsum taxare, & juxta communem æstimationem, & privatam meam limitatam, & rationabilem affectionem, *l. Videamus 4. §. Deferre, & §. Item videndum ff. de in litem jurando, & ibi Glossa verb. Ex magna causa, vers. Tu dicas.*

Juramentum *in litem de interesse* est illud, quod, defer- 21
tur, & præstatur super interesse singulari, & extra rem. Si quis enim v. g. pecuniam penes me deposuerit tali tempore restituendam, & ego dolose pro tali tempore non restituerim, & ideo ipse grave damnum sit passus, ex quo defectu talis non restitutæ pecuniæ perdiderit pignora sub usuris, vel fuerit coactus emere merces inter m pretio a-

caustas,

auctas, tunc Judex propter meam dolosam, & culpabilem dilationem restituendi pecuniam, potest deferre Depositori juramentum in litem de suo interesse singulari extra rem scilicet, ut ipse juret in litem secundum æstimationem damni, quod passus est ratione meæ dilatæ culpabiliter, & dolose ultra conventum tempus, restitutionis talis pecuniæ, & hujusmodi; *leg. Nummis 3. §. Nisi forte ff. de in litem jurando.*

22 Ad juramentum litis decisorium, ejusque delationem requiritur, quod lis existat dubia, nec alio modo legitimo de veritate constare possit; *Communis*, textu expresso *in cap. Sicut 2. de probationibus*, ubi reprobatur etiam consuetudo in contrarium, ibi; *Nos*, (*cum tunc demum ad hujusmodi*) scilicet juramentum (*sit suffragium recurrendum, cum alia legitimæ probationes deesse noscuntur*,) *talem consuetudinem reprobamus*.

23 Ad Juramentum litis decisorium voluntarium, seu conventionale requiruntur, & sufficiunt ea, quæ requiruntur, & sufficiunt ad pactum, seu transactionem ut sic, idest, ut tam deferens, quam præstans juramentum a jure non prohibeantur, nec simpliciter, nec super tali re jurare, seu transigere; juramentum enim voluntarium, seu conventionale speciem continet transactionis, *l. 2. ff. hoc titulo*, adeoque ad istud sufficiunt ea, quæ ad transactionem; *Communis*.

24 Ad Juramentum litis decisorium judiciale, seu quod pars parti defert in judicio, requiritur insuper, quod, causa cognita, sit a Judice approbatum; *l. In bonæ fidei Cod. de rebus creditis*, & *l. Generaliter §. Sed juramentum Cod. eod.* ubi sic expresse habetur: *Sed Juramentum illato cum hoc a partibus factum fuerit*, & *Judice approbatum*.

25 Ad juramentum necessarium, seu suppletorium plura copulative requiruntur. Primo, ut causa sit dubia, nec aliæ possint haberi legitimæ probationes; *cit. cap. Sicut 2. de probationibus*. Si enim Auctor plene probavit, Reus est condemnandus, nec tunc est locus juramento suppletorio, *cit. cap. Sicut 2.* & *cap. In præsentia 8. de probationibus*. Secundo, quod causa sit saltem semiplene probata. Si enim Actor nihil probavit, absolvendus est Reus, etiamsi is nihil præstiterit; *l. Qui accusare Cod. De edendo*, & *cap. Cum Ecclesia §. fin. de causa possess.* Unde nec opus est, quod tunc Reus juret: *Communis* cum Glossa *in cit. l. In bonæ fidei, verb. decidi Cod. de rebus credit.* Tertio, quod deferatur solum personæ habenti veram scientiam causæ per proprios sensus corporeos, *arg. cap. Testes 15. caus. 3. quæst. 9.* & *l. Testium Cod. de Testibus*, Glossa *in l. Bonæ fidei verb. Decidi ff. de rebus credit*. Quarto, quod deferatur solum personæ legali, idest honestæ, & fide dignæ, non autem vili, infami, seu tali, quæ secundum Leges a ferendo testimonium repellatur; *argum. cap. Nulli 3. qu. 4. cap. Constituimus 5. qu. 5. cap. Testes 2. quæst. 7. cap. Præterea 7. de Testibus cogend.* cum similibus.

26 Juramentum necessarium, seu suppletorium cæteris paribus est potius deferendum Reo, quam Actori. Glossa *in l. Admonendi, verb. Exacto Jurejurando ff. de Jurejurando*, Speculator *tit. De Juramenti delatione n. 9.* Abbas *in cap. Juramenta 36. de Jurejurando §. Sane num. 9.* Barbosa *ibid. num. 6.* Reiffenstuel *libr. 2. decret. tit. 24. n. 191.* Mascardus *de probat. q. proem. nu. 53.* Menochius *de arbitr. Judic. l. 2. cas. 190. n. 19.* & alii passim innixi *cit. cap. Juramenta 36. de Jurejurando §. Sane*, ubi sic dicitur: *Præsumptione vero faciente pro illo* (scilicet pro Actore, ut explicat Glossa) *Deo deferri potest ad ostendendam suam innocentiam juramentum, nisi Judex* (*inspectis personarum, & causæ circumstantiis*) *illud Actor videat deferendum*. Quibus verbis, ut vides statuitur juramentum esse potius ceteris paribus deferendum Reo, quam Actori; hic autem cetera supponuntur esse paria, cum supponitur, & quod Actor semiplene probaverit suam intentionem, & Reus suam defensionem, & sit æqualis conditio, atque legalitas utriusque, adeoque ceteris paribus Reo potius, quam Actori est deferendum Juramentum, favente etiam Regula undecima juris in 6. ubi sic expresse statuitur: *Cum sunt partium Jura obscura, Reo favendum est potius, quam Actori*, & *leg. Favorabiliores ff. De regulis Juris*, ubi sic dicitur: *Favorabiliores Rei potius, quam Actores habentur*.

27 Si Actor semiplene probaverit, Reus autem nihil præstiterit, & sint ambo æque legales, tunc juramentum est Actori, & non Reo deferendum; Jason *in Repetit. leg. Admonendi nu. 314. ff. de Jurejurando*, Menochius *lib. 2. de Arbitrar. Judic. cas. 190. nu. 19.* & *20.* Pirhing. *lib. 2. decret. tit. 24. n. 90.* Reiffenstuel *ibid. num. 195.* Fachineus *lib. 1. controv. Jur. c. 18.* & alii. Et ratio est, quia cum Reus, ut supponitur, nihil ad suam defensionem præstiterit, sed solum verbis Actoris intentionem negaverit: Actor vero ipsam suam intentionem semiplene probaverit, Judex debet induci ad opinandum melius, & potius esse jus ipsius Actoris, quam Rei. Unde cum Reum absolvere non possit, nec debeat, ex quo per semiplenam probationem Actoris contra ipsum sit pene convictus: Neque ipsum Reum simpliciter condemnare possit, & debeat, ex quo Actoris intentio non est plene, sed solum semiplene probata; debet Judex ex probationis inopia causam Jurejurando Actoris decidere, textu expresso *l. In* „ *bonæ fide 3. Cod. de rebus creditis*, ibi: „ In bonæ fi-„ dei contractibus, nec non & in ceteris causis inopia „ probationum per Judicem Jurejurando causa cognita „ res decidi oportet.

Si non omnia sint paria ex parte Actoris, & Rei relinquitur Judici, ut exacte, perpensis personarum, & causæ circumstantiis, cuinam parti Juramentum deferre debeat, prudenter resolvat; *arg. capitul. Juramenta 36. de Jurejurando §. Sane*, Glossa *ibid. verb. in probatione*, Abbas *ibid. num. 9.* Joann. Andr. *numer. 6.* Reiffenstuel *l. c. num. 197.* & alii passim. 28

Quando Actor plene probavit suam intentionem, Reus 29
est condemnandus, nec tunc est locus juramento suppletorio, *cap. Sicut 2.* & *cap. In præsentia 8. de probationi-* 30
bus, & *Communis Doctorum*. Quando autem Actor nihil probavit, absolvendus est Reus, etiamsi is nihil præstiterit, nec tunc opus est, ut Reus juret. *l. Qui accusare Cod. de edendo, cap. Cum Ecclesia 3. §. fin. de casu possessor.* & *cap. Juramenta 36. §. Sane, de Jurejurando*, ubi sic præcise statuitur: *Sane si Actor omnino in probatione defecerit, Reus debet* (*etsi nihil præstiterit*) *obtinere*. Et in ejus Summario sic dicitur: *Actore nihil probante, Reus est absque omni onere absolvendus*. Sic Doctores communiter.

Juramentum litis decisorium voluntarium libere potest 31
recusari, adeo ut, nec sit opus illud referre alteri parti; Glossa; *in l. Jusjurandum, quod ex conventione ff. de Jurejurando, verb. non potest*, Jason *ibid. num. 1.* Abbas *in cit. cap. Juramenta num. 1.* Reiffenstuel *lib. 2. decret. titul. 24. num. 221.* Valensis *de jurejurando §. 5. num. 1.* & alii passim. Tale enim juramentum, cum sit omnimode voluntarium, nequit deferri, nec referri in invitum, *ar-*
gum. leg. 1. 2. & 3. De jurejurando. Nisi forte inter Par- 32
tes jam fuerit conventum, quod una earum determinate juret, tunc enim ab ea præstandum est juramentum, alias succumbet, adeo ut, si illa nolit postea jurare, sed velit juramentum alteri parti deferre, illuc referre non potest; *leg. Jusjurandum, quod ex conventione ff. de Jurejurando*, ibi: *Jusjurandum, quod ex conventione extra judicium defertur, referri non potest*. Tale enim juramentum extra judiciale, quamvis a principio sit voluntarium, tamen ex prævia conventione, seu susceptione redditur necessarium, juxta illud vulgatum: *Quod a principio est voluntatis, ex post facto fit necessitatis*, atque patet *ex leg. Sicut Cod. De action. & obligat.* & *leg. In commodato §. Sicut ff. Commodati*, & facit *Regula 85. Juris in 6.* ibi: *Contractus ex conventione legem accipere dignoscuntur*, & sic tenent Doctores citati.

Juramentum judiciale, quod, Judice approbante a parte parti refertur, nequit libere recusari, sed pars, cui delatum est, debet, aut jurare, aut juramentum referre, aut solvere; *leg. Jusjurandum 34. §. Ait Prætor ff. de jurejurando*, ibi: *Ait Prætor, eum, a quo jusjurandum petetur, solvere, aut jurare cogam. Alterum itaque eligat Reus, aut solvat, aut juret .... Datur autem, & alia facultas Reo, ut, si jurabit, referat jusjurandum*, & concordat *leg. Generaliter §. Sin autem Cod. de rebus credit.* & *l. Delata Cod. eod.* Et ratio est, quia, ut expresse dicitur *in l. Manifestæ 38. ff. de jurejurando*: *Manifestæ turpitudinis est, & confessionis, nolle nec jurare, nec juramentum referre*; Et sic tenet Glossa communiter recepta *in cap. Juramenta 36. de jurejurando, verb. A te*. 33

Excipitur tamen Actio famosa, ut est Actio furti, & hujusmodi. Nam conventus actione famosa non potest hujusmodi juramentum referre, textu expresso *in cit. cap. Juramenta 36. de jurejurando §. 1.* ibi: *Nec liceat convento famosa actione referre hujusmodi juramentum*, & concordat *l. Marcellus §. final. ff. de action. rerum amotar.*, & *l. Ideo Labeo ff. eodem*. Et ratio est clara, quia conventus actione famosa, v. gr. quod gemmam, vel annulum abstulerit, melius præsumitur scire veritatem, quam Actor gemmam, seu annulum hujusmodi repetens. Unde jure merito taliter conventus non permittitur juramentum sibi ab Actore delatum eidem referre, cum talis Reus certo sciat, an gemmam, seu annulum alteri abstulerit, quod Actor tam certo scire non potest, cum dentur gemmæ, & annuli multum sibi similes, adeoque non posset adeo certa, & tuta conscientia jurare; & sic dicendum venit de conventis super aliis criminibus infamiam irrogantibus, melius enim ipsi præsumuntur scire veritatem scilicet, an commiserint illa crimina nec ne? quam Actores, seu Accusatores eorum. 34

Juramentum litis decisorium necessarium, seu a Judice parti delatum sine justa causa recusari non potest, nec etiam alteri parti referri, & si secus fiat, tunc illud recusans habetur pro convicto, *cap. Juramenta 36. de jurejurando*, & *leg. Generaliter 12. §. Sin autem Cod. de rebus creditis. Est communissima*. 35

Justæ autem causæ recusandi juramentum necessarium, vel etiam judiciale a Judice approbatum, plures a Doctoribus assignantur. Prima justa causa est, si Actor plene probavit suam intentionem, tunc enim potest is recusare juramentum sibi ulterius oblatum, sive a parte sive a 36

Judice ; non enim potest amplius compelli jurare ; *cap. Sicut* 2. , *& cap. In præsentia* 8. *de probationibus* . Secunda est, si Actor nihil probavit, nequidem semiplene; Tunc enim Reus nequit cogi ad jurandum, quamvis Actor se obtulerit ad standum ejus juramento ; *leg. Qui accusare Cod. de edendo, cap. Cum Ecclesia* 3. §. *final. de causa possess.* *& cap. Juramenta* 36. §. *Sane , de jurejurando*. Tertia est, si is, cui defertur, vel refertur ejusmodi juramentum veritatis, ac rei gestæ est ignarus, vel probabilem ejus oblivionem, aut ignorantiam allegat, *leg. Jurandum* §. 1. *ff. de jurejurando, leg. Marcellus* §. *Qui rerum ff. de action. rerum amotar.* Glossa *in cit. cap. Juramenta , verb. Nisi justa de causa* . Quarta est, si materia, vel causa sit talis, quod super ipsa nequeat deferri, seu referri juramentum; tunc enim juramentum merito potest recusari, ut v. g. in materiis, & causis arduis, & magni momenti, vel præjudicii, in quibus ob avaritiam hominum magis urget periculum perjurii, gravisque præjudicii proximo injuste inferendi; Sic tenent communiter Doctores cum Pirhing *lib.* 2. *decretal. tit.* 24. *num.* 96. Reiffenstuel *ibidem num.* 186. *&* 232. Quinta est, si causa sit Criminalis, & agatur criminaliter ad vindictam publicam, tunc enim potest recusari juramentum suppletorium, quia in tali causa probationes debent esse luce meridiana clariores; *leg. ultim. Cod. de probationibus*, & necesse est, ut Reus confessus, vel convictus sit, ut condemnari possit. *leg. Qui sententia* 16. *Cod. de pœnis* . Sexta est, si actiones, vel personæ sint tales, quæ coram tali Judice tractari, seu conveniri non possint, tunc enim potest recusari juramentum, quia non cogitur quis ibi jurare, ubi non potest conveniri. *leg. Tutor* §. *final. ff. de jurejurando*. Septima est si persona, cui defertur juramentum, non teneatur jurare, ut Pupillus, Procurator, aut Defensor rerum alienarum ; Isti enim non possunt compelli ad jurandum ; *leg. Jusjurandum* §. *Pupillo ff. de jurejurando*, Octava est, si persona deferens prohibeatur alteri deferre juramentum, ut Procurator non habens ad hoc speciale mandatum, vel generale mandatum cum libera, & plena facultate, *leg. Jusjurandum , quod ex conventione* §. *final. ff. de jurejurando* . Item Prodigus, & Furiosus cum similibus, *leg. Tutor* §. *Prodigus ff. de jurejurando*.

37 Quamvis omnes homines rationis usu prædicti ex natura rei sint capaces juramenti edendi, etiamsi pueri ante pubertatem, prout constat *ex cap. Pueris* 1. *de delictis puerorum* , ubi habetur, pueros ante quartumdecimum annum perjuros esse posse ; Tamen pueri ante talem 14. annum, seu ante pubertatem non sunt cogendi ad jurandum in Judicio, textu expresso *in cap. Parvuli* 14. , *& cap. Pueris* 15. *cauf.* 22. *qu.* 5., quia, ut dicit S. Thomas 2. 2. *quæst.* 89. *art.* 10. *in corpore* , pueri nondum habent
perfectum usum rationis, quo possint cum reverentia de-
38 bita juramentum præstare . Immo ad jurandum in Judi-
cio ante talem annum non sunt admittendi ; quia non-
dum tantam rationis discretionem habere censentur, ut
eorum juramentum cum partis litigantis præjudicio recipi
debeat ; Layman *Theolog. Moral. lib.* 4. *tract.* 3. *cap.* 12.
num. 3. Sanchez *lib.* 3. *in Decalog. cap.* 3. *num.* 6. Pirhing.
lib. 2. *decretal. tit.* 24. *num.* 21. & alii passim, *arg. leg.* 3.
§. *Lege Julia ff. de testibus* , & similibus.

39 Perjuri ad jurandum in Judicio non admittuntur, *cit.*
cap. Parvuli 14. *cauf.* 22. *quæst.* 5. & tenet Communis Do-
ctorum, quia cum semel pejerasse constet, periculum,
40 & suspicio est eos iterum esse pejeraturos. Item ad juran-
dum in Judicio non admittuntur infames infamiæ Juris,
vel facti, Usurarii, Judæi, inimici capitales, pauperes
suspecti de perjurio, nec ulli alii, qui ratione maculæ,
seu vitii, aut defectus repelluntur a testificando; *arg. cap.*
Nulli 3. *quæst.* 4. *Cap. Constituimus* 3. *quæst.* 5. *cap. Testes*
2. *quæst.* 7. *cap. Præterea* 7. *de testibus cogend.* cum simili-
41 bus, & concordat textus *in Lege Julia ff. de testibus* cum
similibus, vide *verb. Testes*. Supradicti autem admittendi
non sunt in Judicio solum ad juramentum, quod ad ho-
norem, vel favorem jurantis spectat, ut est juramentum
purgationis, vel probationis supplendæ, vel etiam testi-
monii ferendi. Juramenta autem, quæ potius oneris sunt,
quam honoris, uti est juramentum calumniæ, & fidelita-
tis, & hujusmodi, etiam perjuri, & alii infames præstare
debent, & hoc *ne videantur de sua malitia commodum*
reportare , ut de aliis dicitur *in cap. Intelleximus* 7. *de ju-*
diciis . Sic Glossa *in cit. cap. Parvuli* 14. *cauf.* 22. *quæst.* 5.
verb. Causa , Sanchez *lib.* 3. *cap.* 2. *n.* 5. Layman *loc. cit.*
n. 3. Pirhing. *loc. cit. n.* 23. & alii passim.

42 Sacerdotes in levi causa non debent compelli ad juran-
dum in Judicio, *cap. Si quis Presbyter* 4. *cauf.* 2. *quæst.* 4.
ubi expresse dicitur, *Sacerdotes ex levi causa jurare non*
43 *debent* . In casu tamen necessitatis, vel magnæ utilitatis,
v. g. ad sui purgationem, vel ad probandam alterius in-
nocentiam, vel ad tuenda sua, vel Ecclesiæ suæ Jura,
quæ alioquin ex defectu probationum graviter lædi, vel
perdi possent. Item pro fide, pace, obedientia, absolu-
tione a vinculo Excommunicationis possunt jurare etiam
Sacerdotes, ac Religiosi; S. Thomas 2. 2. *quæst.* 89. *art.* 10.
Silvester *verb. Juramentum* 2. *quæst.* Azorius *part.* 1. *lib.* 11.
cap. 11. *quæst.* 6. Sanchez *loc. cit. n.* 7. Pirhing. *lib.* 2. *de-*
cretal. tit. 24. *num.* 22. Reiffenstuel *ibidem num.* 25. & Communis aliorum ; Idque desumitur *ex cap. Significasti* 4. *de election. cap. Ad reprimendam , de Officio Ordinar*. Et habetur expresse decisum *in cap. Etsi Christus* 26. *de jurejurando* , ubi Summus Pontifex Innocentius III. solvit etiam contraria, ob quæ aliqui Religiosi, veluti vitæ perfectioris æmulatores jurare timuerunt in Judicio pro causis suæ Ecclesiæ, & in ejus Summario sic præcise dicitur: *Licite ex causa necessaria etiam per Religiosos juratur*. Tum quia Clerici in causis suarum Ecclesiarum, immo & in propriis suis causis præstare possunt juramentum calumniæ, *cap. Inhærentes* 1. , *& cap. Cæterum* 5. *de juramento calumniæ* . Quinimmo in Jure ipso Canonico est expresse statutum, quod non credatur testi, quamvis Religioso, nisi juratus deponat, *cap. Nuper* 51. *de testibus* , ibi: *Respondemus, quod nullius testimonio quantumcumque Religiosus existat (nisi juratus deposuerit) in alterius præjudicium debet credi* , & in ejus Summario sic dicitur ; *Non creditur testi etiam Religioso , qui sine juramento deponit* .

Quamvis autem Clerici, sive Religiosi etiam Sacerdo- 44
tes, exigente necessitate, possint juramentum præstare voluntarium coram Laico, *arg. cap. Ex rescripto* 9. *de jurejurando* , *& cap. Pervenit* 2. *de Fidejussoribus* ; Non debent tamen, nec possunt jurare coram laico, tanquam Superiore suo exigente ab ipsis juramentum coactivum, sive necessarium sine licentia sui Prælati ; *cap. Quoties* 21. *cauf.* 22. *qu.* 5. ibi : *Juramentum vero Clericus Laico præstare non debet* , *& Cap. Nullus* 22. *ead. cauf. & quæst.* ibi ; *Nullus ex Ecclesiastico Ordine cuiquam Laico quidquam super Sacra Evangelia jurare præsumat* ; *& cap. Inhærentes* 1. *de juramento calumniæ* , ubi Summus Pontifex Honorius III. postquam adduxit Statutum, seu Constitutionem Henrici Imperatoris omnimode prohibentis Clericos, & Religiosos compelli ad jurandum in manibus Laicorum his verbis ; *Nos itaque Divinæ , & humanæ Legis intentione servata decernimus , & imperiali auctoritate irretractabiliter diffinimus , ut non Episcopus , non cujuscumque Ordinis Clericus , non Presbyter , Abbas , non aliquis Monachus , vel Sanctimonialis in causa quacumque sive controversia , seu criminali , seu civili Jusjurandum compellatur qualibet ratione subire ; sed aliis idoneis defensoribus (si expedire Ecclesiæ suæ noverint) hujusmodi Officium liceat delegare* . Statim subjungit: *Verum cum hac moderatione , ut Episcopus inconsulto Romano Pontifice , quisque Clericus inconsulto Prælato suo minime jurare audeat* . Sic tenent Sanchez *lib.* 3. *in Decalog. cap.* 3. *num.* 8. Silvester *verb. Juramentum* 2. *qu.* 3. Layman. *loc. cit. n.* 5. Pirhing *loc. cit. num.* 22. , & alii passim. Vide verb. *Testes art.* 1. *a num.* 106.

Novæ additiones ex aliena manu .

OMnes Juramenti judicialis species persequi nimium esset. Pauca tantum habebimus de Juramento suppletorio, tum de Juramento purgatorio.

Suppletorium Juramentum non inveteratis nostrorum 1
Pragmaticorum erroribus, uti *Faber de errorib. Pragmatic. Decal.* 19. *err.* 1. blaterat ; sed Juri Civili *in l.* 31. *ff. de Jurejurando* , *& in l.* 3. *Cod. eod.* confirmato a Jure Canonico *in cap.* 2. *de Probationib.* originem debet . Consulere *Seraphin. de Privileg. Jurament. Privil.* 33. *n.* 3.

Est autem Juramentum suppletorium, quod a Judice 2
causa cognita, vel Reo si suam exceptionem, vel Acto-
ri si actionem, licet non perfecte, tamen ad minimum
semiplene probavit, ad decidendam hanc causam dubiam
imponitur Parte etiam non petente.

Posita semiplena probatione, de qua adeundus *Stryk ju-* 3
ridic. dissert. vol. 7. *disput.* 1. *per tot.* requisita Juramen- 4
ti suppletorii commodissime ad tres illos Juramentorum
comites, *veritatem* scilicet, *judicium* , & *justitiam* refer-
ri possunt.

Requiritur igitur primo *veritas* . Hinc Juramentum sup- 5
pletorium, super *credulitate* deferri nequit, ut quidquid
contradicat *Carpzov. Jurisprud. Forens. part.* 1. *constit.* 23.
defnit. 8. firmant *Esbach Not. in Carpzov. loc. cit. num.* 2.
Stryk de Jur. sensuum in Proœmio num. 39. *& sequent.*
Adde *Brunnem. de Process. Civil. cap.* 23. *num.* 23. Vide 6
tamen casus, in quibus Juramentum suppletorium super
credulitate deferri potest apud *Bohemer in Decret. lib.* 2.
tit. 24. §. 72.

Requiritur secundo *judicium* . Hoc desultoriam levita- 7
tem in jurando respuit, temeritatemque excludit e con-
trario plenam animi deliberationem in jurante exigit, ut
cogitationibus negotium accurate perpendat. Oportet igi- 8
tur Jurantem personam esse legalem & fide dignam ;
Quapropter ei, contra quem præsumptio est, quod fal-
sum dicat Juramentum, hoc haud defertur, tametsi semi-
plenam probationem pro se habeat. Neque hoc remedium
juris semel pejeranti homicidæ, Usurario, condemnato
actione furti, injuriarum, aliisque infamiæ juris & facti
notatis conceditur.

Requiritur demum *justitia* , quæ observatur, dum Ju- 9
dex ad hujus Juramenti delationem nonnisi causa cognita
devenit.

Perti-

10 Pertinet autem potissimum ad hanc Causæ cognitionem, ut Judex probe perpendat, an Causæ qualitas ita sit comparata, ut supplementum hoc probationis admittat. Quædam enim privilegiatam hanc probationem respuunt, & ordinariam probationem desiderant.

11 Huc pertinent primo *Causæ criminales*, vide tamen li-
12 mitationes apud *Carpzov. de Process. tit. 12. art. 2. n. 73.* Se-
13 cundo Causæ *Matrimoniales*. Tertio Causæ *famosæ*, in quibus condemnatus evadit infamis.

14 Quinimmo in omnibus actionibus civilibus, quæ sunt
15 *arduæ*, quamvis semiplena probatio facta sit. Juramento suppletorio locus haud est. Tales sunt *pecuniariæ graves*, *Beneficiales*, *Feudales*, *Causæ status*, aliæque plures, Confer *Minsinger. centur. 1. observat. 69. Seraphin. de Privileg. juram. privil. 33. n. 129. & seq.* Nota vero, Causas ha-
16 sce haud excludere probationem semiplenam majorem, cum legalitate Personæ, pro qua Jus præsumit conjunctam, quia tunc demum suppletorium Juramentum locum sibi vindicat.

17 Vide & alios casus, in quibus locus haud datur Juramento suppletorio apud Stryk. *Juridic. dissert. vol. 7. disp. 1. cap. 5. §. 8.* & potissimum *vol. 11. disp. 29.* quæ est *de causis juramentum suppletorium respuentibus*.

18 Num autem contra Juramentum suppletorium jam præstitum probatio contrarii admittatur, non levis quæstio est. Affirmant tamen *Carpzov. Jurisprud. Forens. p. 1. consist. 15. defin. 5. Nicolaus Calvolus in Praxi Judiciali §. Sententia definitiva conclus. 1. n. 97.*

19 Deveniamus ad Juramentum purgatorium. Hoc Judex in Causa dubia Actori, vel Reo suspicione, probatione semiplena inferiore gravato, ad eam elidendam imponit, & quidem ex officio.

20 Quæ autem præsumptiones adesse debeant, ut purgatorio huic Juramento sit locus, tradunt *Lauterbacus*, *Struvius*, aliique ad Tit. *ff. de Jurejurando*.

21 An post hujus Jurisjurandi præstationem locus sit probationi contrarii, pariter disputatur, sententiamque affirmativam tenent *Setser. de Jurejur. lib. 3. cap. 11. n. 45 & seq. Brunnem. de Process. Civil. cap. 23. n. 38.*

22 Itque non solum si Juramentum purgatorium in Causa civili præstitum sit, verum etiam si præstitum in Causa
23 criminali; *Minsinger. centur. 2. observat. 82. fere per tot. Tabor. de confront. disp. 3. Thes. 16.*

24 Sequitur hinc, quod is qui jure retractus legali uti vult ad eligendam fraudis suspicionem, licet juramento se purgaverit, quod pro se non pro alio retrahat, nihilo tamen minus contra hoc Juramentum locus est probationi contrarii. *Menoch. de Arbitrar. Jud. quæst. lib. 1. quæst. 76. n. 17. Suarez in Thesaur. recept. opinion. lit. I. num. 313.* Alia
25 exempla affert *Stryk. Juridic. dissert. vol. 7. disp. 28. cap. 2. §. 7.*

26 Omittendum haud est, diversum ab hoc purgatorio juramento esse juramentum de veritate dicenda, quod nonnullis in Tribunalibus Reis indistincte deferebatur ex consuetudine potius, quam ex jure. Quocirca prohibitio fa-
27 cta a Concilio Romano *tit. 13. cap. 62.* hujus juramenti de veritate dicenda, non cadit super juramento purgatorio.

ARTICULUS III.

Juramentum promissorium quo ad ea, quæ concernunt ejus interpretationem, obligationem, irritationem, dispensationem, & relaxationem, seu remissionem.

SUMMARIUM.

1 *Juramentum in dubio est stricte interpretandum.*
2 *Juramentum bona fide, & sine dolo generaliter præstitum est interpretandum secundum intentionem jurantis, & non est extendendum ad incogitata.*
3 *Si autem jurans dolose præstitit juramentum sub verbis æquivocis ad decipiendum eum, cui juravit, tunc juramentum est interpretandum, & obligat juxta intentionem recipientis.*
5 *Juramentum præstitum circa materiam Juris est interpretandum secundum dispositionem Juris, nec est ultra extendendum.*
5 *In omni juramento promissorio, quamvis absolute facto, quædam tacite subintelliguntur conditiones.*
6 *Assignatur prima subintellecta conditio.*
7 *Assignatur secunda.*
8 *Assignatur tertia.*
9 *Assignatur quarta.*
10 *Assignatur quinta.*
11 *Juramentum servandi Statuta edita alicujus Ecclesiæ, Capituli, Collegii, vel Communitatis, Civitatis, Provinciæ, seu Regni non est interpretandum, quod extendatur ad Statuta in posterum edenda.*
12 *Immo etiamsi quis promittat se velle vi juramenti antea præstiti servare illa statuta postmodum edita.*
13 *Item juramentum etiam absolute, & simpliciter præstitum servandi statuta alicujus Ecclesiæ, Collegii, Civitatis, Provinciæ, vel Regni, non addendo jam edita, non extenditur ad futura, seu edenda, nisi expresse in aliqua parte juramenti fiat mentio, seu appareat jurantis intentionem esse etiam de futuris.*
14 *Dummodo tamen posterius illud statutum non sit mere declarativum prioris, seu veteris.*
15 *Omne juramentum promissorium debite factum circa materiam honestam, & licitam parit obligationem observandi illud ex virtute Religionis.*
16 *Juramentum autem de re inhonesta, & illicita mortaliter, seu venialiter, nullam parit obligationem.*
17 *Juramentum soli Deo factum de opere minus perfecto, & cujus oppositum est melius, sicut & juramentum Deo factum de re prorsus indifferente, non obligat.*
18 *Juramentum autem factum homini, seu Ecclesiæ, vel alicui Communitati de re honesta, & licita semper obligat, neque in aliam quamvis meliorem, solo jurantis arbitrio, commutari potest.*
19 *Assignatur ratio quare possit solo jurantis arbitrio commutari in melius juramentum promissorium soli Deo factum, & non juramentum promissorium factum homini.*
20 *Juramentum promissorium gravi, & injusto metu extortum obligat, quando sine culpa servari potest, & a legitimo Superiore non relaxatur.*
21 *Obligatio propria juramenti, prout procedit ex virtute Religionis, est omnino personalis, solumque jurantem afficit, & non transit ad hæredes, & successores ejus.*
22 *Et hoc stat, etiamsi quis pro se, & suis successoribus juraverit aliquid præstare.*
23 *Unde si Rex V. G. Episcopus, Canonicus & hujusmodi ad Regnum, Episcopatum, Canonicatum & hujusmodi admittantur sine ullo præstito juramento, non obligantur sub juramento ad servanda ea, quæ sui Antecessores servare jurarunt.*
24 *Obligatio juramenti proprie promissorii, seu confirmatorii promissionis ab altero acceptatæ vi pacti, seu ex virtute justitiæ transit ad hæredes, aut successores ejus, cui juratum est.*
25 *Juramenta possunt per potestatem dominativam irritari, seu annullari non solum per accidens, & indirecte, sed etiam per se, & directe.*
26 *Juramenta promissoria soli Deo facta irritari, & annullari possunt per potestatem dominativam Patris, Prælati, Domini, Mariti, & hujusmodi.*
27 *Juramenta etiam homini præstita annullari, & irritari possunt per potestatem dominativam supradictorum, quoties voluntas jurantis, seu materia jurata est ipsis subjecta, vel præjudicans.*
28 *Unde Papa potest irritare, & annullare juramenta edita circa Beneficia Ecclesiastica distribuenda, augenda, minuenda, & juramenta de rebus Ecclesiasticis non alienandis, & alia hujusmodi.*
29 *Ita Episcopus potest irritare ea Clericorum juramenta, quæ facta sunt circa res suæ dispositioni subjectas.*
30 *Item Superior Regularis potest irritare, & annullare juramenta suorum subditorum.*
31 *Item Pater, ac Tutor irritare potest omnia pacta jurata impuberis.*
33 *Item Dominus irritare potest promissiones juratas servi sui, Maritus promissiones juratas Uxoris, & contra Uxor promissiones juratas Mariti, si Juramenta illis præjudicent, aut sint de materia illis subjectas.*
33 *Juramentum autem hominis, cujus voluntas, & materia jurata non est alteri subjecta, nec præjudicans, quando ab eo, cui est præstitum, acceptatum est, potest ordinarie remitti, relaxari, irritari, nec dispensari, nec etiam in melius commutari sine consensu ejus, cui præstitum est.*
36 *Relaxare juramenta directe pertinet ad solos Superiores, seu Judices Ecclesiasticos. Relaxare autem indirecte potest pertinere etiam ad Judices Laicos.*
36 *Alia ad rem*, remissive.

JUramentum in dubio est stricte interpretandum, tum 1
propter gravem, quam in se continet, Religionis obligationem, tum propter perjurii periculum, adeoque illud, quod palam verbis expressum non est, censetur omissum; *leg. Quidquid astringendæ ff. de verbor. obligat.* ibi: „ Quidquid astringendæ obligationis causa dictum „ est, id nisi palam verbis exprimatur, omissum esse in„ telligendum est, aut certe secundum promissorem in„ terpretandum." Et hoc colligitur etiam *ex c. Cum Clerici 19. de verb. sign.* ubi juramentum a quopiam editum stricte per Innocentium III. Summum Pontificem interpretatur, & concordat *c. Contingit 1. de jure jurando in 6.* Et ratio est,

est, quia, ubi agitur de inducenda obligatione, utpote quid odiosum, debet fieri stricta interpretatio; *Odia* 15. *de Regulis Juris in* 6. ibi; *Odia restringi, & favores convenit ampliari*. Et sic tenent communiter Doctores.

2 Juramentum bona fide, & sine dolo generaliter præstitum est interpretandum secundum intentionem jurantis, neque extendendum est ad incogitata, seu ad ea, de quibus jurans in specie non cogitavit, & si menti occurrissent, verisimiliter non promisisset, sed excepisset; *argum. cap. Veniens* 16. *de jurejurando*, ubi Innocentius III. Summus Pontifex definivit non esse servandum quoddam juramentum, quia jurans *nequaquam taliter jurasset, si mandatum illud sibi contrarium præscivisset*. Et ita docent Glossa *ibidem verb. Præscivisset*; Abbas *ibid num.* 4. Joann. Andr. *n.* 9. Barbosa *n.* 4., & alii Canonistæ communiter, Pirhing *lib.* 2. *decretal. tit.* 24. *n.* 109. Reiffenstuel *ibid. n.* 44., & S. Thomas 2. 2. *q.* 98. *art.* 2. *ad* 3. ubi docet, quod si quis V. G. juravit se alteri in omnibus pariturum, tale juramentum est interpretandum, dummodo non illicita vel importabilia, immoderata, & statui suo
3 obviantia, seu contraria ei præcipiat, *argum. cap. Contingit* 1. §. *final. de jurejurando in* 6. quia in generali promissione non veniunt ea, quæ quis verisimiliter in specie non promisisset, aut promittere non potuisset; *argum. cap. In generali* 81. *de Regulis Juris in* 6. ibi: *In generali concessione non veniunt ea, quæ quis non esset verisimiliter in specie concessurus*.

Si autem jurans dolose præstitit juramentum sub verbis æquivocis ad decipiendum eum, cui juravit, tunc juramentum est interpretandum, & obligat juxta intentionem recipientis, idest, juxta sanum intellectum illius, cui juratur; *cap. Quacumque* 9. *caus.* 22. *qu.* 5. ibi; *Quacumque arte verborum quisquis juret, Deus tamen, qui conscientiæ testis est, ita hoc accipit, sicuti ille, cui juratur, intelligit; Dupliciter autem Reus fit, quia, & Dei nomen in vanum assumit, & proximum dolo capit*. Et sic tenent S. Thomas 2. 2. *quæst.* 89. *artic.* 7. *ad* 4. Angelus *verb. Juramentum* 4. *num.* 1. Navarrus *cap.* 12. *manual. num.* 13. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 48. Sanchez *lib.* 3. *in Decalog. cap.* 10. *n.* 4., & *num.* 12. 13. & 14. Covarruvias *in cap. Quamvis, de pactis in* 6. *part.* 1. §. 5. *num.* 1. & 2. &
4 alii passim. Et ratio est, quia *Fraus, & dolus alicui patrocinari non debent, cap. Sedes* 15. & *cap. Ex tenore* 16. *de Rescriptis; cap. Ex litteris* 2. *de dolo, & contumacia, cap. Tuæ* 12. *de Clericis non residentibus, & leg. In fundo ff. de rei vind. l. Cum hi ff. de transact. & in leg. Si Legatarius, Cod. de Legatis*, ibi; *Ut non accipiat fructus suæ calliditatis*.

Juramentum præstitum circa materiam Juris (idest circa illa, de quibus Jus ipsum aliquid disponit) est interpretandum secundum dispositionem Juris, nec est ultra extendendum; *arg. cap. Ad nostram* 21. *de jurejurando*, in cujus Summario sic præcise habetur: *Juramentum generale debet ita intelligi, si fieri potest, ut non obviet Juri; alias tamquam temerarium non obligat contra Juris observantiam*, & concordat textus *in leg. ult. ff. Qui satisdare coguntur*, ibi; *Qui juramento promisit judicio sisti, non videtur pejerasse, si ex concessa causa hoc deseruerit*, & sic tenet Glossa *in cap. Contingit* 1. *verb. Declaramus, de jurejurando in* 6. Abbas *in cap. Tuæ nos num.* 4. *de Ecclesiis ædificandis*, Innocentius *in cap. Per litteras, circa medium, de Arbitris*, Pirhing. *lib.* 2. *de-*
5 *cretal. tit.* 24. *n.* 107. Reiffenstuel *ibid. num.* 41. Layman *Theolog. mor. lib.* 4. *tract.* 3. *cap.* 9. *n.* 2. & alii passim. Et ratio est, quia in quolibet juramento promissorio tacite subintelligitur, atque ipso jure inest conditio illa, Salvo jure, & auctoritate Superioris (scilicet Supremi Legislatoris) *cap. Venientes* 19. *de jurejurando*.

Unde in omni Juramento promissorio, quamvis absolute facto, quædam tacite subintelliguntur conditiones; sicuti docent Glossa *in cap. Quemadmodum* 25. *de jurejurando, verb. Conditio*; Abbas *ibid. nu.* 8. Pirhing. *loc. cit.*
6 *num.* 119. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 51. Silvester *verb. Juramentum* 3. *quæst.* 1. Suarez *lib.* 2. *de juramento cap.* 34. Layman *loc. cit. nu.* 4. & alii, & clare colligitur *ex cit. cap. Quemadmodum* 25. §. 1. *de jurejurando*, ibi: *Non obstante hujusmodi juramento, quoniam in eo talis subintelligenda conditio*.

Prima conditio, quæ in juramento promissorio tacite, ac ipso jure subintelligitur, est, *Si potero*, quia *ex cap. Nemo* 6. *de Regulis Juris in* 6. *Nemo potest ad impossibile obligari*, & hoc procedit, nedum de impossibili physice, idest, quod naturaliter fieri non potest, sed etiam de im-
7 possibili moraliter, id est, quod licite fieri non potest, quia juramentum non est vinculum iniquitatis; *c. Quanto* 18. *de jurejurando, cap. Contingit* 1. *eod. in* 6. Jure illud tantum possibile, & fieri posse censetur, quod licite fieri potest, *cap. Fraternitatis* 13. *caus.* 22. *qu.* 2. *juncta Glossa verb. Quod potest*.

Secunda est: *Salvo jure, & auctoritate Superioris*, colligitur clare *ex cap. Venientes* 19. *de jurejurando*, ibi; *Cum prædictum juramentum vos excusare non possit, in quo debet intelligi jus Superioris exceptum*. Et in ejus Summario dicitur; *Non valet juramentum præstitum in præjudicium Juris Superioris*, & concordat *cap. Ex te* 22. *de jurejurando*, ubi illicitum, nec servandum statuitur juramentum, quod, salvo Apostolicæ Sedis honore, servari nequit.

Tertia est; *Nisi is, in cujus favorem juratum est, spon-* 8
te remiserit, quia quilibet potest rem, vi juramenti sibi debitam, alteri remittere, & condonare, cum quilibet suo juri renunciare possit, *cap. Si diligenti* 12. *de foro competent.* & *cap. Si de terra* 6. *de privilegiis*, ubi sic expresse habetur; *Cum liberum sit unicuique Juri suo renunciare*. Tum quia beneficia non conferuntur in invitum, textu expresso *in l. Invito ff. de Regul. Juris*, requiritur enim ejus acceptatio, *l. Absenti ff. de donation.* adeoque &c.

Quarta conditio est; *Si res in eodem statu permanse-* 9
rint, idest non fuerint notabiliter mutatæ, quia verisimile non est jurantem habuisse intentionem se obligandi ad rem adeo difficilem, vel etiam indecentem, quals contingere solet, ubi notabilis mutatio supervenit, adeoque ejus juramentum est interpretandum, quod ad casum adeo improvisum, & incogitatum se non extendat, colligitur *ex cap. Veniens* 16. *cap. Brevi* 17. ibi; *Nisi difficultas existat, propter quam requisitus non possit Ecclesiæ subvenire, cap. Quemadmodum* 25. & *cap. Pristio* 31. *de jurejurando*, & concordat textus *in l. Cum quis* §. 1. *ff. de solutionibus*, ibi: *Tacite enim hæc conventio inesse stipulationi videtur, si in eadem causa maneat*.

Quinta conditio, maxime in pacto, vel contractu e- 10
tiam jurato subintellecta, est: *Si & altera pars fidem servaverit*, id est pacto, seu promissis suis steterit, quia *ex cap. Frustra* 75. *de Regulis Juris in* 6. *Frustra sibi fidem quis postulat ab eo servari, cui fidem a se præstitam servare recusat*, & habetur expresse *in cap. Pervenit* 3. *de jurejurando*, ibi: *Nec tu ei, etiamsi promissum tuum juramento firmasses, aliquatenus teneris, si constet eum conditioni minime paruisse*, concordat *cap. Sicut* 29. *eodem* §. *Juramentum*, ibi: *Juramentum autem, quod Joannes se asserit præstitisse, si de assensu factum est utriusque, cum non ligat, qui præstitit, dum ille, cui præstitum fuerit, servare negligit, quod promisit*, & in ejus Summario præcise dicitur: *Non astringitur quis juramento ad implendum, quod juravit, si ab alia parte non impleatur, cujus respectu præstitum est juramentum*.

Juramentum servandi statuta edita alicujus Ecclesiæ, 11
Capituli, vel Communitatis, Civitatis, Provinciæ, seu Regni non est interpretandum, quod extendatur ad statuta in posterum edenda, textu expresso *in cap. Clericis* 35. *de jurejurando*, & ibi Glossa, & Doctores communiter. Juramentum enim est stricte interpretandum ex Juribus adductis supra *sub n.* 1. adeoque, qui juravit servare statuta jam edita, nequit intelligi, quod vi talis juramenti voluerit se obligare ad servanda etiam statuta in posterum edenda.

Immo, etiamsi quis promittat se velle vi juramenti an- 12
tea præstiti servare illa statuta postmodum edita, quia obligatio prioris juramenti non potest ultra fines sui objecti extendi per simplicem promissionem, objectum autem prioris Juramenti fuerunt solum statuta jam edita, unde nisi de novo juraverit, promissio illa retinet solam vim simplicis promissionis, ac proinde licet quis transgredi non debeat, quod promisit, non tamen censendus est perjurus, si promissum non exequatur, cum ad exequendam talem simplicem promissionem non obligetur ex debito præstiti Juramenti, ut expresse habetur *in cit. cap. Clericus* 36. *de jurejurando*, ibi; *Clericus, qui juravit se statuta in Ecclesia sua edita servaturum, promittens per idem juramentum statutum, quod postmodum subsecutum est, fideliter observare, licet transgredi non debuerat, quod promisit, non tenetur ad illius observantiam ex debito præstiti juramenti*, & in ejus Summario sic præcise dicitur: *Qui juravit servare statuta edita, & postea per illud juramentum aliter non jurando promisit servare edenda, seu postea edita, non tenetur ex juramento ad noviter edita*.

Item juramentum etiam absolute, & simpliciter præsti- 13
tum servandi statuta alicujus Ecclesiæ, Collegii, Civitatis, Provinciæ, vel Regni, non addendo *jam edita*, non extenditur ad futura, seu edenda, nisi expresse in aliqua parte Juramenti fiat mentio, seu appareat jurantis intentionem etiam esse de futuris. Baldus *in cit. cap. Clericus* 35. *de jurejurando num.* 2. Barbosa *ibid. num.* 7. Pirhing *lib.* 2. *decret. n.* 105. Reiffenstuel *ibid. num.* 62. Angelus *verb. Juramentum* 5. *num.* 35. Sanchez *lib.* 3. *in Decalog. cap.* 14. *num.* Azorius *part.* 1. *lib.* 11. *cap.* 8. *quæst.* 7. Suarez *de juramento cap.* 32. *num.* 11. & alii plures ab ipsis citati contra aliquos volentes Juramentum simpliciter præstitum de servandis statutis extendi etiam ad servanda in posterum edenda. Et ratio est; quia Juramentum ob periculum perjurii, & damnum, quod sequi potest, est stricte interpretandum, ex Juribus adductis *supra num.* 1. adeoque non debet extendi ad id, quod verba late significant.

Dummodo tamen posterius illud statutum non sit mere 14
declarativum prioris, seu veteris, quia tunc tale statutum mere declarativum non esset vere novum statutum, sed realiter esset idem cum veteri, eo quod declaratio legis retrotrahatur ad tempus conditæ legis; atque a principio

jam

jam-fecisse, & infuisse censetur, *Authent. de raptis mulieribus §. final. Collat.* 9. ubi Imperator de tali Legum suarum declaratione loquens ait: „ Quam interpretationem „ non in futuris tantummodo casibus, verum in præteritis etiam valere sancimus, tamquam si nostra Lex ab „ initio cum interpretatione tali promulgata fuisset a Nobis, *concordat textus* in l. Ita fisci 30. ff. de jure Fisci: ibi: Non tantum legem circumveniri voluit, sed „ etiam interpretationem Legi. “ Et sic tenent Baldus, & alii supracitati Doctores, & Glossa communiter recepta *in cap. Sicut Nobis* 5. *verb. Respondemus, de verbor. signif. in* 6.

15 Omne Juramentum promissorium debite factum circa materiam honestam, & licitam parit obligationem observandi illud ex virtute Religionis; *Communis* textu claro *in cap. Si vero* 8. *de jurejurando*, & concordat *cap. Cum contingat* 28. *eod.* & *cap. Quamvis pactum* 2. *de pactis in* 6. cum similibus. Juramentum autem de re inhonesta, & illicita moraliter, sed venialiter, nullam 16 parit obligationem; *Communis* textu aperto *in cit. cap. Si vero* 8. & *cap. Cum contingat* 28. *de jurejurando*, *cap. Quamvis* 2. & *cap. Quia* 3. *de pactis in* 6. *cap. Si publicis* 1. *cap. Est etiam* 2. *c. Quod David* 3. *cap. Juravit David* 4. *cap. In malis promissis* 5. *cap. Si aliquid* 6. *cap. Unusquisque* 8. *cap. Non est observandum* 13. *cap. Si aliquid* 16. & *Actione* 18. *cap. Si quis* 19. *cap. Si ad peccatum* 20. *cap. Mulier* 21. *cap. Inter cætera* 22. & *cap. Innocens* 23. *caus.* 22. *quæst.* 4. *cap. Non est obligatorium* 58. *cap. In malis* 69. *de Regulis Juris in* 6. Et ratio est, quia Juramentum non fuit institutum, ut esset vinculum iniquitatis, ut exprelle dicitur *in cit. cap. Quanto* 18. *de Jurejurando*: ibi: *Cum juramentum non ut esset iniquitatis vinculum, fuerit institutum*, & *in cap. Inter cætera* 22. *caus.* 2. *quæst.* 4. ibi: *Porro juramentum non ob hoc fuisse institutum invenitur, ut esset vinculum iniquitatis*. Hinc *in cap. Non est obligatorium* 57. *de Regulis Juris in* 6. exprelle dicitur: *Non est obligatorium contra bonos mores præstitum juramentum*, & *cap. In malis promissis* 69. *de Regulis Juris etiam in* 6. præcise habetur: *In malis promissis fidem non expedit observari*.

17 Juramentum soli Deo factum de opere minus perfecto, & cujus oppositum est melius, sicut & juramentum Deo factum de re prorsus indifferenti non obliget: *Communis, arg. cap. scripturæ* 4. *de voto*, ubi statuitur non obligare votum de re impeditiva majoris boni, & licite posse elici illud majus bonum, adeoque idem dicendum venit de juramento soli Deo facto, quod induit naturam voti, & clare habetur *in c. Pervenit* 3. *de Jurejurando* ubi exprelle dicitur: *Non enim propositum, aut promissum infringit, qui in melius illud commutat*; & in ejus Summario dicitur: *Non pejerat, qui Juramenti implementum in melius commutat*.

18 Juramentum autem factum homini, seu Ecclesiæ, vel alicui Communitati de re honesta, & licita semper obligat, neque in aliam quamvis meliorem rem solo jurantis arbitrio commutari potest; *Communis, arg. cap. Cum contingat* 28. *de Jurejurando*, & *c. Quamvis pactum* 2. *de pactis in* 6. ubi tamquam recepta Juris Canonici generalis Regula statuitur, quod *Juramentum homini præstitum necessario sit servandum, quotiescumque sine peccato, seu sine salutis æternæ dispendio, & sine alterius præjudicio servari potest*.

19 Ratio vero quare Juramentum promissorium soli Deo factum de opere minus perfecto non obliget, sed possit solo jurantis arbitrio commutari in melius; Non sic autem Juramentum promissorium factum homini, est, quia in juramento promissorio facto homini spectatur, quid illi gratius sit, unde mutari nequit in opus, quod absolute quidem melius sit, at ei, in cujus gratiam, seu utilitatem fuit factum, sit minus utile, vel acceptum, cum sic contentus esse non præsumatur. In Juramento autem promissorio facto soli Deo spectatur, quid melius sit. Unde mutari potest in qualecunque opus melius, cum sic Deus præsumatur esse contentus; Layman *Theol. Moral. l.* 4. *tract.* 3. *cap.* 7. *n.* 6. Reiff. *lib.* 2. *decret. tit.* 24. *n.* 80. & alii passim.

20 Juramentum promissorium gravi, & injusto metu extortum obligat, quando sine culpa servari potest, & a legitimo Superiore non relaxatur, sic v. gr. qui juravit latroni inique exigenti pecunias soluturum, juramentum servare debet, nisi ei relaxetur; *Communis* cum S. Th. 2. 2. *quæst.* 89. *art.* 7. *ad* 3. Pirhing *loc. cit. num.* 69. Reiffenstuel *loc. num.* 100. Sanchez *lib.* 3. *in decalog. cap.* 11. *num.* 14. Layman *loc. cit. cap.* 7. *num.* 2. textu expresso *in c. Si vero* 8. *de Jurejurando*, ibi: „ Si vero a„ liquis quempiam gravissime metu sub Religione jura„ menti suum jus refutare coegerit, ipsumque sibi retinue„ rit, quia nos consulere voluisti, an alter eorum, vel „ neuter id habere debeat; Duximus tibi respondendum, „ quod non est tutum quemlibet contra juramentum suum „ venire, nisi sit tale, quod servatum vergat in interitum „ salutis æternæ. Nec nos alicui dare materiam volu„ mus veniendi contra juramentum proprium, ne aucto„ res perjurii videamur “ & ibidem statim subjungitur, quod ad coercendam iniquitatem perversorum, Romana Ecclesia consuevit a tali juramento absolvere, & in ejus Summario sic præcise dicitur: „ Si juramentum per me„ tum extortum servari potest sine interitu salutis æter„ næ, servandum est; Ecclesia tamen Romana consuevit „ a tali juramento absolvere, & *concordat* c. Verum 15. „ de Jurejurando, & cap. Ad audientiam 4. De iis, quæ „ vi metusve causa fiunt.

Obligatio propria juramenti, prout procedit ex virtute Religionis, est omnino personalis, solumque jurantem afficit, & non transit ad hæredes, seu successores ejus; 21 S. Thomas 2. 2. *quæst.* 98. *art.* 2. *ad* 4. Abbas *in cap. Veritatis* 14. *de Jurejurando num.* 3. Covarruvias *in cap. quamvis pactum* 2. *de pactis in* 6. *part.* 1. §. 5. *num.* 3. Suarez *lib.* 2. *de jurament. c.* 31. *num.* 12. Layman *loc. cit. cap.* 10. *num.* 3. Sanchez *lib.* 3. *in decalog. cap.* 13. *num.* 1. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 103. Pirhing *loc. cit. num.* 146. ubi testatur de communi. Et ratio est, quia tale Juramentum est vinculum personale; Religio enim juramenti ejusque obligatio, non nisi propria voluntate suscipi potest, adeoque non transit ad alias personas propria voluntate ad talis Juramenti obligationem non concurrentes. 22 Et hoc stat, etiamsi quis pro se, & suis successoribus juraverit aliquid præstare, quia licet Successores in tali casu possint obligari vi pacti, seu promissionis ab alio acceptatæ, ut infra *num.* 24. dicetur, non tamen hi obligantur ex vi Juramenti, adeo ut, si Juramentum sui Antecessoris non servent, censeantur perjuri, quia obligatio Juramenti, quæ oritur ex virtute Religionis, non nisi propria voluntate suscipi potest, cum sit actio personalis; Abbas, Sanchez, Layman, Pirhing, Reiffenstuel *loc. cit.* & alii.

Unde si Rex v. g. Episcopus, Canonicus, & hujusmodi ad Regnum, Episcopatum, Canonicatum, & hujusmodi admittantur, sine ullo præstito Juramento, non obligantur sub Juramento ad servanda ea, quæ sui Antecessores servare jurarunt, & si ea trasgrediantur, non evadunt perjuri, & per hoc omnes supradicti a principio sui Regni, Episcopatus, Canonicatus, & hujusmodi, solent præstare proprium, ac personale Juramentum; Silvester *verb. Juramentum* 4. *quæst.* 3. Suarez, Sanchez, Pirhing, Reiffenstuel, Layman, aliique supracitati. 23

Obligatio Juramenti proprie promissorii seu confirmatorii promissionis ab altero acceptatæ, vi pacti, seu ex virtute justitiæ transit ad hæredes, aut successores ejus, cui juratum est; *Communis, arg. l. Veteris Cod. de contrahend. stipulat.* & *l. Si pactum* 9. *ff. de probationibus*, & *cap. Veritatis* 14. *de Jurejurando*, in quo habetur, Vasallum, qui juravit Prælato fidelitatem, atque reverentiam, & obedientiam, eamdem etiam sine novo juramento debere Successoribus, quamvis eorum expressa mentio facta non fuerit. Unde recte dicunt communiter Doctores cum Innocentio, & Abbate *in cit. cap. Veritatis* Covarruvias *in cit. part.* 1. §. 2. *num.* 7. Scaccia *lib.* 2. *de Judiciis c.* 2. *num.* 103. quod Juramentum licet sit personale ex parte jurantis tamen sit reale ex parte ejus, cui juratur, idest transiterium cum re, puta Dignitate, hæreditate, sicuti explicarunt Abbas *in cit. cap. Veritatis n.* 3. Covarruvias *loc. cit. num.* 7. Layman *loc. cit. cap.* 10. *num.* 5. *in fine*, & alii. 24

Juramenta possunt per potestatem dominativam irritari, seu annullari, non solum per accidens, & indirecte, idest ratione materiæ promissæ, & juratæ, quæ alterius potestati subjecta sit, sed etiam per se, & directe, idest, idest ratione voluntatis jurantis, quæ alterius potestati subjecta sit, ut in Religioso, & impubere accidit; sic colligitur ex *cap.* 30. *Numer.* & tenent S. Thomas 2. 2. *quæst.* 89. *ad* 3. S. Antoninus *part. tit.* 10. *cap.* 6. §. 2. Sanch. *lib.* 3. *moral. c.* 19. *num.* 1. Silvester *verb. juramentum* 3. §. 7. Sa *eod. verb. num.* 3. Layman *loc. cit. cap.* 11. *n.* 1. Sotus *lib.* 8. *quæst.* 1. *artic.* 9. Toletus *lib.* 4. *cap.* 23. & alii passim. 25

Juramenta promissoria soli Deo facta irritari, & annullari possunt per potestatem dominativam Patris, Prælati, Domini, Mariti, & hujusmodi, colligitur *ex citat. cap.* 30. *Num.* & tenent citati Doctores, & alii plures apud Sanchez *citato lib.* 3. *cap.* 19. *num.* 1. & Layman *loc. cit. num.* 2. Juramentum enim promissorium Deo factum nihil aliud est, quam votum juratum, adeoque fit, sicut votum, ea tacita, & subintellecta conditione: *salvo jure Superioris irritandi potestate præditi*, *argument. cap. Venientes* 19. & *cap. Ex te* 22. *de jurejurando*, & patet ex dictis *n.* 7. quia juramentum accedens promissioni, seu voto, assumit naturam, & conditiones ejus, *cap. Quemadmodum* 25. *de jurejurando*. 26

Juramenta etiam homini præstita annullari, & irritari possunt per potestatem dominativam Patris, Prælati, Domini, Tutoris, Mariti, & hujusmodi, quoties voluntas jurantis, seu materia jurata est ipsis subjecta, vel præjudicans; *argum. cit. c. Venientes* 19. *de jurejurando*, ubi statuitur, quod non valeat juramentum præstitum in præjudicium Juris Superioris, & in juramento intelligatur semper jus Superioris exceptum. 27

Unde Papa potest irritare, & annullare omnia juramenta edita circa Beneficia Ecclesiastica distribuenda, augenda, minuenda, quia super istis habet plenissimam potestatem, *cap. Licet* 2. *de præbend. in* 6. Item juramenta de non alienandis rebus Ecclesiæ, & alia hujusmo- 28

jusmodi, quæ sunt de materia subjecta dispositioni Papæ.

29 Ita Episcopus potest irritare ea Clericorum juramenta, quæ facta sunt circa res suæ dispositioni subjectas, ut V. G. Si Clericus se vestes sacras commodaturum, aut tali loco non discessurum, donec debita solverit, vel quid aliud fecerit. Non enim ob id derogatur Juri Episcopi, quo minus ob justam causam eum ad se revocare possit, & inhibere, ne Sacras vestes commodet, & hujusmodi; Abbas *in citat. cap. Venientes* 19. *de Jurejurando num.* 3. Layman *loc. cit. cap.* 11. *num.* 2. Sporer & alii passim.

30 Item Superior Regularis potest irritare, & annullare Juramenta suorum subditorum, quia ob emissum votum obedientiæ, eorum voluntas est omnimode Superiori subjecta, nec habent velle, nec posse; Sanchez *cit. lib.* 3. *cap.* 19. *num.* 3. Layman *loc. cit. num.* 2. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 2. *n.* 1715. Sporer & alii passim.

31 Item Pater, ac Tutor irritare potest omnia pacta jurata impuberis, quia ob ætatis imbecillitatem etiam ejus voluntas, & obligationes alienæ potestati subjecta sunt; Covarruvias *in cap. Quamvis part.* 3. §. 1. *num.* 5. Gunez *Resolut. cap.* 15. *num.* 18. Suarez *lib.* 2. *cap.* 38. *numer.* 12. Lessius *lib.* 2. *cap.* 42. *num.* 61. Layman *loc. cit. num.* 2. & alii plures.

32 Item Dominus irritare potest promissiones juratas servi sui, Maritus promissiones juratas Uxoris, & e contra Uxor promissiones juratas Mariti, si juramenta illis præjudicent, aut sint de materia illis subjecta; Layman *loc. cit. num.* 2. Felix Potestas *loc. cit. num.* 1716. Suarez, Sporer, Azorius, & alii passim.

33 Juramentum autem hominis, cujus voluntas, & materia jurata non est alteri subjecta, nec præjudicans, quando ab eo, cui est præstitum, acceptatum est, non potest ordinarie remitti, relaxari, irritari, nec dispensari, nec etiam in melius commutari sine consensu ejus, cui præstitum est; *Communis* cum S. Thoma 2. 2. *quæst.* 89. *art.* 9. *ad* 3. Layman *loc. cit. cap.* 11. *num.* 5. Et ratio est; quia tali juramento est jam acquisitum Jus homini, cui præstitum est, unde tali jure, sicuti & aliis bonis privari non potest.

34 Notanter vero dicitur *ordinarie*, quia dantur aliqui casus, in quibus potest relaxari etiam tale Juramentum. Primo, si bonum commune Ecclesiæ talis juramenti relaxationem exigat, quia per *text. in cap. Bonæ memoriæ* 3. *de postulat. Prælator. Actione* 61. §. 1. *ff. Pro socio*, *cum similibus*, bonum commune prævalet bono particulari, seu privato, & tale juramentum relaxare maxime pertinet ad Summum Pontificem, ut cum S. Thoma 2. 2. *q.* 89. *art.* 9. *ad* 3. docet Communis Doctorum. Interdum tamen potest etiam Episcopus juxta qualitatem causarum, personarum relaxare juramentum alteri præstitum, v. g. non accusandi, non denunciandi, & hujusmodi, si bonum commune suæ Diœcesis id postulet; Suarez *lib.* 2. *de jurament. capit.* 4. *num.* 5. Silvester *verb. Juramentum* 5. *quæst.* 3. Layman *loc. cit. cap.* 11. *num.* 5. Pirhing *lib.* 2. *decr. tit.* 24. *n.* 154. & indicat etiam S. Th. *l. c.* ubi dicit, quod id maxime pertinere videtur ad potestatem Papæ, adeoque censent posse interdum juxta qualitatem causarum, & personarum fieri etiam ab Episcopo. Secundo in pœnam criminis commissi ab eo, cui præstitum juramentum, textu *in cap. Nos Sanctorum* 5. & *cap. Juratos cap.* 5. *caus.* 15. *quæst.* 6. ubi donec excommunicati resipiscant, absolvuntur a juramento fidelitatis, qui illud ipsis præstiterunt. Tertio, ratione gravis injuriæ, quam jurans sit passus ab eo cui, juravit, seu ab aliis ejus adhærentibus, eo quod per dolum, vim, vel metum injuste incussum, vel læsionem valde enormem juramentum, seu contractus juramento confirmatus, sit extortus, *cap. Auctoritatem* 2. *caus.* 15. *quæst.* 6. *cap. Verum* 15. *de Jurejurando*, Sanchez *lib.* 3. *in decal. cap.* 21. *num.* 26. Suarez *lib.* 2. *de juramento cap.* 21. *num.* 6. Layman *loc. cit. num.* 5. Pirhing *l. c. n.* 115. qui ex communi dicunt, tunc tale juramentum posse relaxari ab Episcopo, vel alio Prælato quasi Episcopalem jurisdictionem habent; Vide verb. *Votum art.* 3. *num.* 125.

35 Relaxare juramenta directe, idest per modum absolutionis, vel dispensationis pertinet ad solos Superiores, seu Judices Ecclesiasticos; quia est actus jurisdictionis spiritualis, cum juramentum sit vinculum spirituale, adeoque ad solam potestatem spiritualem spectat illud dissolvere. Relaxare autem juramenta indirecte, idest ratione materiæ, vel supplendo vicem ejus, cui juratum est, & qui remittere debeat, & nolit, potest pertinere etiam ad Judices Laicos. Sic ille, cui juratum est per metum, vim, vel dolum tale juramentum remittere debeat, & nolit remittere, tunc Judex sæcularis loco, & nomine illius quamvis remittentis, illud remittere potest, quia, quando subditus tenetur præstare consensum ad aliquem actum, & renuit, potest Judex sæcularis illud præstare, & supplere ejus consensum, & eo invito id præstare, quia in tali casu factum Judicis reputatur factum partis, ut docent Doctores *in leg. Si ob causam Cod. De eviction.* Et sic tenet Suarez *lib.* 2. *de jurament. cap.* 41. *num.* 16. Sanchez *lib.* 2. *cap.* 22. *num.* 13. Layman *loc. cit. capit.* 11. *n.* 9. Pirhing *loc. cit. n.* 159. Guttierez, & alii.

Placet hic subnectere formulam juramenti præstandi ab 36
Abbatibus, aliisque Monasteria, seu Ecclesias habentibus cum Jurisdictione quasi Episcopali, & territorio separato, quam præscripsit Benedictus XIV tom. 1. sui Bullarii Constitut. 7. incip. *Quod sancta* §. 11. & est talis:

Ego N. ab hac hora in antea fidelis & obediens ero Beato Petro Apostolo, Sanctæque Romanæ Ecclesiæ, & Domino Nostro Domino N. Papæ N. suisque successoribus canonice intrantibus. Non ero in consilio, vel facto, ut vitam perdant, aut membrum, seu capiantur mala captione aut in eos violenter manus quomodolibet ingerantur, vel injuriæ aliquæ inferantur quovis quæsito colore. Consilium vero, quod mihi credituri sunt, per se, aut nuncios suos, seu litteras, ad eorum damnum, me sciente, nemini pandam. Papatum Romanum & Regalia S. Petri adjutor eis ero ad retinendum & defendendum, salvo meo ordine, contra omnem hominem. Legatum Apostolicæ Sedis in eundo & redeundo honorifice tractabo, & in suis necessitatibus adjuvabo. Jura honores, privilegia, & auctoritate S. R. E., Domini Nostri Papæ, & Successorum prædictorum conservare, defendere, augere, & promovere curabo. Neque ero in consilio, vel facto, seu tractatu in quibus contra ipsum Dominum Nostrum, vel eamdem Romanam Ecclesiam aliqua sinistra, vel præjudicialia personarum juris, honoris, status, & potestatis eorum machinentur. Et si talia a quibuscumque tractari, vel procurari novero, impediam hoc pro posse: & quanto citius potero, significabo eidem Domino nostro, vel alteri, per quem possit ad ipsius notitiam pervenire. Regulas Sanctorum Patrum, decreta, ordinationes seu dispositiones, reservationes, provisiones, & mandata Apostolica totis viribus observabo, & faciam ab aliis observari. Hæreticos, schismaticos, & Rebelles eidem Domino Nostro, vel Successoribus prædictis pro posse persequar, & impugnabo. Sacras BB. Apostolorum memorias singulis trienniis (seu quinquenniis) personaliter, ac per me ipsum visitabo, & Domino nostro, successoribusque præfatis rationem reddam de commisso mihi munere, deque rebus omnibus ad mei Monasterii, seu Ecclesiæ statum, ad Cleri, & populi disciplinam, animarum denique, quæ meæ fidei creditæ sunt, salutem quovis modo pertinentibus, & vicissim mandata Apostolica humiliter recipiam & quam diligentissime exequar: Quod si legitimo impedimento detentus fuero, prædicta omnia adimplebo per certum Nuncium ad hoc speciale mandatum habente de gremio conventus Monasterii mei (seu Capituli Ecclesiæ meæ) aut alium in Ecclesiastica dignitate constitutum, seu alias Personatum habentem aut his mihi deficientibus, per aliquem alium Presbyterum sæcularem, vel Regularem spectatæ probitatis & religionis, de supradictis omnibus plene instructum. De hujusmodi autem impedimentis docebo per legitimas probationes ad S. R. E. Cardinalem Congregationis Sac. Concilii Præfectum per dictum Nuncium transmittendas. Possessiones vero ad Monasterium meum pertinentes non vendam, nec donabo, neque impignorabo, nec de novo infeudabo, vel aliquo modo alienabo, etiam cum consensu Conventus Monasterii mei, inconsulto Romano Pontifice. Et si ad aliquam alienationem devenero, pœnas in quadam super hoc edita Constitutione contentas, eo ipso incurrere volo. Sic me Deus adjuvet, & hæc Sancta Dei Evangelia. Sic ibi ad litteram.

Alia ad rem. Vide verb. *Votum*, cum ea, quæ dicun- 37
tur, & resolvuntur de Voto, possint proportionaliter dici, & resolvi de juramento.

Novæ additiones ex aliena manu.

TRes hic quæstiones non intempestive sunt discu- 1
tiendæ. Prima est *quatenus juramenta actibus invalidis adjecta vigorem in praxi habeant?* Altera, *an ex tali juramento hodie detur actio?* Et tertia, *an ex juramento defuncti teneantur Hæredes*. *Ad primam* quæstionem
quod attinet, pro ejus recta resolutione distinguendæ sunt 2
plures actuum species. Sunt enim actus a Legibus absolute prohibiti. Sunt actus, qui non dependent a libero 3
contrahentium arbitrio. Sunt actus, qui Tertii præjudi- 5
cium concernunt. Sunt demum actus, qui non valent in favorem Agentium, valere tamen possunt, si ab eo cujus interest non impugnentur.

Actus absolute prohibiti per Juramentum confirmari ne- 6
queunt, propterea quod positi ii non sunt in arbitrio paciscentium, nec possunt pactis privatorum tolli, præter- 7
tim si contineant speciem delicti. Idque non solum de iis actibus intelligendum, qui juri divino vel naturæ sunt contrarii, sed & quos Jus Canonicum, vel Civile absolute prohibuit utilitatis publicæ gratia. Atque hinc est, quod Clerici ne accedente quidem jurisdictione proroga-
re queunt, *cap.* 12. *de Judiciis*. Absolute enim hæc 8
prorogatio prohibita est. Vide & alia exempla, quæ suppeditat Jus Canonicum *cap.* 18. *de testib.* & *c.* 4. *de testib. cogend.* & *c.* 7. *de pignor.*

Neque per Juramentum confirmantur actus, qui a libe- 10
ro contrahentium arbitrio non dependent. Sic is, qui ven-
ditionem contrahit, pactumque juratum addit, ne unquam 11
pretium exigatur, & tamen venditio omnino maneat, ni-
hil agit, cupitque contradictoria. Nec societas est ita 12
inita, ut ad alterum omnem lucrum perveniret, ad alte-

alterum omne damnum, si vel maxime juramentum intervenisset; Vide *Seraphinum de Seraphinis de privileg. juramenti privileg.* 130. *n.* 6.

13 Nota vero, quod actus, quibus certæ solemnitates sunt
præscriptæ, ob earum defectum nulli quidem sunt, sed
non ita paciscentium arbitrio exempti, ut eosdem sine
solemnitatibus peractos servare haud possint si velint; At-
que ideo actus hujusmodi per juramentum confirmantur,
14 supplente ipso Juramento defectum solemnitatum; *Ben-
ckendorff ad Seraphinum de privileg. jurament. privileg.*
220. *num.* 1. *Setjerus de Jurament. lib.* 1. *cap.* 25. *num.*
117.

15 Variæ hinc oriuntur conclusiones. Transactio, quæ non
inspectis tabulis de ijs quæstionibus, quæ ex Testamento
dependent, facta est, non subsistit, accedente juramento
valet, ut, quidquid contradicat *Seraphinus de Privilg. Ju-
rament. priv.* 100. *num.* 5. firmat *Benckendorff citat. loc. n.*
2. Pariter Transactio de alimentis Testamento relictis si-
16 ne Prætoris decreto, & causæ cognitione facta, nulla est;
at sustinetur si accedat juramentum; *Facchin, lib.* 3. *con-
17 trov. jur. cap.* 21. *Coler. de aliment. lib.* 2. *cap.* 8. *num.*
24. Donatio demum excedens 500. solidos sine insinuatio-
ne irrita est, at munita Juramento, valida est; *Seraphin
de privileg. jurament. fere per tot, ibique Benckendorff.
num.* 3.

18 Actus tertii præjudicium concernentes per Juramentum
non confirmantur. Atque hinc sponsalia posteriora licet
Juramento munita subsistere nequeunt in præjudicium
19 priorum publicorum, si insistat prior sponsa juri suo. Et
renunciatio jurata Sctus Macedoniani valet in liberorum
præjudicium, non item Patris, in cujus favorem primario
20 hoc Sctus introductum est.

21 Reliquum est, ut disseramus de actibus illis, qui non
valent in favorem agentium, possunt tamen valere si non
impugnentur ab eo, cujus interest. Hos autem per Ju-
ramentum Jure Canonico confirmari, noto notius est.
22 Quo fit, ut alienatio fundi dotalis Jure civili non subsi-
stat, si vel maxime uxor consentiat, valeat tamen Jure
Canonico, interveniente Juramento; *cap.* 28. *de Jurejur.
& cap.* 2. *eod. tit. in* 6. Vide aliud exemplum *in cap.* 2. *de
pactis* 6.

23 Pergimus ad secundam quæstionem, an ex Juramento
detur hodie actio. Sunt qui tenent, jurantem ad servan-
dum uramentum obligari ex *virtute Religionis*, ut ta-
men nulla alteri acquiratur actio in foro externo. Con-
fer *VViestner instit. jur. can. lib.* 2. *titul.* 24. *num.* 78. At
dari ex Juramento actionem dicendum est, attento *cap.* 9.
24 *de arbitr.* tum *cap. de jurejurand.* Consule *Bohemerum in
Decretal. lib.* 2. *tit.* 24. §. 34. *& plurib. seqq.*

25 Tertia & ultima quæstio est, an hæredes ex jurejuran-
do defuncti teneantur? At si ex jurejurando datur actio,
facile est dignoscere, obligari hæredes ex jurejurando De-
functi. Tametsi enim quoad *reatum perjurii* Juramentum
26 Defuncti haud transeat in hæredes, ipsa tamen obligatio,
quæ in persona Defuncti robur propter jusjurandum ac-
27 cepit, impugnari minime potest ab hæredibus, quippe qui
obligati sunt ad factum Defuncti præstandum.

JURISDICTIO.

SUMMARIUM.

1 *Jurisdictio unde dicta?*
2 *Jurisdictio quid sit?*
3 *Jurisdictio dividitur primo in Ecclesiasticam, & Civilem, & quæ sit utraque?*
4 *Jurisdictio dividitur secundo in voluntariam, & contentiosam, & quæ sit utraque?*
5 *Assignatur differentia inter Jurisdictionem voluntariam, & contentiosam.*
6 *Jurisdictio dividitur tertio in ordinarium, & delegatam, & quæ sit utraque?*
7 *Jurisdictio dividitur quarto in imperium, & simplicem Jurisdictionem. Quid sit imperium, & Officium nobile? Quid sit simplex Jurisdictio, & Officium mercenarium?*
8 *Imperium dividitur in merum, & mixtum, & quid sit utrumque? Imperium merum appellatur alio nomine* Jurisdictio alta, *seu* Summa. *Imperium mixtum alio nomine dicitur* Jurisdictio bassa, *seu* inferior.
9 *Imperium merum juxta Jus Civile tribus veluti gradibus distinguitur, qui assignantur.*
10 *Imperium merum datur etiam in Jure Canonico.*
11 *Jurisdictio ordinaria tribus modis acquiri potest scilicet: Vel ex privilegio Supremi Principis concesso Dignitati, seu personæ: Vel a Lege seu Canone: Vel ex consuetudine legitimæ præscripta.*
12 *Assignantur, qui habent Jurisdictionem ordinariam ex privilegio Supremi Principis.*
13 *Assignantur, qui habent Jurisdictionem ordinariam a Lege, seu Canone.*
14 *Assignantur, qui habent Jurisdictionem ordinariam ex Consuetudine legitime præscripta.*
15 *Vicarius Generalis Episcopi habet Jurisdictionem Ordinariam, & non Delegatam.*
16 *Adducitur ratio.*
17 *Adducitur, & solvitur instantia.*
18 *Jurisdictio quoque Vicarii Capitularis, Sede vacante, est ordinaria.*
19 *Jurisdictio ordinaria primario, & per se inexistens in Jusdicente non extinguitur morte concedentis.*
20 *Jurisdictio autem Delegata expirat, si Delegans, re integra, moriatur.*
21 *Assignatur ratio disparitatis.*
22 *Apostoli omnes immediate a Christo, & non mediante Petro, acceperunt suam Jurisdictionem.*
23 *Episcopi Jurisdictionem habent mediante Papa.*
24 *Confessarii Regulares Ordinum Mendicantium, & aliorum exemptorum communicantium cum ipsis in privilegiis habent immediate a Papa Jurisdictionem in quosvis Christifideles, supposita tamen approbatione.*
25 *Jurisdictio, seu potestas jurisdictionis necessario requiritur in Confessario, & absolutio data a Sacerdote sine jurisdictione est nulla.*
26 *Defectu jurisdictionis simplex Sacerdos non approbatus neque valide potest absolvere a peccatis venialibus, aut mortalibus alias confessis.*
27 *Possunt tamen simplices Sacerdotes in articulo mortis absolvere, nedum a venialibus, & mortalibus alias confessis, sed insuper a quibusvis casibus, & censuris etiam reservatis; & idem dicendum in periculo probabili mortis in Jure pro eodem, ac articulo mortis accepto; assignatur tamen physica differentia.*
28 *Simplex Sacerdos non habet in dictis occurrentiis Jurisdictionem absolvendi præsente Sacerdote approbato, nisi approbatus malitiose nollet absolvere.*
29 *Nullus Sacerdos, sive Sæcularis, sive Regularis potest confessiones excipere sine potestate jurisdictionis, aliter absolutio esset nulla, gravissime peccaret; & rigide posset, & deberet puniri. Error communis potest dare Jurisdictionem, si in vero sensu capiatur.*
30 *Error communis cum titulo colorato, & putativo dat Jurisdictionem ad valide absolvendum, licet occultum subsit impedimentum ex jure positivo proveniens.*
31 *Secus autem si defectus, seu impedimentum esset ex Jure naturali, vel divino proveniens.*
32 *An etiam error communis sine titulo colorato, seu putativo det Jurisdictionem ad valide absolvendum?* remissive, *ibique supponitur tamquam certissimum errorem particularem non dare Jurisdictionem; hincque assignatur ratio, nec non quid agendum, si stante errore communi superveniat dubitatio.*
33 *Jurisdictio Confessarii non est idem, ac ejusdem approbatio.*
34 *Jurisdictio Sacerdotis, an Juris Ecclesiastici, vel divini, & in quo sensu Ecclesia det Jurisdictionem Sacerdoti absolventi ex opinione probabili?*
35 *Jurisdictio Confessarii distingui potest in directam, & indirectam, & quæ utraque sit?*
35 *Jurisdictio in pænitentes nequit acquiri sola consuetudine.*
37 *Alia de Jurisdictione, & facultate Confessarii quoad absolutionem,* remissive.
38 *Jurisdictio gravi metu, vi, seu fraude obtenta, seu extorta, est ipso jure nulla.*
39 *Contraria tamen opinio est etiam valde probabilis.*
40 *Jurisdictionis contentiosæ actus regulariter sunt invalidi diebus Feriatis.*
41 *Secus autem est dicendum de actibus Jurisdictionis Voluntariæ.*
42 *Subnectuntur Supplementa Auctoris,* ad num. 49.

JUrisdictio dicta est a Jure dicendo secundum æquitatem, 1
jurisque Regulas, tanquam præcipuo publicæ potesta-
tis officio, colligitur ex *leg.* 1. *ff. De Jurisd. omn. Judi-
cium, & ex leg.* 1. §. *Damnamus ff. De suspectis Tutori-* 2
bus. Hinc jurisdictio definitur, quod sit *Facultas alicujus
habentis publicam auctoritatem, & eminentiam super alios
ad eorum regimen, & gubernationem; Est in re Com-
munis.*

Jurisdictio dividitur primo in Ecclesiasticam, & Civi- 3
lem, *Jurisdictio Ecclesiastica* est illa, quæ circa causas
ad Dei cultum, spiritualemque animarum salutem perti-
nentes versatur. Et hæc exercetur, nedum in Foro ex-
terno, sed etiam in Foro interno, seu conscientiæ, &
Sacramentali. *Jurisdictio Civilis, seu politica* est illa, quæ
circa causas sæculares, & profanas versatur, & tempora-
lem Reipublicæ gubernationem respicit. Et hæc exerce-
tur solummodo in Foro externo.

Jurisdictio dividitur secundo in voluntariam, & conten- 4
tiosam. *Jurisdictio voluntaria* est illa, quæ exercetur so-
lum in volentes, & ad hanc in Civilibus spectat manu-
missio, & adoptio juxta *leg.* 2. *ff. De Officio Proconsulis*

In

In Ecclesiasticis autem ad hanc spectant, Ordinatio, Consecratio Benedictio; Absolutio, Dispensatio, Beneficiorum Collatio, & hujusmodi, ut notant Doctores *in cap. decernimus 2. de Judiciis*, & apud Barbosam *de Offic. & potest. Episcop. part. 3. allegat. 126, num. 4. Jurisdictio contentiosa*, est illa, quæ exercetur in invitos, verb. grat. in jus vocando, puniendo, & alia hujusmodi exercendo, quæ expediri non possunt, nisi Judice pro tribunali sedente, seu quando inter duos, pluresque contenditur; *arg. leg. Inter stipulantem 9. ff. de verb. Obligat.* ibi: *Judicium autem etiam in invitum redditur*, & amplius declarat Glossa *in cit. leg. 2. ff. De Officio Proconsulis, verb. Contentiosam.*

5 Jurisdictio voluntaria differt a contentiosa, nedum ex dictis, quia voluntaria solum in volentes exercetur, unde etiam nomen accepit, & contentiosa etiam in invitos exerceri potest in Judicio, unde a contentione partium inibi contendentium nomen desumpsit; Sed etiam differt, quia voluntaria jurisdictio extra proprium Territorium valide, & plerumque etiam licite exercetur, dispensando, v. g. cum subditis in eorum votis, & juramentis, absolvendo a Censuris, & peccatis, assistendo eorum matrimoniis, legitimando, adoptando, delegando, & hujusmodi: Cum enim ad voluntariæ jurisdictionis exercitium non requiratur strepitus, seu processus judicialis, nec opus sit Judicem pro Tribunali sedere ideo nulla infertur injuria judici, in cujus Territorio seu Diœcesi tales privatim actus exercentur, ut docent communiter Doctores *in cit. leg. 2. ff. De Officio Proconsulis, & in cap. Novit. 7. de Offic. Legati.* Jurisdictio autem contentiosa, ut causas, tum Civiles, tum criminales definire cum strepitu, seu processu Judiciali pro tribunali sedendo, exerceri non potest extra proprium Territorium sine expresso, vel tacito consensu Judicis illius loci, ipsarumque partium contendentium: *Cum*, ut expresse dicitur *in cap. Ut animarum periculis 2. de Constit. in 6. Cum extra Territorium Jurisdicenti non paretur impune*, & ita *ibi* Doctores communiter.

6 Jurisdictio dividitur tertio in Ordinariam, & Delegatam. *Ordinaria* est illa, quæ cuipiam jure proprio, seu ratione Officii, aut Dignitatis suæ ex Lege, Canone, vel consuetudine competit. *Delegata* est illa, quam quis non habet jure proprio, sed solum ex commissione alterius, cujus vice fungitur; Sic colligitur *ex l. More Majorum; & l. Et quia ff. de Jurisdict. omn. Judic.* ubi is censetur habere jurisdictionem ordinariam, ac delegare posse, *qui eam suo jure, non alieno beneficio habet.*

7 Jurisdictio dividitur quarto in imperium, & simplicem Jurisdictionem. *Imperium* est Jurisdictio, quæ nobili Judicis officio exercetur: *Officium* autem *nobile Judicis* est illud, quod non deservit, nec alligatur, alicui actioni, sed Judex motu proprio, sive ex officio ex se, & non adductus a partibus, procedere potest ad crimina punienda, beneficia, privilegia conferenda, & hujusmodi, Juxta *c. Qualiter, & quando 24. de accus. Simplex Jurisdictio* est, quæ exercetur Judicis Officio mercenario: *Officium* autem *mercenarium Judicis* est illud, quod deservit, & alligatur actioni intentæ per partem; Judex enim habens simplicem Jurisdictionem non potest motu proprio, sive ex officio ex se procedere ad causas, & lites civiles, sed solum ad instantiam Actoris. Unde talis Judex, si partes instent, debet procedere, & sententiam ferre nec potest ipsas partes ad compositionem, compellere, & si partes desistant, debet & ipse a tali Judiciaria desistere; sic ex Bartolo *in leg. 1. & l. Imperium 3. de Jurisd. omnium Judicum*, Abbate *in cap. Quod sedem 10. de Offic. Judicis Ordinarii num. 5.* Durand. *in spec. tit. de jurisd. omnium judic. num. 10.* Molina *tract. 5. de justitia num. 1. 2. & seq.* Layman *Theol. Moral. lib. 1. tract. 4. cap. 3. num. 7.* Pirhing *lib. 1. decr. tit. 31. num. 3.*

8 Imperium dividitur in merum, & mixtum. *Merum imperium* est jurisdictio, quæ exercetur Judicis officio nobili publicam utilitatem respiciente cujus actus sunt leges condere, malefactores punire, & hujusmodi. *Mixtum imperium* est Jurisdictio, quæ nobili Judicis officio privatam utilitatem respiciente, exercetur, & ejus actus sunt, Tutores dare, mittere in possessionem, restituere in integrum, & huusmodi. Imperium merum appellatur alio nomine *Jurisdictio alta seu summa*. Imperium mixtum alio nomine dicitur *Jurisdictio bassa*, seu *inferior*, quæ competit cuilibet Magistratui, licet non semper quoad omnes actus; *Sic ex citatis Doctoribus.*

9 Imperium merum, seu Juxta Jus Civile tribus veluti gradibus distinguitur. Primus, seu supremus continet pœnas mortis naturalis, ut combustionis, rotæ, decapitationis, & hujusmodi. Secundus complectitur pœnam mortis civilis, ut deportationis in Insulam, Relegationis, seu Banni Regii, vel imperialis. Tertius, respicit pœnas non capitales tum corporis afflictivas, tum famosas, ut amputationis manuum, fustigationis, sistentiæ ad numellas, & hujusmodi; Engel *tit. de Officio Judicis n. 7.* Christophorus Chlingensper *lib. 1. Collegii Institut. Justinian. tit. 20, q. 6.* Reiffenst. *lib. 1. decr. tit. 29. n. 22.* & alii.

10 Imperium merum datur etiam de Jure Canonico; Ita Glossa magna, & Abbas *in cap. Quod sedem 10. de Officio Ordinarii n. 15.* Engel *eod. tit. n. 12.* Reiffenstuel *loc. cit. num. 25. & 26.* Pirhing *loc. cit. n. 3.* & alii passim. Hinc de jure Canonico ad primum gradum imperii meri spectat *Gladius spiritualis*, scilicet potestas communicandi, quæ pœnis capitalibus comparatur, textu expresso *in cap. Per venerabilem 13. Qui filii sint legitimi §. Sunt autem.* Ita potestas degradandi & tradendi Curiæ sæculari. Juxta Glossam *in cap. Quod Sedem 10. verb. Committere, ante finem, de Officio Ordinarii*, quod æquiparatur ultimo supplicio, ut recte notat Innocentius *in cap. Qualiter, & quando 24. de accusationibus*, & alii passim. Ad secundum gradum spectat potestas relegandi, subjiciendi torturæ, perpetuis carceribus mancipandi, verberandi flagellis citra mortem, vel mutilationem, & hujusmodi. Ad tertium gradum spectat potestas leniter coercendi in corpore, carcerandi ad tempus, imponendi mulctam pecuniariam, & hujusmodi; *Sic ex citatis Doctoribus.*

11 Jurisdictio ordinaria tribus modis acquiri potest, scilicet; Vel ex privilegio Supremi Principis concesso Dignitati, seu Personæ; Vel a Lege, seu Canone; Vel ex Consuetudine legitime præscripta; *cap. Duo Simul 9. de Officio Ordinarii*, Imola *ibid. num. 1.* Durand. *in spec. tit. de Officio Vicarii §. 2. n. 1.* Pirhing *loc. cit. n. 5.* & alii 12
passim. Et quidem ex privilegio Supremi Principis Ecclesiastici, scilicet a Summo Pontifice constituuntur Judices Ordinarii Legati, Patriarchæ, Primates, Archiepiscopi, Episcopi, Officiales Sedis seu Curiæ Romanæ, ut Vicecancellarius, Camerarius, & alii hujusmodi. Et a Supremo Principe sæculari, scilicet Imperatore, Rege, & hujusmodi constituuntur Duces, Marchiones, Comites, aliique Provinciarum, aut locorum Gubernatores, Magistratus, & hujusmodi, qui omnes gaudent Jurisdictione ordinaria; *Communis*. A lege, seu Canone constitui censen- 13
tur Judices Ordinarii, qui secundum præscriptum Legis, aut Canonis, vel ab homine publicam potestatem habente, vel ab Universitate, seu Collegio, vel Capitulo per electionem constituuntur. Sic quilibet ab Universitate, Collegio Capitulo, Congregatione, & hujusmodi electus legitime, & canonice in Rectorem, & Præfectum, seu Superiorem ejusdem, ut illi per modum capitis præsit, habet Jurisdictionem ordinariam erga suos subditos in causis spectantibus ad Universitatem, Collegium, Capitulum, Congregationem & hujusmodi *Communis*. Et Episcopus etiam creando Vicarium Generalem facit ipsum Judicem Ordinarium, cum Vicarius Generalis gaudeat auctoritate ordinaria, ut dicitur infra *sub n. 15.* Ex Consuetudine legitime præscripta censentur constitui Judices Ordinarii, qui per tempus legitimum scilicet 40. annorum cum propria bona fide, & etiam scientia, & patientia eorum, contra quos præscripserunt, tali Jurisdictione usi sunt, quia consuetudo legitime præscripta tribuit Jurisdictionem ordinariam; *cap. Duo simul 9. de Officio Ordinarii, & cap. Cum contingat 13. de foro competente*, & ibi Glossa *verb. Maxime*, & Canonistæ communiter; Legistæ *in leg. Imperium 3. ff. De jurisdictione omnium Judicum.*

15 Vicarius Generalis Episcopi habet Jurisdictionem Ordinariam, & non Delegatam; Ita colligitur *ex cap. Non putamus 2. de consuetudine in 6. ex cap. Romana 3. §. 1. de appellat. in 6.* ac tenet expresse Glossa *in cit. cap. Rom. verb. Generaliter*, & alia Glossa *in cap. Licet 2. verb. Officialem de Officio Vicarii in 6.* Abbas *in cap. Quoniam 14. num. 11. de Officio Delegati, & cap. Decernimus nu. 12. de Judiciis*, Felinus *in Rubric. de Officio Delegati num. 4.* Sperellus *dec. 98. Fori Ecclesiast. n. 3.* Maranta *in Speculo aureo part. 4. dist. 4. n. 12. & 13.* Covarr. *lib. 3. Var. resol. c. 20. n. 4. & Pract. Quæst. cap. 4. n. 8.* Mascardus *de probationibus concl. 1413. n. 9. & 22.* Nicolaus Garzias *de Beneficiis part. 5. cap. 8. num. 21.* Sorozius *de Officio Vicarii lib. 2. qu. 55.* Bernardus Sannig. *de Officio Vicarii cap. 4. num. 5.* Pirhing *eod. tit. num. 55.* Reiffenstuel *ibid. a n. 91. ad 101.* ubi late id probat & solvit argumenta contraria, Sanchez *lib. 3. de Matrim. disp. 29. n. 2. 3. & seq.* Barb. *de Offic. & potest. Episc. part. 3. alleg. 54. n. 26.* ubi innumeros alios citat pro hac sententia, & *a n. 37. ad 46.* ubi solvit omnia argumenta contrariæ sententiæ, cujus Patronos varios cum suis argumentis citat, & adducit *a n. 30. ad 37.* & sic tenet etiam Sacra Rota recentior *par. 4. tom. 1. dec. 614. n. 2. & ead. part. 4. tom. 2. dec. 48. n. 10.* Vide verb. Vicarius Generalis *art. 1. n. 41.*

16 Et ratio nostra est, quia Jurisdictio, quæ a Lege, seu Canone ratione Officii, seu Dignitatis alicui conceditur, est Ordinaria; *leg. More Majorum, & leg. Et quia ff. De Jurisdict. omn. Judic*, Vicarius autem Generalis Episcopi habet Juridictionem a Canone & ratione sui concessam *cap. Licet 2. de Officio Vicarii in 6.* cum similibus, & notat Glossa *in dict. cap. Licet verb. Officialem* plura Jura adducens, adeoque &c. Tum quia idem est Tribunal. seu Auditorium, eademque Jurisdictio Episcopi, & Vicarii sui Generalis, textu expresso *in cap. Non putamus 2. de consuetud. in 6.* ibi: „Cum sit idem Auditor utriusque, & in cap. Romana 3. de appellationibus eod. in 6. ibi: Cum unum, & idem Consistorium, sive Auditorium sit censendum". Jurisdictio autem Episcopo, est ordinaria, *cap. Cum Episcopus 7. de Officii Ordinariis in 6.* adeoque etiam ordinaria erit illa sui Vicarii Generalis. Quia si jurisdictio Vicario Generalis non esset

ordi-

ordinaria, sed delegata, daretur appellatio ab ipso ad Episcopum, cum a delegata, daretur appellatio ad Delegantem, textu expresso *in cap. Super quæstionum articulis §. Porro 27. de Officio Delegati* cum similibus; Atqui a Vicario Generali non datur appellatio ad Episcopum, textu clarissimo *in citat. Non putamus 2. de consuetud. in 6.* addita ratione: *Ne ab eodem ad se ipsum (cum sit idem Arbitorium utriusque) appellatio inter posita videatur, & in citat. cap. Romana 3. §. 1. de appellat. eod. in 6.* ibi: *Ne ab eisdem ad se ipsos interponi videatur*, adeoque &c.

17 Nec valet objicere, quod Episcopus instituat, seu constituat sibi Vicarium Generalem, & possit ipsum quoties voluerit amovere; adeoque ejus jurisdictionem non esse ordinariam cum jurisdictio ordinaria sit perpetua, & neque mortem concedentis expiret, ut patet *ex cap. Legatos 2. de Officio Legati in 6.* Non valet, inquam, quia eo ipso quod quis instituitur Vicarius Generalis ab Episcopo, Jus tribuit ipsi Jurisdictionem, & quidem immediate; *argum. cap. Licet 2. de officio Vicarii in 6.* & notat Barbosa *cit. alleg. 54. num. 44.* Sanchez *lib. 3. de Matrimonio disput. 29. num. 13.* Fagnan. *in cap. Quod nobis 2. de Clandestina desponsat. num. 45.* & alii. Quamvis enim Episcopus mediet quasi nominans, & instituens, non tamen mediat quasi dans Jurisdictionem. Nec obstat, quod Jurisdictio Vicarii Generalis ad nutum Episcopi sit revocabilis, quia id non fit ex eo, quod Jurisdictio illa non sit ordinaria, sed quia Vicarius consequitur eam a Lege mediante nominatione Episcopi; Cum igitur hanc nominationem possit Episcopus revocare, sublato antecedente, necessario tollitur & consequens. Simile enim quid contingit in Judicibus, qui ordinariam habent Jurisdictionem, non obstante, quod eorum Jurisdictio cesset statim, ac per Superiorem a suis officiis amoveantur, & ad ipsa officia a tali Superiore, seu Principe fuerint nominati, & deputati. Et quamvis Jurisdictio ordinaria sit perpetua, quando inest primario, & per se in Judicente, non tamen perpetua est ea Jurisdictio ordinaria, quæ in ipso inest solum secundario, & accessorie ad aliam ordinariam, cui cohæret, uti est Jurisdictio ordinaria Vicarii Generalis cohærens Jurisdictioni ordinariæ Episcopi, & hoc patet exemplo Legati Proconsulis, qui moriente Proconsule, cessat, & amittit non solum Jurisdictionem, quæ a Proconsule mandatur, de qua *in leg. Legati 13. de Officio Proconsulis*, sed & dationem Tutoris, quæ tamen non ex mandato Proconsulis, sed proprio Jure ex Legislatione eidem competit, Juxta *leg. 1. vers. Legatus quoque ff. de Tutoribus, & curatoribus, leg. Et Legatis 5. juncta Glossa, de officio Proconsul.* Sic Barbosa *cit. allegat. 54. n. 44.* Sanchez *cit. lib. 3. de Matrim. disp. 29. n. 13.* Reiffenstuel *lib. 1. decret. tit. 28. n. 100.* Quintanadv. *lib. 2. de Jurisd. n. 14.* & alii.

18 Jurisdictio quoque Vicarii Capitularis, sede vacante, est ordinaria, statim enim ac ipse eligitur a Jure transit in eum tota Jurisdictio ipsimet Capitulo competens, ut non sit necessaria specialis commissio, cum Concil. Tridentin. *sess. 24. c. 16. de reformat.* arctaverit Capitulum ad constituendum Vicarium, qui Jurisdictionem suam administret; Martha *de Jurisdict. part. 2. cap. 40.* Marchetus *in praxi Vicarii Capitularis part. 2. tit. 12. num. 35.* Aloysius Riccius *in praxi aurea part. 2. resol. 99. num. 2.* Sanchez *lib. 3. de Matrimonio disp. 29. n. 4.* Reiffenstuel *loc. cit. num. 97.* Guttierez *de Matrimonio cap. 66. n. 13.* Rota recentior *part. 4. tom. 2. decision. 48. n. 10.*

19 Jurisdictio ordinaria primario, & per se inexistens in Judicente non extinguitur morte concedentis, v. gr. Papæ: *Cap. Legatos 2. de Officio Legati in 6.* cum similibus.

20 Jurisdictio autem delegata expirat, si delegans, re integra, moriatur; *cap. Relatum 19. cap. Gratum 20. cap. Licet undique 30. de Officio Judicis Delegati*, *leg. Et quia ff. de Jurisdict. omn. Judic.* Et ratio disparitatis est, quia

21 concessio Jurisdictionis ordinariæ est gratia facta ipsi, cui conceditur, cum talis in Dignitate constituitur, gratia autem facta non expirat morte concedentis, etiam re integra, textu expresso *in cap. Si cui 36. de præbend. in 6.* ibi: „ Hujusmodi concessio (quam cum specialem gratiam „ contineat, decet esse mansuram) non expirat etiam re „ integra per obitum concedentis." E contra vero Jurisdictio delegata non est gratia facta ipsi Delegato, sed quoddam mandatum de facienda Justitia alteri; mandatum autem expirat morte mandantis re adhuc integra, *leg. Mandatum*, & *cap. Licet undique 30. de Officio Judicis Delegati*, ibi: *Mandatum hujusmodi re integra morte mandatoris expiravit*; Reiffenstuel *loc. cit. tit. 29. num. 51.* Sanchez *lib. 3. de Matrimon. disp. 22. num. 55. & 57.* cum aliis.

Apostoli omnes immediate a Christo, & non mediante 22
Petro, acceperunt suam Jurisdictionem; vide *verb. Apostolus a num. 6. ad 11.* ubi late de hoc. Episcopi Juridi- 23
ctionem habent mediante Papa; Jurisdictio enim habita ab Apostolis immediate a Christo fuit solummodo personalis, & extraordinaria propter necessitatem illius temporis, & primæ fundationis Ecclesiæ, adeoque in se ipsis terminatura: nec transitura ad suos successores, quales sunt Episcopi Papa inferiores. Melchiades Papa *in Epistola decretali*, Anacletus Papa *c. In novo 2. dist. 21. & cap. Sacrosancta 2. dist. 22.* Bellarmin. *de Pontifice lib. 4. cap. 2.* Barbosa *de Offic. & potest. Episcopi p. 1. tit. 1. c. 1. a n. 18.* & alii passim.

Confessarii Regulares Ordinum Mandicantium, & alio- 24
rum exemptorum communicantium cum ipsis in privilegiis habent immediate a Papa jurisdictionem in quolvis Christifideles, supposita tamen approbatione Episcoporum, *Clementina Dudum, de sepulturis*, & sic declarasse etiam Sac. Congreg. Concilii testatur Fagnan. *in cap. Omnis, de pœnitentiis & remissionibus n. 76.* vide verb. *Approbatio articulum 1. n. 42.*

Jurisdictio, seu potestas jurisdictionis necessario requiri- 25
tur in Confessario, & absolutio data a Sacerdote sine jurisdictione est nulla. Vide verb. *Confessarius art. 1. a num. 6. ad 10.* Defectu jurisdictionis simplex Sacerdos non ap-
probatus neque valide potest absolvere a peccatis veniali- 26
bus, aut mortalibus aliis confessis; Vide *d. verb. Confessa-*
rius a num. 11. ad 13. Possunt tamen simplices Sacerdo- 27
tes in articulo mortis absolvere nedum a venialibus, & mortalibus aliis confessis, sed insuper a quibusvis casibus, & censuris etiam reservatis; pro tali enim casu Ecclesia dat Jurisdictionem omnibus Sacerdotibus etiam degradatis, excommunicatis vitandis, irregularibus apostatis, & hæreticis, ac talis potestas extenditur etiam ad probabile periculum mortis. Vide *ibid. a num. 13. ad 15.* ubi, ut etiam in verb. *Absolutio art. 1. num. 50.* patet in Jure ad propositum pro eodem usurpari articulum, & periculum mortis; physice tamen differunt: unde ne forte ticronibus deesse videamur, dum dicimus, Sacerdotes quoscumque posse in articulo, & in periculo mortis ut supra absolvere (dummodo non adsit Sacerdos approbatus, ut mox n. sequenti) hic subnectimus, quod articulum mortis est tempus illud, quo mors certo instat de proximo, estque inevitabilis; periculum autem probabile mortis est tempus illud, quo mors non certo instat, sed ex sæpe contingentibus probabiliter timetur: sic est in proxime prælium agressuris, aut periculosam, aut longam navigationem suscepturis; item in Femina primo paritura, vel ad partum difficili, in Bannitis impune occidibilibus, in proxime rationis, aut loquelæ usum amissuris, in inservientibus peste infectis, vel laborantibus morbo, ut plurimum solito mortem afferre. In his igitur casibus simplex Sacerdos non approbatus potest absolvere &c. dummodo non adsit &c. cum onere tamen pœnitenti imponendo, si convalescat, vel periculum mortis evanescat, de comparendo coram Superiore pro censuris reservatis, & de satisfacienda parte quoties adsit pars læsa: unde quantum ad censuras reservatas tota auctoritas pro foro interno est, Vide etiam verb. *Absolvere*, *Absolutio art. 1. a n. 48. ad 57.*
Simplex Sacerdos non habet in præfatis casibus absolven- 28
di jurisdictionem præsente Sacerdote approbato. Vide *ib. a n. 16. & 17.* Excipe vero casum, difficulter tamen contingentem, videlicet si præsens Sacerdos approbatus malitiose absolutionem impertiri nollet; tunc enim ipse habendus esset tanquam absens, ac proinde simplex Sacerdos absolvere deberet.

Nullus Sacerdos sive Secularis, sive Regularis potest 29
Confessiones excipere sine potestate jurisdictionis, aliter absolutio esset nulla, gravissime peccaret, & rigide posset, & deberet puniri; vide *ibid. a num. 25. ad 27.* Error communis potest dare jurisdictionem (a), si in vero sensu capiatur; vide *ibid. a n. 33. ad 37.* Error communis

(a) Etsi notum est Romanis Censoribus, Patrem Dominicum Viva, nonnullosque alios Probabilistas cum nostro Ferrario opinari solum errorem communem sine titulo colorato sufficere ad jurisdictionem, qua valide pœnitentes absolvantur; tamen hanc assertionem sine adnotatione vulgandam Romæ non esse censuerunt; nam doctis quamplurimis viris laxa, atque falsa omnino visa est hæc opinio, cum præsumi Ecclesiæ consensus rationabiliter non possit titulo colorato deficiente. Quando adest titulus coloratus, nempe quando Sacerdos subit examen coram Episcopo, quando obtinet in conspectu hominum beneficium, & ut Parochus ab omnibus tam solidis fundamentis habetur, sapienter & provide S. Mater Ecclesia ei confert jurisdictionem. At Sacerdotes iniqui exponunt se in tribunali fide mala ad confessiones excipiendas: & istis Ecclesia Jurisdictionem confert ob utilitatem fidelium? Ita ne vero? An non vides hinc majora, & horrendiora consequi absurda, quam sit utilitas pœnitentium? Nam admissa hac doctrina, & persuasione in populo Christiano, quod validæ sint Confessiones, & absolutiones talium fictorum Confessariorum, jam aperitur janua omnibus iniquis & sceleratis Sacerdotibus fingendi se Confessarios, disseminandi errores, hæreses, & seducendi populum Christianum. Siquidem, ut credantur Confessarii, sat est, inquit P. Viva, ut error non sit *supinus, aut crassus*, sed probabilis. Quid autem facilius hoc errore probabili, contrario errori supino, & crasso.

Nam

cum titulo colorato, & putativo dat Jurisdictionem ad
valide absolvendum, licet occultum subsit impedimentum
31 ex Jure positivo proveniens; vide *ibid. num.* 36. Secus
autem si defectus, seu impedimentum esset ex Jure natu-
32 rali, vel divino proveniens; vide *ibid. num.* 37. An au-
tem etiam error communis sine titulo colorato, seu pu-
tativo de Jurisdictionem ad valide absolvendum? Vide *ibid.
a num.* 38. *ad* 42. (Vide Notam ad verbum *Confessarius*
art. 1. num. 42. Tom. 1. pag. 175.) ibique supponitur
implicite tamquam certissimum errorem particularem non
dare Jurisdictionem, & ratio est, eo quia error particu-
laris facile detegi potest ex communi notitia, nec in-
commoda ex illo sequuntur, quæ ex errore communi, ac Ecclesia, sicut leges primo, & principaliter bono communi prospicere, communitatisque incommodis occurrere solet; unde licet error communis inferat Jurisdictionem, non tamen error particularis; Quoties autem stante errore communi aliqua oriretur suspicio de Sacerdotis Jurisdictione, exploranda foret sedulo veritas, qua non obstante, si dubium adhuc superstes maneret, perseveraret Jurisdictio, quia prævalet possessio jam a Populo acquisita.

33 Quamvis Jurisdictio, & approbatio Confessarii confundi soleant, eo quod regulariter data approbatione conceditur jurisdictio, in re tamen differunt; nam Confessarii jurisdictio est potestas, sive jus subditos ad absolvendi potestatem exercendam, quam ex vi Ordinis habet Sacerdos; approbatio est authenticum judicium de idoneitate Sacerdotis ad confessiones excipiendas; seu cui possit ad id conferri jurisdictio, quod utique judicium stare potest absque jurisdictionis collatione, ut si Episcopus Sacerdotem jam judicatum idoneum non deputaret ad audiendas confessiones, Vide etiam verb. *Approbatio num.* 1. *&* 3.

34 Jurisdictio Sacerdotis est quidem juris Ecclesiastici quantum ad collationem, ampliationem, & restrictionem; Ecclesia enim est, quæ illam confert, & eo modo quo judicat in Domino expedire: at de Jure divino est (quod Sacerdos valide absolvere haudquaquam possit absque jurisdictione, quemadmodum sequitur ex verbis Trid. *sess.* 14. *cap.* 7. adductis in verb. *Confessarius art.* 1. *num.* 8. unde circa jurisdictionem Ministri secundum quod est juris divini in Sacramentis tam administrandis, quam recipiendis tenendum est idem, ac circa materiam eorumdem & formam nempe quod minime liceat sequi opinionem probabilem relicta tutiori propter easdem rationes; quia scilicet exponeretur periculo frustrationis Sacramentum cum damno recipientis & irreverentia Sacramenti. Ceterum quantum ad jurisdictionem secundum quod est juris Ecclesiastici, ad hæc usque tempora adhuc viget quamplurium Doctorum sententia, videlicet quod Ecclesia suppleat, seu det jurisdictionem Confessario absolventi ex opinione vere, & graviter probabili circa jurisdictionem, ut est juris Ecclesiastici, quemadmodum affari sumus de errore communi cujus non minus potens sapientum opinio ad dandam Jurisdictionem in pœnitentum bonum apparet, præsertim dum supponitur ei accedere circumstantia, quæ jurisdictionem moraliter certam reddat; ut esset Ecclesiæ determinatio, Sac. Canonum decisio, communis Theologorum, & consuetudo (quam in proposito certam, & indubitabilem testantur Cardenas, Suarez, Lugo, Card. & alii,) Patrum sensus, aut si opinio tutior sit improbabilis, vel tenuiter & non vere probabilis, aut scrupulosa; Perenniter tamen gravi, & summa cautela in cunctis procedendum.

35 Jurisdictio Confessarii distingui potest in directam, & in indirectam. Prima est, quam exercet Confessarius in peccata sibi tamen subjecta confessa, & alteri non reservata, vel si alteri reservata, sibi tamen subjecta ratione Jubilæi, privilegii, vel specialis concessionis. Secunda est, quam in reservata, & sibi non subjecta exercet Confessarius ratione concomitantiæ cum sibi subjectis. Exemplum pro jurisdictione directa non est necessarium, siquidem per se patet ex terminis; Exemplum pro jurisdictione indirecta est, primo, dum quis legitimo Confessario aperit peccata cum inculpabili oblivione aliquorum; peccata namque explicite manifesta directe absolvuntur a Confessario, quatenus in ea plenam habet potestatem, si non sint reservata; peccata vero inculpabiliter oblita indirecte absolvuntur, ratione scilicet absolutionis datæ super peccata confessa, quatenus remitti non potest unum peccatum sine alio, sed gratia expellit omnia, cum nequeat quis insimul Dei amicus, & inimicus esse. Secundo si quis bona fide propria peccata confessus esset Sacerdoti non habenti jurisdictionem, vel ob aliquem Pœnitentis occultum defectum sine culpa contingat invalidam esse confessionem, sequenti confessione facta legitimo Confessario, peccata illa indirecte maneat absoluta, ratione scilicet absolutionis datæ super peccata confessa, ut nuper dicebamus; id enim æquivalet inculpabili oblivioni; Verum quoties Pœnitens in cognitionem ferretur confessionis invalidæ, eam legitimo Sacerdoti repetere deberet, ut directe subjiciantur, & absolvantur peccata, nec non defectus inculpabilis corrigatur; quod si Pœnitens stante invalida confessione supradicta Communionem sumpsisset, bona fides ipsum a Sacrilegio excusasset: Et dicta advertere, ad coercendos scrupulos, ac conscientiæ quietem inferendam, Fidelibus multis juvabit plurimum. Tertio cum quis urgente necessitate celebrandi, aut communicandi confitetur Confessario inferiori plura peccata, quorum aliqua sint reservata, tunc enim a reservatis absolvitur non directe, quia ea non cadunt sub potestate Confessarii, sed indirecte, ex vi absolutionis directe datæ supra non reservata; cum onere tamen postea confitendi reservata habenti in ea auctoritatem pro directa absolutione: quod si Pœnitens in præfata urgenti necessitate non haberet nisi reservatum, confiteri deberet aliquod ex jam confessis peccatis, in quæ Confessarius directam habet auctoritatem, ut vi illius indirecte, & per concomitantiam absolvere possit a reservato, alias nec indirecte Pœnitens absolvi posset a reservato, sicut clare sequitur ex hucusque dictis; unde tunc Pœnitens sibi consulere deberet per contritionem.

Quid autem sentiendum in urgentiis præfatis, si casui reservato etiam foret annexa reservata censura, patefiet Deo dante in verb. *Reservatio casuum*.

Jurisdictio in pœnitentes nequit acquiri sola consuetudi- 36
ne, uti expresse declaratum habetur *in c. Si Episcopus*, 2. *de pœnitentiis*, *&* *remissionibus*, ibi: „ Nulla quoque „ potest consuetudine introduci, quod aliquis præter sui „ Superioris licentiam Confessorem sibi eligere valeat, „ qui eum possit solvere vel ligare.

Alia de jurisdictione, & facultate Confessarii quoad ab- 37
solutionem vid. verb. *Absolutio per tot.*

Jurisdictio gravi metu, vi, seu fraude obtenta, seu, 38
extorta est ipso jure nulla, *arg. l.* 2. §. 1. *ff. De judiciis*; & Glossa *ibid.* quæ explicans textum de Jurisdictione per vim compulsivam prorogata loquentem; *Nulla Jurisdictio est*, addit, *scilicet ipso jure, sicut nec dos per vim promissa*; Concordat Bartolus *ibid.* §. *Nota casum*, & Abbas *in cap.* 2. *num.* 12. *de his, quæ vi, metusve causa fiunt*. Et facit *cap. unicum, de his, quæ vi, metusve causa fiunt in* 6. ubi in simili Absolutio a Censuris per metum extorta declaratur omnino nulla & sic tenet etiam Reiffenst. *lib.* 1. *decretal. tit.* 40. *num.* 63. *& seq. & lib.* 2. *tit.* 2. *num.* 137. & alii cum Glossa marginal. *in cit. l.* 2. *de judiciis*, & alia Glossa *in cit. cap.* 2. *verb. Coactus, de his,
quæ vi, metusve causa fiunt*, Dicastill. *d.* 10. *num.* 181. 39
Contrariam tamen opinionem probabilem absque jure tenent Sanchez *lib.* 3. *de Matrim. disp.* 39. *num.* 13. Lessius *lib.* 2. *de Just. & Jure cap.* 17. *num.* 37. Pirhing *lib.* 1. *decr. tit.* 40. *n.* 33. ubi defendit tanquam probabiliorem, & La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *num.* 1554. ubi dicit, quod probabilius est jurisdictionem vi, metu, vel fraude extortam sufficere ad valide absolvendum, quia concessio manet voluntaria simpliciter.

Jurisdictionis contentiosæ actus regulariter sunt invali- 40
di diebus Feriatis; *l.* 1. *ff. de Feriis*, *l. Si Feriatis ff. eod. cap. Omnes dies* 1. *& cap. Conquestus* 5. *de Feriis*. Ita Abbas *in cit. cap. Conquestus n.* 1. Fagnan. *ibid. n.* 1. *& seq. & Communis aliorum*.

Secus autem est dicendum de actibus jurisdictionis vo- 41
luntariæ, qui nimirum absque strepitu judiciali tantum in volentes exercentur, diebus etiam Feriatis recte expediuntur, *l. Solet ff. de Feriis*, *l. Actus omnes Cod. eod.* ubi licentia diebus Feriatis emancipandi, & manumittendi cunctis conceditur, & Baldus in Summario generaliter inquit; Actus voluntariæ jurisdictionis possunt explicari quolibet tempore, etiam feriato; Vide quoad hæc verb. *Judicium a n.* 23. *usque ad finem*.

Ad-

Nam nemo præsumitur malus, nisi probetur. Ergo quoties fideles vident Sacerdotem sedentem in tribunali, præsumere debent esse Confessarium, licet non sit; & error communiter semper probabilis erit, & non supinus. Utilitas ergo pœnitentium, quæ obtruditur pro fundamento jurisdictionis ab Ecclesia collatæ, inepta res est, si conferatur cum universali damno, & perturbatione ministerii, & scandalis, atque absurdis, quæ sequerentur, si consisteret præfata opinio P. Vivæ, & aliorum: Titulus coloratus perquam rarus est. Errores isti communes, non supini, sed probabiles frequentissimi forent, semel admissa doctrina, quod ejusmodi confessiones, & absolutiones validæ essent.

Additio ex Auctore.

42 Jurisdictio Ordinaria activa non recte infertur ex privi-
legio exemptionis passivæ; Benedict. XIV. tom. 1. Const.
76. incip. *Apostolicæ servitutis* §. 9. & 10. Jurisdictio Or-
43 dinaria Prælato inferiori concessa dici nequit per verba
generalia expressam illius mentionem non facientia: Idem
ibid. §. 7. Nec per cessionem juris Episcopalis in genere,
44 utpote quod intelligi potest consentanee ad exemptionem
45 passivam: Idem *ibid.* §. 12. Jurisdictio in Clerum, & po-
pulum Monachis raro tributa: nunquam vero ætate Ale-
xandri III. Idem *ibid.* §. 11.

46 Jurisdictio Episcoporum in Ecclesiis Parochialibus Re-
gularium in Indiis Occidentalibus, & Orientalibus aste-
47 ritur: Idem tom. 2. Constitut. 1. incip. *Quamvis ad confir-
mandum*. Jurisdictio Episcopi in omnes Ecclesias in-
tra Diœcesis suæ fines constitutas, in jure fundata est,
48 Idem Const. 33. incip. *Inter multa*, & Constitut. 40. incip.
Causarum Palatii. Jurisdictio activa in Clerum, & popu-
lum valde differt ab exemptione passiva, Idem Const. 33.
incip. *Inter multa*. Jurisdictio Græcis in Prælatis popu-
49 lum Latini ritus nunquam in Italia attributa dignoscitur,
Idem *ibid.*

50 * Inferior Prælatus ad hoc ut Territorium separatum,
& Jurisdictionem ordinariam, & quasi Episcopalem in
Clerum, & populum obtineat, cum ipsius Episcopi ex-
clusione, non juvatur per Quadragenariam præscriptio-
nem cum titulo colorato, sed requiritur clarum & subsi-
stens Apostolicum privilegium, aut consuetudo immemo-
rabilis rite probata, per quam privilegium illud de jure
valeat præsumi, quæ fuit olim decisio S. Congregationis
Concilii die 7. Januarii 1721. deinc. approbata a Clemen-
te XI. die 14. ejusdem mensis, & confirmata a Benedict.
XIV. in suo Bullario *tom.* 2. *Const.* 33. Tunc autem dice-
tur consuetudo rite inducta, dum in aliquo loco ab im-
memorabili tempore inferior Prælatus omnem omnino ju-
risdictionalium actuum speciem ita solus exhibuerit, ut
Episcopus in cujus Diœcesi locus situs est, toto eo tem-
pore nullam in his partem habuerit, neque in iis se um-
quam miscuerit. *De Synod. Diœces. lib.* 13. *c.* 8. §. 18. *&* 21.
nov. edit.

51 Episcopi licet habeant Capitula quantumcumque exem-
pta, possunt per se ipsos sine adjunctis de Capitulo visi-
tare Ecclesiam, Canonicos, & Beneficiatos, ut decisum
a S. Congreg. Concilii in quadam causa Zamorensi, quam-
vis non potest committere hoc munus alteri. *Ibid. cap.* 9.
§. 6. *nov. edit.*

52 Si tamen extra visitationem velit contra Canonicum
procedere, tenetur duos ex Capitulo Canonicos adjunctos
habere, a Capitulo anno quolibet ineunte designandos,
qui duo Canonici constituunt unum tantummodo suffra-
gium, & si ambo conveniant in sententiam Episcopo
contrariam, tunc ad tertii electionem procedendum est,
juxta formulam a Tridentino *sess.* 25. *cap.* 6. *de refor.* præ-
scriptam. Ita ex pluribus Decretis S. Congregationis Con-
cilii, & ex collatione duorum locorum Tridentini, alte-
ro in *sess.* 6. *cap.* 4. altero in *sess.* 25. *cap.* 4. de Synodo Diœc.
lib. 13. *cap.* 9. *nov. edit.*

Novæ additiones ex aliena manu.

AMplissima est hæc materia. At angusti limites additionum vix patiuntur, ut aliqua habeamus de jurisdictione ordinaria, & delegata, tum de jurisdictione contentiosa, & voluntaria.

Duobus modis Jurisdictio dici potest ordinaria.

1 *Primo*, quæ jure perpetuo, & stabili, vel lege, vel
Principum constitutione ad instar regulæ constituta est,
2 & efformata. Opponitur delegatæ, quæ extra ordinem
committitur alicui, qui alias Judicis munus non habet,
in certo casu, & sic se habet per modum exceptionis.
3 Hoc sensu omnia Principum, & Prælatorum judicia ju-
risdictionem habent ordinariam, quippe quia hunc in fi-
nem sunt constituta, ut ordinarie, & regulariter in cau-
sis controversis pateat ad ea aditus, & Judices iis propo-
siti nomine Principum, & Prælatorum jus dicant. Com-
4 missarii vero, qui pro re nata ad certam causam depu-
tantur, extraordinariam jurisdictionem habent, cum per-
petuum judicium non exerceant, sed unam alteramque
causam ob singulares circumstantias expediant, pateatque
adhuc ad Delegantem recursus.

5 *Secundo* dicitur ordinaria jurisdictio, quam quis jure
proprio & non ex alterius commissione, & beneficio te-
net, & exercet, nec ita a Superioris arbitrio dependet,
6 ut pro ejus arbitrio revocari possit. Opponitur huic vi-
caria, seu delegata jurisdictio, quam quis nomine, &
7 vice ejus, qui jurisdictionem ordinariam habet, gerit.
Hoc sensu soli Principes, & Episcopi habent jurisdictio-
8 nem ordinariam. Officiales vero Episcoporum vicariam
gerant operam, qui eam ob causam dicuntur ipsorum Vi-
carii, reddendis rationibus iisdem obnoxii sunt, & ab eis
in exercitio jurisdictionis sunt dependentes.

Dici solet habere officialem eamdem jurisdictionem, 9
quæ competit Episcopo. At eam haud habet eodem mo-
do. Ille enim eam habet jure proprio: Hic vero potesta-
te vicaria, licetque idem exerceat Tribunal, quod Epi-
scopus habet, est adhuc ejus administer, ab eoque consti-
tuitur; Vide de his omnibus *Bohemer. in Decretal. lib.* 1.
Tit. 28. §. 7.

De contentiosa jurisdictione non est quod multa ha- 10
beamus. De ejus divisione in *libellarem*, & *decretoriam*
traditam ab *Obrecto de jurisdict. lib.* 1. *cap.* 9. *num.* 19., vi-
de omnino *Scheimier. Jurisprud. canon. lib.* 1. *tract.* 5. *cap.* 8.
in supplement. q. 2. *der tot.*

Voluntaria jurisdictio neque a volutate Magistratus di- 11
citur, quasi eam pro arbitrio accommodet, neque a vo-
luntate partium, quasi eam pro suo libitu petant, sed
potius ab actibus, qui non imperantur, sed a volentibus
solum, & consentientibus peragentur, *Lauterbac. in disp.
de jurisd. Volunt. Thes.* 2.

Dividitur jurisdictio voluntaria in simplicem, & mix- 12
tam. Simplex exercetur a Magistratu sine speciali causæ
cognitione, sola interpositione publicæ auctoritatis circa
actum, qui coram se geritur. Mixta exercetur cum spe-
ciali & solemni causæ cognitione; *Braun. de jurisd. cap.* 4.
§. 3. *n.* 4.

Pertinent ad jurisdictionem voluntariam simplicem ex 13
Juris dispositione adoptio, emancipatio, & manumissio,
& ex interpretatione Prudentum insinuatio Testamenti ju-
dicialis hypothecæ bonorum immobilium, edictalis bono-
rum possessio, apertura, & publicatio Testamentorum,
Lauterbac. dict. Disput. Thes. 33. *& sequit. Vinn. de jurisd. c.*
6. *num.* 6.

Ad jurisdictionem voluntariam mixtam pertinent arro- 14
gatio, emancipatio Impuberis, manumissio servi, si fiat
a minori 26. annis, transactio de alimentis Testamento
relictis, alienatio rerum immobilium, vel mobilium pre-
tiosarum ad Pupillos, vel Minores spectantium, & bo-
norum possessio decretalis; *consule Scheimier jurispr. Ca-
non. Civil. lib.* 1. *Tract.* 5. *cap.* 8. *Section.* 2. §. 4. *n.* 48. *& plur.
sequen.*

Quæritur; An dispensatio super votis, & juramentis, 15
absolutio a censuris, collatio Beneficiorum, aut Privile-
giorum & alia id genus Jure Canonico inducta spectent
ad jurisdictionem voluntariam, & utrum ad simplicem,
an ad mixtam? At confer *Scheimier jurispr. Canon. Civil.
l.* 1. *Tract.* 5. *cap.* 8. *sect.* 2. §. 3. *n.* 43. *& ser.*

Conveniunt in hoc jurisdictio simplex, & mixta, quod 16
utraque personalem requirit præsentiam eorum, quibus
administratur, nec ministerium Procuratoris admittit,
de jurisdict. cap. 4. §. 3. *n.* 11.

Differunt vero, quia simplex potest administrari in cau- 17
sa propria, propriæ, & conjunctis personis, a Judice com-
petente, & incompetente, intra, & extra Territorium
jus dicentis, die feriato, & non feriato. Mixta vero red-
ditur causis & Personis alienis a Judice competenti, ac
pro Tribunali sedente intra Territorium proprium, die-
busque juridicis. Nec mirum. Simplex enim cum non re- 18
quirat Causæ cognitionem, nec judicio, nec Judici, nec
loco adstricta solam præsentiam Magistratus, & inscri-
ptionem negotii ad acta desiderat. Mixta vero, utpote
desiderans judicialem causæ cognitionem, certo loco, Ju-
dici, & judicio alligata est; *Vinnius de jurisdiction. cap.*
6. *num.* 7. *Braun eod. tractat. cap.* 4. §. 3. *num.* 38. *&
sequent.*

JUS, JUSTITIA.

SUMMARIUM.

1 *Juris vocabulum unde derivetur?* ad n. 2.
3 *Relictis variis aliis Juris acceptionibus, hic Jus potissimum accipitur pro Lege.*
4 *Jus pro Lege acceptum dividitur primo in Jus naturale, & Jus positivum, & quid sit Jus naturale?*
5 *Quid sit Jus positivum?*
6 *Jus positivum dividitur in Jus positivum Divinum, & Jus positivum humanum, & quid sit utrumque?*
7 *Jus positivum Divinum subdividitur in vetus, & novum, & quid sit utrumque?*
8 *Jus positivum humanum subdividitur in Jus Gentium, Civile, & Canonicum.*
9 *Jus Gentium duplex quid sit?*
10 *Jus Gentium duplex solet a Juristis assignari, scilicet Primarium, & Secundarium, & quid sit utrumque?*
11 *Jus Civile quid sit?*
12 *Jus Civile dividitur primo in Jus scriptum, & non scriptum, & quid sit utrumque?*
13 *Jus Civile dividitur secundo in Jus commune, & particulare seu Municipale, & quid sit utrumque?*
14 *Totum Jus commune Civile, seu Cæsareum dividitur præcipue in tres partes, quæ assignantur.*
15 *Jus Canonicum unde derivetur?*

16 *Regula unde sit dicta?*
17 *Jus Canonicum quid sit?*
18 *Jus Canonicum vocatur etiam aliis nominibus, quæ adducuntur.*
19 *Jus Canonicum dividitur primo ad instar Juris Civilis in scriptum, & non scriptum.*
20 *Jus Canonicum scriptum unde desumptum sit.*
21 *Jus Canonicum non scriptum unde desumptum; & quid contineat?*
22 *Jus Canonicum dividitur secundo in jus commune, in speciale, & quid sit utrumque?*
23 *Corpus Juris Canonici dividitur in sex partes, quæ assignantur.*
24 *Prima pars Juris Canonici est decretum Gratiani; unde sit dictum; & quid contineat?*
25 *Quamvis Decreto Gratiani usque adhuc non sit attributa auctoritas Legis Canonicæ; Canones tamen, aliaque ibidem, contenta merentur totalem fidem, quod cum suis originalibus sine errore, aut falsitate correspondeant.*
26 *Hinc Canones, aliaque contenta in tali Decreto habent eamdem auctoritatem, quam de se haberent, & habent apud proprios auctores, & Conditores.*
27 *Secunda pars Juris Canonici sunt Decretales Gregorii IX. unde sic dictæ? & quid contineant?*
28 *Tertia pars Juris Canonici est Liber sextus Decretalium, & quid contineat?*
29 *Quarta pars Juris Canonici sunt Clementinæ; unde dictæ? Et quid contineant?*
30 *Quinta pars Juris Canonici sunt Extravagantes Joannis XXII. unde dictæ? Et quid contineant?*
31 *Sexta pars Juris Canonici sunt Extravagantes communes; unde dictæ? Et quid contineant?*
32 *Corpori Juris Canonici in quibusdam recentioribus exemplaribus ad finem reperitur adjectus Liber septimus Decretalium collectus a Petro Matthei jurisconsulto Lugdunensi, & quid de ipso?*
33 *Digna memoratu relatio de alio septimo Decretalium libro.*
34 *Extra corpus extant plures alii libri sanctiones Canonicas habentes, & assignantur.*
35 *Canones, & Leges mixtim allegantur in utroque Foro, quando sibi non contradicunt.*
36 *Hinc casus in Jure Civili dubius, sed in Canonico clare decisus, procedit quoque in Jure Civili, & econtra.*
37 *Quando inter Jus Canonicum, & Civile est aperta contrarietas, eaque est de re profana, nec attingit conscientiam, quodlibet jus est in suo Foro servandum.*
38 *Quando autem inter Jus Canonicum, & Civile est aperta contrarietas in materia conscientiæ, & peccati, standum est Juri Canonico, relicto Jure Civili etiam in Terris Imperii Sæcularis.*
39 *Adducuntur plures correctiones Juris Civilis factæ a Jure Canonico.*
40 *In materia spirituali, & Sacramentorum, neglecta, seu relicta dispositione Juris Civilis, universim ad Jus Canonicum est recurrendum.*
41 *Item negliguntur, & relinquuntur Leges Civiles disponentes de personis, & rebus Ecclesiasticis, & quoad istas est omnimode standum dispositioni Juris Canonici.*
42 *Jura juribus, quantum fieri potest, sunt concordanda, neque eorum correctio est inducenda sine necessitate.*
43 *Ubi est manifesta jurium contrarietas, non admittens congruam conciliationem, tunc standum est posteriori Constitutioni.*
44 *Jus prout est objectum justitiæ; quid sit?*
45 *Jus taliter acceptum dividitur in jus in re, & in jus ad rem.*
46 *Jus in re, & jus ad rem quid sit?*
47 *Jus in re dat actionem in ipsam rem, & jus ad rem dat actionem in personam &c.*
48 *Actio ut sic, quæ definitur, dividitur in Actionem realem, & personalem, & utraque assignatur.*
49 *ustitia quid sit?*
50 *ustitia communissime dividitur in Legalem, seu universalem, & in Particularem, & quæ sit utraque?*
51 *Justitia particularis subdividitur in distributivam, & commutativam; & quæ sit utraque?*
52 *Assignantur differentiæ inter Justitiam distributivam, & commutativam.*
53 *Sola justitia commutativa, si violetur, proprie, & per se inducit obligationem restitutionis: justitia autem distributiva non inducit obligationem restitutionis ratione sui erga partem neglectam, sed ratione justitiæ commutativæ, si ei sit adjuncta, & solum aliquando per accidens erga ipsam Communitatem.*
54 *Non potest inter Deum, & hominem intercedere Justitia rigorosa, & stricta, sed solum Justitia latius sumpta.*
55 *Inter Patrem, & Filium; Dominum, & Servum; Maritum, & Uxorem formaliter qua tales sunt, non potest esse justitia proprie, & simpliciter, sed solum improprie, & secundum quid.*
56 *Inter supradictos autem materialiter sumptos, & quatenus homines sunt, potest esse Justitia proprie, & simpliciter.*
57 *Justitia præmiativa, & punitiva, seu vindicativa utraque reducitur saltem per imitationem, & similitudinem ad Justitiam, tam distributivam, quam commutativam.*
58 *Subnectuntur Supplementa Auctoris*, ad n. 59.

JUs derivatur a verbo *Justo*, textu expresso *in cap. Jus generale 2. dist. 1.* ibi: *Jus autem est dictum, quia Justum est, & in l. 1. ff. de Justitia & Jure*, ibi: *Jus a justitia appellatum est; nam jus est ars boni, & æqui*. Nec in re discrepit, *cap. Jus dictum est 12. de verbor. significat.* ubi dicitur: *Jus dictum est a jure possidendi, hoc enim jure possidetur, quod juste*: quia ibi, ut recte notant Abbas *in dict. cap. Jus dictum*, Reiffenstuel *lib. 1. decretal.* §. 1. *proæmii num.* 3. & alii, ponitur Etymologia Juris, non prout *Jus* est nomen generale, sed prout applicatur ad rem certam, dicendo v. gr. *Habeo Jus in tali re*. 1 2

Relictis variis aliis Juris acceptionibus, hic Jus potissimum accipitur pro Lege, quæ est Regula justitiæ, seu justi in genere; Cum enim Legibus nonnisi id, quod justum est, sive debitum inter Cives, vel erga Rempublicam statuatur, hinc usu receptum est, ut ipsæ leges tum divinæ, tum humanæ Jura appellarentur, & in hac significatione accipitur Jus, *in cit. cap. Jus generale 2. dist. 1.* ubi dicitur: *Jus generale nomen est, Lex autem Juris est species*. Unde Jus pro Lege acceptum dividitur primo in naturale, & Jus positivum. Jus naturale (quod alio nomine nuncupatur *Lex naturalis*) est illud, cujus obligatio non ex libera alicujus præcipientis Legislatoris voluntate, sed ex ipsa rei præceptæ, vel prohibitæ natura oritur, ut v. gr. *Quod tibi vis fieri, alteri feceris, & quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris*, & hujusmodi; *Est in re Communis*, & colligitur ex *cap. Jus naturale 7. dist. 1.* ubi dicitur: *Jus naturale est commune omnium nationum, eo quod ubique Jure naturæ, non constitutione aliqua habetur*. Et clarissime insinuatur *Ad Romanos cap. 2.* ibi: *Gentes, quæ legem non habent* (idest scriptam), *naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt; ejusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt Lex; qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conscientia ipsorum*. Et jam indicaverat Regius Psaltes *Psalm. 4.* ibi: *Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine*. 3 4 5
Jus positivum est illud, quod non ex rei natura, sed ex libera Dei, vel hominis voluntate pendet, & vim obtinet; Et dicitur *positivum*, quia a Superiore, non ex quadam necessitate, atque intrinseca exigentia objecti, sed libere, & contingenter ponitur; *Est in re communis*.

Jus positivum dividitur in jus positivum Divinum, & positivum humanum. Jus positivum Divinum esse, quod a Deo Supremo Legislatore, de iis, quæ ad Jus naturale non spectant, in tempore latum, & hominibus positum fuit. Notanter autem dicitur, *De iis, quæ ad Jus naturale non spectant*, ut ab isto Jure Divino positivo excludatur Jus naturale, quod certo respectu, & ratione, etiam divinum appellatur, quatenus a Deo tamquam auctore naturæ mentibus humanis est inditum. Jus positivum humanum est illud, quod ab auctoritate humana aliquid præcipiente, vel prohibente procedit. 6

Jus positivum Divinum subdividitur in Vetus, & Novum. Vetus est, quod Deus in Veteri Testamento tulit, & triplicis generis præcepta continebat, scilicet Moralia, Cæremonialia, & judicialia. Jus positivum divinum novum est, quod Christus Dominus verus Deus, & homo in novo Testamento condidit, & observari mandavit; & continet præcepta Fidei, Spei, Charitatis, & Sacramentorum. 7

Jus positivum humanum subdividitur in Jus Gentium, Civile, & Canonicum. Jus Gentium est illud, quo omnes gentes, vel ferme omnes utuntur, *l. 1. §. Jus Gentium ff. de justitia, & jure*, juncta *leg. Omnes ff. eodem* ubi dicitur: „ Quod naturalis ratio inter „ omnes homines constituit, id apud omnes peræque custoditur, vocaturque Jus Gentium, quasi quo Jure „ omnes homines utuntur. “ Jus autem Gentium duplex solet a Juristis assignari, scilicet Jus Gentium Primarium, & Secundarium. Jus Gentium primarium est illud, quod naturalis ratio omnibus gentibus dictat, quodque mentibus hominum a Deo naturaliter inditum est, & ab omnibus populis solo naturali instinctu rationis custoditur, & sic coincidit cum Jure naturali; §. *Jus autem, Institut. de Jure naturæ Gentium & Civil. & l. Omnes 9. ff. de justitia, & Jure* cum similibus. Jus gentium secundarium est illud, quod ex naturali quidem ratione proficiscitur, at non simpliciter, & ab initio solo rationis instinctu nobis est indutum, sed necessitate 8

tate humani commercii postea sic exigente usu, ac moribus omnium, aut fere omnium gentium est introductum, sive per modum Legis præceptivæ, aut prohibitivæ, sive solum per modum potestatis, seu facultatis permissivæ quidpiam agendi, quod usu, seu consuetudine omnium, vel pene omnium Gentium præcipitur, prohibetur, aut conceditur tamquam necessarium, vel utile hominibus inter se societatem, seu commercium foventibus, & de hoc Jure Gentium secundario est sermo *in leg. Ex hoc Jure ff. de justitia, & Jure, & §. Jus autem Gentium, Instit. eod. tit.* & afferuntur exempla *in cap. Jus Gentium 9. dist. 1.* præcisis his verbis: *Jus Gentium est Sedium occupatio, ædificatio, munitio, bella, captivitates, servitutes, postliminia, fœdera, paces, induciæ, Legatorum non violandorum religio, conjugia inter alienigenas prohibita. Hoc inde Jus Gentium appellatur, quia eo jure omnes fere gentes utuntur.*

11 Jus Civile est, quod auctoritate Principis, sive Magistratus sæcularis est conditum ad Reipublicæ gubernationem & temporalem pacem, & salutem Civium conservandam; *Est in re Communis* per textum *in cap. Jus Civile 8. dist. 1.* ubi sic præcise dicitur: *Jus Civile est, quod quisque populus, vel quæque Civitas sibi proprium divina, humanaque causa constituit.*

12 Jus Civile dividitur primo in Jus scriptum, & non scriptum, *cap. Jus Generale 2. cap. Lex 3. cap. Mox 4. cap. Consuetudo 5. dist. 1. & §. Constat autem, Institut. de jure natur. gent. & Civil.* Jus Civile *scriptum* est, quod expresso consensu Principis, seu Magistratus Legis condendæ potestatem habentis, constitutum est. Jus autem Civile *non scriptum* est Jus consuetudinarium, sive illud, quod diuturnis moribus, tacito utentium consensu, comprobatis, introducitur; *Communis, argum. citatis Juribus.*

13 Jus Civile dividitur secundo in Jus commune, & particulare, seu municipale. *Jus Civile commune* est illud, quod est commune omnibus Provinciis, & incolis Romano Imperio subjectis, illosque omnes obligat. *Jus autem Civile particulare, seu* municipale est illud, quod non ligat omnes subditos Imperii Romani, sed solum subditos loci, vel Territorio, pro quibus hoc Jus conditum est; *Communis.*

14 Totum Jus commune Civile, seu Cæsareum dividitur in tres præcipue partes, scilicet in Digestum, Institutiones, & Codicem. *Digestum*, quod alio nomine appellatur *Pandecta*, seu libri *Pandectarum*, continet in se quinquaginta libros, qui omnes dividi solent in tres Tomos. Primus vocatur *Digestum vetus*, quia prius editum est, & continet priores viginti quatuor libros. Secundus vocatur *Infortiatum*, quia fortiorem ac pleniorem Legum cognitionem suppeditat & continet sequentes quatuordecim libros usque ad trigesimum octavum inclusive. Tertius vocatus *Digestum novum*, quia postremo editum est, & continet reliquos duodecim libros. *Institutiones Imperiales*, seu Justiniani Imperatoris dividuntur in quatuor libros, & sunt quoddam Juris compendium, *Codex Justiniani* continet duodecim libros, quorum tres ultimi tractantes de Jure publico non solent explicari in omnibus scholis, Istis tribus Juris Civilis partibus sunt adjectæ postremo *Novellæ Constitutiones* Justiniani, & Leonis Imperatorum, & alio nomine dicuntur *Authenticæ*, & constant novem Authenticis Collationibus, quibus recens decima adjecta est, insuper adjectæ sunt *Consuetudines Feudorum*, seu duo *Libri Feudorum*, & aliæ quædam Constitutiones Imperiales.

15 Jus Canonicum derivatur a verbo Græco *Canon*, quod latine significat Regulam, *cap. Canon. 1. distinct. 3.* Re-
16 gula autem Ecclesiastica est sic dicta, eo quod recte ducit, nec aliquando aliorum trahit, quam ad rectitudinem, vel quod regat, vel quod normam recte vivendi præbeat, vel quod distortum, pravumque corrigat, *cap. Regula 2. dist. 3.* Unde Jus Canonicum recte definitur, quod sit Jus positivum ex sacris Canonibus, seu Regulis Ecclesiasticis collatum, & ad recte vivendum, æternamque salutem consequendam, & justitiam in populo Christiano conservandam Summis Pontificibus Ecclesiæ Catho-
17 licæ traditum, constitutum, vel approbatum, *Ita in re Communis.* Jus Canonicum vocatur etiam alio nomine *Jus Ecclesiasticum*, quia materia in ipso contenta est Ecclesiastica, & agit potissimum de personis, & rebus Ecclesiasticis. Item vocatur etiam *Jus Pontificium*, quia a Summis Pontificibus fuit institutum, & approbatum. Item vocatur etiam *Jus divinum* large sumendo Jus divinum, sive quia instinctu, & gratia S. Spiritus Canones editi sunt, ut dicitur *in c. Violatores 5. caus. 25. q. 1.* sive quia Canones sunt
18 veluti conclusiones deductæ ex principiis Juris, seu Legis Divinæ, *c. Qualiter 24. de accusat.* & quædam ex sacris Litteris excerpta continent, sive denique quia Summus Pontifex potestatem condendi Leges ab ipso Christo, veluti, ipsius Vicarius, & Petri successor accepit, ut desumitur *ex cap. Translato 3. de Constitutionibus.*

Jus Canonicum dividitur primo ad instar Juris Civilis 19
in scriptum, & non scriptum, textu expresso *in cap. Jus Generale 2. dist. 1. & in cap. Ecclesiasticarum 5. dist. 11.* Jus 20
Canonicum *scriptum* desumptum est, partim ex Jure Divino, & Sacra Scriptura Veteris, & Novi Testamenti, partim ex decretis Conciliorum auctoritate Pontificia confirmatorum, partim ex diversis Rescriptis, & Constitutionibus Summorum Pontificum, partim ex placitis, seu Legibus Principum Sæcularium, & partim ex sententiis Sanctorum Patrum.

Jus Canonicum autem *non scriptum* continet Traditiones, 21
& laudabiles Consuetudines Ecclesiasticas; *Communis*; & clare patet ex *cap. Ecclesiasticarum 5. cap. Consuetudinem 6. cap. In his rebus 7. cap. Catholica 8. cap. Palam est 9. cap. Hoc vestræ 10. & cap. Quis nesciat? 11. dist. 11. cap. Præceptis Apostolicis 2. cap. Sit Sancta 3. cap. Illud breviter 4. cap. Ridiculum 5. cap. Diuturni mores 6. cap. Consuetudo 7. cap. Nos consuetudinem 8. cap. Quemadmodum 9. cap. Novit 10. cap. Illa autem 11. & cap. Omnia talia 12. distin. 12.*

Jus Canonicum dividitur secundo in Jus commune, & 22
Jus speciale. *Jus canonicum commune* est illud, quod pro universa Ecclesia latum est, & omnes Fideles obligat. *Jus canonicum speciale* est illud, quod solum pro certo loco, Provincia, Diœcesi, vel Communitate latum fuit, & extra fines ipsius non obligat, ut sunt diversæ Constitutiones Sinodales Diœcesum, aut Provinciarum; *Communis.*

Corpus Juris Canonici dividitur in sex partes, scilicet; 23
Prima est Decretum Gratiani; Secunda sunt Decretales Gregorius IX. Tertia Decretales Bonif. VIII. Quarta Decretales Clement. V. Quinta Decretales Joan. XXII. Sexta Decretales variorum Pontificum.

Prima igitur pars Juris Canonici est Decretum Gratia- 24
ni quod a suo Auctore Gratiano Religioso Ordinis Sancti Benedicti nomen traxit, qui anno circiter 1150. tempore Eugenii III. hoc opus ex diversis *Sacræ Scripturæ* sententiis, Summorum Pontificum, & Conciliorum Decretis Sanctorum Patrum scriptis, Imperatorum etiam Legibus, & Sanctionibus compilavit, ac *Concordiam discordantium Canonum* appellavit, & multa de suo adjecit. Hoc Gratiani Decretum componitur ex tribus partibus. Prima pars continet centum, & unam distinctiones, in quibus per Capita, seu Canones agitur de Jure Divino, & humano, & de personis Ecclesiasticis. Et textus in hac prima Decreti parte contenti citantur ponendo numerum distinctionis, & initium Capitis, seu Canonis, v. gr. *distinct. 1. cap. Jus Generale*, ubi legendum est, *Ut habetur dist. 1. Cap. seu Canone, qui incipit Jus Generale.* Secunda pars continet causas 36. in quibus tractatur de negotiis Clericorum, & Laicorum, & earum ferme quælibet plures continet Quæstiones, & quælibet Quæstio plures Canones, seu Capita. Et textus in hac secunda parte contenti citantur hoc modo. *cap. Nullius crimen 1. qu. 4.* lege *Capite, seu Canone, qui incipit Nullius crimen, Causa prima, Quæstione quarta*, & ut facilius textus reperiantur, solet a multis præponi ad Caput, seu Canonem proprius numerus in ordine, scribendo v. gr. *Nullius crimen 1. caus. 1. qu. 4.* Inseritur autem causæ trigesimæ tertiæ de Matrimonio agenti, Tractatus de pœnitentia in quæstione tertia, quæ dividitur in septem distinctiones subdivisas per capita, seu Canones. Et textus in hoc Tractatu citantur sic, v. gr. *Cap. seu Can. Petrus doluit, de Pœnitent. dist. 1.* lege *ut habetur De Pœnitentia dist. 1. cap. seu Canon. qui incipit Petrus doluit.* Tertia tandem Decreti pars, quæ agit de consecratione Ecclesiarum, de celebratione Missarum, de Sacramentis Baptismi, Confirmationis, Eucharistiæ &c. continet quinque distinctiones, quarum quælibet complectitur varia Capita, seu Canones; Et textus in hac tertia parte contenti citantur hoc modo, *Cap. vel Canon. Omnes Basilicæ, de consecr. dist. 1.* lege *Capite, vel Canone Omnes Basilicæ, de consecratione dist. 1.* Vel citantur sic, *De consecrat. dist. 1. Omnes Basilicæ*, lege *de consecratione dist. 1. Cap. seu Canon. qui incipit Omnes Basilicæ.* His adjungi solent quadraginta septem Canones Pœnitentiales, qui sic citantur, *Canon. Pœnitent.* 1. vel 2. vel 3. vel 4. Item octoginta quatuor Canones, quos *Apostolicos* vocant, dicunturque collecti per Sanctum Clementem Papam, & sic citantur *Canon. Apost.* 1. vel 2. vel 3. vel 4. sicuti est proprius numerus in ordine.

Quamvis nec dum sufficienter constet, quod Decreto Gra- 25
tiani universim fuerit attributa auctoritas Legis Canonicæ totum mundum obligantis; Nihilominus propter perfectam emendationem, & hujus emendationis approbationem a Gregorio XIII. factam meretur aliquam fidem, cum tamen Canones, aliaque ibidem contenta cum suis originalibus sine errore, aut falsitate correspondent, ut pluribus citatis tradit Barbosa *in Collectan. DD. ad proœmium Decreti nu. 6. & sequent.* Pirhing *in Proœmio nu. 32.* Engel *ibid. n. 6.* Reiffenstuel *ibid. n. 65.* & alii passim. (a) Hine Cano-

(a) Vide tamen Antonium Augustinum *de emendatione* Gratiani, nec non Van-Espenii *Dissertationem Proœmialem ad Decretum Gratiani, cap. 10.* cui titulus: *De Erratis Gratiani post correctionem Romanam.* T. 3. pag. 184.

Canones, aliaque contenta in tali Decreto habent eamdem auctoritatem, quam de se haberent, & habent apud proprios Auctores, seu Conditores; nec majorem habent per hoc, quod referantur in ipso Decreto. Sic Doctores supracitati, ac alii fere communiter, & expresse Sacra Rota Romana apud Peniam *decis.* 480. ubi inter alia sic habet: „ Nec refert illos Canones, recenseri in Decreto a Gratiano compilato, quia, cum Gratianus non publica auctoritate infinita quæque illa Canonum Ecclesiasticorum, & Legum etiam sæcularium Capitula in suum Librum contulerit; Nec Legis concedendæ auctoritatem habuerit, nec ab aliquo Romano Pontifice Liber ille (N. B.) tamquam authenticus, & legalis approbatus fuerit, inde fit, quod quilibet Canon inibi relatus ex eo tantum, quod ibi refertur, non habeat majorem auctoritatem, quam in primo loco consistens de sui natura esset habiturus. Nec Greg. XIII. Gratiani Librum tamquam Legalem authenticavit, cum solum emendari jusserit, & emendationes sine additionibus mandaverit observari.

27 Secunda pars Juris Canonici sunt Decretales jussu Gregorii IX. collectæ a Sancto Raymundo de Pennafort Ordinis Prædicatorum circa annum 1234. Istæ Decretales sunt sic dictæ, quia magis ex Summorum Pontificum Constitutionibus, & Epistolis Decretalibus coalescunt, quam ex Conciliorum Decretis. Decretum autem Gratiani e contra. Dividuntur istæ Decretales in quinque Libros, Libri in Titulos, & Tituli in Capitula, & citantur ponendo initium, vel numerum Capituli, & allegando Titulum, v. gr. *Canonum Statuta. De constitutionibus*; lege *Capite Canonum statuta, tit. de Constitutionibus*, & ab aliquibus post initium Capituli ponitur, etiam numerus sui ordinis, ut facilius reperiatur, v. g. *cap. Canonum Statuta* 1. *De Constitutionibus*; Glossator Decretalium est *Bernardus Parmensis*. Materiam Decretalium Glossa proœmialis memoriæ causa sequentibus versiculis comprehendit:

„ Pars prior Officia parat, Ecclesiæque ministros,
„ Altera dat Testes, & cetera Judiciorum.
„ Tertia de Rebus, & vita Presbyterorum.
„ Quarta docet quales sint Nexus conjugiorum.
„ Quintaque de Vitiis, & Pœnis tractat eorum.
Et brevius hoc Versiculo.
„ *Judex, Judicium, Clerus, Sponsalia, Crimen.*

28 Tertia pars Juris Canonici est *Liber sextus Decretalium*, qui post quinque Libros Decretalium Gregorii IX. auctoritate Bonifacii VIII. compilatus fuit a *Gulielmo Ebredunensi*, *Berengario Biterensi*, & *Richardo Senensi* circa annum Christi 1297. qui etiam dividitur in alios quinque Libros, qui subdividuntur in Titulos juxta ordinem in quinque Decretalium Libris observatum (omissis tamen illis Titulis, circa quos specialis controversia de novo non emerserat) ac Tituli in Capitula. Citatio in hac parte fit ponendo initium, vel numerum Capituli, & Titulum, ut in quinque Libris Decretalium, cum addito in 6. v. gr. *Cap. Ut super* 4. *De appellat. in* 6. lege, *Capite, quod incipit Ut super, & est quartum in Titulo De Appellationibus in Libro sexto Decretalium*. Glossator hujus Libri *est Joannes Andreas Bononiensis Jurisconsultus*.

29 Quarta pars Juris Canonici sunt *Clementinæ*, idest Constitutiones, partim editæ a Clemente V. partim ejus jussu collectæ, & post ejus mortem promulgatæ a Joanne XII. circa annum Christi 1317. & dividuntur in quinque Libros, Libri in Titulos, & Tituli in Capitula. Citatio fit v. g. *Clement. Causam electiones* 3. *De electione*, lege *in Clementinis capite Causam electionis* 3. *De electione*. Glossator est dictus *Joannes Andreas Bononiensis Jurisconsultus*.

30 Quinta pars Juris Canonici sunt *Extravagantes* Joannis XXII. idest viginti Constitutiones editæ a Joanne XXII. & distributæ in quatuordecim Titulos, & dicuntur *Extravagantes*, quia vagantur per varias materias ultra illas, quæ in Libris Decretalium habentur, & quia antea extra Corpus Juris Canonici incerta quasi sede vagabantur, quod nomen adhuc retinent, licet postea in ordinem Librorum Juris Canonici redactæ sint. Citatio fit addito nomine hujus Papæ v. gr. *Extravag. Prodiens Joannis XXII.* lege *In Extravagante Constitutione Joannis XXII. quæ incipit Prodiens*. Glossator est *Zenzelinus de Cassanis*.

31 Sexta pars Juris Canonici sunt *Extravagantes Communes*, idest Constitutiones, quæ post priora omnia emanarunt a diversis Pontificibus, & dividuntur in quinque Libros, Libri in Titulos, Tituli in Capitula, quorum singula novam, & distinctam continent Constitutionem, vel Constitutiones, seu Extravagantes; Vocantur *Extravagantes* propter supradictam rationem, & *Communes*, quia non ab uno solo Pontifice; sicut Extravagantes Joannis XXII. sed a pluribus, & diversis Pontificibus sunt editæ. Citatio fit ponendo initium Capituli, & Titulum, in quo reperitur Capitulum, v. gr. *Extravag. Ad regimen* 13. *de præbend.* lege, *In Extravagante, quæ incipit Ad regimen cap.* 13. *de præbendis*. Glossas addiderunt *Joannes Monachus, Gulielmus de Monte Lauduno, & Joannes Franciscus de Pavinis*.

Corporis Juris Canonici in quibusdam recentioribus exemplaribus ad finem reperitur adjectus *Liber septimus Decretalium* collectus a *Petro Matthæi Jurisconsulto Lugdunensi*, & juxta ordinem Titulorum in quinque Decretalium Libris contentorum distributus. Ast hic, prout nunc est editus, non est auctoritate publica in Corpus Juris Canonici receptus, licet habeat Constitutiones reipsa obligantes, qualia sunt Decreta, & Canones posteriorum Conciliorum usque ad Tridentinum inclusive, & Constitutiones multas variorum Summorum Pontificum, quæ in ipso reperiuntur. 32

De alio *Septimo Decretalium Libro* memoratu dignam relationem facit Prosper Fagnanus *lib.* 2. *Decret. in cap. Cum venissent* 12. *de Judiciis n.* 61. & 62. quæ prout ibi est, hic ad litteram datur, *ibi*: „ Cum Gregorius XIII. commisisset prius Flavio Ursino, Francisco Alciato, & Antonio Carafæ S. R. E. Cardinalibus licentiam compilandi septimum Librum Decretalium, multaque ipse manu sua exarasset, ac monuisset, sed e vivis ereptus inchoatum opus dimisisset; Sixtus V. ejus Successor eam Curam imposuit Dominico Cardinali Pinello anno 1587. eique Collegas adjunxit Cardinales Aldobrandinum, Matthæium, Columnam. Ex quibus Cardinali Aldobrandino post obitum Sixti ad Pontificatum assumpto, & creatis Cardinalibus ex Prælatis ipsius Congregationis Lucio Saxo, Laurentio Blanchetto, & Pompejo Arrigonio extremo anno 1593. factus est finis ea undequaque seligendi, & recognoscendi, quæ inferenda in Canonum corpus essent. Magnopere autem hæsitatum est, num in extrema hac compilatione inseri deberent Œcumenicorum Concil. Florent. ac Trident. Canones etiam ad Dogmata pertinentes: & tandem optimis rationibus in eam itum est sententiam, ut insererentur, licet Collectiones tam Gregorii IX. Bonifacii VIII. & Clementis V. quam in antiquioribus Isidori, Burchardi, Anselmi, Photii, & aliorum paucissimis dogmatibus sint respersæ. Itaque volumen Pontificia jura, & Conciliorum Decreta trecentorum prope annorum in quinque libros disposita, suis propriis distributa Titulis, compendiaria quadam Summa complectens, extremam manum accepit die 25. Julii anno 1598. Sed cum typis jam excusum sub nomine septimi libri Decretalium Clementis VIII. propediem esset publicandum, gravis emersit difficultas, quod cum Decreta fere omnia Concilii Tridentini in eo inserta Jam in Corpus Juris Canonici redacta essent, negandum non erat, quin Jurisperitis liceret eis applicare Glossas, & Commentarios; ita enim in præcedentibus compilationibus factum videmus: nam, ut missas faciamus veteres Græcorum Collectiones, quibus suas addiderunt interpretationes, non modo Alexius Aristenus, Joannes Zonaras, & Theodorus Balsamon, verum etiam Joannes Scholasticus, & Photius ambo Constantinopolitani Antistites, & Matthæius Bastens Monachus, Constantinusque Hermenopolus, atque Arsenius; apud Latinos prima Decretalium compilatio, quam tempore Alexandri III. ex Decretis antiquorum Conciliorum, & Summorum Pontificum Constitutionibus a Gratiano omissis fecit Bernardus, Præpositus Papiensis, mox Faventinus Episcopus, & Breviarium Extravagantium inscripsit, licet privato ejus nomine edita fuerit: Glossatores tamen habuit Vincentium, Alanum, Tancredum, Laurentium, & Rogerium. Similiter ad secundam privatam compilationem Gilberti, & Alani, quam suo nomine edidit Joannes Gallesis eorum discipulus, glossemata fecerunt idem Joannes, Hugo Ferrariensis Episcopus, & Bernardus major Compostellanus. Quemadmodum & ad tertiam, quæ a Bernardo Archidiacono Compostellano propria auctoritate Romæ confecta, & ideo Romana appellata, ac deinde omnium prima Liber Decretalium conscripta fuit, glossas fecerunt idem Vincentius, Alanus, Rogerius, Jacobus, & omnium copiosissime Tancredus, ut constat ex vetusto Codice antiquarum compilationum ab Anagnia Civitate in Bibliothecam Vaticanam delato, licet Joannes Andreas putaverit glossas ad hanc compilationem composuisse Paulum Hungarum. Quartæ itidem compilationi, cui addita fuerunt Capita septuaginta, & unum Generalis Concilii Lateranensis paulo ante celebrati, glossæ fuerunt applicatæ, licet de auctoribus variæ sint opiniones, alii enim illas tribuunt Joanni, alii Roberto, sive Rogerio. Et prætermissa quinta, quam idem Tancredus compaginavit ex Constitutionibus Honorii III. ad sextam itidem compilationem, quam Gregorius IX. ex quinque compilationibus præcedentibus in quinque libris Decretalium disposuit, opera scilicet Raymundi tunc ejus Cappellani, & Pœnitentiarii, mox Tertii Ordinis Prædicatorum Magistri Generalis, glossas edidit Bernardus de Botono Parmensis, & Canonicus Bononiæ. Sed & ad sextum Librum Decretalium Bonifacii VIII. quæ septima fuit 33

„ com-

„ compilatio, Jo: Andr. Bononiensis applicuit glossas „ Joan. Monachi Cardinalis, fuerunt enim concurren- „ tes, ut idemmet Joann. Andr, testatur *in præfatione* „ *ejus libri*. Ac demum ad compilationem Clementina- „ rum Clementis V, a Joanne XXII. publicatam, glossas „ confecit idem Joan. Andr. Et ad Extravagantes, quæ „ una cum Decretalibus Gregorii IX. *Sexto*, Clementi- „ nis, Corpus Juris Canonici constituunt, ut declaravit „ Gregorius XIII. in Constitutione, quæ incipit: *Cum* „ *pro munere*, Zenzelinus de Cassanis, & Gulelmus de „ Monte Lauduno glossas applicaverunt, & Apostillas „ Joannes Franciscus de Pavinis Rotæ Auditor. Itidem „ veterum Canonum Expositores, Ruffinum, Silvestrum, „ Jo: Hispanum, Joannem Faventinum, Goffredum, Me- „ lendum, Bartholomæum Brixien. Joannem de Deo, & „ alios quamplures recenset Gulielmus Durand. *in proœm.* „ *Spec. num.* 14. & ibi susius Jo: Andr. *in additione incip.* „ *B. Parm. littera M.*

„ Quod igitur ad veteres Canonum Collectiones factum „ est, nulla ratio suadebat, cur non idem esse permit- „ tendum ad extremam hanc compillationem septimi Li- „ bri Decretalium. Id vero ex diametro adversabatur „ Constitutioni Pii IV. prohibentis, ne super Decretis „ Concilii Tridentini edantur glossæ, & commentarii, „ nullumque omnino interpretationis genus. Tanti au- „ tem hujusmodi prohibitio habita fuit, ut hanc unam „ ob causam substiterit hujus voluminis publicatio miris „ elucubrata laboribus, ac vigiliis, & Præsulum, Gy- „ mnasiorum, totiusque Ecclesiæ vocibus efflagitata; ita „ ut propterea nullus restet dubitandi locus, quin Con- „ stitutio Pii IV. interdicat etiam probabilem Glossato- „ rum interpretationem. *Hactenus Fagnanus*.

34 Extra corpus Juris plures alii libri Sanctiones habentes extant, scilicet *Concilia Generalia*, & *Provincialia a Summis Pontificibus approbata*, *Bullarium*, *Regulæ Cancellariæ*, *Declarationes Cardinalium*, & *Decisiones Rotæ Romanæ*; *De Conciliis*, vide verb. *Concilium*. De *Bullario* stat certum, quod Bullæ, seu Constitutiones Pontificiæ in ipso contentæ si probantur authenticæ, & originali suo conformes, habent vim obligandi, secus non, uti recte Pichemberg. *in Introductione ad Jus Canonicum cap.* 19. advertit, & alii passim. *De Regulis Cancellariæ*, vide verb. *Cancellaria*. *De Declarationibus Cardinalium*, vide verb. *Declarationis Cardinalium*. *De Decisionibus Rotæ Romanæ* est certum, quod, licet istæ faciant Jus inter partes ipsas litigantes, non tamen faciunt Jus universale, ut docet Franciscus de Pavinis *In præludio Extravagantium Joann.* XXII. & communis aliorum, vide verb. *Auditores Rotæ*.

35 Canones, & Leges mixtim allegantur in utroque Foro, quando sibi non contradicunt; Colligitur *ex cap. Si in adjutorium* 7. *dist.* 10. ibi: „ Si in adjutorium vestrum e- „ tiam terreni Imperii leges assumendas putatis, non re- „ prehendimus. Fecit hoc Paulus, cum adversus injurio- „ sos civem Romanum se esse protestatus est „ concordat textus *in cap. De capitulis* 9. & *cap. Certum* 12. *ead. dist.* 10. juncto *cap.* 1. *de novi operis nuntiation.* cum si-
36 milibus, & patet experientia apud omnes Canonistas, & Legistas. Hinc casus in Jure Civili dubius, sed in Canonico clare decisus, procedit quoque in Foro Civili, & e contra, *c.* 1. *De novi operis nuntiation.* ibi: „ Sicut Le- „ ges non dedignantur Sacros Canones imitari, ita & Sa- „ crorum Statuta Canonum Principum Constitutionibus „ adjuvantur „ ubi Glossa verb. *Adjuvantur* notabiliter infert: *Et ita in causa Ecclesiastica Leges possumus allegare, ut etiamsi Canones deficiant, possit judicari secundum Leges*. Et Abbas *ibid. num.* 3. dicit expresse: *Causa Ecclesiæ debet decidi per jus Civile in defectum Canonum; omnes enim Leges Principum non contradicentes Canonibus sunt approbatæ per Ecclesiam, ut patet hic*; & Fagnanus *in cap. Cum esses n.* 18. *de Testam.* sic inquit: „ Ubicum- „ que non reperitur aliqua dispositio Juris Civilis expres- „ se immutata a Jure Canonico, non debemus inducere „ discrepantiam inter Jus Canonicum, & Jus Civile, „ immo Lex Civilis servari debet etiam in foro Ecclesiæ „ *ut cap.* 1. & *ibi* Abbas *num.* 2. Jo: Andr. *num.* 6. & alii communiter *de novi operis nuntiation.*

37 Quando inter Jus Canonicum, & Civile est aperta contrarietas, & diversitas, eaque est de se profana, nec attingit conscientiam, vel peccatum, ut circa solemnitates testamentorum, judiciorum, contractuum, aliorumque similium actuum: Quodlibet Jus est in suo Foro servandum, scilicet in Terris Papæ subjectis Jus Canonicum, in terris Imperii Sæcularis Jus Civile; *cap. Quoniam* 8. *dist.* 10. & *cap. Cum ad verum* 6. *dist.* 96. & concordant *cap. Solitæ* 6. *de majorit.* & *obedient. cap. Novit* 13. §. 1. *de Judiciis*, & *cap. Per venerabilem* 13. §. *Rationibus*, *Qui filii sint legitimi*.

38 Quando autem inter Jus Canonicum, & Civile est aperta contrarietas in materia conscientiæ, & peccati v. g. in præscriptione cum mala fide, in usuris, & hujusmodi materiis peccatum foventibus, standum est Juri Canonico, relicto Jure Civili etiam in terris Imperii sæcularis; In spiritualibus enim, & ubi agitur de salute animæ Jurisdictio Papæ, tamquam Christi Vicarii, & communis animarum Pastoris, etiam in terras Imperii Sæcularis, & totum mundum extenditur; ut tenet Communis Catholicorum per textum *in cap. Solitæ* 6. *de majoris.* & *obed. vers. Quod autem*, & *in cap. Novit* 13. *de Judiciis*. *Extravag. Unam Sanctam*, *de majorit.* & *obed.* & ratio est, quia tunc Leges Civiles foventes peccatum, censentur esse correctæ per Canones; Lex autem correcta, non dicitur amplius Lex, ut recte docet Glossa *in l. ult. ff. Ad Legem Cornel. de falsis*, Fagnar. *in c. Cum esses n.* 167. *de Testamentis*, & communis aliorum, *arg. cap. Licet Romanus*, *de Constitution. in* 6. & *leg. sed & posterioris ff. De Legibus*, ubi statuitur, quod Lex posterior revocet priorem directe contrariam, etiam non facta ejus mentione.

Adducuntur plures correctiones Juris Civilis factæ a 39
Jure Canonico. Jus Civile *in leg. Sicut*, & *leg. Omnes*, & *leg. Cum notissimi*, *Cod. De Præscript.* 30. *vel* 40. *annor.* permittens præscriptum longissimi temporis cum mala fide, est correctum per Jus Canonicum *in cap. Quoniam* 20. *de præscriptionibus*, ubi Leges Civiles allegatæ velut nutritivæ peccati expresse revocantur, addita ratione: *Cum generaliter sit omni Constitutioni, atque Consuetudini derogandum, quæ absque mortali peccato non potest observari*. Jus Civile *in leg.* 1. *ff. De usuris*, & *leg. Eos, qui Cod. eod.* cum similibus, ubi censentur licitæ usuræ, vel saltem permittuntur, est correctum per Jus Canonicum *in cap. Super eo* 4. *cap. Cum tu* 5. *c. Præterea* 7. *de usuris*, juncta *Clement. unic. eod.* ubi usuræ expresse prohibentur sub gravissimis pœnis. Jus Civile *in leg. Patri*, & *seq. ff. Ad Legem Juliam de Adulteriis*, ubi licitum est Patri occidere adulterum in fragranti crimine cum filia deprehensum, dummodo & filiam occidat, & *in leg. Marito ff. eod.* ubi idem permittitur marito respectu certarum personarum, si deprehendantur in adulterio cum Uxore sua, est correctum per Jus Canonicum *in cap. Si non licet* 9. *caus.* 23. *q.* 5. *cap. Inter hæc* 6. & *c. Admonere* 8. *caus.* 33. *q.* 2. cum similibus, ubi expresse prohibetur talis occisio, & concordat propositio 19. inter damnatas ab Alexandro VII. *Non peccat Maritus occidens propria auctoritate Uxorem in adulterio deprehensam*. Aliæ plurimæ correctiones Juris Civilis factæ a Jure Canonico possent adduci, sed brevitatis gratia relinquuntur videndæ apud Auctores, & præsertim apud Baptistam a S. Blasio *Tom.* 1. *tract. Contradictionum juris Canonici cum jure Civili*, ubi de istis duas Centurias recenset.

In materia spirituali, & Sacramentorum, neglecta, seu 40
relicta dispositione Juris Civilis, universim ad Jus Canonicum est recurrendum. Hæc enim tractare, & definire non spectat ad potestatem sæcularem, sed ad spiritualem, & Ecclesiasticam, textu expresso *in cap. Decernimus* 2. *de judiciis* cum similibus. Hinc, quamvis Jure Civili *in l. Nuptiæ* 2. & 18. *ff. de ritu nuptiarum*, & *l. Nec filium Cod. de nuptiis*, & §. 1. *Inst. eod.* declaretur invalidum Matrimonium, quod filiifamilias contrahunt sine consensu parentum, in quorum potestate existunt; standum tamen est Juri Canonico, *in c. Sufficiat* 2. *caus.* 27. *q.* 2. & *c. Hoc Sanctum* 16. *caus.* 32. *q.* 2. cum similibus, ubi talis consensus non requiritur, nisi de honestate, juncto Concil. Trid. *sess.* 23. *c.* 1. *de reform. matrim.* ubi oppositum asserentes anathemate damnantur.

Item negliguntur, & relinquuntur Leges Civiles dispo- 41
nentes de personis, & rebus Ecclesiasticis, & quoad istas est omnimode standum dispositioni Juris Canonici; *c. Bene quidem* 1. *c. Denique* 5. *c. Cum ad verum* 6. *cap. Satis* 7. *c. In scripturis* 9. *distinct.* 96. *c. Ecclesia* 10. *de Constitutionibus*; ubi expresse id statuitur, quamvis Leges Civiles favorem Ecclesiarum, vel Ecclesiasticarum personarum concernant, ibi: „ A quibus, si quid motu proprio statutum „ fuerit, quod Ecclesiarum etiam respiciat commodum, „ & favorem; nullius firmitatis existit, nisi ab Ecclesia „ fuerit approbatum.

Jura Juribus, quantum fieri potest, sunt concordanda, 42
neque eorum correctio est inducenda sine necessitate, textu expresso *in c. Cum expediat* 29. *de elect. in* 6. ibi: „ Cum expediat concordare Jura juribus, & eorum cor- „ rectiones, si sustineri valeant, evitari „ & concordat textus *in l. unic. De inoffic. dotibus*, ibi: *Legis Legibus concordare promptum est*, cum similibus. Unde *in l. Non est novum* 25. & *seq. ff. de Leg.* generaliter sancitur ad evitandas jurium correctiones, Leges priores esse trahendas, & explicandas per posteriores, & e contra has per priores, ibi: „ Non est novum, ut priores Leges ad „ posteriores trahantur &c. Sed & posteriores Leges ad
„ priores pertinent, nisi contraria sint. „ Ubi tamen est 43
manifesta jurium contrarietas non admittens congruam conciliationem, tunc standum est posteriori decisioni, seu Constitutioni: Lex enim posterior revocat priorem directe contrariam, etiam non facta ejus mentione, textu expresso *in c. Licet Romanus* 1. *de Constit. in* 6. ibi: „ Li- „ cet Romanus Pontifex, qui jura omnia in scrinio pe- „ ctoris sui censetur habere, constitutionem condendo „ posteriorem, priorem (quamvis de ipsa mentionem „ non faciat) revocare noscatur &c. „ Concordat *lex* „ *Sed & posteriores ff. de Legibus*, ibi: *sed & posteriores Leges ad priores pertinent, nisi contraria sint*. Unde

etiam

etiam in Testamenti statur ultimo, quamvis in ipso non fiat mentio de priori, *l. si mihi, & tibi ff. de Legatis* 1. *& cap. Ultimo voluntas* 4. *caus.* 13. *q.* 2.

44 Jus, prout est objectum justitiæ est facultas legitima, quam quis habet ad aliquam rem obtinendam, vel retinendam, aut ad aliquid faciendum, ita ut ab illius rei obtentione, seu retentione, vel ab illa actione facienda licite impediri non possit; *Est in re communis*. Et in hoc sensu dicitur quis *jure suo uti*, habere jus agnationis, vel cognationis ad hæreditatem, vel tutelas, quod jus necessitudinis appellatur, *in l. ult. ff. De just. & jure*. Item in hoc sensu dicitur hæres succedere in omne jus Defuncti; *Regul. juris* 59. *&* 62. *in ff.* Item in hoc sensu dicitur: *Nullus videtur dolo facere, qui jure suo utitur, l. Nullus ff. de Regul. jur.* Item in hoc sensu dicitur: *Nemo potest plus juris transferre in alium, quam sibi competere dignoscatur; Reg.* 79. *juris in* 6. Item in hoc sensu dicitur: *juri suo quilibet renunciare potest, c. Si diligenti* 12. *de foro compet. c. Si de terra* 6. *de privilegiis*. Item in hoc sensu dicitur: *Qui juri suo semel renunciat, non potest postea ad illud. redire, cap. Quam periculosum* 8. *caus.* 7. *q.* 1. *c. Cum inter* 16. *de elect.* juncta Glossa *ibid.*

45 Jus taliter acceptum dividitur in jus in re, & in ejus
ad rem *cap. Quoniam* 8. *de concession. præbend. in* 6. ibi:
46 *Quibus jus non esset quæsitum in re, licet ad rem.* Jus in
re, seu reale est illud, quod per ipsam rei traditionem
acquiritur; Jus autem ad rem, se personale est illud, quod
47 aliquo justo titulo habetur ad rem, ut ejus traditio fiat;
Sic in re communis. Unde, ut vides, *Jus in re*, seu *reale* dat actionem in ipsam rem; ita ut habens jus in re habeat actionem ad eam sibi vindicandam, a quocunque possideatur; sic v. gr. Si equus Pauli fuit furto ablatus, poterit eum Paulus repetere, ubicunque invenerit, non obstante, quod alius equum bona fide emerit, quia talis equus est Paulo obstrictus, & ipse respectu hujus equi habet jus in re; §. *Omnium, Instit. De action.*, *& ibi Glossa fin. leg. Officium* 9. *ff. De rei vindic. jus autem ad rem*, seu *personale* non dat actionem in ipsam rem, sed in personam impedientem consecutionem rei; sic v. g. si quis habeat jus ad rem sibi donatam, venditam, sed nondum traditam, seu per electionem, postulationem, aut præsentationem ad Beneficium Ecclesiasticum, nondum sibi collatum, non potest ipsam rem, seu Beneficium vindicare, atque in judicio repetere, quia res illa nondum esset facta sua ante actualem traditionem, sicuti nec Beneficium factum suum ante actualem collationem, sed solum poterit actionem personalem instituere adversus eum, qui ipsum fundaverit, seu injuste impedit, vel impediverit ab illius rei, seu Beneficii consecutione *l. penult. Cod. de action. & oblig.* Hinc patet, quod duo possint habere ejus respectu unius, & ejusdem rei, unus scilicet *Jus in re*, & alter *Jus ad rem*, v. g. Paulus vendens domum Titio, pretio nondum soluto, & domo nondum tradita, habet adhuc jus in domo, Titius autem jus solum ad domum.

48 Unde, ut totum hoc melius intelligatur, notandum est, quod Actio ut sic, quæ ut habetur §. 1. *Instit. de Action. est Jus persequendi in judicio, quod sibi debetur*, dividitur in Actionem realem, & personalem, ut docet *Communis*, & clarissimus Textus *in* §. *Omnium, Instit. de Action.* ibi: „ Omnium autem Actionum summa divisio in „ duo genera deducitur, aut enim in rem sunt, aut in „ personam; Nam agit unusquisque, aut cum eo, qui ei „ obligatus est, vel ex contractu, vel ex maleficio, quo „ casu proditæ sunt Actiones in personam per quas intendit adversarium ei dare, aut facere oportere, & aliis „ quibusdam modis; At cum eo agit, qui nullo jure ei „ obligatus est, movet tamen ei de aliqua re controversiam, quo casu proditæ Actiones in rem sunt, veluti „ si rem corporalem possideat quis, quam Titius suam esse „ affirmet, possessor autem Dominum ejus se esse dicat, „ nam si Titius suam esse intendat, in rem Actio est ".

49 Justitia non semel pro virtute omni, ac sanctitate capitur; sic Proverb. 11. vers. 6. *justitia rectorum* (scilicet virtuosa, & sancta vita) *liberabit eos*. *Matth.* 3. *vers.* 15. dum Christus Joanni baptizare recusanti dixit: *Sic enim decet nos implere omnem justitiam*, nempe omnem virtutem, & perfectionem. *Matth.* 5. *vers.* 6. *Beati, qui esuriunt, & sitiunt justitiam* (videlicet, virtutem, & sanctitatem.) *quoniam ipsi saturabuntur*, ibidem vers. 20. *Nisi abundaverit justitia vestra* (idest virtus; religio, & sanctitas) *plusquam Scribarum, & Pharisæorum, non intrabitis in regnum cælorum*; ut enim in hunc textum inquit noster Lyranus illi magis secundum opera justi appellari, quam secundum voluntatem affectabant; ad salutem autem non sufficit bona doctrina, nisi adsit bona vita; hinc viros Sanctos, & virtute præditos justos appellari ex sacris litteris, & Sanctis Patribus passim deprehendimus; estque justitia sic sumpta una ex octo Beatitudinibus, quas in Monte Christus docuit *Matth. citat. cap.* 5. Ac prout ad præsens spectat, justitia tanquam peculiaris virtus, & prima ex cardinalibus attenditur; sicque accepta describitur, quod sit constans, & perpetua voluntas jus suum unicuique tribuendi; *Communis* cum Ulpiano *in legib. justitia ff. de justitia, & jure*.

50 Justitia hæc communissime dividitur in Legalem, seu Universalem, & Particularem. Justitia *Legalis seu universalis est virtus ordinans homines in suis actibus ad bonum commune Reipublicæ, seu Communitatis*, id est virtus, qua homo reddit, & præstat quod justum est debitum est ipsi Communitati ad sui conservationem. Justitia particularis *est virtus, quæ cuique particulari personæ Jus suum debitum reddit*, seu quod idem est, *virtus, quæ recte inter se ordinat & adæquat homines quoad commutationem bonorum particularium, & distributionem bonorum communium*. Hæc justitia particularis subdividitur in distributi- 51
vam, & commutativam; *Communis* ex Aristotele 5. *Ethicor. cap.* 2. Justitia distributiva est, quæ distribuit bona Communitatis in singulas partes secundum debitam proportionem Dignitatis vel meriti cujusque, sicut e contra etiam onera Communitatis secundum proportionem facultatis cujusque. Justitia commutativa est, quæ commutat bona particularia inter ipsas partes Communitatis secundum æqualitatem debitam, sive ex contractu, sive ex delicto propter damnum alteri illatum. Et hæc justitia commutativa observatur inter partes, quando fit commutatio voluntaria, & ex contractu cum consensu utriusque, scilicet dantis, & accipientis, ut in emptione, venditione, mutuo, aliisque contractibus, considerando solum valorem rerum sine ullo respectu ad personas, ut videlicet tanti valeat res reddenda, quanti valeat accepta, ut centum reddendo pro centum, qualescumque sint personæ contrahentes, & commutantes, sive nobiles, sive ignobiles. Et observatur etiam, quando commutatio est involuntaria, & ex delicto, seu damno injuste illato, ut cum quis alicui invito aliquid suum aufert, seu damnum injustum infert in bonis fortunæ, famæ, vel vitæ. Si quis enim furatus sit alteri equum æstimatum 40. Scutis, injuste per injuriam combusserit alterius domum æstimatam centum Scutis, debet totidem ei restituere, etiamsi nullum pactum cum ipso inierit, quia rem ablatam reddere, & damnum injuste illatum resarcire cogitur; *Communis*.

Justitia distributiva, & commutativa varie differunt, 52
præcipue vero in tribus, scilicet *in æqualitate*, *in alteritate*, *& in debito*. In *æqualitate* differunt, quia Justitia commutativa servat æqualitatem simpliciter, & Arithmeticam, idest rei ad rem, ut centum ad centum sine ullo habito respectu ad personas: Justitia vero distributiva servat solum æqualitatem secundum quid, & Geometricam, idest solum æqualitatem inter proportionem, & proportionem, ut nimirum talis sit proportio inter bona, & onera, quæ distribuuntur, qualis est proportio inter conditiones, & qualitates personarum, quibus fit distributio. In *alteritate* differunt, quia justitia commutativa proprie, & totaliter est ad alterum, sive ad personam adæquate, & totaliter distinctam: Justitia vero distributiva non est omnino ad alterum, seu ad personam adæquate, & totaliter distinctam, sed est totius Reipublicæ, seu Communitatis ad partem, seu membrum illius; pars autem non adæquate, & omnino distinguitur a toto, sed in toto includitur. In *Debito* differunt, quia justitia distributiva non continet proprie, ac stricte debitum, sicuti justitia commutativa. Nam ille, cui ex emptione v. g. vel donatione res debetur, longe majus, & arctius jus habet ad illam, tamquam sibi jure proprio debitam petendam, quam ad petendam partem boni Communitatis; v. gr. Officium, Dignitatem, Beneficium &c.
longeque gravior committitur injuria contra Justitiam com- 53
mutativam, quam contra justitiam distributivam. Sola enim justitia commutativa, si violetur, proprie, & per se inducit obligationem restitutionis; Justitia autem distributiva non inducit obligationem restitutionis ratione sui erga partem neglectam, sed ratione Justitiæ commutativæ, si ei sit adjuncta, & solum aliquando per accidens erga ipsam Communitatem, ut si Princeps contulit Officium indigno cum detrimento Reipublicæ, tenebitur ad compensationem damnorum &c. Card. de Lugo *de justitia, & jure t.* 1. *disp.* 1. *sect.* 3. *a n.* 31., ubi testatur de communi, Lessius *lib.* 2. *c.* 1. *n. ult. & c.* 32. *dub.* 3. Rebellus *lib.* 1. *q.* 3. *n.* 18. Sporer *t.* 2. *tract.* 4. *Prælim. ad præcept. secundæ Tabulæ c.* 1. *sect.* 3. *n.* 37. & alii passim.

Non potest inter Deum, & hominem intercedere justi- 54
tia rigorosa, & stricta, sed solum Justitia latius sumpta; *Communis*. Justitia enim rigorosa, & stricta requirit ex parte debitoris perfectum debitum solvendi: implicat autem, ut sit in Deo perfectum debitum solvendi respectu Creaturæ, & in Creatura perfectum Jus exigendi respectu Dei, adeoque &c. Latius vero sumpta justitia potest intercedere inter Deum, & hominem, quia si Justitia sumatur præcise pro obligatione adimplendi promissa, potest Deus ex Justitia aliqualiter teneri Creaturæ, uti ex tali Justitia debet Justis coronam gloriæ, juxta illud Apostoli 2. *ad Timoth.* 4. *In reliquo reposita est mihi corona Justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die Justus Judex*. Hinc S. Augustinus de talis Justitiæ debito loquens *in Psalm.* 38. *circa finem* dicit: *Debitorem Dominus ipse fecit se, non accipiendo, sed promittendo; & serm.* 16. *de verbis Apostoli cap.* 2. quasi Deo recordans talis Justitiæ debitum sic ipsum alloquitur: *Redde quod promisisti, quia fecimus, quod Jussisti*.

55 Inter patrem, & filium, Dominum, & mancipium, Maritum, & Uxorem formaliter qua tales sunt, non potest esse justitia proprie, & simpliciter, sed solum improprie, & secundum quid; *Communis*. Et ratio est, quia justitia perfecta debet esse ad alterum, qui scilicet natura, & jure sit ab altero distinctus, Filius autem, mancipium, seu Servus, & Uxor quatenus tales sint, non sunt natura, & jure a Patre, Domino, & Marito distincti, adeoque &c. Filius namque ut talis est quasi pars patris, & natura, quippe ex paterno semine natus. Unde ea, quæ debet filius Patri, non debet ut distinctus ab ipso, sed ut ejus pars, & ea, quæ Pater debet filio, non debet alteri, sed ut sibi ipsi, seu ut suæ parti. *Sic Servus* non censetur alter a Domino, cum non sit sui juris, sed Domini, ipsiusque instrumentum animatum ad opera domestica, & quiddam ex ejus bonis, adeout possit illum, ut rem suam vendere, donare, commutare. Ita etiam Uxor est aliquid mariti, & e contra, cum sint moraliter unum corpus, & una caro, & sic non censentur distincti in ordine ad regimen domesticum, cum jus Uxoris ad illud sit jus viri, seu dependens a viro, adeoque inter ipsos non potest esset justitia proprie, & simpliciter, sed solum improprie, & secundum quid.

56 Inter supradictos autem materialiter sumptos, ac quatenus homines sunt, & singuli peculiare jus, vel dominium habent, potest esse justitia proprie, & simpliciter; *Communis*. Et ratio est, quia supradicti materialiter sumpti, quatenus homines sunt, sunt sui juris, & ab invicem independentes in multis rebus, nec accipitur unus, ut pars alterius, sed quilibet, ut persona singularis, & capax ex bonis sibi propriis ineundi contractus; Filius namque non solum jam emancipatus, tamquam verus dominus omnium bonorum suorum, sed etiam minorennis adhuc sub patria potestate constitutus, tamquam verus Dominus suorum bonorum castrensium, vel quasi castrensium, potest cum eodemmet suo Patre inire veros contractus emptionis, vel venditionis, vel alios ex justitia obligantes, juxta *l. 2. ff. De emptione*. Sic mancipium, seu servus, tamquam verus Dominus proprii peculii potest medio ipso inire cum Domino contractum redemptionis, ita ut Dominus peccaret contra justitiam, si eo pacto inito, acceptaque pecunia, servum non manumitteret. Ita etiam Uxor, tamquam vera domina bonorum suorum paraphernalium potest de ipsis cum Marito inire contractus ex justitia obligantes. Tum quia etiam quoad debitum conjugale, & dotis legitimam administrationem, est in Uxorem, & maritum juris stricti æqualitas, adeoque justitia simpliciter, cum negatio debiti, & dotis dissipatio sint proprie contra justitiam, ut tenent omnes. Tum etiam quia singuli omnium supradictorum habent sibi proprium, & strictum jus famæ, & vitæ; unde universaliter delicta inter patrem, & filium, servum, & dominum, Uxorem, & maritum, ut homicidium, injusta infamatio, furta de bonis non subvectis, sunt vere contra justitiam simpliciter, immo sunt delicta contra justitiam qualificata, adeoque inter ipsos materialiter sumptos, quatenus homines sunt, potest esse justitia proprie, & simpliciter.

57 Justitia præmiativa, quæ pro meritis reddit præmia, & vindicativa, seu punitiva, quæ delictis reddit supplicia, utraque reducitur saltem per imitationem, & similitudinem ad justitiam tam distributivam, quam commutativam, ut patet inductione; Tunc enim justitia præmiativa reducitur ad distributivam, quando munera, officia, honores, & hujusmodi in præmium propriorum meritorum, & beneficiorum præstitorum distribuit, inæqualiter tamen juxta inæqualitatem, ac proportionem status, & conditionis, dando scilicet plus personis dignioribus, & præstantioribus, quam minus dignis, & minus præstantibus, ut communiter fieri solet. Tunc autem justitia præmiativa reducitur ad commutativam, quando præmia distribuit æqualiter juxta æqualitatem meritorum, nulla habita ratione conditionis, dignitatis, & status personarum, quibus fit illa distributio. Ita etiam tunc justitia vindicativa, seu punitiva reducitur ad distributivam, quando nocentes, ut par est, punit, habita tamen ratione dignitatis, seu status personarum; sic alapa data v. g. a persona potente, & magnæ dignitatis levius punitur, quam data a persona infimæ plebis, quamvis sit data eidem personæ; Tunc enim justitia punitiva, seu vindicativa reducitur ad commutativam, quando servat æqualitatem inter pœnam, & delictum, æqualia inferendo supplicia pro æqualibus delictis, nulla habita ratione conditionis, dignitatis, & status personarum, quibus supplicia inferuntur; Mastrius *in 3. disp. 7. n. 177.* Reiffenstuel *Theol. Moral. tract. 6. de Just. & Jure dist. 2. q. 2. num.* 19. post Scotum *in 4. dist. 46. quæst. unic. §. Hoc primo*, & plures alios.

Additio ex Auctore.

58 Adversus jus Divinum non præscribitur; Benedict.
59 XIV. tom. 2. Const. 3. incip. *Declarasti Nobis*. Nec adversus Jus Ecclesiasticum in his, quæ præcepta sunt universalis Ecclesiæ; Idem *ibid.*

Biblioth. Ferraris Tom. V.

Novæ additiones ex aliena manu.

Vide, quæ paulo inferius, & fortassis opportunius, dicemus in additione ad verbum Lex *Art.* I.

JUSPATRONATUS.

ARTICULUS I.

Juspatronatus quoad ea, quæ concernunt ejus naturam, divisionem, & acquisitionem.

SUMMARIUM.

1 *Patroni, & Juspatronatus nomen varie accipitur.*
2 *Juspatronatus quid sit?*
3 *Juspatronatus dividitur primo in hæreditarium, gentilitium, seu familiare, & mixtum.*
4 *Hæreditarium quale sit?*
5 *Gentilitium, seu familiare quale sit?*
6 *Mixtum quale sit?*
7 *Juspatronatus esse Gentilitium probatur, & constat ex pluribus, quæ adducuntur.*
8 *Juspatronatus esse hæreditarium probatur, & constat etiam ex pluribus, quæ adducuntur.*
9 *Juspatronatus esse mixtum probatur, & constat etiam ex pluribus, quæ adducuntur.*
10 *Juspatronatus dividitur secundo in Activum, & Passivum, & quale sit utrumque?*
11 *Juspatronatus Activum subdividitur in Personale, & Reale, & quale sit utrumque?*
12 *Juspatronatus dividitur tertio in Ecclesiasticum, Laicale, & Mixtum.*
13 *Ecclesiasticum quale sit?*
14 *Laicale quale sit?*
15 *Mixtum quale sit?*
16 *Juspatronatus esse Ecclesiasticum probatur, & constat ex pluribus, quæ adducuntur.*
17 *Juspatronatus esse Laicale constat, & probatur etiam ex pluribus, quæ adducuntur.*
18 *Juspatronatus esse Mixtum constat, & probatur etiam ex pluribus, quæ adducuntur.*
19 *Juspatronatus tribus potissimum modis, de jure potest acquiri, scilicet Fundatione, Ædificatione, & Dotatione.*
20 *Quilibet disjunctim, & separatim sumptus ex tribus dictis modis sufficit ad acquirendum juspatronatus.*
21 *Solam Fundationem sufficere, habetur clare ex Jure.*
22 *Fundasse Ecclesiam ad propositum proprie quis dicatur?*
23 *Solam Ædificationem sufficere, habetur expresse ex Jure.*
24 *Ædificasse Ecclesiam ad propositum proprie quis dicatur?*
25 *Solam Dotationem sufficere, habetur clare ex Jure.*
26 *Dotasse Ecclesiam ad propositum proprie quis dicatur?*
27 *Quando unus, & idem simul fundat, ædificat, & dotat Ecclesiam, tunc solus ipse acquirit juspatronatus; quando vero plures concurrunt, ita ut unus fundet, alter ædificet, & tertius dotet, tunc acquirunt omnes juspatronatus in solidum; Item quando plures concurrunt ad unam ex tribus causis, seu modis allegatis, evadunt omnes simul Patroni, & æquale juspatronatus acquirunt respectu illius tituli.*
28 *Juspatronatus, seu præsentandi Prælatum in Ecclesia Regulari, seu Collegiata, etiam de Diœcesani Episcopi consensu, non acquiritur ex Fundatione, Ædificatione, & Dotatione sine particulari privilegio Apostolico.*
29 *Id tamen est intelligendum de jurepatronatus in tota Ecclesia; secus vero in aliquo Altari constructo, vel construendo de ordine Testatoris in dicta Ecclesia Regulari, seu Collegiata.*
30 *Præter supradictos tres modos, & causas acquirendi juspatronatus, potest idem acquiri adhuc aliis duobus modis, scilicet* Privilegio, & Præscriptione. *Et ostenditur, quando juspatronatus acquiratur ex* Privilegio.
31 *Juspatronatus non potest acquiri ex Privilegio Episcopi, vel alterius Prælati Papa inferioris.*
32 *Immo juspatronatus ex Privilegio quocumque etiam Papali ante Concilium Tridentinum concessum, revocatum est ab eodem in totum etiam cum quasi possessione inde sequuta.*
33 *Non procedit tamen talis revocatio in jurepatronatus ex privilegio concesso 40. annis ante publicationem ejusdem Concilii. Nec in jurepatronatus concesso ex titulo oneroso propter augmentum Dotis.*
34 *Juspatronatus acquiritur præscriptione contra Ecclesiam liberam, seu nondum patronatam ex multiplicatis præsentationibus per tempus immemoriale.*
35 *Ad hoc, ut dicantur præsentationes multiplicatæ, sufficiunt duæ.*
36 *Tempus immemoriale, quantum ad præsens censetur tem-*

tus 40. annorum in personis, ubi non præsumitur jus patronatus esse ex usurpatione.

37 *Aliter autem discurrendum est de tali præscriptione in personis, ubi præsumitur juspatronatus esse ex usurpatione.*

38 *Assignantur Personæ, & Communitates, seu Universitates, in quibus præsumitur juspatronatus esse ex usurpatione.*

39 *Juspatronatus acquiritur* præscriptione *contra Ecclesiam non amplius liberam, sed jam patronatam, seu potius contra Patronum per tempus ordinarium, scilicet decem annorum inter præsentes, & viginti inter absentes cum titulo; Sine titulo autem triginta annorum cum bona fide.*

40 *Quid, si quis quibusdam annis fuerit præsens, & quibusdam absens.*

41 *Ad hanc præscriptionem contra Ecclesiam jam patronatam, seu potius contra Patronum, sufficit cum tempore debito unica præsentatio facta, & suum effectum sortita.*

1 NOmen Patroni, & juspatronatus in Jure varie, præsertim tripliciter accipitur. Primo *Patronus* accipitur pro Advocato, & juspatronatus pro jure Advocatiæ, unde Patroni dicuntur, qui aliorum causas in judicio defendunt, eisque patrocinantur, de quibus fit mentio *in l. Rem 14. §. Patroni Cod. de Judiciis, in c. Observandum 1. caus. 15. quæst. 2., & in cap. Ex litteris 6. De transactionibus*. Secundo *Patronus* accipitur pro illo, qui manumittit, seu liberum dimittit servum suum, & jus, quod pro beneficio manumissionis acquirit in personam manumissi, seu Liberti, *Juspatronatus* vocatur, & de hoc exstat integer Titulus *in ff. De jurepatronatus, & Cod. De bonis Libert. & jurepatronatus*. Tertio *Patronus* accipitur pro eo, qui habet jus, seu potestatem a Sacris Canonibus concessam præsentandi aliquem ad Ecclesiam, vel Ecclesiasticum Beneficium, & tale jus, seu potestas vocatur *juspatronatus*. Et solum de jurepatronatus hoc tertio modo sumpto habebitur sermo.

2 Unde juspatronatus tertio modo sumptum definitur, quod sit *jus, seu potestas nominandi, sive præsentandi Clericum promovendum ad Beneficium Ecclesiasticum vacans; Est in re Communis*. Seu juspatronatus est *jus honorificum, onerosum, & utile alicui competens in Ecclesia, eo quod de Ordinarii consensu eam construxerit, fundaverit, vel dotaverit, aut id a suis antecessoribus factum fuerit*; Ita Abbas *in Rubr. De jurepatronatus n. 3.* Jo: Andr. *ibid. num. 3. vers. Si jus igitur sine calumnia*; Fagnan. *lib. 3. Decr. in cap. Quoniam 3. de jurepatr. n. 31.* Barbosa *lib. 3. Juris Ecclef. univer. cap. 12. n. 2.* & alii apud ipsos. Dicitur autem jus *honorificum*, quia Patronus habet honorem, ut ad Beneficium sui juspatronatus alius non admittatur, seu in ipso instituatur, quam ille, quem ipse præsentaverit Superiori; Dicitur *onerosum*, quia Patronus tenetur defendere Ecclesiam suam, ne ejus bona depereant, eamque, cum opus fuerit, reparare, atque impensis necessariis regere, *cap. Filiis 31. caus. 16. q. 7.* cum similibus; Dicitur *utile*, quia, si Patronus vergeret ad inopiam, Ecclesia teneretur eum potius alere, ac juvare, quam ceteros alios pauperes ex reditibus, qui detractis necessariis expensis, superfunt, *cap. Quicumque 3. caus. 16. q. 7. cap. Nobis 25. De jurepatronatus* cum similibus.

3 Juspatronatus dividitur primo in hæreditarium, genti-
4 litium, seu familiare, & mixtum; *Communis*. *Hæreditarium* est illud, quod transit ad quoscumque hæredes etiam extraneos, *arg. cap. Quoniam 3. De jurepatronatus; Sic Communis* cum Rota recent. *part. 5. tom. 1. decis. 175. n. 3. & seq. part. 7. decis. 72. n. 1. part. 10. decis. 193. n. 20.* Barbosa *loc. cit. n. 5.* Covarruv. *lib. 2 variar. resolut. cap. 18. n. 6. Gentilitium*,
5 seu *familiare* est illud, quod competit, & relictum est solum illis de tali familia, vel in quo vocantur solum illi, qui sunt de genere; *Communis*; cum Rota recent. *part. 3. decis. 281. n. 5. p. 11. dec. 220. n. 4. 5. 7. 8. 9. p. 14. decis. 462. n. 1.* & sæpe alibi: Barbosa *loc. cit. n. 23.* Ricc. *tract. de jurepatronat. resolut. 232. n. 1.* Mixtum ex hæreditario, & gentilitio est illud, quod competit, & reli-
6 ctum est solum illis, qui sunt & hæredes, & de tali familia; *Communis*, cum Rota recent. *part. 6. decis. 267. n. 6 part. 7. decis. 208. n. 1. part. 9. tom. 1. decis. 185. n. 7. part. 11. dec. 254. n. 16. part. 19. tom. 1. dec. 223. n. 16.* & sæpe alibi.

7 Juspatronatus esse gentilitium probatur, & constat ex pluribus. Primo ex Fundatione, in qua Fundator illud relinquit descendentibus, & Successoribus de sua agnatione, familia, seu domo; Rota recent. *part. 1. decis. 462. n. 1. part. 3. dec. 581. n. 4. part. 14. decis. 462. n. 1.* & sæpe alibi. Secundo ex præsentationibus factis a solis masculis, exclusis fœminis, & extraneis, donec dicti masculi extiterint; Rota recent. *part. 12. dec. 204. n. 13. part. 13. dec. 103. n. 10. part. 14. decis. 315. n. 15. part. 19. tom. 2. dec. 662. n. 17.* Item quando in omnibus præsentationibus semper fuit facta mentio familiæ, seu domus, non autem qualitatis hæreditariæ; Rota *part. 4. tom. 1. decis. 287. n. 12. part. 12. dec. 204. n. 3. part. 13. dec. 237. n. 8. part. 14. dec. 515. n. 9. & 10.* Item ex præsentatione a Patre, & filiis simul facta, Rota *part. 4. tom. 1. dec. 287. n. 7. part. 5. tom. 1. dec. 385. num. 3. part. 6. dec. 166. n. 14. part. 13. dec. 103. num. 7. part. 14. dec. 515. num. 9.* Tertio probatur gentilitium ex ultimo statu; Rota *part. 12. dec. 204. n. 17.* Qui ultimus status ob lapsum 40. annorum sufficit ad probandum juspatronatus gentilitium; Rota *part. 13. dec. 237. num. 18. part. 14. dec. 515. num. 38.* Quando probatur gentilitium ex sententia Ordinarii declarante illud esse de aliqua familia; Rota *part. 1. dec. 482 num. 5. part. 19. tom. 1. decis. 192. num. 7.* Quinto probatur gentilitium ex enunciativis, seu assertionibus antiquis dicentibus verb. grat. *ad illos de tali modo, & familia spectare*; Rota *part. 18. tom. 2. dec. 679. num. 4. part. 19. tom. 2. dec. 662. num. 5.* Sexto probatur gentilitium ex inscriptionibus antiquis in Ecclesia factis, vel etiam in Campanili existentibus; Rota *part. 14. dec. 515. n. 12. part. 18. tom. 2. dec. 679. num. 7.* Item ex sepulcro constructo, & ex insignibus familiæ insculptis, tam in pavimento, quam in pariete Cappellæ; Rota *part. 19. tom. 2. dec. 630. num. 31.*

Juspatronatus esse hæreditarium probatur, & constat 8
etiam ex pluribus. Primo ex Fundatione, in qua a Fundatore sunt vocati ad illud hæredes, nulla facta mentione de agnatione; Rota *part. 7. dec. 275. num. 5.* Secundo probatur hæreditarium, si in illo Filius, vivente Patre, nullum jus habet; Rota *part. 12. decis. 204. num. 11.* Tertio probatur hæreditarium ex pluribus præsentationibus factis titulo hæreditario; Rota *part. 1. decis. 707. num. 6.* Quando probatur, seu præsumitur hæreditarium, & non gentilitium, donec exhibeatur instrumentum fundationis; Rota *part. 19. tom. 1. decis. 181. n. 9.* Juspatronatus enim de jure præsumitur hæreditarium potius, quam gentilitium; Rota *part. 1. dec. 706. n. 8. part. 3. decis. 429. num. 7. part. 6. decis. 89. num. 1. part. 7. decis. 280. n. 5. part. 11. dec. 268. n. 3.* & sæpe alibi.

Juspatronatus esse mixtum probatur, & constat etiam 9
ex pluribus. Primo ex Fundatione, in qua Fundator expresse vocavit ad juspatronatum solum illos, qui erunt, & hæredes, & de tali familia una simul; Rota *part. 6. decis. 267. num. 6. part. 7. decis. 208. num. 1. part. 11. decis. 254. n. 16.* Secundo si juspatronatus reservatum fuerit pro hæredibus descendentibus per lineam masculinam; in ipso enim casu videtur Fundator considerasse utramque qualitatem, hæreditariam scilicet, & gentilitiam; Rota *part. 19. tom. 2. dec. 543. num. 6.* Tertio ex observantia plusquam centenaria, qua fuerint solum admissi ad præsentandum ii, qui habuerint utramque qualitatem, scilicet hæreditariam, & gentilitiam; Rota *part. 19. tom. 2. dec. 543. num. 8.* Quarto si ex institutione requiratur in vocatis qualitas filiorum, & hæredum; Rota *part. 6. dec. 217. num. 1.*, vel si fuerit reservatum pro successoribus, & hæredibus sanguinis; Rota *part. 11. dec. 254. n. 9.* Hinc ad effectum succedendi in Jurepatronatus mixto requiritur utraque qualitas, hæreditaria scilicet & gentilitia, seu hæredis, & sanguinis; Rota *part. 6. dec. 267. part. 9. tom. 1. dec. 185. num. 7. part. 12. decis. 254. num. 16. part. 19. tom. 1. dec. 223. n. 16.*

Juspatronatus dividitur secundo in Activum, & Passi- 10
vum. *Activum* est ipsum Jus, quod Patronus habet præsentandi aliquem ad Beneficium. *Passivum* est Jus competens aliquibus de tali familia vel loco, quod si idonei sint, exclusis extraneis, per Patronum necessario debeant præsentari: *Communis* cum Rota recent. *part. 4. tom. 2. decis. 84. n. 11.* Barbosa *lib. 3. Juris Ecclesiastic. univers. cap. 12. n. 25.* Moneta *de commutat. ultim. volunt. cap. 10.*
n. 200. & alii passim. Juspatronatus Activum subdividi- 11
tur in Personale, & Reale. *Personale* est, quod competit personæ Patroni independenter a re aliqua, vel loco, ubicumque existat. *Reale* est, quod est annexum alicui certæ rei, vel loco, v.g. Castro, Prædio, Pago, & hujusmodi, & cum eo transit ad quemlibet, etiam non hæredem, qui rem talem emptione v.g. vel donatione acquirit: *Communis*.

Juspatronatus dividitur tertio in Ecclesiasticum, Lai- 12
cale, & Mixtum: *Communis Ecclesiasticum* est illud, quod 13
de bonis Ecclesiasticis fundatum, & erectum fuit, *argum. cap. Dilectus 6. de Officio Legati, & cap. Cum dilectus 28. de Jurepatronatus*. Rota *part. 8. decis. 106. numer. 6.* Barbosa *loc. citat. numer. 4.* Gonzal. *ad Regul. 8. Cancellariæ gloss. 18. numer. 5.* & alii passim. Vel est illud, quod, licet fundatum fuerit ex bonis Laicalibus, fuit tamen, vel ab initio, vel postea translatum fundatione, Testamento, Donatione, aut alio quovis modo in Ecclesiam, aut in Capitulum, seu Collegium Ecclesiasticum Canonicorum Regularium, aut Sæcularium, vel ad aliquam personam Ecclesiasticam ratione Ecclesiæ, Dignitatis, aut Beneficii; *cap. unic. §. Verum, de jurepatr. in 9.* Rota recent. *part. 2. decis. 541. numer. 4.* Gonzal. *ad Regul. 8. Cancellariæ, gloss. 18. numer. 5.* Garzias *de Beneficiis part. 5. cap. 1. numer. 553.* Barbos. *loc. citat. numer. 10. & de Offic. & potest. Episcop. allegat. 72. numer. 28.* & alii communiter. *Laicale* est illud, quod Laico, vel etiam Clerico, non ratione Ecclesiæ, vel Ecclesiastici Beneficii, sed ratione proprii competit: *Communis*, cum Glossa *in Clementin. Plures De Jurepatro-*

patronatus, *verb. Præsentare*, Barbosa *cit. cap.* 12. *num.* 13. Moneta *loc. citat. cap.* 10. *num.* 220. Mixtum est illud ,
15 quod partim nomine, seu ratione Ecclesiæ ad Clericum , partim Titulo Laicali , seu Sæculari ad Laicum , vel etiam Clericum pertinet , ac proinde ex utroque est mixtum : *Est in re communis*.

16 Juspatronatus esse Ecclesiasticum constat , & probatur ex pluribus. Primo ex Fundatione , & Donatione de bonis Ecclesiasticis: Rota recent. *part.* 8. *decis.* 106. *num.* 6. Hinc censetur Ecclesiasticum , quando fuit fundatum a Clerico non habente bona patrimonialia , vel aliunde quæsita , quam ex Beneficio: Rota *part.* 1. *decis.* 615. *n.* 4. *p.* 3. *decis.* 273. *n.* 1. Barb. *cit. cap.* 12. *n.* 5. & alii *ibi* citati. Secundo quando juspatronatus devenit ad Ecclesiam , seu Monasterium , & spectat ad Priorem ratione Ecclesiæ , & Monasterii: Rota *part.* 2. *decis.* 541. *n.* 4. *p rt* 9. *tom.* 1. *decis.* 298. *n.* 5. *& decis.* 329. *n.* 9. Tertio quando est relictum Religioso , seu Monacho : Rota *part.* 9. *tom.* 1. *decis.* 289. *n.* 12. *part.* 13. *decis.* 323. *n.* 7. Et hoc procedit etiam , quando juspatronatus est relictum eidem Religioso , non intuitu Ecclesiæ , sed intuitu ipsius personæ: Quia Religiosus ob resistentiam voti paupertatis nihil habet patrimoniale , aut proprium , sed quidquid acquirit , Monasterio acquirit , & eo ipso , quod est delatum Monacho , statim fit Monasterii: *Rot. cit. part.* 9. *tom.* 1. *dec.* 289. *n.* 11. *&* 12. per jura *ibi* adducta. Quarto quando præsentatio spectat ad Ecclesiasticum: Rota *part.* 8. *decis.* 88. *n.* 26. ut si fuerit reservatum ad favorem personarum Ecclesiasticarum ; Rota *part.* 8. *decis.* 106. *n.* 7. Et hoc procedit etiamsi fundatum fuerit de bonis Laicalibus: adhuc enim censetur Ecclesiasticum , licet emanaverit a Laico , & de bonis Laici , si competit Ecclesiæ , vel personis Ecclesiasticis ratione Ecclesiæ: Rota *part.* 7. *decis.* 157. *n.* 5. Secus tamen , si fuerit relictum Clerico Seculari , non quidem intuitu Ecclesiæ , sed intuitu personæ: Rota *part.* 9. *tom.* 1. *decis.* 289. *n.* 11. *&* 12. Quinto juspatronatus censetur esse Ecclesiasticum , quando est relictum Beguinis : Ipsæ enim Beguinæ , licet sæculares , religiose vivunt , & habitu Religioso amictæ incedunt : Rota *part.* 5. *tom.* 1. *decis.* 144. *n.* 21. Sexto censetur Ecclesiasticum juspatronatus relictum Confraternitati cum Ordinarii auctoritate erectæ , cum Ecclesia , Campanili , usu sacci , & aliis , ex quibus vere Ecclesiastica reputanda veniat : Secus si Confraternitas sit erecta ad opera pietatis absque dictis requisitis : Card. de Luca *de jurepatronatus disc.* 59. *sub n.* 18. Rota *part.* 5. *tom.* 1. *decis.* 144. *n.* 1.

17 Juspatronatus esse Laicale constat , & probatur etiam ex pluribus. Primo quando est fundatum de bonis Laicalibus , ejusque præsentatio spectat ad Laicum : Rota *part.* 9. *tom.* 2. *decis.* 329. *n.* 27. Secundo quando Testator professus est se illud constituisse laicale ; Rota *part.* 19. *tom.* 1. *decis.* 242. *n.* 7. Et hoc procedit etiamsi esset relictum Ecclesiæ: potest enim , hoc non obstante , a Testatore declarari , & effici , quod illud non desinat esse laicale ; Rota *dicta decis.* 242. *num.* 10. Tertio ex sententia Ordinarii instituentis aliquem uti a Patronis Laicis præsentatum ; Rota *part.* 8. *decis.* 224. *num.* 8. Quarto ex assertiva Papæ : Rota *part.* 6. *decis.* 186. *n.* 4. Quinto quando Laicus est in quasi possessione juris præsentandi ; Rota *part.* 3. *decis.* 213. *num.* 3. *part.* 9. *tom.* 2. *decis.* 329. *num.* 20. Sexto quando nominatio est relicta Universitati Laicorum , licet electio unius ex nominatis spectet ad Ecclesiasticos . Rota *part.* 1. *decis.* 481. *num.* 6. Septimo , quando ad præsentandum concurrit major pars Laicorum , quamvis etiam aliqui Clerici præsentent. Rota *part.* 12. *decis.* 250. *num.* 9. *&* 10. Hoc tamen procedit ad effectum evitandi derogationes , & reservationes. Ad effectum autem temporis ad præsentandum , nempe semestris , dicitur Ecclesiasticum . Rota *loc. cit. num.* 11. 12. 13. *& sequent.* Octavo quando juspatronatus spectat ad Confraternitatem Laicorum , cujus Confratres non induuntur , nec distinguuntur aliquo signo Religionis . & Beneficium fuit fundatum a Laico , & de bonis profanis . Rota *part.* 5. *tom.* 1. *decis* 144. *num.* 1. *&* 2. *& decis.* 290. *num.* 1. Barbosa *lib.* 3. *Juris Ecclesiastic. univers. cap.* 12. *num.* 15. cum plurimis aliis ibi citatis.

18 Juspatronatus esse mixtum constat , & probatur etiam pluribus . Primo quando Fundatio fuit facta ex bonis Ecclesiasticis , & Laicalibus , seu patrimonialibus . Rota *part.* 3. *decis.* 273. *sub num.* 4. Secundo quando fundatio facta fuit ex bonis Ecclesiasticis , & dotatio ex bonis Laicalibus , seu e contra , verbi grat. Si Ecclesia ex bonis suis fundaverit aliam Ecclesiam , & eam dotaverit Laicus ex suis bonis Laicalibus , seu e contra . Rota *part.* 12. *decis.* 161. *num.* 1. & Doctores passim . Tertio , quando Fundator statuit expresse quod juspatronatus spectet una simul ad Clericos , & Laicos , quamvis totum fuerit fundatum ex suis bonis Laicalibus , & patrimonialibus , potest enim Fundator remittere juspatronatus , vel totum , vel ex parte , vel limitative illud inducere in præjudicium hæredum , prout eis libuerit , *arg. cap. Significavit* 41. *De Testibus* , *& cap. Unic. de jurepatronat. in* 6. & ibi notant Doctores communiter . Quarto , quando quocumque alio titulo partim spectat ad Clericos , & partim ad Laicos , Rota *tom.* 3. *part.* 3. *decis.* 655. *num.* 3. *& part.* 19. *tom.* 1. *decis.* 129. *num.* 4.

Juspatronatus tribus potissimum modis de jure potest acquiri , scilicet Fundatione , Ædificatione , & Dotatione . *Communis* cum Glossa *in cap. Pia menti.* 26. *caus.* 16. *quæst.* 7. ubi ad rem dat sequentem receptum versiculum . 19

Patronum faciunt Dos , Ædificatio , Fundus .

Hinc quilibet disjunctim , vel separatim sumptus ex tribus dictis modis sufficit ad acquirendum juspatronatus . *Communis* cum Rota *part.* 4. *tom.* 3. *decis.* 630. *num.* 52. *part.* 5. *tom.* 2. *decis.* 432. *num.* 1. & sæpe alibi Fagnan. *in cap. Quoniam* 3. *de jurepatronatus numer.* 2. Reiffenstuel *lib.* 3. *Decretal. titul.* 38. *numer.* 4. Pirhing *ibidem numer.* 6. 20

Et quidem quod sola fundatio sufficiat ad acquirendum 21
juspatronatus , habetur clare *ex cap. Decernimus* 32. *caus.*
16. *quæst.* 7. *cap. Quoniam* 3. *& cap. Nobis* 25. *de jurepatro-* 22
natus . Fundasse autem Ecclesiam ad propositum proprie
dicitur , sive quis eam in proprio fundo , seu solo suis
sumptibus omnino construxerit ; *cap. Abbatum* 4. *caus.* 18.
quæst. 2. *cap. Nobis* 25. *de jurepatronatus* , sive etiam tan-
tummodo fundum , seu solum ad eam ædificandam obtu-
lerit , ac donaverit . Lambertin *de jurepatronat. part.* 1.
lib. 2. *quæst.* 2. *art.* 2. *num.* 1. *&* 2. Barbosa *lib.* 3. *Juris*
Ecclesiastic. univers. cap. 12. *numer.* 28. *& communis alio-*
rum.

Quod sola Ædificatio , seu Constructio Ecclesiæ suffi- 23
ciat ad acquirendum juspatronus , habetur expresse *ex cap.*
Monasterium 33. *caus.* 16. *quæst.* 7. *& cit. cap. Nobis* 25. *De*
jure patronatus , ibi : *Si quis Ecclesiam cum consensu Diœcesa-*
ni construxit , ex eo ius patronatus acquirit. Ædificasse au- 24
tem Ecclesiam ad nostrum propositum proprie dicitur ,
qui eam cum consensu Ordinarii propriis sumptibus construxit ; *arg. cit. cap. Monasterium* 33. *caus.* 16. *quæst.* 7. *& cit. cap. Nobis* 25. *De Jurepatr.* Qui vero sine consensu Ordinarii eam construit cum illicite agat , *argum. cap. Nemo* 8. *De consecr. dist.* 1. non acquirit juspatronatus , ut cum communi Doctorum recte notat Fagnanus *in cit. cap. Nobis num.* 4. Item ædificasse censetur quantum ad præsens , qui Ecclesiam penitus destructam suis sumptibus cum consensu Ordinarii eam reædificat , in quo casu primus ædificans , si nolit eam reædificare , amittit , & reædificans acquirit Juspatronatus . Talis enim censetur Ecclesiam ædificare , cum perinde sit , ac si Ecclesiam primitus ædificasset , *argum. cap. Consuluit* 7. *de Judæis* , *& tenet Communis Doctorum* cum Glossa *in cap. Quoniam* 2. *de jurepatronatus* , *verb. Fundatores* . Si vero Ecclesia non sit penitus destructa , sed solum in aliqua parte , ex refectione , & reparatione illius , non acquiritur juspatronatus . *Communis* cum Glossa *loc. cit.* etiamsi successive diversis temporibus per partes tota fieret nova , quia adhuc eadem Ecclesia esse censetur , adeoque primus Ædificator non desineret esse Patronus , *argum. leg. Quid tamen* §. 1. *vers. Plane* , *ff. Quibus modis ususfructus amittitur* Azorius *part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 19. *quæst.* 10. Pirhing *lib.* 3. *Decret. tit.* 38. *num.* 8. Reiffenstuel *ibid. num* 8 , & alii passim.

Quod sola Dotatio sufficiat ad acquirendum juspatro- 25
natus habetur clare *ex cap. Filiis* 31. *cap.* 16. *quæst.* 7. &
Concil. Trident. *sess.* 14. *De Reformat. cap.* 12. *& sess.* 21.
eod. cap. 7. ubi sola Dotatio pro sufficienti causa acqui-
rendi *juspatronatus* agnoscitur . Dotasse autem Ecclesiam 26
quantum ad propositum censetur ille , qui ei sine Dote fundatæ , & constructæ , congruam Dotem assignat tribuendo ei sufficientes reditus , seu annuos census pro Ministris Ecclesiæ , pro paramentis , pro luminaribus , aliisque necessariis , *arg. cap. Quicumque* 30. *& cap. Filiis* 31. *caus.* 16. *quæst.* 7. Qui tamen non tribueret dotem sufficientem , non diceretur *Patronus* , sed tantum Benefactor Ecclesiæ , ut expresse declaravit Sacra Congregatio , apud Garziam *de Beneficiis part.* 5. *cap.* 9. *num.* 52. his verbis: *Dotans sufficienter , quod arbitrabitur Ordinarius , non acquirit juspatronatus , sed dicitur Benefactor.* Item censetur quantum ad præsens quis dotare Ecclesiam , quando dos primitus ei assignata omnino perit , & antiquus Patronus non vult amplius illam dotare ; Bene vero ipsam sufficienter dotat ille alius ; tunc enim antiquus Patronus amittit juspatronatus , & illud acquirit qui de novo sufficienter dotat Ecclesiam . Fagnan. *in cap. Quoniam* 3. *De jurepatronat. num.* 59. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 9. Pirhing *loc. cit. num.* 9. & alii passim .

Quando unus , & idem simul fundat , ædificat , & dotat Ecclesiam , tunc solus ipse acquirit juspatronatus . Quando vero plures concurrunt , ita ut unus fundet , alter ædificet , & tertius dotet , tunc acquirunt omnes juspatronatus in solidum , & una simul in solidum evadunt Patroni , *arg. cap. Filiis* 31. *caus.* 16. *q.* 7. , & tenet *Communis Doctorum* cum Fagnan. *in cit. Cap. Quoniam* 3. *de jurepatronatus n.* 49. Garzia *loc. cit. n.* 52. Abbat *ad Rubr. de jurepatronat. num.* 6. Pirhing *loc. cit. num.* 7. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 10. Item quando plures concurrunt ad unam ex tribus causis , seu modis allegatis , v. g. ad solam fundationem , vel ad solam ædificationem , vel ad solam Dotationem , evadunt omnes simul Patroni , & æquale juspatro- 27

tronatus acquirunt respectu illius Tituli; Sic expresse declaravit Sacra Congregatio apud Garziam *loc. cit. num.* 53. & tenent citati Doctores, aliique passim.

28 Juspatronatus, seu præsentandi Prælatum in Ecclesia Regulari, seu Collegiata etiam de Diœcesani Episcopi consensu non acquiritur ex fundatione, ædificatione, & dotatione sine particulari privilegio Apostolico; *Cap. Hinc est etiam* 39. *caus.* 16, *q.* 1., *& cap. Nobis* 25. *de Jurepatronat.* Rota *part.* 2. *Recent. decis.* 421. *n.* 2. Fagnan. *lib.* 3. *Decretal. in cit. cap. Nobis num.* 14. Lambertin. *lib.* 1. *quæst.* 5. *part.* 1. *art.* 1. *num.* 10., *&* 11. Puteus *lib.* 2. *decis.* 366. *num* 4., *& seq.* Barbosa *lib.* 3. *Juris Eccles. univ. cap.* 12. *num.* 48. citans alias Rotæ decisiones, alios-
29 que Doctores. Id tamen est intelligendum de Jurepatronatus in tota Ecclesia Secus. vero in aliquo Altari constructo, vel construendo de ordine Testatoris in dicta Ecclesia Regulari, seu Collegiata, quia tunc sufficit solum consensus Regularium, seu Capitularium, ut firmavit Rota *in Segobiensi Cappellania* 26. *Februarii* 1626. *coram bonæ memoria Ubaldo in vers. Non obstat secundo*, & ex aliis refert, & tenet Barbosa *loc. cit. num.* 48.

30 Præter supradictos tres modos, & causas acquirendi Juspatronatus, potest idem acquiri adhuc aliis duobus modis, scilicet *Privilegio, & Præscriptione*. Juspatronatus acquiritur *privilegio*, quando Summus Pontifex alicui de Ecclesia benemerito, vel ob aliam causam illud concedit, quamvis Ecclesiam nec fundaverit, nec ædificaverit, nec dotaverit; Papa enim de plenitudine potestatis de cunctis Beneficiis habet plenariam potestatem, textu expresso *in cap. Licet* 2. *de præbend. in* 6. Non potest ta-
31 men Juspatronatus acquiri privilegio Episcopi, vel alterius Prælati Papa inferioris, ut clare patet *ex Cap. Hoc consultissimo* 2. *de rebus Eccles. non alienand. in* 6., & fuit declaratum a Sacra Congregatione apud Garziam *De Benefic. part.* 5. *cap* 9. *num.* 128. Immo Juspatronatus ex pri-
32 vilegio quocumque etiam Papali ante Concilium Tridentinum concessum, revocatum est in totum etiam cum quasi possessione inde sequuta ab eodem Concilio *sess.* 25. *de Reform. cap.* 9. Parisius *De confident. q.* 28. *num.* 239., *& sequent.* Seraphin. *decis.* 1395. *num.* 2. Gonzal. *ad Regul.* 8. *Cancellaria glossa* 18. *num.* 18. Barbosa *super Trid. d. sess.* 25. *cap.* 9. *num.* 68., *& lib.* 3. *Juris Eccles. univers. cap.* 12. *num.* 63. *&* 64. Garzias *De Beneficiis part.* 5. *cap.* 9. *a num.* 113. ubi *num.* 118. ex declaratione Sacræ Congregationis addit, sublata esse omnia privilegia, etiamsi habeant clausulam, quod juspatronatus ex privilegio concessum sit ejusdem valoris, ac si esset ex fundatione, ædificatione, aut dotatione, cum sit adinstar, & non proprie ex fundatione, ædificatione, aut dotatione. Unde qui juspatronatus ex titulo solius privilegii manutenere vult, debet docere, quod illud habeat a Summo Pontifice post tempora Concilii Tridentini concessum cum clausula derogatoria ejusdem Concilii; Pirhing *lib.* 3. *Decretal. tit.* 38. *num.* 12. Reiffenstuel *ibid. num.* 12. Azorius *p.* 2. *lib.* 6. *cap.* 19. *n. ult.* & alii.

33 Advertendum hic tamen venit, quod, quamvis Concilium Tridentinum *d. sess.* 25. *cap.* 9. *de Reformat.* in totum prorsus abrogaverit Juspatronatus ex privilegio una cum quasi possessione; Hoc tamen non procedit in Jurepatronatus ex privilegio concesso 40. annis ante publicationem ejusdem Concilii, cum tale juspatronatus non cadat amplius sub revisione Ordinarii. Rota *part.* 13. *recent. decis.* 492. *num.* 8. Barbosa *in Collectan. ad Concil. Trident. cap.* 19. *sess.* 25. *de Reform. num.* 85. ubi adducit alias Rotæ decisiones. Garzias *loc. cit. cap.* 9. *n.* 124. Addenda ad Gregor. *decis.* 397. *num.* 6. *vers. prædicta indubitanter*, Filliucius *tom.* 3. *tract.* 14. *cap.* 2. *num.* 62., & alii passim. Neque procedit in Jurepatronatus concesso ex titulo oneroso propter augumentum dotis. Rota *part.* 13. *recent. diss. decis.* 492. *n.* 6. Addend. ad Gregor. *cit. decis.* 397. *num.* 6. *vers. prædicta indubitanter*. Rota coram Seraphin. *decis.* 490. *num.* 2 Garzias *loc. cit. cap.* 9. *num.* 120. Gabriel *consl.* 195., *&* 2. *lib.* 1. Lotter. *de re benefic. lib.* 2. *q.* 8. *n.* 12., *& seq. & n.* 25. & alii.

34 Juspatronatus acquiritur *præscriptione* contra Ecclesiam liberam, seu nondum patronatam ex multiplicatis præsentationibus per tempus immemorabile; sic expresse statuit Concilium Tridentinum *sess.* 25. *cap.* 9. *de Reform.*, ibi: „ Sive etiam ex multiplicatis præsentationibus per „ antiquissimum temporis cursum, qui hominum memo-
35 „ riam excedat. " Ad hoc autem, ut dicantur præsentationes multiplicatæ, duas sufficere asserunt Riccius *in Praxi fori Ecclesiastic. resolut.* 127. *in fine*, Castropalao *tom.* 2. *tract.* 13. *disp.* 2. *punct.* 3. *num.* 4. Barbosa *in Collectan. ad Concil. Trid. d. sess.* 25. *cap.* 9. *de Reformat. n.* 5. cum pluribus aliis ibi citatis. *arg. cap. Pluralis* 40. *de Regul. Juris in* 6., ibi: *Pluralis locutio duorum numero est contenta.*

36 Tempus vero immemorabile, quantum ad præsens censetur tempus quadraginta annorum in personis, ubi non præsumitur Juspatronatus esse ex usurpatione, *arg. Cap. de quarta* 4. *cap. Ad aures* 6. *Cap. Illud autem* 8. *&c. Quia indicante* 9. *de præscriptionibus*, ubi habetur clare decisum, quod contra Ecclesiam, jura Episcopalia, Decimas, & hujusmodi quadraginta annorum spatio præscribatur. Sic per doctrinam Glossæ communiter receptæ *in cap.* 1. *De præscriptionibus in* 6. tenent Baldus *de præscript. part.* 2. *Quinta partis quæst.* 6. *num* 43. Malcardus *de probat. Conclus.* 138. Moneta *de decimis cap.* 5. *n.* 77. Aloysius Riccius *in tract. de novissim. probat. Jurispatronat. resolut.* 70. Barbosa *in Collectan. ad Tridentinum. cit. sess.* 25. *cit. sess.* 25. *cap.* 9. *de Reformat. num.* 11., *& lib.* 3. *Juris Ecclesiastic. univers. cap.* 12. *num.* 75. cum pluribus aliis ibi citatis. Rota *in Sorana jurispatronatus* 28. *April.* 1603. *in Jacent. Parochialis* 27. *Junii ejusdem anni cor. Card. Pamphil. senior.*

Aliter autem discurrendum est de tali præscriptione in personis, ubi præsumitur juspatronatus esse ex usurpatione. Et ad hoc datur dispositio Concilii Tridentini *d. sess.* 25. *cap.* 9. *de reformat.*, ibi: „ In iis vero personis, „ seu Communitatibus, vel Universitatibus, in quibus id „ Jus (*Patronatus*) plerumque ex usurpatione potius quæ„ situm præsumi solet, plenior, & exactior probatio ad „ docendum verum titulum requiratur, nec immemora„ bilis temporis probatio eis aliter suffragetur, quam si „ præter reliqua ad eam necessaria, præsentationes etiam „ continuatæ non minori saltem, quam quinquaginta an„ norum spatio, quæ omnes effectum sortitæ sint, au„ thenticis scripturis probentur. Personæ vero, & Com„ munitates seu Universitates, " in quibus præsumitur Juspatronatus esse ex usurpatione, sunt ex declaratione Sacræ Congregationis apud Gonzalez *in Regul.* 8. *Cancel. glossa* 18. *a num.* 66. omnes Potentes, & omnes perpetuam jurisdictionem habentes in loco Beneficii, seu Ecclesiæ juspatronatus; ut Nobiles, Barones, Comites, Marchiones, Principes, Duces, Reges, Imperatores, Universitates, & Communitates. 37

Juspatronatus acquiritur *præscriptione* contra Ecclesiam non amplius liberam, sed jam patronatam, seu potius contra *Patronum* per tempus ordinarium, scilicet decem annorum inter præsentes, & viginti inter absentes cum titulo; Sine titulo autem triginta annorum cum bona fide, sicuti præscribi possunt alia jura, & bona immobilia contra privatos, *leg. Unic. Cod. de usucap. transformand.*, *& §.* 1. *Inst. de usuc. leg. Sicut in rem, Cod. De præscript.* 30. *vel* 40. *annor.*, & concordat textus *in cap. Sanctorum* 3. *de præscriptionibus*. Et ex communi docet Covarruvias in Regular. Possessor. *part.* 2. *§.* 16. *num.* 4. Lessius *lib.* 2. *cap.* 6. *dub.* 10. *num.* 33. Molina *disp.* 70. *num.* 2. Lugo *disp.* 7. *num.* 99. Pirhing *lib.* 2. *Decretal. tit.* 26. *num.* 118. Et ratio est, quia hoc casu non præscribitur contra Ecclesiam, cujus parum interest hunc, vel illum habere *Patronum* privatum, & æque evenire possit, ut ille, qui præscribit, utilior sit Ecclesiæ; quam prior ejusdem Patronus, contra quem præscribitur, ut recte observat Molina *de justitia, & jure cit. disp.* 70. *num.* 2. Sed solum præscribitur adversus priorem Patronum, qui non gaudet speciali privilegio, ut longiore tempore, quam ordinario a jure statuto contra illum præscribi debeat. 39

Si quis autem quibusdam annis sit absens, & quibusdam præsens, adjiciuntur ei super decennium, tot anni, quot annis ex decennio fuit absens, textu expresso *in Authent. Quod si quis, Cod. De præscription. long. tempor* ibi: „ Quod „ si quis quibusdam annis præsens sit, quibusdam ab„ sens, adjiciuntur ei super decennium tot anni, quot „ annis ex decennio fuit absens; " Hæc tamen intelligentia, & advertentia, ut communiter notant Doctores, quod unus annus præsentiæ æquivaleat duobus annis absentiæ, & vicissim duo anni absentiæ faciant unum annum præsentiæ, Unde si quis per octo annos fuerit præsens, & deinde per duos absens, alii duo anni sint superaddendi, ita ut hæc præscriptio ante annos duodecim non compleatur. 40

Ad hanc præscriptionem contra Ecclesiam jam patronatam seu potius contra Patronum, sufficit cum tempore debito unica præsentatio facta, & suum effectum sortita, & non requiruntur plures. *Communis* cum Rota *in Bergomen. Cappellania* 18. *Maji* 1692. coram Merlino, Barbosa *in Collectan. ad Concil. Trident. d. sess.* 25. *cap.* 6. *n.* 22. Reiffenstuel *lib.* 3. *Decretal. tit.* 38. *num.* 16. Et ratio est, quia de jure communi non requiruntur plures, sed sufficit unus actus præsentationis ad constituendum aliquem in possessionem, dummodo interea non evenerit alius casus præsentationis, ut recte observat Barbosa *loc. cit.* Nec officit, quod Concilium Tridentinum *loc. cit.* requirat ad hoc multiplicatas præsentationes, ibi: *Ex multiplicatis præsentationibus*; quia ut communiter advertunt Doctores, Concilium ibi loquitur de præscriptione, contra Ecclesiam liberam, & nondum patronatam, quam in libertate conservare summopere intendit; non autem de præscriptione contra Ecclesiam jam patronatam, seu potius contra Patronum, qui non gaudet speciali privilegio, sed sola ordinaria dispositione juris communis, ut jam fuit dictum supra *num.* 39. 41

Nova additiones ex aliena manu.

DEfinit in hoc articulo *Auctor* Juspatronatus, tum dividit & demum de modis agit originariis illud acquirendi. 1

Reale

2 Reale Juspatronatus, de quo agit Auctor n. 1. subdivi-
dendum est in Regium, feudale, & privatum. Regium,
quod ad Imperatorem, & Reges, seu Regna possidentes, aliosque
3 sublimes ac supremos Principes Jura Imperii in dominiis suis
habentes pertinet, ex Trident. sess. 25. cap. 9. de Reformat.
Feudale Juspatronatus appellatur, quod Feudo, reique
feudali adnexum est, & Feudatario competit ratione in-
vestituræ feudalis, vel universæ feudi possessionis, nequa-
quam vero intuitu Personarum, & sic ad Possessorem Feu-
4 di transit cum universitate illius. Privatum denique est,
quod non propter feudum, vel feudalem investituram,
sed alio quovis titulo possidetur nedum a Personis pri-
vatis, sed etiam a Feudatariis tanquam allodiale seu Ber-
gensaticum.

5 Plura habet præcipua Juspatronatus regium. Illud non
comprehenditur sub quacumque reservatione non facta
ejus speciali mentione; Rota in Colonien. Præpositura 1. De-
cembris 1726. §. Adjuvatur coram clar. memor. Calcagnin.
Minusque venit sub qualibet derogatione citra etiam spe-
cialem mentionem. Quinimmo quamvis (ait idem supre-
mum Tribunal „ in d. Colonien. Præposituræ 1. Decem-
„ bris 1727. d. §. Adjuvatur cor. clar. memor. Calca-
6 „ gnin.) Romani pro tempore Pontifices absoluta Benefi-
„ ciorum potestate fruantur, nihilominus frequenter in-
„ dulgent Curiæ stylo non derogandi Regum supremo-
„ rumque Principum patronatibus, eorumque devolutio-
„ nes non perquirendi, etiamsi vacationes in Curia con-
tigissent; " Et, ut alia missa faciamus, nullum in Jure-
7 patronatus regio currit tempus ad præsentandum; Antu-
nez de donat. Reg. part. 3. cap. 27. num. 124. Piton. de Con-
trovers. Patron. alleg. 19. num. 18. Rigant. in Comment. ad
Regul. Cancellar. Regul. 42. n. 42. Sacrum Auditorium in d.
Colonien. Præpositura 1. Decembris 1727. §. Animadvertebat,
& sequent. coram clar. memor. Calcagnin. in Compostellana
Parochialis 29. Martii 1756. §. 9., & 5. Julii 1756. §. 5.
& 10. Decembris §. 9. cor. Emo Bussio.

8 Feudale Juspatronatus ob dominium directum Feudi,
quod apud Regem est, & regium dijudicari debet; Ga-
gliard. de donat. Regiis lib. 3. cap. 28. num. 1. Rot. in Com-
postellana Parochialis 29. Martii 1756. §. 9., & 5. Julii 1756.
§. 5., & 10. Decembris 1756 §. 10. coram Eminentissimo
Bussio. At non omnes effectus Jurispatronatus regii tribui
9 queunt juripatronatus feudali. Notabile enim est, quod
Feudatarii intra quatrimestre præsentare tenentur. Re-
10 ges enim, & Supremi Principes nullum habent tempus
præfinitum ad præsentandum, eo quia maximæ curæ,
11 quibus tum pacis tum belli tempore occupantur, quoti-
dianum impedimentum præbere censetur, quominus de
12 præsentatione cogitent. Hæc autem ratio locum quoad
Feudatarios haud sibi vindicat. Gagliard. de Jurepatron.
cap. 17. num. 28. Rota vero in mox dicta Compostellana
13 Parochialis videtur sensisse, quod, & Feudatariis nullum
currat tempus ad præsentandum.

14 De jurepatronatus privato reali plures occurrunt in-
spectiones. Potissima est illa, quando vere juspatronatus
privatum sit reale; Vide Rota in Viterbien. Cappellania 3.
Julii 1718. coram bon. memor. Gamarb., & in Pennen., seu
Adrien. jurispatronatus 12. Martii 1731. coram bon. memor.
Ratto. Solet etiam maxime inquiri in quos transeat hoc
15 Juspatronatus privatum reale. Confer Rot. in Carinolen.
Canonicatus 2. Maji 1738. cor. clar. me. Millin.

16 Inter originarios modos acquirendi juspatronatus Au-
ctor n. 22. refert & fundationem, eam accipiendo pro
simplici datione fundi seu Loci ad Ecclesiam ædifican-
dam, adeoque distinguit fundationem ab ædificatione, &
17 dotatione. Vetus est hic error Glossa in Can. Pia Mentis
16. quæst. 7. At is confutatus jam fuit a Francisco de Roy
de Jurepatron. cap. 13. Rousseaud de la Combe in sua Biblio-
18 theca Canonica Verb. Patronatus cap. 3. num., & plur. se-
quent. aliisque. Reædificatione, & redotatione quando
19 acquiri possit juspatronatus jam constitutum, vide apud
Gagliard. de Jurepatron. cap. 5. num. 28.

ARTICULUS II.

Juspatronatus quoad ea, quæ concernunt ejus in alios translationem, & ejusdem amissionem.

SUMMARIUM.

1 Juspatronatus quatuor modis in alios transferri potest.
2 Primo modo juspatronatus transit per successionem hæreditariam cum universitate bonorum ad quoscumque hæredes, tam mares, quam fœminas, tam necessarios, quam extraneos, sive ab intestato, sive ex testamento succedant.
3 Hinc, si filia sit hæres cum fratre, æque cum illo succedit in jurepatronatus hæreditario.
4 Item, si filius, vel filia non sit hæres patris sui, non succedit in jurepatronatus hæreditario.
5 Item, si filius, vel filia instituatur a patre in re certa, & extraneus instituatur hæres universalis, juspatronatus hæreditarium transit ad hæredem extraneum, & non ad filium, nec filiam.
6 Excipiendus est tamen casus, quo tali rei certæ esset inseparabiliter annexum ipsum juspatronatus.
7 Quando plures sunt hæredes unius, Patroni, succedunt omnes æquali jure, quamvis in partibus inæqualibus sint instituti; nec juspatronatus inter se dividere possunt.
8 Possunt tamen dicti plures hæredes inter se pacisci, & convenire de Rectore alternis vicibus præsentando.
9 Item possunt Compatroni, & hæredes eorum inter se dividere menses.
10 Et has conventiones possunt Compatroni, ac hæredes inter se iniri absque ullo consensu Episcopi.
11 Etiam juspatronatus gentilitium, extincta familia, seu agnatione, transit ad hæredes extraneos nisi aliter in fundatione sit cautum.
12 Secus autem si a Fundatore in fundatione sit aliter cautum.
13 Juspatronatus, quamvis transitorium ad hæredes extraneos regulariter non transit ad substitutum, seu Fideicommissarium. etiam universalem, sed remanet penes hæredem directum, seu gravatum.
14 Transit autem juspatronatus ad Fideicommissarium, si id constet de voluntate Testatoris.
15 Ad effectum tamen cognoscendi, & eligendi voluntatem Testatoris non sufficit voluntas implicita, sed requiritur expressa.
16 Item juspatronatus transit etiam ad Fideicommissarium universalem, quando est inseparabiliter annexum universitati bonorum Fideicommissorum. Immo tale juspatronatus transit etiam in Usufructuarium universitatis bonorum.
17 Juspatronatus per hæreditariam successionem potest transire ad Monasterium, seu Religionem.
18 Si Juspatronatus sit gentilitium, & jure sanguinis delatum ad Patronum, qui Religionem ingressus est, nunc tale juspatronatus non transfertur in Monasterium perpetuo, sed solum ad tempus.
19 Juspatronatus transit etiam probabiliter ad Fiscum saltem indirecte, & accessorie.
20 Secus autem juspatronatus personale, seu per se, & singulariter consistens, non annexum ullis Patroni bonis.
21 Immo secundum multos, neque juspatronatus reale, seu annexum bonis transit ad Fiscum Laicalem ex confiscatione talium bonorum, sed tunc Ecclesia libertatem acquirit.
22 In translatione jurispatronatus cum universitate bonorum, seu cum specialibus aliquibus bonis, quibus ipsum juspatronatus est inseparabiliter annexum, non requiritur consensus Episcopi.
23 Requiritur autem consensus Episcopi, quando juspatronatus de per se sine ulla hæreditate transfertur in Laicum, seu in Clericum nomine proprio.
24 Non requiritur tamen dictus consensus quando juspatronatus etiam de per se transfertur in Ecclesiam, seu locum Religiosum, vel in Clericum nomine Ecclesiæ.
25 Secundo modo Juspatronatus transit de uno in alium per donationem.
26 Juspatronatus donatio, si fiat de Laico in Laicum, seu in Clericum nomine proprio, requirit necessario Episcopi consensum.
27 Si autem donatio per Patronum etiam Laicum fiat Ecclesiæ, seu loco Religioso, aut Clerico nomine Ecclesiæ, non requiritur Episcopi consensus.
28 Si vero donatio fiat ab Ecclesia alteri Ecclesiæ, requiritur Episcopi consensus.
29 Et si talis donatio ab Ecclesia fiat Laico, requiritur Beneplacitum Apostolicum.
30 Consensus Episcopi necessarius non est in donatione, qua unus Patronus alteri Patrono socio, seu Compatrono jus suum donat, aut renuntiat.
31 Non potest tamen sine consensu Episcopi tale juspatronatus donari filio Compatroni.
32 Consensus Episcopi licet requiratur in donatione particulari, non requiritur tamen in donatione universali omnium bonorum.
33 Immo Juspatronatus venit sub generali donatione bonorum, jurium, & Actionum.
34 Consensus Episcopi, ubi requiritur in translatione jurispatronatus, debet esse expressus, nisi scienter translatio fuerit admissa ab ipso Episcopo.
35 Ubi requiritur consensus Episcopi, ut in donatione particulari, si fiat sine ipso, donatio non valet, & donator cum consensu Ordinarii potest alteri donare.
36 Neque ad hunc effectum sufficit consensus Vicarii Generalis absque speciali mandato, etiamsi Episcopus fuerit absens.
37 Consensus in translatione jurispatronatus debet esse Episcopi illius Diœcesis, in qua sita est Ecclesia.
38 Consensus seu confirmatio Episcopi non debet necessario intervenire in ipso actu donationis, sed etiam postea &

quan-

quinimmo superveniens potest etiam post obitum ipsius donatoris in præjudicium ejus hæredis, & habentium causam ab eo &c.

39 *Donatio jurispatronatus quando possit revocari, vel non?* ad n. 42.

43 Tertio modo *Juspatronatus transit de uno in alium per* permutationem.

44 *Juspatronatus licite, & valide saltem accessorie, & per accidens permutari potest etiam pro rebus temporalibus.*

45 *Talis permutatio potest fieri etiam sine consensu Episcopi.*

46 *Nullatenus tamen neque cum consensu Episcopi potest permutari juspatronatus per se, & solitarie sumptum pro re temporali.*

48 *Talis autem permutatio nequit fieri sine consensu Episcopi.*

49 *Barbosa tamen cum aliis tenet, quod consensus Episcopi solum requiritur, si* permutatione *juspatronatus transferatur in Laicum, secus vero si transferatur in Ecclesiam, seu in Clericum nomine Ecclesiæ.*

50 *Episcopi consensus pro tali permutatione requisitus non debet necessario intervenire in ipso actu permutationis, sed etiam postea, & quandocumque intervenire potest, etiam post permutationem, immo etiam post obitum permutantis.*

51 Quarto modo *Juspatronatus transfertur de uno in alium* per venditionem.

52 *Non potest vendi, nec licite, nec valide juspatronatus per se, ac solitarie sumptum.*

53 *Immo vendens juspatronatus sic sumptum, si sit persona singularis, subjacet Excommunicationi; si vero sit aliqua Universitas, subjacet Interdicto.*

54 *Et tam vendens, quam emens, etiamsi intervenerit consensus Episcopi, ipso facto privati existunt tali jurepatronatus.*

55 *Nec talis venditor posset retinere pretium acceptum, sed teneretur illud restituere, non quidem Emptori, sed Ecclesiæ.*

56 *Quando vendens ratione illicita, & invalida venditionis privatur jurepatronatus, tunc Ecclesia patronata remanet libera, si unus tantum est Patronus, seu plures quidem, sed omnes pro tali venditione delinquentes.*

57 *Si autem plures sint Patroni, & unus solus, vel alter delinquat, tunc Beneficium non remanet liberum, maxime si sit hæreditarium, sed juspatronatus competit aliis Compatronis innocentibus.*

58 *Secus vero si vigore fundationis ad aliquem devolveretur.*

59 *Juspatronatus, quamvis nequeat vendi per se, & principaliter, ac solitarie sumptum, potest tamen vendi per accidens, seu accessorie.*

60 *Neque hoc casu requiritur consensus Episcopi.*

61 *Secus vero, quando translatio fit rerum particularium, & signanter jurispatronatus.*

62 *Juspatronatus accessorie, seu per accidens potest transferri in alium, non solum per venditionem universitatis bonorum, sed etiam per venditionem rei particularis, cui inseparabiliter sit annexum, dummodo ratione illius pretium non augeatur.*

63 *Nec intervenit Simonia, quia dum venditur res, in qua inest juspatronatus non venditur ipsum juspatronatus, sed illa res, cui inest.*

64 *Plurimi tamen limitant Conclusionem.*

65 *Juspatronatus annexum Castro, Villæ, & hujusmodi rei data in dotem, transit cum ipsa dote in Maritum.*

66 *Juspatronatus annexum inseparabiliter Castro, Oppido, Pago, Palatio, Prædio, & hujusmodi dato in Feudum, sive Emphyteusim transit cum ipso in Feudatarium, seu Emphyteutam.*

67 *Secus autem, si tale Castrum, Oppidum, Palatium, Prædium, & hujusmodi detur solum pro Pignore, aut Hypotheca.*

68 *Juspatronatus annexum rei concessæ ad firmam, seu locatæ ad longum tempus, transit ad Conductorem.*

69 *Insuper secundum multos juspatronatus transit etiam in Conductorem cum re locata, & conducta ad modicum, seu breve tempus.*

70 *At vero quamvis hæc sententia sit probabilis, contraria tamen est receptior.*

71 *Assignantur varii modi, seu causæ, quibus amittitur, & penitus extinguitur juspatronatus*, usque ad numer. 83.

1 JUspatronatus quatuor modis ab uno in alium transferri potest, scilicet *Successione, Donatione, Permutatione, & Venditione*; *Communis* cum Glossa *in cap. Pia mentis 27. caus. 16. q. 7., & in c. Cum sæculum 13. De jurepatronatus verb. Emptorem*, ubi dat sequentes versiculos:

Jurapatronatus transfert facit novus hæres;
Et res permutata, donatio, venditioque.

2 Primo igitur modo juspatronatus transit per *Successionem hæreditariam* cum universitate bonorum ad quoscumque
hæredes, tam mares, quam fœminas, tam necessarios,
quam extraneos, sive ab intestato, sive ex Testamento succedant *arg. cap. Perlatum est 1. & Cap. Ex litteris 7. De jurepatronatus, & Clementin. 2. eodem tit.* & sic tenet Abbas
in cit. cap. Perlatum est num. 2., & sequent., & ibi Fagnan. *num. 12., & 13.*, Barbosa *num. 9.* Pirhing. *lib. 3.*
Decretal. tit. 38. num. 44. Reiffenstuel *ibidem num. 18.*, *&*
Communis aliorum. Jura enim indistincte loquuntur de hæredibus Patroni, nulla expressa differentia, sive hæredes
sint masculi, sive fœminæ, sive necessarii, sive extranei,
sive hæredes sint ab intestato, sive ex Testamento; ubi
autem jura indistincte loquuntur, indistincte etiam sunt
intelligenda, cum ubi Lex non distinguit, neque nos distinguere debeamus, *cap. Quia circa 22. De privileg.*, *&*
leg. De pretio ff. De Publiciana in rem action.
Hinc si filia sit hæres cum fratre, æque cum illo suc- 3
cedit in jurepatronatus hæreditario; *Communis arg. Cita-* 4
tis juribus. Item, si filius, vel filia non sit hæres patris
sui, ex quo vel exhæredetur, vel repudiet hæreditatem,
non succedit in jurepatronatus hæreditario, quia hoc veluti accessorium sequitur hæreditatem; *Communis.* Item,
si filius, vel filia instituatur a Patre in re certa, & ex- 5
traneus instituatur hæres universalis, jurispatronatus hæreditarium transit ad extraneum hæredem, & non ad filium, nec filiam, quia transit cum universitate bonorum,
quam hæreditas continet, & filius institutus in re certa
habetur in loco Legatarii; *leg. penultim. Cod. De hæred. instit.* adeoque, cum non sit hæres, non potest consequi 6
juspatronatus hæreditarium; *Communis.* Excipiendus est
tamen casus, quo tali rei certæ, v.g. Castro, Pago, Palatio, vel Fundo, in quo instituitur, esset inseparabiliter
annexum ipsum juspatronatus, quia tali casu juspatronatus non transiret ad extraneum hæredem universalem, sed
ad filium in tali re certa institutum; cum juspatronatus
transeat semper cum re, cui est inseparabiliter annexum,
arg. Cap. Ex litteris 7. De jurepatronat., & ibi Fagnan. *n.*
3. Barbosa *n. 3.* Canisius *in cap. 1., & 2. n. 5. de jurepatronat.* Pirhing *lib. 3. Decretal. tit. 38. n. 34.* Reiffenstuel
ibidem n. 18., & alii. *Accessorium* enim *naturam sequi congruit principalis*, ut expresse dicitur *in cap. Accessorium 42.*
de Regul. juris in 6.
Quando plures sunt hæredes unius *Patroni* succedunt 7
omnes æquali jure, quamvis in partibus inæqualibus sint
instituti hæredes, unde in solidum tale juspatronatus possidere debent, nec inter se illud dividere possunt; *cap.*
Perlatum est 1. de jurepatronatus, & Gloss. *ibid. verb. Dividi non debeat*, & Doctores communiter, *arg. leg. Via 17.*
ff. De servit. leg. Si sepulcrum Cod. de Religios., & sumpt.
funer. leg. 1. §. Si ususfructus ff. Ad leg. Falcid., & leg. 8
Usus ff. De usu, & habit. Possunt tamen dicti plures hæredes inter se pacisci, & convenire de Rectore alternis
vicibus præsentando, hoc est, quod unus præsentet prima vice vacationis Beneficii, seu Ecclesiæ, alter secunda, & alter tertia; *Communis*, texto expresso *in Clementina, Plures 2. de jurepatronatus*, ibi: „ Et ut facilius pro-
„ videatur Ecclesiis, non inconveniens reputamus. Patro-
„ nos ipsos inter se posse libere convenire de Rectore ab
„ eis alternis vicibus præsentando. " Glossa *ibidem verb.*
Alternis vicibus. Item possunt Compatroni, & hæredes eo- 9
rum inter se dividere menses, ita ut, si in mense januario vacet Ecclesia, seu Beneficium, præsentet unus,
si in Februario, præsentet alter, &c. Vel etiam si plura
Beneficia conferenda habent, unus ad hoc, & alter ad illud præsentet; *Communis arg. cit. Clementina Plures.* Et 10
has conventiones possunt Compatroni, ac hæredes inter
se inire absque ullo consensu Episcopi, *arg. cit. Clementina Plures*, ibi: *Inter se posse libere convenire*, & ibi Glossa
verb. Libere, Fagnan. *in cit. cap. Perlatum est 1. de jurepatronat. n. 6.* Gonzal. *Ad Regul. 8. Cancellar. gloss. 46. §. 1.*
num. 58. Barbosa *de Offic., & potest. Episcop. part. 3. allegat. 71. num. 28., & sequent.* Pirhing *l. 3. Dec. tit. 38.*
num. 46. Reiffenstuel *ibidem num. 23., & Communis aliorum.*
Etiam juspatronus gentilitium, scilicet reservatum il- 11
lis, qui sunt de familia, seu agnatione Fundatoris extincta familia, seu agnatione, transit ad hæredes extraneos,
nisi in prima fundatione Fundator expresse, & taxative
ad suam tantum familiam, seu agnationem statuerit esse
faciendam successionem; Rota *in causa Cremonensis Jurispatronat. die 6. Junii 1578. coram Cardin. Seraphin.* ut ex ejus
impressis *decis. 364.* quæ postea confirmata fuit sub die
21. Nov. ejusdem anni, ut *dec. 378.* & concordat Rota
decis. 385. per tot. coram Robusterio Part. 1. diversor. Cassad.
decis. 1. num. 3. de jurepatronat. Anchatanus *consil. 81.* Fagnan. *in citat. cap. Perlatum est 1. de jurepatron. num. 25.*
Pirhing *loc. citat. num. 53.* Reiffenstuel *loc. citat. num. 34.*
& alii passim. Et ratio est, quia reservatio Jurispatronatus facta in prima fundatione a Fundatore pro illis, qui
sunt de sua familia, seu agnatione, non addita particula
taxativa *tantum*, vel alia simili, intelligitur solum facta
cum ea restrictione, ut tale juspatronatus non transeat
ad hæredes extraneos, durante sua familia, seu agnatione, ergo secus intelligitur facta pro casu deficientis suæ
familiæ; Tam quia c fus a Fundatore omissus relinquitur

tur dispositioni juris communis ; *arg. leg. Commodissime ff. De liber. & posthum. leg. Si cum dotem ff. Solut. Matrimon. leg. Extraneus ff. De condict. ob caus.* Atqui casus deficientis suæ familiæ fuit a Fundatore omissus, ergo est relinquendus dispositioni juris communis, quo statutum est ut juspatronatus transeat etiam ad hæredes extraneos , juxta dicta supra *num.* 2. Sic enim dispositio hominis convenit cum dispositione legis , & utraque servatur in suo casu ; scilicet dispositio hominis , quandiu duraverit sua familia ; Dispositio autem legis , quando illa defecerit.

12 Si autem Fundator expresse statuit cum particula taxativa *tantum*, quod tale juspatronatus transeat ad illos solum, qui sunt de sua familia , seu agnatione , non vero ad eorum hæredes extraneos, tunc ad ipsos non transit , & extincta familia extinguitur juspatronatus , & Ecclesia, seu Beneficium remanet liberæ collationis . Et ideo notanter fuit dictum in conclusione sub num. antecedente : *Nisi in prima fundatione Fundator expresse , & taxative ad suam tantum familiam, seu agnationem, statuerit, esse faciendam successionem*. Et ratio est, quia Fundator potest in fundatione remittere Juspatronatus vel in totum , vel ex parte , vel limitative illud inducere in præjudicium descendentium, vel extraneorum hæredum , prout ei libuerit, *arg cap. Significavit 41. de testibus , & cap. Si Laicus unic. de Jurepatronatus in 6.* Sic tenet *Communis cum supracitatis*.

13 Juspatronatus , quamvis transitorium ad hæredes extraneos regulariter non transit ad substitutum , seu Fideicommissarium etiam universalem, sed remanet penes hæredem directum, seu gravatum ; Rota *part.* 5. *recent. tom.* 2. *decis.* 542. *num.* 9. *&* 19. *part.* 6. *decis.* 89. *num.* 27. *part.* 7. *decis.* 72. *a num.* 7. *usque ad* 18. *part.* 9. *tom.* 1. *decis.* 206. *num.* 5. 8. *&* 14 *part.* 12. *decis.* 400. *num.* 2. *part.* 13. *decis.* 64. *num.* 4. & sæpe alibi . Et sic tenet *Communis Doctorum*, cum Barbosa *in cap. Perlatum est* 1. *De Jurepatronat. num.* 10. *&* 11. & Garzia *de Beneficiis part.* 5. *cap.* 9. *num.* 17. ubi *num* 18., *&* 19. ait, Juspatronatus personale, & non annexum bonis, non transire ad Fideicommissarium , quamvis ex testantis judicio , & expressa voluntate possit Fideicommissarius consequi Juspatronatus, accedente licentia Episcopi . Et ratio est , quia ex præsumpta voluntate Testatoris ad Fideicommissarium transeunt sola bona , & jura afferentia commodum pecuniarum , non autem illa , quæ ad solum honorem pertinent, uti est Juspatronatus , ut censuit expresse Rota *part.* 9. *tom.* 1. *dec.* 279. *num.* 9. *&* 10 *&* *part.* 12. *decis.* 100. *num.* 8. 9. adeoque Juspatronatus ex præsumpta Testatoris voluntate remanere debet apud primum , ac directum hæredem. Tum quia, quamvis jura sepulcrorum veniant in universali alienatione , *leg. Si medicis* 24. *ff. De contrahend. Empt. leg. Quadam* 62. *ff. De acquirend. rerum dominio*, tamen non veniunt in translatione universali , quæ fit in Fideicommissarium , sed penes hæredem manent . ergo sicut ista Jura non comprehenduntur sub restitutione facienda Fideicommissario , cum non veniant Jure hæreditario , ita nec Juspatronatus Ecclesiæ , seu Beneficii .

14 Transit autem Juspatronatus ad Fideicommissarium , ibi id constet de voluntate Testatoris ; Rota *part.* 5. *recent. tom.* 2. *decis.* 642. *num.* 13. *part.* 12. *dec.* 100 *num.* 10. *part.* 13. *dec.* 74. *num.* 1. *part.* 14. *decis.* 153. *num.* 3. *part.* 18. *tom.* 2. *decis.* 589. *num.* 3. Non enim repugnat naturæ juspatronatus , quin illud possit transferri etiam in Fideicommissario; Rota *part.* 7. *decis* 72. *num.* 11. *&* 12. *part.* 18. *tom.* 2. *decis.* 667. *num.* 17. Dummodo tamen non solum concurrat Testatoris voluntas , sed etiam forma primævæ acquisitionis non repugnet ; Rota *part.* 10. *decis.* 240. *num* 10. *part.* 12. *decis.* 100. *num.* 11. *& decis.* 190. *num.* 1. Itaut juspatronatus , & jus præsentandi per-
15 tineat substituto habenti qualitatem per Fundatorem desideratam ; Rota *part.* 13. *decis.* 136. *num.* 2. Ad effectum tamen cognoscendi , & eligendi voluntatem Testatoris non sufficit voluntas implicita , sed requiritur expressa ; Rota *part.* 5. *num.* 2. *decis.* 542. *num.* 16. *part.* 7. *decis.* 170. *num.* 6. , *&* 7. Puta , si verbis expressis Testator declaraverit sub universali hæreditate , in qua Fidei commissum constituit , comprehendi juspatronatus , quo casu mentio juspatronatus facta in Institutione censetur repetita etiam in substitutione ; Rota *part.* 18. *tom.* 2. *dec.* 589. *num.* 4. vel quando verba Fideicommissi comprehendunt etiam jura , & actiones ; Rota *part.* 12. *dec.* 104. *n.* 11. *p.* 13. *decis.* 152. *n.* 1. *&* 2. Seu quando substitutio facta fuit etiam de juribus , & actionibus ; Rota *part.* 12. *dec.* 271. *num.* 4. *part.* 13. *decis* 64. *n.* 6. *&* 7.

16 Item Juspatronatus transit etiam ad Fideicommissarium universalem , quando est inseparabiliter annexum universitati bonorum fideicommissariorum , *arg. capit. Ex litteris* 7. *& cap. Cum sæculum* 13. *de Jurepatronatus* , per dicta *supra num.* 6. Tunc enim Fideicommissarius velut universalis bonorum possessor succedit in omnia annexa ipsis bonis *per cit. cap. Accessorium* 52. *de Regul. Juris in* 6. succeditque pariter in universum Jus Defuncti Jure Pretorio, & in effectu est plenus hæres ; *leg.* 2. *&* 3. *§.* 1. *n.* 2. *ff. De bonor. possess.* Immo tale Juspatronatus transiteriam in usufructuarium universitatis bonorum ; Barbosa *in cap. Ex litteris* 7. *de Jurepatronat. num.* 7. *& lib.* 3. *Juris Ecclesiastic. univers. cap.* 12. *num.* 232. cum pluribus ibi citatis , Pirhing *lib.* 38. *Decretal. num.* 35. *in fine* , Pagn. *in cit. cap. Ex litteris num.* 57. ubi adducit alios , & decisionem Rotæ

Juspatronatus per hæreditariam successionem potest tran- 17
sire ad Monasterium, seu Religionem , idque duplici modo . Primo quando a Patrono Laico Monasterium capax bonorum in communi instituitur hæres ; tunc enim cum universitate bonorum talis hæreditatis transit ad Monasterium etiam juspatronatus . Secundo , quando Patronus Laicus fit Religiosus , tunc enim juspatronatus ad ipsum spectans cum omnibus ipsius bonis transfertur in Monasterium, & quidem perpetuo , si sit juspatronatus hæreditarium ; Tale enim juspatronatus sequitur hæreditatem , & hæreditati Monachi succedit Monasterium, cum quidquid acquirit Monachus, acquirat Monasterio , *cap. Statutum* 1. *caus.* 18. *quæst.* 1. *Abbates* 16. *caus.* 18. *quæst.* 2. *cap. Quia ingredientibus* 7. *caus.* 19. *quæst.* 3. *cap. In præsentia* 8. *de probation.* cum similibus ; Ita Tamb. *de jure Abbat. tom.* 3. *disp.* 9. *quæst.* 28. *num.* 1. *&* 2. Pirhing *loc.*
citat. num. 59. & alii passim . Si autem juspatronatus sit 18
gentilitium, & jure sanguinis delatum ad Patronum , qui Religionem ingressus est , tunc tale juspatronatus non transfertur in Monasterium perpetuo, sed solum ad tempus, idest durante vita Monachi , quia post ejus obitum defertur ad hæredes ipsius consanguineos ; Tamburin. *loc. citat. num.* 2. Pirhing *loc. citat. num.* 59. Garzias *de Bene-*
fic. part. 5. *cap.* 1. *num.* 555. & alii . Juspatronatus tran- 19
sit etiam probabiliter ad Fiscum saltem indirecte, & accessorie , quando ab ipso ob aliquod enorme Patroni crimen confiscantur omnia , vel aliquid specialia ejus bona , cui annexum est juspatronatus ; Tunc enim adveniente vacatione Beneficii, vice Patroni banniti, præsentat Fiscus ; Abbas *in cap. Quanto num.* 6. *de judiciis , & in cap. Nobis* 25. *de jurepatronat. num.* 2. Ferret. *consil.* 179. Barbosa *in cap. Ex Litteris* 7. *de Jurepatronat. num.* 9. *& lib.* 3. *Juris Ecclesiastic. univers. cap.* 12. *num.* 238. *& part.* 3. *de Offic. & potest. Episc. allegat.* 71. *n.* 45. cum pluribus ibi citatis , Lotter. *de re Benef. lib.* 2. *quæst.* 4. *num.* 21.
cum aliis Pirhing *loc. cit. num.* 57. & alii . Secus autem 20
juspatronatus personale, seu per se , & singulariter consistens , non annexum ulli Patroni bonis, quia tale juspatronatus , cum defectu jurisdictionis , nequeat confiscari per Judicem Laicum , manet penes delinquentem , donec per sententiam Judicis Ecclesiastici eo privetur tamquam indignus , & tunc Ecclesia fit libera ; Barbosa *in citat. cap. Ex litteris num.* 10. *& cit. lib.* 3. *cap.* 12. *num.* 239. Abbas *in cap. Cum Laici* 10. *de jurepatr. num.* 3. Azorius *part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 20. *quæst.* 14. Pirhing. *loc. cit. numer.* 57. Silvester *verb. Jus. patronat. quæst.* 5. *dist.* 6. Garzias
de Benefic. part. 5. *numer.* 26. *& sequent.* & alii passim. 21
Immo secundum multos neque juspatronatus reale , seu annexum bonis transit ad Fiscum laicale ex confiscatione talium bonorum , sed tunc Ecclesia libertatem acquirit ; Ita Card. *in Clementin. Plures , de jurepatronat. num.* 8. Imola *in Clementin. Pastoralis , de re judicat. num.* 71. *& sequent.* Joan. de Anania *in cap. Vergentis , de hæreticis numer.* 6. Lambertin. *de jurepatronat. lib.* 3. *quæst.* 8. *art.* 8. *num.* 16. *&* 22. Simancha *in Catholic. Instit. tit.* 4. *num.* 96. Rota *part.* 1. *recent. decis.* 53. *num.* 5. Et hanc Rota *part.* 5. *tom.* 1. *decis.* 336. *num.* 17. dicit esse opinionem magis communem, quam tenet ipsa Rota , quia juspatronatus tamquam quid spirituale non venit in confiscatione facta a judice laico ; Rota *cit. decis.* 336. *num.* 17. ubi citat plures alias Rotæ decisiones, Glossam , & alios Doctores , *& ibid. num.* 16. cum Roccho de Curte dicit esse etiam opinionem æquiorem.

In translatione jurispatronatus cum universitate bono- 22
rum , seu cum specialibus aliquibus bonis , ut cum Castro, Villa , Pago , quibus ipsum juspatronatus est inseparabiliter annexum , non requiritur consensus Episcopi , *arg. cap. Ex litteris* 7. *de Jurepatronatus* , cum similibus Barbosa *de Offic. , & potest. Episcop. part.* 3. *allegat.* 71. *numer.* 10. Vivian. *in Praxi Jurispatronat. part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 1. *numer.* 2. Piasecus *part.* 2. *cap.* 15. *art.* 1. *num.* 44. *&*
communis aliorum . Requiritur autem consensus Episcopi , 23
quando juspatronatus de per se sine ulla hæreditate transfertur in Laicum , seu Clericum nomine proprio , v. gr. per Legatum in Testamento relictum , *arg. cap. Si Laicus unic. de Jurepatronat. in* 6. a sensu contrario , & communis Doctorum cum Barbosa *loc. cit. num.* 12. Tunc enim, antequam consensus Episcopi accedat , juspatronatus existit penes hæredem ; quia per solam dispositionem Laici non potest hujusmodi jus de per se in alium Laicum, seu Clericum nomine proprio, & non nomine Ecclesiæ transferri , cum jura tantùm permittunt , ut juspatronatus transferatur in filios , vel hæredes , non autem in Legatarios , *cap. Filius* 31. *caus.* 16. *quæst.* 7. Abbas *in cap. Cum sæculum* 13. *de Jurepatronatus num.* 6. Joan. Andr. *ibid. num.* 2.

Pirhing.

Pisching. loc. cit. n. 58. Azorius loc. cit. q. 10. Silvester loc.
24 cit. q. 4. dicto 6. & alii communiter. Non requiritur tamen consensus Episcopi, quando juspatronatus etiam de
per se transfertur in Ecclesiam, seu locum Religiosum,
vel in Clericum nomine Ecclesiæ; capit. Illud 8. de Jurepatronatus, & cap. Si Laicus unic. eodem in 6. & communis Doctorum cum Barbosa loc. cit. num. 11. Pirhing loc.
cit. num. 58. Sanchez Consil. Moral. lib. 2. cap. 3. disp.
76. num. 3.

25 Secundo modo juspatronatus transit de uno in alium per
donationem; Glossa communiter recepta in c. Pia mentis
26. caus. 16. q. 7. & in c. Cum sæculum 13. de Jurepatronatus; & est textus in cap. Ex insinuatione 14. & cap.
26 Nullus 17. de Jurepatronatus, jurispatronatus donatio, si
fiat de Laico in Laicum, seu in Clericum nomine proprio, & non nomine Ecclesiæ, seu Dignitatis, quam obtinet, requirit necessario Episcopi consensum, arg. cap.
Si Laicus unic. de Jurepatron. in 6. a sensu contrario, &
tenent Abbas in cap. Illud 8. de Jurepatronatus num. 5.
Barbosa ibid. num. 2. & part. 3. de Offic. & potest. Episcop.
allegat. 71. numer. 23. Pirhing loc. cit. num 61. & alii
27 communiter. Si autem donatio per Patronum etiam Laicum fiat Ecclesiæ, Monasterio, aut alteri loco pio, seu
etiam Clerico nomine Ecclesiæ, vel Dignitatis, quam
obtinet, Episcopi consensus non requiritur; Communis
textu expresso in cap. Illud 8. de Jurepatronat. & cap. Si
28 Laicus unic. eod. in 6. Si vero donatio fiat ab Ecclesia alteri Ecclesiæ, requiritur dictus Episcopi consensus, quia
sine illo Ecclesia alienari non potest, capit. Sine exceptione 52. caus. 12. quæst. 2. Barbosa cit. alleg. 61. num. 27.
29 & alii. Et si talis donatio ab Ecclesia fiat Laico, requiritur Beneplacitum Apostolicum; Rota part. 2. decis. 146.
num. 6. & part. 5. tom. 1. decis. 191. num. 8. arg. Extravag.
30 Ambitiosæ, de rebus Eccles. non alienand. Consensus Episcopi necessarius non est in donatione, qua unus Patronus alteri Patrono socio, seu Compatrono jus suum donat, remittit, seu renunciat; Rota part. 1. recent. decis.
707. numer. 4. part. 5. tom. 1. decis. 191. numer. 5. &
decis. 225. numer. 9. part. 7. decis. 101. numer. 5. part 10.
dec. 238. numer. 1. Barbosa cit. alleg. 71. num. 18. cum
plurimis aliis ibi citatis Reiffenstuel lib. 3. decretal. tit.
38. num. 26. ubi dicit esse communem, arg. Clement.
31 Plures 2. De Jurepatronatus, & ibi Glossa verb. Libere.
Non potest tamen sine consensu Episcopi tale juspatronatus donari Filio Compatroni, quia Filius in vita
Patris, qui est Patronus, non reputatur Compatronus
Card. Pereira de revisi. Emphyt. cap. 6. num. 3. & de potest.
eligend. cap. 1. numer. 24. Barbosa cit. alleg. 71. numer. 27.
& alii.

32 Consensus Episcopi licet requiratur in donatione particulari, non requiritur tamen in donatione universali omnium bonorum; Rota part. 6. recent. decis. 207. num. 12.
& sequent. Annotat. ad decis. 46. a num. 121. usque ad
33 num. 131. usque ad num. 123 part. 9. tom. 1. & decis. 73.
nu. 30. part. 11. Immo Juspatronatus venit sub generali
donatione omnium bonorum, Jurium, & Actionum, Rota part. 19. tom. 1. dec. 181. num. 3. Etiamsi juspatronatus
non fuerit expressum; Rota part. 19. tom. 2. decis. 515. n.
2. & neque in hoc casu requiritur consensus Episcopi;
Rota part. 19. tom. 1. decis. 181. num. 3. & eod. part. 19.
tom. 2. decis. 615. num. 2.

34 Consensus Episcopi, ubi requiritur in translatione jurispatronatus, debet esse expressus, nisi scienter translatio fuerit admissa ab ipso Episcopo; Barbosa cit. allegat.
35 71. numer. 15. & alii passim. Ubi requiritur consensus
Episcopi, ut in donatione particulari, si fit sine ipso,
donatio non valet; Rota part. 1. recent. decis. 311. num.
1. & decis. 576. num. 1. part. 2. decis. 257. num. 1. & decis. 337. num. 4. part. 3. decis. 555. n. 1. & decis. 606. n.
2. & sæpe alibi. Et talis jurispatronatus donatio absque
consensu Episcopi facta, est taliter penitus irrita, ut donans possit præsentare non obstante donatione a se facta,
immo potest talis Patronus cum consensu Ordinarii alteri
donare; Annotat. ad decis. 46. a num. 56. usque ad 64.
36 part. 9. tom. 1. Neque ad hunc effectum sufficit consensus Vicarii Generalis absque speciali mandato, Rota part.
1. recent. decis. 302. num. 3. part. 2. decis. 257. num. 1. &
decis. 337. n. 5. part. 8. decis. 224. num. 9. & 10. decis.
238. num. 2. & sæpe alibi; Etiamsi Episcopus fuerit ab-
37 sens; Rota part. 2. dec. 337. num. 5. Consensus in translatione jurispatronatus debet esse Episcopi illius Diœcesis, in qua sita est Ecclesia; cap. Cura pastoralis 11. de
38 Jurepatronat. Barbosa cit. allegat. 71. num. 17. & alii passim. Consensus, seu confirmatio Episcopi non debet necessario intervenire in ipso actu donationis; Rota part. 17.
decis. 80. num. 3. sed etiam postea, & quandocumque supervenire potest etiam post donationem; Rota part. 3.
decis. 606. num. 3. part. 5. tom. 1. decis. 191. numer. 7.
part. 11. decis. 73. num. 32. & part. 17. cit. decis. 80. n.
2. Quinimmo supervenire potest etiam post obitum ipsius
donatoris in præjudicium ejus hæredis, & habentium causam ab eo; Rota part. 9. tom. 2. decis. 430. n. 9. Quando nempe nullus adsit, cui fuerit interea Jus quæsitum; Rota part. 11. decis. 130. numer. 18. Ita ut res
sit integra, neque agatur de præjudicio alterius, quam
ipsius donantis, ejusque hæredum; Rota p. 11. decis. 372. n.
26. Et sic Doctores communiter.

Donatio particularis jurispatronatus facta Laico sine 39
consensu seu confirmatione Ordinarii est revocabilis, cum
facta sine ejus consensu, seu confirmatione non valeat,
ex quo nequeant Laici præsumptione propria disponere
de eo, quod est Ecclesiastici juris, ad textus apertos in
c. Illud 8. c. Nullus Laicus 17. & cap. Suggestum 20. de Jurepatronatus; Rota part. 1. recent. decis. 311. num. 1. & decis. 576. num. 1. part. 2. decis. 257. num. 1. & decis. 337.
num. 4. part. 3. decis. 606. num. 2. part. 9. tom. 2. decis. 430. num. 2. part. 19. tom. 2. decis. 430. num. 2. part.
19. tom. 2. decis. 630. num. 8. & novissime in Bononien.
Parochialis 8. Februar. 1706. §. Nullitas enim, coram Scoto,
Lambertin. de Jurepatronat. lib. 1. part. 2. quæst. 6. art. 4.
num. 2. Pitonius de controversiis Patronorum tom. 1. alleg. 40.
num. 3. & 22. & alii passim. Hinc talis donator potest
cum consensu Ordinarii alteri donare; Annotat. ad decis.
45. a numer. 56. usque ad 64. part. 9. tom. 1. & communis Doctorum.

Est tamen valida, & irrevocabilis in præjudicium do- 40
nantis talis particularis jurispatronatus donatio sine consensu, seu confirmatione Ordinarii, si facta sit cum juramento, promissione, & pacto expresso de eam non revocando; Rota part. 17. recent. decis. 80. num. 5. & in Lunen. Sarzanen. Beneficiorum apud Bertachin. Voto decis. 47.
num. 13. & 39. & in Compostellana Parochialis 25. Junii
1696. §. Quandoquidem, & 28. Junii 1697. §. Non revelante, coram Priolo, & pluribus adductis Pignatell. tom. 6.
consult. 97. n. 12. 13. & seq. & judicatum fuit per Judices commissarios in voto impresso apud Suminiat. controv.
196. num. 42. & seq. tom. 2. Et Rota Maceraten. in una
Maceraten. Beneficii 1. Junii 1711. §. In nihilo §. Quare, &
§. Sic etiam, coram Tomano, loc. cit. num. 11. & 22. ubi
addit se ita judicari vidisse in Sulmonen. seu Valven. Cappellania per sententiam A. C. Cencii latam sub die 2. Octobris 1714. Et ratio est, quia licet talis donatio sit de sua
natura revocabilis ante consensum, seu confirmationem
Ordinarii ex dictis num. antecedenti, attamen per juramentum de eam non revocando evadit firma, & irrevocabilis in præjudicium ipsius donantis, cum in tali casu
res non sit amplius integra, nec sit locus pœnitentiæ;
Seraphin. de juramen. privileg. 139. Cyriac. controvers. 322.
num. 33. Pignatell. l. c. num. 12. & sic alia præsentatio
donantis contra suum juramentum non potest admitti per
Ordinarium, ne fiat particeps ejus delicti confovendo ipsius perjurium; Rota part. 17. recent. dec. 80. a n. 5. Merlin. decis. 443. num. 4. & seq. Gutierez de juramento confirm. part. 3. cap. 14. Sperell. decis. 180. num. 1. & 16. usque
ad 21. Rota Macerat. in una Maceraten. Beneficii 1. Junii
1711. §. Quare cum donatio, coram Tomano, impressa apud
Pitonium loc. cit. Abhorrent enim Sacri Canones confoveri perjurium, cap. Si vero 8. de Jurejurando, ibi: Nec Nos
alicui dare materiam volumus veniendi contra juramentum proprium, ne Auctores perjurii videamur, & concordant cap.
Verum 15. & cap. Mulieri 28. eod. tit. de jurejurando, ac
etiam jus Cæsareum in leg. Si minori 1. Cod. Si adversus
venditionem, & leg. Ambiguitates 2. Cod. Si adversus venditionem, & leg. Ambiguitates 2. Cod. de indicta viduitate. Unde ante consensum Ordinarii talis donatio in præjudicium donantis habet implicitum statum validitatis,
usquequo superveniat confirmatio Episcopi; Rota Macerat. in cit. Maceraten. Beneficii 1. Junii 1711. §. In nihilo,
impressa apud Piton. loc. cit. Suminiat. controvers. 196. &
alii passim.

Neque a tali juramento potest ab Ordinario absolvi di- 41
ctus Donator, Donatario, seu parte non citata, cum absolutio sit in præjudicium tertii; Gales de obligat. Cum
quæst. 25. num. 3. & ibi Zacch. num. 11. Cyriac. controvers. 7. num. 14. Altimar. de nullit. rubric. 12. num. 92.
Scop. ad Gratian. dec. 165. num. 3. Rota Macerat. in dict.
Maceraten. Beneficii §. Nec ad præsentandum, coram Tomano; Sperell. decis. 180. n. 60. ubi pluribus citatis testatur
sic de stylo servari.

Post consensum, seu confirmationem Ordinarii talis ju- 42
rispatronatus donatio est irrevocabilis, etiamsi non fuerit jurata; Rota part. 7. recent. decis. 36. num. 5. & seq.
Pitonius cit. allegat. 40. num. 22. ubi testatur, quod sic
solet regulariter concludi, & sic tenent Doctores communiter. Et ratio est, quia per confirmationem, seu decretum Ordinarii evadit donatio inter vivos; Rota part.
19. recent. decis. 355. num. 15. quæ ex sola pœnitentia donatoris revocari non permittitur, per text. in leg. Possessionem 3. Cod. de revocandis donationibus, cum donatio inter vivos irrevocabilis, & immutabilis sit, leg. Perfecta
4. Cod. de donationibus quæ sub modo, & §. Alia autem 2.
Institut. de donationibus, cum similibus; Rota cit. decis.
355. num. 9.

Tertio modo juspatronatus transit de uno in alium per 43
permutationem; Glossa communiter recepta in cap. Pia
mentis 26. caus. 16. quæst. 7. & in cap. Cum sæculum 13. de
Jure-

Jurepatronatus ; & est textus *in cap. Nemini* 40. *cauf.* 16.
quæst. 7. Et quidem licite, & valide, saltem accessorie,
& per accidens permutari potest etiam pro rebus tempo-
ralibus, si nempe universitas bonorum, vel alia res tem-
poralis, ut Villa, Castrum, & hujusmodi, cui Juspa-
tronatus est inseparabiliter annexum, permutatur cum
aliis bonis temporalibus, dummodo hoc in æstimationem
non veniat, ita ut ratione illius in permutatione res tem-
poralis pretiosior, quam alia commutanda exigatur, &
45 detur. Et talis permutatio potest fieri etiam sine consen-
su Episcopi; Contractus enim celebratur de solis tempo-
ralibus (ad quem contractum utique non requiritur con-
sensus Episcopi, ut de se patet) cum quibus Juspatrona-
tus, ut inseparabiliter annexum accessorie transit, Regu-
la autem est, quod Juspatronatus transeat cum re cui
est inseparabiliter annexum, etiam absque consensu Epi-
scopi, *argum. cap. Ex litteris* 7. *de Jurepatronatus*, &
notant, & tenent ibi Abbas *num.* 1. Innocent. *numer.* 2.
Barbosa *num.* 3. Fagnan. *num.* 3. & alii communiter.
46 Nullatenus tamen neque cum consensu Episcopi potest
permutari Juspatronatus per se, & solitarie sumptum
pro re temporali; *Communis*, textu expresso *in cap. Quæ-
situm* 5. *de rerum permutatione*, addita ratione: *Quia cir-
ca spiritualia, vel connexa spiritualibus labem continet
semper Simoniæ*, *in cap. Exhibita* 9. *eod*, ibi: *Cum permu-
tatio de spiritualibus ad temporalia improbetur*. Juspatro-
natus autem est annexum spirituali, textu expresso *in
c. De Jure* 16. *de Jurepatronatus*, ibi: *Juspatronatus, quod
est spirituali annexum*.
47 Juspatronatus permutari potest cum alio Jurepatronatus,
aut alia re spirituali; *Comm. argum. cit. cap. Quæsitum* 5.
48 *de rerum permut. & cit. Nemini* 40. *cauf.* 16. *quæst.* 7.
Talis autem permutatio nequit fieri sine consensu Episco-
pi; quia spiritualium permutatio in materia Beneficiaria
requirit Episcopi consensum, seu auctoritatem: *arg. citat.
c. Quæsitum* 5. *de rerum permut.* Reiffenstuel *lib.* 3. *De-
cret. tit.* 36. *num.* 28. Pirhing *ibid. num.* 79. Zoesius *ibid.
numer.* 25. Silvester *verb. Juspatronatus quæst.* 5. & alii;
49 Barbosa tamen *de Offic. & potest. Episcop. part.* 3. *alleg.* 71.
num. 31. cum aliis ibi citatis dicit, quod consensus Epi-
scopi solum requiritur, si *permutatione* Juspatronatus trans-
50 feratur in Ecclesiam, aut in Clericum nomine Ecclesiæ.
Episcopi consensus pro tali permutatione requisitus non
debet necessario intervenire in ipso actu permutationis,
sed etiam postea, & quandocumque intervenire potest;
etiam post permutationem; immo etiam post obitum per-
mutantis; Barbosa *l. cit. num.* 32. cum aliis ibi citatis, &
faciunt proportionaliter decisiones Rotæ, pro donatione
adductæ *supra sub n.* 38.
51 *Quarto modo* Juspatronatus transit, seu transfertur de
uno in alium per *venditionem*; Glossa communiter rece-
pta *in cap. Piæ mentis* 26. *cauf.* 16. *qu.* 7. *& in cap. Cum
sæculum* 13. *de Jurepatron.* & est textus *in dict. cap. Cum*
52 *sæculum*. Hoc tamen non debet intelligi, quod juspatro-
natus per se, ac solitarie sumptum possit vendi, quia sic
sumptum, nec licite, nec valide vendi potest, ut tenet
communissima Doctorum textu expresso *in cap. de jure* 16.
de jurepatronatus, addita ibi ratione: *Cum inconveniens
sit vendi juspatronatus, quod est spirituali annexum*. Im-
53 mo vendens Juspatronatus sic sumptum, si sit persona
singularis, subjacet Excommunicationi; Si vero sit aliqua
Communitas, seu Universitas, subjacet Interdicto; Concil.
54 Trid. *sess.* 25. *de reformat. cap.* 9. Et tam vendens, quam
emens, etiamsi intervenerit consensus Episcopi, ipso fa-
cto privati existunt tali Jurepatronatus, *arg. cap. Quia
Clerici* 6. *de Jurepatronatus*, & expresse Concil. Trid. *loc.
cit.* ibi: *Si secus fecerint, Excommunicationis, & Interdi-
cti pœnis subjiciantur, & dicto Jurepatronatus ipso jure
privati existant*; Annot. *ad decis.* 46. *Rotæ recent. nu.* 3.
& seq. part. 9. *tom.* 1. Barbosa *in cit. cap. Quia Clerici
num.* 2. *& in Trid. loc. cit. num.* 81. *& de Offic. & potest.
Episcop. part.* 3. *allegat.* 71. *num.* 35. *& communis aliorum*.
55 Nec talis venditor potest retinere pretium acceptum, ne
ex iniquitate sua commodum reportet; *arg. cap. Intelle-
ximus* 7. *de Judiciis*, ibi: *Ne videatur de sua malitia
commodum reportare*. Sed teneretur illud restituere, non
quidem Emptori, utpote qui mala fide contra Sacros Ca-
nones emit; *arg. c. De hoc* 11. *de Simonia, & leg. Fun-
dum, Cod. de Evict.* sed Ecclesiæ, cui per Simoniam in-
juria fuit illata; Abbas *in cap. de jure* 16. *de Jurepatr.
num.* 3. Barbosa *ibid. num.* 5. Lambertin. *de jurepatronat.
lib.* 1. *part.* 2. *qu.* 5. *art.* 6. Vivian. *in praxi jurispatronat.
lib.* 4. *cap.* 5. *num.* 9. & alii.
56 Quando vendens ratione illicitæ, & invalidæ venditio-
nis privatur Jurepatronatus, tunc Ecclesia patronata re-
manet libera, si unus tantum est Patronus, vel plures
quidem, sed omnes pro tali venditione delinquentes; *An-
not. ad dec.* 46. *num.* 7. *part.* 9. *Rotæ recent. tom.* 1. Bar-
bosa *Collectan. in cap. Quia Clerici* 6. *de Jurepatron. n.* 2.
& in Trid. sess. 25. *de reform. cap.* 9. *n.* 81. cum pluribus
57 ibi citatis. Si autem plures sint Patroni, & unus solus,
vel alter delinquat, tunc Beneficium non remanet libe-
rum, maxime si sit hæreditarium, sed juspatronatus com-
petit aliis Compatronis innocentibus. *cit. Annot. ad dict.
decis.* 46. *num.* 9. Cantera *in suis quæst. crimin. c.* 1. *n.* 50.

Socinus junior *consil.* 51. *num.* 6. *vol.* 2. Peregrin. *de jure
Fisci lib.* 5. *tit.* 1. *num.* 72. Bajard. *ad Clar. lib.* 5. *qu.* 79.
num. 26. Sanchez *in præcepta Decalogi lib.* 2. *cap.* 19. *nu-
mer.* 17. Barbosa *in Conc. Trid. loc. cit. num.* 81. Reiffen-
stuel *lib.* 3. *Decretal. tit.* 38. *num.* 29. & alii. Secus ve-
ro, si virtute, seu vigore fundationis ad aliquem devol- 58
veretur; siquidem tunc vendente tantum condemna-
to, si vacaret, pro ejus parte Ordinarius conferret; *ci-
tat. Annotat. ad decis.* 46. *numer.* 10. supradicti Do-
ctores.
Juspatronatus, quamvis nequeat vendi per se princi- 59
paliter, ac solitarie sumptum; potest tamen vendi per ac-
cidens, seu accessorie, ut si vendatur universitas bono-
rum, cui inseparabiliter est annexum juspatronatus;
dummodo ratione illius non augeatur pretium; *Commu-
nis, argum. cap. Ex litteris* 7. *& cap. Cum sæculum* 13.
De jurepatronat. Neque hoc casu requiritur consensus E-
piscopi; Rota *part* 7. *recent. decis.* 206. *num.* 28. *part.* 14.
decis. 536. *num.* 183. *& Communis Doctorum*. Secus an- 60
tem quando translatio fit rerum particularium, & signan-
ter juspatronatus, tunc enim, non attenta tituli univer-
sitate, requiritur consensus Ordinarii; Rota *part.* 14. *de-
cis.* 536. *num.* 184. Juspatronatus accessorie, seu per ac- 61
cidens potest transferri in alium, non solum per vendi-
tionem universitatis bonorum, sed etiam per venditio-
nem rei particularis, cui inseparabiliter sit annexum;
dummodo ratione illius pretium non augeatur; Barbosa
Collectan. in cap. Ex litteris 7. *de jurepatr. nume.* 2. ubi
dicit hoc clare colligi ex textu dicti *cap. Ex litteris*, Car-
din. *in cap. Cum sæculum* 13. *de jurepatr. quæst.* 5. Reif-
fenstuel *loc. cit. num.* 31. ubi dicit hanc opinionem esse ve-
riorem, & juri conformiorem, & in hanc inclinant e-
tiam multi alii. Si enim Fundator dicat *Statuo*, seu *vo-* 62
*lo, quod juspatronatus semper inseparabiliter, annexum sit
huic Palatio, huic Domui, huic Fundo, huic Agro, &
hujusmodi, ita ut in quem quæ transferit hoc Palatium,
hæc Domus, hic Fundus, hic Ager, & hujusmodi, tran-
seat etiam inseparabiliter juspatronatus*, videtur clarum,
quod per venditionem, & translationem talis Palatii, ta-
lis Domus, talis fundi, talis agri, & hujusmodi, trans-
feratur, & vendatur accessorie, & per accidens etiam
ipsum juspatronatus inseparabiliter ipsi Palatio, Domui
&c. a Fundatore annexum; quia, cum possit Fundator
in limine fundationis apponere conditiones, & pacta si-
bi benevisa, etiam juri communi sint contraria, dum-
modo accedat Episcopi consensus, ut tenet Rota *part.* 1.
recentior. decis. 530. *numer.* 2. *& Communis Canonistarum*,
ideo ejus voluntas est servanda; Rota *part.* 2. *recentior.
decis.* 254. *numer.* 2. aliter esset inutilis, & ridicula ejus
facultas sic disponendi, & apponendi qualescumque condi-
tiones, & quæcumque pacta sibi benevisa, si non debe-
ret ejus servari voluntas sic disponens; Tunc quia jura,
& rationes æque militant de tali re particulari, ac de u-
niversitate bonorum, ut consideranti patet; Et regula
universalis, & illimitata ab ipsis etiam adversariis alibi il-
limitate sæpe posita, est, quod juspatronatus transeat
cum re, cui est inseparabiliter annexum; *argum. citat.
cap. Ex litteris* 7. *de jurepatronat.* & universaliter accesso-
rium sequatur naturam principalis; *cap. Accessorium* 42.
de Regul. Juris in 6. ibi: *Accessorium naturam sequi con-
gruit principalis*. Nec intervenit Simonia, dum venditur 63
res, in qua inest juspatronatus, sed illa res, cui inest,
ut docet Sanctus Thomas 2. 2. *quæst.* 106. *artic.* 4. Ab-
bas, & Bero *in cap. De jure* 16. *de jurepatronat.* & alii
plures, & *Annotatio ad decis.* 46. *Rotæ part.* 9. *tom.* 1.
numer. 15.
Plurimi tamen, & maximi Doctores, ut Innocent. *in* 64
cap. Ex litteris 7. *de Jurepatr. num.* 3. *ibid.* Joan. Andr.
num. 30. Hostiensis *num.* 7. Abbas *num.* 14. Fagnan. *n.* 19.
Roch. de Curte *in tract. de jurepatron. in verb. Ipse ve-
lis qu.* 20. Lambertin. *in eod. tract. part.* 2. *lib.* 1. *qu.* 5.
artic. 17. & plures alii citati a Covarr. *lib.* 1. *Variarum
resolut. cap.* 13. *num.* 3. conclusionem limitant, dicendo,
quod Juspatronatus transeat quidem cum re particula-
ri, cui est inseparabiliter annexum, si vendatur res
particularis continens Jura universitatis, cujusmodi se-
cundum ipsos sunt Civitas, Castrum, Oppidum, Pagus,
Villa, aut fundus, cui jura universitatis, ut jurisdictio,
Servitutes, Onera, Actiones, & hujusmodi, sunt anne-
xa, non sic autem, si vendatur res particularis talia jura
universitatis non continens.
Juspatronatus annexum Castro, Villæ, & hujusmodi 65
rei datæ in dotem, transit cum ipsa dote in Maritum,
itaut, stante Matrimonio, jus præsentandi competat Ma-
rito, & non Uxori; Garzias *de Beneficiis part.* 5. *cap* 9.
num. 147. *& seq.* Menochius *consil.* 66. *num.* 25. Mantica
decis. 140. *num.* 2. & 13. Barbosa *in cit. cap. Ex litteris* 7.
de Jurepat. num. 3. *& de Offic. & potest. Episcop. part.* 3.
allegat. 71. *num.* 38. cum plurimis ibi citatis, & fere com-
muni aliorum contra Abbatem, & Azorium. Et ratio
est, quia Juspatronatus transit cum re in illum, qui
eam cum dominio directo, vel saltem utili, acquirit;
ut *arg. cap. Ex litteris* 7. *de Jurepatr. & cap. Cum Ber-
toldus* 18. *de sententia, & re judicata*, tenet ex commu-
ni Fagnan. *in cit. cap. Ex litteris num.* 15. Sed maritus,

durante Matrimonio, habet dominium saltem utile dotis; *leg. Dote ancillam C. De rei vendicat. cap. Per vestras 7. de donat. inter Vir., & Uxorem, & cap. Salubriter 16. de Usuris*; ergo &c.

66 Juspatronatus annexum inseparabiliter Castro, Oppido, Pago, Palatio, Prædio, & hujusmodi dato in Feudum, seu Emphyteusim, transit cum ipso in Feudatarium, seu Emphyteutam; *Communis. argum. cap. Cum sæculum 13. de Jurepatronatus*, & ibi Glossa verb. *Emptorum*; & ad
67 hoc facit ratio allata *supra num. 58.* Secus autem, si tale Castrum, Oppidum, Palatium, Prædium, & hujusmodi, detur solum pro Pignore, aut Hypotheca, quia tunc Juspatronatus non transit cum ipso Castro, Oppido, & hujusmodi in Creditorem habentem Pignus, aut Hypothecam, sed remanet apud Debitorem, ita ut eveniente tali tempore vacantia Beneficii patronati, Jus præsentandi competat Debitori, non Creditori, *arg. cap. Cum Bertoldus 18. De sententia, & re judicata*, & tenet *Communis Doctorum* cum Fagnan. *in cit. cap. Ex litteris 7. de Jurepatronatus num. 16.* Et ratio est, quia ad hoc, ut transeat Juspatronatus cum aliqua re, requiritur omnino, quod ipsa res transeat quoad dominium directum, vel saltem utile, & non sufficit quod transeat solum quoad civilem, vel naturalem nudam possessionem, ut *arg. cit. cap. Ex litteris 7. de Jurepatr.* & *cit. cap. Cum Bertoldus 18. de sentent. & re judicata*, docet ex communi Fagnan. *in dict. cap. Ex litteris num. 15.* In Creditorem autem habentem Pignus non transit dominium Pignoris, nec directum, nec utile, sed nuda ipsius possessio (nisi aliter conventum fuerit) & tenetur Creditor fructus perceptos restituere, vel in sortem computare, & peccat utendo; *cap. Cum contra 6. de Pignorib. c. Plures 1. de Usuris, & leg. Sed an vir, ff. De pignoribus, & leg. Creditor. ff. de furt.* adeoque Juspatronatus, nec accessorie transit cum Pignore, seu Hypotheca.

68 Juspatronatus annexum rei concessæ ad firmam, seu locatæ ad longum tempus, v. g. saltem ad decennium transit ad Conductorem, itaut eveniente vacatione Beneficii tempore locationis, & conductionis, Jus præsentandi spectet ad Conductorem, & non ad Locantem; *Communis* cum Abbate *in cit. cap. Ex litteris 7. de Jurepatronatus num. 5.* Barbosa *ibid. n. 4.* Pirhing. *lib. 3. Decretal. tit. 38. num. 76. arg. cit. c. Ex litteris 7. de Jurepatronat. & cap. Vestra 2. De Locato, & Conducto.* Et ratio est, quia per talem concessionem ad firmam, seu locationem ad longum tempus transit possessio, & omnis utilitas rei locatæ in Conductorem, & consequenter etiam Juspatronatus, seu ratio præsentandi, quæ est quædam
69 commoditas, & veluti fructus juspatronatus. Insuper secundum Barbosam *in cit. cap. Ex litteris 7. de Jurepatron. n. 4.* Glossam, & alios ibi citatos Juspatronatus transit etiam in Conductorem cum re locata, & conducta ad modicum, seu breve tempus, quia etiam per locationem ad modicum, seu, breve tempus transit commoditas rei locatæ in Conductorem itaut illi liceat uti, & frui re conducta, ut habetur *in leg. Ex conducto 16. ff. Locati.* Ideoque videtur etiam transire in ipsum jus præsentandi, seu ipsam præsentationem, quæ est quædam commoditas, vel quidam fructus Jurispatronatus, juxta doctrinam Glossæ receptæ *in cap. Cum olim 14. de majorit. & obedient. verb. Capitulo*, & Glossa ultim. *in c. Cum Bertoldus 18. de sentent. & re judicata.*

70 At vero licet hæc sententia sit probabilis, ut etiam censet Abbas *in cit. cap. Ex litteris 7. de Jurepatronat. num. 5.* & alii; tamen, ut fatetur ipsemet Barbosa *loc. cit. num. 4. in fine*, receptior est, & melioribus nititur fundamentis sententia contraria, scilicet, quod Juspatronatus non transeat ad Conductorem cum re locata, & conducta ad modicum, & breve tempus, sed maneat penes Locantem, quia tunc non transfertur utile dominium, nec possessio, sed nuda detentio rei, & jus percipiendi fructus, & notatur *in leg. Si certum §. Si duobus, ff. Commodat. & in leg. 3. §. Ex contrario, ff. de acquirend. possess.* cum colonus conductus ad modicum, & breve tempus, non suo, sed Domini Locantis nomine possideat rem locatam, *leg. 2. de præscript. 30. vel 40. annor.* Abbas *in cit. cap. Ex litteris n. 5.* Fagnan. *ibid. n. 14.* Bero *ibid. n. 2.* Card. *in Clementin. 1. §. Verum in 2. quæst. de rebus Eccles. non alienand.* Azorius *part. 2. lib. 6. cap. 20. q. 11.* Pirhing *lib. 3. Decretal. tit. 38. n. 76.* & alii plures citati a Barbosa *loc. cit. n. 4. in principio.*

71 Juspatronatus amittitur, & penitus extinguitur variis modis, sive causis. *Primo*, Juspatronatus cessat, & omnino amittitur, si Ecclesia patronata sine spe reædificationis totaliter destruatur, vel reditus omnino deficiant, & pereant; *Communis arg. §. final. Instit. de Usufructu.* Rei enim non existentis, nullæ sunt qualitates; *cap. Ad dissolvendum 13. de desponsat. impuber. leg. Si non obtulit*
72 *4. §. Condemnatum ff. de re judicata. Secundo* quando causa, propter quam quis erat Patronus, perempta est; Lambertin. *de Jurepatronat. lib. 3. qu. 3. art. 1.* Barbosa *lib. 3. Juris Ecclesiastic. univers. c. 12. num. 254.* & alii passim.
73 *Tertio* deficiente, & penitus extincta linea vocatorum ad tale Juspatronatus; tunc enim Ecclesia, seu Beneficium libertatem consequitur, & libere ab Ordinario confertur; Barbos. *loc. cit. n. 254.* Pirhing. *lib. 3. Decretal. titul. 38. n. 138.* Reiffenst. *ibid. n. 125.* Engel. *ibid. n. 26.* & alii communiter. *Quarto* per non usum longissimi vel 74
longi temporis ad præscriptionem requisiti, si videlicet interea duabus saltem vicibus Rector Ecclesiæ fuerit absque præsentatione institutus, dummodo tamen *Patronus* non fuerit legitime impeditus; Abbas *consil. 106. col. penult. lib. 2.* Barbosa *loc. cit.* Pirhing. *loc. cit.* Reiffenst. *loc. cit.* & *Communis aliorum. Quinto*, si Patronatus patiatur Eccle- 75
siam patronatam erigi in Collegiatam, seu Monasterium, quia in his præsentatio aliqua locum non habet, sed electio; *cap. Nobis 25. de Jurepatronat.* & sic tenet *Communis* cum supracitatis. *Sexto* si Ecclesia patronata cum 76
consensu Patroni alteri Ecclesiæ, vel Monasterio sine reservatione *Jurispatronatus* uniatur, vel incorporetur, quia per talem unionem, seu incorporationem censetur Ecclesia extincta, consequenter etiam Juspatronatus in illa competens Patrono; Pirhing. *loc. cit.* Reiffenstuel *loc. cit.* Zoesius *tit. de Jurepatron. n. 68.* Joan. Andr. *in cap. 2. de Religiosis Domibus*, & alii. *Septimo* extinguitur per 77
liberam remissionem *Patroni*; quilibet enim renuntiare potest juri suo; *cap. Si diligenti 12. de foro competent. & cap. Si de terra 6. de privileg.* & tenent Zoesius *loc. cit.* & alii; *arg. cap. Si Laicus unic. De Jurepatronat. in 6.*

Octavo. Si Patronus Rectorem, vel alium Clericum 78
ipsius Ecclesiæ per se, vel per alios occiderit, aut mutilaverit, eo ipso Juspatronatus amittit, textu expresso *in cap. Inquibusdam 12. §. Sacris, De pœnis.* Nisi tamen id faceret ad sui necessariam defensionem, vim vi repellendo cum moderamine inculpatæ tutelæ. Et tale Juspatronatus ob hanc delicti causam extinctum non transit ad hæredes, sed Ecclesia fit libera. Glossa *in cit. cap. In quibusdam, verb. prorsus amittant*, Barbosa *loc. cit.* Pirhing. *loc. cit.* Reiffenstuel *loc. cit.* Vivian. *in praxi Jurispatron. lib. 15. cap. 2. num. 10.* & alii. *Nono*, si Patronus fiat Hæ- 79
reticus, Schismaticus, aut Apostata, seu Hæreticorum receptator, Fautor, & Defensor, quia in tali casu bonis omnibus spoliatur, & consequenter etiam Jurepatronatus eis annexo; *arg. cap. Absolutus 16. de Hæreticis.* Moneta *de Commut. ult. volunt. cap. 11. num. 158.* Vivian. *loc. cit. lib. 15. cap. 2. num. 6.* Barbosa *loc. cit.* Engel *loc. cit.* Pirhing *loc. cit.* Reiffenst. *loc. cit. Decimo*, si Patronus se ingerat in perceptione fructuum Beneficii patronati, aut ejus bona usurpet, in tali enim casu ipso facto privatur Jurepatronatus, & incurrit excommunicationem reservatam, textu expresso *in Concil. Trid. sess. 22. de reform. cap. 11.* Vivian. *loc. cit. lib. 15. cap. 2. num. 15.* Franciscus Leo *in Thesauro Fori Ecclesiastici part. 2. cap. 21. num. 32.* Barbosa *loc. cit.* Reiffenstuel *loc. cit.* & alii.
Undecimo, si Patronus modo a Sacris Canonibus prohibi- 80
to vendat, aut alio modo in alium transferat Juspatronatus, quia in tali casu ipso facto privatur Jurepatronatus, & excommunicationi subjicitur, textu expresso *in Concil. Trid. sess. 25. de reform. cap. 9. §. Nec dict. Juspatronatus*, Engel *loc. cit.* Reiffenst. *loc. cit.* & alii. *Duodecimo*. Jurepatronatus privandus est, qui illud simoniace acquisivit; *arg. cap. Quia Clerici 6. De jurepatronatus*, Zoesius *loc. cit.* Pirhing. *loc. cit.* Reiffenst. *loc. cit.* & alii. *Ter-*
tiodecimo, si Patronus ingratus sit Ecclesiæ, perdit Juspa- 81
tronatus. Vivian. *loc. cit. lib. 15. cap. 2. num. 4.* Barbosa *loc. cit.* Surd. *de aliment. tit. 7. quæst. 32. num. 9. & 19. & quæst. 58. n. 2.*, & alii.

Novæ additiones ex aliena manu.

Differit hoc in articulo *Auctor* de modis derivativis, quibus acquiritur Juspatronatus, tum de modis, quibus amittitur.

Agens *Auctor* de successione, qui est unus de modis 1
derivatis, asserit *num. 7.* plures hæredes pro inæqualibus partibus institutos æqualiter in Juspatronatus succedere. At si intelligit de exercitio Jurispatronatus, res haud caret difficultate; dum illud juxta hæreditarias partes dividatur. Confer *Galiard. de Jurepatronat. cap. 10. numer. 4.*

Quod inquit *Auctor num. 9.* conventiones, in quibus 2
jus præsentandi per turnum dividitur, opus haud habere consensu Ordinarii, accuratiori indiget discussione. Porro si conventio hæc sit inita inter eos, quorum aliquis nullam prorsus partem Jurispatronatus habeat, necessarius ad ejus validitatem est consensus Ordinarii, isque non ratione juris præsentandi per turnum, sed alienationis in extraneum; *Rot. in Mediolanen. Jurispatronatus 4. Junii 1734. cor. bon. mem. Harrac.*

Quod si inita sit dicta conventio inter Patronos, sed sit 3
inter eos aliquis, qui alienare quoquo modo prohibeatur, ut est Patronus Ecclesiasticus, opus est ad ejus validitatem ratione dictæ prohibitionis confirmatione Pontificia; *Rot. in Paderbonen. Canonicatus 25. Junii 1726. cor. bon. mem. Cerr.*

Si inita sit dicta conventio inter Patronos, quorum ne- 4
mo alienare prohibetur, sed Patronis in suo cuique turno adjectum sit onus præsentandi has vel illas Personas, ratione hujusce oneris ad illius validitatem accedere

pati-

pariter debet Pontificia confirmatio; *Rot. in Valentina Beneficii 28. Junii 1723. cor. bon. mem. Gamach.*

5 At si dicta conventio inita sit inter Patronos, nec aliquis de ipsis alienare sit prohibitus, nec onus iis sit adjectum præsentandi aliquem de certo genere Personarum, subsistit sine ulla Ecclesiastici Superioris Auctoritate; *Rot. cor. Dunozet. jun. dec. 702. num. 1. & in Compostellana Parochial. 22. Februarii 1734. §. Cæt, cor. Eminentiss. Cre. Crescentio.*

6 Utrum ad firmitatem dictæ conventionis requiratur consensus omnium Patronorum, an sufficit consensus majoris partis ipsorum, non incongrua hic quæstio est. Requiri consensum omnium Patronorum videntur affirmare *Piton. de controv. Patron. alleg. 100. num. 318. Rota in Pistorien. Beneficii 27. Martii 1716. §. Alia coram bon. mem. Cerr.*

7 At ita intelligas, ut possit d. conventionem impugnare Patronus, qui non consensit, non item aliquis de Patronis, qui suum præstiterunt consensum, quibusque propterea vetitum esse debet factum proprium impugnare; *Rot. in Hydruntina Cappellaniæ 10. Maji 1679. § final. cor. bon. mem. dell'Olmo, & Barchinonen. Beneficii 22. Februarii 1704. §. finali cor. bon. mem. Casarell.*

8 Quænam requirantur, ut hæc conventio afficere possit ex persona propria vocatos ad juspatronatus, vide apud *Piton. de Controv. Patron. alleg. 71. n. 15.*

9 Nec inutile est hic accuratius explicare, an & quando re non integra possit necne supervenire consensus Ordinarii, & validare actum, in quo fuit translatum juspatronatus. Plures vero distinguendi sunt casus. Enim vero ubi agitur de donatione simplici jurispatronatus, inutilis est consensus Ordinarii superveniens re nondum integra; idque quia non obstante hujusmodi donatione liberum erat donanti ab ea resilire, & ad alias juspatronatus transferre; *Rot. in Pennen. Jurispatronatus 2. Maji 1733. §. 7. & sequent.* & in confirmatoria 3. *Julii* 1744. §. 4. *coram clar. mem. Millin.*

10 Aliter se res habet quoad donationem jurispatronatus continentem pactum juratum de non revocando. Etenim quum hujusmodi donatio irrevocabilis maneat quoad donantem, etiam ante consensum Ordinarii; inde fit, quod subsequens translatio, utpote irrita ex defectu potestatis nullum præbere valeat impedimentum consensui Ordinarii, qui quandocumque supervenerit, validat actum usque ab initio; *Rot. in Aquilana Beneficii 28. Junii 1749. §. 3. cor. Rever. P. D. Canilliac Decano, & in Compostellana Parochialis de Cotros 8. Maji 1747. §. 7. cor. illustr. Clement.*

11 Quod in donatione jurispatronatus continente pactum juratum de non revocando obtinet, id ex identitate rationis locum quoque sibi vindicat in dispositione ejusdem jurispatronatus facta per legatum. Nam quum hæres nullatenus ex se impedire valeat, quominus adimpleatur voluntas Testatoris favore alterius de suo jurepatronatus disponentis; immo illam modis omnibus ad optatum finem perducere teneatur; Hinc est, quod si ipse hæres contra fas & jura voluntatem Defuncti eludat donando ante consensum Ordinarii juspatronatus, nullum ex hujusmodi irrita donatione oriri possit obstaculum supervenienti consensui Ordinarii, qui propterea indistincte retrotrahitur ad diem factæ dispositionis in præjudicium cujuslibet actus interim gesti; *Rot. in Taden. Parochialis de Thenton. 20. Junii 1757. §. 13.* & in confirmatoria 28. *Novembris 1757. §. 12. cor. R. P. D. Herreros.*

Articulus III.

Juspatronatus quoad ea, quæ concernunt ejus probationem.

Summarium.

1 *Alleganti Juspatronatus incumbit onus illud probandi.*
2 *Alio modo probari debet Juspatronatus in personis suspectis de usurpatione, & alio in personis non suspectis.*
3 *Personæ suspectæ de usurpatione Juspatronatus quæ sint?*
4 *Juspatronatus non præsumitur acquisitum ex usurpatione ex sola potentia acquirentium, nisi etiam probetur eorumdem temporalis jurisdictio in loco, ubi situm est Beneficium.*
5 *Ita ut jurisdictio, seu potentia extra locum Beneficii non sufficiat, nisi potentia sit talis, quæ influat etiam in locum Beneficii.*
6 *Ceterum usurpatio non præsumitur in personis privatis alicujus loci, quamvis sint potentes in alio.*
7 *Immo, ut usurpatio suspicari valeat de familia, requiritur, quod eadem familia sit in loco Beneficii cum tali jurisdictione, quæ incutiat formidinem Ordinario, eumque retrahat a vindicanda usurpatione Beneficii.*
8 *Neque ad hunc effectum potentia inducitur ex nobilitate, & antiquitate Familiæ.*
9 *Jurispatronatus usurpatio, non solum præsumitur in Dominis temporalibus, & familiis potentibus, ut supra, sed etiam in Universitatibus, & Communitatibus.*
10 *Et hoc procedit etiam in Universitatibus, & Communitatibus parvis.*
11 *Immo hoc itidem procedit in Universitatibus, seu Communitatibus parvis, quæ nullam jurisdictionem, seu imperium habent in loco Beneficii.*
12 *Etiamsi essent Universitates, & Communitates paucorum Christianorum.*
13 *Cessat autem præsumptio usurpationis in Confraternitate, seu Congregatione personarum, quæ nullam habent jurisdictionem, aut publicam auctoritatem, aut potentiam.*
14 *Item cessat præsumptio usurpationis, quando Juspatronatus spectat ad Præsidentes Confraternitatis, etiamsi ipsi eligantur a Communitate.*
15 *Item Juspatronatus non præsumitur acquisitum ex usurpatione, si non totius Universitatis, sed illius partis esse prætendatur.*
16 *Item Juspatronatus non præsumitur ex usurpatione, quando una illius pars spectat ad Universitatem Parochianorum, & alia ad alias privatas personas.*
17 *Cessat quoque præsumptio usurpationis, si privata persona, seu familia habeat juspatronatus simul cum familia potenti, vel Universitate.*
17 *Item cessat præsumptio usurpationis, quando Communitas, seu Universitas possidet Juspatronatus simul cum persona non suspecta.*
19 *Item cessat præsumptio usurpationis Jurispatronatus, si sit mixtus septem Officialium Laicorum nomine Universitatis laicalis, & trium Ecclesiasticorum privato nomine præsentantium.*
20 *Item cessat præsumptio usurpationis in Jurepatronatus competente Collegio Juristarum.*
21 *Item cessat præsumptio usurpationis in Ecclesia, seu Monasterio.*
22 *Item usurpatio Jurispatronatus non præsumitur in Abbate jurisdictionem temporalem habente.*
23 *Personæ privatæ, & non suspectæ de usurpatione Jurispatronatus quæ sint?*
24 *Juspatronatus personarum privatarum non admittit præsumptionem usurpationis.*
25 *Hinc ad probandum tale Juspatronatus personarum privatarum non requiritur rigor a Concilio Tridentino præscriptus, sed pertinentia talis Jurispatronatus satis probatur ex probationibus sufficientibus de jure communi.*
26 *Item rigor Concilii Tridentini in probando Jurepatronatus non requiritur, si agitur, non contra Ecclesiam, sed solum inter ipsosmet Patronos.*
27 *Juspatronatus in personis potentibus, seu aliàs de usurpatione suspectis, quomodo debeat probari?*
28 *Jurispatronatus fundatio, aut dotatio, ubi est probanda in personis suspectis de usurpatione, tunc Concil. Trident. requirens authenticum instrumentum intelligitur per authenticas scripturas tantum, & non sufficiunt testes, præsumptiones, & probationes a jure.*
29 *Unde Juspatronatus in personis potentibus, & suspectis de usurpatione non probatur ex enunciativis antiquis cum quasi possessione præsentandi.*
30 *Scriptura authentica ad probandum Juspatronatus quæ sit?*
31 *Scriptura, ut dicatur authentica, debet continere omnia requisita a jure, tam in confectione, quam in Extractione.*
32 *Instrumentum regulariter, ut dicatur authenticum, non solum debet confici cum debitis requisitis ex dispositione juris communis, sed etiam intervenire debent solemnitates juris municipalis.*
33 *Scripturæ authenticæ ad probandum Juspatronatus personæ suspectæ de usurpatione censentur ipsæ testium attestationes in aliqua acta redactæ, & in Archivio publico repertæ.*
34 *Non sufficiunt tamen testium attestationes etiam in instrumenta, & in scripturas authenticas redactæ, si non fuerint confectæ in actu ipso præsentationis, & cadant super ipsis præsentationibus primario, & directe.*
35 *Nec etiam ad authenticam probationem Jurispatronatus sufficeret, si prætendatur authenticas scripturas deperditas fuisse, illas probare per testes juxta formam Capitis Cum olim 12. de privilegiis.*
36 *Præsentationes per authenticas scripturas probandæ, debent esse continuatæ.*
37 *Non est tamen necessaria probatio continuati temporis in præsentando, si probentur extrema.*
38 *Et debent probari continuatæ saltem per spatium quinquaginta annorum.*
39 *Et prædicti quinquaginta anni sumunt initium ab illo*

die, quo apparet factam fuisse primam præsentationem, & antiquiorem productam in actis cum subsequenti institutione, iique numerari debent usque ad diem litis postremo motæ.

40 *Nec sufficiunt præsentationes continuatæ, nisi etiam sint effectum sortitæ.*

41 *Nec sufficit unica præsentatio; licet fuerit effectuata spatio quinquaginta annorum, & ultra.*

42 *Dicta exactior, & plenior probatio jurispatronatus in personis de usurpatione suspectis statuta a Concilio Tridentino requiritur tam in petitorio, quam in possessorio.*

43 *Juspatronatus in personis privatis, & non suspectis de usurpatione non requirit tam exactam, & plenam probationem, sicuti in personis potentibus, & de usurpatione suspectis.*

44 *Hinc in personis privatis juspatronatus probatur variis modis. Et primo, probatur ex præsentationibus per quadraginta annos effectum sortitis, dummodo cum hujusmodi quadragenaria possessione concurrat publica vox, & fama vel aliæ præsumptiones, quæ habent vim famæ.*

45 *Et dicta quadragenaria potest compleri etiam in unico præsentato, si talis supervixerit, & fuerit in possessione per quadraginta annos, nec unquam evenerit casus novæ præsentationis.*

46 *Secundo, probatur juspatronatus per enunciativas centum annos, & hominum memoriam excedentes.*

47 *Adducuntur quædam necessariæ advertentiæ, pro talibus enunciativis.*

48 *Tertio, probatur juspatronatus ex sententia antiqua Episcopi, qua judicavit ad præsentationem alicujus Patroni Beneficium pertinere.*

49 *Etiamsi sententia lata fuerit in alio judicio ab Ordinario.*

50 *In cujus præjudicium ejusque successorum ex illa probatur existentia, & natura juspatronatus.*

51 *Dummodo tamen sententia transitum fecerit in judicatum.*

52 *Immo sententia antiqua jurispatronatus, seu lata super eo tamquam super statu Beneficii, & obtenta ab interesse habentibus, ac in judicatum transacta, facit jus quoad omnes.*

53 *Et facit jus quoad omnes etiam non citatos.*

54 *Sententia autem censetur antiqua si lata sit ultra 40. annos ante motam litem.*

55 *Quarto, probatur Juspatronatus ex litteris institutionalibus Antistitum, quibus attestantur Beneficium ad præsentationem alicujus Patroni pertinere.*

56 *Ita ut assertiones Ordinariorum justificent, quod Beneficia in Ecclesia sint de Jurepatronatus alicujus, quibus plurimum deferendum venit, prout eis multum deferri solet propter eorum præjudicium.*

57 *Item probatur ex libris Episcopatus, in quibus Beneficium est descriptum de Jurepatronatus.*

58 *Item probatur ex antiquis Episcoporum Visitationibus.*

59 *Quinto, probatur Juspatronatus ex provisionibus, & litteris Apostolicis.*

60 *Hinc Juspatronatus probari dicitur ex provisionibus a Pontifice factis tamquam de Jurepatronatus.*

61 *Et eo magis ex multiplicatis provisionibus Apostolicis cum derogatione Jurispatronatus.*

62 *Immo etiam probatur ex provisione Apostolica quomodocumque habente clausulam derogatoriam.*

63 *Et eo fortius Juspatronatus probatur ex provisione Pontificis pro executione Ordinario commissa, & ab eo postmodum executa.*

64 *Sexto, probatur Juspatronatus ex consensibus Patronorum reservatis, & præstitis in pluribus provisionibus. Consensus enim ut supra præstitus æquipollet præsentationi.*

65 *Et sic Beneficium probatur per consensum a Patronis præstitum resignationi.*

66 *Ex quo quidem consensu acquiritur quasi possessio præsentandi.*

67 *Septimo, probatur Juspatronatus ex confessione partis, puta si confessio partis adversæ emissa fuerit in supplicatione.*

68 *Unde non solum probatur ex confessione contra confitentem, sed etiam contra habentem ex eo causam.*

69 *Sic etiam probatur ex confessione utriusque partis plures enunciativas adminiculata. Itaut Juspatronatus ex fundatione, & donatione probatum satis dicatur per confessionem utriusque partis adminiculatam.*

70 *Cum hac tamen declaratione quod hoc tantum procedit, quoties Ordinarius non est in causa, etiamsi confessio emanaverit inter Collitigantes, quæ quidem probat in præjudicium confitentis, & quando lis non est cum Ordinario; Nullatenus vero probat in præjudicium Ecclesiæ.*

71 *Octavo, probatur Juspatronatus ex fama, seu publica voce; hoc tamen debet intelligi de fama antiqua juncta legitima possessione, seu quasi præsentandi pluribus præsentationibus continuata.*

72 *Et ad hoc, ut sufficiat fama in antiquis, debet esse cum præsentationibus effectuatis saltem per quadraginta annos.*

73 *Fama autem probatur ex pluribus enunciativis.*

74 *Ad quem effectum requiruntur plures enunciativæ supra 100. annos.*

75 *Insuper Juspatronatus antiquum, in quo sufficiunt probationes per inditia, & conjecturas, probatur per testes de fama, & communi receptatione deponentes.*

76 *Hoc tamen est intelligendum juncta quasi possessione præsentandi per 40. annos: Nec enim probatur ex testibus de sola publica voce, & fama deponentibus, nisi adsit quasi possessio.*

77 *Testes verum ad effectum probandi in antiquis deponere debent de publica voce, & fama, quod quis pro vero Patrono semper habitus fuerit; Unde deponere debent de visu per annos 40. & de auditu a majoribus, qui pariter ab aliis audiverunt.*

78 *Nono, probatur Juspatronatus ex inscriptionibus marmoreis, vel aliter antiquitus insculptis in Ecclesia, ubi adest Juspatronatus.*

79 *Decimo, probatur Juspatronatus ex appositione armorum, & insignium sculptorum, vel depositorum in Ecclesia, & maxime ex insigniis ejusdem familiæ sculptis in Ecclesia ab antiquissimo tempore.*

80 *Immo Rota vult ad hoc sufficere insignia prædicta, quamvis non appareant valde antiqua, sed hoc intellige junctis aliis adminiculis.*

81 *Et eo fortius probatur tale Juspatronatus ex denominatione Cappellæ talis familiæ, cujus sunt insignia.*

CUm Beneficia præsumantur libera, alleganti juspatro- 1
natus incumbit onus illud probandi; Rota recent.
part. 4. tom. 2. decis. 59. num. 9. Alio autem modo pro- 2
bari debet juspatronatus a personis suspectis de usurpatione, in quibus exactiores probationes requiruntur; Conc. Trid. *sess. 25. de refom. cap. 9.* Rota recent. *part. 4. tom. 2. dec. 59. n. 11.* Et alio modo a personis privatis, in quibus Concil. Trid. *loc. cit.* nihil innovavit circa hujusmodi probationem, sed illam reliquit in terminis juris communis; Rota *part. 1. decis. 211. n. 2. & decis. 312. n. 2. part. 5. tom. 1. decis. 290. num. 10. part. 12. decis. 162. num. 4. part. 17. decis. 220. num. 11.*

Personæ suspectæ de usurpatione jurispatronatus sunt 3
omnes Domini Civitatum, Castrorum, aut Locorum, Duces, Principes, Marchiones, Comites, Barones, Universitates, seu Communitates, & alii quilibet Domini perpetuam jurisdictionem habentes in loco Beneficii; Sic declarasse Sacr. Congregationem Concilii refert Gonzalez *ad Regul. 8. Cancell. gloss. 18. num. 66.* & sæpe sæpius tenuit Rota, & signanter *in Sorana Jurispatronatus 18. Aprilis 1603. coram Card. Pamph. & in alia Jacen. Parochialis 27. Junii 1603. coram eodem, & in Lucana Jurispatronatus 14. Junii 1621. coram Coccino, & part. 2. recent. decis. 412. num. 4. & decis. 421. num. 1. part. 12. decis. 187.*
num. 1. part. 14. decis. 488. n. 6. 7. & 8. Nec Juspatrona- 4
tus præsumitur acquisitum ex usurpatione ex sola potentia acquirentium, nisi etiam probetur eorumdem temporalis jurisdictio in loco, ubi situm est Beneficium; Rota *part. 3. recent. decis. 172. num. 10. & decis. 191. num. 2.*
part. 12. decis. 187. num. 1. & sæpe alibi. Ita ut jurisdi- 5
ctio, seu potentia extra locum Beneficii non sufficiat, Rota *part. 5. recent. tom. 1. decis. 197. num. 37. & 38.* Nisi potentia sit talis, quæ influat etiam in locum Beneficii; Rota *part. 7. recent. decis. 282. n. 22. & seq. part.*
12. decis. 90. nu. 26. Ceterum usurpatio non præsumitur 6
in personis privatis alicujus loci, quamvis sint potentes
in alio; Rota *part. 12. decis. 90. n. 24.* Immo, ut usur- 7
patio suspicari valeat de familia, requiritur, quod eadem familia sit in loco Beneficii cum tali jurisdictione, quæ incutiat formidinem Ordinario, eumque retrahat a vindicanda usurpatione Beneficii; Rota *part. 19. tom. 2. de-*
cis. 539. n. 6. Neque ad hunc effectum potentia inducitur 8
ex nobilitate, & antiquitate familiæ; Rota *part. 2. decis. 90. n. 21. & 22.*

Jurispatronatus usurpatio non solum præsumitur in Do- 9
minis temporalibus, & Familiis potentibus, ut supra, sed etiam in Universitatibus, seu Communitatibus; Conc. Trid. *cit. sess. 25. de reform. cap. 9.* ibi: *Seu Communitatibus, vel Universitatibus*; Rota *part. 5. recent. tom. 1. decis. 197. n. 31. & 32. & part. 17. decis. 220. n. 9. par. 18.*
tom. 2. decis. 768. n. 4. & sæpe alibi. Et hoc procedit e- 10
tiam in Universitatibus, seu Communitatibus parvis, ut declaravit Sacra Congregatio Concilii relata, & secuta a Rota *part. 5. recent. tom. 2. decis. 477. num. 14.* & tenuit eadem Rota *cor. Mantica decis. 253. num. 3. & in Ilerden. Beneficii 11. Martii 1596. coram Penia, & in Cremonen. Cappellaniæ 2. Aprilis 1601. coram Coccino*, ac alias sæpe, & cum plurimis tenet Barbosa *lib. 3. Juris Ecclesiastici univers. cap. 12. num. 144. & part. 3. de Offic. & potest. Episcop. allegat. 72. num. 62. & in Trident. sess. 25.*
de reformat. cap. 9. numer. 50. Immo hoc itidem proce- 11
dit in Universitatibus, seu Communitatibus parvis, quæ
nullam

nullam jurisdictionem, seu imperium habent in loco Beneficii; Rota *part.* 5. *tom.* 2. *dec.* 477. *num.* 14. *part.* 9. *tom.* 1. *dec.* 245. *nu.* 6. *part.* 11. *dec.* 347. *num.* 14. *part.* 12. *dec.* 279. *num.* 3. & sic consuevit declarare Sacra Congregatio apud Rotam *part.* 5. *tom.* 1. *dec.* 197. *num.* 36. & cum pluribus tenet Barbosa *cit. allegat.* 62. *num.* 32. *& cit. cap.* 12. *nu-*
12 *mer.* 144. *& seq.* Etiamsi essent Universitates, & Communitates paucorum Parochianorum; Rota *cit. part.* 5. *tom.* 1. *dec.* 197. *num.* 36. ubi citat varias alias Rotæ decisiones Barbosa cum pluribus aliis, *cit. alleg.* 72. *num.* 32. *& cit. cap.* 12. *num.* 144. *&* 145.

13 Cessat autem præsumptio usurpationis in Confraternitate, seu Congregatione personarum, quæ nullam habent jurisdictionem, aut publicam auctoritatem, aut potentiam; Rot. *part.* 5. *t.* 1. *dec.* 290. *n.* 3. *& 12. part.* 9. *t.* 2. *dec.* 321. *n.* 10.
14 Item cessat præsumptio usurpationis, quando Juspatronatus spectat ad Præsidentes Confraternitatis, etiamsi ipsi eligantur a Communitate; Rota *ibidem num.* 22. Barbosa *cit. alleg.*
15 72. *num.* 64. *& cit. cap.* 12. *num.* 149. Item Juspatronatus non præsumitur acquisitum ex usurpatione, si non totius Universitatis, sed illius partis esse prætendatur; Sic decisum fuisse *a Sacra Congregat. Concilii* referunt Gonzalez *ad Regul.* 8. *Cancellar. gloss.* 18. *num.* 69. Barbosa
16 *cit. allegat.* 72. *num.* 64. *& in Conc. Trid. cit. sess.* 25. *cap.* 9. *num.* 51. Item Juspatronatus non præsumitur ex usurpatione, quando una illius pars spectat ad Universitatem Parochianorum, & alia ad alias privatas personas; Rota *in una Aurien. Parochialis* 5. *Decembris* 1605. *coram Manzanedo, & in Fesulana Jurispatronatus* 8. *Februar.* 1610. *coram Cavalerio, quæ est decisio* 219. *primæ partis recentior. num.* 2. Barbosa *in Concil. Trid. loc. cit. num.* 54.
17 Cessat quoque præsumptio usurpationis, si privata persona seu familia habeat Juspatronatus simul cum familia potenti, vel Universitate; Rota *in Firmana Altaris de Doriis* 15. *Februarii* 1610. *coram Cardinal. Marquemont. & part.* 2. *rec. dec.* 154. *sub num.* 7. *& part.* 18. *tom.* 2. *dec.* 768. *num.* 6. Menoch. *de præsumpt. lib.* 3. *præsumpt.*
18 99. *num.* 15. *&* 16. *& consil.* 654. Barbosa *in Conc. Trident. loc. cit. num.* 53. *& cit. cap.* 12. *num.* 147. Item cessat præsumptio usurpationis, quando Communitas, seu Universitas possidet Juspatronatus simul cum persona non suspecta; Rota *in Lauden. Jurispatronatus* 28. *Junii* 1630. *coram Pirovano*, Barbosa *in Conc. Trid. loc. cit. num.* 54.
19 *& cit. allegat.* 72. *n.* 64. *& cit. cap.* 12. *num.* 148. Item cessat præsumptio usurpationis Jurispatronatus, si sit mixtum septem Officialium Laicorum nomine Universitatis Localis, & trium Ecclesiasticorum privato nomine præsentantium, ratione mixturæ, & favore Ecclesiæ; Barbosa *in Conc. Trid. loc. cit. num.* 52. Sellius *in Select.*
20 *Canonic. cap.* 27. *num.* 4. ubi referunt decisum *in Pampilonen.* 8. *Augusti* 1620. Item cessat præsumptio usurpationis in Jurepatronatus competente Collegio Juristarum, Rota *part.* 9. *recent. tom.* 2. *dec.* 32. *num.* 12. *part.* 12. *dec.* 176. *num.* 4. Item cessat præsumptio usurpationis in
21 Ecclesia, seu Monasterio; Rota *part.* 10. *recent. dec.* 321. *num.* 10. Etiamsi Ecclesia sit Domina Castri, aut Jurisdictionis temporalis; Ipsa enim est justitiæ cultrix; Rota *part.* 5. *dec.* 401. *num.* 7. *& seq.* ubi refert alias decisiones, Barbosa *cit. alleg.* 72. *sub num.* 64. *& cit. cap.* 12. *num.* 52. ubi refert alias Rotæ decisiones. Item usurpatio Jurispatronatus non præsumitur in Abbate jurisdictionem temporalem habente *Sacra Congregatione Concilii in Sublacensi Jurispatronatus* 12. *Septembris* 1621. Rota *cit. part.* 5. *tom.* 1. *dec.* 401. *num.* 10. Barbosa *cit. alleg.* 72. *num.* 64. *& cit. cap.* 12. *num.* 153. *& cit. sess.* 25. *cap.* 9. *n.* 45. *& in Summa Apost. dec. verb. Usurpatio Jurispatronatus num.* 4. ubi citat Rotæ decisionem.

23 Personæ privatæ, & non suspectæ de usurpatione Jurispatronatus sunt Patroni illi, qui non sunt Domini temporales loci, ubi fundatum est juspatronatus; Rota *in Papien. Jurispatronatus* 17. *Februarii* 1611. *coram Manzanedo*, Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. cit. allegat.* 72. *num.* 66. *& in Concil. Trid. cit. sess.* 25. *cap.* 9. *num.* 45. Unde Juspatronatus talium personarum privatarum non
25 admittit præsumptionem usurpationis, Rota *in Tuden. Parochialis* 7. *Novemb.* 1611. *coram Ubaldo, & part.* 12. *recent. decision.* 90. *num.* 1. Barbosa *citat. alleg.* 72. *numer.* 66. Hinc ad probandum tale juspatronatus personarum privatarum non requiritur rigor a Concilio Trident. præscriptus *in cit. sess.* 25. *de reform. cap.* 9. sed pertinentia talis jurispatronatus satis probatur ex probatio-
26 nibus sufficientibus de jure communi. Rota *part.* 4. *tom.* 2. *dec.* 275. *num.* 1. & Doctores communiter. Item rigor Concilii Tridentini probando jurepatronatus non requiritur, si agatur non contra Ecclesiam, seu libertatem Beneficii, sed solum inter ipsosmet Patronos; Gonzalez *ad Regul.* 8. *Cancellar. gloss.* 18. *num.* 59. Piasec. *in praxi nova Episcop. part.* 2. *cap.* 5. *num.* 7. *vers. Non tamen*, Barbosa *lib.* 3. *Juris Ecclesiastici univer. cap.* 12. *num.* 149. *& part.* 3. *de Offic. & potest. Episcop. alleg.* 72. *num.* 67. ubi adducit decisiones Rotæ.

27 Juspatronatus in personis potentibus, seu alias de usurpatione suspectis debet probari ex vero titulo fundationis, vel dotationis, quæ ex authentico documento ostendatur, vel ex immemoriali cum præsentationibus continuatis spatio quinquaginta annorum, quæ omnes effectum sortitæ sint, & authenticis scripturis probentur, & aliter facta probatio non suffragatur; *Sacr. Congr. Concil.* apud Rotam *in Sorana Jurispatronatus* 28. *Aprilis* 1603. *coram Card. Pamphil. senior.* & sæpius Rota recent. & signanter *part.* 1. *dec.* 481. *n.* 2. *part.* 4. *tom.* 2. *dec.* 275. *num.* 2. *&* 3. *part.* 5. *tom.* 1. *dec.* 290. *num.* 16. *part.* 10. *dec.* 367. *n.* 2. *part.* 19. *tom.* 2. *dec.* 539. *num.* 4. & clare Concil. Tridentinum *sess.* 25. *de reformat. cap.* 9. Ju-
rispatronatus fundatio, & dotatio, ubi est probanda 28
in personis suspectis de usurpatione, tunc Concilium Tridentinum *dict. capit.* 9. requirens authenticum instrumentum intelligitur per authenticas scripturas tantum, & non sufficiunt testes, præsumptiones, & probationes a Jure *Sacra Congregatione Concil. in Panormitana* 19. *Februarii* 1633. teste Bonfadin. apud Barbosam *in Summa Apostolicar. decisionum, verb. Juspatronatus num.*
11. Unde Juspatronatus in personis potentibus, & suspe- 29
ctis de usurpatione non probatur ex enunciativis antiquis cum quasi possessione præsentandi, quia observanda est forma tradita a Concilio Tridentino *dict. cap.* 9. & æquipollens non sufficit; *Sacra Congregatio Concilii*, teste Rota *in Jaten. Parochialis* 27. *Junii* 1603. *coram Cardin. Pamphilio senior.* & sic tenuit sæpius Rota recent. & signanter *part.* 4. *tom.* 2. *decis.* 27. *num.* 16. *part.* 5. *tom.* 1. *dec.* 197. *num.* 62. *&* 63. *part.* 16. *dec.* 182. *num.* 12.

Scriptura authentica ad probandum Juspatronatus cen- 30
setur Bulla Episcopi, seu consensus in scripto datus ad fundandum, construendum, seu dotandum; Vivian. *in praxi Jurispatronatus part.* 2. *lib.* 11. *cap.* 5. *num.* 12. Piasec *in praxi Episcop. part.* 2. *cap.* 5. *num.* 6. Barbosa *lib.* 3. *Juris Eccles. univers. cap.* 12. *num.* 118. *& in Tridentin. sess.* 25. *cap.* 9. *num.* 62. *& part.* 3. *de Offic. &*
potest. Episcop. allegat. 72. *num.* 24. cum aliis ibi citatis. 31
Scriptura, ut dicatur authentica, debet continere omnia requisita a Jure, tam in confectione, quam in extractione; Aloysius Riccius *in praxi rerum fori Eccles. resolut.* 226. *in* 2. *edit.* Garzias *de Benefic. part.* 5. *c.* 9. *num.* 8. Barbosa *citat. cap.* 12. *num.* 119. *& citat. sess.* 25. *capit.*
9. *num.* 62. *& citat. allegat.* 72. *num.* 27. Instrumen- 32
tum regulariter, ut dicatur authenticum, non solum debet confici cum debitis requisitis ex dispositione Juris communis, sed etiam intervenire debent solemnitates Juris municipalis; Barbosa *cit. cap.* 12. *Juris Eccles. univ. n.* 119. cum Riccio *ibi cit.* & aliis. Scripturæ authenticæ ad
probandum Juspatronatus personæ suspectæ de usurpatio- 33
ne censentur ipsæ testium attestationes in antiqua acta redactæ, & in Archivio publico repertæ; Rota *dec.* 542. *&* 580. *part.* 4. *divers.* Menoch. *consil.* 336. *n.* 23. Mozeta *de commut. ultim. volunt. cap.* 10. *num.* 210. Vivian. *cit. cap.* 5. *n.* 18. Barbosa *cit. c.* 12. *n.* 121. *& cit. alleg.* 72. *n.* 26. *& cit. sess.* 25. *cap.* 9. *n.* 63. cum aliis ibi citatis.

Non sufficiunt tamen testium attestationes etiam in in- 34
strumenta, & in scripturas authenticas redactæ, si non fuerint confectæ in actu ipso præsentationis, & cadant super ipsis præsentationibus primario, & directe, quia alias redderetur elusoria dispositio Concilii, quæ rejicit testes, nam sequeretur semper posse admitti probationes factas per testes, quoties redigerentur in instrumenta, & in scripturas authenticas, quia hæc etiam posset dici probatio per scripturas authenticas; Rota *in Terracinensi Jurispatronatus*
10. *Aprilis* 1628. *coram Merlino*, Barbosa *cit. c.* 12. *num.* 35
124. *& cit. sess.* 25. *cap.* 9. *num.* 65. & alii. Nec etiam ad authenticam probationem jurispatronatus sufficeret, si prætendatur authenticas scripturas deperditas fuisse, illas probare per testes juxta formam capitis *Cum olim* 12. *de privilegiis*; Rota *in Calaguritana Jurispatronatus de Viana* 2. *Decembris* 1624. *coram Remboldo*, Gonzal. *ad Regul.* 8. *Cancellar. gloss.* 18. *num.* 82. Parisius *de Confid. quæst.* 28. *num.* 258. Riccius *in praxi fori Eccles. res.* 136. *& in tr. de noviss. probat. jurispatronatus res.* 119. *&* 121. Barbosa *cit. cap.* 12. *num.* 12. *& cit. sess.* 25. *cap.* 9. *n.* 66.

Præsentationes per authenticas scripturas probandæ de- 36
bent esse continuatæ, ut expresse statuit ipsummet Concilium *loc. cit.* ibi: *Etiam continuatæ*, ut scilicet una sequatur aliam; Parisius *de Confident. quæst.* 28. *num.* 255. Riccius *in praxi for. Eccles. res.* 133. *vers. Amplia secundo, & in tract. de noviss. probat. Juspatronat. resolut.* 113. *num.* 4. Barbosa *cit. c.* 12. *num.* 112. *& cit. allegat.* 72. *num.* 55. *& cit. sess.* 25. *num.* 56. Non est tamen ne-
cessaria probatio continuati temporis in præsentando, si 37
probetur extrema, cum tunc media præsumantur, Rota *in Florentina Capellæ* 30. *Maji* 1616. *cor. Pirovano, & Januensi Abbatiæ* 13. *Junii* 1625. *coram Buratto*, & supracitati Doctores. Et debent probari continuatæ saltem per
spatium quinquaginta annorum textu expresso in ipso Con- 38
cilio *l. c.* ibi: *Non minori saltem, quam quinquaginta anno-*
rum spatio. Et prædicti quinquaginta anni sumunt ini- 39
tium ab illo die, quo apparet factam fuisse primam præsentationem, & antiquiorem productam in actis cum subsequenti institutione, itque numerari debent usque ad diem litis postremo motæ, in qua controvertitur, an sit, & constet esse de Jurepatronatus; Campanil. *in diversorio Juris Canonicis rubr.* 11. *c.* 13. *n.* 426. Barbosa *cit. alleg.* 72. *n.* 59. *&*
cit. sess. 25. *c.* 9. *n.* 57. ubi id resolvunt ex Rotæ decisione. 40

Nec

Nec sufficiunt præsentationes continuatæ, nisi etiam sint
effectum sortitæ, textu expresso in ipso Concilio *loc. cit.*
ibi: *Quæ omnes effectum sortitæ sint*. Dicuntur autem
effectum sortitæ, si sint confirmatæ præsentationes; Ric-
cius *in tractat. de noviss. probat. jurispatr. resolut.* 115. *&*
116. Parisius *loc. cit. quæst.* 28. *num.* 256. Barbosa *cit. al-*
legat. 72. *num.* 56. *&* *cit. cap.* 12. *num.* 14. *&* *cit. sess.*
25. *cap.* 9. *num.* 58. & alii. Nec sufficit unica præsenta-
41 tio, licet fuerit effectuata spatio 50. annorum, & ultra,
quia Concilium Tridentinum non contentatur unica præ-
sentatione, cum requirat plures, easque effectuatas, ut
dicit Rota *decis.* 557. *sub num.* 1. *vers. Hic autem part.*
4. *divers. & in Sorana jurispatronatus* 28. *Aprilis* 1603.
coram Cardinal. Pamphilio senior. Barbosa *cit. cap.* 12. *n.*
116. *& cit. sess.* 25. *cap.* 9. *num.* 60. Ferenti. *in annotat.*
ad Buratt. decis. 139. *num.* 12. & alii. Dicta exactior,
& plenior probatio Jurispatronatus in personis de usur-
patione suspectis statuta a Concilio Tridentino *dict. sess.*
42 25. *cap.* 9. *de reform.* requiritur tam in petitorio, quam
in possessorio, ut declaravit Sacra Congregat. ejusdem
Concilii interpres, teste Gonzalez *ad Regul.* 8. *Cancellar.*
gloss. 19. *num.* 33. apud Rotam *part.* 5. *recent. tom.* 1.
decis. 197. *num.* 41. & tenuit ipsa Rota bene sæpius, &
signanter *in Reatinen. Jurispatronatus* 28. *Octobris coram*
Robusterio, in Valentina Capellaniæ 28. *Aprilis* 1595. *co-*
ram Cardinal. Blanchetto. in Aximen. Jurispatronatus
28. *Maji* 1595. *coram Melino, in Calagurritana Jurispatro-*
natus de Viana 15. *Martii* 1599. *coram Penia, in Roma-*
na Parochialis de Publicolis 31. *Januarii* 1600. *coram E-*
piscopo Pacen. in Bononiensi Parochialis de Gadeo 17. *Ju-*
nii 1615. *coram Azirea*, quas omnes decisiones una cum
aliis refert ipsa Rota *dict. part.* 5. *tom.* 1. *decis.* 177. *n.* 41.
Unde non sufficit docere de quasi possessione præsentan-
di, ad effectum manutentionis, Gonzal. *dict. gloss.* 18. *n.*
23. *vers. Ubi etiam*; Riccius *in dict. tractatu de noviss.*
probat. Jurispatronat. resolut. 84. Barbosa *cit. cap.* 12. *n.*
109. quia Concilium *dict. cap.* 9. sustulit omnem pos-
sessionem; Seraphin. *decis.* 1395. *num.* 4. *vers. Neque ob-*
stat, & num. 5. *vers. Et ex eo*; Barbosa *loc. mox cit.* Ro-
ta *cit. part.* 5. *tom.* 1. *decis.* 197. *num.* 42. *& part.* 19. *tom.* 1.
decis. 8. *n.* 7.

43 Juspatronatus in personis privatis, & non suspectis de
usurpatione non requirit tam exactam, & plenam proba-
tionem, sicuti in personis potentibus, & de usurpatione
suspectis, ut clare patet ex ipsomet Concilio *dict. sess.*
25. *cap.* 9. In illis enim Concilium nihil ibi alteravit, &
innovavit, adeoque probatio talis Jurispatronatus remanet
adhuc sub dispositione Juris communis, ut sæpe sæpius
dixit Rota, & signanter *decis.* 798. *num.* 4. *part.* 1. *di-*
vers. & decis. 381. *prope finem part.* 2. *etiam divers. &*
decis. 360. *num.* 2. *& decis.* 374. *num.* 1. *part.* 2. *recent.*
& coram Cavalerio decis. 156. *num.* 1. *coram Coccino de-*
cis. 25. *& in Florentina Capellæ* 30. *Maji* 1616. *coram Pi-*
rovano. & in Bergomensi Cappellaniæ 18. *Maji* 1619. *co-*
ram Merlino, quas omnes citat, & sequitur Barbosa *cit.*
cap. 12. *Juris Eccles. univers. n.* 102. adducendo etiam va-
rios alios Doctores.

44 Hinc in ipsis personis privatis, Juspatronatus probatur
variis modis. Et primo probatur ex præsentationibus per
quadraginta annos effectum sortitis, dummodo cum hu-
jusmodi quadragenaria possessione concurrat publica vox,
& fama, vel aliæ præsumptiones, quæ habeant vim fa-
mæ; Rota *part.* 1. *decis.* 312. *num.* 3. *part.* 2. *dec.* 360. *part.*
4. *tom.* 2. *decis.* 332. *num.* 1. *&* 2. *part.* 5. *tom.* 1. *dec.* 290. *num.*
4. *part.* 10. *decis.* 321. *num.* 13. *part.* 12. *dec.* 224. *num.* 3. *part.*
15. *decis.* 148. *num.* 7. *part.* 18. *tom.* 2. *decis.* 576. *num.* 9. 10. *&*
26. *part.* 19. *tom.* 2. *dec.* 630. *num* 1. 2. *&* 3. & sæpe alibi,
Castad. *dec.* 3. *num.* 4. *cum sequent. de probat.* Barbosa *cit. cap.*
12. *num.* 85. *& cit. sess.* 25. *cap.* 8. *num.* 1. cum pluribus ibi
citatis. Et dicta quadragenaria potest compleri etiam in
45 unico præsentato, si talis supervixerit, & fuerit in pos-
sessione per 40. annos, nec unquam evenerit casus novæ
præsentationis; Rota *part.* 18. *tom.* 1. *dec.* 315. *num.* 2. *&*
3. Achill. *decis.* 5. *num.* 1. *de Jurepatronat.* Cardinal. *consil.*
62. *num.* 8. Federic. de Senis *consil.* 934. *num.* 4. *in princip.*
vers. Ad id, quod quæritur. Barbosa *in Concil. Tri-*
dent. sess. 25. *de reform. cap.* 9. *num.* 22. ubi citat Ro-
tam *in Bergomensi Cappellaniæ* 18. *Maji* 1629. *coram Mer-*
lino.

46 Secundo probatur Juspatronatus per enunciativas cen-
tum annos, & hominum memoriam excedentes; Rota *p.*
19. *recent. tom.* 2. *decis.* 539. *num.* 12. & sæpe alibi. Et
ad hunc effectum valde deserviunt enunciativæ Ordina-
riorum; Rota *part.* 13. *dec.* 291. *num.* 5. Cum enim Ordi-
narii præsumantur scire qualitates Beneficiorum, & so-
leant esse difficiles in canonizando Juspatronatus, & in
admittendis præsentationibus in præjudicium libertatis Ec-
clesiæ; ideo plurimum attenduntur enunciativæ ab illis
emanatæ; Rota *part.* 8. *decis.* 221. *num.* 3. Barbosa *cit.*
sess. 25. *cap.* 9. *num.* 24. *& cit. allegat.* 71. *num.* 40. *&*
41. *& cit. cap.* 12. *n.* 87. ubi citat plures Doctores, &
Rotæ decisiones.

47 Hic tamen advertendum venit, quod enunciativæ de-
beant esse ad minus duæ, quia regulariter una non pro-
bat, quamvis sit antiqua; Rota *part.* 4. *tom.* 2. *dec.* 276.
num. 2. *part.* 12. *decis.* 341. *num.* 17. Barbosa *locis cit.* ubi ad-
ducit alias Rotæ decisiones. Insuper enunciativæ debent
provenire a diversis personis, & a diverso fonte, quia si
provenirent ab eadem persona, licet plures, pro unica
tantum haberentur; Baltramin. ad Gregor. XV. *decis.* 407.
num. 6. Capulaq. *decis.* 337. *num* 6. *part.* 13. Barbosa *lo-*
cis citatis, ubi adducit varias Rotæ decisiones. Et tales
enunciativæ debent esse plurium instrumentorum a diver-
sis Notariis confectorum, & requiritur, quod non ema-
naverint a personis suspectis, & interesse habentibus, ut
statuit Rota relata, & secuta a Barbosa *cit. cap.* 12. *num.*
90. *& sequent. & cit. sess.* 25. *cap.* 9. *num.* 25. & passim
ab aliis.

Tertio, probatur Juspatronatus ex sententia antiqua E- 48
piscopi, qua judicavit ad præsentationem alicujus Patro-
ni Beneficium pertinere. Rota *recent. part.* 1. *decis.* 413.
num. 1. *part.* 4. *tom.* 1. *decis.* 276. *num.* 1. *part.* 9 *tom.* 1.
decis. 25. *num.* 9. Etiam si sententia lata fuerit in alio Ju- 50
dicio ab Ordinario. Rota *part.* 3. *decis.* 172. *num.* 2. In cu-
jus præjudicium, ejusque successorum ex illa probatur e-
xistentia, & natura Jurispatronatus. Rota *part.* 1. *decis.*
482. *num.* 5. Dummodo tamen sententia transitum fecerit
in judicatum. Rota *part.* 9. *tom.* 1. *decis.* 23. *num.* 12.
part. 10. *dec.* 169. *num.* 11. *part.* 18. *tom.* 2. *decis.* 720. 52
num. 6. Immo sententia antiqua Jurispatronatus, seu lata
super eo tamquam super statu Beneficii, & obtenta ab
interesse habentibus, ac in judicium transacta facit Jus
quoad omnes. Rota *part.* 3. *decis.* 321. *num.* 4., *&* 5.
part. 17. *decis.* 143. *num.* 11. Et facit Jus quoad omnes
etiam non citatos. Rota *part.* 17. *decis.* 533. *num.* 5.
Quidquid sit in casu, quo constet admisisse verum Patro-
num, eumque non fuisse vocatum. Rota *ibidem num.* 6.
Prout facit Jus quoad alios postea præsentatos. Rota *part.* 53
18. *dec.* 143. *n.* 4. Sententia autem censetur antiqua, si la- 54
ta sit ultra 40. annos ante motam litem. Rota recent. *p.*
5. *tom.* 1. *dec.* 348. *n.* 8., & concordant Doctores passim cum
Barbosa, *cit. sess.* 25. *cap.* 9. *num.* 29., *& cit. cap.* 12. *n.* 96.,
& seq.

Quarto, probatur Juspatronatus ex litteris institutiona- 55
libus Antistitum, quibus attestantur Beneficium ad præ-
sentationem alicujus Patroni pertinere; Per assertionem
enim, & confessionem Ordinarii in institutione emissam
habetur sufficiens probatio jurispatronatus. Rota recent.
part. 3. *decis.* 753. *num.* 5. *part.* 15. *decis.* 296. *num.* 3.,
sæpe alibi; & concordant Doctores cum Barbosa *cit. cap.* 56
12. *num.* 98., *& cit. sess.* 25. *cap.* 9. *num.* 30. Ita ut as-
sertiones Ordinariorum justificent, quod Beneficia in Ec-
clesia sint de Jurepatronatus alicujus, Rota *part.* 14. *de-*
cis. 444. *num.* 17. quibus plurimum deferendum venit.
Rota *part.* 24. *decis.* 409. *n.* 14. Prout ei multum deferri
solet propter eorum præjudicium. Rota *part.* 2. *decis.*
694. *num.* 4. Item probatur ex libris Episcopatus, in qui-
bus Beneficium est descriptum de Jurepatronatus. Rota *p.* 57
3. *decis.* 172. *num.* 7. Item probatur ex antiquis Episco-
porum Visitationibus. Rota *part.* 3. *decis.* 162. *n.* 6. Et
sic Visitationes eorumdem probant pertinentiam Jurispa-
tronatus. Rota *part.* 5. *tom.* 2. *decis.* 536. *num.* 16. Quam-
vis dictæ Visitationes non fuerint factæ ab ipso Ordina-
rio, sed a Visitatoribus per eum deputatis, præsertim si
ex aliis sint adminiculatæ. Rota *ibid. num.* 17. In Visi-
tationibus enim sumuntur informationes a Testibus asse-
rentibus Beneficium esse Jurispatronatus. Rota *part.* 2. *dec.*
360. *num.* 11.

Quinto, probatur Jurispatronatus ex provisionibus, & 59
Litteris Apostolicis. Rota *part.* 11. *decis.* 203. *num.* 2.
part. 12. *decis.* 224. *num.* 7., & sæpe alibi. Eoque for-
tius probat, si Papa disponat ex certa scientia quod Be-
neficia sint Jurispatronatus; quia tunc dispositio præjudi-
cat libertati Ecclesiæ. Rota *part.* 7. *tom.* 1. *decis.* 197.
num. 84. Hinc Juspatronatus probari dicitur ex provisio- 60
nibus a Pontifice factis tamquam de Jurepatronatus. Ro-
ta *part.* 12. *decis.* 224. *num.* 7. Et eo magis ex multipli-
catis provisionibus Apostolicis cum derogatione Juris- 61
patronatus. Rota *part.* 12. *decis.* 161. *num.* 2. Immo e-
tiam probatur ex provisione Apostolica quomodocumque
habente clausulam derogatoriam. Rota *part.* 18. *tom.* 2.
decis. 421. *num.* 18., *&* 19. quia ex ea saltem constat 62
noluisse Papam immutare statum Beneficii. Rota *ibidem*
num. 19. Ad quem effectum sufficit, quod Litteræ Apo-
stolicæ contineant simplicem enunciativam; Beneficium
esse de Jurepatronatus. Rota *part.* 10. *decis.* 321. *sub*
num. 14. Neque enim excluditur, sed potius confirmatur
Juspatronatus ex provisione Apostolica facta cum reser-
vatione, vel derogatione illius etiam pro una vice tan-
tum. Rota *part.* 1. *decis.* 63. *num.* 3., *& decis.* 321.
part. 11. *decis.* 254. *num.* 1. *part.* 14. *decis.* 509. *num.* 39. 63
Et eo fortius Juspatronatus probatur ex provisione Pon-
tificis pro executione Ordinario commissa, & ab eo post-
modum executa. Rota *p.* 18. *tom.* 1. *decis.* 190. *n.* 9. *p.* 19.
tom. 1. *dec.* 136. *n.* 3.

Sexto, probatur Juspatronatus ex consensibus Patrono- 64
rum reservatis, & præstitis in pluribus provisionibus. Ro-
ta *part.* 4. *tom.* 1. *decis.* 197. *num.* 2. Consensus enim, ut
supra præstitus æquipollet præsentationi. Rota *part.* 14.
dec.

dec. 509. *num.* 29. Et sic Beneficium probatur per con-
65 sensum a Patronis præstitum resignationi. Rota *part.* 7.
dec. 221. *num.* 5. *part.* 12. *dec.* 148. *num.* 18., & 19. Ex
66 quo quidem consensu acquiritur quasi possessio præsentan-
di. Rota *ibidem num.* 20. *part.* 2. *dec.* 158. *num.* 14. Et
hæc quasi possessio competit etiam Successoribus. Rota
part. 12. *dec.* 148. *n.* 21. Ita ut ex pluribus præsentatio-
nibus hoc modo factis resultet probatio Jurispatronatus.
Rota *part.* 2. *dec.* 154. *num.* 5.
67 Septimo, probatur Juspatronatus ex confessione partis.
Rota *part.* 9. *tom.* 1. *dec.* 5. *num.* 1. Puta si confessio par-
tis adversæ emissa fuerit in supplicatione. Rota *part.* 3.
dec. 172. *num.* 1. eoque magis probat confessio partis ad-
versæ, si fuerit geminata. Rota *part.* 7. *dec.* 221. *num.* 1.
68 Unde non solum probatur ex confessione contra confi-
tentem, sed etiam contra habentem ex eo causam. Rota
69 *part.* 11. *dec.* 73. *num.* 33. Sic etiam probatur ex confes-
sione utriusque partis per plures enunciativas adminicula-
ta. Rota *part.* 19. *tom.* 2. *dec.* 662. *n.* 4. Ita ut Juspa-
tronatus ex fundatione, & dotatione probatum satis di-
catur per confessionem utriusque partis adminiculatam.
Rota *part.* 5. *tom.* 1. *dec.* 548. *num.* 1., & 2. Cum hac
tamen declaratione, quod hoc tantum procedit, quoties
Ordinarius non est in causa. Rota *part.* 2. *dec.* 272. *nu-
mer.* 1. *part.* 11. *dec.* 73. *num.* 4. *part.* 18. *tom.* 2. *dec.*
697. *num.* 2. *part.* 19. *tom.* 2. *dec.* 662. *nu.* 4. Etiamsi con-
70 fessio emanaverit inter Colligantes, quæ quidem probat
in præjudicium confitentis, & quando lis non est cum
Ordinario. Rota *part.* 13. *dec.* 529. *num.* 2. *p.* 3. *dec.* 291.
num. 4. *part.* 19. *dec.* 30. *num.* 2., & 3. Nullatenus ve-
ro probat in præjudicium Ecclesiæ. Rota *part.* 6. *dec.*
289. *n.* 21., & sæpe alibi.
71 Octavo, probatur Juspatronatus ex fama, seu pu-
blica voce. Rota *part.* 4. *tom.* 3. *dec.* 530. *num.* 6. *part.*
18. *tom.* 1. *decision.* 146. *num.* 6. Hoc tamen debet in-
telligi de fama antiqua juncta longissima possessione, seu
quasi præsentandi pluribus præsentationibus continuata.
73 Rota *ibidem num.* 7., & *part.* 1. *dec.* 195. *num.* 1., &
part. 2. *dec.* 154. *num.* 3., & 4. Et ad hoc, ut sufficiat
fama in antiquis, debet esse cum præsentationibus effe-
72 ctuatis saltem per 40. annos. Rota *par.* 16. *dec.* 299. *num.*
11., & *seq.* Fama autem probatur ex pluribus enunciati-
vis. Rota *part.* 1. *decis.* 148. *num.* 2. *part.* 9. *tom.* 2.
74 *dec.* 321. *num.* 35. Ad quem effectum requiruntur plures
enunciativæ supra 100. annos. Rota *part.* 9. *tom.* 2. *dec.*
75 321. *num.* 36., & 37. Insuper Juspatronatus antiquum, in
quo sufficiunt probationes per indicia, & conjecturas pro-
batur per testes de fama, & communi reputatione depo-
nentes. Rota *part.* 2. *dec.* 694. *n.* 6., & 7. Hoc tamen
76 est intelligendum juncta quasi possessione præsentandi per
40. annos. Rota *part.* 2. *dec.* 77. *num.* 2., & 3., & *dec.*
518. *num.* 1. *part.* 3. *dec.* 172. *num.* 6. *part.* 9. *tom.* 2.
77 *dec.* 329. *num.* 7. Nec enim probatur ex Testibus de sola
publica voce, & fama deponentibus, nisi adsit quasi pos-
sessio. Rota *part.* 18. *tom.* 2. *dec.* 781. *num.* 4. Testes ve-
ro ad effectum probandi in antiquis deponere debent de
publica voce, & fama, quod quis pro vero Patrono semper
habitus fuerit. Rota *part.* 9. *tom.* 1. *dec.* 249. *n.* 3. Un-
de deponere debent de visu per annos 40., & de auditu
a Majoribus, qui pariter ab aliis audiverunt. Rota *part.*
1. *dec.* 154. *num.* 6. *part.* 15. *dec.* 101. *num.* 13.
78 Nono, probatur Juspatronatus ex inscriptionibus mar-
moreis, vel aliter antiquitus insculptis in Ecclesia,
ubi adest Juspatronatus Rota *part.* 2. *dec.* 374. *num.* 7.
part. 3. *dec.* 462. *num.* 4. *part.* 18. *tom.* 2. *dec.* 503. *nu-
mer.* 1., & 2. Barbosa *cit. cap.* 12. *Juris Eccles. univers.*
num. 65., & *cit. allegat.* 72. *num.* 50., & *cit. sess.* 25.
cap. 9. *num.* 28. ubi citat plures Rotæ decisiones, mul-
tosque Doctores.
79 Decimo, probatur Juspatronatus ex appositione armo-
rum, & insignium sculptorum, & depictorum in Ecclesia;
Rota *part.* 4. *tom.* 2. *dec.* 471. *num.* 12. *part.* 18. *tom.* 2. *dec.*
503. *num.* 3. 4. & 5. Et maxime ex insigniis ejusdem fa-
miliæ sculptis in Ecclesia ab antiquissimo tempore; Rota
part. 1. *dec.* 518. *num.* 5. Eoque magis insignia probant,
quando fuerint posita in limine fundationis; Rota *part.*
16. *dec.* 299. *num.* 7. Vel quando apposita fuerunt de man-
dato Judicis, quo casu bene probant quasi possessionem
Jurispatronatus; Rota *part.* 4. *tom.* 2. *dec.* 471. *nu.* 11.
Barbosa *cit. cap.* 12. *num.* 39. *cit. sess.* 25. *cap.* 9. *num.*
20. ubi citat varios Doctores, & Rotæ decisiones: Im-
80 mo Rota *part.* 1. *dec.* 13. *num.* 3. vult ad hoc sufficere
insignia prædicta, quamvis non appareant valde antiqua,
quia præsumuntur per Patronos apposita ad conservatio-
nem Juris, sed hoc intellige junctis aliis adminiculis, ut
81 explicat Rota *ibidem num.* 3. & *seq.* Et eo fortius proba-
tur tale juspatronatus ex denominatione Cappellæ talis fa-
miliæ, cujus sunt insignia; Rota *part.* 2. *dec.* 694. *n.* 6.
Barbosa *cit. cap.* 12. *num.* 95., & *cit. sess.* 25. *cap.* 9. *nu-
mer.* 27., & alii ibi citati.

Novissimæ additiones ex aliena manu.

De probatione Jurispatronatus Personarum Potentum 1
plura, eaque utilia habet *Auctor*, sed vide nihilominus Rot. *in Prænestina Rectoriæ S. Laurentii* 4. *Decembris* 1733. *coram bonæ memoriæ Perali.*, & *in Urbevetana Jurispatronatus* 21. *Aprilis* 1749. *cor. bon. mem. de Vais.*

Quoad vero probationem Jurispatronatus Personarum 2
Privatarum, interest scire, utrum illud probetur ad omnes effectus, an ad effectus tantummodo honorificos. Mitius enim proceditur posteriori hoc casu quam priori illo casu, 3
ac propterea quæ posteriori casu sufficiunt probationes, eæ nullam vim habent priori casu.

Sic *enunciativæ, insignia gentilitia, onus ornandi*, & 4
manutenendi Cappellam, & alia id genus probant utique juspatronatus ad effectus honorificos duntaxat non item ad omnes effectus; *Rota in Neapolitana Cappellæ*, & *Sepulcri super bono Jure* 27. *Januarii* 1724. *coram clariss. memoriæ Calcagnin.*, & *in Nepesina Jurispatronatus Cappellæ* 10. *Decembris* 1725., *coram bonæ memoriæ Gamache.*

Hæc igitur cum distinctione intelligi debet *Auctor* 5
dum ait, probari Juspatronatus enunciativis, insignibus &c.

Articulus IV.

Juspatronatus quoad ea, quæ concernunt Patronos, eorumque Jura, & onera.

Summarium.

1 *Patroni quoad propositum qui dicantur?*
2 *Patroni possunt esse non solum Clerici, sed etiam Laici.*
3 *Patroni esse possunt non solum mares, sed etiam fœminæ.*
4 *Patroni esse possunt non solum puberes, sed etiam impuberes.*
5 *Impuberes, quamvis ante septennium possint acquirere juspatronatus, & esse Patroni, defectu tamen usus rationis nequeunt pro tali tempore præsentare, sed nomine eorum debent præsentare Tutores.*
6 *Si autem impuberes sint majores septennio, possunt ipsi præsentare etiam sine Tutorum suorum auctoritate.*
7 *Hinc quamvis Tutores absolute præsentare possint, etiamsi pupilli impuberes sint majores septennio, tamen si tales pupilli ante institutionem contradicant, & alios præsentent idoneos, ipsi sunt præferendi præsentatis a Tutoribus, etiam dignioribus.*
8 *Si autem Patroni sint puberes, quamvis minores 25. annis, tunc non possunt præsentare Curatores.*
9 *Sic etiam, si filiusfamilias sit Patronus, præsentatio spectat ad ipsum, & non ad patrem.*
10 *Id tamen limitatur in Jurepatronatus, quod competit filio ratione bonorum adventitiorum.*
11 *Patroni esse possunt non solum legitime nati, sed etiam spurii, vel alii illegitimi.*
12 *Patroni esse non possunt Judæi, Pagani, & Infideles.*
13 *Patroni esse non possunt neque Hæretici.*
14 *Excommunicati tolerandi, & non vitandi possunt esse Patroni.*
15 *successio Patronorum in Jurepatronatus hæreditario seu mixto fit in stirpes, & non in capita.*
16 *Hinc filii, seu descendentes admittuntur in stirpes, & non in capita.*
17 *Et idem procedit Jurepatronatus hæreditario ad plures lineas spectante, in quo præsentatio fieri debet in stirpes, & non in capita.*
18 *Successio Patronorum in Jurepatronatus gentilitio, seu familiari fit in capita, & non in stirpes.*
19 *Et sic descendentes jure sanguinis succedunt in capita, & non in stirpes.*
20 *Patroni a præsentatis nihil possunt exigere temporale, nisi quod in ipsa fundatione constat fuisse impositum.*
21 *Præsentatio est simoniaca, quando aliquid datur, vel promittitur pro habendis vocibus, seu præsentationibus Patronorum.*
22 *Quamvis id fiat etiam ipso præsentato ignorante.*
23 *Patroni Laici habent solum quatuor menses ad præsentandum.*
24 *Quibus elapsis eorum auctoritas spirat, & collatio devolvitur ad Superiorem.*
25 *Non præjudicat tamen dictum Quadrimestre pupillo, cum eidem ob non petitam in tempore dispensationem competat restitutio in integrum.*
26 *Patroni autem Ecclesiastici de jure habent semestre ad præsentandum.*
27 *Tali semestri elapso eorum auctoritas expirat, & collatio devolvitur gradatim ad Superiorem.*

28 Et

28 *Et quilibet Superior habet sex menses ad conferendum a tempore scientiæ.*

29 *Quamvis devolutio esset facta a Laico patrono, qui tantum habet Quadrimestre.*

30 *Potest tamen Episcopus, & respective Metropolitanus, & Nuntius elapso tempore, patronis, & respective aliis, ad quos jus fuerit devolutum, gratiam facere, & tempus ad præsentandum, & respective conferendum prorogare.*

31 *Cum hac tamen advertentia, quod Episcopus, & respective Metropolitanus, & Nuntius non potest prorogare tempus ultra sex menses.*

32 *Quamvis autem possit Episcopus, & respective Metropolitanus, & Nuntius supradictum tempus prorogare, ipsum tamen non potest abbreviare.*

33 *Patroni Jurispatronatus mixti possunt omnes præsentare intra semestre.*

34 *Tale enim Juspatronatus mixtum gaudet privilegio Jurispatronatus Ecclesiastici ad effectum præsentandi intra semestre.*

35 *Etiamsi minor pars sit Clericorum.*

36 *Ita tamen, ut patroni uti Laici intra quadrimestre ad præsentandum ante Episcopi institutionem possint variare.*

37 *Quin amittant tamquam Clerici semestre ad præsentandum.*

38 *Quia in Jurepatronatus mixto semper attenditur qualitas favorabilior Patronis.*

39 *Tempus ad præsentandum non currit patronis, nisi a die scientiæ, seu habitæ notitiæ vacationis.*

40 *Et quidem tempus currit solum a die scientiæ veræ, & certæ, nec sufficit dubia.*

41 *Nisi ignorantia vacationis sit inverisimilis, quo casu tempus currit a die ipsius vacationis.*

42 *Similiter non currit tempus Patrono legitime impedito, aut absenti.*

43 *Præsentatio intra prædictum tempus datum a jure, potest fieri a Patronis quocumque die etiam feriato.*

44 *Patronus Ecclesiasticus semel ac aliquem idoneum præsentavit, non potest amplius, seu pro illa vice alium præsentare etiam cumulative. Quod tamen si fecerit, debet Episcopus primo præsentatum instituere.*

45 *Patronus autem Laicus potest variare præsentando secundum accumulative, non tamen privative, & exclusive.*

46 *Ipse tamen patronus Laicus potest semel tantum variare.*

47 *Multi tamen tenent patronum Laicum posse intra Quadrimestre accumulative variare quoties voluerit.*

48 *Conveniunt tamen communiter Doctores utriusque sententiæ, quod patronus Laicus, sicuti potest duos cumulative præsentare successivis temporibus, ita potest præsentare plures simul unico contextu, dummodo id agat etiam cumulative eo modo, ut Episcopus alterum admittat.*

49 *Item conveniunt satis communiter Doctores, quod si patronus Laicus prima, vel secunda vice fecit præsentationem nullam, possit intra Quadrimestre tertium præsentare.*

50 *Idem dicendum venit, si Patronus prima, vel secunda vice ignoranter præsentavit inhabilem, seu indignum.*

51 *Non potest tamen patronus, lite pendente, nec etiam cumulando variare.*

52 *Nec ea durante inter duos præsentatos alium tertium præsentare sine vitio attentati.*

53 *Minus vero lite pendente super titulo Beneficii inter Provisum Apostolicum, & Præsentatum, iterum alium præsentare potest.*

54 *Ita ut neque possit cumulando præsentare Collitigantem; prout neque in locum mortui alium præsentare potest.*

55 *Assignatur prima ratio, quare ex supradictis patronus Laicus variare possit, & non Ecclesiasticus.*

56 *Assignatur secunda ratio.*

57 *Assignatur tertia.*

58 *Assignatur quarta.*

59 *Inter varia jura, quæ patrono competunt, quatuor præcipue assignantur.*

60 *Patrono competit primo jus præsentandi, & ita ei competit, ut Ordinarius teneatur instituere quemcumque idoneum Clericum ab ipso præsentatum.*

61 *Dummodo præsentet in tempore a Jure statuto.*

62 *Nisi a Fundatore in fundatione cum consensu Episcopi fuerit tale tempus prolongatum, vel abbreviatum, uti facere potest.*

63 *Hinc sine consensu patroni in tempore a Jure, vel Fundatore statuto Clericum habilem præsentantis, Episcopus conferre non potest alteri Beneficium Jurispatronatus; & si ipso Patrono contradicente ab Episcopo collatio fiat est irritanda, & facienda ad præcisam præsentationem ipsius patroni.*

64 *Papa tamen, si velit, potest libere disponere de Beneficiis patronatis, nedum Ecclesiasticorum, sed etiam Laicorum, etiam invitis.*

65 *Hoc tamen non expedit.*

66 *Unde nunquam Papa censendus est velle derogare Juripatronatus proprio Laicorum, nisi id clare exprimat.*

67 *Non sic autem de jurepatronatus Ecclesiasticorum, cui Papa censetur derogare per simplicem concessionem, unionem, aut reservationem ab ipso factam.*

68 *Immo Juripatronatus Ecclesiastico potest derogare etiam Legatus Summi Pontificis; Qui tamen nequit sic derogare Juripatronatus Laicali.*

69 *Si Juspatronatus sit mixtum, tunc Legatus Pontificius nec reservare, nec conferre potest Beneficium invitis patronis.*

70 *Patronus potest nominare Laicum, dummodo iste reperiatur Clericus tempore præsentationis.*

71 *Immo patronus potest etiam præsentare Laicum coram Ordinario sub conditione quod clericetur intra tempus statutum ad præsentandum, cum in hoc casu præsentatio collata videatur in tempus, quo Præsentatus erit capax per assecutionem Clericatus ante institutionem.*

72 *Multi tamen, ut* Ventriglia tom. 2. annotat. 7. n. 12. & seq. *citans alios, & alii tenent oppositum.*

73 *Quamvis autem modus sic præsentandi sit omnino licitus, melius est, quod patronus differat præsentationem usque ad ultimum diem, vel horam termini a Lege præfiniti ad præsentandum, & sic expectare quod interea talis Laicus factus sit Clericus.*

74 *Patrono recusante præsentare, quem nominavit Fundator, potest ille, nedum irrequisito, sed immo etiam invito Domino comparere coram Superiore, & institutionem obtinere.*

75 *Patronus nequit præsentare seipsum, quamvis sit Clericus, & undeque dignissimus.*

76 *Immo Patronus nec potest præsentari a Procuratore a se constituto ad præsentandum.*

77 *Potest tamen Patronus acceptare Beneficium, si hoc eidem, absque prævia præsentatione sui ipsius, motu proprio confert Episcopus.*

78 *Immo potest patronus rogare Episcopum, uti ipsi conferat Beneficium; quo casu poterit Episcopus illum gratificando admittere.*

79 *Patronus potest præsentare filium, aut alium consanguineum, vel conjunctum.*

80 *Si plures sint Patroni, potest unus præsentare alterum, dummodo sit habilis.*

81 *Patronus Ecclesiasticus tenetur sub mortali præsentare digniorem ad Beneficia Parochialia, sive præsentatio fiat in concursu, sive extra concursum.*

82 *Non sic autem patronus Laicus, sed sufficit, quod præsentet dignum, seu idoneum.*

83 *Hinc, quando patronus Laicus præsentat Clericum dignum ad Beneficium, etiam Curatum, tenetur Episcopus eum instituere, non obstante, quod judicet aliquem alium fore digniorem.*

84 *Immo præferendus est præsentatus a majori parte patronorum, dummodo sit idoneus, & dignus, licet alius præsentatus a minori parte sit dignior.*

85 *Patronus tum Ecclesiasticus, tum Laicus non tenetur præsentare digniorem, sed sufficit, quod præsentet dignum ad Beneficia simplicia, & non Curata.*

86 *Patronus Ecclesiasticus præsentans scienter indignum privatur ea vice jure præsentandi, & devolvitur potestas libere conferendi ad Ordinarium.*

87 *Secus vero si ignoranter, inculpabiliter præsentet indignum.*

88 *Patronus Laicus præsentans scienter indignum, privatur probabilius etiam ipse ea vice jure præsentandi, & devolvitur potestas libere conferendi ad Ordinarium.*

89 *Et probatur a fortiori hæc sententia.*

90 *Vere probabilis tamen est sententia contraria.*

91 *Certum autem est, & communiter tenent Doctores utriusque sententiæ, quod si patronus Laicus ignoranter præsentet indignum, non privetur jure suo, sed possit variare.*

92 *Quando plures æque digni præsentantur ab eodem Patrono Laico, potest Episcopus ex ipsis libere instituere quem velit.*

93 *Si autem plures præsententur a patrono Ecclesiastico, ille institui debet, qui prius fuit præsentatus.*

94 *Quando plures inæqualis dignitatis, aut meriti simul, seu successive ab unico patrono Laico præsentantur, Episcopus tenetur instituere digniorem.*

95 *Item quando plures inæqualis dignitatis, aut meriti præsentantur a pluribus patronis cum æquali numero vocum, Episcopus tenetur instituere digniorem.*

96 *Et talis dignior prætermissus posset ab instituente appellare.*

98 *Quando plures æqualis dignitatis, & meriti præsentantur a pluribus patronis cum æquali numero, tunc Episcopus potest ex ipsis sic præsentatis instituere quem maluerit, & sic est locus gratificationi.*

99 *Quando Patroni litigant inter se super Juspatronatus, & litem non finiunt intra tempus a Jure statutum, &*

nul.

nullus ex ipsis est in notoria possessione præsentandi, tunc pro ea vice Beneficium libere confert Ordinarius, ad quem pertinet institutio.

100 *Si vero unus ex litigantibus patronis sit cum bona fide in notoria possessione præsentandi ad tale Beneficium vere patronatum, tunc ipse valide, & licite præsentat, & præsentatus, non obstante lite, debet institui, & firmiter manebit talis præsentatus ab ipso, quamvis postea in judicio talis* Patronatus *succumbat.*

101 *Ad quem effectum attenditur etiam unica præsentatio effectuata.*

102 *Quando lis est inter patronum, & Episcopum pugnantem pro Ecclesiæ libertate, si lis non finiatur intra terminum quatuor, seu respective sex mensium a jure statutum, nequit Episcopus aliquem pro libitu instituere, sed debet interea ponere Ecclesiæ Œconomum, donec lis finiatur.*

103 *Item quando lis est inter patronum, & præsentatum, vel inter ipsos præsentatos, non potest Episcopus pro libitu aliquem instituere, quamvis lis duret ultra quatuor, vel sex respective menses, sed interea, lite durante, debet dare Œconomum.*

104 *Visis iis, quæ ad Patronum spectant ratione* Juris præsentandi, *adducuntur breviter ea; quæ spectant ad ejus* Jus honoris.

105 *Jus honoris competens patrono consistit specialiter in præcedentia processionis, ita ut in processionibus fieri solitis locus dignior præ aliis Laicis debeatur. Item quod in sua Ecclesia patronata debeat honorari in præcedentia nobilioris Sedis, & dignioris loci, atque præcedentia in suscipienda pace, thurificatione, aquæ aspersione, Candela in die Purificationis B.M.V. Palmæ ramo in Dominica Palmarum, & in suscipiendis Cineribus prima die Quadragesimæ, & Carbonibus benedictis in die Sabbathi Majoris Hebdomadæ, & in aliis similibus.*

106 *Limitatur tamen hoc jus honoris quoad thurificationem, & pacem in Mulieribus, quia illis non datur Thus, & Pax inter Missarum solemnia.*

107 *Item limitatur Jus honoris debiti patrono, quando adest præsens Dominus Territorialis loci.*

108 *Si autem Patronus esset Rex, vel supremus Princeps ratione prædictæ honorificentiæ tenerentur Presbyteri, & Clerici ejusdem Ecclesiæ patronatæ occurrere ei usque ad ambitum Ecclesiæ &c.*

109 *Patrono ratione juris defendendi competit præeminentia, ut possit defendere Ecclesiam, & inquirere, ne bona illius dilapidentur, & revocare alienationem male, & indebite factam; Supradicta tamen competunt ipsi, nedum ex jure honorifico, sed etiam, & potius ex jure oneroso.*

110 *Alias patronus Ecclesiasticus de jure habeat custodiam Ecclesiæ vacantis.*

111 *Patronus tamen Laicus non habebat de jure talem custodiam, sed defensionem tantum.*

112 *Post Concilium autem Tridentinum, tam patronus Ecclesiasticus, quam Laicus nullatenus potest se ingerere in fructibus Beneficii patronati.*

113 *Immo patronus, se ingerens in perceptione fructuum Beneficii patronati, aut bona ipsius usurpans, privatus est statim Jurepatronatus, & incurrit Excommunicationem Papæ reservatam.*

114 *Patrono competit etiam jus alimentationis in casu, quo vergat ad inopiam.*

115 *Immo jus alimentationis in tali casu competit patrono, non solum pro se, sed etiam pro Uxore, liberis, & familia.*

116 *Et talis alimentatio debet esse integra quoad cibum, potum, lectum, vestitum, & omnia, quæ ad honestam sustentationem sunt necessaria.*

117 *Nomine alimentationis veniunt, non solum cibus, & potus, sed etiam vestis, habitatio, & alia necessaria ad prædictam honestam sustentationem.*

118 *Talia alimenta debentur patronis secundum qualitatem personarum.*

119 *Et ea præstanda sunt patronis in eorum Domo propria, & non in ipsa Ecclesia.*

120 *Patronus est alimentandus a Beneficiato per eum præsentato ad beneficium, etiamsi ex post renunciaverit, vel donaverit Juspatronatus.*

121 *Immo nec, si retineat Juspatronatus, potest patronus tale jus percipiendi alimenta vendere, cedere, donare, vel alio modo distrahere.*

122 *Patronus pauper est alimentandus ab Ecclesia, etiamsi sit facta libera per renunciationem talis juris ipsi a patrono factam.*

123 *Immo etiamsi dos Ecclesiæ data per Fundatorem tractu temporis fuerit deperdita, seu consumpta sive culpa patroni, & aliunde Ecclesia habeat reditus suos, adhuc de his reditibus propriis Ecclesia tenetur ad alendum patronum præsertim, si non fuerit ab alio dotante in ea Juspatronatus acquisitum.*

124 *Jus alimentorum concessum ex benignitate Sac. Canonum patrono extenditur etiam ad ejus hæredes, sive consanguineos, sive extraneos, in quos Juspatronatus transivit.*

125 *Ut patronus possit alimenta petere, non est necesse, quod sit in summa, & extrema egestate, sed sufficit, quod ad talem inopiam vergere cœperit, ut non possit vivere secundum suum gradum, & conditionem.*

126 *Alimenta patrono debentur ab Ecclesia, seu Beneficiato solum ex superfluis ad Ecclesiæ, seu Beneficiati necessitatem.*

127 *Immo hæc qualitas superfluitatis est probanda a patrono petente alimenta.*

128 *Insuper licet Beneficiatus habeat ex patrimonialibus, vel alias per eum licite quæsitis, unde commode sustentari possit, adhuc ex fructibus Beneficii potest detrahere victum, & alia necessaria, & deinde si aliquid superest, succurrere patrono.*

129 *Si patronus habeat Avum, aut Patrem, aut Fratrem divitem, a quo possit alimenta consequi, vel sit Religiosus professus, non debentur illi alimenta a Beneficiato; Nec si posset sine præjudicio suæ salutis, gradus, & nobilitatis, ex industria sibi victum quærere.*

130 *Item non debentur alimenta patrono cessante ejus inopia.*

131 *Item patrono non debentur amplius alimenta propter ejus ingratitudinem.*

132 *Limitatur tamen hoc in patrono ingrato pœnitente.*

133 *Alia ad rem, & signanter quo ad onera patronorum,* remissive.

134 *Subnectuntur Supplementa Auctoris*, ad n. 137.

PAtroni quoad propositum dicuntur, & sunt, qui ha- 1
bent Jus, seu potestatem a Sacris Canonibus concessam præsentandi aliquem ad Ecclesiam, vel Ecclesiasticum Beneficium; *Sic in re Communis*, Patroni possunt esse,
non solum Clerici, sed etiam Laici; *c. Decernimus 32. caus.* 2
16. q. 7. & c. Quoniam 3. & c. Cum autem 24. de Jurepatronatus, ibi: *Si Laicus fuerit, cui jus competit præsentandi*. Et est Communissima, & patens quotidiana experientia; Quamvis enim Laici jurium spiritualium (inter quæ est Juspatronatus *ex cap. De Jure 16. de Jurepatronatus*) non sint capaces; *c. Decernimus 2. De judiciis, cap. Tua nos 25. de decimis*, cum similibus; tamen hujus Jurispatronatus, quod non est quid pure spirituale, sed tantum spirituali annexum, ut dicitur *in cit. cap. de Jure 16. de Jurepatronatus*, ibi: *Juspatronatus, quod est spirituali annexum*, sunt redditi capaces ex speciali gratia, & permissione, ac tolerantia Ecclesiæ, ut dicitur *in cit. c. Quoniam 3. De Jurepatronatus*, ibi: *In qua eos Ecclesia hucusque sustinuit*, & jam concesserat *in c. Decernimus 32. caus. 16. q. 7.* ut inde Laici magis allicerentur ad fundandas, & dotandas Ecclesias, & ad erigenda Beneficia Ecclesiastica, ut recte advertit Hugo *in c. Piæ mentis 26. caus. 16. q. 7.* Goffred. *in c. Sacrosancta, De election.* Glossa *in Clement. fin. post med. vers. Et fuit forte motivum, de rescriptis*, Pagnan. *in cit. c. Quoniam 3. de Jurepatr. n. 6.* Abbas *ibid. n. 2.* & alii passim.

Patroni esse possunt non solum Mares, sed etiam Fœ- 3
minæ; *arg. c. Cum Dilecta 16. De concession. præbend. & cap. Ex litteris 7. De Jurepatronatus*, & docet Communis Doctorum, & praxis universalis.

Patroni esse possunt, non solum puberes, sed etiam im- 4
puberes; *argument. cap. Piæ mentis 26. cap. Frigentius 27. cap. Quicumque 30. cap. Filiis 31. cap. Decernimus 32. & cap. Monasterium 33. caus. 16. q. 7.* ubi cuivis Fideli fundanti, ædificanti, vel dotanti Ecclesiam, & hæredibus ejus conceditur *Juspatronatus*, nec *ibid.* nec alibi excipiuntur impuberes, & sic tenent Doctores com-
muniter. Est tamen hic advertendum, quod quamvis im- 5
puberes ante septennium possint acquirere Juspatronatus, & esse patroni, defectu tamen usus rationis nequeunt pro tali tempore præsentare, sed nomine ipsorum debent præsentare Tutores; Garzias *de Beneficiis part. 5. cap. 9. num. 193.* Azorius *part. 2. lib. 6. cap. 21. quæstiunc. 14.* Pirhing *lib. 3. Decretal. titul. 38. num. 18.* Reiffenstuel *ibid. num. 38.* Lambertinus, & alii. Si autem impuberes sint majores septennio, possunt ipsi præsentare etiam sine Tutorum suorum auctoritate, quia impuberes septennio majores, præsumuntur habere usum rationis.
Unde sicuti eo tempore valide contrahunt sponsalia, ita 6
etiam valide præsentant; Rota *decis. 6. Jurepatronat. in antiq.* Pirhing *loc. cit. num. 18.* Reiffenstuel *loc. cit. num. 38.* Garzias *loc. cit. num. 186. & seq.* Castropal. *part. 2. tract. 3. disp. 2. num. 40.* Azorius *loc. cit.* Rebuff. *de Nominatión. quæst. 17. num. 40.* & alii communiter, qui tamen omnes docent valde decens, & æquum esse, ut impuberes præsentent auctoritate, & assensu Tutorum suorum. Hinc quamvis Tutores absolute præsentare possint,
etiamsi pupilli impuberes sint majores septennio, eo quod 7
Tutores habeant potestatem, nedum in personam, sed etiam in bona pupillorum; *arg. cap. Si annum 3. De judiciis in 6.* Tamen si tales pupilli ante Institutionem contradicant, & alios præsentent idoneos, isti sunt præferendi

præsentatis a Tutoribus etiam dignioribus, quia cum ta-
les pupilli sint præditi usu rationis, & sint Patroni Ju-
rispatronatus, ad illos pertinet præsentatio; *arg. cap. De-
cernimus* 32. *caus.* 16. *quæst.* 7. Sic Doctores *numero ante-
cedenti citati*, & teste Garzia *loc. cit. num.* 186. alii com-
muniter.
8 Si autem Patroni sint puberes, quamvis minores 25. an-
nis, tunc non possunt præsentare Curatores, & si absque
mandato, aut expresso consensu præsentent, eorum præsen-
tatio est invalida, quia Curatores non dantur Minoribus
quoad Ecclesiastica, & spiritualia, & ipsi minores, seu
puberes, vel majores quatuordecim annis *in Beneficiali-
bus, & aliis causis spiritualibus, & dependentibus ab eis-
dem* nullatenus dependent a Curatoribus, textu expresso
in cit. Cap. Si annum quartumdecimum 3. *de judiciis in* 6.
Garzias *leg. Cap. num.* 195., *&* 196. Pirhing *loc. cit. sub
num.* 18. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 41. Castropalao *loc. cit.
num.* 21., & alii passim.
9 Sic etiam, si Filiusfamilias sit Patronus, præsenta-
tio spectat ad ipsum, & non ad Patrem, quia in spi-
ritualibus, & quasi spiritualibus seu dependentibus ab
eisdem; non dependet Filius a Patre, nec illi subji-
citur, textu claro *in cit. cap. Si annum quartumdecimum* 3.
de judiciis in 6. Garzias *loc. cit. num.* 198. Pirhing *l. c.
num.* 18. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 41., *&* 42., & alii.
10 Id tamen limitatur in *jurepatronatu*, quod competit Fi-
lio ratione bonorum adventitiorum, quia, cum ususfru-
ctus talium bonorum spectet ad Patrem, *ex leg. Cum o-
portet, Cod. de bonis, quæ liberis*, ad ipsum Patrem spe-
ctare debet etiam *juspatronatus* talibus bonis inseparabili-
ter annexum, Garcias *loc. cit. part.* 5. *cap.* 9. *num.* 205.
Castropal. *loc. cit. num.* 22. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 42.
& alii. Juspatronatus enim transit cum re in illum, qui
eam cum dominio directo, vel saltem utili acquirit, ut
arg. Cap. Ex litteris 7. *de jurepatronatus*, *& Cap. Cum
Bertoldus* 18. *De sententia*, *& re judicata*, tenet ex com-
muni Fagnan. *in cit. Cap. Ex litteris num.* 15. Vide ad-
ducta supra *art.* 2. *num.* 16. *&* 91.
11 Patroni esse possunt non solum legitime nati, sed e-
tiam spurii, vel alii illegitimi; *arg. Cap. Piæ mentis* 26.
Cap. Frigantiam 27. *Cap. Quicumque* 30. *Cap. Filii* 31.
Cap. Decernimus 32., *& Cap. Monasterium* 33. *caus.* 16.
quæst. 7. in quibus generatim cuicumque Christiano fun-
danti, extruenti, vel dotanti Ecclesiam, & hæredibus
ejus conceditur juspatronatus, nec *ibi*, nec *alibi* excipiun-
tur illegitimi; Tum quia, cum Spurii, & illegitimi sint
capaces hæreditatis, vel Legati relicti ab extraneo pos-
sunt una cum hæreditate, vel Legato acquirere etiam Jus-
patronatus ei inseparabiliter annexum, uti pariter si spu-
riis, & illegitimis donetur, vel vendatur res aliqua, cui
annexum sit inseparabiliter juspatronatus, ad ipsos tran-
sit etiam juspatronatus una cum re eis vendita, vel
donata; quia juspatronatus transit, cum rerum universi-
tate, seu cum aliqua speciali re, cum sit inseparabiliter
annexum per jura, & fundamenta adducta supra *art.* 2.
num. 6. 25. 39. 40. 47. 55. 58. 61. *& seq.*
12 Patroni esse non possunt Judæi, Pagani, & Infideles,
quamvis Ecclesiam fundaverint, extruerint, vel dotave-
rint, seu Castrum, aut Villam emerint, cui annexum
sit juspatronatus, quia propter id jura citata numero
antecedenti dicunt acquiri quidem juspatronatus, sed a
solis Christianis, & Fidelibus. Unde Judæi, Pagani, &
Infideles sunt omnino exclusi. Sic *Communis Doctorum*
cum Fagnano *in capit. Nobis* 25. *de jurepatronatus nu-
mer.* 7. Abbat. *ibidem numer.* 3. Joann. Andr. *ibidem nu-
mer.* 3. Pirhing *loc. citat. numer.* 20. Reiffenstuel *loc. cit.
numer.* 43. *arg. cit. juribus*.
13 Patroni esse non possunt neque Hæretici quia, cum
Hæretici sint extra Ecclesiam non potest eis competere
Juspatronatus, quod est Ecclesiasticum; *arg. Cap. Dili-
gimus* 31. *caus.* 24. *quæst.* 1. Tunc quia omnia bona Hæ-
reticorum ipso jure confiscata; *Cap. Cum secundum* 19.
de Hæreticis in 6. adeoque etiam juspatronatus eis an-
nexum; *Cap. Accessorium* 42. *de Regul. juris in* 6.,
ibi: *Accessorium naturam sequi congruit principalis*, & fa-
14 ciunt dicta supra *art.* 2. *numer.* 19., 20., 21. Excom-
municati tolerati, & non vitandi possunt esse Patroni.
Potest enim Episcopus consentire, quod tales Ex-
communicati fundent, ædificent, aut dotent Ecclesiam,
& sic Juspatronatus acquirant, quamvis exercitium, &
usum ipsius nequeant habere ante absolutionem, Joann.
And. *in Cap. Nobis* 25. *de jurepatronatus num.* 3. Pirhing
loc. cit. num. 21. Fagnanus *in cit. Cap. Nobis num.* 12.,
& 13. ubi dicit, quod Excommunicatus acquirit juspa-
tronatus habitu tantum, sed non actu ante absolutio-
nem, & citat plures alios; Tum quia Excommunica-
ti non amittunt juspatronatus, quod ante Excommuni-
cationem habebant, sed privantur solum ipsius usu, &
exercitio, donec fuerint absoluti; Pirhing *loc. citat. nu-
mer.* 21. Azorius *part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 1. *quæst.* 9. & alii
passim.
15 Successio Patronorum in jurepatronatus hæreditario,
seu mixto fit in stirpes, & non in capita, unde plu-
res hæredes unius Patroni defuncti, pro uno tantum si-
mul Patrono reputantur, & unam tantum vocem ha-
bent; Sic ad dirimendas contrarias Doctorum opiniones
fuit expresse statutum *in Clem. Plures* 2. *De jurepatrona-
tus*. Et sic hodie tenet Communis cum Rota rec. *part.* 4.
t. 2. *dec.* 47. *num.* 9. *part.* 7. *dec.* 72. *num.* 21. *part.* 13. *dec.*
103. *num.* 2., *& dec.* 272. *num.* 1. *part.* 17. *dec.* 99. *num.* 8.,
& sæpe alibi. Hinc Filii, seu descendentes admittuntur 16
in stirpes, & non in capita. Rota *part.* 4. *tom.* 1. *dec.* 77.
num. 1. *part.* 7. *dec.* 275. *num.* 3. *part.* 11. *dec.* 268. *num.* 3. Et
stirpes attendi debet in præsentatione jurispatronatus, &
numerus personarum, ita quod plures ab uno descenden-
tes procedant in stirpes, non autem in capita, & unius
loco reputentur. Rota *part.* 4. *tom.* 1. *dec.* 657. *num.* 3.,
& cit. Clementina Plures. Et idem procedit in Jurepa- 17
tronatus hæreditario ad plures lineas spectante, in quo
præsentatio fieri debet in stirpes, & non in capita. Rota
part. 18. *tom.* 2. *dec.* 424. *num.* 1. Ita ut in jurepatronatus
tribus personis relicto quælibet ex ipsis suam constituat
lineam, & vocem. Rota *ibidem num.* 3. Et descenden-
tes ab una tantum partem habeant, quantam descendentes
ab alia Rota *ibid. num.* 4.
Successio Patronorum in jurepatronatus gentilitio, seu 18
familiari fit in capita, & non in stirpes. Rota *part.* 4.
tom. 2. *dec.* 47. *num.* 2. *part.* 5. *tom.* 1. *dec.* 284. *num.* 10. *part.*
7. *decis.* 280. *num.* 4. Et sic descendentes jure sanguinis
succedunt in capita, & non in stirpes. Rota *part.* 2. *dec.*
251. *num.* 5. *part.* 13. *dec.* 103. *num.* 3. Et omnes tenentur
præsentare in capita. Rota *part.* 13. *dec.* 83. *num.* 21. 19
Patroni a præsentatis nihil possunt exigere temporale, 20
nisi quod in ipsa fundatione constat fuisse impositum;
Cap. Sicut 2. *de supplend. negligentia Prælator.*, *& Cap.
Præterea* 23. *de jurepatronatus*. Præsentatio est Simonia- 21
ca, quando aliquid datur, vel promittitur pro habendis
vocibus, seu præsentationibus Patronorum; *arg. Cap. Ve-
niens* 19. *De Simonia*, ubi Abbas, & Decius *in not.* 5.
Roch. de Curte *De jurepatronat. verb. Et utile*, *quæst.*
3. *num.* 19. Lambertinus *in suo tractatu lib.* 2. *part.* 1.
quæst. 9. *art.* 8. Navarr. *in Manual. cap.* 23. *num.* 100.
vers. Nam cum quis, Barbosa *lib.* 3. *Juris Eccles. univers.
cap.* 12. *num.* 202. Rota *in Commens. Cappellæ* 11. *Mar-
tii* 1595., *& in Romana jurispatronatus* 29. *Januarii* 1601.
coram Card. Millino. Quamvis id fiat etiam ipso Præsen- 22
tato ignorante; *Cap. Si alicujus* 59. *de electione*, *Cap.
Nobis* 27. *de Simonia*, Rota *dec.* 285. *num.* 3. *part.* 1. *di-
vers. & in dicta Commens. Cappellæ*, Barbosa *loc. cit. num.*
202., & alii passim.
Patroni Laici habent solum quatuor menses ad præsen- 23
tandum; *cap. Quoniam* 3. *& c. Cum propter* 27. *De Jure-
patron. & cap. Si Laicus*, *unic. de Jurepatron. in* 6.
§. Verum, ubi sic præcise dicitur; „ Verum licet Pa-
„ tronus Laicus ad præsentandum tempus habeat quadri-
„ mestre duntaxat, *& in ejus Summario*: Laicus qua-
„ drimestre tempus habet ad præsentandum; " Et sic *Com-
munis* cum Rota *part.* 9. *tom.* 1. *decis.* 29. *num.* 13. *& ea-
dem p.* 9. *t.* 2. *dec.* 446. *num.* 16. *p.* 12. *dec.* 25. *num.* 4. & sæ-
pe alibi. Quo quidem quadrimestri tempore elapso Patro- 24
norum auctoritas expirat, ita ut post illud non possint am-
plius præsentare, cum tunc collatio devolvatur ad Supe-
riorem; *arg. c. Eam te decet* 22. *& c. Cum propter* 27. *de ju-
repatr. c. Licet* 3. *De supplenda neglig. Prælat. & c. Nul-
la* 2. *de concessione præbendæ*; Rota *p.* 3. *rec. dec.* 10. *n.* 7.
& sæpe alibi. Non præjudicat tamen dictum quadrime- 25
stre Pupillo, quin eidem ob non petitam in tempore dis-
pensationem competat restitutio in integrum; Rota *p.* 13.
rec. dec. 290. *num.* 14.
Patroni autem Ecclesiastici de jure habent semestre ad 26
præsentandum; *cap. Eam te decet* 22. *De Jurepatr.* &
cit. cap. Si Laicus, *unic.* §. *Verum*, *de Jurepatr. in* 6.
ibi; „ Ecclesia tamen (vel Monasterium, cui facta est a
„ Laico juris collatio patronatus) tempus habet semestre,
„ & in ejus Summario sic præcise dicitur; " *Ecclesia ve-
ro* (habet) *semestre*, *licet a Laico acquisiverit Juspatro-* 27
natus. Tali semestri elapso Patronorum Ecclesiasticorum
auctoritas expirat, ita ut post illud non possint amplius
præsentare, sed pro ea vice collatio devolvatur gradatim
ad Superiorem, idest de Capitulo ad Episcopum, de Epi-
scopo ad Metropolitanum, de Metropolitano ad Nuncium,
de Nuncio ad Papam; *c. Licet* 3. *De supplend. negligen-
tia Prælat. & c. Nulla* 2. *De concessione præbendæ*; &
Rota *part.* 2. *rec. dec.* 186. *num.* 1. *p.* 18. *tom.* 1. *dec.* 180. 28
num. 3. Et quilibet eorum habet sex menses ad conferen-
dum a tempore scientiæ; Rota *in Spoletana Beneficiorum*
31. *Jan.* 1694. *cor. Mantica inter ejus impressas Decisiones* 29
260. *& p.* 18. *tom.* 1. *rec. dec.* 180. *n.* 3. Quamvis devolu-
tio esset facta a Laico Patrono, qui tantum habet quadri-
mestre; Garzias *de Beneficiis p.* 10. *cap.* 3. *num.* 9. Rota
dec. 6. *de Jurepatronatus in novis*, *& in Sabinens. Bene-
ficii* 21. *Maji* 1584. *coram Captio*, *& in Salamantina Por-
tionis* 13. *Junii* 1586. *cor. Ubaldo*.
Potest tamen Episcopus, & respective Metropolita- 30
nus, & Nuncius elapso tempore Patronis, & respective
aliis, ad quos jus fuerit devolutum, gratiam facere, &
tempus ad præsentandum seu respective conferendum pro-
rogare; Rota *p.* 17. *rec. dec.* 13. *num.* 2. Lambertinus *de
Jure-*

Jurepatr. lib. 2. *c.* 9. *num.* 33. Castropalao *p.* 2. *tract.* 13.
disp. 2. *punct.* 5. *num.* 8. Riccius *in praxi resol.* 195. Bar-
bosa *p.* 3. *de Offic.*, *& potest. Episc. alleg.* 72. *num.* 143.
& 170. & alii; *arg. sicut nobis* 2. *De supplenda neglig.*
31 *Prælat.* ponderando ibi verbum *Liceat*, quod ponit causam
in voluntate illius, cui licet. Cum hac tamen advertentia,
quod Episcopus, respective Metropolitanus, & Nuncius
non potest prorogare tempus ultra sex menses; *arg. c.*
Nulla 2. *De concessione præb.* ubi ipsis in casu devolutio-
nis conceduntur solum sex menses ad conferendum, ibi:
Infra sex menses personis, quæ digne administrare valeant,
conferantur, quia, ut recte censuit Rota *loc. cit. num.* 3.
& 4. hoc solum fere potest in præjudicium sui ipsius, non
autem in præjudicium alterius Superioris; Castropalao
loc. cit. Reiffenst. *lib.* 3. *Decret. tit.* 38. *num.* 56. & alii.
32 Quamvis autem possit Episcopus, & respective Metropo-
litanus, & Nuncius supradictum tempus prorogare, ipsum
tamen non potest abbreviare; Vivian. *in praxi Juspatro-*
nat. p. 2. *lib.* 7. Castropal. *loc. cit. punct.* 5. *num.* 8. Bar-
bosa *loc. cit. n.*143. Alphonsus de Leone *quæst.* 4. *praxi* 5.
*num.*87. ubi citat Rotam *in Salmantina Beneficii* 4. *Fe-*
bruarii 1630. *cor. Ghislerio*, in qua fuit expresse resolu-
tum, Ordinarium non posse restringere, neque abbrevia-
re tempus Patronis concessum a Jure ad præsentandum,
quia indultum a jure beneficium non potest per Judicem
tolli, *c. Indultum* 17. *de Regul. juris in* 6. ibi: *Indultum*
a jure beneficium non est alicui auferendum.
33 Patroni jurispatronatus mixti possunt omnes præsenta-
re intra semestre; Rota *p.* 19. *recent. t.* 1. *dec.* 129. *num.* 3.
34 *& dec.* 298. *nu.* 1. 4. *& seq.* cum communi Doctorum. Ta-
le enim juspatronatus mixtum gaudet privilegio jurispatro-
natus Ecclesiastici ad effectum præsentandi intra seme-
stre, Rota *p.* 12. *dec.* 250. *num.* 15. *& p.* 13. *dec.* 376. *num.* 4.
35 *&* 5. Etiamsi minor pars sit Clericorum Rota *p.* 12. *decis.*
36 250. *num.* 13. *&* 14. Ita tamen, ut Patroni uti Laici in-
tra Quadrimestre ad præsentandum ante Episcopi institu-
tionem possit variare Rota *ibid. num.* 19. Quin amittant
37 tamquam Clerici semestre ad præsentandum, Rota *ibid.*
38 *num.* 20. *&* 21. Quia in jurepatronatus mixto semper at-
tenditur qualitas favorabilior patronis, Rota *ibid. nu-*
mer. 22. *&* 23.
39 Tempus ad præsentandum non currit Patronis, nisi a
die scientiæ, seu habitæ notitiæ vacationis, arg. *c. Quia*
diversitatem 5. *De concessione præbendæ*, ibi: „ Semestre
„ autem tempus non a tempore vacationis præbenda-
„ rum, sed notitiæ ipsius potius volumus computari. “
Et sic *Communis* cum Garzia *de Benef. p.* 10. *c.* 2. *num.* 34.
Barbosa *l. c. num.* 134. Et Rota *p.* 2. *recent. dec.* 10. *num.* 7.
dec. 173. *num.* 1. *& d.* 406. *num.* 1. *p.* 3. *dec.* 377. *num.* 3. *p.* 7.
40 *d.* 221. *num.* 9. *p.* 19. *t.* 2. *d.* 678. *num.* 12. Et quidem dictum
tempus currit solum a die scientiæ veræ, & certæ, nec
sufficit dubia, Rota *p.* 5. *t.* 1. *d.* 15. *num.* 12. Ita ut probatio
scientiæ debeat esse vera, & concludens, nec præsumpti-
va sufficiat, Rota *p.* 2. *d.* 173. *num.* 1. Barbosa *l. c. num.* 35.
& 36. cum pluribus aliis ibi citatis, *arg. c. Præsumitur* 46.
de Regulis juris in 6. ibi: *Præsumitur ignorantia, ubi*
41 *scientia non probatur*. Nisi ignorantia vacationis sit in
verisimilis, quo casu tempus currit a die ipsius vacatio-
nis, Rota *punct.* 3. *decis.* 377. *numer.* 3. Præsumitur au-
tem ignorantia potius, quam scientia, si Beneficiatus de-
cesserit extra locum Beneficii, & habitationis Patrono-
42 rum, Rota *p.* 3. *d.* 21. *num.* 1. Similiter non currit tem-
pus Patrono legitime impedito, aut absenti, ut si Patro-
nus sit absens Reipublicæ causa, vel injuste carceratus,
vel si non haberet tutum accessum propter perhorrescen-
tiam alicujus inimici; Tempus enim non currit legitime
impedito; *arg. cit. cap. Quia diversitatem* 5. *De concessio-*
ne præbendæ: in cujus Summario sic expresse dicitur:
„ semestre ad eligendum, seu conferendum a jure præ-
„ fixum non currit legitime impedito cap. Ne pro defe-
„ ctu 41. de electionibus: “ ibi: *Justo impedimento*
cessante. Rebuffus *de Patron. poss. num.* 304. Barbosa *cit.*
alleg. 72. *num.* 138. *& lib.* 3. *juris Eccles. univ. c.* 12. *n.* 170.
43 & communis aliorum. Præsentatio intra prædictum tem-
pus indultum a jure potest fieri a Patronis quocumque die
etiam feriato, & etiam Paschali, cum sit quid extra-
judiciale, & sapiat spiritualitatem: *Communis* cum Bar-
bosa *cit. alleg.* 72. *num.* 144. *& seq.*
44 Patronus Ecclesiasticus semel, ac aliquem idoneum præ-
sentavit, non potest amplius variare, seu pro illa vice
alium præsentare etiam cumulative; Quod tamen, si fe-
cerit, debet Episcopus primo præsentatum instituere, tex-
tu claro *in cap. Quod autem* 5. *cap. Cum autem* 24. *& c.*
Pastoralis 29. *de jurepatr.* Rota *p.* 13. *rec. d.* 14. *num.* 18.
p. 17. *d.* 250. *num.* 17. Fagnan. *in citat.*, *cap. Cum autem* 24.
De jurepatronatus num. 15. ubi expresse dicit, quod Pa-
tronus Ecclesiasticus non potest variare præsentando alium
etiam cumulative, & sic tenent etiam alii communi-
45 ter. Patronus autem Laicus potest variare præsentan-
do secundum accumulative, non tamen privative, &
exclusive, hoc est, potest uni præsentato alium ad-
huc adjungere, & Episcopo, quem instituere velit, re-
linquere. Non vero potest primum penitus exclude-
re, *argument. citat. capit. Cum autem* 24. *de jurepatro-*
natus; ubi cum relinquatur arbitrio Episcopi, quis ex duo-

bus a Patrono Laico successive præsentatis instituatur,
aperte declaratur primam præsentationem non fuisse revo-
catam; alioquin Episcopus non posset primum præsenta-
tum instituere; Et sic *cit. cap. Cum autem* tenent Joann.
Andr. *num.* 6. Abbas *n.* 2. Ancharanus *n.* 3. Barbosa *n.* 2.
Fagnan. *n.* 6. ubi ex Lambertino testatur sic tenere Commu-
nem Canonistarum, & Legistarum. Et sic Rota *p.* 9. *t.* 1. *d.*
235. *n.* 5. *p.* 14. *dec.* 431. *n.* 5. & sæpe alibi.
Ipse tamen Patronus Laicus potest semel tantum va- 46
riare, *arg. cit. c. Quod autem* 5. *c. Cum autem* 24. *cap. Cum*
Dilectus 28. *& Cap. Pastoralis* 29. *de jurepatron.* ubi cum
Textus, cum Summaria loquuntur tantum de duobus suc-
cessive, & non de pluribus. Et sic tenet Rota *p.* 13. *rec.*
decis. 14. *sub num.* 18. *& dec.* 178. *num.* 4. *p.* 14. *d.* 262. *n.* 5.
Fagnan. *in cit. Cap. Cum autem* 24. *de jurepatr. num.* 8. & ef-
ficaciter probat Calderin. *cons.* 16. *An Laicus tit. de jure-*
patron. Garzias *de Benef. p.* 5. *cap.* 9. *nu.* 214. Roch. *de jure-*
patr. q. 10. *verb. Honorificum*; Lambert. *de jurepatr. lib.* 2. *p.*
2. *q.* 7. *art.* 23. Navarr. *in c. Placuit, de pœnit. dist.* 6. *num.*
167. *& sequent.* & pluribus aliis citatis Barbosa *par.* 3. *de*
Offic. & potest. Episc. cit. alleg. 72. *num.* 162. ubi citat etiam
Rotam *in Compostellana Parochialis* 20. *Februarii* 1630.
coram Merlino.
Sunt autem multi, qui tenent, posse Patronum Lai- 47
cum intra quadrimestre cumulative variare non solum se-
mel, sed bis, ter, quater, & quoties voluerit, Sic Glos-
sa in *Clementin. plures*, 2. *De Jurepatronat. verb. Præ-*
sentare; Abbas *in Cap. Quanto, de Judic. & ibi* etiam
Decius, Castropalao *part.* 2. *tract.* 13. *disp.* 2. *punct.* 6.
n. 3. Azorius *p.* 2. *lib.* 6. *c.* 2. Perez de Lara *de Anniv.*
lib. 2. *Cap.* 9. *n.* 8. Navar. *in suis Sing. Canon. Conclus.* 112.
n. 8. Alphonsus de Leone *q.* 4. *praxi* 5. *n.* 98. & probabi-
lius Reiffenstuel *lib.* 3. *decr. tit.* 38. *sub n.* 58. *arg. cit. Cap.*
Quod autem 5. *Cap. Cum autem* 24. *& Cap. Pastoralis*. Et ra-
tio illorum est, quia talis cumulativa variatio non est o-
diosa, sed favorabilis Ecclesiæ, quia quanto plures ei præsen-
tantur, pinguiorem habet facultatem eligendi, & acqui-
rendi digniorem Rectorem. Unde ad id, quod in contrarium
adducitur, quod variatio sit restringenda, utpote odiosa, di-
cunt esse quidem odiosam variationem exclusivam, non
autem cumulativam, quæ potius est favorabilis. Et licet
in citatis Juribus, cum Textus, cum Summaria loquan-
tur tantum de duobus successive, per hoc tamen non
excluditur tertius, quartus, quintus &c. cum dicta Jura
loquantur tantum de duobus, ex quo solum de duobus se
obtulit casus, qui si de pluribus se obtulisset, de pluribus
etiam dicta Jura locuta fuissent.
Conveniunt tamen communiter Doctores utriusque sen- 48
tentiæ, quod Patronus Laicus, sicut potest duos cumula-
tive præsentare successivis temporibus, ita potest præsen-
tare plures simul unico contextu, dummodo id agat e-
tiam cumulative eo modo, ut Episcopus alterum eligat,
& admittat; Rota *p.* 16. *d.* 240. *n.* 10. Fagnan. *in cit. Cap.*
Cum autem 24. *de Jurepatr. n.* 5. & alii passim; *arg. Clem.*
Plur. de Jurepatr. §. *final.* Item conveniunt satis communi- 49
ter Doctores, quod, si Patronus Laicus prima, vel secun-
da vice fecit præsentationem nullam, veluti si præsenta-
vit coram non habente potestatem instituendi, possit in-
tra Quadrimestre tertium præsentare, quia tunc sicuti Pa-
tronus potest præsentare secundum ex toto, recedendo a
primo; *arg. Cap. Cum Laici* 10. *de Jurepatr.* per quem tex-
tum ita tenet ex Abbate, & aliis Fagnan. *in cit. Cap.*
Cum autem num. 10. *&* 24. eodem modo potest præsenta-
re tertium: Prima enim præsentatio, cum sit nulla, non
computatur in numero præsentationum, & sic non impe-
dit, quin secunda præsentatio sit prima, & tertius cu-
mulative præsentatus sit secundus, quia, ut expresse di-
citur *in c. Non præstat* 52. *de Regul. Juris in* 6. *Non præ-*
stat impedimentum, quod de Jure non sortitur effectum,
adeoque Patronus Laicus, qui sic nulliter præsentavit pri-
ma, vel secunda vice, poterit intra Quadrimestre ter-
tium, qui erit secundus, præsentare. Fagnan. cum aliis
in cit. c. Cum autem num. 9. *&* 11. Reiffenst. *l. c. n.* 59. Ro-
ta *p.* 12. *rec. d.* 154. *n.* 15. Idem dicendum venit, si Pa- 50
tronus prima, vel secunda vice ignoranter præsentavit in-
habilem, seu indignum. Fagnan. *in cit. Cap. Cum autem*
n. 12. cum Jo. Andr. & Card. *in Cap. Cum vos* 4. *de Officio*
Ordin. In tali enim casu Patronus est sine culpa, sine qua
nemo est privandus jure suo, *Cap. Sine culpa* 23. *de Reg.*
Juris in 6. ibi: „ Sine culpa (nisi subsit causa) non est
„ aliquis puniendus.
Non potest tamen Patronus, lite pendente, nec etiam 51
cumulando variare; Rota *part.* 5. *rec. tom.* 2. *dec.* 607. *nu-* 52
mer. 4. Nec ea durante inter duos præsentatos alium ter-
tium præsentare sine vitio attentati; Rot. *part.* 2. *decis.*
504. *num.* 2. Barbosa *cit. allegat.* 72. *num.* 162. ubi citat
plures alios, & adducit etiam decisionem Rotæ. Minus 53
vero, lite pendente, super titulo Beneficii inter Provi-
sum Apostolicum, & Præsentatum, iterum alium præ-
sentare potest; Rota *part.* 2. *dec.* 206. *num.* 8. Ita ut, ne- 54
que possit cumulando præsentare collitigantem; Rota *ibi-*
dem. Prout neque in locum mortui alium præsentare po-
test; Rota *p.* 3. *dec.* 336. *sub n.* 3. Barbosa *loc. cit.* cum aliis.
Ratio autem, quare ex supradictis *Patronus Laicus* va- 55
riare possit, & non *Ecclesiasticus*, multiplex a Doctoribus

assignatur. Prima, & verior est, quia præsentatio Eccle-
siasticorum vim habet electionis, in qua electione non
cadit variatio, cum statim electo acquiratur Jus in
re, *capit. Publicato 58. De Electione*, ibi: *Publicato scru-
tinio variare nequeunt Electores*; & ibi Glossa ver-
bo *Variare*. Non sic autem præsentatio Laicorum,
quia præsentatus ab istis acquirit tantum Jus ad rem.
Unde sicut non tenet secunda electio, prima non cassa-
ta, *cap. Consideravimus 10. & capit. Auditis 29. de ele-
ction*, ita nec secunda præsentatio Ecclesiasticorum; Joan.
Andreas *in cap. Cum autem 24. De Jurepatr. n. 7.* Butrius
ibid. num. 9. Abbas *ibid. n.* Ancharan. *ibid. num. 5.* In-
nocent. *ibidem in fine*, Fagnan, *ibid. nu. 19.* Gonzal. *Ad
regul. 8. Cancellar. gloss. 15. §. 2. n. 11.* Barbosa *cit. al-
leg. 72. n. 154.* ubi citat Rotam, & plures alios Docto-
res. Secunda ratio potest esse, quia Clerici facilius, &
melius possunt invenire, & cognoscere Clericos idoneos,
quam Laici, qui cum sint extra Clericalem militiam,
56 possunt titubare; Lambertin. *De Jurepatronat. lib. 2. p. 3.
nu. 7. art. 1.* Barbosa *loc. cit. num. 155.* & alii. Tertia ratio
potest esse, quia Clerici Patroni pinguius Jus habent, quam
Laici, ut dicit Glossa *in cit. cap. Cum autem 24. De Jure-
patronat.* verb. *Persona*, id est ex præsentatione Clerici
plus Juris tribuitur præsentato, quam ex præsentatione
Laici, ut explicat Cardin. *n. 4. vers. Quæro quæ est ra-
tio* cum Fagnan, *loc. cit. n. 15.* firmius enim debet esse ver-
bum Ecclesiasticorum, quam Laicorum, *cap. Inter corpo-
57 ralia, & spiritualia 2. De translation. Episcop., & Cle-
ment. Cum illusio unic. De renunciation.* ibi: *Cum illusio,
& variatio in personis Ecclesiasticis maxime sint vi-
tandæ*. Immo pactio, sive locutio, vel dictum etiam cu-
juscumque firmius est, si agatur in foro Ecclesiæ, ut no-
tatur *in cap. Antigonus 1. & cap. Qualiter 3. de pactis*,
58 Fagnan. *loc. cit. n. 16.* & alii. Quarta ratio potest esse
quia Laici habent tantum Quadrimestre ad præsentandum,
Ecclesiastici vero semestre: unde æquum videtur, ut qui
gravantur in uno, releventur in alio; *leg. Eum, qui ff.
de jurejur. leg. Jure succursum 7. de jure dotium*; & sic
cum Patroni Laici graventur in hoc, quod tantum ha-
beant Quadrimestre, releventur in alio, id est in hoc,
quod possint variare; Barbosa *cit. allegat. 72. n. 155.* Reif-
fenstuel *lib. 3. decretal. tit. 38. n. 57.* & alii.
59 Inter varia jura, quæ Patrono ratione jurispatronatus
competunt, quatuor præcipue assignantur *in cap. Nobis
25. de Jurepatronat.* & a Glossa *ibidem in fine* enumeran-
tur sequentibus duobus versiculis:

Patrono debentur honor, onus, utilitasque.
Præsentet, præsit, defendat, alatur egenus.

60 Patrono ita competit jus præsentandi, ut si Clericum
habilem, & idoneum præsentet, Episcopus, vel alius,
ad quem spectat institutio, eum admittere, & in Benefi-
cio instituere teneatur, *cap. Significasti 18. De Jurepatron.*
cum similibus, & *Communis Doctorum*. Dummodo tamen
præsentet in tempore a Jure statuto, quod est Quadri-
mestre pro Patrono Laico ex dictis supra *n. 23.* & seme-
61 stre pro Patrono Ecclesiastico ex adductis *num. 26.* Nisi a
Fundatore in fundatione cum consensu Episcopi fuerit ta-
le tempus prolongatum, vel abbreviatum, uti posse sic
62 prolongare, & abbreviare cum Episcopi consensu, & E-
piscopum non posse ipsum consensum denegare, aliter
Superior suppleret, docet Lambertin. *De Jurepatronat. p.
2. lib. 1. quæst. princip. 28. art. 7.* Ventriglia *tom. 2. De
Jurepatronat. annot. 1. §. 3. n. 33. & Communis aliorum.*
Cum Fundator Beneficii possit in limine fundationis cum
consensu Episcopi apponere conditiones, & pacta sibi be-
nevisa, etiamsi Juri communi sint contraria, & Episco-
pus teneatur illa admittere, alias Superior suppleret, ut
docet, & testatur de communi Monacell. *part. 1. tit. 2.
formul. 1. n. 7. & sequent.* & tenet Rota *part. 1. recent.
decis. 330. n. 2.* Card. de Luca *de Jurepatr. disc. 14. sub n.
6. disc. 20. n. 16. disc. 68. num. 8. de Benefic. disc. 33. num. 6.
disc. 94. n. 8.*
63 Hinc sine consensu Patroni in tempore a jure, vel
Fundatore statuto habilem præsentantis, Episcopus alteri
conferre non potest Beneficium Jurispatronatus, & si ipso
Patrono contradicente, conferatur ab Episcopo, collatio
est irritanda, & facienda ad præcisam præsentationem
ipsius Patroni, *cap. Decernimus 32. caus. 16. quæst. 7.* ibi:
„ Quod si spretis eisdem Fundatoribus Rectores ibidem
„ præsumpserit Episcopus ordinare, & ordinationem suam
„ irritam noverit esse, & ad verecundiam suam alios in
„ eorum loco, quos iidem ipsi Fundatores condignos ele-
„ gerint, ordinari; *& arg. cap. Ex insinuatione 14. cap.
Significasti 18. cap. Nobis 24. De Jurepatronat.* cum simi-
libus. Et sic tenet communis Doctorum.
64 Papa tamen si velit, potest libere disponere de Benefi-
ciis Patronatis, nedum Ecclesiasticorum, sed etiam Lai-
corum, etiam invitis Patronis; *Communis* cum Glossa *in
Clementina Per litteras 2. De præbend. verb. Apostolicis*;
Fagnan. *in cap. Quoniam 3. De Jurepatronat. n. 9.* Reif-
fenstuel *lib. 3. decretal. tit. 38. n. 63. argum. cap. Licet
2. De præbend. in 6.* Cum enim Juspatronatus, quod Lai-
ci in Ecclesiis habent, gratiosum sit, eosque Ecclesia in
tali potestate ex gratia sustineat, ut expresse dicitur *in
cit. cap. Quoniam*, ibi: *potestate, in qua eos Ecclesia huc
usque sustinuit, abutuntur &c.* stat clarum, quod Papa ex 65
plenitudine potestatis possit tali Juripatronatus derogare,
argum. cap. Omnis res, 1. de Regul. Juris, ibi: *Omnis
res, per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvi-
tur*. Sed non expedit, ut Papa de Jurepatronatus Laico-
rum sic ipsis invitis disponat, ne Laici a Fundationibus
retrahantur, ut notant communiter Doctores, & quia *Pa-
tronorum jura tollere, piasque Fidelium voluntates in eo-
rum institutione violare æquum non est*, ut dicit Concil. 66
Trident. *sess. 25. de reformat. cap. 9.* Unde nunquam Pa-
pa censendus est velle derogare Juripatronatus proprio
Laicorum, nisi id clare exprimat; Fagnan. *loc. num. 11.*
Reiffenstuel *loc. cit. n. 63.* Geminian. *consil. 38. pro cla-
riori num. 13. vers. Ex iis ergo patet*; Felin. *in tract. Quan-
do litteræ Apostolic. præjudic. Patron. in princip.*, & alii
passim.
Non sic autem de Jurepatronatus Ecclesiasticorum, cui 67
Papa censetur derogare per simplicem concessionem, u-
nionem, aut reservationem ab ipso factam; *Communis*
cum supracitatis; In tali enim Jurepatronatus Ecclesiasti-
corum cessant motiva non libere ei derogandi, quæ oc-
currunt in Jurepatronatus Laicorum. Immo Juripatrona-
tus Ecclesiastico potest derogare etiam Legatus Summi 68
Pontificis, qui potest sibi reservare nondum vacantia Be-
neficia *Jurispatronatus Ecclesiastici*, eaque vacantia con-
ferre, etiam absque consensu Patroni; quamvis non sic
Beneficia *Jurispatronatus Laicalis*, *argum. cap. Dilectus
6. de Officio Legati; & cap. Cum Dilectus 28. de Jurepa-
tronat.* & ibi Abbas *num. 2.* Barbosa *num. 1.* & Commu-
nis aliorum. Et ratio adducitur *in cit. cap. Cum. Dile-
ctus*, scilicet, quia *Patronus Ecclesiasticus* subest Jurisdi-
ctioni Legati Pontificii, & non sic *Patronatus Laicus*. 69
Si autem Juspatronatus sit mixtum, tunc Legatus Ponti-
ficius, reservare, nec conferre potest Beneficium invitis
patronis, quia *Patronus Clericus* participat de privilegio
patroni Laici, cum jurepatronatus mixto semper attenda-
tur qualitas favorabilior patronis, Rota *part. 12. recent.
decis. 250. num. 22. & 23.* & fuit dictum supra *a num.
33. ad 38.*
Patronus potest nominare Laicum, dummodo iste re-
periatur Clericus tempore præsentationis, Vivian. *De Ju- 70
repatronat. lib. 6. cap. 7. num. 40. part. 2.* Rota post eum-
dem *decis. 148. num. 14. & sequent. & part. 19. recent.
dec. 621. num. 22. & in Faesen. Canonicatus 8. Junii* 1711.
§. Postremo, coram Molines, Garzias *de Beneficiis part. 7.
cap. 1. num. 32. & sequent.* Parisius *de Resignat. lib. 4.
quæst. 2. & 6.* Piton. *tom. 2. de controvers. Patronat. al-
legat. 100. num. 436.* Immo patronus potest etiam præsen-
tare Laicum coram Ordinario sub conditione, quod cle-
ricetur intra tempus statutum ad præsentandum, cum in
hoc casu præsentatio collata videatur in tempus, quo
Præsentatus erit capax per assecutionem Clericatus ante
institutionem; Parisius *de resignat. Benefic. lib. 14. quæst.
num. 4. & 6.* citans Rotam *in Imolens. Jurispatronatus
19. Novembris 1494. coram Orano*, cujus Rotæ, & Pari- 71
sii sententiam in sensu conclusionis videtur sequi etiam
Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. part. 3. allegat. 27. n.
78.* uti de facto pro se ipsum citat Pitonius *loc. cit. num.
347.* & sic tenet etiam Garzias *de Beneficiis part. 7. cap.
num. 28. & 29.* De Luca *de Jurepatronatus discurs. 45.
45. num. 7.* Modern. Roman. *disc.-ept. 13. num. 45.* Rota
post Vivian. *de Jurepatronat. decis. 147. num. 19.* & ad-
misit Rota *in Volaterana Beneficii 7. Decembris 1708. §.
Nec valuit, coram Crispo*, & sic tenuit etiam Rota *apud
Peniam decis. 147. 147. num. 20.* & in aliis, & Pyrh.
Corrad. *in praxi Benefic. lib. 4. cap. 6. num. 31. & 32.*
ut refert Card. de Luca *cit. dec. 45. n. 5.* & alii plures.
Multi tamen, ut Ventriglia *tom. 2. annot. 7. n. 12. & seq.* 72
citans alios, Reiffenst. *lib. 3. decr. tit. 38. n. 71.* Castropalao, &
Gonzal. apud ipsum, & alii tenent oppositum; scilicet,
quod patronus non possit præsentare Laicum sub conditio-
ne futuri Clericatus, nec alium aliunde incapacem sub
conditione futuræ capacitatis intra tempus ad præsentan-
dum statutum, v. g. sub conditione ætatis, seu dispensa-
tionis acquirendæ, & hujusmodi, volentes, quod in Be-
neficiis attendatur capacitas tempore præsentationis. At
hæc opinio non habet sequaces, uti dicit Pitonius *tom. 1. de
contr. Patronorum allegat. 1. sub num. 23. in fine*, ubi expres-
se dicit, quod modus præsentandi inhabilem sub conditio-
ne habilitatis intra terminum Juris superventuræ est om-
nino licitus; Et sic etiam modus se se opponendi coram
Institutore, quem servare possunt passive vocati, si per
Patronos omittantur; possunt enim comparere, & insta-
re pro Institutione, v. g. *Si & postquam effecti fuerint Cle-
rici, aut dispensati ab ætate*. Hæc enim præsentatio, seu
instantia non expletur pure, sed pendet ab eventu, seu
conditione habilitatis purificanda intra quadrimestre, & inte-
rim remanet in pendulo; Unde aut non purificabitur
conditio intra terminum, aut nulla adesse dicitur præ-
sentatio, seu oppositio, aut purificatur, & tali casu Cle-
ricatus, seu dispensatio retrotrahitur ad diem præsenta-
tionis, & oppositionis, ut communiter dixerunt supraci-
tati Doctores, & Rota *sub n. 61.* Hæc ille.

Quam-

73 Quamvis autem modus sic præsentandi sit omnino licitus, Cardinalis de Luca *de Jurepatronatus cit. decis.* 45. *num.* 8. dicit, quod melius esset, quod Patronus differret præsentationem usque ad ultimum diem, vel horam termini a lege præfiniti ad præsentandum, atque ita expectare capacitatem personæ sibi placitæ quæ ob superventam capacitatem posset tali tempore validissime adhuc præsentari, ut tenet cum Pitonio *tom.* 1. *allegat.* 2. *n.* 24. & *allegat.* 4. *num.* 23.

74 Patrono recusante præsentare quem nominavit Fundator, potest ille nedum irrequisito, sed immo etiam invito Domino comparere coram Superiore, & institutionem obtinere; *Communis* cum Card. de Luca *de Jurepatronat. disc.* 20. *num.* 7. *vers. Etiam sine præsentatione*, Piton. *cit. tom.* 2. *allegat.* 82. *num* 10. Rota *coram Baratt. decis.* 755. *num.* 2. & *in recent. decis.* 68. *numer.* 2. *part.* 12. & *decis.* 335. *num.* 1. & *sequent. part.* 15. & *in Valentina Beneficii* 9. *Januarii* 1693. §. *Moti*, & 3. *Aprilis ejusdem anni* §. *final. coram Molines* impress. apud Pitonium *disceptat. Ecclesiast.* 7. *num.* 31.

75 Patronus nequit præsentare seipsum, quamvis sit Clericus, & undequaque dignissimus; *Communissima*, textu expresso *in cap. Cum ad nostram* 7. *de institutionibus*; & *cap. Per nostras* 26. *de Jurepatronatus*; Præsentatio enim sui ipsius sapit ambitum, seu vitium ambitionis, ut innuitur *in cit. cap.* 26. *De Jurepatronatus*; Tum quia, ut expresse dicitur *in cit. cap. Cum ad nostram* 7. *de Institutionibus*: *Inter dantem, & accipientem debet esse distinctio persona-*
76 *lis*. Immo Patronus non potest præsentari a Procuratore a se constituto ad præsentandum, quia virtualiter seipsum præsentare censeretur, *argum. Qui facit* 72. *de Reg. Juris in* 6. ibi: *Qui facit per alium, est perinde, ac si faciat per se ipsum*; *Communis* cum Rota *decis.* 185. *part.* 2. *diversar*, Castropalao *part.* 2. *tract.* 13. *disput.* 2. *punct.* 7. *num.* 2. Barbosa *lib.* 3. *Juris Ecclesiastic. univers. cap.* 19. *num.* 195. & *part.* 3. *de Offic.* & *potest. Episcop. allegat.* 72. *num.* 87.

* Potest tamen Patronus rogare Episcopum, ut si inveniatur dignus sibi illud conferat; sive debet juspatronatus suum alteri donare donatione sincera, ex qua ipso perpetuo expolietur jure Patroni, quando donationem approbaverit Episcopus, vel saltem Episcopus conferat eidem absque prævia præsentatione Beneficium, & Beneficiatus illud acceptet, tum post collationem ipse præstet consensum suum. Benedict. XIV. *Institut. Ecclesiastic.* 95. §. 5. *

77 Potest tamen *Patronus* acceptare Beneficium, si hoc eidem absque prævia præsentatione sui ipsius, motu proprio confert Episcopus; Tunc enim non præsentat se ipsum, nec collatio habet originem a se ipso, sed ab Ordinario Superiore vocatur, cui vocationi ipse consentire potest; Alioquin Patronus esset deterioris conditionis, quam alii Clerici, ipsique obesset, quod Beneficium fundaverit, quod non est dicendum: Barbosa *cit. lib.* 3. *Jur. Ecclesiastic. univers. cap.* 12. *num.* 199. & *cit. allegat.* 72. *num.* 90. Abbas *in cit. cap. Per nostras* 26. *de Jurepatro-*
78 *nat.* 31. Pirhing. *lib.* 3. *decretal. tit.* 38. *num.* 73. & alii passim. Immo potest Patronus rogare, & supplicare Episcopum, ut ipsi conferat Beneficium, quo casu poterit Episcopus, illum gratificando, admittere: Lambertin. *de Jurepatronat. lib.* 2. *part.* 1. *quæst.* 8. *art.* 3. Zerola *in praxi Episc. part.* 1. §. 21. Pirhing. *loc. cit. num.* 91. Barbosa *cit. cap.* 12. *numer.* 109. Rota *in Regiensi Juspatronatu.* 19. *Januarii* 1624. *coram Pirovano*, & *in ead.* 5. *Martii* 1625. *cor. Ubaldo*, & *in Barchin. Beneficii* 2. *Maji* 1625. *coram Pirovano*.

79 Patronus potest præsentare filium, aut alium consanguineum, vel conjunctum: & Filii enim, consanguinei, vel conjuncti ipsius Patroni non debent esse deterioris conditionis, quam alii; Alioquin Juspatronatus, quod est introductum in favorem Fundatoris, retorqueretur in odium ipsius, & suorum, quod nullatenus est dicendum, cum sit expresse contra *capit. Quod ob gratiam* 61. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Quod ob gratiam alicujus conceditur, non est in ejus dispendium retorquendum*, & sic tenet Communis Doctorum, & docet praxis universalis.

80 Si plures sint *Patroni*, potest unus præsentare alterum, dummodo sit habilis, *argum. cap. Cum in Jure* 33. *de electione.* ubi habetur, quod compromissarii unum ex seipsis eligere possint, & concordant *cap. Ne pro defectu* 41. *cap. Quia propter* 42. *de election.* cum similibus, ubi eligentibus permittitur unum ex seipsis eligere, ut servat praxis universalis, & sic tenet Communis Doctorum cum Glossa *in cap. Consuluit* 15. *de jurepatronatus*, *verb. Concedant*.

81 Patronus Ecclesiasticus tenetur sub mortali præsentare digniorem ad Beneficia Curata, seu Parochialia, sive præsentatio fiat in concursu, sive extra concursum; *Communis* cum Reiffenstuel *lib.* 1. *decretal. tit.* 6. *de electione.* §. 10. *a num.* 241. & *lib.* 3. *num.* 38. *de jurepatronat. num.* 77. vide verb. *Beneficia art.* 5. *a nu.* 17. *ad* 27. ubi late probata fuit hæc conclusio. Non sic autem Pa-
82 tronus Laicus, sed sufficit, quod præsentet dignum, seu idoneum; Fagnan. *in cap. Quoniam* 3. *de jurepatr. n.* 15. Garzias *de Beneficiis part.* 7. *cap.* 16. *numer.* 19. Barbos. *in cap.* 18. *sess.* 24. *Concil. Tridentin. num.* 152. cum pluribus ab ipso citatis contra alios plures ibi ab ipso adductos, & contra Reiffenst. *lib.* 3. *decret. tit.* 38. *a n.* 78. *ad* 81. ubi ait, & probat, quod probabilior, & merito tenenda est sententia contraria, dicens etiam *Patronos Laicos* graviter obligari ad sic præsentandum digniorem. At vide *citat. verb. Beneficia art.* 5. *num.* 34. & 32. ubi cum plurimis fuit conclusum contrarium. Fateor tamen, opinionem Reiffenstuel, & aliorum adversariorum esse vere probabilem.

Hinc quando Patronus Laicus præsentat Clericum 83
dignum ad Beneficium etiam Curatum, tenetur Episcopus eum instituere, non obstante, quod judicet aliquem alium fore digniorem; *argum. cap. Cum nobis* §. *His igitur* 10. & *cap. Cum dilectus* 32. *de elect. communis Do-* 84
ctorum. Immo præferendus est præsentatus a majori parte Patronorum, dummodo sit idoneus, & dignus, licet alius præsentatus a minori parte sit dignior, quia non est facienda comparatio zeli ad zelum, aut meriti ad meritum, sed numeri ad numerum. Glossa *in cap. Quoniam* 3. *de jurepatronatus verb. Majoribus*, Fagnan. *ibid. num.* 15. Hostiensis *ibid.* 5. *in verb. Eligitur*; Lambertin. *tract. de Jurepatronatus lib.* 2. *part.* 3. *quæst.* 4. *art.* 2. & 3. Barbosa *de Offic.* & *potest. Episcop. part.* 3. *allegat.* 72. *numer.* 199. & alii ibi citati. Rota *part.* 9. *tom.* 1. *recentior. decis.* 235. *numer.* 7. & *part.* 19. *tom.* 1. *decis.* 298. *numer.* 8. & 9.

Patronus tum Ecclesiasticus, tum Laicus non tenetur 85
præsentare digniorem, sed sufficit, quod præsentet dignum ad Beneficia simplicia, & non curata; Vide *dict. verb. Beneficia artic.* 5. *num.* 28. *ad* 30. ubi est satis probata conclusio.

Patronus Ecclesiasticus præsentans scienter indignum 86
privatur ea vice jure præsentandi, & devolvitur potestas libere conferendi ad Ordinarium. Fagnan. *in cap. Cum vos* 4. *de Officio Ordinar. num.* 27. & *sequent.* Barbosa *de Offic.* & *potest. Episcop. cit. allegat.* 72. *num.* 105. & communis, ac certa aliorum; *argum. cap. Sicut nobis in fine* 2. *de supplenda negligentia Prælator.* & ibi Gloss. *final.* Et faciunt textus *in cap. Cum in cunctis* 7. §. *Cleric. sane*, & *cap. Innotuit* 20. *de elect.* & *cap. Quamquam* 18. *eod in* 6. ubi eligentes scienter indignum privantur ea vice jure eligendi. Secus vero, si ignoranter inculpabi-
liter præsentet indignum, quia tunc præsentatione per 87
Ordinarium rejecta, habet novum semestre ad alium præsentandum; *argum. cap. Si electio* 26. *de election. in* 6. ubi Juris terminus ad eligendum de novo conceditur, quando eligentes ignoranter inculpabiliter eligunt indignum, cujus electio ob vitium ab Electoribus sic ignoratum cassatur. Sic *Communis Doctorum* cum Lambertino *p.* 1. *lib.* 2. *q.* 10. *art.* 4. *n.* 15. Fagnan. *in cit. cap. Cum vos n.* 32. Abbate *ibid. n.* 5. Jo: Andr. *ibid. n.* 13.

Patronus Laicus præsentans scienter indignum, pri- 88
vatur probabilius etiam ipse ea vice jure præsentandi, & devolvitur potestas libere conferendi ad Ordinarium, sic habetur expresse *ex Constitut. Novell.* 123. *De Sanctissim. Episcop.* §. *Si quis Oratorii Domum* 18. ubi sic statuitur: Si vero, qui ab eis (scilicet Patronis Laicis) eliguntur, tamquam indignos prohibent Sacræ Regulæ ordinari, tunc sanctissimus Episcopus quoscumque putaverit meliores, ordinari procuret. Et concordat *Novell.* 131. *cap* 10. *si quis ædificationem*. Item *l. Cum quidam ita ff. de Legat.* 2. & ibi Glossa, ubi probatur eum, qui electionem ex dispositione Testatoris habet, privari potestate eligendi, si eligit indignum. Et sic tenet Abbas *in cap. Cum vos* 4. *de Offic. Ordinarii num.* 5. ubi dicit hanc sententiam esse verissimam, & allegat Doctores de Rota idem tenentes *decis.* 205. Card. de Luca *de Jurepatronat. decis.* 47. *a num.* 2. ubi adducit Rotæ decisionem, & dicit hanc sententiam esse magis communiter receptam, & eam solide probat solvendo contraria; Lambertin. *de Jurepatronat. part.* 1. *lib.* 2. *q.* 10. *art.* 4. citans plures alios, Joann. de Lignan. *in Clement.* 1. *de jurepatronat.* Geminian. *in cap.* 1. *de præbend. in* 6. Barbosa *de Offic.* & *potest. Episcop. cit. allegat.* 72. *num.* 105. cum plurimis aliis ibi citatis, Rota *part.* 2. *recent. decis.* 206. *nu.* 7. *part.* 14. *decis.* 291. *num.* 8. & alias repetitis vicibus tenuit Rota, teste Fagnano, *in cap. Cum vos* 4. *de Offic. Ordinarii numer.* 39. ubi citat alios Doctores pro ista sententia; quamvis ipse *ibid. a numer.* 46. dicat contrariam esse æquiorem, & benigniorem, & videri etiam de jure veriorem. Reiffenstuel, *lib.* 3. *Decret. citat. tit.* 38. *nu.* 87. *ad* 89. & alii plures.

Et probatur a fortiori hæc nostra sententia, quia, si 89
illi, qui de jure communi habent potestatem eligendi, vel conferendi Beneficium, *ipso facto* privantur tali jure, seu potestate, quando eligunt, seu instituunt indignum, ut *in cap. Cum in cunctis* 7. §. *final. de electione*, ergo a fortiori, & multo magis debent privari tali Jure Patroni, qui illud habent ex sola gratia; *cap. Quoniam* 3. *de jurepatronatus*, cum Jus commune difficilius tollatur, quam privilegium, *leg. Ejus militis* §. *Militia*, *ff. de militar. testament.*

Vere probabilis tamen est sententia contraria docens, 90

quod

quod *Patronus Laicus* scienter præsentans indignum, seu inhabilem, ea vice nec privatus, nec privandus sit jure præsentandi. Et hanc tenent Glossa *in cap. Cum vos 4. de Officio Ordinar. verb. Minus idonea*; & ibidem late Fagnan. *a num. 34. usque in finem*, Imola *num. 5.* Ancharanus *num. 4.* Pirhing *lib. 3. Decretal. tit. 38. num. 104.* & alii plures, *argum. cit. cap. Cum vos*, ubi certo præsupponitur indignum fuisse præsentatum a *Patrono Laico*, & tamen non devolvitur ad Episcopum jus providendi de Rectore Ecclesiæ, sed solum potestas constituendi OEconomum, quod satis demonstrat Patronum Laicum non fuisse privatum jure præsentandi, cum Episcopus non providerit de Rectore, seu Beneficiato Ecclesiæ, aut de Beneficio, sed solum de OEconomo, seu Administratore Beneficii adhuc vacantis. Et ratio est, quia, si licitum est *Patrono Laico* variare, alium præsentare, quando præsentavit idoneum; *argum. cap. Cum autem 24. de Jurepatronatus*; multo magis licitum est, si præsentavit indignum, cum variatio præcipue concedatur a Jure, quando actus est illicitus, ut notat Jo: Andreas *in cit. cap. Cum vos 4. de Officio Ordinarii, argum. cap. Nosti 9. de election. & cap. Diversis fallaciis 5. de Clericis Conjugat.* Tum quia in puncto Juspatronatus mitius est agendum cum *Laicis*, quam cum *Clericis*, ne ipsi Laici a fundationibus retrahantur. Glossa magna *in fine*, & Hostiensis *num. 10. in cap. Cum Dilectus 28. de Jurepatronatus*, & plene notatur *in cap. Dilectus 6. de Officio Legati*: Tum quia nullibi reperitur in Jure statuta hæc pœna, quod *Patronus Laicus* scienter præsentans indignum, sit pro ea vice ipso jure privatus potestate præsentandi; Quamvis enim hæc pœna privationis sit expressa de eligentibus scienter indignum *in citat. cap. Cum in cunctis 7. §. final. de election.* hinc tamen non sequitur, ut locum habere debeat in præsentantibus indignum; *argum. cap. Statutum 22. de election. in 6.* cum præsertim subsit etiam diversitas rationis, nam eligentes tribuunt jus in re, præsentantes autem solum jus ad rem; *cap. Cum Bertoldus 18. de sententia, & re judicata*, ut dicit Fagnan. *in citat. cap. Cum vos 4. de Officio Ordinarii num. 52.* ubi *num. 55.* subjungit hanc sententiam fuisse approbatam a Sacra Congregatione Concilii, quæ si in forma authentica adduceretur, ob auctoritatem tot undequaque Eminentissimorum Patrum non esset ab ipsa recedendum.

91 Certum autem est, & communiter tenent Doctores utriusque sententiæ, quod, si *Patronus Laicus* ignoranter præsentet indignum, non privetur jure suo, sed possit variare, quia, si an privatur jure suo *Patronus Ecclesiasticus* præsentans ignoranter indignum, ut probatum est supra *numer. 87.* multo minus privabitur *Patronus Laicus*, utpote cui Jura in hoc puncto magis favent, quam illi, ut patet ex dictis *n. antecedenti*. *Communissima arg. cap. Cum vos 4. de Officio Ordinarii*.

92 Quando plures æque digni præsentantur ab eodem *Patrono Laico*, potest Episcopus ex ipsis libere instituere quem velit, textu expresso *in cap. Cum autem 24. de Jurepatronatus*, ibi: „ Cum autem Advocatus Clericum idoneum Episcopo præsentaverit, & postulaverit postmodum, eo non refutato, alium æque idoneum in eadem „ Ecclesia admitti, quis eorum alteri præferatur, judicio Episcopi credimus relinquendum, si Laicus fuerit, „ cui Jus competit præsentandi. *Sic Communis Doctorum.*

93 Si autem plures præsententur a Patrono Ecclesiastico, ille institui debet, qui prius fuit præsentatus, textu etiam expresso *in citat. cap. Cum autem*, ibi: „ Verum, si Collegium, vel Ecclesiastica persona præsentationem haberet, qui prior est tempore, jure potior esse videtur. Fagnan. *ibidem numer. 1.* Abbas *ibidem num. 1.* Barbosa *ibid. nu. 1.* & alii communiter. Et ratio est clara, quia cum Patronus Ecclesiasticus non possit variare præsentando alium etiam cumulative per textum *in cap. Quod autem 5. cap. Cum autem 24. & cap. Pastoral. 29. de Jurepatronatus*, ut fuit dictum supra *num. 44.* hoc ipso prima præsentatio valebit.

94 Quando plures inæqualis Dignitatis aut meriti simul, vel successive ab unico *Patrono Laico* præsentantur, Episcopus tenetur instituere digniorem; *arg. cit. cap. Cum autem*, ubi tunc præcise relinquitur libertas Episcopo, quando æque idonei præsentantur, adeoque a sensu contrario si non æque idonei præsentantur, debet conformiter justitiæ distributivæ instituere digniorem; *argum. cap. Licet ergo 15. caus. 8. quæst. 1.* Fagnan. *in cap. Cum autem num. 28.* Abbas *ibid. num. 5.* Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. allegat. 72. num. 201.* Castropalao *par. 2. tractat. 13. disput. 2. punct. 9. num. 3.* Azorius *part. 2. lib. 6. cap. 22. quæst. 14.* Reiffenstuel *lib. 3. Decretal. cit. tit. 38. num. 107.* & alii passim.

95 Item quando plures inæqualis Dignitatis, aut meriti præsentantur a pluribus Patronis cum æquali numero vocum Episcopus tenetur instituere digniorem; *cap. Quoniam 3. de Jurepatronatus*, ibi: „ Præsenti decreto statuimus, ut si forte in plures partes Fundatorum se vota diviserint, ille præficiatur Ecclesiæ, qui majoribus juvatur meritis. Et sic tenent Innocentius *ibidem in fine*; Joan. Andreas *in cap. Cum autem 24. de Jurepatronatus num. 3.* Barbosa *ibidem num. 8. & cit. allegat. 72. num. 201.* cum aliis ibi citatis. Castropalao *loc. cit. disp. 2. punct. 9. nu. 3.* Roch. de Curte *de Jurepatronat. in verbo Honorificum q. 16.* Lambertin. & alii plures apud Ricc. *in praxi part. 1. resolut. 217. nu. 1. & seq.* ubi cum aliis non excusat a peccato mortali Episcopum, qui prætermisso digniore, instituit dignum, licet non teneatur ad restitutionem, quem sequitur Ventriglia *tom. 2. de Jurepatr. annot. 1. §. 3. num. 47.* ubi dicit hoc esse indubita- 96
tum. Et talis dignior prætermissus posset ab instituente appellare Barbosa *cit. allegat. 72. numer. 202.* Garzias *de Benefic. part. 9. cap. 3. num. 32.* & multi alii, quos refert 97
Riccius *loc. cit. num. 4.* Contrarium tamen tenent Fagnan. *in cit. cap. Cum autem 24. de Jurepatronat. nu. 23.* Abbas *ibid. num. 9.* Silvester *verb. Juspatronat. quæst. 8.* Reiffenstuel *lib. 3. Decretal. cit. tit. 38. nu. 94.* & alii plures volentes, quod quando plures a pluribus Patronis præsentati in votis sunt pares, licet in Dignitate, & merito sint dispares, seu inæquales, neuter eorum acquirat Jus, nec teneatur Episcopus aliquem ex præsentatis, etsi digniorem instituere, adeoque neque digniorem prætermissum posse ab instituente appellare.

Quando plures æqualis dignitatis, & meritis præsentan- 98
tur a pluribus Patronis cum æquali numero vocum, tunc Episcopus potest ex ipsis sic præsentatis instituere; quem maluerit, & sic est locus gratificationi. Jo: Andreas, & Abbas *in citat. cap. Cum autem 24. de Jurepatr.* Barbosa *ibid. n. 8. & cit. allegat. 72. n. 200.* Lambertin. *de Jurepatron. lib. 2. part. 3. q. 5. princip. art. 1. n. 2.* Cæsar de Grassis *de Jurepatr. decis. 1. n. 9.* Marc. Antonius *variar. resol. lib. 1. resol. 104. n. 1. vers. Tum demum*, Castrop. *loc. cit. disp. 2. punct. 9.* & alii passim.

Quando Patroni litigant inter se super Juspatronatus, 99
& litem non finiunt intra terminum quatuor, vel respective sex mensium a Jure concessum, & nullus ex ipsis est in notoria possessione præsentandi, tunc pro ea vice Beneficium libere confert Ordinarius, ad quem pertinet institutio. *Communis* textu claro *in cap. Quoniam 3. cap. Si vero 12. cap. Eam te decet 22. & cap. Cum propter 27. de Jurepatr.*

Si vero unus ex litigantibus Patronis sit cum bona fi- 100
de in notoria possessione præsentandi ad tale Beneficium vere Patronatum, tunc ipse valide, & licite præsentat, & præsentatus, non obstante lite, debet institui, & firmiter manebit talis præsentatus ab ipso, quamvis postea in judicio talis *Patronatus* succumbat, textu expresso *in capit. Consultationibus 19. de Jurepatronat.* & ibi Doctores passim, & signanter Fagnan. *numer. 16. & 17.* ubi citat plures Rotæ decisiones. Barbosa *numer. 5.* cum plurimis citatis. Et Rota *recent. part. 1. decis. 224. num. 1. part. 2. decis. 184. num. 1. part. 10. decis. 301. numer. 13. part. 14. decis. 469. numer. 5.* & sæpe alibi. Ad quem effectum at-
tenditur etiam unica præsentatio effectuata. Rota *part. 5.* 101
tom. 1. decis. 85. nu. 4. Vivian. *in praxi Jurisdiction. Patronatus lib. 5. cap. 4. num. 29.* Gonzalez *a Regul. 8. Cancellar. Glossa 18. num. 86* & Glossa *45. §. 2. nu. 29.* Barbosa *loc. cit. num. 6.* cum pluribus ibi citatis.

Quando lis est inter Patronum, & Episcopum pugnan- 102
tem pro Ecclesiæ libertate, si lis non finiatur intra terminum quatuor seu respective sex mensium a Jure statutum, nequit Episcopus aliquem pro libitu instituere, sed debet interea ponere Ecclesiæ Oeconomum, donec lis finiatur; *argum. cap. Cum vos 4. de Officio Ordinarii*, Fagnan. *in cit. cap. Quoniam 3. de Jurepatronat. numer. 18.* Abbas *ibidem num. 7.* Hostiensis *ibidem numer. 7.* Barbosa *de offic. & potest. Episcop. cit. allegat 72. num. 141.* citat Rotam *decis. 411. numer. 3. part. 1. diversar. & in cap. Eam te decet 22. numer. 6. de Jurepatronatus*, & alii passim.

Item quando lis est inter Patronum, & præsentatum, 103
vel inter ipsos præsentatos; non potest Episcopus pro libitu aliquem instituere, quamvis lis duret ultra quatuor, vel sex respective menses; sed interea, lite durante, debet deputare Oeconomum; Fagnan. *in cap. Quoniam numer. 19.* ubi citat Rotam, Abbas *ibidem numer. 7.* Barbosa *cit. allegat. 72. num. 141.* & *Communis aliorum*; Et ratio est, quia *cit. cap. Quoniam 3. de Jurepatron.* & alia Jura concedentia liberam collationem Ordinario tempore litis, loquuntur solum de casu, quo lis est inter ipsos Patronos, adeoque tamquam odiosa, & exorbitantia non sunt extendenda ad casus similes, etiamsi esset paritas rationis; *arg. cap. Quæ a jure 28. de regul. juris in 6.* ibi: *Quæ a jure communi exorbitant, nequaquam ad consequentiam sunt trahenda*, & *cap. Quod alicui 74. de regul. juris eod. in 6.* ibi: *Quod alicui gratiose conceditur, trahi non debet ab aliis in exemplum*, Unde *cap. Is qui 1. de filiis Presbyterorum, §. Ille vero* dicit expresse Summus Pontifex: *Prætextu dispensationis hujusmodi; quam exorbitantem a jure oportet veluti odiosam restringi*.

Ex versiculis allatis *supra num. 59.* quatuor præcipue 104
Jura competunt Patrono, Unde visis iis, quæ ad ipsum spectant ratione *juris præsentandi*, breviter adducuntur ea,
quæ spectant ad ejus *jus honoris*. Jus igitur *honoris* com- 105
petens Patrono, & indicatum in allatis versiculis per verba *Honor*, & *Præsit* consistit specialiter in præcedentia

Pro-

Processionis, ita ut in Processionibus fieri solitis locus
dignior præ aliis Laicis debeatur. Item quod in Ecclesia
sua *Patronata* debeat honorari in præcedentia nobilioris
Sedis, & dignioris loci, atque præcedentia in suscipien-
da pace, thurificatione, aquæ aspersione, candela in die
Purificationis B. V. M. Palmæ ramo in Dominica Pal-
marum, & in suscipiendis Cineribus prima die Qua-
dragesimæ, & Carbonibus benedictis in die Sabbathi Ma-
joris Hebdomadæ, & in aliis similibus casibus, *arg. cap.*
Piæ mentis 26. caus. 16. quæst. 7. & cap. Nobis 25. de Jure-
patronat. Et sic *Communis Doctorum*. Limitatur tamen
106 hoc Jus honoris quoad Thurificationem, & Pacem *in Mu-*
lieribus, quia illis non datur Thus, & Pax inter Missa-
rum solemnia, ut decrevit *Sacra Congregatio Rituum in*
Placentina 28. Januarii 1612. & in Lucerina 2. Junii
1617. ut refert Sellius *Select. Canonic. cap. 51. num. 17.*
& Barbosa *in Summa Apostolicarum decisionum verb. Mu-*
lieres num. 5. Item limitatur Jus honoris debiti patrono,
quando adest præsens Dominus Territorialis loci, quia
tunc præcedentia, & honorificentia in supradictis debetur
107 ipsi Domino Territoriali ante *Patronum*, uti recte no-
tant Fagnanus *in cap. Nobis 25. de Jurepatronatus n. 21.*
& seq. Pirhing *lib. 3. decretal. tit. 38. num.* 36. Reiffen-
stuel *ib. n. 111.* & alii. Cum enim talis Dominus Territo-
rialis jurisdictionem contentiosam habeat in suo Territo-
rio etiam in ipsum patronum, absurdum esset, si ipsi pa-
trono exhiberetur major honor, quam illius Domino ha-
benti in eum jurisdictionem.
108 Si autem *Patronus* esset Rex, vel Supremus Princeps,
ratione prædictæ honorificentiæ tenerentur Presbyteri, &
Clerici ejusdem Ecclesiæ patronatæ occurrere ei usque ad
ambitum Ecclesiæ, dummodo hoc non semper, & quo-
tidie, sed raro fiat, ut docet Cassan. *in Catalog. gloriæ*
Mund. 4. part. considerat. 8. circa med. & alii multi,
quos refert, & sequitur Lotber. *de re benefic. lib. 2. q. 4.*
num. 3. & seq. & jam notaverat Abbas *in cit. cap. Cum*
nobis 25. de Jurepatron. num. 5. & Glossa magna *in cap.*
unico eod. in 6.
109 Patrono ratione Juris defendendi indicati in allatis ver-
siculis per verbum *defendat* competit præeminentia, ut
possit defendere Ecclesiam, & inquirere, ne bona illius
dilapidentur, & denunciare personas illa dilapidantes:
Immo & perscrutari, ne a Beneficiato ipso dilapidentur,
aut male alienentur, & revocare alienationem male, &
indebite factam: Roch. *de Jurepatr. verb. Onerosum n. 3.*
& verb. Honorificum sub n. 10. Barbosa *lib. 3. Juris Ecclesia-*
stic. univers. cap. 12. n. 215. Lambertin. *de Jurepatron. lib. 3.*
q. 2. principal. art. 5. & alii. Quamvis tamen supradicta com-
petant patrono, & pro illis exequendis possit in judicio
comparere, & instare, nihilominus ea ipsi competunt;
nedum ex jure honorifico, & ex præeminentia, sed e-
tiam & potius ex jure oneroso, ut advertit Lambertin.
loc. cit. per plures articulos, Ventriglia *tom. 2. de Jurepatr.*
annot. 1. §. 4. n. 12. & alii.
110 Alias patronus Ecclesiasticus de jure habebat custodiam
Ecclesiæ vacantis, *arg. cap. Cum vos 4. d. Officio Ordinarii,*
cap. Bonæ memoriæ 51. de appellationib. cap. Relatum 12. de
Testamentis §. Nomine, cap. Cum & plantare 3. de privile-
111 *giis §. In Ecclesiis*. Patronus tamen Laicus non habebat
de jure talem custodiam, sed defensionem tantum, ut *c.*
Filiis 31. cap. Decernimus 32. caus. 16. qu. 7. cap. Cum vos 4.
de Officio Ordinarii, & ibi Glos. *penult. vers. Ex hac lit-*
tera, Innocent. *num.* 1. Hostiens. *num.* 3. Joan. And. *n.* 15.
112 Fagnan. *nu.* 5. Post Concilium autem Tridentinum, tam
patronus Ecclesiasticus, quam Laicus nullatenus potest se
ingerere in fructibus Beneficii patronati: Concil. Trident.
sess. 24. de reform. cap. 9. vers. Patroni autem. Immo Patro-
113 nus se ingerens in perceptione fructuum Beneficii Patro-
nati, aut bona ipsius usurpans, privatus est statim Jure-
patronatus & incurrit Excommunicationem Papæ reser-
vatam: Concil. Trid. *sess. 22. cap. 11. vers. Quod si ejusdem*
Ecclesiæ Patronus, Barbosa *ibid. num. 13. & 14. & in*
capit. Præterea 23. de Jurepatronatus numer. 3. Galet.
in Margarita casuum conscient. verb. Juspatronatus pe-
nult.
114 Patrono competit ultimo jus alimentationis indicatum
in allatis versiculis per illa verb. *Alatur egenus, utilitates-*
que, textu expresso *in cap. Nobis 25. de Jurepatronatus*,
ibi: „ Et si ad inopiam vergat, ab Ecclesia illi modeste
„ succurratur, sicut in Sacris est Canonibus institutum."
Et tales Canones, in quibus est id institutum, sunt, *cap.*
Contra 29. caus. 16. q. 7. ibi: „ Si vero Fundatores Eccle-
„ siarum ad inopiam vergere cœperint, ab eisdem Eccle-
„ siis temporalis vitæ suffragia percipiant, *& c. Quicum-*
que 30. eadem causa 16. & q. 7. ibi: „ Quicumque fide-
„ lium propria devotione de facultatibus suis aliquid Ec-
„ clesiæ contulerint, si forte ipsi, aut filii eorum reda-
„ cti fuerint ad inopiam, ab eadem Ecclesia suffragium
„ vitæ pro temporis usu percipiant; Et sic *Communis*
Doctorum.
115 Immo jus alimentationis in tali casu competit Patrono,
non solum pro se, sed etiam pro Uxore, liberis, & fa-
milia, *argum. cit. Quicumque 30. caus. 16. quæst. 7.* ibi:
Ipsi, aut filii eorum: Lambertin. *de Jurepatronat. libr. 3.*
3. qu. 3. princip. art. 6. num. 3. & sequent. Surdus *de ali-*
mentis tit. 4. quæst. 28. & tit. 7. quæst. 32. nu. 30. Bar-
bosa *in cit. cap. Nobis 25. de Jurepatronat*, & alii com- 116
muniter. Et talis alimentatio debet esse integra quoad ci-
bum, potum, lectum, vestitum, & omnia, quæ ad ho-
nestam sustentationem sunt necessaria, *argum. citat. cap.*
Nobis 25. de Jurepatronat., ibi: *Ab Ecclesia illi succurra-*
tur, *cit. cap. Contra 29. caus. 16. qu. 7.* ibi: *Ab eisdem*
Ecclesiis temporalis vitæ suffragia percipiant, & cap Qui-
cumque 30. eadem causæ, & qu. ibi: *Ab eadem Ecclesia*
suffragium vitæ pro temporis usu percipiant. Nomine enim 117
alimentorum veniunt, non solum cibus, & potus, sed
etiam vestis, habitatio, & alia necessaria ad prædictam
honestam sustentationem, *arg. leg. Legatis ff. de alimen-*
tis, & cibar. & leg. Verbo Victus 43. ff. de verbor. signi-
ficat. ibi: „ Verbo Victus continentur, quæ esui, potui-
„ que, cultuique corporis, quæque ad vivendum homi-
„ ni necessaria sunt; Vestem quoque victum habeo ait;
Communis cum citatis Doctoribus.
Talia alimenta debentur patronis secundum qualita- 118
tem personarum, idest ampliora, & pinguiora nobilibus,
quam ignobilibus, & rusticis, & sic de aliis plus, vel mi-
nus indigentibus; Surdus *de Alimentis tit. 4. qu. 18. nu.*
15. Barbosa *lib. 3. Juris Eccles. univers. cap. 12. n.* 218. Ric-
cius *in praxi part. 1. resolut.* 164. Ventiglia *cit. tom.* 2.
annot. 1. §. 4. n. 24. & alii passim.
Et ei præstanda sunt Patronis in eorum domo propria, 119
& non ipsa Ecclesia; Surdus *de Aliment. tit. 5. quæst.*
14. num. 21. Rebuff. *in tract. Congruæ portionis num.* 97.
Barbosa *loc. citat. num.* 218. Ventriglia *loc. citat. num.* 26.
& alii.
Patronus est alimentandus a Beneficiato per eum præ- 120
sentato ad Beneficium, etiamsi ex post renunciaverit, vel
donaverit Juspatronatus, quia jus alimentorum nunquam
censetur donatum, cum cohæreat inseparabiliter personæ
Patroni præsentantis; Lambertin. *lib. 3. quæst. 3. princip.*
artic. 12. num. 3. Riccius *in praxi part. 1. resolut.* 264.
vers. Ampliatur tertio, Ventriglia *loc. citat. num.* 30.
& alii.
Immo ratione talis inseparabilitatis, nec si retineat Jus- 121
patronatus, potest patronus tale jus accipiendi alimenta
vendere, cedere, donare, vel alio titulo distrahere; Ab-
bas *in cap. Præterea 23. de Jurepatron. in fine*; Surd. *de*
Aliment. tit. 7. qu. 32. num. 13. Tiraquell. *de retractat.*
consang. §. 36. glossa 1. num. 32. Ventriglia *loc. cit. n.* 20.
ubi testatur de communi, quia cum hoc sit privilegium
personale, cedi non potest, sed debet sequi personam, *c.*
privilegium 2. de regul. juris in 6. ibi: *Privilegium per-*
sonam sequitur.
Patronus pauper est alimentandus ab Ecclesia, etiamsi 122
sit facta libera a patronatu per renunciationem talis juris
ipsi a patrono factam, & hoc a fortiori, quia Ecclesia in
tali casu, non solum recipit esse a prædicto patrono, sed
esse liberum, & proinde duplici favori debet correspon-
dere duplicata obligatio, cum benefacienti sit benefacien-
dum; *cap. Cum in Officiis 7. de Testamentis, l. Sed etsi §.*
Consuluit ff. de petit. hæreditat. quæ ratio, cum valeat
apud omnes, multo magis debet valere apud Ecclesiam,
quæ dicitur Mater, & refugium, seu confugium paupe-
rum, *argum. cap. Ad Romanam Ecclesiam 6. caus. 2. qu.*
Lambertin. *loc. cit. num.* 3. Ventriglia *loc. citat. num.* 21.
Pitonius *tom. 1. de Jurepatronat. 44. numer.* 48. & alii
passim.
Immo etiamsi dos Ecclesiæ data per Fundatorem tra- 123
ctu temporis fuerit deperdita, seu consumpta sine culpa
patroni, & aliunde Ecclesia habeat reditus suos, adhuc
de his reditibus propriis Ecclesia tenetur ad alendum pa-
tronum, præsertim, si non fuerit ab alio dotante in ea
Juspatronatus acquisitum; Paulus de Citad. *part. 6. art.*
4. num. 17. Surd. *de aliment. tit. 1. quæst. 54. num. 9.*
& tit. 7. qu. 34. num. 1. per totam, Gratian. *disceptat.*
552. num. 13. Ligunez *de fructibus part. 1. cap. 32. §. 3.*
num. 80. Ventriglia *loc. cit. numer.* 23. Riccius *in praxi*
part. 1. resolut. 164. ampliatur primo, Lambertin. *de Ju-*
repatronat. lib. 2. q. 3. art. 4. Pitonius *loc. cit. num.* 48.
& alii.
Jus alimentorum concessum ex benignitate Sacrorum
Canonum patrono, extenditur etiam ad ejus heredes, si- 124
ve consanguineos, sive extraneos, in quos Juspatronatus
transivit, Rota *in Alatrina Juspatronatus 7. Decemb.* 1705.
§. fin. coram Mellino, in Salernitana Alimentorum 11. Ja-
nuarii 1712. coram Scoto, & in alia Salernitana Alimen-
torum 20. Junii 1712. coram Scoto impress. apud Pitonium
tom. 1. de contr. Patronorum alleg. 46. num. 65. 78. &
seq. & sic tenent Gonzalez, Butrius, Ancharanus, Za-
barella, Vittalinus, Lambertinus, Mancinus, Reginaldus,
& alii adducti a Rota, & Pitonio locis citatis.
Ut Patronus possit alimenta petere ab Ecclesia patro- 125
nata, seu Beneficiato, non est necesse, quod sit in sum-
ma egestate, seu extrema necessitate, ut voluit Glossa in
cap. Quicumque 30. caus. 16. quæst. 7. verb. Ad inopiam,
sed sufficit, quod ad talem inopiam vergere cœperit, ut
non possit vivere secundum suum gradum, & condi-
tionem. Lambertin. *de Jurepatronat. lib. 3. cap. 3. artic.*
3. num. 6. Covarr. *variar. resolut. lib. 2. capit. 6. num.*
8. Barbosa *in cap. Nobis 25. de Jurepatronat. num. 7. &*
lib.

lib. 3. *Juris Eccles. univers. cap.* 12. *num.* 116. Ventriglia *l. c. n.* 8. Rota *in una Regien. Prioratus* 1. *Julii* 1596. *coram Penia, confirmata* 19. *Junii* 1598. *& in Neapolitana Alimentorum* 11. *Junii* 1616. *&* 30. *Aprilis* 1617. *coram Pirovano*, & sæpe alibi, *argum. cap. Contra* 29. *caus.* 16. *quæst.* 7. ibi; *Si Fundatores Ecclesiarum ad inopiam vergere cœperint, & cap. Nobis* 25. *de Jurepatr.* ibi: *Si ad inopiam vergat.*

126 Alimenta Patrono debentur ab Ecclesia, seu Beneficiato solum ex superfluis ad Ecclesiæ, seu Beneficiati necessitatem: Primo enim loco, & ante omnia Ecclesia, seu Beneficiatus debet providere propriæ necessitati, & cultui Divino, & deinde si ultra necessaria ad suam congruam, & honestam sustentationem, & Ecclesiæ, seu Beneficii reparationem, & manutentionem reditus adhuc supererint, de his subvenire debet Patrono, *arg. cap. Ita nos* 25. *in fine caus.* 25. *q.* 2. In simili enim casu, & non aliter etiam libertus ex gratitudine obligatus tenetur alere patronum; *leg. Si quis*, §. *Alimenta, ff. de agnosc. & alend. liberis*. Sic Lambertin. *de Jurepatronat. lib.* 3. *quæst.* 2. *artic.* 3. *num.* 1. 7. *&* 8. Riccius *in praxi part.* 3. *resolut.* 293. *num.* 2. Abbas *in cap. Nobis* 35. *de Jurepatronat. num.* 6. Butrius *ibid. num.* 22. Surd. *de alimentis tit.* 7. *quæst.* 32. *num.* 1. Pirhing *lib.* 3. *decretal. titul.* 38. *num.* 37. Reiffenstuel *ibidem numer.* 115. Barbosa *lib.* 3. *Juris Eccles. univers. cap.* 12. *num.* 217. Pitonius *tom.* 1. *de contr. Patronor. allegat.* 44. *num.* 20. & Communis aliorum.

127 Immo hæc qualitas scilicet quod fructus Ecclesiæ, seu Beneficii supersint, deductis necessariis pro Beneficiato, & cultu Divino, reparationibus, instaurationibus, Vasis ac ceteris rebus Ecclesiæ necessariis, est probanda per Patronum alimenta prædicta; *cap. Ita nos* 25. *in fine caus.* 25. *qu.* 2. Glossa *in cap. Quicumque* 30. *caus.* 16. *qu.* 7. *verb. Ad inopiam*, Abbas *in cap. Nobis* 25. *de Jurepatr. num.* 6. Bartol. *in leg. Si quis a liberis* §. *De alimentis, ff. de liber. agnoscend.* & alii passim, & Rota *in Neapolitana Alimentorum* 31. *Maji* 1606. *coram Manzanedo, & in eodem causa coram Pirovano* 11. *Jan.* 1616.

128 Insuper licet Beneficiatus habeat ex patrimonialibus, vel aliis per eum licite quæsitis, unde commode sustentari possit, adhuc ex fructibus Beneficii Juripatronatus potest detrahere victum, & alia necessaria, & deinde si aliquid superest, succurrere Patrono. Lambert. *de Jurepatr. lib.* 3. *q.* 3. *princip. art.* 4. *n.* 2. *&* 3. Ventriglia *tom.* 2. *de Jurepat. annot.* 1. §. 4. *n.* 35. & alii passim.

129 Si patronus habet Avum, aut patrem, aut fratrem divitem, a quo possit alimenta consequi; vel sit Religiosus professus, non debentur illi alimenta a Beneficiato; nec si posset sine præjudicio suæ salutis, gradus, & nobilitatis ex industria sibi victum quærere; Lambertin. *loc. cit.* 3. *num.* 4. Lother. *de re benefic. lib.* 2. *qu.* 5. *num.* 35.

130 Ventriglia *loc. cit. num.* 30. *&* 36. ubi citat Rotam, & sic alii plures. Item non debentur alimenta patrono, cessante ejus inopia; cum enim inopia sit causa præstationis prædictorum alimentorum, stat clarum, quod, ea cessante, non sint illa amplius præstando; *c. Cum cessante* 60. *de appellationib.* ibi: *Cum cessante causa cesset effectus*.

131 Item patrono non debentur amplius alimenta propter ejus ingratitudinem; Cum enim patronus quidquid Juris habet in Ecclesia, totum ex gratia possideat & de speciali gratia toleretur; *cap. Quoniam* 3. *de Jurepatronat.* & ibi, Fagnan. *num.* 7. & alii communiter, si evadat ingratus Ecclesiæ, debet ab ipsa tali Jure alimentorum privari, sicut in casu ingratitudinis privatur Filius sibi debitis alimentis. Surd. *de alimentis tit.* 7. *q.* 32. *num.* 6. *& sequent.* Rebuff. *in tractat. Congruæ Portionis nu.* 115. Paulus de Cittad. *tract. de Jurepatron. p.* 6. *art.* 4. *n.* 164. Barbosa *lib.* 3. *Juris Eccles. univers. cap.* 12. *n.* 218. Ventriglia *loc. cit. n.* 2. & alii.

132 Limitatur tamen hoc cum patrono ingrato pœnitente, cui benigna mater Ecclesia benigne parcit. Surdus *l. c.* Ventriglia *l. c.* & alii.

133 Alia ad rem, & signanter quæ ad onera patronorum, Vide verb. *Ecclesia art.* 3. *a n.* 63. *ad* 73. & verb. *Utensilia a n.* 8. *usque in finem*.

134 Juspatronatus cujuscumque Altaris, vel Cappellæ existentis in Basilica Assisiensis S. Patris Francisci, inconsulto Pontifice, concedi non potest. Nec jus sepulcri, vel scamni apponendi. Benedictus XIV. Constitut. incip. *Fidelis Dominus* §. 14.

135 Si patronus, Ordinario approbante, eam erecto a se Beneficio in limine fundationis, vel etiam ex intervallo, ob reservatam sibi facultatem, adjecit conditionem, ut deficientibus in vocata familia Clericis, possint etiam laici ejusdem familiæ fructibus Beneficii sic erecti gaudere, cum onere per Cappellanum satisfaciendi Missarum oneribus, tunc poterunt etiam hi dictos fructus percipere, non jure, & titulo Beneficii, sed Jure sæcularis administrationis, donec aliquis veniat de dicta familia qui sit Clericus, absque onere recitandi Horas Canonicas, ut ex rationibus allegatis, & receptis *Sac. C. C. in Senegall. Cappellaniæ* 9. *Maji*, *&* 6. *Junii* 1750. in qua ad sequentia dubia:

I. An erectio Jurispatronatus, de quo agitur, sit verum Beneficium, vel potius juxta reservationes a fundatore appositas, sit merum legatum Pium laicale, itaut Lælius, qui clericare non vult, suos facere possit fructus ejusdem Jurispatronatus, cum onere tantum per alium celebrandi Missas a fundatore præscriptas? Et quatenus negative quoad primam partem, & affirmative quoad secundam.

II. An Lælius nolens clericare, perventus ad ætatem viginti annorum, possit percipere fructus Pii relicti, de quo agitur, absque eo quod teneatur ad recitationem Divini Officii in casu &c.

Et dicta Sacra Congr. die 6. *Junii* 1750. *Respondit:*

Ad I. Affirmative ad primam partem, quo vero ad secundam partem, facta per Lælium renunciatione Beneficii, & Clericatus, affirmative.

Ad II. provisum in primo.

Sic in Thesauro Resolutionum Sacræ Cong. Conc. dicti anni 1750. *in Senogallien. Cappellaniæ*, ubi ad id adducitur consimilis Resolutio *in Derthonen.* 25. *Augusti* 1730. quæ jam fuerat allata in Thesauro dicti anni 1730. *in Segovien. Cappellaniæ*, §. *Cæterum*, præcisis his verbis. „ Sacra Congregatio commisit Episcopo, ut ad erectionem „ præfati Beneficii deveniat, omnesque supradictas conditiones approbet, atque confirmet, modificata tamen ea conditione, qua dicitur, quod primogenitus frui „ possit Beneficio etiam in statu Laicali, & conjugali, „ in hunc modum, videlicet, quod primogenitus frui „ possit fructibus Beneficii vacantis, quousque superveniat alius capax de familia, satisfactis interim oneribus „ Missarum per Cappellanum ab eo eligendum.

Vide ibi, ubi multa ad rem.

Alia ad rem, vide verb. *Patroni*, verb. *Præsentatio*, signanter vero quoad onera patronorum, vide verb. *Ecclesia art.* 3. *a n.* 63. *ad* 73. & verb. *Utensilia a n.* 8. *ad fin.* Vide etiam verb. *Juspatronatus Art. IV.*

Novæ additiones ex aliena manu.

PRimarium jus, quod Patroni sibi vindicant, est præ- 1
sentatio. Distingui autem debet præsentatio a nomi-
natione. Hæc enim est designatio, & electio subjecti E- 2
piscopo exhibendi pro institutione. Illa vero est exhibi- 3
tio Episcopo hujus subjecti designati & electi pro institu-
tione; Rota *in Augustana Canonicatus* 6. *Maji* 1718. *cor.* 4
bon. mem. Cerr. Confer etiam eamdem *Rotam in Cæsenat.*
Vicariæ 9. *Maji* 1727. *cor. bon. mem. Gamacb.* ubi clarius
explicatur in quo consistat, & quando dicatur expleta 5
præsentatio.

A nominatione potest quilibet patronus resilire, nequa- 6
quam vero a præsentatione. Num id ipsum obtineat in 7
nominatione Compatroni, vide apud *Rotam in Auximana*
Jurispatronatus 27. *Junii* 1718. *cor. bon. mem. Gamaches*. Præ- 8
sentatio vero præcedentis revocatoria nullitate laborat,
non *absoluta*, quæ ab omnibus opponi potest, sed *relati-* 9
va, quæ juxta indolem nullitatis *relativæ* ab eo tantum
opponi valet, qui fuerat primitus præsentatus, & sic præ-
judicium sensit.

Nominatio quandoque fit a pluribus, ut si pluribus com- 10
petat Juspatronatus. At interest scire utrum iis qua Col-
legio, an qua singulis Juspatronatus competat. Priori casu 11
vota majorum intuitu Collegii designant præsentandum,
posteriori vero casu majora simpliciter sufficiunt, hoc est non
intuitu omnium Compatronorum, sed aliorum, qui simul
ab aliis designantur, ut si fuerint quinque patroni, & duo
designent Cajum, tres reliqui vero alium, atque alium,
Cajus nominatus censetur; *Bohemer. in decr. lib.* 3. *tit.* 38. §.
70. *Bruneman. Jur. Eccles. lib.* 2. *cap.* 8. § 18.

Inter jura honorifica patronis debita primatum tenet
honor precum in eo consistens, quod patroni nominatim 12
in precibus publicis Deo sint commendandi; *de Roye de*
Jur. honorif. in Eccles. lib. 1. *cap.* 6.

Origo hujus Juris peti debet ex antiquissimo illo more 13
recitandi inter Missarum solemnia, nomina eorum, quo-
rum insignia in Ecclesiam extabant merita. Meminit hu-
jus moris *Innocentius I. Epistol.* ad Decentium Episco-
pum Eugubinum apud *Justellum*, *& Voellium tom.* 1. *Bibl.*
Jur. Can. vet. Etiam pro patroni Uxore, & Liberis no-
minatim orandum esse tenet *Bohemer. in decretal. lib.* 3.
tit. 28. §. 129.

Hæ supplicationes, quæ in precibus publicis fiunt, 15
sunt ordinariæ. At quæri solet, An patronus extra
ordinem exigere possit solemnes supplicationes, & gra-
tiarum actiones ad Deum per hymnum decantatum:
Te Deum laudamus, si forsan a gravissimo malo mor-
bove liberatus sit? Affirmat *Bohemer. in decretal. lib.*
3. *tit.* 28. §. 131. At male *meo judicio*.

Nihil enim amplius patrono concedendum, quam quod 16

ei a jure concessum est. At a jure concessum Patrono
haud est, ut extra ordinem exigere valeat canticum *Te
Deum laudamus*.
17 Quinimmo *Cardinal. Petr. in commentar. ad Const. Apost.
Constit. 7. Gregorii IX. num.* 57. tenet, nec in supplica-
tionibus ordinariis exprimi posse nomina Patronorum vi-
vorum, sed tantum defunctorum. *Sed standum* hic est
18 observantiæ, ut non male tradit *Bohemer. in decretal. lib.
3. titul.* 28. §. 126.
19 Ad jura honorifica Patronorum refertur luctus Eccle-
siasticus morti Patroni, vel eorum, qui sunt de ejus fa-
milia dicandus.
20 Patrono etiam debetur honor Sedis in Ecclesia sua,
21 tum debetur primus locus in processione. Honor Sedis
ex loco honoratiori, & nobiliori æstimatur, qualis est
chorus, seu sacratium solis Clericis sacratis dicatum;
De Roye de jur. honorif. in Ecclef. lib. 2. *cap.* 3. ubi in pri-
mis provocat ad Synodum *Wigorniensem anni* 1240. *cap.* 3.
ubi hæc sancita: *Ne Laici sint in cancellis dum celebrantur
divina, salva tamen reverentia Patronorum, & sublimium
Personarum*. Sed Patrono deberi sedem extra chorum, li-
22 cet in digniori loco, tenet *Card. Petra in commentar. ad
Const. Apost. Constit. 7. Greg. IX. n.* 55. *& seq.*
23 Hoc etiam præterea honori Patronorum datur, ut
possint sedilia fixa, & propria habere, quod olim cæte-
ris denegatum, ut indicat *Synodus Exoniensis anni* 1287.
cap. 2. *apud Harduin. tom.* 3. *Concil.*
24 Huic accedit honor sepulturæ, ut non solum in ipsa
Ecclesia, sed & ut in loco ejusdem honoratiore sepul-
crum sibi suæque genti constituere valeat *Patronus*; *de*
25 *Roye de jur. honorif. in Ecclef. lib.* 2. *cap.* 3. Quinimmo si-
ne consensu Patroni nemini sepultura concedi in Eccle-
sia potest; *Van-Espen. jur. Ecclef. univ. part.* 2. *tit.* 25. *cap.*
7. §. 25.
26 Hactenus de juribus honorificis Patrono debitis, de qui-
bus tamen, qui plenam cupit tractationem, adeat *du
Perrey dans son traité des droits honorifiques & utiles des Pa-
trons*. De alimentis Patrono debitis, vide quæ diximus
27 28 in addit. ad verb. *Alimenta*. Et an Patrono jus aliquod
in bona Ecclesiæ competere possit, consule *Cardinal. Petr.
in commentar. ad Constit. Apostol. Constitut. 7. Gregor. IX. n.*
18. *& plur. sequent.*

JUSPATRONATUS.

Juspatronatus cujuscumque Altaris, vel Cappellæ exi- 29
stentis in Basilica Assisiensi S. Patris Francisci, incon-
sulto Pontifice, concedi non potest. Nec jus sepulcri,
vel scamni apponendi; Bened. XIV. Constitut. incip. *Fi-
delis Dominus* §. 14.

Additiones altera ex aliena manu.

De Jurepatronatus reali seu annexo aliqua hic addere 1
inutile haud est. Porro si agatur de Beneficio ab an-
tiquo fundato, posito in Oppido cui annexum prætendi-
tur, & dotato præterea ex ejus reditibus, præsumptio
est pro annexione jurispatronatus Oppido illius, etiamsi
desit instrumentum Fundationis, ita ut qui contrarium
prætendit eam excludere teneatur; Confer *Bohemer. in
Decretal. lib.* 3. *titul.* 38. §. 107. *Adde Piton. de Controvers.
Patron. alleg.* 100. *num.* 216. *Fargen. de Jurepatron. part.* 2.
canon. 14. *&* 15. *cas.* 2. *num.* 12., *& sequent.*, *Rota coram
Caprar. decis.* 214. *num.* 7. *&* 15. *coram Molin. decis.* 609.
num. 16., *& in Constantien. Juris nominandi* 25. *Junii* 1751.
§. 6. *coram bon. mem. Vicecomit.*
Observantia quoque declarare potest, an Juspatronatus 2
sit annexum, necne. Si enim ii semper præsentarunt qui
potiti sunt Oppido cui prætenditur annexum, pro anne-
xione respondendum est, tum concurrentibus circumstan-
tiis mox expositis, tum etiam iis non concurrentibus;
Leter. de Re Benefic. lib. 2. *quæst.* 4. *num.* 98. *Dunod. de Præ-
script. Ben. Ecclef. pag.* 33. *edit. Parif. anni* 1753. *Rota co-
ram Kaunitz decis.* 204. *num.* 1. *in Pennen. seu Adrien. Ju-
rispatronatus* 12. *Martii* 1711. §. 15. *coram bon. mem. Ratt.*
inter impress. *decis.* 300. *n.* 3. *& seq.*
Posita vero adnexione dubitari solet, utrum juspatro- 3
natus quoad exercitium spectet ex æquo ad omnes Posses-
sores Oppidi illius, an pro partibus ejusdem. Ex æquo
pertinere videtur sentire *Franciscus de Roye in Prolegom.
ad tit. de Jurepatron. cap.* 19. §. *Sed tam*. At prævaluit
opinio tenens, quod spectet pro partibus, *Card. de Luca
de Jurepatronat. discurs.* 61. *num.* 6. *Rota coram Molino dec.*
947. *num.*

K

KALENDARIUM.

SUMMARIUM.

1 *Kalendarium unde sit dictum?*
2 *Kalendarium quid sit?*
3 *Dies unde sit dictus?*
4 *Dies generatim acceptus quid sit?*
5 *Dies secundum Astronomos est duplex: naturalis, & artificialis; & assignatur quis sit uterque: alii tamen diem naturalem appellant, quem nos artificialem vocamus, & econtra.*
6 *Nox quid sit?*
7 *Dies juxta diversas mundi nationes diversimode incipit, & assignatur.*
8 *Dies in jure intelligendus, & accipiendus est secundum subjectam materiam.*
9 *Hora unde sit dicta?*
10 *Hora in quot, & qua minuta dividitur?*
11 *Horæ aliæ diei sunt, aliæ noctis: illæ diurnæ, hæ nocturnæ vocantur.*
12 *Horæ tam diurnæ, quam nocturnæ aliæ sunt æquales, & aliæ inæquales, & assignatur quæ sint?*
13 *Obsoletis jam fere ubique horis inæqualibus, solum nunc passim æquales adhibentur, quarum aliæ Babilonicæ, aliæ Italicæ, aliæ Astronomicæ, & aliæ Europeæ appellantur, & assignatur quæ sint?*
14 *Qui primus diem, noctemque in horas diviserit: quo tempore hæc partitio in usu esse inceperit? & quo instrumento facta fuerit?*
15 *De duobus antiquioribus horologiis, Clepsydrico nempe, aquario, & sciaterico, seu solario, & de Clepsydra.*
16 *Apud Romanos alia fuit olim diei divisio, quæ assignatur.*
17 *Hebdomas, sive Hebdomada græce, latine septimana, dupliciter capitur: uno modo pro Hebdomada composita ex septem annis, & alio modo pro Hebdomada composita ex septem diebus naturalibus.*
18 *Septimus Hebdomadæ dies Hebraice dicebatur* Sabbathum, *quod latine* quietem *seu* quietem *significat. Nomine tamen* Sabbathi *non intelligebatur a Judæis solus septimus Hebdomadæ dies, sed interdum etiam tota Hebdomada.*
19 *Sabbathum sumptum pro ultimo Hebdomadæ die, quod erat dies festus Judæorum, abrogatum est apud Christianos, & pro eo institutus est dies Dominica.*
20. *Singuli Hebdomadæ dies apud Gentiles, seu Ethnicos appellationem, seu denominationem habebant a Planeta, quem prima cujuscumque diei hora præesse finxerunt: Unde prima dies vocabatur ab eis* dies Solis, *secunda* Lunæ, *tertia* Martis *&c.*
21 *Ecclesia tamen Romana, retento nomine Sabbathi & Dominica, ceteros Hebdomadæ dies feriarum nomine appellari voluit, & quare?*
22 *Mensis unde sit dictus?*
23 *Mensis generatim sumptus quid sit?*
24 *Mensis alius est* Astronomicus, *& alius* Civilis. *Mensis Astronomicus, seu Naturalis dividitur in Solarem, & Lunarem.*
25 *Mensis Solaris Astronomicus quid sit?*
26 *Mensis Lunaris Astronomicus quid sit?*
27 *Mensis Civilis, seu Politicus quid sit?*
28 *Mensis Civilis dividitur in Kalendas, Nonas, & Idus.*
29 *Kalendæ unde dictæ, & quid sint?*
30 *Nonæ unde dictæ, & quid sint?*
31 *Idus unde dicantur, & quid sint?*
32 *Ut facilius hæc omnia memoriæ mandentur, dantur speciales Versus cum sua declaratione*, ad n. 33.
34 *Item ut facilius percipiatur quot dies contineant singuli anni menses, dantur alii speciales Versus cum sua declaratione.*
35 *Mensium nomina pro Nationum diversitate varia fuerunt; & hic breviter dantur.*
36 *Afferuntur nomina Mensium Hebræorum juxta ordinem servatum in anno sacro, sive Ecclesiastico, & in anno Civili; & conciliantur cum assignatis numero antecedenti.*
37 *Assignantur breviter unde desumpta sit Nomenclatura nostrorum Romanorum Vulgarium Mensium.*
38 *Annus unde sit dictus, & universaliter loquendo quid sit?*
39 *Annus juxta celebriorem, & communiorem sui divisionem dividitur in Solarem, & Lunarem, & quis uterque sit?*
40 *Annus lunaris si sit Embolimæus, quot constet lunationibus, & quare dicatur Embolimæus?*
41 *Annus alius est naturalis, & alius Civilis, & quis sit uterque?*

42 *Anni Civiles diversimode fuerunt a diversis nationibus usurpati, & quomodo?*
43 *Item annorum varia apud varias nationes fuerunt initia, & quæ? Potissimum apud Hebræos, & Romanos*, ad n. 45.
46 *Anni initium quomodo calculetur in Curiis, & Tribunalibus, in Bullis, & Decretis Apostolcis, in actibus publicis, & instrumentis, in actibus privatis, & Epistolis, ac hujusmodi?* remissive.
47 *Annus Solaris Julianus a Julio Cæsare communiter dictus, vel est communis, vel Bissextilis, & quis sit uterque?*
48 *Anni, seu Kalendarii Juliani duo potissimum vitia fuere, quæ assignantur*, ad n. 49.
50 *Dicta Juliani Kalendarii vitia fuerunt deinde correcta Gregorio XIII. Unde prodiit nomenclatura Gregorianæ correctionis, ex qua facillime cognoscitur, quando occurrat annus bissextilis*, ad n. 53.
54 *Epacta quid sit, ac significet, & quomodo reguletur?* Ad n. 55.
56 *Indictio quid sit, & unde veniat ejus nomenclatura, quonam tempore incæperit ejus usus, & quonam mense incipiant nunc Indictiones in Bullis, ac Pontificiis Rescriptis?* Ad n. 58.
59 *Datur regula pro invenienda cujuslibet anni Indictione, ubi & de Olympiadibus*, ad n. 60.
61 *Cyclus Solaris quis sit?*
62 *Affertur regula pro inveniendo numero Cycli solaris, & pro invenienda Littera Dominicali*, ad n. 63.
64 *Cyclus Lunæ, seu aureus numerus quid sit?*
65 *Traditur regula pro cognoscendo quotus sit Cyclus Lunæ, sive numerus aureus cujuslibet anni.*
66 *Cyclus Lunæ quare appelletur* aureus numerus?
67 *Recensetur quæ circa Kalendarium haud queunt Episcopi.*
68 *subnectuntur Supplementa Auctoris.*

1 Kalendarium a Kalendis dictum est: Kalendæ autem sunt primi dies mensium, sic appellati a verbo Græco *Kaleo*, seu *Kalo*, quod idem significat ac latine *Voco*: priscis enim temporibus sacrificio a Rege, & Pontifice celebrato, idem Pontifex, *Kalato*, idest *vocato populo* in Capitolium, quot numero dies a Kalendis ad Nonas superessent, pronunciabat, & quintanas quidem, quinquies dicto verbo *Kalo*, septimanas repetito septies prædicabat: & hunc diem, qui ex his diebus, qui Kalerentur, primus esset, placuit *Kalendas* vocari: Calvinus *in magno Lexico juridico litt. K*, cum aliis ibi citatis; Durandus autem *lib.* 8. *c.* 4. apud Gavant. & Merati *tom.* 2. *sect.* 2. *artic.* 5. vult, *Kalendas*, seu *Calendas* esse quasi *Colendas*, quia tunc erat semper Junoni festus dies primus; sicque *Calendarium*, & *Colendarium* esse fere idem a cultu festorum. Nos vero hic sumimus Kalendarium Ecclesiasticum, prout est *quædam dierum, ac mensium, ex quibus annus constat, omniumque, quæ diebus, ac mensibus adjuncta sunt, coordinatio*. Unde in Kalendario observari oportet diem, hebdomadam, mensem, annum, bissextum, Cyclum solarem, & lunarem, & cætera alia, quæ ad temporum cognitionem spectant.

3 Dies dicitur a *Dio*, quod *apertum, & manifestum* significat. Solaribus enim radiis cuncta sensibilia *manifesta* fieri omnes agnoscunt; unde S. Augustinus *lib.* 4. *super Genesim cap.* 20. sic habet: *Tunc Deus diem condidit, Solem, cujus præsentia eumdem exhibet diem.*

4 Dies generatim acceptus est spatium temporis a motu cœli ab ortu in occasum, qui propterea *diurnus* dicitur,
5 definitum. Dies secundum Astronomos est duplex, *naturalis*, & *artificialis*: Dies naturalis est integra solis revolutio ab ortu in occasum, qua ad idem Cœli punctum, unde profectus erat, revertitur; Dies artificialis est intervallum illud temporis, quo sol super Horizontem existit, nobisque se prodit, quodque nocti opponitur. Nox
6 enim est illud spatium temporis, quo sol intra Horizontem moratur. Alii tamen diem *naturalem* appellant, quem nos *artificialem* vocamus, & vicissim quem nos dicimus *artificialem*, ipsi denominant *naturalem*, ut videre est apud Censorinum *de die natali cap.* 10. Magnum Lexicon Calvini *loco citat. litt. D.* & alios ab ipsis allegatos.

7 Dies juxta diversa mundi nationes diversimode incipit. Apud Babylonios, Chaldæos, & Persas aliosque Orientales diei initium sumitur a solis ortu. Apud Athenienses, Italos, Austriacos, Bohemos, Silesios, Polonos, Senenses, & alios a Solis occasu. Apud Gallos, Hispanos, Anglos, Lusitanos, Belgas, plurimos Germanos, & fere omnes alios Europeos a media nocte, ita tamen, ut dies in duas partes æquales dividant, partiendo horarum numerationem in bis duodenas, nempe duodenas a media nocte ad meridiem, & alias duodenas a meridie ad mediam noctem, taliter quod dies comprehendat viginti quatuor horas æquales; quem morem adhuc in dies Romana servat Ecclesia pro Divini recitatione Officii, jejuniorum observatione, aliisque sacris, ac profanis ritibus peragendis, textu expresso „ *in l. More Romano* 8. *ff. de feriis*, ibi: „ More Romano dies a media nocte „ incidit, & sequentis noctis media parte finitur: itaque „ quidquid in his viginti quatuor horis (idest duabus dimidiatis noctibus, & luce media) actum est, perinde est „ quasi quavis hora lucis actum esset.

Dies in jure intelligendus, & accipiendus est secundum subjectam materiam: nam cum aliquid est agendum quod aliam rationem in luce, & aliam in tenebris habet, antiqua, & vulgaris diei appellatio retinenda est, qua nimirum dies in duodecim horas divisus sumitur ab ortu ad occasum solis, & econtra nox in alias duodecim horas divisa accipitur ab occasu ad solis ortum, uti revera habitantes directe sub Æquatore toto anno diem, & noctem retinent æqualem. Unde Deus *Gen.* 1. *divisit lucem a tenebris, appellavitque lucem diem, & tenebras noctem*, & Christus Dominus *Joan.* 9. ait: *Me oportet operari opera ejus, qui misit me, donec dies est: venit nox, quando nemo potest operari*; & *Joann.* 11. inquit: „ Nonne „ duodecim sunt horæ diei? Si quis ambulaverit in die, „ non offendit, quia lucem hujus mundi videt si autem „ ambulaverit in nocte, offendit, quia lux non est in „ eo." Et pro sic numerando horas diei ab ortu solis ad occasum, & horas noctis ab occasu ad illius ortum favent *l. Titius* 25. §. 1. *ff. de liberis & posthumis*, *l. Placuit* 1. *ff. de Manumissionibus*, *l. In annos* 2. *ff. de annuis legatis*, *l. Via* 5. *ff. de servitutibus*, *leg. Non minorem* 20. *Cod. de transactionibus*. Si autem sermo sit de continuo temporis successu, sequenda est Romana institutio in *leg. More Romano* 8. §. *de feriis* allata in fine numeri antecedentis: Sic in materia præscriptionum, ubi tempus ita noctu procedit, ac die ad complendam usucapionem, *l. In usucapionib.* 6. & *l. Ideoque* 7. *ff. de usurpationib. & usucapionib.* ibi: „ Ideoque qui hora sexta die „ Kalendarum Januariarum possidere cœperit, hora sexta noctis pridie Kalendas Januarias implet usucapio„ nem," & sic de similibus. 8

Hora, ut vult Macrobius *l.* 1. *Saturnalium cap.* 21. dicta est ab *Horo*: ibi enim de Ægyptiis loquens ait, *Apud eosdem Apollo, qui est sol, Horus vocatur, ex quo & horæ* 24. *quibus dies, noxque conficitur, nomen acceperunt*. 9
Quælibet hora æqualis, quæ est vigesima quarta pars diei naturalis æqualiter divisi, dividitur in 60. *minuta prima* æqualia; Quodvis primum minutum dividitur in 60. *minuta secunda* itidem æqualia, atque ita deinceps quodvis minutum secundum in 60. *minuta tertia &c.* 10

Horæ, aliæ diei sunt, aliæ noctis; *l. A qua ætate* 5. *ff. Qui testamenta facere possint*, *l. Ideoque* 7. *ff. de usurpationib. & usucapionib.* illæ diurnæ, hæ nocturnæ vocantur; *leg. ff. Si Diurnarum* 2. *ff. de aqua quotidiana*, *l. Capite quinto* 25. *ff. ad legem Juliam, de adulteriis*. 11

Horæ tam diurnæ quam nocturnæ, aliæ sunt æquales, & aliæ inæquales. Horæ æquales illæ dicuntur, quarum unaquæque est vigesima quarta pars diei naturalis æqualiter divisi, itaut si integra Æquatoris circa mundi polos revolutio quantitatem diei naturalis definiat, quælibet hora æqualis tantum temporis spatium comprehendat, ut quindecim gradus Æquatoris supra horizontem ascendant. Horæ inæquales illæ appellantur, quarum unaquæque est pars duodecima tum diei artificialis æqualiter divisi, tum noctis: dicuntur enim inæquales, eo quod neque toto anni tempore, neque ubique in sphæra obliqua æquale spatium temporis singulæ comprehendant; Horæ enim diurnæ apud Judæos, & Turcas, aliosque, qui diem, ac noctem seorsim in duodecim horas dividebant, longiores erant nocturnis æstivo tempore, dum sol a tropico hyemali ad æstivum ascendit, cum tunc dies artificialis continuo crescat, & nox decrescat, & ibi magis ubi major est sphæræ obliquitas, & econtra horæ nocturnæ erant longiores diurnis tempore hyberno, dum sol a Tropico æstivo ad hyemalem retrogrado cursu progreditur; cum tunc dies artificialis continuo decrescat, & nox crescat. 12

Jam vero fere ubique horis inæqualibus obsoletis, ubique horæ solum æquales adhibentur, quarum aliæ Babilonicæ, aliæ Italicæ, aliæ Astronomicæ, & aliæ Europeæ appellantur. Horæ Babilonicæ illæ vocantur quarum prima ab ortu solis inchoatur: Italicæ quæ ab occasu ipsius solis: Astronomicæ, quæ a meridie: Europeæ vero, quæ tum meridie, tum a media nocte incipiunt, ita ut tam in meridie, quam in media nocte semper hora duodecima completa habeatur, sicque duodecim horæ a meridie ad mediam noctem, & duodecim etiam a media nocte ad meridiem perpetuo numerentur. 13

Quis primus diem, noctemque in horas diviserit, 14 quo tempore hæc partitio in usu esse incœperit, & quo instrumento facta fuerit; incerta res est. Alii enim horariam divisionem tribuunt Abrahamo, qui primus Ægyptios in Astrologia, Arithmetica instruxit; ut scribit Josephus Hebræus *lib.* 1. *Antiquitatum Judaicarum c.* 16. ubi de Abrahamo loquens sic ait; „ Arithmeticam quoque eis (*scilicet Ægyptiis*) contulit, & „ quæ de Astrologia sunt, ipse contradidit: ante ad„ ventum Abraham in Ægyptum nam Ægyptii penitus „ ignorabant. A Chaldæis enim plantata noscuntur in „ Ægypto, unde etiam pervenisse noscuntur ad Græ„ cos". Hinc Macrobius *lib.* 1. *Saturnaliorum cap.* 21.

id

id Ægyptiis refert accertum per verba lata *supra n.* 9. Alii autem id Babiloniis concedunt, dicuntque postmodum ab ipsis ad Græcos derivasse; sic Herodotus *lib.* 2. ubi præcise dicit: Polum, Gnomonem, & duodecim partes diei a Babiloniis didicerunt Græci. Dictam vero divisionem, seu partitionem volunt aliqui factam fuisse per Clepsydram, sicuti etiam hujus instrumenti ope peracta fuit divisio Zodiaci in duodecim signa, ut refert Macrob. *lib.* 1. *In somnium Scipionis cap.* 21. Clepsydra autem est quoddam vas vitreum, exiguum in fundo foramen habens, per quod aqua guttatim stillans elapsi temporis quantitatem demonstrat. Unde Plinius *lib.* 7. *c.* 60. dicit *Scipio Nasica Collega Lenatis primus* (scilicet Romæ) *Aqua divisit horas æque noctium, ac dierum idque horologium, sub tecto dicavit anno Urbis DXCV.* Alii autem non Clepsydræ ope, sed Gnomonis umbra factam fuisse dictam divisionem, seu partitionem contendunt, sic Laertius citatus, & secutus a Plinio *l.* 13. ubi sic habet: *Umbrarum rationem & quam vocant Gnomonicem* sive horologia sciatherica, in quibus Diei partes umbra Gnomonis a sole illustrati designantur) *invenit Anaximenes Milesius, Anaximandri, de quo diximus, discipulus, primusque horologium, quod appellant sciathericum, Lacedæmone ostendit.* At vero certum esse longe ante Anaximenem horarum usum extitisse, sicque dicendum esse non Gnomonis umbra, sed Clepsydræ ope primam horarum partitionem factam fuisse, eaque duntaxat ad horas designandas ad Anaximenis usque tempora primo veteres usos fuisse recte concludit eruditissimus Pater Fortunatus a Brixia in sua eximia Philosophia sensuum mechanica *tom.* 2. *tract.* 2. *differt.* 4. *sect.* 2. *verb. Hora num.* 2.

15 Dictorum duorum horologiorum antiquitus genera fuisse certo constat apud magnum *Lexicon Calvini tom.* 1. *litt.* H. ubi sic habet: Horologiorum duo antiquitus genera fuisse constat; unum quod Gnomone umbras in sole faciente horas indicebat; alterum quo horas æque noctium, ac dierum, aqua dividebat; Istud vocatur Clepsydrium, seu aquarium, & illud sciatericum, seu solarium appellatur a Plauto in *Bœtia*, in qua esuriens parasitus ei imprecatur, qui primus horologium statuisset, his verbis.

Ut illum dii perdant, primus qui horas reperit,
Quique adeo primus statuit hic solarium.

16 Advertendum est insuper aliam diei divisionem apud Romanos olim in usu fuisse, quam his verbis exponit Macrobius *lib.* 1. *Saturnaliorum cap.* 3. ibi: *Primum tempus dicebatur* media noctis inclinatio. *deinde* Gallicinium, *inde* Conticinium, cum & Galli conticescunt, & homines etiam tunc quiescunt: *Deinde* Diluculum, idest *cum incipit dignosci dies.* Inde *mane*, dum dies clarus est; „ Mane autem dictum, aut quod ab inferioribus lucis, „ id est a manibus exordium lucis emergat, aut quod „ verius mihi videtur, ab omine boni nominis; nam & „ Lanuini *mane* pro *bono dicunt*, sicut apud nos quoque „ contrarium est immane, ut immanis belva, vel imma„ne facinus & hoc genus cetera pro non bono “. Deinde *a* mane *ad* meridiem, *hoc est* ad mediam diem. *Inde jam supra vocatur* tempus occiduum, *& mox* suprema tempestas, hoc est diei novissimum tempus, *sicut expressum est in duodecim tabulis*: Solis occasus suprema tempestas esto. *Deinde* vespera, *quod a Græcis tractum est. Illi enim Hesperam a Stella* Hespero *dicunt: Unde &* Hesperia *Italia quod occasui subjecta sit, nominatur. Ab hoc tempore* prima fax dicitur: *deinde* concubia, *& inde* intempesta, quæ non habet idoneum tempus rebus gerendis. Hæc est diei civilis a Romanis observata divisio.

17 Hebdomas sive hebdomada græce, latine septimana, dupliciter capitur; Uno modo pro hebdomada composita ex septem annis, de qua habentur plura exempla in Sacra Scriptura, & signanter *Genesis c.* 29. *num.* 28. *Levitici cap.* 27. *num.* 8. Daniel. *c.* 9. *num.* 24. Alio modo pro hebdomada composita ex septem diebus naturalibus, quæ Deum ipsum institutorem habere videtur, quatenus cum sex dierum spatio omnia creasset, *requievit die septimo ab universo opere, quod patrarat, & benedixit diei septimo, & sanctificavit illum*; Genesis *c.* 2. *num.* 2. & 3. Hinc Hebræi, a quibus hebdomadarum usus profluxisse videretur, die illo septimo seu sabbatho quiescebant, & penitus ab omni opere servili cessabant, juxta Dei præceptum sibi impositum Exodi *c.* 20. *num.* 9. & 10. & sæpe alibi.

18 Ille septimus hebdomadæ dies hebraice dicebatur *Sabbatum*, quod latine *quietem*, seu *requiem* significat. Nomine tamen Sabbati non intelligebatur a Judæis solus septimus hebdomadæ dies, sed interdum etiam tota hebdomada, ut habetur ex pluribus Sacris Evangelicis textibus, ut Lucæ 8. *num.* 12. de illo Pharisæi *Jejuniabis in Sabbato*; quod de jejunio bis in hebdomada ab eo observato communiter intelligitur. Sic Matth. *cap.* 20. *n.* 1. *Prima Sabbati*, Marc. *cap.* 16. *num.* 2. *Una Sabbatorum* Luc *cap.* 23. *num.* 1. *Una autem Sabbati*. Joan. *cap.* 20. *num.* 1. *Una autem Sabbati*, verba illa Evangelica non indicebant solum Sabbatum septimum hebdomadæ diem, sed insuper totam hebdomadam, seu quamlibet hebdomadæ diem.

Sabbatum sumptum pro ultimo hebdomadæ die, quod 19
erat dies festus apud Hebræos, fuit abrogatum apud Christianos, & pro eo institutus dies *Dominica*, in qua Dominicæ die, & non in Sabbato cessandum nunc est ab operibus servilibus. Vide verba *Sabbatum a n.* 2. *ad* 7. ubi adducuntur Sacræ Scripturæ textus, Concilia, & Canones, & insuper *dict. num.* 7. assignantur pro hujusmodi institutione festi diei Dominicæ loco Sabbati, quindecim rationes, & mysteria.

Singuli hebdomadæ dies apud Gentiles, seu Ethnicos 20
appellationem, seu denominationem habebant a Planeta, quem primæ cujuscumque diei horæ præesse finxerunt. Unde prima dies vocabatur ab illis *Dies Solis*: Secunda *Lunæ*: Tertia *Martis*: Quarta *Mercurii*: Quinta *Jovi*: Sexta *Veneris*, & Septima *Saturni*; quia ab ipsis hora prima diei primæ in hebdomada tribuebatur Soli, prima hora diurna secundæ diei tribuebatur Lunæ, prima tertiæ diei Marti, prima quartæ Mercurio, prima quintæ Jovi, prima sextæ Veneri, & prima septimæ Saturno.

Ecclesia tamen Romana ex institutione S. Silvestri Pa- 21
pæ retento nomine Sabbati, & Dominicæ, ceteros hebdomadæ dies feriarum nomine appellari voluit, ut patet in Lectione sexta festi ejusdem S. Pontificis, ibi: „ Sabbati, & Dominicæ diei nomine retento, reliquos heb„ domadæ dies, feriarum nomine distinctos, ut jam an„ te in Ecclesia vocari cœperant, appellari voluit, quo „ significaretur quotidie Clericos abjecta ceterarum rerum „ cura uni Deo prorsus vacare debere “. Feriarum autem dies jam ex tempore Apostolorum institutos fuisse habetur ex Concilio Coloniensi II. *part.* 9. *cap.* 9. Hinc ritu Ecclesiastico dies Dominica intelligitur pro feria prima, cui succedit feria secunda &c. ut patet de singulis hebdomadæ feriis.

Mensis a Græcis denominatur *Men* a Luna, eo quod 22
ejus curriculo determinatum tempore spatium conficiatur: Ab Hebræis autem dicitur *Jerach*, idest Luna, eo quod Luna suo circuitu mensem describit: A Latinis vero deducitur a verbo *Metior*, eo quod sit tempus numero dierum mensum. Unde Cicero *lib.* 2. *de natura Deorum*, ait: *qui quia mensa spatia conficiunt, menses nominantur*.
Hic mensis generatim sumptus describitur, quod sit *spa-* 23
tium temporis certo dierum numero ex motu Solis, & Lunæ periodico definitum, ex quo annus constituitur.

Mensis aliud est *Astronomicus*, & alius *Civilis*. Mensis 24
Astronomicus, seu naturalis dividitur in Solarem, & Lunarem. Mensis Solaris *Astronomicus* est illud temporis spa- 25
tium quod Sol in uno Zodiaci signo perlustrando insumit: seu est naturalis Solis transitus ab uno Zodiaci signo ad aliud signum; quia vero Sol non æquali tempore singula Zodiaci signa percurrit, sed diutius moratur in Ariete, Geminis, & ceteris aliis signis Septentrionalibus, seu Borealibus, quam in Sagittario, Capricorno, & ceteris aliis signis Australibus; ideo non omnes menses Solares Astronomici æquales sunt inter se, sed alii sunt aliis longiores, nempe Æstivi sunt longiores hyemalibus, & inter omnes maximus est solstitiaris æstivus, qui comprehendit dies 31. horas 11. minut. 36. ac inter omnes minimus est solstitiaris hybernus, qui continet solum dies 29. hor. 8. minut. 54. Unde quantitas media mensis solaris Astronomici, quo nimirum Sol motu medio unum Zodiaci signum percurrit, tamquam æqualis duodecima pars anni continebit dies 30. hor. 10. min. 30. Mensis enim absolute cum sit mentio, triginta dies computari traditum est *l. Scimus* 22. §. 2. *Cod. de jure deliberandi*. Gloss. *Mensem in addit. in cap. Quam sit* 6. *de elect. in* 6.

Mensis Lunaris *Astronomicus* est spatium temporis ex 26
motu Lunæ sub Zodiaco definitum. Et dividitur in Periodicum, Synodicum, & apparitionis, seu illuminationis. Mensis Lunaris *Periodicus* est illud spatium temporis, quo Luna percurrit ab eodem Zodiaci puncto, donec ad eumdem redeat; Unde dicitur ambulatio, & circulus Lunæ, qui fit intervallo dier. 27. horar. 7. minutor. primarior. 43. & secundarior. 7. Mensis Lunaris *Synodicus* est illud temporis spatium, quod Luna inter accessum a Sole, & reditum ad ipsum intermis. Unde vocatur congressus Lunæ, quia Luna cum Sole veluti congreditur & conjungitur, & hic mensis constat diebus 29. horis 12. minutis primariis 44. secundariis 3. Mensis Lunaris *apparitionis*, seu *illuminationis* est intervallum temporis a primo conspectu novæ Lunæ in eodem mense usque ad conspectum alterius, quod fit spatio dierum 28. ut notat Beyerlinck *in Theatro vitæ humanæ verb. Mensis lit.* B. & alii plures, quamvis alii aliter sentiant.

Mensis *Civilis*, seu *Politicus* est iste dierum numerus, 27
quem unaquæque natio, aut Civitas ad res suas Civiles, seu Politicas pertractandas, & regulandas, sibi præscriptum, ac accommodatum observat. Unde Romani a Kalendis Kalendas, menses computabant. Græci vero a Neomeniis, seu Noviluniis ad Neomenias, seu Novilunia; non autem a Kalendis ad Kalendas, quarum usu ipsi carebant: Quamobrem Augustus apud Svetonium in ejus vita *cap.* 87. *cum aliquos nunquam debita soluturos significare vult, ad Kalendas Græcas soluturos ait*; Romani enim debita solvere tenebantur Kalendarum initio, ut plurimis testi-

testimoniis ostendit Hospinianus *lib. 3. de origine festorum Ethnicorum*.

28 Mensis Civilis dividitur in Kalendas, Nonas, & Idus, uti patet ex praxi veterum Romanorum, adhuc in dies observata in Curia Romana; Glossa *Quinto Idus in data libri sexti Decretalium*. Glossa 1. & 2. *in leg. Cum bissextum 98. ff. de verbor. significat.* *Kalendæ* dicuntur prima dies cujusque mensis, sic dictæ a verbo græco *Kaleo*, seu *Kalo*, quod latine idem significat ac *Voco*, seu *appello*: seu sic dictæ a *Colendo*, eo quod Veteres Romani omnium mensium diem primum speciali cultu prosequerentur;
29 Vide *supra num. 1.* *Nonæ*, quæ vel in quintum, vel in septimum diem mensis cadunt, sunt sic dictæ vel a par-
30 ticula *Non*, eo quod nullus Deorum coleretur *Nonis*, vel a voce *Nova*, idest novæ Lunæ, eo quod Pontifex ipsis diebus novam Lunam observasset: Unde Nonæ quasi novæ Lunæ initium ait Horpinianus *cap. 5. de origine Festorum Ethnicorum*: seu quia illis diebus leges dicerentur, suumque robur nova promulgatione reciperent. Vel ita dictæ a *Nundinis*; Glossa 1. & 2. *in l. Cum bissextum 98. ff. de verb. significat.* & Glossa *Quinto Idus in data libri sexti Decretalium*. Nundinæ enim teste Macrobio *lib. 1. Saturnaliorum cap. 6.* per novem dies agebantur; Vel demum sic dictæ, quia indicebant in nonum diem ante *Idus*; quamvis enim non omnis mensis æqualem dierum numerum habeat ante *Nonas*, singuli tamen octo dies post *Nonas* numerant ante *Idus*. *Idus* autem est nonus dies mensis a *Nonis* numeratus, cum *Idus* contingant vel decimo tertio, vel decimo quinto die mensis, nempe octo diebus post *Nonas*. *Idus*, ut vult Macrobius *lib. 1. Saturnaliorum cap. 16.* *ab Iduando* verbo derivantur. Iduare enim dividere est, unde *Idum* dies in duas ferme partes æquales Mensem dividit. Hinc Horatius *lib. 4. Carm. Ode 2.*

Idus tibi sunt agenda.
Qui dies mensem Veneris marinæ.
Findit Aprilem.

31 Et ut facilius hæc omnia memoriæ mandentur, dantur sequentes Versus:

Majus sex Nonas, October, Julius, & Mars:
Quatuor & reliqui dat Idus quilibet octo:
Inde dies alios omnes dic ante Kalendas,
Quas recte numerans sumes e mense sequenti.

32 Ad uberiorem, & clariorem supradictorum notitiam notandum est, quod in Mensibus Martii, Maji, Julii, & Octobris *Nonæ* cadunt in diem septimum, adeoque *Idus* in quintam decimam. In cæteris autem aliis Mensibus *Nonæ* cadunt in diem quintam, & *Idus* in tertiam decimam; Unde dies, qui intercedunt inter *Kalendas*, & *Nonas* appellantur a *Nonis*, qui inter *Nonas*, & *Idus* appellantur ab *Idibus*, & dies omnes, qui supersunt post *Idus*, appellantur a *Kalendis* proximi venturi mensis: Hinc quia Menses Martii, Maji, Julii, & Octobris sex habent dies ante *Nonas*, quod contingit in ipsis prima die, dicitur contingere *Kalendis* talis respective mensis; Quod secunda die *sexto Nonas*, idest sexto ante *Nonas*: Quod tertia die *quinto Nonas*, quod quarta die *quarto Nonas*, quod quinta die *tertio Nonas*, quod sexta die *pridie Nonas*, & denique quod septima die *Nonis*. Quia vero reliqui alii menses quatuor tantum dies habent ante *Nonas*, quod contingit prima die horum mensium, dicitur contingere *Kalendis* cujusque respective mensis, quod secunda die *quarto Nonas*, quod tertia die *tertio Nonas*, quod quarta die *pridie Nonas*, quod quinta die *Nonis*. In omnibus autem anni mensibus, cum omnes octo dies post *Nonas* numerent ante Idus, prima die post *Nonas* dicitur *octavo Idus*, secunda dies post *Nonas septimo Idus*, & sic deinceps, uti dictum est de *Nonis*. Et denique quia reliqui dies post *Idus* cujuslibet mensis a *Kalendis* mensis sequentis denominantur, prima dies post *Idus* cujuscumque mensis vocatur decimo nono, vel decimo octavo, vel *decimo septimo Kalendas*, idest ante *Kalendas* proximi sequentis mensis, cum hac advertentia, quod si mensis habet 31. dies, & 4. Nonas tantum, sicut Januarius, prima dies post *Idus* mensis dicitur *decimo nono Kalendas*, secunda post Idus *decimo octavo Kalendas*, & sic de reliquis secundum numerum dierum, quæ ab illa die ad diem Kalendarum mensis inclusive numerantur. Si vero mensis habet tantum 30. dies & quatuor *Nonas*, sicut Aprilis, prima die post *Idus* ejusdem mensis dicitur *decimo octavo Kalendas*, secunda *decimo septimo Kalendas*, & sic de singulis usque in finem, uti supra: Si autem mensis habet tantum 28. dies, & quatuor *Nonas*, sicuti Februarius, prima dies post *Idus* ejusdem mensis dicitur *decimo sexto Kalendas*; & sic de reliquis usque ad finem. Quod si autem mensis habet 31. dies, & 6. Nonas, sicuti Martius, prima dies post *Idus* ejusdem mensis dicitur *decimo septimo Kalendas*, & sic de singulis secundum numerum dierum, quæ ab illa die ad diem Kalendarum mensis inclusive numerantur, uti dictum est supra: Cum ergo dicimus *quinto decimo Kalendas Martii*, idem est ac dicere *quinta decima die ante Kalendas Martii*, & *quarta decima die exeunte Februarii*, ac sic de singulis; & cum aliquid contingere dicimus die sexta decima Martii, contingere dicimus *decimo septimo Kalendas*, seu ante *Kalendas* Aprilis; nam intra hunc numerum comprehendi debent & *dies ipse Kalendarum*, & *dies*, qua aliquid contingere significatur: Unde dies decima sexta Aprilis dicitur *decima sexta Kalendas Majas*: quia triginta tantum dies in Aprili continentur, sed sunt 31. in Martio; & sic in aliis; Ita Glossa *Quinto nonas in data libri sexti Decretalium*, & Doctores passim.

Ad facilius autem memoriæ mandandum, quot dies contineant singuli anni menses, dantur sequentes versus: 34

Aprilis ter deni, Junius, Septemberque, November.
Uno plus reliqui, viginti Februus octo.
Sed si bissextus fuerit, superadditur unus.

Idest Aprilis, Junius, September, & November continent triginta dies. Januarius vero, Martius, Majus, Julius, Augustus, October, & December continent dies 31. Februarius autem in annis communibus continet solum dies 28. In annis vero bissextilibus continet 29.

Mensium nomina pro Nationum diversitate varia fuerunt: ac hic placet ipsorum nomina breviter annotare, prout breviter traduntur a Beyerlinck *in Theatro Vitæ Humanæ tom. 5. verb. Mensis*. 35

Roma-

Romanorum.	Hebræorum.	Atheniensium.	Macedonum, & Græcorum.	Cypriorum.	Ægyptiorum.	Persarum.	Arabum, & Saracenorum.
1. Januarius.	10. Thebet.	7. Gamelion.	Audinæus.	11 Estios.	5. Tebi.	5. Mardaimech.	Almuzarani.
2. Februarius.	11. Schebat.	9. Elaphebolion.	Gerithios.	12. Romeus.	6. Mechir.	6. Sarembemech.	Saphar.
3. Martius.	12. Adar.	10. Munychion.	Dystrus.	1. Aphrodisæus.	7. Phamenoth.	7. Maheramech.	Rabe 1.
4. Aprilis.	1. Nisan. Abib.	11. Thargelion.	Xanthicus.	2. Apogonicus.	8. Pharmuthi.	8. Ebenmech.	Rabe 2.
5. Majus.	2. Jiar.	12. Scirrophorion.	Artemisius.	3. Ænicus.	9. Pacgon.	9. Idramech.	Gemedi 1.
6. Junius.	3. Sivan.	1. Hecatombæon.	Desius.	4. Junius.	10. Pauni.	10. Dimech.	Gemedi 2.
7. Quintilis. Julius.	4. Thammuz.	2. Metagitnion.	Panemus.	5. Cæsarius.	11. Epiphi.	11. Behmnech.	Rage.
8. Sextilis. Augustus.	5. Ab, vel Av.	3. Boedromion.	Lous, vel Dorus.	6. Sebastus.	12. Mesori.	12. Asfirdamech.	Suhaben.
9. September.	6. Elul.	4. Mæmacterion.	Gorpiæus.	7. Autocraticus.	1. Toth.	1. Phordimech.	Ramadan.
10. October.	7. Tizri.	5. Pyanepsion.	Hyperboreus.	8. Dimarchezagius.	2. Phaophi.	2. Ardaimech.	Sarel.
11. November.	8. Marschesvan.	6. Anthesterion.	Dius.	9. Plythypatos.	3. Athir.	3. Cardaimech.	Dulcida.
12. December.	9. Chisleu.	7. Posideon.	Appellans.	10. Archireus.	4. Chiac.	4. Zirmech.	Dulchegi.

36 Asseruntur omnia mensium Hebræorum juxta ordinem servatum in sacro, sive Ecclesiastico, & in anno Civili, prout traduntur ab eruditissimo Calmet *in Dictionario litt. M. verb. Mensis*.

Nomina Mensium Hebræorum juxta ordinem Anni Sacri.

1. Nisan respondens	Martio.
2. Jiar	Aprili.
3. Sivan	Majo.
4. Thammuz	Junio.
5. Ab	Julio.
6. Elul	Augusto.
7. Tizri	Septembri.
8. Maschevan	Octobri.
9. Casleu	Novembri
10. Thebet	Decembri.
11. Sebat, vel Sabato	Januario.
12 Adar	Februario.

Nomina Mensium Hebræorum juxta ordinem Anni civilis.

1. Tizri respondens	Septembri.
2. Maschevan	Octobri.
3. Casleu;	Novembri.
4. Thebet	Decembri.
5. Sebat	Januario.
6. Adar	Februario.
7. Nisan	Martio.
8. Jiar	Aprili.
9. Sivan	Majo.
10. Thammuz	Junio.
11. Ab	Julio.
12. Elul	Augusto.

Adver-

Advertendum tamen hic est, quod menses Judæorum non ita respondent nostris Romanis quasi ex integro conveniant, quia cum menses Hebræorum per lunationes computentur, & menses lunares solaribus plene congruere non possint, ideo menses Hebræorum pro varietate lunationis duos ex nostris interdum attingunt. Unde Æquinoctium vernum juxta ordinem anni solaris inter diem 20. & 21. Martii incidit; In anno vero Lunari Neomeniæ, seu Novilunia Martio, Plenilunia Aprili respondent, & sic de aliis. Hinc non mirum, quod juxta ordinem traditum a Beyerlinck *Nisan* respondeat nostro *Aprili*, & juxta ordinem assignatum a Calmet respondeat *Martio*, & sic de aliis; cum pro varietate lunationis *Nisan* aliquando magis concurrat cum *Aprili*, quam cum *Martio*; & aliquando magis cum *Martio*, quam cum *Aprili*, ut recte notant Tostatus *in Exod. cap. 12. quæst. 3.* cum aliis ibi allegatis, Calmet *in Dictionario verb. Annus. & verb. Mensis*, & alii passim.

37 Assignatur breviter unde desumpta sit Nomenclatura nostrorum Romanorum vulgarium Mensium. Januarius igitur dictus est a *Jano* bicipite, cui Rex Numa Pompilius, & Roma idololatra attribuebant falsam Deitatem. Februarius secundum aliquos dictus est a *Februo*, nam volunt institutum fuisse in honorem *Februi*, idest *Plutonis* lustrationum Dei: secundum vero alios a verbo *Februare*, quod significat purgare, nam dictus Numa instituit hunc mensem ad honorem Deorum Inferni, & animarum purgandarum, putans cum Idololatris antiquis Romanis suis superstitiosis Sacrificiis posse purgare animas jam corpore exutas, illasque, ac Inferorum Dæmones sic posse placari, ne sibi, ut timebat, apparerent, & nocumentum afferrent; & quia ista sacrificia vocabantur purgationes, quibus purgabantur habitacula humana, ne in illa ingrederentur Dæmones, & animæ Defunctorum; sicut nunc purgamus Domus aspergentes eas aqua benedicta contra Dæmonum insultus, ita tunc Februa, seu purgationes per domos aspergebantur, & quia purgationes vocantur *Februa*, vocatus est Mensis iste *Februarius*: unde Ovidius *lib. 2. Fastorum* canit: *Ipse Sacerdotem jactantem Februa vidi*, idest aspergentem purgatione, ut notat eruditissimus Tostatus *part. 2. defensorii cap. 81. columna 2. in fine*. Martius dictus est a *Marte*, cui fuerat a Romulo consecratus prætendente esse ejus filium, atque hinc Romulus ipsum mensem primum Anni instituit; Unde Ovidius *lib. 1. Fastorum* cecinit: *Martis erat primus mensis, Venerisque secundus*. Aprilis secundum aliquos dictus est a verbo *Aperire*, ex quo in hoc mense terra germinans suum sinum aperiat; secundum vero alios dictus est a verbo græco Veneris, cui falsæ Deitati creditæ Matri Æneæ, seu Romuli, mensis erat sacratus juxta illud Ovidii jam adducti, *Venerisque secundus*, cum primus esset Martius Marti sacer. Majus secundum Varronem & alios dictus est a Maja, cui ut creditæ Matri Mercurii ab Idololatris Romanis hoc mense sacrificia offerebantur; ab aliis vero censetur sic dictus a *Majoribus natu*, ut quorum gratiam erat consecratus; Unde Ovidius *loc. cit.* cecinit; *Tertius a senibus*. Junius dictus est, ut volunt aliqui, a *Junone*, cui tali mense sacrificia offerebantur: alii vero dicunt, quod sit sic dictus a *Junioribus*, in quorum juventutis gratiam erat dedicatus. Hinc Ovidius *loc. cit.* cecinit; *Juvenum de nomine quartus*: Et Beyerlinck *loc. cit. §. Quintus* ex Plutarc. *in quæst. Roman. 19. & 84.* quærens cur mense Majo uxores non ducant Romani, concludit: „ An ut quidam dicunt, quia Majus „ a Majoribus natu appellatus est, Junius a junioribus? „ Nuptiis vero accommodatior est junior, ut inquit Eu„ rip. nam senectus Venerem valere jubet, ipsaque venus „ senibus infensa est; Abstinent igitur Majo nuptiis, ju„ nium expectantes, qui Majum ordine excipit ". Julius, qui vocabatur *Quintilis*, eo quod quintus esset a Martio, sic dictus est a *Julio Cæsare*, eo quod, ut ait Macrobius *lib. 1. Saturnal. cap. 12.* ipse Julius Cæsar natus sit tali mense ad quartum Idus Quintilis. Augustus qui appellabatur *Sextilis*, dictus est ab *Augusto Imperatore*, eo quod tali mense primum iniisset Consulatum, triumphos tres in Urbem intulisset, Ægyptum subjecisset Romanæ ditioni, ac tandem civilibus bellis finem imposuisset. Alii autem quatuor sequentes Menses nominantur ab ordine numeri, quem habent a Martio, qui in anno a Romulo constituto, erat primus; Unde *September* dicitur, quia septimus erat a Martio; *October*, quia octavus: *November*, quia nonus, & *December*, quia decimus erat; Romulus enim annum constituerat ex solis decem mensibus, quibus Rex Numa Pompilius supradictos duos menses, nempe *Januarium, & Februarium* adjecit, ac præposuit: Hinc Ovidius *libro 1. Fastorum* sic cecinit.

Martis erat primus mensis, Venerisque secundus.
Hæc generis princeps: ipsius ille pater;
Tertius a senibus: juvenum de nomine quartus;
Quæ sequitur numero turba notata suo est.
At Numa nec Janum, nec Avitas præterit umbras.
Mensibus antiquis præposuitque duos.

38 Annus (ab Annulo dictus, eo quod in seipsum redeat, ut ex Varrone tradidimus sub verb. *Annus num. 1.* seu ex *Ana*, quod est circum, & *Nonas*, quasi circumiens, ut ex aliis *Ibid.* notavimus) universaliter loquendo est totum illud temporis spatium, quo astra quæque integram suam sub Zodiaco revolutionem perficiunt: Macrobius enim *lib. 2. in somnium Scipionis cap. 11.* sic expresse dicit: " An„ nus non est is solum quem nunc communis usus appel„ lat, sed singulorum, seu luminum, seu stellarum, e„ menso omni cæli circuitu, è certo loco in eumdem locum reditus, annus suus est. Unde sic quælibet cujusque Planetæ periodica revolutio *annus* vocari potest juxta divisionem anni in annum *Planetarium*, qui est tempus illud, quo quilibet Planeta suum cælum decurrit.

At relicta hoc anni acceptione, & divisione, hic agimus, de celebriori, & communiori anni divisione in Annum *Solarem*, & annum *Lunarem*. Annus solaris est illud tempus, quo sol Zodiacum perlustrat, suoque ad alterutrum ex tropicis accessu, annuam tempestatem *Veris*, *Æstatis*, *Autumni*, & *Hyemis* varietatem efficit, constatque hic annus diebus 365. horis 5. minutis primariis 48. & secundariis 55. Annus Lunaris est illud tempus, quo Luna girat, seu circuit per totum suum cœlum, seu per Zodiacum integrum: Constatque hic annus, si sit *communis*, duodecim Lunationibus, seu mensibus Lunaribus: Diesque subinde continet 354. horas 8. minuta primaria 48. & secundaria 37. adeout brevior sit diebus 11. & aliquot fragmentis anno Solari: Si vero sit *Embolimæus* constat hic annus tredecim lunationibus, seu mensibus Lunaribus, diesque 40 subinde continet 383. horas 21. minuta 34. vel circiter. *Embolimæus* namque is dicitur propter Lunationem, quam supra *communem* annum continet, quæ Lunatio *Embolimea*, sive *intercalaris*, vel *inserta*, seu *interposita* vocatur; Siquidem Macrobio tradente apud Calvinum *in Magno Lexico tom. 1. lit. E.* intercalare, interserere, seu interponere est, ut colligitur ex *leg. Denique 3. §. 3. ff. de Minoribus*. 39

Annus alius Naturalis est, & alius Civilis, seu Legalis; 41
Annus naturalis ille dicitur qui computatur de momento ad momentum; *leg. Anniculus 132. ff. de verbor. significatione*, & hic in nuptiis exigitur, *Novell. 74. & 100.* In pupillis, & Minoribus *l. ultima Cod. Quando Tutores esse desinant*, *l. Denique 3. §. 3. ff. de minoribus*. In præscriptionibus temporalium actionum *l. 6. ff. de obligationibus, & actionibus*; In Carboniana possessione, *l. 1. Cod. de Carbon. edict.* & in aliis similibus. Annus Civilis, seu Legalis ille dicitur, qui computatur non de momento ad momentum, sed solum de die ad diem, adeout qui ad extremum anni diem pervenerit, annum absolvisse videatur; *l. 134. ff. de verbor. significat.* Et hic annus exigitur in muneribus, & honoribus; si damnum injuria datum sit in testamenti factione; *libr. 5. de testament.* in usucapione, *libr. 5. & 7. ff. de usurpat.* in similibus.

Anni Civiles diversimode fuerunt a diversis nationibus usurpati; Alii enim utebantur annis Solaribus, & alii Lu- 42
naribus. Item alii annum æstate unum determinabant, & alterum hyeme: Alii quadripartitis temporibus, sicut Arcades, quorum anni trimestres fuere: Alii anno menstruo, sæpe bimestri non raro trimestri utebatur, ut Ægyptii, apud quos aliquos millia annorum vixisse produntur, cum menses in numerum annorum collocarent; Vide *Magnum Lexicon Calvini tom. 1. verb. Annus*, ubi ex aliis varias recenset annorum diversitates juxta varias alias nationes.

Item annorum varia apud varias nationes fuerunt ini- 43
tia, quæ brevitatis gratia ad duo potissimum genera perstringo, *Hebræorum* nempe, & *Romanorum*. Apud Hebræos igitur annus sacer, seu Ecclesiasticus incipiebat a mense *Nisan*, qui nostro fere *Martio* respondet. Unde de hoc anni initio dicitur *Exod. Cap. 12. n. 2. Mensis iste*, quo nimirum Hebræi egressi fuerunt de Ægypto, *sit vobis principium mensium, primus erit in mensibus anni*. Annus autem Civilis incipiebat a *Tisri*, qui nostro fere *Septembri* respondet, ex eoque colligitur, quia Festum tubarum prima die Septembris celebrari solitum, dicebatur principium anni. *Levitic. Cap. 23.*

Apud Romanos autem antiquitus secundum constitutio- 44
nem Romuli annus incipiebat a Martio, eratque ab ipso divisus in decem menses duntaxat, ut jam fuit dictum, continebatque hic Romuleus annus dies 304. itaut sex menses idest Aprilis, Junius, Sextilis, September, November, December tricenum essent dierum, quatuor vero Martius, Majus, Quintilis, October, tricenis, & singulis expedirentur. Sic Macrobius *lib. 5. Saturnaliorum C. 12.* Numa autem Pompilius duos addidit menses, Januarium scilicet, & Februarium, constituitque ut hic duodecim mensium annus a Januario deinceps exordium haberet, eo quod hic mensis fuerit Jano bicipiti consecratus, sicque tamquam bicipitis Dei mensis, alter Janus biceps videretur, respiciendo finem anni antecedentis, & exordium sequentis; voluitque quod duodecim menses solares totidem Lunaribus adæquatentur, statuendo quod menses sex essent triginta dierum, & sex dierum viginti novem; Unde annum integrum 354. dierum constituit.

Cum autem hoc dierum numero integra Solis revolutio 45
non absolveretur, idcirco Julius Cæsar dies addidit undecim, & sex horas, sicque annum 365. dierum, & sex horarum conclusit, ipsum adhuc inchoando a mense Martio, Mensibus autem imparibus, videlicet Martio, Majo, Quintili, seu Julio, Septembri, Novembri, & Januario dies dedit 31. Alias vero sex paribus, nempe Aprili, Junio, Sextili, seu Augusto, Octobri, Decembri, & Febru-

bruario dies solum triginta concessit; cum hac advertentia, quod ad complendum Januarium ultimum mensem imparem, diem unum subtraxit Februario ultimo mensi pari, cui proinde superfuere dies tantum vigintinovem. Deinde Imperator Augustus ægre ferens mensem sibi cognominem, nempe *Augustum* uno die minorem esse Julio, unum adhuc diem subtraxit Februario, & Augusto adjecit; sicque Februarius, ut adhuc nunc in anno communi, remansit dierum duntaxat 28. quasi inferis, quibus erat sacratus, & diminutio, & par numerus conveniret, ut notat Macrobius *lib. 1. Saturnaliorum C.* 13. Ne vero tres una ponerentur menses triginta, & unius dierum, unum idem Augustus surripuit Septembri, & addidit Octobri, ac unum detraxit Novembri, & dedit Decembri. Sic expresse eruditissimus Edmundus Purchotius *Instit. Philosoph. t. 3. p. 2. sect. 2. cap.* 9 Talem autem sic constitutum dierum numerum retinent adhuc impræsentiarium omnes anni menses, ut patet ex versiculis datis *supra n.* 42.

46 Anni initium quomodo calculetur in Curiis, & Tribunalibus, in Bullis, Brevibus, & Decretis Apostolicis, in actibus publicis, & instrumentis, in actibus privatis, & Epistolis, ac hujusmodi? Vide verb. *Annus a n. 10. usque in finem*: ubi *a numer. 3. ad nonum* traduntur etiam regulæ ad dignoscendum quando annus accipiendus sit pro incæpto, vel pro completo.

47 Supra recensitus annus solaris *Julianus* a Julio Cæsare communiter dictus, vel est communis, vel bissextilis. Annus communis ex ipsius Julii Cæsaris constitutione comprehendit dies 365. & 6. horas integras. Annus vero bissextilis dies continet 366. Cum enim sex illæ horæ, quas annus communis præter dies 365. continet, quaternis quibusque annis collectæ, diem completum efficiant, uno die annus communis augetur, qui dies cum ex ejusdem Julii præscripto inter 24. 25. Februarii intercaletur, seu inferatur, & interponatur, bis eo anno secundum Romanam computandi rationem *Sexto Kalendas Martias* pronunciari debet. Unde annus ille *Bissextilis* nomine appellatur; Centenarii autem & vicenarii anni juxta Julii constitutionem erant *bissextiles*; Hinc duo notabilia vitia ex dicta Kalendarii Juliani constitutione evenisse progressu temporis compertum est.

48 Primum itaque Juliani Kalendarii notabile vitium fuit *anticipatio vernalis æquinoctii*; Cum enim sex illæ horæ, quibus Julius supra dies 365. annum constare definierat, non essent integræ, sed undecim circiter minutis truncatæ, ideo statim primo anno a constituto Juliano Kalendario *Ver* anticipavit; sed undecim illis minutis, sicque singulis successive annis anticipando, effectum fuerat, ut circa ann. 1582. (quo ut infra dicetur observari cœpit Gregoriana Kalendarii emendatio) æquinoctium vernum diebus decem antecederet sedem, quam tempore Julii Cæsaris obtinebat, & a 21. Mensis Martii die ad undecimam fuisset redacta.

49 Secundum autem Juliani Kalendarii notabile vitium fuit *noviluniorum & pleniluniorum antecessio*; ex quo enim Cyclum decem novennalem, seu numerum aureum ita constantem esse statuat, ut decimonono quoque anno redeunte *novilunia, & plenilunia*, in eosdem dies, horas, & minuta redeant, quæ tamen una hora, & minutis circiter 30. tempus anticipiant, sicque post annos 312. uno die citius contingant, tanta fuit tempore Greg. XIII. *noviluniorum* antecessio, ut ea citius quatuor diebus peragerentur, quam *aureus numerus* illa in Kalendario demonstraret; itaut dies illa esset reipsa XVIII. Lunæ, quam Kalendarium XIV. designabat, & hujusmodi; ob idque Sacrum Pascha non amplius a 15. die in 21. Lunæ, sed a die ejusdem 19. in 25. celebraretur, contra præscriptum primi Nicæni Concilii celebrati anno Christi 325. quod *Canone* 20. statuerat Pascha in perpetuum esse celebrandum die Dominico proximo post Lunam 14. primi mensis, idest ejus mensis, cujus Luna 14. incidit in æquinoctium vernum, aut proxime post æquinoctium a die 15. Lunæ ad diem 21. ejusdem, itaut neque differre, neque anticipare liceret.

50 Ut autem dictis Juliani Kalendarii vitiis succurreretur jamdiu usque in Conciliis Constantiensi, & Basileensi res fuerat agitata, ac postea Romano Pontifici a Concilio Tridentino demandata; Demum Gregorius XIII. convocatis ex toto Orbe peritissimis Astronomis, remedium optimum præstitit, ac correctionem absolvit anno 1582. ejusque correcti Kalendarii observantiam indixit Constit. incip. *Inter gravissimas*; Unde *Gregoriana correctio* est communiter dicta.

51 Primum igitur Juliani Kalendarii vitium sic correxit. Decem integros dies ab ipso detraxit, statuitque ut post quartam diem Octobris S. Patri Francisco sacram sequens dies anno 1582. non esset quinta, sed pro quintadecima eo anno haberetur: sicque *vernale æquinoctium* suæ pristinæ Sedi diei 21. Martii restituit. Dicti autem decem dies de mense Octobri subtracti sunt, quia in ipsis paucissimi dies Festi occurrunt: In Gallia vero dies decimus Novembris appellatus fuit vigesimus. Ne vero vernale æquinoctium a die 21. Martii verius initium mensis rursus reverteretur, statuit, ut ex quatuor centenariis annis unus tantum *bissextilis* esset, nempe 1600. minime vero 1700. 1800. 1900. qui *bissextiles* esse deberent secundum Julianum Kalendarium, sicque dies tres intercalares quadringentis quibusque annis omitterentur, ut omissione horum trium dierum intercalarium *precessio*, seu *anticipatio* compensaretur: Unde disticum:

Bissextilis adest annus quicumque quaternus.
Centenus tollet, quadringentesimus addet.

52 Ex quibus clara habetur regula ad dignoscendum quando occurrat post Gregorianam Kalendarii correctionem annus *bissextilis*. Detractis igitur centesimis, dividatur, quod superest per 4. si ex hac divisione nihil relinquitur, annus ille erit *bissextilis*; Secus vero si post illam divisionem aliquid remanserit; V. G. annus 1760. erit *bissextilis*, nam detractis centesimis remanent anni 60. quibus divisis per 4. nihil ex hac divisione relinquitur; unde annus 1760. debet esse *bissextilis*. Pro centesimis autem stat evidens ex quatuor centenariis, ab anno videlicet 1600. *exclusive* quartum duntaxat esse *bissextilem*, nempe 2000. 2400. 2800. &c.

53 Secundum vero Juliani Kalendarii vitium in Cyclo decennovennali, quamvis correctione difficillimum prima fronte videretur, tamen facillime, & promptissime fuit correctum ex ingeniosissimo libro Aloysii Lilii celeberrimi Romani Medici, & Astronomi de propagando *Aurei numero in 30. Epactas*.

54 Epacta nomen græcum est, quod dies superinductos significat, eos scilicet, quibus annus Solaris communis continens dies 365. annum Lunarem communem continentem duntaxat dies 354. superat, seu excedit. Epacta igitur primi anni erit 11. cum hoc numero annus communis Solaris Lunarem annum communem excedat; atque adeo sequenti anno Novilunia contingent 11. diebus prius, quam anno primo; Sicque Epacta anni secundi erit 22. cum eo anno rursum annus Solaris Lunarem annum excedat diebus 11. qui additi ad 11. die primi anni, efficiunt 22. ac proinde finito hoc anno Novilunia contingent 22. diebus prius, quam primo anno; Epacta autem tertii anni erit 3. quia cum rursus 11. dies debeant adjici, ex quo continuus sit anni Solaris cursus undecim diebus superans continuum cursum anni Lunaris, efficietur numerus 33. a quo si rejiciantur 30. dies, qui unam Lunationem Embolismalem constituunt, relinquetur 3. & sic semper deinceps per continuum cujusque anni argumentum 11. dierum, abjectis tamen 30. quando rejici possunt.

55 Pro dignoscendis ex Epacta Lunæ diebus, debent ipsi addi tot dies, quoties fuerit mensium numerus, non a Januario, sed a Martio inclusive numeratus. Per hanc enim additionem habetur Epacta, seu ætas Lunæ pro prima die illius mensis, in quo Lunæ ætas quæritur: Si deinde huic numero numerus etiam dierum mensis adjiciatur, totalis summa ætatem Lunæ pro tali die indicabit, dummodo dicta summa tricenarium numerum non excedat, quia tunc Luna non erit nisi tot dierum, quot dies, abjectis 30. ex illa summa supersunt, V. G. si scire velis ætatem Lunæ pro prima die Aprilis v. g. anni 1760. sumenda erit Epacta 12. quæ dicto anno competit, & numerus mensis, nempe 2. cum Aprilis sit secundus a Martio numeratus; Sicque prima dies Aprilis erit 14. Lunæ: Si deinde scire velis ætatem Lunæ pro die decima ejusdem mensis Aprilis, debet addi supradicto numero Epactali 12. n. 2. secundi mensis a Martio, & simul dies 10. ejusdem Aprilis: sicque dies decima Aprilis erit 24. Lunæ: Si autem scire velis ætatem Lunæ pro die 25. dicti Aprilis, debet addi dicto numero Epactali 12. num. 2. secundi mensis a Martio, & simul dies 25. dicti Aprilis: Sicque cum totalis summa ex diebus 12. Epactæ, duobus secundi mensis, ascendat ad dies 39. detractis 30. supererunt 9. qui ætatem Lunæ pro tali die 25. ostendent.

56 Indictio est 15. annorum Solarium revolutio ab 1. usque ad 15. qua revolutione peracta, iterum reditur ad unitatem. Indictionis nomen venit a pensitatione, seu solutio- 57 ne quorumdam tributorum, quorum *Canon*, & modus in Romano Imperio quotannis olim indicebatur. *Cum enim Romani*, inquit S. Eligius *homil.* 3. (apud Bibliothecam PP. tom. 2. *totius mundi potirentur dominio, a subjecto sibi Orbe tripartito per tria quinquennia solutionem census indixerunt fieri: & hoc modo, ut aurum uno, argentum altero, æs vero tertio persolveretur quinquennio*. Unde ne horum tributorum solvendorum memoria laberetur, instituerunt Romani, ut nulla conventio scriptis exarata valeret, nisi haberet annum *Indictionis* notatum: Quonam autem tempore *Indictionis* usus incœperit, quamvis certo sciri non possit, probabilius tamen est incœpisse anno Christi 312. die 24. Septembris, qua die a Constantino Magno victus fuit Maxentius, & inde Christiana Religio fuit in libertatem asserta, in cujus gloriosi facti, & tanti beneficii memoriam feruntur Patres in Concilio Nicæno statuisse, ut deinceps nulla amplius fieret computatio per *Olympiades*, sed per *Indictiones*, ab ipsa die dictæ tam solemnis, & Christianis favorabilis victoriæ incipiendas: Petavius *lib.* 11. *de doctrina temporum c.* 40. & 41. Ricciolus *tom.* 1. *Chronologia lib.* 4. *Cap.* 16. & alii; Et de facto

eas

eas incepisse mense Septembri indicat *lex si Provincia* 13. *Cod. de annonis, & tributis, & lex Omnem Canonem* 1. *Cod.* 58 *de militari veste*, ac *Novella* 128. Indictiones vero nunc, præsertim in Bullis, ac aliis Pontificis Rescriptis incipiunt a Kalendis Januarii.

59 Olympias autem erat spatium 4. annorum completorum in orbem rediens, quo elapso in Olympia, olim Pisa Elidis, vel Eleæ, aut Pisatidis regionis in Peloponneso primaria urbe, agones, & ludi in honorem Jovis Olympii, Olympici idcirco dicti, maxima totius Græciæ solemnitate, & concursu celebrabantur. Ejusmodi ludos Pisus instituisse dicitur, de quo tamen præter nomen, ut notat Strauchius *in Brev. Chronolog. lib.* 4. *Cap.* 16. hodie parum constat: Pelops Tantali filius in honorem Jovis Olympii eos celebrare jussit, quos intermissos restauravere Atreus, & Hercules Alcmenæ filius, ac demum peculiaribus additis statutis, Iphitus Praxonidæ filius Elidis Rex illos iterum neglectos innovavit, a quo subinde *Iphitei* dicti sunt. Hi vero ludi quinto quoque anno ineunte, idest post quatuor annos completos sub initium æstatis, seu æstivi solstitii, testibus Livio *lib.* 27. Censorino in *lib. de die Natali Cap.* 8. Pindaro *Ode* 3. *strop.* 2. & aliis celebrabantur a Luna 11. usque ad 16. inclusive, qua & judicum, sententia de victoribus ferebatur; Prioribus autem undecim diebus athletæ variis se prælusionibus exercebant. Olympiadibus singulis peracto judicio, pronunciata sententia, victoribus declaratis, victorum nomina statim per publicos Sacerdotes ei curæ præpositos tabulis publicis inscribebantur, quibus iisdem etiam alii notabiliores eventus ad singulos singularum Olympiadum annos summatim adnotabantur. Prima Olympias, a qua ceteræ ab Historicis numerantur, seu Olympiadum initium contigit sub prædicto Iphito Rege anno Periodi Julianæ 3938. Mundi 3228. ante æram communem Christianorum 776. ut notat Purchotius *part.* 2. *Physic. sect.* 2. *c.* 9. §. *Epocha Profana*, & alii plures. Sed satis de his; cum ex dicto Concilio Nicæno nulla amplius fiat computatio per Olympiades, sed per Indictiones.

60 Unde pro invenienda cujuslibet anni Indictione, addendus est numerus ternarius anno, cujus quæritur ipsa Indictio, & totalis summa dividenda est per 15. & tunc numerus ex divisione relictus ostendet Indictionem quæsitam. Quod si ex divisione nihil superfit, Indictio erit 15. v. g. Anno 1769. addantur tres numeri, seu tres anni, summa totalis erit 1763. quæ cum divisa per 15. relinquat 8. annus 1760. erit 8. Indictionis Pontificiæ; Item anno 1761. addantur tres, summa erit 1764 quæ cum divisa per 15. 9. relinquat, Indictio anni 1737. erit 9. Unde distichum:

Si tribus adjunctis Domini diviseris annos,
Ter tibi per quinos Indictio certa patebit.

61 Cyclus solaris est revolutio 28. annorum, qua absoluta ad eumdem deinceps litterarum dominicalium ordinem regredimur. Non enim *solaris* dicitur, quod motum solis aliquem specialem indicet, sed quod ejus beneficio litterarum Dominicalium seriem cognoscamus: Sicque *solaris* est dictus, eo quod dies Dominica quam *littera Dominicalis* designat, olim dies *solis* nominabatur.

62 Pro inveniendo numero Cycli solaris debent addi 9. anni anno currenti, & totalis summa dividenda est per 28. & tunc numerus ex divisione relictus ostendet annum Cycli solaris quæsitum; Quod si ex divisione nihil superfit, annus Cycli solaris erit 28. V. G. Si anno 1700. addantur 9. erunt 1705 quæ summa totalis divisa per 28. dabit in *quotiente* 61. & supererit 1. Hinc annus 1700. est primus Cycli solaris, eique e regione respondet littera Dominicalis in tabulis; Unde distichum:

Junge annis Domini ter ternos, perque viginti.
Octo seca summam: Cyclus solaris habetur.

63 Ut autem sine tabella littera Dominicalis possit inveniri, dantur sequentes versiculi:

Astra dabit Dominus, gratisque beabit egenos,
Gratia Christicolæ feret aurea dona fideli.

Hæc verba respondent mensibus juxta suum ordinem, nempe *Astra* Januario, *dabit* Februario, *Dominus* Martio, & sic de reliquis: sola autem prima littera in illis consideratur, & ipsa est Dominicalis affixa primæ diei respectivi mensis. Unde *Astra* ut incipiens per *A.* indicat primæ diei mensis Januarii competere litteram dominicalem *A. Dabit* ut incipiens per *D.* indicat primæ diei Februarii competere litteram Dominicalem *D.* & sic de reliquis. Cognita igitur prima die alicujus mensis, quota nimirum in hebdomada illa sit, clare patebit quænam littera Dominicalis illi anno respondeat. Hinc quia Martius anno 1744. a die Dominica, seu die Domini incipit, secunda illius dies erit *Luna*, tertia *Martis*, & sic de reliquis. Unde cum primæ diei Martis competat *D* secundæ diei *E* tertiæ *F* quartæ *G* quintæ *A* sextæ *B* septimæ *C* littera Dominicalis anni 1744. a Martio incipientis erit *D* Quia vero annus 1744. est bissextilis, ac proinde duæ litteræ Dominicales illi competunt, si littera *D* est Dominicalis in Martio, littera *E* erit Dominicalis in Januario usque ad diem 25. Februarii, ubi nimirum fit diei intercalatio: atque adeo littera, quæ ab initio Januarii usque ad Festum S. Mathiæ in diem Dominicam incidebat, deinceps a Festo S. Mathiæ in feriam secundam cadit, & dies Dominica designatur præcedenti littera: eo quod orbis iste litterarum Dominicalium non septem annis, sed quater septem, idest 28. annis expletur.

Cyclus Lunæ, seu *Aureus numerus* est Cyclus 19. an- 64
norum in perpetuum revolubilis, a *Metone* quodam Atheniensi excogitatus, ut Lunaris motus cum Solari ad æqualitatem perduceretur. Cyclus enim est certus annorum numerus excogitatus per antiquos, ut certius de tempore rerum gestarum posteris constaret. Ut autem prom- 65
pte sciatur quotus sit Cyclus Lunæ, sive *Numerus Aureus* cujuslibet anni, debet addi annus unus anno currenti, & totalis summa dividi per 19. & si quid residuum fuerit, id numerum Cycli Lunaris, seu *Numeri aurei* anno currenti debitum indicabit; Si vero nihil remanserit, Cyclus Lunæ, seu *Aureus Numerus* erit 19. V. G. si annus currens sit 1700. & ipsi addatur 1. habebitur 1701. quæ summa totalis si per 19. dividatur, invenientur in *quotiente*, seu *exponente* 89. & supererunt 10. qui demonstrant annum 1700. esse Cycli Lunaris, seu *Aurei Numeri* decimum, quod totum indicat sequens Distichum.

Unum addes annis Domini, summamque novenis,
Et denis tribues, Numerus tibi ut Aureus adsit.

Appellatur autem communiter hic Lunæ Cyclus *Aureus* 66
numerus, quia tanti hujusmodi Cyclum fecit Antiquitas, ut aureis pingeretur, seu scriberetur characteribus, & signanter Athenienses aureis numeris illum in Foro præfigerent, & ut multi referunt Alexandrini in tabula argentea aureis litteris descriptum Romanis olim miserint.

Non possunt locorum Ordinarii, tam sæculares, quam 67
Regulares addere suis Kalendariis Sanctorum Officia, nisi ea duntaxat, quæ a Breviarii Romani Rubricis, vel a Sacr. Rituum Cong. seu Sedis Apostolicæ licentia conceduntur. Neque propria auctoritate, & quovis prætextu possunt mutare Ritum, qui habetur in Kalendario Romano, seu Rubricis Breviarii in altiorem Ritum, neque extendere concessa Officia de loco ad locum; *Sacra Rit. Congregatio* 8. *Aprilis* 1628. Vide verb. *Resolutiones Sacræ Congregat. in Indice* 2. *Merati numer.* 58.

Additio ex Auctore.

Kalendarium Gregorianum post distributionem Festo- 68
rum, jejuniorum, & hujusmodi ab Italo Græcis servari præcipitur, Benedict. XIV. tom. 1. Constitution. 57. incipien. *Etsi Pastoralis* §. 9.

KYRIE ELEISON.

KYrie eleison, seu eleeson est vox græca, & significat 1
Domine miserere: Et fuit a Græcis translata ad Romanos eodem idiomate ob reverentiam antiquitatis, & Ecclesiæ unitatem inter Græcos, & Latinos, & sicuti eodem idiomate translatæ sunt ab Hebræis hæ voces Hebraicæ: *Amen*, *Alleluja*, *Sabaoth*, *Osanna*, ut ostendatur unam esse Ecclesiam, quæ ex Hebræis, & Græcis primum, deinde ex Latinis coadunata est; Quarti *Comment. in Rubric. Missal. p.* 1. *tit.* 7. *n.* 2. Merati *t.* 1. *p.* 1. *tit.* 8. *Ru-*
brica 2. *n.* 7. Hanc translationem a Græcis ad Romanos fuis- 2
se factam a S. Silvestro asserunt Rodulphus *propos.* 23. Gavant. apud Merati *l. c.* Quarti *l. c.* Hoc tamen incertum videtur, Amalarius enim, Strabo, Micrologus, & alii apud Merati *loc. citat.* id tribuunt S. Gregorio Magno: At vero fuisse in usu in tota Italia ante S. Gregorium annis 150. testatur Concilium Vasense II. *c.* 3. sub Felice IV. celebratum, ut ex Bellarmino, & aliis referunt Gavant. & Merati *l. cit.*

Ter autem repetitur *Kyrie*, ter *Christe*, & iterum ter 3
Kyrie ad confessionem SS. Trinitatis, idest ter ad Patrem, ter ad Filium, ter ad Spiritum Sanctum; sed ad Patrem, & Spiritum Sanctum, sub eadem voce *Kyrie*, quia Pater, & Spiritus Sanctus sunt unius naturæ tantum, idest solius Divinæ. Ad Filium vero sub alia voce nempe *Christe*, quia præter naturam Divinam, habet etiam huma-
nam. Dicitur etiam ter ad quamlibet Personam ad signi- 4
ficandum, quod omnes Personæ sunt in se invicem; Sanctus Thomas 3. *part. quæst.* 83. *articul.* 4. Quarti, Gavant, & Merati *loco citat.*

Novies in Missa repetitur contra novem genera pecca- 5
torum, idest contra Originale, Mortale, Veniale, Cordis, Oris, Operis, Infirmitatis, Ignorantiæ, & Malitiæ: Innocent. III. *lib.* 3. *c.* 19. Gavant. apud Merati *t.* 1. *p.* 2. *tit.* 16. *num.* 4.

FINIS TOMI QUINTI.

R.P. FERRARIS
BIBLIOTHECA
CANON. JURID.
MORAL. THEOL.

TOM. VI.
L P